

School of Theology at Claremont

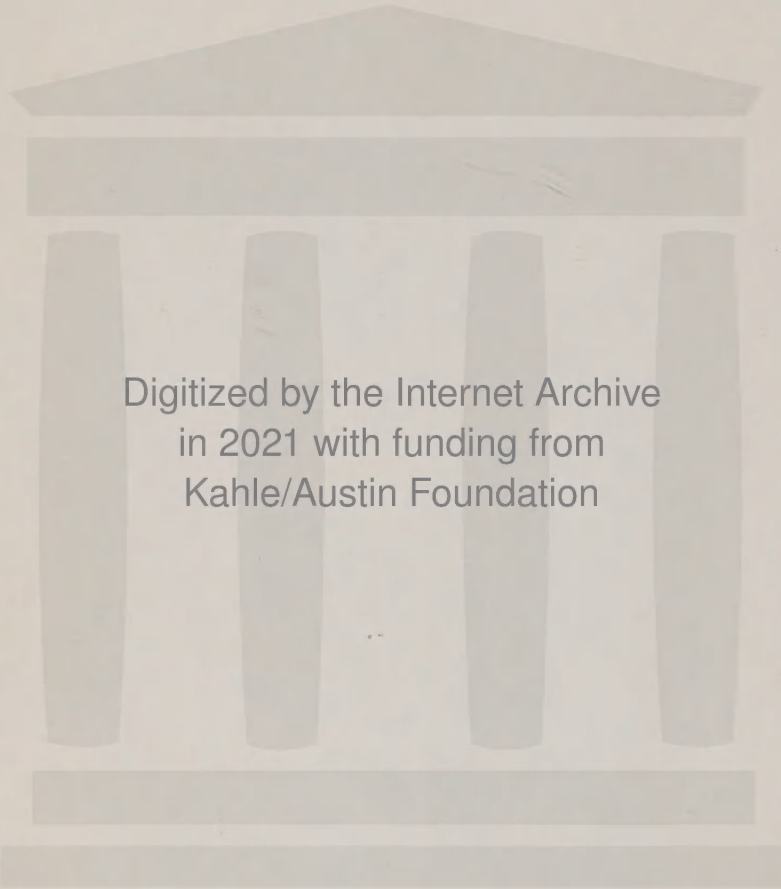

1001 1386015

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
Kahle/Austin Foundation

1751
A1
T5
V.4

THEOLOGIAE CURSUS COMPLETUS,

EX TRACTATIBUS OMNIUM PERFECTISSIMIS UBIQUE HABITIS,
ET A MAGNA PARTE EPISCOPORUM NECNON THEOLOGORUM
EUROPÆ CATHOLICÆ,
UNIVERSIM AD HOC INTERROGATORUM, DESIGNATIS,
UNICÈ CONFLATUS,

*Plurimis annotantibus presbyteris
ad docendos levitas pascendosve populos altè positis.*

ANNOTARUNT VERO SIMUL ET EDIDERUNT

FR. J. P. ET V. S. M****.

*Oblate Fathers
Gastherville, Texas*

211

TOMUS QUARTUS.

4

E ECCLESIA. — DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SS. PONTIFICUM

M. Rimaud, curé de St-Christo
Loire

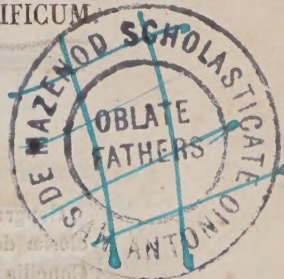
P. St-HÉAN

APUD EDITORES,

IN VIA GALLICÆ DICTA :

RUE DES MAÇONS-SORBONNE, N° 7.

1838.

710

ELENCHUS
AUCTORUM ET OPERUM
QUI IN HOCCE VOLUMINE CONTINENTUR.

Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

EDITORES.

Præfatio generalis tractatûs de Ecclesiâ.

LEGRAND.

Notiones præviæ de naturâ, auctore et antiquitate Ecclesiæ.

REGNIER.

Tractatus de Ecclesiâ Christi.

PETITDIDIER.

De auctoritate et infallibilitate Summorum Pontificum.

INDEX RERUM.

MONITUM.

Congruit sanè, ne quiddam in tractatu Ecclesiæ desideretur, ut Hæreses, Traditiones, Concilia, Summos Pontifices, SS. Patres, etc., sufficienter pertractet. Verùm cùm hæc omnia tractatûs de quo agitur non sint pars omninò necessaria, ea compendiosè colligenda duxi-

mus, tùm quia si materies adeò momentosa pleniùs absolveretur, extra congruos limites tractatus excurreret, tùm quia in longâ quam promisimus Editionum serie singulariter et in extenso tractabuntur.

REGNIER VITA.

REGNIER (Claudius), in Arverniâ natus anno 1718, à puero in hoc propendebat, ut ministerio clericali plenius Deo inserviret. Cui proposito parentibus feliciter faventibus, Lutetiam missus est, Sulpitiani que seminarii directoribus commissus. Peracto splendide cursu theologico, Licentiæ stadium emensus est, inter candidatos primas tenens, gradatimque Sorbonici doctoris infulam assecutus est. Tunc Sulpitianæ familiæ sodalitis aggregatus, in seminariis Andegavensi Lugdunensi que dogmata professor edocuit, donec iterum accersitus est Lutetiam, ubi loco D. Montagne (auctoris tractatus de Gratiâ) dirigendis juniorum Licentiæ alumnorum studiis præpositus est. Interea dum hoc munere fungeretur, utilissima elucubravimus opera. Primum prodit anno 1780, 6 vol. in-12, hoc inscriptum titulo: *Certitude des principes de la Religion*. In secundo censuris confodit famosior Raynaldi historiam; quod etsi non proprio nomine vulgandum voluerit, ab ipso, mandante sacrâ Theologiæ Facultate, omnino redactum est. Tertium, quod denuò typis referimus, exhibens tractatum de Ecclesiâ, Parisiis primum prodit 2 vol. in-8°, 1789. In variis hisce operibus, ac præsertim in proximè memorato, paulò gravior scribendi modus reprehenditur; sed omnimodi generis doctrinâ logicâ que idearum concatenatione et

egregio methodo magnoperè compensatur, ideòque optimos inter recentis ævi tractatus de Ecclesiâ fit plurimi.

Postremis vitæ annis, Regnier delectus est ut seminarii Sulpitiani discipulis Scripturam sacram explanaret, cui muneri incubuit quamdiù vires suffecere. Obiit anno 1790.

In suo de Ecclesiâ tractatu Regnier Gallicanam domus Sorbonicæ doctrinam propugnavit, nec mirum, siquidem, percelebris hujus scholæ disciplinâ institutus, vix potuerit tantorum partes non amplecti doctorum, quorum sentiendi docendique modum nunquam Romana sedes condemnavit. Tractandis verò hisce arduis controversiis, majori quàm plerique auctores animi ac styli modestiâ usus est Regnier, qui magnam in eo curam impendisse videtur, ut rationem ac vim primatûs summi pontificis extolleret, unde magnâ cum laude Romanæ sedis plurima deduxit consecraria quæ, si benè expendantur, Gallicanos inter et Ultramontanos obortas difficultates non parùm, ut postea demonstrabitur, expedire possunt. Cæterum, ne quid in hoc nostro Theologiæ Cursu desideraretur, quod ad hanc materiam attineret, in præcedenti volumine præclarum subjecimus opus, auctore Ballerini, in Ultramontanæ opinionis patrociniû, unde alterutrum, prout liberit, sensum illæ fide lectores poterunt præponere.

Praefatio generalis

TRACTATUS DE ECCLESIA.

Tractatum de verâ Religione immediatè sequitur tractatus de Ecclesiâ. In priore probantur existentia Dei, illius perfectiones ac vincula quibus homo Deo annectitur, præclarisque hisce argumentis raptus homo fit *Theista*; cum verò demonstratur Deum suas manifestasse voluntates, leges dedisse, cultumque quo honoratur revelasse, tunc *Theista* fit *Christianus*. *Christianus* per tractatum de Ecclesiâ fit *Catholicus*, adeòque necessaria est consecutio, ut qui revelatione admissâ Catholicus non effe-

ctus est, is, consequentiis pedetentim abreptus, Christianus etiam esse desinat, et in atheismum dubiumque universale prolabatur ineluctabiliter: adeò cunctæ systematis Catholici partes validè cohererent.

Haud ultra tractatum de verâ Religione progrediuntur Protestantes: tractatu de Ecclesiâ carent; nam statim ac permittimus rationem in Scripturæ interpretatione infrenam vagari, jam tum de pastoribus et de auctoritate nequicquam est loquendum; quod nuncupatur

auctoritas, fidei controversias dirimere nequit; qui pastores vocantur, peculiari tantum ratione innixi perinde ac ipsimet fideles, nullo jure horum obsequium requirant. Quod adeo verum est, ut à Lutherò Calvinoque duo evenirent: nempe vel 1° Protestantium pastores symbolis ordinatis, fideique et jurisjurandi lege imposita, tyrannicè egerunt ac principiis suis contrariò; vel 2° fideles sibi magis constantes interpretationisque jure usi, nihil in Scripturâ videre nisi quod rationi placebat, sectisque fracti innumeris sibi pastores, ut lubuit, pro arbitrio suo, sine successione et connexionem cum præcedentibus, elegerunt; ita ut tractatus de Ecclesiâ Protestantibus nullus sit et absurdus, nisi totus in hoc versetur, ut probet nullam esse veram in fidei disciplinæque quæstionibus auctoritatem, et in ratione hominis uniuscujusque auctoritatem hanc reipsâ residere; tumque istius modi tractatus non aliud esse potest quàm de ratione humanâ tractatus.

Catholicus autem tractatus de verâ Religionem continuationem egregiam miratur, cum docetur Deum, postquam homini locutus est et variis revelationibus suam illi voluntatem patefecit, primum Moysis et prophetarum ministerio, Filium Jesum Christum tandem mississe ad salvandos homines, eosque in veris salutis semitis dirigendos. Videmus igitur Moysen et prophetarum auctoritatem, et deinde auctoritatem Jesu Christi, qui illis succedens ordine temporum, jus habuit, quo usus est, perficiendi quod ipsi instituerant, et clariùs expressiusque revelandi veritates quas illi obscurè tantum et summatim proposuerant, tandemque addendi illorum revelationibus, quod ipse solus in sinu Patris noverat, quodque necessarium erat ad missionis divinæ cognitionem.

Cum procedit Catholicus secundum ipsum eventuum ordinem, videt Jesum Christum supremam potestatem suam de cælo allatam delegasse Apostolis, quorum electio vocatioque tam insignes sunt novi fœderis eventus.

Cuncta autem fiebant inutilia, si cum Apostolis hæc jura perirent: itaque Catholicus hoc præterea in Scripturâ lucidè consignatum invenit, scilicet ab Apostolis discipulos edoctos fuisse, episcoposque ubique institutos, et traditio certissima ac constantissima apostolicam potestatem episcopis eorum successoribus attribuit, ita ut in corpore pastorum Ecclesiam tam clarè videamus quàm fulgebat in Aposto-

lorum concilio, cum præesset S. Petrus. Omni tempore habiti sunt episcopi populorum pastores, fidei doctores, mundi lumina, sacramentorum ministri, fidelium patres in Religionis ordine, perinde ac Apostoli omnes illos titulos habuerant, et sancta hæc munera exercuerant; ita ut, si probetur auctoritas Ecclesiæ ipsâ necessitate hujus auctoritatis, à priori, validiùs adhuc probetur Apostolorum electione et successione episcoporum iisdem Apostolis quos elegerat Jesus Christus.

Facta hæc autem minimè dubia sunt, et traditionis quasi catenam ex Apostolorum tempore ad nos usque evolvunt. Etenim à primis seculis, Jerosolymitani instar concilii, in gravissimis fidei controversiis, priusquam in cœtum universum convenire liceret, furente persecutione, agebant episcopi concilia hæc privata, honorata adeo atque probata. Tunc sine temporalis auctoritatis auxilio, quamvis minaretur ipsa hæc auctoritas, episcopi hæreses perpendere, illarum falsitatem demonstrare, auctoresque ac fautores damnare, et fideles sic ab erroris veneno tueri. Cum Ecclesiæ contigit pax, cumque inita fuit societas sacerdotum inter et imperium optanda, principum præsidium Ecclesia non detrectavit, perstitit autem fidei et disciplinæ arbitra. Tum, lætantibus summopere fidelibus, convenire potuerunt cœtus illi venerabiles quò accersiebantur orbis episcopi, quorum decreta in conciliis lata pro lege valebant, super quæ nulla alia eminebat auctoritas, quæque ideo fiebant fidei populorum suprema ratio. Non semel temporalis auctoritas administrationi ecclesiasticæ sese immiscere voluit; non semel beneficia retractans, quin etiam hostis Ecclesiæ fiebat; sancta verò ac purissima Filii Dei sponsa divino freta præsidio jura sua semper sibi vindicavit, auctoritatem servavit, et Petri cymbam per scopulos tempestatesque semper direxit.

Hodierno etiam tempore, quo fidei cum hæresi et incredulitate tam frequens vehemensque orta est collectatio, nubilo ac frigido hocce tempore, quo tot opiniones religiosæ, morales et politicæ nutant aut extinguuntur, quo temporalis auctoritas tanti laboris ope perstat, Ecclesia nunc etiam est sanctissima et validissima potestas. Petri cathedra amore circumdatur; illius decreta, preces ac pro oppressis protestationes orbem adhuc commovent: adeo verum est Ecclesiam ædificatam esse super petram!

Altero insigni facto Ecclesiæ visibilitas indicabatur. *Catholicum* nomen semper eam discrimina tam fecit inter sectas omnes quæ à communi trunco avulsæ sibi fundatoris nomen usurpabant, quarum recens nosebatur origo, quarum limites præcisè circumscripti erant, quasque sic quilibet distinguebat ab Ecclesiâ magnâ terram omnem circumcingente. Cunctæ regiones ei testimonium perhibebant; eam fideles sine erroris metu usquè agnoscebant; ei soli tribuere poterant insignes illos unitatis, sanctitatis, catholicitatis et apostolicitatis characteres in Symbolo laudatos. Itaque, cum sæviret persecutio, neminem latebant illius characteres. Vulgò schismaticæ et hæreticæ Ecclesiæ obnoxia non erant odio inimicorum fidei; hi verò facili agnoscebant magnæ Ecclesiæ episcopos, et inprimis Romæ episcopum, Petri successorem, navis sacræ navarcham, unitatisque umbilicum. Nec amici, nec inimici Ecclesiæ errare poterant, cum illam quærent, sive amorem et obsequium, sive prælia et persecutiones inferendi causâ. Diximus persecutores in Romæ episcopos primùm invectos esse. Cum enim illos undique consuleret unusquisque, cum fideles pro illis preces funderent et filialem cultum impertirent, in mentem fidei hostium venerat facili dispendendas oves, si pastores diverterentur; episcopos et fideles sine ducibus et magistris furori et invidiæ facili cessuros, si frangi posset hæc pontificum series à Petro non interrupta, quorum Patres ab Ecclesiæ incunabulis genealogiam illustrem evolverant. Et in hoc quidem enitet præcipuè divina protectio, quòd Ecclesiâ, etiamsi martyrio dux periret, nunquàm labefactata fuerit. Quòd si enim manus osque illius qui *fratres suos confirmare* debebat verbo et auctoritate, morte constricta rigerent, cathedræ sacræ adhærebatur, donec successor traditionem oraculorum sacrorum continuaret.

Proh Catholici felicitatem! in fide timidus non est; illi non opus in Scripturis quærere, erroris discrimine, quod credendum et faciendum est, verumque Dei veri cultum; Ecclesiam audit sicut Moysen, prophetas et Christum ipsum audiisset. Securus confidit certitudini decretorum afflaturum veritatis Spiritu quem Filius ex Patre misit, doloreque dolet magno, cum videt fratres ratione nixos imbecilli, per incerta et variationes humanarum opinionum, fidem quæ tantum auctoritate niti potest, extra auctoritatem hanc quærentes. Jam nunc apparet quàm gravis momenti sit

tractatus de Ecclesiâ, quàm amplus quantaque curâ necessariò sit indagandus.

Nullum veterem habemus de Ecclesiâ tractatum; neque olim, ut rectius loquamur, existebat, quia necessarius non erat. Nondum enim eò deventum erat, si raros casus excipias nec gravissimos, ut recentiorum hæreticorum instar, spiritualis potestas aliò transferretur, deleteretur sacramentum Ordinis, episcopatuque diruto principum auctoritati religio subiceretur, et in cathedris ponerentur pastores qui originem suam repetere non possent ab Apostolis, primis post Christum Ecclesiæ fundatoribus, primisque episcopis. Ab Ecclesiâ magnâ schismatici divisi nullam cum Petri sede communionem habebant; episcopos autem servabant, qui scissionem suam cum sede Apostolicâ religare studebant. Adversus quos adstruebatur, sicut à D. Augustino adversus Donatistas, Ecclesiam esse unam, episcopatum unum ac mutuo colligatum, et in Petri cathedrâ centrum unitatis quærendum esse. Hæretici, licet dogmate corrupto, in Ecclesiâ manere volebant, sæpè etiam illâ repugnante; sed vulgò spiritualem potestatem ab Apostolis institutam non rejiciebant. Errores igitur illi singulares non generales simul impetebant ecclesiæ notiones, licet funestissimas doctrinas hæretici docerent.

Sed ex quo Protestantium, recentiorumque incredulorum irrepsère systemata, necesse fuit densum corpus ex omnibus Ecclesiæ partibus conflare, ut principiorum omnium constitutorum fasciculus difficultatibus omnibus opponeretur. Definire sedulo oportuit Ecclesiæ naturam, finem quem sibi Christus proposuit illam instituendo, auctoritatis necessitatem tanquàm regulæ fidei in pastoribus repositæ, qui sic sua jura venerationi et omnimodo fidelium obsequio ostendebant. Illæ autem notiones novæ non erant: sufficiebat illas sparsas in scriptis Patrum, in decretis conciliorum, et in operibus veterum theologorum colligere et coordinare; multus semper de Ecclesiâ et de illius juribus sermo fuerat habitus; semper enuntiata principia quibus constituitur; cumque, prout variæ surgerent hæreses, variæ illius partes oppugnarentur, principium unumquodque confirmandum fuerat.

Ab uno tantum seculo speciales de Ecclesiâ tractatus theologi contexere. Quorum plurimi magnâ ratiocinationis vi pollent ingentique doctrinâ; sed coætaneis necessitatibus non omnino coaptantur. Crevit quæstio de Eccle-

siâ, aggressionumque scopus fermè præcipuus est. Utile foret, si quidquid eximium à theologis hactenùs congestum convenientius perita manus disponderet; alia tempora, alia est religiosi certaminis facies; alius etiam esse debet, saltem quoad formam, fidei defendendæ modus. Attamen præcipuas quibus opus est opes in tractatu Regnier reperire est. Edi-

tur tractatus ille cum annotationibus sumptis ex doctissimo Legrand et ex aliis. Hæc diligentia quâ utimur ad firmandum opus tam insigne Regnier, probabit quod diximus, necessarium esse ut quæstiones de Ecclesiâ, veluti continuatio et naturale complementum, tractatui de verâ Religione succedant.

(EDITORES.)

Caput præliminare (1).

NOTIONES PRÆVIÆ DE NATURA, AUCTORE ET ANTIQUITATE ECCLESIAE.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine Ecclesiae.

Quinque eò loci exponenda, nimirum etymologia nominis *Ecclesiae*, variae ejusdem nominis acceptiones, præcipua quoque alia nomina, et insigniores figuræ et parabolæ quibus in sacris litteris Ecclesia designatur.

§ 1. De etymologiâ nominis Ecclesiae.

Vox *Ecclesiae*, originem suam ducit à verbo græco, ἐκκαλέω, id est, *evoco*. Itaque Ecclesia juxta vim nominis est *evocatio*, seu vocatorum cœtus. De quo sanctus Cyrillus Jerosolymitanus catechesi 18: « Aptè, inquit, Ecclesia « vocatur, quasi dicas, convocatio, propter « omnium convocationem. » Omnes enim qui Ecclesiae se adjungunt, Dei vocatione præveniuntur. Hinc passim in suis Epistolis S. Paulus fideles nomine vocatorum insignit. Observant S. Augustinus et auctor antiquus commentarii in Proverbia, capite 5, apud sanctum Hieronymum, nobilissimum esse nomen Ecclesiae quàm Synagogæ, quæ est congregatio, quia solæ creaturæ rationales vocantur, ipsa verò etiam pecora dicuntur congregari. Quamvis tamen ex veteri Testamento appareat populum Dei apud Israelitas fuisse quoque *Ecclesiam* nuncupatum, sed nunquàm Ecclesia Christi, seu populus novi Testamenti *Synagoga* est appellatus.

§ 2. De variis nominis Ecclesiae acceptionibus.

Multiplex nominis Ecclesiae acceptio sive in sacris litteris, sive in variis traditionis monumentis. Prima latissima est, et ita generalis ut ad quoslibet hominum conventus significandos extendatur. Sic psalmo 23, 5, à Davide dici-

tur: *Odivi Ecclesiam malignantium*. Sic Actuum 19, 30, 40, multitudo Ephesiorum etiam confusa, quam Demetrius argentarius adversus sanctum Paulum et discipulos concitaverat, *Ecclesia* nominatur. Sic ibidem 39, conventus forensis ad negotia civilia et criminationes dijudicandas institutus, vocatur *Ecclesia legitima*.

Secunda acceptio minùs latè patet; latior tamen est. Usurpatur ad designandam collectionem, non modò fidelium qui in terris versantur, sed etiam eorum qui justitiâ seu gratiâ sanctificante præditi vitam finierunt, sive eorum animæ in purgatorio detineantur, sive ab omni nævo purgatæ jam summâ beatitudine fruuntur; ipsosmet angelos bonos illa acceptio complectitur. Quo sensu Ephes. capite 1, v. 22, sic legitur: *Omnia subjecit (Deus) sub pedibus ejus (Christi); et ipsum deâit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. Nimirum, ut ait S. Augustinus in psalmum 36, « ex « omnibus fidelibus et angelis fit una civitas « sub uno rege. »

Secundùm ejusmodi acceptionem Ecclesiae pro diverso eorum statu ex quibus coalescit, dividitur in militantem quæ complectitur fideles in viâ adhuc constitutos; in flentem seu patientem, justorum animas continentem, quibus post mortem corporis aliquid luendum superest, et quæ propterea in purgatorio patiuntur; et in triumphantem, ex omnibus conflata sanctis et angelis bonis cœlesti beatitudine fruentibus.

Tertiam acceptionem nominis Ecclesiae, latam nuncupamus. Juxta eam illa vox sumitur pro collectione fidelium omnium in terris, ab initio mundi usque ad ejus finem. Sic sanctus Gregorius Magnus homiliâ 19 in Evangelia ait, « Ecclesiam universalem incipere ab Abèl

(1) Desumptum est illud caput ex clarissimo auctore Legrand, tract. de Ecclesiâ, dissert. 1.

« justo usque ad ultimum electum qui in fine
« mundi nasciturus est. »

Ecclesiam porro eo sensu acceptam, dividi
prorum est, in Ecclesiam ante Christum, et
Ecclesiam novi Testamenti. Hinc nascitur du-
plex alia nominis Ecclesiae acceptio, quarum
una designat Ecclesiam ante Christum, seu
cœtum populi Dei, sive ante legem datam, sive
tempore legis, et usque ad Christum. Atque ex
multis locis veteris Testamenti in quibus no-
men Ecclesiae juxta versionem septuaginta In-
terpretum adhibetur, pleraque ad populum
Dei spectant; ipse sanctus Stephanus Actuum
7, 58, eodem sensu eandem vocem usurpat,
cùm ait de Moyse : *Hic est qui fuit in Ecclesia
in solitudine cum angelo, qui loquebatur in monte
Sina, et cum patribus nostris, qui accepit verba
vitæ dare nobis.* Sit igitur hæc quarta acceptio
vocabuli *Ecclesiae*, pro cœtu populi Dei ante
Christum significando.

Quinta acceptio ejusdem vocis, quæ etiam
stricta est et propria, atque sub novo Testa-
mento, à morte Christi, ita est usitata et com-
munis, ut illi nomini alliganda sit quotiescum-
que simpliciter et sine addito pronuntiatur, in
eo consistit quòd *Ecclesia* eorum sit societas
qui Christum à Deo missum confitentur, et se
ejus doctrinæ et institutis addictos profitentur.
Scilicet ut hanc Ecclesiam formaret ipse uni-
genitus et æternus Dei Patris Filius è sinu Pa-
tris prodiit, homo factus, qui cum hominibus
conversatus, socios sibi adscivit, qui eum ut
magistrum audiebant. Ipsa verò est illa socie-
tas, quam nomine *Ecclesiae* suæ insignivit; in
hanc porro societatem seu primitivam Eccle-
siam cooptati sunt quotquot deinde in Chris-
tum crediderunt fideles; atque inde nata est
Ecclesia catholica seu universalis, uti in Sym-
bolo appellatur. Itaque *Ecclesia* sic accepta
cœtus est fidelium novi Testamenti, qui in
unum Religionis corpus per professionem doc-
trinæ et præceptorum Christi coadunantur.
Frequentissima hæc est acceptio in sacris novi
Testamenti libris, et in instrumentis omnibus
traditionis. Hoc sensu S. Augustinus enarra-
tione in psal. 142 dicit, « Ecclesiam incœpisse
« ab Jerusalem, atque hinc extendi ad omnes
« nationes. »

In Ecclesia autem sic sumptâ attenduntur
primò præpositi, prout à populo fideli distin-
guuntur; secundò, ipsimet fideles, prout se-
cernuntur à præpositis; tertio utrique simul.

Et primò quidem vox *Ecclesiae* ad designan-
dos Ecclesiae præpositos non rarò usurpatur.

Sic Matth. 18, 17, Christus verba faciens de
correctione fraternâ, ait : *Quòd si non audie-
rit, dic Ecclesiae; si autem Ecclesiam non audie-
rit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Ad quæ
S. Chrysostomus in Matth. sic habet : « *Dic
« Ecclesiae*, id est, præsulibus et præpositis. »
Concinunt sancti Cyprianus, Augustinus alii-
que; et reipsâ « loci circumstantia manifestè
« demonstrat, ait Stapleton controversiarum
« libro 5 de Potestate ecclesiasticâ, capite 7,
« illud Christi dictum ad præpositos Ecclesiae
« referendum. Sequitur enim immediatè :
« *Amen dico vobis : Quæcumque alligaveritis su-
« per terram, erunt ligata et in cælo : et quæ-
« cumque solveritis super terram, erunt soluta et
« in cælo.* Hoc autem quis negaverit ad solos
« præpositos pertinere? »

Secundò eadem vox aliquando designat ple-
bem ipsam fidelem prout à præpositis distin-
guitur. Ita Actuum 20, 28 : *Vos*, inquit Apos-
tolus, *Spiritus sanctus posuit episcopos regere
Ecclesiam Dei.* 15, 4 : *Cùm autem*, ait auctor
sacer, *venissent Jerosolymam* (Paulus et Barna-
bas), *suscepti sunt ab Ecclesia et ab Apostolis et
senioribus.* Et versu 22 : *Placuit Apostolis et se-
nioribus cum omni Ecclesia eligere viros ex eis.*
Simili sensu Patres synodi Antiochenæ apud
Eusebium Historiæ ecclesiasticæ libro 7, capite
50, epistolam suam synodicam adversùs Pau-
lum Samosatenum inscripsere : *Episcopis,
presbyteris, diaconis et Ecclesiis Dei.*

Tertio, frequentissimè et in ipso Symbolo
adhibetur idem Ecclesiae nomen ad integrum
ipsam cœtum ex pastoribus et fidelibus omni-
bus coalescentem, prout ab infidelium, hære-
ticorum et schismaticorum conventibus secer-
nitur.

Ecclesia autem quatenus accipitur pro præ-
positis Ecclesiae designandis, dicitur quoque
Ecclesia docens, cui à Christo concreditum es
munus docendi et erudiendi subjectos fideles
de iis quæ ad æternam salutem pertinent. Ec-
clesia verò quatenus sumitur pro populo fideli
prout à præpositis distinguitur, nomen sortitur
Ecclesiae audientis. Quæ distinctio facillè depre-
henditur in Scripturis et traditione innixa, et
à theologis et auctoribus polemicis non rarò
adhibetur.

Supersunt duæ acceptiones nominis *Eccle-
siae* obiter declarandæ. Una quidem propria,
sed valdè stricta, ubi scilicet ejusmodi vox
cum additamento et restrictè sumitur ad desi-
gnandas duntaxat aliquas Ecclesiae partes no-
tabiles, præsulibus suis et populo fideli ipsis

subjecto constitutas. Sic in historiâ ecclesiasticâ sæpè dicitur Ecclesia Alexandrina, Antiochena, Jerosolymitana, Constantinopolitana, orientalis, occidentalis. Sic dicitur Ecclesia Gallicana, Ecclesia Hispanica, etc.; imò acceptio ejusmodi restricta non rarè uni provinciæ, vel etiam uni diœcesi accommodatur. Sic dicitur Ecclesia Mediolanensis, Ecclesia Lugdunensis, Ecclesia Parisiensis, Ecclesia Aurelianensis, etc.

Altera impropria est et metaphorica, ubi nimirum Ecclesiæ nomen sumitur pro ipsomet loco seu ædibus Deo consecratis in quas fideles ad preces fundendas et divinis assistendum conveniunt. Quo sensu S. Paulus 1 Corinth. 11, 18, ait: *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.* Et 14, 34: *Mulieres in Ecclesiis taceant.*

§ 5. *De præcipuis aliis nominibus quibus Ecclesia in Scripturis sacris designatur.*

Ex iis vocibus quæ Ecclesiam metaphoricè in Scripturis denotant, illas præ cæteris referemus quibus præcipui ejus characteres commendantur.

Dicitur 1° *domus Dei*. Ita in Epistolâ primâ ad Timotheum 3, 5, ubi Apostolus hæc scribit: *Ut scias quomodò te oporteat in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi.* Comparatur domui, quia aptè inter se in Ecclesiâ disponuntur fideles, uti lapides, cæmenta, ligna, etc., in domo. Additur, *Dei*, quia Deus in Ecclesiâ colitur. Dicitur 2° *domus magna*, in quâ non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Verba sunt sancti Pauli 2 ad Timoth. 2, 20; quibus indicatur Ecclesiam multùm diffundi, atque bonos et malos in eâ contineri. Dicitur 3° *civitas Dei*, psalmo 47, 1, 2. *Civitas* quidem; nam quemadmodum cives, in benè ordinatâ civitate, reguntur et uniuntur, ita fidelium inter se fovetur sancta unio intra Ecclesiam, et ad salutem diriguntur. *Dei* verò, quippe cùm Deus Ecclesiam in æternum fundaverit. Dicitur 4° *civitas supra montem posita*, Matth. 5, 14, propter ejus visibilitatem ac firmitatem. Dicitur 5° *regnum cælorum*, Matth. 13; nempe eò tendit ejus regimen ut homines ad beatitudinem cœlestem deducantur; *regnum Dei*, Lucæ 13, 18, 20; *regnum Christi*, quod non est de hoc mundo, Joan. 18. Etenim Christus rex in hoc regno subjectis confert bona spiritualia temporalibus longè præstantiora. Dicitur 6°

castrorum acies ordinata, et propterea terribilis, Cantic. 6, 10, quæ voces significant Ecclesiam adversùs impetus hostium Christi et ejus religionis immotam manere et inconcussam. Dicitur 7° *semen Abrahamæ*, patris fidelium. *Semen Abrahamæ estis*, inquit S. Paulus ad Galatas scribens 3, 29, secundùm promissionem hæredes. Vide S. Augustinum in expositione Epistolæ ad Galatas. Dicitur 8° *corpus Christi*. Ita Apostolus Ecclesiam nominat Coloss. 1, 24, Ephes. 1, 22, 23; 4, 12, et alibi. Christus nimirum Ecclesiæ præest, ipsamque regit, et internâ gratiæ subministratione in eam perpetuò influit. Hinc Actuum 9, 4 et 5, Saulus dicitur persequi Jesum, quia persequebatur Ecclesiam, quæ est corpus ejus, ut præclare observat S. Augustinus Epistolâ 140, alias 120, n. 18. Dicitur 9° *ovile Christi*. Fideles enim sæpè dicuntur oves Christi boni pastoris, quas pabulo doctrinæ et sacramentis nutrit. *Alias oves habeo*, inquebat Christus Joan. 10, 16, *quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere... et fiet unum ovile et unus pastor.* Appositè ad hanc denominationem S. Augustinus tractatu 45 in Joan. n. 5, aiebat: « Hoc tenete, ovile Christi esse catholicam Ecclesiam. » Dicitur 10° *sponsa Christi*. Hùc ista Scripturæ loca referuntur: Cantic. 4, 8: *Veni de Libano, sponsa mea, veni*; Osee 2, 19: *Sponsabo te mihi in fide in sempiternum*; Apoc. 20, 17: *Sponsus et sponsa dicunt: Veni*. Quâ appellatione significatur artissima unio et indissolubile mutui amoris vinculum Christum inter et Ecclesiam. De quo argumento sæpè S. Augustinus. Vide librum 2 de Symbolo ad catechumenos, capite 6, et librum 3, capite 4; tum epistolas 90 et 269 in editione Benedict., etc. Dicitur 11° *regina*, quòd Christi regis regum sponsa sit. Ipsi accommodatur illud psaltis regii psal. 44, 11: *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*. Ad quem locum S. Augustinus, n. 14: « Vestitus reginæ hujus, inquit, et pretiosus est, et varius est; sacramenta doctrinæ in linguis omnibus variis. Alia lingua afra, alia græca, alia hebræa, alia illa et illa. Faciunt illa varietatem vestis reginæ hujus. Quomodò autem omnis varietas vestis in unitate concordat, sic et omnes linguæ ad unam fidem. In veste varietas sit, scissura non sit. »

Dicitur quoque *columba*, quæ tenet et dimittit, ligat et solvit, *Jerusalem* illa vatis regii quæ ædificatur ut civitas; *hortus conclusus*, *paradisus*, etc., de quibus legi potest sanctus

Augustinus in libris adversus Cresconium et de Baptismo contra Donatistas, necnon libro 20 de Civitate Dei.

Atque hæc de nominibus per metaphoram Ecclesiæ attributis.

§ 4. De figuris quibus Ecclesia in Scripturis adumbratur.

Septem præsertim figuræ seu typi Ecclesiæ deprehenduntur in libris veteris Testamenti, quorum alii ante Moysen, alii stante lege Mosaicâ extiterunt; præterea in novo Testamento tres potissimum annotantur; aptè verò quæ spectant Ecclesiæ figuras, ad ea referuntur quæ nomen ejus contingunt, siquidem ubi figura notissima et usitata, non rarò fit ut nomen figuræ in rem figuratam transferatur.

Ante legem Mosaicam typi Ecclesiæ fuerunt quatuor. Primus est *paradisus* terrestris, extra quem manabant flumina paradisi, licet non nisi intra paradisum esset beatitudo. « Sic ergo, inquit S. Augustinus libro 4, contra Donatistas, capite primo, baptismus Ecclesiæ potest esse extra Ecclesiam, munus autem beatæ vitæ non nisi intra Ecclesiam reperitur. » Secundus *Eva*, cujus formatio figurabat Ecclesiæ formationem. « Dormit Adam, inquit S. Augustinus tractatu 9 in Joan. n. 10, ut fiat Eva: moritur Christus ut fiat Ecclesia. Dormienti Adæ, fit Eva de latere: mortuo Christo, lanceâ percutitur latus, ut profluant sacramenta quibus formetur Ecclesia... Cui non appareat quia in illis tunc factis futura figurata sunt. » Tertius est *arca Noe*, cujus similitudo cum Ecclesiâ in duobus sita est: primò, durante diluvio, nemo extra arcam salvus factus est. In quâ, ait S. Petrus Epistolæ suæ primæ 3, 20, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Ita ad salutem æternam nemini extra Ecclesiam aditus patet. Secundò, munda et immunda animalia simul erant in arcâ; pariter in Ecclesiâ sunt boni et mali. Vide S. Hieronymum Dialogo in Luciferianos, et epistolâ 14, aliàs 57 ad Damasum. Vide etiam S. Augustinum lib. 12 contra Faustum, capitibus 14, 15, 16 et 17. Quartus Ecclesiæ typus, ante legem Mosaicam, positus est in veterum patriarcharum uxoribus, Sarâ in primis Abrahami conjuge, Rebecâ Isaaci, Rachel et Liâ Jacobi conjugibus, de quibus legendus est S. Augustinus libro primo de Baptismo adversus Donatistas, et libro septimo, capite 10 et seq. In his præsertim mulieres illæ Ecclesiam repræsentârunt quòd numero-

sissimæ gentis fuerint matres, et filios non tantum è sinu suo pepererint, sed etiam ex ancillarum sinu in quas jus habebant. Ita Ecclesia innumerabiles gignit filios, et quidem non in sinu suo tantum, sed et in ancillarum alvo, hoc est, in ipso societatum hæreticarum et schismaticarum gremio, quæ sunt ab eâ non legitimè separatæ, ejusque auctoritati subditæ esse debent, et apud quas baptismus collatum valet, modò juxta formam à Christo præscriptam ministretur. Scilicet baptismus à ministro hæretico secundum hanc formam adhibitus, ipsiusmet Ecclesiæ sacramentum est, à Christo sponso ejus institutum, ab eo vim omnem, quam habet, regenerandi hauriens, et ejusdem solius nomine, velit nolit minister hæreticus, semper datum.

Tempore legis Mosaicæ tres Ecclesiæ figuræ seu typi insignes extiterunt; quorum unus fuit ipsa gens judaica, quæ, inquit sanctus Augustinus, libro 13, contra Faustum, capite 14, magnus quidam propheta fuit Christi christianique regni. Hinc Apostolus 1 Corinth. 10, post varios judaici populi ab egressu ex Ægypto recensitos eventus addit versu 6: *Hæc in figurâ facta sunt nostrî*. Et versu 11: *Hæc autem omnia in figurâ contingebant illis*. Alter typus fuit *templum Jerosolymitarum*, quod ad pascha celebrandum et sacrificia Deo offerenda adire tenebantur Judæi, ita ut sacrorum temerator haberetur quisquis extra Jerosolymam agnum paschalem comederet, aut sacrificium perpetraret. Sic ad Ecclesiam gentes confluunt extra quam nulli speranda salus. Habetur, stante lege Mosaicâ, tertia figura Ecclesiæ apud Daniele capite 2, v. 34 et 35: nempe lapis quem rex Nabuchodonosor vidit *abscisum de monte sine manibus... qui... factus est mons magnus et implevit universam terram*. De quo S. Augustinus tractatu 9 in Joannem, n. 15, hæc habet: « Daniel vidit lapidem præcisum de monte sine manibus, et fregisse omnia regna terrarum, et crevisse illum lapidem, et factum esse montem magnum, ita ut impleret universam faciem terræ. Quid apertius? Lapis de monte præciditur... mons ille, unde præcisus est, non impleverat universam faciem terræ; non enim tenuerat regnum Judæorum omnes gentes. At verò regnum Christi, universum orbem terrarum cernimus occupare. »

Inter figuras Ecclesiæ in libris novi Testamenti memoratas, notandæ veniunt primò, duplex piscatio jussu Christi facta, altera ante

ejus passionem, Lucæ 5, 4, 5, 6 et 7; altera post ejus resurrectionem, Joan. 21, 6, de quibus S. Ambrosius, S. Hieronymus, Augustinus, Gregorius Magnus, etc. Secundò, vestis dominica, seu Christi *tunica inconsutilis*, quæ, ut observant sancti Patres Ecclesiæ, unitatem significabat. Tertiò, *vas* illud quod vidisse refertur sanctus Petrus Act. 10, 11 et 12, descendens... *velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram*, in quo erant omnia quadrupedia et serpentina terræ et volatilia cæli. Idem rursus refertur 11, 5, 6; quo significabatur et gentes ad fidem esse admittendas.

§ 5. *De parabolis quibus Ecclesia in Scripturis delineatur.*

Istud præcipuè discrimen intercedit parabolam inter et figuram, quòd ista in rebus gestis sita sit, illa verò in rebus quæ finguntur ad veritatem repræsentandam et exprimendam. Parabolæ autem quibus Ecclesia in Evangelio adumbratur, quinque solent numerari, his versibus expressæ :

Ecclesiam Christi parabola quina figurat :

Area, convivium, retia, pascua, ager.

Parabola areæ legitur Matth. 13, 12, ubi hæc à sancto Joanne Baptistâ Christi præcursore dicta referuntur : *Cujus (Christi) ventilabrum in manu suâ, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili*. Similia habentur Lucæ 13, 17. Per aream illam sancti Patres intelligunt Ecclesiam, quæ, sicut area frumentum et paleam, bonos continet simul et malos, et in quâ ad ventilationis usque tempus, id est, usque ad extremum judicii diem paleæ sunt tritico permixtæ, id est, boni malis, quorum separatio corporalis, Christo pronuntiante, fiet in illo extremo judicio.

Parabola convivii nuptialis, quod Matth. 22 et Lucæ 14 describitur, Ecclesiæ etiam accommodatur. Sedent inter convivas indiscriminatim boni et mali, pauperes et debiles, cæci et claudi, uno verbo quotquot cœnaculum ingredi voluerunt. Convivium verò illud apud S. Matth. ibidem imago est *regni cælorum*, quo nomine, ut dictum est, Ecclesia frequenter in Evangelio designatur. Significatur itaque hæc parabolâ diffusio magna Ecclesiæ ad quam omnes sunt vocati, cui adscribuntur quicumque voluerint, in quâ proinde sunt improbi simul cum bonis, donec finita cœnâ, seu absolute vite hujus mortalis tempore, qui veste nuptiali non induuntur, seu mali charitate de-

stituti separentur à justis, mittanturque in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium.

Parabola retium, seu sagenæ missæ in mare et ex omni genere piscium congregantis, enarratur Matth. 13, 47 et seq. *Quam, ait Christus, cum impleta esset, educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit, pergit ipse, in consummatione seculi : exibunt angeli et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus et stridor dentium.*

Parabola pascuorum exhibetur Matth. 25, 32 et 33. In hoc capite, à versu 31 usque ad finem agitur de extremo judicio. Cum autem, ait Christus, venerit Filius hominis in majestate suâ, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis : et statuet oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris. Tunc dicet rex his qui à dextris ejus erunt : *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum.... Tunc dicet et his qui à sinistris erunt : Discedite, maledicti, in ignem æternum, etc.* Hæc, tametsi dicta sunt de universalitate hominum, attamen congruunt Ecclesiæ, cui à sancto Augustino applicantur Epistolâ 208, aliàs 209 et sermone 47, editionis Benedict. Nempe, sicut oves et hædi per diem communibus pascuis utuntur, nec pastoris curâ nisi ad vesperam à se invicem separentur; ita in Ecclesiâ sinu usque ad extremi judicii tempus, sunt simul boni et mali ejusdem doctrinæ et sacramentorum participes.

Parabola agri proponitur Matth. 13, 24 et seq. Seminaverat paterfamilias bonum semen in agro suo : inimicus homo superseminavi t zizania, quæ servi sine morâ volebant colligere, quamvis esset timendum ne fortè eradicarent simul cum eis et triticum. *Sinite, inquit paterfamilias, utraque crescere usque ad messem.... Dicam messoribus : Colligite primum zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum.* Hujusmodi verò parabolam explicat ipse Christus ibid. 38 et seq. *Ager est mundus (per quem latè diffunditur Ecclesia). Bonum semen, hi sunt filii regni; zizania, autem filii nequam.... messis verò, consummatio seculi est; messorum autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur : sic erit in consummatione seculi... Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.*

Hæc parabolâ usus est S. Augustinus in primis sermone 88, aliàs 18, ad convincendos Donatistas. « Numquid Africa, inquiebat, est mundus? Numquid messis hoc tempus? Numquid messor Donatus?... Per totum terrarum orbem tolerate zizania usque ad messem. »

ARTICULUS II.

De geminâ Ecclesiæ definitione.

Ecclesiæ definitio genuina quæ nihil contineat nisi verum, duplicis generis esse potest, nempe vel generalioribus vocibus exprimi, in quibus generatim acceptis vel ipsi conveniunt plerique Protestantes, licet circa ejusmodi vocum particularem significationem à Catholicis valdè differant; vel vocibus compingi specialioribus, quibus non modò nihil designetur nisi quod Ecclesiæ veræ conveniat, sed etiam quibus delineetur Ecclesiæ notio soli conveniens Ecclesiæ Catholico-Romanæ, quam solam esse Ecclesiam veram pro certo habemus, et deinceps efficietur.

Utrâque ratione describi Ecclesiam operæ pretium est.

§ 1. Notio veræ Ecclesiæ generatior.

Ecclesia interna, quam vocamus Ecclesiæ animam, definiri potest, *cætus sanctorum præsertimque electorum qui vivâ fide quæ per charitatem operatur, præditi sunt.* Ecclesia autem externa seu visibilis quæ Ecclesiæ corpus à Catholicis appellatur, definiri potest, *cætus hominum veræ fidei christianæ professione, vero sacramentorum usu, et politiâ à Christo institutâ colligatus et coadunatus.* Seu, ut habet cardinalis Perronius in responsione 1 ad regem majoris Britanniae, capite 8 : Ecclesia, *eorum est societas quos Deus ad salutem vocavit per professionem veræ fidei, sinceram administrationem sacramentorum et adhæSIONEM pastoribus legitimis.* Ecclesia tandem adæquatè sumpta, prout ex animâ et corpore constituitur, rectè etiam definitur, *cætus hominum partim sanctorum et electorum, partim peccatorum et reproborum, veræ fidei christianæ externâ professione, et visibili sacramentorum communione colligatus sub regimine pastorum, seu politiâ à Christo institutâ.*

Si ad voces quibus illæ definitiones compinguntur, solummodò attendas, vix quidquam in iis continetur, quod plerique Protestantes libenter non admittant. Si verò vocum intelligentia consideretur, magnum Catholicos inter

et illos reperire est discrimen. Nam 1°, quod attinet ad Ecclesiam internam, nomine fidei electorum intelligunt Calviniani rigidiores eam, quâ prædestinati fide divinâ credant se esse electos et prædestinatos; quam quidem fidem Catholici repudiant ut temerariam, absurdam, et verbo Dei omninò oppositam. 2° Quantum ad Ecclesiam externam, hæretici per doctrinam christianam quam Ecclesia debet profiteri, intelligunt doctrinam suæ sectæ; per usum sacramentorum, et politiâ à Christo institutam, intelligunt sacramenta prout in suâ communione conficiuntur et ministrantur, et politiâ in eâdem suâ societate adhibitam; nos autem intelligimus doctrinam fidei quam tenet Ecclesia Catholico-Romana, necnon usum sacramentorum et politiâ, quæ in eâdem Ecclesiâ locum habent, in quâ solâ viget sacra hierarchia instituta à Christo sub capite visibili romano pontifice. 3° Quantum ad nomina Ecclesiæ internæ et externæ, visibilis et invisibilis, iis non utimur tanquàm designantibus duplicem societatem quarum una, nempe Ecclesia interna et invisibilis stare possit, alterâ deficiente, interruptâ et restitui indigâ. Verùm ejusmodi vocabulis indigitamus unam solam et individuum societatem seu Ecclesiam, quæ, quatenus continet justos et electos vivâ fide præditos et soli Deo cognitos, dici potest interna et in se invisibilis, hancque Ecclesiæ partem appellamus ejus animam, ad quam soli justi et electi vivâ fide imbuti, perfectè participant; quatenus autem consideratur ut complectens quotquot veræ fidei professione et sacramentorum communione colligantur sub regimine quod Christus instituit, est externa et visibilis, et corpus Ecclesiæ à nobis nominatur. Nimirum Ecclesia est necessariò visibilis, et corpus Ecclesiæ est necessariò corpus vivum, nec sine animâ, seu sine justis et electis qui in eâ contineantur, tanquàm pars continetur in toto, Ecclesia visibilis seu corpus Ecclesiæ subsistere unquàm potest. Et vice versâ, Ecclesia interna, seu anima Ecclesiæ in corpore Ecclesiæ, seu in Ecclesiâ visibili subsistit.

§ 2. Notio specialior veræ Ecclesiæ.

Ecclesia adæquatè considerata, nempe quantum ad animam simul et corpus, meritò definitur strictiùs quàm supra, *cætus hominum partim justorum et electorum, partim peccatorum et reproborum, externâ unius et ejusdem fidei veræ professione, visibilique Christi sacramentorum*

communione, sub legitimis pastoribus, imprimis Romano pontifice colligatus. Postremis hisce verbis ita restringitur illa definitio, ut iis determinetur nomen Ecclesiæ ad significandam Ecclesiam Catholico-Romanam, quæ sola habenda sit ut vera Christi Ecclesia; unde sequitur in allatâ eâdem definitione, nominibus veræ fidei et sacramentorum Christi esse intelligenda sacramenta quæ in eâdem Ecclesiâ ministrantur et adhibentur, et fidem quæ in eâ tenetur et prædicatur.

Inde sequitur hæc specialior definitio Ecclesiæ quantum ad corpus spectatæ, nempe *cætus est eorum qui veram Christi fidem profitentur, Christi sacramentis utuntur, et pastoribus legitimis, imprimis Romano pontifici subijciuntur.* Si autem spectetur quantum ad animam, consequenter definienda erit, *societas fidelium, internis Spiritûs sancti donis, imprimis fide internâ, spe et charitate, aut saltem fide internâ conjunctorum.*

Additur: Aut saltem fide internâ, quia licet ii soli, qui fide internâ, spe et charitate præditi sunt, seu soli iusti ad animam Ecclesiæ perfectè pertineant, attamen, cum peccatum mortale quo gratia semel accepta amittitur, sæpius non sit peccatum infidelitatis, multi qui gratiam, seu charitatem amittunt, non idcirco carent fide verâ et sincerâ, imò nec spe, adeoque per fidem interiorem intus uniuntur inter se et cum ipsismet iustis, et imperfectè participant animam Ecclesiæ. Ejusmodi peccatores habent solum vitæ initium; sunt in Ecclesiâ, sicut essent in corpore humano membra illa quæ haberent sensum, sed non motum; habent hi veluti partem animæ Ecclesiæ, sed non habent integram, destituuntur eo quod in illâ animâ perfectius est, nempe charitate. Legi potest Bellarminus, lib. 3 de Ecclesiâ militante, capite 2. Vide etiam concil. Trid. sess. 6, can. 27 et 28.

Nec dicas à quibusdam doctoribus catholicis contendì peccatores etiam fideles non esse membra Ecclesiæ: ita sentire Joannem de Turrecrematâ, lib. 1, cap. 5, ubi id probat ex Alexandro de Ales, Hugone, et S. Thomâ; idem etiam doceri à Petro Soto, à Melchiore Cano, et aliis, teste Bellarmino, lib. 3 de Ecclesiâ militante, cap. 9, qui licet ab iis auctoribus dissideat, eorum tamen sententiam non condemnat, imò catholicâ propugnari posse manifestè supponit; proinde in definitione Ecclesiæ quantum ad animam spectatæ, in quâ definitione nihil deberet exhiberi nisi quod

apud omnes doctores catholicos certum sit et indubitatum, præposterè à nobis adjici fideles charitate destitutos, sed *fide internâ præditos*, per hanc fidem intus conjungi inter se et cum iustis, et ad animam Ecclesiæ imperfectè quidem, attamen verè et propriè pertinere.

Responsio est in promptu, siquidem à theologis illis, qui docent fideles verâ fide internâ præditos, amissâ per peccatum charitate, non esse propriè Ecclesiæ membra, nihil negatur quod nostrâ definitione contineatur; imò eos inter et plerosque alios theologos qui peccatores internâ fide præditos appellant vera Ecclesiæ membra, nullum est quod ad rem ipsam attineat discrimen, sed tota, sub hoc respectu, quæstio est duntaxat de nomine. Asserunt enim pauci illi doctores catholici, quorum nobis objicitur auctoritas, 1° amissâ per peccatum gratiâ, fidem non semper amitti, eamque fidem quæ remanet, licet viva non sit, veram tamen esse et theologicam, quæ hominem *simpliciter christianum ac fidelem* efficiat. Ita de illis disertè testatur Bellarminus ipsomet loco citato. Asserunt 2°, quod consequens est, nimirum, per interiorem et veram fidem quæ remanet in peccatoribus qui gratiam justificationis ante acceptam alio quàm infidelitatis peccato mortali amittunt, eosdem peccatores verè et interiùs uniri Christo, iustis, totique generatim Ecclesiæ eandem cum ipsis fidem profitenti. Ita sæpius et expressè Alensis, Turrecremata, Melchior Canus, alique citati, imprimis S. Thomas 1-2, q. 106, art. 1, et q. 108, art. 1, ad 1; tertiâ autem parte, q. 8, art. 3, ait fideles qui alio quàm infidelitatis peccato à charitate exciderunt, *actu uniri ei* (Christo capiti suo) *per fidem*. Asserunt 3°, quod ex prioribus pariter sequitur, videlicet peccatores fideles non solum exterius et apparenter, sed etiam verè et interiùs ad veram pertinere Ecclesiam, eosque non solum in Ecclesiâ reperiri, sed etiam verè et propriè esse de Ecclesiâ, et veras esse veræ Ecclesiæ partes.

Ergo quidquam ex iis quæ nostrâ continentur definitione, illi adeò non negant, ut potiùs ultrò fateantur et tanquàm indubitatum ponant quidquid reverà tenent cæteri theologi catholici, qui malunt dici peccatores verâ et interiùs fide præditos vera esse Ecclesiæ membra. Proinde istos inter et illos nulla est, eâ de re, nisi de nomine quæstio. Atque ita constans certa ac pervulgata in Ecclesiâ catholicâ est ea doctrina quam dictâ definitione exhibe-

mus, ut in ipsis catechismis exponatur. Hanc imprimis solidè et dilucidè evolvit et explicat illustrissimus Bossuetius in catechismo quem gallicè ad usum suæ diœceseos Meldensis exaravit, lectione 9 de Symbolo, ubi hæc habentur : Quæritur : *Quid est Ecclesia catholica?* R. *Cætus est, seu societas fidelium toto terrarum orbe diffusa.* Quæritur iterum : *Quid eos conjungit interiùs?* R. *Una eademque fides.* Quæritur rursus : *Quid eos conjungit exterioriùs?* R. *Professio unius et ejusdem fidei, unius et ejusdem legis; eadem sacramenta, idem regimen ecclesiasticum sub eodem capite visibili, nempe Romano pontifice.* Audis fideles quorum societas est Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, inter se conjungi interiùs unâ eademque fide; perfectiùs quidem ubi fides ea viva est et per claritatem operatur, ut in justis; imperfectiùs quidem, sed tamen verè, si fides illa, licet non sit viva, nomen veræ et interioris fidei mereatur, qualis remanet in fidelibus peccatoribus, qui peccato quodam mortali, sed non infidelitatis, maculati sunt.

Gravissimi momenti controversia, quæ de naturâ et definitione Ecclesiæ agitur Catholicos inter et Protestantes, in hoc potissimum consistit, quæ sit nimirum Ecclesia cui privilegia multa immediatè à Christo concessa sunt, et quàm directè contingant promissa Christi de ejus perennitate, infallibilitate, etc., in quibus sigillatim tractandis præcipua hujus tractatûs pars occupabitur. Tot igitur et tanta complectitur capita controversia ejusmodi, ut ea simul omnia hic inspicere et expendere non expediat. Interim sufficiat modò tradi veram Ecclesiæ de quâ agitur, definitionem, quæ deinceps à nobis quantum ad omnes suas partes vindicabitur et asseretur. Itaque vera Ecclesia Christi, de quâ passim sermo est in Scripturis, cui competunt privilegia à Christo Ecclesiæ concessa, quam ipse Christus fundavit, seu militans novi Testamenti Ecclesia, rectè definitur : *Cætus hominum unius et ejusdem veræ fidei professione, et eorundem sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè Christi in terris vicarii Romani pontificis.* Nihil necesse eò loci explicari varias hujusce descriptionis partes, quæ ex dictis hactenùs quantum impræsentiarum satis est, facilè intelliguntur.

Nulla autem in eâdem fit mentio expressa justorum et electorum, quos Ecclesiæ sinus semper et necessariò complectitur; scilicet Ecclesia nunquam esse potest sine justis, quo-

rum multi in justitiâ acceptâ perseverant usque ad mortem, adeoque sunt electi; imò illi sunt pars Ecclesiæ potior et nobilior ad quam ministerium verbi et sacramentorum atque cuncta concessa ipsi privilegia et prærogativæ referuntur, quippe cùm pro iis formandis ac fovendis ministerium ipsum et sacramenta instituta sint. Sed idcirco in definitione Ecclesiæ conceptis verbis non memorantur, tum quia in eâ consideratur Ecclesia quantum ad corpus, seu quatenùs est visibilis, et proinde quantum ad vincula externa quibus omnes, qui ad eam quoquo modo pertinent, conjunguntur, et in societatem visibilem coadunantur; tum quia his verbis : *Sub regimine legitimorum pastorum;* et istis : *Unius et ejusdem veræ fidei professione et eorundem sacramentorum communione conjunctus,* satis significatur veram Christi doctrinam in Ecclesiâ annuntiari, et vera à Christo instituta sacramenta ritè ministrari; ex quo planè concludi debet in eâ reperiri justos et electos, quandoquidem veræ Christi doctrinæ prædicatio et rectus ejus sacramentorum usus, ministeriumque à Christo institutum, uberes nata sunt referre fructus et constanter referunt.

Hæc à nobis jam fuisse observata non sumus immemores; sed cùm definitionem Ecclesiæ à Catholicis traditam frequenter reprehendant Protestantes, quòd nullum in eâ sermonem faciant de justis et electis, cùmque propterea eosdem sæpiùs criminentur quasi vellent ex solis hypocritis et reprobis veram Christi Ecclesiam posse componi, nos non piguit, ut tam sæpè iterata calumnia refutaretur, eandem lectori observationem denuò subjicere, quæ magni momenti est, et cujus veritas, ubi de sanctitate Ecclesiæ, ex professo comprobabitur. Cæterum, utinam ad revocandos in Ecclesiæ sinum Protestantes sufficeret in Ecclesiæ definitione adjici expressam mentionem justorum et electorum ipsâ semper comprehensorum! luctuosum schisma brevi et facile compesceretur. Levi enim negotio fieri potest ejusmodi additio, sine ullâ definitionis mutatione quæ sit alicujus momenti. Quid enim vetat Ecclesiam militentem novi Testamenti, à Christo fundatam, visibilem, et quatenùs visibilem, etc., definiri : *Cætum hominum, inter quos multi semper sunt justi et electi, unius et ejusdem fidei professione et eorundem sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum pastorum ac præcipuè Romani pontificis?* In hæc definitionem memorantur expressè justi

et electi qui sunt præcipua Ecclesiæ membra, propter quos Ecclesia instituta est et multis privilegiis aucta. Ita tamen fit eorum mentio ut soli Ecclesiæ ut visibili hæc definitio conveniat, quemadmodum et illa quæ superius allata est, in quâ implicitè tantum continebatur quod in istâ conceptis verbis adjectum est de potiori et nobiliori Ecclesiæ parte, nempe de justis fide, spe et charitate imbutis, quorum alii non perseverant usque ad mortem, et sunt iusti temporales, ut aiunt; alii verò in iustitiâ usque ad mortem perseverant, et electi sunt seu prædestinati.

Jam observatum est singula quæque prædictâ definitione contenta deinceps ostendenda esse veræ Ecclesiæ visibili necessario competere vi institutionis Christi. Hoc autem posito, eandem definitionem Ecclesiæ esse legitimam paucis

Probatur. Illa Ecclesiæ ut visibilis, definitio legitima est, quâ nihil continetur quod Ecclesiæ ut visibili non competat, in quâ id omne exhibetur quod Ecclesiam reddit visibilem, quæ omnes complectitur Ecclesiæ partes, et ab eâ removet quidquid est ab ipsâ removendum; atqui talis est nostra Ecclesiæ definitio: 1° Quidem, allata Ecclesiæ definitio nihil continet quod Ecclesiæ ut visibili non competat, uti inferius efficietur, præsertim ubi de unitate Ecclesiæ, de ejus membris, de ministerio et regimine ecclesiastico. 2° In eadem definitione exhibetur id omne quod Ecclesiam reddit visibilem. Visibilis enim redditur per professionem et prædicationem ejusdem fidei, per communionem et dispensationem eorundem sacramentorum, et subjectionem iisdem pastoribus, præsertim Romano pontifici, ita ut inde facilè ab omnibus Ecclesia tam dignoscatur, quàm imperium quodlibet, v. g., regnum Galliæ. 3° Eadem definitio complectitur omnes Ecclesiæ partes. Tria enim ad minimum requiruntur et sufficiunt ut quis dici queat pars veræ Ecclesiæ, scilicet professio fidei christianæ, sacramentorum communio, legitimis pastoribus, ac præsertim Romano pontifici subjectio: atqui hæc tria complectitur definitio allata; ergo. 4° Ab Ecclesiâ removet quidquid ab ipsâ removendum est. Per tres enim assignatas conditiones ab illâ removen- tur quicumque ad Ecclesiam, ut visibilem, non pertinent. Defectu primæ conditionis ab eâ excluduntur omnes infideles, sive qui nunquam fuerunt in Ecclesiâ, ut pagani, Judæi, Mahumetani; sive qui in eâ fuerunt et ab eâ recesserunt, ut apostatæ

et hæretici. Defectu secundæ excluduntur vel qui nunquam admissi sunt ad sacramentorum communionem, ut catechumeni, vel qui per Ecclesiæ censuras eorundem communione privati sunt, ut excommunicati. Defectu tertiæ conditionis, excluduntur schismatici, qui licet fidem veram profiteantur et habeant sacramenta, foris tamen sunt et extra Ecclesiam, eò quòd legitimis pastoribus, Romano præsertim pontifici Ecclesiæ capiti, non obtemperant; ergo, etc.

Objicit Melancthon in Apologiâ articuli 7 Confessionis Augustanæ: Manca est et imperfecta illa Ecclesiæ definitio, in quâ nulla fit mentio justorum, nulla fidei interioris, spei et charitatis, in quibus tamen sita est pars Ecclesiæ præcipua et nobilior; atqui, etc.—Distinguo majorem: In quâ nullâ fit mentio etiam implicita et virtualis justorum, seu fidei interioris, spei et charitatis, et, in quâ asserendâ, animus est exponendi seu definiendi Ecclesiam adæquatè sumptam, prout constat animâ et corpore, concedo; in quâ non fit mentio explicita et expressa justorum, seu fidei interioris, spei et charitatis quibus animantur, et in quâ afferendâ animus est definiendi solummodò Ecclesiam inadæquatè sumptam, nempe secundum ea tantum quibus redditur visibilis, nego. Licet theologis catholicis fide certum sit in Ecclesiâ visibili multos semper esse justos et electos, ac proinde donis fidei interioris, spei et charitatis ornatos et animatos, attamen nullam eorum formalem et expressam mentionem faciunt in definiendâ Ecclesiâ visibili, quoad scilicet vincula exteriora quibus omnes ejus partes inter se colligantur. Ratio est quia tunc spectant solummodò Ecclesiam inadæquatè sumptam, nempe quatenus visibilem, et secundum corpus, seu secundum ea sensibilia et visibilia quibus omnes ejus partes in unum corpus societatis visibilis coadunantur.

Triplici autem potissimum de causâ theologi in suâ Ecclesiæ definitione speciatim illam considerant, in quantum visibili est et externam societatem constituit. Una est, quia Ecclesia sub eo respectu, seu quatenus est visibilis, doctrix est et magistra veritatis, ut aliquando ostendetur. Sicque directiùs sese Protestantium erroribus opponunt, distinguunt Ecclesiam duplicem, unam internam et invisibilem, externam alteram et visibilem, quarum illa sola, non illa potius privilegiis Ecclesiæ concessis, quæ in Scripturis enarrantur. Altera est, quia Ecclesiæ nomine absolute sum-

pto vera intelligenda est Ecclesia quæ externa sit et visibilis, uti demonstrat ex Scripturis, et ex confessionibus fidei et libris disciplinæ ipsorummet Protestantium, illustrissimus Bossuetius in libro cui titulus: *Conférence avec le ministre Claude*. Tertia est, quia deprehensâ semel visibili Ecclesiâ, statim habebitur illius anima quæ ab ejus corpore inseparabilis est, et in eâ societate necessariò reperitur, quæ cum veræ fidei professione et sacramentorum communione, legitimâ potitur pastorum successione, et Romanum pontificem caput visibile et ministeriale agnoscit. Quotquot igitur illius societatis partes sunt, pro certo tenere debent, se in eâ esse societate, in quâ existunt, formantur, et ad vitam spiritualem foveantur et aluntur justi et electi, propter quos hæc societas visibilis instituta est, et eximii à Christo dotibus et privilegiis fuit donata.

Hinc meritò dici potest, in definitione de quâ agitur, saltem virtualiter exprimi interiora fidei, spei et charitatis dona, siquidem professio veræ fidei illud involvit, ut quisque in Ecclesiâ visibili existens profiteatur à se credi in eâdem visibili societate multos contineri justos et electos, fide, spe et charitate interioribus animatos.

Eandem justorum mentionem virtualementem implicatam in eâdem theologorum definitione haberi jam probavimus quoque ex efficaciâ sinceræ prædicationis verbi Dei et ministerii sacramentorum à Christo institutorum; quod quidem ministerium ut et prædicationem puram in verâ Ecclesiâ visibili vigere eadem definitio apertè significat.

Licet verò juxta vel severiores regulas logices, necesse non sit, imò sæpius vitiosum foret in definitione reponi quiddam necessariò attribuendum est definito, quippe, cum multa sint necessaria definito, quæ in definitione propriè dictâ et accuratâ conceptis verbis exprimi non debent, quorum nempe mentio virtualis sufficit, in eo sita quòd legitimâ consequentiâ deduci possint ex iis quæ definitio formaliter exhibet: licet hæc observatio iis conjuncta quæ supra diximus de mente theologorum in definiendâ Ecclesiâ, satis superque sit ad eorum definitionem ab omni cavillatione defendendam, attamen huic diximus posse addi aliquam mentionem expressam justorum et electorum verâ Ecclesiâ visibili semper comprehensorum, sine ullâ mutatione sensû ejusmodi definitionis, ita ut scopum suum

theologi perinde assequerentur. Itaque, si id unum cuperent Protestantes ut in ipsâ Ecclesiâ, ut visibilis, definitione conceptis verbis fieret sermo de justis et electis fide interiori, spe et charitate pollentibus et animatis, quæstiones de nomine non agitamus, votis eorum lubentes annueremus, nec sanè in definitione seu descriptione Ecclesiæ illud vereremur expressè asserere, quod omnes oculati facillè assentientur in eâ virtualiter exprimi.

Inst. 1°: In definitione Ecclesiæ ea poni debent quæ pertinent ad essentiam Ecclesiæ, quippe definitio, si legitima sit, naturam rei explicat; atqui in definitione theologorum non ponuntur ea quæ ad essentiam Ecclesiæ pertinent; nimirum fides, spes et charitas. Certè, si dicat aliquis virtutes illas non esse Ecclesiæ essentielles, fatendum ipsi erit veram Christi Ecclesiam concipi posse ac existere sine fide, spe et charitate: *Portasque inferi* adversus illam non prævalituras, quamvis congregatio duntaxat foret impiorum et hypocritarum, qui omni fide, spe et charitate destituuntur: quod utrumque perabsurdum est. Ita fermè Melancthon loco mox citato, et minister Claudius in responsione ad librum illust. Bossuetii inscriptum: *Conférence avec M. Claude*, quæst. 2. — Dist. maj.: In definitione Ecclesiæ debent ea poni quæ ad essentiam ejus pertinent, secundum respectum sub quo definienda est, concedo; quæ ad essentiam Ecclesiæ pertinent sub omni respectu, licet definienda non sit nisi sub uno respectu, nego. Unaquæque res benè definitur, si secundum respectum sub quo definiens debet ipsam considerare, aptè definiatur. Potest quidem spectari res sub omni respectu et adæquatè, et ejus sic spectatæ quæri definitio; quæ imperfecta quidem erit, nisi totam rei essentiam, seu genus proximum et differentiam ejus propriam exponat, ex quibus concipiantur fluere cætera rei ejusdem attributa necessaria, seu propria, seu generica. Et quidem Ecclesiam absolutè et adæquatè sub omni respectu consideratam definiunt theologii catholici, eorumque definitiones retulimus. Verum una eademque res potest etiam considerari et definiri sub uno respectu qui specialem ob causam attenditur, dum alios respectus explicare animus non est, iisdem tamen non negatis, imò virtualiter eatenus expressis quatenus ex ipsâ rei sub uno respectu datâ definitione deducuntur. Atqui ita se habet prædicta theologorum definitio. In eâ attenditur Ecclesia ut visibilis, animusque est eam definiendi

ut visibilem; adeoque hæc definitio legitima est, modò in eâ explicentur, ut reipsâ fit, quæcumque Ecclesiam visibilem efficiunt: nec necesse est in eadem expressè memorari justos et electos fide, spe et charitate interioribus donatos, quantumvis ipsi sint potior pars Ecclesiæ sub omni respectu consideratæ, quia nimirum interiora sunt hujusmodi dona, solusque Deus eos certò cognoscit, qui illis virtutibus pollent. Præterea, illâ Ecclesiâ visibili justos et electos, fide, spe et charitate instructos contineri non modò eadem definitione Ecclesiæ ut visibilis, non negatur, sed potiùs ex contentis et explicatis in illâ definitione, fidem, spem et charitatem, seu justos et electos illis donis ornatos Ecclesiæ visibilis sinu comprehendendi, apertè deducitur. Proinde ejusmodi justorum et electorum mentionem virtuaalem illa definitio continet.

Demum, ut dictum est, nihil vetat quominus illi definitioni, seu descriptioni Ecclesiæ addatur mentio expressa justorum et electorum, fide, spe et charitate donatorum; neque hæc mentione indirectâ, ullo modo mutantur definitionis usus et sensus.

Ergo ex allatâ theologorum catholicorum definitione id absurdi nequaquam sequitur, videlicet, veram Christi Ecclesiam concipi posse et existere sine fide, spe et charitate, portasque inferi adversus illam non esse prævalituras, quamvis congregatio duntaxat foret impiorum et hypocritarum, omni fide, spe et charitate destitutorum.

Inst. 2°: Corpus Ecclesiæ est essentialiter vivum; ergo definiri nequit ipsum Ecclesiæ corpus sine memoratis expressè et directè prædictis fidei, spei et charitatis virtutibus, in quibus vita seu anima Ecclesiæ consistit. — Distinguo consequens: Definiri nequit corpus Ecclesiæ sine memoratis expressè et directè fidei, spei et charitatis virtutibus, si definiendo Ecclesiam seu corpus Ecclesiæ, directè attendatur ejus vita, concedo; si directè attendatur Ecclesia solùm ut visibilis, seu Ecclesiæ corpus quatenus per illud visibilis Ecclesia efficitur, nego. Cùm in adornandâ definitione allatâ id unum directè attendatur, ut ea tanquam visibilis et secundum corpus quo visibilis efficitur, spectata, describatur, hinc necesse non est in eadem definitione directè et expressè memorari justos et electos, quibus ne uno quidem momento carere potest Ecclesia; quapropter solent theologi in eâ facere mentionem solummodò implicitam et virtuaalem justorum et ele-

ctorum. Quòd si quis in eadem velit expressè memorari justos et electos, fide, spe et charitate instructos, id sanè ipsi licet, juxta non semel à nobis adhibitam observationem. Mentio ejusmodi non erit nisi indirecta, uti explicatum est, et propterea solitæ theologorum definitionis neque usum neque sensum mutabit.

Objicies 2°: Romanus pontifex deficere potest, sive per mortem, sive per errorem formalem in fide (saltem ut privatus, nec ipsis diffidentibus Ultramontanis), sive etiam quatenus invincibiliter ignorabitur tempore schismatis; ergo romanus pontifex non est Ecclesiæ essentialis, nec proinde subjectio romano pontifici, et communio cum ipso sunt Ecclesiæ essentialia. Ergo in Ecclesiæ definitione perperam memoratur subjectio romano pontifici. — Dist. ant.: Romanus pontifex deficere potest in Ecclesiâ quantum ad personam et exercitium actuale, per aliquod breve tempus, concedo; quantum ad statum, ita ut pontificia dignitas sit extincta, aut unquam extinguenda, nec à successore mox futuro exercenda, nego.

1° Cùm romanus pontifex moritur, deficit quidem ejus persona, et donec ejus successor eligatur, nemo est qui ejus primatus jura exerceat. Sed non idcirco deficit status papalis, seu pontificia dignitas et auctoritas, quæ instituta est jure divino, et Ecclesiæ eatenus essentialis est, quatenus Ecclesiæ inest vis nunquam interitura, et constanter, ubi opus est, exerenda, pontifici mortuo substituendi successorem qui eadem auctoritate induatur et eam exercere valeat. Cùm igitur, mortuo pontifice, Ecclesia successionem pontificalem non admittat, sed vim et potestatem habeat defuncto pontifici successorem substituendi eadem auctoritate pollentem; cùm singuli Christiani debeant eniti seu precibus, seu potestate eâ quâ multi valent, ut electio ejusmodi citò perficiatur; cùm fieri non possit ut Ecclesia officio suo desit circa rem tanti momenti, quæ ad ejus constitutionem jure divino stabilitam pertinet, nec conetur repellere obices ejusmodi electionem morantes; cùm certò constet futurum ut tandem intra breve tempus, assistente Deo, illos quicumque esse possint obices vincat et superet; manifestum est auctoritatem pontificiam, etiam mortuo Romano pontifice, semper in Ecclesiâ subsistere, et subjectionem Romano pontifici sive actualem, cùm nempe vivit et agnoscitur, sive habituaalem, quæ in desiderio et animi affectu et

dispositione consistit, esse cuique fideli necessariam, ac proinde in Ecclesiae definitione meritò memorari.

Res illustrari potest exemplo regni monarchici electivi. Dicturne extinctam in eo esse auctoritatem regiam morte regis, et jam illud regnum desinere esse monarchicum, aut subditos hoc ipso esse liberos ab omni subiectione juxta leges illius regni fundamentales debita alicui monarchiae legitimo, seu legitime eligendo? Imò societas illa civilis, quae regnum ejusmodi monarchicum electivum constitueret, dignitatem et potestatem regiam eatenus conservare diceretur, quatenus ipsi inesset jus eligendi juxta leges successorem regis defuncti, quem citò eligi singula illius societatis membra, pro sua quodque parte, debent studiosè conari, et cui electo tenentur illam praestare obedientiam, quam ejusdem regni constitutiones praescribunt.

2° Ex his patet quid respondendum ad casum haereseos in quam Romanus pontifex incideret, et in qua pertinaciter perseveraret. Ait Bellarminus cum Ultramontanis pontificem Romanum ita errantem, fore ipso facto è sede dejectum et pontificiâ auctoritate privatum, ejusque loco alium esse eligendum. Atque ita quidem decernunt, ne videatur coetum episcoporum habere auctoritatem (1) superiorem Romano pontifici. Gallicani alio modo difficultatem solvunt, et conformiter ad sua principia statuunt, eundem pontificem summum tunc esse juridicè deponendum, et ipsi alium electione legitimâ substituendum. Nec ullum dubium esse potest quin eo in casu Ecclesia sibi intra breve tempus provisura sit de capite: non magis igitur pontificia auctoritas deficere potest per errorem quemcumque summi alicujus pontificis quam per ejusdem obitum.

3° Major non est difficultas de casu schismatis, quando invincibiliter ignoratur quis fuerit (2) legitime in pontificem electus, et pro-

(1) In textu originali edit. 1779, pag. 80, sic se habet hujusce phrasae concatenatio: *Ne videantur (Ultramontani) fateri Ecclesiam universalem, seu concilii oecumenici auctoritatem esse superiorem Romano pontifici. Nos verò Galli multò melius et legibus canonicis conformius statuimus, etc.* (Not. ab Edit.)

(2) Hæc habet eò loci genuina citatæ editionis lectio: *Major non est difficultas de casu schismatis, sive manifestum sit quis legitime fuerit in pontificem electus, sive illud invincibiliter ignoretur, sive propter rationes hinc et inde militantes à se invicem Ecclesiae particulares bonâ fide dissideant.* (Not. ab Edit.)

pter rationes hinc et inde militantes à se invicem Ecclesiae particulares bonâ fide dissident. Nam quotquot malâ fide adhærent illegitimo pontifici, rei essent schismatis, et teneantur vero et legitimo conjungi et subjici. Qui verò ignorantia invincibili laborarent, et bonâ fide unius partes sequerentur, hi à schismate formali excusarentur, modò tamen sincerè desiderarent schisma finiri, et ad illud extinguendum operam suam saltem precibus ad Deum fusis conferrent, ex animo parati subjici debitè illi soli Romano pontifici quem Ecclesia universa pro legitimo haberet. Pro certo tenendum est eam inesse vim Ecclesiae quodlibet ejusmodi schismatis compescendi, etiam, ubi opus est, è sede pontificiâ disturbando omnes contententes, et novum eligendo pontificem quem universi agnoscant, uti factum est in concilio oecumenico Constantiensi.

ARTICULUS III.

De origine Ecclesiae.

Apostolus Ephes. v. 23, 24, 25, 26, 27, plures Ecclesiae causas exhibet his verbis: *Christus caput est Ecclesiae, ipse salvator corporis ejus... Ecclesia subjecta est Christo... Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut eam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae. Ut exhiberet ipse sibi gloriosum Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.* Ibi designantur quatuor Ecclesiae causae. Efficiens, nempe Christus, qui *semetipsum tradidit pro eâ*, et sanctificat ac mundat eam *lavacro aquae in verbo vitae*, id est, per sacramenta quae instituit, quorum primum est *lavacrum aquae*, seu baptismus, et per *verbum vitae*, sive per illud verbum quod à ministris sacramentorum adhibetur in iis conficiendis, sive per illud quod ejus nomine prædicant et annuntiant ministri ab eo constituti, cui prædicationi uberes gratiae interiores alligatae sunt. Materialis, fideles nimirum ex quibus Ecclesia componitur, et quos S. Paulus ipso Ecclesiae vocabulo denotat. Formalis, videlicet unio fidelium inter se, quâ fit ut *corpus unum* efficiant, cujus *salvator* est Christus, et eorundem cum Christo capite conjunctio. *Christus*, inquit Apostolus, *caput est Ecclesiae... ipse salvator corporis ejus... Ecclesia subjecta est Christo... eam sanctificat mundans lavacro aquae in verbo vitae.* Hisce posterioribus verbis indicatur tribus contineri unionem fidelium inter se, scilicet ejusdem fidei professione, quae ex

prædicatione verbi vitæ nexa est; eorundem sacramentorum participatione, quorum baptis-
mus seu *lavacrum aquæ* est janua, et subje-
ctione legitimis pastoribus, quippe quorum
est sacramenta ministrare et *verbum vitæ* præ-
dicare. Finalis, quæ duplex, remota et pro-
xima. Hæc in sanctificatione eorum qui ad
Ecclesiam pertinent, est sita; illa est salus et
felicitas æterna quam adipiscuntur omnes
sancti, qui usque ad mortem in sanctitate
perseverant. Utramque complectuntur ista
verba Apostoli : *Ut exhiberet ipse* (Christus)
sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam,
aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit
sancta et immaculata. Scilicet, *gloriosa* est hæc
Ecclesia pro quâ Christus *semetipsum tradidit,*
quam mundat *lavacro aquæ in verbo vitæ,* quia
Deum palam glorificat, ac gloriam Evangelii et
crucis Christi ubique annuntiat; *sancta* est,
quia constanter et sine ullâ variatione docet
sanctam doctrinam, quâ perpetuò in ejus uni-
tate generantur sancti; *non habet maculam aut*
rugam, tum quia neque errore ullo contamina-
tur, neque ullo perverso placito deformatur;
tum quia sinu suo continet et cibus spirituali-
bus alit fovetque electos Dei, qui, quamvis
dùm in terris versantur, peccato obnoxii sint,
in ejus tamen communione reperiunt media
quibus mundantur et perficiuntur, ita ut sta-
tum perfectum coram Christo sint aliquando
consecuturi.

In hisce causis evolvendis de quibus multa
facile congeri possent, diutius non immoran-
dum, nisi quòd addenda sint aliqua de modo
quo Christus est Ecclesiæ auctor seu causa
efficiens. Deinde paucis etiam erit dicendum
de antiquitate Ecclesiæ. Demùm explicandum
quoque erit discrimen inter statum Ecclesiæ
ante Christum et post Christum.

§ 1. De auctore Ecclesiæ.

Christus est Deus, simul et homo. Et Filius
Dei æternus, consubstantialis Patri, qui *propter*
nos homines et propter nostram salutem incarna-
tus est in plenitudine temporum de Spiritu
sancto, ex Mariâ virgine, et homo factus est. Sub
utroque respectu est auctor seu causa efficiens
Ecclesiæ, at ratione diversâ. Quod ut expli-
cetur, sit

CONCLUSIO. — *Solus Deus, adeoque Christus ut*
Deus, est auctor Ecclesiæ, potestate indepen-
dentis et supremæ auctoritatis; et solus Chri-
stus, ut homo, potestate excellentis et ministerii
principalis.

Probatur prima pars. Actuum 20, 28 : At-

tendite vobis et universo gregi, in quo vos posuit
Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei. Ibi spe-
ciali titulo *Ecclesia* dicitur *Dei*, quia Deus eam
instituit, fundavit : ergo solus est ipsius auctor
potestate independentiæ et supremæ auctori-
tatis; nam omnia quæ sunt, hoc modo solus
Deus operatus est, neque ipse potest alio
modo operari quàm ut supremus Dominus ab
alio quolibet independens. Et verò solius Dei
est potestate independentiæ et supremæ aucto-
ritatis homines ordinare ad sanctitatem et ad
finem sanctitatis, nempe gloriam æternam.
Gratiam et gloriam dabit Dominus, inquit Psal-
tes Regius Psalmo 83, 12. Solius etiam Dei est
media conferre et præscribere necessaria et
idonea ad finem suum seu gratiæ seu gloriæ
consequendum. Ergo.

Probatur secunda pars. Christum ut homi-
nem esse simpliciter et sine addito auctorem
Ecclesiæ indubitatum est. Hinc Matth. 15, 18,
dicitur *ædificaturus Ecclesiam suam,* etc. ; hinc
Joan. 20, 21, mittit Apostolos sicut missus est
à Patre; hinc eosdem jubet Matth. 28, 19, *do-*
cere omnes gentes, baptizantes eos in nomine
Patris, et Filii, et Spiritus sancti; hinc instituit
sacramenta ; hinc Hebr. 12, 2, appellatur *auctor*
fidei et consummator, qui proposito sibi gaudio
sustinuit crucem, confusione contemptâ; hinc
Ephes. v. 25, dicitur *semetipsum tradidisse pro*
Ecclesiâ, et 23, nuncupatur *caput Ecclesiæ et*
salvator; hinc 1 Cor. 3, 11, legitur illum esse
fundamentum quod aliud nemo potest ponere
præter id quod positum est; et Act. 4, 11, 12,
habetur quòd *hic est lapis, qui... factus est in*
caput anguli, et additur v. 12 : *Non est in alio*
aliquo salus, neque enim aliud est sub cælo no-
men datum hominibus in quo oporteat nos salvos
fieri; hinc alia multa de eo enuntiantur quibus
ita manifestum fit Christum esse simpliciter et
sine addito auctorem Ecclesiæ, ut nulla de eo
unquàm fuerit aut possit esse disceptatio inter
cujuscumque nominis Christianos. Atqui Chri-
stus ut homo non potest simpliciter et sine ad-
dito, seu per antonomasiam, ut aiunt, dici et
esse Ecclesiæ auctor, nisi potestate excellentiæ
et ministerii principalis, quandoquidem ipsi
ut homini non competit potestas illa quæ di-
citur independentiæ absolutæ et supremæ au-
ctoritatis.

Quæritur quo sensu Apostoli dicantur *fun-*
damenta Ecclesiæ? — Resp. eos meritò dici
concurrisse ad fundandam et instituendam
Ecclesiam in genere causæ ministerialis infe-
rioris, quatenus scilicet eorum ministerio Deus

usus est ad executionem institutionis Ecclesiae. Christus est fundamentum Ecclesiae primum et essentiale, pro qua semetipsum tradidit, quam sanguine suo acquisivit, quae in ipsum credit tanquam in unicum Salvatorem, Redemptorem et Mediatorem suum, sive cuius fide salus obtineri non potest. Apostoli sunt ejusdem Ecclesiae novi Testamenti fundamenta secundaria, in quantum Deus eos seligere dignatus est, quibus doctrinam salutarem de Christo Salvatore revelaret, qui eam divinitus acceptam hominibus praedicarent, et ab aliis, secundum ritum à Christo praescriptum ordinatis, deinceps usque ad mundi finem praedicari constituerent. Prophetæ etiam appellantur ab Apostolo, Ephes. 2, 20, *fundamenta Ecclesiae; superædificati*, inquit, *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum*. Sed prophetæ Christum minus plenè et evolutè annuntiârunt quàm Apostoli, quorum ministerium præterea propinquius et immediate influxit in ædificationem Ecclesiae. Quapropter in Symbolo Nicæno Ecclesia nuncupatur *apostolica*, non prophetica.

Quæritur an sacramenta novæ legis dici queant vero sensu concurrisse ad formationem Ecclesiae in genere causæ efficientis? — Respondeo ea in genere causæ efficientis instrumentalis concurrisse ad Ecclesiae formationem et conservationem, tum propter vim per meritum Christi ipsis inditam sanctificandi, tum quia ritus sunt sensibiles à Christo divinitus instituti quibus fideles in unum Ecclesiae corpus coadunantur. Et quidem ejusmodi ritus ad devinciendam societatem populi christiani ita usui sunt, ut meritò dictum sit à sancto Augustino, lib. 19 contra Faustum, cap. 2, « in nullum nomen religionis, seu verum, seu falsum, coadunari homines posse, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilibus consortio colligentur. »

§ 2. De antiquitate Ecclesiae.

Ecclesiam christianam seu novi Testamenti in Synagoga colligi cœptam à Christo dum in terris cum hominibus conversaretur, et ex iis primum fuisse compositam qui ipsi adhæserunt, apud omnes Christianos cujuscumque communionis est indubitatum. Deinde statim post mortem Christus contulit eidem Ecclesiae suæ ultimam exteriorum formam quâ à Synagoga, uti prædictum fuerat, reprobata planè distingueretur, ita ut novus populus, seu Ecclesia novi Testamenti, veteri populo sine in-

termissione successerit. De his nulla quæstio est. Verum quæritur 1º utrùm ante Christum extiterint verè fideles, qui in Christum crediderint, qui fide in Christum justificari et salvari potuerint, qui fide illà per dilectionem operante reverà justificati fuerint et salvati, qui ita vixerint et mandata Dei observaverint, ut ob mores sanctissimos et fidei in Christum quâ pollebant, consentaneos, nomine verorum et sanctorum Christianorum mereantur insigniri? Quæritur 2º à quo cœperit Ecclesia sine sumpta pro cœtu fidelium ante Christum?

CONCLUSIO PRIMA. — *Ecclesia Christi seu cœtus fidelium in Christum credentium ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore etiam legis naturæ et legis scriptæ sanctos extitisse christianæ religionis cultores meritò asseratur.*

Probatur 1º ex testimonio Eusebii qui libro 1 Demonstrationis evangelicæ, capite 5, disertè tradit Moysi et aliis antiquis viris Deo acceptis Christum fuisse cognitum, eosdemque ait libro 6, christiano more vixisse, non judaico. Quapropter lib. Hist. 1, cap. 4, sic loquitur: « Tametsi absque ullâ controversiâ novelli sumus, et hoc novum certè christianorum nomen nuper omnibus innotuit, sectam tamen rationemque vivendi non recens à nobis compositam, sed jam inde à primo (ut ita dicam) conditu generis humani, ex notionibus à naturâ insitis, ab hominibus Deo acceptis institutam, atque excultam fuisse, sic demonstrare conabimur. » Audis ex Eusebio, à mundi conditu viris Deo acceptis notum fuisse Christum, et rationem vivendi Christianæ conformem ab iisdem fuisse excultam; unde colligit nomen *Christiani* esse quidem novum, sed rem ipsam esse antiquam et à conditu generis humani institutam. Pressius idem Eusebius citato capite 4 libri 1 Hist. sic ratiocinatur: « Cum Christiani nomine nihil aliud significetur, quàm vir qui per Christi cognitionem atque doctrinam, modestiâ, justitiâ, tolerantia, fortitudine, et pietatis cultusque unius, qui super omnia est, Dei professione ornatus est, hæc omnia veteres illi (Deo accepti) non minùs studiosè quàm nos excoluerunt. »

Probatur 2º auctoritate SS. Patrum qui docent Ecclesiam seu cœtum Christi fidelium inter quos multi sancti et electi, id est, usque ad mortem in justitiâ acceptâ perseverantes, extitisse omni ævo ab initio mundi. « Ex quo vocantur sancti, inquit S. Augustinus in psal-

« mum 128, est Ecclesia in terrâ. Aliquando
 « in solo Abel Ecclesia erat, » etc.; et sermo-
 ne 4 de Jacob et Esaû, aliàs 44: « Ecclesiam
 « accipite, non in his solis qui post Domini
 « adventum et nativitatem esse cœperunt
 « sancti; sed quotquot fuerunt sancti ad Ec-
 « clesiam ipsam pertinent. » Et S. Gregorius
 Magnus, homiliâ 19 in Evangelia, explicans
 parabolam patrisfamilias operarios in vineam
 suam mittentis, duratione Ecclesiæ univer-
 salis et in terris militantis distinctâ per quin-
 que ætates, nimirum ab Adam ad Noe, à
 Noe ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Moysen,
 à Moyse ad Christum, à Christo ad mundi fi-
 nem, hæc addit: « Quis patrisfamilias simili-
 « tudinem rectius tenet quàm Conditor no-
 « ster... qui habet vineam, universam scilicet
 « Ecclesiam, quæ ab Abel justo usque ad ulti-
 « mum electum qui in fine mundi nasciturus
 « est, quot sanctos pertulit, quasi tot palmites
 « emisit? »

Probatur 3° hoc argumento theologico: Illis
 temporibus Ecclesia Christi quantum ad sub-
 stantiam extitisse dicenda est, quibus extitere
 viri justi qui non nisi per fidem in Christum
 salutem æternam consecuti sunt, quorum ea-
 dem omninò, quod ad rem ipsam, fuit fides
 ac fides nostra, qui christiano more vixerunt,
 quorum Christus fuit caput. Atqui, ab exordio
 mundi, tempore legis naturæ et legis scriptæ,
 extiterunt justi qui non nisi per fidem Christi
 æternam salutem consecuti sunt, quorum ea-
 dem omninò, quod ad rem ipsam, fuit fides
 ac fides nostra, qui christiano more vixerunt,
 quorum Christus fuit caput; ergo.

1° Nonnisi per fidem in Christum salutem
 consecuti sunt. Sic enim loquitur S. Augusti-
 nus epistolâ 190, aliàs 157 ad Optatum, cap.
 2, n. 8: « Profectò quod scriptum est, *non esse*
 « *aliud nomen sub cælo in quo oporteat nos sal-*
 « *vos fieri*, ex illo tempore valet ad salvandum
 « genus humanum, ex quo in Adam vitiatum
 « est genus humanum. *Sicut enim in Adam*
 « *omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivifi-*
 « *cabuntur*. Quia sicut in regno mortis, nemo
 « sine Adam, ita et in regno vitæ, nemo sine
 « Christo. » Et epistolâ ad Dardanum, quæ est
 187, aliàs 57, n. 34, cum dixisset Christum
 Mediatorem voluisse ut sacramentum quo re-
 generemur, esset manifestum, addit aliquo si-
 gno occulto justos veteres succurrisse parvulis
 suis ad delendum in iis peccatum originale,
 meritis objecti fidei suæ in Christum, quâ solâ
 salvi esse poterant. « Erat autem, inquit, an-

« ti quis justis aliquid occultum, cum tamen
 « et illi eadem fide salvi fierent, quæ fuerat
 « suo tempore revelanda. »

2° Eadem omninò quoad rem ipsam fuit ve-
 terum justorum fides cum nostrâ. « Sicut nos,
 « inquit S. Augustinus epistolâ 102, aliàs 49,
 « n. 12, sicut nos in eum (Christum) credimus
 « et apud Patrem manentem, et qui in carne
 « jam venerit, sic credebant in eum antiqui,
 « et apud Patrem manentem, et in carne ven-
 « turum. Nec quia pro temporum varietate
 « nunc factum annuntiatur, quod tunc futu-
 « rum prænuntiabatur, ideò fides ipsa variata,
 « vel salus diversa est. » Et tractatu 45 in
 Joannem: « Ante adventum Domini nostri
 « Jesu Christi, quo humilis venit in carne,
 « præcesserunt justi, sic in eum credentes
 « venturum, quomodò nos credimus in eum
 « qui venit. Tempora variata sunt, non fides.
 « Quia et ipsa verba pro tempore variantur,
 « cum variè declinantur. Alium sonum habet,
 « venturus; alium sonum habet, venit; mu-
 « tatus est sonus, venturus est, et venit;
 « eadem tamen fides utrosque conjungit, et
 « eos qui venturum esse, et eos qui eum ve-
 « nisse crediderunt. » Similia habet S. doctor
 pluribus aliis in locis.

3° Christiano more vixerunt, seu virtutes
 christianas excoluere, ut patet tum ex testi-
 monio Eusebii mox relato, tum ex iis quæ de
 Abele, Abrahamo, Moyse et aliis referuntur in
 Scripturis, tum ex laudibus quibus multorum
 ex ipsis celebrat fidem Apostolus in Epistolâ ad
 Hebræos, capite 11, tum denique quia constat
 nemini ad salutem sufficisse unquam fidem in
 Christum, nisi fuerit fides practica, seu fides
 per dilectionem operans.

4° Eorum Christus fuit caput eodem sensu
 quo est caput justorum sub novo Testamento,
 uti docet sanctus Augustinus concione tertiâ
 in psal. 36: « Omnes, qui ab initio seculi fue-
 « runt justi, caput Christum habent. Illum
 « enim venturum esse crediderunt, quem nos
 « venisse jam credimus; et in ejus fide et ipsi
 « sanati sunt, in cujus et nos, ut esset et ipse
 « totius caput civitatis Jerusalem. »

Dices: Apostolus Galat. 3, 23, 24, hæc ha-
 bet: *Præus autem quam veniret fides, sub lege*
custodiebamur conclusi, in eandem fidem quæ
revelanda erat, Itaque lex pædagogus noster fuit
in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit
fides, jam non sumus sub pædago. Ergo nulla
 in Christum fides ante adventum Christi,
 proinde nulla Ecclesia, quæ sine fide in Chri-

stum stare nequit, cum sit collectio fidelium. — Nego consequentiam. Ex hoc loco Apostoli colligi nequit nullam fuisse in Christum fidem ante ejus adventum, cum eodem in capite sanctus Paulus laudet Abraham fidem, et capite 11 Epistolæ ad Hebræos multorum veterum fidem cum encomiis commemoret. Sed quo tempore prædicatio Evangelii gentibus facta est, ait Apostolus venisse fidem, tum propter multitudinem credentium, in quorum comparatione pauci extiterunt fideles ante Christum, tum propter abundantiam et evolutionem rerum credendarum, quæ ante Christum longè minores numero et minùs clarè fuerant explicatæ et propositæ; tum quia inter eos qui ante Christum verà et sufficienti ad salutem fide in Christum erant imbuti, multi pollebant solum fide in Christum velatà et implicità, quæ à promulgato Evangelio salutem non sufficit. « Post peccatum, inquit S. Thomas 2 2, q. 2, art. 2, in corpore, fuit explicitè creditum mysterium Incarnationis Christi non solum quoad Incarnationem, sed etiam quantum ad passionem et resurrectionem, quibus humanum genus à peccato et morte liberatur. Aliter enim non præfigurassent Christi passionem quibusdam sacrificiis et ante legem et sub lege; quorum quidem sacrificiorum significatum explicitè majores cognoscebant: minores autem sub velamine illorum sacrificiorum, credentes ea divinitus esse disposita, de Christo venturo quodam modo habebant velatam cognitionem. Post tempus autem gratiæ revelatæ tam majores quàm minores tenentur habere fidem explicitam de mysteriis Christi, præcipuè quantum ad ea quæ communiter in Ecclesiâ solemnizantur et publicè proponuntur, sicut sunt articuli Incarnationis. » Et in responsione ad tertium: Dicendum, inquit, quòd multis gentilium facta fuit revelatio de Christo... Si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio (expressa de Christo) non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris; quia etsi non habuerint fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam, in divinâ providentiâ, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos, et secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus Spiritus revelasset. » Itaque tempus quod subsecutum est passionem, mortem et resurrectionem Christi appellari potuit ab Apostolo tempus quo venit fides, sine exclusione omnis fidei ante Christi adventum.

Dices 2º: Ex his Christi verbis Petrum alloquentis Matthæi 15, 18: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, patet Ecclesiam Christi non extitisse ante confessionem S. Petri de Christo: *Tu es Filius Dei vivi*. Quapropter S. Augustinus in psal. 147, ait « Ecclesiam incœpisse ab Jerusalem, atque hinc extendi ad omnes nationes. » Et in primam S. Joannis Epistolam tradit « ibi inchoatam esse Ecclesiam, ubi venit de cœlo Spiritus sanctus, et implevit in uno loco sedentes centum viginti. » Ergo. — Dist.: Ergo Ecclesia prout fundata est à Christo jam incarnato, et in carne passo et mortuo, prout componitur ex fidelibus, in Christum incarnatum, passum et suscitatum credentibus fide explicitâ, non existerat priscis temporibus, concedo; prout est cœtus eorum qui in Christum venturum et passurum fide ad salutem sufficienti credebant, nego. Solutio patet ex supra non semel explicatis.

Dices 3º: Si inter veteres extiterunt veri fideles in Christum venturum credentes, quantum satis est ad salutem, et ea exequentes quæ tunc ad salutem requirebantur, ergo jam tum potuissent et debuissent appellari Christiani; atqui nomen illud tunc primum auditum est, cum Antiochiæ, post ascensionem Domini, discipuli nominati sunt Christiani; ergo. — Distinguo majorem: Jam tunc habuissent fidem in Christum quantum ad substantiam, et opera suæ fidei consentanea edidissent, concedo; jam tum nomine Christianorum nondum usitato insigniti fuissent, aut debuissent insigniri, nego. Non agitur hic de nomine, sed de re ipsâ, et licet pronum fuerit ut appellatio Christianorum non adhiberetur antequàm extarent discipuli qui Christo jam apud homines conversato, et pro salute hominum passo et mortuo, ac tertiâ die suscitato adhærerent, est tamen manifestum eos qui ante Christum fide in ipsum imbuti erant, spe et charitate pollebant, et moribus christiano dignissimis ornati erant, fuisse reipsâ, quod ad nominis præcipuam significationem attinet, Christianos.

Inst. 1º: Si fuissent reverà Christiani, adhæsissent tanquàm membra Christo ut capiti; atqui non ita adhæserunt Christo, siquidem Christus nondum advenerat; nemo autem ut membrum potest adhærere capiti nondum existenti. — Nego minorem, siquidem justi veteres Christo ut capiti adhæserunt per fidem, spem et charitatem, et varia sinceræ pietatis et religionis exercitia. Ad probationem, dis-

tinguo : Christus nondum advenerat in carne , concedo : nondum existerat ut Filius Dei Patris æternus , pro salute hominum incarnandus , passurus , etc. ; nondum vi meritorum ejus futurorum tribuebantur hominibus gratiæ , nego. Christus Filius Dei ab æterno existit in sinu Patris , ab æterno etiam in carne erat venturus , passurus , moriturus , suscitandus ; demum antequam Christus reverà mereretur et satisfaceret , existerat vis ejus meritorum et satisfactionum retroactiva ; nempe ejusmodi meritorum et satisfactionum futurarum intuitu Deus hominibus gratias impertiebatur , quibus salutem consequerentur quotquot iisdem utebantur ad credendum , sperandum , et amandum sicut oportet ad justificationem et salutem adipiscendam. Hinc Apoc. 13, 8, dicitur Christus *occisus ab origine mundi*.

Inst. 2° : Si inter veteres ante Christum extitissent justi , hi fuissent sub gratiâ , non sub lege , siquidem , ut legitur Joannis 1, 17 : *Lex per Moysen data est , gratia et veritas per Jesum Christum facta est* ; atqui ante Christum nemo erat sub gratiâ , cujus Christus est auctor ; nemo erat sub lege gratiæ , quam instituit Christus ; omnes Judæi erant *sub lege* , id est , legis nullam gratiam interiorem conferentis servitute premebantur , et in iis dominabatur peccatum , juxta illud Apostoli Rom. 6, 14 : *Peccatum vobis non dominabitur , non enim estis sub lege , sed sub gratiâ*. Ergo , etc. — Dist. maj. : Fuissent sub gratiâ eo sensu quod paruerint gratiis sibi concessis , non vi legis Mosaicæ , sed vi meritorum et satisfactionum Christi futurarum , concedo : fuissent sub gratiâ , id est , vixissent sub lege gratiæ institutâ à Christo , nego. — Distinguo etiam illud majoris : Non fuissent sub lege , id est , non fuissent servitute legis oppressi , in quibus dominaretur peccatum , concedo ; non vixissent quo tempore vigeat lex Mosaicâ , et ad eam implendam non tenebantur , nego. Ante legem Mosaicam , tempore legis naturæ , plures extitisse justos jam ostensum est , et omnes confitentur. Pariter quoque extra populum Judaicum , qui solus lege Mosaicâ obstringebatur , extitisse etiam quosdam justos apud gentes facillè etiam admittitur. Hi omnes pollebant fide in Jesum Mediatorem futurum , uti explicatum est. Quantum ad illos veteres justos è gente Israëliticâ , qui ante Christum vixerunt , ii dicendi sunt fuisse *sub lege* , non tantum eo sensu quod vixerint quo tempore vigeat lex , sed etiam eo sensu quod legi Mosaicæ obtemperare tene-

rentur. Verum , licet sic essent sub lege , attamen dicendi sunt quoque non fuisse sub lege alio sensu , nempe quo ab Apostolo et à sancto Augustino sub lege fuisse dicti sunt Judæi carnales , qui adimplebant quod ad litteram legis spectat , ducti solum metu malorum temporalium et spe bonorum temporalium , propter quæ legi Mosaicæ adhærebant. Auxiliis scilicet , seu gratiis divinis quæ non vi legis , sed virtute futurorum meritorum Christi Mediatoris et Redemptoris hominibus concedebantur tempore legis , adjuti , et , ut par erat , obsequentes , fide , spe et charitate pollebant , spiritu legis gratiæ animabantur , aspiciebant à longè promissiones easdem quibus excitantur veri Christiani , et propterea mandatis Dei parebant. Quapropter vero sensu et meritò dicitur eos pertinuisse ad legem gratiæ , et veros fuisse in antecessum Christianos. Hinc ait S. Augustinus , lib. 3 contra duas Epist. Pelagianorum , Abraham , Moysen , David , omnesque veteres justos filios fuisse promissionis et gratiæ , non ex lege , sed ex promissione ; hæredes Dei , cohæredes autem Christi.

CONCLUSIO II. — *Ecclesia sumpta pro cœtu fidelium ante Christum , videtur incœpisse ab Abel.*

Probatur ex sanctis Patribus. S. Augustinus Enarratione in psal. 142, n. 3, de civitate Dei quæ est Ecclesia , sic loquitur : « *Hæc civitas incitium habet ab ipso Abel , sicut mala civitas à Cain.* » S. Gregorius Magnus homiliâ 19 in Evangelia idem tradit , nempe , « *Ecclesiam incipere ab Abel justo , usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est.* »

Quæres cur ab Abel initium Ecclesiæ ducatur , potius quàm Adamo et Evâ , quos constat ante lapsum fide informatos fuisse , nec fidem amisisse per peccatum in quod lapsi sunt , siquidem illud peccatum non fuit infidelitatis ; quos denique certum est poenitentiam egisse de peccato admissio , electisque et sanctis esse annumerandos. — Respondeo triplicem potissimum hujusce rei causam afferri posse. Una est quod Abel primus legatur in Scripturis ita coluisse Deum quodam signo sensibili , oblatione munerum et plurimæ hostiæ , ut Deo acceptus esset et placeret. Respexit Dominus ad Abel et ad munera ejus. Et Apostolus Hebr. 11, 4 : *Fide plurimam hostiam Abel quàm Cain obtulit Deo , per quam testimonium consecutus est esse justus*. Altera est quod primus fuerit omnium justorum qui in acceptâ sanctitate usque ad

mortem perseverarunt, primus proinde electorum eo sensu quod primus in statu gratiae sanctificantis obierit, quodque tota vita sua nunquam in peccatum lethale lapsus fuerit. Hinc aptior fuit à quo infamia Ecclesiae quae nunquam esse potest sine sanctis, deducerentur. Continuari ergo potuit Ecclesia post mortem Abel in Adamo et Evâ, qui jam erant de Ecclesia dum viverent; sed ab iis qui peccato dedere initium, non decuit Ecclesiae exordia desumi.

§ 3. De discrimine status Ecclesiae ante et post Christum.

Cum constet, ut dictum est paragrapho praecedenti, extitisse fideles ab exordiis mundi, inter quos fuere semper justi et electi, qui in sanctitate accepta perseveraverunt usque ad mortem; hinc distinximus Ecclesiam generali modo acceptam pro collectione omnium in terris fide Christo adhærentium, in Ecclesiam veterem seu quae extitit ante Christum, et Ecclesiam novi Testamenti, quae instituta est à Christo et usque ad mundi finem duratura est.

Quæritur in quo positum fuerit discrimen inter utramque Ecclesiam. Quatuor in Ecclesia attendi debent, nimirum, fides, politia, seu regimen, sacramenta et privilegia seu praerogativae.

1° Quantum ad fidem, jam ostensum est eamdem fuisse veterum justorum fidem, quoad substantiam, ac nostram. Credidere veteres in Christum venturum et passurum, nos credimus in Christum qui venit et passus est. Verum, si consideretur propositio objecti fidei, numerus fidelium, et modus credendi, antiqua Ecclesia ante Christum multum differt ab Ecclesia quam ipse fundavit et colligere coepit Christus. Olim objectum fidei minus distinctè et explicatè erat propositum. « Quaecumque posteriores crediderunt, inquit sanctus Thomas 2-2, q. 1, art. 7, continebantur in fide praecedentium Patrum, licet implicitè. » Hinc Apostolus Ephes. 3, 5 : *In aliis generationibus non est agnitus (mysterium Christi), sicut nunc revelatum est sanctis, Apostolis ejus et prophetis*. Pariter minor olim erat credentium numerus, praesertim à quo posteris Jacob selectis à Domino in specialem populum, gentes aliae deseruerunt revelationem primitivam ac dimissae sunt ingredi vias suas, Act. 14, 15, ita ut per tot seculorum intervallum, nulla alia natio, praeter Israeliticam, saltem per aliquod tempus insigne, Deum verâ religione

coluerit; tametsi, ut ait S. Augustinus, lib. 18 de Civitate Dei, capite 47 : « Non incongruè creditur, fuisse et in aliis gentibus homines quibus hoc mysterium (Christi) revelatum est, et qui etiam hoc praedicere impulsus sunt. » Demum alius fuit modus credendi : nempe fides explicita in Christum Redemptorem generis humani nunc omnibus necessaria est ad salutem ; olim, uti jam observavimus, plures quidem nempe majores fide in Christum Redemptorem venturum explicita erant donati, sed saluti sufficiebat fides in ipsum implicita quâ minores pollebant.

2° Quantum ad politiam seu regimen, antiqua Ecclesia omnino discrepabat ab Ecclesia post Christum. Efficietur in hujusce tractatus decursu Ecclesiam novi Testamenti esse unicam societatem, coadunatam sub regimine legitimorum pastorum, inter quos unus, videlicet Romanus pontifex, primatum tenet honoris et jurisdictionis in universâ Ecclesia, seu totius Ecclesiae est caput ministeriale et visibile. Contra verò aliter se habebat Ecclesia ante Christum, non modò antequàm Israelitis daretur lex Mosaica, sed etiam post datam ejusmodi legem posteris Jacob. Hi quidem lege illâ iisdem astringebantur praepositis; at ad alios populos illa lex non spectabat, eâ minime hi populi obligabantur; et tamen apud externas illas gentes veros quosdam fideles extitisse non incongruè creditur, juxta sanctum Augustinum mox laudatum, cui concinunt Richardus à S. Victore, de Incarnatione Verbi, capite 8, S. Thomas 2-2, q. 2, art. 7, etc.

3° Quantum ad sacramenta, ingens etiam discrimen inter utramque Ecclesiam. Nam sacramenta veterum, ipsiusque Mosaicae legis erant *infirmæ et egenae elementa*, teste Apostolo Galat. 4, 9, id est, vi suâ gratiam non conferebant, sed instituta solùm erant à Deo in signum et pignus gratiae quam generi humano meritus erat Christus. Sacramenta verò novæ legis, non tantum gratiam significant, sed etiam eam *ex opere operato* conferunt.

4° Quantum ad privilegia et praerogativas, valdè notanda intererat discrepantia. Prisci enim fideles non erant, ut dictum est, in unicam societatem adunati; ipsamet Synagoga juxta vaticinia prophetarum, erat aliquando interitura, nec proinde extabat ante Christum societas fidelium visibilis cui promissa esset perennis infallibilitas. Facilior verò erat singulis conservatio revelationis primitivæ, Adamo factæ, paucioribus contentæ, à Noëmo posteris

inculcatæ, nec nisi suâ culpâ eam deseruerunt gentes. Suscitabat porrò Deus inprimis tempore legis Mosaicæ homines extraordinariè missos, qui missionem suam miraculis probabant, et qui sibi identidem succedebant ut verbum Dei illibatam servaretur, et ad nepotes incorruptum transmitteretur. Ecclesia novi Testamenti unicam communionem constituit,

perseveraturam usque ad finem mundi, institutam ad docendos homines ea quæ ad salutem pertinent. Hinc, ut probabitur deinceps, multis prærogativis donata est, atque perperam à veteris Ecclesiæ statu ad Ecclesiam post Christum argumenta à pari plerumque deducuntur.

(Legrand, de Ecclesiâ Christi, diss. 4.)

Proœmium.

Demonstratâ christianæ Religionis divinitate, pronum est catholicæ ut in Ecclesiæ vindicandam originem, asserendas dotes, tuendaque jura incumbatur pro viribus: *qui enim se ipsum tradidit pro eâ ut illam sanctificaret*, Ephes. 5, 25, Christus Dominus, eandem cœlestium dogmatum depositi custodem constitutam voluit, ne tanquàm fluctuantes parvuli *circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutiâ, ad circumventionem erroris*, ibid. 4, 14. Hæc est *fundata super petram domus*, quam non irruentes denso agmine pluvix, non stridentes undique tempestates, non exundantes fluvii excindere valeant; hæc est præcelsis imposita montibus civitas; indeficiente irradiata lumine, omnipotentis continuo vallata præsidio, ad quam omnes oportet abjectâ potestate tenebrarum confluant populi; recolatur etiam prænuntiatus illud à Daniele prophetâ regnum quod terrenis et quidem florentissimis collabentibus imperiis, aspirante Deo invaluerit, atque propagatum ultimos ad mundi fines *in æternum non dissipabitur*.

Arrectâ mente jam si recogites hæresi vel schismate laborantes sectas, cernere tibi videaris *nubes sine aquâ*, ventorum jactatas ludibrio, *arbores autumnales, infructuosas, bis mortuas, eradicatas, sidera errantia*, quæ mendaci cum perstrinxerint oculos fulgore, dissolvuntur ac evanescent.

Profanæ novitatis ideòque adulterini ortus arguuntur quælibet hæreses, vel duntaxat appellato singularum inventore. « Et reverà, » ut admonet Vincentius Lirinensis, quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebullivit? quis unquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ universitatis et antiquitatis

« consensione discreverit? » Commonit. 1, 54. Quod ita esse, luce clariùs exempla demonstrant. Hinc genuinâ orbatî missione, suisque mancipatî inventionibus hæreticis, tot subeunt alternante fluctu, varietates opinionum et ministerii: « Mentior, inquit Tertullianus, si non etiam à regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit; agnoscit naturam suam et originis suæ morem profectus rei: idem licuit Valentinianis quod Valentino: idem Marcionitis, quod Marcioni, » etc. Ut secum ipsis, ita etiam alii cum aliis pugnantes, in hoc uno consentiunt, ut Ecclesiam unam et individuum, diverso sub statu mundo coætaneam, sponsore Christo, institutionibus Christi indivulsè cohærentem diruere funditus moliantur; dum verò se ipsos mutuò vincunt, eorum victoria, ut ait S. Hilarius, *Ecclesiæ triumphus est ex omnibus*; Ecclesiam dum lacessunt, ad eam alliduntur veritatis columnam, dejicere quam frustra tentabunt superbæ inferorum portæ.

Ad Ecclesiam igitur, insuperabilem atque inexhaustis refertam opibus arcem fidei, securè confugiamus, de quâ sic alloquebatur Manichæos S. Augustinus: « In catholicâ Ecclesiâ, ut omittam sincerissimam sapientiam, quam in Ecclesiâ esse catholicâ non creditis, multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissimè teneant: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum; tenet, » etc. Contra Epist. Fundam. cap. 4. Ejus præcidendæ unitatis nulla unquam justa necessitas: « Ha-

« bere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem; si potuit evadere quisquam, qui extra arcam Noe fuit, et qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet. » S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ.

Ecclesiæ causam adjuvante Deo parati, quantum in nobis est, defendere, absit ut ab ejus communione segregatos hostili velimus animo adoriri: hæc nobis statim objicerentur verba Christi: *Nescitis cujus spiritus estis; Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*, Luc. 9, 56. Hæresim insectamur, non homines eâ miserè implicatos; gladio illam spiritus, verbo Dei confodere propositum est, æmulâ istos charitate complecti, effusis ad Dominum veram mundi lucem precibus, ut erroris detracto velamine, præbeat eisdem illuminatos cordis oculos in agnitionem veritatis, et sic fiat unum ovile et unus pastor.

In delineandâ tractatûs ideâ, non est cur multum impendatur laboris; subjicietur ad calcem quæstionum index, et eorum quæ ipsis explanandis potissimum adhibeantur; unum tantum-

modo speciatim evolendum putamus, quâ scilicet de causâ opus edendum auspicari voluerimus ab insigni quæstione de supremo judice controversiarum; videtur enim primo aspectu, ab assignandis Ecclesiæ notis ducendum esse exordium; istis adducti sumus rationum momentis: 1° Ad asserendam Ecclesiæ unitatem requiritur necessariò certum et inconcussum unitatis principium, quod quidem submotâ judicis controversiarum animatâ auctoritate nullum est, ut deditâ latè operâ ostendetur; 2° unitatem Ecclesiæ astruere non poteris, nisi evincas ab illâ divelli schismaticos; schisma autem efficitur depellendo auctoritatis iugo; probatum sit itaque necesse est, tenendam esse in dirimendis de fide controversiis viam auctoritatis; 3° quâ ratione palam et juridicè posset quis vocari in crimen hæresis, nullo constituto tribunali, quò referantur intentatæ lites in causâ Religionis?

Eo denique dogmate ea ferè omnia inniuntur quæ in tractatu de Ecclesiâ edisserenda sunt.

DE ECCLESIA CHRISTI.

NONNULLA PRÆMITTUNTUR DE NOMINE ET DEFINITIONE ECCLESIE.

A voce græcâ ἐκκλησία, derivatur Ecclesiæ nomen; variè in Scripturis usurpatum est; videlicet, de impiorum societate dicitur, Psalm. 25: *Odivi ecclesiam malignantium*. De concitato Ephesi populo, Act. c. 19: *Erat enim Ecclesia confusa*; de locis sacris in quæ fideles conveniunt, 1 ad Corinth. c. 11: *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos*. De cœtu aliquorum duntaxat fidelium. Ibid. c. 1: *Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu*. De prælatis Ecclesiæ, Matth. cap. 18: *Dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*; denique de societate fidelium omnium. Matth. cap. 16: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*.

Ecclesia variis adumbratur typis ac parabolis quæ cùm passim in tractatu occurrent, tum ex antecedentibus et consequentibus melius ac facilius intelliguntur.

Diversas pro diversis quos profitebantur erroribus, finxerunt Ecclesiæ definitiones hæretici; eam multi, justorum duntaxat cœtum

esse voluerunt: ita Lutherani (Confess. August. art. 79); alii nonnisi prædestinatorum congregationem: ita Wiclefitæ (Wicleffus, lib. de Antichristo, cap. 1), et Hussitæ (ex concilio Constant. sess. 15); non aliorum quàm perfectorum, comminisci videbantur Pelagiani, ex S. August. lib. de Hæres. cap. 88.

Definitionum illarum suo quæque loco expendetur, ac discussis quibus imbuuntur erroribus, distinctè refutabitur.

Ecclesia Christi, qualis versatur in terris (nam de eadem ut in cœlis triumphante, vel in purgatorio patiente, deditâ nunc operâ non agetur), meritò definitur à Catholicis: *Hominum cœtus ejusdem fidei professione, eorundemque sacramentorum communione conjunctorum, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè Romani pontificis*. Hanc tamen definitionem non hic assumimus, quasi concessam aut jam comprobata, sed cui asserendæ et explanandæ addictum sit ingens opus quod aggredimur.

At vel ab initio tractatûs proferri necesse

est definitionem de quâ consentiant societates omnes quæ christianæ appellantur; tum cui aptari possint quæcumque de naturâ, proprietatibus ac statu Ecclesiæ disserenda sunt. Hunc itaque in modum delineari potest: *Ecclesia Christi est societas hominum, religionem à Christo institutam, seu potius, perfectiorem ad statum perductam, profitentium.*

Christianus nemo negaverit veram esse conditam à Christo Ecclesiam, qui se ipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ (Ephes. cap. 5, v. 25 et 26). Hanc ut Deus, constituit potestate independentiæ et supremæ auctoritatis; hanc ut homo, potestate excellentiæ et principalis ministerii; quam fundavit Ecclesiam, quam per Apostolos propagandam curavit, quam eorundem recitando Symbolo, sanctam Ecclesiam catholicam, confitentur omnes Christiani, ea, quantumvis quoad modum et statum antecellat Ecclesiæ qualis ante Christi adventum, toto tempore legis naturæ, legisque scriptæ, extitisse perhibetur; eadem, quâlibet ætate fuit quoad substantiam; nemo unquam nisi per merita Christi, in eumque minùs magisve propectam fidem, æternæ factus est salutis particeps. Hinc S. Augustinus, epist. 190, aliàs 157, quæ est ad Optatum: « Profectò, inquit, quod scriptum

« est, non esse aliud nomen sub cælo, in quo
« oporteat nos salvos fieri, ex illo tempore valet
« ad salvandum genus humanum, ex quo in
« Adam vitiatum est genus humanum. » Idem tractatu 45 in Joannem: « Ante adventum
« Domini nostri Jesu Christi, quo humilis venit in carne, præcesserunt justī, sic in eum
« credentes venturum, quomodo credimus in
« eum qui venit. Tempora variata sunt, non
« fides. » Plerisque tamen justis haud explicitè tunc proposita sunt, quæ nunc distinctè creduntur ab ipso fidelium vulgo, Christi mysteria. Hunc sensum exhibere nobis videntur hæc verba Epist. Apostoli ad Galatas 3, 23: *Prius autem quàm veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eandem fidem quæ revelanda erat.* Unde docet S. Thomas illos, qui remotissimis illis seculis caruerint expressâ fide mysteriorum Christi, non fuisse salvatos « absque fide mediatoris, quia, inquit, etsi non
« habuerint fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam, in divinâ providentiâ, credentes Deum esse liberatorem hominum, secundum modos sibi placitos, et
« secundum quod aliquibus veritatem cognoscitibus, Spiritus revelasset, » 2-2, q. 2, art. 2, resp. ad 3.

Sectio prima.

DE JUDICE CONTROVERSIARUM.

Quibus rationum adducti momentis ab istâ celeberrimâ quæstione, opus nostrum inchoandum esse duxerimus, jam in Proœmio expositum est. Totius de Ecclesiâ tractatûs cum illa sit fundamentum et veluti summa, eâdem in pertractandâ, nec tempori parcendum est, nec labori. Quid hominum pluris interest quàm perspectam habere viam certò inveniendi ac discernendi quæ ad christianæ vitæ institutionem, et beatæ assecutionem immortalitatis credere et agere oporteat? Vel ipsis rudibus et imperitis, providente Deo optimo maximo, idoneam suppetere investigandi rationem, et dignoscendi quæ sint informandæ fidei, componendisque moribus necessaria, in confesso est apud omnes Christianos; at quo pacto tam optabilis notitia, à doctis et illite-

ratis comparari queat, hoc de negotio, quo quidem gravius nullum excogitari potest, quid varii sentiant hæretici, quid catholica constanter teneat Ecclesia, accuratè referendum est.

Sectionis primæ prima pars.

CAPUT PRIMUM.

Exponuntur tum præcipua hæreticorum systemata, tum Ecclesiæ doctrina de Jndice controversiarum.

Ab expositione systematis Enthusiastarum exordium putamus, rerum, non temporis ordinem secuti.

DE SYSTEMATE ENTHUSIASTARUM.—Enthusiastæ

animo sibi fingunt immediatas revelationes quarum ope interius illustrentur, majori vel minori lumine afficiantur singuli, possintque canonicas secernere Scripturas, et earum assequi veram interpretationem, saltem quantum ad capessendam salutem necessum sit ac sufficiat; imò *inspiraciones, extases, et prophetias suas* pro authentico Dei verbo obtrudunt: eas scripto Dei verbo anteponunt; Scripturas sacras, litteram mortuam vocant; eas per se supervacaneas ad scientiam salutis obtinendam arbitrantur: internumque spiritum quo sese afflari jactitant, supremum habent controversiarum judicem.

Orta est, anno circiter 1553, fanatica Enthusiastarum secta, auctore præsertim Nicolao Storkio. qui cum primum Luthero adhæsisset, ab eo postea defecit, insolitisque venditandis revelationibus, apud stolidum rusticorum vulgus fidem invenit, sicque *Illuminatorum*, seu Extaticorum veluti parens evasit. Diversis appellati sunt nominibus prædicti fanatici, pluresque in sectas divisi; vocati sunt, 1º *Enthusiastæ*, seu ut mox diximus, *Extatici*; vel *Illuminati*, quòd scilicet præ aliis omnibus, *inspiraciones divinas, extases* et secreta cum Deo colloquia sibi arrogarent; 2º *Libertini*, quòd à divinis et à politicis legibus liberos se et immunes per Christum effectos gloriarentur; 3º *Adiaphoristæ*, quòd externam verbi divini prædicationem, sacramentorum dispensationem et usum, fidei confessionem, et alia id genus inter *adiaphora*, hoc est, indifferentia reponunt, docentes hæc omnia suppleri Spiritûs sancti operatione; 4º *Tremuli* et ejulantes, quòd frequenter, cum incidunt extases, lacrymas tum copiosè fundunt, totoque contremiscunt corpore, quia, ut prædicant, magnitudinem divinæ lucis, quâ obruuntur, perferre nequeunt.

In has maximè divisi sunt sectas: Prima est *Independentium*. Admittunt illi omnium inspiraciones quos cœlestis ut putant, impetus incitat publicis in conventibus; à privatis in domibus cœtus suos libentiùs agunt quàm in templis, quamvis et his utantur. Quodque ipsos à cæteris discriminat, unamquamque particularem Ecclesiam sui juris faciunt, nec ulli esse alii subjectam et *subordinatam* asserunt. Secunda est *Anabaptistarum*, qui parvulis usu rationis carentibus baptismum nihil prodesse docent: vix aliunde ab Independentibus differunt. Tertia est *Quaquerorum*, seu *Catharorum*, qui se hæc in vitâ plenè perfectos, et à peccato

prorsus mundos existimant, atque in præentis extasibus, et corde et genibus tremiscunt, ideòque, ut notavimus, *Tremuli* dicti sunt.

DE SYSTEMATE SOCINIANORUM. — Sociniani, et illi qui *Molliores* dicuntur *Rationalistæ* (ut à Rigidioribus distinguantur divinam omnem respuentibus revelationem), in eo consentiunt, ut in dijudicandâ Scripturarum canonicitate, illorumque sensu explorando, soli humanæ rationi contendant esse inhærendum; hanc haberi volunt legem seu normam et regulam ad quam cuncta religionis dogmata exigenda sint ac definienda; alii tamen aliis longiùs progrediuntur. Sunt qui nihil esse credendum statuunt nisi certis illud atque intrinsecis demonstratum sit rationum momentis; nihil proinde putant revelatum, quod ex principiis communibus luminis naturalis non possit evidenter eum ad modum deduci, quo ex naturâ circuli, multæ ipsius eruuntur proprietates. Sunt alii qui etsi fateantur ad fidem non requiri credendorum intrinsecam evidentiam dogmatum, eorum tamen possibilitatem dicant præviâ solius rationis face perscrutandam esse, illaque omnia rejici debere, quæ lumini naturali repugnare, privato perpensa examine videantur; non id tantum postulant ut ostendatur nullis veris demonstrationibus impugnari dogmata fidei, sed ut *positivis*, sicut aiunt, atque ex rerum naturâ desumptis argumentis demonstretur, humanæ illa rationi non esse contraria, nullaque contradictione implicari. Hinc à revelatione secludendum pronuntiant quidquid inquisitionem istam ferre non valeat; hinc etiam vel clarissimos Scripturæ textus quibus enuntiantur divini incarnationis verbi, sanctissima in Deo personarum Trinitas, aliaque fidei dogmata, metaphoricis ad sensus detorquere, innumeris moliuntur cavillationibus; quod et occasione datâ factitant *Ariminiani*, seu *Remonstrantes*. Socinianorum nonnulli fatentur admittenda esse dogmata quorum veritas aut possibilitas demonstrari nequeat, modò tamen ipsis non videantur repugnare rationi, quam, ut alii, habent in omnibus pro supremo controversiarum iudice.

DE SYSTEMATE BAYLIÏ. — Nec minùs periculosè, adverso licet tramite aberrant, qui domesticum quoddam ac intestinum bellum inducentes rationem inter ac fidem, supremum utrique tribunal et iudicium, propriamque adscribunt collidentem sese mutuò veritatem: hinc effutire non verentur, posse lumine naturali ductum philosophum, jure ac meritò

dogma idem negare, quod revelatione duce affirmat jure ac meritò theologus. Notum est quâ protervâ intenderit nervos Baylius, ut probaret posse fidei dogmatibus invicta manifestaque objici argumenta; neque tamen inficiatur, hoc in conflictu standum esse firmiter decretis fidei; idque asserit evinci generalibus quibusdam præponderantibusque principis, isto inprimis, quo nihil evidentius: *Nec falli, nec fallere potest revelationis auctor Deus*. Assertiones ejusmodi quàm malè cohæreant, haud operosè ostenditur. Unum hic adnotabimus, commentitio illo rationis fideique dissidio non nisi *indirectè* et quasi per latus impeti controversiarum judicem: quamvis enim constaret apud omnes de genuino Dei verbo ipsiusque legitimâ interpretatione, excutiendus foret nihilominus, ac refellendus ille Baylii tam stupendus error.

DE SYSTEMATE PROTESTANTIIUM. — Abnegant Protestantes oriundos ex ipsorum stirpe Socinianos; abhorrere pariter se conclamant ab Enthusiastarum figmentis (quàm consequenter, postea expenditur).

At docent 1° sive Lutherani, sive Calvinistæ, Scripturam sacram solam esse inconcusam regulam, ad quam sit confugiendum et provocandum in omnibus quæ moventur de revelatâ Religione controversiis; hinc illam vocant solum controversiarum judicem, eò quòd illa sit, et quidem sola, supremi vox judicis, qui Deus est. Etsi traditiones sive divinas, sive apostolicas, quales à Catholicis vindicantur, nullius esse momenti contendunt, haud tamen omne traditionis genus videntur abjicere; humanis quippe ipsi testimoniis utuntur quàmplurimum in astruendâ miraculorum quibus innititur christiana Religio, historicâ fide, neque refugiant constantem et unanimem Ecclesiarum consensum, ubi agitur de comprobandâ quorundam librorum canonicitate; generatim tamen edicunt, solis in Scripturis indagandam esse credendorum agendorumque veritatem. Docent 2° Scripturis apertè contineri omnia, tum creditu, tum factu necessaria, sive expressis ea verbis enuntiantur, sive claris, obviis, certissimisque deriventur consecutionibus; hinc facillè etiam ab hominum vulgo posse errores omnes declinari, qui saluti officiant. Docent 3° nullam esse in terris constitutam auctoritatem, nullumque ministerium, cui in canonicitate genuinoque sensu Scripturarum inquirendis, internum et absolutum debeat obsequium; *privatum*

itaque ut vocant, spiritum solum esse interpretem, cui ab omnibus quibus aspirat, omninò parendum sit.

Quid est autem privatus ille spiritus, et cur omnibus illis non concedatur, quos habere sollicitos videatur Scripturarum studium? Aliis inter Protestantes, placet privatum hunc spiritum, quamdam esse Spiritûs sancti illustrationem, quâ veluti declaratur hujus vel illius libri canonicitas, arripiendusque sensus, et hi vix ab Enthusiastis discrepant. Alii volunt privatum illum spiritum inditæ consimilem esse facultati quâ dulces ab amaro discernitur; sunt verò qui utramque hanc expositionem cùm ideò explodant, quia fanaticum sapiat, hærent ancipites et animo suspensi, neque edisserere audent qualis sit illa Spiritûs sancti operatio, privatos homines Scripturarum lectioni vel auditioni incumbentes ita illuminantis et moventis, ut auctoritate Ecclesiæ non indigeant, nec ejus decretis, præ illâ motionem et illuminationem quam sibi attribuerint, parere debeant.

Qualecumque sit supernaturale et speciale illustrationis et interpretationis illud donum, cur non omnibus suppeditetur, cur vel ipsi Lutheri vel Calvinus, Lutheranisque aut Calvinistis, in exponendo verbo Dei, v. g., de Eucharistiæ institutione defuerit, hic iterum laborant in assignandâ hujus dissidii causâ, Protestantes. Dicunt alii prædictum donum illis omnibus subministrari, qui debitam in legendis Scripturis, vel easdem legentibus audiendis diligentiam adhibeant, sinceroque animo spiritum veritatis invocaverint; contendunt alii donum illud iis solum suppeditari, quibus ex mero beneplacito velit Deus, tum quando et quomodò voluerit, nullamque posse causam assignari, cur uni potius quàm alteri præbeatur.

Cæterum Claudius, Juræus, Pajon, Pictet, de La Chapelle, alique plures præsertim ex recentioribus reformatorum ministris, planam compendiosamque vel simplicioribus fidelibus viam munire conati sunt acquirendæ scientiæ, quâ opus sit ut suæ valeant saluti consulere. Statuunt necessum non esse ut illi calleant intricatam de libris canonicis vel apocryphis quæstionem, neque ut studeant evolvendis scrutandisque omnibus sacræ Scripturæ partibus: tanto illos labori subeundo impares esse ultrò concedunt. Satis esse existimant ut textuum fundamentales, seu quibus necessarii ad salutem articuli continentur, canonicitatem,

germanumque sensum noverint; hanc autem tam præstantem notitiam tum consequi illos posse intimo quodam gustu, et coruscante sinceris mentibus luminis radio, qui ex memoratis textibus emittatur; tum etiam adjuvante bonæ conscientiæ securâ quiete, et fallere nesciâ, compertum habere illâ fruenter, sibi jam nihil deesse, quod ad instruendam fidem, emendandosque mores accersendum sit. Expeditam illam, inquit appellati mox auctores, præstituit viam summè providus Deus, ne humanis adinventionibus deludantur populi, ne vel tarditate ingenii, vel inopiâ litterarum, plurimi æternâ hæreditate defraudentur.

Ambigua quædam explanare juvat Protestantium effata, quæ fucum facere, et agitandæ quæstionis statum quodammodò possint inverti; dictitant interdum Ecclesiam esse Verbi divini custodem, testem, interpretem atque omnium judicem controversiarum, quæ ad religionis et salutis negotium referuntur; hinc necessum esse concludunt Ecclesiæ firmiter adherere, atque in ejus judicio penitus acquiescere.

Hæc tamen in speciem catholicâ loquendi ratione, ab expositis mox erroribus non receserunt. Ecclesiam enim distribuunt in *invisibilem*, quæ bonos duntaxat et justos complectatur, *visibilemque*, partim ex bonis, partim ex malis conflata. Tum invisibilis Ecclesiæ membris omnibus, tum intra visibilem Ecclesiam latitantibus justis divinum attribuunt et efficax interpretationis donum, verax proinde sanâ de doctrinâ judicium, cui reipsâ consentire oporteat; id unum significatum volunt, quando videntur jus dirimendi exortas de fide ac moribus controversias, Ecclesiæ adscribere; at non idcirco agnoverunt conditam esse aliquam societatem, constitutumve aliquod pastorale ministerium, unde absoluta prodeant et authentica judicia, quibus omnes tum exterius, tum interius obsequi immotâ mente debeant, posthabitis quibuscumque elicitis proprio examine et privato spiritu judiciis.

Nota: declarant Protestantes, cum privatum in spiritum judicandi partes refundunt, sedulò distinguendum esse inter *privatum uniuscujusque hominis spiritum* et Spiritum Dei, qui privatis affulgeat hominibus; hunc, non illum, Scripturarum haberi interpretem, controversiarumque judicem.

Quàm removendis quæ dissimulare sibi nequeunt, incommodis, extranea imparque sit

ejusmodi reponso, demonstrandum curabimus.

Exponitur catholica de Judice controversiarum sententia.

In tractandâ quæstione de judice controversiarum, non propriè et ex *professo* agitur de infallibilitate Ecclesiæ; ea quidem inerrantia spontè ac necessariò profluit ex supremâ Ecclesiæ in definiendis controversiis auctoritate; at nunc in asserendo sistimus principio, consecutiones postea, ubi opus erit, deducendas, confirmandasque suscipiemus.

Confitentur libenter orthodoxi, in auctoritatem Dei revelantis summèque veracis fidem ultimò resolvi; tantam auctoritatem cuilibet alii longè antecellere, tum eandem habendam esse, auctoritatis quâ potitur Ecclesia, fontem, basim et fundamentum. Confitentur consequenter auctoritatem Ecclesiæ, regulam esse, non *formalem* et *motivam*, seu ultimam rationem quâ impellimur ad assentiendum revelatis, sed *proponentem* duntaxat, *dirigentem* et *declarantem* qui sint libri afflante Spiritu sancto conscripti, tum quis germanus illorum sensus. Hinc persuasum habent distinguere à verbo Dei judicia Ecclesiæ, utpote prolata non inspirante, sed *assistente* Spiritu veritatis. Quapropter auctoritas Ecclesiæ non dicitur *divina*, licet divinitus concessa, neque simpliciter humana, cum ex dono Spiritus sancti, sicut ostendetur, errori sit impervia; sed *humano-divina* dici potest, *divina* quidem propter dignitatem originis, *inferior* tamen, ut præmonuimus, verbo Dei, cujus ad faciem et præscriptum sua informat decreta, quibus verbum illud proponitur et explicatur ad sedandas removendasque controversias.

Haud inficiantur Catholici posse Deum privatis etiam quibus voluerit hominibus, speciale impertiri donum interpretationis: *Spiritus ubi vult spirat*; sed Catholici omnes asserunt solis Ecclesiæ pastoribus promissum alligatumque perpetuò simul et efficaciter hoc donum, eamque Ecclesiæ collatam esse auctoritatem, cui omnes ut indocti, sic docti obtemperare et assentiri sincero animo debeant in rebus ad religionem pertinentibus, quantumcumque Spiritu sancto illuminari sese et adjuvari in dignoscendo et interpretando verbo Dei autumaverint.

Denique ubi agitur de refellendis erroribus, astruendâque dogmatum veritate, viam discussionis non refugiunt Catholici, imò hanc laudabili et fructuosâ operâ sancti Patres adhi-

buerunt, eorumque insistentes vestigiis controversitæ; neque tamen ullo modo derogatum inde voluerunt præcellenti auctoritati Ecclesiæ, quam non deserit ille *qui docet omnem veritatem*, Spiritus.

CAPUT II.

PROPOSITIO FUNDAMENTALIS.

Ecclesiæ auctoritate dirimendæ sunt spectantes ad Religionem controversiæ.

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Ex instituto divinitus pastorali et publico in Ecclesiâ ministerio.*

Cum propè esset ut Christus assumeretur in cælum, constituere voluit pastorale ministerium quod in disseminando et aperiendo Dei verbo, quasi vicariam ipsi navaret operam: ideòque quos elegerat, sic affatus est Apostolos: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis; et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, Matth. cap. 28, v. 20. Quod his verbis constituit, docendi et sacramenta conficiendi atque conferendi ministerium, illud tantâ munivit auctoritate, quantâ vix major excogitari possit. Suam quippe, ut ita dixerimus, personam gerere præpositos Ecclesiæ declaravit, atque in semetipsum resilire, quidquid vel honoris vel contemptûs in obeundo munere illis contigerit: *Qui vos audit, inquit, me audit, et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me*. Eò referuntur quod ait Apost. ad Corinth. c. 5, v. 20: *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos*. Tam divino muneri, tam venerandæ auctoritati parere qui detrectaverint, quid eos maneat, consequenter denuntiavit Christus: cum enim referente Marco Evangelistâ dixisset Apostolis: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*, continuò addit: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*, Marc. 16, 15.

Nec verò causandum est, Apostolorum ætate circumscriptam fuisse collatam ipsis auctoritatem, debitamque eisdem docentibus obedientiam; ad statum enim Ecclesiæ ordinarium, ad ipsius constitutionem et essentiam pertinet laudata mox auctoritas, quemadmodum et munus tum prædicandi Evangelii, tum sacramenta quæ Christus instituit, administrandi, ac proinde ad Apostolorum in pastorali mini-

sterio successores trajiciendam, trajectamque fuisse, ambigi non potest.

Ministerii et auctoritatis successionem illam et perpetuitatem nedum excludant, confirmant potius ac præ se ferunt hæc verba Christi: *Usque ad consummationem sæculi*; namque à S. Matthæo, qui solus istas voces adhibuit, semper adducuntur ad finem mundi, ultimumque et universale designandum iudicium; sic enarrat Christum in edisserendâ agri parabolâ locutum esse: *Messis verò consummatio sæculi est; messores autem angeli sunt; sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi*, Matth. 13, 39 et 40.

Verbis illis, *consummatio sæculi*, vis eadem, sensus idem subjicitur, eodem in Evangelio, tum in parabolâ sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti; tum cap. 24, ubi postulant à Christo Apostoli quoddam signum adventûs ejus, et *consummationis sæculi*. Docendi ministerium à Christo institutum et commendatum indicavit disertè Apostolus Ephes. 5, 11: *Ipse dedit, inquit, quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò evangelistas, alios autem pastores et doctores*.

Finem ad quem destinatum sit idem ministerium, non minùs perspicuè significavit, cum hæc addit ibid. v. 14: *Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris*. Eiusdem quoque ministerii perpetuam durationem significanter enuntiavit ibid. v. 13: *Donec, ait, occurramus omnes in unitatem fidei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi*. Hæc autem ante mundi extremam diem non esse adimplenda quis non intelligat?

Ad asserendum quoque ministerio pastorali verum obsequium perfectò collineat ea quæ omnibus comperta est Christi sententia, de homine violatæ divinæ legis insimulato: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*, Matth. 18, 17. Ecclesiæ nomine ibi designari ipsius rectores, indicant subjuncta ibidem ista verba: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo, et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo*. Eò quidem loci agebatur de privatâ injuriâ; id quod manifestum facit illa Christi admonitio: *Si autem in te peccaverit frater tuus*. Nec minùs ex allato textu depro-mittitur efficax argumentum; si enim ubi agitur de privati hominis causâ, iudicio pastorum Ecclesiæ qui obsequi renuerit, ipsos inter

ethnicos amandari debeat, quale salutis periculum ac dispendium illis immineat, qui indociles eorum sententiæ sese præbuerint, ubi disceptatur de revelatâ doctrinâ, cujus servandæ atque docendæ munus tam insigniter mandavit Christus Apostolis eorumque successoribus, communicatâ cum ipsis eâ potestate quam à Patre acceperat: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos!* Nonne ipsa ratio suadet ac demonstrat illorum esse adhærendum decretis, quibus regendam Christus commisit Ecclesiam, creditumque voluit sanæ thesaurum doctrinæ, sicut præter allata testimonia colligere est ex istis Apostoli verbis ad Tim. 6, 20: *O Timothee, depositum custodi devitans profanas vocum novitates?*

ARGUMENTUM II. — *Ex ipsâ Ecclesiæ naturâ et constitutione.*

I. Tum vetus, tum novum Testamentum consulentibus perspectum est, conditam esse Ecclesiam amplissimi instar regni quod annos et hostes auspice ac moderante Deo superaret; audiatur Daniel propheta cui reserata fuit omnium penè divinorum decretorum series: *Dedit ei (Deus Filio hominis) potestatem et honorem, et regnum, et omnes populi, tribus et linguæ ipsi servient: potestas ejus potestas æterna quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur*, Dan. cap. 7. Tum maximè Christus se regem esse testificatus est, cùm saturatus opprobriis, proposito gaudio, confusione contemptâ, factus ipse propitiatio pro peccatis totius mundi, agendus esset in crucem, cui affixum Pilatus, refragantibus licet Judæis, voluit hunc titulum: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, Joan. 19, 19. Porro in Ecclesiâ positum esse illud Christi Domini regnum patefaciunt omnia quæ gessit, quæ statuit, quæ perferre dignatus est. Eodem de regno vid. Matth. cap. 13, v. 31, 32, 33; Luc. cap. 13, v. 18; Joann. cap. 18, v. 36, ubi regnum suum asserit non esse de hoc mundo, quia in terrenis ac temporalibus non versaretur. Certè verbis istis angeli Mariam alloquentis: *Regnabit in domo Jacob in æternum*, Luc. 1, 32, non exerendus, qualem obtinuerant oriundi ex Jacob reges, principatus significatur, sed ipsa quam fundavit Ecclesia, propriis mandata præpositis, ac supernaturali congruis fini temperata legibus.

Administrando tali regno palàm est nihil eorum præsidiorum deesse, quæ rectum ad regimen, subditorumque ut par est, providen-

dum salutis necessaria sint; quæ enim à Deo derivantur genera gubernationis, ea esse ordinata quis negaverit? At nullum est benè moderatum regnum, in quo non sint constituti judices, qui excitatas de jure publico, seu de interpretatione legum dirimant lites, quorumque à docto, etiam ut indocto pareatur sententiis. Quis enim contentionibus, dissidiis ac licentiæ poneretur modus? Quò florentissima evaderent imperia, si jam unicuique civium liceret, revocatis proprium ad examen caussis et legibus, privato inhærere judicio, et viam tenere quam instituerit, perinde ac si nulla foret tuendæ justitiæ præposita potestas?

Ad naturam igitur et constitutionem Ecclesiæ, seu regni à Christo fundati, pertinet ut externa, visibilis ac perpetua vigeat auctoritas, ad quam discutiendæ ac finiendæ referantur de canonicitate librorum, et divinæ legis expositione controversiæ; alioquin discissis contraria in studia obstinatè mentibus, suasque in partes repugnantem trahentibus Scripturam, tum quæ Christum auctorem habere diceretur, societas, non Ecclesia esset Christi, sed potiùs synagoga Satanæ, in quâ nullus ordo, at semperpiterna discordia inhabitet. Eò tamen, alia inter discrimina, differt à regnis temporalibus Ecclesia seu regnum Christi, quòd in illis propositus finis, seu tranquillitas publica obtineri possit, etiamsi judicum sententiis internus quandoque non præberetur assensus, dummodò externum eisdem constanter præstaretur obsequium: at verbo Dei cùm innitatur fides, quæ plenam et integram animi assensionem sibi vindicat, consequens est ut Ecclesiæ, verbum divinum exponentis judicio, tum exterius, tum interius obtemperetur et assentiat.

II. Ecclesiam quoque suam Christus *ovilis* nomine designavit: *Alias*, inquit, Joan. 10, 16, *oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor*. Quos Ecclesiæ suæ gubernandæ præfecit Christus, illorum potestatem ac munia pastoralis significavit officio: sic inprimis allocutus est Petrum: *Pasce agnos meos... pasce oves meas*, Joan. 21, 16 et 17. Advocatos Epheso fidelium duces sic affatur Apostolus: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo*, Act. 20, 28. Quænam autem sunt pastorum officia? Nonne hoc inter cætera eminet, ut nimirum docendo præeant, tenendamque

viam et salubria pascua gregibus commonstrent? Quænam sunt gregis, seu ovium officia? nonne ut pastorum vocem audiant, et quam iidem docendo indicant viam, fideliter sequantur? Brevi profectò dispergerentur oves; in abrupta citò prorumperent, lupisque insidiantibus discerpenda objicerentur præda, si unaquæque semetipsam sibi ducem constitueret, neque pastorum voci et incitamenti vellet morem gerere.

Istâ Ecclesiæ cum ovili tam aptâ comparatione, luce clariùs ostenditur, quàm docilis promptusque animus ad institutiones pastorum Ecclesiæ, jubente Christo, exhiberi debeat.

III. Totum in testimoniis repositum est asserendæ religionis negotium; per testes invecta, per testes exposita, per testes propagata et servata est fides; unde concluditur in dissolvendis fidei controversiis oportere, priores ut partes auctoritas obtineat: hoc paulò uberiùs tractandum et astruendum argumenti genus.

De Joanne Baptistâ sic legitur Joan. 1: *Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.* Testis munere defunctum esse ipsummet Christum, evidentissimè constat: *Qui de cælo venit, super omnes est, inquit ibid. 30, 32, 33, et quod vidit et audivit testatur;* unde vocatur *testis fidelis et verus qui est principium creaturæ Dei*, Apoc. 1, 14. Apostolos suos Christus totidem esse voluit doctrinæ suæ, sicut et operum suorum testes: *Accipietis, inquit, virtutem superveniens Spiritûs sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usque ad ultimum terræ.* Christo testimonium tum factis, tum institutionibus perhibuerunt instantè Apostoli; hinc Joannes Evangelista Epist. 1, c. 1, v. 2: *Vidimus et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam.* Ne intermitteretur opportunus ille ac necessarius testimoniorum ordo caverunt Apostoli: *Quæ audisti à me per multos testes, ait S. Paulus 2 ad Tim. 2, hæc commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere.*

Totius ergo Religionis christianæ veritas ad facta revocatur quæ testimoniis confirmari possint ac debeant; estne referendus in canonem hic vel ille liber? Fuitne receptum, creditum, constanterque retentum in Ecclesiâ Christi, hoc vel illud dogma? Scripturarum locis ad emergentem controversiam spectantibus, quemnam sensum per diversas ætates

adscripserint, sacrorum librorum et apostolicæ custodes doctrinæ? Hæc omnia comprobare possunt ac debent per testes, quorum testimonia in Ecclesiæ deposito sunt asservata, quæ quidem ad stabiliendam et illustrandam credendorum fidem tempestivè proferuntur. Hæc per testes probandæ fidei ratio divinitus ordinata, invicto est argumento, ita esse constitutam à Christo Ecclesiam, ut legitimâ auctoritate, non privato examine, definiendæ sint ingruentes de fide ac moribus controversiæ. Hinc ita meritò Vincentius Lirinensis, Commonit. cap. 32: « Christi Ecclesia sedula et cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in iis unquàm permutat, nihil minuit, nihil addit. Non amputat necessaria; non apponit superflua; non amittit sua; non usurpat aliena; sed omni industriâ hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, si qua sunt illa antiquitùs informata et inchoata, accuret et poliat, si qua jam expressa et enucleata, consolidet et firmet; si qua jam confirmata et definita, custodiat. »

ARGUMENTUM III. — *Ex necessitate habendi controversiarum supremi judicis, et necessariis ejus dotibus.*

In causis quæ ad religionem attinent, habendum esse judicem negari non potest; itane Deus ipsi societati Christianorum consultum voluisset, ut nulla parata esset via investigandi et comperiendi quid christiana fides, quid christianæ vitæ postulet institutio? Habendum itaque esse judicem quo tanto in discrimine componi possint, quantum ad salutem necesse est, controversiæ, constat apud omnes quæ christianæ dicuntur societates; at quænam sunt judicis illius necessariæ dotest?

Supremus controversarium judex oportet ut sit *publicus et aditu facilis*; opus enim ut litigantibus innotescere queat, nec operosius, ne indagandi fastidio et nimia difficultate, inaccessa et desperata veritas, ipsaque salus esse videatur: opus est etiam sic pronuntiare judicem, ut distincta et obvia intellectu sit illius sententia, ne ambiguitate et obscuritate judicii, distrahantur potius quàm ad veram concordiam adducantur dissidentium animi.

Oportet ut pronuntiando sibi constet, non *multiplex, non instabilis*; alioquin, ludibrio jactaretur fides; incerti alternantibus opinionibus abriperentur populi; neque in credendo, verè

auctoritate Dei ducerentur, namque apud Deum non occurrit *est et non*; apud quem nulla transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, Jacobi c. 1, v. 17.

Denique necesse est ut vim habeat suo modo *coercitivam*, et proposito fini accommodatam; hæc enim si defuerit, neque comprimi poterit rebellantium protervia, neque scandalis impedimentum afferri vel remedium.

In locum judicantis Ecclesiæ substituatur privatus, qualem sibi finxerunt Protestantes, spiritus: nullus erit supremus controversiarum judex, in quem conveniant assignatæ mox conditiones, imò qui vel unam ex ipsis obtineat. Non erit publicus judex, neque ita pronuntiabit, ut de illius sententiâ nullum exoriat et invalescat haud spernendum dubium; occultus est naturâ suâ privatus spiritus; hunc sibi adesse gloriabuntur pugnantium sectatores partium: hinc Tertullianus de Præscript. cap. 19: « Non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut par incertæ. » Non erit judex qui sibi saltem constare videatur, neque contrariis simul partibus adstipulari; quâ enim ratione privatus idem spiritus Calvino et Calvinistis persuaserit, hæc verba Christi Eucharistiam instituentis: *Hoc est corpus meum*, inflectenda esse metaphoricum ad sensum, Lutheranis autem sicut et Luthero, persuaserit, realem Christi præsentiam eisdem illis verbis clarè et distinctè significari? Quo pacto contigisse putabimus ut illud Christi pronuntiatum: *Ego et Pater unum sumus*, referendum esse ad solam moralem unionem, Calvinus crediderit, non ad unitatem naturæ, quam auctoris sui interpretationem vulgò reprobant ipsimet Calvinistæ? Quo etiam portento, eodem quoque impellente privato spiritu, spurios inter foetus amandaverit libros Lutherus, quos tanquàm genuinos et sacris annumerandos Scripturis commendat ultrò Calvinus? Utrumque prætensæ reformationis inventorem non audebunt Protestantes ablegare in reproborum, seu obcæcatorum præjudiciis hominum congeriem; potuissetne igitur idem spiritus tam diversam induere personam, ut ex duobus justis et prædestinatis, ad reformandam universalem Ecclesiam divinâ missione donatis, alterutrum fallente veritatis specie, tantis implicaret erroribus? Denique si nullus agnosceatur controversiarum judex præter Scripturam privato spiritu intelligendam et exponendam, nullus erit judex

qui *coactivâ et probatâ auctoritate*, contumaces cohibere ac tumultuantes compescere valeat. Hæc enim non ad privatos pertinet auctoritas; nec eam etsi accepissent, certis possent argumentis testatam facere.

Quæ Protestantium societati objecimus, eisdem urgeri Socinianos, Hussitas, vel leviter attendenti patebit; at in Ecclesiam posse confluere ac reipsâ concurrere, quas recensuimus ad supremum controversiarum judicem necessarias conditiones, promptum est ostendere: in conspectu omnium posita est; de illâ scriptum est: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes*, Isa. cap. 2, v. 2. Sua palam proponit decreta, ut cernere est in concilio quod Hierosolymis convocârunt Apostoli: tum in conciliis Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino et aliis; quos damnant hæreticos, illi prolatam ignorare diù nequeunt sententiam; hinc tot illorum acerbæ querimoniæ, totque in judicem, ut causâ cadentibus assolet, convicia; tum si quid novellæ difficultatis ingrueret, hanc etiam pro suâ sapientiâ elevare et excutere posset animatus ac perpetuus judex, Ecclesia.

Neque ulla suppetit negandi ratio, potuisse Ecclesiæ conferri vim *coactivam* ipsius ad regimen accommodatam, spiritualibus in pœnis positam; imò et reipsâ fuisse collatam, illâque usos fuisse Apostolos certissimum est, v. g., cum Hymæneum et Alexandrum Satanæ tradidit Apostolus, cum formam præscripsit accusandi presbyteros; cum virgam severitatis intentabat iis qui mandatis obstinatâ voluntate repugnarent. Vim eandem suo in genere coercitivam, adhibuisse constanter pastores Ecclesiæ, ipsaque generalia concilia, cum percellerent anathemate hæreticos et schismaticos, id obvium est vel primo aspectu annales Ecclesiæ et conciliorum collectiones perlustrantibus.

ARGUMENTUM IV. — *Ex notoriâ, universali et perpetuâ Ecclesiæ praxi.*

Quidquid de traditione sentiant Lutherani, Calvinistæ, Sociniani, dissiteri tamen nequeunt credenda esse facta quæ sint ex suo genere *publica et notoria*, quæ insuper *maximi* sint evidenter *momenti*, authenticis consignata, et ab ætate in ætatem transmissa monumentis, continuisque amicorum et inimicorum confirmata testimoniis; talia facta qui pro

incompertis et fide indignis haberet, ille nec ipsa facta crederet, quibus incumbit christiana tota religio; idemque proueret in absurdissimum, atque tum religioni, tum societati infensissimum pyrrhonismum.

His prælibatis, contendimus hanc semper in Ecclesiâ catholicâ viguisse praxim, ut pastorum ipsius iudicio componerentur insurgentes de fide et moribus controversiæ; tum inde certò colligi, hæc ut viâ dirimerentur, institutum à Christo fuisse et ordinatum. Primò quidem hæc semper in Ecclesiâ viguit praxis, ut pastorum auctoritate dijudicaretur exorientes de Religione controversiæ; in assertionem hanc conveniunt omnia quæ mox indicavimus certitudinis historicæ indubitata signa et argumenta. Factum nempe istud ex suo genere publicum est atque notorium. Quid enim notius in civitate aliquâ vel regno? Quid omnibus magis obvium cognitu, quàm utrùm extet tribunal in quo dijudicari lites oporteat, mulctari sotes, insontesque absolvi? Primævis ab Ecclesiæ seculis, pullulârunt hæreses, prodière schismata, extiterunt qui Scripturam sacram vel multis ex partibus rescindere tentaverint, vel eâdem pro viribus abuti ad errorum patrocinium; variis in illis tempestatibus quænam latere potuit nisi mente captum, vel humanæ penitus ignarum conditionis, utrùm vigeret necne illis sedandis, ac tutandæ fidei constitutum ministerium, cui omnes tenerentur obsequi? Commemoratum idem factum maximi esse momenti, propositæ quæstionis vel solâ expositione declaratur, agnosciturque ab omnibus; hinc postremis temporibus nihil inausum intentatumque reliquerunt Romanæ communionis plerique desertores, supremum ut Ecclesiæ tribunal funditùs everterent; eidem autem tribunali ut debitum obsequium ac venerationem conciliarent, infesso studio allaborârunt Catholici. Quòd autem momentosa de quâ disserimus, praxis, authenticis consignata sit et ab ætate in ætatem transmissa monumentis, in hujus facti confirmationem, quàm densa et spectabilis imposita nubes testium! Hierosolymitanâ in synodo Apostoli, non ut propriè afflati Spiritu sancto, (quid enim opus fuisset synodo, cùm singuli essent inspirati?) verùm ut Ecclesiæ pastores sic statuunt: *Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis quàm hæc necessaria: ut abstineatis vos*, Act. c. 15. Ab illius tempore synodi, quot hæreses auctoritate et studio pastorum Ecclesiæ profligatæ sunt!

Aliæ quidem sine congregatione synodi, quod, ut observat S. Augustinus ad Bonif. l. 4, cap. ult., plerisque illarum contigit; aliæ verò in synodis quarum priores, referente Eusebio Hist. l. 5, c. 16, adversus Montanistas et Cataphrygas coactæ sunt.

In Oriente, priora octo generalia celebrata sunt concilia: Nicænum primum contra Arium; Constantinopolitanum primum contra Macedonium; Ephesinum contra Nestorium; Chalcedonense contra Eutychem; Constantinopolitanum II contra tria Capitula; Constantinopolitanum III contra Monothelitas; Nicænum II contra Ichonoclastas; Constantinopolitanum IV contra Photium. Enumerare hic opus non est habita in occidente concilia; hæc et illa accuratis asservantur in Collectionibus, quæ oculis omnium subjiciuntur. Ex his omnibus patet quomodò in reprobandis erroribus, ac damnandis qui aut verbum Dei interpolarent, aut alienos in sensus, innovandi pruriginem detorquerent, adhibita fuerit et quale exegerit obsequium auctoritas Ecclesiæ; sufficiat hic depromere in exemplum canonem primum concilii primi Constantinopolitani generalis; statuit « fidem non violandam Patrum trecentorum decem et octo, qui apud Nicænam « Bithyniæ convenerunt; sed manere eam « firmam et stabilem; anathematizandam « omnem hæresim, et specialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, Arianorum. » Deum quicumque hæretici de iudiciis Ecclesiæ, incussisque ab eâ anathematibus expostulârunt, eandem proscindere certantes, prædictam quam hactenùs vindicavimus praxim, suis vel objurgationibus atque pertinaciâ testati sunt.

Jam præstat ostendere quàm necessariâ consecutione, quàm invicto argumento, ex illâ praxi colligatur contulisse Christum Ecclesiæ jus ac potestatem dirimendi invecas de fide et moribus controversias, sincerumque præcipiendi obsequium; in symbolo tum Nicæno tum Constantinopolitano asseritur, profitenturque omnes qui christiano censentur nomine, *sanctam esse Ecclesiam*. Ac reipsâ sanctitatem si exueret, perdendis potiùs quàm salvandis hominibus esset comparata; attamen nisi Ecclesia jure et auctoritate polleat concitatas de religione lites disjudicandi, atque perveraciter oblectantes, interposito etiam anathemate proscribendi, palam est fore concludendum, sponsam illam Christi ab ipso Apostolorum tempore, per summam iniquitatem

tem et arrogantiam, invasisse atque occupasse supremi in quâcumque religionis causâ potestatem judicis; tum per summam tyrannidem gravissimis continuò poenis, qualis est excommunicatio, insectatam fuisse repugnantes prolatis absque jure et auctoritate decretis; hæccine habentur sanctitatis insignia, quam in solemnî et communi professione fidei exultantes gratulamur Ecclesiæ?

Ad quantum quod exposuimus argumentum adjungi possunt expressa et egregia Patrum testimonia, supremæ constanter suffragantium auctoritati, quam in didjudicandis fidei ac morum controversiis vindicamus pastoribus Ecclesiæ. Ne vel solo traditionis nomine offendantur adversarii, Patres hic non appellamus nisi ut graves coætaneosque testes facti, ut diximus, ex naturâ suâ publici, notorii ac summi momenti. S. Iræneus, lib. 4 adversus hæreses, cap. 45: « Charismata Domini posita sunt, ibi discere oportet veritatem, apud quos est ea quæ est ab Apostolis Ecclesiæ successio, et id quod est sanum et irreprobabile conversationis, et inadulteratum et incorruptibile sermonis constat. Hi enim et eam quæ est in unum Deum fidem nostram custodiunt, et eam quæ est in Filium Dei dilectionem adaugent, qui tantas dispositiones propter nos fecit, et Scripturas sine periculo exponunt. » Idem doctor, lib. 5, c. 20: « Ecclesiæ prædicatio firma et vera regula est, quâ una et eadem salutis via in universo mundo ostenditur. » Hujusce assertionis rationem hanc subjicit: « Huic enim (Ecclesiæ) creditum est lumen Dei: qui verò relinquunt præconium Ecclesiæ, tales (hæc est, qui Ecclesiæ documenta deserunt) sunt hæretici. » Tertullianus: « Ubi tunc Marcion Ponticus Naucerus stoicæ studiosus? Ubi tunc Valentinus Platonice sectator? Nam constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè principatu, et in catholicam primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam romanam, donec sub episcopatu Eleutherii Benedicti, ob inquietam semper eorum curiositatem, quam fratres quoque vitabant, semel et iterùm ejecti, » de Præscript. cap. 30. Idem sic privatum ad examen provocantes urgebat: « Ubi enim erit finis quærendi? Ubi statio credendi? Ubi expunctio inveniendi? Apud Marcionem? Sed et Valentinus proponit, quærite et inveniatis. Apud Valentinum? Sed et Appelles hæc me pronuntiatione pulsabit, et Hebion, et Simon, et omnes ordines non habent aliud quo se mihi insinuantes me sibi

« addicant, » de Præscr. cap. 10. S. Epiphanius, hæresi. 75: « Jam verò utri tandem illorum peritiores sunt? An errore deceptus homuncio qui nunc tamen emerit, et adhuc hodiè superstes est? an qui ante nos testes extiterunt, quique ante nos eandem traditionem tenuerunt, quam et ipsi à parentibus acceperunt, et ipsorum parentes à majoribus didicerant? Quemadmodum Ecclesia quam à parentibus accepit rectam ac sinceram fidem cum traditionibus ad hanc diem observat. » Ita novatoribus opponerantur à Catholicis antiquæ testes doctrinæ, eamque retinentis auctoritas Ecclesiæ. S. Augustinus de Utilitate credendi, cap. 17: « Non dubitemus nos credere Ecclesiæ gremio, quæ ab Apostolicâ sede per successiones episcoporum, auctoritatis culmen obtinuit, cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiae. » Percelebre est illud ejusdem eximii doctoris effatum: « Evangelio non crederem, nisi me catholice Ecclesiæ commoveret auctoritas, » lib. contra Epist. fundamenti, cap. 5. S. Hieron.: « Poteram omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ sole siccare, » Dialogo contra Luciferianos, tom. 4, part. 2.

Ab aliis quæ affluunt, temperamus recensendis testimoniis; quin et christiani imperatores, æmulâ quâdam et effusâ in Ecclesiæ auctoritatem reverentiâ, subditis suis præire videbantur. Constantinus imperator in Epist. ad omnes scriptâ ecclesias ait: « Quidquid in sanctis episcoporum conciliis decernitur, id universum divinæ voluntati debet attribui, » apud Euseb. lib. 3 de Vitâ Constantini. Gratianus quoque imperator jussit, ut ad expediendas de rebus fidei controversias adirentur interpretes verbi divini antistites, « ut videret licet à quibus proficiscuntur instituta doctrinæ, ab eisdem discordiæ eruditionis repugnantia solveretur. » In Epist. ad episcopum Aquileiensem; vide acta concilii Aquileiensis. Alia referuntur à Bellarmino perhonorifica id genus testimonia; judicio et auctoritate Ecclesiæ, cujus dotes suis attribuerunt sectis, comprimenda esse quæcumque de fide moribusque dissidia profitentur Græci, Armeni, Nestoriani, Jacobitæ, alique jampridem à Romanæ Ecclesiæ consortio disjuncti, quod procul dubio doctrinæ caput ab eâ post discessionem suam non susceperunt.

Hoc ut eludatur firmissimum argumentum, si fingeretur inductam præconcepto errore

Ecclesiam putavisse, datam sibi à Christo supremam auctoritatem, quā confidenter usa est in dijudicandis controversiis, et hāc instigante persuasione usum illum invaluisse, adjuvantibus obsequio fidelium et diuturnitate temporis; mirum quot et quanta tum Christo, tum Apostolis et universæ Ecclesiæ injuriosa commenta importaret ejusmodi responsum! Numquid ignorassent, aut ignorare potuissent Apostoli utrū sibi tanquā Ecclesiæ præfectis divino numine pastoribus suisque in regimine Ecclesiæ successoribus concessa, vel utrū negata fuerit potestas dijudicandi exorturas de religione contentiones? Quid ergo didicissent à Spiritu sancto, de quo Christus sic ad Apostolos: *Ille vos docebit omnia*, Joan. cap. 14, v. 26; *docebit vos omnem veritatem*, ibid. c. 16, v. 13? Tanti interest quæstio de iudice controversiarum, ut ad summam religionis, ad essentialē Ecclesiæ gubernandæ formam, ad necessariam omnibusque propositam veritatis inquirendā viam pertineat; haud igitur nisi insipienter atque per extremam injuriam fingi posset de illā primariā quæstione, vel incompertum fuisse Apostolis quid sentire, quid credere oporteat, vel id non hausisse à documentis agendique ratione Apostolorum, illos quos ubique constituebant sanæ testes doctrinæ, et quibus regendas tradebant Ecclesias, custodiendumque fidei depositum, vel denique statim elapsam ubique ex mentibus notitiam tantoperē necessariam, quæ ad continuam, universalem, notoriamque praxim spectat, nec sine detrimento salutis latere posset. Adeōne Christus Ecclesiæ invisibile caput, idemque amantissimus sponsus, ipsam à primordiis deseruisset, ut promissorum suorum oblitus, integra per secula septemdecim passus fuisset tantā illam cæcitate laborare, ex quā sequerentur constituti divinitus ad regimen fidelium ordinis eversio, iniquorum anathematum immensa series, juris unicuique in suā fide informandā collati excidium, sectarum plurimum, quæ, si auctoritate non dirimerentur controversiæ, ab universali Ecclesiā non exularent, temeraria expulsio; nec ullum paratum esset tam exitioso errori, inexhaustoque malorum fonti remedium, cum superior nulla versaretur in terris potestas, quæ errantem Ecclesiam ad veritatis normam, ad æquitatis fines revocaret?

Adde quòd si de supremā Ecclesiæ in causis fidei auctoritate aliqua posset iniri dubitatio, ratio ipsa clamet, fore potius credendum Ecce-

siæ, auctoritatem suam Apostolorum exemplo, tum continuatam ab ipsis Apostolorum temporibus possessionem vindicanti, quā novellis hominibus nullā, ut ipsi fatentur, in iudicando auctoritate præditis, tamque à se mutuò dissidentibus, quā ab illā tam antiquā, cujus communione eorundem majores gloriabantur, Ecclesiā.

ARGUMENTUM V. — *Ex analysi et proprietatibus fidei.*

Hæc tria inprimis possunt observari: assensus fidei debet esse prudens ac supernaturalis; *prudens* quidem: *Rationabile obsequium vestrum*, inquit Apost. Ad Rom. c. 12, v. 1. Cum ultimò resolvatur in auctoritatem Dei revelantis, qui ut summa veritas, ita est summa ratio et sapientia; idem ille assensus debet esse supernaturalis; salutis enim cum sit radix et fundamentum, quomodo solis naturæ viribus comparari possit? *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed, etc.* Ad Philipp. c. 1, v. 29. Fides quoque debet esse certa et immutabilis, unde exclamat Apostolus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præter quā quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Ad Galat. cap. 1, v. 8. Nec indubitata duntaxat, sed una debet esse fides; hāc de unitate latè disseretur ubi de notis Ecclesiæ; illud nunc satis est afferre testimonium Apostoli: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Ad Ephes. c. 4, v. 5. Hāc unitate devinctos dissitarum etiam regionum incolas voluit Christus, qui *est Salvator omnium maximè fidelium.* Atverò Ecclesiæ si detraxeris auctoritatem dijudicandi religionis causas, munusque illud illigatum volueris privato quem adversarii ostentant. examini, primò quidem nec prudens nec supernaturalis censi poterit assensus fidei: haud quidem prudens; neque enim ad sobrietatem sapere, ac prudenter se gerere, illi putandi sunt, qui ipso in salutis negotio ac discrimine opus agrediuntur superbix ac temeritatis plenum; hoc in vitium nonne manifestè incurrunt qui investigandā Scripturarum canonicitate, secernendisque fidei dogmatibus et christianæ vitæ institutis, proprium suum parati sunt anteferre iudicium generalium etiam conciliorum decretis? ita ut si quando illis assentiantur, non ideò eorum sequantur doctrinam, quia moveantur ipsorum testimonio et auctoritate, sed eò quòd eandem hanc doctrinam propriā inquisitione sacris in litteris comperisse sibi videantur; neque erubescendum illud crimen

declinare queunt hoc obtentu, quòd non sibi-
metipsis, sed divinis innitantur promissionibus;
quo enim pacto ex Scripturis (quas solas existi-
mant credendi regulam), inferri possit, ube-
rius illis et efficacius Christum spondere auxi-
lium, ad assequendam veritatem, quam ipsimet
Ecclesiæ, quam voluit esse *columnam veritatis*,
et cui affuturum se usque ad consummationem
seculi, tam asseveranter pollicitus est? Ipsos
litteratos premit obvium istud argumenti ge-
nus: nam *superbis* quibuscumque *resistit Deus*:
at magis etiam quodammodò homines urget
rudes et imperitos, qui posthabita et idcirco
contempta Ecclesiæ auctoritate, et semotis
ejusdem institutionibus, se sibi ipsis duces ac
magistros in prosequendâ credendorum et agen-
dorum notitiâ constituere audeant, deridendi
potius quam seriò refellendi; neque sanè inter
parvulos illos computandi, quibus Deus reve-
lare amat, quæ abscondita prudentibus seculi
voluerit; cùm et illi imperiti tam graviter im-
pingant in hæc pronuntiata Salomonis: *Ne
innitaris prudentiæ tuæ*, Proverb. cap. 3. *Ne
sis sapiens apud te ipsum*, ibid. Ut non pru-
dens assensus, quem revelatis commodant,
auctoritatis Ecclesiæ in dirimendis de Religio-
ne litibus, contemptores, sed temeritatis et
superbiæ evidenter arguendus, ita illum ab in-
spiratione gratiæ non proficisci, perspicuâ ra-
tione constat, quandoquidem ad frenandam,
non ad incitandam temeritatem, ad repellen-
dam, non ad fovendam superbiam, cœlestis
dona gratiæ suppeditari, christianus nemo
inficiabitur. Non ergo assensus ille dici potest
supernaturalis, ac divini fidei.

Aliâ de causâ deficit ab ejusdem fidei pro-
prietatibus, quia nempe ex suapte naturâ cer-
tus non est ac immutabilis. Fides est *speranda-
rum substantia rerum*. Non minùs igitur incon-
cussa esse debet ipsâ spe *quam sicut anchoram
habemus animæ tutam ac firmam*, Hebr. 6:
auctoritate Dei inniuitur, qui nec fallere, nec
falli unquàm potest; quæ autem certitudo et
immutabilitas in assensu qui privato iudicio
seu privato spiritu eliciatur, nullâque habitâ
ratione auctoritatis Ecclesiæ? Notum est illud
Apostoli: *Satanas transfiguratur se in Angelum
lucis*, 2 Cor. 14; unde S. Joannes: *Probate
spiritus, si ex Deo sint*, 1 Joan. 4, 1. Hinc ut
errorum, ita et variationum sæcundum nimis
semen ac principium; singulis aliunde ætati-
bus, experimento probatur, quò magis recedit
ab auctoritatis viâ, eò magis excitari irre-
quietam funestæ novitatis pruriginem. Quod

more suo nervosè sic eloquitur Tertullianus:
« Mentior si non etiam à regulis suis variant
« inter se, dùm unusquisque proinde suo arbi-
« trio modulatur quæ accepit, quemadmodum
« de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit.
« Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem
« Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo
« fidem innovare, » de Præscript. cap. 42.

Tertia quam proposuimus fidei proprietas,
nimirum *unitas*, quâ ratione consistere queat,
si auctoritatis depulso iugo, si privato examine,
sive privato spiritu instruenda suscipiatur?
hinc quanta potius dissensionum seges! Tum
altercantes inter se, certatim provocabunt ad
Scripturas; at suo eas hic et ille mancipantes
iudicio, nullumque agnoscentes animatum com-
munemque iudicem, cujus pareant auctoritati,
suo confirmabunt dispendio, id quod admonet
Vincentius Lirinensis in Commonitorio, cap.
9: « Scripturam sacram pro ipsâ sui altitudine,
« non uno eodemque sensu universi accipiunt
« (hæretici), sed ejusdem eloquia aliter alius at-
« que alius interpretatur, ut penè quot homines
« sunt, tot illinc sententiæ erui posse videan-
« tur. »

ARGUMENTUM VI. — *Ex incommodis quæ nascun-
tur et ingravescent rejectâ in dirimendis con-
troversiis auctoritate Ecclesiæ.*

I. De unitate fidei, quâ Ecclesiæ suæ devincta
esse membra Christus voluit, mentionem mox
injecimus, futurumque suggessimus ut brevi
discinderetur, abnegatâ iudiciorum Ecclesiæ
auctoritate; fore hic adjicimus, ut ipsum tolle-
retur unitatis principium; aliud enim aliud pro
suo unusquisque ingenio vindicabit et affectu: si
Enthusiasta, immediatas jactabit revelationes;
si Socinianus, dictata rationis; si Lutheranus
aut Calvinista, privatum, ut aiunt, spiritum;
dissidentes inter se hæreticorum propter re-
jectam Ecclesiæ auctoritatem, in Scriptura-
rum interpretatione sententias, sic perstringit
idem Vincentius Lirin.: « Aliter Novatianus,
« aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Do-
« natus exponit; aliter Arius, Eunomius, Ma-
« cedonius; aliter Apollinaris, Priscillianus,
« aliter Jovinianus, Pelagius, Cœlestinus; ali-
« ter prostremo Nestorius, atque idcirco multum
« necesse est propter tantos tam varii erro-
« ris anfractus, ut propheticæ et apostolicæ in-
« terpretationis linea secundum ecclesiastici et
« catholici sensus normam dirigatur, » loc. cit.
Ad hæreticos recentiorum ætatum, ut liquet,
transferri potest sapiens hæc Vincentii anim-

adversio: Scripturas aliter exposuit, seu potius Scripturis aliter abusus est Lutherus, aliter Carlostadius et Oecolompadius, aliter Melancthon et Bucerus, aliter Zuinglius et Calvinus, aliter Anabaptistæ, aliter Sociniani et Arminiani. Quot procuderunt pro suâ quisque innovandi cupidine, interpretationum figmenta, tot palam argumentis testatum fecerunt, ademptâ vel postpositâ in dijudicandis fidei controversiis auctoritate Ecclesiæ, nullum fore principium quo in consortium fidei constanter adunarentur Christiani, ac proinde innumeri eâdem ex radice prodirent adversantes sibi invicem surculi; unde dici potest cum Tertuliano: « Cæterum nec suis præsidibus reverentiam noverunt. Et hoc est quod schismata » apud hæreticos ferè non sunt; quia cum sint, « non parent: schisma est unitas ipsis, » de Præscript. cap. 42.

II. Alterum incommodum seu absurdum ex priore derivatum, in eo collocatur, quod non possent hæretici gravissimorum etiam errorum efficaciter redargui et convinci. Ineatur certamen; ingeminentur argumenta; disceptanti reponeret entusiasta, id quod olim Michææ prophetæ divina proferenti oracula obtudebat unus ex pseudo-prophetis impii Achab: *Mene ergo dimisit spiritus et locutus est tibi?* 3 Reg. 22, 24. Responderet Socinianus pronuntiatio abutens Apostoli, *rationabile obsequium vestrum*: Non pugnat cum ratione revelatio; idem utriusque auctor summè verax Deus; mysteria Trinitatis, Incarnationis, peccatum originale, videntur mihi ratione iudice absona, penitusque incredibilia: ea proinde revelare non potuit Deus. Regerent Zuingliani et Anabaptistæ: *Omnia probate; quod bonum est tenete*: quem affingitis his vel illis Scripturæ testimoniis sensum, hunc arbitramur alienum et commentitium: *Quid nôsti quod ignoremus? Quid intelligis quod nesciamus?* Job. 15, 9. Utquid administratur infantibus baptisma? Quid prodest sacrificium missæ?

Hominem ergo hæreticum ad fidem adducere si tentaveris, quid proficies abjudicatâ Ecclesiæ auctoritate? Quid suggeres? Consule, inquit, Scripturas: consului; exue præjudicia: omnia jamdudum abjeci; pugnantis in speciem confere testimonia: quoad mihi licuit, contuli; cæterum, te fatente, nullus in terris iudex cujus decretis obligatus tenear; quidquid non tibi, sed mihi privata ratio aut privatus suggerit spiritus, id tutâ, quamdiu tuis stabo placitis, sequar conscientia; perfractis

ergo Ecclesiæ repagulis, hæreses grassabuntur impunè; augebuntur hæretici numero et audaciâ de die in diem; nec supeditabitur via eos saltem in officio continendi, quibus lucuosum immineat fidei suffragium.

III. Laxiori tolerantismo (de tolerantismo theologico, non civili loquimur) ingens aperitur ostium, quod sejunctâ Ecclesiæ auctoritate claudi nunquàm poterit; nam ubi instar fundamenti constitutum est, in scrutandis Scripturis sibi quemque habendum esse iudicem, tum posse singulos ac debere iudicium suum universalis quantumcumque concilii iudicio anteponere, si coherere utrumque non videatur, quo jam freno poterit tolerantismus, aut, si velis, fanaticismus temperari? Postulant Calvinistæ ut à Lutheranis tolerentur, eorumque adsciscantur in communionem, dogmata quamvis quædam repudient quibus addicti sunt Lutherani, ut puta, *præsentiam Christi realem in Eucharistiâ*, quædam verò profiteantur à quibus abhorreant Lutherani, ut puta *inamissibilitatem justitiæ*. Ut in communionem Lutheranorum cooptentur Calvinistæ, obtinent nullam se abjicere partem doctrinæ quæ ducatur instar fundamenti; nullam se consecrari quam post maturum examen non credant codicibus sacris exhiberi; at postulent pariter à Protestantibus Sociniani ut tolerantia beneficio, illorum inserantur communioni, quo nomine, quam ob causam ab eâ repellerentur? affirmabunt repudiâtâ auctoritatis methodo reliquum esse et integrum, ut eam unusquisque religionis prosequatur formam, quæ scrutandis Scripturis probanda sibi et divinitus præscripta videatur; nec minùs licere sibi metaphoricos in sensus testimonia revelationis adducere, quæ nativo intellecta verborum sensu, Deum hominem factum significant, quàm Calvinistis liceat metaphoras affingere illis Scripturæ locis, quæ ad litteram usurpata Christum referunt præsentem realiter in Eucharistiâ; assument sibi verba hæc Apostoli ad Romanos c. 14: *Unusquisque in suo sensu abundet*; tum illa S. Joannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, Joan. 1, c. 3.

Quicumque etiam canone Scripturarum alii alios expungere voluerint libros, eodem erunt jure tolerandi, quo toleratos se volunt Lutherani, quamvis Epistolam ad Hebræos, Epistolam S. Jacobi, Apocalypsim respuant. Si quibusdam ut hæreticis denegaretur communio

ecclesiastica, diceretur eos non satis accurato examine, neque rectâ conscientiâ Scripturarum canonicitatem sensumque expendisse, responderent : Dictum est ab Apostolo : *Non quia dominamur fidei vestræ*, 2 ad Cor. c. 1, v. 23. Idem adhibiti à se ipso examinis debet esse judex, qui sibi, non aliis, ipsâ in causâ fidei controversiarum judex esse potuerit ac debuerit.

Hinc prodierunt, religionum tolerantismo ita insulsè patrocinantibus, ut ad Ecclesiæ obtinendam servandamque communionem, vagam duntaxat exigerent, quâ Christi Domini divina missio agnosceretur, professionem fidei : eò cum devenit, quàm proclive est, ut (quod multis contigit) quamcumque tandem religionem æquali penè loco habendam esse judicaretur!

IV. Ex ipsâmet naturâ methodi quam reffellimus consequens est, ut baptizatus infans, cum usum rationis attigerit, *in actum infidelitatis* erumpat, hoc est, ut de veritate Ecclesiæ, de christianâ doctrinâ, de canonicitate Scripturarum, sibi iterum atque iterum propositis, ambigere debeat ac *positivè* dubitet; quæ dubitatio quàm sit divinæ injuriosa institutioni, quàm infensa comparatæ gratiæ regenerationis, facile est intellectu.

Invectâ scilicet prædictâ methodo, innotescere vera non potest Ecclesia, nisi prius vera perspecta sit doctrina; solis autem ex Scripturis veram oportebit doctrinam hauriri; earum igitur ante omnia et quidem privato examine, sive privato spiritu exploranda canonicitas; singula hæc antequàm præstita fuerint, ancipitem hædere necesse est tironum mentem, positivâque dubitatione detineri; haud enim dubio duntaxat quod philosophi *methodicum* vocant, suspendetur tunc mentis assensus, quo quidem perstante dubio, habitâ nihilominus et retentâ dogmatum fide, eorum expenderentur ac pertentarentur fundamenta, quasi reipsâ non crederentur; sed ita cohibetur mentis assensus, ut judicaretur dogmata illa ambiguae saltem esse fidei, et idcirco adeundas Scripturas, earum examinandam canonicitatem, investigandum sensum; et tum demum determinandum ac definiendum quæ tenenda sit doctrina, et qualis sit consequenter constituta divinitus Ecclesia.

At suam proprio examine, sive privato spiritu informandam fidem non curant Protestantium tirones, aliorumque viam auctoritatis dedignantium alumni; obedientiæ jugo ab in-

cunabulis assuefacti, susceptis ferè cum lacte opinionibus adhærent; id ultrò accipiunt et credunt quod suæ sectæ expressum catechismus, quod paternis traditum documentis, quod publicis enuntiatis doctrinæ professionibus, quodve audierunt è pulpito prædicatum.

Illos eâ ratione edoceri quotidianis constat experimentis; et certè si privatâ inquisitione vel privato spiritu in secernenda fidei dogmata incumberent, quo pacto constanter fieret, ut Lutherana doctrinam sectæ omnes illi arriperent, qui societatis illius gremio innutrientur atque erudiuntur; Calviniana autem dogmata sectarentur illi omnes qui ex Calvinistis exorti sunt, et ab eisdem instituuntur? Numquid eandem apud societatem Scripturarum privatum examen tam assiduò, tam similem sortiretur exitum? aut pro regionum situ, Lutheranus aut Calvinianus evaderet privatus idem spiritus?

V. Apud sectas quæ privati necessitatem ac sufficientiam examinis prædicant, plerique saltem ipsarum alumni, suis modò inhæreant principiis, nequeunt absque cæcâ temeritate, professionem fidei edere quâ libri omnes contineantur, *qui apud illas habentur canonici*; v. g., in gallicanâ fidei Professione apud Calvinistas, articulo tertio, qui procul dubio gravissimi ducitur momenti, enumerantur libri omnes quos divinitus inspiratos credere se profiteantur; articulo deinde quarto, subjicitur : « Nous connaissons ces livres être canoniques, et règles certaines de notre foi, non tant par un commun accord et consentement de l'Église, que par un témoignage et persuasion intérieure du Saint-Esprit, qui nous les fait discerner d'avec les autres livres ecclésiastiques. » Discerni à cæteris libris ecclesiasticis, nisi legantur, canonici libri non possunt; nec eos legi etiam totos et integros satis erit, nisi intelligantur : neque enim solo ex verborum cortice deprehendi certò potest librorum canonicitas. Hoc autem à plerisque Protestantium, cum neque præstitum sit, neque præstari possit, ut ipsi Protestantes quidem, nisi ultrò allucinari velint, diffiteri nequeunt; consequenter inde prospiciant, quo innitatur fundamento illorum fides atque fidei professio. Quod de Gallicanâ fidei Professione apud Calvinistas, idem apud Lutheranos annotari potest de Confessione Bohemicâ, necnon de Confessione Witeburgicâ, quod ad Scripturarum attinet canonicitatem.

Catholicam apud Ecclesiam rudes ipsi et im-

periti sincerè ac prudenter possunt vel explicitè vel implicitè, auctoritati ipsius ac iudicio inhærentes, canonicitatem credere librorum omnium quos divinos habeat; verùm apud Protestantium sectas aliasque auctoritatem Ecclesiæ refugientes, nullo modo profiteri possunt earum alumni canonicitatem librorum quos habent pro solâ credendi regulâ. Quâ etenim viâ possent ad illorum credendam canonicitatem adduci? Non privato examine, ut ex dictis colligitur; non suæ testimonio sectæ, nisi priùs ab ejusdem placitis defecerint, viam sequentes auctoritatis; non divinis oraculis, cùm nullibi declaretur in Scripturis quinam sint libri qui soli et omnes afflante Spiritu sancto exarati fuerint.

VI. Intolerandæ temeritatis et arrogantiae crimen incurrunt qui viam sequi auctoritatis abnuerint. Criminationem hanc quam supra indicavimus, argumento V, operæ pretium est magis expandere. Nolunt in iudicio ipsius Ecclesiæ universalis acquiescere, nisi priùs discutiendis privato examine Scripturis, collatâque cum iisdem illius propositâ doctrinâ, eam supremo quasi iudicio approbaverint; præstantius quisque sibi donum Spiritûs attribuentes quàm consentientibus quantumlibet Ecclesiæ pastoribus, quibus promisit Christus *Spiritum illum veritatis* qui cum illis *maneant in æternum*, Joan. 14, 16. Hæc verò tam procax, tam malesuada confidentia, quantum à christianæ modestiæ sensu aliena sit, demonstrat hunc in modum S. Augustinus, lib. de Utilitate credendi, cap. 17: « Si unaquæque disciplina, quanquàm vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid temerariæ superbiæ plenius, quàm divinatorum sacramentorum libros, et ab interpretibus suis nolle cognoscere, et incognitos velle dâmare? » Simili utitur ratiocinio S. Hieronymus, in Epist. ad Paulinum. Præfatus ipsum in Scripturis sanctis, « sine prævio et monstrante semitam non posse ingredi magistro, » admonitionem hanc illustrat, ducto vel à minoribus artibus exemplo, iis « quæ non tam linguâ quàm manu administrantur. Agricola, inquit, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumve cæsores, lanarii quoque et fullones, et cæteri qui variam suppellectilem et vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt: quod medicorum est, pro mittunt medici: tractant fabrilia fabri: sola Scripturarum ars est quam sibi omnes passim vindicant. » Nonne in omnes sectas viam auc-

toritatis aversantes conjici potest illa S. Hieronymi objurgatio? Nonne apud eas (si instituta sua sequantur) factitari primum est quod indignans adjicit de eâdem Scripturarum scientiâ: « Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant. »

Incassum reponerent Claudius minister et alii, non hanc esse tironum suorum mentem, ut iudicium suum anteponendum duxerint iudicio veræ et internæ Ecclesiæ quæ Spiritu Dei regitur, solisque ex justis coalescit, et (quod apud Calvinistas idem est) prædestinatis, sed quandoque necessum esse oblectari iudicio externæ ac visibilis Ecclesiæ, quæ variis cupiditatibus præjudicatisque potest opinionibus depravari.

Futilis hæc prorsus responsio: cùm enim dignosci nequeat interna illa et invisibilis, conflata ex solis justis et prædestinatis Ecclesia, iudicium ipsius haberi non potest tanquàm certò dirigens in pervestigandâ veritate, regula.

VII. Stantibus adversariorum placitis, eradenda forent ex Scripturis, et omnibus traditionis constantis ac perpetuæ monumentis, quæcumque de hæresi hæreticisque statuta sunt, Delenda forent hæc testimonia: *Oportet hæreses esse; hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devita*. Hæc et alia id genus pronuntiata abirent in auras; nulla esset propriè dicta hæresis; nulli essent qui haberi debeant hæretici; neque enim, ut in tractatûs ideâ indicatum est, vocari possent hæretici qui post discussas privato examine, quantum opus esse ipsi judicaverint, Scripturas sacras, eam doctrinæ formam teneant quam sibi tenendam putaverint; privati examinis methodus id postulat, ut quando versatur causa fidei, tum suæ quisque permittatur conscientiæ. Soli illi fortè viderentur hæretici, quos ostendi posset conscientiæ suæ in rebus fidei oblectari; id autem quâ ratione ostenderetur, quamdiù propositæ credendi regulæ, Scripturis scilicet et quidem solis addictos se profiterentur, paratosque omnia amplecti dogmata quæ revelata esse certò judicaverint?

Ut nulli forent qui propriè haberentur hæretici, ita nulla foret quæ jure posset Christi Ecclesia nuncupari; neque enim hoc nomine digna foret Ecclesia, quæ viam assequendæ veritatis fallacem, plerisque saltem alumnis suis imperviam proponeret tanquàm securam ac necessariò ineundam, divinitusque præstitu-

tam ; talem esse viam indagandæ privato examine, seu privato spiritu prosequendæ necessariæ ad salutem doctrinæ, jam hactenus patet factum est ; ergo à terris exularet vera Christi Ecclesia. Erravisset proinde Christus cum audi jussit Ecclesiam, dum futurum prænuntiavit ut portæ inferi non prævaleant adversus eam ; inanis foret Apostolorum prædicatio, perpetuisque ludibriis suapte constitutione obijceretur christiana religio.

CAPUT III.

Refelluntur hæreticorum systemata de judice controversiarum.

Quæ hactenus ad vindicandum dogma catholicum protulimus argumentorum genera, his omnibus et singulis retunduntur varia quæ exposita sunt errantium systemata ; si enim constitutum sit docendi ministerium cui Deo jubente, sincero animo sit obsequendum ; si ferat et exigat constitutio ac natura Ecclesiæ, ut viâ auctoritatis dirimantur quæ exurgunt de religione controversiæ ; si methodus illa invictè munita sit, et confirmata jugi et notoriâ Ecclesiæ praxi, statim intelligitur à divinis recedere institutis, damnosisque illos obcæcari erroribus qui contendunt, vel *novis et immediatis revelationibus*, vel *soli operationis humanæ*, vel privato qualis à Protestantibus commendatur, spiritu, dijudicanda esse, quæ ad fidem morse pertinent, dissidia.

Quibusdam tamen speciatim telis relata proderit percellere systemata ; inde etiam splendidiùs apparebit quanti omnium intersit, quàm necessarium ad Ecclesiæ auctoritatem et judiciæ pronis mentibus confugere.

ARTICULUS PRIMUS.

Refellitur systema Enthusiastarum.

1° Hoc systemate evertitur funditus ille ordo quem ad informandam fidem Deus ipse constitutum voluit : *Fides ex auditu*, atque ut antea dixerat idem qui istud effatus est, Apostolus : *Quomodo autem audient sine prædicante* ? Rom. 10. Ex auditu, docentibus Verbi divini ministris, et aspirante gratiâ, concipitur fides quæ ad capessendam salutem dirigat et incitet. Si quando contingeret ut nonnullis defectu aliquo laborantibus adhiberi non posset ordinaria erudiendi methodus, ut puta, hominibus surdis, qui præterea oculis capti, aut alio impediti defectu, edoceri non valeant ; tum si peccando non obstitierint, immediatâ illis revelatione sub-

ventum iri meritò confidimus ; consuetudo derogaret ordini immediata hæc revelatio, ita providente sapienter Dei misericordiâ, qui neminem perire velit, nec absque fidei præsidio salvari. At illa derogatio quæ rationem naturamque præ se fert miraculi, habenda esset (si crederetur Enthusiastis) tanquàm via comparandæ fidei ordinaria, quæ privatis et singulis hominibus, ad consummationem usque seculi auctore Deo destinata sit ; id quantum divinæ providentiæ institutis religionisque repugnet economiæ, nemo præjudicatâ opinione tantisper vacuus non cernit.

2° Immediatâ quidem opus fuit revelatione Apostolis ut novi Fœderis conditiones, placita mysteriaque addiscerent ; hæc illis revelavit Mediator Dei et hominum Christus, hæc illis exponenda curavit Spiritus sanctus : quin etiam sicut sponderat Christus, tradita est illis sapientia cui *contradicere et resistere* non potuerunt eorum adversarii ; verum ita informari, ita erudiri singulos in Christum credituros, neque constitutum est, neque oportuit aut decuit ; hinc quando Christus quos elegerat, Apostolos, misit in orbem terrarum, non ipsis dixit : *Admonete*, ut comperiendi causâ quid ad salutem credendum, quid agendum sit, novis in dies et immediatis confidant et innitantur revelationibus, sed dixit : *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritûs sancti ; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*, Matth. ult. Tum apostolicis renuentes credere documentis, æternis multandos pœnis asseruit : *qui non crediderit, condemnabitur*, Marc. 16. Quæ condemnatio, ut ex supra dictis concluditur, iis quoque intentatur qui Apostolorum in ministerio docendi successoribus fidem adjungere detrectaverint.

3° Commemoratum est quàm graviter, quàm severe Apostolus in quosdam invehatur, qui citò translati fuerant ab illâ quam de cæemoniis legalibus acceperant ab Apostolis, doctrinâ : *Licet*, inquit, *nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit*. Apostolicæ istâ auctoritatis censurâ denuntiatur non privatâ revelatione dijudicandam esse catholicam doctrinam, sed catholicâ potiùs doctrinâ, seu derivatis à publico pastorum ministerio institutionibus, privatam esse dijudicandam revelationem, eamdemque diabolicæ deputandam pravitati, si ab inconcussâ illâ discernendi regulâ deviaverit ; hanc regulam cum aspernentur Enthusiastæ, quomodo apostolicum anathema poterunt, nisi

resipiscant, effugere? In Apostoli mox depromptum testimonium, legatur præsertim cap. 13 et 14 Commonit. Vincentii Lirinensis. Revo-
canda est pariter in memoriam necessaria illa S. Joannis Apostoli admonitio : *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint*, 1 Joann., cap. 1. Probandi sunt ergo spiritus, ne mendaces pro veracibus habeantur : quâ autem ratione, quâ regulâ probari illos oporteat? Si enim privatâ revelatione dijudicandi sint, relabimur in pericula quæ prædictâ probatione declinari et præcaveri propositum fuerit. Sic de probante, perinde ac de probando spiritu tota recrudescet controversia.

4° Revinci possunt omnes Enthusiastæ ineluctabili isto Bellarmini ratiocinio : « Regula catholicæ fidei certa notaque esse debet; nam si nota non sit, regula nobis non erit; si certa non sit, ne regula quidem erit. Porro privata spiritus revelatio, ut in se certa sit, nobis tamen nota esse nullo modo potest, nisi fortè divinis testimoniis, id est, veris miraculis confirmetur, quorum extremâ penuriâ ii præsertim laborant qui hoc nostro seculo non minùs quàm cæteri spiritum jactant; nam quis mihi fidem faciat non mentiri anabaptistam, cum se spiritu afflatum dicit? Sed fac non mentiri : quâ viâ cognoscam spiritum illum, spiritum lucis et non spiritum tenebrarum esse? Et cum tam multi hoc tempore ducem ac pastorem Spiritum sanctum habere se gloriantur, et tamen inter se sic animis sententiisque dissideant, ut alialiis sint hæretici, fieri certè non potest ut omnes rectè sentiant; quòd si falluntur omnes, aut quod est omninò necessarium, alii qui, quis affirmare audebit ex eorum numero se non esse, qui à spiritu Satanæ deluduntur? » Lib. 1 de Verbo Dei, cap. 2.

ARTICULUS II.

Refellitur systema Socinianorum.

Diximus, ex Socinianis alios nihil esse credendum, nihil divinæ revelationi adscribendum arbitrari, nisi quod intrinsecis, atque ex rei naturâ sumptis argumentis demonstrari possit; alios verò postulare, non ut credendum veritas, sed eorumdem possibilitas naturali ostendatur lumine : hoc est, ut vel solâ ratione probetur, non negativè duntaxat, seu evincendo veram nullam demonstrationem opponi ab adversariis, sed ut aiunt, positivè, seu ut ipsa possibilitas propriis asseratur ac demonstretur rationibus. Prioris generis Socinia-

norum quàm temeraria sit assertio, quàm absona, quantum et à revelatione, et ab ipsâ ratione abhorreat, ex sequentibus patebit argumentis.

1° Persuasionem merè humanam divinæ subrogat fidei, cujus naturam et indolem prorsus depravare non verentur; hæc fidei natura atque vis est, ut per ipsam supremi Numinis auctoritati subiaceat et serviat humanus intellectus; sic enim à S. Paulo exhibentur evangelicæ prædicatores doctrinæ : *Consilia destruentes, et omnem altitudinem extollientem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*, 2 ad Corinth. cap. 10.

Quænam foret ista humani captivitas intellectus? quo pacto dici posset divinâ subactus auctoritate, si nihil foret credendum, quod certum et perspicuum prius non facerent deprompta ex rei visceribus rationum momenta? Tum humanæ rationi potius quàm Dei crederetur testimonio. Præluere quidem oportet susceptam ante fidem extrinsecas rationes, seu externa credibilitatis motiva, quibus certò persuasum fiat Deum esse cum hominibus locutum; hæc autem positâ conditione, cognitâque christianæ religionis veritate, firmissimè credendum est nihil ipsâ contineri, quod non sit verum, quod non sit sanctum Deoque dignum, qui se ipsum negare non potest, etiamsi non afferantur intrinseca et accersita ex rei naturâ cœlestis doctrinæ argumenta.

2° Positis Socinianorum placitis, ignorâssent Apostoli, ignorâssent ipse Christus legitimum docendi modum; eamque commonstrarent viam quæ creaturis rationalibus instituendis minimè congrueret; si quando enim Christus naturalibus ratiociniis parabolisque utatur, eò manifestè collineant, ut audientium incitentur animi ad capessenda et servanda quæ tradidit præcepta, vel ut redarguatur incredulorum tarditas aut pervicacia, non autem ut intima mysteriorum penetralia recludantur, neque ut perfundatur evidentiae radiis, quidquid complecti debeat fides. Quapropter ut incredulæ gentis pertinaciam frangeret, innumera objiciebat, quæ passim edidit miracula. *Si mihi non vultis credere, operibus credite*, Joan. 10, 38.

Miracula pro ratione erant; porro non intrinsecis illa, sed extrinsecis annumerantur argumentis, sicut et prophetarum oracula. « Miraculis, inquit S. Augustinus, conciliavit auctoritatem; auctoritate meruit fidem; fide contraxit multitudinem; multitudine obtinuit

« vetustatem ; vetustate roboravit religionem, « quam non solum hæreticorum ineptissima novitas fraudibus agens, sed nec gentium quidem veterinosus error violenter adversans, ali- « quâ ex parte convelleret. » De verâ Relig. c. 34 ; epist. 120, aliàs 122. Judæos iterum sic increpat Christus : *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent ; nunc autem et viderunt, et oderunt me.* Joan. cap. 15, v. 34. At nonne immeritò ipsos objurgaret Christus, si priusquàm crederentur fidei dogmata, naturali ratione oporteret illa demonstrari ? Talibus quippe demonstrationibus non impendebat operam. Quàm longè aberat à Socinianorum methodo Apostolus gentium ! *Sermo meus, inquit, et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritûs et virtutis.* Ex humanâ sapientiâ hæreere suspensam noluit divinam fidem idem Apostolus, cujus hæc sunt dicta : *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus... quæ stulta sunt mundi, elegit Deus ut confundat sapientes ;* antea dixerat : *Ubi sapiens ? Ubi scriba ? Ubi conquisitor hujus sæculi ? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi ?* 1 ad Cor., c. 1.

3° Ut credendorum dogmatum veritatem, ita ipsam fidei lacessunt naturam Sociniani, dum humanâ ratione metiri conantur quidquid revelatum voluerit Deus. Multa sunt in Scripturis quæ humanæ mentis aciem et caput evidenter superant. Hinc postquàm Jesum esse missum à Deo, Deique Filium confessus fuit Petrus, memorandis illum his verbis allocutus est Christus : *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cælis est,* Matth. 16, 17. Quâ sententiâ declaratur non hominis esse sed Dei aperire quid de Christi missione, ejusque à Patre origine tenendum sit. Huc pertinet illud Sapientis effatum : *Qui scrutator est majestatis opprimetur à gloriâ,* Proverb. 25, v. 27. Nec minùs ponderandum celeberrimum istud pronuntiatum Apostoli : *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus !* Hinc vehementer sic urgebat Manichæos S. Augustinus : « Hos verò quis ferat ad Christum pertinere se profiteri, qui nisi apertissimam rationem stultis de Deo protulerint, nihil credendum esse contendunt ? » De Utilit. cred. c. 14. Exposuit disertè idem S. doctor quo maximè ducantur incitamento, qui rerum ad fidem spectantium arbitram judicemque statuunt

humanam rationem. « Porro, inquit epist. 118, « aliàs 56, n. 52, illi qui cum in unitate atque « communione catholicâ non sint, christiano « tamen nomine gloriantur, coguntur adversari « credentibus, et audent imperitos ratione trahere ; sed hoc facere coguntur, quia jacere « se abjectissimè sentiunt, si eorum auctoritas « cum auctoritate catholicâ conferatur. » Inhærendum est igitur ejusdem doctoris prudentissimæ admonitioni : « *Non cognoscimus ut credamus ; sed contra credimus ut cognoscamus.* » Tract. 4 in Joan.

4° Si rerum naturalium arcanas proprietates permeare atque rimari nequeat humanum ingenium, quomodò divina dogmata se posse confidat ad rationis humanæ trutinam revocare ? *Difficillè æstimamus,* ait Sapiens ; *quæ in terrâ sunt, et quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore ; quæ autem in cælis sunt quis investigabit ?* Sap. 9, 16. Hoc sæpissimè utuntur argumentandi genere SS. Patres : ita SS. Irenæus, Athanasius, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, aliique, ad obsistendum nefariorum illorum temeritati, qui cum in naturalibus cæcutiant, ac perpetuò titubent, respuere cœlestia non dubitant, eò quòd obductam ipsis, quæ mortales hebetat visus, caliginem depellere non valeant.

Unum et alterum ex operibus SS. Patrum, in re quæ in propatulo habetur, exscribimus testimonium. S. Athanasius in hæc verba : *Nemo novit Filium nisi Pater ; neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare,* Matth. 11, 27, subjicit : « Quid igitur de his rebus quas scrutari nefas est, effutire non « verentur, illi, inquam, qui et homines sunt, « nec vel ipsam rerum terrestrium naturam « possunt evolvere ? Imò quæ vel ipsos spectant, « ipsi explicent nobis ; num videlicet suam ipsorum naturam percipere queant ? » Arianum solitâ sic eloquentiâ sollicitat vexatque S. Hilarius : « Non quæro sensum unde hauseris, « vitam unde sortitus sis, intelligentiam unde « adeptus sis : quale est quod in te sit odor, « sensus, visus, auditus ; certè nemo quod facit « nescit : quæro unde ista iis quos generes « indulgeas, qualiter sensum inseras, oculos « accendas, cor affigas ? Hæc si potes, enarra. « Habes ergo quæ nescis, et tribuis quæ non « intelligis, æquanimiter imperitus in tuis, insolenter in Dei rebus ignarus ? » lib. 2 de Trinit. num. 9.

5° In revelatis occurrunt multa quæ à liberis Dei decretis omninò pendeant ; eorum ergo

veritas intrinsicis necessariisque rationibus deprehendi non potest ac vindicari; talia sunt sacramentorum institutio, modus redimendi generis humani, leges merè positivæ, seu quæ rerum ipsâ naturâ minimè nituntur.

Jam coarguenda est altera Socinianorum classis, quæ scilicet credendorum omnium velit haud quidem veritatem, sed possibilitatem naturali lumine debere demonstrari.

1° Eadem in incommoda et absurda, quæ mox exposuimus, relabitur ut plurimum; nam inter dogmata de quibus dissident à Catholicis Sociniani, multa recensentur, quæ si existant, ut profitentur Catholici, intrinsicè et absolutè necessitate existunt, ita ut ea non esse, vel aliter esse, ipsi eorum essentia omnino repugnet; sic utrùm Deus sit immensus, omnium sive absolutè sive sub conditione futurorum præsciis, immutabilis simul et liber, trinus in personis; utrùm Verbum Dei sit Patri consubstantiale, utrùm ejusdem cum ipsis substantiæ Spiritus sanctus; hæc omnia dogmata, si vera sint, ut obstrepentibus licet Socinianis, credunt omnes Catholici, talia esse nequeunt nisi rerum ita exigente essentiâ; non aliud est illis esse posse, et reverà esse, unumque nunquàm potest divelli ab altero, nec sine altero concipi; ergo ipsorum non potest investigari possibilitas et repugnantia, eademque ratione humanâ demonstrari, nisi pariter ac simul eorundem expendatur natura, nisi cum principiis lumine naturali cognitis conferatur ejus veritas ut et possibilitas, quæ reipsâ inter se non differunt, et sic positivè ratione duce utraque demonstretur. Ergo recurrunt tum Scripturæ aperta testimonia, tum et rationum momenta quibus probatum est non eò usque valere humanam rationem, ut supremi Numinis naturam, intimasque proprietates pervadat et clarè introspiciat. Naturali quidem lumine ostendi potest Deum esse immensum, omnium etiam sub conditione futurorum certò præsciis, immutabilem simul et liberum; sed quomodò hæc ita se habeant: quomodò, v. g., cohæreat cum immutabilitate libertas, cum simplicitate immensitas, cum certitudine divinæ scientiæ, futurorum liberâ sub conditione revelatio; modus ille assignari eâ certitudine et perspicuitate non potest, quam requirunt Sociniani aliique Rationalistæ. Quin etiam inter ipsa opera Dei, de quibus consulenda sit revelatio, nonnulla obversantur, quorum intrinsicè, seu primaria possibilitas, humanâ ratione non valeat certò innotescere; talis est

Messiaë ortus, ex intactæ et immaculatæ Virginis utero; talis est ejusdem post suam resurrectionem ingressus, januis clausis; in cubiculum ubi erant congregati Apostoli; hæc et alia si utrùm intrinsicè possibilia sint, solo lumine naturali dijudicandum sit, videbis quid rationcinando de iisdem proficerent tot inprimis rudes et imperiti, nec humanæ assueti aut idonei philosophiæ disquisitionibus et argutiis.

2° Sectæ Socinianæ doctiores quosdam ministros fac acerrimè more suo et omni telorum genere aggredi mysteria Incarnationis, vel sanctissimæ Trinitatis, aut originalis peccati propagationem. Haud minore hæc eadem studio defendantur à viris sagacibus, peritisque disputandi, qui contortas exeunt Scripturarum interpretationes, versutorumque et fallacium argumentorum satagant extricare sophismata; fac ut arduis contentionibus intersint homines de plebe, nullo mentis acumine præditi, rei familiaris occupati curis, opum angustia distracti, atque tum in theologiâ, tum in philosophiâ peregrini prorsus et hospites, quorum tamen saluti consultum voluit Deus, omnium Creator et Pater. Futurumne putas ut tirones illi varia quæ tunc proferentur ratiocinia ita valeant animo percipere, æquâ lance librare, solisque naturalibus principiis tantas dijudicare lites, firmissimâ ut fide inde colligant quænam sit ad salutem proponenda tenendaque ad ultimum usque spiritum doctrina? Nonne multò magis proclive est et consequens, ut abeant incerti quibus se adjungant partibus, vel fortè ab omni resiliant genuino sensu religionis? Hoc intercedit Deum inter et homines, inter alia, discrimen, quòd ubi homines loquuntur quæ creditu habeantur difficilia, quæri quandoque liceat et expediat, an possibilia, an rationi repugnantia sint, quæ pronuntiant. At de revelante Deo summâ et incommutabili veritate, id percontari vel suspicari nefas. « Quis est ergo ita impius et mente alienus, inquit Clemens Alexandrinus Strom. l. 5, ut Deo non credat, et probationes à Deo postulet tanquam ab hominibus? » Protervo isto inquirendi genere quem in scopum intendet se humana ratio? num ut compertum habeat Deum esse locutum? id constat ex evidentibus credibilitatis motivis. Num ut perspectum sit Deum pugnantia non loqui? id indubitatum facit vel sola divinæ veracitatis idea; num verò ut persuasum sit fidem esse loquenti Deo adhibendam? Id omnibus evidentissimum est, antequàm cre-

dendorum expendatur possibilitas; quis enim nisi insanus negaverit, absolute et essentialiter infallibili auctoritati esse obsequendum?

Contexere hic præstat indivulsam et claram principiorum seriem ac necessitudinem, quibus invicem compositis planè demonstratur quantum omni probabilitate careat, et à normâ rationis, quam perpetuò venditant Sociniani, systema eorundem abhorreat. Præcellentior est Dei natura quàm ut ipsam valeat mens humana comprehendere, seu cogitatione assequi, et velut adæquare: *Magnus est et non habet finem, excelsus et immensus* (Baruch. cap. 3), *incomprehensibilis cogitatu* (Jerem. cap. 32), *vincens scientiam nostram* (Job. cap. 36). Neque ipsa decreta Dei, neque operum ejus naturam humana ratio potest intelligendo penetrare atque evolvere. Quis hominum poterit scire consilium Dei? Aut poterit cogitare quid velit Deus? *Quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi Spiritus Dei* (1 ad Corinth. c. 2); *mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque in finem* (Eccles. cap. 5). Humanam rationem infinitè superat increata ratio quæ Deus est; humanam scientiam tantum transcendit scientia Dei, quantum naturam humanam, ipsa natura Dei: *Novit omnia* (1 Joann. cap. 3): *et sapientiæ ejus non est numerus* (Psalm. 146).

Potuit Deus revelare hominibus quæcumque voluit; tametsi inter revelata multa sint venerandis circumfusa tenebris, atque supra humani ingenii captum posita, revelatis potest procul dubio per extrinseca etiam testimonia conciliare fidem; in tractatu de Religione demonstratur, in miraculis, v. g., et prophetiis certissima suppeditari veritatis argumenta; at vis eorum et cum veritate conjunctio non pendet ab ipsâ rerum quæ revelantur perspicuitate vel altitudine et obscuritate, sed tota manat à veracitate et sapientiâ Dei, quæ deficere nunquam possunt, plenumque merentur assensum et obsequium ipsius auctoritate innixum; quo sublato fundamento, humanæ rationi ancillaretur divina fides; nec divina, sed merè philosophica nuncupari deberet. Nihil itaque rectæ rationi consonum magis et consentaneum est, quàm auctoritati Dei revelantis, in quem neque dolus, neque error ullus cadere unquam potest, sincero adhærere et constanti obsequio. Quæ nobis obscura sunt, nec humanâ queunt ratione contrectari, hæc eadem ipsi clara sunt et aperta; lucem inhabitat inaccessibilem totus ipse lux et oculus, cui

sicut lumen ita et tenebræ; neque minorem gerit atque expromit in obscuris quàm in perspicuis revelandis auctoritatem.

Irrideretur imperitus aliquis, aut usum rationis vix adeptus infans, qui gravia quædam facta vel capita quædam doctrinæ à viro admirandæ sagacitatis, absolutæ numeris omnibus scientiæ, probitatis illibatæ, eminentisque auctoritatis proposita, validissimis confirmata testimoniis, repudiaret eo nomine eoque obtentu, quòd eorundem factorum et dogmatum veritas aut saltem possibilitas non ipsi demonstraretur ductis à solo naturali lumine momentis. Quàm verò imperiti, quàm infantis illius similes atque inepti videbuntur homines, vel, ut putatur, eruditissimi omnibusque polentes dotibus ingenii, si cum ipso Deo, qui ut *solus bonus*, ita et *solus* vocari potest sapiens, contendere quis audeat? Quid mirum igitur si revelare hominibus possit ac voluerit quæ aciem humanæ mentis excedant? Multa quæ refellendis Socinianis apta sunt, subministrant, speciatim S. Anathasius, in illud Christi Domini: *Omnia mihi tradita sunt à Patre*, et Epist. ad Serapionem; S. Hilarius, lib. 1 de Trinitate passim, imprimis, num. 8, 12, 15, et lib. 2; S. Ambrosius, lib. de Fide, cap. 10, et lib. 4, cap. 1; S. Augustinus, lib. de Moribus Ecclesiæ catholicæ, cap. 25, num. 45; lib. 2 de libero Arbitrio, cap. 2, num. 6; tract. 4 in Joann. num. 9; epistolâ 152, olim 3, ad Volusianum, num. 81: « Demus, inquit, Deum « aliquid posse, quod nos fateamur investigare « non posse; in talibus causis, ratio facti est « potestas facientis. » Idem S. doctor, lib. 15 de Trinitate, cap. 6, num. 9, tum integro lib. de Utilitate credendi: « Hæretici omnes, inquit hujusce libri cap. 9, eis quos illectant, « rationem se de obscurissimis rebus pollicentur reddituros, eoque catholicam maximè « fidem criminantur, quòd illis qui ad eam veniunt, præcipitur ut credant, se autem non « jugum credendi imponere, sed docendi fontem aperire gloriantur. »

Consule etiam S. Chrysostomum, homil. 24, aliàs 25, in Joannem; S. Cyrillum Alexandrinum, libris contra Julianum; S. Basilium, etc.

ARTICULUS III.

Refellitur systema Baylii.

Commenta Socinianorum procacitate et insulsiteate vincit nefarium illud systema, quo non auctoritas duntaxat, et judicia Ecclesiæ, sed tota divina revelatio, ipsaque cujus patro-

num se jactitat humana ratio, penitus à sede suâ deicerentur. Contendit nimirum Baylius, ut diximus, posse veras demonstrationes revelatis opponi dogmatibus, quæ tamen fide tenenda esse nihilominus affirmat, hoc generali, inquit, et altissimo invictoque principio : *Deus est summè verax*; quam conciliationis viam sic aperit : « Lorsque la raison dit une chose et la révélation une autre, nous devons fermer l'oreille à la voix de la raison (de rectâ ratione loquitur). La philosophie doit plier sous l'autorité de Dieu, mettre pavillon bas à la vue de l'Écriture : la raison elle-même nous conduit à nous soumettre de la sorte. » OEuvres, tom. 3. Iterumque : « *Le témoignage de Dieu est préférable à celui des hommes*. Si l'on en conclut : Il n'y a donc rien de plus raisonnable que de croire plutôt ce que Dieu dit que ce que la lumière naturelle dicte, il faut donc abandonner ce qu'elle dicte qui ne se s'accorde pas avec l'Écriture-Sainte, n'établit-on pas son christianisme sur l'une des plus évidentes maximes de la raison ? » Ad explodendum expositum figmentum, id satis est, ut Baylio ipse opponatur Baylius qui scitè dictus est *omnis homo et nullus homo*. Etsi doceat, renitente licet naturali ratione, credenda esse revelata mysteria, atque ut verbis illius utamur, *qu'il faut les croire, soit que la philosophie s'en accommode, soit qu'elle ne puisse s'en accommoder, ou qu'elle puisse même les contredire invinciblement*, idem ille scriptor se ipsum impugnat et confodit. Dissertentem attendamus : « Si la même proposition était vraie et fausse, selon qu'on la considérerait, ou en théologie ou en philosophie, il s'en suivrait nécessairement que nous ne connaîtrions pas la vérité en elle-même, et qu'elle ne consisterait que dans un rapport muable aux dispositions de notre esprit. » Dictionnaire de Bayle, article *Hoffman*, rem. 7.

Quin et rationi subjiciendam fidem tradit, ipse qui fidei principatum etiam atque etiam adjudicat : hoc enim placitum quod per calumniam omnibus attribuit theologis probare adnuitur : « Que le tribunal suprême, et qui juge en dernier ressort et sans appel de tout ce qui nous est proposé, est la raison parlant par les maximes de la lumière naturelle ou de la métaphysique. » OEuvres, tom. 2.

Quidquid sit de auctore, systema ipsum aggrediamur. 1° Quid est veritas alienijus propositionis? In eo sita est ut subjecto conveniat et consentiat illius attributum; quemadmodum in istâ

propositione : *Deus est æternus*; *Deus est immutabilis*, veritatem propositionis declarat, non efficit evidentia aut revelatio; propositionem prius est in se ipsâ esse veram, quàm ut talem ope revelationis aut evidentie innotescere. Eadem in se permanet; non mutatur habitudo attributi ad subjectum, seu dicta consensio et convenientia, sive ut evidens, sive ut revelata consideranda sit. Ergo fieri non potest ut eadem propositio sit vera, quatenus revelationis auctoritate nobis asseritur, et simul falsa, quatenus rationis lumine nobis exhibetur. 2° Deum cum Deo pugnare, quis nisi desipiens somniverit? At pugnaret manifestè cum Deo Deus, si naturalis ratio ut recta, ut sana (de illâ quippe hic igitur) divinam posset revelationem impugnare, ipsiusque moliri exitium; tum enim Deus rationis ac revelationis auctor, per alterutrum nos falleret, cum utramque nobis hanc facem admoveret. Deinde metaphysicæ demonstrationes coalescunt ex necessariis tum principiis, tum conclusionibus inde derivatis; quomodò autem necessaria principia, necessariò certæ conclusiones possent repugnare veritati dogmatum, quæ summè veracis Dei invictâ auctoritate muniuntur? 3° Quid prodesset grande illud axioma : *Deus est summè verax*, quod simulatè Baylius anteponit rationis naturalis evidentibus placitis? Nec de illo ipso constaret axioma, si evidentia quandoque ipsa falleret, quam fallere posse pronuntiat Baylius, dum hanc statuit revelatis posse adversari dogmatibus, quibus tamen firmiter adhærendum esse idem asseverat : « Luminè naturali cognoscitur errori impervium esse supremum numen, quo in asserendo principio, si nobis illudere naturalis posset evidentia, (etquare non posset, si divinæ quandoque adversaretur revelationi?) nutarent prorsus omnia quæ appellantur *credibilitatis* motiva, prævia fidei divinæ argumenta. Nutaret ac dilaberetur divina ipsa revelatio : vocaretur in dubium, quæ totius Religionis fundamentum est, veracitas Dei; nec certum assensum elicere valeret evidentia. Quid ergo superesset nisi totius societatis totiusque hominis, capitalis vesanusque hostis, universalis pyrrhonismus? En quò recidit simulata Baylii in Dei revelationem reverentia : en quo iudice definiantur, repulsis Ecclesiæ auctoritate et judiciis, controversiæ.

ARTICULUS IV.

Refellitur systema Protestantium.

Devenimus ad caput et fontem ex quo manâ-

runt diversorum quidem, sed in Ecclesiæ excindendam auctoritatem conspirantium systematum portenta. Protestantium quale supra exposuimus, systemati plurima repugnant rationum auctoritatisque momenta.

1° *Arctâ necessitudine conjungitur cum Sociniano systemate Protestantium methodus.* — Docent Sociniani solis Scripturis contineri verbum Dei, in illisque interpretandis neminem esse judicio et auctoritate Ecclesiæ constrictum. Idem clamant Protestantes.

Docent Sociniani claram esse et singulis apertam revelationem divinam in his omnibus quæ credenda vel agenda sunt ad salutem consequendam; idem tenent unanimiter Protestantes: hæc duo systematis principia, Socinianis nedum exprobrent, gratulantur Protestantes. Quo jure? Ex allatis jam argumentis satis intelligitur, iterumque mox expendetur. Nunc tertio in capite paulisper immoramur, de quo Socinianis vel ipsi litem intentant Protestantes, quam in se ipsos spontè contorqueri non animadvertunt, aut non animadvertere se dissimulant. Docent nimirum Sociniani emollienda esse atque metaphoricum in sensum adducenda Scripturæ illa testimonia, quæ doctrinam naturalibus principiis contrariam præ se ferre videantur. Eandem viam, cum expedire sibi existimant, Protestantes ineunt, atque insistere se gloriantur, Socinianis, velint nolint, indulgentes, et impietati arma subministrantes. Sic testimonia Scripturæ quæ ad realem Christi in Eucharistiâ probandam afferuntur præsentiam, Calvinistæ ad metaphoram detorquenda esse judicant, « eò quòd, inquit, dogma illud vim ac testimonium sensuum infringeret: rerum ipsam violaret essentiam: divinam læderet majestatem, et absurdis scateret consecretariis. » Talibus impetunt dictariis et cavillationibus Sociniani multa christianæ Religionis dogmata: humanæ quidem rationi indicendum fatentur silentium Protestantes ubi de Incarnatione Verbi, ubi de sanctissimâ Trinitate movetur controversia; si dixerint Calvinistæ realem Christi in Eucharistiâ præsentiam longè majoribus, quàm ista mysteria patere difficultatibus: quomodo discrimen hoc si valeret percipere, logicæ sophismata solvere, altioris irrumpere secreta metaphysicæ poterit hominum vulgus, multò minoribus solitum obicibus impediri?

Si regerant Calvinistæ, præter humanæ rationis repugnantiam, favere sibi Scripturæ loca, quæ metaphoricum ad sensum præsentiam

Christi in Eucharistiâ deflectendam suadere videantur, idem reponent pariter Sociniani de Christi divinitate et Incarnationis veritate: objicient Scripturæ testimonia quæ illis mysticis metaphoram affingere crediderint, simulque rursus obtrudent humanæ philosophiæ placita quibus se à mysteriorum fide absterreri profiteantur, ut à reali Christi in Eucharistiæ sacramento præsentia credendâ Calvinistæ. (Lege Bossuetii commonit. sexti tertiam partem, num. 18 et sequent.) Si fortè respondeant Calvinistæ vel ipso sensuum testimonio, absque ratiociniis, constare sibi non esse realiter in Eucharistiâ præsentem Christum, non animadvertunt, ut observat Bossuetius, quæstionem hanc in eo esse funditus positam, utrùm possit Deus humanum aliquod corpus exiguo admodum spatio circumscribere, istudque sub aliquâ specie ita occultare ut non apprehendatur sensibus. Unde istud controversiæ genus ad humanæ rationis normam exigendum concluderent cum cæteris *Rationalistis* Sociniani.

2° *In systemate Protestantium certò constare non potest de canonicitate Scripturarum.* — Quærendum est à Protestantibus undenam dignosci certò possit ab hominum etiam vulgo, quos debeat complecti libros canon Scripturarum? Quæ Scripturis contineantur ad salutem creditu et servatu necessaria? Utrùm extra Scripturas nihil habeatur quod credi ac servari debeat? An et qualis sit in exponendis Scripturis supremus controversiarum judex? hæc autem omnia si privato examine vel ipsis rudibus et illitteratis, mulieribus, artificibus, et aliis assiduâ laborum et negotiorum serie occupatis, discutienda forent et explananda, interclusam illis voluisset Deus comparandæ viam fidei ac salutis; impossibilia juberet summè licet bonus ac justus, quod patebit si mente breviter excurratur per singula.

Ut igitur quod enuntiatur est exequamur, ad librorum qui sacri vocantur canonicitatem dijudicandam, expendi oporteret utrùm sint illi omnes authentici, nullusque ex iis suppositus: utrùm eorum nullus sit quoad substantiam corruptus vel interpolatus: utrùm omnes sint reipsâ afflante Spiritu sancto conscripti; tantâ, tamque implicatâ discussione ritè defungi nemo potest, nisi libros omnes quorum explorat canonicitatem, accuratè legat, aut eos qui legant, arrectâ mente audiat, tum memoriâ, quo tempore judicabit, satis teneat quælegerit vel audierit; præcipuas necnon necesse est superare possit difficultates, vel ex regulis

critices, vel diversis aliis ex capitibus petitas, quæ ad sacrorum librorum infirmendam *authenticitatem, integritatem ac divinitatem* congeruntur. Hæc omnia in quibus discutiendis ac solvendis desudant eruditi, ac studio impensius dediti, posse ab hominum vulgo, quantum opus foret, aptè præstari, nonne id evidenter et à ratione, et à jugi experimento prorsus alienum est? Hinc ad eximendum plerisque laborem hunc improbum, illisque impervium, celeberrimi Protestantium ministri docuerunt, id tantum postulandum esse à rudibus et illitteratis, à mulieribus et pueris, ut illorum textuum canonicitatem calleant et dijudicent, quibus fundamentales, ut aiunt, articuli continentur, seu ad salutem credenda necessariò dogmata: nunc prætermittimus silentio famosam de articulis illis quæstionem, quæ amplissimam nobis suppeditaret argumentorum segetem; alia nobis præstò sunt quibus ocludatur assignatum effugium: primum deleatur ex solemni professione fidei Calvinistarum articulus quo profiteri teneantur sese pro canonicis, certàque fidei regulà libros omnes ibi enumeratos agnoscere. (Gallicanæ Professionis parte 3, artic. 3.)

Deinde fac instituendis tironibus laborandum esse duntaxat, de agnoscendâ testimoniorum canonicitate, quæ fundamentales articulos omnes complectantur: confiteamur, ut observant spontè Scripturarum interpretes, in ipsarum veluti collectione earumque multis in partibus, tum serie et contextu, tum stylo et rerum pulchritudine ac magnitudine attentè consideratis, exhiberi divinitatis characteres quibus secernantur à profanis quantumlibet exquisitis operibus; at characteres illi neque certò dijudicari queunt ab omni hominum genere, neque in testimoniis extractis, seorsimque ponderatis, animum ita percellunt, ut illa sola si attendantur testimonia, de ipsorum canonicitate nemo prudenter possit ambigere. Quod ut magis pateat, admisceantur textibus illis separatim spectatis, doctrinâ verborumque tenore insignes quidam textus quos è profano vel pio, non tamen inspirato auctore excerpseris, experiare utrùm talibus ex testimoniis, canonica omnia ab adscititiis secernere valeant, seclusâ auctoritatis ope, plerique instituendi ad fidem alumni. Et certè non minores præseferant divinitatis characteres prolata ipsius ore Christi documenta, quàm eadem inanimatis mandata litteris, imò vividius animos afficere debuerunt quatenus à Christo pronun-

tiata, cujus in ore sedebat sapientia: cujus ex fronte eminebat tanta sanctitas, tanta majestas: attamen ipse sic de Judæis: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* (Joann. cap. 15, v. 24.)

Denique si dicatur propositum iri imperitis ac rudibus illa Scripturarum testimonia, quorum canonicitatem omnes confiteantur christianæ societates, ergo viâ potissimum auctoritatis dijudicabitur sacri canonicitas contextus: quod evidenter pugnat cum appellatâ Calvinistarum scriptâ Gallicano idiomate Professione ipsâ fidei, quâ inspiratos quos retinuerunt libros asserunt sese pro canonicis habere, atque ab aliis libris ecclesiasticis discernere, non tam propter communem sententiam consensionemque Ecclesiæ, quàm propter Spiritus sancti testimonium, internamque suasionem. Præterea, undenam perspectum erit edocendis tironibus, sibi proponi omnia quibus indigeant Scripturarum testimonia, et quidem ea quæ sint ad ipsorum informandam fidem apposita? Nonne timendum, ne diversarum ac dissidentium sectarum ministri alii alia proponant plura vel pauciora, et ea quæ suis quisque partibus obsecundare putaverit? Hæc si depromant Sociniani à cæteris divulsæ: *Pater major me est.* (Joann. cap. 14, v. 28.) *Ascendo ad Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum.* (Ibid. cap. 20, v. 17.) *De die autem illâ (die judicii) et horâ, nemo scit, neque angelorum, nisi solus Pater.* (Matth. cap. 24, v. 36.) Quid de divinitate Christi sentiendum credendumque existimabunt, ad hæc sola attendentes, Socinianorum alumni?

3º *In systemate Protestantium, via non suppetit indubitanter dijudicandi Scripturarum genuini sensus.* — Præter librorum, aut saltem depromptorum ex illis textuum canonicitatem, oportet ut compertus habeatur genuinus eorumdem sensus: esto, ne omnia discutiamus, jam meritò persuasum sit iis qui non nisi patriam calleant linguam, accuratas esse illorum librorum vel testimoniorum versiones; esto etiam, ut eorum solummodò textuum debeant sensum intelligere, quibus fundamentalia exprimuntur dogmata (hoc et illud gratis conceditur); tradenda esset regula cujus adminiculo illa possint ab omnibus aliis certò dignosci: verùm ut ea non prævertamus argumenta, quæ ubi de unitate Ecclesiæ afferentur id potest interim ex Bossuetii commonitorio sexto summarim observari: tota fundamentales articulos dijudicandi ratio ad revelatam rerum quæ in illis versantur gravitatem earumque cum ho-

minum salute et gloriâ Dei specialem necessitudinem revocatur; sed qualis sit illa gravitas, qualis sit illa necessitudo, quæ solis illis dogmatibus competat, id nullo potuit ad prædicatam à Protestantibus distinctionem accomodato et apto testimonio commonstrari, Quare, v. g., à Calvinistis, in fundamentalibus non ducitur erroribus, nefandum et impium Lutheri dogma, Deum constituentis auctorem scelerum ipsiusque proditoris instigatorem? Nonne ab hominum salute et honore Dei abhorret detestanda hæc doctrina? Quâ de causâ lethiferos etiam inter errores non recensatur à Calvinistis propugnatum quoque à Luthero portentosum *ubiquitatis* figmentum? Cùm enim Christo ut homini immensitatem tribuat, instauratur quidquid deterius effuderit Eutychniana hæresis. Nonne æquo pariter jure oporteat à Lutheranis numerari capitales inter errores, defensum tam acriter à Calvino dogma de absolutâ tum certitudine, tum de *inamissibilitate* justitiæ christianæ, quo foveantur, stimulantur, atque impunitate donantur turpissima quælibet immanissimaque crimina? Nihil hominum salutis, nihil divinæ sanctitati, totiusque ordini providentiæ contrarium magis excogitari potuit. Præterea, ut rectè disseruit Nicolius (pretendus Réformés, convaincus de schisme, chap. 2), è sacris codicibus eruuntur nonnulla testimonia, quæ specie tenus errorem ingerere dixeris: quibus aptari possit id quod de quodam textu adnotavit S. Augustinus, epist. ad Hesychium: « Promptior quidem sensus est; sed Scripturæ scrutandæ sunt, nec earum superficie debemus esse contenti, quæ ad exercitationem nostram ita modificatæ sunt, ut altius se penetrari velint. » In rebus ipsis quæ ad fundamenta religionis pertineant, afferri possunt testimonia, quæ nisi cum aliis textibus attentè conferantur, errandi occasionem imperitis præsertim et inexercitatis præbeant: tales sunt quæ ad impugnandam Christi divinitatem à Socinianis advocantur. Tale est istud (præter illa quæ retulimus): *Hæc autem vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* (Joann. cap. 17, v. 3.) Textus ejusmodi si obtulerint suis tironibus Sociniani seorsim ab aliis omnibus quas ad vindicandam Christi divinitatem congerunt Catholici ipsique Protestantes, tirones illi, ut indicavimus, nonne Sociniani imbuuntur erroribus, à quibus non avocabit eos privatus spiritus? Cùm enim propriè nihil ille revelet mentibus quas dirigit et

adjuvet, non facta seu testimonia ponet ob oculos, quæ prolatis ab hæresi textibus lucem afferant, germanumque illorum sensum aperiant.

Ab Enthusiastarum commentis et ludibriis alienos se palam prædicant Protestantes: hanc sibi labem aspergi molestissimè ferunt et stomachantur: quantâ ergo illis cognatione jungantur, seriò respiciant: privato spiritu animis insidente, volunt Protestantes dijudicari sensum Scripturarum; internas spiritus illustrationes mentibus affundi ad interpretandas Scripturas volunt pariter Enthusiastæ; externo nullo testimonio se produnt, quas comminiscuntur illuminationes, Enthusiastæ: manifesto nullo exeritur signo, ille quo se irradiari fingunt Protestantes, spiritus: revelationes Enthusiastarum nemo est fanaticismo arreptus, vel doli artifex qui allingere sibi non possit: privatum spiritum Protestantium, nemo est deceptor aut deceptus qui adscribere sibi non valeat: neque apud Enthusiastas, neque apud Protestantes ullus jure divino constitutus occurrit iudex, quo palam et apertè redargui, condemnari, mulctari contumaces obtingat; nullus est cujus decreta sontes et insontes, quod attinet ad judicandi formam, trahere ad se ipsos, coram societate æquo jure non possint: hunc sibi Lutherus, ut observatum est, hunc sibi Calvinus, licet inter se maximè dissentientes, adstipulari jactârunt. Itane Scripturarum suarum majestatem et interpretationem Deus voluisset hominum variantibus cupiditatibus aut præjudiciis, quasi lege positâ tradere? Hæc si invaleret methodus, causam obtinerent Ariani, Nestoriani, Eutychniani, et alii quicumque ut ab Ecclesiâ, ita quantumlibet à se invicem discrepantes hæretici. Novis in dies et erroneis Scripturæ distraherentur et proscinderentur commentis; quâ innovandi cupidine consideratâ exclamat ipse Lutherus: « Si diutius steterit mundus, iterum erit necessarium propter diversas Scripturæ interpretationes quæ nunc sunt, ut ad conservandam fidei unitatem, conciliorum decreta recipiamus, atque ad ea confugiamus. » (Lib. I contra Zuinglium et Oëcolampadium.) Hæc nunc sufficiant de Scripturarum expositione, in Protestantium systemate: dùm refellentur quæ ex prætensâ eorum perspicuitate obijciunt, inde affluent nova auctoritatis Ecclesiæ in illis interpretandis argumenta.

4º *Immeritò profitentur Protestantes credenda omnia, et servanda, Scripturis contineri. — Haud mirum est ad inescandos homines incautos ac*

simplices, hoc esse in more positum et instituto hæreticorum omnium, ut errores suos obvelare corrasis undique Scripturarum testimoniis studeant: « Nihil unquam penè de suo proferunt, inquit Vincentius Lirinensis, Com-
 « monit. cap. 35, quod non etiam Scripturæ
 « verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samo-
 « zateni opuscula, Priscilliani, Eunomii reliqua-
 « rumque pestium, cernas infinitorum exemplo-
 « rum congeriem, propriè nullam omitti pagi-
 « nam, quæ non novi aut veteris Testamenti
 « sententiis fucata et colorata sit; sed tantò
 « magis cavendi et pertimendi sunt, quantò oc-
 « cultius sub divinæ legis umbraculis latitant. »
 At eo concesso (quod omni vacat specie probabilitatis), posse privato examine, et canonicitatem Scripturarum omnium, et genuinum Scripturarum sensum certò diducari ab ipsis rudibus et imperitis, necesse foret insuper ut privatâ discussione, aut alio modo, sepositâ auctoritatis viâ, certi fierent, in dogmatibus fidei investigandis soli esse inhærendum Scripturæ, ut volunt quos hic refellimus adversarii, nec ullam esse in illâ inquisitione habendam rationem traditionis cujus auctoritatem, veritatem ac necessitatem constanter defendunt tum Latina, tum Græca Ecclesia: verùm quò se vertant ut evincere queant, nullas esse quæ fidem mereantur, consuli que debeant traditiones? Hic delibare quædam duntaxat animus est, quæ in præsentī controversiâ præteriri non licet: nam de traditionibus divinis, apostolicis, ecclesiasticis, appendicem in fine tractatûs edere nobis constitutum est.

Protestantibus Scriptura sola est definiendi regula undenam hauriendum sit quid credi, quid servari ad christianam vitam oporteat; sed in Scripturis nullum extat testimonium, quo indicetur contineri Scripturis quæcumque ad fidei depositum pertineant: imò traditionibus esse inhærendum haud obscurè testatur sacra Scriptura: sic Thessalonicenses, Epist. ad eos secundâ cap. 2, compellat S. Paulus: *Tenete traditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Sic alloquitur Timotheum idem Apostolus: *Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere* (Timoth. epist. 2, c. 2). Deinde, ut taceamus de validitate baptismi apud hæreticos collati aliisque nonnullis dogmatibus, haud expressè Scripturâ divinitus inspiratâ enuntiatis, quo in loco Scripturarum determinatur, v. g. (quod tamen christianæ plurimi interest

societatis), quinam sint soli et omnes libri inspirante Spiritu sancto exarati? Si respondeant Protestantes, privato spiritu, et canonicos, et apocryphos libros propriis quosque caracteribus posse distinctè secerni, sciscitari ab eis liceat, quâ de causâ contigerit, ut, v. g., Epistolam S. Jacobi Lutherus abjecerit, vocaveritque *epistolam stramineam*, hanc verò eandem veneratus Calvinus, canonicas inter litteras duxerit esse collocandam: ergone alterutrum deseruit privatus spiritus in componendâ de canonicitate Scripturarum controversiâ, cum utrumque ad reformandam solâ Scripturarum auctoritate universam Ecclesiam, elegerisset Deus! Huc revocari possunt cuncta quæ promissimus ubi de indagandâ Scripturarum canonicitate, argumenta.

Quæri etiânnun potest quare Lutherò potius et Calvinò adfuisse censeatur spiritus ad secernendos à cæteris omnibus sacros libros, quàm Carthaginensi celeberrimo concilio, ann. 397, sanctissimo pontifici Innocentio primo, S. Augustino, S. Gelasio, et habitæ sub ejusdem pontificatu, Romæ synòdo? quare putaretur idem spiritus Lutheranis et Calvinistis suggessisse ablegandum à canone Scripturarum Tobiaelibrum, quem tot pietate etsacrarum litterarum studio insignes Patres canonicis annumerandum sanxerint? quam ob rem libro illo postposito, Canticum, cui sub aliquo respectu anteposendus esse videatur, inspiratum habeant ipsi Protestantes? Respondere solent Hebræorum canone contineri Canticum canticorum, non librum Tobia: at synagogæ canonis si credatur, cur Ecclesiæ christianæ canonis, qui ante præteritæ auctores reformationis vigeat, non credendum? *Canticum canticorum cæterosque protocanonicos libros*, traditionis auctoritate transmissos fuisse, tum apud synagoram, tum deinceps apud christianam societatem, firmissimè tenendum, diffiteri non audeant Protestantes; cur in assumendis deuterocanonicis habenda non esset ratio inveteratæ apud Christianos traditionis, quæ exortam de libris istis dubitationem discussserit, eosque in canonem referendos esse duxerit?

Veteres, ut rectè adnotat Bellarminus, non aliunde quàm ex traditione compertum esse canonicorum librorum numerum testificantur lib. 4 de Verbo Dei non scripto, cap. 4: « Sic apud Eusebium, lib. 6 Historiæ, cap. 10, Serapion rejicit quædam falsò inscripta Petro, quia per traditionem acceperat, nihil tale scripsisse Petrum. Et cap. 11, Clemens Ale-

« xandrinus secundum traditionem sibi à senioribus commendatam, docet quæ sint vera Evangelia. Et cap. 18, Origenes : Ex traditione, inquit, didici de quatuor Evangeliiis quòd hæc sola. Basilii quoque de Spiritu Sancto, cap. 27, dicit : si traditiones scriptæ negligantur, fore ut Evangelium etiam magnum detrimentum patiatur. Denique Augustinus lib. contra Epistolam fundamenti, cap. 5, clarè dicit se Evangelio non crediturum, nisi id Ecclesia præcipiat. » Tanta est ad assignandos sacros libros traditionis utilitas ac necessitas, ut eam quoad istud doctrinæ caput, Brentius ipse in Prolegomenis, et Kemnitius, in Examine concilii Trid., Lutherus inter ministros celeberrimi, recipiendam esse fateantur.

5º *Privato examine non potest id quod est caput controversiarum judicari.* — Quomodo maxima præsertim hominum pars, quæ ex imperitis coalescit, persuadere sibi prudenter valeat, opus esse ut privato ipso examine percontandis Scripturis certò addiscat quæcumque credenda, quæcumque agenda sunt ad assequendam salutem ?

Facile intelligitur posse homines propriæ conscios infirmitatis et imperitiæ, sibi in animum rationabiliter inducere, ineundam esse auctoritatis viam, ut ad notitiam pertingant Religionis quæ factis innititur, et altissima complectitur mysteria : tùm hanc viam ab omnipotenti et sapientissimo numine, quod neminem perire velit, paratam esse ac præstitutam : verùm hanc eadem ratione debet illud inprimis hominum genus agnoscere sibi nec tenendam nec probandam esse privati methodum examinis : hanc non esse ad captum suum attemperatam, nec sibi proinde divinitus propositam. Nonne christianæ prorsus repugnat modestiæ, et rectæ conscientiæ, ut homo etiam, eruditionis expertus, ac tardus ingenio, (idem de homine docto et ingenioso statui potest), infallibilitatem sibi quamdam adjudicare audeat, quam Ecclesiæ abnegaverit, plusque adjuvari se à Spiritu sancto in causis fidei judicandis, quàm ipsam illam Ecclesiam quam Scripturarum et sacræ doctrinæ custodem Deus constituit ? Præterea numquid Protestantium alumni, per Scripturas, quæ Protestantibus sunt sola fidei regula, expendent utrùm in causis religionis, privato debeant duci potissimum spiritu ? At id jam cognitum perspectumque habere illos oporteret, ante omnem Scripturarum discussionem, cum hanc ipsam

aggredi privato spiritu teneantur in systemate Protestantium. Adde quòd sive veteris, sive novi Testamenti codices adeant, ad sequendam auctoritatis viam, non ad sectandum privatum spiritum impelli se sentiant, si sapiant. Deuteronomii cap. 17, si quem haberet sollicitum difficilis et ambigua causa, jubebatur adire sacerdotes Levitici generis, et ad judicem illo tempore constitutum ; atque subjungitur : *Quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem ; et facies quæcumque dixerint qui præsumunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te juxta legem ejus ; sequerisque sententiam eorum.*

Quantæ autem arrogantiae arguerentur, quam severam subirent pœnam, qui prolato iudicio refragarentur, patet ex verbis sequentibus : *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo ille, et auferes eum de Israel.*

Novo autem in Testamento, quid statuerit Christus de homine iudicium Ecclesiæ aspernente, non latet : *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus ;* hoc et alia testimonia retulimus, hujus sectionis cap. 2 ; quantæ autem sit superbiæ, iudiciis Ecclesiæ oblectari, declarat S. Augustinus lib. de Utilitate credendi : capite enim 6, enumeratis quàm pluribus *credibilitatis motivis*, sic concludit cap. 17 : « Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani, ab Apostolicâ sede per successionem episcoporum, frustra hæreticis circum latrantibus, et partim plebis ipsius iudicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit ? Cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiae. »

6º *Suâ Protestantes agendi ratione, suo ipsi derogant systemati.* — Placitis suis mirabiliter, agendi saltem suâ ratione repugnant et Protestantium vulgus, et eorum quandoque ipsi pastores. Urgeantur è Lutheranis aut Calvinistis, agricolæ, artifices, mercenarii, interpositis quibusdam Scripturæ, ad impugnandam eorum fidei professionem, testimoniis ; provocant statim ad suæ sectæ ministros ; quàm pauci occurrunt, qui propositam ab eisdem doctrinam, scrutandis seriò litteris sacris, privato examini subjiciendis curaverint ! oblecto quasi capite descendunt in opiniones unius vel alterius

privati hominis, levis aliquando armaturæ, licet edoceantur ab ineunte ætate, ne generalibus quidem Ecclesiæ synodis concedere, nisi decreta eorum ponderibus suis examinaverint, atque instar judicium approbaverint? Quod attinet ad Protestantium pastores, quantæ sit necessitatis in rebus Religionis non privati spiritûs instinctu, sed viâ auctoritatis progredi, testantur ubi è re suâ judicaverint, synodorum suarum decretis, ac disciplinæ suæ ecclesiasticæ constitutionibus. Famosâ in synodo Dordrechtanâ, quam approbavit Charentoniana synodus, et cui interfuerunt ex Protestantium ecclesiis theologi Anglicani, Scoti, Palatini, Hassiaci, Helvetii, Wehteravici, Genevenses, Bremenses, Emdani, proscripta est Remonstrantium seu Arminianorum doctrina, qui partem non minimam Calvinianorum dogmatum oppugnaverant. Frustra obtestati sunt, viam detrectantes auctoritatis, causantesque suis ex adversariis constare maximam synodi partem. Adnotatu dignum, atque exscribere operæ pretium est, quid illorum expostulationibus in illâ synodo responsum fuerit. (Acta synodi nationalis Dordrechtanæ, sessione 29.)

« Refragatur primò perpetua praxis omnium
« Ecclesiarum, nam in synodis œcumenicis,
« Nicænâ, Constantinopolitanâ, Ephesinâ,
« Chalcedonensi, in synodis etiâ nationali-
« bus et provincialibus approbatis, qui anti-
« quitus receptam doctrinam non approbâ-
« runt, ab illis qui eandem sibi traditam
« admiserunt, et approbârunt, examinati,
« judicati et damnati sunt. » Deindè confutatis
quæ ad deprecandum, declinandumque judi-
cium obtendebantur à Remonstrantibus, sic
concluditur : « Hasce ob causas putamus pro-
« testationem Remonstrantium infirmis fun-
« damentis nixam, illosque tam divino quàm
« humano jure obligatos, ut se huic synodo
« subjiciant; et protestationi suæ tanquàm
« temerè factæ renuntient. » In libro cui
titulus : *La discipline des Eglises réformées de France*, statuitur, cap. 5, art. 31, si quis, aut
si qui unioni Ecclesiæ insidiantes, contentio-
nem aliquâ de parte doctrinæ vel disciplinæ
excitaverint, nec privatis potuerint admoniti-
onibus emendari, illos esse ad concordiam
adnitente absque strepitu fori, consistorio
sollicitandos, cui morem gerere si noluerint,
traducendos esse ad colloquium (*au colloque*),
à colloquio ad concilium provinciale, à concilio
provinciali ad synodum nationalem ordina-
riam, aut si necesse sit, extraordinariè convo-

catam, quâ quidem verbum Dei exponente, nisi in omnibus acquiescant erroresque susceptos et prolatos disertè respuerint, illos esse ab Ecclesiâ ejiciendos (vide etiam citatum librum, cap. 9, art. 3, in observationibus, pag. 144).

Baylius ipse dissimulare non potuit, quàm sit arduum, imò desperandum privato examine ad veram et indubitatam dogmatum fidei notitiam pertingere : conqueritur propositum fuisse sæpius, et exquisitâ præsertim in Galliis arte versatum genus illud argumenti : tum subjicit, quodam sensu esse confitendum, carere solutione idem argumentum, nisi ad eam veritatis speciem confugiatur quam *putativam* vocat, cui veritatis *absolutæ* utilitates attribuit (1) : quam autem trahat secum errorum malorumque colluviem fictitiæ hæc putativæ prærogativa veritatis, demonstravimus in tractatu de Religione, tom. 6.

CAPUT IV.

Solvuntur objecta.

ARTICULUS PRIMUS.

Solvuntur quæ à Protestantibus objiciuntur.

NOTA : Inter varia quæ à Protestantibus objiciuntur, sunt quæ et ab aliis auctoritatis Ecclesiæ jugum detrectantibus, pariter opponuntur : at nihil vetat quominus proposito ea comprehendantur titulo, confutatis jam à nobis auctorum à quibus obtruderentur, principiis.

Diluuntur objecta ex Scripturis, et claritate Scripturarum, qualis fingitur à Protestantibus.

OBJECTIO PRIMA.—Rudes et imperiti nequeunt solo lumine naturali, omnium quæ credenda vel agenda sunt notitiam adipisci : at Spiritu sancto adjuvante, illustrante intellectum, voluntatem impellente, donum intelligentiæ possunt accersere, simplicibus quidem confutandum, vanamque denegatum ostendantibus sapientiam. Non frustra dictum est : *Si quis*

(1) « Il faut avouer, en un certain sens, « qu'ils (les Catholiques) ont raison de le pro-
« poser et reposer, parce qu'on n'y répond
« point, et qu'on n'y saurait répondre en sup-
« posant, comme on le fait d'ordinaire, que
« Dieu demande de l'homme privativement et
« exclusivement à toute vérité putative, qu'il
« connaisse la vérité absolue, et qu'il sache
« certainement qu'il la connaît. Avouons la
« dette : ni savants, ni ignorants ne peuvent
« en venir à bout par la voie d'examen. »

Œuvres de Bayle, tome 2, Commentaire philosophique, part. 2, chap. 40.

autem vestrum indiget sapientiâ, postulet à Deo qui dat omnibus affluenter, et non impropere, et dabitur ei, Jacobi Epist. cap. 1, v. 5. Eodem sensu dictum fuerat à Regio propheta: Accedite ad eum, et illuminamini.

Resp. : 1° Si dicatur privatus ille spiritus non differre ab immediatâ et propriè dictâ revelatione, ergo renovantur et consecrantur Enthusiastarum commenta et deliramenta, quibus iterum exsufflandis non est cur tempus conteri oporteat; si verò Sancti Spiritus illud auxilium, aliud non sit præter internam eliciendæ fidei destinatam necessariamque gratiam, ea quidem prævenit, adjuvat, et causæ efficientis fungitur munere; at non est ipsa ratio credendi, et fundamentum fidei: intellectui non proponitur per modum objecti; fugare potest offusas menti tenebras quæ propositam veritatem obnubilant, et cor aperire ut receptis in Ecclesiâ dogmatibus, fide supernaturali assentiat; verum gratiæ illius interioris adjutorio, non ita suppletur naturale lumen, ut qui eam acceperint, valeant quæ captum ipsorum superant, attingere, et intelligendo consequi; non efficit, ut absque alio deprehendatur argumento canonicitas illorum Scripturæ testimoniorum, quæ sufficientem ex se ipsis characterem divinitatis non præ se ferunt: non eò usque mentes illuminat, ut perspectum habeant germanum sensum textuum quorum intelligentia religata pendeat ab aliis quæ ipsas fugiant, testimoniis; quale est, v. g., istud: *Pater major me est.* Demum neque id præstat ut fundamentales omnes certò secernantur articuli, quamdiù certa illos secernendi non subministratur regula. 2° Reverà dictum est: *Petite et accipietis.* — *Si quis indiget sapientiâ, postulet à Deo.* At etiam dictum est: *Petitis et non accipitis, eò quòd malè petatis,* Jacobi cap. 4, v. 3. Malè autem petunt, qui revelationes à Deo, qui miracula, aut dona revelationibus et miraculis similia, absque urgente necessitate petunt: tales sunt eorum petitiones qui privato examine aggrediuntur ea rimari, et discernere quæ ad ipsorum intelligentiam mentisque aciem non sunt accommodata. Malè petunt qui postpositâ Ecclesiæ auctoritate, et spreto quod erudiendis hominibus Deus instituit, ministerio, sapientes sunt apud semetipsos, nec dubitant suæ rationes fidei summamque salutis, titubanti judicio suo permittere. 3° Quis rerum prudens æstimator non fateatur paratum esse potius Spiritum sanctum roganti adesse Ecclesiæ, quæ docendis constituta est

omnibus gentibus, et quam sibi sponsatam voluit Christus, quàm privatis temerariisque hominibus quorum unusquisque, quò sui plus amans simulque audentior, eò jactantiùs ac securiùs arrogabit sibi, quo cæteros carere pronuntiabit, spiritum. 4° Jam satis ostendimus, quàm varias sustineret, et contrarias partes, privatus ille spiritus; quantis dissidiis, nedùm ea restingeret, ansam subministraret potius ac fomitem: recolatur memoriâ quantum à se mutuò dissentiant tum in assignandis sacris codicibus, tum in exponendis Scripturæ multis etiam non admodum difficilibus testimoniis, prætensi auctores atque promotores reformationis. Attendatur quanti faciendam esse viam auctoritatis duxerint ipsi Protestantes, Dordrectanâ præsertim in synodo, quem admodum supra retulimus. Nec reponant, sic eos qui colloquio reluctantur, ad provinciale concilium, et ultimò nationalem ad synodum traduci, ut supremum judicium non synodo nationali, sed verbo Dei meliùs in eâ explicato reservatum esse censeatur. Nationalis synodi ea mens si non fuerit, ut suâ auctoritate, quasi foret infallibilis, adigantur errantes ad suscipiendam sancitam doctrinam; id unum si constitutum sit, ut numerosiori hominum peritorum cœtu instruantur uberiùs potentiùsque admonerentur, cur ab Ecclesiæ communione separatos voluerit Dordrectana synodus, quos pertinaciter aberrare existimaverit? Protestantium inhærendo placitis, debuit Remonstrantibus seu Arminianis facultatem concedere, sive relinquere, eam doctrinam sectandi, quam revelationi consentaneam, privato præeunte examine judicaverint. Mirum sanè accidit ut qui generalibus conciliis sese putant posse tutâ obsistere conscientia, viamque auctoritatis dedignari se profiteantur, iidem excommunicatos voluerint, qui de Scripturarum interpretatione, in decretis Dordrectanæ synodi noluerunt acquiescere.

OBJECTIO II. — Opus non esse ut instruendâ vel confirmandâ fide confugiat ad Ecclesiæ auctoritatem, persuadent plura Scripturæ testimonia: Isaïæ cap. 54: *Dabo omnes filios tuos doctos à Domino.* Jeremiæ cap. 31: *Non docebit ultra vir proximum suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim scient me à minimo eorum usque ad maximum eorum.* 1 Joan. c. 2: *Non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed unctio docet vos de omnibus.* Qui docentur à Domino, quorum mentibus infunditur cœlitus notitia Dei, qui internâ et divinâ erudiuntur unctione, illis

quid prodesset Ecclesiam sibi magistram du-
cemque præstituere?

Resp. : Longè abesse à Prophetis et Apos-
tolis ut velint vel nullum esse, vel inutile ha-
bendum ministerium docendi publicum, Je-
rem. cap. 3 : *Dabo vobis pastores juxta cor
meum, et pascent vos scientiâ et doctrinâ.* Amos.
c. 8 : *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mit-
tam famem in terram : non famem panis neque
sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini : famem
istam minatur Deus tanquàm gravissimum ma-
lum : ergo, etc.* Ephes. 4 : *Ipse dedit quosdam
quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas,
alios verò Evangelistas, alios autem pastores, ut
jam non simus parvuli fluctuantes.* Hæc et alia
quæ prompsimus in asserendâ propositione
fundamentali, non utilitatem modò, verùm
etiam necessitatem pastoralis ostendunt mi-
nisterii ad hauriendam salutis doctrinam. Vo-
luit Deus homines edoceri ab hominibus, quos
inter idcirco elegit, quibuscum ad id muneris
auctoritatem suam communicaret. Hinc missus
est ad Ananiam Paulus, quem Christus ipse
fuerat allocutus, spirantemque in ipsius disci-
pulos minas ac cædem edomuerat : missus est
Petrus ad Cornelium angelo admonente, quem
docendo imparem non dixeris. Dùm igitur soli
Deo videtur in quibusdam Scripturæ testimo-
niis attribui hominum ad quærendam salutem
institutio, non excluditur docentis Ecclesiæ
ministerium, sed gratiæ intellectum volunta-
temque afficientis commendatur necessitas,
spondeturque uberius auxilium. In pariendâ,
sustentandâ et augendâ fide principem licet
locum obtineat gratia anterior, eâque sublatâ
ne una quidem mentem humanam subire queat
salutaris cogitatio, haud tamen vi suâ et pon-
dere defraudantur externa quæ ad credendum
incitant providente Deo, momenta. Sic etiam
coelesti unctione, docentisque interiùs Dei be-
neficio, nihil detrahatur pastoralis officii ne-
cessitati et auctoritati. Qui dixit Christus :
Sine me nihil potestis facere, ipse mandavit
Apostolis ut docerent omnes gentes, extrema-
que ei qui non crediderit, intentavit supplicia.
Idem qui Apostolis dixit Salvator : *Non enim
vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri
qui loquitur in vobis* (Matth. cap. 10, v. 20), ille
sic eosdem affatus est : *Cùm autem venerit Pa-
racletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum
veritatis, qui à Patre procedit, ille testi-
monium perhibebit de me; et vos testimonium
perhibebitis, quia ab initio mecum estis*, Joann.
cap. 15, v. 26 et 27. Hinc elicitur responsio

ad singula quæ objecta sunt Scripturæ testi-
monia : *Ponam omnes filios tuos, doctos à Do-
mino, interiùs et efficaciter suadente ut cre-
dant et faciant, quæ à magistro exteriori
edoceantur verbum Dei explicante, atque di-
vinitus mandatam obeunte legationem. Non
docebit ultra vir proximum suum dicens : Cognosce
Dominum, omnes enim scient me. Verum Deum
quem hominum plerique ignorabant, agnove-
runt omnes passim populi, dissipante falso-
rum numinum cultum ministerio apostolico.
Non necesse habetis ut aliquis doceat vos : sed
unctio docet vos de omnibus.* Hunc optimè tex-
tum sic interpretatur Bellarminus : « Non lo-
« quitur absolutè (S. Joannes) de cognitione
« rerum divinarum, quasi non egeant magistro
« ullâ in re, qui Spiritum sanctum acceperunt :
« nam si ita esset, cur Joannes hanc Episto-
« lam scriberet, ac moneret et instrueret eos
« quos unctio docebat de omnibus ? et quor-
« sum posuit Deus in Ecclesiâ pastores et doc-
« tores ? Loquitur igitur tantùm de iis dog-
« matibus quæ jam acceperant ab Apostolis,
« et cooperante unctione Spiritûs sancti didi-
« cerant et crediderant, atque eos monet ut
« in fide permaneant et non præbeant aures
« pseudo-Apostolis contraria docentibus. »
Hunc esse sensum testimonii S. Joannis de-
monstrant ejusdem verba præcedentia : *Non
scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed
quasi scientibus eam ; vos quod audistis ab ini-
tio, in vobis permaneat.* 1 Joan. cap. 2, v. 21
et 24.

OBJECTIO III. — Laudantur in Actibus Apos-
tolorum Beroenses, qui susceperunt verbum cum
omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si
ita se haberent. (Act. Apost. cap. 17, v. 11.)
Non ergo culpandi sunt, qui post publicum
præpositorum Ecclesiæ magisterium, examen
privatum adhibeant. Adhortatur Fideles ipse
Apostolus, ut si quid dubitationis inciderit,
sedulâ utantur discussione : *Omnia probate,
inquit, quod bonum est, tenete.* (1 ad Thessal.
cap. 5.) Tùm privato examine si qui abducantur
in errorem, sibi imputent, utpote malè
affectis, cùm scriptum sit : *Si quis voluerit fa-
cere voluntatem ejus (Dei patris), cognoscet de
doctrinâ utrùm ex Deo sit.* (1 Joann. cap. 7, v.
17.) Animalis homo non percipit ea quæ sunt
spiritûs Dei... spiritualis autem judicat omnia,
et ipse à nemine judicatur. (1 Corinth. cap. 2,
v. 14 et 15.) Interpretatio sermonum aliis an-
numeratur donis de quibus generatim pronun-
tiatur : *Hæc autem omnia operatur unus atque*

idem spiritus, dividens singulis prout vult. (1 Corinth. cap. 12, v. 10 et 11.) Ergo possunt privati docente Spiritu sancto, melius interpretari Scripturas, quàm numerosæ synodi præjudicatis fortè opinionibus in transversum actæ, aut cupiditatum æstu.

Resp.: Quæri potest à Protestantibus utrùm sicut Beroenses, ita Christiani laudabiliter potuerint acceptas à sancto Paulo quem Apostolum Christi, et à Spiritu sancto afflatum agnoverant, institutiones expendere, discernendi causâ utrùm approbandæ essent vel repudiandæ? Nondùm christianæ militiæ nomen dederant Beroenses; nondùm profitebantur missos esse divinitus et inspiratos Apostolos: Scripturas adeunt: diligenter exquirunt utrùm in illis tales obversentur prophetiæ, quales fuerant à sancto Paulo propositæ; non est cur redarguatur profectum istud à veritatis amore studium: non refugiebant viam illius dignoscendæ à Christo designatam, sed in eam pervestigandam, intentis, quod laudabile est, incumbebant viribus. Secùs autem sciendum foret de Christianis qui decreta Ecclesiæ velent ad privati examinis trutinam revocare, quasi licet initiati baptismate, instructi habitu fidei, atque inter Ecclesiæ membra coaptati, propositam ab ipsâ christianam doctrinam possint in dubium legitimè adducere.

Post celebratam Hierosolymæ ad componendam de cæremoniis legalibus synodum, electi ad promulgandam illius sententiam Saulus et Barnabas, cùm pertransirent civitates, tradiderunt eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus qui erant Jerosolymis. Tradebant Fidelibus non examinanda, sed custodienda dogmata: obsequium præcipitur, non permittitur et approbatur anceps incertaque discussio. Ex dictis colligitur nullum posse à Protestantibus erui argumentum ex methodo quam erudiendis et ad fidem alliciendis infidelibus usurpavere veteres christianæ Religionis apologistæ; suadebant illis meritò Tertullianus, Lactantius et alii, ut in Scripturis scrutandis navarent operam, qui literis et ingenio valerent, ut simplici earumdem majestate, admirabili prophetiarum serie, eximiâ reformandis moribus doctrinâ commoti, lethifero ex veterno excitarentur. Persuadenda illis erat christiana Religio, quam sincerè amplexi, catholicamque ad fidem adducti, Ecclesiæ auctoritati et judiciis spontè obsequerentur. « Etsi, ut ritè Bellarminus adnotavit, peccat hæreticus dubitando de auctoritate Eccle-

siæ in quam per baptismum regeneratus est, neque eadem est conditio hæretici, qui semel fidem professus est, et Judæi aut ethnici, qui nunquàm fuit Christianus, tamen posito hoc dubio, et hoc peccato, non malè facit scrutando et examinando an loca Scripturæ et Patrum à concilio Tridentino prolata ita se habeant, modò id faciat intentione inveniendi veritatem, non calumniandi. Deberet quidem ille sine examine recipere doctrinam Ecclesiæ; tamen melius est ut examinando præparetur ad veritatem, quàm negligendo remaneat in suis tenebris. » (De Verbo Dei, lib. 3, cap. 10.) Accedit quòd longè differat aliunde à privato Protestantium examine genus illud examinis, quod hæreticis permittunt et suadent prudenti condensu Catholici, ne pergant illi facem fidei repellere, susceptisque obdurescant erroribus. Volunt Protestantes ut non canonicitatem solum Scripturarum, sed et singula dogmata quorum necessaria sit fides, discutiant singuli, proprioque innitantur iudicio, quidquid sentiant generalia ipsa concilia: at hoc unum postulant Catholici, ad illud quod quandoque proponunt hæreticis examen, ut tum insignia Scripturæ testimonia, quibus apertè commendatur Ecclesiæ auctoritas, perlustrent qui possunt; tum ut ad alia in eamdem asserendam conspirantia, pro suo quisque captu, animis attendant: futurum quippe credunt Catholici omnes, ut vel hoc solo dogmate comperto, cætera ipsi rudes et imperiti, quantum ad verè christianam vitam sufficiat, docente ac regente Ecclesiâ, tutò addiscere valeant.

Ad hæc Apostoli verba: *Omnia autem probate; quod bonum est, tenete*: quibus adjungi possunt hæc S. Joannis: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.* (1 Joan. cap. 4, v. 1.) Resp. 1º Paulum et Joannem, cùm aiunt *probate*, vel *probate spiritus*, non hoc significatum velle, ut omnes qui sunt de Ecclesiâ, id faciant, sed ut faciant ii ad quos pertinet: sicut si scribatur ad aliquam academiam, ut aliquem examinet librum, non id significatur ut liber ille omnibus illius academici hominibus præbeatur examinandus, sed iis tantum quibus hoc munus competit.

Resp. 2º, etiamsi locus uterque de privatis hominibus intelligeretur, sic esse intelligendum ut probatio fiat servandis ordine et regulâ divinitus constitutis. Agebatur non de pro-

phetiis jam comprobatis et receptis, sed de prophetiis recentibus, dubiis, et examine persistentibus. « Modus autem probandi (novo prophetas), legitimus est, si non adversetur Scripturis (ad sensum pastoralis ministerii intellectis), sed illis consentiant: si cum traditis per Ecclesiam, et cum ritu perpetuo observatis consentanea sint: si nihili scandalum concitent: si sectas et schismata non pariant: si curiosa et vana, et quæ nullam proximi ad ædificationem faciant, non loquantur. Si moniti à superioribus, et præsertim à supremo præsule, acquiescant vel silendo, vel cum omni humilitate rationem reddendo. » (Salmeron, in 1 Epist. ad Thessal. cap. 5, disput. 5.) Nec enim dubitandum est apud illos esse iudicium de doctrinâ, quorum est officium docere, et, ut in concilio Aquileiensi sapienter loquitur imperator Gratianus, hoc nomine à divo Ambrosio laudatus, à quibus proficiscuntur instituta doctrinæ, ab eis discordes eruditionis repugnantias solvi. (Stapleton, lib. 5, cap. 5.)

Illis Christi verbis: *Si quis voluerit facere voluntatem ejus, cognoscat de doctrinâ utrum ex Deo sit*, indicatur, observandis Dei mandatis comprimendisque cupiditatibus, removeri obices quibus homines à veritate deterreantur, etiamsi debito ordine ac legitimâ auctoritate doctrina illa proposita sit: nihil enim magis obæcat hominum mentes quàm inordinati et dælectantes à divinâ lege affectus: hinc scriptum est: *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis?* Joann. cap. 5. Tum etiam: *Audiebant hæc omnia Pharisei qui erant avari, et deridebant illum.* Luc. cap. 16, v. 14. At non inde sequitur posse bonos omnes viros, per se ipsos atque sepositâ Ecclesiæ interpretantis auctoritate, Scripturas, ut par est intelligere: imò nec facerent, sed aspernarentur voluntatem Dei, qui investigandâ Christi doctrinâ, christiano gloriantes nomine, respuerent pastorum iudicium, ad quos pertinent hæc effata: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Luc. ibid. Addi potest declarare Christum, eos qui divinæ dociles se præbent voluntati, generatim et absque arduo labore agnoscere eam à cælo manare doctrinam quam invexit, innumerisque confirmavit miraculis: seu illum esse missum à Deo, nec posse nisi vera revelare; at nusquam privatos asseruit sibi ipsis sufficere ad singulorum credendorum discretionem dogmatum: nec ipsis

unquàm pollicitus est auxilia gratiæ quibus confidentes eximerentur à debito Ecclesiæ obsequio.

Ad hoc Apostoli pronuntiatum: *Spiritualis autem judicat omnia, et ipse à nemine judicatur...* Respondeo semper fuisse, ac semper futuros in Ecclesiâ spirituales homines, seu homines qui ductum Spiritus sancti sequentes, rectè judicent, tenendamque doctrinam rectè discernant erroneis ab opinionibus; eosdem nemo sive spiritualis, sive animalis homo jure condemnabit: non *spiritualis*, seu qui divino regitur spiritu: illis enim potius consentiet, cum adversari sibi ipsi quo diriguntur, veritatis spiritus nequeat: non *animalis*, cum in divinis non sit idoneus iudex, qui secundum carnem judicat. Nec tamen privatos ad spirituales pertinet definitivum de controversiis in causâ fidei iudicium; fallere quidem non potest Spiritus sanctus: at quibus privatis specialiter adesse dignatur, illi specialem hanc præsentiam non possunt absque propriè dictâ revelatione compertam habere, certitudine plenâ et absolutâ; quin etiam, quò efficacius ipsis aderit, eò firmitus tenebit illos auctoritati et iudiciis Ecclesiæ addictos, quam non deserit, nec patitur impunè contemni. Præterea quos vocat spirituales Apostolus, eosdem satis patet jam ab ipso evangelicâ fuisse imbutos doctrinâ: *Notum vobis, inquit, facio Evangelium quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo statis, per quod salvamini.* 1 ad Corinth. cap. 15, v. 4. Cæterum si quæretur quo sensu dictum sit: *Spiritualis judicat omnia*, respondeo: Dixerat Apostolus: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*: tum subjicit: *Spiritualis judicat omnia.* Hoc est animalis homo non judicat nisi de terrenis; quæ Dei sunt, videntur ei stultitia: attendit eo in loco Apostolus ad genera singulorum, non ad singula generum. Constat enim, gravibus etiam in causis errasse aliquando nonnullos qui spirituales merito haberentur, ut inprimis testatur rebaptizantium historia.

Objicies 4º: Dijudicandis fidei dogmatibus ideò parendum esset auctoritati, quia frequenti caligine obvelantur Scripturæ, quam hominum inprimis vulgus non possit discutere: non ita multis quot fingitur, tenebris oblectas ne credideris: quos autem in illis caligantes videas, non Scripturis, sed suis tribuant affectibus; quòd si etiam *opertum est Evangelium nostrum*, inquit Apostolus, *in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus hujus sæculi excæcavit*

oculos infidelium, ut non fulgeat eis illuminatio gloriæ Christi (2 Corinth. cap. 4, v. 3 et 4). Præterea si quorundam Scripturæ testimoniorum reconditus sit sensus, componantur cum aliis : inde necessariam mutuabuntur lucem. « Magnificè et salubriter Spiritus sanctus ita « Scripturas modificavit, inquit S. Augustinus, ut locis apertioribus fami occurreret, « obscurioribus autem fastidia detergeret, nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruit, « quod non planissimè dictum alibi reperitur, » lib. 2 de Doctrinâ christianâ. S. Chrysostomus postquàm adnotavit locutos fuisse obscurè philosophos, subjungit : « Apostoli « verò et prophetæ omnia contra fecerunt ; « manifesta et clara quæ prodiderunt, exposuerunt nobis veluti communes orbis doctores, ut per se quisque discere possit ea quæ dicuntur, ex solâ lectione. »

Respondeo : Ecclesiæ judicanti non ea duntaxat de causâ obsequendum est, quòd in multis quibus abutuntur indocti præsertim, aut suo præsidentes ingenio, obscura sit Scriptura sacra, verùm etiam, 1° quia Scripturis sacris non omnia contineantur quæ ad fidem pertineant, quale est illud quod jam observavimus : Valere collatum ab hæreticis baptisma ; tum et istud : Mansisse post partum illibatam beatæ Mariæ virginitatem. 2° Necesse est legitimâ ut auctoritate coerceri, et in ordinem redigi possint illi qui suis obtendentes erroribus, loca etiam Scripturæ nonnulla, quæ intellectu facilia videantur, unitatem scinderent Ecclesiæ, Deique verbum nefariè adulterarent. 3° Quædam sunt Scripturæ loca, quæ dum ad solam adverteretur incurrentem primo aspectu speciem, neque cum aliis componerentur sacris testimoniis, gravissimè aberraretur à sanâ doctrinâ ; tale est istud Christi : *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum*. 4° Sublatâ auctoritate Ecclesiæ, tolleretur unitatis principium, quo semoto, singulis sensu suo abundantibus dissolveretur compago constringendis necessaria membris ex quibus coalescit morale Christi corpus. 5° Detractâ seu disclusâ Ecclesiæ auctoritate cognitam certò habere Scripturarum inspirationem nequeunt imperiti præsertim, assiduisque distracti, extraneisque occupationibus. Hæc oportuit summam reducere in memoriam, ne putaretur unam duntaxat ob causam vigere in terris auctoritatem Ecclesiæ. Verùm hallucinantur supra modum qui sensum Scripturæ passim obvium esse et aper-

tum existimaverint ; contradicunt manifestè Apostolorum principi candidè asserenti *quædam esse in beati Pauli Epistolis difficilia intellectu quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem* (2 Petri cap. 3). Manifestis quoque refelluntur experimentis. Interrogatus à Philippo vir ille religiosus Candacis Æthiopum reginæ, qui prophetias Isaia legebat : *Putasne intelligis quæ legis?* Respondit : *Quomodò possum, si non aliquis ostenderit mihi* (Act. Apost. cap. 8) ? Autamen « tantus amator legis divinæque scientiæ fuit, « inquit S. Hieronymus, ut etiam in vehiculo « sacras litteras legeret, et tamen cùm librum « teneret, et verba Domini cogitatione conciperet, linguâ volveret, labiis personaret, « ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur » (S. Hieronymi epist. ad S. Paulinum).

Diffidit non possunt Protestantes, in multis maximi momenti dogmatibus à Luthero dissidere Calvinum, à Lutheranis Calvinistas : nihil tamen credere se, quantumlibet dissensiant, profitentur, nisi quod in Scripturis revelatum sit. Hæc igitur Scripturæ testimonia quæ suas in partes hi et illi rapere conantur, vel obscuræ censentur, vel clara et aperta : si obscuræ dicantur, evanescit proposita objectio ; si verò clara et aperta habeantur, ergo vel miserandâ cæcitate, vel malâ fide et obstinatâ mentis perversitate digladiantur secum invicem in exponendâ fidei doctrinâ homines orbi christiano ad evangelica instituta revocando, ut Protestantibus videtur, à Spiritu sancto præordinati. Qui primarias saltem interpretationis Scripturarum regulas attentè respexerint, illi non abnuent, in Scripturis multa reperiri, quæ considerato verhorum cortice perspicuum sensum referant, quæ tamen ut rectè intelligantur, cum aliis conferenda sunt locis ; ponderari insuper accuratè oportet quæ exponendos textus antecedunt vel consequuntur ; prudenter conciliari quæ in speciem mutuò se elidunt : *Præcaveri oppositiones falsi nominis scientiæ* (1 ad Timoth. cap. 6, v. 20). Quæ ex ipsâ mysteriorum altitudine et obscuritate, erroris tenacius retinendi, ac defendendi occasionem aucupantur. Ad textum hunc Apostoli : *Quòd si etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt est opertum*, respondeo S. Paulum sermonem non habere de Scripturarum intelligentiâ, sed de suscipiendâ fide quam prædicabant Apostoli : novâ in lege cognoscuntur passim mysteria, quibus in veteri obductum

erat quoddam quasi velamen : at nec ea sine pastorum ministerio , prædicantium scilicet Apostolorum addiscebantur : qui autem coruscante luce Evangelii , quæ ultrò ipsis offerebatur , credere apostolicæ prædicationi renuebant , *quasi opertum esset ipsis Evangelium , id obæcantibus eos cupiditatibus , attribuendum erat : Lex venit in mundum , et dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem* (Joann. cap. 3, v. 19). Ad S. Augustini hæc verba : « Magnificè et salubriter Spiritus sanctus Scripturas ita modificavit , » respondeo hoc ipso testimonio significari multa esse in Scripturis quæ nonnisi conquisitis earum aliis textibus , secumque invicem diligenter collatis , elucidari possint ; quanti autem sit laboris , quàm plerisque impervia conquisitio illa testimoniorum inter se collatio , quàm multi etiam litterati in eadem fallantur , colligere est ex prolatis hæcenus argumentis : advertere etiam possumus cum Bellarmino , lib. 3 de Verbo Dei , cap. 2, in objecto testimonio , « non frustrà B. Augustinum addidisse illud *ferè* , nam quædam reperiuntur obscurissima , quæ nunquàm in totâ Scripturâ explicantur , ut magna pars Apocalypsis , principium et finis Ezechielis . »

Quàm ipsa in Scripturæ loca quæ ad alia explananda indicantur , argutè ac dolosè cavillentur hæretici , testantur exemplo suo inprimis Sociniani : v. g. , cùm verbis illis Christi abutuntur : *Pater major me est* , dicitur et meritò , conferendum esse cum aliis illud pronuntiatum , maximè cum istis : *Ego et pater unum sumus : tres sunt qui testimonium dant in cælo , Pater , Verbum et Spiritus Sanctus : et hi tres unum sunt* . Reponunt sophistæ illi ejusmodi testimoniis non declarari unitatem naturæ , sed unitatem consensûs : sicut , inquit , infertur ex istis textibus : *Pater sancte , serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi , ut sint unum sicut et nos* , Joann. cap. 17, v. 11. *Tres sunt qui testimonium dant in terrâ , spiritus et aqua et sanguis , et hi tres unum sunt* , 1 Joann. cap. 5.

Refelluntur quidem illa Socinianorum responsa , at ea possetne hominum vulgus discutere ac solvere ? Numquid ista cura remordet ac sollicitat infantes , agricolas , ac tot immersa civilibus negotiis hominum genera ? Quò adigentursi hæc ipsis ad christianam institutionem et salutem ineunda sit ac tenenda methodus ? Ut revertamur ad S. Augustini testimonium quod huic adnotationi occasionem præbuit , quid ipse sentiat haud ambigüe ostenditur se-

quentibus verbis , lib. de Doctrinâ christianâ , cap. 6 : « Multis et multiplicibus obscuritatibus et ambiguitatibus decipiuntur , qui temerè legunt , aliud pro alio sentientes : quibusdam autem locis , quid vel falsò suspicentur , non inveniunt , ita obscurè quædam dicta , densissimam caliginem obducunt . » Ad S. Chrysostomi testimonium respondeo amplificationes quasdam à S. doctore adhiberi , ut auditorum torporem excutiat eosque ad lectionem Scripturarum accendat : hoc unum verò indicatum voluit , multa esse in Scripturis quæ legentibus sint obvia , quales sunt historiæ , qualia sunt præcipua morum instituta illaque dogmata quæ ab ineunte ætate instituti pastorum ministerio fideles , facilè deinceps in Scripturis deprehendere valeant : at ipsis in locis ex quibus depromitur objectio , agnovit S. Chrysostomus difficiles esse intellectu Scripturas . In Homiliâ tertiâ , de Lazaro , ante citata verba , sic loquitur : « Quid igitur , inquit , si non intelligamus ea quæ contineantur in libris ? Maximè quidem , etiamsi non intelligas illis recondita , tamen ex ipsâ lectione multa nascitur sanctimonia . » Et infra : « Sume librum in manus , lege historiam omnem , et quæ nota sunt memoriâ teneas , et quæ obscura sunt parùmque manifesta , frequenter percurrere : quòd si non poteris assiduitate lectionis invenire quod dicitur , accede ad sapientiores , vade ad doctorem . »

Instabis : Spiritui sancto quo afflante scripserunt auctores sacri , injuriam irrogaret quicumque suspicaretur vel eum non potuisse , vel eum noluisse ita loqui in Scripturis quas inspiravit , ut intelligerentur ab iis ad quos destinatæ sunt ; egregiè vocantur à S. Gregorio Magno , *omnipotentis Dei ad creaturam suam epistola* . Numquid igitur instar ænigmatis epistola conscribi solet , ubi præsertim multa complectitur cognitu maximè utilia , aut etiam necessaria illis ad quos et propter quos scripta est ? Artem docendi non melius callet Ecclesia quàm ipsemet Deus ; quare ergo aptiora forent instituendis hominibus decreta Ecclesiæ , quàm ipsæ Scripturæ sacræ ? Iisdem in Scripturis si quædam occurrerent difficultia intellectu , numquid tutior haberi potest interpres quàm Spiritus sanctus ? « Scripturæ enim , ut disserit Lutherus , intelligendæ sunt eo Spiritu quo scriptæ sunt ; at nusquàm ille vivaciùs aut præsentius inveniri potest quàm in sacris suis quas scripsit litteris : illis ergo diligentissimè incumbendum erat ,

« ut quò majus periculum est, ne quis proprio
 « spiritu eas intelligat, eò magis assiduà le-
 « ctione et studio, hoc periculo superato,
 « usus nobis certum faceret sensum Scripturæ
 « qui nisi in Scripturâ non invenitur. » Vide
 Stapletonem, controversiâ sextâ, lib. 11, cap. 2.

Respondeo multa esse in Scripturis obscura,
 quorum intelligentiam, rudes præsertim et
 imperiti, nisi auctoritate ducantur, assequi
 certò non possent, jam satis supraque osten-
 sum est. Hujus obscuritatis causas ita exposuit
 Bellarminus, lib. 3 de Verbo Dei, cap. 1, ut
 textum illius integrum quamvis prolixum, quia
 perutilem, exscribere non pigeat. « In Scri-
 « pturis duo considerari possunt, res quæ
 « dicuntur, et modus quo dicuntur; si res
 « consideres, necessariò fatendum est Scri-
 « pturas esse (multis in locis) obscurissimas,
 « si quidem tradunt summa mysteria de Tri-
 « nitate, de Incarnatione Verbi, de Sacra-
 « mentis cœlestibus, de naturâ Angelorum,
 « de operatione Dei in mentibus humanis, de
 « æternâ prædestinatione et reprobatione, de
 « quæ aliis rebus arcanis et supernaturalibus,
 « quæ non sine magno studio et labore, nec
 « sine gravissimo erroris periculo investi-
 « gantur: certè si scientia metaphysicorum
 « difficilior atque obscurior est omnibus aliis
 « disciplinis, quia causas altissimas tractat,
 « quomodò non obscurissima erit sacra Scri-
 « ptura, quæ de rebus altioribus agit? Quid
 « quòd magna Scripturæ vaticinia continent de
 « rebus futuris, at vaticinia carmine scripta,
 « quibus certè nihil difficilius, nihil obscu-
 « rius. Si verò modum dicendi consideremus,
 « inveniemus innumerabiles rationes difficul-
 « tatis. 1° Sunt in Scripturis plurima quæ vi-
 « dentur primâ fronte contraria, ut illud Exodi,
 « 20: *Deus zelotes visitans peccata patrum in*
 « *filios in tertiam et quartam generationem;* et
 « illud Ezechielis 18: *Filius non portabit iniquita-*
 « *tem patris, sed anima quæ peccaverit, ipsa mo-*
 « *rietur.* 2° Sunt verba et orationes ambiguae, ut
 « Joann. cap. 8, petentibus Judæis: *Tu quis es,*
 « respondit Christus: *Principium qui et loquor*
 « *vobis.* Mirè enim torquent se interpretes,
 « nec adhuc scitur, quid sit illud principium,
 « quæ et in græco adhuc res est obscurior, ubi
 « principium est accusativi casus; τὴν ἀρχήν.
 « 3° Sunt orationes imperfectæ ut Roman.
 « 5: *Sicut per unum hominem peccatum intra-*
 « *vit in mundum, et per peccatum mors, et ita*
 « *in omnes homines mors pertransiit, in quo*
 « *omnes peccaverunt,* et quæ sequuntur, ubi

« in totâ periodo, non est verbum principale.
 « 4° Sunt orationes præposteræ, ut Genes. 10:
 « *Isti sunt filii Sem, secundum cognationes et lin-*
 « *guas, et regiones in gentibus suis;* nam continuò
 « sequitur initio capitis 11: *Erat autem terra*
 « *labii unius et sermonum eorumdem.* 5° Sunt
 « phrases propriæ Hebræorum, ut Psalm. 18:
 « *Thronus tuus sicut dies cœli;* item Psalm.
 « 118: *Anima mea in manibus semper,* et aliæ
 « permultæ. 6° Sunt orationes figuratæ pluri-
 « mæ, tropi, metaphoræ, allegoriæ, hyperba-
 « ta, ironiæ, et aliæ id genus sine numero. »
 Jamdudum reponere solent Protestantes cla-
 ram esse, intellectu facilem, rusticorum captui
 accommodatam et infantium Scripturam sanctam,
 in iis quorum fides ad salutem absolutè
 necessaria est: at quorsum ista responsio?
 Numquid vellent ut præter dogmata explicitè
 ad salutem absolutâ necessitate credenda (quæ
 à multis privati examinis defensoribus pauca
 admodum recensentur), cætera penè omnia
 vel ignorarentur à plerisque fidelibus, vel
 non apprehenderentur nisi incerto et vacillante
 assensu?

Præterea, ut ostensum est, nulla ipsis eru-
 ditis atque in ratione disserendi exercitatis
 suppetatur regula, ad quam tutò exigatur
 fundamentalium selectio dogmatum; hinc tan-
 ta in illorum assignandis et discrimine et nume-
 ro, sententiarum discrepantia: ut quid ergo
 omnibus quantumlibet illitteratis, ipsisque in-
 fantibus proponitur ea omnia determinandi
 labor, tanquam salutis omninò necessarius, et
 qui facilem possit ac debeat reperire exitum?
 De Scripturarum ipsis textibus quibus præci-
 pua continentur Religionis dogmata, videas
 quot et quales studio partium enatæ sint con-
 tentiones; nihil intentatum relinquunt Soci-
 niani ut ad metaphoras ea detorqueant, tum
 Scripturarum, tum Symboli testimonia, quibus
 aut personarum in Deo pluralitas, aut Verbi
 divini enuntiatur incarnatio: de testimoniis
 Scripturæ quæ ad promissionem aut institutio-
 nem Eucharistiæ pertineant, cogita quan-
 tum inter se dissideant Calvinistæ et Luthera-
 ni, tametsi privati necessitatem et efficaciam
 examinis utrique pro aris ac focis profiteantur.
 Nonne igitur opus fuit certâ et immotâ aucto-
 ritatè, quâ duce et magistrâ removeantur ab
 alienis interpretationibus, quicumque sincero
 veritatis ac salutis studio commoveantur?
 Quod obijcitur auctorem Scripturarum Deum
 perfectè nôsse quâ ratione scribendi essent
 libri qui vocantur sacri, quis nisi mente captus

dubitaverit? At hominis non est illi præscribere quam rationem adhibere expediat; quid inde colligendum? Offusa est caligo plurimis Scripturæ locis; ergo divino proposito, divinæ sapientiæ congruit ut obscura sint plurima Scripturæ testimonia: hujusce obscuritatis plures attulimus causas, quibus etiam silentio prætermisissis veneranda sit, nedum redarguenda. Haud quidem diffitemur enuntiandis fidei præcipuis dogmatibus adhiberi in Scripturis verba *in se* distincta satis et aperta, sed quæ propter eorundem dogmatum naturam et altitudinem, atque diversa mentibus humanis illapsa præjudicia, et ingruentes tenebras, distrahuntur in varios adulterinosque sensus; hinc nedum repudietur, jugi potius gratiarum actione excipienda est et sequenda Ecclesiæ auctoritas divinitus constituta, non solum ut in præcipuis dogmatibus, verum etiam in illis quorum fides non tantæ necessitatis est, depellantur quantum opus est tenebræ, erroresque præcaveantur. Hinc in epistolis Apostolorum, inprimis sancti Pauli, si quædam occurrant ardua intellectu, non erat cur fideles conquerebantur propter quos scriberet: namque cum, ut observatum est, id plurimum ferat natura dogmatum, tum etiam ipsi ducebantur, atque jam christianâ doctrinâ instituti erant suis à præpositis, quorum auctoritati studiosè parebant. Atque hic unum cum doctissimo Stapleton animadvertendum est, quod plurimi referat ad eluendum id objectionum genus, « Scriptura « sacra, inquit, liber est fidelium catholicorum, nec rectè intelligi potest nisi præviâ « fide catholicâ et orthodoxâ; nam ut in homine carnali tota regula intelligendi, est « consuetudo cernendi, ut ait Augustinus; sic « in homine ethnico et cujuscumque sectæ « hæretico, tota regula intelligendi, est opinionum præsumpta consuetudo. Idcirco sanè quemadmodum Evangelistæ et Apostoli « quæ scripserunt, fidelibus ea, non infidelibus scripserunt, ... sic ut intelligantur, haud « dubiè à fidelibus et jam ab orthodoxis ea « legi debent, non ab infideli aut hæretico. » Controversiâ septimâ, lib. 11, cap. 1.

Ad hoc placitum aptari potest istud effatum: *Nisi credideritis, non intelligetis*, lib. 1 adversus Judæos: quod eundem in sensum adhibuerunt SS. Patres, et maximè inter alios S. Augustinus. Nihil posse intelligere Judæos de Scripturis, nisi prius crediderint in Christum, inquit S. Cyrianus, Isaias docet dicens, *nisi credideritis, tractatu 27, in Joannem, S. Au-*

gustinus in hæc verba Christi: Sunt quidam in vobis qui non credunt: « Non dixit, inquit, sunt « quidam in vobis qui non intelligunt, sed « causam dixit quare non intelligunt; sunt « enim quidam in vobis qui non credunt, et « ideò non intelligunt quia non credunt; Propheta enim dixit: Nisi credideritis, non intelligetis, Isai. cap. 7, v. 9. » (Legitur in Vulgata: Si non credideritis, non permanebitis.) Idem contra Manichæos, scilicet lib. 4, cap. 2, contra Faustum Manichæum: « Sed vos « ista, inquit, non intelligitis, quia sicut Propheta dixit: Nisi credideritis, non intelligetis: non enim estis eruditi in regno cælorum, « id est, in Ecclesiâ Christi verâ catholicâ; quòd « si essetis, de divitiis sanctarum Scripturarum, « non solum nova, sed etiam vetera proferretis. » Qued allatum est à Luthero argumentum, merum est sophisma: inspirante quidem Spiritu sancto scripti sunt libri sacri: eodem Spiritu quo Spiritu scripti, intelligendi sunt: at Spiritus ille verborum cortici non est illigatus, quod manifestum est, si linguam vel res ipsas non intelligas, quas vel legis vel audis. Quis autem jure ac prudenter, fore confidat, ut sibi potius quàm Ecclesiæ adesse dignetur ille Spiritus, donumque intelligentiæ potius quàm generalibus synodis largiatur Deus, homini etiam illitterato, proprium judicium suum decretis illorum audenter anteponentis? Quod tamen consequens est, si privato duceretur examine.

Objicies 5º: Tum ex Scripturis, tum ex traditione colligitur sufficere Scripturas ut certò addiscantur quæ necessaria sunt ad salutem dogmata. Non ergo Ecclesiæ opus est auctoritate et judiciis ad informandam fovendamque fidem. Secundæ ad Timoth. cap. 3, dilectum hunc discipulum sic alloquitur Apostolus: *Ab infantiâ sacras litteras nôsti quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Jesu; omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Joannis 20: Hæc scripta sunt ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* « Electa sunt, « ait in hunc locum S. Augustinus, quæ saluti « credentium sufficere videbantur. » Ergo instruendis ad salutem, instituendis ad vitam æternam sufficiunt Scripturæ.

Non aliam dirimendis de fide controversiis idoneam regulam præter Scripturas proposuê-

re SS. Patres. S. Cyprianus in celeberrimâ de Baptismo hæreticorum quæstione, ad illud S. Stephani, summi pontificis, decretum : *Nihil innovetur nisi quod traditum est*, ait : « Si ergo aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum epistolis continetur, ut à quâcumque hæresi venientes non baptizentur, sed tantum manus illis imponatur in pœnitentiam, observetur divina hæc et sancta traditio : si verò ubique adversarii, nihil aliud quàm adversarii et antichristi nominentur. » Epistolâ ad Pompeium. Arbitratur ergo S. Cyprianus solis esse Scripturis inhærendum, S. Hieronymus : « Quod de Scripturis auctoritatem non habet, facilitate eâdem contemnitur quâ probatur. » S. Augustinus. lib. 2 de Doctrinâ christianâ, cap. 9 : « In iis quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem moresque vivendi, spem scilicet et charitatem. »

Respondeo ad textum S. Pauli ad Timoth. : Quas noverat ab infantia litteras Timotheus, illæ non complectebantur, neque complecti poterant ullum ex novi Testamenti libris afflante Spiritu sancto exaratis : non illis continebatur quidquid in novâ lege ab ipso Apostolorum tempore credendum est : non ergo sufficiebant, ad comparandam doctrinam tum creditu necessariam, cum ad Timotheum scripsit Apostolus. Alloquebatur discipulum evangelicam doctrinam jam vivâ voce edoctum, ut ostenditur his verbis : *Tu verò permane in iis quæ didicisti, sciens à quo didiceris*. Ad Timotheum, cap. 14. Hortatur ipsum ut attendat lectioni Scripturarum, quibus possit susceptâ in fide confirmari, novosque in pietate progressus habere. Nihil dixit quod etiamnum pertinere ad fideles non posset, qui ut olim Timotheus, à sapientibus institutoribus, in Scripturis legendis præviâ fide dirigerentur. Deinde aliud est, quas legerat Scripturas Timotheus, utiles esse ad docendum, ad erudiendum ; aliudque, illis contineri quidquid ad hæc munera et officia adhiberi oporteat ; aliud est insuper, id omne illis contineri, aliudque, id omne privato examine, et repositâ auctoritatis viâ, posse ex eisdem rectè decerpi ac intelligi. Ad testimonium sancti Joannis : Haud significatum voluit ad vitam æternam assequendam satis esse, ut Jesum Christum credatur esse filium Dei : alia sunt hunc ad finem credenda dogmata, nec sola requiritur fides ad salutem adipiscendam ; sed declaravit hoc sibi scribendo Evangelio propositum fuisse, ut divinitatem

Christi testatam magis ac magis faceret, ad eamque credendam incitaret : quæ fides æternam in vitam collineat, licet ad eam capeendam per se solam non sufficiat. Nihil aliud adnotatione in hunc locum voluit S. Augustinus. Scripturarum præstantiam dum maximè commendant SS. Patres, hæc nimis inculcare studuerunt, nempe respondendum esse quodlibet dogma Scripturis contrarium ; maximi esse illas ponderis ad retundendam hæreticorum pervicaciam ; humanis eam omnibus argumentis, et cuilibet alii auctoritati antecellere ; easdem si ritè exponantur remotisque præjudicatis opinionibus, sufficere ad reseandas et finiendas plerasque de Religione lites : verum ad rectam et indubitatam Scripturarum expositionem, nedum quidquam voluerint debito Ecclesiæ obsequio detrahere, ejusdem extollendæ auctoritati certatim allaborarunt. Ad testimonium S. Cypriani, seu animadversionem in hæc verba S. Stephani : *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*, cum nondum expressè universalis Ecclesiæ judicio definitum esset valere collatum ab hæreticis baptisma ritè administratum, putabat S. Cyprianus sibi licitum repugnare præcepto S. Stephani, adjuvantibus multis sanctitate et eruditione venerandis episcopis, paratus tamen, ut observat S. Augustinus, ad obtemperandum, si tale vidisset quale postea prolatum est, plenarii concilii de non iterando hæreticorum baptismo decretum. Quomodo Ecclesiæ catholicæ quod sibi innotuisset judicio parere noluisset sanctus ille doctor, qui insigni speciatim tractatu de Unitate Ecclesiæ, nervos omnes eloquentiæ intendit ad asserendam necessitatem nunquam deficiendi ab Ecclesiæ communione, uniusque cum ipsâ tenendæ fidei ? Inter alia istud occurrit : « Qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est ; habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. »

Quod spectat ad objecta SS. Hieronymi et Augustini testimonia, restringuntur, ut patet ex contextu, verba S. Hieronymi ad quæstionem de Zachariâ filio Barachiz, plurimum ac diversimodè apud interpretes agitatam, nec ullo Ecclesiæ eliquatam decreto ; de sequendâ autem auctoritate quid cogitaret S. Hieronymus, demonstrant quæ scripsit ad S. Damasum, summum pontificem : « Discernite, si placet, obsecro, non timebo dicere tres hypostases. Si jubetis, » etc. ; tum eâdem in epistolâ : « Obtestor beatitudinem tuam per crucifixum.

« mundi salutem, per ἐκκοινωνίαν, trinitatem, ut
 « mihi epistolis tuis sive tuendarum, sive ta-
 « cendarum hypostaseon dētur auctoritas. »
 Ita S. Hieronymus, adeō in Scripturis omni-
 scientiarum genere versatus. Denique conces-
 serit S. Augustinus in his quæ apertē in Scri-
 pturis posita sunt, inveniri quæ explicitē cre-
 denda sunt ab hominum etiam vulgo, dogmata,
 præcipuaque morum instituta : non indē in-
 fringitur supremæ necessitas auctoritatis, cujus
 constituendæ causas, in asserendâ fundamen-
 tali propositione, et refellendo Protestantium
 systemate, deditâ operâ exposuimus, neque
 hinc labefactantur Ecclesiæ judicia, cui nemo
 se magis addictum, nemo constantius obse-
 quentem se professus est quàm S. Augustinus,
 cujus relatis jam testimoniis hæc adjici pos-
 sunt. Lib. 1 contra Cresconium, cap. 33 :
 « Quisquis falli metuit, hujus obscuritate
 « quæstionis, Ecclesiam de illâ consulat, quam
 « sine ullâ ambiguitate Scriptura illa demon-
 « strat. » De libro Actuum Apostolorum sic
 pronuntiat : « Cui libro necesse est ut credam,
 « si credo Evangelio, quoniam utramque Scri-
 « pturam similiter mihi catholica commendat
 « Ecclesia.

Instabis : S. Augustinus non aliâ viâ quàm
 Scripturarum testimonio secerni posse veram
 Ecclesiam declaravit; non ergo valere credidit
 auctoritatem Ecclesiæ ad componendas gravis-
 simas omnes de Religione controversias. Lib.
 de Unitate Ecclesiæ, cap. 1 : « Inter nos, inquit,
 « et Donatistas quæstio est, ubi sit Ecclesia :
 « quid ergo facturi sumus? In verbis nostris
 « eam quæsituri sumus, an in verbis domini
 « sui? Puto quòd in illius potius verbis quæ-
 « rere debemus, qui est veritas, et optimè novit
 « opus suum; » et cap. 3 : « Utrùm ipsi Ecclesiam
 « habeant, non nisi divinarum Scripturarum
 « canonicis libris ostendant. » Hinc Donatistas
 se concessuros affirmabant trecenti Ecclesiæ
 catholicæ episcopi, quos inter eminebat S.
 Augustinus, si vel unum depromere possent
 Scripturæ testimonium, quo partes Donatista-
 rum adjuvantur. De auctoritate Ecclesiæ
 per Scripturas demonstrandâ legatur etiam S.
 Optatus, lib. 5 contra Donatistas.

Resp. : Scripturis adhibendam esse fidem
 confitebantur Donatistæ; ex libris quos cano-
 nicos habebant, videbat S. Augustinus claris-
 sima et obvia posse expromi testimonia quæ
 ostenderent prænuntiatum fuisse divinitusque
 constitutum, ipso eventu evidenter compro-
 bante, ut totum per orbem diffunderetur chri-

stiana Ecclesia, ac proindē verē titulum ac
 proprietates Ecclesiæ falsò sibi arrogasse Do-
 natistas angustis quibusdam Africæ limitibus
 circumscriptos; quapropter ne diversa quæ
 obtendebant argumenta Donatistæ moram
 injicerent, postulat pro conditione et naturâ
 causæ, ut solius auctoritate Scripturæ dirima-
 tur. Eadem ratione trecenti episcopi, quos
 inter in solemnī collatione principem locum
 ille obtinuit, pollicebantur ultrò sese partibus
 Donatarum adjungendos, si vel unum à Do-
 natistis promeretur Scripturæ testimonium
 quod ipsis faveret : pro certo enim habebant
 et explorato, tale nullum proferri unquàm
 posse. Cæterum, ut scitè observat Stapletonus,
 rationi valdè est consentaneum, ut in Ecclesiæ
 describendâ naturâ et astruendâ auctoritate,
 copiosa magis et aperta sit Scriptura; in aliis
 autem multis dogmatibus, aut obscura, aut
 parca, ut de illis judicium ab Ecclesiâ, non à
 se solâ peti voluerit. « Simile enim hoc est ac
 « si hæredem quis testamento scribat, aut ad-
 « ministratorem testamenti constituat verbis
 « apertissimis; cætera in testamento aut magnâ
 « ex parte taceat, jubeatque ab hærede seu
 « administratore inquire, aut obscurius ponat
 « jubeatque in illorum explicatione, hæredis
 « vel administratoris judicio stare, quem qui-
 « dem in hunc finem plenius de rebus omni-
 « bus privatim instruxerit. »

Objicies 6° : De canonicitate librorum Scri-
 pturæ, ejusque de genuino sensu, si posset
 Ecclesia judicare, vim suam et auctoritatem
 ab Ecclesiâ mutaretur eique subjaceret, quod
 suspicari, et iniquum foret, et injuriosum
 in auctorem Scripturæ Spiritum sanctum.

Respondeo : Non sic judicat de canonicitate
 Scripturarum Ecclesia, quasi ipsam auctorita-
 tem divinis posset conferre Scripturis, sed
 tantum ut declaret, quænam Scripturæ divi-
 nitus inspiratæ sint. Num regiæ constitutiones
 pendere dicantur, vimque suam intrinsecam
 ducere à iudicibus censeantur qui secernendas
 illas à supposititiis curaverint, eisdemque jusse-
 rint, ut principis supremâ potestate munitis
 obtemperari : tum etiam Ecclesia cùm judicat
 de Scripturarum sensu, expendendum non
 suscipit utrùm vera sint et credenda quæ Deus
 revelaverit, absit hoc impietatis portentum !
 sed quem sensum referant desumpta ex Scri-
 pturis testimonia : quid illis testimoniis Spi-
 ritus sanctus nobis significatum voluerit : non
 igitur in Scripturas exerit auctoritatem Eccle-
 sia, sed tota quâ utitur, potestas, in nos exeritur

qui judiciis illius jubeamur constanter obsequi.

Inst. : Joannis, cap. 5, v. 34, dixit Christus: *Ego autem non ab homine testimonium accipio* : at si judicio Ecclesiæ determinari oporteat Scripturarum canonicitatem et sensum, testimonium acciperet Christus ab hominibus, cum opus esset testificari Ecclesiam, in libris qui canonici habentur locutum esse Deum; tum per eandem notum fieri utrum propositis in textibus, eam de quâ disceptatur, doctrinam revelaverit.

Respondeo : Significavit appellato in loco Christus sese testimonio Joannis Baptistæ non egere, ut se probaret Christum Domini : missioni suæ vindicandæ sufficere quæ continuò edebat miracula : *Ego autem, inquit, habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ mihi dedit Pater ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me*, Joann. cap. 5, v. 36. Nec idcirco non voluit testimonium sibi ab hominibus perhiberi, eidemque testimonio adjungi fidem. Nam de Joanne dixerat : *Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati*. Ibid. v. 33. Apostolos sic allocutus est : *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa et Samariâ, et usque ad ultimum terræ*, Act. Apost. cap. 2, v. 8. Quâ ratione suspicari possimus, ab eo repelli testimonium pastorum ad quos ipso volente manaverit creditum Apostolis jus ac docendi ministerium, quosque velit audiri tanquam semetipsum notum est, jam à nobis memoratum istud oraculum : *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*.

Objectio desumpta ex actu fidei prudenter à rudibus etiam et illitteratis eliciendo.

Argumentorum quæ adhibentur ad vindicandam auctoritatis viam, pars maxima eò spectat, ut persuadeatur viam quamlibet aliam plerisque saltem hominibus arduam nimis fore, aut inaccessam plenamque periculis. At Romanæ tironibus Ecclesiæ quæ duci eos auctoritate velit, nec minora superanda sunt impedimenta, nec minùs arduo minùsque periculoso incedendum tramite, ut certam ad notitiam veritatis, si fieri possit, promoveantur. 1° Necesse est ut compertum perspectumque habeant, viâ auctoritatis dirimendas esse subnascentes de rebus fidei controversias. 2° Ut pari certitudine illis constet quænam tot ex christianis societatibus, eâ cui sincero animo parendum sit, auctoritate polleat. 3° Cum Romana Ecclesiâ suos omnes et singulos alum-

nos, immediatè alloqui atque edocere nequeat, quærendum est quo innixi principio, hominibus ipsius vices gerentibus, sæpius utique parentibus aut parochis, rationabile possint ac debeant præstare obsequium. Quod pertinet ad impositam necessitatem sequendi in rebus fidei viam auctoritatis, quomodò de illâ necessitate quam numerosæ tot inficiantur sectæ, certiores fieri possint ipsimet rudes et imperiti Romanam apud Ecclesiam instituendi? Num ratione solâ duce progredientur? Methodus ista, si Romanæ credatur Ecclesiæ, in discutiendis de Religione controversiis, non est ad vulgus hominum attemperata. Eritne ipsis ad Scripturæ testimonia confugiendum? Sed unde priùs eorum canonicitatem agnoverint? Deinde, quo pacto illis constabit de significatione testimoniorum, quæ à privato examine deterrere videantur? Quid Lutheranis, Calvinistis, Socinianis responderent, longè diversas eorum intrincatasque interpretationes afferentibus? Numquid Romanæ ipsius Ecclesiæ auctoritate dirigentur, dum inquirendum suscipient utrum auctoritate componendæ sint controversiæ, et ubinam sita sit ac vigeat auctoritas cui tanquam regulæ animatæ et omninò securæ obtemperandum sit? Esto tamen talis auctoritas à Christo derivata sit; esto Romanæ sit Ecclesiæ præ cæteris omnibus adjudicanda; solutu difficiliore adhuc supersunt nodi : rudes et ignaros, de quibus potissimùm agitur, Romana Ecclesia per semetipsam et immediatè, ut dictum est, erudire nequit et instituere; fallere aut falli possunt parentes vel parochi quibus plerumque traduntur instituendi, quò erunt obsequientiores alumni, eò faciliùs ac periculosius combibent altiùsque animis repositos servabunt propinatos sibi, ut rarò non continget, errores. Hæccine est certa quam Deus elegerit via pariendæ et obfirmandæ fidei, quæ nullis pateat dubitationibus, ac *rationabile*, ut ait Apostolus, involvat obsequium?

Respondeo 1° : Auctoritate Ecclesiæ dijudicari posse ac debere tenendam de Religione doctrinam, persuadere sibi haud temerè possunt ipsimet rudes et imperiti. Demonstratum est hanc fuisse notoriam et continuam Ecclesiæ praxim, ut ipsius judicio componerentur exortæ de Religione controversiæ; in eo acquiescendum duxerunt ab omni ævo, quicumque salutis suæ curam gererent; poterat ergo etiam à rudibus et illitteratis intelligi et agnoscere, perveniendum esse viâ auctoritatis ad catholicæ notitiam Religionis et christianæ vitæ

institutionem, aut necessario dicendum est, (quod catholicæ refugiant aures), caruisse tot per secula rationabili et verâ fide innumerabilem illam multitudinem non minus Deo charam et acceptam quàm litteratos inani sæpius inflatos scientiâ. Præter sectas Protestantium aliasque ex illis oriundas, profitentur etiam nunc christianæ omnes societates, auctoritate Ecclesiæ innitendum esse, tum ad sedandas de Religione lites, tum ad instruendam sustentandamque fidem. Omnes ergo illæ existimant posse ab indoctis ut à doctis ordinem illum providentiæ sentiri aut conspici. Ipsâ in societate Protestantium experimento constat, alumnos ejusdem plerosque auctoritatem ministrorum in veritatis inquisitione consecrari, quantumvis ab eisdem prædicetur, veritatem non esse auctoritate Ecclesiæ pervestigandam. Præterea privato examine, ut Protestantibus placet, si valeant apud ipsos, ut dictitant, tot illitterati totque sagacis expertes ingenii, ope Scripturarum secernere quicquid ad salutem credendum, quicquid agendum sit, quare Romanam apud Ecclesiam, hominum quoque vulgus, obviis rationum momentis, tum et facilibus intellectu quibusdam Scripturæ testimoniis non poterit dignoscere, utrùm auctoritati Ecclesiæ tradere se debeat intromittendum in arcem fidei? Quâ unâ quæstione expeditâ nihil morantur cætera; de omnibus enim quæ ad fidem moresque pertineant, id unum supererit officii ac muneris, ut docti ac decernenti Ecclesiæ dociles præbeantur aures et animi. Revocentur in memoriam quæ allata sunt argumenta, ut demonstretur quantæ temeritatis crimen subeant rudes præsertim et imperiti, qui privato examine et postpositâ Ecclesiæ auctoritate, quicquid creditu, quicquid factu necessarium sit, attentarent dijudicare, atque indubitanter decernere: ultronea, ex illis omnibus evidensque deducetur ista conclusio: Alumnis Ecclesiæ, nedùm sit molestè elaborandum abstrusisque incumbendum ratiociniis, ut illius auctoritati obsequendum esse comperiant, rationi potius ac pudori vim maximam incuterent, si totam, quantum indigent, christianam Religionem solis ex Scripturis addiscere tenerentur, suoque ipsorum præ omni Ecclesiæ auctoritate standum foret iudicio. At nec multâ opus est illis inquisitione, non multâ disceptatione, ut principem ducemque in credendo et agendo habendam esse Ecclesiam agnoscant. Quærendum esse in eâ certum quo dirigantur, lumen, firmum quo

excipiantur, præsidium, admonentur ipsâ mentis infirmæ, labilis ad errandum et naturalibus etiam in rebus caligantis assiduâ conscientiâ; undè pronum est ut confidant, tutam et aditu facilem constitutam esse, quâ erudiantur auctoritatem ab ipso Deo, qui paterno humanum genus complectitur affectu, eaque imprimis commendat, et curat officia, quæ ad Religionem hominumque salutem referuntur: itaque vel interno sensu quasi naturali instinctu quem approbat ratio, fovet et incitat gratia, confirmant perceptæ indè utilitatis experimenta, persuasum fideles habent, sibi esse auctoritate et institutionibus Ecclesiæ comparandam christianæ doctrinæ notitiâ.

2º Quâ autem in societate præstò sit illa auctoritas divinitus præposita, cui necessario in causis fidei salutisque auscultandum sit et adhærendum, id quoque animadvertere ac perspicere, vel ipsis rudibus et indoctis, haud nimis operosum est. Tum à proximâ assertione, tum à prioribus, manat hæc assertio, et sic demonstratur. Constituta est divinitus auctoritas cui in negotio Religionis ac salutis morem gerere et obsequi etiam interiùs oporteat; rationi, conscientiæ monitis, et providentiæ ordinationi, divinum illud ita consonat institutum, ut vel rudibus et imperitis probari facile possit, sibi que idem ultrò ipsi maximè persuadeant; ergo et auctoritas cui parendum sit, et ea, quæcumque sit, in quâ versatur, societas, non est rudibus et indoctis cognitu impervia, seu non caret signis et argumentis quæ sint ad eorum conditionem et captum accommodata; neque hunc ad finem necesse est Ecclesiæ notas sigillatim exponere ac perpendere: tractandâ enim quæstione de iudice controversiarum, id unum attenditur et quæritur, utrùm in Ecclesiâ Christi cœlitus sit ordinatum ut Ecclesiæ auctoritate judicentur emergentes de Religione controversiæ: quænam autem societas inter tot diversas habenda sit pro verâ Christi Ecclesiâ? Id pertinet ad alteram quæstionem cum eâ de quâ nunc agitur, arctè conjunctam, at propriis deinceps ponderandam explanandamque momentis. Ulteriùs tamen progredimur, et antequàm speciatim et distinctè disseramus de notis Ecclesiæ, evinci potest argumento ad vulgus hominum attemperato, Romanâ in Ecclesiâ sitam esse ac vigere auctoritatem illam cui in causis ad fidem bonosque mores spectantibus, concedendum et credendum sit. Christianas nimirum inter societates, aliæ negant, dijudi-

candas esse auctoritate Ecclesiæ intentatas de Religione lites : et hoc ipso declaratur et patet, eâ illas esse auctoritate orbatas, cujus decretis necessariò assentiendum sit. Quod verò attinet ad societates, quæ licet Romanæ expertes communionis, viam auctoritatis tenendam esse profiteantur : inter illas eminent Græci schismatici ; at primo vel aspectu constat eos Romanâ cum Ecclesiâ non posse auctoritate contendere, si nempe vel leviter attendatur ad illius episcoporum sub uno capite tam cohærentem seriem, propagata splendide per quatuor mundi partes, ejusdem instituta, tam numerosam tot à seculis virorum doctrinâ, pietate ipsisque prodigiis spectandorum multitudinem, perspectam in ejusdem fidei professione constantiam ; deinde hanc quam sibi arrogant auctoritatem Græci, undenam hauerant ? Ante schisma Photii, quod quidem post restitutam pacem ac redintegratam unitatem, instauratum fuit à Michaelæ Cærulario, Græci Romanæ adhærebant Ecclesiæ ; conspirabant cum Latinis in asserendum Romani pontificis, ut Ecclesiæ universæ capitis, primatum ; quò igitur evaserit ingruente schismate, Græcorum ecclesiastica auctoritas ?

Nota. Romanam quidem apud Ecclesiam, in hominum vulgo multi, saltem inter rusticanos, non audierunt vel animum adverterunt ut intelligerent, alias esse præter illam, Ecclesias quæ ab ipsâ dissideant, et tanquam hæreticæ vel schismaticæ rejiciantur ; vel denique, si quid audierint et attenderint, confusam vixque adumbratam earumdem sibi effingunt imaginem, quam horrore habent, vel contemptui. Non est ergo cur in illis discernendis sollicitam impendant operam. Nullam aliam, nedum præstantiorem suspicarentur, noverunt præter Romanam cui addicti sunt, Ecclesiam : hæc eos nascentes gremio excepti materno : vix mundum ingressos initiavit sacramento regenerationis : vix sublucentis adeptos rationis usum, christianæ lacte doctrinæ alendos curavit : sentiunt quàm aptè hæc in moralibus doctrina congruat primariis quæ velut insculpta gerunt animo principiis. Sentiunt ex ipsis de quibus erudiuntur mysteriis, advocari et adhiberi sibi documenta quibus informantur ad pietatem, eâdemque ratione fieri apud Romanam Ecclesiam Catholicos, quâ Christianos : hinc nullâ concutiuntur dubitatione de illius auctoritate, prudenterque, quantum eorum sinit ætas et conditio, profi-

tentur esse tam venerandæ Ecclesiæ, communi ut matri ac tutæ magistræ, penitus obsequendum. Quantum proclive sit ut Ecclesiæ quæ sic instituuntur et adjuvantur, addictos se ac dociles præbeant, quasi subjicit oculis ea quam attulit illustrissimus Fenelonius, egregia comparatio. « Représentons-nous un paralytique
« qui veut sortir de son lit, parce que le feu
« est à la maison : il s'adresse à cinq hommes,
« qui lui disent : Levez-vous, courez, percez
« la foule, sauvez-vous de cet incendie. Enfin,
« il trouve un sixième homme qui lui dit :
« Laissez-moi faire, je vais vous porter entre
« mes bras. Croira-t-il les cinq hommes qui
« lui conseillent de faire ce qu'il sent bien
« qu'il ne peut pas ? Ne croira-t-il pas plutôt
« celui qui est le seul à lui promettre le secours
« proportionné à son impuissance ! Il
« s'abandonne, sans raisonner, à cet homme,
« et se borne à demeurer souple et docile entre
« ses bras. Il en est précisément de même
« d'un homme humble dans son ignorance :
« il ne peut écouter sérieusement les sectes
« qui lui crient : Lisez, raisonnez, décidez, lui
« qui sent bien qu'il ne peut ni lire, ni raisonner,
« ni décider ; mais il est consolé d'entendre
« l'ancienne église qui lui dit : Sentez
« votre impuissance, humiliez-vous, soyez docile,
« confiez-vous à la bonté de Dieu, qui ne
« vous a point laissé sans secours pour aller
« à lui : laissez-moi faire, je vous porterai entre
« mes bras. »

3° Esto, inquires, præcellentem docendi ac regendi auctoritatem obtineat Christi Ecclesia ; esto Romanæ Ecclesiæ talem esse concessam potestatem, suos cum tirones immediatè alloqui atque per se ipsam edocere nequeat, quomodo possunt ita dirigi et institui ut divinæ revelationi rationabile præstent obsequium, ac divinæ eliciant actum fidei ? Momentosæ atque in speciem intricatæ hujusce difficultatis solutio spontè colligitur ex modò positis confirmatisque assertionibus. Si enim, ut probatum est, docendi potestas, cui necessariò parendum sit, collata fuerit divinitus Ecclesiæ, eaque potestate polleat Romana Ecclesia, improbari non potest usitata constanter et universim apud eam docendi methodus, tametsi distinctè et particulatim explicari non posset quâ ratione propositum scopum hæc methodus assequi valeat. Etenim pro sapientiâ suâ Christus, et quò exardet amore Ecclesiæ, passus non fuisset eam ignorare, et quidem à primordiis, quæ iniri debeat via, sui ut alumni

catholicæ rudimenta doctrinæ et pietatis ritè doceantur, atque ad rationabilem adducantur divinoque consentaneam instituto professionem fidei. Alioqui in necessariis defuisset Ecclesiæ Christus; ergo singulos Ecclesia suos alumnos si per se ipsam et *immediatè*, nec instituat, nec possit instituere, concludendum est, eò usque valere adjuvante Deo, eam quam eorum plerique à parentibus aut parochis, Ecclesiæ obsequentibus suscipiunt christianam institutionem, ut fidei morumque placitis, quantum opus sit, imbuantur.

Verùm ut hæc omnia plenius evolvantur ac utiliùs, quinque sunt accuratè animadvertenda: videlicet, 1° *principium fidei interius*, 2° *generalia et communia credibilitatis motiva*, 3° *organum fidei universale*, 4° *organum fidei particulare*, 5° *motivum in quod tota ultimò resolvitur fides*. I. *Principium fidei interius* est gratia interior et supernaturalis, sine quâ ne haberi quidem potest initium fidei, ut contra Semi-pelagianos definitum est. *Non sumus sufficientes*, inquit Apostolus, *cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, 2 ad Corinth. 3, 5. II. *Motiva credibilitatis generalia et communia*, sunt rationes extrinsecæ impellentes ad fidem, qualia sunt miracula, prophetiæ aliaque argumentorum genera quæ christianam Religionem faciunt omnibus evidenter credibilem: hæc eadem reipsà demonstrant catholicæ veritatem Ecclesiæ, neque enim seorsim ab Ecclesiâ constituta est atque propagata christiana Religio. III. *Organum fidei universale*, est ipsa catholica Ecclesia, cujus caput visibile, Christus, quam Scripturarum et traditionis probatissimum interpretem supremumque omnium de fide ac moribus iudicem instituit, severas in eam rebellantibus minitatus poenas. IV. *Organum fidei particulare*, multiplex esse potest: aliquando à parentibus, aliquando à parochis, aliisve Ecclesiæ quibusdam ministris erudiuntur Ecclesiæ alumni: cùm enim, ut observatum est, Ecclesia edocere singulos proximè seu per semetipsam nequeat, nec pares sint privato examine dignoscendis cognitu et creditu necessariis, neque immediatas simul et ordinarias possint expectare revelationes, necesse omninò est privatis ut institutoribus tradantur informandi et catholicâ imbuendi doctrinâ. V. *Motivum in quod tota ultimò resolvitur fides*, est Dei revelantis auctoritas, in quem nec ullus error, nec fallendi voluntas cadere unquàm potest: cætera quæ actum fidei antecedunt, prærequisita

dicuntur et præambula, sed veritate et auctoritate Dei ita innituntur credentes, ut interrogati, quare, v. g., credant Incarnationis mysterium, responderent et respondere ultimò debeant, se indubitanter credere, quia mysterium illud revelavit summè verax Deus.

Jam operæ pretium est ostendere, quomodò ab organis fidei particularibus, hoc est, à parentibus, à parochis, vel aliis Ecclesiæ ministris possint ipsi rationis usum assecuti infantes, edoceri quantum satis est, ut rationabilem supernaturalemque fidei assensum præstare valeant. Confitendum est jure ac meritò profligatam esse ab Innocentio XI sequentem propositionem: « Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stat cum notitiâ solidum probabili revelationis: imò cum formidine ne non sit locutus Deus. » (Inter damnatas ab Innocent. XI, die secundâ martii 1679.) Ad vitam citius quàm fidem amittendam paratus esse debet unusquisque fidelium; eo animo ita affecti quâ ratione esse possent, qui probabili duntaxat ducerentur notitiâ revelationis? Formidandum videretur ne non loqui dignatus sit Deus: quo pacto radix ac fundamentum salutis esse posset fides quæ tum objiceretur tam facili jacturæ et ludibrio? Oportet igitur, ad eliciendum supernaturalem utilemque assensum fidei, ut *moralì saltem certitudine* constet revelata esse à Deo quæ credenda proponantur dogmata. Hæc ergo si proximè à parcho infantibus proposita fuerint, necessum est ut *moralì certitudine absolutâ vel respectivâ* persuasum habeant, in his tradendis parochum nec deceptum fuisse, nec deceptorum. *Absolutam certitudinem* eam dicimus quæ vel peritissimos et sagacissimos ad assentiendum posset inflectere: *respectivam* nuncupamus illam quæ non ad omne, sed ad quoddam hominum genus, pro diverso illorum statu mentisque dotibus pertineat. Prudenter possent inclinari infantes et imperiti, rationibus eo modo propositis, qui litteratos perspicacesque homines haud ita commoveret, ac certos faceret.

R' stat ut explicandum suscipiamus, quâ ratione ab organo fidei particulari, v. g., à parcho, ipsis infantibus ingenerari possit moralis et prudens certitudo de dogmatibus revelatis à Deo et catholicæ creditis Ecclesiæ. Ad hanc in mentibus pariendam certitudinem, qui fortè dixerint ut oporteret singulos ab universali Ecclesiâ *immediatè* erudiri, in magno versan-

tur errore : namque, ut verbis utamur hominis qui opinionem vel suspicionem hanc exosam et malevolam accuratè discusserat, ita ratiocinantur : « Comme si on disait que le simple peuple ne peut être assuré de la volonté du roi, ni des lois fondamentales de la société, sous ombre qu'il n'en est instruit que par des particuliers, ou par des juges subalternes. » Quand Jésus-Christ serait encore sur la terre, à prêcher et à enseigner lui-même, comme il a fait autrefois, il ne prêcherait pas partout en même temps; il ne parlerait lui-même à tout le monde non plus que le roi : il se servirait encore du ministère des hommes pour publier ses lois et faire connaître sa volonté. » Pélesson.

Non dubitant, nec prudenter dubitent catholicæ tirones Ecclesiæ, vel de missione parochi, aliorumve ministrorum quos vident palam et nemine reclamante, docendi munere defungentes, vel de doctrinâ ab iisdem more solito propositâ; hanc audiunt, nomine Dei et Ecclesiæ traditam omnibus et prædicatam; hanc perspiciunt omnibus quos noverint consentientibus divulgatam; hanc habent in comprobato quem terunt manibus, catechismo exaratam; hujus præcipua capita recepto ubique symbolo fidei conservantur : templis, altaribus aliisque insignibus ea commendantur monumentis : solemnibus, pio concursu celebrantur festis : conjunguntur cum notioribus prædicationis Apostolicæ miraculis : usu sacramentorum, sanctorum historiis, spirantibus Dei amorem libris, frequentatisque christianæ vitæ exercitiis ita inculcantur, ut ipsi infantes pro suo quique captu, catholicam quantum indigeant, doctrinam, competente sibi certitudine cognoscere valeant. His omnibus adde, præveniente et opitulante gratiâ interiori, absque tamen propriè dictâ revelatione, *illuminari* in Ecclesiæ alumnis, *oculos cordis*, ut loquitur Apostolus, eosque aspirante providentiâ, in addiscendo fidei eloquio, sicut in addiscendâ patriâ linguâ, mirum in modum adjuvari, profundâ, ut ait Bossuetius, secretâque viâ. Ad infantes qui parentum studio quandoque instituuntur et christianâ imbuuntur doctrinâ, accommodari possunt, ut patet, quæ exposuimus, exceptis quæ de ministrorum propriâ missione et ecclesiasticâ auctoritate diximus. Huc referri potest quod observat etiam Bossuetius, admonente Deo, parentibus infantes tanquam primis eorum doctoribus, erudiendos mandari : *Interroga patrem tuum,*

et annuntiabit tibi, majores tuos, et dicent tibi, Deut. cap. 52.

« Saint Basile, un si grand théologien, adjoint idem Bossuetius, se justifie, et tout ensemble il confond les hérétiques, en leur alléguant la foi de sa mère et de son aïeule, sainte Marine : et il cite saint Paul, qui loue Timothée d'avoir une foi *sincère*, telle qu'elle était dans sa mère Eunice, et dans Loïde, son aïeule. » Quò magis ætate crescente, crescit in Ecclesiæ tironibus, seseque expandit et explicat ratio, eò magis etiam in dies intelligunt, veritati et divinæ religioni quàm consonet illa doctrina quam teneris ab annis acceperant : eamque nedùm arbitrentur esse deserendam, complectuntur, tenentque si sapiant studiosius, applaudentes prioribus quibus instructi fuerant, documentis. Ita citatus mox S. Basilius testatur in apologeticâ contra Eustatium Sebastensem Epistolâ, sese annis et ratione progredientibus nihil comperisse quo suaderetur, sibi esse à primoribus deflectendum institutis : eadem potius quæ tum à beatâ suâ matre, tum ab aviâ suâ susceperat, diuturnitate temporis in se ipso invaluisse, uberiori aucta doctrinâ incrementis. Cæterùm, si fortè à parcho vel parentibus, sive ex ignorantia, sive ex dolo, erroneum aliquod dogma proponeretur, illud quidem, nihil mali suspicantes, revelatum à Deo putarent plerumque alumni, at divinâ fide tale dogma non crederent, nec posent credere, quia nec Dei veracitate inniti potest error, nec ad eum credendum gratia interior impellere. Silentio hic prætereundum non est, fore profectò, ut si ageretur de dogmate explicitâ fide credendo *ex necessitate medii*, seu ex necessitate ad salutem absolutâ, non sineret pro suâ providentiâ Deus, instituendos, nisi gratiæ obluctarentur, ita decipi, ut dogma tam necessarium repudiarent : fieri enim non potest ut quis inculcatè excidat à fide sine quâ *impossibile est placere Deo*, tum et, quod consequens est, à salutis viâ deflectat.

Inst. 1° : Quæcumque cogitentur, posita in parochi, parentumve institutionibus, moralis fundamenta certitudinis, hæc non eò assurgit, ut infallibilem, qualem divina postulat fides, pariat assensum : ista semper animis recurret vel leviter attendentibus cogitatio. Parochus parentes, quantumvis credibile videatur illorum testimonium, fallere possunt, vel falli, dum testantur sese et verbum Dei, et catholicæ vocem Ecclesiæ referre; quis enim nisi

somniando dixerit eorum singulis collatum esse infallibilitatis donum?

Resp. : Quamvis nec parochus, nec parentes infallibilitatis dono præditi sint, eorum tamen de Ecclesiæ doctrinâ testimonium, moralem possunt in mentibus audientium procreare certitudinem, quæ rationabile omne dubium omnemque errandi metum propulsare queant : hæc autem certitudine positâ, ad certitudinis genus aliud firmitus nobilisque, instigante ac promovere gratiâ, conscendunt alumni, revelata credentes propter solam Dei veracitatem et auctoritatem. Hinc damnata est gravem ob causam sequens propositio : « Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium, » Propos. 19 ex damnatis ab Innocentio XI, die 10 martii, anno 1679. Illius ratio censuræ sic potest probari : sicut impendentis naufragii, aut ipsius gehennæ metus, non est proprium charitatis ac perfectæ contritionis *motivum*, licet ad eam impellere possit et adducere, ita neque impellentes ad fidem rationes, seu quæ vocantur credibilitatis motiva, quibus evincitur Deum esse locutum, ea non sunt proprium et specificum ac *formale* motivum fidei; cum enim extrinsecis quæ exhibentur rationibus, mens persuasum habuerit aliquid esse revelatum dogma, nec posse de illius revelatione prudenter rationabiliterque dubitari, tum inclinante gratiâ interiori totam se confert ad considerandam Dei veritatem et auctoritatem : eâ tanquàm ineluctabili testimonio movetur : tanquàm inconcussâ basi innititur assensumque præbet absolutum et supernaturalem, qualem postulat summæ veritatis præstantia, et æternæ salutis ratio. Credendi ordinem illum possumus illustrare inprimis exemplo ducto ab historiâ Samaritanæ mulieris : Samaritanorum multi quibus jam testimonium ea perhibuerat, ad Christum cum venissent, mulieri dicebant : quia *jam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audivimus et scimus, quia hic est verè Salvator mundi.* (Joann. cap. 4, v. 42.)

« Fides, ut optimè observat Steyaert, argumentando non generatur : neque ejus certitudo aut firmitas mensuratur ex motivis et rationibus quæ ad fidem tanquàm præambula inducunt : per hæc enim ita innotescit Evangelii et Ecclesiæ auctoritas, ut divinâ operante gratiâ permota voluntas, accipiat, et intellectum accipere faciat *verbum auditis Dei, non ut verbum hominum, sed sicut est verè*

verbum Dei : » ideòque jam illud amplectatur eâ *certitudine et firmitate*, quæ omnem aliam seu moralem, seu naturalem excedit; alioqui fides de quâ loquitur hic damnatus error (in propositione mox relatâ), naturalis est, humana est, nihil divini habens, aut gratiæ debens, nec captivans intellectum in obsequium fidei, sed eum duntaxat ducens quò naturaliter sequitur. » Hinc Holdenium, qui eandem de certitudine fidei sententiam tenuerat, quam hic perstringit Steyaert, ita nervosè reprehendit D. d'Argentré : « Pace tuâ dixerim, mi Holdene, et cum rectâ ratione, et cum omnibus theologis pugnat hæc tua opinio de certitudine fidei divinæ : primum enim pugnat contra rectam rationem, propriam effecti causam, in ipsum non magis influere quàm aut præviæ aut adjunctæ conditiones, quæ ad applicandam primariam causam concurrunt ; divina autem revelatio est propria causa, seu formalis ratio firmitatis fidei divinæ. »

Inst. 2° : Fac infantem aut imperitum aliquem rusticum, à parcho suo aliquid accepisse dogma verè revelatum, at postea incidere in manus plurium hæreticorum qui suâ in sectâ pastoris personam sustineant, morumque gravitate et famâ eruditionis commendandi videantur ; prædicto infanti vel rustico suggerant errorem aliquem vero fidei dogmati quod primitus tirones illi hauserant contrarium. Prudenter sanè isti, auctoritate si ducantur, susceptum prius illud dogma rejicient, majorem sequentes quàm præ se ferunt novi sui institutores, auctoritatem : quare igitur proscripsit Romana Ecclesiâ hanc propositionem : « Potest quis prudenter repudiare assensum quem habebat supernaturalem ? » (Proposit. 20 inter damnatas ab Innoc. XI.) Prolata est et damnata hæc propositio tanquàm consecrarium propositionis 19, inter proscriptas ab Innocentio XI; haud erit inutile utramque ut conjunctam oculis subjicere :

19. « Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. »

20. « Hinc potest quis prudenter repudiare assensum quem habebat, supernaturalem. » Hujusce propositionis vigesimæ doctrina et insita lues clariùs etiam se produnt, si conferatur cum propositione 21 : « Assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem, stat cum notitiâ solùm probabili revelationis, imò cum

« formidine quâ quis formidat ne non sit locutus Deus. » Jure ac meritò damnata est hæc propositio : si enim ad assensum fidei supernaturali sufficeret probabilis notitia revelationis, nutaret perpetuò divina fides, nec à merâ opinione discreparet : at probabilitatis fines non excedit ea revelationis notitia, quam infantibus aut rusticis erudiendis subministrant parent s aut parochus : illorum per se ulterius non provehitur testimonium : prudenter igitur possent eorum alumni traditum ab iisdem dogma ejurare, si fortè alios nanciscerentur magistros, quorum auctoritate documenta priorum elidi atque convelli existimarent.

Resp. Non probabilem duntaxat, sed moralem, saltem *respectivam*, in mentibus tironum parere possunt parentes aut parochus, aliive privati, qui christianæ elementa doctrinæ tradiderint; id supra mox ostendendum curavimus : at illa parochi aut parentum documenta, ut indicavimus, habenda sunt ut conditiones, ut præambula respectu eliciendi assensus fidei : at intra certitudinis quam ingerunt, gradum et genus non cohibetur mens alumnorum qui concessæ ad credendum gratiæ interiori non resistunt : ac reipsâ nisi quem præbent revelatis, assensus, altiore certitudinis dignitatisque gradum mutuaretur à divinâ veracitate et auctoritate tanquàm à proprio fidei motivo, jam, ut adnotavimus cum Steyaert, humana foret et naturalis, non divina et supernaturalis fides : nec mirum accideret si assensus ille qui falsò putatus fuisset supernaturalis, postea repudiaretur. Aliter prorsus statuendum de firmitate assensus divinæ incumbentis veracitati ac supernaturalis.

Sunt qui nullâ adhibitâ distinctione dogmatum *necessitate* duntaxat *præcepti*, credendorum, à credendis *necessitate mediæ*, respondeant, nullius ex his vel illis dogmatibus, posse prudenter ab infante, v. g., aut rustico assensum supernaturalem repudiari, etiamsi à sexcentis episcopis dedoceantur, atque ad contrarium errorem impellantur. « Teneretur, inquit (infans ille, vel rusticus) inquirere, quid pontifex et Ecclesia catholica, columna et firmamentum veritatis hâc de re doceat, nec Deus qui, ut dicitur Joannis cap. 1, *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, permetteret hunc frustrari notitiâ sufficiente ad retinendam veram fidem : undè non posset prudenter à fide supernaturali semel conceptâ recedere. »

Ita Dominicus Viva, damnatarum propositionum theologicâ Trutinâ, parte secundâ, pag. 82, qui testatur hanc esse communem theologorum sententiâ. Hæc responsio quo sensu videatur intelligenda et asserenda, juvat libratè attentè omnibus exponere. 1° Si habeatur sermo de aliquo ex illis dogmatibus quæ credenda dicuntur *necessitate mediæ*, quorum sepositâ notitiâ, adultum neminem esse salvandum decrevit supremus conferendæ gratiæ et gloriæ auctor et arbiter Deus, illo quod Dominicus Viva protulit, argumento evincitur, ne explicitum quidem assensum verè supernaturalem tali præstitum dogmati, non posse prudenter repudiari : à bonitate enim Dei, suaviterque ac sapienter disponente providentiâ penitus alienum est, ut homo verè fidelis, divinæ supernaturalisque fidei excidium citra culpam ac demeritum patiatur, ideòque ad eum miserè dejiciatur statim, in quo si morti occumberet, æternâ salute privaretur. 2° Si agatur de credendis *necessitate* duntaxat *præcepti* dogmatibus, quorum scilicet non ita necessaria est *explicita fides*, ut etiamsi inculpate defuerit, nunquàm sit ab adultis comparanda salus, probatu difficile saltem foret et arduum, nunquàm posse contingere, ut infans aliquis aut rusticus, prudenter, id est, erroneo quidem, sed inculpato dissensu, repudiet *explicitum* quem præbuerit assensum, alicui ex dogmatibus quorum explicitâ fide sejunctâ, posset tamen salus obtineri. Diximus *explicitum assensum* : non enim excidet ab *implicitâ* divinâque dogmatis illius fide : hæc enim generali et sincero affectu continetur quo paratus erit credere, et reverà credet, quicquid à Deo revelatum fuerit, et ab Ecclesiâ propositum : quamobrem præstitum eidem dogmati assensum supernaturalem propriè non repudiabit. Elverò quot in pagis, quot in urbibus fideles observantur, qui etsi à catholicis semper institutoribus edocti fuerint, mente tamen ignoranter et inculpate gerant varias opiniones, nonnullis revelatis dogmatibus adversantes : illorum nihilominus dogmatum divinam et supernaturalem retinent constanter, licet implicitè fidem, auctoritati et judiciis Ecclesiæ tenacissimo animo subditi.

Hactenus à nobis exposita qui summatim secum recoluerit, ille fatebitur, ad informandam fidem componendasque de Religione controversias, viam nullam eligi potuisse meliorem viâ auctoritatis, qualem propugnamus, egendisque in salutis negotio aptiorem homi-

nibus. Statutum erat, ut exhaustis missionis suæ laboribus, ad Patrem ascenderet Christus: edocendis post ascensionem suam hominibus consultum sincerè voluit: intolerabili, ut ostendimus, fanatismo pateret aditus, si ducendos sese confiderent immediatis ordinariisque revelationibus; ardua nimis et impossibilia tentare juberentur et exequi, si adigerentur ad discutiendas privato examine, quantum sibi opus esset, excitatas de fide ac moribus controversias; Ecclesiæ suæ Christus Dominus qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, eminentem contulit auctoritatem, quā præstantior, aut cui æqualis nulla usquam in terris appareat; Ecclesia quidem suos singulatim, per semetipsam instituere alumnos non potest: quid igitur superest, nisi suis ut tradantur parentibus, ac potissimum Ecclesiæ ministris, qui revelatam à Deo propositamque ab Ecclesiâ doctrinam ipsis referant et exponant. Inerantiam quidem prærogativâ institutores illi non donantur, at singulis illis fuisse concedendam, quis effutire aut suspicari audeat? Ratione ergo duce admonemur et constat inhærendum esse adhibitæ Romanam apud Ecclesiam docendi methodo, quæ quomodo christianæ institutioni idonea sit et planè sufficiat, jam satis declaratum est.

Instabis 3°: Romanâ in Ecclesiâ dùm instituuntur à catechistis tirones, de hoc uno laboratur, nempe ut quæ audiunt teneant memoriter: ad auctoritatem Ecclesiæ attendere non solent; atque interroganti cur credant, prætermisâ auctoritatis illius mentione responderent sese credere, quia hæc et illa doctrina vel à parrocho, vel à parentibus tradita sit. — Resp. Ipsos infantes rationis usum adeptos, Ecclesiæ auctoritatem edoceri, dùm vulgatum addiscunt Apostolorum Symbolum; dùm ipsis proponitur composita et expressa ad eliciendum fidei assensum formula; dùm ipsis exhibetur doctrina catechismi tanquam doctrina societatis sacræ cui per baptismum adunati sunt; satis intelligunt non hæc sibi documenta tradi tanquam privatorum hominum instituta; et quamvis analysisim fidei explicare sermone non valeant, immeritò fingetur, eos auctoritate Ecclesiæ modò *explicitè*, modò *implicitè*, non impelli ad credendum, eorumque fidem in veracitatem Dei, *tanquam formale propriumque motivum non resolvi*.

Inst. 4°: Ad fidem divinam requiritur evidentiâ saltem credibilitatis: nam voluntas cre-

dendi, non est voluntas utcumque credendi, verum ita credendi, ut à fide non absterreant ulla quæ in contrarium afferantur, rationum auctoritatisve momenta: atqui talem habere evidentiâ rustici nequeunt, si Romanæ Ecclesiæ methodo instituuntur. Potest enim intra se dicere rusticus: Ego quidem rudis sum et ignarus, nec video quid propositis credendi motivis objiciatur; alii doctiores et prudentiores hæc eadem fortè possent diluere. Ergo carebit necessariâ ad fidem, tum evidentiâ credibilitatis, tum et consequenter firmitate consensûs.

Resp.: Extra quæstionis statum excurrit conficta hæc hypothesis. Ita secum si reputaret rusticus, sibi in mentem induceret, credibilitatis motiva qualia et quomodò sibi proponuntur, posse forsitan à peritioreb elevari, nutaret ipsius incerta fides; non promoveretur ultra probabilis assensûs limites, nec proinde supernaturalis foret ac divina; comparisonem hanc non instituunt, nec, si mentibus eorum occurreret, rationem illius habendam judicarent rudes et illiterati de quibus loquimur; propositis sibi dogmatibus absque ullâ dubitatione, simpliciter ex animo acquiescunt, persuasum habentes credendum esse pastoribus et aliis qui interpositâ Dei auctoritate, atque Ecclesiæ adjuncto testimonio, ipsis proposuerint, quæ credere, quæ agere ad salutem consequendam oporteat. Quomodò autem rationabilem ac supernaturalem fidei assensum possint elicere, conferantur, si juvat, quæ supra exposuimus.

At, inquires, si fallerent parentes aut parochus, nullus tum ab alumno eliceretur de proposito tunc dogmate assensus fidei; ergo illorum testimonium habetur tanquam fundamentum assensûs quem præstandum tirones putaverint; ergo assensus ille non potest majorem sortiri certitudinem eâ quæ per se nascitur ex testimonio parentum aut parochi. — Resp. Si fallerent aut fallerentur parentes vel parochus, tum divinâ veracitate, quæ errori consentire non potest, haud inniteretur assensus quem præberent ipsorum alumni; non idcirco parentum aut parochi testimonium habetur, nec habendum est tanquam fundamentum assensûs fidei, ejusdemque certitudinis ac firmitatis mensura et regula: quando enim consonat revelationi, atque ita propositum fuit tironum mentibus, ut rationabile quodlibet dubium ab eisdem amoveat, tunc, ut diximus, totos se divinæ veracitati devovet;

qui sic instituuntur; non alio, tanquam *proprio et formali motivo* incitantur ad credendum: eblandiente et urgente gratiâ in eum erumpunt assensum, qui divinæ auctoritati, quam unam attendunt, quantum in ipsis est, respondeat: ac proinde altioris ordinis obtineat certitudinem, eâque longè superiorem, quàm humana possit institutio procreare; hinc revelatum dogma ipsis propositum accipiunt, *non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei.*

Objectio ducta ex statu Ecclesiæ prioribus mundi seculis.

Temporibus quæ legem Mosaicam anteverterunt, nulla extabat in causis fidei visibilis auctoritas dirimendis destinata controversiis, quam adire tenerentur, qui inter se dissiderent; disseminati erant diversis in regionibus fideles, et illi quidem numero pauci, nulli subiacentes visibili capiti, nullâ exteriore communione sibi invicem devincti: post constitutam verò synagogam stabat quidem tribunal ad quod deferri quidem oportuit subortas inter Judæos de cultu divino lites; at non lege Mosaicâ, nec sacerdotum ejus auctoritate obstringebantur extraneæ gentes, quæ tamen salutem consequi, ac ideò veram ad fidem poterant pertinere.

Resp. Ab initiis quidem mundi extitit Ecclesia, seu fidelium societas extra quam nulla salus; at nulla tunc erat constituta hierarchia, non publicum et universale docendi ministerium, nulla publica auctoritas cui parere populi omnes tenerentur. Acceptâ primis à patriarchis traditione dirigebantur fideles, quam docebant sive parentes, sive constituti variis in civitatibus ad Religionis munia sacerdotes, ita ut illis quoque temporibus adhiberetur auctoritatis via in rebus Religionis. Deus etiam interdum per angelos, per prophetas, aliquando per semetipsum erudiebat quos vellet. Præter naturalem legem, pauca erant revelata dogmata, qualis erat destinatio supernaturalem ad finem, fides in Messiam quem ab origine mundi promiserat Deus, paucissimi erant fideles. Eadem quidem semper fuit Ecclesia quoad substantiam; sed eandem semper formam, eundem semper statum non induit; ad eam pertinebant, eandem in societatem cooptati censebantur, qui licet per diversas disseminati regiones, eandem profitebantur fidem, ac præsertim in Messie qui tum expectabatur meritis, spem salutis suæ collocabant: idem ferè post legis Mosaicæ constitutionem sen-

tiendum est de omnibus præter Israeliticam gentibus; neque enim propriis legis illius mandatis tenebantur. Poterant tamen qui voluerint, eam amplecti; poterant qui eandem noverint, plurimum hæc notiâ in iis quæ ad bonos mores fidemque spectarent, adjuvari.

Propositâ objectione, si quid haberet difficultatis et laboris, urgerentur præ cæteris omnibus Protestantes; namque ante tempora legis Mosaicæ, nullis erat libris Spiritu sancto afflante scriptis consignata Religio: Scripturis tamen in eâ investigandâ, tanquam soli et credendi et docendi regulæ inhærendum esse contendunt Protestantes; traditione transmittebatur, à gente in gentem, à generatione in generationem; traditionis nullam aut penè nullam in fide instruendâ rationem habent Protestantes; si respondeant alium fuisse statum Ecclesiæ priscis mundi ætatibus, alium verò post invectam christianam legem, multaque vigere in isto, quibus alter caruerit, idem accipiant à nobis responsum, cui adjicimus, constitutum esse à Christo ministerium publicâ, perpetuâ, universali in spiritualibus auctoritate, cui doctos et indoctos ad salutem assequendam obtemperare voluit, cujus ope certò ab adulterinis genuinæ secernantur Scripturæ, dignoscantur ac defendantur veræ traditiones, verbi divini tum scripti, tum et traditi exploretur atque exponatur sensus, retegantur ac repellantur insidiantes catholicis dogmatibus hæreses, nec omni vento doctrinæ, fractis repagulis fideles abripiantur.

ANNOTATIO EDITORUM.

Antequàm ad alias objectiones transeamus, non abs re erit audire eximium auctorem P. Rozaven, hanc ipsam materiam, nempe visibilem in spiritualibus auctoritatem sub lege Mosaicâ, luculenter versantem in opere cui titulus: *Examen d'un ouvrage intitulé: Des doctrines philosophiques sur la certitude*, etc. Porro de catholicæ theologiæ principiis circa fidem ante Christi tempora sic disserit capite 5:

« L'auteur dans ce chapitre s'étend à prouver ce qu'aucun Catholique ne pensera certainement à lui contester, que le Christianisme a commencé avec le monde, et que la révélation faite à nos premiers pères est parfaitement d'accord avec la foi que nous professons. Il n'y a rien à dire là-dessus, il est d'accord avec tout le monde, il a pour lui le consentement commun des Chrétiens. Mais à la page 103 recommencent l'exposition de ses sentimens particuliers, et les raisonnemens de sa

raison individuelle ; il est nécessaire de les distinguer de la doctrine catholique, et convenable de les examiner.

« Tous les théologiens, dit-il, reconnaissent que l'ordre primitif et général était que les pères instruisissent les enfants, et que la foi fût conservée par une tradition perpétuelle. Mais l'ordre établi de Dieu pour conserver la vraie Religion, étant indépendant de la volonté des hommes, a dû toujours subsister, et n'a pu jamais cesser d'être obligatoire pour tous.... Si l'ordre de tradition demeurant obligatoire pour tous, la tradition eût cessé de fait dans le genre humain, cette unique voie de connaître la Religion eût été à-la-fois nécessaire et impossible. » Les mots soulignés sont de Suarez (*de Fide, disput. 4, sect. 1*). Et ce théologien ajoute : *Et hoc modo Adam instruit in fide filios suos*. Oui, tous les théologiens reconnaissent sans difficulté que tel était l'ordre primitif et général. Les pères avaient incontestablement l'obligation d'instruire leurs enfants dans la foi. Mais tous les théologiens ne reconnaîtront pas la légitimité des conséquences que l'auteur tire de ce principe, ni la force de ses raisonnements. Dans quel sens l'ordre général établi de Dieu pour connaître la vraie Religion était-il indépendant de la volonté des hommes ? Dans ce sens sans doute que Dieu n'avait pas consulté les hommes pour établir cet ordre, et dans ce sens encore que les hommes n'avaient pas le droit de changer cet ordre, et qu'ils devaient s'y conformer. Mais personne n'ignore qu'il y a une indépendance de droit et une indépendance de fait. L'homme est toujours, de droit, soumis à l'ordre établi de Dieu, mais il ne l'est pas toujours de fait, et il ne s'en écarte que trop souvent. C'est là une triste suite de sa liberté, qui est aussi dans l'ordre établi de Dieu. Dieu avait ordonné que les pères instruisissent leurs enfants dans la Religion ; c'était l'ordre qu'il avait établi, et l'homme devait s'y soumettre. Suarez dit qu'Adam s'y conforma en effet, et qu'il instruisit ses enfants dans la foi. Il remplit en cela son devoir ; mais Suarez ne dit pas, et je crois que personne ne peut affirmer que tous les enfants d'Adam eurent la même fidélité à s'acquitter de cette obligation. Dieu avait aussi créé l'homme innocent et immortel, et tous ses enfants devaient hériter de ces précieuses prérogatives. C'était l'ordre établi de Dieu, et nul

doute qu'Adam ne fût obligé de transmettre à ses descendants les dons qu'il avait reçus. L'ordre était indépendant de droit de la volonté de l'homme, et c'était évidemment la volonté de l'homme qui devait y être soumise. Cependant le contraire arriva ; l'homme libre se révolta contre l'ordre établi de Dieu, et cet ordre cessa par suite de sa rébellion. Dieu, plein de miséricorde, n'abandonna pas l'homme à sa misère ; il établit un autre ordre de grâce ; il fit à l'homme pécheur des promesses, soumit sa raison à la foi, et le chargea de transmettre à ses descendants, avec l'histoire de sa dégradation, les promesses consolantes et les conditions de sa réintégration. Cette obligation qu'Adam remplit fidèlement, il la transmit à sa postérité, et c'étaient les chefs de famille qui étaient chargés d'instruire leurs enfants. Mais en recevant cette obligation, ils ne perdirent pas la liberté ; ils devaient obéir, mais ils pouvaient se soustraire à l'obéissance. On conçoit donc très-bien que cet ordre établi de Dieu a pu cesser de fait par suite de l'abus de la liberté des descendants d'Adam, qui ont pu négliger ce devoir essentiel. Je n'examine pas pour le moment si cet ordre a cessé effectivement ; il me suffit d'avoir montré qu'il a pu cesser, et que les raisonnements de l'auteur, ici comme dans presque tout son ouvrage, portent sur des équivoques. Il joue sur le mot *indépendant*, qui, comme je viens de le faire voir, et comme je l'avais déjà montré ailleurs, peut être pris dans deux sens différents. Quelques lignes plus bas il joue sur le mot *pouvoir*, lorsqu'il dit : *Si, à aucune époque, il eût été au pouvoir de l'homme de l'abolir, de constituer un ordre différent*, etc. Si l'homme ne pouvait que ce qu'il doit, le raisonnement serait bon ; mais comme, malheureusement, le pouvoir dans l'homme est beaucoup plus étendu que le devoir, il y a un vice radical dans cette manière de raisonner. Adam n'avait pas le pouvoir, c'est-à-dire le droit de changer l'ordre heureux que Dieu avait établi pour lui et pour sa postérité, mais il en avait le pouvoir de fait, et il ne l'a que trop prouvé. Cette distinction n'est pas moins applicable à ses descendants.

« Sous la loi nouvelle, l'ordre établi de Dieu pour propager et perpétuer la vraie Religion est la prédication des apôtres et de leurs successeurs. Cet ordre est sans doute indépendant de la volonté des hommes, si l'on ne considère que le droit et l'obligation qu'ont tous

les hommes d'obéir à Dieu ; mais a-t-il également l'indépendance de fait ? L'expérience nous prouve le contraire. L'ordre établi de Dieu a cessé de fait chez plusieurs peuples, et en particulier pour le Japon. Il est incontestable qu'il existe des millions, je dirai des centaines de millions d'individus pour qui l'ordre de la prédication des apôtres est comme s'il n'existait pas. Si nous considérons le train que prennent les choses, nous avons lieu de craindre que cet ordre ne cesse également de fait en bien d'autres pays, et nous pourrions même prévoir une cessation totale, si les promesses de Jésus-Christ ne nous garantissaient la perpétuité du sacerdoce et du ministère apostolique jusqu'à la fin des siècles.

« Maintenant, si nous considérons que, dans les temps qui ont précédé la venue du Messie, il n'existait pour l'univers, la Judée seule exceptée, aucun corps enseignant la Religion, mais que cet enseignement était abandonné aux pères de famille, il est aisé, indépendamment de l'histoire, de conjecturer ce qui a dû arriver aux traditions. Il était comme impossible qu'elles ne se perdissent pas, ou qu'elles ne s'altérassent pas essentiellement ; d'autant plus que les pères de famille n'avaient aucune promesse divine, ni d'assistance particulière pour ne se point tromper, ni de fidélité pour s'acquitter de leur devoir. « Lorsque les familles, dit Bergier, furent obligées de se disperser, plusieurs, uniquement occupées de leur subsistance, oublièrent les leçons de leurs pères et la tradition primitive, et tombèrent dans un état de barbarie et dans une ignorance aussi profonde que si jamais Dieu n'eût rien enseigné aux hommes. » Aussi voyons-nous que, peu de temps après la dispersion des familles, Dieu se choisit une famille, puis un peuple à qui il confia le dépôt de ses promesses, pour que le souvenir ne s'en perdît pas sur la terre. *Credita sunt illis eloquia Dei.* (Rom. 2, 2). Et même chez ce peuple élu, le culte du vrai Dieu ne put se conserver que par une multitude de promesses, et par la mission presque non interrompue de prophètes, interprètes de la volonté divine, et chargés de lui annoncer les menaces et les promesses que Dieu lui adressait pour le retenir dans ce devoir ou pour l'y ramener lorsqu'il s'en était écarté. Que serait donc devenu le peuple lui-même, ce peuple de prédilection pour qui Dieu avait si souvent déployé la force de son bras, si l'instruction religieuse y avait été

abandonnée aux seuls soins des pères de famille ?

« Je sais les efforts qu'on a faits pour prouver que tous les peuples ont reconnu l'unité de Dieu, et qu'il n'a jamais existé un vrai polythéisme sur la terre ; mais je sais aussi que, sans contredire la doctrine catholique, on peut soutenir que, si le souvenir des antiques traditions n'était pas entièrement perdu chez les nations, ce souvenir était si obscur, si imparfait, si altéré par les erreurs que le temps, l'ignorance, les passions y avaient jointes, qu'il était comme nul pour la masse du genre humain ; vu que, pour dénier l'erreur de la vérité, il aurait fallu des recherches et des études dont peu de personnes sont capables. J'ai dit qu'on pourrait soutenir cette assertion sans contredire la doctrine catholique, et je pourrais sans doute dire quelque chose de plus. Ce sont surtout les protestants, et entr'autres le célèbre Beausobre, qui ont travaillé avec le plus d'ardeur à prouver que la connaissance du vrai Dieu et de son unité était universellement répandue chez tous les peuples, qu'il n'a existé nulle part un vrai polythéisme, que nulle part on n'a attribué les attributs de la divinité à des créatures, et surtout à des créatures inanimées, etc. Des théologiens catholiques ont réfuté cette doctrine qu'ils croyaient ne pas s'accorder avec la doctrine catholique, et ont cru pouvoir en démontrer la fausseté par l'autorité même des divines Ecritures. Mais c'est là une discussion dans laquelle je ne veux pas entrer ; il me suffit d'avoir fait voir que notre auteur, qui avait annoncé qu'il allait exposer les principes de la théologie catholique touchant la foi avant Jésus-Christ, nous donne des principes qui n'appartiennent pas à cette doctrine.

« Il prétend que, si la tradition eût cessé de fait dans le genre humain, cette unique voie de connaître la religion eût été à la fois nécessaire et impossible. Mais d'abord, aucun théologien ne prétend que la tradition ait cessé dans le genre humain. Le mode de transmettre la tradition peut changer, sans que la tradition ait cessé pour cela. L'Histoire sacrée nous apprend que lorsque les pères de famille devinrent négligents à remplir l'obligation qui leur était imposée, Dieu suppléa à leur négligence par le choix d'une famille et d'un peuple chez qui le dépôt des croyances religieuses se conserva intact. Le peuple Juif, quoique peu nombreux et habitant un pays d'une petite

étendue, était en relation avec les principaux peuples de la terre. Les fréquentes captivités des enfants d'Israël chez différentes nations les avaient fait connaître. La singularité de leur culte, son contraste avec les cultes de toutes les nations frappait les yeux et devait exciter la curiosité. Les individus de ce peuple, bien loin de dissimuler leur croyance dans les lieux où ils étaient exilés ou qu'ils parcouraient pour leurs propres affaires, regardaient comme un point de religion et une affaire de conscience de répandre autant qu'ils le pouvaient la connaissance du vrai Dieu. C'était là un moyen très-suffisant d'amener tous les peuples à cette connaissance si nécessaire, si les peuples, insoucians et livrés au désordre de leurs passions, avaient fait quelque cas de la vérité. Joignez à cela les hommes extraordinaires que Dieu suscitait de temps en temps chez les nations, et qui avaient aussi sans doute une mission, puisque saint Paul leur reproche de ne l'avoir pas remplie, et les accuse d'injustice pour avoir retenu captive la vérité qu'ils étaient chargés de manifester. Voilà l'ordre public et général que Dieu avait substitué à cet autre ordre qui avait cessé par la négligence et la perversité des hommes; et c'est aussi à cette négligence et à cette perversité qu'il faut s'en prendre, si des moyens très-suffisants en eux-mêmes pour faire connaître la vérité par toute la terre ne produisirent pas cet heureux effet.

« Ensuite, nous savons qu'il existe deux ordres de la divine Providence, l'un général, l'autre particulier; l'un public, l'autre secret. Écoutez saint Augustin : « *Quoniam divina* (1) « *Providentia, non solum singulis hominibus* « *quasi privatim, sed universo generi humano* « *tantum publicè consulit, quid cum singulis* « *agatur, Deus qui agit atque ipsi cum quibus* « *agitur sciunt. Quid autem agatur cum genere* « *humano, per historiam commendari voluit,* « *et per prophetiam.* » (De verâ Relig. n. 46., L'ordre général de la Providence est pour le genre humain et pour les nations en masse; cet ordre serait très-suffisant pour les individus, si les nations s'y conformaient fidèlement. Par

(1) « La divine Providence ayant pourvu « non seulement aux besoins de chaque homme « en particulier, mais encore aux besoins « communs de tout le genre humain : ce que « Dieu fait pour chaque individu, lui seul le « sait, et celui en faveur duquel il agit; ce « qu'il fait pour le genre humain, il a voulu « nous le manifester par l'histoire et par les « prophéties. »

exemple, si toutes les nations avaient reçu les prédicateurs de l'Évangile et écouté leurs leçons avec docilité, il n'y aurait aujourd'hui que des chrétiens sur la terre. Mais comme il n'arrive que trop souvent que les nations résistent à cet ordre général et le rejettent, sans qu'il y ait de la faute de tous les particuliers, la divine Providence paraîtrait en défaut, si, outre le moyen général destiné au genre humain en général, elle n'avait pas des moyens particuliers pour la conduite des individus.

« Cette Providence particulière, en ce qui concerne la religion, a toujours été et est encore aujourd'hui nécessaire; car malgré la grande facilité qu'il y a de connaître la religion chrétienne, c'est un fait incontestable qu'il y a des millions d'individus à qui cette connaissance est impossible, à ne considérer que l'ordre général de sa promulgation. Sous l'ancienne loi, il est indubitable que l'ordre général était encore beaucoup plus insuffisant pour les individus; et c'était à l'ordre particulier, alors comme à présent, qu'il appartenait d'y suppléer. Mais par quels moyens y suppléait-il? C'est ce qu'il est inutile d'examiner; car, comme le dit saint Augustin, si nous connaissons par l'histoire et par les prophéties l'ordre général et la conduite de Dieu à l'égard du genre humain, ce qui se passe entre Dieu et la créature individuelle n'est connu que de Dieu et de l'âme sur laquelle il agit. Cet ordre secret nous sera connu au jour des manifestations; et il nous suffit, pour le présent, de savoir que cet ordre est essentiellement juste, et qu'aucun individu ne sera condamné ou puni pour avoir ignoré ce qu'il n'était pas en son pouvoir de connaître. C'est donc fort mal raisonner que de dire : Les hommes, pris individuellement, n'avaient d'autres moyens de connaître la religion que l'instruction des pères; donc cette instruction n'a pas pu cesser. Les moyens qui nous sont connus sont les moyens généraux, qui constituent l'ordre public et commun, et à leur défaut, il y a pour les individus des moyens qui nous sont inconnus et dont ils ne sont jamais privés que par leur faute. Cela doit s'entendre dans les choses qui sont d'absolue nécessité.

« Que le gouvernement du Japon, par exemple, ferme la porte aux prédicateurs de l'Évangile et prive ainsi tous ses sujets de ce moyen général que Dieu a établi pour que les hommes parviennent à la foi, c'est sans doute un grand malheur; car le moyen commun est sans contredit le plus efficace pour les indivi-

dus. Mais les individus qui ne sont point coupables de cet obstacle mis à la prédication de l'Evangile, seront-ils pour cela entièrement abandonnés, et n'auront-ils aucun moyen de parvenir au salut? L'infinie miséricorde de Dieu ne nous permet pas de le penser. Le salut leur est devenu beaucoup plus difficile, mais pas impossible. Dieu a pour chaque individu un ordre de Providence dont il s'est réservé le secret. Les uns ont plus de secours et de grâces que les autres, car Dieu distribue ses dons comme il lui plaît; mais personne n'est entièrement abandonné. Ce que je dis du Japon s'applique de soi-même à bien d'autres peuples et à la généralité des peuples avant Jésus-Christ. Ils s'étaient privés par leur faute du moyen général que Dieu leur avait donné de connaître la religion, ils s'étaient soustraits à l'ordre établi de Dieu; mais l'ordre particulier de la Providence n'a jamais cessé d'exister, parce que cet ordre est pour chaque individu, et qu'il dépend de chacun d'y être fidèle.

« Je ne suivrai pas l'auteur dans la description qu'il fait du christianisme avant Jésus-Christ. Il voit les pères de famille, égyptiens, chaldéens, grecs, romains, gaulois, etc., occupés à instruire leurs enfants dans la connaissance de la loi divine; il n'a aucune difficulté à trouver en tous lieux une autorité infaillible et visible, pour juger les controverses qui pouvaient s'élever en matière de religion; il voit que partout il était facile à tous les hommes de connaître la vraie religion. Tout cela, je l'avoue, est beau, mais, malheureusement, un peu idéal et pas assez d'accord avec ce que l'histoire nous apprend de l'état des nations à la venue du Messie. Je crois avoir démontré que cette théorie n'appartient pas à la doctrine catholique, et que rien ne nous oblige de l'admettre contre notre propre conviction. L'auteur substitue visiblement les principes qu'il s'est faits à ceux de la théologie catholique qu'il avait promis d'exposer. Je n'examinerai pas s'il a toujours saisi le vrai sens de Suarez dans les nombreux passages qu'il en cite. Il me paraît qu'il a lu bien superficiellement les ouvrages de ce grand théologien; mais une discussion sur ce point me conduirait trop loin, et elle n'est nullement nécessaire. »

In sequenti capite, Cartesianam doctrinam, quatenus ad fidem ante Christum respicit, hoc modo expendit egregius auctor :

« Je ferai peu d'observations sur ce chapi-

tre. L'auteur n'y fait guère que répéter ce qu'il a déjà dit, ou déduire des conséquences des principes qu'il a établis. J'ai examiné ces principes et je les ai trouvés fort peu solides. Nous devons admettre en tout et sans hésiter la doctrine catholique, mais l'auteur confond trop souvent avec cette doctrine ses propres idées; or ses idées ne sont pas des dogmes, ni toujours des vérités. Il combat, dit-il, le cartésianisme et la théologie fondée sur le cartésianisme. Pour moi, je ne défends ni ne condamne le cartésianisme, qui est un système de philosophie que l'Eglise n'a ni approuvé ni condamné, et je ne connais pas de théologie fondée sur le cartésianisme. Lorsque je me suis permis de combattre les idées de l'auteur, je ne me suis appuyé que sur saint Augustin et saint Thomas, qui n'étaient pas cartésiens.

« Arrêtons-nous un instant sur un raisonnement fort singulier que l'auteur met dans la bouche d'un Cartésien qui croit que la raison générale peut se tromper : « La raison humaine, lui fait-il dire, peut se tromper, et même elle se trompe de fait sur plusieurs points; en conséquence, je dois trouver la certitude dans ma propre raison, qui n'est cependant qu'une partie de la raison humaine essentiellement faillible. » L'auteur ajoute : « Est-ce assez d'absurdités ? » (p. 129). Je conviendrais sans aucune difficulté que ce raisonnement est passablement absurde, et la plus grande absurdité que j'y trouve est de dire que la raison de l'individu n'est qu'une partie de la raison humaine. On dirait tout aussi bien que l'âme de l'individu n'est qu'une partie de l'âme humaine, que sa volonté n'est qu'une partie de la volonté humaine, que son corps n'est qu'une partie du corps humain. Je demanderai volontiers avec l'auteur : Est-ce assez d'absurdités ? Et je demanderai de plus : Est-ce à un Cartésien qu'il faut attribuer ces absurdités ? Les trouve-t-on dans quelqu'ouvrage de Descartes ou d'un autre philosophe qui professe sa doctrine ? Assurément, la philosophie qui les enseigne ne sera jamais ma philosophie. Une seconde absurdité est de dire : *La raison humaine peut se tromper : en conséquence, je dois chercher la certitude dans ma propre raison.* Cette conséquence, je l'avoue, est inepte, absolument contraire aux règles de la logique, et je ne prendrai jamais pour maître de dialectique celui qui raisonnerait de la sorte. Si l'auteur a trouvé ce raisonnement dans quelque philoso-

phe ou théologien cartésien , il a toute raison de s'en moquer , mais je soupçonne que c'est un raisonnement de sa façon , imaginé pour faire paraître ses adversaires aussi niais et aussi sots que possible.

« Quoi qu'il en soit , je ne prétends pas justifier les Cartésiens , mais je crois que ce ne serait pas trop mal raisonner que de dire : Quoique toute raison humaine soit sujette à se tromper , et que par conséquent ma raison qui est aussi une raison humaine , soit également faillible , il ne s'ensuit nullement de là qu'elle ne soit capable d'aucune certitude , qu'elle n'ait en elle-même aucun principe de certitude , ou qu'elle puisse se tromper toujours et en toute chose ; et par conséquent je dois rejeter également et le sentiment de ceux qui attribuent à la raison humaine l'infailibilité ou la certitude de ne se tromper jamais , et le sentiment de ceux qui soutiennent que je ne puis trouver en ma raison humaine aucune certitude quelconque. L'auteur est-il de mon avis ? ou bien ce raisonnement lui paraîtrait-il également absurde ? S'il le condamne , je m'en consolerais par l'assurance que j'aurai pour moi saint Augustin et saint Thomas , et sans doute bien d'autres qui font quelque cas de ces saints docteurs. De plus , en raisonnant ainsi , je ne crains pas que la théologie catholique me condamne.

« Mettons de côté une bonne fois les préventions et les fausses notions , et raisonnons. La raison générale , comme je l'ai dit plusieurs fois , est un pur être de raison. Vouloir en faire un être réel , la personnifier , lui attribuer l'infailibilité , est une absurdité manifeste. La raison humaine , supposée existante , est tout aussi essentiellement individuelle que l'âme humaine , la nature humaine. Il existe autant d'âmes humaines , de natures humaines , de raisons humaines , qu'il existe d'individus à qui la dénomination d'hommes peut convenir. Il est absurde d'entendre les expressions d'âme humaine , de nature humaine , de raison humaine , d'une âme , d'une nature , d'une raison générale distribuée par parties entre les individus qui composent l'espèce humaine ; elles ne peuvent se prendre que pour l'âme , la nature , la raison , qui existent tout entières dans chacun des individus qu'on appelle hommes , et qui ne seraient tout au plus que des parties d'hommes s'ils n'avaient qu'une partie de la nature humaine. Ces notions si simples , si incontestables , suffisent pour renverser des

théories imaginaires , fondées uniquement sur des mots auxquels on n'attache aucune signification précise. On parle de raison générale , de raison particulière , de raison humaine , de raison des sociétés , de raison des chrétiens ; et on ne pense seulement pas à donner une définition claire de la raison. Voilà ce qu'on appelle rétablir l'enseignement sur sa véritable base !

« Partant donc du principe incontestable que la raison humaine est une faculté de l'âme humaine , et que chaque individu reçoit immédiatement de Dieu sa raison comme il en reçoit son âme , laquelle n'est point une participation d'une âme supérieure , d'une âme générale , mais bien une substance créée de Dieu , et par sa nature dépendante de Dieu seul ; la seule question raisonnable que l'on puisse proposer sur le point qui nous occupe , est si , pour connaître la vérité , surtout en matière de religion , c'est une règle toujours sûre et prudente de s'en rapporter au jugement du plus grand nombre. Cette question a beaucoup d'affinité avec cette autre : Si , pour se bien conduire , c'est une règle toujours sage et prudente d'agir comme le plus grand nombre ; car l'influence de la volonté de l'homme sur sa raison est telle , qu'un cœur dépravé entraîne la raison dans les plus grands égarements.

« Le premier homme , créé dans un état d'innocence et de sainteté , ayant un empire absolu sur toutes ses passions , possédait la raison humaine dans son plus haut degré de perfection. Il paraît même que les défenseurs du nouveau système ne peuvent , sans démentir leurs principes , lui refuser l'infailibilité , puisqu'ils en font un attribut de la raison humaine , qu'il devait posséder en entier et non seulement en partie comme les individus qui peuplèrent ensuite la terre. Les théologiens catholiques ne reconnaissent cette infailibilité ni dans le premier homme seul , ni dans la multitude de ses descendants , car ils pensent que l'infailibilité proprement dite est un attribut incommunicable de la divinité ; mais ils croient avec saint Thomas que l'innocence primitive de l'homme le garantissait de l'erreur comme du péché , de sorte que sa volonté seule pouvait l'entraîner dans l'erreur en le faisant d'abord tomber dans le péché. Mais le péché originel changea bien la condition de l'homme , sa raison s'affaiblit en proportion de la corruption de son cœur. Il paraît donc que l'on dut chercher la vérité là où l'on pouvait trouver la

vertu. Or ce n'est pas sans doute dans la multitude qu'on peut espérer de trouver la rectitude de la volonté, d'où il suit que ce n'est point dans le grand nombre qu'il faut chercher la vérité ou la perfection de la raison. L'Esprit-Saint nous apprend à nous défier de la multitude corrompue : *Non sequeris turbam ad faciendum malum : nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies.* (Exod. 23, 2.) *Consiliarius sit tibi unus de mille.* (Eccli. 6.) *Stultorum infinitus est numerus.* (Eccli. 1, 15.) Et c'est surtout lorsqu'il est question des vérités religieuses, de ces vérités qui imposent des devoirs à l'homme, qui l'obligent à maîtriser ses passions, que le jugement de la multitude doit nous être suspect ; car il est écrit : *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei.* (1 Cor. 2, 14.) Dans les temps antérieurs au déluge, pour avoir des notions saines de la divinité, je crois qu'il aurait fallu plutôt s'adresser à ceux que l'Ecriture appelle *enfants de Dieu*, et qui étaient presque réduits à la seule famille de Noé, qu'à cette multitude insensée dont il est dit : *Omnis caro corruperat viam suam.* (Gen. 6, v. 12.) Et en tout temps, la méditation, la prière, la pureté de cœur furent plus efficaces pour connaître les vérités du salut, que le sentiment du plus grand nombre. *Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est.* (Ps. 118, 99.) *Super senes intellexi, quia mandata tua quæsi.* (Ibid. 100.) Je crois qu'il serait difficile de trouver un texte de l'Ecriture sainte qui nous présentât le sentiment du plus grand nombre comme règle de nos croyances et principe de nos certitudes.

Denique de doctrinâ auctoritatis in suis ad fidem respectibus ante Christi tempora specialius disputat toto capite 7, quod, licet paulò longius, pro rei gravitate hæc in annotatione libenter adjungimus :

« L'auteur, à son ordinaire, trouve ici sa tâche extrêmement facile ; et en effet, il faut avouer qu'au moyen de quelques suppositions, qui ne lui coûtent rien, il arrange les choses avec une merveilleuse facilité. Sa doctrine philosophique n'est autre que la doctrine catholique même ; qui osera le contredire ? « Pour constater, dit-il, l'identité de la doctrine théologique et de la doctrine philosophique, il suffit de les exposer : que dit en effet la théologie ? Que la révélation primitive a été pour le genre humain le principe de la foi ; que d'après l'ordre établi de Dieu, cette ré-

vélation devait être connue de siècle en siècle par voie de tradition : que l'Eglise universelle se composait d'hommes qui conservaient leurs croyances à l'enseignement de la tradition des vérités primitivement révélées. » Est-il bien vrai que la théologie catholique dise tout cela ? Malgré le ton affirmatif que l'auteur prend ici, il est permis d'en douter, et de soupçonner qu'en exposant à sa manière la doctrine catholique, il use de certaines réticences qui pourraient induire en erreur. Efforçons-nous donc de démêler ce qui est vrai de ce qui est faux ou hasardé.

« La théologie catholique enseigne, il est vrai, que Dieu a, dès le commencement, révélé à l'homme quelques vérités dont la connaissance lui était nécessaire, telles que le mystère de la rédemption et le moyen d'obtenir la rémission des péchés. Quant au dogme de l'unité de Dieu, la théologie n'enseigne pas qu'une révélation fût nécessaire pour l'enseigner au premier homme, puisque sa raison bien éclairée suffisait pour lui donner la connaissance certaine de cette vérité et de bien d'autres. J'entends parler d'une révélation proprement dite, qui se fait par un moyen extérieur ; car la lumière divine qui éclaire la raison, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. 1, 9), est aussi une révélation, mais non une révélation qui soit l'objet de la foi. La théologie enseigne aussi que l'homme avait l'obligation de transmettre à ses descendants la connaissance des vérités qui lui avaient été révélées, mais elle ne nous oblige pas de croire que les hommes aient toujours été fidèles à cet ordre établi de Dieu, elle nous dit plutôt le contraire ; elle n'enseigne pas que la connaissance des vérités primitivement révélées ait été transmise de siècle en siècle par une tradition perpétuelle et universelle, ni que cette connaissance se soit conservée dans tous les pays ; elle n'enseigne pas qu'il existât une Eglise universelle qui fût visible chez tous les peuples ; elle n'enseigne pas que chez tous les peuples il existât un enseignement public et infaillible de la vraie Religion et des vérités primitivement révélées. Je crois même qu'il est bien difficile de concilier ces dogmes de nouvelle invention avec l'enseignement théologique tel que nous l'ont transmis nos pères ; car selon cet enseignement, lorsque le Messie parut dans le monde au temps annoncé par les prophètes, l'universalité des hommes était plongée dans l'ignorance la plus déplorable des vérités les plus nécessaires au

salut. Anciennement, dit saint Thomas, Dieu n'était connu que dans la Judée, maintenant il l'est par toute la terre : *Antiquitus Deus erat notus tantum in Judæa, nunc autem per totum mundum.* (Expos. in Symb. art. 9.)

« Si nous consultons l'histoire, nous trouvons que le vrai Dieu n'avait d'autel nulle part; ou s'il en avait un dans la ville la plus renommée par sa civilisation, par sa science et ses beaux-arts, cet autel n'existait que pour proclamer qu'on ne connaissait pas ce Dieu créateur du ciel et de la terre, et que tout au plus soupçonnait-on son existence; il portait pour inscription : *Ignoto Deo.* Aussi cet hommage insignifiant rendu à la Divinité n'empêchait-il pas que la ville entière ne fût livrée au culte superstitieux et insensé des idoles : c'était là le culte qui était approuvé par le *consentement commun.* *Hoc peccatum apud gentes commune erat, et non reputabatur.* (S. Thom. in 1. ad Cor. c. 12, lect. 1.) Saint Paul annonce aux Athéniens ce Dieu auquel ils rendaient une espèce de culte sans le connaître, ce Dieu créateur de l'univers et inconnu à l'univers. *Mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.* (Joan. 1, 10.)

« Le docteur des nations donne aux Athéniens une autre leçon dont ils avaient également besoin : il leur apprend qu'ayant une origine divine, comme quelques uns de leurs poètes l'avaient dit, ils ne devaient pas croire que la Divinité pût être semblable à de l'or, de l'argent, ou de la pierre, dont l'art et l'industrie des hommes avaient fait des figures. Enfin il leur déclare que Dieu, après avoir souffert l'ignorance de ces temps, leur fait prêcher la pénitence : *Genus ergo cum simus Dei, non debemus aestimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, et cogitationis hominis, divinum esse simile. Et tempora quidem hujus ignorantie despicies Deus, nunc ammoniat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant.* (Act. 17, 29, 30.) Le même Apôtre écrivant à des gentils nouvellement convertis à la foi, leur rappelle leurs égarements et leurs erreurs sur la Divinité, et leur dit : Vous vous souvenez bien qu'étant païens vous vous laissiez entraîner (en suivant le *consentement commun*), selon qu'on vous menait, vers des idoles muettes. *Sicitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta, prout ducebamini, euntes.* (1 Cor. 12, 2.) Et encore : *Sed tunc quidem ignorantes Deum, jis, qui naturâ non sunt dii, serviebatis.* (Galat. 4, 8.) Ces reproches de l'Apôtre paraissent-

ils bien fondés dans la doctrine de ceux qui prétendent que la foi des vérités primitivement révélées s'était conservée chez tous les peuples par une tradition perpétuelle, universelle, infaillible ?

« Enfin les théologiens catholiques anciens et modernes et les docteurs de l'Eglise enseignent communément que, pour parvenir au salut, il n'était point nécessaire d'appartenir à la Synagogue, et que Dieu a pu avoir et a eu en effet des élus parmi les nations; mais ils enseignent également qu'il n'y avait de vraie Eglise visible, ayant un enseignement connu et public, que celle du peuple de Dieu.

« L'auteur ajoute : « Que dit la doctrine philosophique ? Partant du principe d'autorité, elle en conclut d'abord la *nécessité* d'une *révélation primitive*, qu'elle établit en même temps comme *fait*, d'après le témoignage de tous les peuples; elle conclut, en second lieu, du principe fondamental d'autorité, la *nécessité perpétuelle et universelle* de la tradition, et elle prouve en même temps que, de fait, les vérités révélées aux premiers hommes ont été toujours conservées dans le genre humain par la tradition perpétuelle, universelle; d'où il suit que l'Eglise a eu dans tous les temps les caractères de la plus haute autorité visible, et qu'elle a pu toujours être aisément discernée des hérésies, qui n'étaient que des erreurs particulières opposées à la tradition générale. » (p. 135.) Il est incontestable que la doctrine philosophique de l'auteur dit tout cela et beaucoup d'autres choses encore plus merveilleuses; il ne peut pas y avoir de controverse là-dessus. L'unique question qu'on puisse faire est de savoir si tout cela est bien dit, si cela est conforme à la vérité et d'accord avec le *sentiment commun* des théologiens, des Pères et des docteurs de l'Eglise. Car, moi aussi, je tiens au *consentement commun*, et je le prends volontiers pour règle de ma croyance, toujours prêt à soumettre mon jugement au jugement de ceux à qui je dois respect et obéissance. L'existence de fait d'une tradition perpétuelle et universelle des vérités primitivement révélées peut paraître prouvée à la raison individuelle de l'auteur; mais ce n'est pas là je pense, une de ces vérités qui soient admises communément et sans contradiction; et s'il est vrai qu'il n'y ait d'autre principe de certitude que le *consentement commun*, il sera forcé d'avouer que son assertion n'est rien moins que certaine.

« D'abord, les Cartésiens ne sont certainement pas de son avis; et si nous l'en croyons, sous cette dénomination il faut comprendre presque tous les théologiens modernes. Voilà déjà un bon nombre de dissidents; mais on s'en débarrasse facilement en disant qu'on sait bien que les Cartésiens sont ennemis du sens commun. Cette réponse, comme on voit, est péremptoire. Laissons donc pour ce qu'elle vaut l'autorité des philosophes et des théologiens Cartésiens, et regardons-la comme de nul poids dans la balance. Mais l'autorité de l'Eglise doit toujours être parfaitement d'accord avec celle du consentement commun; autrement il y aurait conflit entre deux autorités infailibles. Or, sans contredire la doctrine de l'Eglise catholique, il est très-permis de dire: 1° Que les nations infidèles n'ont pas la foi, car c'est là ce que veut dire le mot même *infidèle*; 2° qu'à la venue du Messie, toutes les nations, une seule exceptée, étaient infidèles. D'où il suit, si je ne me trompe, que la foi n'existait nulle part chez les nations, faisant toujours l'exception des élus que Dieu a pu se réserver par cet ordre particulier de sa providence, qui, comme le dit saint Augustin, n'est connu que de lui et des individus qui en sont l'objet; mais ces individus isolés et unis seulement par un lien invisible, ne pouvaient pas constituer une Eglise qui eût les caractères de la plus haute autorité visible.

« Parmi les hérésies qui, selon l'auteur, nétaient que des erreurs particulières, il faut sans doute compter l'idolâtrie. Mais, de bonne foi, pouvons-nous être condamnés, en vertu du sens commun, à croire que le culte des idoles n'a été qu'une erreur particulière? Ce culte n'était-il pas répandu sur toute la surface de la terre? Et l'auteur lui-même, deux pages plus bas, ne dit-il pas que les superstitions idolâtriques étaient le crime commun des nations païennes? Si c'était un crime commun, l'erreur sur laquelle était fondé ce crime était donc aussi une erreur commune. Aura-t-on recours au subterfuge de dire que c'était une erreur de conduite et non de croyance? Mais, outre qu'il n'est guère concevable qu'une conduite commune ne soit point fondée sur une croyance commune, puisque, selon l'auteur, ce sont les croyances qui déterminent les devoirs, comment prouvera-t-il que le crime commun de l'idolâtrie n'était qu'une erreur de conduite et non une erreur de croyance? Dira-t-il que la généralité des idolâtres croyait l'unité de Dieu? Je

conçois qu'il faut bien qu'il le dise, puisque dans la nouvelle doctrine, l'unité de Dieu n'est prouvée que par le consentement commun. Je ne veux pas contester là-dessus pour le moment, quoique cela paraisse bien étrange. Je veux bien admettre, ou du moins ne pas nier que les idolâtres croyaient généralement l'unité de Dieu; la difficulté n'est pas pour cela résolue. En effet, ne pas croire l'unité de Dieu n'est pas la seule erreur possible en matière de foi, et l'unité de Dieu n'est pas la seule vérité de foi qui soit en contradiction avec l'idolâtrie. Quelque chose que l'on puisse dire, il faudra bien avouer que l'idolâtrie ou le culte des idoles était un culte criminel rendu à des idoles que l'on honorait comme des divinités ou comme représentant des divinités. Sur quoi je propose ce dilemme : Ou les nations idolâtres croyaient que les objets de leur culte étaient des dieux, ou elles ne le croyaient pas; si elles croyaient que c'étaient des dieux, elles erraient sur l'unité de Dieu; si elles ne le croyaient pas, elles pensaient donc qu'il est permis de rendre les honneurs divins, d'offrir des sacrifices à des créatures, et ainsi elles niaient ce premier précepte du Décalogue : *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*; précepte qui devait sans doute se trouver dans le dépôt des vérités primitivement révélées. Je dis qu'elles le niaient; car elles ne regardaient pas le culte des idoles comme une chose illicite et criminelle. *Peccatum hoc*, dit saint Thomas, *commune erat apud gentes, et non reputabatur*.

« Il serait inutile de dire qu'il n'y avait point erreur commune, puisque chaque nation avait ses dieux et son culte différent de celui des autres nations; car l'erreur ne consistait pas à adorer les dieux de Rome plutôt que ceux de la Grèce ou de l'Egypte; l'erreur commune aux Romains, aux Grecs, aux Egyptiens et à toutes les nations idolâtres, a été de rendre à la créature l'honneur qui n'est dû qu'au Créateur et qu'il s'est réservé à lui seul. Voilà l'erreur que l'Apôtre reproche aux gentils. *Ignorantes Deum, iis, qui naturâ non sunt dii, serviebatis*. Quelques noms que les hommes donnassent à leurs dieux, l'erreur était la même, comme l'objet de leur culte était le même. C'est constamment le démon qui se faisait adorer sous ces différentes figures et ces différentes dénominations *Omnes dii gentium demonia*. (Psal. 95, 5.) Dira-t-on que le premier objet du culte des nations, celui à qui s'adressaient les sacrifices, était toujours le vrai

Dieu ? Pourquoi donc l'Apôtre dit-il : *Quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, non Deo?* (1 Cor. 10, 20.)

« Il n'en est donc pas du crime de l'idolâtrie comme des autres crimes des nations, dont l'Apôtre fait une si hideuse énumération. Ces crimes étaient les crimes des individus ; ils ne supposaient aucune croyance commune erronée, et la preuve en est qu'ils étaient réputés crimes par les gentils eux-mêmes, qu'on se cachait pour les commettre, et que les lois les punissaient. Mais peut-on en dire autant de l'idolâtrie ? Quelle loi, excepté celle des Juifs, l'a jamais défendue ? Dans quel pays n'était-elle pas au contraire publiquement autorisée et commandée par les lois ? Ne faisait-on pas un crime aux Chrétiens de ce qu'ils désobéissaient aux lois en refusant d'adorer les dieux de l'empire ? On comprend que des individus puissent pécher contre leurs croyances les plus intimes, mais il est inconcevable que toutes les nations aient à l'envi fait des lois pour autoriser, pour commander un culte condamné par la croyance commune et par cette tradition perpétuelle, universelle, qu'on nous donne pour conservatrice fidèle et infaillible des vérités primitivement révélées.

« Voyons maintenant de quelle manière l'auteur répond à quelques objections qu'on lui a faites ou qu'il se propose lui-même. « On a prétendu d'abord, dit-il, que, suivant un passage de l'Épître de saint Paul aux Romains, les philosophes seuls avaient la notion de l'unité de Dieu, ignorée de la plus grande partie du genre humain. Ceux qui ont imaginé cette difficulté auraient dû prendre la peine de lire le passage de saint Paul. » Ceux qui ont cru que, dans le passage de saint Paul dont l'auteur veut parler, l'Apôtre attribue la connaissance de l'unité de Dieu, non à la multitude des gentils, mais seulement aux philosophes, ou aux sages d'entre les gentils, sont presque tous les commentateurs de l'Épître aux Romains, et à leur tête plusieurs saints Pères et saint Thomas d'Aquin. Cette autorité n'en impose pas à l'auteur : il s'en débarrasse fort lestement en disant qu'ils auraient dû lire le passage de saint Paul, ce qui suppose qu'ils ne l'ont pas lu. Cette réponse pourra paraître à plusieurs lecteurs passablement arrogante. Pour moi, j'aime mieux y voir une preuve de la modestie singulière de l'auteur, qui pousse la condescendance jusqu'à prendre la peine de répondre à une objection fon-

dée sur un passage que ses adversaires n'ont pas lu.

« Comme je ne suis pas du sentiment de l'auteur sur le sens de ce passage, pour ne pas m'exposer au même reproche, je dois commencer par lui prouver que j'ai lu le passage, et je crois ne pouvoir en donner de preuve plus convaincante que de le transcrire. Je l'interpréterai ensuite avec saint Thomas qui en a parlé fort au long, et j'espère que l'auteur restera convaincu que ce saint docteur avait lu le passage en question, pour le moins aussi bien que lui. Voici le passage en entier : *Non erubescio Evangelium (1). Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum, et Græco. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem; sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in injustitiâ detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipientes cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.*

(1) « Je ne rougis point de l'Évangile ; car il est la vertu de Dieu pour sauver tous ceux qui croient, le Juif d'abord, et ensuite le gentil. En effet, la justice que Dieu communique à l'homme est révélée comme venant de la foi et se perfectionnant dans la foi, selon ce qui est écrit : Le juste vit de la foi. Et l'on y découvre aussi la colère de Dieu qui éclatera du ciel contre toute l'impiété et l'injustice de ces hommes qui retiennent la vérité de Dieu dans l'ignorance ; parce qu'ils ont eu la connaissance de ce qui peut se découvrir en Dieu, Dieu le leur ayant manifesté : car ce qu'il y a d'invisible en lui est devenu visible et manifeste depuis la création du monde, ainsi que sa puissance éternelle et sa divinité ; de sorte qu'ils sont inexcusables, parce qu'ayant connu Dieu, ils ne l'ont point glorifié comme Dieu et ne lui ont point rendu grâces ; mais ils se sont égarés dans leurs vains raisonnements, et leur cœur insensé a été rempli de ténèbres. Ainsi, en s'attribuant le nom de sages, ils sont devenus fous, au point de transférer l'honneur dû au Dieu incorruptible à l'image d'un homme corruptible et à des figures d'oiseaux, de quadrupèdes et de reptiles. c'est pourquoi Dieu les a livrés aux désirs de leurs cœurs... Et après avoir connu la justice de Dieu, ils n'ont pas compris que ceux qui font ces choses sont dignes de mort. »

Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum.. qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. (Rom. 1, 16, 32.)

« L'auteur, je pense, sera convaincu que j'ai lu le texte. J'ai lu également sa traduction, et j'ai remarqué que les mots que j'ai soulignés dans le texte ont été omis par le traducteur. Cependant quelques uns de ces mots ne sont pas inutiles pour saisir le vrai sens du passage. Il y aurait d'autres remarques encore plus importantes à faire sur cette traduction. Je pourrais demander, par exemple, si ces mots, *revelatur ex fide in fidem*, peuvent signifier, *est révélée par le moyen de la foi*. Si ces mots, *quod votum est Dei manifestum est in illis*, sont bien rendus par, *la connaissance de Dieu est en eux*, etc. Mais pour ne pas trop m'écarter, je me bornerai à examiner si ce passage interprété par saint Thomas est favorable au nouveau système qu'on décore du nom de doctrine d'autorité.

« L'auteur conclut de ce passage de l'Apôtre, 1° que les gentils en général avaient la connaissance de Dieu et une connaissance fondée sur la foi; 2° qu'ils connaissaient également la loi divine ou la justice de Dieu, expression, dit-il, qui n'aurait aucun sens, s'ils avaient ignoré la loi d'après laquelle la justice de Dieu devait les juger. Je vais montrer que saint Thomas, interprétant l'Apôtre, fait voir, 1° que la connaissance de Dieu, dont parle saint Paul, est bornée aux sages d'entre les gentils, et qu'elle ne peut s'entendre d'une connaissance acquise par la foi, mais d'une connaissance naturelle fondée sur la raison; 2° que l'Apôtre ne donne nullement à entendre que ceux dont il parle aient eu connaissance de la loi divine révélée, et que, s'ils connaissaient la justice de Dieu, ils la connaissaient de la même manière que l'existence même de Dieu, par leur raison qui leur enseignait que Dieu possède nécessairement toutes les perfections; d'où il suit que ce n'est que par un aveuglement volontaire qu'ils n'ont pas su en conclure qu'ils se rendaient dignes des plus terribles châtimens, en se livrant aux abominations que décrit l'Apôtre, ou simplement en ne les condamnant pas.

« Et d'abord, saint Thomas n'entend point le passage de saint Paul des gentils en général, mais seulement des sages d'entre les gentils,

c'est-à-dire des philosophes, ou de ceux qui avaient l'esprit cultivé par l'étude. En effet, interprétant ces paroles de l'Apôtre : *Revelatur enim ira Dei de cælo*, etc., voici comment il explique la pensée du Docteur des nations : L'Apôtre, dit-il, reconnaît que les sages d'entre les gentils ont eu une vraie connaissance de Dieu; ensuite il déclare qu'ils se sont rendus coupables d'impiété et d'injustice; enfin il dit qu'ils se sont attiré la colère de Dieu :

« Primò consentit quòd sapientes gentilium
« de Deo cognoverunt veritatem; secundò at-
« tendit quòd in eis impietas et injustitia fue-
« rint; tertio quòd iram Dei incurrerint. » Saint Thomas dit ensuite que ce que les sages des gentils ont connu de Dieu, ils l'ont connu, non par la révélation, mais par la raison.
« Quia quod notum est Dei (1), id est, quod est
« cognoscibile de Deo ab homine per rationem,
« manifestum est in illis, id est, manifestum est
« eis ex eo quod in illis est, id est, ex lumine
« intrinseco. » Et encore : « Hujusmodi cogni-
« tionem habuerunt (2) per lumen rationis;
« (Psalm. 4, 6.) Multi dicunt : Quis ostendit
« nobis bona? Signatum est super nos lumen vul-
« tûs tui, Domine. »

« Mais saint Paul dit que c'est Dieu lui-même qui leur a manifesté ces vérités, *Deus enim illis manifestavit*. — Sans aucun doute, l'homme ne peut connaître aucune vérité, si Dieu ne la lui manifeste. La lumière de notre raison n'est-elle donc pas une lumière divine? Outre la révélation sur laquelle sont fondées les connaissances que nous devons à la foi, Dieu, dit saint Thomas, a deux manières de nous instruire qui n'appartiennent pas à la foi. « Deus autem (3) dupliciter aliquid homini manife-

(1) « Parce que ce qu'on connaît de Dieu, c'est-à-dire ce que l'homme peut connaître de Dieu par la raison, est manifesté en eux, c'est-à-dire leur est manifesté par ce qui est en eux, savoir par une lumière intérieure. »

(2) « Ils ont eu cette connaissance par la lumière de la raison. Plusieurs, dit le Psalmiste, demandent qui leur découvrira ces biens. La lumière de votre visage, Seigneur, a été gravée sur nous. »

(3) « Dieu manifeste quelque chose à l'homme en deux manières : d'abord en mettant en lui une lumière intérieure par laquelle il connaît; selon ce mot du Psalmiste : *Envoyez votre lumière et votre vérité; ensuite en faisant voir des signes extérieurs de sa sagesse, savoir les créatures qui tombent sous les sens; suivant cette parole : Il a répandu sa sagesse sur toutes ses œuvres. C'est ainsi que Dieu s'est manifesté aux sages, ou en répandant sa lumière en eux, ou en leur*

« stat, uno modo infundendo lumen interius
 « per quod homo cognoscit; (Ps. 42, 3.)
 « *Emitte lucem tuam et veritatem tuam*; alio
 « modo proponendo suæ sapientiæ signa exte-
 « riora, scilicet sensibiles creaturas; (Eccl. 1,
 « 10.) *Effudit illam* (scilicet sapientiam) *super*
 « *omnia opera sua*. Sic ergo illis Deus manifé-
 « stavit, vel interius infundendo lumen, vel
 « exteriùs proponendo visibiles creaturas, in
 « quibus sicut in quodam libro Dei cognitio
 « legeretur. » On le voit, le saint docteur n'a
 pas recours, pour expliquer cette connaissance
 des gentils, à une tradition perpétuelle et uni-
 verselle, conservatrices des vérités révélées.
 Il ne connaissait vraisemblablement pas cette
 tradition telle qu'on nous la dépeint. Il est du
 moins certain qu'il n'en est fait aucune men-
 tion dans ses ouvrages. Ici il attribue tout à
 la raison des sages et à la manifestation que
 Dieu leur a faite de lui-même par ces œuvres
 extérieures et par la lumière qu'il a mise en
 eux. Écoutons-le encore : « *Per ea quæ facta*
 « *sunt* (1). Sicut enim ars manifestatur per
 « artificis opera, ita et Dei sapientia manifes-
 « tatur per creaturas; (Sap. 15, 5.) *A magni-*
 « *tudine enim speciei et creaturæ cognoscibiliter*
 « *poterit Creator horum videri.* »

« On voit par ces citations que saint Thomas
 n'a pas cru qu'il fût question, dans ce passage
 de saint Paul, d'une connaissance de Dieu
 fondée sur la révélation et généralement répandue
 parmi les gentils. Il est clair qu'il a, comme
 la foule des commentateurs, entendu les pa-
 roles de l'Apôtre d'une connaissance acquise
 par un usage de la raison, dont la multitude
 n'est guère capable. Je ne puis croire que l'au-
 teur veuille éluder l'autorité de saint Thomas
 comme il a fait celles de ses adversaires, et
 qu'il soutienne sérieusement que ce saint doc-
 teur n'a pas lu le passage de saint Paul. Il ne
 lui reste donc qu'à soutenir que ce passage
 n'a pas été compris de saint Thomas, et que
 c'est lui qui en a l'intelligence. C'est au lec-
 teur à choisir entre ces deux autorités. Pour
 moi, mon choix est bientôt fait, et je me tiens
 à saint Thomas. Je crois que celui qui ne con-

« montrant extérieurement les créatures visi-
 « bles, afin qu'ils y fussent comme dans un
 « livre la connaissance de Dieu. »

(1) « Par les choses qui ont été faites; car
 « comme l'art de l'ouvrier se manifeste par ses
 « ouvrages, de même la sagesse de Dieu se
 « manifeste par les créatures. En effet, le
 « Créateur se montre et se fait connaître
 « dans la grandeur et la beauté de la créa-
 « tion. »

naîtra le passage de saint Paul que par la tra-
 duction qu'en donne l'auteur, en aura une idée
 tres-imparfaite.

« Saint Thomas n'admet pas davantage que
 les gentils aient eu connaissance de la loi divine
 révélée, et cependant il trouve un sens aux
 paroles : *Cum justitiam Dei cognovissent, non*
intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt
morte. Selon lui, elles signifient simplement
 qu'ayant connu par la raison que Dieu est
 juste et possède toutes les perfections, ils n'ont
 point voulu comprendre qu'il punirait leurs
 péchés : *Cum cognovissent Deum justum et omnes*
perfectiones habentem, non crediderunt quod pro
peccatis penam inferret. Ces péchés qu'ils de-
 vaient juger dignes de châtiments étaient les
 péchés contre la loi naturelle, loi que saint
 Thomas et tous les théologiens distinguent de
 la loi révélée et enseignent être connue par
 les lumières de la raison.

« L'auteur dit que « les superstitions idolâ-
 « triques, et les désordres qu'elles enfantaient,
 « n'étaient point un crime particulier aux
 « philosophes, mais le crime commun des na-
 « tions païennes » (p. 158); et il en conclut que
 l'Apôtre parle des gentils en général et pas
 seulement des philosophes. Il me semble que
 cette conséquence n'est pas légitimement dé-
 duite. Il est bien vrai que l'idolâtrie et les
 désordres qui s'ensuivaient étaient le crime
 commun des nations païennes; mais ce n'en
 était pas moins un crime particulièrement im-
 putable aux philosophes et à la partie éclairée
 des nations, et c'est avec raison que saint Paul
 le leur reproche. On sait assez que c'est la
 partie éclairée d'une nation qui dirige toute la
 nation, et que la multitude ignorante se règle
 d'après l'exemple des sages ou de ceux qu'elle
 croit tels. C'est à cette multitude aveugle que
 s'adresse ailleurs l'Apôtre lorsqu'il dit : *Ad si-*
mulacra muta, prout ducebamini, euntes. Ces
 paroles sont une sorte d'excuse pour atténuer
 la faute. Ici il s'adresse à ceux qui étaient faits
 pour conduire et donner l'exemple; il reproche
 à ceux qui ont eu la connaissance de Dieu d'a-
 voir retenu injustement la vérité captive, parce
 que c'était pour eux un devoir de la confesser,
 de la publier, de la faire connaître générale-
 ment, ce qui aurait pu prévenir les désordres.
 Au lieu de cela, ils se sont enorgueillis d'une
 connaissance qui ne devait pas être purement
 spéculative; ils se sont perdus dans leurs pro-
 pres pensées, et leur prétendue sagesse est de-
 venue une véritable folie; ils sont tombés eux-

mêmes dans tous les égarements dont ils devaient préserver les autres. C'est donc à eux que devaient s'adresser les reproches et les menaces.

« (Pag. 159) : « Les théologiens Cartésiens ont cru trouver aussi, dans un autre passage de saint Paul, une objection contre la nécessité de la tradition et de la révélation elle-même. » L'auteur donne la traduction d'un long passage de l'Apôtre, traduction sur laquelle il y aurait aussi quelque remarque à faire, mais je m'en abstiens. Ce qu'il y a de principal dans ce passage et ce qui doit fixer notre attention, c'est que l'Apôtre dit que les gentils, sans avoir la loi, font naturellement les œuvres de la loi, et montrent ainsi qu'ils ont l'œuvre de la loi écrite dans le cœur. « *Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* » S'il y a des théologiens Cartésiens qui ont trouvé dans ce texte un argument contre la nécessité de la tradition pour conserver et transmettre les vérités révélées, je conviens qu'ils ont eu tort; car il n'y est fait aucune mention ni directe ni indirecte de la tradition, pas plus que de la révélation primitive. Au reste, l'auteur ne nomme aucun théologien qui ait donné dans ce travers, et son assertion est du nombre des assertions vagues et dénuées de fondement qui se trouvent si fréquemment dans son ouvrage. Je conviens également que la loi dont il est question dans ce passage est la loi donnée aux Juifs par le ministère de Moïse, c'est-à-dire la partie morale de la loi, ou le Décalogue écrit sur la pierre; car ce n'est sans doute pas des cérémonies prescrites par la loi que veut parler l'Apôtre, lorsqu'il dit que, sans avoir la loi, les gentils faisaient naturellement ce qui est prescrit par la loi. Ce passage peut s'entendre, et a été entendu par beaucoup d'interprètes, des gentils convertis à la foi; mais tous les interprètes, sans exception, conviennent qu'on peut aussi l'entendre des gentils en général, qui, n'étant point soumis à la loi révélée aux Juifs et qu'ils ne connaissaient pas, devenaient coupables s'ils n'observaient pas la loi morale écrite dans leur cœur et qu'ils pouvaient connaître par la raison, loi morale qui était nécessairement d'accord avec le Décalogue, ou avec la loi morale que le doigt même de Dieu avait écrite sur les deux tables.

« Écoutez toujours saint Thomas. C'est notre guide, beaucoup plus sûr que Descartes; et si ses principes s'accordent avec ceux des théologiens que l'auteur appelle Cartésiens, nous pourrions en conclure que ces théologiens Cartésiens sont de très-bons Catholiques. « *Cum enim gentes quæ legem non habent, scilicet divinam, quam non acceperunt; non enim Gentibus data est lex, sed Judæis.... naturaliter faciunt quæ sunt legis*, id est, quæ lex mandat, scilicet quantum ad præcepta moralia, quæ sunt de dictamine rationis naturalis (1). » Peut-on dire plus clairement, plus expressément que les préceptes que remplissent ceux qui n'ont pas la loi écrite sont les préceptes moraux qui leur sont connus par la lumière naturelle de leur raison? Le saint Docteur explique ensuite comment on doit entendre le mot *naturaliter*; il donne les deux interprétations qu'admettent les Catholiques, et fait voir que cette expression n'exclut pas la grâce, laquelle n'est pas moins nécessaire pour observer les préceptes de la loi naturelle que ceux de la loi écrite. « *Naturaliter*, id est, per naturam gratiæ reformatam; loquitur enim de Gentibus ad fidem conversis, qui auxilio gratiæ Christi cœperunt moralia legis servare. Vel potest dici *naturaliter*, id est, per legem naturalem ostendentem eis quid sit agendum, secundum istud (Ps. 4, 6) : *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; quod est lumen rationis naturalis, in quâ est imago Dei; et tamen non excluditur quin necessaria sit gratia ad movendum affectum* (2). » C'est ainsi que saint Thomas, lorsqu'il parle des gentils non convertis et de leurs connaissances en matière de Religion et de morale, explique tout par la loi naturelle et par cette lumière divine qui est en l'homme, c'est-à-dire par cette raison individuelle qu'on

(1) « Car lorsque les gentils qui n'ont pas la loi, savoir la divine, qu'ils n'ont pas reçue, puisque ce n'est point à eux, mais aux Juifs, qu'elle a été donnée.... pratiquent naturellement ce qui est de la loi, c'est-à-dire ce que commande la loi, quant aux préceptes moraux dictés par la raison naturelle. »

(2) « Naturellement, c'est-à-dire par la nature soutenue de la grâce; car il parle des gentils convertis à la foi, qui, avec le secours de la grâce de Jésus-Christ, ont commencé à observer les préceptes moraux de la loi. On peut encore dire : Naturellement, savoir par la loi naturelle, qui leur montre ce qu'il faut faire, ainsi que le dit le Psalmiste : La lumière de votre visage, Seigneur, a été imprimée en nous, c'est-à-dire la lumière de

veut nous présenter comme incapable de toute connaissance certaine. On ne trouvera nulle part que ce saint docteur ait dit ou pensé que les gentils avaient la vraie foi, et qu'il existait chez eux une autorité visible, interprète infaillible de la révélation et enseignant la vraie Religion. C'est là un dogme qui n'était connu ni de lui ni de ses contemporains.

« Voyons maintenant comment l'auteur raisonne sur ce passage de saint Paul. « Les paroles de l'Apôtre, dit-il, supposent que les gentils connaissaient la Religion nécessaire au salut : *Ceux qui ont vécu sans la loi, périront sans la loi.* Mais, s'ils devaient être condamnés ou périr pour n'avoir pas suivi cette autre loi que tous connaissaient, cette loi universelle comprenait donc tous les dogmes et les préceptes indispensables pour vivre ou être sauvés, et par conséquent le dogme de l'unité de Dieu, sans lequel la véritable foi ne saurait exister. » Remarquons d'abord que l'Apôtre n'a pas dit : *Ceux qui ont vécu sans la loi; mais : Ceux qui ont péché sans la loi.* La différence est bien notable, car on pouvait vivre sans la loi, et ne pas périr; mais je suppose volontiers que ce changement fait au texte de saint Paul est une distraction de l'auteur. Quant à son raisonnement, je ne saurais voir qu'il existe une liaison entre l'antécédent et le conséquent. De ce que l'on pèche en n'observant pas une loi, et de ce que l'on est puni pour l'avoir transgressée, il ne suit pas nécessairement que cette loi renferme tous les préceptes qu'il est nécessaire d'observer pour parvenir à la vie éternelle. Cette loi que les gentils connaissaient, ou qu'il était en leur pouvoir de connaître, et que nous pouvons bien, avec saint Thomas et avec la foule des théologiens, appeler *loi naturelle*, non seulement parce qu'elle est conforme à notre nature, comme l'auteur l'insinue, mais encore par opposition à la loi révélée, qui est également conforme à notre nature, cette loi, dis-je, était universelle et particulière. Elle obligeait tous les hommes et chacun en particulier. Quiconque ne l'observait pas était digne de la mort éternelle; mais il ne s'ensuit nullement qu'elle contint tout ce qui était nécessaire pour parvenir à la vie. Celui qui prendra du poison mourra infailliblement; s'ensuit-il que pour

« la raison naturelle dans laquelle paraît l'image de Dieu; ce qui n'exclut pas la nécessité de la grâce pour émouvoir le cœur. »

conserver la vie, il suffise de s'abstenir de prendre du poison ?

« Si les nations qui, par leur faute, avaient perdu la connaissance de la révélation, avaient été fidèles à cette loi naturelle que la raison leur enseignait, Dieu, sans doute, leur aurait donné ce qui était encore nécessaire pour parvenir à la vie, et nous croyons que les particuliers qui l'ont exactement observée, ce qui, comme le remarque saint Thomas, n'a jamais pu avoir lieu sans la grâce, ont obtenu des grâces ultérieures dont ils avaient besoin pour se sauver. Nous le croyons, fondés sur le double ordre de Providence générale et de Providence particulière que reconnaît saint Augustin et que reconnaissent avec lui tous les théologiens catholiques. Cette loi universelle naturelle prescrivait le culte d'un seul Dieu, dont on pouvait avoir la connaissance par la lumière de la raison; mais cela ne suffisait pas pour avoir la *véritable foi*. Aussi persisté-je à soutenir, désirant que l'auteur ne se scandalise pas de mon assertion, que les gentils n'avaient pas la véritable foi, et qu'il n'y avait point chez eux d'autorité infaillible et visible, dépositaire des vérités révélées et chargée de les enseigner.

« Veut-on, ajoute l'auteur, n'entendre ce passage que des préceptes moraux? alors tout ce qui en résulte, c'est qu'il existe chez toutes les nations une loi morale, que cette loi est naturelle ou conforme à la nature, qu'elle est écrite dans le cœur, que la conscience la reconnaît et lui rend témoignage. « Conclure de là que cette loi, pour être connue, n'a pas besoin d'être enseignée, c'est faire dire à l'Apôtre ce qu'il n'a point dit, c'est ajouter une opinion à une vérité certaine. » (Pag. 141.) En changeant à son gré la signification des mots, et en les détournant de l'acception communément reçue, il n'est point de fausseté qu'on ne puisse établir sur les autorités les plus respectables, point de vérité qu'on ne puisse attaquer et renverser par les mêmes moyens. Il plaît à l'auteur d'entendre par *loi naturelle* une loi conforme à la nature; partant de ce principe, rien n'est plus facile que de démontrer que toutes les lois sont naturelles; car une loi qui ne serait pas naturelle en ce sens, c'est-à-dire qui ne serait pas conforme à la nature, ne serait pas une loi, puisque toute loi impose une obligation, et qu'il répugne qu'un être puisse avoir l'obligation d'agir contre sa nature. Que deviennent

donc les distinctions que les saints Pères, les théologiens, et généralement tous les écrivains qui ont traité cette matière ont mises entre les lois? Tous ont parlé de la loi naturelle comme d'une loi distinguée des autres, et pourtant personne que je sache, n'a enseigné qu'il existe des lois non conformes à la nature, ou non naturelles, dans le sens que l'auteur donne à cette expression. Ce n'est donc plus l'enseignement, mais le langage même qu'il s'agit de réformer. En attendant que cette réforme soit autorisée par le consentement commun, il nous sera libre de penser et de parler comme les docteurs de l'Eglise ont pensé et parlé jusqu'ici. Voyons donc quelle est leur doctrine sur ce point.

« Saint Thomas nous enseigne que la loi naturelle se borne à l'enseignement des vérités pratiques que la raison naturelle fait connaître. « *Illud solum est de lege naturali quod ratio naturalis suadet* (1). » (In S. Matth. c. 33.) Suivant ce saint docteur, ce qui appartient à la foi est *supernaturel*, et ne peut être dit naturel qu'improprement. « *Fides est supra cognitionem rationis naturalis.... propria naturalia dicuntur quæ ex principiis naturæ causantur* (2). » (4, d. 17, 9, 3, sol. 2.) Ailleurs il nous explique d'une manière fort claire ce que c'est que la loi naturelle. « *Cum Psalmista* (3) *dixisset (Ps. 4) : Sacrificate sacrificium justitiæ; quasi quibusdam quærentibus quæ sunt justitiæ opera, subjungit : Multi dicunt : Quis ostendit nobis bona? Cui quæstioni respondens dicit : Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine; quasi lumen rationis naturalis, quæ discernimus quid sit bonum et quid sit malum, quod pertinet ad*

(1) « La loi naturelle ne renferme que ce qu'enseigne la raison naturelle. »

(2) « La foi est d'un ordre supérieur à la connaissance que donne la raison naturelle.... Les choses naturelles sont proprement celles qui naissent des principes de la nature. »

(3) « Après que le Psalmiste a dit : Offrez un sacrifice de justice, il suppose qu'on lui demande quelles sont les œuvres de justice. Plusieurs disent : Qui nous fera connaître ces biens? Et répondant à cette question, il dit : La lumière de votre visage, Seigneur, a été imprimée en nous; comme pour faire entendre que la lumière de la raison naturelle par laquelle nous discernons ce qui est bien et ce qui est mal, objet propre de la loi naturelle, n'est autre chose que la lumière divine imprimée en nous. D'où il suit clairement que la loi naturelle n'est autre chose qu'une communication de la loi éternelle, faite à la créature raisonnable. »

« *legem naturalem, nihil aliud sit quam impressio divini luminis in nobis. Unde patet quod lex naturalis nihil aliud est quam participationis legis æternæ in rationali creaturâ.* » (1-2, q. 91, art. 2, 0.) Le maître qui nous enseigne cette loi naturelle est donc en nous-mêmes. C'est notre raison, c'est-à-dire cette lumière divine que Dieu a mise en chaque homme, *quæ illuminat omnem hominem*, qui nous fait discerner *ce qui est bien et ce qui est mal*. Si cette loi est écrite en notre cœur, il ne s'agit que de la lire, il ne faut pas la chercher au dehors. « *Noli foras ire* (1), *in te ipsum redi, in interiore homine habitat veritas.* » (S. Aug. de verâ Relig. n. 72.)

« La loi dont parle saint Paul, dit encore l'auteur, est universelle; elle appartient à tous les peuples, *gentes*. S'ensuit-il que la connaissance en soit innée dans chaque homme? Pourquoi cette connaissance ne lui viendrait-elle point comme celle de toutes les autres vérités universelles, par la société qui en conserve le dépôt? Une fois connue, elle se grave dans le cœur, elle y devient un sentiment; et c'est ce sentiment qui s'appelle conscience. » La loi dont parle saint Paul est une loi universelle qui appartient à tous les peuples, mais elle est en même temps une loi particulière qui appartient à tous les individus; et, si elle est écrite dans le cœur, ce n'est sans doute pas dans le cœur de la société; il faut bien que ce soit dans le cœur de chaque homme, à moins qu'il n'y ait aussi un cœur général, comme une raison générale. Je ne dirai pas pour cela que la connaissance de cette loi soit innée dans chaque homme. Il faudrait d'abord attacher une idée claire à ce mot *innée*, et c'est ce qu'on n'a pas fait jusqu'ici. Être écrit et être connu sont deux choses. Pour que ce qui est écrit soit connu, il faut qu'il soit lu. *Dicitur intelligere* (2), dit saint Thomas, *quasi intus legere*. Ce n'est donc que lorsque le développement des organes permet à l'homme de faire usage de sa raison, qu'il est en état d'acquiescer cette précieuse connaissance, et il ne l'acquiesce qu'à proportion de la réflexion et de l'attention qu'il apporte à consulter cette lumière intérieure qui est en lui. De là vient que quoique personne, s'il a l'usage

(1) « N'allez point au dehors, rentrez en vous-même : c'est dans l'intérieur de l'homme qu'habite la vérité. »

(2) « On dit *intelligere*, avoir de l'intelligence, c'est-à-dire *intus legere*, lire dans l'intérieur. »

de la raison, ne puisse ignorer les premiers principes de la loi naturelle, les passions, les préjugés de l'éducation et plusieurs autres causes peuvent entraîner dans des erreurs grossières sur les conséquences qu'une droite raison peut déduire de ces principes, comme nous savons par expérience qu'il est arrivé à des nations entières.

« L'auteur demande pourquoi cette connaissance ne viendrait pas à l'homme, comme celle de toutes les autres vérités universelles, par la société qui en conserve le dépôt? Je réponds qu'à proprement parler, aucune connaissance intellectuelle ne peut être produite en nous par une cause extérieure. Toute connaissance que l'on peut acquérir suppose une connaissance antérieure acquise, ou inhérente à notre raison, dont elle est le développement. Prenez-vous-y de telle manière que vous voudrez pour enseigner une vérité à quelqu'un, vous n'en viendrez jamais à bout, si vous ne partez d'une vérité ou d'un principe qu'il connaît déjà; d'où il suit que la première vérité ne peut pas être enseignée. Cette seule considération suffit pour prouver combien il est absurde de chercher le principe des connaissances de l'homme hors de l'homme ou de sa raison. Cette raison, principe divin, contient les principes de toutes les connaissances spéculatives ou pratiques que nous pouvons acquérir. Ce sont ces principes qui la constituent. Il est impossible de concevoir une intelligence qui ne comprenne rien, une lumière divine qui ne manifeste rien; et ce que cette intelligence comprend, ce que cette lumière divine manifeste, ne peut avoir ailleurs le principe de sa certitude. L'homme, dit saint Thomas, peut instruire un autre homme, comme un médecin peut rendre la santé à un malade. Les instructions de l'un peuvent être utiles ou nécessaires comme les remèdes de l'autre; mais le principe de certitude n'est pas plus dans celui qui instruit, ou dans ses instructions, que le principe de la santé n'est dans le médecin qui prescrit les remèdes, ou dans les remèdes mêmes. C'est aussi la doctrine de saint Augustin. J'ai déjà rapporté plusieurs passages de ces grands docteurs, qui prouvent l'accord de leurs principes, et j'en rapporterais beaucoup d'autres si ceux que j'ai déjà cités n'étaient passés suffisants. De crainte néanmoins que quelqu'un ne s'imaginerait que les passages cités peuvent être détournés de leur vrai sens, il ne sera pas inutile de

transcrire ici en entier le dixième chapitre du dixième livre des Confessions de saint Augustin. Je me sers de la traduction adoptée par M. de La Mennais dans sa *Bibliothèque des Dames*: « Lorsque j'entends dire que sur chaque chose on peut faire trois sortes de questions, si elle est, ce qu'elle est, quelle elle est; je retiens très-bien dans ma mémoire les images des sons qui ont formé ces paroles, et je sais qu'après avoir passé dans l'air, en y produisant un certain bruit, ces sons ont cessé d'être et se sont évanouis. Mais ce n'est par aucun de mes sens que j'ai connu les choses dont ils sont les signes, et je ne les ai vues nulle part, si ce n'est dans mon esprit. Ce ne sont point leurs images, ce sont elles-mêmes que j'ai renfermées dans ma mémoire. Qu'elles me disent donc, s'il leur est possible, d'où et comment elles y sont venues: car c'est vainement que je visité tous mes sens, je ne saurais trouver une seule de ces portes de mon corps par où elles aient pu se frayer une entrée.

« Mes yeux me disent: Si ces choses sont colorées, c'est nous qui vous les avons fait connaître; mes oreilles me disent: Si elles ont rendu quelque son, c'est par nous que vous les connaissez; le sens de l'odorat me dit: Si elles ont exhalé quelque odeur, c'est par moi qu'elles se sont ouvert un passage; le sens par lequel je goûte me dit de même: Si elles n'ont point de saveur, ne m'interrogez point sur ce qu'elles peuvent être: Si elles ne sont point corporelles, me dit enfin le toucher, je n'en ai senti aucune impression, et n'en ayant rien senti, je n'ai pu vous indiquer ce qu'elles sont. Par où ces choses sont-elles donc entrées dans ma mémoire, et d'où ont-elles pu venir? Je ne le sais en aucune manière: car lorsque je les ai apprises, ce n'est pas sur le témoignage d'un autre que je les ai crues; c'est dans mon propre esprit que s'en est fait l'examen; c'est là que je les ai reconnues vraies, et alors je les lui ai confiées comme un dépôt qu'il devait me rendre chaque fois qu'il me plairait de le lui demander. Ces choses étaient donc dans mon esprit avant que je les eusse apprises, mais peut-être n'étaient-elles point encore dans ma mémoire. Comment se fait-il donc que je les ai reconnues à l'instant même où la parole me les a montrées? Pourquoi ai-je aussitôt répondu: *Cela est vrai, cela est ainsi*; si ce n'est qu'en effet elles étaient déjà dans ma

« mémoire, mais tellement à l'écart et comme
 « enfoncées dans des antres si profonds, que
 « si quelqu'autre ne m'eût averti de les en ti-
 « rer, je n'en aurais peut-être jamais eu la
 « pensée. » Que l'on contredise donc ouverte-
 ment saint Augustin si l'on veut, mais qu'on
 cesse de nous le donner comme ayant enseigné
 une doctrine entièrement opposée à ses senti-
 ments.

« L'auteur a cru trouver une parité entre la
 loi naturelle que l'Apôtre dit être écrite dans
 le cœur de l'homme, et la loi évangélique, *loi*
révélée, dit-il, *et connue seulement par le moyen*
extérieur de l'enseignement; cette loi étant éga-
 lement écrite dans nos cœurs, suivant la doc-
 trine du même Apôtre. *Manifestati quod* (1)
epistola estis Christi, ministrata à nobis, et scri-
pta non atramento, sed Spiritu Dei vivi : non in
tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.
 (2 Cor. 3, 3.) « Si l'on conclut, ajoute l'au-
 « teur, du premier passage, que tous les hom-
 « mes trouvent en eux-mêmes la Religion pri-
 « mitive, il faudra conclure du second, que
 « tous les Chrétiens trouvent aussi la Religion
 « de JÉSUS-CHRIST en eux-mêmes, ce qui est ma-
 « nifestement faux. » (Pag. 142.) Je réponds 1°
 qu'aucun théologien catholique ne prétend que
 tous les hommes trouvent en eux-mêmes la
 Religion primitive; car tous les théologiens
 conviennent que la Religion primitive néces-
 saire au salut, ou nécessaire à l'homme pour
 parvenir à sa fin *supernaturelle*, contenait des
 dogmes dont la connaissance était au-des-
 sus de sa raison, et qu'il ne pouvait par
 conséquent connaître que par la révélation
 et en soumettant sa raison. Il n'a jamais été
 possible de se sauver sans la foi : *Sine fide im-*
possibile est placere Deo. C'est l'Apôtre qui le
 dit; les théologiens n'ont garde de le nier, et
 tous souscrivent à la doctrine que saint Tho-
 mas exprime en ces termes : « *Necessarium*
 « *fuit homini* (2) *ad salutem quod ei nota fie-*
 « *rent quædam per revelationem divinam, quæ*
 « *rationem humanam excedunt.* » (1, q. 1, art.
 1, 0.) Tout ce que l'unanimité des théologiens
 et des interprètes conclut du passage de saint

(1) « Il est manifeste que vous êtes la lettre
 « de JÉSUS-CHRIST, dont nous n'avons été que
 « les ministres, et qui est écrite, non avec de
 « l'encre, mais par l'esprit du Dieu vivant,
 « non sur des tables de pierre, mais sur des
 « tables de chair, qui sont vos cœurs. »

(2) « Il a été nécessaire à l'homme, pour par-
 « venir au salut, d'acquiescer par la révélation
 « divine la connaissance de certaines choses
 « qui surpassent la raison humaine. »

Paul, est que ceux qui, sans connaître la loi
 divine révélée aux Juifs, font ce qui est pres-
 crit par la loi, en matière de morale, montrent
 que les préceptes de morale sont écrits dans
 leurs cœurs : *Ostendunt opus legis scriptum in*
cordibus suis. Ce n'est point la loi divine révé-
 lée qui donne aux hommes cette connaissance;
 elle la suppose, du moins quant aux principes
 généraux qui sont le fondement de la loi natu-
 relle. « *Sicut gratia præsupponit naturam* (1),
 « *ita oportet quod lex divina præsupponat*
 « *legem naturalem.* » (1-2, q. 99, art. 2, ad 1.)

« 2° Si du premier passage nous concluons
 que tous les hommes trouvent en eux-mêmes
 la loi naturelle, j'avoue que du second il faut
 conclure également que tous les Chrétiens
 trouvent en eux-mêmes la loi évangélique;
 cette conséquence me paraît bien déduite, et
 je ne puis la nier. — Mais cela est manifeste-
 ment faux. — Vraiment j'aurais cru que cela
 était manifestement vrai, et je ne puis assez
 m'étonner que l'auteur paraisse convaincu du
 contraire. En effet, si la loi évangélique est écrite
 dans le cœur de tous les Chrétiens, comment
 serait-il possible que tous les Chrétiens ne trou-
 vassent pas la loi évangélique en eux-mêmes
 ou dans leur cœur? Est-ce donc qu'elle y se-
 rait écrite sans s'y trouver? Pourquoi donc,
 demandera l'auteur, la loi naturelle pourra-
 t-elle être connue, sans le moyen de l'enseigne-
 ment extérieur, puisque la loi évangélique ne
 le peut pas, quoiqu'elle soit également écrite
 dans le cœur? Je ne ferai pas de grands ef-
 forts pour trouver la réponse, car l'auteur
 me l'a suggérée lui-même sans s'en douter. Ne
 dit-il pas, avec Tertullien, que les hommes ne
 naissent pas Chrétiens, mais le deviennent?
 Voilà ma réponse à la question. Pour que la loi
 évangélique soit écrite dans le cœur d'un
 homme, il faut que cet homme soit Chrétien;
 or il n'est pas Chrétien par naissance, il faut
 qu'il le devienne et il ne peut le devenir que
 par un moyen extérieur, par une régénéra-
 tion. C'est lorsqu'il devient Chrétien par le
 baptême, que la loi du Chrétien, la loi
 évangélique se grave dans son cœur; cela est
 manifeste. Mais peut-on dire également que
 les hommes ne naissent pas hommes, *fiunt, non*
nascuntur homines? Il faudrait qu'on pût le
 dire pour que la parité établie par l'auteur
 subsistât. Car si l'homme naît avec la nature

(1) « Comme la grâce suppose la nature, de
 « même la loi divine suppose nécessairement
 « la loi naturelle. »

humaine, avec la raison humaine, comme cela est incontestable, on voit qu'on ne peut pas raisonner de la loi naturelle, ou inhérente à la nature humaine, comme de la loi évangélique, qui est ajoutée à la loi naturelle, qu'elle suppose et qu'elle perfectionne; la loi évangélique est une loi de grâce, et la grâce, dit saint Thomas, présuppose la nature; la loi évangélique, est une loi divine, et la loi divine présuppose la loi naturelle. Mais la nature, la raison, la loi naturelle ne présupposent rien que l'action de Dieu, créateur de la nature et de la raison.

« J'avoue cependant qu'il se présente ici une difficulté, et je ne veux pas la dissimuler. Les enfants qui reçoivent le baptême aussitôt après leur naissance, deviennent Chrétiens, et par conséquent, d'après ce qui vient d'être dit, ils doivent avoir la loi évangélique écrite dans le cœur. Or cela n'empêche pas que l'enseignement extérieur ne leur soit nécessaire pour connaître la loi évangélique; donc aussi, quoique la loi naturelle soit écrite dans le cœur de tous les hommes, l'enseignement extérieur peut leur être nécessaire pour la connaître.

« Pour résoudre cette objection, j'aurai encore recours à saint Thomas, qui est mon unique garant, par la crainte que j'ai qu'en citant un autre théologien, je ne rencontre, sans m'en douter, un théologien Cartésien; car je ne sais à quel signe je pourrais distinguer un théologien Cartésien d'un théologien non Cartésien. Si, pour n'être pas Cartésien, il faut adopter les idées de l'auteur, je crains bien qu'il ne soit très-difficile de trouver un théologien qui ne le soit pas. La seule chose qui me rassure pour saint Thomas lui-même, c'est qu'il vivait quatre siècles avant Descartes. Or, ce saint docteur nous enseigne que la loi évangélique est écrite dans le cœur des Chrétiens, non en ce sens que tout ce qui appartient à cette loi soit écrit dans nos cœurs, mais seulement en tant que la loi évangélique est une loi de grâce, une loi d'amour, loi qui n'est autre chose que l'opération de l'Esprit-Saint dans nos cœurs. Mais outre ce qui appartient principalement à la loi nouvelle, comme la foi, la grâce, l'amour, qui sont des choses intérieures, il y a plusieurs autres choses nécessaires comme dispositions à ce qui est intérieur, ou comme direction pour en faire bon usage; d'où il suit que la loi évangélique est en partie écrite et en partie non écrite dans nos cœurs. Écoutons saint Thomas, dont je ne fais qu'exposer la doctrine : « *Id quod est potissimum*

« *in lege novi Testamenti (1), et in quo tota*
« *virtus ejus consistit, est gratia Spiritus san-*
« *cti, quæ datur per fidem Christi. Et ideò*
« *principaliter lex nova est ipsa gratia Spiritus*
« *sancti, quæ datur Christi fidelibus....*
« *Habet tamen lex nova quædam sicut dispositiva*
« *ad gratiam Spiritus sancti, et ad usum*
« *hujus gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi secundaria*
« *in lege novâ, de quibus oportuit*
« *instrui fideles Christi et verbis et scriptis,*
« *tam circa credenda, quàm circa agenda. Et*
« *ideò dicendum est quòd principaliter lex nova*
« *est lex indita, secundariò autem est lex scripta.* » (1-2, q. 106, art. 1, 0.) Je n'ai pas besoin de dire que par, *lex indita*, il faut entendre la loi écrite dans le cœur, et par, *lex scripta*, la loi extérieure; il suffit de lire l'article cité pour s'en convaincre. Le saint docteur confirme sa doctrine par l'autorité de saint Augustin : « *Quid sunt leges Dei ab ipso*
« *Deo scriptæ in cordibus (2), nisi ipsa præ-*
« *sensia Spiritus sancti, qui est digitus Dei,*
« *quo præsentè diffunditur charitas in cordibus*
« *nostris, quæ plenitudo legis est et præ-*
« *cepti finis?* » (S. Aug. de Spirit. et Litt. c. 21.)

« Maintenant il est facile de résoudre l'objection, ou plutôt, elle est déjà résolue. L'enfant, en recevant le baptême, reçoit la grâce, le Saint-Esprit, l'amour de Dieu, la foi infuse; en un mot, tout ce qui est principal dans la loi évangélique, tout ce que l'enseignement extérieur ne peut pas donner; mais il n'a rien de ce qui appartient à la loi extérieure ou écrite; et il ne peut, dans l'ordre ordinaire,

(1) « Ce qu'il y a de plus essentiel dans la loi du nouveau Testament, et ce qui fait toute sa vertu, c'est la grâce du Saint-Esprit qui est donnée par la foi en Jésus-Christ. C'est pourquoi la loi nouvelle est principalement la grâce même de l'Esprit-Saint donnée à ceux qui croient en Jésus-Christ. Cependant la loi nouvelle a certaines choses qui servent comme de dispositions à la grâce du Saint-Esprit et appartiennent à l'usage de cette grâce. Ces choses ne sont que secondaires dans la loi nouvelle; et il a fallu que les fidèles de Jésus-Christ en fussent instruits de vive voix et par écrit, pour avoir une règle de foi et de conduite. Ainsi l'on doit dire que la loi nouvelle est principalement une loi intérieure, et secondairement une loi écrite. »

(2) « Les lois de Dieu, écrites par lui-même dans les cœurs, que sont-elles, sinon la présence même de l'Esprit-Saint, qui est le doigt de Dieu, présence par laquelle est répandue dans nos cœurs la charité, qui est la plénitude de la loi et la fin du précepte ? »

l'acquérir que par l'instruction, par la prédication de la parole, laquelle ne peut lui donner la foi, mais bien lui faire connaître ce qu'il doit croire. L'auteur nous dit que *c'est la parole qui a écrit la loi de JÉSUS-CHRIST dans les cœurs*; mais l'Apôtre nous enseigne que c'est l'Esprit-Saint : *Scripta Spiritu Dei vivi*. Si c'était la parole entendue qui donnât la foi, qui l'écrivit dans les cœurs, tous ceux qui entendraient la parole recevraient la foi, ce qui n'est pas; et ceux qui ne l'entendraient pas ne pourraient pas avoir la foi, ce qui est encore faux, puisque les enfants ont la foi avant de pouvoir entendre la parole.

« Mais dans quel sens entendrons-nous donc ces paroles de l'Apôtre : *Fides ex auditu*? Demandons-le à saint Thomas : « Dicendum est quod ad fidem duo requiruntur (1), quorum unum est cordis inclinatio ad credendum, et hoc non est ex auditu, sed ex dono gratiæ; aliud est determinatio de credibili, et istud est ex auditu. » (In epist. ad Rom. 10.) Et ailleurs : « Fides principaliter est ex infusione (2), et quantum ad hoc per baptismum datur; sed quantum ad determinationem suam est ex auditu : sic homo ad fidem per catechismum instruitur. » (4, dist. 4, q. 2, art. 2, ad 3.) Qu'il y ait trois personnes en Dieu, c'est une vérité que le Chrétien ne peut apprendre que par la parole; mais la foi qui lui fait croire cette vérité, ne lui vient point de cette parole, elle est produite dans son cœur par l'opération du Saint-Esprit; elle appartient à cette loi écrite dans le cœur par l'Esprit du Dieu vivant. On peut juger de là qu'il est peu exact de dire, avec l'auteur, que *la loi évangélique est connue seulement par l'enseignement extérieur*. Ce que nous connaissons par l'enseignement extérieur n'est que la partie secondaire de la loi évangélique, comme le dit saint Thomas. La partie principale ne peut nous être enseignée que par l'Esprit de Dieu, qui la grave dans nos cœurs.

« Je crois avoir suffisamment démontré que

(1) « Il faut dire que deux choses sont requises pour la foi : l'une est l'inclination du cœur à croire; ce qui ne vient pas de l'ouïe, mais du don de la grâce : l'autre est la détermination de la vérité proposée à croire; ce qui vient de l'ouïe. »

(2) « La foi est principalement infuse, et sous ce rapport elle est donnée par le baptême : mais quant à la détermination des choses à croire, elle vient de l'ouïe; et c'est ainsi que l'homme est disposé à la foi par les instructions du catéchisme. »

si la loi naturelle et la loi de grâce sont dites toutes deux gravées dans nos cœurs, elles le sont d'une manière bien différente; l'une tenant à notre nature et ayant son principe dans notre raison, que nous recevons de Dieu avec l'existence; l'autre étant un don de Dieu ajouté à notre nature et qui nous élève à un état surnaturel. J'ajoute encore un passage de saint Thomas, qui explique la chose avec sa clarté ordinaire. « *Dupliciter est aliquid inditum homini (1). Uno modo, pertinens ad naturam humanam : et sic lex naturalis est indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini, quasi superadditum, per gratiæ donum, et hoc modo lex nova est indita homini, non solum indicans quid sit faciendum, sed etiam adjuvans ad implendum.* » (1-2, q. 106, art. 1, ad 2.)

« Je dois peut-être demander pardon au lecteur de multiplier ainsi les citations de saint Thomas, ce qui peut paraître fastidieux; mais je m'y vois en quelque sorte forcé pour faire voir combien cette théorie qu'on veut nous donner pour identique à la doctrine catholique s'en éloigne en effet. Si je ne m'appuyais que sur le raisonnement, on se contenterait de me répondre que je suis Cartésien, ce qui, aux yeux de bien des personnes, à qui on a fait un épouvantail de ce mot, paraîtrait une réponse péremptoire; et si je citais des auteurs modernes, on dirait également qu'ils ont suivi les principes de Descartes. J'ai donc cru que je ne pouvais prendre de guide plus sûr qu'un docteur que l'Eglise honore depuis six siècles, ni m'appuyer sur une autorité moins suspecte.

« Quant à la solution que l'auteur donne à la troisième objection qu'il se propose, savoir que les Pères et les théologiens disent que les hommes ont vécu sous la loi de la nature depuis Adam jusqu'à Moïse, et admettent pourtant une révélation transmise par la tradition; je me contenterai de dire que quiconque est tant soit peu versé dans la lecture des Pères et des théologiens avouera sans peine que dans leurs écrits, la loi de la nature est quelquefois

(1) « L'homme a reçu deux sortes de biens dans son intérieur : les uns appartiennent à la nature humaine; et c'est ainsi que la loi naturelle est gravée en lui : les autres sont ajoutés aux premiers par le don de la grâce; et c'est ainsi que la loi nouvelle est gravée dans l'homme, non seulement en lui indiquant ce qu'il doit faire, mais de plus en l'aider à le faire. »

prise dans un sens plus étendu, par opposition à la loi de Moïse et à la loi évangélique; mais ce serait mal raisonner que d'en conclure qu'ils ne la prennent jamais dans un sens plus strict, par opposition à toute révélation proprement dite. Je ne crois pas que l'auteur veuille soutenir sérieusement le contraire. Assurément, c'est par opposition à la révélation que saint Thomas a dit : « *Illud solum est de lege naturali, quod ratio naturalis suadet* (1). »

« A la page 144 l'auteur parle d'un argument bizarre que le dogme du péché originel a, dit-il, fourni à quelques personnes contre la doctrine qu'il défend; et là-dessus il écrit une page de plaisanteries fort agréables. C'est sans doute bien fait d'égayer une discussion qui, de sa nature, est un peu sèche; mais comme, après tout, des plaisanteries, quelque spirituelles qu'on les suppose, ne sont pas des réponses, il est permis de voir si cet argument bizarre n'a pas aussi son côté sérieux. Supposons pour un instant qu'une cause physique quelconque affaiblisse tout d'un coup considérablement la vue humaine, la vue générale; supposons que la presque totalité du genre humain, au lieu de s'efforcer d'arrêter les progrès du mal que produit cette cause physique toujours agissante, en augmente au contraire par son imprudence l'intensité et la maligne influence; supposons enfin qu'un petit nombre d'individus mieux avisés, connaissant l'origine du mal qui en est résulté pour leur vue individuelle, s'appliquent à combattre cette cause désastreuse, s'efforcent par tous les moyens qui sont en leur pouvoir, de diminuer le mal déjà causé et d'en arrêter les progrès, en s'abstenant sagement des excès auxquels se livre une multitude insensée. Je le demande : dans les jugements qui doivent être fondés sur le bon état du sens de la vue, sera-t-il plus sage de s'en rapporter au jugement de la multitude qui a subi toutes les conséquences du mal, qu'à celui du petit nombre de ceux qui ont combattu ces conséquences et ont su s'en garantir? Je crois que la réponse à cette demande ne souffre pas de difficulté. Or l'application est facile.

« Le péché originel a porté un coup terrible à la raison humaine. Les enfants d'Adam sont nés dans un état bien différent de celui où ce père du genre humain avait été créé. Ce péché, passant de génération en génération,

(1) « La loi naturelle ne renferme que des devoirs indiqués par la raison naturelle. »

est une cause toujours existante, dont les effets sont toujours également funestes. Cependant, si les hommes, avec les secours qu'une miséricordieuse Providence ne leur a jamais refusés, s'étaient abstenus de joindre leurs propres péchés à celui dont ils avaient hérité, le mal aurait été beaucoup moindre, et du moins n'aurait pas fait des progrès : mais au lieu de cela, la presque totalité du genre humain s'est livrée sans retenue à la brutalité de ses passions, et la corruption du cœur allant toujours croissant, la raison a dû nécessairement s'affaiblir dans la même proportion. Il est dit des hommes avant le déluge : *Omnis caro corrumpat viam suam*; et si nos livres saints ne disent pas en termes exprès la même chose de la généralité des hommes au temps de la venue du Messie, ils en disent assez pour nous le faire conjecturer. L'histoire appuie cette conjecture, et le tableau hideux que nous fait saint Paul de ceux qui se disaient et qu'on appelait sages ne nous permet guère le doute à cet égard. Cependant, de même qu'avant le déluge cette terre corrompue portait quelques enfants de Dieu, de même, après cette catastrophe, Dieu a eu des enfants, des amis, des prophètes, non seulement dans le peuple Juif qu'il avait choisi, mais même parmi les nations. « *Sapientia per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit* (1). » (Sap. 7, 27.) Ces hommes en très-petit nombre, comparativement à la masse du genre humain, ne se sont point abandonnés aux excès de corruption dont ils étaient témoins; ils ont fait usage de leur raison affaiblie, mais non éteinte, pour réprimer leurs passions; ils ont été fidèles aux mouvements intérieurs de la grâce, qui n'abandonne jamais entièrement l'homme, et qui va toujours croissant en proportion de sa fidélité à y correspondre; ils ont étudié leur propre cœur et cette nature où resplendissent si admirablement les perfections de la Divinité; ils se sont adressés avec ferveur à l'auteur de tant de merveilles, ont invoqué son secours, l'ont supplié de les éclairer. Serait-ce une chose si bizarre de dire que ce moyen de parvenir à la vérité est un peu plus sûr que celui de compter les voix d'une multitude abrutée? De tels hommes me paraissent plus faits pour instruire la multitude que pour en recevoir des leçons.

(1) « La sagesse se communique aux âmes saintes qui se trouvent parmi les gentils; elle en fait des amis de Dieu et des prophètes. »

Je crois qu'un individu dont le cœur est pur et la volonté droite, en apprendra toujours plus par la méditation que n'en peut savoir une foule aveuglée par les passions. Le Saint Esprit lui-même ne nous met-il pas dans la bouche ces paroles : *Super omnes docentes me intellexi: quia testimoniū tua meditatio mea est?* Et cela doit être surtout vrai, si ceux qu'on suppose les maîtres, *docentes*, sont plongés dans une profonde ignorance, comme était la *raison générale* asservie à une *volonté générale* corrompue au dernier point.

« L'auteur termine ce chapitre en disant que les conséquences du système Cartésien et du système Janséniste sont *constamment parallèles*. Je ne comprends pas trop cela, et cette assertion me paraît aussi un peu bizarre. Mais je crois qu'il serait fort inutile de m'arrêter à la réfuter, puisque je n'ai pas entrepris la justification du système Cartésien, que j'ai toujours cru tout-à-fait étranger à la théologie. »

Objectio desumpta ex auctoritate quā etiā post adventum Christi valebat apud Judæos synagoga.

Argumentum istud omni contentione animi premebat minister Claudius, nec unquā posse enodari aut resolvi jactanter asserbat : ipsemet audiatur : « Selon le principe de M. de Meaux, le peuple ne doit jamais s'ingérer de juger après l'Eglise, ni avoir d'autre sentiment que le sien : s'il le fait, c'est un orgueil inconcevable, insupportable ; c'est donner lieu à des conséquences qui font horreur, à des propositions affreuses et détestables. Comment donc pouvoir, ce principe demeurant en son entier, croire que, dans les miracles de Jésus-Christ, il y avait une pleine démonstration de la puissance divine et une claire confirmation de sa mission, et par cette créance recevoir son autorité, c'est-à-dire être dans une formelle contrariété de jugement avec leur Eglise? » (Réponse au discours de M. de Condom.) Antè adventum Christi jure docendi ac præcipiendi potiebatur synagoga, eāque in rebus ad Religionem pertinentibus auctoritate pollebat, cui nulla in mente Judæorum videbatur antecellere. In mundum venit unigenitus Dei Filius, plenus gratiæ et veritatis ; cum hominibus conversatus est ; stupenda et innumera passim edidit in divinæ suæ legationis probationem miracula ; sed illum esse à Deo missum pernegabat synagoga, eumdemque tanquā Mosaicæ osorem legis, nedūm divinis colendum hono-

ribus, diris afficiendum judicavit supplicitis. Quid igitur tum facerent? Quasnam in partes inclinandum statuerent Judæi? Num Christi debuerunt concedere miraculis, ad eumque supplices se ut mundi redemptorem adjungere? Sed de ipsā ejus miraculorum origine propositoque in iisdem fine movebatur ingens controversia. Ortum illa ducere à dæmonum consortio dictitabat synagoga, eoque spectare ut traditis à Moysè divinitus inspirato mandatis detraheretur ; ergo Ecclesiæ auctoritate si dirimendæ sint exortæ de fide ac moribus controversiæ, potuerunt prudenter ac debuerunt Judæi auctoritati synagogæ quæ jure possessionis gaudebat, obsequi in prophetiarum interpretatione et discussione miraculorum Christi.

Resp. 1° : Præmittere possemus, non synagogæ formali decreto condemnatum esse Christum Dominum, sed tumultuantibus invidiæque percitis sacerdotum principibus et scribis, atque seductâ et concitatâ impotentiùs plebe. Verū quidquid sit de judicandi usurpatâ tunc formâ, totum ferè propositum argumentum evertitur vel nudâ solvendæ quæstionis expositione ; delusus aut mentitus fuit Claudius, dū hanc tribuit Catholicis sententiam, in alicujus auctoritate Ecclesiæ, absque ullâ temporis differentiâ positam fuisse vim judicandi enatas de rebus fidei controversias : verū quæstionis statum accuratè pro more suo exposuit doctissimus Bossuetius : « Afin qu'on pût faire un tel argument du temps que Jésus-Christ fut condamné, inquit illustrissimus præsul, il faudrait dire qu'il n'y avait aucun moyen extérieur ni aucune autorité certaine à laquelle on dût nécessairement céder : or qui peut le dire, puisque Jésus-Christ était sur la terre, c'est-à-dire la vérité même, qui paraissait visiblement au milieu des hommes, le Fils éternel de Dieu, à qui une voix d'en haut rendit témoignage devant tout le peuple : *C'est ici mon Fils bien-aimé, écoutez-le* ; qui, pour confirmer sa mission, ressuscitait les morts, guérissait les aveugles-nés, et faisait tant de miracles que les Juifs confessaient eux-mêmes que jamais homme n'en avait tant fait. » Paucis interpositis sic prosequitur Bossuetius : « Je dis qu'il n'y eut jamais aucun temps où il n'y ait eu sur la terre une autorité visible et parlante, à qui il faille céder. Avant Jésus-Christ nous avions la Synagogue. Au point que la Synagoge devait défaillir, Jésus-Christ parut lui-même ; quand Jésus-Christ

« s'est retiré, il a laissé son Eglise, à qui il a
 « envoyé son Saint-Esprit. Faites revenir Jé-
 « sus-Christ enseignant, prêchant, faisant des
 « miracles, je n'ai plus besoin de l'Eglise;
 « mais aussi ôtez-moi l'Eglise, il me faut Jé-
 « sus-Christ en personne, parlant, prêchant,
 « décidant avec des miracles et une autorité
 « infaillible. » (Conférence avec le ministre
 Claude.) Majori itaque in auctoritate sita est
 via doctrinæ dignoscendæ, quæ ad informan-
 dam nutriendamque fidem pertineat; sed ali-
 cui determinatæ Ecclesiæ sic fuit concessa
 præcellens docendi auctoritas, ut ab illâ di-
 vini instituti ratione excipiendum sit tempus
extraordinarii quo Christus ipse in terris fun-
 gebatur, ministerii; tantâ enim, externisque
 tam evidentibus argumentis demonstratâ auc-
 toritate eminebat, ut quidquid illi adversaretur
 ac repugnaret, hoc ipso reprobandum esset et
 abjiciendum.

2° Decretoriam hanc solutionem planè con-
 firmat causamque suam funditus perimit ipse
 Claudius, insigni confessione quam ab eo ex-
 pressit manifesta invictaque veritas; en pro-
 priis ejus verbis enuntiata hæc confessio :

« Dites tant qu'il vous plaira qu'il y avait dans
 « les miracles de Jésus-Christ une pleine dé-
 « monstration de la puissance divine et une
 « confirmation de la mission de Jésus-Christ,
 « et qu'il n'y avait rien à y opposer qu'une
 « malice grossière et une manifeste obstina-
 « tion : non seulement j'en suis d'accord,
 « mais j'en dirai encore plus que vous. Ce
 « n'est pas là le point de notre question. Jé-
 « sus-Christ était une autorité vivante et par-
 « lante; son autorité était la plus grande et la
 « plus infaillible qui fut jamais sur la terre,
 « puisqu'elle était divine; il la confirmait par
 « des miracles qui de droit devaient être reçus
 « par eux-mêmes, sans autre examen. Tout
 « cela est constant, mais la Synagogue con-
 « damnait ces miracles et rejetait l'autorité
 « de Jésus-Christ; et, selon le principe de
 « M. de Meaux, cette condamnation rendait
 « inutiles tant les miracles que l'autorité de
 « Jésus Christ, et empêchait le peuple de le
 « recevoir. C'est à quoi il faut répondre. »

(Réponse au discours de M. de Condom.) Ha-
 bendum est semper præ oculis, in majori auc-
 toritate quæ eminenter appareat, repositam
 credere Catholicos vim ac potestatem judicia
 proferendi, quibus internum et externum im-
 pendere oporteat obsequium, sive in aliquâ vi-
 sibili Ecclesiâ resideret illa auctoritas, sive in

*extraordinario vigeret ministerio, quod Christo
 in terris visibiliter degenti fuerit reservatum;
 eo constituto principio et quæstionis statu,
 quem vel ignoravit, vel dissimulavit Claudius,
 ita possumus ex allatâ ipsius confessione argu-
 mentari. Miraculis Christi exhibebatur plena
 divinæ ipsius potentia et legationis demons-
 tratio; impugnari non poterant, nisi crassâ ex
 malitiâ apertâque obstinatione; jure debue-
 runt, prævio nullo examine approbari; id omne
 constabat, neque ulla unquam in terris extitit
 auctoritas, quæ conferri potuerit cum aucto-
 ritate Christi; hæc omnia confitetur expressè
 Claudius; quid ergo opus erat Judæis percon-
 tarsi à Synagogâ sollicitisque animis ab eâ in-
 quirere quid sentiendum credendumque statue-
 ret de miraculis Christi? Numquid ad trutinam
 necesse fuit revocari et ad nutum synagogæ
 reprobari oportuit miracula, quæ semetipsis
 erant evidenter credibilia, absque ullo reci-
 pienda examine, et quæ nisi ex pravitate in-
 excusabili intolerandæque manifestè perva-
 ciâ, potuissent repudiari?*

3° Prænuntiatum fuerat sancendum esse
 novum fœdus, abrogandamque legem Mosai-
 cam : quaecumque mentem induerint Judæi
 de stabilitate synagogæ, certè evidenti nullo
 monumento constare ipsis poterat, eam sem-
 per esse permansuram, nec unquam suâ auc-
 toritate spoliandam, neque enim evidentia pu-
 gnare potest cum divinâ revelatione : quâ
 ratione igitur credendum fuerit et obtempe-
 randum synagogæ, miracula Christi evidenter
 divina, ejusque doctrinam iisdem evidenter
 demonstratam reprobanti? Nedum aliunde
 Christus legi Mosaicæ inimicum se profiteretur,
 palam prædicabat *se non venisse ut legem
 solveret, sed ut adimpleret : tota unum, aut
 unum apicem non præteriturum donec omnia
 fierent.* Hortabatur populum ut quæcumque
 legi consona præciperent qui super cathedram
 Moysis sedebant, studiosè faceret, traditamque
 à Moyse instituendæ vitæ rationem, suis ipse
 apertè institutionibus confirmabat et perficie-
 bat. Quapropter nihil erat quo potuissent re-
 trahi probabiliter Judæi à fide adhibendâ
 miraculis Christi, divinæ characterem aucto-
 ritatis tam fulgidâ luce præ se ferentibus.

4° Quo tempore Christus Jesus apparuit,
 Messiam expectabant Judæi tanquàm gentis
 suæ gloriam et salutem : hinc ad Joannem
 Baptistam, cujus admirandâ sanctitate commo-
 vebantur, miserunt qui ab eo sciscitarentur
 utrùm ipse foret Christus. Christum quoque

mox venturum confidebant Samaritani, ut ex colloquio mulieris Samaritanæ cum Jesu intelligitur; ipsos apud gentiles fama increbuerat proditurum ex oriente eximium liberatorem: pro certo etiam futurum habebant Judæi, ut doctrinâ, dignitate et auctoritate Messias omnibus antecelleret. Prodiit æterna veritas, Deique sapientia Christus Jesus: perfectissimam, informandisque moribus aptissimam doctrinam disseminavit: absolutæ virtutis evidentibus eam confirmavit exemplis, nec verebatur dicere palam: *Quis arguet me de peccato?* Tam stupendis, tamque frequentibus miraculis coruscabat ejus ministerium, ut ex Judæis exclamarent multi: *Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit?* (Joann., cap. 7, v. 31.) Eorundem miraculorum vim dum infringere nitebantur Scribæ et Pharisei, manifestis sese implicabant contradictionibus, adscribentes dæmoni prodigia, quibus æternum dæmoni indicebatur bellum, Quidquid igitur obloqueretur synoga, potuit jure ac meritò Christus de Judæis ita pronuntiare: *Nunc autem non habent excusationem de peccato suo*, Joann. cap. 8, v. 21 et 24. Ex his omnibus potest ista confici demonstratio: In controversiis ad Religionem spectantibus, præstantiori auctoritati concedendum est ac fideliter obsequendum: atqui auctoritate synagogæ erat indubitanter et evidentissimè præstantior auctoritas Christi: ergo ipsi erat concedendum et fideliter obsequendum. Ergo posito à Catholicis principio, et hactenùs à nobis vindicato, nedùm à Christo abducerentur Judæi, debuerunt potiùs ad illum adduci, eumque præ synagogâ quæ tunc deficiebat, audire, venerari, pronisque constanter sequi mentibus.

Instabis 1º: Noverant Judæi atque in Deuteronomio admonebantur, posse prophetam aliquem surgere qui portentum annuntiet, quod reipsâ eveniat: illum tamen esse morte mulctandum, si populum voluerit à vero Deo ad falsum numen devocare. Sic gentem Israeliticam allocutus est Moyses: *Si surrexerit in medio tuâ prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis; non audies verba prophetæ illius aut somniatoris... Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret à Domino Deo vestro.* Divina quidem erant pror-

sus Christi miracula; at cùm divinam ipsorum originem inficiaretur synagoga, et se Deum esse non obscurè Christus assereret, quam assertionem, impietatis notâ dignam putabant Judæi, potuerunt, si valeant Ecclesiæ Romanæ de judice controversiarum placita, fidem abrogare Christo Jesu, et synagogæ tenaciter inhærere judiciis.

Resp. 1º: Ex allato Deuteronomii textu nullo modo consequitur posse in patrocinium erroris divinum efferrî miraculum: mendacio nunquàm patrocinari potest summè verax ipsaque veritas Deus: cùm igitur fatente ac profitente Claudio ministro, ita essent evidenter divina, quæ à Christo tanquàm ab inexhausto fonte manabant miracula, ut de illorum veritate ac sanctissimâ origine dubitari nisi insulsè et protervâ cæcitate non posset, evidentissimum quoque erat, ad Christum Jesum non pertinere Moyses de præcavendo atque condemnando fallaci et impio prophetâ, sapientissimam admonitionem. Non de miraculo vero ac propriè dicto (ut datâ occasione exponamus memoratum locum Deuteronomii), loquebatur Moyses, sed de aliquâ prædictione signi seu portenti, quod quale sit, non declaravit. Potest autem fieri ut homo perspicax et in arte fallendi exercitatus, conjecturâ mirabilem aliquem eventum augeretur, vel temerè, et rem fortunæ committendo prænuntiet. Potest dæmon, naturali, sed humanam conditionem superante sagaciâ, subtilitate, velocitate, quædam hominibus inaccessa, vel propter locorum distantiam incognita, perspicere, atque permittente Deo, alicui pseudo-prophetæ suggerere: quod à miraculis Christi quantum abhorreat, nemo, ut conclamant omnes Christiani, nisi obcæcatus et obduratus, non intelligit. 2º Notoriâ et absolutâ evidentiâ constabat Judæis unum esse Deum eumque solum esse adorandum, præscriptamque divinâ lege animadversionem mereri prophetam aut somniatorem qui post latentem quem pronuntiaverit eventum diceret: *Eamus et sequamur deos alienos.* Numquid notoriâ pariter et absolutâ evidentiâ constabat Judæis, voluisse Christum Judæos ad abjiciendum supremi numinis cultum, profitendamque idololatriam inducere? Unum esse Deum, eum solum, et quidem in spiritu et veritate adorandum totoque corde diligendum, docebat, prædicabat et inculcabat. Sese ut hominem illi penitus subditum verbis et factis continuò profitebatur. Deum quidem se ipsum asseruit,

neque enim abdicare se divinitate poterat ; numquid verò fundamentale hoc dogma quo tota innititur christiana Religio, celare debuit ? Unum se cum Patre et Spiritu sancto Deum testificatus est ; grande quidem et ineffabile mysterium ! sed illæsâ , ut diximus, divinæ naturæ unitate traditum, sed iisdem confirmatum miraculis, quibus cætera omnia Religionis christianæ dogmata : miraculis, ut etiam atque etiam , confitente Claudio , inculcandum est , tantâ certitudine , tam splendido veritatis lumine præstantibus , ut nisi insanâ pertinaciâ potuerint illa dæmonibus adscribere Judæi : ergo quidquid secum ipso pugnans obloquatur Claudius, debuerunt tabescentis invidiâ synagogæ clamoribus, auctoritatem ac testimonium Christi antepone.

Instabis 2° : Eodem modo debuerunt affici erga synagogam Judæi, quo erga constitutum à Christo Ecclesiam Christiani : fac aliquando patrari miracula quæ ipsos electos in errorem possent pertrahere , qualia futura sunt Antichristi, tum si primæ partes in dijudicandis controversiis tribuantur Ecclesiæ, portenta illa quantamcumque ad percellendos animos vim habere viderentur, statim deberet concitatâ indignatione rejici, atque auctoritati Ecclesiæ firmiter adhærere : ita Judæi, eodem si ducti fuissent placito, debuissent miraculis Christi, quantumlibet per semetipsa commendandis, denegare fidem, eandemque totam synagogæ adjudicare. Argumento, ut aiunt, ad hominem, Catholicos sic premendos arbitratus est Claudius : « Puisque ce n'est point mal
« fait de s'élever contre la Synagogue pour
« se soumettre à Jésus-Christ, lorsqu'il était
« une autorité vivante et parlante qui se con-
« firmait par des miracles, ce ne sera pas mal
« fait aussi de s'élever contre des assemblées
« ecclésiastiques, pourvu que ce soit pour se
« soumettre à Jésus-Christ vivant et parlant
« dans ses Écritures, que nous reconnaissons
« divines, et qui n'ont pas besoin d'une nou-
« velle confirmation de miracles : la raison
« pour laquelle il fallait alors se soumettre à
« lui, n'était pas précisément parce qu'il était
« en personne sur la terre, mais parce que
« son autorité était divine et souveraine ; or
« elle n'est pas moins divine et souveraine au-
« jourd'hui dans ses Écritures : elle mérite
« donc aujourd'hui une pareille soumission et
« une pareille préférence à l'autorité de l'É-
« glise assemblée, lorsqu'il arrive que ces
« deux autorités se choquent. »

Resp. : Perpetuò, triumphum ut agat Claudius, statum quæstionis invertit, quo quidem sincerè exposito, repentè delabitur, ut ostendimus, quidquid gessit obtrudere. Majori auctoritati in rebus Religionis semper fuit adhærendum ; cùm igitur fatentibus adversariis nostris, Christus Jesus miraculis evidenter divinis auctoritatem suam exereret, quæ omnem aliam certissimè et exploratè vincebat, ambigere absque gravi piaculo non poterant Judæi, quin ingenuè ipsi primas deberet adjudicari partes, plenamque fidem adhiberi : nec patiuntur aures christianæ, fallacium ac veteratorum hominum portenta, miraculis Christi Domini, tam evidenter divinis, assimilari. Neque etiam Ecclesiæ Christi adæquari potest synagoga : prædictum enim erat, defecturam esse synagogam, sancientumque novum fœdus : id quidem negabant pertinaciter Judæi, sed rerum veritati, sed prophetarum oraculis obstare non potuit incredulitas Judæorum : non prohibuit quominus evidenter divina profunderet miracula Christus Jesus, quæ prædictam declararent defectionem synagogæ fœdusque novum confirmarent, quo *inveteratum est prius*. At ubinam prænuntiatum est futurum aliquando ut christiana deficeret Ecclesia, et opus fore extraordinario divinisque communito miraculis ministerio, ut vel suis excitaretur è rudibus, vel in ipsius locum subrogaretur alia perfectior atque nobilior ? Perlustrentur mente historica monumenta, atque perpendatur utrùm aliquâ ætate in eum corruerit statum Ecclesia Christi, ut ad eam instaurandam opus fuerit miraculis, qualia synagogæ opposuit Christus, novi conditor fœderis. Verùm non hîc agitur de probandâ indefectibilitate et inerrantiâ Ecclesiæ, quæ suo loco demonstrabitur, imò quæ cum assertionibus jam demonstratis necessariò cohæret, sed de refellendo consecratio quod ex principiis Catholicorum derivari comminiscitur Claudius : argumentandum est ex principiis Catholicorum non truncatis et dimidiatis, sed integris, et qualia ab eisdem propugnantur ; auctoritati autem Ecclesiæ sic obsequendum credunt, ut simul firmissimè credant, nunquàm esse defecturum, nullâ unquàm abruptum ætate ordinarium quod in ipsâ divinitus institutum fuit, ministerium. Quod attinet ad conflictam à Claudio comparisonem inter Christum loquentem in Scripturis, et Christum Judæos vivâ voce allocutum, non quæritur, nec ambigi potest apud Christianos, utrùm

cuiuslibet auctoritati quæ Christo adversetur, anteponeere debeamus auctoritatem Christi, sive animatâ voce, sive sacris ipse loquatur in Scripturis: supremam ipsius esse auctoritatem ac divinam confitemur, quocumque modo documenta sua expromere voluerit: sed quæritur quænam sit via externa, publica, apta et omnibus accommodata, quam hominibus præstituit Deus ut certò dignoscant, quibusnam monumentis contineatur verbum Dei, sive scriptum, sive traditum, tum quemadmodum intelligendum sit et exponendum. Porro quibus demonstravit Christus miraculis, missionem ac divinitatem suam, iisdem invictè demonstratum est, adhærendum esse Ecclesiæ quam et matrem, et magistram nobis constituit, tum etiam excusatione carere pervaciam Judæorum, Christi institutionibus refragantium, quidquid obtenderit suo tunc ipso damnata iudicio synagoga.

Solvitur objectio desumpta ex auctoritate Ecclesiæ Græcæ suos apud alumnos.

Hanc Deus non præstituit indagandæ veritatis viam quæ mentes à veritate detorquet, atque in susceptis periculosius detinet erroribus; talis est via auctoritatis quæ tantoperè à Romanis laudatur theologis. Eam sequentes, qui Græcam, qui Arminianam, qui Ægyptiacam, qui Æthiopicam communionem consecrantur, illi omnes quâ ducuntur auctoritate, decepti et abstracti, fidentiùs aberrant obstinatiùsque adhærescunt ingestis sibi ab infantia hæresibus. (Quod dicemus de Græcis, dictum habeatur idem de cæteris.) Græcorum animos si quid dubitationis sollicitet de dogmatibus suæ sectæ, dubium illud privato examine quo sanam extunderent doctrinam, perpendere nequeunt, si principiis suis stare voluerint, sed illud statim iudiciis Ecclesiæ suæ inhærentes repellere; uno verbo, eodem modo sese tum gerant oportet, quo Romanæ consortes communionis sese gererent, si quid animum ipsorum pulsaret, quo viderentur ab eadem communione deterri. Apud Pythagoræ discipulos, ille erat pervulgatus terminandi disputationes modus. *Ipse (Pythagoras) dixit: sic apud Græcos, non secus ac apud Romanos, ista est ratio componendi de fide controversias: Ecclesia decrevit; Ecclesia sanxit anathemate.*

Resp. 1º: In rebus ad causam fidei spectantibus, non dicimus adhærendum esse qualiscumque societatis christianæ iudiciis, sed auctoritati ac decretis veræ Ecclesiæ. Hæc autem

methodo, nedum à veritate dimoveantur animi, atque in arreptis detineantur erroribus, inòdum quandiu eam tenuerint, non ab Apostolicâ doctrinâ se patientur divelli, nec aliter quàm illâ deserendâ viâ, suscitatae sunt tot hæreses quæ nomen christianum deformaverint. Quod ut percipiatur clariùs, ad Ecclesiæ primordia cogitatione remeandum est. Fatentur omnes hanc in ortu suo et qualis à Christo condita est, immunem ab errore illibatamque fuisse: unâ tunc fide, unâ communione tenebantur omnes Christiani: nec aliunde principium duxerunt nefandæ Simonis, Cerinthi, Ebionis sectæ, quàm ex eo quòd Ecclesiæ jugum excusserint, coercentis ejusdem auctoritatis impatientes, suisque præ illius iudicio indulgentes placitis. 2º Si, v. g., Protestantibus objiciatur eam ob causam rejiciendum esse privatum examen, quòd hæc viâ gravissimos in errores abripiantur Anabaptistæ, Sociniani, Enthusiastæ, quid respondere soleant? Non quocumque examine reserari aditum ad veram doctrinam, sed prudenti, maturo rectoque examine: nec ideò abjiciendam esse hanc methodum, quòd examen devium pravumque adhibeant multi, in agendo præcipientes, præjudicatis servientes opinionibus, prurientibusque delusi cupiditatibus. Pari saltem responso, elidere possumus ductam objectionem ex Græcis abutentibus auctoritatis methodo. *Deo vero sacrificandum est: num ideo oblitterandum erit insitum illud omnibus placitum, quia falsis numinibus victimas tot populi mactaverint? Avellendus est abusus: retinendum est quod à legitimo usu detorquetur, sanum rectumque in se principium.* Profitentur Græci, discernendam scilicet viâ auctoritatis doctrinam à Christo et Apostolis traditam: profitentur credendum firmiter symbolis fidei quibus continentur veri characteres Ecclesiæ: at suæ illos societati adjudicant, eoque consequenter errant, non quòd auctoritate dirimendas esse in causis fidei controversias existiment, sed quòd suæ sectæ legitimam, divinitus constitutam et soli veræ Ecclesiæ concessam tribuant auctoritatem.

Instabis 1º: Negari non potest, Græcorum in societate versari multos qui bonâ fide, seu invincibili ex ignorantia credant veram Ecclesiam habendam esse sectam in quâ sent instituti: quâ ratione igitur suis ab erroribus expedire se poterunt, quandiu putabunt in causis fidei tenendam esse viam auctoritatis, nec ab eâ unquam resilendum? Nefas enim

ducunt ab Ecclesiæ suæ doctrinâ et mandatis assensum cohibere, neque illis verti potest crimini constans illud obsequium, à quo si deflecterent, invincibiliter erroneæ, quod non licet, oblectarentur conscientiæ.

Resp.: Non inficiamur, in hæreticis Græcorum sectis inveniri qui hæresi aut schismati formaliter, ut aiunt, seu liberè non adhæserint: fatemur tales occurrere qui maturam jam ætatem attigerint: (nam puerilibus annis multò frequentius reperiri quis negaverit?) At 1° sicut observatum est, error ille non profuit ab officio veræ obtemperandi Ecclesiæ; consideretur sequens syllogismus: Adhærendum est et obsequendum auctoritati veræ Ecclesiæ: atqui Græcorum vera est Ecclesia: ergo illius auctoritati adhærendum est et obsequendum.

Priore hujusce syllogismi propositione continetur illud quod asserendum curavimus principium: at ex illâ propositione non consequitur pro verâ esse habendam ecclesiâ Græcorum schismaticam et hæreticam sectam, ejusque tenenda, quasi ad fidem pertinerent, falsa dogmata. 2° Alia est conditio Græcorum, quibus proponeretur amplexanda catholicæ fides Ecclesiæ, alia conditio Catholicorum, qui sollicitarentur ad ineundam Græcorum sectæ communionem: certissimis manifestisque argumentis suo loco exponendis (nam hic agitur duntaxat de refutandis præ ductis ex auctoritatis methodo consecutionibus), demonstrari potest quænam sit vera Ecclesia: ad hanc investigandam, tum ubi comperta est, ad ejus constanter retinendam communionem inclinat et adjuvat gratia interior quæ descendit à *Patre luminum*. At errantium Græcorum mentibus possunt aut scriptis aut vivâ voce suppeditari invicta et evidentia credibilitatis momenta, quibus aspirante et impellente gratiâ commoti et instructi, vel statim, spuriam esse sectam suam agnoscant, vel de ipsius statu vehementer dubitent; invalescente deinceps et obfirmatâ, cui nihil præponderantis opponetur, dubitatione, eò poterunt tandem promoveri, pleno ut fateantur assensu, abdicandam esse illam cui mancipati fuerant communionem, et veræ quæ ipsis ostenditur, totos se devovendos Ecclesiæ. Quibus verò proposita, quantum sufficiat, nondum fuerint rationum auctoritatisque subsidia, quibus ab errore suo deducantur, illi permanente in ipsis, de quâ locuti sumus *bonâ fide*, habebuntur coram Deo qui corda et renes scrutatur, excusati. Revocandum est in me-

moriam quod alibi indicavimus, nempe si qui invincibiliter aliquâ in societate aliquod ignorarent dogma *ex necessitate mediæ credendum*, non passurum esse Deum, illos nisi saluti suæ repugnent, dogmatis illius notitiâ et fide, ad extremum usque vitæ spatium carere.

Instabis 2°: In solvendâ objectione concessum est observari apud schismaticam Græcorum societatem, multos qui errore hactenus invincibili et necessariò credant, illius esse servandam communionem; indè non leves exoriuntur difficultates: namque 1° error licet necessarius, *formalis* tamen, ut aiunt, ac propriè dictus esset error; ergo tam alienum est à divinâ veracitate, ut hominem aliquem invadat error necessarius, quàm divinæ sanctitati repugnat, ut necessarium aliquis possit incurere peccatum. 2° Erroneum qui dogma ita crederet, ab illo credendo prudenter ac licitè abstinere non posset, cum illud tum non abjiceret nisi reluctante conscientiâ: ergo crederet errorem probante Deo, qui tamen non magis potest errorem quàm peccatum jubere vel approbare. 3° Homines aliquos si contingeret necessariis implicari erroribus, tolleretur è medio dignoscendæ veritatis regula, grassareturque impunè pyrrhonismus, quo dominante conciderent societas et Religio.

Resp.: In hac elucidandâ quæstione, in quâ novimus laborasse præjudiciis viros aliunde sagaces ac peritos, videtur operæ pretium aliquandiù immorari. Objecta verò solvere priusquàm aggrediamur, animadvertere non pigeat, id quod ex ipsâ propositâ quæstionis naturâ facillè intelligitur, nos scilicet sermonem hic instituere de illis duntaxat erroribus, qui ab assequendâ salute non prohibeant sic errantes, ut sibi ipsis non defuerint. Hoc posito:

1° Quod attinet ad prolatam erroris necessarii cum peccato necessario comparisonem, pugnantia loqueretur qui necessarium fingeret peccatum: *nemo*, ut ipsâ clamante ratione dixit S. Augustinus, *peccat in eo quod cavere non potest*: *nemo sine libertate, vel in alio*, si de peccato agatur originali, vel *in se ipso*, si de peccato actuali, reatum potest peccati contrahere. At si commentitiâ quâdam et absonâ hypothesi prodire posset peccatum aliquod *formale* simul et strictè necessarium, ex hominis alicujus infirmitate, ac premente maligno tentatore profectum, permittente, non approbante Deo, nedum se præbente adiutorem malitiæ, tum conferri non posset in Deum

divinæ legis necessaria illa transgressio. Non hæc magis in eum refunderetur quàm furtum aut homicidium ab homine somniantem vel phrenetico commissum : mererentur pœnam transgressores, quia stipendium est peccati mors : nec tamen mererentur, quia demeritum excludit ineluctabilis antecedensque necessitas. Contradictoria non mirum est scaturire absurdo ex principio. Verùm cum necessitate non pugnat error ; non enim pugnat *ex ipsâmet erroris naturâ*, ut patet : non *ex humanæ mentis conditione et essentiâ*, quæ cùm sit finita et imperfecta, nihil vetat quominus aliquando cæcutiat, ac substracto veritatis lumine, invincibiliter tunc aberret ; denique *non ex divinâ veracitate, aut bonitate* ; neque enim exigunt, omnibus ut hominibus largiatur Deus lumen speciale et indebitum, quo efficaciter avertantur errorum quædam genera, quibus licet ingruentibus, possint tamen haberi divina fides æternaque salus comparari.

2° Sic dilui potest argumentum ex eo desumptum, quòd prudenter ac proinde probante Deo ille crederet, qui conscientiam sequeretur invincibiliter erroneam, aliquid credendum, tanquàm interpositâ Dei auctoritate, proponentem. Approbat quidem Deus affectum animi, quo erroneum credentes invincibiliter dogma, sibi tum constituent, revelantis Dei auctoritati sincerum perpetuumque impendere obsequium : sed errori quem pro revelato habent dogmate, non suffragatur Deus : nec ab eis dogma illud creditur divinâ fide, quæ divino tota innititur testimonio. At nihilominus fide supernaturali et divinâ credere possunt omnia quæ revelavit Deus, tumque implicitè certòque reprobant ipsum errorem, quo invincibiliter adhuc laborant. Proposito utamur exemplo : sunt apud Græcos qui licet persuasum habeant et meritò legitimæ obtemperandum esse auctoritati, sequendam esse rectam conscientiam, ab omni specie malâ esse abstinendum (quæ omnia Deus approbat) ; putant tamen *bonâ fide*, præditam esse legitimâ auctoritate Græcorum Ecclesiam, ad eamque firmiter adhærescendum : distortam hanc et falsam consequentiam improbat et aversatur Deus, quamvis crimini eam non vertat errantibus necessario, neque ob eam causam plectere illos decreverit, nec à salute repellere, si nihil aliud obstitit. Violatæ ergo prudentiæ non possunt propriè insinulari, nec tamen efficacem, veraque et recta assequentem prudentiam sectati sunt :

at errorem quamvis secuti, *materiale* duntaxat peccatum, et idcirco à labe reatûs immune incurrerunt.

3° Perperam inde futurum concluderetur, ut nulla tum superesset certa veritatis à mendacio secernendæ regula ; egregiam profectò conclusionem : Potest revelatum aliquod dogma invincibiliter à quibusdam ignorari, ex eâque ignorantia suscipi necessarius error, quandiù proposita illis, quantum oporteat, nondum fuerint, probationum momenta, quæ credibile illud dogma faciant ; ergo ejusdem veritas neque persuaderi poterit, neque agnosci, quantumvis congerantur et exhibeantur inconcussa destinataque ad illius pariendam credibilitatem præsidia, qualia præ se ferunt doctis atque indoctis omnibus revincendis christiana Religio, ejusque columna firmamentumque catholica Ecclesia ! Uberioris explanationis causâ, duo hic videntur adjicienda. Primum est, extitisse quidem theologos qui docuerint, à nemine posse ullam licet remotam principiorum naturalium consecutionem invincibiliter ignorari, quæ ad officia quibus teneatur, pertineat. Sed illâ in opinione (ut breviter expendatur), quid sentiendum foret de sanctissimis multis ac doctissimis auctoribus, quos inter appellare possumus SS. Thomam et Bonaventuram, qui post adhibitâ assiduâ preces, diligentemque inflammato studio veritatis indagationem, in gravibus inter se dissident legis ipsius naturalis consecutariis, neque suam unquam putaverunt revocandam esse sententiam ? Numquid etiam rudes et imperiti, ac penè continuis vitæ humanæ distracti laboribus, intricatas et abstrusas juris naturalis quæstiones ad ipsa eorum negotia et officia interdum spectantes, valeant remotâ omni dubitatione dissolvere ? At saltem conspirant omnes theologorum scholæ, in asserendum facti vel juris positivi, tum eorum omnium quæ solâ revelatione innotescere possint, invincibilem sæpius occurrere ignorantiam ; propositâ autem in objectionem agitur de dogmatibus quæ sine revelationis ope cognosci nequeant. Alterum est adnotandum, ut excutiantur nonnullorum cavillationes : quamvis ab errore differat ignorantia, cùm error sit approbatio falsi pro vero, ignorantia autem sine affirmatione vel negatione esse queat ; in multis tamen, ut attendenti patebit, nascitur frequentissimè ex ignorantia error : hinc errorum mater solet appellari. Quædam inter multa proponimus exempla : qui nihil unquam

de revelatione audiverunt, quâ constat tres esse in Deo personas, venerandumque illud ignorant invincibiliter mysterium, nonne proclive est ut iudicent, sicut unam in Deo naturam ita unam esse in Deo personam, quemadmodum una est in homine persona, una in angelo (si tamen angelos esse noverint); quia una est in illis natura: numquid erroneum illud iudicium crimini potius illis imputabitur, quàm revelati ignorantia mysterii, quàm *infidelitas negativa* (1)? En aliud exemplum: si quis invincibiliter ignoret aliquod intercedere impedimentum, quo irritum sit illud quod se putat contraxisse matrimonium, quis dixerit hominem eâ constrictum ignorantia teneri abstinere à iudicando licitum esse sibi habere ut conjugem eam quæ ab omnibus conjux illius legitima reputatur? Denique, ut supra attigimus, dùm in variis de jure naturali controversiis dissentiant inter se tot pietate commendandi et eruditione theologi, sunt certè qui aberrant, aliis nempe id affirmantibus quod ab aliis negatur. Num qui falluntur culpandi omnes, et quia falluntur, Deo iudice, puniendi?

Instabis 3°: Imprudenter ac periculosè collocant operam Romanæ ministri Ecclesiæ, dùm tentant ab errore illos dimovere, qui sectis hæreticis vel schismaticis *bonâ fide* adhæreant; timendum enim, ne admoniti, qui *bonâ* sic errant *fide*, communionis cui obstricti sunt vincula nolint abrumpere, atque ita in *formalem hæresim*, aut *formale schisma* conjiciantur. — Resp. Ad publicum docendi ministerium pertinet, ut sana opportunè et importunè prædicetur doctrina, quamvis forsitan fore prævideatur, qui exoptandis illis abutantur suam in perniciem, institutionibus. Præterea quinam invincibili versentur in errore, certò compertum ut plurimum non habetur, nec debent verbi divini præcones, ut quibusdam incerti alicujus occasionem abutis præripiant, alios salutaribus ac necessariis defraudare documentis. Denique contingere facile potest, ut qui nunc inculpato hæreticâ in communione detinentur errore, mutatis postea rerum adjunctis depravatoque affectu, *formalis* hæreseos aut schismatis crimen incurrant: quod præcavendum sperari non immeritò potest, si catholicæ Ecclesiæ dotes ac dogmata, prudenti et stimulo charitate zelo erudiantur.

(1) Hanc esse immunem à peccato declarat Urbanus VIII, Bullâ contra Baium.

Objectio desumpta ex vitioso qui Romanæ Ecclesiæ institutionibus exprobratur; circulo.

Nōrunt logici quàm disserendi legibus adversetur id quod vocant *petitionem principii*: in hanc tamen labuntur, ac vitioso implicantur circulo, qui viâ auctoritatis definiendas esse lacescentes Religionem controversias profitentur: interrogati enim quo probationis genere ipsis constet de Scripturarum canonicitate, continuo respondent: *Auctoritate Ecclesiæ*; sciscitantibus deinde undenam perspectam habeant Ecclesiæ auctoritatem, statim reponunt: *Testimonio Scripturarum*. Idem ergo per idem, inepto quodam circuitu, probatum volunt.

Resp. 1°: Quod Romanæ affligitur Ecclesiæ à Protestantibus, ridiculi vitium circuli, iidem in illud, suam nisi deserant methodum, necessariò incidunt. Quærat ab eis quare credant Scripturarum canonicitatem, respondebunt hanc se compertam habere unctione Spiritûs sancti, seu privato spiritu; postuletur deinceps quare pro certo duxerint unctione illâ et privato examine dignoscendas esse sacras Scripturas, id responsi referes: Hoc illi unctioni, adjuncto privato examine, adscribendum esse munus, eam tribuendam esse efficaciam, divinæ testantur Scripturæ. 2° A *petitione principii*, à vitioso circulo longè discriminetur Catholicorum methodus: hunc in circulum reverâ impingerent, si nullo jam probatam argumento auctoritatem Ecclesiæ assumerent ad vindicandam Scripturarum canonicitatem, et deinde Scripturis, quarum aliunde non esset probata canonicitas, uterentur ad astruendam Ecclesiæ auctoritatem. At nihil est cur eam cogantur inire disputandi rationem; primum enim quasi seposito Scripturarum testimonio de concessâ divinitus Ecclesiæ perpetuâ auctoritate, præstantem hanc auctoritatem probandam suscipiunt, tum prophetiis, tum miraculis, tum etiam stupendâ illius propagatione, stabilitate, triumphis, continuâ eminentis quo viguit ac viget, ministerii successione, uno verbo, confluentibus *motivis credibilitatis* iisdem omnibus, aut ferè omnibus, quibus ipsius christianæ Religionis demonstratur veritas; eisdem quippe ostenditur fundatam esse et constitutam à Domino Ecclesiam, cui servandam commiserit catholicæ doctrinæ, Scripturarumque thesaurum: ea porrò non ignoravit, neque ignorare potuit, utrùm collatâ divinitus auctoritate polleat; quâ prælucente veluti face, in capessendis

quæ credenda et agenda sint, regatur populus christianus usque ad consummationem seculi : sic autem probatâ Ecclesiæ auctoritate, eâdem inconcussum perhibetur Scripturis testimonium, quarum sic assertâ et ostensâ canonicitate, tum propter ipsam Dei veracitatem creditur et Ecclesiæ auctoritas, et ipsa origo divina Scripturarum. Hâc in argumentatione *non idem probatur per idem*, non eâdem sub ratione, non eodem argumentorum genere, nec proinde occurrit, quam adeò vilipendunt logici, *petitio principii*. Methodum quam exposuimus, adhibuit disertè S. Augustinus, eximio in tractatu de Utilitate credendi. Nam postquàm commemoravit consulentem humano generi divinam providentiam « per prophetarum vaticinia, per humanitatem doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera, per Martyrum contumelias, cruces, sanguinem, mortes, per Sanctorum prædicabilem vitam, atque in his universis digna rebus tantis atque virtutibus, pro temporum opportunitate miracula ; » ita pergit ducendâ ex his omnibus conclusionem S. doctor : « Cùm igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani, ab Apostolicâ sede per successiones episcoporum, frustrâ hæreticis circumflantibus, et partim plebis judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnis, culmen auctoritatis obtinuit? cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiae. » Lib. de Utilitate credendi, cap. 17.

3° Perhibet Ecclesia testimonium Scripturæ, et Scriptura Ecclesiæ : mutui simul et aptissimi testimonii insignia nobis suppetunt exempla. Venit præcursor Joannes ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Ipsa quoque lux, Christus Dominus testimonium perhibuit Joanni, voluitque ut haberetur plusquàm propheta, et ille de quo scriptum est : *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam*. Testimonium perhibuit Christus Apostolis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Dixerat : *Sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel*. Perhibuerunt Christo testimonium Apostoli : *Magnâ virtute testimonium reddebant resurrectionis Christi*. Hoc in mutuo testimonio quid vitiosi possit cogitari? 4° Vindicandâ Ecclesiæ auctoritate pensandum est sedulò quid teneant quos persua-

dere, aut revincere aggrediamur. Sermo si conferatur cum hominibus veræ jam deditis fidei, adductis Scripturæ traditionisque testimoniis, auctoritatem dotesque Ecclesiæ magis ac magis verebuntur. Si conseratur manus cum Ecclesiæ inimicis, qui tamen Scripturis honorem et obsequium deferre non abnuant, tum ex Scripturis argumenta congerentur, eaque invicta, quibus apertam in lucem educantur Ecclesiæ auctoritas et proprietates : illius autem patefactâ auctoritate, tum spontè consequitur, eidem cætera proponenti dogmata, incunctanter esse credendum. Si verò decertandum sit cum hominibus qui neque veram Ecclesiam, neque Scripturarum canonicitatem agnoverint, tum illis splendida exhibentur probationum genera, quibus cum ipsâ christianâ Religione credibilis monstratur Ecclesia. Hâc autem magistrâ et duce, tam certo quàm facili operæ compendio edocetur quibusnam monumentis asservetur scriptum vel traditum Dei verbum ; necnon quidquid credendum agendumque, ad salutem promerendam præcipiat. Hæc omnia, ut videre est, coherent, nec unum sub eodem respectu demonstratur per alterum.

Instabis. Ad omnia saltem fidei dogmata non pertinet auctoritas Ecclesiæ : nam inter fidei dogmata recensetur hæc ipsa auctoritas, quâ certè ad eandem credendam non ducimur : via enim termino prior est : esset ergo prior semetipsâ Ecclesia. — Resp. Tria hic eliciuntur judicia : 1° Judicatur non ex ipsâ Ecclesiæ auctoritate, sed extrinsecis, ut vocant, *credibilitatis motivis*, conditam esse divinitus in terris societatem dirigendis ad salutem hominibus præpositam, cui concredita sint eloquia Dei perpetuumque docendi ministerium. 2° Judicatur habendam esse fidem illi societati, librum aliquem esse canonicum, aliquodve dogma revelatum fuisse pronuntianti. 3° Cùm sic probata declaraverit Ecclesia seu decretis, seu factis et praxi, suam verbo Dei munitam esse auctoritatem ipsiusque judiciis firmiter adhærendum, tum propter revelantis Dei veracitatem judicator agnoscendam esse auctoritatem Ecclesiæ ; ac reipsâ, fide divinâ, auctoritas illa creditur, sicut aliud quodcumque dogma divinitus revelatum, et ab Ecclesiâ propositum. Ex his colligitur posse diversâ ratione spectatam Ecclesiam, nobis facere testatam indubitatamque suam auctoritatem.

Solvitur obiectio ex eo desumpta quòd ipsi romane alumni Ecclesiæ tenerentur dubitare de ipsius auctoritate ac dogmatibus.

Obijcies : Eò impognatur Protestantium methodus, quòd eâ retardentur infantes *ab eliciendo actu fidei*; ac statim atque usum rationis adepti sunt, conjiciantur in dubitationem de canonicitate Scripturarum, de præcipuis Religionis christianæ mysteriis, compellanturque in crimen infidelitatis; nam recepto axiome, *dubius in fide, infidelis est*, isto in argumento si quid momenti esse videatur, facile potest idem in Ecclesiæ Romanæ methodum retorqueri : accusationem hanc sic intendant minister Claudius : « Supposons un homme baptisé, que M. de Meaux reconnaît de même que nous pour chrétien, qui selon la doctrine définie dans le concile de Vienne sous Clément V, a reçu le Saint-Esprit et la foi infuse ou habituelle, et qui est parvenu à l'âge de raison : comme il y a un temps où il n'a pas encore lu l'Ecriture-Sainte, il y en a un aussi où il n'a pas encore appris qu'il y ait une Eglise catholique infallible ; car s'il est nécessaire de reconnaître qu'il n'a pas lu cette Ecriture dès sa naissance, il ne l'est pas moins de reconnaître qu'il n'a pas eu dès sa naissance la connaissance de cette Eglise infallible : l'une et l'autre de ces connaissances sont précédées d'un temps où elles n'étaient point, et ce temps doit être un âge de raison, puisque s'il faut avoir de la raison pour pouvoir lire l'Ecriture, et se persuader qu'elle est divine, il en faut avoir aussi, pour pouvoir connaître l'Eglise catholique, et pour se persuader qu'elle est infallible. Comme donc, selon notre principe, il y aura un point où un chrétien baptisé, en âge de raison, et qui aura une foi infuse, ne pourra pas faire cet acte de foi divine : Je crois, comme je crois que Dieu est, que l'Ecriture est sa parole, parce qu'il ne l'aura pas encore lue, il y en aura de même où ce chrétien baptisé en âge de raison, et qui aura la foi infuse, ne pourra pas faire cet acte de foi divine : Je crois, comme je crois que Dieu est, que l'Eglise catholique est infallible, parce que c'est une chose qu'il n'aura pas encore apprise. » Paulò post addit idem Claudius, ut Bossuetium urgeat : « S'il veut que l'état où est ce chrétien baptisé, et en âge de raison, soit un acte de doute, si l'Ecriture est inspirée de Dieu ou non,

« parce que ne savoir pas si une chose est ou non, c'est en douter, il faut qu'il veuille aussi que l'état où ce chrétien baptisé et en âge de raison, est touchant l'infailibilité de l'Eglise, ne soit pas moins un état de doute, si l'Eglise est infallible ou non, par la même raison que n'avoir pas connaissance si une chose est ou non, c'est en douter ; d'ailleurs s'il prétend que, selon notre hypothèse, il n'est pas possible, avant d'avoir lu l'Ecriture, de faire aucun acte de foi divine sur les mystères de la Religion, comme par exemple sur la Trinité, sur l'Incarnation, sur la mission de Jésus-Christ, sur la rédemption du genre humain, de peur de reconnaître un autre principe de foi divine que l'Ecriture, il faut qu'il confesse aussi que, selon son hypothèse, avant d'avoir appris l'autorité infallible de l'Eglise, il n'est pas possible de faire aucun acte de foi divine sur ces mêmes mystères, de peur de reconnaître un autre principe de foi que l'autorité de l'Eglise. » (Réponse au discours de M. de Condom, touchant l'Eglise.) Uno verbo, priusquam Romanæ Ecclesiæ auctoritate adducantur ipsius alumni ad veræ fidei professionem, necesse est ut addiscant, et certò teneant, utrùm constituerit Deus Ecclesiam cui credendum sit et obtinendum : ubi et quænam sit illa Ecclesia : deinde quam profiteatur doctrinam, tenendamque proposuerit : nonne ut hæc omnia comperta sint, quandam oportet temporis interjici moram, interimque de iis dubitari dogmatibus, si nescire, dubitare sit ?

Resp. Præmittere possumus, in allato Claudii argumento perperam induci Catholicos asserentes, Ecclesiam esse *principium fidei* : non principium fidei dicimus Ecclesiam, sed *regulam dirigentem*, constitutumque divinitus interpretem, cui internum et externum debeatur obsequium. Jam ad propositam difficultatem : 1° Non hic movetur quæstio de infantibus licet baptizatis rationisque ad usum provecitis, quibus nihil adhuc voce aut scriptis suggestum sit de primis christianæ doctrinæ rudimentis : si quis enim nihil unquam de revelatione divinâ, nihil unquam de Ecclesiâ audiverit, mirandum videri non debet, illum quamvis baptismate initiatum, infusâque fide habituali instructum, nullum adhuc præstitisse assensum revelationi. Revocandum est tamen in memoriam, neque ad ultum gratiâ sanctificante orbatum, ad eam gratiam esse perventurum sine fide explicitâ credendorum *necessitate*

medii dogmatum, neque pro suâ providentiâ passurum esse Deum, ut qui regenerationis gratiâ donatus est (quam solum ipsi adimere potest peccatum mortale), diuturno nimis tempore careat prædictorum notiâ dogmatum, sine quâ eorumque fide, non potest christianæ vitæ teneri cursus et salus obtineri. 2º Attendendum est quid *ex se* valeat Romanæ methodus Ecclesiæ, neque postulandum, ut prosit quando non adhibetur; quibus autem, ut par est, adhibenda curatur, illi nullo tempore adiguntur ad dubitandum de auctoritate Ecclesiæ, aliisve fidei dogmatibus. Quos enim sinu suo Romana Ecclesia fovet alumnos, illi solent ab ipsis ferè incunabulis, aliquâ christianæ Religionis imbui notiâ : audiunt sese creatos esse, et hoc in mundo collocatos, Deum ut cognoscant, eum diligant, illique servientes æternam vitam consequantur : audiunt tres esse in Deo personas, Filium Dei natum ex beatâ Virgine, et pro nostrâ mortuum salute : audiunt unam et sanctam confitentam esse Ecclesiam : hæc et alia ipsis ingeruntur dogmata, quæ quidem etiam externo et sensibili cultu eorum in mentibus adumbrantur, aut potius imprimuntur. Incremente rationis usu, catholica in ipsis evolvitur institutio : tum sentiunt et advertunt, quantum tenera hæc fert ætas, hominum saluti paterno Deum providisse affectu : sese pro suâ infirmitate et imperitiâ impares esse dignoscendis propriâ inquisitione dogmatibus fidei, et christianæ vitæ institutis : deinde, etsi cogitationes et affectus suos verbis explicare nequeant, rectè tamen concludunt oportere ut auctoritati, quâ edoceantur et regantur, sese permittant ; porro audiverunt, et etiamnum audiunt à parentibus et aliis, Christum Ecclesiæ quam condidit, eam reipsâ contulisse auctoritatem quâ tantoperè indigent : præterea nullam noverunt, neque ullam in mundo reperire est societatem, quæ auctoritate Romanam Ecclesiam superare, aut assequi et æquiparare valeat : (haud obliviscendum non tam hic agi de Romanæ Ecclesiæ præstantiâ qualem ipsi vindicabimus, quàm de mutuâ ejusdem placitorum conciliatione) nihil aliunde vident hujusalumni, quod eos retardare possit, ab exhibendo eminenti huic Ecclesiæ sincero obsequio quæ ipsos materno complexa affectu, erudiendos, sustentandosque suscepit ; quemadmodum intra societatis humanæ fines, illis quos natura dedit, parentibus spontè tradunt se regendos, et fidenter obsequuntur : rationabile igitur ac

prudens meritò censetur quod Ecclesiæ præstant obsequium, quemadmodum latius exposuimus ubi de actu fidei à pueris rudibusque eliciendo : talis officii æquitatem ac necessitatem experiuntur ac perspiciunt, quamvis generalia quibus impelluntur rationum momenta, sermone depromere distinctè ac defendere plerique illorum non possint. Denique quò magis temporum lapsus in illis explicat se, ut diximus, vis ingenii, et augetur doctrinæ supellex, eò plura nanciscuntur, apprehendunt et intelligunt, quibus confirmatur ea quam Ecclesiæ teneris ab annis præstiterunt, obedientia. Atverò in methodo Protestantium, ut scilicet eorum tirones Scripturarum canonicitatem, earumdem sensum in fundamentalibus saltem articulis, eorumque distinctionem, numerumque ac naturam certò cognoscant, effluere priùs omninò necesse, est temporis aliquod intervallum quo de revelatis dogmatibus fluctuent incerti ac dubii, quo ex dubio quondam prudenter emergent, suæ inhærentes methodo?

Objectio ultima ex diversis conflata.

Ut pro supremo controversiarum iudice habeatur Ecclesia, necesse est compertum ut sit illam à doctrinâ Christi et Apostolorum non aberrasse : hoc nisi priùs innotescat, timendum est ne ab ipsâ obtrudantur pro canonicis libri nonnulli supposititii, ac pro genuino Scripturarum sensu, commentitii et adulterini : ergo antequàm Ecclesiæ ductum sequantur ejus alumni, oportet ut ab illis expendantur singula doctrinæ christianæ capita, necnon evolvantur continuæ monumenta traditionis, quæ cum Ecclesiæ institutionibus accuratè conferantur ; fac ipsis imperitis talem præscribi indagationem, quo pacto vituperari possit Protestantium methodus, qui Scripturis, omnia creditu necessaria contineri existimantes, multum eximunt de tanto exhauriendo labore. Præterea, si cognoscendis quæ ad salutem pertinent, præire necessum est Ecclesiæ documenta, quare in omnibus symbolis conjicitur in ultimam penè eorum partem articulus de credendâ Ecclesiâ? Quare Apostoli cum evangelicam doctrinam prædicarent, non revocabant auditorum animos ad Ecclesiæ auctoritatem, quæ foret introducendæ fidei omninò necessaria? His addi potest primis Ecclesiæ christianæ temporibus, desæviente multiplici persecutione coactos fuisse latitare ac fugere pastores : quomodò tum potuissent opportunè

adiri, ad componenda in causis fidei pullulantia dissidia?

Resp. Multifariis demonstratum est argumentis, versari in terris societatem supremā in causis fidei morumque definiendis auctoritate munitam, et quod necessariò consequens est, aditu facilem et cognitu, certissimis notis, suo loco ut præmonuimus, exponendis insignitam; nedum itaque necessum sit singulorum traditionem seculorum animo revolvere, singula improbo labore discutere dogmata, veraque privato examine prius à falsis omnibus, et interpolatis secernere, quàm Ecclesiæ auctoritati et judiciis obtemperandum sit, tanquàm supremo controversiarum judici: divinitus constituta est, auctoritas Ecclesiæ, promptæque ac docili mente audienda, ut seposita simul et privatæ discussionis operâ, et omni amoto dubio, ediscantur et constanter teneantur quæcumque ad christianæ institutum vitæ requiruntur. Exemplis potest id totum illustrari: nimirum, ut medico habeatur fides, et ab illo præscripta exequantur ægroti, necesse non est, prius ut singula mente percurrant artis medicæ subsidia, morborum diversæ genera, remedium efficacitatem et copiam, atque sigillatim expendatur, num in variis quos medicus ille curare aggressus est morbis, mortem nunquàm pro medicamine intulerit. Satis est, ut gravibus testimoniis de illius sagacitate et peritiâ constiterit; quis verò recuperandæ salutis cupidus, adire illum, eidemque morem gerere dubitaret, si divino ille commendatus, curandisque acerbioribus morbis præpositus esset testimonio. Ita, statim atque probatum est, conditam esse à Deo Ecclesiam, quæ supremi controversiarum iudicis, et munere fungatur et auctoritate valeat, non ex dogmatum discussione, de illius iudiciis, sed ex ipsius iudiciis, de propositis dogmatibus sentiendum est. Quò evaderet civilibus ipsis in negotiis auctoritas iudicum, si parere illorum sententiis, eâ duntaxat conditione tenerentur subditi, ut obsequi renuerent, quoties ponderatis privato examine sententiis, acquiescendum non putarent? quantò magis id æquitati et rationi repugnat, ubi agitur de præstando Ecclesiæ auctoritati et judiciis obsequio!

Ad alterum quod in objectione propositum est, respondemus duas in partes præcipuas dividi symbolum Apostolorum: ordinatè priore in loco commemorantur quæ ad unum Deum, personarum Trinitatem, et ad mysteria Christi

pertineant: secundum locum appositè obtinet articulus de Ecclesiâ, eximio totius Trinitatis opere, laboribusque et morte Christi comparato: hæc autem symboli articulos disponendi ratione, non minùs constat, auctoritatem Ecclesiæ, viam esse ordinariam, Deo constituyente et jubente, per quam, eodem adjuvante suscipi, intacta servari ac vindicari debeat fides. Denique quod in objectione additum est, primâ Ecclesiæ christianæ ætate, obscurum, et quasi ignotum fuisse docendi ministerium, id omninò fingitur ad invidiam: quomodò enim tum delituisse docendi ministerium et auctoritas, cum Evangelii prædicatione personarent remotissimæ regiones? cum *extret in omnem terram vox Apostolorum, fructificaret in universo mundo doctrina Christi*, certatim erumperent ex umbrâ mortis populi, ac sese mutuò ipsosque Judæos provocarent exclamantes: *Ascendamus ad montem Domini, et docebit nos vias suas*: uno verbo, cum profectâ ex Sion evangelicâ lege, confirmatoque et clarescente ministrorum Christi tum prodigiis ac virtutibus, tum ipso eorum sanguine, testimonio, undique consurgerent insignes, et præpositis suis *tanquàm Angelis Dei*, obsequentes Ecclesiæ, quæ professione fidei et vitæ exemplis fulgerent *tanquàm luminaria in mundo*?

ARTICULUS II.

Solvuntur quæ obijciuntur à Socinianis.

Objicies 1°: Si dogma nullum admittendum sit, nihilque adscribendum revelationi, quod antea non exigatur rationis ad normam, cujusque veritatem aut saltem possibilitatem non introspexerit, dubitandum non est quin habenda sit humana ratio, tanquàm supremus controversiarum iudex in causis morum ac fidei; atqui nihil esse credendum, nihilque revelationi imputandum, quod humanæ prius rationi congruere non monstratum fuerit, colligitur tum ex ipsâ revelatione, tum ex totius certitudinis humanæ principiiis. 1° Ex ipsâ revelatione: *Rationabile obsequium vestrum*, inquit Apostolus ad Roman. cap. 12. Dictum fuerat Ecclesiastici cap. 19: *Qui citò credit levis est*. At citius crederet ac temerè, neque rationabiliter obsequeretur, quicumque in admittendis, vel reprobandis dogmatibus, humanæ iudicium rationis, quâ maximè antecellit homo belluis, vel non adhiberet, vel sequi abnueret: quin etiam Deo irrogaret injuriam, cum ultrò periculum incurreret, ea Deo attribuendi, quæ ipsum deonestatum of-

fensumque habeant. 2° Evidentia certissimus est veritatis character, totiusque nostræ certitudinis fundamentum et regula : notum est quàm latè pateat istud effatum : *Quidquid percipitur est verum*. Hæc ultima est ratio, quæ afferri possit, cur de aliquâ nobis veritate constet. Repugnare autem rationi non potest fides, cùm utriusque auctor approbatorque sit Deus : ergo dijudicandi Scripturarum sensus idonea necessariaque methodus ea est, ut cùm intrinsecis rationis humanæ placitis Scripturarum testimonia conferantur, tumque illa naturali et obvio sensu accipiantur, quæ humana ratio probaverit, ea verò ad metaphoram inflectantur, quæ si intelligerentur ad litteram, dedecere Deum, vel hominum saluti officere, maturum ipsa post examen judicaverit.

Resp. 1° : Assertionibus nostris minimè adversatur, quin potiùs perfectè consonat, pronuntiatum illud Apostoli : *Rationabile obsequium vestrum*; eò loci, cultui Judaico materiali et carnali opponitur cultus interior et spiritualis. Dixerat Christus Joan. cap. 4, v. 23 : *Venit hora et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. In spiritu*, non in figuris ac in victimis carnalibus, ut Judæi : *in veritate*, non falso et schismatico cultu, ut Samaritani. Adde impensum fidei obsequium meritò dici rationabile, non eò quidem quòd regula fidei et supremus iudex habenda sit humana ratio, sed quia nihil magis rationis dictamini consentaneum, quàm illa omnia credere, quæ revelaverit Deus, et credenda proposuerint pastores Ecclesiæ. 2° Credere absque considerato ullo sufficiente rationis tum intrinseco, tum extrinseco momento, esset quidem citò et leviter credere : id humanâ redargueretur in fide, quantò magis in divinâ, quæ tota in testimonium ac veracitatem Dei refunditur! Ad effugiendam itaque temerariæ et præcipitis credulitatis notam, oportet credentibus suppedietur accommodata ipsorum ad captum ratio credendi, quâ prudenter persuasum habeant, revelatam esse divinitus eam, quæ credenda illis exhibetur, doctrinam; verùm nullo modo necesse est ut eorum quæ proponuntur illis dogmatum naturam scrutari ac perspicere valeant : ipsa enim ratione admonentur, multa et numero infinita Deum nòsse et comprehendere humanæ menti inaccessa et impervia : eum nec falli posse, nec fallere : nihilque à ratione alienum magis, quàm detrahi fidem supremæ rationi

quæ Deus est. Jam verò Deum esse locutum, et illa omnia revelasse dogmata quæ credere jubeamur, compertum rudes ipsi et illitterati habere possunt, docente Ecclesiâ, cujus auctoritas, ut diximus, ab eodem quo Religio christiana, auctore profecta, iisdem comprobatur manifestaturque testimoniis. 3° Ad objectionem desumptam ex naturâ et dotibus evidentiae, multiplex suppetit responsum. Usurpata naturali sensu Scriptura, qualem Ecclesia proposuerit, certissima est veritatis regula : ergo quidquid cum eâ pugnare videatur, continuò abjiciendum est, tanquàm falsæ et corruptæ rationis judicium, neque enim revelantis Dei summè veracis auctoritati, vera et recta ratio potest unquàm adversari : « Si ratio, ait S. Augustinus, contra Scripturarum divinarum auctoritatem redditur, quantumlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest. » Epist. 120, aliàs 122. Præponderare profectò debet et prævalere humanis in mentibus ratio Dei, increata, illimitata et infinita, rationi creatæ et finitæ, qualis nostra est, densis insuper obsitæ tenebris variisque præjudiciis obnoxia. Attamen, positâ Socinianorum methodo, ne ipsa quidem illa quæ nobis et illis communia sunt, fidei capita, ut puta creationem mundi, corporum resurrectionem possent consequenter defendere; idem quippe quod Sociniani principium obtendentes deistæ, contenderent illa sicut alia benè multa dogmata, cum humanâ ratione conciliari non posse, aut etiam ipsi repugnare, ideòque iudice ratione, quæ primas ubique partes obtineat, omninò esse abjicienda atque sic tota gradatim proscinderetur christiana Religio.

Evidentiam fatemur certissimum esse veritatis characterem et argumentum, in multis quæ naturalem ad ordinem referuntur; diximus, *in multis*, quia hunc etiam intra ordinem multò plura substrahuntur evidentiae; eadem etiam demonstrare potest probationum vim quæ *credibilitatis motiva* dicuntur, at evincere nunquàm poterunt Sociniani, aut dogmata nulla posse revelare Deum, quæ pervadere et scrutari humana ratio non possit, aut si revelentur, eo ipso denegandam ipsis fidem, quòd ea nequeant humano introspectu ingenio, neque lumine naturali, seu evidentia collustrari : quasi verò de rebus summis et altissimis, de reconditâ mysteriorum possibilitate, de naturâ Dei, ejusque proprietatibus, divinisque operationibus judicanti humanæ rationi fidendum

esset potius, quàm significantibus expressæ verbis, atque propositæ, ut par est, revelationi. Quamvis certum sit quidquid evidenter percipitur, non id solum certum est quod ab hominibus evidenter percipitur : certè ad parientiam dogmatum fidem, evidentiæ vices eminenter gerit perspecta Dei veracitas et auctoritas; neque inde concludas velle nos derogari immutabilibus certitudinis humanæ principiis. Physicis quidem principiis, seu naturæ legibus, quædam derogare Religionis nostræ principia, libenter profitemur : v. g., id constat de mysterio Incarnationis, de Eucharistiâ. At naturalis ordinis leges, physica principia, utpotè à Deo constituta, possunt Deo volente exceptiones pati; tum si quæ fortè ex illis exceptionibus imminerent incommoda, compensare illa potest Deus aut avertere. Nullum autem dogma revelatum posse metaphysicis seu rerum essentiâ innixis principiis repugnare asserimus; quod enim illis repugnaret, adversaretur Dei æternis immutabilibusque ideis, ac proinde necessariis veritatis exemplaribus ac fontibus. In certitudinem physicam cadere idcirco potest derogatio, quia pendeat à naturali rerum ordine, qui divinæ omnino subjacet voluntati : sic pridè quàm jubente Josue Dei ministro steterit sol, cursum solis non esse retardandum, pro certo tenebatur, sed physicâ tantum certitudine. Qui futurâ de resurrectione Lazari nihil audiverant, consuetum poterant rerum ordinem prospicientes, certâ physicè sentientiâ pronuntiare eum non esse suscitandum tumulo; nec in hujusmodi assertionibus propriè falluntur homines, quæ quidem ex subjectâ materiâ istam complectuntur conditionem : *Nisi Deus omnipotens, cujus ad nutum regitur mundus, aliter ordinaverit.* At neque certitudini metaphysicæ detrahi potest, cum rerum illigata sit essentiis : neque etiam certitudini morali absolutæ et perfectæ, quæ scilicet morali cum evidentiâ ita conjuncta est, ut rationalem tollat omnem errandi formidinem; id certitudinis genus si quando abrumperetur, nutarent simul et conciderent firmissima societatis et Religionis fundamenta : talis est illa quâ nobis constat de urbis Romæ existentia, de orbis novi, seu Americæ inventionem, etc. Hujusmodi certitudo, si vel semel deficeret, evellenda esset ex mentibus ineluctabilis, generalis, atque naturaliter insita propensio ad assentiendum innumeris nec ullo modo suspectis relationibus : fortuitum ad casum referendus esset obvius et constantissimus confluentium undique testimoniorum

concentus, atque venirent in dubium præcipua ipsa facta, quibus incumbit christiana tota Religio : porro nunquam evincunt Sociniani, nunquam posse Religionis causâ physicæ derogare certitudini, quemadmodum exposuimus, aut esse contraria dogmata nostra certitudini metaphysicæ, vel morali absolutæ et perfectæ qualem delineavimus.

Objicies 2° : Plurima in Scripturis observantur testimonia quibus in interpretandis tenetur ab ipsis Catholicis Romanis, sociniana methodus : Deo passim tribuuntur, quæ corporum sunt propria : magnitudo et dimensio triplex. Sic, Job cap. 11 : *Excelsior celo est, profundior inferno, longior terrâ, latior mari* : Situs, Psalm. 107 : *Exurge, Domine, in irâ tuâ*, et Psalm. 109 : *Dixit Dominus Domino meo : Sede à dextris meis.* Isa. cap. 6 : *Vidi Dominum super solium.* Tribuuntur oculi : Exod. 53 : *Inveniam gratiam ante oculos tuos.* Psalm. 53 : *Oculi Domini super justos.* Aures : Psalm. 129 : *Fiant aures tue intendentes.* Odoratus : Genes. cap. 8 : *Odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Os : Isai. cap. 1 : *Os Domini locutum est.* Manus : *Manus tuæ fecerunt me et plasmaverunt me.* Pedes : Isai. cap. 66 : *Cælum sedes mea, scabellum pedum meorum.* Tribuuntur Deo affectiones humanis similes : pœnitentia, dolor, ira. Genes. cap. 6 : *Pœnituit eum quòd hominem fecisset.* Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, *hominem quem creavi à facie terræ.* Psalm. 6 : *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in irâ tuâ corripas me.* Alia sunt hujusmodi innumera. Quod urgere magis videatur, adscribuntur Deo, quorundam hominum obscæcatio et induratio : Joann. cap. 12, v. 40 : *Excæcavit oculos eorum et induravit cor eorum ; ut non videant oculis, et non intelligant corde.* Neminem latet quid scriptum sit de induratione Pharaonis. Hæc et similia Scripturarum testimonia metaphoricum ad sensum inflectuntur ab ipsis Romanis theologis, nec aliâ de causâ quàm quòd socinianam sectantes methodum, prælucente rationis face judicant indigna Deo illa fore testimonia, si litterali et obvio sensu essent accipienda. Cur igitur impietatis insimulantur Sociniani dum pariter metaphoricum ad sensum adducere moliuntur illa de Trinitate personarum in Deo, de Incarnatione Verbi, testimonia Scripturarum, quæ obvio sensu intellecta, immotis rationis humanæ repugnant principiis, atque manifestâ contradictione implicarentur? Quod si negandum videatur, humanis erit certandum ratiociniis.

Resp. 1° : Unanimi consensu fatentur orthodoxi, in metaphoris ponenda esse ea omnia Scripturarum testimonia, quæ obvio et literaliter sensu intellecta, primariis evidentissimisque notionibus adversantur, seu quæ, ut loquitur S. Augustinus epist. 145, aliàs 7 ad Marcellinum, manifestè repugnant principiis, axiomatibus et effatis ita perspicuis, ut *quisquis contradixerit, dementissimus habeatur*. Quapropter facilis est adductorum mox textuum explanatio. Sic cum Christus dicitur sedere ad dextram Patris, *dextræ* nomine, non corporis pars aliqua designatur, sed æqualitas indicatur dignitatis. Sic *magnitudo et dimensio extensionis* significat immensitatem Dei : *situs*, immutabilitatem : *solii celsitudo*, majestatem : *oculi*, perspicaciam : *manus*, omnipotentiam : *aures*, benignitatem, misericordiam, attentionem : *pedes* præsentiam, vim agendi promptam et expeditam. *Zelus pœnitentiæ et ira*, non affectiones et animi motus vocibus illis enuntiari solitos, sed congruentes affectionibus motibusque illis effectus. — Ita etiam obcæcare dicitur et indurare Deus, non offundendo animis tenebras, non impertiendo malitiam, sed aptiorem illuminandis mentibus emolliendisque cordibus subtrahendo gratiam. 2° Si quod ex allatis mox textibus aliisque id genus impendere videretur periculum illud omne propulsaretur disertissimis et innumerabilibus ejusdem Scripturæ testimoniis; quædam exempli causâ proferre sufficiat. Job. cap. 10 : *Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo et tu videbis?* Lib. 3 Regum cap. 8 : *Si cælum et cæli cælorum capere te non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi!* Joann. cap. 4, v. 24 : *Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum in Spiritu et veritate oportet adorare.* Jacobi 1, v. 17 : *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Deuteronomii cap. 32, v. 4 : *Deus fidelis, et absque ullâ iniquitate, justus et rectus.* Ezechielis cap. 35, v. 11 : *Nolo mortem impij, sed ut convertatur à viâ suâ et vivat.* Jacobi cap. 7 : *Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat.* 3° Discrepant inter se metaphoræ multæ in Scripturis adhibitæ, nec secum invicem, si ad litteram sumerentur, coherere possent. Vocatur Christus *lux*, *ostium*, *vitis*; apprimè mutuò conciliantur, certatimque conspirant in Christum designatæ vocibus illis proprietates; at ipsa quibus adumbrantur symbola, ineptum foret ac stultum velle ad litteram intelligi, et in eodem *subjecto* sic intellecta coadunari. Aliud est procul dubio, tum

ex ipsâmet Scripturâ, tum ex apertissimâ ratione interpretari, ut factum est, Scripturæ testimonia in speciem repugnantia : aliud verò statuere, cum Socinianis, ut nullum prorsus dogma, tanquàm revelatum credendumque habeatur, nisi possibilitas ipsius, aut etiam, ut quidam somniarunt, ejusdem existentia lumine naturali demonstrari possit, tum illud ablegari et à numero credendorum oportebit eximi, quantumcumque expressis ac minimè æquivocis significetur verbis in recepto Scripturarum canone; meris itaque metaphoris omnia id genus accenseri testimonia; hæc disserendi methodus, quàm sit temeraria, irreligiosa et impia, tum quantum vergat in abolendam perimendamque prorsus fidem, multis ostendimus argumentis, refellendo Socinianorum systema.

Instabis 1° : Quæ impellit ratio ad metaphoricum sensum illis adscribendum Scripturæ testimoniis, quæ, v. g., Deum esse corporeum humanisque instructum membris, significare videantur, eadem, inquit Sociniani, cogit nos idem sentire de testimoniis quæ depromere solent Romani theologi, ut probent tres esse in Deo personas, unam ex illis fuisse incarnatam : Christum esse in Eucharistiâ verè præsentem : propagari singulosque in homines transfundi peccatum primi parentis; ad ea expendenda mysteria, metaphorisque annumerandos textus, quibus enuntiata dicuntur, non minus valet humana ratio, nec minus juris sibi vindicat, quàm ubi agitur de textibus qui Deo corpus, si ad litteram usurparentur, allingerent; deinde si quibusdam in dogmatibus habeatur humana ratio tanquàm legitimus interpret supremusque iudex, non est cur ad ejus examen et judicium non revocentur etiam cæteræ partes doctrinæ : rationis enim seu hominis ut rationalis interest, dogma nullum approbari quod cum naturalibus pugnet necessariisque principiis.

Resp. : Hujusce nostri non est instituti cavillationes omnes sigillatim discutere, quibus verenda Religionis mysteria lacerare singula gestiunt Sociniani: quasdam duntaxat hic subiiciemus adnotationes, quæ proposito nobis scopo assequendo planè sufficiunt. 1° Nemo sanè dixerit mente, tam apertè sibi constare necessariis essentialibusque principiis repugnare mysteria sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, quàm constat à rectâ ratione alienum esse, ut corpus dicatur Deus : qui corporeum essentiâ suâ, simulque nihilominus immutabilem, omnipotentem, creatorem, ipsamque veritatem et sapien-

tiam Deum inducere machinaretur, ille deridendus potius judicaretur quam seriò confutandus : vixque concipitur exoriri aliquando potuisse eam quæ appellatur *Antropomorphytarum* hæresim : at de personarum uno in Deo Trinitate, de Verbi divini Incarnatione compertum est quàm egregiis quæ adhuc extant operibus, disseuerint præstantissimi pietate, ingenio, eruditione Patres : Athanasios cogita, Hilarios, Augustinos, Ambrosios, Cyrillos, Gregorios, Basilios, Chrysostomos, etc. Recordare quantâ gravitate et majestate asseruerint prædicta dogmata generales Ecclesiæ synodi : quàm glorioso exitu damnaverint nefarias Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum molitiones. Quidquid argutis et conquisitis undique argumentis (quæ recuderunt Sociniani), quantocumque furore, abutentes præcipuum quos seduxerant, potestate, bacchati olim fuerint, prævaluit olim in orbe christiano à vita fides, alienos, fictitiosque sensus prohibente à Scripturis apostolicâ traditione et auctoritate Ecclesiæ. 2° Vel ipsis prudenter applicatis logicæ generalibus regulis quotidie refelluntur acutissima Socinianorum argumenta, dùm nempe ostenditur, nullum ab ipsis afferri, cuius et evidentia sint principia, et evidenter deducta ex eisdem conclusio, quod utrumque tamen ad veram requiritur demonstrationem, quâ deficiente, immota stat atque integra fides ipso Dei vanas hominum cogitationes reprobantis, innixa testimonio. Unum etiam hic animadvertendum ; quamvis solo lumine naturali agnoscere facile possit metaphoricum in sensum interpretari oportere quædam Scripturarum testimonia, attamen in illis exponendis atque in dirimendis, si quæ oriantur de illorum significatione, litibus, haud Ecclesiæ præripitur in huiusmodi controversiis, supremi auctoritas iudicis. Numquid secularibus in negotiis, ad intrincatas solum et diremptu difficiles causas pertinet constituti à principe iudicis potestas ? Nonne ipsas quæ nec ancipites forent in se ipsis et implexæ, componendi jus obtinet, contentiososque et pertinaces, debitâ coercendi sententiâ ?

Instabis 2° : Quæ dicuntur Religionis mysteria, possunt ut vera concipi, aut saltem ut possibilia, vel non possunt ita concipi : si possint concipi ut vera, aut saltem ut possibilia, hanc ideam sola mentibus subministrat ratio naturalis, neque enim à revelatione reseratur mysteriorum natura et intrinseca possibilitas : si autem mysteria fidei concipi nequeant, nec ge-

nuina ipsorum naturæ et possibilitatis idea possit meditantibus obtingere, non possunt ea sapienter credi, cum nulla sit fides absque verâ credendorum ideâ, ipsorumque naturæ et possibilitatis competente cognitione, quam ideam, seu competentem cognitionem, cum sola, ut diximus, naturalis ratio suppeditare valeat, restat ut de credendis dogmatibus supremum iudicium naturali deferatur rationi. Hunc in sensum sic disputat Baylius (Ouvres de Bayle, tome 2) : « Tout dogme qui n'est point homologué, pour ainsi dire, vérifié et enregistré au parlement de la suprême raison et de la lumière naturelle, ne peut qu'être d'une autorité chancelante et fragile comme le verre. » His consentanea loquitur J. Jacobus Rousseau, Emile, tomo 3 : « Le Dieu que j'adore n'est point un Dieu de ténèbres : il ne m'a point doué d'entendement pour m'en interdire l'usage : me dire de soumettre ma raison, c'est outrager son auteur : le ministre de la vérité ne tyrannise point ma raison, il l'éclaire. » Et certè necesse est ut à variis contradictionibus quæ fidei mysteriis imputantur, eadem possint vindicari, ac proinde cum essentialibus rationis humanæ placitis componantur ; quâ tandem iudice, quo loco haberi debeant, certissimè statuatur ; in huiusmodi ergo controversiis principatum tenet.

Resp. 1° : Hæc si valeret obiectio, ipsum intra naturalem ordinem, vacillarent ac dilaberentur cognitionis innumere species pervulgatæ simul et certissimæ. An ut quis certus sit, hominem sentire, cogitare, diversis agitari desideriis, necesse est, ut prius perspectam exploratamque habeat sensationum naturam, originem idearum desideriorumque intimam scaturiginem ? An ut possimus asserere nos circumdari corporibus, eaque esse verè divisibilia, dura, naturaliter impenetrabilia, oporteat ut percipiantur natura corporum, interna duritiæ principia aliarumque proprietatum, quibus perpetuò, in vitæ humanæ commerciis utuntur homines, etiamsi de ipsarum naturâ perpetuò dissentiant inter se graviores philosophi ? « Il y a dans la nature, inquit percelebris Religionis christianæ apologista (Abbadie), une infinité de choses dont nous connaissons l'existence, et il n'y en a pas une seule, pour petite qu'elle soit, dont nous comprenions la manière, sans qu'il soit jamais tombé dans l'esprit d'un homme qui a le sens commun, de les révoquer en doute pour cela. Pourquoi, étant si raisonnables dans la na-

« ture , le sommes-nous si peu dans la religion ? C'est que dans la nature, notre esprit agit naturellement, et que dans la religion il est trompé par ses passions, qui ne cherchent que matière de doute. » (Traité de la Vérité de la Religion, seconde partie.) Dei ipsius existentiam inficari necesse est, si ejus essentiam, aut quæ eadem cum ipsâ est, possibilitatem, distinctè animo concipere oporteat. « Plus je m'efforce de contempler son essence infinie, exclamat J. Jacobus Rousseau, moins je la conçois : mais elle est, cela suffit : moins je la conçois, plus je l'adore : je m'humilie, et lui dis : Être des êtres, je suis parce que tu es : c'est m'élever à ma source, que de te méditer sans cesse ; le plus digne usage de ma raison est de s'anéantir devant toi : c'est mon ravissement d'esprit, c'est le charme de ma faiblesse de me sentir accablé de ta grandeur. »

2° Profitentur mysteriorum fidei defensores, humanam supra rationem posita esse plurima ipsius dogmata : profitentur et probant in auctoritatem Dei revelantis ultimò resolvi et incumbere fidem. Quid ergo fidei nostræ officiant certitudini istæ quibus mysteria obvolvuntur nebulæ ? Non jubemur ipsorum indagare naturam et penetralia rimari : nuda sunt et aperta oculis Dei intuentis et comprehendentis abyssos : id unum postulari potest (quod abundè præstatur), nimirum ut certis et claris argumentis Deum illa quoque revelavisse dogmata, probatum fuerit ; hoc ipso enim ea esse constat et credibilia, et certò credenda, propter auctoritatem Dei, in omnibus æqualiter infallibilis et summè veracis : confessionem hanc nonnunquàm ab ipsis incredulis expressit vis insita veritati. Audiatur incredulorum institutor et idolum Baylius : « La raison, la philosophie nous montrent, par leurs axiomes les plus évidents, que nous ne saurions tenir une conduite plus juste, que d'acquiescer, sans comprendre, aux mystères que Dieu nous a révélés » (Ouvres de Bayle, tome 3). 3° Tametsi nobis non insit idea, ut aiunt, adæquata, seu completa mysteriorum fidei, non idcirco caremus illorum cognitione quæ necessaria sit et sufficiat ad dirigendam fidem cedendamque rationabilem fidei professionem. Dùm generale concilium Nicænum discussit, ac damnamdam curavit Arianam hæresim ; Constantinopolitanum primum, Macedonianam ; Ephesium, Nestorianam ; Chalcedonense, Eutychianam, non aerem verberabant : non phantasmata

aut meras sonantesque sine sensu voces proscripserunt : quò spectarent illorum anathemata, rectè intelligebant diversi, quos percellabant, et ab Ecclesiæ communione repellebant hæretici ; hinc tot personabant querelæ, tot jactabantur in judices convicia, ut moris est, à litigantibus illis causâ cadentibus. Versate paulisper attentis mentibus, quæ auctores ecclesiastici, refellendis variis ac ferè omnigenis erroribus elucubraverunt opera, videbitis utrùm doctrinæ nullum caput impugnaverint : utrùm Arianam pro Nestorianâ, Pelagianam pro Prædestinianâ, etc., profligaverint : denique utrùm ad rem nullum ex tot testimoniis pertinerent, quæ tum ex Scripturis, tum ex traditione congeriebant : videant Sociniani dùm nervos intendunt et argumenta undique corradunt, ut radicitus, si fieri posset, evellant fidei mysteria, utrùm eadem promiscuè tela in Eucharistiam intorqueant quæ sanctissimam in Trinitatem audeant conjicere ; numquid unum mysterium nequeunt ab altero secernere, quamvis in mysterio, v. g., Incarnationis, intelligi et explicari distinctè non possit, quomodò potuerit verbum divinum naturam humanam in unitate personæ assumere, habetur tamen tum personæ, tum naturæ unionisque sufficiens idea, ut cognoscere et credere possimus, Verbum Dei factum esse verè hominem ; eundem esse patri inferiorem, ut hominem, æqualem ut Deum. Hæc non ignorant rectè instituti apud Catholicos ipsi infantes ac ructici, nec vellent meris creaturis patriæ cultum impendere, quem Christo salvatori exhibere non dubitant.

Pleniùs ut introspectiatur adducta responsio, observandum 1° hanc propositionem : Mysteria fidei sunt *supra*, et *velut extra rationem*, non sic esse intelligendam, quasi *supra* et *velut extra rationem* versarentur *absolutè et universaliter sumptam*, quæ veritatem omnem complectitur et comprehendit : universalis hæc et perfecta ratio, Deus est. Observandum 2° : dùm asseritur auctoritati Dei revelantis subjacere rationem naturalem, non idcirco indicatur deserendam esse evidentiam, quasi pugnare unquàm posset cum fide, sed significatur tanquàm falsam et fallentem eam esse repellendam evidentiam, quæ revelatis ac sufficienter propositis dogmatibus repugnare videatur : inò dùm credenda proponuntur dogmata, quæ naturali lumine demonstrari possint, non idèò creduntur, quia ratione demonstrata sint, sed quia revelavit ipsa Deus, cujus in auctoritatem, tanquàm in propriam et sufficientissimam assen-

tiendi causam recumbit divina fides. Observandum 3° Religioni malè consulere qui rationem naturalem sic deprimunt, ut quidquid suggerit, id omne quasi per se incertum ac nullius ferè momenti, despiciari videantur; imprudentes non advertunt futurum, ut, mentes si occuparet hæc eorum præjudicata sententia, conciderent vel firmissima *credibilitatis motiva*; contabesceret ac deiceretur auctoritas Ecclesiæ; pro nihilo duceretur atque evanesceret tota ipsa revelatio.

Objicies 3°: Impugnatur Sociniani eo maxime argumento: Ubi Deus loquitur, sileat humana ratio. Inspiratis à summâ veritate verbis adjungenda procul dubio fides, quæcumque obrudantur credendi difficultates: hoc stante placito, inconcussa nihilominus stat sociniana methodus: neque enim novatores illi, aut alii velificantes iisdem neoterici diffidentur inhærendum esse Dei verbis proprio et genuino sensu intellectis: verum ut dignoscatur num in his vel illis textibus, sensus qui primâ fronte proprius ac genuinus esse videatur, reipsâ talis habendus sit, accuratam volunt ejusdem institui cum ratione comparisonem, et hæc factâ collatione respui tanquàm alienum et minimè revelatum, eum omnem sensum quem ratio non approbaverit; ad eam enim velut ad lydium lapidem admoventur volunt, et pertentari quodcumque dogma. Profitentur cum ipsis Ecclesiæ Romanæ theologis, ad legitimam Scripturarum expositionem, conferendos esse textus cum textibus, pensanda sedulò antecedentia et consequentia: introspectendum auctoris Spiritus sancto afflati scopum: quidni pariter inquirendum est, utrùm rationi consentiant ea de quibus litigatur, dogmata? Tum deinde quæ dictatis illius dissentire putaveris, ableganda censeas à divinæ revelationis complexu: benignioremque, seu metaphoricum ad sensum trahantur illa quibus enuntiari videntur testimonia. Ita creberrimè *Socinus*, *Crellius*, alique insigniores Socinianarum partium duces: ita recentioribus temporibus nonnulli, qui sub signis eorum militare palam non audeant.

Resp. Aliud est adhiberi consuetas humani eloqui leges, ac moderatæ critices regulas, sic tamen ut sincero animus affectu paratus sit, obsequi testimonio Dei sufficienter revelato ac proposito: aliud autem metaphoricum in sensum detorqueri verba Scripturæ, quoties naturali et obvio quem præ se ferunt sensu, dogma significant, quod privato examine videatur non cohærere eum humanâ ratione, cui dela-

tum fuerit ultimum in causis fidei iudicium quæ Deus voluit mandari litteris, hæc certè credi non possunt nisi innouerint, nec innotescere, nisi ex receptis et usu consecratis eloqui legibus cognoscatur, quæ sit verborum, quibus declarantur, vis ac propria significatio: hæc verò perspectâ, nihil velle tanquàm revelatum habere, quod ipse privatâ tuâ ratione alienum à ratione judicaveris; hæc lethifero veneno referta methodus, plena est impietatis et superbiæ: plena temeritatis et periculi: dubios et incertos reddit certissimos divinæ revelationis fœtus: secernendæ veritatis præscriptam obsepi et præcludit viam: summam infert ipsi Deo injuriam, cujus verbis credendi, vel non credendi, staret penes humanam rationem, jus et arbitrium. Emollita igitur in speciem prædicta methodus conciliari non potest cum indubitato illo principio: Ubi loquitur Deus, sileat humana ratio; quin etiam, quidquid humanæ rationi, hoc est, inimicis Ecclesiæ, naturali lumine abutentibus displiceret, id totum repudiaretur, quantumvis significantibus verbis expressum ex divinis litteris, interprete ipsâ Ecclesiâ expositis, quam ut vidimus, quasi semetipsum audiri Christus præcipit. Ita philosophicas in contentiones abiret simplicitas et majestas divinæ fidei. Hinc in Epist. ad Colossenses cap. 2, v. 8: *Videte*, inquit Apostolus, *ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam*. Hinc in Epist. secundâ ad Timotheum cap. 2, v. 14: *Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium*.

Instabis: Esto, imponendum sit rationi silentium, ubi agitur de dogmatibus, quæ solummodò sint eidem impervia; at si revelata dicantur quæ placitis illius repugnent, quis credat voluisse Deum rationi homines oblectari, quæ secernuntur à brutis animantibus? — Resp.: Neque universali rationi, quæ omnem complectitur veritatem, ac reipsâ Deus est, revelatum ullum dogma potest repugnare, neque creatæ ipsi ac limitatæ rationi, modò præjudiciis et cupiditatibus non depravatæ; fatemur etiam ac profiteamur metaphoricum ad sensum necessariò inflectenda esse Scripturæ quædam testimonia: talia sunt, ut adnotavimus, ea, quæ si duntaxat attendatur ad verborum corticem, corpus esse Deum eloquantur: verum supra satis superque ostendimus quantum ab hujusmodi testimoniis ea differant, quibus enuntiantur quæ coluntur à nobis mysteria. Nihil est penè in revelatis, quod alienum in

sensum non detorqueatur, si rejectâ Ecclesiæ auctoritate, habentæ relaxentur humanæ rationi: quapropter tot eam demonstravimus argumentis auctoritatem, in causis fidei tam opportunam ac necessariam.

Instabis iterum: Occurrunt in Scripturis dogmata, quæ non expressè neque perspicuè revelantur; habenda sunt tanquam consecutiones, ratiocinio ex revelatione deductæ: ergo ad rationis normam exigenda sunt, ac proinde abjicienda, nisi eisdem suffragata fuerit. — Resp.: Quæ expressè in Scripturis revelata non sunt, constanti traditione quam, velint nolint Sociniani, alteram habemus fidei regulam, possunt expressis testimoniis asseri et vindicari; præterea, ad eliciendum fidei assensum, sufficit immediata, licet implicita revelatio, hoc est, expressis vocibus haud enuntiata: quæ judicio Ecclesiæ ita potest declarari, ut hæreticus habeatur, qui pertinaciter negaverit. Deinde quæ ratiociniis derivata videntur ex verbo Dei, non magis ad rationis normam quam supremum ad judicem exigenda sunt, quam ipsamet fidei placita; ut enim in discernendis, quæ divinâ fide credenda sint, dogmatibus, ita in eruendis, quæ ex illis profluant, consecrariis, obnoxia est diversis erroribus humana ratio, præsidio indiget quo sustentetur, seu animatâ auctoritate, quâ dirigi, defendi possit et obfirmari.

Objicies 4°, ex S. Augustino: Epist. 143, aliàs 7, si loquitur: « Si ratio contra Scripturarum divinarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine; nam vera esse non potest. Rursus si manifestissimæ certæque rationi, velut Scripturarum sanctarum objicitur auctoritas, non intelligit, qui hoc facit; et non Scripturarum sensum ad quem penetrare non potuit, sed suum potius objicit veritati, nec quod in eis, sed quod in se ipso velut pro eis invenit, opponit. » Ergo rationi parendum est, ejusque prorsus standum judicio, in exponendis Scripturis.

Resp.: Mirum est adduci S. Augustinum in Socinianæ patrociniæ methodi, cum nemo disertius eam vehementiusque expugnaverit, ut patet tum ex ipsius textibus inter probationes nostras relatis, tum ex Epist. 177, aliàs 112, ex lib. 33 contra Faustum cap. 9, ex lib. 2 de Baptismo, cap. 3, ex Epist. ad Consentium. Objecto in loco, duo statuit, quæ nemo ex nobis inficiatur: primum, veram esse non posse, sed verisimilitudine fallere rationem illam, quæ Scripturis opponeretur: id Catholicorum ap-

primè consonat principiis. Secundum posse fieri, ut *velut* Scripturæ auctoritas, hoc est, tractum per vim aut fraudem testimonium aliquod Scripturæ, manifestissimâ ratione repellatur, tum verò decipi eum, qui tale sibi patrocinarî crediderit, commentitiumque sensum pro genuino venditare non dubitaverit. Tota hæc solutio clarius etiam patebit ex subjectæ disceptionis argumento, in quod intentus erat S. Augustinus. Varias de origine animarum quæstiones perstringebat adversus quosdam vaniloquos, qui suam ipsorum opinionem, nempe ex animâ primi hominis cæteras omnes descendere, conabantur astruere illo Ecclesiast. effato: *Convertatur pulvis in terram sicut fuit, et spiritus revertatur ad Deum qui dedit eum*. Quid valeat id probationis genus contra certam et manifestissimam rationem, talemque ut sicut ex consequentibus colligitur, « con-
« tradictio nulla existat, aut insanix similis
« meritò judicetur. »

Instabis: Lib. contra Epistolam fundamenti, c. 4, post recensita *credibilitatis motiva*, in quibus posuit auctoritatis Ecclesiæ præstantiam, subjungit, veritatem, *si tam manifesta monstraretur*, ut in dubium venire non posset, præponendam esse omnibus illis rebus quibus in Ecclesiâ catholicâ teneri se dixerat. Ergo, etc.—Respondeo negando consequentiam: ibi enim certamen instituit contra Manichæos, quos premit proposito argumento, ut aiunt, ad hominem: scilicet non admitterebant aliam Ecclesiæ notam et probationem quam doctrinæ veritatem, iidemque jactabant sibi suppetere aversas à doctrinâ Romanæ Ecclesiæ, tam certas evidentesque rationes, ut nemo sapiens illis posset reluctari; catholicæ causæ securus S. Augustinus, affirmare non dubitat, ita se animo affectum, ut si res ita se haberet, jam se obstrictum non putaret Ecclesiæ auctoritate: at exsufflandam duxit hanc hypothesim, à futili ostentatione profectam. Unde ibidem addit: « Si autem hæc manifesta veritas tantummodò
« promittitur et non exhibetur (à Manichæis),
« nemo me movebit ab eâ fide quæ animum
« meum tot et tantis nexibus christianæ Religionis astringit. » Paulò ante dixerat: « Apud
« vos (Manich.), ubi nihil horum est quod me
« invitet et teneat, sola personat veritatis pol-
« licitatio. » Ostenditque idem S. doctor, eos nonnisi incerta aut absurda sectatoribus suis proponere.

ARTICULUS III.

Solvuntur tur: quæ à Baylio, tum quæ ab Enthusiasticis objiciuntur.

DE ARGUMENTIS BAYLII. — Ad tria capita, ut fusiùs expositum est, revocatur Baylii de iudice controversiarum systema : arbitratur cum Socinianis, ratione tanquàm summo iudice definiendas esse quæcumque de canonicitate aut sensu Scripturarum exoriuntur lites ; nec alia hic occurrunt refellenda quàm quæ dissolvimus ubi de Socinianismo. At fidei dogmata contendit posse impugnari evidentibus argumentis manifestisque rationis axiomatibus. Hanc tamen fidei et rationis pugnam, non de ratione universali quæ Deus est, sed de ratione particulari quæ nobis inest, intelligendam esse, imò nec ad omnia rationis creatæ placita pertinere : altioris enim quibusdam evidentioribusque constare principiis, rationi humanæ et angelicæ anteponendam esse Dei veracitatem et auctoritatem. Absolum illud et contradictione implicatum systema confutavimus : quædam elevanda supersunt, quæ fucum nonnullis facere possent.

Objicies 1° : Hoc ipso quo mysteria fidei supra rationem sunt posita, videntur non esse consentanea rationi ; ergo iudicatur et iudicandum est eadem esse dissentanea rationi, quemadmodum si quæ videantur non consentire veritati, ea iudicatur, et iudicandum est dissentire veritati ; id totum potest illustrari aptâ similitudine : eminùs inspecta quadrata turris videtur rotunda ; eam qui eminùs prospectat, rotundam asserit, si ratio habeatur testimonii sensuum ; negat verò qui cominùs aspexerit, sensuum quoque ductus testimonio : « C'est ainsi, inquit Baylius, réponse aux Questions d'un Provincial, seconde partie, chap. 159, qu'un orthodoxe pourrait dire que contre le témoignage de sa raison en particulier, et non pas de la raison en général, il croit le mystère de la Trinité ; car je le crois sur le témoignage de l'Ecriture, ajouterait-il, quoique mon esprit, non seulement n'aperçoive pas une unité de nature dans trois personnes dont chacune fait ce que les deux autres ne font point, mais qu'il aperçoive aussi trois natures, ou trois substances dans ces trois personnes. » Si reponant theologi, rationi quidem corruptæ adversari posse fidei mysteria, non autem rectæ rationi, id ex ambiguo dictum esse sic probatur. « Si par la droite raison, inquit Baylius, on entend celle

« d'un théologion orthodoxe, et par la raison corrompue celle d'un hérétique, on n'éclaircit rien, et au contraire l'on ouvre la porte à de nouvelles disputes (uterque enim orthodoxum se contendet) ; que si la droite raison signifie celle des saints du Paradis, et si la raison corrompue signifie celle de l'homme pécheur, l'on avouera que, pendant cette vie, les mystères sont contre la raison de l'homme. » Ibidem.

Resp. : Veritate esse unam et indivisibilem evidentissimum est : eadem propositio non potest esse simul vera et falsa, quia eadem in propositione, *attributum*, ut aiunt, non potest simul convenire et non convenire *subjecto*. Nullum hic intercedit medium. At ex eo quòd supra rationem aliquod dogma sit positum, seu altioris ordinis, nec ad ea veritatis genera pertineat, quæ ratio humana complectitur aut attingere valeat, non inde consequitur, illud à ratione repudiari ; aliud est præminere, aliud adversari : quidquid est superius, idem haberi necessariò contrarium, vetat ipsa indubitanter ratio ; imò, ex eo quòd dogmatis alicujus natura lateat, nec possit illud mente humanâ contractari vel contingi, manifestò sequitur non posse prudenter humanâ ratione dijudicari, utrùm necessariis quibusdam repugnet essentialibusque principiis. Quod attinet ad similitudinem ductam à turri quadratâ, quæ cominùs ab uno homine aspiciatur, eminùs ab altero, ita ut rotundam eam unus iudicet, alter inficietur, aut hallucinatur, aut ludere voluit Baylius : sive cominùs quadratam turrim, sive eandem eminùs spectaveris ; sive quadrata, sive rotunda consequenter appareat, non idcirco fallunt oculi : id tunc referunt, quod referre debeant ex regulis ad visum humanum constitutis, quas qui attenderit, non falleretur ; abstineret enim à iudicando rotundam esse turrim procul spectatam, quam aliunde non noverit. Judicaret potius, id postulare naturæ leges, ut longè productis radiis luminis, sic videatur quam exhibent turris, quasi ejusdem abraderentur anguli. At ratio licet creata et finita, licet erroribus multis obnoxia, non id aut ex naturâ suâ, aut instituto creatoris habet, ut falsum pro vero, aut verum pro falso referat ; ipsâque mysteriorum altitudine admonetur homo, ne solâ ratione dijudicari velit enatas de iisdem controversias ; deterretur à scrutandâ majestate ne obruatur à gloriâ : humanæ sapientiæ quis sapiens indagandum permittat, quod humani fugiat aciem ingenii ?

Quid igitur faciet, qui solutionem non calleat argumentorum quibus appetuntur fidei mysteria? quid faciet? id quod præstituit S. Augustinus tanto licet præditus ingenii acumine. Ipse proposita sibi de Peccato originali quaestione, lib. 3 de peccatorum meritis et remissione cap. 4: « Ego verò, inquit num. 7, etsi « refellere istorum argumenta non valeam, « videndo tamen inhærendum esse iis quæ in « Scripturis sunt apertissima. » Poterat quidem ostendere non demonstrari à Pelagianis impossibilem esse peccati originalis propagationem, quamvis eandem non esse impossibilem demonstrare ipse non valeret, quæ duo valde discrepant. Inhærendum meritò censebat apertissimè revelatis: nihil à testimonio Dei et iudicio Ecclesiæ dimovere potest hominem qui sapiat ad sobrietatem; quin et ipse Baylius dum profitetur, evidentibus argumentis quibus oppugnari quædam putat fidei dogmata, præponendam esse auctoritatem Dei revelantis, eaque firmiter retinenda, satis vel ista malè cohærente confessione indicat quid de huiusmodi demonstrationibus sentiendum sit: eoque certiùs secum pugnantiæ loquitur, quòd eorum ipse explodit commentum, qui fingerent posse veritati veritatem refragari.

Ita docuerat speciatim Pomponacius, cuius error in synodo Lateranensi, sub Leone X, profligatus est: is nempe pseudophilosophus, ut censuræ quam ob negatam animæ immortalitatem promeruerat, sese subduceret, respondit se non ut *christianum*, sed ut philosophum fuisse locutum: adversus ineptam hanc distinctionem sic pronuntiant Patres Lateran.: « Cum « verum vero minimè contradicat, omnem assertionem illuminatæ fidei contrariam, omnino falsam esse definimus, et ut aliter dogmatizare non liceat, districtiùs inhibemus, « omnesque huiusmodi erroris assertionibus « inhærentes, veluti damnatissimas hæreses « seminantes, per omnia ut detestabiles hæreticos et infideles catholicam fidem labefactantes, vitandos et puniendos fore decernimus. » Hoc in erroris portentum nonne turpiter prolabitur vel invitus Baylius, dum rationem inducit revelatis quibusdam dogmatibus adversantem, quamvis disertè doceat, evidentiam esse genuinum veritatis signum? Distinctionem illam, seu potiùs mutuam repugnantiam veritatis philosophicæ et veritatis theologicæ, instauravit Lutherus disputatione theologicâ anno 1539 habitâ: « In theologiâ, inquit artic. 2, « verum est Verbum esse carnem factum, in

« philosophiâ simpliciter impossibile est et absurdum. » Eundem errorem sectati sunt nonnulli ex discipulis Lutheri; quo quidem figmento nihil perniciosius excogitari potest: huc enim advocari promptum esset, quæcumque ad refellendum Baylii systema, in medium attulimus argumenta, quibus declinandis frustra diceretur, haud enuntiari duo contradictoria, dum asseritur idem posse simul esse verum theologicè, falsumque philosophicè: diversam quippe hic occurrere spectandæ veritatis ejusdem rationem diversumque ordinem, naturalem unum, supernaturalem alterum; procul istud figmentum: inde etenim sequeretur, veritatem ipsam metaphysicam et essentialem, quæ simplicissima est, immutabilis ac necessaria, posse pugnare cum veracitate et auctoritate Dei revelantis, eandemque veritatem ipsamet evidentiâ testificantis. Talibus non vacat diutiùs commentis confutandis insistere.

Objicies 2º: Evidentibus licet demonstrationibus oppugnentur fidei mysteria, nihil inde eorum detrahitur certitudini; nihil hinc adjuvatur pyrrhonismus. Evidentia quædam principia deserit ipsamet ratio, ut revelationi se permittat et subiciat, tumque sibi nihilominus constat, et ordinatè se gerit, cum tunc duceatur eminentioribus præponderantibusque principis: manifestò enim perspectum est, postpositis rivulis, inhærendum esse æterno et inexhausto fonti veritatis, Deo nimirum, Patri luminum, cujus natura bonitas, et cui nihil est absconditum. — Resp. 1º: Genuinis demonstrationibus si quod impugnatur posset esse verum, quid prohiberet, id esse falsum, quod evidentibus astruitur argumentis? ergo pateret undique aditus pyrrhonismo. 2º Certitudo absoluta evidentis, et ex eâ consequentis iudicii, ex ipsius naturâ manat; inde essentialiter repetenda est, quòd *quid clarè percipitur, id verum esse, et ab eo propulsari omnem dubitationem*, necessum sit; ergo certissimum veritatis characterem præ se fert evidentia, quocumque in gradu constiterit. 3º Hanc ut pariat certitudinem, si requiratur, ut quibusdam intenta sit gradibus, quis hominum determinatum illum gradum pro variis doctrinarum generibus animorumque diversis affectibus, assignare valeat? Hos igitur ad figendos limites cum nulla constituta sit, quæ innotescat hominibus, regula, vacillare perpetuò mentes oportet, quoties etiam libratè attentè omnibus, evidentia maxime affulgere videatur.

De objectionibus Enthusiastarum. — Quod solutu difficilius in speciem afferre possint, in eo collocatum est, quo pacto videlicet, sejunctis internis immediatisque revelationibus, rationabilem fidei assensum homines ipsi rudes et imperiti præstare possint: hæc jam difficultas explanata est; tum etiam solvimus, quæ ipsis sunt cum Protestantibus communia; itaque nihil penè, nihilque explicatu arduum restat elucidandum, post confutationem eorumdem systematis.

Objicies: S. Paulus Epist. 1 ad Corinth. cap. 14, v. 29, 30, 31, præscribit modum quo utendum sit divinis immediatisque revelationibus: *Prophete autem, inquit, duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent. Quòd si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur.* Inspirante ergo immediatè Spiritu sancto dijudicandum est quid credendum, quid agendum ad promovendam salutis causam. — Resp.: Ætate apostolicà, donis supernaturalibus affluebat Christianus populus: *Quid ergo est, fratres, ait idem Apostolus, citatà mox Epistolà, v. 26, cùm convenitis? unusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.* Dividebantur à Spiritu sancto inter fideles ad Ecclesiæ utilitatem et propagationem, dona miraculorum, linguarum, interpretationis, doctrinæ, revelationum: tradit sapienter Apostolus regulas quibus charismatum illorum dirigatur usus, quo quidem omnia honestè et secundum ordinem fiant, v. 40. At sicut non linguarum, non miraculorum, ita neque revelationum dono, tanquàm informandæ fidei viâ ordinariâ, singulos regere fideles constituit Christus Dominus; non iidem qui sese afflatos Spiritu sancto putabant, habebantur iudices, qui veras à falsis revelationibus secernerent: *Prophete autem, inquit Apostolus, duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent;* non eos qui donis illis instruerentur, voluit eximere à debitâ pastoribus obedientiâ, ad quos maximè pertinet probare utrùm spiritus ex Deo sint; auctoritati esse obtemperandum nonne testificatur, tradendis ipsis legibus, quæ fideles in adhibendis illis donis moderarentur, et in officio contine-rent?

Sectionis primæ secunda pars.

Utrùm ipso in populo, utrùm in principe seculari, resideat jus ac potestas dijudicandi causas Religionis.

Quin episcopalem ad ordinem pertineat judicandi auctoritas in componendis quæcumque oriantur de Religione controversiis, nemo dubitaverit, qui vel tantisper ad ecclesiastica monumenta, ad ipsam Ecclesiæ constitutionem, ad christianæ religionis principia historiamque, mentem admoverit; totoque in hoc tractatu cernere est illius auctoritatis vestigia et insignia. Utrùm verò in societatem auctoritatis illius veniant simplices presbyteri, videtur nobis, quæstionem hanc aptius esse disceptandam, ubi de conciliorum convocatione et celebratione disseretur; duo nunc discutienda sunt quæ appposito indicantur titulo.

CAPUT PRIMUM.

Utrùm ipse populus aliquâ polleat auctoritate in dijudicandis de fide moribusque controversiis.

Emerserunt, qui tametsi decretis Ecclesiæ obsequendum esse profiteantur, re tamen ipsâ populum christianum constituerint supremum in componendis de fide controversiis iudicem; ab illius quippe testimonio vel consensu, pendere volunt Ecclesiæ sive dispersæ, sive congregatæ judicia. Exitialis hujus placiti caput in eo positum est, quòd ejusdem auctoribus placuerit ministerii ecclesiastici jura et veluti dominium (le fond, la propriété), societati, seu corpori fidelium, ejusdemque muneris usum et functionem duntaxat pastoribus adscribere.

CONCLUSIO. — *Populo christiano neque competit jus et auctoritas dijudicandi controversias de fide ac moribus, neque ab ejus testimonio vel assensu religata pendent pastorum Ecclesiæ judicia.*

Probatur 1º iisdem Scripturarum textibus quibus demonstratum est dirimendas esse viâ auctoritatis enatas de fide ac moribus controversias. Matth. cap. 28: *Euntes ergo docete omnes gentes;* et ut legitur apud Marcum, cap. 16: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ; qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Apostolis eorumque successoribus committitur à Christo docendi mu-

nus, ac prædicandi exponendique Evangelii; populorum constituuntur ministri et duces in capessendâ salute; audiendi sunt ut ipse Christus: *Qui vos audit, inquit, me audit*; porro ut ipse profatur, *non est discipulus supra magistrum*; ut designavit pastorum munus in fidei negotio, ita declaravit populorum officium, dociles scilicet aures, animumque accommodandi institutionibus episcoporum: ergo pastoribus, non populo, concessa est auctoritas nec illorum ab ejus consensu vim suam judicia mutuantur.

Simile conficitur argumentum tum ex verbis istis Christi Petrum alloquentis: *Pasce agnos meos*; tum ex illâ ipsius Petri Apostoli exhortatione: *Pascite qui in vobis est, gregem Dei*; tum etiam ex illâ S. Pauli: *Obedite præpositis vestris, et subjacete eis*. Gregis ea est genuina conditio, non ut præpositos sibi regat pastores, eisdemque tenendam monstret viam, sed quam ipsi monstraverint, eandem fideliter teneat, nefasque ducat voci eorum non obtemperare.

Hinc dictante ratione ita præcipiebat S. Gregorius Nazianzenus orat. 9: « Oves, pastores vestros ne pascite; ne judicate, nec legislatoribus leges præscribite; non est enim confusionis Deus, sed pacis et ordinis; ne quis igitur caput sit, qui vix manus aut pes, aut vilius quoddam aliud corporis membrum est. » Hinc verè dignam christiano principe sententiam hanc emisit in concilio generali octavo imperator Basilius: « Laicorum cuicumque nullâ ratione de ecclesiasticis causis disputandi fas esse dico; nam laicus, etsi omni pietatis et sapientiæ laude præstet, tamen laicus est ovis, non pastor. »

2° Post expensam ab Apostolis in synodo Hierosolymitanâ celeberrimam quæ animos tenebat ancipites, quæstionem de observandis legalibus, sic prolata definitio est: *Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria*, etc. Nec semel adhibita est hæc aut planè similis judicandi ratio. Audeantne fideles loquentibus nomine et auctoritate Spiritûs sancti pastoribus Ecclesiæ oblectari, judiciumque sibi partes in diversis de fide controversiis vindicare? Commemoratum in decretum sic disserit Bossuetius redarguendis Claudii ministri placitis: « Ce n'est pas ainsi qu'on instruit les peuples après le concile de Jérusalem. Là, les Apôtres décident par l'autorité du S.-Esprit: *Il a semblé bon*, disent-ils, *au S.-Esprit et à nous*. Que font après cela Paul et Silas, por-

« teurs de la lettre du concile? *Ils parcourent les Églises*, comme il est écrit dans les Actes. Quoi! pour y faire examiner le décret du concile de Jérusalem? C'eût été examiner après le S.-Esprit même. Quoi donc? Ils parcouraient les Églises, leur enseignant de garder ce qui avait été jugé par les Apôtres et les anciens dans Jérusalem. Voilà l'ordre, l'examen dans le concile, l'obéissance sans examen après la décision. » (Conférence avec le Ministre Claude.) Meminisse oportet in illâ synodo, non ut Spiritu sancto afflatus, locutos esse Apostolos; ut quid enim cogenda fuisset synodus? verum ut pastores Ecclesiæ, futuris conciliis formam præstituentes.

3° Catholicus nemo sibi induxerit in mentem, ignotam fuisse universæ Ecclesiæ, aut ab eâdem violatam, ab ævo Apostolorum, ad nostra usque tempora, necessariam et supremam fidei regulam: nec vana est ista Apostoli gentium admonitio: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ*. At eo quod depellimus systemate, universam perpetuò latuisset Ecclesiam fundamentalis atque destinata divinitus ad informandam fidem regula; evolvantur enim vel strictim concilia ipsa generalia: in omnibus statim deprehenditur non sub conditione consensus fidelium, sed absolutè errores profligari, tum omnibus qui pertinaciter obstiterint, inflictum esse anathema; omnes qui ad Ecclesiæ communionem reverti voluerint, jubentur editis acquiescere incunctanter decretis; nec aliud populis nisi obsequii relinquitur officium. Theologorum si opus esset contexere catalogum, neminem catholicum tanto in agmine videres, qui prædicti systematis auctor vel patronus appellari possit: audiatur ipse qui adversariis suspectus non videtur, abbas de S. Cyran: « Nec patitur, inquit, Ecclesiæ catholicæ disciplina, ut à solemnibus illustrium antistitum judicio, ad privatorum hominum suffragia provocetur. Hoc novum in Ecclesiâ; hoc inauditum; hoc demùm plenum scandalum, et schismaticum patens via. » (In lib. cui titulus: *Petrus Aurelius*.)

Prædictum autem systema quantum arrideat Protestantibus, operæ pretium est ostendere. In medium prodeat famosus nimium Antonius de Dominis, Spalatensis archiepiscopus: « Deus, inquit, Spiritum suum toti Ecclesiæ promisit, non alligando ipsum certis personis, sive certo generi personarum, puta soli presbyteris, aliisve clericis ad ministeria

« ecclesiastica deputatis, sed ipsum voluit esse
 « per omnes, licet non per singulos diffusum :
 « et consensus totius Ecclesiæ non minùs in-
 « telligitur in laicis quàm etiam in presbyteris
 « et prælatis ; sunt enim laici in Ecclesiâ, imò
 « ex Ecclesiâ, ipsiusque solidam ei majorem
 « partem constituunt. » (Marcus de Dominis ,
 lib. 1, cap. 12, num. 42.) Quæ doctrina sic à
 Facultate Parisiensi proscripta est anno 1617 :
 « Hæc propositio est hæretica et statûs Eccle-
 « siæ perturbativa, quatenùs ad fidei proposi-
 « tiones statuendas, consensum laicorum re-
 « quirat. »

De opere cui titulus : *Témoignage de la vérité dans l'Eglise catholique*, ita mentem suam aperit minister Basnage : « Les Protestants pré-
 « tendent avoir une grande conformité de sys-
 « tème avec l'auteur du *Témoignage de la vérité*,
 « et que, malgré l'éloignement qu'il paraît
 « avoir eu pour eux, ils croient s'accorder
 « parfaitement avec lui. » (*L'unité, la visibilité, l'autorité de l'Eglise renversées*, etc.) Eodem de opere idem declaratur in diario apud Hollandiam conscripto, in quo inter alia hæc legere est : *Son principe est tout protestant*; postmodum subjicitur : « On sait aujourd'hui en quoi
 « les Jansénistes et les réformés se ressemblent,
 « et il y aurait peut-être de l'avantage pour
 « ceux-ci à en convenir de bonne foi. » (*Journal littéraire*. La Haye, novemb. et décemb., 1714.)

4° Principiis momentisque theologicis perspicuè adhuc refelli potest convulsum illud jam auctoritate commentum; post editam aliquam episcopali ministerio definitionem, eandemque sufficientem propositam quid faciendum sibi constituet populus christianus? Num privato examine priùs eam discutere molietur, quàm eidem adhæreat? ergo recurrunt, quæ multimodis dissipata sunt, Protestantium figmenta : num repentino quodam instinctu, rapiendus erit ad consensum vel dissensum? ergo redeant oportet Enthusiastarum somnia. Superest ergo ut episcopali auctoritati, quæ major in terris nulla expectanda est, simpliciter et absolutè pareat. Undenam oriri dicatur christianæ plebis consensûs necessitas, ad conciliandam vim decretis episcoporum? Non à jure naturali; hic enim agitur de ordine supernaturali, et ad æternam animarum salutem ordinato. Non à jure positivo divino, ut convincitur omnibus, quæ de ministerii ecclesiastici naturâ et institutione congessimus, in assignando controversiarum judice. Non à

jure humano; eo quippe revelli ac dissipari nequeunt, quæ divinis institutis provisa et ordinata sunt.

Erroris quem debellamus principium, de quo fusiùs agetur ubi de potestate constituendi et sancienti ecclesiasticam disciplinam disseremus, in eo positum est, ut non valeant pastorum Ecclesiæ judicia, nisi præsumptâ saltem populorum approbatione; quos igitur constituit Christus rectores, præpositos, ac duces, iidem populis quibus præesse debent, subjiciuntur potiùs quàm ipsis populi; judicio enim ac dissensu populorum emendari possent ac revocari dogmatica ipsa episcoporum decreta; non à Christo immediatè, sed à fidelium societate derivaretur episcopalis potestas; quin et summus ipse pontifex, quem vicarium esse Christi negare illi non audeant, quos hic aggredimur, non foret nisi vicarius ministerque christianæ plebis ad quam detulisset Christus totius Ecclesiæ auctoritatis supremum veluti dominium. Si penès esset populum pastorum ea judicia reprobare, quæ vel intempestiva, vel revelationi contraria sibi viderentur, quanta dissidiorum seges! Quàm lata schismati panderetur porta! Seditio-num æstu totus convelleretur christianæ status Ecclesiæ.

Objicies 1° : Ad totum Christi corpus morale, ad universam Ecclesiam pertinent promissa, per quæ deposito fidei consultum voluit Christus. *Unanimitati dixit*, ut frequenter observat S. Cyprianus, atque sicut Apostolus : *Multi unum corpus sumus in Christo*, ad Rom. cap. 12. Corpus autem cujus causâ factæ sunt divinitus promissiones, ut ex pastoribus, ita etiam constat ex populis; necesse est igitur, ut quæ ad fidem moresque spectant judicia, eadem si minùs judicante, assentiente saltem populo, ferantur et sanciantur; quo quidem abstracto consensu, in Ecclesiæ universæ decretis numerari nequaquàm possent. Hinc à laudato jam S. Cypriano, dicitur Ecclesia, *sacerdoti suo plebs adunata, et pastori suo grex adhærens*. — Resp. : Propugnatum à Protestantibus simile ferè placitum retundit Nicoli-us, duplicemque adhibet solvendi modum.
 « Il est vrai, en un sens, ait eruditus ille
 « controversista, que le ministère a été donné
 « à l'Eglise, parce que les ministres même lui
 « ont été donnés, et ainsi tout ce qu'ils ont
 « est destiné à l'utilité de l'Eglise; ils sont les
 « serviteurs de J.-C. et de son corps; ils ne
 « sont point pour eux-mêmes, mais pour

« l'Eglise, et ils sont obligés de faire tout pour elle, jusqu'à lui donner, non seulement leurs travaux, mais leur vie même. » (*Unité de l'Eglise*, lib. 3, cap. 14). Solutionem aliam subministrat lib. cui titulus : *Les prétendus Réformés convaincus de schisme*. Abutebantur Protestantes verbis quibusdam S. Augustini, potestatem clavium tribuentis unitati, seu universæ Ecclesiæ; quod toti Ecclesiæ donatæ sint claves, non sic intelligendum esse demonstrat ut societas tota fidelium prædita sit ecclesiastici potestate ministerii, sed quod orando impetrare valeat auxilia, quibus pariantur ac promoveantur fructus ab eodem expectati : v. g., Sacramento poenitentiae alligavit quidem Christus vim peccatorum reconciliandi; at potest societas fidelium Deum exorare ut peccatoribus poenitentiae ad reconciliationem hanc necessariæ donum largiatur; eaque ratione dicitur cum S. Augustino : *Columba dimittit; unitas dimittit*. Quemadmodum reginæ Esther dictum est à Mardocheo : *Loquere regi pro nobis, et libera nos de morte*, Esth. 15, 3. Sub diverso enim respectu, pluribus causis idem potest effectus attribui.

Ad potestatem judicandi de rebus ad fidem moresque spectantibus, accommodari potest duplex ista responsio, nempe si dicatur, potestatem illam collatam fuisse universæ Ecclesiæ, quatenus universæ causâ Ecclesiæ donata sit, tum quod ad ejus incolumitatem, stabilitatem propagationemque referatur, tum etiam quia valeat fidelium coetus à Domino impetrare, ut in asserendâ tuendâque veritate pastores Ecclesiæ continuò et efficaciter adjuvet; meritò enim existimatur Christus suis adimplendis promissionibus, ad sponsæ suæ orationes votaque plurimum attendere.

Absit autem ut in causis fidei censeantur judicium defungi munere ipsimet populi, aut ab eorum suffragio accersenda sit vis necessaria decretis pastorum Ecclesiæ. *Unum* quidem est corpus universa Ecclesia; sed ut naturalis, ita et illius mystici corporis membra *non eundem actum habent*; non eandem obtinent vim ac dignitatem; arctissimis licet devincta sint nexibus, unde oritur unitas catholica, non ideò populi episcopis jure et potestate in interpretando verbo Dei anteponi debent aut adæquari; Ecclesia sapienter dicitur, *sacerdoti suo plebs adunata, et pastori suo grex adherens*. Quid inde consequitur? Inhærendum esse pastorum communioni; ipsorum audiendam vocem, obtemperandum decretis, et fieri nunquam posse ut

à corpore pastorum divellatur societas fidelium; qui enim pastoribus adest Spiritus, ut rectè doceant, idem fidelium adest societati, ut eorum institutionibus docilem se præbeat.

Objicies 2° : Cogitetur diversas in partes distrahi episcopos, quorum aliquo de dogmate expetitur decretorium judicium; quænam tunc relinquetur excutiendæ dubitationis via, nisi populi christiani testimonium? Præterea impositum sibi judicium munus explere non possunt episcopi, nisi Ecclesiarum suarum consulant et sequantur fideliter traditionem. Ergo à populorum testimonio pendet edendum ab ipsis decretum dogmaticum. Quo insuper pacto stare possent episcoporum judicia, si dissentiret ab iisdem societas fidelium? Nonne tunc disturbaretur universa Christi Ecclesia? — Resp. : Ad populum christianum ne quidem tunc deferenda est judicandi potestas, nec ipsius necessariò expectandus consensus, cum aliquo de dogmate ita dissentiunt episcopi, ut nondum sufficienter propositum nec definitum censeatur. An eò usque progrediantur populi, ut in se recipiant officium et curam Scripturas traditionemque scrutandi? An deinde sensa sua pro totidem exproment oraculis? Non id sibi arrogabunt qui conditionis suæ meminerint; temperabunt ab assensu absoluto, donec fugatis nebulis definitio prodeat, quæ docentis Ecclesiæ decretum meritò habeatur. Prodesse quidem quandoque potest dirigendis episcoporum judiciis animata populorum traditio; at hæc certè regula non ad omnes pertinet componendas de religione controversias: quot sunt etiam catholicæ fidei dogmata quæ ignorantur à populis, nec nisi implicitâ fide ab illis creduntur? Vivâ illâ deficiente traditione, alia suppetunt certa adjumenta, in auctoribus scilicet sacris, in SS. Patrum testimoniis, in conciliorum definitionibus, quorum ope perducantur optatum ad exitum quæstiones de quibus laboratur; deinde cum receptam apud populos traditionem consulunt et sequuntur episcopi, non illos habent pro magistris ac ducibus, sed expendunt ac pro suâ auctoritate approbant doctrinam quam agnoscunt antecessorum suorum documentis et auctoritate traditam.

Referre piget quod ineptè objicitur ex eo Scripturæ testimonio : *Ubi cumque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ*, Matth. 24, v. 18, quasi consequens inde foret, mutuari vim suam à judicio populorum, eorumve consensu, aut

saltem ab eorumdem suffragio, tanquàm à conditione pendere dogmatica etiam episcoporum decreta. Aut enim cum P. Calmet dicendum est, ibi significari invadendam ab hostibus judaicam gentem, quo fermè sensu dictum est: *Volabunt* (Chaldæi) quasi *aquila festinans ad comedendum*, Habacuc cap. 1; vel ex interpretatione communiter ab antiquis adhibitâ, intelligendum est memoratum testimonium, de justorum cœtu, qui advolantis instar aquilæ, ad Christum universalis tempore judicii properabunt. Hæc et altera expositio, disceptata quæstioni quàm aliena sit, quis non videat ?

Objicies 3°: Populum Mediolanensem sic aliquo ebat S. Ambrosius, sermone quem habuit contra Auxentium arianum : « Causam fidei in Ecclesiâ expendere quis abnuat ? Si quis confidit, huc veniat. Sed Auxentius certus non ignaros vos esse fidei, vestrum refugit examen.... » Et paulò post : « Iste populus judicat cujus in corde lex divina, non humana, lex non atramento scripta, sed Spiritu Dei vivi. » — Resp. : Abnuerat S. doctor propositam sibi à Valentiniano Juniore disputationem de fide ineundam in consistorio, præside et arbitro adhuc catechumeno imperatore. At veritus ne certamen quodcumque cum Arianis si recusaret, inde procaces illi hæretici ansam arriperent, ad nefarii sui dogmatis commendationem, paratum se declaravit ad disputandum coram populo, non quasi ipsum haberi pro iudice voluerit, id quod à mente ejus abhorrebat, sed quem edocendum curaverat, et Nicænæ fidei maximè addictum noverat, eundem populum destinavit, paratæ disputationis conscius ac testem, tum ne pro hæreticorum perfidiâ et more, victoriæ laudem sibi adjudicarent Ariani, tum ut coram fidelium multitudine superati, majore et fortè saluberrimo pudore suffunderentur. « Veniant, » inquit catholicæ doctrinæ invictus ille defensor, si qui sunt ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam resideat, sed unusquisque de pio affectu habeat examen; eligat quod sequatur : agitur de Ecclesiæ illius sacerdote; si audierit illum populus, et putaverit melius disputare, sequatur fidem ejus. » Epist. 2. Securis loquebatur, ac persuasum habebat, nec adimplendam esse prædictam conditionem, nec à fide divellendum esse populum quem opportunis assiduisque documentis ipse imbuerat.

CAPUT II.

Utrum seculares ad principes deferri oporteat jus ac potestas judicandi exorientes de Religione controversias.

In offensionem catholicæ mentis statim incurrit proposita quæstio. Vesanâ obcæcatus libidine Henricus VIII, rex Majoris Britanniæ, Romanam et in Ecclesiam quæ illum à communione fidelium depulerat, incredibili percitus odio, supremam sibi in causis omnibus religionis potestatem arrogavit, quasi necessariò conjunctam cum summo in temporalibus principatu, sive ille ab homine, sive à feminâ gerendus sit; Anglicanâ in gente apud Calvinistas invaluit inauditum istud dogma, cui tamen, ut observat Stapletonus, contradixit ipsâ in Angliâ, denegato quod exigebatur ad hanc confirmandam novitatem sacramento, Puritanorum secta.

A suscipiendâ tam abnormi in spiritualibus potestate, aliquatenus præ pudore Elizabeth refugiebat. Itaque declaratum est non attribui regiæ dignitati prædicationem verbi divini, neque sacramentorum administrationem; inanis prorsus et ad illudendum comparata explicatio! Namque, ut subjecit illustri. Bosuëtus : « Il ne s'agissait pas de savoir si les Anglais attribuaient à la royauté l'administration de la parole et des sacrements. Qui les a jamais accusés de vouloir que leurs rois montassent en chaire, ou administrassent la communion et le baptême? Et qu'y a-t-il de si rare dans cette déclaration, où la reine Elizabeth reconnaît que ce ministère ne lui appartient pas? La question était de savoir si dans ces matières, la majesté royale a une simple direction et exécution extérieure, ou si elle influe au fond dans la validité des actes ecclésiastiques. Mais encore qu'en apparence on la réduise, dans cet article, à la simple exécution, le contraire paraît trop dans la pratique. La permission de prêcher s'accordait par lettres-patentes et sous le grand sceau. La reine faisait les évêques avec la même autorité que le roi son père et le roi son frère, et pour un temps limité, si elle voulait. La commission pour les censures émanait de la puissance royale; les excommunications étaient décernées par la même autorité. La reine réglait par ses édits, non seulement le culte extérieur, mais encore la foi et le dogme, ou le faisait régler par son parlement, dont les actes recevaient d'elle

• leur validité, et il n'y a rien de plus inouï
 « dans l'Eglise chrétienne que ce que l'on fit
 « alors. » Variat. tom. 2, lib. 18, cap. 14.

Anglicanum dogma fovendum suscepit Petrus Franciscus le Courayer, proposit. 30 et 31 inter condemnatas ab episcopis Lutetiæ anno 1727 extraordinariè congregatis.

Pro judice controversiarum haberi non potest in causis Religionis princeps secularis.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Distinctæ sunt ac diversæ temporalis ac spiritualis potestas; hæc ad æternam ordinatur salutem, ut ostendit illud Pauli ad Hebr. cap. 13 : *Obedite præpositis vestris; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. Temporalis autem potestas destinatur ad servandam reipublicæ pacem, moralemque honestatem, ut docet idem Apost. 1 ad Timoth. cap. 2 : *Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate*. Ecclesiasticam ergo potestatem adjunctam naturâ suâ non habet temporalis principatus. Jure naturali nemini datum est ut inter Ecclesiæ membra cooptetur : Dei quippe donum est, et ad gratiæ dispensationem ista cooptatio referenda est. Quo igitur pacto fieri dicatur ut quis naturaliter constituatur caput in Ecclesiâ, supremusque judex? Neque id minus à Christi institutis alienum est; quod ut perspiciatur, recordandum est quos auctor et consummator fidei, conditor et sponsus Ecclesiæ tum alloqueretur, cum hæc verba protulerit : *Euntes docete omnes gentes*, etc., Apostolos, eorumque futuros in ministerio ecclesiastico hæredes compellabat, eosdem videlicet quibus dixerat : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.... Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt*. Hæc certè seculares ad principes non pertinent, quibus prædicationem Evangelii, sacramentorumque administrationem proficitur ipsa Anglicana ecclesia non competere. Non ad principes seculares spectabant hæc verba Christi : *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; aut ista Pauli : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*. Neque ab iis qui pastorum ministerio in rebus religionis regendi sunt, excipiuntur ipsi seculares principes.

Defensoris, non actoris personam cum sustineamus, deberent adversarii ex verbo Dei argumenta depromere quibus assertionem suam tuerentur, et quidem ex ipsâ Scripturâ, cum

hanc unam regulam agnoscant instruendæ fidei : Epistolâ quidem ad Romanos cap. 12, tum ad Ephes. cap. 4, recenset Apostolus ministrorum diversa genera qui divinitus positi sint in *ædificationem corporis Christi*, quod est Ecclesiâ; at neque in illis, neque in aliis Scripturæ testimoniis mentio ulla inicitur attributæ principibus secularibus potestatis obeundi partes judicum in causis fidei. Quo ergo jure hanc sibi vindicarent? an merè humano? sed neque divino derogare potest, neque abdicare se possunt episcopi auctoritate quâ donavit eos Christus ad spiritualium administrationem.

ARGUMENTUM II. — Consistere nunquam potest Ecclesia Christi absque auctoritate docendis fidelibus, servandoque fidei deposito necessariâ, cum ad essentialem ejus constitutionem, præstitutumque ipsi finem, auctoritas illa pertineat; primis autem seculis, cum principum infidelium dominatu teneretur orbis terrarum, ubinam insidebat requisita componendis de fide controversiis, atque instituendis, ut par est, fidelibus potestas? Hæc fortè vigeat in Neronibus, Domitianis, Diocletianis, aliisque atrocissimis christianæ gentis oppugnatoribus; numquid ab illis repetere oportebat vim et facultatem exercendi cœlestis quod Christus instituerat ministerii?

Ad hoc elevandum argumentum, si reputatur haud infidelibus, sed christianis principibus adscribendum esse supremam in spiritualibus auctoritatem, hanc igitur potestati temporali, quæ per se eadem est, tum in principe infideli, tum in fideli, alligatam non esse confitendum est; ut ea non minuitur, ita non augetur baptismi sacramento, quamvis inde contrahatur novum atque urgentissimum ad Ecclesiam tuendam et adjuvandam incitamentum. Aperiendo principibus infidelibus sinu suo Ecclesia, iisdemque regenerandis, filios ac patronos nactam sese gloriata est, et gratulata sibi Ecclesia, non in causis fidei arbitros et judices.

ARGUMENTUM III. — Ex constanti ac perpetuâ Ecclesiæ praxi illud desumptum est : « In omnibus seculis, ut observat Bellarminus, in Ecclesiâ exorta sunt nova dubia, et semper eodem modo terminata sunt, nimirum judicio pontificis Romani, et episcoporum qui tunc erant; non rectè autem fieri quod universa Ecclesia semper fecit et facit, dicere aut scribere insolentissimæ insanix est, ut Augustinus ait in Epist. 118. »

Singula quantum volueris, legendo percurrere concilia quæ vim ac venerationem in Ecclesiâ obtinuerint, ab episcopis celebrata videbis omnia : episcoporum auctoritate, non principum secularium editas videbis, sanctitasque illarum omnium synodorum definitiones; si quando in conciliis adfuerint imperatores aut reges, spiritualibus de causis iudicium nullum interposuere : v. g., in synodo Nicænâ generali aderat Constantinus imperator, sed iudicium munus solis obeuntibus episcopis, præsentibusque Silvestri, romani pontificis, nomine, Osio Cordubensi episcopo et Vito ac Vincentio presbyteris; ita Euseb. lib. 3, cap. 6; Socrates lib. 1, cap. 5. Concilio nedum præesse ambiret Constantinus, non prius assedit, teste Eusebio, lib. 3 de illius Vitâ, quam ut sederet, annuissent episcopi.

Octavo concilio generali, seu Constantino-politano IV, anno 869, interfuit Basilius imperator; at quantum abesset ab usurpandâ iudicandi potestate, perspectum facit oratio quam habuit ad eandem illam synodum. « Hæc investigare, inquit, et quærere (quæ ad spirituales causas attinent), patriarcharum, pontificum, et sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui ligandi et solvendi potestatem habent, qui ecclesiasticas et cœlestes adepti sunt claves; non nostrum qui pasci debemus, qui ligari, vel à ligamento solvi egemus. » Concil. tom. 5, apud Harduinum, pag. 920 et 921.

ARGUMENTUM IV. — In causis fidei iudices sese non constitutos, ultrò professi sunt religiosi imperatores ac principes : tum qui jus illud invadere attentaverunt, vehementer improbatum sunt; reclamavit Ecclesia; scriptis fortissimè conquesti sunt doctissimi et sanctissimi presules.

1° Collatam sibi non esse de causis fidei iudicandi potestatem, spontè confessi sunt religiosi imperatores ac principes; illorum quædam duntaxat hic attingemus testimonia, plura ex quibus idem colligi pronum sit relaturi, ubi de potestate regiminis Ecclesiæ. Dammati anno 314 in primâ synodo Arelatensi Donatistæ, provocaverunt ad imperatoris Constantini iudicium, quos sic increpat maximus ille princeps : « Mecum iudicium postulant, qui ipse iudicium Christi expecto; dico enim ut se veritas habet, sacerdotum iudicium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residens iudicet. » Quam aversatus fuerat Donatistarum appellationem, eam postea idem suscepit imperator,

cum eâ indulgentiâ comprimendam speraret illorum pertinaciam; verum, ut ex S. Augustino refert Tillemontius, tom. 6 Hist. Eccles. pag. 55, talis eum indulgentiæ pœnituit, veniamque à sanctis episcopis postulavit; quantum autem alienus esset ab occupandis episcoporum iuribus, manifestè indicat illa quam post Nicænâ synodum, omnibus Ecclesiis scripsit Epistola, cujus in fine hæc leguntur : « Libentibus animis hoc decretum concilii, tanquam donum Dei, et mandatum reverà cœlitus demissum amplectamini; nam quid quid in sanctis episcoporum conciliis decernitur, id universum divinæ voluntati debet attribui. »

Valentinianus Senior, rogatus ut permitteret congregari synodum ad quædam fidei dogmata explicanda, sic respondit : « Mihi qui sum laicorum ordine constitutus, fas non est talia curiosius perscrutari; sacerdotes quibus ista curæ sunt, quocumque loco voluerint, conveniant. » Sozomenus, Hist. lib. 6, cap. 7.

Theodosius Junior et Valentinianus III, in Epist. ad synodum Ephesinam, declarant deputatum esse ad hanc sacram synodum comitem Candidianum, « sed eâ lege, inquit, ut cum quæstionibus et controversiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat : nefas est enim, qui sanctissimorum episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis et consultationibus immiscere. »

Haud minùs religiosè colenda servandaque duxerunt amantissimæ matris Ecclesiæ jura principes nostri, quorum hæc duo tantum eò loci referemus. In edicto Ludovici XIV, anno 1695, circa jurisdictionem ecclesiasticam, art. 34, hæc legere est : « La connaissance des causes concernant les sacrements, les vœux de religion, l'office divin, la discipline ecclésiastique, et autres purement spirituelles, appartiendra aux juges d'Église. » Antecessorum suorum insistendo vestigiis Ludovicus XV, obsequiosum pariter in Ecclesiam testatur affectum. Datâ declarat. 1717, octob. 17 : « Plus soumis aux décisions de l'Église que le moindre de nos sujets, nous sommes persuadés que c'est par Elle que les rois et les peuples doivent apprendre également les vérités nécessaires au salut, et nous n'avons garde de vouloir étendre notre pouvoir sur ce qui concerne la doctrine, dont le dépôt sacré a été confié à une autre puissance. »

2° De causis ad doctrinam spectantibus, si

quando principes nonnulli decernere aggressi fuerint, vehementer in Ecclesiâ et generosè reclamatum est. Episcoporum judicia cum famulari sibi vellet Constantius imperator, debitam utrique potestati reverentiam graviter his verbis exponebat Osius Cordubensis episcopus: «Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concedidit; ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti reputat, ita metue, ne si ad ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.» Apud S. Athanas. Epist. ad solitariam vitam agentes. Eundem hunc in imperatorem expressas quoque zelo fidei fundebat querelas S. Athanasius eadem in Epist.: «Si judicium est episcoporum, quid commune cum eo habeat imperator? Sin contra, ista minis Cæsaris conantur, quid opus est hominibus titulo episcopis? Quando à condito ævo auditum est, judicium Ecclesiæ ab imperatore auctoritatem suam accepisse, aut quando unquam pro judicio agnitum est?» Parem animi fortitudinem exprompsit S. Ambrosius epist. ad Valentinianum Juniorem qui judicium in causâ fidei ad tribunalulare deferri voluerat. «Quando inquit, audisti, clementissime imperator, in causâ fidei laicos de episcopis judicasse? Ita ergo quâdam adulatione curvatur, ut sacerdotalis juris simus immemores, et quod Deus donavit mihi, aliis putem esse credendum? Si docendus est episcopus à laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet; et episcopus audiat; episcopus discat à laico; at certè si vel Scripturarum divinarum seriem, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat in causâ fidei, in causâ, inquam, fidei episcopos solere de imperatoribus christianis, non imperatores de episcopis judicare?» Ne plura sigillatim recensamus, neminem parumper in ecclesiasticâ historiâ versatum latet quantum sub Valente, imperatore Ariano, quantum sub Leone Iconomacho, Ecclesiæ auctoritati, in ipsis doctrinæ causis vim afferentibus, restitutum fuerit ab episcopis catholicis.

Prætereunda nobis non videtur doctissimi Stapletonis hæc annotatio tom. 1 Controv. p. 190: «Observa autem, inquit, quod omnes hi Patres, non idè imperatores arguebant, quod, vel seclusis episcopis, soli de his rebus judicare vellent; nam et episcoporum operâ usi sunt; vel quod minis et vi agerent; vel denique quod hæretici cum essent, aut hæreticis faventes, tale de rebus fidei judi-

cium sibi sumerent, sed simpliciter hoc in eis damnant, quod seculares principes cum essent, ad reipublicæ curam vocati;... de fide tamen et Ecclesiæ negotiis ad quæ tractanda vocati non essent, judicium sibi et potestatem arrogarent.» Exponetur, ubi de facto Honorii, quid statutum in Ecclesiâ fuerit de *typo* Constantini (Pogonati) et *ecthesi* Heraclii.

ARGUMENTUM V. — Plura illud complectitur theologica principia. 1° Una est Ecclesiâ; dis-cindatur autem oportet, atque dissipetur hæc unitas necesse est, si principibus secularibus attribuat in ipsis causis fidei suprema auctoritas. Tot erunt Ecclesiæ quot societates civiles gubernatæ à summis principibus qui nemini se in temporalibus subditos esse profiteantur; nec magis unum in corpus Ecclesiæ illæ coalescent, quàm regna diversis addicta principibus. 2° Immutabilis debet esse fides, cum innitatur immotâ Dei veracitate; jam verò fac de rebus fidei judicare summâ quâ pollerent auctoritate, principes, pro diversâ regnantium sententiâ, diversam populi sortirentur fidem, fideique professionem, cujus rei miserabile ac multiplex suppeditavit exemplum Angliâ, fidei olim tam insignis columna, quæ tandem sub Henrico VIII, facta schismatica, mox, sub Eduardo, ad Calvinismum è Lutheranismò transiit, deinde sub Mariâ catholicâ, ad Ecclesiæ gremium reversa, mox sub Elizabethâ, hæresi rursùm sese mancipavit. 3° Ubi non obstant fundamentales imperii aut regni leges, imperium tenere potest, regnare potest femina; ad ipsam ergo devolvetur suprema in rebus fidei auctoritas, quantumvis prohibuerit Apostolus, 1 Cor. 14, ne loquatur in Ecclesiâ mulier; ab eâ ut auctoritatem, ita et normam prædicandi Evangelii accipient episcopi; vacare ipsam huic muneri, quantumlibet dedecet, eo tamen defungendi cur potestate careat non videtur, supremam si obtineat in spiritualibus auctoritatem.

Obijcies 1°: Summæ temporalium administrationi annexam esse Deo volente, summam in spiritualibus potestatem, ostenditur pluribus exemplis ex veteri Testamento depromptis: Moyses non sacerdos, sed princeps populi, aut certè non summus sacerdos, omnem quæ tenenda esset doctrinam Israelitis tradidit; imò et ipsum Aaronem, cæterosque leviticæ tribus ministros ad omne officii munus instruxit. Josue dux Israeliticæ gentis præscribit sacerdotibus quâ ratione et quomodo transferenda esset arca fœderis; exponit mysterium et si-

gnificationem lapidum 12 quos in transitu Jordanis erexit; circumcidendos curavit filios Israel; ædificavit altare Domino; sermonem habuit ad populum, ut admoneret ne commercium inirent cum gentibus; hæc omnia providit Josue, non Eleazarus summus tunc sacerdos. David rex arcam reduxit; benedixit populo in templo; constituit ministros altaris; Salomon ejecit Abiathar ut non esset sacerdos, cæteraque præstitit ut David. Josaphat constituit quoque Levitas et sacerdotes; prædicavit jejuniis universo Juda, et cohortatus est populum ad retinendam integritatem fidei. Ezechias instaurat templum Domino; tollit æneum serpentem; concionatur apud sacerdotes et Levitas; jubet celebrari phase extra tempus in lege assignatum; idem etiam narratur de Josiâ; quare igitur in novâ lege decernere non valeant seculares summi principes, quid ad legitimam sacramentorum administrationem, quid ad servandam fidei incolumitatem præstandum sibi esse videatur?

Resp. 1° : In his quæ pendeant à liberâ Dei voluntate, institui non potest accurata comparatio : non à *pâri*, ut aiunt, concludendum est, nisi ex ipsâ eorum naturâ et conditione, aut aliunde probetur, uno posito, consequi necessariò alterum. Potuit autem pro sapientissimo suo arbitrio, aliam constituere Deus regiminis ecclesiastici rationem et formam in veteri lege, cujus sacerdotium, natalium jure transmittendum, imperfectum et in melius commutandum fuit, aliam verò et longè diversam in lege novâ, cujus institutis tam evidenter repugnat, ut principibus secularibus pastores Ecclesiæ in spiritualibus subiaceant. 2° Ut singula breviter diluantur objecta, sacerdos fuit Moyses : *Moses et Aaron in sacerdotibus ejus*, psalm. 98. Jure quidem ordinario summus erat sacerdos Aaron, cujus pontificatus ad filium Eleazarum ac nepotes, paternâ hæreditate deveniret : at vocatione extraordinariâ, et excellentiâ ministerii, eximiâque Dei familiaritate cohonestatus Moyses, primas gerebat partes tum in civili, tum in ecclesiastico Israeliticæ gentis regimine, quod meritò vocaretur *theocratia*. In hoc itaque gubernandi utroque genere, Aaroni quem inaugurandum, sacrisque induendum vestibus curavit, auctoritate antecellebat Moyses; id inter multa significat Dei ipsius declaratio : *Aaron loquetur pro te ad populum, et erit os tuum; tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent*, Exod. 4. Moysi successit Josue, at in potestatis non eodem omni genere : dux fuit

populi Israelitici, non sacerdos : hinc ista Dei præceptio : *Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum : ad verbum ejus ingredietur et egredietur ipse, et omnes filii Israel cum eo*. Num. 27, 21. Vides, ut rectè adnotat Stapletonus loc. cit. p. 195 : « Jam non Josue ducem esse Eleazaro in his quæ ad Deum pertinent, sicut Moyses erat Aaroni, sed contra Eleazarum sacerdotem ipsi præpositum Josue. » Cæterum spirituales potestates non designant quæ Josue attribuantur in objectione; denunciavit quæ revelaverat Deus de arcæ fœderis translatione, præstarique præcepit legis quâ jubebatur circumcisio, executionem; ædificavit altare Deo; populum ut creatori et omnium Domino constanter adhæreret, hortatus est, incitavitque pro viribus; hæc sunt religiosi principis, sacerdotii quamvis potestate careat.

Quæ referuntur de Davide, hæc omnia non ipse fecit, sed fieri curavit, nec suo ex arbitrio fecit, sed, ut dicitur in 1 Paralip. 16, 40, *juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini*. Cujus etiam legis, ne in eâ accipiendâ vel exponendâ, rex auctoritatem suam exerere videretur, jubetur in Deuteronomio accipere *exemplar à sacerdotibus leviticæ tribûs*, Deut. 17, 18; assignatæ sunt per Davidem sacerdotum et Levitarum vices secundum ministeria sua, *ut ingrediantur domum Domini, et juxta ritum suum*, non eum quidem à rege præscriptum, sed sicut immediatè subjungitur, *sub manu Aaron patris eorum, sicut præceperat Dominus Deus Israel*, 1 Paral. 24, 19, hoc est, sub regimine Aaronico, non regio, nisi quatenus ad observationes rituum, executioni mandandas attinet.

Propter læsam regiam majestatem, factamque conspiracyonem contra Salomonem, Adoniâ ad regnum aspirante, Salomon, *abjecit Abiathar, ne esset sacerdos Domini*, nec tamen eum sacerdotali gradu et ordine spoliavit, sed exulare jussit à templo, quâ solùm in æde, sacerdotii munere defungi liceret; neque ullum in causâ fidei judicium protulit, sicut nec principes christiani, dùm aliquos episcopos, privatas propter offensas egerunt in exilium.

Josaphat haud propriè constituit templi ministros, sed de jam constitutorum officiis admonet : quòd autem nullum de ipsâ fidei doctrinâ judicium sibi arrogaverit, testatur distinctè his verbis, 2 Paral 19, 11 : *Ubi cumque quæstio de lege, de mandato, de cæremoniis, de justificationibus, ostendite fratribus vestris, ut non peccent in Domino : Amarias autem sacerdos et pontifex*

vester, in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit : porro Zabadias qui est dux in domo Juda, super opera erit quæ ad regis officium pertinent. His apertè distinguuntur quæ spirituali, ab his quæ temporali potestati adscribuntur.

Dicitur pariter Levitas constituisse rex Ezechias, *ibid.* c. 29, v. 25; *at secundum dispositionem David regis, et Gad videntis, et Nathan prophetæ; si quidem Domini præceptum fuit, per manum prophetarum ejus.* Ut videlicet, quemadmodum David, sic et ille executioni consuleret eorum quæ per ministerium prophetarum, id est, sacerdotum, quorum officium olim prophetæ interdum (licet extra ordinem) adimplebant, gerenda essent. Quòd autem jussisset Ezechias ut Levitæ adjuverent sacerdotes in detrahendis pellibus holocaustorum (quod sacerdotum erat), id præstandum fuit propter urgentem tunc necessitatem, quia *sacerdotes pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent, unde et Levitæ, fratres eorum, adjuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur antistites, ibid.* v. 34. Quòd pascha tempore non suo celebrari vulerit, inito concilio regis et principum, et universi cœtus Jerusalem (quo in concilio, quos inter principes, quo in cœtu, aderant profectò religionis præcipui saltem ministri), *decreverunt ut facerent phase mense secundo; non enim poterant facere in tempore suo, quia sacerdotes qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem, ibid.* c. 2, v. 2. Nec diutius protrahendum erat pascha, quod propter impios Ezechiae antecessores jamdiù fuerat intermissum; ipsâ lege cautum fuerat, ut qui propter immunditiam, solito tempore pascha facere non potuisset, secundo faceret mense, Num. 9, 10, 11. Quòd verò serpentem æneum quem fecerat Moyses, confregerit Ezechias, tollendum confringendumque putavit, quia, ut legitur, lib. 4 Regum cap. 18, *usque ad illud tempus, filii Israel adolebant ei incensum, hoc est, illud cujusdam instar numinis colebant.* Numquid autem spirituali pollere debuit potestate, ut ab idololatriæ cultu subditum sibi populum absterteret?

Ad ea quæ obijciuntur de Josiâ, eadem accommodari potest solutio quam mox attulimus: idola everti, templum instaurari, celebrari pascha, percuti cum Deo foedus, constitui sacerdotes et Levitas præcepit atque curavit, ut legi satisfaceret quam *per manus Helciae sacerdotis acceperat, non ut de interpretatione legis, de probando aut improbando aliquo*

dogmate, de ritu sacrificiorum, aliisve spiritualibus institutis, tanquàm judex quidquam decerneret. Aliud est, ad insigne Religionis præsidium, ad procurandam efficacius divinarum institutionum observantiam, adhiberi auctoritatem principis, quem Apostolus vocat ministrum Dei; aliud regiminis spiritualis jura et potestatem divinitus ad illum deferri. Id procul dubio potestatis genus assumendum sibi non existimârunt neque Constantinus imperator, neque Theodosius, neque tot reges nostri, dum et studium suum et potestatem contulerunt ad religionis patrocinium, ad Ecclesiæ defensionem ac decus, damnatorumque ab episcopis errorum excidium.

Obijcies 2º, ex quibusdam locis operum S. Augustini (1): Catholicos Petiliano Donatistæ sic arguenti: « Quid vobis cum regibus seculi, quos nunquàm christianitas, nisi invidos sensit? » respondebat S. Augustinus reges, eo ipso quo reges sunt, habere unde Domino « serviant, quomodò non possunt qui reges non sunt. » Illud autem quale sit, alibi explicans, ait: « Postquàm impleri cœptum est: *Et adorabunt eum omnes reges terræ*, quis mente sobrius regibus dicat: Nolite curare in regno vestro, à quo teneatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri; non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse religiosus, sive sacrilegus? » Sic adhuc etiam apertius, idem S. doctor: « An fortè de religione fas non est, ut dicat imperator, vel quos miserit imperator? » Ex his conficitur reprehensus fuisse à S. Augustino Donatistas, quòd negarent posse de causis fidei dicere seu judicare seculares principes.—Resp.: Textibus objectis nihil aliud principibus secularibus tribuit S. Augustinus quàm potestatem plectendi catholicæ inimicos fidei, decreta Ecclesiæ nobiliori modo quàm cæteri valeant fideles, defendendi, hoc est, legibus suis curandi, ut ad publicam ea illabatur efficacius notitiam, ac debitæ venerationi habeantur; non conquerebantur Donatistæ, de ullo quod esset ab imperatore prolatum judicio in causâ fidei, sed de imperatoriis legibus eorum audaciam et protervitatem cohibentibus. Donatarum querelas sic retundit S. Augustinus: « Aliter servit rex quia homo est, aliter quia rex est; quia homo est, servit Deo fideliter vivendo; quia verò etiam rex est, servit ei, leges justa præcipientes, et

(1) Lib. 2 contra litteras Petiliani, cap. 92; epistolâ quinquagesimâ; lib. 1 contra Parmenianum, cap. 7.

« contraria prohibentes, convenienti vigore
 « sanciendo. » Docet « jussiones regum per-
 « tinere ad prædicandam religionem, leges
 « pro veritate ferendo, sicut fecit Nabuchodo-
 « nozor, » cujus certè animus non fuit de do-
 « ctrinâ judicandi, quam potestatem nemo ei
 tribuendam censuit. Hanc secularibus princi-
 pibus asserendam non voluisse S. Augustinum,
 inter alia perspicuum facit id quod perhibet
 Constantino imperatori testimonium : « Neque
 « ausus est christianus imperator de judicio
 « episcoporum qui Romæ sederant, ipse judi-
 « care, sed alios, ut dixi, episcopos dedit (qui
 « judicarent) à quibus tamen illi (Donatistæ)
 « ad ipsum rursùm imperatorem provocave-
 « runt ; quâ in re imperator eis cessit, ut de
 « illâ causâ post episcopos judicaret, à sanctis
 « antistitibus pro eâ veniam petiturus. »

Cæterùm, illud quod post episcopos tulit
 judicium Constantinus, et cujus eum pœnituit,
 non pertinebat ad doctrinam, sed ad quæstio-
 nem facti personalis ; agebatur de traditione
 divinorum codicum tempore persecutionis,
 quod crimen Cæciliano Carthaginensi episcopo
 impingebant Donatistæ, prolatis contra ipsos
 judiciis pertinaciter obliuctantes.

Objicies 3° : Gratia naturam non destruit,
 sed perficit ; novâ lege confirmatum est, non la-
 befactum jus naturale ; hoc autem jure fuisse
 ante tempora et novæ et veteris legis, conjunc-
 tam cum temporali potestate, auctoritatem
 sacerdotalem, probatur exemplis Melchisedech,
 Abraham, etc., tum etiam ex eo quòd in pri-
 mogenitis, utraque hæc diversas apud gentes
 potestas occurreret. — Resp. : Haud jure natu-
 rali, sed moribus hominum, et jure quodam
 gentium factum est, ut sacerdotii præcipua
 dignitas cum regali conflueret ; quamvis enim
 ad jus naturale aliquo modo pertineat sacrifi-
 cium, et consequenter sacerdotium, quòd
 tamen hoc vel illo modo sit institutum, et tali
 vel tali hominum generi attributum, id jure
 naturali non determinatur. Ad ea quæ tunc
 offerebantur sacrificia, aliasque illis consenta-
 neas functiones, per se non requirebatur ulla
 supernaturalis potestas, neque ulla specialis à
 Deo prodierat de naturâ et ratione muneris
 illius institutio ; haud igitur ex illâ, quæ
 prioribus illis temporibus vigeat multas apud
 gentes, conjunctione sacerdotii cum potestate
 temporali, consequitur eandem necessitudinem
 in lege Moysis obtinuisse, aut in novâ lege
 obtinere, quantumcumque aliter determinave-
 rit et ordinaverit Deus, supernaturalemque

potestatem, Ecclesiæ præpositis, tanquàm ne-
 cessariam destinaverit, quod jam satis demons-
 tratum est.

CONSECTARIUM *maximi momenti ad notitiam
 veræ Ecclesiæ, ex præcedenti quæstione de-
 ductum.*

Ibi est vera Christi Ecclesia, ubi viget in
 rebus divinis major auctoritas : ubi autem ea
 vigeat facilè potest innotescere.

Dictu et cogitatu absonum est, veræ Christi
 Ecclesiæ aut ignotam esse, aut non subminis-
 trari viam quâ possit ad agnitionem veritatis
 salutemque perveniri, cum sanâ erudiendis
 doctrinâ, sanctificandisque hominibus, Ecclesia
 sit divinitus constituta ; falsæ igitur et adulte-
 rinæ crimen Ecclesiæ incurrat necesse est,
 quæcumque societas viam hanc alumnis suis,
 quasi jure possessionis nobilitata, monstrare
 non valeat. Hinc plures inter societates quæ
 Ecclesiæ Christi nomen actitulum sibi adscrip-
 serint, ea procul dubio anteposenda est, eique
 adhærendum, quæ majorem auctoritatem certò
 præ se ferat ; si enim, ut probatum est, in
 controversiis de fide ac moribus, auctoritati
 necessariò parendum sit, postulat evidenter
 ratio et æquitas, ut eam auctoritatem pluris
 faciamus et sequamur, quæ cæteris omnibus
 antecellat.

Uterius etiam provehi potest deprompta
 consecutio : nec operosè ex adductis principiis
 colligitur, Ecclesiam Romanam eam esse et
 quidem solam quæ appellari et haberi debeat
 vera Christi Ecclesia : dignitatem hanc et
 prærogativam adjudicare sibi nequeunt Soci-
 niani, Enthusiastæ, neque Protestantes, aut
 alia ulla ex societatibus christianis, quæ ne-
 gant Ecclesiæ judicio dirimendas esse contes-
 tatas de religione lites : auctoritate quidem
 illas esse componendas profitentur Græci
 schismatici : at vel primo ferè aspectu potest
 agnosci quantum ipsos auctoritate antecedit
 Romana Ecclesia, adeò sunt schismate abjecti,
 atque Turcarum dominatu depressi, ut nunc
 de catholicitate sileamus quâ palàm est Roma-
 nam illis præstare societatem ; potueruntne
 oblivisci quo ardore animorum et consensu
 generalibus olim in conciliis apud Orientem
 habitis, exclamaverint : *Petrus per Leonem
 locutus est?* Concilii Chalced. actione secundâ.
 Tum quo studio de Agathonis ad imperatorem
 literis gratularentur, eundem ad pontificem
 ita scribentes : « Quas ut à summo Apostolorum
 « vertice, divinè prescriptas agnoscimus, per

« quas exortam nuper multiplicis erroris sectam
« depulimus. » Concilii sexti actione decimâ
octavâ, tom. 6 concil., pag. 1073. Alia multa
opportunè deinceps afferenda, nunc omittenda
duximus : meminerint etiam Græci, cujus
Ecclesiæ communionē essent devincti, ante
Photii et Cæularii infausta tempora : expen-
dant ergo quâ ratione possent à sede Romanâ

disjuncti, ætati apostolicæ continuâ pastorum
suorum serie sese interserere.

Verùm proponendis atque evolvendis quæ
Nicæno et Constantinopolitano symbolo con-
tinentur, Ecclesiæ notis, magis ac magis pate-
bit, quantum lucis affluat, quantum accrescat
momenti, ex fundamentali quæstione de
supremo controversiarum iudice.

Sectio secunda. DE NOTIS ECCLESIAE.

Eo nomine appellantur quædam proprietates
divinitus constitutæ, quibus certò discerni
possit et agnosci verè Christiana Ecclesia.
Quatuor in primis exhibentur, Nicænâ in synodo
propositæ : ostendere animus est, 1° unitatem,
sanctitatem, catholicitatem et apostolicitatem
Ecclesiæ Christi divinitus competere, et quâ
ratione, seu quo sensu ; 2° eas omnes proprie-
tates Romanam in Ecclesiam convenire ;
3° characteribus illis, saltem si conjunctè
sumantur, quamlibet aliam carere christianam
societatem ; 4° ex abundantia juris, ut aiunt,
investigabimus, utrùm ex eisdem aliqua possit
ad hæreticas, vel schismaticas sectas accom-
modari ; 5° respondebitur quærentibus utrùm
sint ad erudiendorum captum satis attempe-
ratæ, aliisque requisitis ad notas dotibus
instructæ. Haud separatim tractabimus Ecce-
siæ visibilitatem : ipsam enim catholicitate
contineri et efferri perspectum erit et obvium ;
ejusdem perpetuitatem revocabimus ad apos-
tolicitatem quæ, ut intelligitur, continuam
infert necessariò pastorum in Ecclesiâ succes-
sionem.

Sectionis secundæ prima pars.

*Utrùm et quâ ratione, seu quo sensu, Ec-
clesiæ Christi divinitus competant uni-
tas, sanctitas, catholicitas et apostoli-
citas.*

ARTICULUS PRIMUS.

DE UNITATE ECCLESIAE CHRISTI.

CAPUT PRIMUM.

*Aperitur status quæstionis, exponunturque erran-
tium systemata.*

Ne vanis disputationibus detineantur ac

distrahantur animi, distinctè ea delineanda est
unitas quam Christi Ecclesiæ attribuendam
esse contendimus : id quidem unitatis genus,
in ejusdem professionē doctrinæ, eorundem
sacramentorum communionē, sub regimine
legitimorum pastorum reponendum asseritur :
sed notionem hanc evolvere et explanare
operæ pretium est, ad occurrendum variis
adversantium cavillationibus.

Attendantur maximè quid significant hæc
verba : *In ejusdem professionē doctrinæ.* Ad ve-
ram unitatem, quatenus spectat ad hanc pro-
fessionem fidei, non satis est ut eandem profi-
teantur doctrinam diversa membra quæ unum
in corpus, unam in societatem christianam
dicuntur coalescere ; necesse est insuper ut
fixum habeant principium, quo foveri ac reti-
neri possit, ne unquam effluat, necessaria illa
unitas : eo quippe sublato, etiamsi fortassè
aliquando in profitendâ doctrinâ versaretur
quædam consensio, quæ congruenter nuncu-
paretur *unitas facti*, hæc utpote nullo innixa
stabili fundamento, nulloque firmo constricta
nexu, quasi fortuitò et accidentaliter compacta,
recenseri non posset inter immotas et essen-
tiales Ecclesiæ Christi proprietates.

At verò quodnam assignabitur principium
quo pariat et constringatur unitas, quam
liceat vocari *unitatem juris* ? Docent Catholici
(et in eo maximè vertitur excutienda jam
controversia), docent principium illud in eo
esse collocatum ut Christianæ membra socie-
tatis, quæ vera Christi haberi velit Ecclesia,
consentiant in tenendam doctrinam quam ad
fidei depositum pertinere, hæc eadem societas
auctoritate suâ confirmaverit.

Nec tamen in istâ quæ habetur quæstione,

inquiritur utrū ab errore sit immunis auctoritas ea in cujus dogmatibus et institutis consentiri necesse est : qualis enim cumque sit hujusce necessitatis cum dono inerrantiæ conjunctio, in presenti consideratur duntaxat unitas doctrinæ, principiumque unitatis, quo in ejusdem doctrinæ professionem adunentur et mutuò devincta sint Christianæ societatis membra, quæ Christi Ecclesia meritò credatur.

Cū probandum sit exulare ab Ecclesiâ hæreticos et schismaticos, oportet ut horum et illorum ideam exhibeamus, latius deinceps datâ occasione expandendam.

Hæreticum dicimus, qui doctrinam aliquam contumaciter abjicit, quam ut divinitus revelatam et fide tenendam Ecclesia proposuerit; *schismaticum* vocamus, qui catholicam etsi fortè retineat fidem, auctoritati Ecclesiæ subesse renuit, vel membris ei subjectis communione consociari : « Hæretici, inquit S. Augustinus, de Fide et Symbolo, de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant; schismatici autem dissensionibus iniquis, à fraternâ charitate dissiliunt, quamvis ea credant quæ credimus. »

Cæterū, ut observat S. Hieronymus, nulum schisma non sibi aliquam tandem confingit hæresim, ut rectè ab Ecclesiâ recessisse videatur. Non diū, non vulgò, schisma disjungitur ab hæresi.

Neque silentio prætereundum est, occultos hæreticos vel schismaticos, illos videlicet qui ab Ecclesiæ aut fide aut communione animo alieni, utrique tamen adhærere se profiteantur exterius et palàm, habendos esse, ut ostendetur, à salutis viâ extorres quantumlibet Ecclesiæ membris annumerentur.

Quod ut intelligatur plenius, cum animato corpore conferatur Ecclesiæ : similitudinem hanc adhibuit ipse Apostolus, cū de Christo dixerit in epist. ad Colossenses, cap. 1 : *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis*. Porro fide, spe et charitate, quasi constituitur anima Ecclesiæ : ejus verò corpus externâ fidei quam suscepit professione, et pastoribus quibus regitur subjectione, tum sacramentorum quibus instruitur communione.

Non diffitemur, posse hæreticas inter schismaticasve societates, reperiri nonnullos qui doctrinam hæreticam vel schismaticam partes animo non hæretico sequantur vel schismatico, erroneâ tunc invincibiliter conscientia putan-

tes, sese divinæ revelationi ac veræ Ecclesiæ judiciis constanter inhærere. Sic igitur affectos, non quidem ad corpus, sed ad animam Ecclesiæ pertinere non vetat, neque à salute consequendâ illos prohibet externum hæreticæ alicujus aut schismaticæ sectæ consortium. Haud etiam dubitandum quin inter filios Ecclesiæ computandi sint infantes omnes rationis usum nondū adepti, ab hæreticis, schismaticisve, debitâ materiâ, formâ et intentione baptizati. Illos genuit per ancillas suas, sibi que jure divino adjudicat, unica Christi sponsa Ecclesia. Denique sedulò observandum est, apud Catholicos, licet habeantur dogmata quædam cognitu et creditu absolutè necessaria, constare nihilominus, nullum sine salutis dispendio negari posse dogma, quod Ecclesiæ auctoritate definitum, sufficienterque propositum fuerit. His prælatis, facilè intelligentur errantium systemata.

Systema Juræi. — Projectæ vir audaciæ Juræus, cū pro suâ sagacitate perciperet Catholicorum argumentis obrui Protestantés, nec unquàm invenisse quid appositè responderent interroganti ubinam ante Lutherum aliosque *prætensæ reformationis* auctores consisteret vera Christi Ecclesia, portentosum commentus est systema, sequentibus comprehensum capitibus : ut quis meritò censeatur verum Ecclesiæ membrum, atque (nisi aliundè obices inferat) in viâ salutis habeatur constitutus, hæc tria sufficiunt, 1° ut adjungatur alicui ex societatibus Christianis, quæ omnia amplexa sint ac retineant *fundamentalia dogmata* : quænam autem et quot sint determinare, hoc opus et inextricabilis labor, ut postea evincetur. 2° Ut in aliquâ ex his societatibus percipiat Christi sacramenta, licet aliæ ab aliis, quoad sacramentorum et numerum et substantiam inter se dissideant. 3° Ut alicujus ex diversis illis sectis fundamentalis doctrinæ inherenteribus, pastores agnoscat, licet in rebus etiam ad fidem spectantibus, non teneatur eorum concedere judicio et auctoritati parere : potest autem quisque, prout opportunum ipse judicaverit, ab illâ cui addictus est, societate discedere, neque salutis idcirco detrimentum patietur, dummodò ad societatem aliquam transfugiat quæ fundamentales, ut dictum est, articulos profiteatur. Qui autem sic appellantur articuli, illi omnes suapte naturâ obtinent fundamenti locum, nec ab ullâ Ecclesiæ definitione mutuatur ullum dogma, ut sine salutis dispendio nequeat reprobari : imò definitionem

nullam proferre unquam potest Ecclesia, cum ipsa constet ex infensis ac perpetuo sibi oblucantibus sectis.

Hactenus de expositione conficti à Juræo systematis, quod quantum ab institutione Christi abhorreat, evidenter patebit.

Systema Chillinworth, Hobii, et Lokii. — Juræo longius progressi sunt in effusi tolerantismi curriculo tres illi scriptores, qui licet aliunde ipsi inter se dissentiant, eosdem inter in sequentibus maximè convenit. 1° Ut quis reputetur ad Ecclesiæ corpus et animam pertinere, viamque salutis ingredi, hæc sunt creditu sola necessaria; nempe existere Deum, orbemque universum administrare et moderari; tum adventasse Christum Messiam, erudiendis, emendandis salvandisque hominibus, æterno Dei consilio destinatum. 2° Solis in Scripturis posita est credendi regula, nec ullus dubitandi locus de librorum illorum canonicitate, qui apud Christianos constanter et universaliter habiti fuerint canonici; in his verò clarè continentur, quæcumque credere, quæcumque agere necessum sit ad comparandam salutem. 3° Operam quisque debet, quantum conditionis suæ ratio patitur, Scripturarum studio impendere; fidem habere iis omnibus quæ revelata esse arbitretur; factis etiam exprimere, quæ ibi præcepta sedulo pariter examine sibi persuaserit; cæterum quoscunque hæc adhibendâ discussione, errores susceperit ac publicè profiteatur, illis neque ab Ecclesiæ Christi communione, neque ab æternæ salutis consecutione dimovebitur, quidquid generalia concilia definierint, totusque reliquus orbis christianus teneat.

Hæc decerpta sunt ex opere Chillinworth, cui ex anglicâ linguâ in gallicam translato factus est iste titulus: *La Religion Protestante, une voie sûre au salut*; ex Hobbii tom. 2, de Civitate christianâ, cap. 39 et 42; et tractatu de Cive, tit. de Religione, cap. 18; ex Lokii opere, ex anglicâ linguâ in gallicam converso, et inscripto: *Le Christianisme raisonnable*, t. 1, cap. 4, 5, 6, etc., et tomo 2, passim.

Systema Baylii. — *Putativæ*, ut loquitur, veritati, seu errori quem quisque pro veritate habeat, eadem statuit adscribenda esse jura, quæ veritas ipsa meritò sibi vindicat: hinc pronum est nullam ut Christianorum societatem ab Ecclesiâ posse repudiari judicaverit. Hæresis labe nemo inquinatur; schismatis nemo implicatur crimine, nisi renitenti ac ungenti sciens ac volens resistat conscientiæ.

Oeuvres de Bayle, tom. 2, Commentaire philosophique, cap. 9, 10, etc.

De Socinianis, quorum nefandos errores, ubi de judice controversiarum, retulimus, adnotare sufficiat, illos cum ad rationis indomitæ normam exigant omnia religionis dogmata, tolerantismi modum omnem excedere.

CAPUT II.

CONCLUSIO. — Ecclesia Christi ita est una et individua societas, ut ab ejus communione excludatur quodcumque genus hæreticorum et schismaticorum.

Argumentum ex Scripturis. — 1° *Omne regnum divisum contra se, desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit*, Matth. cap. 12, v. 25. Quid reverà sentiendum de regno, de civitate, de domo, quæ variis necnon jugibus conflictarentur contentionum discordiarumque motibus? Nonne ipsis certum immineret luctuosumque excidium? Placitis Juræi ejusque sectatorum si assentiendum sit, tali adumbratur imagine Ecclesia *quam acquisivit sanguine suo*, Act. Apost. cap. 20, princeps pacis Christus.

Ad hæc, quo pacto discordantium adularumque tot societatum multitudo haberi possit pro dilectissimâ illâ et unicâ de quâ dictum est in prophetiis: *Sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitiâ*? Osée cap. 2, v. 8. De quâ etiam apud Salomonem ita loquitur Dominus dominantium: *Una est columba mea, perfecta mea*. Proverb. cap. 6, v. 8.

2° Ad unitatem Ecclesiæ significandam maximè valet ducta humano à corpore in Scripturis comparatio: hæc disertè in epistolâ ad Ephesios de Ecclesiâ Christi leguntur: *Quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus*. Ad Ephes. cap. 1, v. 23. *Christus caput est Ecclesiæ, ipse salvator corporis ejus*. Ibid. cap. 5, v. 23. Comparisonem illamsic explicat Apostolus: *Sicut corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus*. Ad Corinth. cap. 12, v. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur alia membra, sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra*. Ibid. v. 25. Eadem ferè habentur in Epist. ad Romanos, cap. 12, v. 4 et 5. Hinc tantoperè admonet *ne sit schisma in corpore*. 1 ad Corinth. cap. 12. Quàm necessaria, et qualis esse debeat membrorum Ecclesiæ compages mutuaque connexio, iterum declarat his verbis:

Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in unâ spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma. Ex his omnibus invictè colligitur, non contortis ratiociniis, at simplici Scripturarum expositione, quàm sit ab instituto Christi alienum, ut Ecclesia fingatur conflata ex innumeris sectis, professione fidei discrepantibus, seque mutuo percellentibus anathemate. Quemadmodum tetro esset spectaculo corpus ita constitutum, ut concitata in se invicem membra conspirarent in mutuum exitium ac interitum.

3° Hinc gravissima ista Pauli sententia : *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui ejusmodi est et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Ad Titum, cap. 3. Sectas seu hæreses idem Apostolus numerat in peccatis, quæ, ait, *prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur,* ad Galat. cap. 5, v. 20 et 21. Scripturæ testimoniis quæ adduximus, cum per se clara sint et plana, tum certissima, undique consonant ecclesiastica monumenta.

Argumentum ex Symbolis fidei. — In Symbolo Nicæno et Constantinopolitano habetur Ecclesia tanquàm individua societas, quæ generatim hæreticos et schismaticos à communione suâ repellit ; notio ista fuit ab omnibus conciliis subsequen-
tium temporum recepta et comprobata : ergo manavit à Christo et Apostolis ; ab eâ igitur resilire nefas. Singulas expedit evolvere hujus argumentationis partes.

Probatur prima pars : nempe in Symbolo Nicæno et Constantinopolitano haberi Ecclesiam tanquàm individuum societatem, quæ generatim hæreticos et schismaticos à communione suâ repellit ; nimirum in Symbolo Nicæni concilii, profitemur *unam* esse Ecclesiam : quid autem hæc unitate significatum voluit ? Ab Ecclesiâ exulare ipsos etiam hæreticos qui non errant in *fundamentalibus articulis*, judicavit eadem tam veneranda synodus : « De his qui se Catharos quandoque nominant, inquit, ad catholicam autem et apostolicam Ecclesiam accedunt, sanctæ magnæ synodo visum est, ut impositis eis manibus sic in clero manean- »

Catharorum nomine designantur Novatiani : erroribus imbuebantur quos profectò in capitalibus non posuerunt Juræus aut ejus consortes ; eos tamen à communione catholicâ censuit alienos Nicænum concilium, cum sta-

tuat quid de illis agendum sit, qui Catharorum à sectâ sese ad catholicam et apostolicam Ecclesiam contulerint ; priusquàm Fidelium adunentur societati, eadem synodus ante omnia exigit, ut adhærere se et obsequi profiteantur Ecclesiæ catholicæ decretis. Quod quidem ita pugnat cum systemate Juræi, aliorumque tolerantismi patronorum, ut eo stante, ne ullum quidem proferat aut proferre possit decretum catholica Ecclesia : ea quippe constaret innumeris dissidentibus à se invicem sectis, communique nihil unquàm concilio decernentibus.

Accedit quòd nec opus esset, nec rationi consentaneum ad retractionem ullam errorum, Novatianos adigere catholicam ut in Ecclesiam adsciscerentur, cum nunquàm deservissent eam fidem quæ constituendis Ecclesiæ membris necessaria duceretur : fundamentalibus enim inhæserunt dogmatibus, qualia describuntur à Juræo, ejusdemque defensoribus.

Canone septimo concilii primi Constantinopolitani generalis secundi, pariter explicatur quo sensu in ejusdem synodi Symbolo una dicatur Ecclesia. « Eos qui rectæ fidei, inquit, adjunguntur, et parti eorum qui ex hæreticis salvantur (ab eis recedendo), secundum subjectam hic consequentiam et consuetudinem, Arianos quidem et Macedonianos, et Sabbatianos, et Novatianos, qui dicunt se Catharos... Tessaradecatitas, seu Tetraditas et Apollinaristas recepimus, dantes quidem libellos et omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit ut sancta Dei et apostolica Ecclesia. »

Idem statuit de Montanistis : eo in decreto sicut Ariani, ita et Novatiani, Tetraditæ, seu Quartodecimani, eorum in numero ponuntur, quos oporteat ad communionem Ecclesiæ catholicæ, salutemque obtinendam, ab hæreseos partibus discedere, omnemque doctrinam anathematizare, quam Ecclesia catholica reprobaverit : tale decretum, quis non videat non posse cum adversariorum placitis coherere ?

Probatur argumenti propositi secunda pars : nempe diuturnitate temporis, nedùm extabuerit unitatis Ecclesiæ notio, qualis tum Nicæno, tum Constantinopolitano Symbolo continetur, ab omnibus illa conciliis subsequentibus confirmata est. Synodus Ephesina, postulante Juvenali Hierosolymorum episcopo, cepit exordium, « ut, quemadmodum adnotat, sententiis

« ad fidei doctrinam spectantibus cum eâ ex-
 « positione collatis, consentientes quidem con-
 « firmentur, dissidentes autem rejiciantur. »
 In concilio Chalcedonensi, lecto Nicæni con-
 « cillii primi Symbolo, « reverendissimi epi-
 « scopi exclamaverunt : Hæc Catholicorum
 « fides : huic omnes credimus : in hæc bapti-
 « zati sumus. » In definitione fidei sic loquun-
 « tur ejusdem concillii præsules : « Comuni
 « judicio, dogmata expellentes erroris, et iner-
 « rabilem Patrum renovavimus fidem, symbo-
 « lum trecentorum decem et octo omnibus
 « prædicantes ; et eos qui hanc veluti tesseram
 « pietatis acceperunt, ut proprios patres etiam
 « ascribimus, eos nimirum qui postea in ma-
 « gnâ Constantinopoli congregati sunt centum
 « quinquaginta, et eandem fidem ipsi quoque
 « confirmaverunt. » In concilio quinto gene-
 « rali, ita pronuntiatur : « Repetitis omnibus
 « quæ per nos acta sunt, concordibus animis
 « episcopi iterum confitemur sanctas quatuor
 « synodos, id est, Nicænam, Constantinopoli-
 « tanam, Ephesinam primam et Chalcedonen-
 « sem, et quæ pro unâ eademque fide definie-
 « runt, prædicavimus et prædicamus ; eos
 « autem qui hæc non suscipiunt, alienos ca-
 « tholicæ Ecclesiæ judicamus ; condemnamus
 « autem et anathematizamus unâ cum omni-
 « bus aliis hæreticis qui condemnati et ana-
 « thematizati sunt à prædictis sanctis quatuor
 « conciliis, et à sanctâ catholicâ et apostolicâ
 « Ecclesiâ, et Theodorum qui Mopsuestiæ episco-
 « pus fuit. » Quid plura prosequamur concilio-
 « rum testimonia, ut ostendatur quàm constanti
 « et intemeratâ fide retenta sit in orbe catho-
 « lico unitatis idea symbolo Nicæno et Constan-
 « tinopolitano consignata ? Nulla usquàm appa-
 « rent vestigia quibus indicetur, hanc aliquando
 « fuisse abdicatam ab Ecclesiâ, vel immuta-
 « tam.

Probatur argumenti delineati tertia pars :
 unitatis scilicet ecclesiasticæ notionem qualem
 exhibuit in symbolo fidei Nicæna Constanti-
 nopolitanaque synodus, subsequentium om-
 « nium conciliorum suffragio consecratam, à
 « Christo et Apostolis derivari.

Tertulliani ut firmissimis utamur ratiociniis,
 Catholicus nemo putaverit, aut non cognovisse
 Apostolos necessariam instituendis fidelibus,
 aptoque regimini, constitutionem formamque
 Ecclesiæ ; aut hanc celatam voluisse pastoribus
 quos Ecclesiis præciebant. « Quis integræ
 « mentis, inquit, credere potest, aliquid eos
 « ignorasse, quos magistros Dominus dedit,

« individuos habens in comitatu, in discipu-
 « latu, in convictu, quibus obscura quæque
 « disserebat, illis dicens datum esse cognoscere
 « arcana, quæ populo intelligere non liceret ?
 « Latuit aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ
 « petram dictum, claves regni cælorum con-
 « secutum ? Latuit et Joannem dilectissimum
 « Domino ? — Dixerat planè aliquando : *Multa*
 « *habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis modò*
 « *ea sustinere* ; tamen adjiciens : *Cum venerit ille*
 « *Spiritus veritatis, ipse vos deducet in omnem*
 « *veritatem*, ostendit illos nihil ignorasse. »
 Præscript. cap. 22.

Neque suspicari licet noluisse Apostolos,
 pastoribus saltem quos regendis præposuerint
 Ecclesiis, tradere quæ à Christo acceperant,
 rectæ administrationi et gubernationi necessa-
 « ria : ipse præceperat, ut quod in tenebris et
 « in abscondito audissent, in luce et in tectis
 « prædicarent. Quid eos ab exequendo Christi
 « mandato deterruisset ? Neminem verebantur,
 « non Judæorum vim, non ethnicorum : quò
 « magis utique in Ecclesiâ liberè prædicabant,
 « qui in synagogis et in locis publicis non
 « tacebant ! » Et cap. 28 ejusdem operis : « Vi-
 « deamus ne fortè Apostoli quidem simpliciter
 « et plenè, Ecclesiæ autem suo vitio aliter ac-
 « ceperint quàm Apostoli præferebant. » An
 « officium Spiritus sanctus, *ad hoc missus à Chri-*
 « *sto, ad hoc postulatus de Patre, ut esset doctor*
 « *veritatis*, neglexerit, *sinens Ecclesias aliter in-*
 « *terim intelligere, quod ipse per Apostolos prædi-*
 « *cabat ? Ecquid verisimile est, ut tot ac tantæ in*
 « *unam fidem erraverint* (Ecclesiæ) ? « Nullus inter
 « multos eventus unus est exitus : variasse
 « debuerat error doctrinæ Ecclesiarum : cæte-
 « rum quod apud multos unum invenitur, non
 « est erratum, sed traditum. »

Generalia hæc Tertulliani principia, speciali
 quâdam ratione respectant et valent ad convin-
 « cendam quam de unitate Ecclesiæ tradiderunt
 « doctrinam concilia Nicænum et Constantino-
 « politanum, aliaque catholicam apud Ecclesiam
 « commendata. Utrum enim ab Ecclesiâ exclu-
 « dantur, atque de spe salutis dejiciantur, nisi
 « resipiscant, hæreticorum et schismaticorum
 « quælibet genera, hanc sanè quæstionem plu-
 « rimi interesse nemo inficiatur ; tota revocatur
 « ad usum quotidianum ac perpetuum ; de illâ
 « quid credendum sit edocere, omnium est pa-
 « storum, addiscere pascendorum est omnium.
 « Quid cognitu magis necessarium conditionibus
 « ad efficienda et secernenda Ecclesiæ membra
 « requisitis ? Hand igitur ignorantia vel oblivione

deleri aut obscurari potuerunt : non ipsas generales synodos Nicænam et Constantinopolitanam, cæterasque omnes latere potuit doctrina de unitate Ecclesiæ : quæ proinde ad Apostolos, Christumque ipsum referenda est.

Quin et hoc doctrinæ caput asserebant singulæ hæreticorum sectæ, eâ quidem pro more suo abutentes : veram enim unaquæque jactabat sese habendam Ecclesiam, ejusdemque communionem aliis omnibus Christianorum cœtibus interclusam esse profitebatur. Hinc in oblatâ concilio Ephesino Nestorianâ fidei professione hæc de Quartodecimanis leguntur, qui certè in fundamentalibus non errabant : « Omnis qui sacrum paschatis diem non celebrat juxta ritum sanctæ Ecclesiæ catholicæ, anathema sit. »

Argumentum ex Patrum unanimi testimonio.—SS. Patrum omnium de unitate Ecclesiæ pronuntiata hûc afferre necesse non est; quædam exscribentur, indicatis nonnullis : adeò inter se consentiunt, ut provocatus instanter Juriaëus, ad proferendum fidenter quidquid in traditione patrocinari sibi videretur, unum duntaxat potuerit excerpere S. Hieronymi textum, nonnullos S. Augustini, quem utrumque Juriaëo penitus adversari demonstrabitur.

S. Clemens Romanus Petri Apostoli successor, schismaticos ita perstringit in Epist. ad Corinthios : « Cur diducimus et distrahimus membra Christi, et contra proprium corpus seditionem facimus, eoque vesaniæ devenimus, ut alios aliorum membra esse obliviscamur? Recordemini verborum Domini : « dixit enim : *Væ homini illi*, etc. Schisma vestrum multos pervertit; multos in animi dejectionem, multos in vacillationem, omnes nos in tristitiam conjecit. » S. Ignatius, Antiochensis episcopus, Epist. ad Philadelph. : « Ne erretis, fratres mei : si quis schisma facientem sectetur, regni Dei hæreditatem non consequitur; si quis in alienâ sententiâ ambulat, iste passioni non consentit. » (Euseb. Hist. Eccles. lib. 3, cap. 3, cap. 36.)

Dixerat prius : « Fugite divisiones et pravas doctrinas : ubi autem pastores, eodem ut oves sequamini : multi enim lupi, etc., verum in vestrâ concordiâ non habebunt locum. »

S. Irenæus adversus hæreses, docet sic in Ecclesiâ custodiri acceptam ab Apostolis, eorumque discipulis fidem, ut Ecclesia licet

« universum in mundum disseminata sit, quasi « unam domum inhabitans, quasi unam animam habens et unum cor, quasi unum poscens os. » (Lib. 1, cap. 3.) « Cum enim, « inquit eodem capite, una et eadem fides sit, « neque is qui multum potest de eâ dicere, « ampliat, neque is qui minus, deminorat. » Lib. 4, cap. 62, his pungit aculeis schismaticos : « Judicabit autem (Christus) et eos qui « schismata operantur : nulla enim ab eis tanta « fieri potest correptio, quanta est schismatis « pernicies. Judicabit autem et omnes eos qui « sunt extra veritatem, id est, qui sunt extra « Ecclesiam. »

Tertullianus, lib. de Præscriptione, individuum Ecclesiæ communionem mirificè commendat : « Tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa « ab Apostolis prima ex quâ omnes : sic omnes « primâ et apostolicæ, dum unâ omnes probant unitatem, dum est illis communicatio pacis et appellatio fraternitatis et contesratio hospitalitatis : quæ jura non alia ratio regit, quàm ejusdem sacramenti una traditio. » Quot inde vibrantur tela quibus totum disturbetur Juriaëi, etc., systema!

S. Hieronymus (quem suum esse confidit idem Juriaëus), in dialogo adversus Luciferianos, versus finem : « Sicubi audieris eos qui « dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, « sed à quocumque alio nuncupari, ut puta « Marcionitas, Valentinianos, Montenses, sive « Campytas; scito non Ecclesiam Christi, sed « Antichristi esse synagoga; ex hoc enim « ipso, quòd postea instituti sunt, eos se esse « judicant quos futuros Apostolus prænuntiavit. »

Tales autem sunt omnes hæretici; ab alio quàm à Christo nomen mutantur : ipsos Montenses seu Donati sectatores, declarat S. Hieronymus, Ecclesiæ communione carere haud secus ac Marcionitas, quos quidem in cœtu Fidelium reponere, nec ipse Juriaëus audeat.

S. Augustinus enumeratis variis hæreticis quos inter appellat Quartodecimanos, Novatianos, Donatistas, quos à fidei fundamentis alienos non arbitrantur propugnatores tolerantissimi, ita concludit : « Possunt et hæreses aliæ, « quæ in hoc opere nostro commemoratæ non « sunt, vel esse vel fieri, quarum aliquam « quisquis tenuerit, Christianus catholicus non « erit. (Lib. de Hæresibus.) » Lib. de verâ Religione, cap. 7 : « Velint nolint, inquit, ipsi « hæretici et schismatum alumni, quando non

« cum suis, sed cum extraneis loquuntur, catholicam, nihil aliud quam catholicam vocant. » Nullo igitur adhibito discrimine, hæreticos et schismaticos judicat S. Augustinus, à catholicâ eliminatos Ecclesiâ.

Argumentum ex derelicto ab adversariis veræ unitatis principio. — Ad Ecclesiæ naturam cum pertineat vera unitas, hæc necesse est ut fixo immotoque innitatur principio : quale autem istud esse debeat? Oportet 1° ut sit obvium, nec vulgi captum superet, cum imperitos quoque Deus velit ad salutem notitiamque Ecclesiæ Christi pervenire. 2° Ut sit rationabile neque temeritatis et arrogantiae fœtus et incitamentum : non instituit Deus inquirendæ veritatis methodum quæ humilitati et modestiæ Christianæ repugnet. 3° Ut sit reipsâ conciliandis atque intrâ unius fidei limites coercendis mentibus perse aptum et idoneum. Talibus autem prædito dotibus principio carere systema Juris aliorumque patronorum tolerantismi, manifestè colligitur ex variis quas adduximus probationibus tractandâ percelebri de iudice controversiarum quæstione : omnem de doctrinâ fidei institutionem revocant tolerantiores ad solam Scripturam privato examine perscrutandam : hanc verò methodum ostendimus tametsi non esse ad vulgi captum accommodatam, cum de præcipuis ageretur fidei dogmatibus. Hoc nunc sufficiat argumenti genus summam subijcere : si vel ipsis rudibus et illiteratis investiganda sit et certò comperienda authenticitas et inspiratio Scripturarum omnium quibus contineri possit fundamentale aliquod dogma ; si pervolvendæ omnes illæ Scripturæ, earumque omnium explorandus sit genuinus sensus, quâ fiduciâ, quo exitu tantum possint laborem experiri ac sustinere? Si autem satis habeant Scripturarum ea sola testimonia expendere et rimari, quæ sibi à ministris alicujus sectæ suppeditabuntur, ex iis solis excerpta libris, qui suis eisdem institutoribus canonici esse videantur, ergo in hocce tanti momenti negotio, solâ ducentur ministrorum auctoritate, dum, ut tolerantibus placet, nullis debeant Ecclesiæ catholicæ definitionibus obsequi, nisi prius, divinis eas Scripturis congruere, privato examine, indubitanter perspexerint.

Quo pacto vel solas valeant regulas diducere, quas ad fundamentalium articulorum distinctionem tradit Juris : adeò sunt, ut mox evincetur, refertæ ambagibus æquivocis ac periculis. Hinc cernere est quam temeritatis

et arrogantiae plena sit ea quam abjiciendam contendimus, et latè à nobis confutata methodus : nedùmque hæc eadem habenda sit animorum conciliatrix, pacisque christianæ vera servatrix, subministrat potius infandum divisionum fomitem ac nutrimentum : hinc tot emergerunt hæreticorum et schismaticorum agmina, quæ mutuis licet collisa contentionibus, in eo conspirant, ut necessarium et inconcussum unitatis principium, constitutam videlicet à Christo Domino auctoritatem aversentur atque pro viribus impugnent.

Argumentum ex absurdis quæ ex adversariorum systemate consequuntur. — Argumenti id genus quod adhibuimus dissonantes de iudice controversiarum, haud minùs aptè expromi potest, ubi de exponendâ Ecclesiæ unitate.

1° Colligeretur ex præfato systemate, ad ultima usque sæcula, perversè intellectam fuisse ab omnibus Christianis eam symboli Apostolorum partem, quâ sese in unam Ecclesiam credere profiterentur. Versatum est assiduè symbolum illud in ore omnium Christianorum : initiatis baptismate, constanter propositum est tanquam insignis præcipuorum Christianæ Religionis dogmatum authentica collectio : in illo explicando studiosam pastores omni ætate collocarunt operam : unitatis Ecclesiæ notionem quâ ipsi erant imbuti, ingerebant populis : at si invaleret systema quod refellimus, dicendum esset pastores ac populos, pronuntiando Apostolorum symbolo, Apostolis verbo quidem tenus concinentes, ab iisdem sententiâ et affectu prorsus abhorruisse.

2° Injustè ac tyrannicè se gessisset Ecclesia, cum omnes sine exceptione hæreticos voluit, tum à communione fidelium ablegari, tum ab æternâ salute alienos haberi, quamdiù erroribus suis adhererent. Non potuisset nisi per summum nefas, Christianos fundamentalia retinentes dogmata, fratrum defraudare consortio ; diris eosdem anathematibus proscindere ; tanquam adscititia resecare membra, quæ tamen vera forent ac sæpè viva, spemque salutis illis adimere, nisi sincero obsequio redditum sibi munirent ad Ecclesiam, quam nunquam deseruerint, cum nunquam ab eâ discedant, quamdiù servant Christianæ fundamenta doctrinæ.

3° Hallucinarentur ac ineptè loquerentur omnes qui auctoritatem Ecclesiæ, tribunal Ecclesiæ, judiciâ Ecclesiæ commemorarent : Nam, inquit Juris, Nicænum in primum concilium generale maximum, non convenere

Novatiani, non Donatistæ, etc. Habeantur numerosæ quantum licebit, synodi, non decernent communi cum Latinis suffragio dissociati jamdudum ab illis Græci. Consona quidem suis principiis loquitur Juræus, dum Ecclesiam inducit, tot repugnantes sibi mutuò sectas complectentem : hæc ut audacter, ita et consequenter effata prosemnat : « Catholica non « judicat Ecclesia; neminem damnat; neminem « ullis docet decretis. » Istud verò figmentum desperatæ perfugium causæ, nonne tot refellitur argumentis, quot memoriæ prodita sunt decreta seu documenta quæ catholicæ Ecclesiæ et illustrantur nomine, et muniuntur auctoritate?

4° Nedum verè una foret Christi Ecclesia, totuplex evaderet, quot in terris versantur hæreticæ aut schismaticæ sectæ : quin etiam tot Ecclesiæ Christi possent induci, quot numerantur provinciæ, quot parochiæ, quot domus : quo enim jure (si jus nuncupari possit innovandi prurigo), recesserunt ab Ecclesiâ romanâ Lutherani et Calvinistæ, eodem dividi unamquamque illorum sectam in plures ac plures minutatim partes quid obstat, depulso semel auctoritatis jugo? quis aliunde figet sectarum numerum qui ad aliquam constituendam Ecclesiam requiratur? Extiterunt quidem omni ævo plures Ecclesiæ particulares : unde dictæ sunt, *ecclesia ephesina*, *ecclesia antiochena*, *ecclesia smyrnensis*, etc. At cum eidem parent ministerio pastorum, eadem conjugarentur sacramentorum communione, eandemque profiterentur fidem, facile et rectè intelligitur potuisse illas omnes unam in Ecclesiam coalescere; atque huc recurrit allatum illud Tertulliani pronuntiatum : « Tot ac tantæ « Ecclesiæ, una est illa ab omnibus prima, ex « quâ omnes. » Fucum sibi fecit, aut aliis facere voluit Anglicanus quidam scriptor (Lesley), dum ex diversis fide dissentientibus et disjunctis communione sectis, affirmavit eâ ratione universalem constare Ecclesiam, quâ variis ex gentibus quantumlibet sibi mutuò contrariis, secumque interdum acerrimè bellantibus, constat ipse mundus universale Dei regnum. Omnes quidem gentes supremo subjacent Dei dominio; generalibus quibusdam omnes tenentur naturæ vinculis : non unam idcirco propriè rempublicam, non unam propriè societatem constituunt. Ita omnes Christianorum cœtus Christum habent Dominum, moderatorem ac judicem; eodem, cum unum sit, donantur baptisinate; eadem saltem nonnulla

profitentur dogmata; nec tamen in aliquam coeunt societatem, quæ assertam Scripturis et unanimi traditione, ut ostendimus, unitatem adscribere sibi probabiliter valeat.

5° Non regnum Christi, sed Satanæ synagogam potius exhiberet conflata tot hæreticis et schismaticis sectis Ecclesia; in eâ nullus vigeret ordo; at sempiternus quidam, ut in inferis, inhabitaret horror, idque ex ipsamet Ecclesiæ naturâ et constitutione. Nec est quòd obtendatur tam posse diversos hæreticos ad Ecclesiam pertinere, quàm multiplicis generis peccatores. Qui enim habentur Ecclesiæ membra licet mortua, peccatores, illi non abrumpunt ea quibus astringitur Ecclesiæ compages, vincula; non detrectant unitatis principium, in Ecclesiæ auctoritate, ut probavimus, collocatum : non quibus laborant, iniquitates, divinæ institutioni aut ecclesiasticæ regulis consentire profitentur : neque sese jactant, ut avaros, ut ambitione captos, ut libidini servientes, etc., inter Ecclesiæ membra, et quidem viva cooptari; at hæretici et schismatici, quos Ecclesiæ membris annumerant Juræus et alii, errorum etiam nomine ac molitionum quibus sunt addicti, habendos sese contendunt tanquàm Ecclesiæ membra aut sola aut præcipua; verumque unitatis principium, in auctoritate positum, vel refugium, vel repugnante æquitate sibimet arrogant.

Argumentum ex fundamentalium articulorum distinctione, qualis à Juræo usurpata est. — Disjecto Juræi systemate necesse est, ut concidant cæterorum placita quæ laxiores etiam habenas permiserunt tolerantismo. Illud autem cum totum pendeat à discrimine fundamentalium dogmatum, excutienda jam ista distinctio qualem confinxit Juræus.

Præmitti nonnulla contexendæ argumentationi ad perspicuitatem expedit. Habent quidem Catholici pro fundamentalibus, eoque nomine nuncupare non renuunt præcipua quædam dogmata, alii plura, alii pauciora, quorum semotâ fide, adultus nemo ad justitiam, nec proinde ad salutem perveniat; hunc enim pro suâ sapientissimâ voluntate ordinem supernaturalem constituit Deus, ut gratiam sanctificantem seu justificantem, nemini unquam largiatur, nisi prælucente in ipsis dogmatum illorum fide.

At omnes apud Catholicos in confesso est, nullum esse dogma, quod ab Ecclesiâ definitum, sufficienterque propositum, possit absque salutis dispendio negari, vel contemni : qui

verò definitionem prolatam ignorant, aut etiam cognoscere non valent, hanc nihilominus *implicitè* credunt, modò ita sint animo comparati et affecti, ut quidquid revelaverit Deus, et Ecclesia credendum proposuerit, illud omne sincerâ mente profiteantur se suscipere ac religiosâ fide custodire.

Aliam procul dubio mentem induerat Juriaëus, aliamque longè ideam obtrudit articulo- rum fundamentalium et non fundamenta- lium. Fundamentales quidem, ut vocat, decer- nit esse credendos explicitâ fide, et quidem necessariò ad salutem consequendam : sed alios quoscumque, et quibuslibet conciliorum decretis confirmatos, posse absque detrimento communionis Ecclesiæ repudiari et abnegari, imò et illasâ salute ab iis impugnari, qui proprio examine sibi persuaserint articulos illos non esse divinitus in Scripturis revelatos.

Memoratam fundamentalium dogmatum, qua- lem ostentat Juriaëus, distinctionem exploden- dam esse ac projiciendam, pluribus demon- stratur.

1° Cùm in dogmatum sic momentoso discrimine totam ponat Juriaëus Ecclesiæ, extra quam nulla speranda salus, dignoscendæ rationem, oportet ut certis nec obscuris Scri- pturæ, quam solam ille agnoscit credendi nor- mam, testimoniis, patefaciat quænam funda- menti loco habeantur dogmata, et quidem sola : necaliter capitalis error declinari potest. Fate- tur tamen ipse, illa omnia et singula in Scri- pturis non designari propriis characteribus, qui- bus à non fundamentalibus certò distinguantur. Superest ergo ut ex sacris codicibus, inconcus- sisque fidei principiis expressam aliquam exhi- beat regulam, quâ dijudicari, aliaque ab aliis possint haud ambigüè secerni. At cùm ex Scri- pturis talem nullam potuerit depromere (quo vel solo causâ manifestè cadit), regulam ipse duplicem excogitavit, discernendis fundamen- talibus articulis, ut putat, aptissimam.

Habeatur, inquit, pro errore fundamentalis do- ctrinæ quodlibet genus, quo destruat vel gloria Dei, vel suprema hominis beatitudo. — Habeatur pro fundamentalis veritate, dogma quocumque per- petuo et universali Christianorum assensu confir- matum.

Regula prior multiplici laborat æquivoca- tione : si enim agatur de gloriâ Dei essentiali, quam ex æterno ac necessario sui ipsius in- tuitu et amore percipit, ea cùm sit ex suapte naturâ immutabilis, nihilque ipsi ne divinitus quidem accrescere possit aut detrahi, non est

cur metuamus, ne ullis unquam ipsa viole- tur hominum flagitiis ac erroribus ; ergo absque fundamentalis errore, negari possent Verbi divi- ni incarnatio, ac proinde generis humani redem- ptio : intactâ enim essentiali Dei gloriâ, potuis- set non assumi à Verbo divino natura humana, non redimi humanum genus, neque homines neque mundus creari : incarnationis tamen et redemptionis mysteria in fundamentalibus esse numeranda, spontè acclamat Juriaëus. Ad acci- dentalem verò Dei gloriam si convertatur ani- mus, hæresis nulla cogitationi occurret quæ glo- riæ id genus non officiat, cùm nulla sit pars reve- lationis, quæ ad hanc gloriam promovendam augendamque non referatur. Quod supremam spectat hominis beatitudinem, vel sermo habe- tur de ipsâ naturâ seu objecto beatitudinis, vel de subsidiis ad eam accersendam destina- tis : si quæstio moveatur de ipsâ expetendæ beatitudinis naturâ et objecto, nullus ingruet error fundamentalis, nisi qui *intuitivam* Dei visionem, et quo beati perfunduntur amorem, adversâ fronte et quasi de industriâ, pertina- citer adoriatur : at si loquamur de subsidiis ad parandam beatitudinem cœlitus ordinatis, nulla existit hæresis, quæ non afferat acqui- rendæ impedimentum felicitati : si respondeat Juriaëus, id solis illis attribuendum hæresibus quibus diruuntur fundamenta fidei, pro con- cesso id assumit, quo summa rei continetur, quod probatione maximè indigeat, quodque jam à nobis confutatum est.

Regulam alteram quâ statuit Juriaëus, pro fundamentalis habendum esse dogma quodcum- que unânimiet perpetuo Christianorum assensu confirmatum, refellere, non erit operosius ; hæc si obtineret regula, consequens foret, è fundamentalium dogmatum numero illa exi- menda esse dogmata quibus maximè constare religionis fundamentum, proficitur ipse Ju- riaëus ; hæc enim multos experta sunt infensis- simos hostes : pro genuinis ergo vivisque Ec- clesiæ membris haberi potuissent ac debuissent Cerinthiani, Gnostici, Marcionitæ, Sabelliani, Ariani, Macedoniani, quos ab Ecclesiâ catho- licâ et salute remotos non dubitaverit. Deinde, si fundamentale dixeris omne dogma quod pau- cos nactum fuerit impugnatores, pro funda- mentalis habendus erit omnis error qui paucos admodum sortitus sit patronos ; ergo funda- mentales inter errores collocandus erit error Tatiani, qui pœnituisse salutemque consecu- tum esse Adamum negavit ; ergo fundamentalis dicenduserit error ille Origenis, quo animarum

præexistentiam, earumque in informanda corpora propter anteactæ vitæ delicta, illapsum somniavit. Unum et quidem appositè hic adiciendum : nempe fundamentalibus erroribus accensendum fore Juriaei systema, cùm, ut probavimus, in ejusmodi assertionem reprobendam perpetuò et unanimiter Christiani consenserint.

Sistere liceret nobis gradum, nec ampliùs in eà revincendà, quam toties oggerit Juriaeus, fundamentalium distinctione immorari : ulterius tamen progrediemur, eandemque distinctionem impugnabimus nonnullis ex Scripturâ et traditione petitis argumentis.

1° Redarguit S. Paulus Galatas pravis deceptos à doctoribus, in eumque prolapsos errorem à concilio Hierosolymitano proscriptum, debere ipsos gentiles cum lege evangelicâ Mosaicæ legis observationes conjungere. De errore illo quem pro fundamentalis Juriaei non habuit, hanc pronuntiavit Apostolus sententiam : *Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit* (Ad Galat. c. 1, v. 9). Et adhuc : *Sic stulti estis ut cùm spiritu ceperitis, nunc carne consummemini* (Ibid. c. 3, v. 3). Denique : *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit* (Ibid. c. 5, v. 2). Generatim docuerunt Apostoli, nullâ factâ distinctione fundamentalium et non fundamentalium dogmatum, subversum esse hæreticum hominem, proprioque judicio condemnatum (Ad Titum, cap. 3). Hæresim generatim inter peccata recensuerunt, quæ reos ab æternâ excludunt hæreditate (Ad Galat. c. 5, v. 20). In hæreticos universim convenit effatum istud S. Pauli : *Sermo eorum ut cancer serpit* (Ad Timotheum, cap. 2, v. 2). His etiam perstringuntur Apostoli verbis : *Mali autem homines et seductores, proficient in pejus, errantes et in errorem mittentes* (Ibid. cap. 3). Imò in systemate Juriaei et aliorum qui privato examine volunt omnia definiri, nullus propriè haberetur hæreticus, cùm errantium quisque obtendere posset, secutum se propositam omnibus veritatis inquirendæ methodum, nec aliorum auctoritate obstrictum se teneri.

2° Præter argumenta quibus demonstratum est à temporibus Apostolorum, nullo interposito discrimine, prohibitos semper fuisse communionem Ecclesiæ hæreticos et schismaticos, Iulia quædam eundem in scopum collineantia attexemus obiter testimonia. Congregati Philippoli ex ipsismet Arianis episcopi, directâ ad omnes mundi episcopos epistolâ, testati sunt receptam esse in Oriente latam in Nova-

tum condemnationis sententiam. In concilio Gangrensi, incutitur anathema contemnenti « eos qui agapas ex fide faciunt, et propter « Dei honorem fratres convocant ; » tum et mulieri « quæ pro consueto muliebri indumento, virile accipiat, » tum etiam « dissolventibus tradita jejunia quæ communiter « servantur in Ecclesiâ. » In concilio Milevitano secundo, contra Pelagium et Cœlestium habito anno 416, omnibus episcopis « placuit, ut « quicumque verba ipsa dominicæ orationis, « ubi dicimus : *Dimitte nobis debita nostra*, ita « volunt à sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. » Hoc tamen errore, fundamentale nullum dogma convelli, Juriaeus ipse assereret. In concilio Constantinopolitano secundo, isti inter alios damnantur Origenis errores, quibus nec illi tolerantes putaverint subrui fundamentum fidei : « Si quis dixerit rationalia refrigerata « à divinâ charitate, crassis corporibus, qualia « sunt nostra, illigata fuisse, et homines vocata ; alia verò cùm ad summum malitiæ pertigissent, frigidis tenebrosisque illigata esse « corporibus ; atque tum esse appellata dæmones, sive spiritualia nequitiae, anathema sit. » Si quis dixerit solem et lunam, et astra ipsa « quoque cùm ex eadem rationalium unitate « essent, ex conversione in pejus facta esse id « quod sunt, anathema esto. »

CAPUT III.

Solvuntur objecta. — Explanantur quæ obijciuntur ex Scripturis.

Objic. 1° : Cum prophetiis quæ propagandum totum per orbem Ecclesiam prænuntiaverunt, cohærere non potest unitatis idea, quæ ipsam intra individualis alicujus societatis fines coercet ; dictum est Abrahamo, Genes. cap. 22 : *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Psalm. 2, ita Deus Filium unigenitum alloquitur : *Postula à me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Luc. cap. 24 : *Prædixit Christus prædicandam in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes.* Prophetiæ illæ ad exitum perductæ sunt : orbem sufficienter occupat Ecclesia Christi, dummodò dicatur schismaticos omnes et hæreticos fundamentalibus inhærentes dogmatibus, sinu suo complecti : illos verò si statueris ab ejus communionem divelli, falsitatis arguuntur prophetiæ, quæ ad propagationem illius referuntur.

Resp. : Objectio ista, quæ ubi agetur de catholicitate Ecclesiæ, iterum incurret, prætermitti eò loci non debuit, cùm inde Juriaeus

non leve systemati suo de unitate præsidium accersendum esse putaverit ; quæ ut elucidetur, triplex animadvertendum quod ad Ecclesiam attineat, extensionis genus. 1° Nihil vetat quominus de extensione quæ gentes omnes non simul, sed succedentibus pervadat temporibus, exponantur quædam prophetiarum tum veteris, tum novi Testamenti : mundum judicaturus universum, non prius adventabit Christus, quam omnes sub Evangelii jugum populos miserit Ecclesia.

2° Prænuntiatum est quoque à sacris vaticiniis, disseminandam esse totum per orbem Ecclesiam eâ extensione, quæ tota simul existat, ac tota cadat sub aspectum ; idque comprobatum est eventu, quamvis adhuc multi supersint populi quos fides catholica nondum adierit ac lumine suo non collustraverit ; nec tamen fallunt ad stupendam Ecclesiæ progressionem spectantia vaticinia ; neque enim strictius, omninoque prout sonant, intelligenda sunt : eorum quippe interpretatio recepta tum apud sacros, tum apud profanos auctores consuetudine loquendi temperanda est. Nonne regi Nabuchodonosor dixit Daniel : *Tu rex regum es, et Deus cæli regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi, et omnia in quibus habitant filii hominum* ? Daniel, cap. 2, v. 37 et 38. Nonne idem propheta de Alexandri imperio sic prænuntiavit : *Regnum tertium, aliud æreum quod imperabit universæ terræ* ? Ibid. v. 39. Tum de Romanâ potestate : *Devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam* ; cap. 7, v. 23. Quam multæ tamen priscis recensentur monumentis gentes nunquam in Assyriorum, quam multæ nunquam in Alexandri, quam multæ nunquam in Romanorum ditionem redactæ ! Colossenses hortatur Paulus ut immobiles permaneant à spe Evangelii, quod audistis, inquit, quod prædicatum est in universâ creaturâ quæ sub cælo est. De mysterio incarnationis ita generatim pronuntiat : *Apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo*, 1 ad Timoth. cap. 3, v. 16. Quot tamen mundi plagas latebat magnum hoc pietatis sacramentum ? Relatis SS. Patrum testimoniis probavimus, quam longè abfuerint ab inducendis catholicam in Ecclesiam sectis hæresi vel schismati servientibus : eosdem tamen Ecclesiam, totum per orbem esse diffusam prædicasse non iniciatur Juræus : plurima in promptu esset eorum adducere testimonia, nisi mox adducenda forent, ubi de catholicitate Ecclesiæ.

3° Aliud in Ecclesiâ spectari potest extensionis genus in eo positum, ut præter Catholicos minimè latentes, illis degentes in regionibus quibus dominatur hæresis, omnes ibi infantes ritè baptizati, ad Ecclesiam Christi pertineant ; quibus addi possunt quicumque adulti hæresim aut schisma *formaliter*, seu libero consensu non susceperint.

Triplex hoc extensionis genus si attentè consideretur, prout erit confiteri in exponendis oraculis mirabilem Ecclesiæ propagationem enuntiantibus, non hanc effingendam esse imaginem quam sibi induxerunt in mentem Callixtus et Juræus : non ita SS. Patres, non eâ ratione Apostoli prophetias, quas certè callebant, intellexerunt.

Objicies 2° : Luctuoso decem tribuum schismati cujus auctor Jeroboam, adhæserunt prophetæ multi, septemque millia virorum quos laudavit ipse Dominus, et *quorum genua non sunt incurvata ante Baal*, lib. 3 Reg., cap. 19, v. 18. Non Jerosolymitanum ad templum sese conferebant, cujus extra limites mactandis victimis interdixerat populo suo Deus. Alienas quoque aras excitaverant, quibus eversis ingemuit Elias : *Altaria tua (Domine) destruxerunt*, lib. 3 Regum, cap. 19, v. 10. Ergo sincerâ cum pietate, salutisque studio consociari potest schisma ; neque fuit impedimento, quominus cum Roboamo rege Israel fœdus iniret Josaphat sanctissimus rex Juda.

Resp. Ex decem quidem tribubus, plerique pactum Domini dereliquerant : vitulos aureos colebant quos erexerat Jeroboam ; ex eorum schismate et agendi ratione, si concludere velit Juræus, inter vera Ecclesiæ membra reponendos, nec à salutis viâ, schismaticos, quâ tales, deflectere, fateatur oportet Ecclesiæ communionem potiri notorios etiam idolorum cultores, tutâque salute posse pertinaciter infringi gravissimas Dei leges. Si verò agatur de iis duntaxat regni israelitici incolis qui cultum aversantes falsorum numinum, veroque Deo constanter servientes, à templo Jerusalem ad eundo abstinerent, iis, quibus poterant, satisfaciendo religionis officiis, immeritò illis inuretur schismatis nota. Adire quidem sacrificandi causâ Hierosolymitanum templum jubebantur Israelitæ : neque tamen ad jussa ejusmodi exequenda illi tenebantur quibus ea si facerent, immineret periculum capitis : à prædictâ ergo lege servandâ haud *intrinsecè* necessariâ, immunes erant, regnum Israël inolentes viri religiosi, quos à sacris in templo

Jerusalem obeundis devocabant acerbissimæ principum minæ, extremaque fors intentata supplicia; commorantibus in regno Judæ fratribus suis animo sociati, communionis externæ signa pro rerum adjunctis haud segniter edebant. Notum est quo divino incitatus impulsu, regem Israel Joram allocutus sit Eliseus propheta: *Quid mihi et tibi est? vade ad prophetas patris tui et matris tuæ... Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quòd si non vultum Josaphat regis Judæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem*, lib. 4 Regum, cap. 3, v. 13 et 14. Tolerante aut annuente Deo, quædam ipsi potuerunt in regno Israel dicari altaria, quibus destructis conquerebatur Elias. Potuit enim Deus, urgente præsertim tam sævâ diuturnaque tempestate, eximere quos voluerit à lege quâ liberè prohibuerat, ne extra Jerosolymam ulla poneretur ara. Denique ex divinâ missione prophetarum Israelitico in regno commorantium, si consequens foret, tum in Ecclesiâ, tum in salutis viâ consistere schismaticos, idem pariter effluendum esset de ethnicis gentibus, ad quas advolant catholicæ Ecclesiæ ministri, qui Evangelicæ doctrinæ illis præferant facem, depravatis medeantur moribus, et si quos invenerint titubantes fortè aut lapsos Christianos, confirmit, reficiant, aut erigant.

Objicies 3° celeberrimum hunc locum Epist. 1 ad Corinth. cap. 3: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus; si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabitur, quia in igne revelabitur, et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet; si cujus opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

Eo maximè in testimonio, firmamentum causæ suæ collocavit Juræus: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est.* Hinc fundamentales quosdam articulos credendi ac profitendi, ad salutem inconcussa necessitas. Qui superædificant super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, illi sunt qui accepto verbi prædicandi munere, sanam puramque prorsus doctrinam, ministerium suum fideliter implentes, tradiderint: probante licet et æstuante igne, illæsum, integrumque permanebit eorum opus, seu doc-

trina et docendi ratio: amplissima itaque ipsis à justo judice rependetur merces; qui autem *ligna, fœnum, stipulam*, prædictum super fundamentum astruunt, pseudomagistri illi habentur, qui fundamentalibus intactis articulis, hæreses tamen nonnullas adjiciunt; igne pertentatum ardescet illorum opus: admotâ probatione, documenta eorum, quàm inania, solidoque fuerint destituta præsidio, apparebit: plectetur pro meritis illorum quisque hæreticorum, nec eò usque ut propter id hæreseos genus, æternâ privandi sint beatitudine: *Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit; sic tamen quasi per ignem.* Potuitne significantius exhiberi adornatum à Juræo systema de unitate Ecclesiæ?

Resp.: Allati testimonii multiplex circumferebat expositio, nec ullam invexerunt SS. Patres quæ figmentis Juræi vel tantisper indulgeat: id quod sanè admirationis plurimùm habeat, si apostolicâ ex illâ admonitione, evidens, ut ille sibi gratulatur, et efficacissimum jactati systematis eruatur argumentum. Existerunt nobilissimi interpretes qui auro et argento significata voluerunt ab Apostolo bona opera, quibus instantes sive Ecclesiæ ministri, sive nullo donati ministerio Christiani, Christoque Domino, tanquàm firmissimo innitentes firmamento, generosâ fide ac ferventi charitate, inexhaustam sibi mercedem aggerunt: lignis autem, feno et stipulâ designari putaverunt inordinatos quosdam affectus, vel à salute dimoventes in perpetuum, vel (quod verbis S. Pauli magis consonat) retardantes duntaxat ad tempus: hæc ut videre est, interpretatio, systema Juræi minimè adjuvat. Verùm spontè ac ut probabilis fateamur, quos memorato loco vel approbat, vel redarguit superædificantes Apostolus, illos non esse nisi verbi divini ministros et prædicatores, dispari modo alios atque alios imposito sibi docendi et prædicandi defungentes munere. Interpretationem hanc suadent tum scopus in quem intendit Apostolus, fideles deterrens ab inquieto et supra modum æmulo diversis erga verbi dispensatores studio, tum prævia citatis Apostoli verbis hæc ejusdem effata: *Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*, 1 ad Corinth. c. 3, v. 7. *Dei sumus adjutores, Dei agricultura estis: Dei ædificatio estis; secundum gratiam, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui; alius autem superædificat: unusquisque videat quomodo superædificet; fundamentum enim aliud*

nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Ibid. v. 9, 10, 11. Verum ex istâ interpretatione nihil adjumenti potest Juræus ad confirmandam sententiam suam percipere.

Namque 1° in hoc hæretici omnes consentiunt cum Catholicis, habendum esse Christum tanquàm fidei nostræ auctorem, consummatorem ac fundamentum : id palam prædicant ipsimet Sociniani, quos tamen inter vera Ecclesiæ membra cooptare Juræus ipse noluerit; at verbis Apostoli mox allatis non declaratur, quid complecti debeat fides, ut credatur in Christum tanquàm in primum immotumque spiritualis fundamentum ædificii; ergone impugnantibus divinitatem Spiritus sancti Macedonianis, confundentibus in Christo naturas Eutychianis, dividitibus ejus personam Nestorianis, imò et consubstantiali Patri negantibus Arianis, etc., patebit Ecclesia, regnumque cælorum! non eò usque temeritatis ac tolerantismi prorupit Juræus.

2° Dùm asseritur non aliud posse præter Christum poni fundamentum, totus ibi designatur Christus, Deus et homo, mediator Dei et hominum, Patris Unigenitus, Patri consubstantialis, non divellendus ab Ecclesiâ ipsius corpore : *Ipsam*, inquit Apostolus, *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius et plenitudo ejus, quæ omnia in omnibus adimpletur.* Epist. ad Ephes. cap. 1, v. 22 et 23. Si corpus et plenitudo Christi sit Ecclesia, si caput Ecclesiæ Christus, ergo et detrahit Christo, et abjicere censetur Christum, qui doctrinam, quæcumque ipsis videatur, teneant quam noverint Ecclesiæ judicio esse proscriptam. Nec reponatur cum Juræo, nihil unquàm controversiæ dijudicare catholicam Ecclesiam : hoc enim commentum se ipso convictum, jam abundè confutatum est. Juræi systemati nedùm patrocinetur, officit potius, rectè expositum Apostoli testimonium. « Expositio illius, ait sapienter Estius in hunc locum, con- trahenda est ad doctrinam quæ fundamento rectæ ac sanæ fidei (quod Christus est), superstruitur, ut videlicet per aurum, argentum et lapides pretiosos, intelligatur doctrina pura, sincera et solida, conducens ad pietatem et pertinens ad ornamentum Ecclesiæ : per ligna verò et fœnum et stipulam, doctrina non quidem hæretica aut perniciosa (talís enim fundamentum destrueret), sed minùs sincera, minùsque solida : veluti si humanis ac philosophicis,

« aut etiam Judaicis opinionibus admixta. »

Objicies 4° : Negabant Sadducæi spirituales ullam existere substantiam; negabant superstitem fore animam corpori, rependendasque ullas post mortem, aut virtuti mercedes aut sceleri pœnas; non obstiterunt errores illi quos expressè reprobavit Christus, quos et religioni et moribus detrimenti plurimùm afferre nemo non dixerit, quominùs unitate communionis adunarentur synagogæ, Sadducæi sederent in maximo Judæorum concilio, ecclesiasticis augerentur muniis, ad ipsumque pontificatûs apicem promoverentur. Veneratione quâdam colebantur Pharisei, fato quamvis omnia regi asseverarent, animasque uno corpore in aliud traduci somniarent cum Pythagoricis : doctrinam hanc tribuit Phariseis auctor libri cui titulus : *Dictionnaire philosophique.*

Resp. 1° : Hæc objicere non possunt Juræus ipsiusque sectatores, quin regulas ab ipso positas tollant, quibus articuli fundamentales tutò secernantur. Constituit enim pro fundamentali habendum esse errorem quidquid supremam evertit hominis beatitudinem (*Système de l'Église*, lib. 1, cap. 25). Quo pacto posset æternæ spes beatitudinis cum illâ Sadducæorum doctrinâ conciliari, quæ statuebat interire animam cum corpore, nihil proinde post mortem repositum esse mercedis aut supplicii.

2° Ut concessâ olim apud Judæos Sadducæis tolerantia muniatur systema Juræi, ostendat necesse est, non solum aggregatos fuisse synagogæ, ipsâ verè consentiente, Sadducæos, verum etiam (id quod rem causamque maximè continet), viam salutis sibi suis non interclusisse erroribus : at quis verè Christianus persuadere sibi queat, à salutis tramite illos non aberrasse, qui tam necessaria sustulissent ad eam promerendam incitamenta, eundemque comminiscerentur animæ corporisque interitum?

3° Alia est, ut ita loquamur, tolerantia personæ, alia est tolerantia doctrinæ : toleratur verè ac propriè doctrina, si concedatur licentia ipsius palam docendæ, tradendæ, ac pronutū disseminandæ : sic intactâ dogmatum quorundam fide, quæ difficiles explicatus habeant, circumferuntur expositiones nonnullæ, quæ apertè et publicè defendantur, neque reclamante neque suffragante Ecclesiâ; evinci nunquàm poterit hunc in modum toleratam fuisse in synagogâ doctrinam Sad-

ducæorum : populos illi quidem et magnates suas in partes clandestinis nitebantur colloquiis pollicere : quin etiam arreptâ occasione, cum impunè facturos se putarent, placita sua audaciùs efferebant : at probari non potest, synagogæ persuasum fuisse, tutâ eos conscientiâ et illæsâ salute, exitiosa quibus inficiebantur dogmata, tenere ac tueri potuisse. Ab insanâ illâ doctrinâ cæteri abhorrebant Judæi.

4° Sadducæi ut tolerarentur tolerantia personæ, suadebat diversa quædam pro diversis temporibus necessitas : prodierunt auctore Sadoe trecentis circiter post captivitatem Babyloniam annis ; premente Syriorum, deinde Romanorum dominatu, penes Judæos sæpiùs non fuit potestas ad pontificalem dignitatem provehendi, quem defungendis idoneum muneribus judicarent : ipsi interdum Sadducæi eâ potestate valebant et viribus, quæ publicis à muneribus non sinerent invitos illos repelli : illud etiam accedit, quòd à muniis et honoribus amovendi non viderentur Judæis propter errores quos expressè non reprobaret lex Mosaica ; animas quidem esse immortales, pœnis aut præmiis, pro meritorum diversitate, post interitum corporis afficiendas, pro certo habebat synagoga ; indicabant Scripturæ, ut par est, intellectæ ; suadebat multimodis ipsa lex Mosaica : at cum expressis documentis dogma illud non proposuerit, hinc synagogæ non videbantur à conciliis publicis, neque à summo pontificatu removendi Sadducæi, cum legem Mosaicam profiterentur, sacrificiis quæ jubebat interessent, festa instituta celebrarent, religiosos ritus omnes, perinde ac cæteri Judæi servandos curarent, explendaque agnoscerent omnia quæ Moyses officia imposuerit.

5° Neque tamen ita tolerabantur exterius, ut à communione ecclesiasticâ non aliquando etiam per vim propulsarentur : ut contigit mortuo fratre Aristobuli Alexandro, cujus adjuvante uxore, oppressi à Phariseis Sadducæi abdicare se muneribus coacti sunt, aut quos gererent magistratus ad Phariseorum mentem attemperare.

Denique nihil vetat quominus inter Ecclesiæ Christi membra requiratur strictioris unitas communionis, quàm olim in synagogâ ; qualis autem esse debeat volente Christo hæc unitas, satis jam à nobis explanatum est.

Solutu faciliora sunt quæ de Phariseis obijciuntur ; inductæ fatalis necessitatis insinulati sunt per calumniam. Absoluto quidem et ineluctabili decreto determinari dixerunt eventa

naturalia : sed humanæ libertati consulere divinam providentiam, nullamque inferri meritis aut demeritis repugnantem necessitatem confitebantur ; hoc illis testimonium perhibuit Joseph, Phariseus ipse ac eruditus. Falsò quoque postularentur de propugnata eadem quam defendebant Pythagorei, et poetæ cecinerunt, metempsychosi : justorum animas existimabant in amœnam refertamque deliciis sedem transferri, undè possent labentibus ætatibus remeare gradum, et in alia quibus illigarentur, emigrare humana corpora ; malos autem, tenebrosa in loca detrudi æternis cruciandos suppliciis. Doctrinam itaque tùm in hoc capite, tùm in quibusdam aliis, profitebantur variis admixtam erroribus, sed quos hæreticas inter doctrinas non recensuerat synagoga : eorum cæcitatem increpabat Christus, et qui ingeminata perspexerit quibus eos percellerat, anathemata, ille profectò non adducetur, ut eos à salutis semitâ existimet, eâ cæcitate mentis et duritie cordis non recessisse, quocumque honore afficerentur à populo.

Objicies 5° : Apostolorum temporibus coalescebat Ecclesia Christi ex duobus Christianorum generibus nullâ inter se communione devinctis ; qui enim ex Judæis religionem christianam amplexi fuerant, Mosaicæ nihilominus legis œconomia et cæremoniis addictos sese profitebantur, ad easque observandas ipsos gentiles ad Christum conversos contendebant adigere : quod quidem jugum non esse gentilibus imponendum stauerant in concilio Jerosolymitano Apostoli ; unde ex paganis, qui militiæ Christianæ nomen dederant, illi immunes meritò sese credebant à legis Mosaicæ propriis institutionibus, Apostolico freti judicio, cui refragari nefas. Hoc postposito decreto, Christianos omnes legis Mosaicæ præceptionibus obligatos teneri jactabant facti ex Judæis Christiani ; hæresi simul et schismate laborabant : hæresi, quatenus prolata ab Apostolis, solemniterque promulgatæ definitioni renitebantur, quâ, cæremoniis legalibus gentiles non obstringi declaratum est ; schismate, eò quod à convictu, omnique propemodum ecclesiasticæ societatis ineundæ ratione excluderent, regnoque cælorum judicarent extraneos illos omnes ex conversis ad religionem Christianam ethnicis, qui cum ipsâ conjungere Mosaicæ legis cæremonias renuerint ; hinc non minùs à Christianis illis dissidebant, quàm dissentiunt à Græcis Latini, à Lutheranis Calvinistæ, à Protestantibus

Catholici Romani. In eâ versabantur hæresi, et illo detinebantur schismate, quæ attribuerunt Ebionitis, SS. Epiphanius, Hieronymus, etc. Attamen in Actibus Apostolorum videre est, quàm amicè, quantâque observantiâ, veluti cum genuinis Ecclesiæ membris congressi fuerint Apostoli cum omnibus Judæis qui dicebantur æmulatores legis. Ex his omnibusquæ adducta sunt, conficitur non exulare ab Ecclesiâ catholicâ hæreticos, neque schismaticos, tamdiu dùm fundamentalibus adhærent religionis Christianæ articulis, à quibus non defecerant memorati mox Judæi, tùm etiam posse illasâ salute repudiari sancita Ecclesiæ iudicio dogmata.

Resp. 1° : Quæ tela contorquet in Catholicos Juræus, iisdem sæpè confoditur. Probandum suscepit, non tantummodò Ecclesiæ catholicæ membris annumerari posse hæreticos et schismaticos, sed etiam (id quod caput est controversiæ) neque hæreseos professione, neque contentione schismatis ab æternâ salute dimoveri, modò fundamentalem doctrinam retineant. In suæ præsidium causæ advocat rationem tùm sentiendi tùm agendi Apostolorum erga Judæos religionem Christianam amplexos: vix tamen aptius et efficacius exemplum depromere potuisset Juræus ad explodenda quæ invexit commenta.

Enimverò gentilibus id oneris esse imponendum, ut secundum morem à Moyse præscriptum circumciderentur, assertionem hanc erroneam Juræus eximit à fundamentalibus erroribus, sive referatur ad tempus concilio Jerosolymitano prævium, sive ad subsequentiâ tempora; unde concludit, qui ex suapte naturâ fundamentum fidei non disturbant, errores eos, accedente quâlibet Ecclesiæ definitione, posse nihilominus æternâ cum salute cohærere: at nihil magis à doctrinâ Apostoli alienum. *Ecce ego Paulus dico vobis*, inquit, Epist. ad Galatas, cap. 5; *quoniam si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit*. Dixerat antea: *Miror quòd sic citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium*. Numquid absque meritis Christi, novumque per Evangelium, comparari tùm potuit salus? Præterea Ecclesiæ quamvis infallibilitatem abjudicet cum cæteris Protestantibus Juræus, prærogativam hanc in Apostolos collatam, ultrò confitetur, nec inficiari potest eorum parendum fuisse dictis, quos alloquens Christus dixerat: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*, Luc. c. 10, v. 16, et qui proferendâ sententiâ dicere

meritò potuerunt: *Visum est Spiritui sancto et nobis*. Act. Apost. c. 15. Quo igitur pacto potuissent pro veris ac vivis Ecclesiæ membris haberi (ut placet Juræo), qui apostolico decreto de non adigendis ad circumcisionem gentilibus pertinaciter obsisterent?

2° Non errore illo afficiebantur, non apostolicæ auctoritati obluctabantur æmulatores legis illi, quos ut fratres et communione sibi conjunctos habuerunt Apostoli: quam illi mentem induerint, quâ imbuerentur præjudicatâ opinione, perspicui clariùs non potest, quàm ex consilio quod Paulo dederunt Jacobus Apostolus, collectique Jerosolymis seniores. *Hoc ergo fac quod tibi dicimus; sunt nobis viri quatuor votum (Nazaræorum) habentes super se; his assumptis sanctifica te cum illis, et impende in illis ut radant capita; et scient omnes quia quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem*. Act. Apost. c. 21, v. 22 et 24. Quam sibi in animum de Paulo suspicionem induxerant æmulatores legis, de quibus agitur, ea talis erat ut depelli ac deleri posset, si voto Nazaræorum obligaret se Paulus, aut necessarias illi exolvendo subministraret impensas: tùm pateret falsa esse quæ de Apostolo gentium audierant; non igitur ipsum eò redarguebant quòd à legalibus cæremoniis exemptos esse, vellet gentiles, sed quòd falsis inducti rumoribus putarent illum velle Judæos ab observandâ lege Mosaicâ deterrere: nec falsa credidissent, sed id quod reipsâ constaret, si tantummodò existimassent nolle Paulum gentiles ad legalium cæremoniarum observationem: retulimus, quo flagrantè studio Galatas ne illis adstrictos se vellet, admonuerit. Narratur etiam Actibus Apostolorum quomodò missus sit in Syriam et Ciliciam, ut *fratribus ex gentibus* notum faceret decretum Jerosolymitanæ synodi, Act. Apostolorum, cap. 15. v. 22 et 23.

Nihil de Judæis in eo consilio fuit constitutum: tutò potuerunt, christianæ quamvis addicti legi, Mosaica tunc observare instituta, dummodò in his suæ spem salutis non collocarent, quasi lex evangelica his ablatis manca foret et infirma; at expugnatâ et æquatâ solo urbe Jerusalem, dissectâque penitus à Romanis Judæorum republicâ, jam nihil superfuit causæ cur adhuc ad Christianam religionem, Judæi legalium observantiam adjungerent; itaque illis ferè temporibus evasis, ut loquuntur theologi, *mortifera*, legalium observantia, id est, tunc prohibita fuit, et salutis exitiosa facta est. Nolebant qui æmulatores legis dicebantur,

ante hæc tempora, Judæi, et qui ut fratres, veraque Ecclesiæ membra habebantur ab Apostolis, carere concessâ sibi tunc libertate cæremonialibus obsequendi legis Mosaicæ institutis: verum ad illa servanda non credebant adigendos esse gentiles, neque Apostolum immunitatem hanc gentibus vindicantem, ullam in suspicionem eo nomine vocaverunt. Existebant quidem, quorum ab Ebionitis error susceptus est, Judæi, qui observationem legalium ipsis gentilibus assequendæ salutis necessariam, ad eamque illos esse compellendos jactitarent; at Judæorum illud genus nequaquam veris Ecclesiæ membris accensebant Apostoli, neque illos putaverunt à salutis viâ non aberrare. Imò à Christo disjunctos, desertores Evangelii, apostolicisque repugnantes decretis illos habuerunt Apostoli: undè Apostolus doctrinæ quam profitebantur suasores indignatus, sic exclamat Epist. ad Galatas: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit*, cap. 1, v. 9. Et iterum: *Utinam et abscondantur qui vos conturbant!* (cap. 5, v. 12.)

Obijcies 6°: Multa congerunt ex Scripturis testimonia Chillinworth, Hobbius, Lokius, ut persuasum faciant in genuinis Ecclesiæ membris numerandos esse, quicumque fundamentalem hunc profiteantur articulum: *Jesus est Christus, à Deo uno missus, Dominus et Rex, cui in Scripturis docenti credendum sit et obsequendum*. Tum etiam volunt, retento insigni illo dogmate, non officere quantoscumque scrutandis privato examine Scripturis susceptos, totâque vitâ defensos errores.

His præcipuè abutuntur divinis sententiis tolerantismi laxioris patroni. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*, Joan. c. 3, v. 36. *In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse ex Deo est*, Joan. c. 4, v. 2. *Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo* (Ibid. v. 15). Ad conciliandam dogmati illi fidem totum refertur Evangelium: *Hæc autem scripta sunt*, inquit Joannes, *ut credatis quia Jesus est Filius Dei, et ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus*, Joan. c. 20, v. 31. Eumdem ad scopum collineat Apostolorum prædicatio. Sic dicitur *adaperiens* (Paulus) *et insinuans, quia Christum oportuit resurgere à mortuis, et quia hic est Jesus Christus*, Act. Ap. c. 17. His et aliis id genus testimoniis quæ et in Evangelii et Epistolæ Apostolorum passim occurrunt, manifestè declaratur, ad accersendam justitiam, divinam adoptionem, æternamque vitam

aliud nihil esse creditu necessarium, nisi *Jesum Deo mittente venisse in mundum ad generis humani salutem*; quare igitur ad constituenda vera Ecclesiæ membra non sufficiat tanti dogmatis fides, hujusque fidei professio? Nec aliam reipsâ exigebat Christus variis ab ægrotis opem ipsius et miracula suppliciter poscentibus; non aliam exegit à latrone ipsum propè crucifixo, conversoque repentinè in poenitentiam; non aliam Apostolorum princeps die Pentecostes, à tribus Judæorum millibus, quos baptizandos prius curavit quàm fidei doctrinâ et vitæ christianæ institutis erudirentur.

Resp. 1°: Quibus debellatus est argumentis Juræus, iisdem potiori etiam jure superati jaceant necesse est Hobbius, Chillinworth, Lokius. Si enim à verbo Dei et scripto et tradito, necnon ab ipsâ Christianæ religionis substantiâ alienum sit, ut ex omnibus sectis præcipua fidei dogmata profitentibus, cætera verò aliis plura, aliis pauciora abjicientibus, Ecclesia Christi coaluerit (id quod asseverat Juræus), quantò magis à Scripturis, et traditione, inditisque Ecclesiæ à Christo dotibus abhorreat inaudita seculum ante decimum sextum doctrina, quæ ad ineundam cum fidelibus communionem, salutemque assequendam, nullius præter unum aut alterum dogmatis fidem postulat, cæteris licet abnegatis palam, aut ne quidem salvâ substantiâ depravatis? Premuntur Hobbi et Lokii placitis Protestantes, neque suis nisi velint repugnare principiis, abstinere possunt à comprobando illo quem audenter Hobbius et alii extulerunt, immani tolerantismo: id enim palmare est, atque axiomatis instar, continuò receptum apud Protestantes, ut non auctoritate, ne universalis quidem Ecclesiæ judicio dirimi oporteat fidei controversias. Sicut doctis et peritis, ita rudibus ipsis et illitteratis potestatem faciunt, jusque universim arrogant, propositam sibi doctrinam discutiendi atque dijudicandi confidenter, deinde quas ipsius partes revelationi consonas putaverint, eligendi, quas verò dissentaneas, respuendi, reclamantibus licet unanimi consortio SS. Patribus generalibusque conciliis; quâ ergo vel auctoritate vel ratione, judicabitur descivisse illos ab Ecclesiâ et salute, qui hoc vel illud dogma quod Protestantibus superioribus fundamentale videatur, putaverint post privatam discussionem, sibi esse negandum ac rescindendum? Premuntur vicissim à plurimis saltem Protestantibus, Hobbius, Lokius et alii, graviter et acerbè exprobrantibus

deformari totam Ecclesiae faciem, atque haberi ludibrio, dum scriptis in publicum manantibus, traducitur tanquam turpissimis referta sectis, atque omnigenis contaminata et infamata hæresibus. Premuntur à Catholicis, et laxioris et laxi minus tolerantismi sectatores ac patroni : in his adimpletur et illis, quod olim à S. Hilario fuit observatum, lib. 7 de Trinitate, num. 5: « Dùm hæretici omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt : victoria enim eorum « Ecclesiae triumphus ex omnibus est, dùm eo « hæresis contra aliam pugnat, quod in hæ- « resi alterâ fides Ecclesiae damnat. » Fluctuantibus perpetuò nativâque levitate abreptis modò hùc, modò illuc hæreticis, sola sibi constat divinis suffulta promissis Ecclesia; nec ulla unquam servandæ unitatis suppediabitur via, nisi auctoritati ipsius ac institutionibus firmum et nitentum impendatur obsequium.

2º Animo concipi vix potest quantum à semetipsis discrepare soleant, quam inconstanter loquantur oriundi Protestantium è scholis *tolerantes*; intellectu faciles et apertas, in iis saltem quæ gravioris sunt momenti, Scripturas divinas, importunè clamitant. Frequentius nihil apud illos personat : unius tamen aut alterius dogmatis professione, sic omnibus reseratam dicitant Ecclesiam Christi, ut ipsius aditu arceri nemo debeat aut possit, qui doctrinæ illud caput retineat (divinam esse Christi missionem), præjudicatis distracti opinionibus, consequens inde futurum non attendunt, tam densis operam esse obsitamque tenebris omnem ferè Scripturam, ut uno vel altero excepto dogmate, cætera omnia publicè abnegari possint vel adulterari, quin idcirco eorum impugnatores haberi oporteat aut liceat ab Ecclesiae communione et à salute alienos, tametsi meliorem ad mentem sese non recipiant.

3º Christianorum nemo, nisi christianam prius deserat religionem, *Jesum esse Messiam, Dominum et Regem*, inficiabitur. Ergo Ecclesiae catholice communioni obtinendæ, et salutis assequendæ si nihil aliud credi, et fidei professione contineri oporteat, hæreseos crimen incurrunt soli apostatæ; soli erunt ab Ecclesiae sinu, quam ipsi jam ultrò dereliquerint, ablegandi : attamen et Scripturis passim, et historiæ Ecclesiae indubitatis monumentis constat Christianos inter extitisse qui tum ab Apostolis, tum à conciliis et SS. Patribus, lethiferæ hæreseos crimine accusati fuerint, atque spurios inter fœtus, interposito anathemate aman-

dati. Certè Christo tanquam duci et domino subditos sese gloriabantur illi de quibus Paulus id testatur : *Circa fidem naufragaverunt : ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare*, 1 ad Timoth. cap. 1, v. 19 et 20. Idem statuendum de novatoribus qui, eodem referente Apostolo, à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorundam fidem. Idem asseverandum de aliis tot hæreticis, quorum meminerunt SS. Irenæus, Epiphanius, Augustinus, etc., annaliumque Ecclesiae scriptores, tum antiqui, tum recentiores. Tota denique evanescit Christiana religio, et continuo catholica fides objicitur contemptui, si dummodò credatur *Jesum esse Messiam et Regem*, cætera permittantur proprio singulorum examini, nec possint ab Ecclesiae communione repelli, quaecumque de fide ac moribus doctrinam obstinatè palamque profiteantur.

4º In eo maximè deluduntur Hobbisus, Chillingworth, Lokius, etc., quòd intelligere noluerint, vel attendere, ad veram Scripturarum expositionem sæpè alia cum aliis conferenda esse testimonia, et quod in uno desiderari, aut etiam, solius verborum corticis habità ratione, excludi videatur, aliis suppleri atque significanter explicari. Sic quando dixit Christus Phariseos alloquens : *Verumtamen, quod superest, date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis*, Luc. c. 11, v. 41, numquid indicatum voluit, sceleris omnem eluendam esse labem erogandâ eleemosynâ, tametsi quod intus est, plenum rapinâ et iniquitate permaneat? Dixit Christus : *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra*, Matth. cap. 6, v. 14. Nec tamen peccata proximo dimittentibus condonabit, nec placabitur, si avaritiæ serviant, si torqueantur invidiâ, si otio marcescant, etc. Dixit Christus : *Nolite judicare, et non judicabimini*, Luc. cap. 6, v. 37. Non idcirco supremum effugiet judicium, qui licet à temerariis se continuerit judiciis, indulgeat libidini, intumescat superbiâ, inimicos acerbo insectetur odio, nec delictorum maculam poenitentia deteraserit. Non à præstandis quæ Christianam constituent vitam, operibus eximit ipsa charitas, quæ hominem ipsa justificare valeat. Unde id pronuntiatum à Christo : *Si diligitis me, mandata mea servate*, Joan. cap. 14, v. 15. Testimoniis itaque Scripturæ, quibus sola commemoratur fides in Christum, *Messiam*,

Dominum et Regem, et quasi per se solum sufficeret, commendari videatur, non tollitur, non labefactatur necessitas fidei, quâ credantur aliis revelata in locis et Ecclesiæ judicio sancita dogmata. *Prædicate Evangelium omni creaturæ*, ait Christus, mittendis in mundum universum Apostolis : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*, Marc. cap. 16, v. 15 et 16. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*, Matth. cap. 28, v. 19 et 20. Fingere quis audeat hoc unum Evangelio ab Apostolis prædicato comprehendere : *Jesus est Messias et Rex* ; hoc unum tradidisse populis credendum Apostolos apostolicosque viros ? Numquid hujusce unius dogmatis professione, totum disertè continetur, quod gerendo salutis negotio servandum sit ? Professionem illam semper et omnibus sufficere, nec ipsi contendunt tolerantissimi laxioris patroni. Eam quidem satis valere docent ad muniendum patefaciendumque Ecclesiæ aditum : at nihilominus præcipiunt, ut unusquisque pro suis viribus et conditione, incumbat legendis vel audiendis quæ Scripturâ revelaverit Deus, atque ad ea quæ divinitus enuntiata putaverit, fidem agendique suam rationem componat.

5° Dùm Scripturis divinis asseritur credendum esse in *Jesum ab uno Deo missum, eundemque Dominum et Regem*, credere jubemur in *Jesum*, qualis fuerit à Prophetis annuntiatus, prædicatus ab Apostolis, à se ipso declaratus, ac proinde in *Filium Dei unigenitum*, Deum hominem factum, mundi Salvatorem, supremumque Judicem qui sit via, veritas et vita, cujus et verbis omnibus adhibenda sit fides, insistendum exemplis, mandatis obtemperandum, et speciatim Ecclesiæ auctoritati adhærendum. Quapropter nihil est quod miremur dogmatis jam pluries memorati (Christum esse Messiam ac Dominum), fidem ac professionem tantoperè extolli, cum ex eâ necessariò deriventur tot officia, quibus non nisi verè Christianus et Catholicus defungitur.

Restat ut paucis solvatur objectio desumpta ex illorum conversione quos ad baptismatis gratiam, nullâ penè interjectâ morâ provecos, non licuit per tempus distinctis imbui doctrinæ christianæ documentis. Judæorum tria millia, post habitam coram numerosissimo cœtu, die Pentecostes orationem, curavit illicò S. Petrus initianda baptismo : verùm hâc

eâdem oratione Apostolorum princeps zelo fidei accensus, illos edocuerat mortem *Jesûs* virtutibus, prodigiis, signisque à Deo approbati, definito consilio, divinæque traditi præscientiæ, ab iniquis interempti, ejusdem à Prophetis prænuntiata resurrectionem, et in cœlos ascensionem, ipsum totius sanctissimæ Trinitatis mysterium his declaratum verbis : *Dexterâ igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritûs sancti à Patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis* ; vim baptismatis, eique adnexam peccatorum remissionem, exposuit Judæis S. Petrus : *Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos. Salvamini à generatione istâ pravâ; qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt*. Beatissimis illis temporibus quibus affuebant dona Spiritûs sancti qui doceret omnem veritatem, tali duce ac magistro, nonne potuit citiùs maturari ac promoveri supra modum apostolicæ successus institutionis ? At etiamsi capita quædam duntaxat doctrinæ Christianæ ante susceptum baptismum didicissent priores illi Apostolorum alumni, tam benè affecti, nonne plenius eos deinceps fuisse eruditos apertè significat id quod subjungitur : *Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus* ? Eunuchus Candacis reginæ Æthiopum baptizatus priùs non fuit quàm edoceretur à Philippo diacono, quem de explanando quodam Isaïæ Prophetæ testimonio interrogaverat : *Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens à Scripturâ istâ, evangelizavit illi Jesum*. An verisimile est, homini religioso tam studiòse percontanti tamque aptè disposito, non edisseruisse Philippum, quæ credenda essent, quæ facienda, dignam ut christiano nomine vitam degeret ferventissimus ille neophytus ? Numquid igitur, quando seiscitanti Philippo utrùm ex toto corde crederet, respondit : *Credo Filium Dei esse Jesum Christum*, id unum dogma compertum habuit ? Dicatur ergo (id quod absonum) de suâ religione interrogatos olim, intonante persecutionum procellâ, doctissimos etiam Christianorum, cum responderent se in Christum Dei Filium credere, dogma nullum aliud explicitâ fide credidisse, aliudque nullum symbolo fidei quod profitebantur contineri.

Objicies 7° : Utrùm viâ auctoritatis dirimendæ sint exorientes de fide et moribus controversiæ, ambigitur inter Christianos : viam illam necessariò tenendam, etiamsi apud omnes constaret, auctoritatem cui ab omnibus

obtemperandum sit, societas nulla Christiana vindicare sibi potest, nisi veram se prius Ecclesiam probaverit : at quænam præ cæteris hoc nomine adeunda sit, non assumi potest tanquam probatum, quamdiu investigantur atque perpenduntur Ecclesiæ notæ : semotâ autem sequendæ auctoritatis necessitate, cohærent sibi, atque servandæ unitati aptissima sunt tolerantium principia, quæ summam in his posita sunt. Canonici habendi sunt Scripturarum libri, quos afflante Spiritu sancto scriptos esse, constanti et unanimi Christianarum societatum consensu perspectum est. Illis in libris, apertè versantur fundamentalia dogmata; eadem quoque non obscurè, non æquivocè, Apostolorum symbolo continentur, quod ad erudiendam ipsam plebem conditum est, unde, ut docti, ita et illitterati haurire possunt quæ ad comparandam Ecclesiæ communionem credenda sint.

Resp. : Componendas esse viâ auctoritatis, quæ ad religionem pertineant, controversias, jam pluribus demonstratum est; nec certum ullum ac stabile unitatis principium subministrari, si privato examine discutiendæ ac judicandæ sint; hinc tolerantium systemata omnia diruuntur, etiam antequàm ostensum fuerit, quænam Christianas inter societates, eâ auctoritate polleat, cui omnes parere debeant, et quæ soli possit Ecclesiæ Christi competere : cæterum hanc soli Romanæ Ecclesiæ adscribiposse, progrediente quæstionum ordine convincetur, ac vel uno probatum est consecrario, quod dissertationi de iudice controversiarum subjunximus.

Futurum demonstravimus ut rejectâ Ecclesiæ auctoritate, nulla suppetet via Scripturarum canonicitatem et sensum certò dignoscendi, ad hominum præsertim vulgus accommodata; tuta nulla regula secernendi fundamentales à non fundamentalibus articulis. Non hic opus est iterare quæ deprompsimus argumenta; aliquâ fortè expositione indiget id quod obtenditur de Apostolorum symbolo præcipua complectente fidei capita, et ad imperitorum præcipuè institutionem, inquirunt, attemperato. At ubi despiciuntur ac deseruntur institutiones et auctoritas Ecclesiæ, quàm alienos depravatosque in sensus detorquentur plerique symboli illius articuli! Sic Ariani profitentur quidem Jesum Christum esse Filium Dei, sed adoptivum, justis omnibus aliis, gratiæ plenitudine antecellentem, non unum cum Patre naturâ substantiâque Deum: sic

Nestoriani Verbum divinum distinctam esse à Christo personam, atque in eo inhabitare tanquam in templo confinxerunt: sic Macedoniani Spiritum sanctum pro virtute quâdam à Patre derivatâ, non pro vero Deo habuere. Mirum ac stupendum, quantum Sociniani adulterandæ christianæ fidei, corrumpendæ mysteriorum notioni, deflectendisquæ à proprio sensu sacris monumentis allaboraverint.

Omnibus illis novatoribus objiciantur decerpta ex libris canonicis symbolisque fidei diserta testimonia, eâ statim utentur indomitâ licentiâ quam sibi arrogant auctoritatis osores, in exponendis suo arbitratu, quæ tum ex divinis codicibus, tum ex traditione, depellendis ipsorum erroribus colliguntur. Sublatâ definiens Ecclesiæ auctoritate, nullus erit disserendi et altercandi finis; suo in sensu unusquisque abundabit: alter in alterum, pro suo affectu conferet, seu retorquebit hæreseos crimen; nemo coram societate haberi hæreticus poterit et ab Ecclesiæ sinu avulsus, nisi qui pervicaciter ea negaverit, quæ Christianus nemo, negato nisi ipsomet Christo, abjecerit.

Denique (et id sedulò ponderandum est) falluntur, aut fallere student Tolerantes, dum ab implicitâ fide, imperitis præsertim nituntur opportunum accersere præsidium; hæc paululùm evolvenda est adnotatio.

Apud Catholicos occurrunt quidem multi qui vel dogmatica omnia Ecclesiæ decreta, comperta non habeant, vel eorum fortè non pauca, præ ingenii tarditate, pravè intelligant: at implicitam illorum omnium fidem rectè habere possunt, quia generatim sinceroque animi obsequio credunt quidquid Ecclesia credendum proposuerit; tùm si quid erroris, propriâ mentis infirmitate aut præjudicatâ opinione suscepit, id omne parati sunt respuere, statim atque cognoverint, quid credendum, quid agendum sit, eadem Ecclesia declaraverit. Hinc perspicere est quemadmodum in Ecclesiæ auctoritate conquiescant, ejusque sinu arctissimè foveantur, intactam continuò unitatem fidei retinentes.

Non eo loco reposita est Tolerantium causa: dictitant in Scripturis apertè revelari quæ creditu ad salutem necessaria sunt (quâ in assertione quo pacto laborent et hæreant, jam à nobis expositum est), tùm addunt, si quid in cæteris scrutando Scripturas erratum sit, implicitâ nihilominus fide sufficienter totum illud credi, dum Christum divinitus esse missum creditur, ut testimonium perhi-

beret veritati, nec ab eâ unquam posse illum aberrare. Frustra id obloquuntur; haud enim iterum, ut scitè adnotat Bossuetius, venturus est Christus, ut quæ in Scripturis obscura sunt explanet; aptaque expositione patefaciat et vindicet, quæ suam ipsorum in perniciem vertunt novatores aut infirmi: auctoritatem aspernantur ac derelinquunt Tolerantes, eorumque discipuli, quâ Deus ipsos ut cæteros regi et ab errore dimoveri constituit: oculos reflectunt à saluberrimâ face, quam ipsis offerente et prætendente Ecclesiâ, illuminandis destinavit. Suo solo innitentes iudicio, sese fidei suæ moderatores ac velut arbitros constituunt: quâ igitur ratione obtendere queant, implicitâ et verâ divinâ fide se credere ea ipsa dogmata quæ perlegendis excutiendisquæ Scripturis, verâ notitiâ attingere et assequi non valuerint? Nonne quidquid erraverint, imputare sibi meritò debeant, eam obfirmato animo viam dimittentibus quam investigandæ veritati Deus, ubi de revelationis intelligentiâ, salutisque negotio agitur, præstitutam voluerit?

Si qualiter à Protestantibus obtruditur, ita urgeretur implicitæ fidei efficacia, haud incongruenter inde concludi posset, ab ipsis reprobantibus Christum Judæis, credi omnia religionis Christianæ dogmata, cum et palam prædicent sese credere quidquid à Deo revelatum sit.

Obicies 8°: Dùm ad veram unitatem requiritur ejusdem doctrinæ professio, non postulatur communio in doctrinæ capitibus quæ liberis theologorum traduntur concertationibus, sed in fidei dogmatibus quæ profitetur Ecclesia, et quidem vera Christi Ecclesia: quid enim prodesset alienum à Christo consortium? non inde magis posset legitima unitas efflorescere, quàm ex pactione scelerum, legitima iniri societas; at de Christi verâ Ecclesiâ tanquam jam repertâ non instituitur sermo, dùm proponitur assignatis indaganda notis.

Etverò, nedùm ad asserendam fidei unitatem oporteat haberi prius pro repertâ et agnitâ veram Christi Ecclesiam, necesse est potius, ad inquirendam efficaciter veram Ecclesiam, indagari prius et explorari doctrinam quæ ad fidei christianæ depositum pertineat. Id potest idoneo illustrari exemplo. Expendere et dignoscere si volueris, utrùm ex Peripatheticis vel ex Platonicis conflatus sit aliquis individualis cœtus, nonne prius innotescere debeat, qualem Peripathetici, qualemve Platonici doctrinam teneant? Eâdem prorsus ratione, ut secernatur et agnoscatur vera quæ genuinos complectitur

Christianos Ecclesia, necesse est investigari prius et agnosci quam Christus discipulos suos edocuerit, quamque diffundendam doctrinam eisdem tradiderit.

Resp.: In exponendâ Ecclesiæ unitate, refellendoque tolerantismo nondùm, ut diximus (et altiùs inculcandum est) ad ipsam doctrinæ veritatem attenditur; in solam profitendæ fidei unitatem intenditur animus; probandum suscipitur individuum esse à Christo constitutam societatem, cui ad salutem adipiscendam necessariò adhærendum sit; ad eam dignoscendam admoventur insignes et indubitatæ quædam notæ: tùm demùm qui eam agnoverint, in promptu est ut ab eâdem hauriant et suscipiant veram quam illi concedidit Christus ipsa veritas, doctrinam. Hâc in disserendi methodo nihil occurrit vitii, nihil quod à sanioribus ratiocinii regulis abludat.

Evanida, nec ad rem pertinet, quæ in objectione, ex operibus Chillinworth adducta est comparatio: non lineamenti oris, non corporis præstantiâ, non animi aut ingenii dotibus, aliisve exterioribus prælucentibusque notis dignoscere possumus ac distinguere ab aliarum sectarum philosophis, Peripatheticos, vel Platonicos. Totum hoc discrimen deducendum est à præcipuis aliquot et prominentibus doctrinæ capitibus, quorum alia Peripatheticis, alia Platonicis ita passim adscribuntur, ut iis tanquam propriis à quâlibet diversâ sectâ facile illos internoscere possimus; at Ecclesiæ suppetunt exteriores quædam et aptissimæ notæ quibus ab omni alienâ et adulterinâ societate distinguitur et sejungitur, verâque, ut adnotavimus, cognitâ Ecclesiâ, facilis et expedita patet via, tum ad cognoscendam et suscipiendam quam Christus revelaverit doctrinam, tùm ad præcavendos errores, qui temerariis privatoque inhærentibus examini, magis magisque immineant et augeantur.

Obicies 9°: *Veritatis putativæ* nomine, ut præfati sumus, donatur ille omnis error qui veritatis speciem cum induerit, pro ipsâ veritate habeatur; ut animos commovet et allectat sincera veritas, ita pellicit et afficit etiam error, ementitis quando exornatur coloribus; in illum qui dicuntur hæretici non abducuntur, nisi quia mendaci decipiuntur larvâ, dùm inquirendæ acriter incumbunt veritati, eundem parati rejicere, si lux ipsis affulgeret quâ defraudantur non volentes; æquitati porrò non congruit, ut insimulentur et plectantur propter susceptos errores, quibus consecrandis et pro-

pugnandis, partes veritatis adjuvari ac tueri maximè sibi videantur; nulla patitur ratio, ut eò vituperentur subiaceantque excommunicationi, quòd in pervestigando Scripturarum sensu, sagacitas mentis eos deficiat; tum quem sacris codicibustribuendum esse sensum putaverint, iniquè ageretur cum eis, si eogerentur illum, repugnante conscientia cui oblectari nefas, tanquam spurium erroneumque condemnare.

Hæreticorum pars maxima ab ipsis verè incunabulis falsam hauserunt doctrinam, cui assiduà quâdam æmulatione adhærescunt; in eâ obfirmati tum publicâ institutione, tum conspirantibus exemplis, omnigenisque ad errandum incitamentis: ergone illi omnes jacebunt miseri, velut ab arbore præcisi et arescentes rami, æternis tandem deputandi suppliciis?

Resp.: Non hic redarguendis immoramur illis qui penitente conscientia hæreticam aliquam doctrinam defendere ac propinare audeant; horum ipsi Tolerantes patrocinium abjiciunt. Quod verò ad cæteros attinet, fate-mur nec approbari ab hæreticis, imò nec posse interiùs et animo approbari errorem cognitum ut errorem: id ipsa vetat natura humanæ mentis ad veritatem prosequendam conditæ et ordinatæ: at non inde consequitur excusandos esse à peccato, immunesque ab hæreseos nefaria labe præstari, qui posthabitâ Ecclesiæ auctoritate, suoque præfidentes judicio, dediti sunt ac patrocinantur proscriptis ab ipsâ erroribus, quos fallente specie, pro veris dogmatibus habeant.

Eo si nomine excusarentur, quòd à veritate deviare se non arbitrentur, vacarent etiam culpâ infensissimi christianæ religionis hostes, non Judæi solùm qui dùm Ecclesiam Christi à fundamentis excindere peroptant, sanctissimo se studio accensos putant, verùm etiam Mahumetani, dùm nefaria pseudoprophetæ sui instituta impensissimè colunt: illum enim credunt fugandis errorum tenebris, et revocandæ postliminio veritati divinitus esse excitatum, ac tanquam è cælo delapsum, numerisque velut omnibus absolutum opus venerantur Alcoranum. Ergo Christus voluisset inanes errores generi humano tum injicere, cum Apostolis præcipiendo ut gentes quæcumque ipsis mandaverat edoceren, hanc edidit sententiam: *Qui non crediderit, condemnabitur.* Marc. cap. 16, v. 16. Ergo de Epistolis S. Pauli loquens S. Petrus falsò dixisset: *In quibus sunt*

quædam difficultia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem, 2 Epist. Petri, c. 3, v. 11.

Ex eâ depravatione nihil caperent detrimenti, cum suæ ipsius conscientia testimonio excusarentur. Perperam discipulum suum gentium Apostolus istis admonuisset verbis: *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus,* ad. Tit. cap. 3, v. 10 et 11. Proprio nedùm judicio condemnarentur hæretici, per illud potius coram Deo et hominibus forent absolventi, cum errorem pronis sectantes animis, dimicare pro veritate sibi videantur.

Ab Evangelii normâ omninò recessissent concilia omnia tum particularia, tum generalia; charitatis et æquitatis legibus obstinatè detraxissent orientales omnes et occidentales episcopi; à temporibus Apostolorum ad nostram usque ætatem invaluisse vis et calumnia in regimine Ecclesiæ: immunes enim fuissent à culpâ quos propter diversitatem dogmatum episcopi percelebant anathemate, extrudebantque à fidelium societate, tanquam hæreticos et perduelles, à regno Dei longiùs ablegandos. Ad omnem propulsandam accusationem, hoc unum, qui habebantur hæretici, reponere satis habuissent, nullam se doctrinam tueri, quam divinæ susciparentur revelationi repugnare: nativoque jure quo exui nemo possit, omnibus esse licitum, quæ vera, quæ recta judicaverit, ea suscipere, palamque profiteri, hanc esse prærogativam *veritatis putativæ*, vicesque gerentis, ipsius quæ desit, veritatis.

Inst.: At, iniqui Tolerantes, condemnari Deo judice nemo potest eo nomine quòd veritatem mente non perspexerit: perinde id foret ac si eò quis damnaretur, quòd vel captus oculis, vel hebescente saltem oculorum acie, obversantia quæque cernere non potuisset.

Resp.: Plura possunt contingere, sæpiusque contingunt cæcitatibus genera, quæ justam inducere excusationem nequeunt, divinamque potius iracundiam concitent. Procul dubio Christus excusatos non habebat illos, quos ita compellabat: *Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est; qui autem juraverit in auro templi debet,* Matth. cap. 23, v. 16 et 17. *Stulti et cæci: quid enim majus est, aurum an templum quod sanctificat aurum?* Quando Christus sic alloquebatur Apostolos: *Absque synagogis facient vos; sed venit hora, ut*

omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, Joann. cap. 14, v. 2, nunquid significatum voluit crimine nullo contaminandos esse Judæos, mactandis Apostolis, utpote qui obcæcati, gratum se tunc sacrificium Deo persolvere putarent? Ignorabant Judæi sapientiam in mysterio, quæ abscondita est : si enim cognovissent, nunquàm Dominum gloriæ crucifiaissent, 1 ad Corinth. cap. 2, v. 7 et 8. Haud tamen injuriosè Judæis exprobrat Christus nefandum quo ipsum crucifigi postularent, scelus, neque injustè tot à seculis varias per gentes miserè dissipatos illos urget vindice poenà supremus iudex. Advertere nolunt Tolerantes, culpandam esse per semetipsam cæcitatē animi, vel in se, vel in causā liberè susceptam, eaque proinde non amoveri, sed incurri offensam Dei; neque verò ut liberè contracta censeatur, et meritò redarguatur, plectaturque cæcitas, necesse est, ut ex animi proposito veritas refugiat, ac velut ex industriā accersantur captenturque errorum tenebræ; hunc in modum afficiebantur illi qui, sicut legitur in libro Job, Deum sic videbantur impudenter alloqui : *Recede à nobis : scientiam viarum tuarum nolumus*. Præ cæteris quidem notandum et mulctandum id cæcitatē genus, illiusque patrociniū in se recipere quis nisi peccato venundatus audeat? Ut jure et meritò culpæ vertatur cæcitas, satis est ut caveri potuerit : justissimè imputantur mala quæ inde consecutura aut prævideantur, aut moraliter potuerint prævideri. Ideò enim propter fidei privationem non plectentur qui *negativi* appellantur infideles, quia cū ipsis nunquàm sit annuntiātum Evangelium, neque vident, neque prænosse potuerunt, sese lege naturali violandā comparandæ obices fidei apponere.

Cæterum quæ impellere in hæresim, aut in eā detinere soleant, non est arduum intellectu : lethifero alii torpent veterno, quo retrahuntur ab investigandā veritate, quam si, ut ait Salomon, *quasi pecuniam* quærent, Proverb. cap. 2, illam profectò quantum ad salutem necesse est, assequerentur. Temerariā et inquietā pruriunt alii curiositate, Apostolo teste, semper discentes, et nunquàm ad scientiam veritatis pervenientes, 2 ad Timoth. cap. 3. Quot et quales inordinatis ex affectibus scatuerint errores ! *Radix omnium malorum*, inquit Apostolus, *est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, et inseruerunt se doloribus multis*, 1 ad Timoth. cap. 6. Dinumerari ne-

queunt qui voluptatis lenociniis irretiti et abstracti, atque, *bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragaverunt*. Hinc tanto æstu in cœlibatum et virginitatem plerique invehuntur hæretici. (Qui dicuntur *bonam conscientiam* repellere, non idcirco errorem apprehensum ut errorem amplectuntur, sed bonos mores approbanti reluctantur conscientia.) Varias inter hæreseon causas videtur eminere nativo veluti jure superbia, et effrenæ libertatis amor; hinc ab Apostolis hæretici vocantur *homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi*, 2 ad Timoth. cap. 3; *qui dominationem spernunt, majestatem autem blasphemant*, Epist. Jud. cap. unico, v. 8, *segregant semetipsos*, ibid. v. 19.

Instant iterum, sciscitanturque Tolerantes, num igitur hæretici debeant conscientia suæ testimonio resistere, atque à doctrinā desciscere, cui serviendum esse persuasum habeant.

Resp. Confitetur ipse Baylius peccari sæpius, divinamque tum offendi majestatem, cum suadenti paretur conscientia : itaque nec unquam licet repugnante agere conscientia, nec tamen semper expedit, aut fas est dictatis conscientia morem gerere, sed erroneam oportet quantum fieri possit, deponi atque emendari : non abs re videtur scriptoris mox appellati testimonium exscribere : « Encore que les erreurs déguisées en vérités acquièrent tous les droits de la vérité, il ne s'ensuit pas que l'exercice de ces droits soit toujours une chose innocente; on rendra compte un jour à Dieu de tout ce que l'on aura fait en conséquence des erreurs que l'on aura prises pour dogmes véritables; et malheur, dans cette terrible journée, à ceux qui se seront aveuglés volontairement, à ceux qui, plongés dans une lâche oisiveté, n'auront pas voulu prendre la peine d'examiner leur créance; à ceux enfin qui auront favorisé l'introduction des erreurs dans leur esprit, parce qu'elles s'accordent avec leurs passions déréglées ! ils auront un droit, je l'avoue, d'agir conformément à leurs erreurs, mais comme c'est un droit mal acquis, et qui tire sa source ou de la malice du cœur, ou d'une indifférence prodigieuse, ou d'une paresse inexcusable, il ne peut qu'empoisonner tous les fruits qu'il aura fait naître. » OEvres de Bayle, tome 2. Jus profectò egregium ! malè acquisitum, à pessimis derivatum fontibus, ac venenatis feracissimum fructibus !

Haud inficiamur hæreticas inter societates

posse homines versari, qui veram ignorantes Ecclesiam, ita nihilominus verè sunt animo affecti, ut generatim divinâ fide credant quidquid Ecclesiae Christi revelatum fuerit: hinc sectarum in quibus vitam degunt, neque schismati, neque erroribus, propriè ac *formaliter* addiuntur; ad Ecclesiae corpus affectu duntaxat pertinent, ad animam verò reipsâ et perfectè pertinere possunt, quia possunt cum divinâ fide quâ præditi sunt, spem et charitatem conjungere; sed cum eos dignoscere nequeat Ecclesia, discernendos illos summo relinquit judici, qui corda scrutatur, spiritusque ponderat; tùm si qui ex ipsis exteriorem ejus communionem postulaverint, eodem ferè modo, antequàm ad fidelium admittantur consortium, erga illos se gerit, ac si *formali*, ut aiunt, schismate et hæresi fuerint contaminati. Denique ex hæreticis vel schismaticis societatibus, non tot invincibili laborare ignorantia, quot vulgò putantur, colligi potest ex ingenuâ celeberrimi viri confessione; hanc juvat hic subjungere: « Vous voulez entrer en compte avec lui (avec Dieu) comme Job: il vous confondra, et de mille articles de votre compte bien débattus, vous n'en gagnerez pas un seul; vous avez fait ce que vous pouviez, direz-vous; il vous montrera que vous n'en avez pas fait la centième partie. N'avez-vous rien préféré au désir de lui plaire? N'avez-vous point eu plus d'ardeur pour quelqu'autre chose que pour lui, et quelqu'autre affaire plus importante que celle de connaître sa vérité? l'impénitence, la vanité, la dureté de votre cœur n'ont-elles mis aucun obstacle aux lumières qu'il vous fait répandre dans votre esprit? Vous en direz ce qu'il vous plaira; pour moi, à qui il a fait cette miséricorde de me ramener à son Eglise, je sais que je n'ai pas fait la millième partie de ce que je pouvais, pour obtenir cette grande et infinie miséricorde. » Péli-son.

Objicies 1º: Ab Ecclesiae communione excludi tot sectas quæ hæreticæ dicuntur, vel schismaticæ, verisimile non est; inprimis ab Ecclesiae indole id abhorret, quæ Dominum magistrumque colit, qui mites et humiles corde omnes ad se benignè vocat, ut sit unum ovile et unus pastor. Nonne institutis evangelicis quibus fovetur et stringitur tam necessaria societati tum ecclesiasticæ, tum civili concordia, jubemur ut sicut vitia, ita singulorum tolerentur errores?

Dogmate horrendo, ut adnotat J. Jacobus Rousseau, advecta est intolerantia; homines ipsa in homines incitat, mutuumque exacuit odium; frustra autem ostentaretur exegitatum politicam inter et ecclesiasticam tolerantiam discrimen: hæc utraque indivulso cohæret sibi nexu: una sine alterâ constare nunquàm potest, nec pacem ipsi componerent angeli cum hominibus, quos Deo haberent infensos: hinc juvenem qui ex Protestantium societate catholicam ad Ecclesiam confugerat, hortatus J. J. Rousseau, ut revertatur in patriam, religioni semetipsum restituat, quam accepit à parentibus, nec eam ampliùs deserat (de la Tolérance des Religions. Lettres de M. Leibnitz, et Réponses de L. Péli-son).

Hinc toties *infremebat* Juræus, quoties mente sibi exhiberet Ecclesiam, quæ societatem omnem hæreticam vel schismaticam judicaret à cœlesti projectam hæreditate. Totidem hæc sunt, inquit, credulitatis portenta quæ sanæ mentis nemo approbare aut ferre queat, Emile, t. 3. Congerere supervacaneum foret tum Baylii, tum aliorum errantium effata, quæ impotentem et atrâ bile tumentem animum tota referunt

Resp.: Convicia regerere conviciis, indignosque sales rependere, animus non est: argumenta Catholicis suppetunt, quæ et causæ quam defendimus dignitati, et sanctissimis Ecclesiae institutionibus longè magis congruant.

1º Ut homines æternam ad salutem adducat, divinitus constituta est Ecclesia, quemadmodum sapienter admonet vir eruditus jam nominatus (Péli-son), cujus verba è Gallico sermone in Latinum convertenda et subjicienda duximus, (le vrai Système de l'Eglise): « Pronum est igitur et consentaneum, ut à salute excidant, qui ab ipsius (Ecclesiae) communione recedere voluerint; res ita nisi se habet, quem ad finem evaderet Ecclesiae constitutio? non irrita solùm foret, verùm et sibimet contraria: sic Deus homines, Judæos saltem et Christianos fingeretur allocutus: Vobiscum in eo fœdus: in populum mihi speciatim consecratum vos eligo; vobis edico leges; sacramenta instituo; ordine cuncta dispono; ministerium constituo publicum; alii pastores erunt, oves alii; aliis vigilantiam impero, animi fortitudinem, æquitatem, intentam ovili charitatem: aliis animum docilem, mansuetum, ducibus et magistris obsequentem; conspirantibus hujusmodi officiis,

« via sternitur ad salutem. His tamen omissis, salutem unusquisque secius continget. » Pé-
 lissou, de la tolérance des Religions.

2° Venit Christus in mundum ut testimonium perhiberet veritati : ascensurus ad Patrem post tot exantlatos labores, totque exhaustis doloribus, servandæ sanæ doctrinæ consultum voluit : sacrum idcirco istud depositum commisit Ecclesiæ ; hanc ut illud ab errorum dolis, assultibusque illæsum ac intermeratum præstaret, arctissimâ constrinxit lege : auctoritatem, novis excindendis doctrinis, et comprimendæ novatorum audaciæ necessariam, ipsi contulit; denique imminentibus fraudis aut violentiæ periculis ne occumberet, sese omnibus diebus eidem affuturum promissit. Quid igitur de agendi ratione Ecclesiæ conquerendum, quid acerbius, quid à christianâ charitate disjunctum esse videatur, si concessâ sibi potestate utatur ad repellendos à suâ communione rebellantes subditos, resistentes veritati, corruptos mente, reprobos circa fidem, seductores, proficientes in pejus, quorum *sermo ut cancer serpit*, 2 ad Timoth. cap. 2, luemque multis intentat vix sanabilem.

Id certè illæso humanitatis et charitatis jure factitant quælibet societates etiam politicæ, ut dissidentia tabidaque membra quæ sanari nequeant, resecanda curent, totiusque incolumitas corporis corruptæ, et lethiferæ alicui parti anteponatur; quâ ergo ratione illud ipsum videretur in Ecclesiâ redarguendum, quæ in hæreticos et schismaticos non adhibet anathema, nisi saluberrimis obstiterint pervicaciter remediis : nec illo utitur nisi meliorem ut sese recipiant ad frugem, rescindere illud parata, statim atque contumaciam abjicere, et recta sapere voluerint? Jubet Christus ut habeatur tanquàm *ethnicus et publicanus, qui Ecclesiam non audierit*; quo igitur pacto quasi tyrannidis crimen inferatur Ecclesiæ, eò quod à suâ communione submoveat homines documenta ipsius et auctoritatem contumeliosè detrectantes, alumnorum ejussubvertentes fidem, et sacræ depositum doctrinæ, quod inviolatè custodire debeat, disperdere molientes? Violatæ charitatis reum agere S. Paulum quis eò præsumat, quòd hæreticum hominem Apostolus ille gentium jubeat post unam et secundam correptionem devitari, ad Tit. cap. 3, *dissensionesque et sectas inter illa recensuerit de quibus dixerat : Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur? Alienos haberi*

ab Ecclesiæ communione et à regno cœlorum, hæreticos et schismaticos nemo mirabitur, qui adnotata quædam à Nicolio perspexerit : hæc Latinum in sermonem transferemus : « In hæresi et schismate non crimen unum invenitur, sed fœda criminum colluvies, Schismate rebellatur nefariè tum adversus Ecclesiam, tum adversus ipsummet Christum dicentem : *Qui vos audit, me audit ; qui vos spernit, me spernit*. At Spiritu sancto affirmante, *quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere, 1 Regum c. 15, v. 23.* »

Eodem crimine plura infringuntur Decalogi præcepta, v. g., præceptum de honorandis patre et matre. « Christianorum enim mater Ecclesia, illis quæ secundum carnem sunt, matribus longè præstantior... *Maledicti regnum Dei non possidebunt, 1 ad Corinth. cap. 6, v. 10.* Quomodò ab iis illud possideatur qui calumniis impetunt sponsam Christi Ecclesiam? Falsis autem criminationibus Ecclesiam lacesunt omnes hæretici et schismatici : ipsam quippe tradunt quasi corruptam, spuriam, turpe prostibulum, proscindunt conviciis, in eamque conferunt crimina omnia, quæ suæ rebellionis ac desertionis excusandæ prætenderunt. Si dignus sit qui medium in mare projiciatur, quicumque minimum ex fidelibus scandalizaverit, quodnam poenarum genus non illi mereantur, qui tum exemplis et adulterinâ doctrinâ, tum audaci ab Ecclesiâ discessione, totidem veluti laqueis irretire et abstrahere cunctos fideles aggrediuntur? » Crimine implicatur qui proximo terrena bona subripit : « Quale igitur in se traxerint crimen, quicumque Ecclesiæ et sacrum ministerium, et concreditum illi verbum subducere attentaverint? Hoc in scelus impingunt omnes hæretici et schismatici ; nituntur enim iniquâ usurpatione contractare, quæ soli debeant Ecclesiæ adjudicari. » Inde sic opportunè concludit Nicolius : « Tot igitur flagitia, cum in hæresim et schisma certatim confluant; cum illis non unum, sed pleraque præcepta violentur, non humanitatis, non charitatis leges obliviscitur Ecclesia, sed veritati aures, mentemque accommodat, dum à salutis viâ resilire omnes hæreticos et schismaticos judicat et pronuntiat ; judicium Dei tum sequitur et expro- mit, cum ipsorum pervicaciam et rebellionem ipso perstringit anathemate. » Nicole, de l'unité de l'Eglise, lib. 2, cap. 11.

Vano ludit aut inditur tericulo J. J. Rousseau, dum persuadere cupit, odia concitari, atque inter cives disturbari pacem, si credatur infensos esse Deo et à communione fidelium dissociatos hæreticos. Ipsum procul dubio latebat veræ charitatis indoles. Eâ certè conflabat Christus : noverat reprobandos esse Judæos, ingrati utpote animi et perfidiæ tenaces omnem ultra modum : attamen impendunt civitati Jerosolymæ mala cum prospiceret, *flevit super illam*. Tales numquid odium eliciebat lacrymas?

Reprobationem illam gentis suæ perspectam habebat Apostolus : nec tamen deferbuisse tum in illo charitatem, nonne istis evincitur verbis : *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto : quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo : optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis*. Ad Romanos, cap. 9.

Quod spectat ad hæreticos et schismaticos, aliter erga homines, aliter erga errores et rebellionem afficitur Ecclesia : hæreseon et schismatum ipsa vestigia delere exoptat : homines verò hæresi vel schismate impeditos, ad veritatem et salutem adducere ardentem expetit, et pro viribus adnititur, maternâ sævit charitate, ipsos ut iterum parturiat, donec formetur in ipsis Christus, et ad unitatem, quam discindere voluerunt, feliciter revocentur.

ARTICULUS II.

DE SANCTITATE ECCLESIAE CHRISTI.

Sanctam esse Christi Ecclesiam, nemo nisi christianæ infensus religioni negaverit : *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret*, ad Eph. cap. 5. Suum profudit sanguinem ut sit *sancta et immaculata* (ibid.); verum eò loci instituendus est sermo de sanctitate ut notâ Ecclesiæ : seu investigandum quænam condiciones requirantur, et quo probationum genere asserenda sit hæc sanctitas, ut ad notitiam veræ Ecclesiæ ducere nos valeat. Oportet ut inter alumnos Ecclesiæ reperiantur qui justitiam et pietatem sincerè colant, necnon qui virtutum splendore venerationem sibi conciliaverint; ac proinde necesse est, ut doctrinam Ecclesia profiteatur labis expertem, convertendis, sanandisque animabus idoneam, evangelicis institutis verè consonam : hic hære aliquantùm animus videtur : nam pietatis ac justitiæ larvam induunt mali, virtutumque specie, haud infre-

quenter vitia celantur. Quibus igitur certis signis, à peccatoribus justos, à sinceris Dei cultoribus simulatores et illusores secernere queas? Quâ ratione dijudicari possit utrùm reipsâ veros Dei cultores, numerisque omnibus absolutam, ideòque evangelicam doctrinam sibi jure ac meritò tribuat, hæc vel illa societas quæ Christi Ecclesiam haberi se voluerit? Virorum gesta in medium proferet, qui eximie virtutis famam sibi pepererint : at sordescunt aliquando intus quæ foris splendescunt, *quodque altum est hominibus, qui vident in facie, sæpè abominatio est apud Deum, qui intuetur cor, et illuminabit abscondita tenebrarum*.

Præterea, ad discernendam Ecclesiam si opus sit omnia et singula prius expendere doctrinæ capita, quam præ se ferat aliqua societas, quæ titulo Ecclesiæ Christi, decoranda videatur, atque singulis ad trutinam vocatis, perspectum habere, utrùm nihil doceat, nihil approbet quod evangelicæ doctrinæ non congruat : quàm arduus, et hominum vulgo impervius, exhaustiendus erit labor! tùmque incidendum erit in assignatas à Protestantibus notas, quæ postea refellentur.

Propositis ut illis occurratur incommodis, in exponendâ et defendendâ Ecclesiæ sanctitate, quatenus ipsius nota est, hanc teneamus expeditam disserendi viam : ostendatur primum, vel potius attendatur id quod luce clarius est, falsò sibi nomen Ecclesiæ Christi arrogare omnem societatem, quam demonstraveris doctrinæ aliquod caput evangelicæ morum disciplinæ contrarium profiteri : *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?* 2 ad Corinthios, cap. 6. Quam autem veram esse contenderis Ecclesiam, ostendatur nihil obtendi posse, quod illius integritatem doctrinæ efficaciter oppugnet; tum etiam quæ proferuntur ad ejusdem commendationem, exempla virtutum, eadem talia esse quæ obrectationibus non pateant : at quòd indubitanter ejus doctrina sit numeris omnibus absoluta, et Evangelio Christi planè consentanea : tùm quòd ut exteriori et coram hominibus, sic internâ et coram Deo sanctitate præstiterint viri quos annalibus suis celebravit, ad hæc probanda, argumentorum genus advocare possumus, quo quidem, simul, et doctrina, et hominum qui laude pietatis floruerint, perfecta cumulataque sanctitas certissimè declaretur. Loqui-

mur de miraculorum auctoritate, quæ tanquàm divinitatis sigillum apud omnes habentur populos.

Moralem Ecclesiæ Christi doctrinam, nullâ posse demonstratione oppugnari, nemo diffitebitur Christianus : concedet pariter quisque ac prædicabit, in Ecclesiâ viros exstitisse pietate præcellentes, qui *in medio nationis pravæ et perversæ effulserint sicut luminaria in mundo*. Ad Phil. c. 2. Hoc unum in præsentī monstrandum suscipimus, nimirum et doctrinæ, et hominū qui cœlitum numero, jure inserantur, posse miraculis, tanquàm divino testimonio sanctitatem confirmari. Sic via parabitur ad asserendam suo loco sanctitatem Romanæ Ecclesiæ : sit igitur

CONCLUSIO. — *Ducto ex miraculis argumento, invictè probari potest sanctitas Ecclesiæ.*

Quanta sit miraculorum vis ad suffragandum veritati, dictis et ipse declaravit Christus summa veritas : *Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me*. Joann. cap. 10, v. 25. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis quia Pater in me est, et ego in Patre*. Ibid. v. 25. Cùm duodecim Apostolos misit, qui Judæis Evangelium prædicarent, eos sic allocutus est, ut eorum verbis auctoritatem adjungeret : *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos munde, demones ejicite*. Deinde à Domino jam in cœlum assumendo, docere jussi sunt omnes gentes, ac postea Spiritu sancto repleti, *prædicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis*. Marc. cap. 16, v. 20. Alia Scripturæ loca prætereunda nunc putamus, quia res nobis cum Christianis agitur, qui miraculorum auctoritate communitam esse fidem, neque ignorant neque inficiantur. Nihilque causæ est cur ad astruendam fidem, ad confirmandam Apostolorum doctrinam, cùm tanti momenti fuerint miracula, id argumenti genus non valeret ad comprobendam sanctitatem Ecclesiæ, quæ servandæ illius fidei ac doctrinæ, ejusdemque disseminandæ causâ, divinitus condita est.

Hinc cæteros inter SS. Patres testatur gratulanter S. Augustinus, firmissima inter vincula quibus catholicæ devinctus Ecclesiæ, haberi miracula : *Tenet me, inquit (in Ecclesiæ gremio), consensio populorum atque gentium. Tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita.* » Contra Epistolam fundamenti, cap. 4. Idem S. doctor de Utilitate credendi

cap. 17, prædicat non esse dubitandum in ejus nos sinu Ecclesiæ condere quæ « frustra hæreticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate dam-natis culmen auctoritatis obtinuit. »

Summatim hic attingemus principia ex quibus manat illa vis et efficacia quæ inest miraculis ad asserendam doctrinæ morumque sanctitatem : ea autem principia sunt, *auctoritas ipsa Dei*, cui plurimum detraheretur, si miraculis non posset idoneum et efficax testimonium perhibere sanctitati Ecclesiæ quam constituerit, cùm vix ullum ad faciendam fidem aptius accommodatiusque ad hominum indolem excogitari queat ; *inexhausta Dei bonitas*, cui derogaretur, si investigandâ Ecclesiâ, quam tanti refert ab adulterinis sectis discernere, ingereretur et invalesceret error, eodem probationis genere, quod ad persuadendam christianæ religionis veritatem adhibendum curaverunt Christus et Apostoli ; *inviolata Dei sanctitas*, quæ ferre nequeat, ut veræ Christi Ecclesiæ, ita et reprobis alienisque à Christo, christianamque pietatem abnegantibus, obsecundare miracula, hominesque æternæ saluti intentos invincibiliter ad se raptare : *inaccessa improvidis consiliis sapientia Dei*, quæ læderetur permittendâ dæmonum vel impiorum hominum nequitia et arbitrio, potestate miraculorum, quibus dissentire, ubi nihil est quod ab assensu prudenter deterreat, religioni habent, qui ordinem tum physicum, tum inprimis moralem, moderanti providentiæ, crediderint ; *inviolata denique veracitas Dei*, quæ seipsam negaret, ubi, suppetente nullâ, ut mox latius exponetur, cavendi erroris ratione, illuderetur hominibus gravissimo in negotio per miracula, quæ ab omni ævo, apud omnes gentes, vim persuadendi tantam hauriunt ab insitâ omnibus propensione, quæ naturæ vox appellari possit : naturæ autem judicia confirmat dies, dùm diuturnitate temporis præjudicatæ opiniones extabescunt.

Solvuntur objecta. — Objicies 1° : Plenam quidem fidem merentur miracula Christi et Apostolorum ; sed quæ sequentes referuntur ad ætates, meritò exsufflari possunt, aut saltem in suspicionem aut dubium vocari : adeò sunt multa, quæ fatentibus omnibus criticis, fallaciter invecta sunt, ac levius credita, ut prudentiæ sit diffidere cæteris omnibus, et temperare ab assensu, ne falsâ lenocinante pietate, Deo attribuamus fraudulentas homi-

num molitiones. Deinde tametsi suppositionis argui non possent, tot quæ dicuntur post ævum apostolicum contigisse prodigia, non latet insidiari jugiter humano generi fallendi mirum in modum artifices dæmones; quid autem possint ad illudendum, declarat ipse Christus de futuris ipsorum assectatoribus, sic admonens: *Surgent enim pseudo Christi et pseudo prophetæ; et dabunt signa et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi*, Matth. cap. 24, v. 24. De Antichristo non minora prædixit Apostolus his verbis: *Tum revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui; et destruet illustratione adventus sui eum, cujus est adventus secundum operationem Satanæ, in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis qui pereunt*, ad Thessal. 2, cap. 2, v. 8 et 9. Enarrat etiam in Apocalypsi S. Joannes, quæ ope Satanæ patranda sint adventante extremo judicio miracula; sic enim de fallaci illo artifice prænuntiat: *Fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum; et seduxit habitantes in terrâ, propter signa quæ data sunt illi facere, in conspectu bestiarum, etc.* Apocalyp. cap. 13, v. 13 et 14.

Resp. Objectionis prima pars in eo posita est ut fidem abroget omnibus miraculis quæ apostolicam ætatem subsecuta sint. Quâ de causâ fingeretur, coarctatum fuisse apostolicis temporibus, miraculorum donum? Numquid igitur penitus fuit tunc exhaustum? At Marci cap. ultimo, dixit Christus: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient; linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, et bene habebunt.*

Hæc promissa nullis definiuntur temporibus: ætate Apostolorum completa non fuit legis evangelicæ propagatio: quot mundi regiones tunc erant incognitæ! Tales sunt quæ à Sinensibus, à Moschis, à Tartaris, quæ tam latè patent, incoluntur: nondum erat detectus novus orbis, qui nomen Americæ sortitus est; nec strictè loquendo, cognitæ omnes mundi plagas pervaserat lumen Evangelii: porro ad persuadendam infidelibus doctrinam christianam, tot oppugnatam tantoperè cupiditatibus, complectentem impervia humanæ rationi mysteria, plurimum sanè valent conferre miracula: imò quandoque prorsus eorum videtur

opus esse subsidio, ad perrumpendos obnitentes undique divinis institutionibus obices.

Non eadem fuit omni ævo miraculorum necessitas et copia: frequentiora fuisse tempore quo tyranni Ecclesiam persequebantur, adnotat S. Gregorius Magnus, in cap. 37 Job: «Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adjutoris indiguit, cum ea tribulatio persecutionis pressit: nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed solum merita operum requirit: quamvis et illa per multos, cum opportunitas exigit, ostendat.» Dixerat S. Augustinus, lib. de verâ Religione, cap. 25: «Nec miracula illa in nostra tempora durare permissa sunt, ne anima semper visibilia quæreret, et eorum consuetudine frigesceret genus humanum, quorum novitate flagravat.» Id verò ita explanavit, lib. 1 Retractationum, cap. 13: «Non sic accipiendum quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nulla credantur: nam ego ipse, quando istum ipsum librum scripsi, ad Mediolanensium corpora martyrum, in eadem civitate cæcum illum natum fuisse jam noveram, et alia nonnulla, qualia tam multa etiam istis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quæ cognoscimus, enarrare possimus.»

Solis quæ auctores sacri narraverunt miraculis, adhibendam esse fidem non ex eo sequitur, quòd interdum à variis scriptoribus commentitia quædam, vel etiam absurda tradita sint: separetur pretiosum à vili, admotis quæ omni tempore vigent sapientis ac temperatæ critices regulis: at cum paleis non respuatur aurum, neque mendacii poenam subeat illibata veritas; ergone omnibus historiis abroganda erit fides, quia multæ fabulis ineptiisve scatent? Quis referentibus miracula, Irenæis, Ambrosiis, Augustinis, etc., oculatis testibus, credere prudenter extimescat? Certè, ut respondit idem S. Augustinus paganis historiam miraculorum nostrorum negantibus, si liceat absque ratione negare facta hæc miracula, peribit librorum omnium fides, lib. 10 de Civit. Dei, cap. 10; neque, ut indicavimus, Christianorum est, eorum fidem miraculorum lacerare, quæ idoneis et ad historiæ probatas leges exactis nituntur testimoniis.

Jam partem alteram objectionis aggrediamur, quæ ad potestatem dæmonum attinet; ut distinctè solvatur, attexere juvat principiorum seriem quæ ad vim naturamque miraculorum explicandam valeant.

1° Rerum naturalium ordinem et connexionem ita instituit ac moderatur Deus, ut *proximè* vel *mediatè*, cognatione quâdam una referatur ad alteram, et quæ vel maximè disparia, aut etiam contraria esse videantur, concordii velut discordiâ conspirent ad propositos divinx providentiæ fines, ad pulchritudinem stabilitatemque universi: hæc omnia libero Deus instituit, ordinavitque decreto: quidquid naturalibus utendo causis præstare solet, id omne eisdem torpentibus aut sublati, æquè posset efficere et affluenter largiri: sic absque solis influxu, et imbrum adminiculo, atque agricolarum laboribus, triticeas posset fruges, ut olim manna in deserto, pro nutu effundere, imò et sustentandæ hominum vitæ absque cibo potest consulere.

2° Hinc non solâ ratione, quæ libera Dei decreta neque scrutari, neque per se et in ipsis cognoscere valet, innoscit nobis ordo naturæ; frustra etiam tentaremus intima vestigare et rimari naturalium rerum principia omnia: hæc ut plurimum nobis sunt abscondita; neque illum quem videmus ordinem, ex se, necessariò et essentialiter postulant: ordo ille veteribus ac novis exploratur et perspicitur experimentis, aliis vulgaribus, aliis ad hominum quædam genera spectantibus, dum ad variorum attenditur effectorum similitudinem, connexionem, analogiam, ductaque inde consectoria. Peritissimos ac physicis rebus evolvendis impensè deditos, de se ipsis dictum fateri necesse est: *Mundum tradidit* (Deus) *disputationi eorum, ut non inveniatur opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.* Ecclesiast. cap. 3, v. 11. At plebeiis, illitteratisque hominibus, infantibus ipsis multa comperta sunt constanti et inconcusso sensuum testimonio. Sic omnibus constat non posse solo verbo homines, ventos depræliantes sternere, solis retardare cursum, vel umbram retrò agere, suscitare jam foetentes mortuos, aut morbis quibuscumque laborantes sanare, pristinasque vires sanandis, statim restituere: quæ unito sibi corpori efficaciter in multis imperat, anima, nequidquam vellet adjacentibus imperare corporibus: nota est etiam generalis hæc fundamentalisque regula: «Eodem in statu, iisdemque positis rerum adiunctis, idem pariunt, seu efficiunt eædem causæ.» Hæc deficiente vel nutante regulâ, dilaberentur maximâ ex parte humanæ cognitiones, humanæque societatis commercia.

3° Licet ab admirando nuncupentur mira-

cula, haud tamen in miraculis numerari potest quidquid admirationem moveat, quodque reipsâ admirabile est; mirabilibus abundat universus orbis, quæ apud hominum vulgus, consuetudine videndi, quasi obsoleverint; quàm stuperet mirabundus homo, qui subterraneâ nutritus in domo, inde subito educeretur in apertum cœli, micantibus undique sideribus, prospectum! Non igitur à solâ admiratione ducenda est miraculi notitia, cum admiratio sit pro diverso hominum affectu et statu varia et commutabilis, atque in iis sæpè versetur, quæ falsis mentes simulacris sæpius obstupefaciant. Non ab effectuum raritate desumenda est natura miraculi. Quadraginta per annos, Israelitis *nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo*, Exod. cap. 13, v. 22, nec minùs idcirco veris illa miraculis accensetur columna. Pertransibat Christus benefaciendo: *Virtus exibat de illo, et sanabat omnes*, quocumque tempore occurrerent, aut ad pedes ejus, claudi, paralytici, leprosi, etc., ut curaret eos, projicerentur, perfectæ illos compotes valetudinis dimittebat. Eâ benefactorum frequentiâ, nihil detrahitur miraculorum dignitati. Sunt è contrario effecta, quæ rarò licet contingant, minimè recensentur inter miracula, quales sunt cometæ, nec inter illa forent numerandæ, tametsi rariùs apparerent. Non ab ignorantia reconditarum quarundam legum naturalium derivanda est idea miraculi, seu mirabile aliquod factum non idcirco habendum est in miraculis, quia iudicetur illud ex naturæ legibus, humanæ cognitioni naturaliter imperviis, prosilire, sed potiùs quia illud quoad substantiam, aut saltem quoad modum et adjuncta, iudicatur esse præter, vel supra, vel contra ordinem naturæ.

In eo si reponeretur vis atque conditio miraculi propria et specifica, ut ex incognitis manaret naturæ legibus, id inde concluderetur, quod christianæ perhorrescunt aures (cum Christianis autem movetur hic controversia), concluderetur, fallacem fuisse Christum ac veluti præstigiatores, tum etiam cum maxima ederet bonitatis suæ et divinitatis argumenta; prævidisset quidem, quo tempore, quibus rerum in adjunctis esset futurum, ut ex ignotâ cæteris hominibus legum attemperatione, conflictu vel consortio, proficiscerentur facta quæ pro miraculis haberentur, sed ea, neque ut physica, neque ut moralis causa edidisset: sicut nec astronomus efficit varia

quæ prænuntiat cœlestia phænomena : attamen insignia sibi proprio tanquàm auctori Christus attribuit miracula ; hæc suis numerat in operibus quæ testatam faciant divinam suam missionem. *Si mihi non vultis credere , operibus credite*, Joann. cap. 10, v. 38. *Ipsa opera quæ ego facio , testimonium perhibent de me , quia Pater misit me*. Ibidem, cap. 5, v. 36. Numquid idem est stupendos aliquot eventus prænuntiare, eosdemque operari? Cùm suis diceret Apostolis : *Infirmos curate , mortuos suscite*, etc. , nullam reipsà illis contulisset potestatem infirmos curandi, mortuos suscitandi ; at mirabilem et subitanam abstrusarum naturæ legum cognitionem , supernaturale quidem donum , sed ab operibus planè diversum. Quis sibi aliunde in mentem prudenter induxerit , generalibus naturæ legibus factum esse , ut ægotantium tot genera, ætate, statu, temperatione corporis, tam discrepantia , repentinam simul et integram cuncta reciperent, quocumque tempore , sivè domum , sive ad maris littora, vel desertum in locum, ad Christum Dominum afferri illa contingeret? Quâ ratione putandum est hunc fuisse olim naturalem rerum ordinem, ut tot annis, diebus omnibus præter Sabbatum manna delaberetur in solitudinem extra Israelitarum castra ; ut pridè Sabbati duplo major ipsius copia colligenda esset ; denique ut cibus ille uniuscujusque voluntati deserviret, et ad *quod quisque volebat converteretur*? Sapient. cap. 16, v. 21.

Quantò melius ac verius in eo constituitur natura miraculi, ut sit eventum seu factum quod ab æterno decreverit Deus naturali rerum ordini subtrahere ! Miraculum ergo exceptio quædam est quâ naturæ legibus speciali derogatur providentiâ.

Quid verò in assignandis miraculorum causis statuendum sit de potestate angelorum sive bonorum, sive malorum , id quoque gradatim et accuratè investigandum est. Ad quæstionem hanc enucleandam, quæ nonnullis videtur obstructa difficultatibus, sedulò quædam hic observanda.

Primum, potuisse Deum aliquam movendi et immutandi corpora potestatem angelis conferre indubitatum est. Ut animæ in corpus cui copulata est, sic etiam sejunctis à corpore spiritualibus aliis substantiis, quid vetat quominus talem aut majorem facultatem indiderit, novas quasdam formas, novos situs, insolitos motus corporibus impertiendi ; verùm quibusnam limitibus determinata sit naturalis ea po-

testas, cui nec repugnat angelorum natura, nec ordo divinæ providentiæ, dijudicari vix potest, neque, ut ex mox dicendis intelligetur, necessum est. De ipsâ dæmonum potestate hæc tradit S. Augustinus, lib. 3 de Trinitate, cap. 9, num. 18 : « Quid autem possint per naturam , nec possint per prohibitionem , et quid per ipsius naturæ suæ conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est, imò verò impossibile, nisi per illud donum quod Apostolus commemorat dicens : *Alii discretio spirituum*. » Attamen angelorum in corpora potestatem sive naturalem, sive adscititiam, circumscribi terminis, indubitatum est. Non eos Deus constituit mundi totius dominos supremosque moderatores ; non valent pro nutu naturæ leges omnes invertere , positumque à creatore ordinem, quocumque modo voluerint, perturbare. Angelorum in corpora potestas , certos si non valeat limites excurrere, quantò minùs ubi ageretur de immutando animarum statu, eodemque deterendo, vel instaurando, augendisque vel extenuandis illarum dotibus!

Secundùm, quantacumque angelis adscribatur naturalis etiam potestas, ea divinæ subiacet necessariò providentiæ, ipsam cohibentis prout sapientiæ suæ legibus expedire judicaverit. De bonis angelis nihil est quod metuamus, ne suâ ipsi abutantur potestate : nihil moliantur, nihil aggrediuntur, nihil aggredi, nihil moliri possunt quod inordinatum sit ac Deo contrarium , cùm immutabili charitate ipsi adhæreant ; quod autem ad malos angelos attinet , seu dæmones (quos fatemur naturalem potestatem non amisisse peccando , sicut nec naturalem sagacitatem, utpote cum reprobatione non pugnantem), tum experimento, tum ratione constat, potestatis illius usum, vel potius abusum Deo providente et obstante coerceri, nec illorum quantum voluerint, permitti arbitrio : hinc rarò sensibilibus erumpit effectus ; ea nisi comprimeretur, actum esset de humanâ societate, de incolumitate religionis, de hominum illorum conservatione qui probitate et pietate antecellerent ; susdeque verterentur omnia, machinantibus ad libitum malignis solertissimisque spiritibus. Vilius sese habent iidem instar mancipiorum, quos ineluctabile premit jugum : hinc sanctissimi Job neque bonis detrimentum, neque plagam corpori inferre potuit Satan, nisi expresso Dei permissu ; hinc Gerase-norum in regione non potuerunt nisi concedente Christo, porcorum in corpora dæmones ingredi ; hinc etiam tantâ fiduciâ tamque effi-

caci imperaverunt palàm dæmonibus tanquàm servis Christiani, ut videre est apud Tertullianum, in Apologetico, apud S. Cyprianum, in epist. ad Demetrianum, apud Lactantium, lib. 4 Institutionum, Athanasium de Incarnatione Verbi Dei, etc.

Tertium, si quandò permittat Deus naturali suâ potestate dæmones abuti ad homines à verâ religione, verâque Ecclesiâ dimovendos, non patitur sic tentatos, nisi suæ oblectentur saluti, necessariis carere subsidiis, quibus possint contextam præstigiis fraudem effugere: eò advocari possunt quæcumque auctoritatis, rationumque momenta prompsimus, ad miraculorum vim asserendam ac tuendam: nonne ipsa concideret, ac in perniciem hominum vergeret, si nequeant à divinis miraculis mendacia secerni hostis protervi et infensissimi prodigia, nec sincero quantumlibet studio veritatis, non possit intentata deceptio declinari?

At neque contigit, neque continget unquàm, ut hæc divinæ providentiæ inuratur labes; non ita deseret humanum genus, patrociniumque veritatis: etiamsi ageretur de illis prodigiis quæ licet humanas superent vires, naturalem tamen dæmonum potestatem non excedunt, et idè cùm propriis non careant naturalibus causis, vocantur à S. Thomâ *miracula quoad nos*; isto miraculorum genere, cùm soleat eo ferè modo commoveri hominum saltem vulgus, quo afficiuntur miraculis propriè dictis, seu factis mirabilibus absque merè naturali causâ contingentibus; idècirò, si quando ad aver-tendos à vero Dei cultu homines, ederentur quædam ex illis quæ dicuntur *miracula quoad nos*, suppeditaret, vel offerenda curaret Deus apta præcavendo errori subsidia. Ediderunt quædam sive simulata, sive hominum vires superantia prodigia Pharaonis magi, at miraculis Moysis et manifestè superati sunt, et victos se confiteri, digitumque Dei agnoscere coacti sunt, cùm educere incantationibus suis sciniphes non potuissent. Priores duas plagas visi aliquâ ex parte imitari, tertiam non potuerunt, nec cæteras sunt aggressi; præterea nullam ex inflictis à Moyse plagis depellere, irrogatumque detrimentum resarcire valuerunt.

Quænam prodierunt unquàm prodigia, quæ miraculorum Christi vel Apostolorum splendorem, verisimili quâdam specie obnubilare, aut vim infringere, meritò viderentur? Jactata sunt à paganis Apollonii præsertim Tyanensis quædam portenta, sed quàm putidis refertum sit fabulis opus ea referentis Philostrati, ducentis

circiter post Apollonii mortem annis, elaboratum! pigeat in figmentis illis, quæ toties confutata sunt, explodendis, tempus operamque conterere.

Instante quidem die Domini, et revelato homine peccati, filio perditionis, cernentur prodigia quibus *in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*; sed qui seducentur, peribunt eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, inquit Apostolus, ad Thessal. cap. 2, v. 10. Potuissent pravum exuentes affectum, ab errore combibendo deterreri, tum præstantioribus defensorum fidei miraculis, tum oraculis et admonitionibus Christi, qui impias capitalis hostis, stupendasque molitiones denuntiavit, tùm etiam eminenti auctoritate Ecclesiæ, cujus doctrinæ et communioni constanter esse inhærendum demonstrant, ac perpetuò demonstrabunt ipsa Christi et Apostolorum innumera, divinaque certo certius miracula: ea quippe oblivioni nunquàm tradentur, nec possunt ullo alio prodigio deleri vel obscurari.

Inst.: Dictum est ubi de iudice controversiarum, existere apud hæreticas schismaticasve societates, nonnullos qui falsis argumentis irretiti, et in traversum acti, sectam in quâ sunt instituti, habeant pro verâ Ecclesiâ, atque bonâ fide errorem illum sequantur: fieri potest pariter ut à divinis miraculis secerni nequeant dæmonum prodigia, nec proinde miraculis certò probari possit sanctitas ac veritas Ecclesiæ.

Resp.: Diximus, iterumque fatemur, posse in societatibus hæreticis aut schismaticis versari nonnullos qui fallacibus ratiociniis in errorem impuls, veram se profiteri Ecclesiam, persuasum sincerè habeant. Ita et fieri potest, ut dæmonum quibusdam prodigiis, imò et hominum quorundam præstigiis, decipiantur nonnulli, neque tunc valeant contextam fraudem detegere: at quemadmodum proprios distinctosque characteres sibi vindicat Ecclesia Christi, quibus à spuris secerni potest Ecclesiis, quamvis eorum propositis subdolè simulacris illudantur nonnulli, ita et divina miracula propriis instruuntur providente Deo notis ex ipsorum substantiâ, vel operandi modo, adjunctorumque ratione desumptis, quibus possint à fraudulentis prodigiis dignosci, quamvis nonnulli propositâ miraculi ementitâ specie illudantur, paratosque incidant in laqueos. Cæterum nisi sibi ipsis defuerint salutis obliti, non eò usque ingravescet error, ut eos abstrahat à credendis dogmatibus illis quorum fide destitutus nemo adultus, in iustorum cœtum coopandus sit.

Objicies 2°: Majori laude et ingenii acumine quàm S. Augustinus, nemo defendit auctoritatem Ecclesiae: callebat procul dubio quibus ipsa notis secernatur à quacumque haereticorum secta: idem tamen epist. contra Donatistas, vulgò inscripta, de Unitate Ecclesiae, cap. 19, declarat sese celeberrimam de veritate Ecclesiae controversiam, non ex eo adjudicatam velle, quòd « per totum orbem in locis sanctis quae frequentat nostra communio, tanta « mirabilia vel exauditionum, vel sanitarum « fiant, ita ut latentia per tot annos corpora « martyrum.... Ambrosio fuerint revelata, et « ad ipsa corpora caecus multorum annorum, « civitati Mediolanensi notissimus, oculos lumineque receperit, » etc. Deinde subjungit: « Quaecumque talia in catholica fiunt, ideò « approbata, quia in catholica fiunt; non « ideò manifestatur Ecclesia, quia hæc in eà « fiunt. » Ergo ad manifestandam Ecclesiam nullius ferè sunt momenti, quae afferuntur, miracula. Hinc est quòd nec audire velit S. Augustinus sua ipsorum ostentantes prodigia Donatistas.

Resp.: Occultas quasdam jactabant Donatistae visiones seu revelationes, certo nullo teste, momentosa nullà innixas probatione. In illis excutiendis tempus et operam consumere dedignatur S. Augustinus: « Nemo ergo, inquit, vobis fabulas vendat: et Pontius fecit « miraculum, et Donatus oravit, et respondit « ei Deus è cælo, aut falluntur aut fallunt. » Quae Catholici patrocinantur miracula, respuebant Donatistae: molesta fuisset refellendis eorum cavillationibus obeunda disceptatio: viam aggreditur multò magis expeditam S. Augustinus. Veteris ac novi Testamenti Scripturas confitebantur Donatistae: sacris eos testimoniis quae nullius interpretationis indigeant, debellandos suscipit: « Aperta, inquit, veritas « clamet, luceat, in obturatas aures irrumpat, « dissimulantium oculos feriat, » de Unitate Ecclesiae, cap. 5.

Testimoniorum id genus S. Augustino abundè ex Scripturis suppetebant, ad confirmandum decretorium illud argumentum quo uno urgere tunc ac revincere Donatistas constituebat. Palam erat scilicet, nec ipsi diffitebantur sectam eorum, angustos inter aliquos Africae cancellos cohiberi; multis porrò et clarissimis Scripturae locis praedictum fuerat diffundendam esse totum per orbem Ecclesiam: hinc pronum erat vel primo intuitu agnoscere, non apud Donatistas inveniri posse veram Eccle-

siam. Nonnisi post allata sanctis ex codicibus utriusque Testamenti testimonia quibus perspicuè praenuntiata fuerat Ecclesiae per omnes gentes propagatio, nec proinde nisi post demonstratam contra Donatistas ejusdem Ecclesiae veritatem, S. Augustinus protulit effatum illud de miraculis, quod nobis objicitur. Nimirum, « quaecumque talia in Catholica « fiunt, ideò sunt approbata quia in Catholica « fiunt; non ideò manifestatur Ecclesia, quia « hæc in eà fiunt. » Cum igitur constaret, nec prudenter de verà Ecclesia ambigere possent Donatistae, meritò respondet falsa et commentitia quaedam opponentibus illis miracula, judicandum esse potiùs de miraculis ex approbatione, vel improbatione Ecclesiae, quàm de Ecclesia ex illis quae ipsi objicerentur miraculis; neque novis eam opus habere prodigiis, quibus manifestetur, cum evidentibus quae Catholici congenerant Scripturae testimoniis, omnibus praesertim locis ad ejus catholicitatem spectantibus, invictè demonstrata esset. Nèdum verò miraculis abrogare voluerit vim probandi S. Augustinus, disertè testatur, ut ostendimus, sibi inter caetera, firmissimo esse argumento miracula, quo Ecclesiae Christi adstrictus perpetuò teneatur.

Objicies 3°: Ludere videntur theologi Romani, cum disserunt de miraculis: apud eos enim usu receptum est, modò ut Ecclesiae auctoritatem adstruere conentur ex miraculis, modò ut miraculorum veritatem et efficaciam testimonio Ecclesiae probatam velint. Sic vitioso imprudens involvunt circulo.

Resp.: Tria quidem profitemur: primum, nulla prodire posse divina miracula quae doctrinam et auctoritatem impugnent constitutae à Christo Ecclesiae; neque enim potest adversari sibi Deus, et quae condidit ac ordinavit, ea ludibrio ipse objicere. Secundum, quod est cum priore connexum, statim atque innotescit, aut innotescere potest vera Ecclesia, rejicienda esse quaecumque specie fulgeant, quae reprobaverit, miracula: hoc ipso quòd secedendi ab eà propositum foveant, aut jam factam secessionem, refelluntur omnibus quibus auctoritas Ecclesiae munita est, miraculis Christi et Apostolorum. Tertium, quod ex duobus annotatis consequitur, ponderis ac momenti quamplurimum ab Ecclesiae testimonio conciliari omnibus quibus suffragatur miraculis: ejus approbatione nihil expectari potest in terris tutius ac firmiter ad manifestandam singulorum et veritatem et originem, idque

propter singularem quâ pollet sapientiam, et continuum Spiritûs sancti præsidium.

Constat nihilominus inesse miraculis vim probandi intrinsecam et propriam quæ prodesse multum possit ad secernendam exhibendamque veram Ecclesiam. Cum evangelicam doctrinam gentibus quæ de Christo nihil audierant, annuntiaverunt Apostoli, *Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis*, vim asserendæ prædicationis apostolicæ, miracula eorum non mutuabantur ab Ecclesiæ auctoritate, quæ nondum tunc illis erat compta gentibus, et miraculorum astruebatur testimonio; quæ apud omnes populos animis insedit propensio ad habenda pro supremi teſtatione numinis miracula, hæc eadem declarat, miraculis insitam esse vim non modicam ex se ipsis mentes commovendi, et ad ea dogmata credenda inclinandi, quibus confirmandis adhibeantur.

Hinc licet de naturali dæmonum potestate non idem sentiant omnes qui de causâ effectrice miraculorum disceptaverunt, qui tamen arbitrati sunt naturalem ipsos dæmones habere facultatem quædam efficiendi miracula, illi omnes futurum concesserunt, ut si reipsâ laxante habenas dæmonibus Deo, illâ potestate protervi illi spiritus abuterentur, idonea tunc suppeditearent hominibus declinando errori subsidia, ne ipsis nimium ingrueret exitiosæ deceptionis periculum. Hinc etiam nedum prænuntiatis Antichristi prodigiis in vectum fuerit contra vim persuasoriam inditam miraculis, ullum præjudicium, vix posset proferri efficacius ad eam demonstrandam argumentum; consideretur enim quanto studio præmonendum judicaverit, et præmonuerit Christus, ut ab Antichristi caveatur prodigiis; *surgent, inquit, Pseudo-Christi et Pseudo-Prophetae, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi; ecce prædixi vobis.*

Itaque vitiosum in circulum non incidit nostra disserendi ratio. Dùm enim assignantur notæ quibus vera dignoscatur Ecclesia, non ex auctoritate ipsius, quasi jam foret planè demonstrata, judicatur de miraculis, sed aliunde inquiritur in eorum authenticitatem, originem, arctamque cum doctrinâ quæ suscipitur probanda, necessitudinem. Conferuntur cum sanæ regulis critices, et certis quæ rationis lumine innotescunt, principiis: at cum inconcussis jam probata est argumentis auctoritas Ecclesiæ, aut cum agitur cum hominibus ipsam confiten-

tibus, rectè ad ejus testimonium tanquàm accuratissimam ad normam expenduntur nova miracula, et incunctanter repudiatur quicquid eorum improbaverit.

ARTICULUS III.

DE CATHOLICITATE ECCLESIAE CHRISTI.

Catholicum, quæ vox à Græcis derivatur, idem Latine sonat, quòd, *generale et universale*. *Catholicæ* nomen accersit sibi Ecclesia, ab universitate loci, ab universitate doctrinæ, ab universitate temporis; verum ad unitatem et infallibilitatem revocatur universalitas doctrinæ: ad apostolicitatem pertinet universalitas temporis: itaque hic agitur duntaxat de universitate loci, et probare constitutum est, Ecclesiam Christi, moraliter loquendo, per omnem orbem esse diffusam, idque tum in veteri, tum in novo Testamento fuisse prænuntiatum: sic intellectâ catholicitate, sit

CONCLUSIO.—*Ecclesia Christi est verè Catholica.*

Probatur 1° ex Scripturis. Genesis cap. 22, v. 18, dictum est Abrahamæ: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.* Quo prolato testimonio, Donatistas sic alloquitur S. Augustinus, lib. 1 de Unitate Ecclesiæ, c. 4: *Quid ad hæc dicitis? an Judæorum nobiscum perversitate contenditis, ut dicatis in solo populo ex carne Abrahamæ, semen Abrahamæ? Tunc refert S. doctor interpretationem Apostoli ad Galatas, c. 3: Abrahamæ dictæ sunt promissiones et semini ejus; non dicit, in seminibus, tanquàm in multis, sed tanquàm in uno, et semini tuo, quod est Christus.* Genesi cap. 26, v. 4, eadem facta est Isaac promissio: ea quoque renovata est et confirmata Jacob, his verbis: *Erit semen tuum quasi pulvis terræ; dilataberis ad occidentem, et orientem, et septentrionem, et meridiem, et benedicentur in te et in semine tuo cunctæ tribus terræ.* Quem in locum sic compellat Donatistas S. Augustinus: « Date mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est; ostendite vos communicare omnibus gentibus, quas jam videmus in hoc semine benedici. » (De Unitate Ecclesiæ, cap. 4, n. 14.) Psalm. 2, v. 8: *Postula à me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ.* De quo S. Augustinus: « Quis Christianus unquàm dubitavit hoc de Christo esse prædictum, aut hanc hæreditatem aliud quàm Ecclesiam esse intellexit, » (opere laudato cap. 8.)

Isaia cap. 41, v. 9 et 10: *Repleta est terra scientiâ Domini, sicut aquæ maris operientes. In*

die illà radix Jesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum; et cap. 49, v. 16 : Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. Act. Apost. cap. 1, v. 8 : Accipietis virtutem Spiritûs sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæa, et Samariâ, et usque ad ultimum terræ. Et ibid. cap. 13 : Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, et indigni vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem, usque in ultimum terræ.

« Quomodò, inquit S. Augustinus, cœptum sit ab Jerusalem, et deinde processum in Judæam et Samariam, et inde in totam terram ubi adhuc crescit Ecclesia, donec usque in finem etiam reliquis gentes, ubi adhuc non est, obtineat, Scripturis sanctis testibus consequenter ostenditur. Quisquis aliud evangelizaverit, anathema sit. »

Probatur 2° ex constanti traditione; in re tam apertâ, pauca recensebimus. « Ecclesia luce Domini perfusa, inquit S. Cyprianus, per orbem totum radios suos porrigit: unum tamen lumen est quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur; ramos suos in universam terram copiâ ubertatis extendit; profluentes largiter rivos latius expandit; unum tamen caput est, et origo una, » (de Unitate Ecclesiæ catholicæ, versûs initium.) S. Cyrillus Hierosol. catechesi 18, n. 12: « Regum quidem potestas certis locis et gentibus terminos habet: Ecclesiæ autem catholicæ per universum orbem indefinita est potentia. » S. Augustinus: « Quid ad hæc dicturi sunt quæ commemoravi ex lege, et Prophetis, et Psalmis, de Christi Ecclesiâ, quæ toto orbe diffunditur, cui malunt repugnare perversi, quàm communicare cor recti? »

Solvuntur objecta. — Objicies 1°: Ita exponi debet Ecclesiæ diffusio in veteri ac novo Testamento prænuntiata, ut modò in aliquâ mundi parte, modò in aliâ sedem obtineat Ecclesia Christi, nunquàm verò omnem eodem tempore orbem terrarum sit occupatura: sic gentes cunctas pervadat non simultaneâ, sed successivâ quæ ad finem seculorum progrediatur, possessione; divinis oraculis hæc sanè interpretatio non repugnat, quâ stante frustra variæ hæreticorum societates eo nomine impugnantur, quòd nunc catholicitate careant,

cùm illam successivè atque per partes consequi tandem fortassè valeant.

Resp. Hæc si adhiberi posset de propagandâ Ecclesiâ prophetiarum expositio, causæ suæ firmamentum in futili atque elumbi disputatione collocassent sanctus ipse Augustinus, ejusque in Carthaginensi collatione consortes episcopi, qui tantâ curâ et laude catholicitatem Ecclesiæ revincendis Donatistis opposuerunt; totum enim quod tam strenuè versabant argumentum de catholicitate Ecclesiæ, potuissent Donatistæ levissimâ quasi declinatione effugere, reponendo successivam haberi catholicitatem Ecclesiæ, labentibusque seculis suam ipsorum societatem posse, si oporteat, varias in mundi plagas per vices commeari. Distorta prorsus ejusmodi interpretatio; simul profectò implevit universam terram mons quo in prophetiâ Danielis designata fuit Ecclesia (c. 2, v. 35); ejusdem pariter simultaneam amplitudinem significavit his verbis: *Regnum autem et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctorum Altissimi, cujus regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei et obedient* (cap. 7, v. 22). Cùm imperium Alexandri Magni celebrant auctores sacri aut profani, non intelligi volunt, ita sub jugum missas esse ab eo omnes gentes, ut unâ edomitâ, ipsius potestati subduceretur alia, sed simul toti eum imperâsse mundo: cur ergo dùm agitur de Ecclesiâ, quam omnibus regnis validiorem et illustriorem fore prænuntiatum est, simultanea excluderetur per orbem totum magnitudo? Haud melior quàm ipse rerum eventus, proferri potest prophetiarum interpretis; Ecclesiam autem insedissee totum per orbem, propagatam Apostolorum et apostolicorum virorum laboribus, eandemque jugiter prædictâ catholicitate potiri, testantur singulis ætatibus religionis defensores, atque Ecclesiam idcirco cùm aliis dotibus, tum etiam splendidâ diffusionem cæteris omnibus antecellere societatibus.

Objicies 2°: Esto, totum aliquando terrarum orbem occupaverit Ecclesia, at e. potuit, ut celeberrimis et amplissimis contigit imperiis, magnitudinem principatûs amittere, atque arctiores intra terminos contrahi, eaque coarctatio cum ipsâ catholicitate, qualis prænuntiata fuit, coherere: ita profitentur catholicos inter theologos, insigniores nonnulli, ex quibus Melchior Canus, cujus hæc est sententia: « Satis est Ecclesiam semel in totum mundum esse fusam, ut etiamnum verè catholica di-

« catur; nempe eadem Ecclesia est, eadem-
 « que fidem tenet quam Apostoli in universâ
 « terrâ divulgârunt: sanè verò fidei præ-
 « sentis universitas ad eam universitatem re-
 « ferenda est, quæ tempore anteacto in Eccle-
 « siâ fuit, et hæc ad illam tandem quam Apo-
 « stoli in totum orbem ediderunt; ex quo effi-
 « citur ut quamvis christiana fides in unius
 « fortè provinciæ angustias redigeretur, nihilo-
 « minùs catholica esset: et provincia item
 « quæ eam fidem haberet, Ecclesia etiam esset
 « catholica: nam et Ecclesiæ singulæ sub uni-
 « versali comprehensæ, catholicæ vocitantur,
 « quoniam eam fidem habent quam universalis
 « tenet, semperquetenuit Ecclesia. » (Locorum
 Theologic. lib. 4, de auctoritate Ecclesiæ,
 in solutione argumenti 13.) Idem docet post
 Driedonem Bellarminus, tom. 2 de Controversiis,
 lib. 4, cap. 7. Hæc autem positâ catholici-
 tatis notitiâ, nihil proficitur deprompto ex
 catholicitate argumento.

Resp. Occupato terrarum orbe, si postea in
 angustum ita fuisset adducta Ecclesia ut pro-
 vinciæ unius, vel etiam alicujus regni contine-
 retur finibus, tùm assimilaretur torrenti qui
 pluvialibus tumefactus aquis, cùm agros omnes
 semel invaserit, undas revocat, et arcto jam
 conditur alveo; hæc sanè non referunt catho-
 licæ imaginem Ecclesiæ: quapropter, cùm
 talem ferè sortem eidem affingerent Donatistæ,
 atque contenderent, illam post stupendam
 diffusionem, fuisse quædam in Africæ spatia
 redactam, illos ita urgebat et comprimebat S.
 Augustinus: « Tale aliquid proferte vel unum,
 « (Scripturæ testimonium,) quo apertissimè
 « Africa declaretur, vel in reliquis sola relictâ,
 « vel ad principium renovandi vel implendi
 « orbis sola servata; neque tot testimoniis
 « commendaretur quod erat citò perituum,
 « et sic taceretur aut quod solum esset relin-
 « quendum, aut ex quo solo totum esset repa-
 « randum et implendum. » (De Unitate Eccle-
 siæ, cap. 19.) Ita semper in Ecclesiâ fuit per-
 suasum suâ ipsam catholicitate nunquàm esse
 destituendam, ut illius perpetuam visibilitatem,
 quæ quidem à professione veræ fidei disjungi
 nequit, ab ejusdem catholicitate oriri docuerit
 mox appellatus S. doctor: « Non potest, inquit,
 « civitas abscondi super montem constituta,
 « sed Donatistis velut operta est, qui audiunt
 « tam lucida et aperta testimonia, quæ illam
 « toto orbe demonstrant, et malunt clausis
 « oculis offendere in montem, quàm in eum
 « ascendere, qui cùm esset lapis præcisus de

« monte sine manibus, crevit, et factus est
 « mons ingens, et implevit universam terram. »
 (Ibid. cap. 16.)

Quòd verò futurum asseruerint Melchior Ca-
 nus et Bellarminus, ut si unam in provinciam
 colligeretur Ecclesia, ipsa nihilominùs foret ca-
 tholica, propter apostolicæ doctrinæ continuam
 communionem, id intellexerunt de universitate
 temporis, quæ sub nomine catholicitatis, ut
 adnotavimus, comprehenditur, non de univer-
 sitate loci, quam nedùm inficiarentur, disertè
 probant ipsis in locis undè eruitur objectio.

Objicies 3°: Primo et egregio quod Vincen-
 tius Lirinensis adornavit commonitorio, diver-
 sas commonstrat vias indagandæ ac reperiendæ
 variis in rerum adjunctis, catholicæ veritatis:
 capite illius quarto hanc instituit quæstionem:
 « Quid igitur faciet Christianus, si se aliqua
 « Ecclesiæ particula ab universalis fidei com-
 « munionem præciderit? Quid utique nisi ut
 « pestifero corruptoque membro, sanitatem
 « universi corporis anteponat? Quid si novel-
 « lam aliqua contagio non jam portiunculam
 « tantum, sed totam pariter Ecclesiam com-
 « maculare conetur? Tunc item providebit, ut
 « antiquitati inhæreat, quæ prorsus jam non
 « potest ullâ novitatis fraude seduci. » Tum ad
 secundam responsionis partem illustrandam,
 repetit luctuosi illius temporis memoriam, quo
 ruptis omnibus repagulis, grassabatur Ariana
 hæresis: « Quando, inquit, Arianorum vene-
 « num non jam portiunculam quondam, sed
 « penè orbem totum contaminaverat. » (Com-
 monit. 1, cap. 6.)

Resp. 1°: Ad litteram si urgeretur proposi-
 tum argumentum, inde concluderetur, non
 ordinem tantum episcopalem ferè universum,
 sed totam penè societatem fidelium, grassante
 supra modum arianismo fuisse contaminatam,
 ut colligeretur ex his verbis: « Penè orbem
 « totum contaminaverat. » Quod si contigisset,
 ablata tunc fuisset Ecclesiæ catholicitas, quam
 maximè vindicat pluribus in locis indicati Com-
 monitorii Vincentius Lirinensis, et quam distin-
 ctè recenset proprios inter characteres dogmatis
 indubitatâ fide credendi: « In ipsâ, inquit, ca-
 « tholicâ Ecclesiâ magnoperè curandum est ut
 « id teneamus quod ubique, quo semper, quod
 « ab omnibus creditum est: hoc est etenim
 « verè proprièque catholicum, quo ipsa vis
 « nominis ratioque declarat, quæ omnia verè
 « universaliter comprehendit; sed hoc ita de-
 « mum fit, si sequamur universitatem, antiqui-
 « tatem, consensionem. »

2° Hinc futurum liquet ut ad verbum, non ad mentem dicentis, si acciperentur quæ obiecta sunt ex Vincentio Lirinensi, induceretur sibi aperte repugnans: quas enim opere toto exponendas confirmandasque curavit notas dignoscendæ apostolicæ fidei, vel existimavit illas esse perpetuas, vel easdem putavit posse intermitteri, atque interdum evanescere: illarum si perpetuitatem defendat, ergo nec iudicavit, debacchante arianismo excidisse universitatem Nicænæ fidei; sequemur autem, inquit generatim de credendis dogmatibus, « universitatem hoc modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. » (Commonit. c. 3.) Si autem assignatas veræ fidei notas censuerit perpetuitate carere, quis non videat quàm levia et fluxa forent, quæ posuit Vincentius et ab omnibus collaudantur principia: sic desumpto à catholicitate Ecclesiæ argumento, cum premerentur Donatistæ, respondere potuissent: Incidimus in tempora, quibus venditæ catholicitati locus non est; perpetuò illa non viget: abrumpi potuit, quod eventu jam comprobatum est.

3° Quid propositum habuerit Vincentius, respiciendum est. Quæsierat quid hominem christianum oporteat facere, « si novella aliqua contagio, non jam portiunculam tantum, sed etiam pariter Ecclesiam commaculare cōtetur. » Hic agitur de errore totam Ecclesiam, non reipsa contaminante, sed commaculare ac depopulari canante, quæ duo valdè discrepant: aliud est, universale in exitum intendere, aliud est optatum exitu consequi; eundem sensum præ se ferunt hæc alia Vincentii verba: « Arianum venenum non jam portiunculam quamdam, sed penè orbem totum contaminaverat; » indicatum voluit, per omnem ferè terrarum orbem grassatam fuisse Arianam hæresim: in eum totum si potuisset, depravandum, acerrimè incubuisse, nullamque penè tum fuisse addictam nomini Christiano regionem, in quam conceptum virus non profuderit, ingentemque stragem non intulerit, quamvis tamen pastorum ac fidelium pars longè numerosior avitam inconcusso studio fidem illibatam manifestè retinuerit.

Usitatæ loquendi rationi congruit ista expositio, quâ conciliatur Vincentius cum Vincentio, ejusque principiorum vis ac proprietates servatur intacta: totum ferè aliquod in regnum si foeda lues irrumperet, nonne tunc vulgò diceretur: Totum penè regnum contaminavit

pestis, etiamsi nec tertia, neque sexta pars illius incolarum lethiferâ contagione interficeretur?

Instabis 1°: Non oratoris personam appellato in Commonitorio sustinet Vincentius Lirinensis: partes agit accurati defensoris fidei; versatur in tradendis dijudicandæ veritatis dogmatum regulis, quæ ut doctrinæ perspicuitatem, ita et verborum distinctam proprietatem requirunt: ergo ut sonant, sic accipiendæ sunt voces quibus disertè asserit Ariano veneno orbem ferè totum contaminatum fuisse; præterea si crediderit, nebulosis illis etiam temporibus locum obtinuisse universitatem eam quam veri dogmatis certissimum indicem constituisse videatur, eandem ipsum docuisset, Ariano quoque revincendo errori potuisse opportunè adhiberi: indicat tamen, non ad hanc notam, sed ad antiquitatem tunc fuisse confugiendum: « Quidnam potissimum, inquit, in tantâ rerum confusione sequendum foret? Tunc quisquis verus Christi amator et cultor extitit, antiquam fidem novellæ perfidiæ præferendo, nullâ contagii ipsius peste maculatus est. » (Commonit. c. 6.)

Catholicitatem tamen facilius animadvertere est, quàm doctrinæ antiquitatem, cum traditionis evolvere ac ponderare monumenta, ad fidelium vulgus non pertineat.

Resp.: Accurati theologi munere defunctum esse Vincentium non difitemur: idoneas detegendis refellendisque erroribus regulas exhibuit: nec à proposito detorquetur per illam quam attulimus interpretationem: id potest aptissimè confirmari exemplo, quod ipse laudato in opere subministrat cap. 5. Ostendit enim, declinandi ab hæresi Donatarum hanc maximè tenendam fuisse viam, confugiendum scilicet ad universitatem: « Tunc quicumque, ait, per Africam constituti, profano schismate detestato, universis mundi Ecclesiis associati sunt, soli ex illis omnibus intra sacraria catholicæ fidei salvi esse potuerunt. »

Hanc rationem dum præstituit propulsandi erroris Donatarum, eorumque cavendi schismatis, accurati pariter theologi munus exequitur: an idcirco ille cum ad universitatem provocat, tum induxit sibi in mentem, hæreticorum et schismaticorum illorum partibus, antiquitatem patrocinari? Totus est in proscribendâ novitate tanquàm catholicæ infensissimâ fidei. Hæc idem inter cætera: « Adnuntiare ergo aliquid Christianis catholicis,

« præter id quod acceperunt, nunquàm licuit,
 « nusquàm licet, nunquàm licebit. Et anathe-
 « matizare eos qui adnuntiant aliquid præter
 « quod semel acceptum est, nunquàm non
 « oportuit, nusquàm non oportet, nunquàm
 « non oportebit. »

Ita commemorati operis capite 14; ejusdem,
 nec te pœnitebit, legantur cap. 26 et 27.
 Quemadmodum non putavit opponendâ Dona-
 tistis universitate, derogatum esse antiquitati,
 ita non existimavit objiciendâ Arianis antiqui-
 tate, haud valuisse tunc universitatem.

Eo maximè confirmatur ista responsio, quòd
 in antiquitate consecrandâ inhærendum esse
 universitati, Vincentius apertissimè declarat.
 Extollendo videlicet confessorum et martyrum
 in defendendâ fide studium et constantiam,
 sic loquitur : « Sed in hac quâdam confessionum
 « virtute, illud etiam est nobis vel maximè
 « considerandum, quòd tunc apud ipsam Ec-
 « clesiam vetustatem, non partis alicujus, sed
 « universitatis ab iis est suscepta defensio, »
 (cap. 8.) Cap. 3 ejusdem Commonit. dixe-
 rat tenendam esse in ipsâ vetustate consen-
 sionem.

Quare igitur, qui vellent Arianæ hæreseos
 luem effugere, illos asseruit debuisse antiqui-
 tati adhærere? Eâdem prorsus ratione præ-
 cipit, quâ inhærendum fuisse universitati,
 devitandi causâ erroris schismatisque Dona-
 tistarum; utroque in casu prudenter admo-
 nuit, attendendum ad diversam temporum,
 ingravescentiumque hæresum conditionem et
 statum, eamque esse capessendam pro hac
 diversitate viam quæ planior esset, magisque
 ad captum fidelium accommodata; Africæ qui-
 busdam regionibus continebantur Donatistæ,
 paucitatem suam nec inficientes, nec erubes-
 centes : quænam ipsos hæresis coarguendi
 promptior, securiorque methodus, quam ani-
 mum transferri ad conspicandam per orbem
 totum disseminatam, cui bellum indixerant,
 Ecclesiam? Quam quidem catholicitatem cla-
 rissimis prædicatam oraculis profitentur in
 Symbolo fideles, atque solius esse veræ Ec-
 clesie ita constat, ut id quandoque vel ipsi
 agnoscant adversarii; nam, sicut observavit S.
 Augustinus, « velint nolint, ipsi quoque hæ-
 « retici et schismatum alumni, quando non
 « cum suis, sed cum extraneis loquuntur, ca-
 « tholicam, nihil aliud quàm catholicam vo-
 « cant. » (Lib. de verâ Religione, c. 7.)

At verò cum se jactarent Ariani, dominatûs
 sui fines, quâcumque ferè pateat orbis, pro-

tendisse, eaque verbis exaggerata propagatio
 multorum mentibus tenebras offunderet, quid
 suaderi tunc potuisset aptius continendis in of-
 ficio fidelibus, quàm spectandam ipsis proferre
 antiquitatem, quæ nullo poterat aut conatu
 perfringi, aut involuero fraudis obnubilari?

Non agebatur de doctrinâ variis Catholico-
 rum agitatâ disceptionibus, aut de subeundis
 remotæ aut reconditæ traditionis penetralibus,
 verùm de dogmate, notoriâ et solemni Eccle-
 siæ universalis definitione non ita pridem
 declarato : universum per orbem circumfere-
 batur palmare illud synodi Nicænæ generalis
 decretum; in ore amicorum et hostium versa-
 batur jugiter; doctrinam complectebatur à
 tempore Apostolorum explicitè credendam, et
 universim reipsâ retentam; haud igitur ope-
 rosum fuit agnoscere hanc esse fidem ari-
 nismo priorem; non poterant, quidquid mo-
 lirentur Ariani, anteriores sibi constituere
 duces ac patronos, neque inustam hæresi
 suæ notam novitatis, perfidiæ ac rebellionis
 abstergere : unde Vincentius nefaria illius sic
 persequitur portenta : « Hæc omnia numquid
 « aliam ob causam, nisi utique dùm pro cæ-
 « lesti dogmate humanæ superstitiones intro-
 « ducuntur; dùm benè fundata antiquitas sce-
 « lestâ novitate subruitur; dùm rescinduntur
 « scita Patrum; dùm convelluntur definita
 « majorum; dùm sese intrâ sacratâ atque
 « incorruptæ vetustatis castissimos limites pro-
 « fanæ ac novellæ curiositatis libido non con-
 « tinet? » (Common. 2, cap. 6.)

Inst. 2º : Quo tempore maximè sæviebat
 atque diffundebatur arianismus, abductos esse
 à fide catholicâ omnes ferè Occidentis episco-
 pos, testatur expressè Vincentius : « Adeò ut,
 « inquit, propè cunctis Latini sermonis episco-
 « pis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo
 « quædam mentibus offunderetur. »

Resp. 1º : Hæc licet de universis propè oc-
 cidentalibus episcopis dicta videantur, restrin-
 genda sunt ad episcopos qui Ariminum con-
 venerant, numero circiter quadringenti, quos
 Vincentius cunctos propè Latini sermonis epi-
 scopos eâdem exaggeratione appellat, quâ dixit
 commonit. 2, cap. 3, ita obrepisse, eoque
 temeritatis pervenisse Nestorianam novitatem,
 « ut Ephesinam quoque synodum, id est, totius
 « penè Orientis sanctorum episcoporum judi-
 « cata proculcet. » Ejusdem commonit. cap.
 2, ipse quidem dixerat ducentos ferè numero
 episcopos in concilium illud convenisse, quod
 triennium antequàm hæc scriberet celebratum

fuisse narravit : at certum est extitisse in Oriente episcopales sedes circiter 722.

2° Quæ referuntur ab eodem Vincentio Lirinensi de innumerabili et fidelium et episcoporum multitudine, « quos velut quædam « bellona aut furia, capto prius omnium imperatore, » vexabat Ariana hæresis, hæc patefaciunt eorundem in fide catholicâ invictam constantiam : « Tunc, inquit, temeratae conjuges, depullatae viduæ, profanatae virgines, « monasteria demolita, disturbati clerici, « verberati levitæ, acti in exilium sacerdotes, « oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla : « quorum pars maxima, interdictis urbibus « protrusi atque extorres, inter deserta, speculæ, luncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti, contriti, et tabefacti sunt. » Common. 1, cap. 6.

Nonne igitur ex carceribus, ex desertis, ex speluncis erumpebant undique ingeminate voces, quibus inconcussam fidem prædicantibus partis maximæ episcoporum ac fidelium, totus personaret christianus orbis?

3° Significatum si voluisset Vincentius à maximâ vel à majori episcoporum parte desertam aliquandò fuisse Nicænam fidem, ipsius testimonio et auctoritati procul dubio anteponendum esset testimonium et auctoritas sancti præsertim Athanasii, et Luciferi Calaritani ad augendum propensioris, quàm ad minuendum lapsorum crimen ac numerum : frequentibus etiam synodis quæ habitæ sunt ad causam lapsorum Arimini episcoporum dijudicandam, declaratur, quantum emereret præsulum multitudo, qui furoribus fraudibusque Arianorum fortiter obstiterant. Hæc nunc argumenta indicare satis est, distinctè exponenda ubi de infallibilitate Ecclesiæ.

ARTICULUS IV.

DE APOSTOLICITATE ECCLESIAE CHRISTI.

Apostolicam quæ se dixerit Christi Ecclesia, necesse est 1° ut illa possit originem suam ad Apostolos Christumque Apostolorum magistrum et dominum referre ; 2° ut polleat pastorum, ac proinde ministerii spiritualis continuâ successione ; 3° ut ejusdem pastores legitimam sibi jure ac meritò vindicare possint missionem ; 4° ut doctrinam profiteatur ab institutionibus Apostolorum non alienam, non degenerem.

Apostolicitate, qualem exposuimus, prædita est Ecclesia Christi.

I. Necesse est, ut ad Apostolos et ad Chri-

stum suam certò referat originem, ea quæ haberi debeat vera Ecclesia. Hæc de conditione sic optimè Tertullianus, de Præscript. c. 20 : « Apostoli Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei « et semina doctrinæ cæteræ exinde mutuatae « sunt, et quotidie mutantur, ut Ecclesiæ « fiant, ac per hoc et ipsæ apostolicæ deputantur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum : « itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab « Apostolis prima, ex quâ omnes. »

Ecclesiam suam, sicut antequàm pro nostrâ moreretur salute, promiserat Christus, ita suscitatus à mortuis, ædificandam constituendamque curavit, speciali nulli affixam loco, totumque per orbem propagandam ; Petro et cæteris Apostolis contulit potestatem omnem quam adducendis ad fidem, colligendis unam in communionem, dirigendisque ad salutem populis, jam ab initio destinaverat ; particulares omnes Ecclesias ortu præcessit Hierosolymitana ; multas deinceps apud gentes fundaverunt Apostoli : Antiochenam, Romanam (cæterarum caput), Alexandrinam, Corinthianam, Ephesinam, etc. Ecclesiæ illæ omnes communionem individuâ devinctæ, in unam et universalem coalescebant Ecclesiam ; hæc simplici expositione perspectum est, Ecclesiam nullam dici posse apostolicam, nisi vel ab aliquo ex Apostolis fundata sit, vel alicujus constitutæ ab Apostolis Ecclesiæ surculus aut rivus, seu velut genuina soboles reputari possit.

II. Ecclesia Christi pollet non interruptâ pastorum ac proinde ministerii ecclesiastici successione. In hac assertionem quâ premuntur omnes hæretici, aliquandiu immorandum est.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ad naturam et constitutionem Ecclesiæ pertinet pastorale officium ; atqui nullo unquàm tempore deficere potest Ecclesia (quæ profectò absque suâ naturâ et constitutione stare nequit) ; ergo nunquàm abruptetur in Ecclesiâ pastoralis muneris successio.

Hujusce argumenti prima propositio evidentibus demonstratur Scripturæ testimoniis : Ecclesia sacris in codicibus ovili comparatur. Joann. cap. 10, v. 16 : *Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere.* Post resurrectionem suam Christus dum conversaretur cum Apostolis, Petrum sic allocutus est : *Pasce agnos meos, pasce oves meas. Ipse dedit,* inquit S. Paulus ad Ephes. 4, *ipse dedit*

quosdam quidem Apostolos, alios prophetas, alios Evangelistas, alios pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, etc. Ad ea accedit hæc ejusdem Apostoli admonitio : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, Act. Apost. cap. 20.*

Argumenti secunda pars, nunquam futurum esse ut deficiat Christi Ecclesia, haud minùs claris innitur testimoniis. Nihil apertius verbis illis, quibus post editam à S. Petro divinitatis ejus confessionem, illum compellavit Apostolum : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, Matth. c. 16.* Generale est hoc promissum; nullà circumscriptum est differentiâ temporum; cum firmissimo servandæ in perpetuum Ecclesiæ proposito conjuncta est in Christo summa sapientia, illimitata potestas : transeat cælum et terra, verba ejus non præteribunt. Matthæi cap. 28, v. 20, ita Christus alloquitur Apostolos : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis, et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Eâ voce, consummatio sæculi, solus ex Evangelistis usus est S. Matth., et quoties illam usurpavit, toties eadem significatum voluit finem mundi, ut videre est cap. 13, v. 29 et 40; cap. 24, v. 3, collato cum versibus 30 et 31 ejusdem capituli. Duraturam usque ad judicium Ecclesiam ne ipsi unquam inficiati sunt Protestantes : utrum verò aliquando latuerit, aut ita latere possit, ut audiri nequeat? Hoc de capite non sibi semper consenserunt, eorumque inconstantiam multiplicemque variationem exposuit more suo dilucidè et solidè doctissimus Bossuetius lib. 2 Variat. cap. 15. Commentum illud de occultâ Ecclesiâ, hæc ipsâ probatione quam versamus, omninò exploditur; namque, ut demonstratum est, ad naturam et constitutionem Ecclesiæ pertinet ministerium pastorale. Unde à S. Cypriano definitur Ecclesia : *« Plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adhærens. »* Epist. 69 ad Papinianum. Hinc ab eodem scriptum est : *« Scire debes episcopum in Ecclesiâ esse, et Ecclesiam in episcopo, et si quis cum episcopo non sit, in Ecclesiâ non esse. »* Nonne et assignant pro notis Ecclesiæ Protestantes, veram doctrinæ prædicationem legitimamque sacramentorum

administrationem, quæ munera non omnibus indiscriminatim attribuunt? Hoc autem ipso indubitanter ostenditur nullâ unquam ætate absconditam esse veram Ecclesiam : quo enim pacto latere possit hominum congregatio, cui ad comparandam salutem adjungere sese populi omnes teneantur : apud quam semper vigeat externa fidei professio, prædicatio verbi, sacramentorum usus naturâ suâ visibilium sub regimine legitimorum pastorum? Hinc meritò dixit S. Augustinus : *« In nullum nomen religionis seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligantur. »* (Lib. 19 contra Faustum.)

ARGUMENTUM II. — In Scripturis utriusque Testamenti Ecclesia Christi vocatur regnum, ibidemque asseritur, varias inter mundi tempestates illud non esse intermittendum : hic sequitur pastoralis perpetuitas ministerii.

Isaïæ cap. 9 : *Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis : et factus est principatus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis : multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis : super solium David, et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitiâ à modò et usque in sempiternum.* Testimonium illud confirmatur istis angeli verbis beatam Virginem alloquentis : *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus, Jesum : hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis.* (Luc. cap. 1.) Danielis cap. 2, commemoratis quatuor regnorum Babylonici, Persici, Macedoniani et Romani successione atque excidio, sic pergit Propheta : *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur.* Cap. 7 : *Aspiciebam ego in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum, et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi et tribus et linguæ ipsi servient : potestas ejus potestas æterna quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur.*

Conspirantibus illis testimoniis quæ mutuum sibi lucem afferunt, manifestè designatur Messiæ regnum, quod sit ab eodem in terris obtinendum, confirmandum, corroborandum in judicio et justitiâ usque in sempiternum; quod

quidem regnum, cum non sit terrenum ac temporale, aliud esse non potest ab Ecclesia Christi : ea proinde *non dissipabitur, non corrumpetur* ; neque magis potest pastorali carere ministerio, quam regnum rectè institutum, benè moderatum, destitui regendis idonea populi auctoritate.

ARGUMENTUM III. — Jam de perpetua pastorum Ecclesiae successione audiantur ipsi qui primis Ecclesiae seculis floruerunt Patres quibus ignotam fingere primariam Ecclesiae constitutionem, nimis foret temeritatis et arrogantiae. S. Iræneus postquam admonuit illis esse « obediendum presbyteris, qui successione nem habent ab Apostolis, et cum episcopatus successione, charisma veritatis certum acciperunt, » addit : « Reliquos verò qui absistunt à principali successione, et quocumque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos et malæ sententiæ. » Tertullianus, de Præscriptionibus adversus hæreticos, cap. 32 : « Si quæ audent se interserere ætati apostolicæ, ut ideò videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dicere : « Edant ergo origines suarum Ecclesiarum, evolvant ordinem suorum episcoporum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctorem vel antecessorem : hoc enim modo Ecclesiae apostolicæ sensus suos deferunt. » S. Cyprianus, epist. 27 : « Inde per temporum et successionum vices, episcoporum ordinatio et Ecclesiae ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actio Ecclesiae per eosdem episcopos gubernetur. »

ARGUMENTUM IV. — Rationibus theologicis adstrui quoque potest perpetuæ illius pastorum successionis necessitas, quæ depromptis mox testimoniis declarata est : hæc enim si deficeret aliquando successio ministerii, tum haberetur Ecclesia tanquam sine navis, sine cultore tellus, grex sine pastore, respublica sine rectore et administris justitiæ. In societate nihil cogitari potest anarchiâ deterius, quam jure dixeris legum peremptricem, discordiarum fomitem, scelorum et calamitatum inexhaustam scaturiginem. Nec in regno graviores quam in religione stragem procrearet cessatio vel intermissio debiti regiminis : utrique aptari potest hæc Salomonis sententia : *Ubi non est gubernator, populus corrueat*, Proverb. cap. 11, v. 14. Lethalem hanc sortem quis

crediderit Ecclesiae aliquando subeundam, nullâ præsertim præeunte revelatione, quæ tam perniciosam hanc rerum conversionem ac perturbationem prænuntiaverit ; imò apertis obsistentibus quæ retulimus, perpetuitatem ministerii ecclesiastici asserentibus testimoniis.

Tam arctè, tam evidenter conjuncta est cum Ecclesiae naturâ et constitutione pastorale ministerium, eam ut connexionem in sua fidei professione sic enuntient Protestantes, art. 26 : « Or, parce que nous ne jouissons de « Jésus-Christ que par l'Evangile, nous croyons « que l'ordre de l'Eglise, qui a été établi en « son autorité, doit être sacré et inviolable, et « partant que l'Eglise ne peut subsister, sinon « qu'il y ait des pasteurs qui aient la charge « d'enseigner, lesquels on doit honorer et « écouter en révérence. »

Cum igitur, articulo 31, profiteantur posse aliquando abrupti statum Ecclesiae, atque tum opus esse ut à ruinâ et lapsu excitetur, tum similes se præbent hominibus, qui naufragantes, quidquid subsidii occurrere videatur, fallente specie præcipitanter arripiunt.

III. Ad Ecclesiae apostolicitatem necesse est ut legitimâ missione pastores illius muniantur : necessitatem missionis ad obeunda ministerii ecclesiastici munera solus ille negaverit, qui pudoris ac religionis sensum omnem excuserit. Nonne irrideretur et abjiceretur turpiter, qui principe neque per seipsum, neque ullo modo mandante aut approbante, domus regiae munia fidenter et arbitrato suo usurparet ? quantò magis ille reprobatus qui Deo non vocante, non mittente, dispensatorem mysteriorum Dei et Christi ministrum exhibere se in Ecclesia quæ domus Dei est, seu in spirituali regno Christi voluerit ?

Ordine suo, non arbitrio nostro dona sua dividit supremus omnium moderator Dominus : in Ecclesiâ, sicut humano in corpore, membra omnia *non eundem actum habent*, ut verbis utamur Apostoli, non omnes ad omne officiorum genus vocamur à Deo : ad ministerium ecclesiasticum requiritur auctoritas, requiritur gratia ; utraque pendet à liberis providentiæ divinæ decretis : quid ergo existimandum de homine qui absque missione Deo probatâ, vellet fungi legatione pro Christo, prædicare verbum, conficere sacramenta, cæteraque munera ecclesiastici ordinis capessere ?

Necessitati missionis, ad ea inprimis quæ ad

cultum Dei attingent animarumque regimen et salutem, suffragantur utriusque Testamenti scripturæ: omnibus erat interclusus ad sacerdotium aditus, qui non essent oriundi ex stirpe Aaron; hinc severè castigati qui postpositâ istâ lege, sacerdotale aliquod munus sibi arrogarent, ut patet exemplis Core, Dathan et Abiron, ipsiusque postea regis Ozîæ. Increpat eos graviter Deus, qui ipsius injussu, instituendos informandosque populos ejus nomine susciperent. Audiat Apostolus gentium de ministris Evangelii: *Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur?* (Ad Romanos, c. 10.) De ipsomet Christo ita testificatur idem apostolus: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron: sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodiè genui te.* (Ad Hebr. c. 5, v. 4.)

IV. Oportet ut doctrinam Ecclesiæ profiteatur à doctrinâ Apostolorum non alienam, non degenerem. Conditionem hanc esse prorsus necessariam confitentur ultrò Protestantes et alii Romanæ desertores communionis; cujus quidem criminandæ ansam pugnaciter inde arripiunt. Testimonia proferunt ex apostolicis scriptis decerpta, quæ more suo interpretantur: ideòque conantur persuadere, apostolorum doctrinæ adversari Ecclesiam Romanam, nec proinde posse illam, jure apostolicam nuncupari: viam discussionis non refugimus; eam datâ occasione decurrunt catholici theologi, ut videre est tot in elucubratis polemicis operibus; verùm hic contendimus frustra laborandum in perscrutandis et contorquendis Apostolorum scriptis, si aliunde constet doctrinam quæ tribueretur Apostolis, non ita fuisse propagatam et ad nos usque transmissam, ut novitatis notâ meritò careat; tum viâ præscriptionis asserimus, Ecclesiæ apostolicæ doctrinam nullius novitatis, nullius veræ mutationis, jure insimulari et redargui posse: haud leviter hæc duo sunt tractanda, in quibus, ubi agitur de notis Ecclesiæ, positus est verus de apostolicâ doctrinâ quæstionis status.

1° Apostolica haberi non potest illa doctrina quam constituit non esse ita propagatam et ad nos usque transmissam, ut novitatis notâ meritò careat. Falsitatis argumento esse novitatem monuerunt Apostoli: *O Timothee, in-*

quit S. Paulus, *depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ: quem in locum extat eximium Vincentii Lirinensis commentarium: « Quid est, ait, depositum? Id est quod tibi creditum est, non quod à te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis privatae, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te prolata; in quâ non auctor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. »* (Common. 1, cap. 27.) Sic eodem in capite concludit: *« Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur: eadem tamen quæ didicisti ita doce, ut cum dicas novè, non dicas nova. »*

Nervosè argumentum istud tractavit Tertullianus, de Præscriptionibus adversus hæreticos, cap. 29: *« Ante in omnibus veritas antecedit, post rem similitudo succedit: cæterùm satis ineptum, ut prior in doctrinâ hæresis habeatur, vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses cavendas prænuntiabat. »* Idem contra Marcionem, lib. 4, cap. 4: *« In summâ, si constat id, verius quod prius, id prius quod ab initio; id ab initio quod ab Apostolis: pariter id quoque constabit, id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum. »*

Quâ ratione novitatem ac mutationem excludat doctrina Ecclesiæ, exponit illustrissimus Bossuetius, propositis artissimè sibi cohærentibus quatuor principiis: propria ipsius verba præstat exscribere: *« La doctrine de l'Eglise catholique consiste en quatre points, dont l'enchaînement est inviolable: l'un, que l'Eglise est visible; l'autre, qu'elle est toujours; le troisième, que la vérité de l'Evangile y est toujours professée par toute la société; le quatrième, qu'il n'est pas permis de s'éloigner de sa doctrine. Le premier point est fondé sur un fait constant: c'est que le terme d'Eglise signifie toujours dans l'Ecriture, et ensuite dans le langage commun des fidèles, une société visible: les Catholiques le posent ainsi, et il a fallu que les Protestants en convinssent. Le second point, que l'Eglise est toujours, n'est pas moins constant, puisqu'il est fondé sur les promesses de Jésus-Christ, dont on convient dans tous les partis. De là on a inféré très clairement le troisième point, que la vérité est toujours professée par la société de l'Eglise: car l'E-*

« glise n'étant visible que par la profession de
 « la vérité, il s'en suit que, si elle est toujours,
 « et qu'elle soit toujours visible, il ne se peut
 « qu'elle n'enseigne et ne professe toujours la
 « vérité de l'Evangile. D'où suit aussi claire-
 « ment le quatrième : qu'il n'est pas permis
 « de dire que l'Eglise soit dans l'erreur, ni
 « de s'écarter de sa doctrine ; et tout cela est
 « fondé sur la promesse qui est avouée dans
 « tous les partis, puisqu'enfin la même pro-
 « messe, qui fait que l'Eglise est toujours, fait
 « qu'elle est toujours dans l'état qu'emporte
 « le terme d'Eglise, par conséquent toujours
 « visible, et toujours enseignant la vérité : il
 « n'y a rien de plus simple, ni de plus clair, ni
 « de plus suivi que cette doctrine. » (Variat.
 lib. 15, cap. 3.)

His invictè principiis eliminatur ab Ecclesiae doctrinâ mutatio et novitas quæ tot ab ipsis Apostolorum temporibus invexit atque confovit hæreses.

2° Viâ præscriptionis asserere promptum est Ecclesiae apostolicæ doctrinam, nullius novitatis, nullius veræ mutationis insimulari posse et redargui. Hanc viam tenuère antiquissimi auctores ecclesiastici. S. Irenæus adversus hæreses, lib. 3, cap. 3 : « Traditionem
 « Apostolorum in toto mundo manifestatam in
 « omni Ecclesiâ adest respicere omnibus qui
 « vera volent videre : et habemus annumerare
 « eos qui ab Apostolis instituti sunt episcopi
 « in Ecclesiis et successores eorum usque ad
 « nos. »

Tertullianus de Præscriptionibus, c. 21 :
 « Proinde omnem doctrinam quæ cum illis
 « Ecclesiis matricibus et originalibus fidei
 « conspiret, veritati deputandam, sine dubio
 « tenentem quod Ecclesiae ab Apostolis, Apos-
 « toli à Christo, Christus à Deo accepit :
 « omnem verò doctrinam de mendacio præju-
 « dicandam, quæ sapiat contra veritatem Ec-
 « clesiarum et Apostolorum, et Christi et Dei. »
 Tantam vim inesse consentienti apostolicarum Ecclesiarum testimonio, ut non nisi per summam repelleretur injuria, vehementi hâc inductione jam à nobis memoratâ, defendit idem auctor : « Ecquid verisimile est ut tot ac
 « tantæ (Ecclesiae) in unam fidem erraverint ?
 « Nullus inter multos eventus unus est : exitus
 « variâsse debuerat error doctrinæ Ecclesia-
 « rum : cæterum quod apud multos invenitur
 « non est erratum, sed traditum. » (De Præ-
 script. cap. 28.)

Generale hoc placitum urget etiam poten-

tius, evolvitque enucleatius D. Papin, operum suorum tomo primo. Cujus argumentationis hæc summa est : à tempore apostolico ad nostram usque ætatem Ecclesia est unum veluti corpus, unusque testis qui acceptam et promulgatam ab Apostolis doctrinam, jugi et publicâ fidei professione testatam facit ; Ecclesia scilicet non unam duntaxat complectitur hominum generationem : sed numero plus quàm sexaginta aut septuaginta, easque sibi mutuò implicatas, complexu suo coercet : ex pueris, adolescentibus, viris ac senibus coalescit continuâ fidei unius communione, unâque veluti membrorum compage coadunatis ; à singulis pueritiæ, adolescentiæ, virilis ætatis et senectæ annis computari possunt novæ totidem generationes sibi cohærentes et permixtæ : sedulò attendatur tum generationum seculi unius multitudo, mutuaque connexio, tum quæ illis intercesserunt cum præteriti seculi generationibus necessitudo, consortium, mutuaque veluti commercia : unde propter illam generationum coadunationem ac seriem jugiter affluentem, potest Ecclesia comparari magno flumini quod aquis alias aliis excipientibus, et ad mare continuò decurrentibus, idem tamen hominum judicio, ac reipsâ flumen est : potest etiam conferri cum humano corpore, quod avolantibus lapsu temporis variis sui partibus, aliisque accedentibus, non aliud et aliud censetur substantialiter corpus.

Hæc si attentè considerentur, facilitè intellexeris, testimonio Ecclesiae quæ decimo octavo viget seculo, constare de doctrinâ quam profitebatur Ecclesia seculo decimo septimo : eâdem ratione testimonio seculi decimi septimi comperit et declaratam fuisse doctrinam seculi decimi sexti, et sic quasi longo, unoque tamen funiculis multis contexto fune, ab ætate Apostolorum ad nos usque, perpetuâ concatenatione protenso permeavit apostolica doctrina.

Et verò, si quæ nunc in terris versatur Ecclesia, profiteretur ac proponeret dogma ab illis alienum quæ accepit tanquàm ab Apostolis tradita, aut ideò errori patrocineretur quia ignoraret, quam doctrinam à præcedente mox ætate susceperit, aut quia reprobam illud dogma vellet dolosè et fraudulenter propinare ac tueri, vel quia statuisset veterem palam excutere doctrinam, atque novitatis partes quasi ex condito communique consensu adjuvare pro viribus : tertium hoc innovandi genus ne ipsi Protestantes auderent Ecclesiae Christi attribuire ; ignorasse autem Ecclesiam,

v. g., decimi quinti seculi, quam profiteretur et credendam proposuerit Ecclesia seculi decimi quarti, id non minùs absurdum, nec minùs impossibile, propter multiplicem et arctissimam quæ utriusque memorati seculi generationes in fidei unius professionem devinxit, necessitudinem : neque enim exeunte uno seculo, simul intereunt omnes fidelium generationes, sed ineunte atque etiam progrediente subsequente seculo, versantur ut plurimæ quæ cum generationibus præcedentis ævi vixerint, eadem cum illis ut diximus, communione et professione fidei copulatæ.

Denique propter generationum quas indicavimus, tantam multitudinem, implicationem, coherentiam, fieri non potest, ut dolosè ac fraudulentè inducatur in Ecclesiam, et invalescat doctrina acceptæ à prædecessoribus doctrinæ contraria : fingatur enim generationem unam, homines v. g. quadraginta annis natos inter se conspirare ad peregrinum aliquod et novum hæreticumque dogma inducendum et comprobandum, nonne statim reclamarent juvenes, eorundem alumni et conclamarent : Nihil tale à vobis antea audivimus : longè diversam à vobis hausimus doctrinam ; præcavendam et fugiendam monebatis novitatem ; cur nos jam prohibeatis assentiri Apostolo dicenti : *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit?* (Ad Galatas, cap. 1, v. 9.)

Ad reclamationem hanc accederent studiosè et patenter diversorum ordinum fideles pluri : neque enim probabile aut verisimile est, ut futurum omnium fidelium genus, pastores præsertim primi à secundi ordinis, repentinò quasi impetu et communi suffragio, totà in Ecclesià approbarent, combiberent aut dissimularent invectam novam exoticamque doctrinam. Nova in Ecclesiam si importaretur doctrina, sex deprehenderentur quæ diligenter adnotavit Bellarminus, et quæ ortum progressumque hæresum inspectantibus, spontè observantur : 1º novum ipsum dogma, 2º ipsius auctor, 3º tempus quo coepit, 4º locus ubi coepit, 5º quis illud oppugnaverit, 6º exiguus aliquis cœtus unde paulatim aliis accedentibus cœperit. Nullum potest Ecclesiæ dogma exhiberi, cui adaptari possint connaturalia hæc novitatis indicia.

Adde invictum aliud argumentum quod ipse adhibuit Lutherus, ad confirmandam realem Christi in Eucharistià præsentiam : non unà aut alterà ætate, sed ad finem usque mundi

profiteri oportet symboli apostolici hunc articulum : *Credo in sanctam Ecclesiam* ; quæ fidei professio mendax foret et irrita, temporibus illis quibus ad hæresim, si fieri posset, deflecteret Ecclesia. Ad omnes pariter ætates pertinet Nicæni et Constantinopolitani symboli professio quam agnoscunt christianæ societates : omni ergo tempore profitendum est non duntaxat fuisse, sed adhuc esse apostolicam Ecclesiam ; ergo nec eam à doctrinâ Apostolorum unquam delicere.

Unum etiam ad cumulum accedit : perpetuò dicitant Protestantes, tenendum esse naturalem et obvium Scripturarum sensum, quem utinam non desererent : viderint quàm sibi constent in effingendâ Christi Ecclesiâ, de quâ ipse dixit Christus : *Portæ inferi non prævalent adversus eam : si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* : eandem vocat Apostolus, *columnam et firmamentum veritatis*. Ad Ecclesiam visibilem et à pastoribus gubernatam pertinent cœlestia hæc effata : eò tamen spectant Protestantium placita, ut incidere et quidem diuturna posse credatur tempora, quibus prodeuntes ab inferorum partibus errores obtineant in Ecclesiâ : docent prædictam, nempe visibilem et conspicuam reipsâ Ecclesiam, nedum constanter audiri oporteat, repelli potius et reprobari quoad multa dogmata, multis potuisse ac debuisse labentibus seculis : effutire non verentur lapsum quandoque columnam illam, et humo diutissimè affixam : disiectum ac prostratum illud firmamentum veritatis, ingruentibus atque tenaciter insidentibus detestandis dogmatibus, qualia sunt, ut obloquuntur, idololatria in colendis sanctis, sacrisque venerandis imaginibus ; irritatio et contemptus passionis Christi in offerendo Missæ sacrificio, etc.

Solvuntur objecta. — Objicies 1º : Exagitur doctrinæ novitas, quasi adulterinæ nota Ecclesiæ, et constanti orthodoxorum testimonio reprobata : attamen ætate Apostolorum multa credebantur divinâ fide dogmata quæ deinceps permissa sunt liberis theologorum disceptationibus : quæcumque enim revelata sunt capita doctrinæ, ea explicitè callebant Apostoli, quos sic erat allocutus ipse Christus : *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, Joann. cap. 16, v. 13. A Spiritu sancto sic erudiebantur Apostoli, ut quâ perfunderentur scientiâ veritatis, ea maneret universam in Ecclesiam, communicata cum pastoribus quos instituerent ; multa autem

nunc credenda profitemur, quæ olim absque dispendio fidei et salutis vocari in dubium aut etiam negari potuerint : sunt enim fidelium venerationi propositi, qui negaverint, animas quibus nihil luendum superest, post discessum à corpore, statim in cœlum recipi : sunt alii pariter in sanctis numerati qui non posse confici et conferre ab hæreticis baptismum docuerint : alia possent proferri exempla mutationis inductæ, in professionem catholicæ fidei : in eâ igitur constantiam ac perpetuitatem necessariò non postulat enuntiata in symbolis Nicæno et Constantinopolitano apostolicitas.

Resp. : Accuratè ut diluatur proposita objectio, explicatu non admodum facilis, distinctè definiendum est quid sit implicita, quid sit explicita fides. Explicita fides illa est quæ fertur in dogma de quo tunc cogitatur, ita ut illud sit objectum proximum in quod supernaturalis cadat assensus fidei, sive expressè, sive involutè hoc idem dogma fuerit in semetipso revelatum : diximus, sive expressè, sive involutè, revelatum sit : quod enim obscurè vel in alio revelatum est, id potest deinceps viâ auctoritatis, vel discussionis evolvi et explanari, atque sic evolutum et explanatum explicitâ fide credi, ut revelata expressè dogmata. Fides implicita dicitur, quando in eo quod creditur ita involvuntur alia, ut lateat quæ et qualia sint, tùm quâ ratione in illo contineantur.

Hæc autem fides diversimodè haberi potest : ratione motivi ; dùm enim fide supernaturali, ac propter auctoritatem Dei revelantis, vel unus creditur fidei articulus, cæteri omnes implicitè creduntur, cùm ad eos omnes extendatur unum et idem illud motivum, sicut dùm ex charitatis motivo pœnitens vel unum expressè detestatur mortale peccatum, alia etiam horrescit omnia : at verò dùm negatur aut adducitur in dubium vel unus fidei articulus, abijcitur simul de omnibus aliis divina fides : hinc non nisi humanam fidem habent hæretici. Obtinetur quoque implicita fides, dùm aliqua supernaturali assensu creditur generatim dogmatum collectio, quorum multa ignorantur à credente : sic rusticus dùm indistinctè et quasi conglobatim credit quicquid revelaverit Deus, et credendum Ecclesia proposuerit, credit implicitè omnia fidei dogmata, catholicam omnem veritatem. Denique fide implicitâ creditur dogma indivulsè connexum cum aliquo dogmate explicitè credito, cujus ignoretur vel non attendatur arctissima hæc cum altero con-

junctio : v. g., qui Christum Jesum credunt Deum esse simul et hominem, credunt implicitè duas inesse illi voluntates, divinam et humanam, licet fortè tunc de duabus non cogitent voluntatibus : qui tamen sic crederet aliquod dogma, cum alio expressè cognito intrinsecè connexum, non pareret assensum divinæ fidei, licet supernaturalem, nisi dogma ita connexum, esset aliunde immediatè revelatum, ut sunt duæ Christi voluntates.

Prælibatâ implicitæ et explicitæ fidei definitione, quasdam statuemus propositiones quæ planam sternent viam afferendæ responsioni.

PROPOSITIO PRIMA. — *Ab initio generis humani eadem semper fuit implicita fides.*

Quicumque divinâ crediderunt fide, seu propter Dei revelantis auctoritatem aliquod dogma, illi omnes, quæcumque jam revelaverat Deus, aut esset revelaturus, crediderunt implicitè, quia proprium divinæ fidei motivum porrigitur ex seipso ad omnia revelata aut revelanda.

Præterea in illis quæ explicitè semper credita sunt, continebatur implicitè quæcumque ad fidem spectant : tota enim per se fidei materia revocatur ad cognitionem mysteriorum Dei ut Deus est, et Christi ut redemptor est : quod quidem indicatur isto Evangelii pronuntiato : *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum.* Joan. c. 17, v. 3. Act. Apost. cap. 4, de Christo dicitur : *Non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri.* Ad Hebræos Epist. cap. 11, v. 6, legere est : *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.*

Tali autem fide quæ semper fuit ad salutem necessaria, credebatur implicitè et quoad substantiam, quicquid divinitus jam revelatum fuerat, aut esset revelandum de providentiæ divinæ ad salutem humanam consiliis et operibus, tùm de Incarnatione Verbi, Deique hominis facti unicâ personâ, duplici naturâ, duplici voluntate, laboribus, morte, gloriâ, etc. Fides ipsa in sanctissimam Trinitatem continebatur implicitè in fide explicitâ de Deo infinitè perfecto, cùm ad infinitam naturæ divinæ perfectionem interna pertineat divinis exhaurienda processiónibus fecunditas. Hinc de fidelibus christianæ legis dixit Apostolus : *Habentes eundem spiritum fidei*, quam scilicet habuerant qui adventum Christi antecesserant. [Hinc dictum est à S. Augustino : « Tempora variata

« sunt, non fides : mutatus est sonus verbi
 « *veniet* aut *venit* : tamen eadem fides utros-
 « que (Christianos eorumque antecessores),
 « conjungit. » Tractatu 45 in Joannem. Vide
 etiam S. Augustinum, lib. 18 de Civitate Dei;
 tum et S. Irenæi lib. 4 adversus hæreses, cap.
 15. Quapropter asseruerunt Patres potuisse ab
 initio mundi fideles omnes appellari Christia-
 nos. Euseb. lib. 1 Hist. cap. 4; S. Epiphan.
 Hæres. 66. Ergo eadem semper fuit fides im-
 plicita, et quoad substantiam, tum in lege quæ
 dicitur naturæ, tum in lege Mosaicâ, tum impri-
 mis à tempore Apostolorum.

PROPOSITIO II. — *Sunt multa dogmata quorum
 explicita fides non semper fuit æqualis.*

Observari quidem potest viguisse apud ali-
 quos quâlibet mundi ætate in Ecclesiâ expli-
 citam fidem præcipuorum religionis dogma-
 tum : hæc fide mysteriorum donatum fuisse
 Abrahamum indicat ipse Christus his verbis :
*Abraham exultavit ut videret diem meum : vidit
 et gavisus est.* De Moyse testatur Apostolus :
*Majores, inquit, divitias æstimans thesauro
 Ægyptiorum, improprium Christi.* Ad Hebræos,
 cap. 11. De David Pharisæos sic interrogat
 Christus : *Quomodo ergo David in spiritu vocat
 eum (Salomonem) Dominum dicens : Dixit Domi-
 nus Domino meo ?* Matth. cap. 22, v. 43 et 44.
 De cæteris sanctis prophetis idem affirmari
 potest, et præstantibus quibusdam aliis pietate
 viris.

At probari nihil attinet (adeo perspicue ve-
 rum est), multò plura in evangelicâ lege, expli-
 citâ fide credenda, proposita fuisse, quàm ante
 adventum Christi, cum tam multa uberioribus
 ipse revelationibus explicaverit, quarum deposi-
 tum tradidit Ecclesiæ; hæc autem labentibus
 temporibus multa expressè definienda curavit,
 atque explicitâ fidentenâ proposuit, quæ an-
 tea implicitè duntaxat credebantur, qualis est
 valor baptismi ab hæreticis ritè collati, con-
 cessa statim post mortem visio intuitiva justis,
 quibus nihil luendum superest, etc. Nec tamen
 ab Ecclesiâ definiente nova proceduntur dog-
 mata fidei; distinctè profert, quæ in seipsis
 quidem pertinebant ad fidem, utpote divinitus
 revelata, sed quorum revelatio ad pariendam
 explicitam fidem, explicatione indigeret; unde
 priusquàm decernat ac definiat Ecclesia, tam
 studiosè pervestigat, quid Scripturis, quid tra-
 ditione contineatur : post tempus Apostolo-
 rum, nulla facta est revelatio quâ augeatur
 publicum fidei depositum : ad illud enim per-

tinere non censentur privatae revelationes
 quantumlibet inconcussæ, atque divinâ fide ab
 illis credendæ quibus sufficienter affulserint.

Hinc præclara illa Vincentii Lirinensis effa-
 ta : « Christi Ecclesia, sedula et cauta deposi-
 « torum apud se dogmatum custos, nihil in his
 « unquam permutat, nihil minuit, nihil addit :
 « non amputat necessaria, non apponit super-
 « flua, non usurpat aliena : sed omni industriâ
 « hoc unum studet, ut vetera fideliter sapien-
 « terque tractando, si quæ sunt illa antiquitûs
 « informata et inchoata, accuret et poliat : si
 « quæ jam expressa et enucleata, consolidet,
 « firmet : si quæ jam confirmata et definita,
 « custodiat. »

PROPOSITIO III. — *Explicitâ fide crediderunt
 Apostoli quæcumque divinitus Ecclesiæ reve-
 lata sunt, et quæ non pendent à quibusdam
 factis decursu temporum contingentibus.*

1º Quidem explicitâ fide credidisse Aposto-
 los quicquid Ecclesiæ revelatum est, omninò
 constat, ipso Christi testimonio sanctum illis
 ita pollicentis Spiritum : *Ille vos, inquit, doce-
 bit omnia quæcumque dixerò vobis,* Joann. cap.
 14, v. 26; et iterum : *Cum venerit Spiritus ille
 veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ibid. cap.
 16, v. 13.

Diximus : Quæcumque revelata sunt, nec
 pendent à quibusdam factis decursu temporum
 contingentibus. Sunt enim propositiones quæ-
 dam universales quæ multas complectuntur
 singulares propositiones fide explicitâ creden-
 das, quamvis istæ pendeant à factis quibusdam
 contingentibus non revelatis; sit, v. g., iste
 syllogismus, in principiis Catholicorum : Om-
 ne concilium œcumenicum est infallibile; at-
 qui concilium Tridentinum est œcumenicum :
 ergo concilium Tridentinum est infallibile.
 Prima hujus syllogismi propositio est divinitus
 revelata; secunda pendet à factis quibusdam
 non revelatis : v. g., celebratum esse Triden-
 tinâ in urbe aliquod concilium; in illud con-
 cilium convenisse sufficientem episcoporum
 numerum ad universalem representandam
 Ecclesiam. Hæc facta particularia latere po-
 tuerunt Apostolos, quibus distinctè comper-
 tum erat, infallibilitate pollere omne conci-
 lium verè œcumenicum.

PROPOSITIO IV. — *Publicæ omnis revelationis
 thesaurum commiserunt suis discipulis matri-
 cibusque Ecclesiis Apostoli.*

Nisi thesaurum illum discipulis suis, et illis

quas fundaverunt Ecclesiis commisissent Apostoli, non esset cur ad nos usque transmitti potuisset : plura certè pastoribus Ecclesiarum exhibuerunt explicitè dogmata quàm vulgo fidelium, cui tamen exponenda et explicanda curaverunt quæ ad instruendam fidem, informandosque mores necessaria, vel tunc opportuna judicaverint. Diebus enim ac noctibus elaborabant, ut scientiâ salutis unusquisque fidelium imbueretur.

His præmissis, nihil est cur objecto impediamur argumento : 1° quidquid Apostolis revelatum est : quidquid credendum tradiderunt Ecclesiis quas condiderant, id semper, subsecutis temporibus, *explicitè vel implicitè* creditum est. 2° Explicitè novâ in lege semper credita sunt, tùm quæ catholicæ fidei habentur fundamenta : nempe unitas Dei in tribus personis, Incarnatio Verbi, redemptio generis humani, immortalitas animæ, etc., tùm et alia dogmata, morumque regulæ, quibus planè opus sit ad institutionem verè christianam, et evangelicæ perfectioni congruentem. 3° Quamvis revelatam omnem veritatem, docente Spiritu sancto, distinctè et explicitè cognitam habuerint Apostoli, non inde consequitur debuisse Apostolos eam omnem veritatem omnibus Ecclesiis quas fundarent, distinctè et explicitè credendam proponere : tùm scripta, tùm non scripta reliquerunt Ecclesiæ documenta et instituta, ex quibus constat integrum orthodoxæ doctrinæ depositum : ex illo depromere, expressè declarare, et pervulgare pro suâ auctoritate potuit ac potest Ecclesia, quæ pro suâ sapientiâ, assistente Spiritu sancto, censuerit ad necessitates fidelium, et opportunitates temporum accommodata. 4° Id eventum manifestè comprobatum est : qui enim decreta conciliorum, constitutionesque summorum pontificum oculis ac mente aliquantùm perlustraverit, ille statim multa perspiciet, quæ olim innoxie cùm potuerint vocari in controversiam, solemnibus postea et perpetuis sancta sunt decretis, adeò ut de rebaptizantium errore exclamaverit Vincentius Lirinensis : « O rerum mira conversio ! auctores ejusdem opinionis, Catholici : consecratores verò, hæretici judicantur : absolvuntur magistri, condemnantur discipuli : conscriptores librorum, filii regni erunt, assertores verò gehenna suscipiet. » A notâ hæresis immunis est S. Cyprianus, quæ postea plaudente universo orbe catholico inusta est Donatistis.

« Hoc, ait idem Vincentius, semper, neque

« quidquam præterea, hæreticorum novitatibus
« excitata, conciliorum suorum decretis catho-
« lica perfecit Ecclesia, nisi ut, quod prius à
« majoribus solâ traditione susceperat, hoc
« deinde posteris etiam per Scripturæ chiro-
« graphum consignaret. »

Objicies 2° : Ad indicandam cui adhærendum sit, Ecclesiam, quid conferre potest pastorum successio ? talem sibi vindicant Græcorum, Syrorum, Armeniorum et Æthiopum societates. Vera Ecclesia ex particularibus coalescit Ecclesiis, quarum multæ continuam ab ætate apostolicâ pastorum suorum seriem proferre non possent ; deinde in successionem ministerii ideò esset inquirendum, ut colligeretur veritas doctrinæ : hæc autem nullâ habitâ ratione dictæ successionis decerpi potest tùm ex divinis Scripturis, tùm ex Patrum testimoniis : à quocumque etiam enuntietur, pro jure suo reverenter debet audiri, eique parendum, quidquid sit de ministrorum interruptâ vel non interruptâ successione. Hinc laicis nonnunquàm usus est Deus ad propagationem fidei : apud Indos, Evangelistarum munere functi sunt Frumentius et Adesius, referente Socrate lib. 1 Hist. cap. 15, ac Theodoret. lib. 1, cap. 23. Christianam ad religionem, ministerio feminæ adductos fuisse Iberos testantur idem Socrates, opere citato, cap. 6. Theod. lib. 1, cap. 24. Sozom. lib. 2.

Resp. : A voluntate Dei, à liberis ipsius decretis, religata pendent Ecclesiæ status ipsaque natura. Pluribus autem argumentis ostensum est, hanc esse Dei voluntatem : hoc esse à supremo Numine constitutum, ut pastorum continuâ et legitimâ successione transmitteretur sana doctrina, eoque sic propagato ministerio quæ carerent societates, illas ab Ecclesiâ Christi titulo ac veritate abhorreere ; hæc unâ adnotatione tota rescinditur objectio.

Prodierunt hæreticorum et schismaticorum sectæ quæ longam pastorum succedentium seriem ostentare posse videantur : nec tamen illam ad ævum apostolicum producere probabili ullâ ratione potuerunt : semper apparet et apparebit sanguinolentus quasi vulneris locus, quo à vivo Ecclesiæ corpore, abscissæ sunt ac projectæ : hinc ita sapienter Bossuetius : « Le moment de la séparation sera toujours si constant, que les hérétiques eux-mêmes ne le pourront désavouer, et qu'ils n'oseront pas seulement tenter de se faire venir de la source par une suite qu'on n'ait jamais vu s'interrompre : c'est le faible iné-

« vitable de toutes les sectes que les hommes
« ont établies; nul ne peut changer les siècles
« passés, ni se donner des prédécesseurs, ou
« faire qu'il les ait trouvés en possession. La
« seule Eglise catholique remplit tous les siècles
« précédents par une suite qui ne peut lui être
« contestée. La loi vient au-devant de l'Évan-
« gile : la succession de Moïse et des patriar-
« ches ne fait qu'une même suite avec Jésus-
« Christ. » (*Discours sur l'histoire universelle*,
seconde partie, chap. 30.)

Neque verò ut particularis aliqua Ecclesia, originem suam probatam faciat et apostolica censeatur, necesse est ut descendentem à temporibus apostolicis, et nunquàm intercisam pastorum suorum particularium seriem ostendat; satis est ut adunata sit, et etiamnum inhæreat Ecclesiæ quæ talem successionem meritò sibi adscribere valeat; hinc, ut scitè observat Honoratus Tournely : « Nec Irenæus, « Lugdunenses præsules quos fuerat secutus, « nec Eusebius Cæsareenses suos decessores, « nec Epiphanius Salaminenses, nec Optatus « Milevitanos, nec Augustinus Hipponenses, in « medium adducunt; sed communi consensu « in uno solo Romanorum pontificum antisti- « tum albo inscribendo conspirant. »

A legitimâ et à tempore Apostolorum ductâ necnon continuò perseverante successione non sejungitur nec divelli potest sana doctrina, custodiente illam constanter verâ Ecclesiâ quam apostolicitate demonstrandam suscepimus : at veritatem ipsam doctrinæ, quæ in singulis capitibus, proprio ac privato discutiatur examine, genuinam haberi Ecclesiæ notam pernegamus, cùm ea discussio plerisque hominibus sit impervia, eosque ludibrium objiceret omni vento doctrinæ, ut probatum est.

Quibus velit Deus, potest efficaciter instrumentis uti, ad eruendas et salvandas sedentes, in umbrâ mortis quaslibet gentes : infirma mundi quandoque, etiam post exitum Apostolorum, eligit ut confundat fortia; et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt convellat et destruat. At laici et feminæ, animarum saluti allaborantes, gentilibusque præferentes faciem Evangelii, ecclesiastico non defungebantur ministerio, sed charitatis præstabant munia, impellente Spiritu sancto, vocemque virtutis mirabiliter suppeditante.

Objicies 3° : Ad asserendam apostolicitatem, asseri priùs oportet perpetuitatem doctrinæ : quæcumque autem ad illam indagandam adhi-

beatur methodus, nimius et ad captum fide-
lium minimè attemperatus recursabit labor :
tametsi enim sisteretur intra præscriptionis
viam, hanc ipsam inire non posset vulgus
hominum : nec enim valeret per singulas
Ecclesiæ ætates excurrere, atque in illis omni-
bus indagare, num aliqua extiterint, aut
etiamnum deprehendere sit novitatis vestigia,
in eâ quam professa est, aut profitetur, doc-
trinâ, cujus proindè ad hanc apostolicitatis
normam singula exigenda sint dogmata. Quanta
hominum pars curriculum istud possit conficere?

Resp. : Absit ut ad secernendam certòque comperiendam Christi Ecclesiam, oporteat singula discutere sigillatim dogmata : via præscriptionis propositum ad scopum compendiarie magisque expedita, quæ tamen non unius est generis : alia strictè et propriè sumpta in eo posita est, ut constituto tempore, quo extra controversiam vigeat, aliquod cujus patrocinium suscipitur, determinatum dogma, ostendatur, ab illâ epochâ nullam ad ævum usque apostolicum inveniri mutationem quæ veritati dogmatis illius officiat. Utilitatis quidem plurimum ex eâ methodo percipi potest ad revincendos alios alia impugnantes doctrinæ capita. Ejusdem methodi vim ac rationem uberrimè exponit et illustrat idoneisque confirmat exemplis, auctor notissimi operis cui titulus : *Perpétuité de la foi*. Verùm tractandâ apostolicitate tanquàm Ecclesiæ notâ suppetit aliud præscriptionis genus etiam brevius, omnia simul complexum et longè facillimum : in eo ipso collocatur quod jam demonstravimus, nempe ut ostendatur Ecclesiam quæ habenda sit apostolica, non vinculum abruptis unitatis : non fuisse ab antiquiori et quæ jure possessionis gaudebat, avulsam ac disjectam. « Sed « enim, ut appositè animadvertit Tertullianus, « in omnibus veritas imaginem antecedit : post « rem similitudo succedit. » De Præscript. cap. 29. Ideòque cùm præteritas antevertere nequeant ætates hæresis aut schisma, nec suam pro arbitrio retroferre originem, nulla est hæretica aut schismatica secta, quæ novitatis impressam fronti ac indelebilem non gerat notam : quâ proindè quæ careat Ecclesia, apostolicitatem sibi ea proprio jure vindicat : hoc argumento sic urgebat hæreticos Tertullianus : « Ubi tunc Marcion, Ponticus Nauclerus « stoicæ studiosus ? Ubi Valentinus Platonice « sectator ? nam constat illos, neque adeò olim « fuisse Antonini ferè principatu, et in Catho-

« licæ primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub episcopatu Eleutherii Benedicti. » De Præscript. cap. 30. Iisdem hæreticos confodiebat telis Vincentius Lirinensis : « Quæ unquàm hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore, ebullevit? Quis unquàm hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ catholicæ universitatis et antiquitatis consensione discreverit? Quod ita esse luce clariùs exempla demonstrant : quis enim unquàm ante profanum illum Pelagium, tantam virtutem liberè præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cœlestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit adstrictum? Quis ante sacrilegum Arium, Trinitatis unitatem discindere? Quis ante sceleratum Sabellium unitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Novatianum, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem impii, quàm ut revertatur et vivat? » Commonit. 1, cap. 34. Inventâ autem et cognitâ Ecclesiâ quæ ab Apostolis, quæ à Christo Domino verè ortum duxerit, cui proinde commissæ sunt Scripturæ Scripturarumque intellectus, concreditumque illibatum fidei depositum; quin Apostolicam profiteatur doctrinam dubitare velat legitima præscriptio : hic est enim ordo præclarus et inviolatus quem ita descripsit Tertullianus : « Nec alius Patrem novit nisi Filius, et cui Filius revelavit, nec aliis videtur revelâsse quàm Apostolis quos misit ad prædicandum, utique quod illis revelavit; quid autem prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, et hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam vivâ, quod aiunt, voce, quàm per epistolâ postea. » De Præscriptione, cap. 21.

Sectionis secundae secunda pars.

Utrum Ecclesie Romanæ competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quales exposuimus.

ARTICULUS PRIMUS.

DE UNITATE ROMANÆ ECCLESIAE.

Quam asseruimus unitatem, hâc verè pollet Romana Ecclesia.

Probatur : Postulat ejusmodi unitas, ut vi-

geat in Ecclesiâ consensio, tum circa fidei professionem, tum circa debitum pastoribus obsequium, tum denique circa communionem sacramentorum : talis autem consensio palam obversatur Romanâ in Ecclesiâ : 1° *In eadem fidei professionem* conspirant quotquot Romanæ consociantur cathedræ : discrepantiam dogmatum ita exhorret suprema illa sedes, ut illos omnes à communionem suâ repellat, qui vel unum quod approbaverit doctrinæ caput, lacerare aut negare pertinaciter audeant : quid enim verò significant tot undique personantes in eam hæreticorum vel schismaticorum de ipsius intolerantiâ querimonias, nisi eam pati non posse quemquam positos à Patribus limites transilire? Refertæ sunt collectiones conciliorum censuris, quibus perstringit ipso interposito anathemate, refragantes institutionibus, quas auctoritate suâ sancientes judicaverit. Quam verò proficitur unitatem, eam nemo disturbari existimet diversitate opinionum, quibus variæ patrocinantur theologorum ejus communionis scholæ : quantumcumque dissentire inter se videantur, non recedunt à communi et apud eosdem inviolabili unitatis principio : agnoscunt omnes iudicio Ecclesiæ, propositâ quâlibet privatorum sententiâ, obsequendum ac firmiter esse inhærendum : auctoritate illius obstrictos se gloriantur ut saluberrimo nexu, quo individuum in societatem, non facto duntaxat et quasi fortuito, sed jure, divinoque ex præscripto colligantur. 2° *Romanæ Ecclesiæ consentiunt alumni circa debitum pastoribus obsequium* : summum venerantur pontificem tanquàm communem omnium patrem ac magistrum, cæteros inter episcopos auctoritate præcellentem : certatim profitentur, non aliis se adunatos pastoribus, quàm illis qui Romanæ sedis devincti sunt communionem : sponte subscribunt celeberrimo illo S. Hieronymi pronuntiato : « Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est » Epist. 14 ad Damasum Papam. Neque eò loci quæritur utrùm reipsâ Petro ejusque successoribus contulerit Christus primatum honoris et jurisdictionis; satis est ut in eam summam dignitatem et auctoritatem agnoscendam tanquàm in centrum unitatis consentiant Romano-Catholici : attenditur eorum consensûs firmitas et constantia, non ipsa veritas doctrinæ, ubi agitur de unitate Ecclesiæ : non enim per veritatem doctrinæ investigatur unitas, sed per unitatem indagatur doctrinæ veritas. 3° *Eorundem Sacramento-*

rum, Romanâ in Ecclesiâ servatur communio. Septem omninò ab omnibus hujus Ecclesiæ alumnis nec plura admittuntur nec pauciora; eorum omnium ab illis creditur propria efficacia: tum eorumdem quorundam necessitas quæ vocatur *medii*, tum aliorum necessitas quæ dicitur *præcepti*. Tribus ergo vinculis quibus constringitur ac retinetur unitas Ecclesiæ apprinè secum sunt stabiliterque conjuncti.

Solvuntur objecta. — Ex necessitate et conditionibus principii quo constituatur ac foveatur unitas.

Objicies: Ad unitatem quæ non sit *facti* duntaxat, sed *juris*, hoc est, ad veram unitatem quæ inter essentielles recenseatur Ecclesiæ proprietates, requiritur unitatis principium quod sit immutabile, et ab omnibus idem agnoscatur Catholicis: immutabile quidem, cum ab eo religata pendeat unitas quæ non possit abrumpi, quin et ipsa excidat et dilabatur Ecclesia; oportet insuper, ut principium illud ab omnibus admittatur Catholicis, seu non possit illæsa catholicâ fide repudiari: si enim absque hæresis notâ, aut aliâ censurâ possit rejici, jam haberi tanquam hæretici aut schismatici non possent, qui unitatem illo penitus innixam principio discinderent: atqui Romanâ in Ecclesiâ tale nullum extat unitatis principium. Quod enim assignatur in eâ principium unitatis ab omnibus admissum, qui dicuntur Romano-Catholici, illud positum est in conjunctione Romani pontificis cum corpore pastoralis: at ea consensio non est immutabilis: namque fieri posse docent Gallicani theologi, ut errorem fidelibus, dogmatico proponat decreto summus pontifex, et sic à corpore pastoralis dissentiat, cui perpetuam adscribunt infallibilitatem. At summo pontifici donum istud infallibilitatis adjudicant Ultramontani, nec absque ipsius approbatione deberi generalis concilii decretis arbitrantur plenum et irreformabile obsequium: hæc in discrepantiâ sententiarum, quo pacto stare possit unitatis principium, immutabile simul et indubitatum?

Resp.: Fac, quod absit, accidere ut errorem decreto approbet summus pontifex et credendum proponat fidelibus: vel ageretur de doctrinâ communi summi pontificis et episcoporum consensu jam proscriptâ, vel de doctrinâ quæ damnata nondum fuerit consentientibus summo cum pontifice episcopis: priori in hypothesi adesset immota simul et omnibus probata Catholicis regula fidei, nempè Romani

pontificis cum episcopali corpore consensio quæ nunquam potest à veritate deflectere; ergo tunc suppeteret inconcussum unitatis principium, quod omnes profiteantur Catholicis. In altero autem casu, nondum quidem definitio suppeditaretur, quæ Catholicam ad fidem pertineret, cum hæreticus haberi non possit, neque ille qui cum Ultramontanis opinetur errare posse corpus pastorale Romano à pontifice sejunctum, neque qui putat Gallicanâ cum Ecclesiâ errare posse sejunctum à corpore pastoralis Romanum pontificem. Verum si (quod avertat Deus), ederetur à summo pontifice definitio dogmatica, quæ fidelibus obtruderet errorem (id quod fieri posse negant Ultramontani), reclamaret statim, ut profiterentur ultrò Gallicani theologi, et malo incumbenti obsisteret efficaciter corpus pastorale, vel ad sanam doctrinam revocando errorem, pontificem vel ipsum ab eminente sede, si pertinax foret, dejiciendo, alterumque substituendo, qui recta teneret ac doceret. Id enim cum necessarium esset ad propulsandum scandalum, gravissimumque quod immineret Ecclesiæ periculum, dubitari non potest, quin præstandum curaret Christus Dominus, qui dilectissimæ Ecclesiæ nunquam in necessariis deesse certissimè credendus est. Præterea si tempora inciderent et rerum adjuncta, quæ ad consulendum fidei deposito et saluti fidelium, promptiorem omninò postularent, et principio unitatis, ab omnibus propugnato Catholicis, unitam definitionem, tum provideret qui omnia novit ac potest, Deus, ne temporibus illis decreto ullo indulgeret errori summus pontifex ac fidelibus suscipiendum exhiberet: etsi enim infallibilitate careat, posset profectò tunc adjuvante Deo non errare; at non potest Deus fallere promissa, tantoque in discrimine, Ecclesiam deserere. Obiter adnotare nobis liceat probandam non videri nonnullorum responsionem qui fore contendunt, ut si fortè dissideret à corpore pastoralis summus pontifex, tum quâ parte staret veritas, indicaretur ipsâ determinatione *corporis fidelium*, nec aliam afferant solutionem: non satis attendunt ita constitutam esse Ecclesiam, ejusque sic ordinatum, suadente ipsâ rerum naturâ, regimen, ut non gregem pastores, sed pastores grex in discernendâ veritate sequi debeat: hinc pastorum infallibilitate *activâ* nititur *tota corporis fidelium* passiva infallibilitas.

De facto Victoris.

Objicies : De celebrandi paschatis tempore dissentiebant à reliquis orbis christiani Ecclesiis omnes Asiæ iisque adjacentes Ecclesiae; eas, Eusebioteste, tanquam *rectæ fidei contraria sentientes* proscripsit, et à *fidelium consortio alienas pronuntiavit* Victor, Romanus pontifex; suæ tamen licet tenaces sententiæ, nunquam habitæ sunt extorres ab Ecclesiæ catholicæ communione : tunc ergo persuasum erat neque schismaticos omnes, neque excommunicatos ab unitate universalis Ecclesiæ submo-
veri.

Resp. 1° : Celeberrimæ illius controversiæ ratio et exitus, nedùm faveant tolerantismo, eidem potiùs haud leviter adversantur. Exp-
nendus primùm videtur quæstionis status : festam diem paschatis, Asianæ Ecclesiæ cen-
sebant esse celebrandam more Judæis olim præscripto, lunâ videlicet decimâ quartâ men-
sis martii in quacumque demùm diem ea luna incidisset; tumque jejuniis imponendum finem statuebant : pascha autem, in veneratio-
nem Dominicæ resurrectionis, Dominicâ die esse peragendum, aliæ judicabant totius orbis Ecclesiæ, Romana inprimis omnium mater et
magistra. Nitebantur Asiani vetustâ traditione, quam putabant et à Joanne Apostolo, qui apud Ephesum Asiæ metropolim diem ultimam obierat, et à Philippo, qui mortuus est Hiera-
poli, exortam esse, atque à S. Polycarpo aliis-
que Apostolicis viris tractam. Hæc refert Polycrates Epist. synodicâ apud Eusebium, Hist. eccles. lib. 5, cap. 24. Aliam verò tradi-
tionem à SS. Petro et Paulo aliisque Apo-
stolis profectam sequebatur romanus Pontifex, et cæteri per orbem disseminati episcopi. Asseri quidem non potest deceptum esse Poly-
craten episcopum Victori coætaneum, testi-
ficantem à S. Joanne observatum esse lunâ decimâ quartâ paschale festum : id referendo si hallucinatus sit, errorem quoque illum at-
tribui necesse est S. Polycarpo, Joannis assi-
duo, et ad omnia dicta et gesta tanti Apostoli arrecto discipulo, neque tamen suspicari licet Romanam Ecclesiam et Ecclesias quæ Romanæ
consuetudini de celebrando paschate Dominicâ die adhæserunt, errasse, dùm consuetudinem hanc à Petro et Paulo aliisque Apostolis de-
fluxisse prædicabant, cujus varietatis et dis-
criminis ratio hæc depromi potest : ad meram disciplinam, in quam varietas innoxie cadere queat, ex se ipsâ pertinet assignatio diei pas-
chati peragendo destinatæ : hinc à S. Irenæo

comparatur determinationi servandorum di-
versis temporibus jejuniorum (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24), et à Sozomeno, ipsi consuetudini Romanam apud Ecclesiam tunc receptæ, canendi semel quotannis, alleluia, primo die paschalis festivitatis (Hist. eccles. lib. 7, cap. 19) : potuit ergo accidere ut martii (cui apud Judæos respondebat mensis nisan), lunâ decimâ quartâ, quâ nempe die agnum paschalem comedebant Judæi, quâ die illum comedit Christus, pascha celebraret Joannes omnium ferè Ecclesiarum Asiæ fundator; idem eam ob causam præstandum sibi duxerunt Asiani : Romana autem Ecclesia cum aliis plurimis secuta est inveciam à Petro et Paulo aliisque Apostolis consuetudinem celebrandi Dominicâ die paschatis in resurrectionis Do-
minicæ commendationem : quæ deinde con-
suetudo pertotam, ut dicitur, invaluit Eccle-
siam. Quâ autem ratione contrariam consuetu-
dinem prohibuerit Romana sedes : quâ de causâ profligati sint postea quarto-decimani universalis Ecclesiæ judicio, tanquam hæretici, ex jam dicendis intelligetur.

2° Cùm, ut narrat S. Irenæus, « Beatissimus Polycarpus, Aniceti temporibus Romam ve-
nisset, atque inter illos de quibusdam aliis rebus modica esset controversia, statim pacis osculo se complexi sunt, de hoc capite (de die celebrandi paschatis), non magnoperè contententes : neque enim Anicetus Poly-
carpo persuadere unquam poterat ut obser-
vare desineret, quippe qui cum Joanne Domini nostri discipulo, et cum reliquis Apostolis quibuscum familiariter vixerat, cum morem perpetuò observasset, neque item Polycarpus Aniceto persuadere conatus est, cùm Anicetus eorum qui ante se fuerant presbyterorum morem sibi retinendum esse diceret; quæ cùm ita se haberent, communicârunt sibi invicem. » (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24.) Significare videtur eò loci S. Irenæus, non à Joanne solùm, sed à reliquis indiscriminatim Apostolis observatum fuisse eum qui apud Asianos inoleverat celebrandi paschatis morem ; Eusebius verò testatur et constat derivatum esse à plerisque Apostolis morem Asianæ consuetudini contrarium : conciliari possunt illa sibi mutuò in speciem adversantia testimonia, si nempe dicatur vel *per reliquos Apostolos*, non intellexisse S. Irenæum, omnes Apostolos, sed ex iis nonnullos quibuscum familiariter vixerat S. Polycarpus, vel primævis temporibus, antequàm per varias mundi plagas

disseminarentur Apostoli, et cū in Palestinā degerent, illos in celebrando paschate secutos esse pariter œconomīæ causā, morem Judæorum; at dispersos deinde et gratiæ Dei traditos, alium tenuisse sapienter usum, quem scilicet opportunum sanctissimoque proposito congruum iudicaverint: neque post illam Apostolorum dispersionem, qui morabatur Smyrnæ S. Polycarpus, potuit cum eorum singul's familiariter conversari.

3° Se Iem Romanam tenente Victore exarsit de constituendā die paschatis, controversia, quæ antea sedatis agebatur animis; compellere voluit Asianos ad consuetudinem illam abdicandam, quam ut à Patribus suis acceptam studiosè sectabantur. « Synodi ob id cœtusque « episcoporum conveniēre: » eas synodos sigillatim commemorat Eusebius (Hist. eccles. lib. 5, cap. 23), « atque omnes (extra Asiam) « uno consensu ecclesiasticam regulam universis fidelibus per epistolas tradiderunt: « ne videlicet ullo alio quā Dominico die, « mysterium resurrectionis Domini unquā « celebretur: Episcopis verò Asiæ, qui morem « sibi à majoribus traditum retinendum esse « acriter contendebant, Polycrates præerat; » hic porrò synodicā in Epistolā quam ad Victorem et ad Romanæ urbis Ecclesiam scripsit, consuetudinem hanc revocat ad regulam fidei (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24), atque hæc subdit: « Scripturam sacram omnem perlegi: nihil moveor iis quæ nobis ad formidinem intentantur: etenim ab illis qui me longè majores erant, dictum scio: Obedire oportet Deo magis quā hominibus. » (Ibid.) Videbatur ergo Polycrates Ecclesiæ Romanæ aliarumque omnium Asianis repugnantium consuetudinem reprobare tanquā spuriam, à regulā fidei divinisque præceptionibus abhorrentem. His indignatus Victor, « illicō omnes « Asiæ vicinarumque provinciarum Ecclesias, « tanquā contraria rectæ fidei sentientes, à « communione abscindere conatur, datisque « litteris, universos qui illic erant fratres proscrivit, et ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos esse pronuntiat. » His verbis fulmen excommunicationis non vibrasse Victorem, sed comminatum, affirmant multi istis ducti momentis: Asianas Ecclesias Victor *abscindere conatur*, ergo non abscindit. Victorem S. Iræneus scriptis admonet ne integras Dei Ecclesias morem sibi à majoribus traditum custodientes à communione abscindat. Ergo communionem Victor illis non ademeral. S. Iræneo idem

quod Eusebius, tradunt S. Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiast. cap. 35; Photius in Bibliothecā; Nicephorus Hist. Eccles. cap. 38. Latam reipsā fuisse in Asianos à Victore excommunicationem contendunt alii, quorum argumenta ad hæc revocantur: Asianas Ecclesias à *communione conatur abscindere*. Qui hæreat in minis, ille non irrogare nititur pœnas, sed ne irrogandis detur locus, comminando præcavet. Censurā perstringit Asianos Victor, eosque *communione expertes* declarat; significantioribus verbis poteratne latam enuntiare excommunicationem? Ipsum autem cū rogat sanctus Iræneus ne Asianos inveteratæ apud ipsos consuetudini insistentes abscindat, idem est ac si precaretur ne jam latæ excommunicationis executionem prosequatur et urgeat; idem quoque postulabant alii non pauci episcopi, Victorem enixè exhortantes, « ut ea « potius sentire vellet, quæ paci et unitati, « charitativè erga proximum congruebant. » (Euseb. Hist. eccles. lib. 5, cap. 24.)

4° Haud quidem dubium videri debet, annuisse Victorem, et concessisse votis et hortamentis tot pietate et studio pacis insignium præsulum, sancti præsertim Irænei, de quo sic loquitur Eusebius (ibid. in fine capitis): « Irenæus quidem nomini suo verè respondens (quo pacificus designatur), sed etiam vitæ instituto, hæc monuit et allegavit, nec verò ad Victorē solum, sed ad multos alios Ecclesiarum antistites, de quæstione propositā litteras in eandem sententiam misit. » Certè nisi à proposito destitisset Victor, communionemque, si ablata sit, Asianis restituisset, non tacuisset Eusebius acerbam hanc agendi rationem, nec tot episcoporum quæ undique percerebuisent, querimonias; compositam tunc fuisse indicat Sozomenus controversiam, eā lege ut Asiani consuetudini quidem suæ inhærent, si vellent, quin tamen Romanæ Ecclesiæ morem aliarumque Ecclesiarum improbarent ac traducerent tanquā à regulā fidei alienum Deoque prohibente inductum; statutum est « ut singuli festum prout consueverant, celebrantes, à mutuā inter se communione nequaquā discederent, » cujus ineundæ concordie ratio ista redditur: « Neque enim in omnibus Ecclesiis, quamvis eandem fidei doctrinam profiteantur, easdem traditiones per omnia similes reperire licet. »

5° Gestorum ea series si consideretur, perspectum erit nihil indè concludi posse quod suffragetur tolerantismo: ut enim factis illis

sincère expositis adjuvaretur, probandum esset Asianos, retentâ nihilominus Ecclesiae catholicae communione, vel fuisse à Victore percussos anathemate, eoque ad exitum deducto, nec revocato, vel ab eisdem sic violatam esse auctoritatem, ut crimen schismatis incurrerent, vel definitam Ecclesiae doctrinam aliquam partem, contumaciter negasse: at genuinam controversiam totius enarratione ostenditur aut emissum non fuisse Asianas in Ecclesias excommunicationis fulmen, aut confestim repressum effectuque prohibitum. Non impegerunt in schismatis crimen Asianae Ecclesiae; non refugerunt ineundam cum Romanâ sede communionem, nec Victoris alicui decreto parere detractaverunt, ejus executioni non obstiterint alii episcopi, et à quo, si latum fuerit, promovendo statim non destiterit. Dogma nullum impugnârunt aut reprobaverunt ab Ecclesiâ definitum. Meram ad consuetudinem non ad dogma, ut observavimus, spectabat agitata de die celebrandi paschatis tum controversia, summum pontificatum cum Victor obtineret: habiti sunt quidem hæretici, vel si minus propriè, saltem schismatici post synodum Nicænam Quarto-Decimani: hanc certò labem contraxerunt tum quia Ecclesiae universae Dominicâ die pascha celebrari tunc jubentis auctoritatem aspernati sunt, tum quia longè aliter animo affecti ac priores de quibus locuti sumus, indulgerent Judæorum perviciaciam, quasi adhuc vigerent cæremonialia legis Mosaicæ instituta, quibus olim lunæ quarto-decimæ mensis nisan paschale festum illigatum est. De facto Victoris legi possunt Baronius, Tillemont, de Marca, etc.

Neque duntaxat nihil prodest tolerantium partibus mota olim de die celebrandi paschalis controversia, verum etiam grave illis infligit vulnus; fatebuntur enim tolerantes, Romanâ in Ecclesiâ persuasum fuisse, posse illos à consortio fidelium dimoveri, qui auctoritati primæ sedis contumaciter oblectentur: Asianos si quidem à communione catholica Ecclesiae abscindere conatus sit S. Victor Romanus pontifex; quicumque illum deterruerunt episcopi ab inferendâ Ecclesiis Asianis excommunicatione, vel eadem executioni mandandâ, illi eo nitebantur principio, quod à charitate et regiminis Ecclesiastici moderatione alienum esse videretur, integras Ecclesias eandem cum reliquis fidem profitentes, à communione fidelium, meram ob diversitatem consuetudinis excludere; idem et vehementius conquerebantur Asiani: quâ disceptandi et agendi ratione,

nonne demonstratur orbis Christiani omnes episcopos consensisse in confitendum, ab unitate Ecclesiae Catholicae disjungi posse ac debere potiori jure, quicumque vel unum dogma fidei sigillo consignatum labefacere pertinaciter attentaverint, etiamsi inter illa minimè repositum, quæ tolerantibus *fundamentalia* nuncupant.

De facto S. Cypriani.

Objicies: Neminem latet quo animorum æstu baptismum à quibuscumque hæreticis collatum respuerint episcopi multi tum Africani, tum Asiatici, quos inter eminebant SS. Cyprianus et Firmilianus; eorum conatibus restitit pro viribus Romanus pontifex S. Stephanus: ipsis omnibus ahæneum veluti murum opposuit illud effatum: *Nihil innovetur nisi quod traditum est.* Quæstio illa in earum refertur numerum quæ dogmaticæ vocantur: opinioni suæ constanter inhæserunt SS. Cyprianus et Firmilianus: quos quidem, à communione fidelium et viâ salutis alienos si habuisset Ecclesia, eosdem non duxisset sanctorum albo, ut cœlestis compotes beatitudinis inscribendos. Possunt igitur inter viva Ecclesiae membra illi etiam adscribi, qui dogmaticis in quæstionibus Romanæ sedis iudicio diremptis, et anathemate interjecto sancitis, errorem sectati obfirmato fuerint animo, eundemque fidelibus quantum in ipsis, ingerere conati.

Resp. 1°: Spectare ad ipsum dogma fatemur motam olim de baptismo hæreticorum controversiam: at simul constat eam nondum tunc fuisse Ecclesiae catholicae auctoritate adjudicatam et definitam. Audiatur S. Augustinus tantopere tantæque sagacitate eâ in quæstione debellandis Donatistis intentus. Non locupletior, non fide dignior testis proferri potest. « Cum tanti, inquit, meriti, tantæ Ecclesiae, tanti peccatoris, tanti oris, tantæ virtutis episcopus (S. Cyprianus), aliud de baptismo arbitraretur, quàm erat diligentius inquisita veritas firmata, multique ejus collegæ, quamvis nondum liquidò manifestatum, id tamen tenerent, quod præterita Ecclesiae consuetudo, et postea totus catholicus orbis amplexus est, non se ille tamen à cæteris diversa sentientibus, separatâ communione disjunxit; et hoc etiam cæteris persuadere non destitit, ut invicem sufferrent invicem in dilectione, studentes servare unitatem spiritûs in vinculo pacis. » (Lib. 1, de Baptismo, cap. 18.) Eodem lib. asserit quod « aliud alii de istâ quæstione salvâ pace sentirent, donec universali con-

« cilio unum aliquid eliquatum ; quòd ille vir
 « sanetus (S. Cyprianus) de baptismo aliter sen-
 « tiens quàm se res habebat, quæ postea pertrac-
 « tata et diligentissimâ consideratione firmata
 « est, in catholicâ unitate permansit, et cha-
 « ritatis ubertate compensatum est et passionis
 « falce purgatum. » (Lib. 1, de Baptismo, cap. 18.)
 « Nondùm erat diligenter illa baptismi quæstio
 « pertractata, sed tamen saluberrimam consue-
 « tudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque
 « schismaticis et hæreticis corrigere quod pra-
 « vum est, non iterare quod datum est. » Ibid.
 cap. 29.

Disertissimis illis S. Augustini testimoniis
 evincitur, tempore S. Cypriani nondùm fuisse
liquidò manifestatum, eliquatum quid de baptis-
 mate hæreticorum sentire ad tutandum fidei
 depositum oporteret ; *nondùm erat diligenter*
illa baptismi quæstio pertractata ; nondùm ergo in
 hæreticis numerabantur, nec tunc numerandi,
 qui spurium et nullum dicerent administratum
 ab hæreticis baptismum. « Consuetudinis ro-
 « bore tenebatur orbis terrarum, et hæc sola
 « opponebatur inducere volentibus novitatem.
 « quia non poterant apprehendere veritatem :
 « postea tamen dùm inter multos ex utrâque
 « parte tractatur et quæritur, non solum in-
 « venta est, sed etiam ad plenarii concilii auc-
 « toritatem roburque perducta. » Ibid. lib. 2,
 cap. 8. Negantibus igitur valere præstitum ab
 hæreticis baptisma, nullum tum objiciebatur
 universalis Ecclesiæ dogmaticum decretum :
 obtendebatur quidem veneranda et inveterata
 consuetudo, sed cui obsistendum putabant
 convocatis conciliis numerosæ Ecclesiæ, qui-
 bus præsidebant commendandi tum pietate,
 tum eruditione episcopi ; momentis suis dùm
 librata expendebatur quæstio, nondùm ad ex-
 plicitam et claram Ecclesiæ universalis defini-
 tionem adducta, non hæreticis, non schisma-
 ticis accensebantur rebaptizantes.

2º Nec ipse illos à communione suâ deiecit
 S. Stephanus ; excommunicationis minas tan-
 tummodò intentavit. Istud indicat ipse S. Cy-
 prianus, dùm summum illum pontificem, ex-
 probrantis animo ita compellat : « Dat honorem
 « Deo, qui hæreticorum amicus et inimicus
 « Christianorum, sacerdotes Dei, veritatem
 « Christi, et Ecclesiæ unitatem tuentes, absti-
 « nendos putat. » Non solum *abstinendos*, sed
 planè à consortio fidelium abstractos dixisset
 S. Cyprianus, si reipsâ fuisset excommunica-
 tus : id enim ad vituperandam S. Stephani
 agendi rationem conferre multò magis videba-

tur (Epist. ad Pompeianum, inter Cyprianas 74).
 Non semotum fuisse à communione adversan-
 tium sibi præsumit S. Cyprianum testatur his
 verbis S. Hieronýmus : « In communione eo-
 « rum permansit, qui sententiæ suæ contra-
 « ierant. » (Dialogo contra Luciferianos, tomo
 4 operum S. Hieronymi.)

Idem multoties declarat S. Augustinus :
 « Ecce, inquit, duo erant, ut de aliis taceam
 « qui diversa sentiebant, eminentissimarum
 « Ecclesiarum, Romanæ scilicet et Carthaginen-
 « sis episcopi, Stephanus et Cyprianus, ambo
 « in unitate catholicâ constituti ; multi cum illo,
 « pauci cum isto etiam sentiebant, utrique cum
 « eis in unitate consistentes. » (Lib. de unico
 Baptismo, contra Petilianum, cap. 14.) Quamvis
 commotius, sed fraternè tamen indignarentur,
 (SS. Stephanus et Cyprianus) « vicit tamen
 « pax in cordibus eorum, ut in tali discepta-
 « tione, nullum inter eos schismatis malum ori-
 « retur. » (Lib. 5, contra Donatistas, cap. 25.)
 Citato jam loco contra Petilianum causam pan-
 dit propter quam inter illos steterit unitas com-
 munionis : « Hoc facit sanitas pacis, ut cum
 « diutius aliqua obscuriora quærentur, et prop-
 « ter inveniendi difficultatem, diversas pariunt
 « in fraternâ disceptatione sententias, donec
 « ad verum liquidum perveniatur, vinculum
 « permaneat unitatis, ne in parte præcisâ re-
 « maneat insanabile vulnus erroris. » Epist. ad
 Xistum Romanum pontificem secundâ de Bap-
 tismo hæc refert Dionysius Alexandrinus de
 Stephano, cujus in locum successerat Xistus.
 « Antea quidem litteras scripserat de Heleno
 « et de Firmiliano, de omnibus denique sacer-
 « dotibus per Ciliciam, Cappadociam cunctas-
 « que finitimas provincias constitutis, sese ob
 « eam causam ab illorum communione disces-
 « surum, quòd hæreticos rebaptizarent. » (Eu-
 seb. Hist. ecclesiast. lib. 7, cap. 5.)

3º Quæ tempore S. Cypriani, controversia,
 tantâ contentione versata est, ea ipsa perspi-
 cum nobis subministrat de necessitate com-
 munionis individuae testimonium ; apud omnes
 de baptismo hæreticorum dissentientes, id erat
 concessum et inconcussum, jacere alienos et à
 communione ecclesiasticâ, et ab æternâ salute
 hæreticos. Eo illos nomine, hoc est, quia uni-
 tati Ecclesiæ repugnantes, vero defraudari
 baptismate asserunt SS. Cyprianus et Firmi-
 lianus eisdemque assentientes episcopi. « Si id-
 « circò, ait S. Cyprianus, apud hæreticos Ec-
 « clesia non est, quia una est et dividi non
 « potest, et si ideò illic Spiritus sanctus non est,

« quia unus et esse apud profanos et extraneos
 « non potest, utique et baptisma, quod in eâ-
 « dem unitate consistit, esse apud hæreticos
 « non potest, quia separari neque ab Ecclesiâ,
 « neque à Spiritu sancto potest. » (Epist. ad
 Pompeianum.)

« Cùm nobis et hæreticis, ait S. Firmilianus,
 « nec Deus unus sit, nec Dominus unus, nec
 « una Ecclesia, nec fides una, sed nec unus
 « spiritus, aut corpus unum, manifestum est,
 « nec baptisma nobis et hæreticis commune
 « esse posse, quibus nihil est omninò commune. »
 (Epist. ad S. Cyprianum contra Epist. Ste-
 phani.)

Legantur subscriptiones episcoporum qui
 tertiam in synodum Carthaginensem conven-
 rant; eodem nituntur principio ad rebaptizan-
 dos hæreticos. Sic, v. g., Cæcilius à Bilita : « Ego
 « unum baptisma in Ecclesiâ solâ scio, et extra
 « Ecclesiam nullum; non apud hæreticos, ubi
 « spes nulla est. » Sic Crescens à Cirta : « Cen-
 « seo omnes hæreticos sive schismaticos qui ad
 « catholicam Ecclesiam voluerint venire, non
 « ante ingredi, nisi exorcizati et baptizati fue-
 « rint. » Hæreticos ergo schismaticos commu-
 nione Ecclesiæ carere, atque extra viam salutis
 vagari persuasum habebant pariter et rebapti-
 zantes, et Stephanus cum omnibus qui veram
 tenerent de baptismo, quam tuebatur doctri-
 nam. Ponderentur hæc verba : « Si quis à
 « quâcumque hæresi venerit ad nos, nihil in-
 « novetur nisi quod traditum est, ut manus ei
 « imponatur ad poenitentiam. » Credebatur
 ergo interclusum quibuslibet hæreticis ad sa-
 lutem aditum, qui reserandus esset imponendis
 manibus ad poenitentiam.

Inst. 1° : Dictum est intra minas excommu-
 cationis hæsisse S. Stephanum; ut quid igitur
 de vibrato anathematis fulmine abruptâque
 unitate conqueritur his verbis S. Cyprianus :
 « Præcepit (Stephanus) nihil innovari nisi quod
 « traditum est, quasi innovet qui unitatem te-
 « nens, unum baptisma uni Ecclesiæ vindicat,
 « et non ille utique, qui unitatis oblitus,
 « mendacia et contagia profanæ tinctionis usur-
 « pat ? » Idem reperire est in concilio tertio
 Carthaginensi : « Superest ut de hâc ipsâ re
 « quid sentiamus proferamus, neminem judi-
 « cantes, aut à jure communionis aliquem, si
 « diversum senserit, amoventes : neque enim
 « quemquam nostrûm episcopum se episco-
 « porum constituit, aut tyrannico terrore,
 « ad obsequendi necessitatem collegas suos adi-
 « git. » Eâ præmonendi ratione haud obscurè

significatur, non comminatum duntaxat, sed
 reverà protulisse sententiam Stephanum, quâ
 voluerit ab unitate Ecclesiæ segregatos, qui
 baptizari ab hæreticis validè non posse judica-
 verint.

Resp. : Hæc verba in priori testimonio rela-
 ta, *unitatis oblitus*, revocantur ad unitatem
 non communionis, sed baptismi. Redarguit S.
 Stephanum S. Cyprianus, quasi unum esse
 baptisma ille negaverit, dùm ab hæreticis non
 conferri verum baptisma declaravit. Hanc esse
 genuinam objecti testimonii interpretationem
 fatebitur, quisquis animadvertendum curave-
 rit non hic increpari à S. Cypriano, Stepha-
 num, propter latam aut saltem intentatam ab
 ipso excommunicationem, sed propter usurpa-
 ta (ut verbis S. Cypriani utamur), *profanæ
 tinctionis contagia*, seu pro rato habitum hære-
 ticorum baptisma. Alterum verò testimonium
 mox adductum, non gravius facessit negotium :
 tametsi enim solas excommunicationis minas
 proposuerit S. Stephanus, cùm ad inferendam
 non obsequentibus poenam, ille paratum sese
 exhibeat qui eandem comminatus sit, id satis
 esse putavit S. Cyprianus ut diceret : « Su-
 « perest, ut quid singuli sentiamus, proferamus,
 « neminem judicantes, aut à jure communionis
 « aliquem, si diversum senserit, amoventes. »
 Profitetur nolle se cuiquam diversa sentienti
 communionem adimere, quod quidem dicere
 de illo potuit, qui excommunicationem fuerit
 minatus, licet idem poenam hanc non irroga-
 verit; præterea de injecto terrore quo ad
 obsequendi necessitatem adigantur rebaptizan-
 tes, conquestus est S. Cyprianus : terror ille
 ad excommunicationis minas potius quàm ad
 excommunicationem jam latam ex semetipso
 refertur.

Inst. 2° : Epist. ad S. Cyprianum, contra
 epist. S. Stephani, Romanum hunc pontificem
 sic compellat S. Firmilianus : « Lites et dis-
 « sensiones quantas parâsti per Ecclesias totius
 « mundi ! Peccatum verò quàm magnum tibi
 « exaggerâsti, quando te à tot gregibus scidisti !
 « Excidisti enim te ipsum, noli te fallere. »
 Deindè affirmat, tam acerbè fuisse à Stephano
 exceptos Africanorum legatos « ut eos nec ad
 « sermonem communis saltem eloqui admitti-
 « teret; tum etiam ut præciperet fraternitati
 « universæ, ne quis eos in domum suam reci-
 « peret, ut venientibus non solum pax et com-
 « munitio, sed et tectum et hospitium nega-
 « retur. »

Resp. : Quæ hâc in epistolâ funduntur et

aggeruntur in S. Stephanum convicia, expositæ mox narrationi detrahunt fidem, quæ procul dubio pœnitentiâ et charitate diluenda curavit S. Firmilianus : obruenda penitens silentio viderentur, nisi elevandi ipsius hoc in negotio testimonii necessitas cogeret : conflare Stephano invidiam conatur, tanquàm *schismatico, ab unitate ecclesiasticâ apostatæ, ab omnium abstinenti communione, cum disseminatis per totum mundum episcopis dissidentibus, pacem cum singulis vario discordiæ genere rumpenti, apertæ et manifestæ stultitiæ convicto, perfidiâ et proditione Judam æmulanti, omnibus peiori hæreticis, pseudo-Christo, pseudo-Apostolo, doloque operario.* Quis non intelligat ab animo tunc impotenti ac præcipiti, inflammato iracundiâ, tot contumelias et opprobria proficisci? Non ergo mirandum, qui sic affectus tum fuerit, illum verba et facta S. Stephani exaggerasse ultra modum, minas excommunicationis pro ipsâmet excommunicatione imprudenter habuisse, id expertum quod homini turbatis oculis diversa conspicienti solet obtingere, ementitâ nimirum illa sub specie apparere; auscultandum potius SS. Augustini, Hieronymi, Dionysii, pacatâ nec præoccupatâ mente disserentium testimoniis aliisque monumentis quæ S. Stephanum inter et S. Cyprianum indivulsam permansisse testantur unitatis ecclesiasticæ communionem.

De facto S. Meletii.

Objicies : Antiochenam ad sedem ab Arianis promotus fuerat Meletius Sebastanus episcopus : sublimem hunc locum jam obtinebat Paulinus sanctitatis famâ commendandus : non potius est Meletius Damasi Romani pontificis communionem, quam retinendæ unitati ecclesiasticæ necessariam judicant Catholici Romani : hinc ad Damasum ita scribebat S. Hieronymus : *Non novi Vitalem, Meletium respuo.* Quin etiam hæreseos eundem non obscure insinulavit idem S. doctor in Chronico : « Synodus Antiochiæ à Meletio et suis facta, in quâ homousio (consubstantiali) anomæoque rejecto, medium inter hæc, homoiousion (naturâ simile) Mace- donianum dogma vindicârunt. » Quis tamen audeat magnum hunc Meletium sanctorum catalogo inscriptum, tanque splendidum christianæ præsertim mansuetudinis exemplar, ab Ecclesiæ sinu ablegatum, atque extra viam salutis constitutum suspicari? Ergo schismaticos potest Ecclesia catholica sinu suo complecti.

Resp. : Illic paucis enarrandum Antiochenæ

schisma Ecclesiæ : translato à sede Antiochenâ ad Constantinopolitanam Eudoxo, in subrogandum illi Meletium consenserunt anno 360 cum Arianis pars maxima Catholicorum : electionem ejus improbârunt Eustatiani, quia electus esset suffragantibus ipsis Nicænæ fidei infensissimis hostibus. Arianorum spem ac vota cum apertè fefellisset Meletius propugnandâ strenuè coram imperatore Constantio Christi divinitate, in exilium amandatus est, atque in hujus locum suffectus Arianæ impietatis tenacissimus Euzoius; tum Meletii communionem Eustatiani, Euzoi verò omnibus catholicis refugientibus, Antiochenum in episcopatum temerè ordinavit Paulinum (sanctissimum licet virum), Lucifer Calaritanus antistes; hinc obfirmatum schisma, quod ut dimoveretur, hoc proposuit ineundumque curavit pactum cum Paulino Meletius, Antiochenam ut Ecclesiam communi consilio moderarentur, atque alterutro vitâ funeto, qui superstes foret, solus ille, nullo adscito in consortium, sedem hanc obtineret : utroque tamen mortuo non statim extinctum fuit schisma, cujus ulterior expositio institutum nostrum non attinet. Jam vindicare à schismatis labe Meletium ardui laboris non est. Abs re non erit præmittere nullâ unquam excommunicatione à Damaso Romano pontifice, nullâ unquam ab occidentalibus episcopis, nec ab ipso Paulino, nedum à Catholicis Orientalibus perculsum illum fuisse. Non eâ privatus est Romani pontificis communionem, quæ constituendis Ecclesiæ membris habeatur necessaria, sed aliâ illis notissimâ temporibus, quæ ab illâ quam adimit major excommunicatio, longè distinguitur. Ea, ut rectè observat Honoratus Tournely, quatuor ferè capitibus, inter coepiscopos continebatur : mutuâ visitatione, solemni celebratione in collegarum diœcesi, mutuâ litterarum quæ formatæ et commendatitiæ dicebantur, missione et acceptatione, suffragiis denique et consensu in conciliis. Inde servatis servandis, et habitâ ratione primatûs, colligi potest, in quo sita esset Romani pontificis cum Ecclesiæ catholicæ episcopis ea communio, quæ episcopalis nuncuparetur.

Sedem Antiochenam non invaserat, non amiserat, Meletius pacis semper amantissimus : hanc eâ mente conscenderat, ne fortè si renueret, Arianus, qui gregem tanquàm lupus discerperet, intruderetur episcopus. *Ex ignorantia veritatis*, seu modi quo et affectus et electus fuerit Meletius, episcopatu illum abdicandum Occidentales judicârunt, *virum Dei*

admirabilem, ait S. Basilius, Epist. 349. Cæterum divulgatâ pactione quam dissipando dissensionum fomiti Meletius inierat cum Paulino, nullum jam apparuit denegatæ ipsi à Romano pontifice communionis vestigium, nec ullo modo vocatus est deinceps in suspicionem arianismi, à quo semper abhorruit. Suppetunt inconcussa celeberrimorum inter Orientales episcopos testimonia, quibus abundè constat, quantum et catholicæ addictus fidei, et à schismate alienus esset. S. Basilius Magnus, laudato impensè Meletio propter defensam invicto animo Nicænam fidem, subiungit, Epist. ad S. Epiphanium : « Ad hunc usque diem in communione habemus illum per Dei gratiam, et si Dominus dederit, sumus habituri, quin et Papa (commune hoc erat episcopis nomen), beatissimæ memoriæ, Athanasius, Alexandriæ profectus, in votis habebat communionem cum ipso inire, sed vafri nonnullorum consiliis actum est, ut in aliud tempus distulerit hanc unionem. » Habitâ in ejusdem funere facundâ oratione, hoc inter cætera de illo testimonium perhibuit S. Gregorius Nyssenus : « Auxit nobis nunc merum Apostolorum, novus apostolus, qui cooptatus est in ordinem Apostolorum : traxerunt enim sancti ad se moribus consimilem, athletam, athletæ coronatum, coronati, animo castum, corde puri, præconem sermonis, ministri sermonis. » Providente Deo factum esse testatur S. Chrysostomus, ut Constantinopolim adveniret S. Meletius quo tempore haberetur secundum generale concilium, « ut qui erant ubique terrarum episcopi, tanquam archetypum exemplar illius sanctitatem intuiti, sui in hoc munere officii certissimam regulam haberent, quemadmodum oporteret administrare et regere Ecclesias. » Homil. 47. Quo studio arderet tutandæ fidei declarat exilium duplex quod honorificâ eâ de causâ passus est. Jubente scilicet imperatore minorem in Armeniam ejectus, at inde revocatus à Juliano apostatâ, qui exulibus episcopis proprias in sedes reditum concesserat, rursus postea exilio mulctatus fuit à Valente, Catholico primùm, Ariano deindè principe cui Arianas in partes trahere ipsum adnitenti constantissimè restiterat. Quantum verò schismati repugnaret, patet ex dictis, et planum faceret vel sola illa pactio inita cum Paulino, quam ita commemorat Theodoretus, Hist. ecclesiast. lib. 5, cap. 3 :

« Meletius vir omnium mortalium mitissi-

mus, amanter simul ac leniter Paulinum his verbis compellavit : Quandoquidem harum ovium et mihi Dominus ipse curam commisit, et tu aliarum curam suscepisti, ovesque inter se in religione consentiunt, jungamus greges amicè, et contentionem de primatu deponamus : gregemque in commune pascetes, communem eis curam ex æquo impendamus. Quòd si cathedra in medio posita contentionem facit, eam ego auferre conabor ; posito enim super illâ Evangeliorum libro, nos ex utrâque parte sedeamus : ac si quidem ego prior ex hac vitâ discessero, tu solus, ô amice, præsulatum totius gregis obtine : si verò id tibi prius contigerit, tum ego, prout potero, gregis curam geram. Et divinus quidem Meletius amanter et placidus ista dicebat, Paulinus verò conditionem oblatam accipere noluit. » Quid ergo respondendum objecto S. Hieronymi testimonio ? Falsis deceptis rumoribus, immeritò scripsit repudiatam esse Antiochenâ in synodo, à Meletio aliisque ipsi adhærentibus episcopis vocem *homousion*. Symbolum quippe Nicænum expressè professi sunt, et vocem illam libello inseruerunt quem Joviniano imperatori obtulere, suis obsignatum subscriptionibus. « Ne, inquit, in eorum numero qui doctrinam veritatis adulterare student, habeamur, visum est religioni tuæ significare, quòd fidem concilii jam olim Nicææ congregati, et approbemus et teneamus : quandoquidem vocabulum *consubstantialis*, quod quibusdam videtur novum et insolens, est probè à Patribus, ac tutâ interpretatione explanatum, ita ut significet Filium ex Patris substantiâ genitum esse, et similem esse Patri secundum substantiam. » Socratis Hist. Eccles. lib. 3, c. 25. Falsò quoque præjudicaretur vocem *ὁμοούσιον*, ex se ipsâ cum dogmate Macedoniano esse indivulsè conjunctam : ea vox variè usurpata est, modò in catholicum, modò erroneum in sensum adducta. Qui vocem *ὁμοούσιον* rejicerent, et voce *ὁμοούσιον*, uterentur, non eo solo nomine illos esse erroris inculpandos testatur apertè S. Athanasius, lib. de Synodis. « Adversus eos, ait, qui omnia synodis scripta recipiunt, de solo autem consubstantiali ambigunt, non ut adversus inimicos affici nos decet. » Et iterum : « Ut fratres cum fratribus disceptamus, ut cum quibus nobis eadem sit sententia, controversia autem de verbis. » Idem sentiebat S. Hilarius : « Caret, fratres, inquit, similitudo naturæ suspicione con-

« tumeliæ : nec potest videri Filius idcirco in
 « proprietate naturæ non esse, quia similis
 « est, cum similitudo nulla sit, nisi ex æquali-
 « tate naturæ (Patrem inter et Filium); æqua-
 « litas autem naturæ non potest esse, nisi una
 « sit. »

De facto Euphemii et Macedonii.

Objic. : Negari non potest vera inter ac viva
 Ecclesiæ catholicæ membra meritò recenseri
 Euphemium et Macedonium viros insigni pie-
 tate præditos, quorum unus in sanctorum nu-
 merum relatus est ab Ecclesiâ Græcâ, alter ab
 Ecclesiâ tum Græcâ, tum Latinâ, eundem in
 ordinem tot jam à seculis adscriptus est. Atta-
 men Ecclesiæ Romanæ communione ad mor-
 tem usque caruerunt. Obstinato schismate,
 dehortantibus licet et increpantibus Romanis
 pontificibus permanserunt ab illâ disjuncti :
 noluerunt Acacii communionem deserere, ho-
 minis à Romanâ sede justissimè proscripti,
 manifestisque et gravissimis criminibus ob-
 stricti : hæresis enim Eutychianæ acerrimum
 sectatorem Petrum Moggum, Alexandrinæ
 sedi, de quâ dejectus fuerat, restituit ; con-
 dendi *Henotici*, unde Ecclesiæ plurima incu-
 bauerunt mala, auctor extitit : eo jubente
 detrusi sunt in carcerem, et ad asserendum
 Petro Moggo episcopatum compulsi per vim,
 legati quos miserat Felix sanctissimus ponti-
 fex, cujus monita annis quinque contempse-
 rat : juridicè depositus et excommunicatus,
 nedùm obtemperaret melioremque ad mentem
 se reciperet, nomen Felicis, per summam au-
 daciam è sacris dypticeis abrasit : sic aggrava-
 tum obfirmatumque est schisma, cui consensisse
 Euphemius et Macedonius hoc ipso censeantur,
 quòd Acacii tot implicati flagitiis condemnatio-
 nem obstinatè detrectaverint. Sic indulgebant
 tam exitioso schismati quo laboravit Constan-
 tinopolitana sedes annis fermè triginta quin-
 que ; donec urgente Hormisdâ summo ponti-
 fice, sacris è tabulis expunctum fuerit nomen
 Acacii. Neque ad illos excusandos opponatur
 eosdem à damnatione Acacii per œconomiam
 opportunumque condescensum abstinuisse, ne
 severius agendo exacerbarent eorum animos,
 qui Acacio velificantes, novos instaurandæ
 paci aggerebant obices : præcludit hæc diver-
 ticula ipse Gelasius Papa in responsione ad
 obtendentem eadem illa Euphemium : « Ca-
 « tholicâ apostolicâque communione, inquit, ad
 « hæreticam damnatamque prolapsos vos vi-
 « detis, cognoscitis, non negatis. Et non solum

« vos in infimis jacere delectat, sed etiam in
 « superiore manentes sede vultis impelli : con-
 « descendere nos vobiscum invitatis ad ima de
 « summis, nos coascendere vos nobiscum ro-
 « gamus ad summa de imis. » Hinc Hormisdas
 in rerum agendarum indiculo, quem profectu-
 ris Constantinopolim legatis dedit, cum pri-
 mum significavisset, damnandos cum Acacio
 Euphemium et Macedonium aliosque illius se-
 quaces, rigorem istum eodem in libello sic
 temperat, ut in Romanæ sedis communionem
 non esse adsciscendum decernat Joannem
 Constantinopolitanum tunc episcopum, nisi
 prius sacris è dypticeis delenda curaverit illo-
 rum nomina, qui Acacii communioni adhæse-
 rint. Communionis illius participes anathe-
 mate fuisse percussos testantur querelis suis
 Orientales in Epistolâ ad Symmachum Roma-
 num pontificem : « Si propter Alexandrino-
 « rum, inquirunt, aut magis Eutychianorum
 « amicitiam, qui aversantur et anathematizant
 « sanctissimum et beatissimum Papam Leonem,
 « vel in Chalcedone habitam synodum, anathe-
 « matizatus est Acacius, quare nos à vobis
 « æstimamur hæretici, et in anathemate sumus
 « nos, qui amplectimur solam illam Epistolam,
 « et quæ dicta sunt in sanctâ synodo? »

Resp. : Ad plenam objectionis solutionem,
 revocanda est in mentem accurata schismatis
 definitio ; talis est ea quam exhibet S. Thomas :
 « Propriè schismatici dicuntur, qui propria
 « sponte et intentione se ab unitatē Ecclesiæ
 « separant, quæ est unitas principalis. » Quæ
 autem unitatis illius natura et conditio ? « Ec-
 « clesiæ unitas in duobus attenditur, scilicet
 « in connexionione membrorum Ecclesiæ ad in-
 « vicem, seu communicatione, et iterum in
 « ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad
 « unum caput, secundum illud ad Coloss. 2 :
 « *Inflatus sensu carnis suæ, et non tenens caput,*
 « *ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones*
 « *subministratum et constructum crescit in au-*
 « *gmentum Dei* : hoc autem caput est ipse Chri-
 « stus, cujus vicem in Ecclesiâ gerit summus
 « pontifex, et ideò schismatici dicuntur, qui
 « subesse renuunt summo pontifici, et qui
 « membris Ecclesiæ ei subjectis communionem
 « recusant. » Secundâ secundæ quæst. 39
 art. 1, in c. At subesse summo pontifici ne-
 dùm renuerent Euphemius et Macedonius, vel
 servandam cum veris Ecclesiæ membris com-
 munionem refugerent, nihil habuerunt anti-
 quius, quàm ut sese apostolicæ devotos sedi,
 et fidelium gregi sincerâ charitate devinctos

comprobarent. « Euphemius simul atque episcopatum iniit, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis nomen Moggi expunxit, et Felicis appellationem reposuit, atque in sacro suggestu confidens, synodales more recepto epistolas Romam ad Felicem dedit: porro Papa scripta quidem illius recepit, et Euphemio veluti orthodoxo favit; sed illum in episcopalem communionem non admisit, propterea quod Acacii et Flaviani nomen de sacro libro non deduxisset. » Ita Nicephorus, Hist. lib. 16, c. 19. Suscepisse à Papâ Romano scripta Euphemium testatus est quoque Liberatus, Breviarii cap. 18. Ad illum tanquam ad fratrem scripsit Gelasius Papa: *Dilectissimo fratri Euphemio, Gelasius*. Eadem in causâ versabatur Macedonius: eamdem testificatus est summum in pontificem reverentiam. Hinc Anastasio imperatori, ipsum ad rejiciendam synodum Chalcedonensem sollicitanti respondit: « Nihil se facturum absque universali synodo cui Romanus episcopus præsideret. » Theodorus Lector, lib. 2 Hist.

Episcopali quidem communione, (quam descriptimus ubi de facto Meletii) orbatu fuerunt apud Romanam sedem Euphemius et Macedonius, eâ tamen non sunt destituti quâ cæteri fideles perfruuntur; illis neque viventibus, neque defunctis ullum anathema inflixit Gelasius, vel Hormisdas, vel Symmachus: illos inter et Acacium maximum est institutum discrimen: in ipso libello quem destinatis ad Constantinopolitanam Ecclesiam legatis præbuit Hormisdas, jubet anathematizari Acacium, *abrais de dypticonum inscriptione eorum vocabulis*, qui communionem Acacii secuti fuerant, ac proinde Euphemii et Macedonii nominibus: at longè aliud est in dypticis non appellari, quod instar privilegii habetur, aliud ab unitate Ecclesiæ, et fidelium communione abscindi. Quin etiam restitutis, postulante instanter Constantinopolitanâ plebe, sacrâ in dypticâ nominibus Euphemii et Macedonii, optatæ illi restitutioni suffragata est Constantinopolitana synodus quæ sub Mennâ Patriarchâ Constantin. habita est anno 536, imperante Justiniano. Cui synodo non solum Antiochenæ et Hierosolymitanæ, sed etiam Romanæ sedis legati cum spectatissimis Orientis metropolitans aderant. Schismaticorum memoriam adeo commendatam noluisse, qui concilio præfuit Mennas, de quo honorificum istud testimonium perhibuit ipse Agapetus summus pontifex: « Qui alicui neque scientiâ neque vitâ fuit

ignotus, sed et fidei integritate et sacramentorum Scripturarum studio, atque etiam piæ administrationis studio sic ejus fama resplenduit, ut ipsi tardius venire videretur (patriarchatus), quo dignus habitus erat. » Suam necnon in communionem admisit Hormisdas episcopos et clericos Ponti, Asiæ, Palæstinæ, totiusque Antiocheni patriarchatus, quamvis Euphemii et Macedonii nomina sacris in dypticis obfirmatè retinuerint. Eisdem Euphemio et Macedonio commendationis multum ad propulsandum ab eis crimen schismatis, accedit ex constanti communione quâ sibi conjunctos habuerunt præstantissimos sanctitate viros, S. Flavianum Antiochenum episcopum, S. Eliam Jerosolymitanum, S. Sabam, S. Theodosium aliosque celeberrimos pietate in Palæstinâ monachos: probatio tamen ista, quod adnotandum est, licet gravis esse momenti nobis videatur, haud tamen arbitramur, ad unitatem catholicam, ex se ipsâ sufficere *mediate* cum Romanâ sede communionem, *immediate* ex se, et directè necessariam esse credimus. Eò collineant monumenta ecclesiastica omnia quibus centrum esse unitatis catholice Romanam sedem demonstrabimus: causæ nihilominus Euphemii et Macedonii magnoperè patrocinatur ea quam semper obtinuerunt communio cum sanctissimis viris, arctissimumque eorumdem consortium, qui profectò non consensissent in tantam, eamque publicam et constantissimam cum schismaticis et ab Ecclesiâ catholicâ exulantibus necessitudinem.

Quare igitur, inquires, obstinatè recusaverunt Euphemius et Macedonius Romanis obsequii pontificibus, qui anathematizari Acacium ejusque nomen è sacris expungi dypticis tam instantè jusserant?—Resp.: Hanc sibi tenendam agendi rationem putaverunt, ne irritarentur ultra modum animi ad schisma jam propensius verebantur ne magis ac magis exulcerati jugum omne auctoritatis ecclesiasticæ tandem excuterent; fore autem sperabant opportuno ut condescensu deliniti paulatim defervescerent, pleno assuescerent obsequio, et Romanæ sedi exosam communionem (Acacii) mutatis rerum adjunctis, feliciter abdicarent: interpositâ igitur morâ nominis illius sacris è dypticis expungendi, existimabant non reipsâ, licet specie tenus, violari jussa Romanorum pontificum, qui extrema Orientalibus impendunt Ecclesiis mala si potuissent propius conspicari, hanc approbarent Ecclesiæ bono

consulentem œconomiam. Nihil verò occurrebat quo malæ fidei redargui possent Euphemius et Macedonius : testabantur pro viribus, sincerum quo ardebant studium resarciendæ cum Apostolicâ sede, perfectæ communionis; inconcussam sedis illius fidem, sancti Leonis eximiâ consignatam Epistolâ, et Chalcedonensis concilii decretis solemniter confirmatam, tam strenuè tuebantur, ut in exilium ab imperatore Anastasio uterque amandatus fuerit, propter invictam hanc in fide constantiam. Quod autem obijcitur, episcopos Orientales in Epistolâ ad Symmachum Papam conqueri sese *hæreticos æstimari, et esse in anathemate*, quærelis illis non significatur anathemate propriè dicto, seu majori excommunicatione illos fuisse mulctatos, neque illis inustam hæresis notam : sed, ut observat Natalis Alexander, eò loci indicatur minoris quoddam excommunicationis genus, *quâ nec ab Ecclesiæ corpore segregati, nec extra salutis statum positi erant*, sed honoribus nonnullis duntaxat et appendicibus ecclesiasticæ communionis privati, nimirum epistolis formati, et synodicis, missione legatorum, etc. Conqueruntur ergo Orientales illi de nimio, ut putabant, rigore sedis Apostolicæ, quasi iudicaret illos esse hæresi Eutychanæ deditos, licet palam et constanter addictos sese profiterentur S. Leonis Epistolæ, et Chalcedonensi synodo, atque idcirco ab Eutychanis cum Romanâ sede anathematizarentur. Propositâ in objectione nihil est, quod adductâ gestorum serie non diluatur : responsionis summa hæc est, non hæresis, non schismatis notam incurrisse Euphemium aut Macedonium; non anathemate confixos, licet quodam episcopali communionis genere privatos : nedùm ab unitate catholicâ desciscerent, nihil intentatum eos reliquisse, ut plenam et perfectam obtinerent Romanâ cum sede communionem : non fovendæ dissensionis, sed conciliandæ potiùs pacis studio abstinuisse â delendo sacris è dypticis nomine Acacii, veritos ne exasperati exandescerent impotentius animi.

De magno schismate occidentali.

Post obitum Gregorii XI, qui translata jam pridem in Gallias sedem Apostolicam urbi Romæ restituerat, summum ad pontificatum evectus est Barenis archiepiscopus, qui Urbani VI nomen assumpsit : severitatem ejus ferre cum non valerent cardinales, atque ad ipsum eligendum, fuisse per vim sese compulsos et adactos, conclamarent, Robertum ei suffece-

runt Gebennensis comitis fratrem, qui Clemens VII appellari voluit : Urbano Romæ successit Bonifacius IX, Bonifacio Innocentius VII, Innocentio Gregorius XII; Clementi autem VII, qui Avenione sedebat, successit Petrus de Luna, Benedicti XIII nuncupatus nomine, qui supremo ne loco cederet, pertinaciter ad extremum usque spiritum obluctatus est. Ex eo tam diuturno schismate patrocinium sibi accersere soliti sunt defensores tolerantismi. Itaque sic obijcies : Illis certè temporibus scindebatur duas in partes tota Occidentis Ecclesia : collidebantur invicem discordiâ æstuante qui alterutrius dubii pontificis partibus manciparentur : diris devovebant se invicem, quærentes quæ sua sunt, illi competitores ; mutua hæc inter anathemata, atque invalescente misero quo christianæ tot gentes tamdiù conflictarentur, schismate, quo pacto servari potuerit unitas Ecclesiæ catholicæ, nisi dixeris, ut placet tolerantismi patronis, immotam consistere necessariam membris Ecclesiæ unitatem, dummodò retineatur id quod vocitant *fundamentum fidei*.

Resp. : Luctuosis illis temporibus sic erat intricata de vero pontifice dignoscendo controversia, antequàm universalis eam Ecclesia dirimeret, ut in eo dijudicando facto potuerint tutâ conscientiâ, et absque labe schismatis aberrare particulares Ecclesiæ : hinc in utrâque, ut aiunt, *obedientiâ* versabantur homines tum doctrinâ, tum pietate conspicui : neque ad revocandam pacem discutiendum putârunt Pisana et Constantiensis synodus, quem ex contententibus haberi oporteret legitimum Ecclesiæ pastorem ; at jusserunt ut singuli, summâ quam sibi attribuebant dignitate, sese quantum opus esset, abdicarent, eorumque in locum elegerunt Alexandrum V Pisana synodus, Constantiensis verò Martinum V, deposito Joanne XXIII, qui Alexandro V successerat. Hanc pro suo jure, tanquàm expeditam magis certioreque viam Ecclesia catholica sibi præstituit. Nullius momenti erant anathemata quæ mutuò ab incertis pontificibus vibrarentur : solos enim reos percellere potest excommunicatio ; inculpatè autem dubitabatur de auctoritate verè dubiâ : præterea, qui uni ex dubiis pontificibus bonâ fide obsequebantur, latæ ab altero excommunicationi parere non tenebantur, nisi hæc eadem excommunicatio certam faceret excommunicantis auctoritatem, id quod per se ipsam præstare non poterat. Quapropter exceptis illis qui malevolo incitati animo, vel

privatis indulgentes commodis, fovendo ac protrahendo studerent schismati, aut saltem de illius non curarent exitu, cæteri, neque haberi possunt à catholicâ unitate alieni, neque, quo laborabant, errore facti, à salute capessendâ dimovebantur. In eo consentiebant, ut spontè confiterentur, primatu et honoris et potestatis ecclesiasticæ illum pollere qui Romanus sit verè pontifex; habebant sincerè in votis, atque enitebantur, ut ex contententibus, quis eminentissimam hanc obtineret dignitatem, certò demùm innotesceret, animo parati eum statim atque ablatus foret dubitandi locus, palam et obsequenter agnoscere, postposito omni partium studio: hinc eundem licet non sequerentur pontificem, mentem eandem gerebant à schismate prorsus abhorrentem.

De conciliis Constantiensi et Basileensi.

Objicies: Concilii generalis auctoritati subditum esse Romanum pontificem, declaravit expressis verbis œcumenica synodus Constantiensis: ad ipsum autem dogma, non ad meram disciplinam pertinere hanc declarationem, vel levissimè attendentibus compertum est; eam tamen repellunt ac reprobant, summoque impugnant studio Ultramontani theologi, quos nec acerrimi defensores synodi Constantiensis arbitrantur habendos extorres ab Ecclesiâ; servatâ igitur Ecclesiæ unitate, deseri atque oppugnari potest ea sententia, quam de potestate concilii generalis Romanum in pontificem, definiendam curavit synodus Constantiensis œcumenica. Operæ pretium est ejusdem concilii decretum saltem exscribere, hæc de causâ editum ac sancitum sessione quintâ: « Hæc « sancta synodus Constantiensis, generale concilium faciens, pro extirpatione ipsius schismatis, et unionem ac reformationem Ecclesiæ Dei in capite et in membris ad laudem Dei omnipotentis, in Spiritu sancto legitimè congregata, ad consequendum facilius, securius, liberius, unionem et reformationem Ecclesiæ Dei, ordinat, definit, decernit et declarat ut sequitur: et primò quòd ipsa in Spiritu sancto legitimè congregata, concilium universale faciens, et Ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cujuscumque statûs vel dignitatis, etiamsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis, et reformationem dictæ Ecclesiæ in capite et mem-

bris. Idem declarat quòd quicumque, cujus-
cumque conditionis, statûs et dignitatis
etiamsi papalis, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, et præceptis hujus synodi sacræ, et cujuscumque alterius concilii universalis legitimè congregati, super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ poenitentiae subiciatur et debite puniatur, etiam ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo. » Tam solemnem et expressæ definitioni juvat attexere Declarationis Gallicanæ anni 1682 caput secundum: « Sic autem inesse Apostolicæ sedi ac Petri successoribus, Christi vicariis, rerum spirituum plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistent sanctæ œcumenicæ synodi Constantiensis à sede Apostolicâ comprobata, ipsoque Romanorum pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesiâ Gallicanâ perpetuâ religione custodita decreta de auctoritate conciliorum generalium, quæ sessione quartâ et quintâ continentur, nec probari à Gallicanâ Ecclesiâ siâ qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis, ac minùs approbatæ, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus concilii dicta detorqueant. » Persuasum igitur habet Gallicana Ecclesia, decretis sessionum quartæ et quintæ concilii Constantiensis nihil deesse ad irreformabilem Ecclesiæ universalis dogmaticam determinationem ac definitionem, cui tamen internum et externum obsequium detrectantes Ecclesias, hæresis aut schismatis non posset insimulare, ipsam præsertim Romanam Ecclesiam, nisi vellet hujusmodi notas sibi met accersere et imprimere. Concilii Constantiensis decreta de supremâ conciliorum generalium auctoritate, constat fuisse à synodo Basileensi confirmata, sessione secundâ, 15 februarii ann. 1432.

Resp. 1.º: Ex decretis concilii Constantiensis extundi nihil potest in defensionem systematicam Juris: in eo potissimum illud versatur, aliorumque Protestantium capitalis error, quòd licitum esse velint privatis etiam hominibus decreta conciliorum generalium discutere iisdemque refragari, si fortè privatis illis censoribus videantur à sanâ doctrinâ deviare, quamvis nec de illorum œcumenicitate, nec de genuino eorum sensu addubitent: at generalium Ecclesiæ conciliorum decretis esse obsequendum et inhærendum confitentur ultro Catholici omnes: quæ enim vertitur Ultra-

montanos inter et Gallicanam Ecclesiam controversia, in eo posita est, utrū omnibus in sessionibus verē fuerit œcumenicum concilium Constantiense; utrū reipsā definitum voluerit illa synodus inferiorem esse concilio generali Romanum pontificem, an etiam talis definitio si prolata fuerit, referatur solummodō ad schismatis tempora: ea nunc expendere singula capita, nostri non est instituti: cujus ratio id unum postulat, ut ostendatur catholicæ unitati, quā aliis cum Ecclesiis Romanæ sedi adunatis Gallicana conjungitur, diversitatem illam sententiarum non officere. 2° Sunt qui ad elevandam objectionem allatam, diligenter adnotent, relatis in decretis abstineri ab infligendā vel intentandā *anathematis pœnā*, ac ne quidem declarari tenendum esse *secundū catholicam fidem*, pronuntiatum quod decreta illa exhibeant. Non admodū satisfacere videtur hæc solutio: reponi enim posset, « neque Apostolos Hierosolymitani concilii decreto adhibuisse anathematis pœnam, sed ita conclusisse: *A quibus custodientes vos benè agetis*: cæterū postquā edixerant: *Visum est Spiritui sancto et nobis*, « satis significatum non sine pœnā gravi futuros esse eos qui Spiritus sancti iudicium contempnissent; ita æstimandum de Constantiensi synodo, postquā edixit: Hæc sancta synodus generale concilium faciens, « in Spiritu sancto legitimē congregata, ordinat, decernit, definit et declarat. » Bossuetius, Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundā, lib. 10, cap. 49. Addi posset ad dirimendam quæ vigeat inter Catholicos controversiam, iudicavisse concilium generale, satis fore mentem suam nullo imposito anathemate ostendisse, atque expresso decreto confirmasse. 3° Numquid igitur inurenda est hæreseos nota tot fidelibus, totque theologis, imō et episcopis, qui palam inficiantur præcellere auctoritate Romano pontifici concilium generale? Absit tam gravis, tamque et charitati et iustitiæ inimica imputatio; quantumque studio generalis concilii superioritatem tæatur Clerus Gallicanus, huic sententiæ adversantes, neque perduelles, neque contumaces reputat, priscamque sententiam retinere et declarare contentus, ab omni non modō anathemate, verū etiam censurā temperavit, tantamque rem Ecclesiæ catholicæ iudicio reservavit. Ita Bossuetius ibid., disertissimus licet sententiæ Cleri Gallicani patronus.

Neque asperius sentiebant tempore concilii

Tridentini Gallicanæ præsules Ecclesiæ. « Tametsi enim post Constantienses canones sententiam suam ad fidem pertinere crederent, simul intelligebant, aliud esse quod illis videretur, aliud quod toti Ecclesiæ catholicæ definiendum putarent; quare fovere pacem et Catholicos omnes charitate complecti æquum arbitrantur: quæ quidem eorum secuti successores, in hac postremā Declaratione (anni 1682), simul et avitam sententiam Ecclesiæ catholicæ, ac ut quid jam dicamus amplius, utilem defenderunt, et ab omni prorsus censurā temperarunt. » Defens. declarat. Gallic. parte primā, lib. 1, cap. 3. De auctoritate, de sensu editorum sessionibus quartā et quintā concilii Constantiensis decretorum dissident à Gallis theologi qui dicuntur Ultramontani; illa etiam fuisse à Florentinā et Lateranensi synodis antiquata et abrogata prætendunt non pauci, quos sinu suo catholica complectitur Ecclesia; momentosam illam de potestate concilii generalis supra Papam, vel Papæ supra concilium generale, quæstionem intactam reliquit synodus Tridentina: hinc Pius IV in plenā quam post illam synodum edidit fidei professione, hæc declarat tantummodō de sede Apostolicā: « Sanctam, Catholicam et Apostolicam Ecclesiam Romanam, omnium Ecclesiarum matrem ac magistrā agnoscere, Romanoque pontifici beati Petri Apostolorum principis successori ac Jesu Christi vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro. Hæc fide, inquit Bossuetius, qui intra Ecclesiam sunt, ad Ecclesiæ dignitates, ipsasque adeo episcopales cathedras promoventur; hæc fide qui extra sunt, ad Ecclesiæ castra revocantur. Hæc verō sunt, addit idem doctissimus præsul, de quibus nulla inter Catholicos controversia esse possit. Hæc stante fidei summā, cætera quæ deinde incurrunt, jam non in fide, sed in quæstione sint posita, inter Catholicos pacifico animo disceptanda: quare Clerus Gallicanus ea ut sibi certa, ut Ecclesiæ Gallicanæ familiaria, ut Ecclesiæ universæ utilia, ut ab ipsā antiquitate deprompta, non ut eadem fide credenda proponit. » Defens. declarat. Gallic. part. primā, lib. 1, cap. 4. Aliud est igitur decretorum Constantiensis concilii veritatem auctoritatemque defendere, quod suo loco, quantum in nobis erit præstabimus, aliud (quod longè abest à Cleri Gallicani et affectu), velle sententibus aliter Ecclesiis, violatæ catholicæ

fidei crimen inferre. Id quantum Gallicana refugeret Ecclesia, nullibi clarius significantiusque ostendit illustrissimus Bossuetius, quam in præviâ dissertatione, quam ad vindicandam Galliæ orthodoxiam, summâ curâ intentoque animo elaboravit. Hujus caput sextum magnâ ex parte oculis subicere, propter rei gravitatem non pigeat :

Sic orditur : « Sanè non latet, quid ecclesiasticæ paci obtenderint, nempe Clerum Gallicanum, decreto peculiari de fide condito, se ab omnibus aliis gentibus Catholicis abruptisse. » Quod impactum crimen amolitur ac refellit ex ipsis actis conventûs habiti Parisiis anno 1682. Postquàm retulit hæc verba Cameracensis episcopi de quatuor articulis : *Que l'on ne prétendait pas en faire une décision de foi, mais seulement en adopter l'opinion*, addit : « Quæ probata omnibus, et ad rei memoriam sempiternam in acta relata sunt, die junii 19, horâ post meridiem tertiâ, anno 1682. » Tum pergit : « En perspicuis verbis Gallicani Patres testantur ac probant, non eo se animo fuisse, ut decretum de fide conderent, sed ut *eam opinionem* tanquàm potiore atque *omnium optimam* adoptarent, opinionem sanè; non, ut eminentissimus Daguirreus objectabat, *catholicæ doctrinæ formulam*, quæ animos *constringeret*. Itaque reverâ ab omni censurâ temperant, nusquàm fidem ipsam nominant, nemini excommunicationem intentandam putant. Legatur declaratio, verba expendantur, nihil reperietur quod fidei formulam sapiat. Sanè ab initio memorantur *Ecclesiæ Gallicanæ decreta*; an decreta de fide, ad quæ sub animarum periculo constringantur? De his ne verbum quidem : decreta dixerunt notissimis vocibus ac latinissimis, priscam et inolitam, id est, consuetam in his partibus sententiam, non fidem quâ omnes tenerentur. » Deinde narrat promovendos ad episcopatum Gallos datis ad pontificem maximum litteris, *id verè, id obedientissimè* professos esse. *Mens nempe nostra non fuit quidquam decernere*. Quibus relatis sic tandem prosequitur : « Quod in ipso conventu clarâ voce testatos ex gestis vidimus, nihil nempe decretum quod spectaret ad fidem, nihil eo animo ut conscientias constringeret, aut alterius sententiæ condemnationem induceret, id enim nec per somnium cogitabant. » *Gallia Orthodoxa, præviâ dissertatio*, cap. 6. tom. 1, Defens. declarat. Cleri Gallic.

Inst. 1° : Stantibus Gallicanæ Ecclesiæ placitis ac decretis, consequenter asseri potest ad servandam unitatem catholicam, minimè requiri consensionem in omnia fidei dogmata : profitentur enim Gallicani præsules cum aliis, concilio generali repræsentari universalem Ecclesiam, nec posse illasâ fide repudiari definitam propositamque ab eo doctrinam : porrò definitum expressè à synodo Constantiensi arbitrantur, subditum esse concilii œcumenici summum pontificem : nec tamen ab Ecclesiarum communione semoventur, quæ contraria sentiunt ac propugnant. Ergo, etc.

Resp. : Non eorum nobis probanda videtur responsio, quibus placet, repugnantes concilii Constantiensis decretis de superioritate synodi generalis, ideò duntaxat à catholicâ unitate non dejici, quia memoratæ definitionis executionem non urgeat Ecclesia : præterquàm quòd enim catholici orbis maximæ parti definitionem hanc non profitenti, responsio illa irroget injuriam, quasi nonnisi per condescensum catholicâ communione donarentur tot Ecclesiæ, ipsaque Romana, eas non latet illud decretum : publicam in lucem editum est cum cæteris ejusdem synodi ; etiamnum percelebre, ac diligenter asservatum ; dogmatico autem decreto universalis synodi, quod esset sufficienter ad catholicam fidem expressum ac propositum, jure ipso naturali et immutabili, debetur sincerum et integrum obsequium : refragantes quamvis anathemate non percelleret Ecclesia, ipsi tamen à salutis viâ deerrarent, catholicam que tandem pertinciâ suâ unitatem abscinderent et abscindere meritò censerentur. Alia igitur in eadem est solvenda objectionis ratio.

1° Universam concilio generali repræsentari Ecclesiam, cum omnibus confitemur Catholicis : ipsum idcirco profitemur, statim atque debitè celebratum est, dignum esse cujus definitionibus omnes sincero animo et absque errandi formidine adhæreant : ita proinde esse adharendum, modò tamen sufficienter illius œcumenicitas atque decreta proposita sint, necnon res ipsa quæ credenda sit, satis expressè declaratur : porrò Constantiensis synodi decreta quibus definitum est inferiorem esse concilio generali Romanum pontificem, immotâ licet auctoritate valeant, fateri necesse est, vel eorum auctoritatem non eò usque assurgere, vel decretorum illorum doctrinam non ita esse enuntiatam ac propositam, ut tanquàm hæretici aut schismatici habeantur, qui illam inficiantur atque impugnent : pessimè profectò de Gallicanâ

Ecclesiâ mereretur, qui eam velle statueret ut catholicæ fidei jura intra Galliæ fines coarctarentur. Nonne tunc invictis ipsa objiceretur telis quæ contorquebant in Donatistas S. Augustinus totque alii insignes unitatis Ecclesiæ patroni? Hinc, teste Bossuetio, ut exposuimus, « perspicuis verbis Gallicani Patres testantur ac probant non eo se animo fuisse, ut decretum de fide conderent, sed ut eam opinionem tanquàm potius atque omnium optimam adoptarent. » Quæ vox apud Bossuetum idem sonat, quòd sententia decretis fidei non annumerata. 2º Cùm pro certo habeant Gallicani episcopi, concilium Constantiense omnibus in sessionibus esse verè œcumenicum, atque expresso et immoto declarasse decreto, subjectum esse concilio generali Romanum pontificem, pronum est, ut doctrinam hanc divinitus esse revelatam, ideòque ad fidem pertinere, ipsis videatur, cùm in auctoritatem Dei revelantis resolvatur divina fides; haud tamen cogitaverunt de infligendâ Ecclesiis aliter sentientibus hæresis notâ, neque voluerunt suam sententiam exhibere tanquàm dogma fidei, et quo conscientiæ ex necessitate obstringerentur: « Tametsi enim, ut loquitur Bossuetius, post Constantienses canones sententiam suam ad fidem pertinere crederent, simul intelligebant, aliud esse quod illis videretur, aliud quod toti Ecclesiæ catholicæ definiendum putarent: quare fovere pacem et Catholicos omnes charitate complecti arbitrantur. »

Inst. 2º: Docent Gallicani theologi non solum definitum esse expressis verbis à concilio Constantiensi sess. quartâ et quintâ, superius esse Romano pontifici generale concilium, verum etiam decretum illud fuisse à Martino V approbatum, et quidem post unionem trium *obedientiarum* (Joannis scilicet XXIII, Gregorii XII et Benedicti XIII, ad ultimum usque spiritum pertinacissimi), quâ ratione potuerit pervulgatum illud decretum Ultramontanis ab Ecclesiis ignorari, aut si cognitum perspectumque illud habuerint, quo pacto possint hæreseos labem effugere stantibus Gallicanorum theologorum assertionibus?

Resp.: Aliud est quod à Gallicanis, quibus spontè adhæremus, propugnatur theologis, aliud est quod catholica tanquàm definitum habeat Ecclesia, ut ex Bossuetii annotatione colligimus: aliæ præter Gallicanam Ecclesiæ (quæ si contaminarentur hæresi, dilaberetur Ecclesiæ catholicitas), putant vel Constantien-

sis concilii quartam et quintam sessionem non esse generalis concilii, utpote, inquit, ex solâ Joannis XXIII conflatas obedientiâ, vel illarum decretum ad sola schismatis referendum esse tempora: in hac responsionis parte potissimum acquiescunt Ultramontani theologi; hanc adstruere nituntur verbis ipsis quartæ sessionis, in quâ desummo etiam dicitur pontifice: « Obedire tenetur (synodo Constantiensi) in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis, et reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite et membris. » Huc adducitur testimonium Cardinalis Joannis de Turcrematâ, qui concilio præsens aderat: « Manifestè patet, inquit, quòd decretum illorum Patrum non loquitur universaliter de quâlibet synodo, sed de illâ singulariter, pro cuius tempore non erat in Ecclesiâ pastor totius Ecclesiæ indubitatus. » In Summâ de Ecclesiâ, cap. 99.

Si objiciant Gallicani theologi, in secundâ parte decreti sessionis quintæ concilii Constantiensis declarari quemcumque ejuscumque conditionis, statûs et dignitatis, *etiamsi papalis*, teneri mandatis obedire, et statutis seu ordinationibus sacræ illius synodi, *et cujuscumque alterius concilii universalis legitime congregati*, respondent Ultramontani verborum illorum significationem aperiri verbis istis quæ immediatè subjiciuntur: *Super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis vel faciendis*. Quænam verò in primâ parte decreti præmittuntur, hæc verba scilicet quæ in quartâ etiam, ut diximus, sessione leguntur: *In his quæ pertinent ad fidem, et extirpationem dicti schismatis, et reformationem*, etc. Hæc autem restrictione, inquit, indicatur dubio duntaxat Papâ superius esse concilium generale. Quod autem attinet ad hæc verba sessionis quartæ: *In his quæ pertinent ad fidem*, dicunt hæc esse intelligenda de prolatis adversus errores Wiclefi et Joannis Hus, etc., decretis: neque ad fidem pertinere concilii generalis auctoritatem in ipsum caput Ecclesiæ. Addunt non alium sensum præ se ferre approbantis concilium Constantiense Martini V constitutionem, quâ proficitur sessione ultimâ se velle omnia et singula, « quæ in materiis fidei, per præsens concilium conciliariter, et non alio modo determinata et decreta sunt, tenere et inviolabiliter observare. » Nec prætermittunt constitutionem quam in consistorio generali quod ultimò Constantiæ celebratum est, edidit et promulgandam curavit Martinus V, in quâ

sic pronuntiat : « Nulli fas est à supremo iudice, videlicet Apostolicâ sede, seu Romano pontifice Jesu Christi vicario in terris, appellare, aut illius iudicium in causis fidei declinare : de illâ constitutione loquitur Gersonius in tractatu cui titulus : Quomodo et an liceat à summo pontifice appellare. » Hæc summam et consultò exposuimus, ut licet inconcussa maneant concilii generalis Constantiensis laudata decreta, de quibus multò latius ubi de Romano pontifice, magis ac magis innotescat, quantâ æquitate et sapientiâ cavendum duxerit Gallicana Ecclesia, ne aliarum Ecclesiarum in catholicâ unitate constantiam vocare in suspicionem, vindicandis Constantiensis decreti auctoritate ac sensu videretur.

ARTICULUS II.

DE SANCTITATE ROMANÆ ECCLESIAE.

Hic, ut patet, intelliguntur omnes etiam Ecclesiae, Romanæ sedi communionem adhærentes.

PROPOSITIO. — *Sancta est Romana Ecclesia, sanctitate illâ quam ostendimus Ecclesiae Christi esse attribuendam.*

Quam Romanæ Ecclesiae tanquam insignem notam et characterem attribuimus sanctitas, postulat 1° ut ejus inter alumnos reperiantur qui verâ pietate venerationem sibi conciliaverint ; 2° ut doctrinam profiteatur cum evangelicâ morum disciplinâ congruentem ; 3° ut certa possit proferre miracula, quæ suis favent institutis ; 4° (quod omnia complectitur) ut auctore omnis justitiæ Christo, fundatam sese, eodemque sponsore provectam jure ac meritò gloriatur. Atqui eorum quæ jam recensuimus, nihil est quod Romanæ Ecclesiae adscribi non possit ac debeat : ergo, etc.

De sanctorum Romanâ in Ecclesiâ exemplis.

Expositionem hanc auspicari possumus ab ipsis Apostolorum temporibus : legatur caput ultimum Epist. B. Pauli ad Romanos, et attende quot ex illis honorificâ mentione salutandos duxerit, tanquam evangelicâ virtute nobiles probatissimosque Deo operarios. Annales ecclesiasticos vel raptim percurras : quot et quales occurrent tibi purissimâ succensi charitate, effusoque proprio ad tuendam Evangelii integritatem sanguine delibuti Martyres ! Cogita Ignatios, Polycarpus, Justinus, Irenæos aliosque Romanæ addictissimos communioni :

hanc etiam procul dubio tenuerunt Nicæna synodi, cui per legatos præfuit Romanus pontifex, sanctissimi Patres, quos tantoperè ob invictam obeundis in persecutionibus constantiam colebat Constantinus imperator : quis efferre laudibus non gestiat Alexandrum Alexandriæ episcopum ; Athanasium tunc diaconum, Potamonem, Paphnucium, Spiridionem ? etc. Ulteriùs si prosequamur labentis cursum temporis, miraberis lucentes et ardentes Ecclesiae Romanæ faces, Magnum Basilium, Chrysostomum, Gregorium Nazianzenum, Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, etc. Proh ! quanta his vel nominatis præconiorum seges ! Oculos flecte Romanam in sedem : exhibentur tibi, virtutibus, non minùs quàm summâ dignitate, imò et splendidius exornati Leo Magnus, Gregorius Magnus, Nicolaus primus, etc. Quot ad æternam memoriam commendatos prætermitimus ! Sed abs re non erit cum erudito abbate Fleury animadvertere, octo primis Ecclesiae seculis, tres aut quatuor duntaxat reperiri Romanos pontifices qui Sanctorum non adscribantur numero, (Mœurs des Chrétiens, cap. 32.) Pervolvantur quæ magnificè scripsit S. Augustinus de anachoretis, cœnobitis, sanctimonialibus et clericis, aliisque sibi cœtaneis, lib. 1 de Moribus Ecclesiae, cap. 31, 32, 33. Inde spontè concluditur, quantas sanctitatis opes Romanam in Ecclesiam contulerit inexhaustus donorum cœlestium fons Spiritus.

Temporibus ipsis ab ævo Apostolorum longè remotioribus, obversantur viri, quorum sanctitati testimonium perhibere veluti coacti sunt non pauci hæresum antesignani vel patrones ; sanctos confessi sunt Bernardum, Dominicum, Franciscum, Lutherus (Lib. de Captivitate Babylon. cap. 2) ; Melancthon (Apolog. artic. 5 et 27,) et alii. Appellatis mox sanctis inter multos adjungere possumus Franciscum Salesium, Carolum Borromæum, Xaverium, Vincentium à Paulo, etc., ætate apostolicâ dignos planè Christi ministros. Apprimè intelligitur Romanæ sanctitatem Ecclesiae talium sanctitate commendari, quos materno complexa sinu, suis habuit deditos moribus, suorumque fidelissimos institutorum defensores. Frustra quis vellet Romanam in Ecclesiam refundere multorum vitia, quos suâ in communionem tolerat, cum in eâ non proruant, nisi placitis ejus et monitis increpationibusque reluctantes. « Nunc vos illud admoneo, aiebat S. Augustinus ad Manichæos, ut aliquando

« Ecclesiæ catholicæ maledicere desinatis ,
 « vituperando mores hominum , quos et ipsa
 « condemnat , et quos quotidie tanquam malos
 « filios corrigere studet. » (De Moribus Eccle-
 siæ, lib. 1, cap. 34.) Alienis justis non maculan-
 tur peccatis, quibus nec imitatione, nec consen-
 sione communicant. « Permixti bonis corpora-
 « liter, inquit S. Augustinus, separati spiri-
 « tualiter in catholicâ Ecclesiâ mali, et quando
 « humanâ conditione ignorantur, et quando
 « disciplinæ consideratione damnantur, suas
 « sarcinas portant. » (Contra litteras Petiliani,
 lib. 3, cap. 38.)

*De sanctitate doctrinæ Romanâ in Ec-
 clesiâ.*

Sanctitate doctrinæ præditam esse Roma-
 nam Ecclesiam, non hic probandum singulo-
 rum examine dogmatum suscipimus (sub eâ
 ratione non pertinet ad Ecclesiæ notas), sed
 generalibus et compendiariis asseremus ar-
 gumentis.

1° Fieri quidem potest ut malè vivant qui
 benè credunt : nituntur in vetitum homines ,
 verissimumque illud effatum :

Video meliora proboque, deteriora sequor.
 At ubi de regulis morum, malè credidisse,
 alienam à sanctitatem capitalibusque scatente
 erroribus doctrinam, perpetuò palamque
 profiteri; assiduo illam sermone regendis
 tradidisse populis, eandem elaboratis studiosè
 scriptis posteritati prodere, id prorsus abnorme
 est hominibus tribuere, ut ingenii spectandis
 præstantiâ, sic eminenti pietate virtutumque
 omni genere commendandis, quales modò
 appellavimus; id tamen de illis obviâ conse-
 cutione existimandum est, si Ecclesia Romana
 cujus communione gaudebant, talem tenuisset
 doctrinam de instituendis moribus, qualem
 ipsis attribunt prætensæ præsertim auctores
 reformationis. 2° Apostolorum ætate, et ipsis
 christianæ Religionis exordiis, veram fidem
 certissimè secuta est Romana Ecclesia; tes-
 tem advocare possumus Apostolum gentium :
Gratias, inquit, ago Deo meo per Jesum Christum
pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur
in universo mundo. (Epist. ad Romanos, cap. 1,
 v. 8.) Illibatam hanc fidem illâ in Ecclesiâ ad
 usque saltem S. Augustini tempora perman-
 sisse fatetur ipse Calvinus, et tanquam indu-
 bitatum eo Institutionis suæ loco asserit, in
 quo Romanam in sedem debacchatur impoten-
 tius (Institut. lib. 4, cap. 2) : « Cùm extra
 « controversiam esset, inquit, nihil à principio
 « usque ad illam ætatem mutatum fuisse in

« doctrinâ, » Romanæ scilicet Ecclesiæ de quâ
 sermonem habet. Non audent Protestantes no-
 tam inurere Patribus Chalcedonensis concilii,
 ann. 330, Romanæ sedi summo adhærentibus
 affectu, à quibus communi exclamatum est
 consensu : *Petrus per Leonem locutus est.* Quo
 igitur tempore depravata fuisset, et capitalibus
 deformata erroribus, Romanæ doctrina Eccle-
 siæ ? Lethalem hanc epocham determinare
 insectatores illius non potuerunt; de ortu
 Antichristi, cujus personam Romano imponunt
 pontifici, atque de apostasiâ quam Romanæ
 attribunt Ecclesiæ, dissonantibus placuit Pro-
 testantium multis, successores omnes Gregorii
 Magni, habendos esse totidem pseudo-pontifices
 verosque Antichristos. Imò eum primum fuisse
 Antichristum effutit cum Illyrico David Chi-
 træus, in Commentario cap. 9 Apocal.; eâ
 ætate penitus corruisse volunt, nutantem jam
 quarto et quinto seculo, ut jactant, Ecclesiam.
 Sunt qui antichristianismi initium referunt
 ad Leonem Magnum Romanam ad sedem eve-
 ctum anno 440; at nonnulli ad pontificatum
 Gregorii VII distulerunt Antichristi adven-
 tum; tardiùs etiam advenisse quidam statue-
 runt. Id stupendum sanè, quòd cùm certis
 testatum sit monumentis quandonam prodie-
 rint Arianismus, Nestorianismus, Pelagiana
 hæresis, etc., quibus determinatè temporibus
 prætensam reformationem aggredi, novique
 apostolatûs munia invadere cœperint Lutherus
 et Calvinus, stupendum est, quòd ipsos lateat
 reformatores, quandonam ab evangelicâ fide
 ita desciverit Romana Ecclesia, « ut doctrina
 « citra quam Christianismus non constat, tota
 « sepulta sit, et explosa; publici habitus sint
 « conventus idololatriæ et impietatis scholæ :
 « ubi verbum Domini palam et impunè con-
 « culcatur. Ejus ministerium præcipuus ner-
 « vus atque anima Ecclesiæ dissipatur! » (Ins-
 titut. Cabini, parte quartâ, cap. 2.)

3° Ex corruptelis doctrinæ quarum Eccle-
 siam Romanam insimulant Protestantes, hor-
 rendâ, quæ nefandi livoris et atrocis calumniæ
 ipsos coarguant, elicerentur consecraria : cri-
 mini vertunt et quidem impietatis et idolo-
 latriæ, cultum invocationemque sanctorum,
 (Lutherus sermone *de Cruce*; Cabinus, lib. 3
 Inst. cap. 20; Magdeburgenses præfat. sextæ
 centuriæ.) Attamen, ut remotiora nunc silentio
 prætereamus secula, evidentissimè patet,
 quarto et quinto seculo invocatos esse palam
 catholicâ in Ecclesiâ sanctos, et impensam
 eorum reliquiis venerationem; ita Chalcedo-

nensis concilii actione secundā testantur episcopi : « Flavianus post mortem vivit ; Martyr « pro nobis oret. » S. Athanasius sermone in Evangelium de sanctissimā Deiparā, sic eam deprecatur : « Intercede, hera et domina, et « regina, et mater Dei pro nobis. » S. Basilius oratione in 40 Martyres : « Qui aliquā premitur « angustia, ad eos confugiat : qui rursū læ- « tatur, hos oret. » S. Ambrosius sermone 93, de sanctis Nazario et Celso : « Quōd si dicas « mihi : Quid honoras in carne jam resolutā, « atque consumptā ? Honoro in carne Martyris « exceptas pro Christi nomine cicatrices : ho- « noro viventis memoriam perennitate virtu- « tis : honoro per confessionem Domini sacra- « tos cineres : honoro in cineribus semina « æternitatis. » Egregiam ex Patribus Orientis et Occidentis excerptam testimoniorum seri- em vide apud Bellarminum (de Ecclesiā triumphante, lib. 1, cap. 19 ; et lib. 3, cap. 3) ; specimina quædam duntaxat hic exhibenda censuimus. Jam verō si impietati, si deputanda sit idololatriæ invocatio sanctorum eorumque reliquiarum cultus, ergo tanquā impii, tanquā idololatæ, commissarum sibi interfectores animarum habendi sunt, pervicaces ad mortem usque detestandi auctores scandali, SS. Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, etc., quorum laudem nullā deterendam ætate tam assiduē nuntiat Ecclesia : ergo miserē obcæcatus fuisse et stolidis abreptos erroribus fatendum esset tot insignes sanctitate, sermone et scriptis viros ; atque si religiosē non colendum duxeris, æternis saltem extollendum habeas encomiis, ineptum perditumque moribus Vigilantium, à S. Hieronymo tam lepidē vehementerque exagitatū, reliquiarum sanctorum cultores vocare solitū adoratores cinerum et idololatrās ! ergo cum suis pastoribus adducibus collapsa esset, atque abjecto effrena pudore facta meretrix Ecclesia Christi, à quarto saltem et quinto seculo, cūm prostitutebus supremi cultum numinis, sese cum mandatis sibi gregibus, in sanctorum præsidium, « non secūs ac tutelarium deorum fidem « conferrent, cūmque defunctæ creaturæ, « atque exanguia, et semicorrosa ossa colere, « invocare, honore divino afficere non erubescerent. » Talibus utuntur Protestantes compositis ad odium concitandum dicteriis ; quo jure, quā æquitate, ipsimet coram Deo dijudicent.

4° De Romanæ doctrinā Ecclesiæ statuendum non est ex privatorum hominum variis opinionibus : reprobari ab illā expressis decretis eas omnes et singulas quæ verbo Dei adversentur, nec postulant, nec sinunt rerum adjuncta, nec liceret per tempus ; quid sentiat, quid doceat, colligatur ex publicis quibus inhæret monumentis : v. g., conferantur cum Tridentini concilii generalis decretis dogmata et disciplinæ capitula, quæ maximē exprobrantur à Protestantibus et aliis, catholicæ quam deseruerunt Ecclesiæ. De cultu et veneratione sacramento Eucharistiæ adhibendā pronuntiat Tridentina synodus, huic sanctissimo sacramento deberi *cultum patriæ* : hinc ansam arripiunt Protestantes, Romanæ Ecclesiæ inferendi criminis idololatriæ. Adorandum Eucharistiæ sacramentum idcirco persuasum habemus, *quia illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit : Et adorent omnes angeli Dei.* (Concil. Trident. sess. 13, cap. 5.) Fac nos errare dūm credimus realem Christi in Eucharistiā præsentiam, falleremur credendo adesse Christum, ubi non adesset : non falleremur credendo adorandum esse ubicumque adest, nec habendi idololatræ, dūm consequenter cultum patriæ in Eucharistiæ sacramento studiosē impendimus. Numquid læsæ majestatis regiæ meritō insinularetur qui regios adhiberet honores, ubi absconditum esse regem crederet ? (Lege opera doctissimi Papin, tom. 2, p. 31 et 32.) Vociferantur Protestantes, quasi sacrificio Missæ evacuetur oblatus in cruce sacrificii infinita virtus ; conjiciant oculos in caput 2 sess. 22 concil. Trid., in quo hæc traduntur de Missæ sacrificio : « Una enim, eademque est hostia, idem nunc « offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum « tunc in cruce obtulit, solā offerendi ratione « diversā ; cujus quidem oblationis cruentæ « fructus per hanc uberrimè percipiuntur, « tantū abest ut illi per hanc quovis modo « derogetur. » Contendunt Protestantes, si vindicentur justis merita, tum vim abnegari et influxum meritorum Christi ; audiat Trid. synodus sess. 6, cap. 16 : « Cūm enim ille ipse « Christus Jesus, tanquā caput in membra, « et tanquā vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat, quæ virtus « bona eorum opera semper antecedit, et committatur, et subsequitur, et sine quā nullo « pacto Deo grata et meritoria esse possent. » De invocatione sanctorum eorumque cultu et

reliquis, legatur caput 3 sess. 22, et decretum de illorum invocatione, veneratione, etc., sess. 23; intelligitur « bonum atque utile esse sup-
 « pliciter eos invocare, et beneficia impetranda
 « à Deo per Filium ejus Jesum Christum Do-
 « minum nostrum, qui solus noster Redemptor
 « et Salvator est, ad eorum orationes, opem,
 « auxiliumque confugere. » Numquid injuria
 irrogatur regi, dum apud ipsum adhibentur
 grati intercessores? Quis dixerit eos tunc ad-
 æquari principi? intelligitur etiam quàm ra-
 tionem et æquitatem congruat venerari « sancta
 « corpora, quæ viva membra fuerunt Christi,
 « et templum Spiritus sancti, ab ipso ad æter-
 « nam vitam suscitanda. » (Lege opera doctis-
 simi Papin, loco superius laudato.) Denique
 perspicitur sic impertiendum judicari debi-
 tum imaginibus honorem, « ut non credatur
 « inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus prop-
 « ter quam sint colendæ. » (Ibid.) Propositâ
 vel simpliciter doctrinâ Ecclesiæ catholicæ,
 dissipantur impactæ, quibus eam Protestantes
 et alii lacerant, calumniæ. Perperam quoque
 et injustè ipsi imputarentur pullulantia omni
 ævo scandala; prædixit Christus nascitura in
 agro Patris familias zizania, quæ suo tempore
 comburenda, radicibus avellentur; ad corpus
 Ecclesiæ qui pertinent peccatores, non eidem
 inseruntur quatenus peccatores; communionis
 ipsius vincula non habentur peccatum et scan-
 dalum: desudant et obloquuntur incassum
 novatores; nunquam ostenditur, Romanam
 Ecclesiam aut quidquam detraxisse ex doctrinâ
 Christi et Apostolorum, aut quidquam ab illâ
 inventum quod pugnet cum assertâ in Sym-
 bolis fidei sanctitate Ecclesiæ.

*De confirmandis Romanæ sanctitatem
 Ecclesiæ miraculis.*

Quanta sit miraculorum vis ad suffragandum
 veritati, dictis et factis declaravit ipse Christus
 summa veritas: *Opera quæ ego facio in nomine
 Patris mei, hæc testimonium perhibent de me,*
Joann. cap. 10, v. 25. Si mihi non vultis cre-
dere, operibus credite, ut cognoscatis et credatis
quia Pater in me est, et ego in Patre. Ibid. v. 38.

Cum adversariis res nobis agitur qui mira-
 culorum auctoritate communim esse fidem
 neque ignorant, neque inficiantur; atverò
 deesse sibi spectanda hæc divinitatis sigilla
 cum sentiant, et vix dissimulare queant, per-
 suadere moliuntur interitis cum Apostolis
 miraculorum donum, et quæ ab illorum tem-
 poribus edicta referuntur, aut conficta esse,

aut nullius ad asserendam doctrinam mo-
 menti: præjudicatam hanc insulsamque sen-
 tentiam confutavimus artic. 2 hujusce sectionis.
 Jam indicabimus miracula non pauca ex innu-
 meris quæ Romanæ suppetunt Ecclesiæ, eaque
 vindicabimus ab invidiâ et temeritate oppu-
 gnantium.

Romanæ sedi consociatum fuisse commu-
 nione S. Irenæum nemo negaverit: de dono
 miraculorum in eâ perspecto ac permanente
 sic ipse loquitur: « In illius (Jesu Christi)
 « nomine, qui verè sunt illius discipuli, ab ipso
 « accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia
 « reliquorum hominum, quemadmodum unus-
 « quisque accipit donum ab eo: alii enim
 « dæmones excludunt firmissimè et verè, ut
 « etiam sæpissimè credant qui emundati sunt
 « à nequissimis spiritibus, et sint in Ecclesiâ:
 « alii autem et præscientiam habent futurorum,
 « et visiones et dictiones propheticas: alii au-
 « tem laborantes aliquâ infirmitate, per mandis
 « impositionem curant et sanos restitunt;
 « jam etiam, quemadmodum diximus, et mortui
 « resurrexerunt, et perseverant nobiscum an-
 « nis multis; et quid autem? non est numerum
 « dicere gratiarum quas per universum mun-
 « dum Ecclesia à Deo accipiens in nomine
 « Christi Jesu crucifixi sub Pontio Pilato per
 « singulos dies, in opitulationem gentium per-
 « ficit. » Lib. 2 adversus hæres. cap. 32 et 66.
 Talia sunt etiam miracula S. Gregorii Neocæsa-
 reensis, cognomine Thaumaturgi, testibus SS. Ba-
 silio, Tract. de Spiritu Sancto, cap. 29;
 Gregorio Nysseno, in Vitâ S. Gregorii Thau-
 maturgi, Hieronymo, in Catalogo auctorum
 ecclesiasticorum: SS. Antonii, Hilarionis, Mar-
 tini, Nicolai et aliorum, referentibus SS. Atha-
 nasio, Hieronymo, Sulpitio Severo, etc., nempe
 S. Athanasio miracula S. Antonii, S. Hieron.
 S. Hilarionis, etc. Talia sunt quæ commemo-
 rantur à S. Hilario lib. in Constantium impe-
 ratorem: Gregorio Nazianzeno Oratione 18:
 S. Augustino lib. 22 de Civitate Dei; Theo-
 doreto Oratione 8 adversus Græcos. Non
 minoris sunt ponderis quæ edita sunt à
 SS. Bernardo, Francisco Assinatensi, Vin-
 centio Ferrariensi, Francisco de Paula, Xave-
 rio, etc. De multitudine, præstantiâ et certitu-
 dine miraculorum quæ in communione Romanæ
 Ecclesiæ facta sunt, utinam consulatur, et
 assiduâ versetur manu, opus à Benedicto XIV
 tantâ eruditione, tantâ curâ et luce veritatis
 elucubraturum *de servorum Dei Beatificatione et
 beatorum Canonizatione!*

Hactenus siluimus de miraculis Christi et Apostolorum, ne vergere illa in decus ac praesidium Romanae Ecclesiae si dicerentur, id putaremur tanquam concessum assumere, quod probandum esset; at id probatu arduum non est, quod quidem sepositis etiam omnibus, quae mox indicata sunt, miraculis, abunde sufficeret. Romanam scilicet Ecclesiam apostolicis extitisse temporibus jam ostensum est: eamque fatentur plerique Protestantes viguisse, veramque habendam Ecclesiam ad sextum usque seculum: ergo ad illius confirmandam doctrinam, asserendasque proprietates collineabant Christi et Apostolorum miracula: nec ulla extitit unquam aut existit secta, quae possit tam multa tantique ponderis argumenta illi praeripere, cum nulla sit praeter illam Ecclesia quae ad ipsam Apostolorum aetatem valeat originem suam referre.

Solvuntur objecta. — Gallico in opere, tanquam in armamentario congeffit Juriaeus, quidquid lymphato stimulante odio comminisci potuerit ad conflandam Romanae Ecclesiae invidiam: haec eadem quae legitima vocat, praepudicata, quisquis vel per transennam attigerit, ille statim videbit, eas singulatim discutere, ut omnino ingrati, sic et supervacui fore laboris: praecipua itaque ex illis quaedam nostrum ad propositum praeter ceteris spectantia perstringemus:

1° Allatam Romanis à theologis definitionem Ecclesiae vellicat Juriaeus: cum doceant, inquit, ex professione doctrinae, sacramentorum communione, et legitimis subiectione pastoribus, tanquam ex corpore, at ex fide, spe et charitate tanquam ex anima Ecclesiam coalescere, tradunt nihilominus, ad constituenda Ecclesiae genuina membra, ne quidem requiri internam fidem: quasi vivens corpus consistere posset absque anima: deinde Ecclesiae quoad corpus spectatae non quoad animam, tribuunt maximas dotes: potestatem scilicet dirimendi controversias de fide, infallibilitatem in iudicando, etc., cum tamen in homine ex anima et corpore constituto adscribatur animae quidquid praecellit, nempe rationem, intelligentiam. 2° Contendit idem auctor, Antichristi personam ac partes evidenter sustinere Romanos pontifices, Romanamque in sede Antichristianum prorsus exeri principatum; quod quidem, his et similibus confirmat argumentis: « Le Papisme s'est révolté contre la pure doctrine de Jésus-Christ: il a donné à Dieu des associés dans son culte et dans l'adoration qui n'est due qu'à lui: il a placé sur les autels des images

« d'or et d'argent, de marbre et de bronze, « devant lesquelles il ordonne qu'on se prosterne: il a fait un faux Jésus-Christ de pain qu'il a donné pour rival au véritable Jésus-Christ, et auquel il rend tous les honneurs « souverains qu'on ne doit rendre qu'à Dieu: il s'est établi un nouveau sacrifice, de nouveaux médiateurs, de nouvelles voies pour être « sauvé, de nouveaux patrons, un nouveau « chef de l'Eglise, » etc. Romano pontifici audenter assignat id omne quod Epist. 2 ad Thessalonic. cap. 2, praemonuit de Antichristo Apostolus gentium: *Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Quibus verbis insigne istud et moderatum sanè commentarium subicit Juriaeus: quod, ut scriptoris illius in dolores magis ac magis innotescat, advertere molestum non sit: sic Romanum depingit pontificem ipsiusque potestatem: « C'est un « homme de péché. S'il y a un siège au monde « où l'iniquité soit sur le trône, c'est celui de « cet empire antichrétien (Romanae sedis), où « règne l'orgueil, l'avarice, l'ambition, la simonie, la vente des bénéfices et des âmes, où « l'on vend et où l'on a vendu la rémission des « péchés: où la trahison, la politique humaine, « la fourberie, la tromperie, les impuretés, la « sodomie, la brutalité, la fornication, la nécromancie, et tout ce que l'on peut imaginer « d'abominable, s'est pratiqué. » *Préjugés légitimes contre le Papisme*, chap. 4, n. 2.

3° Vehementer invehitur Juriaeus contra temporale dominium, quo donata est à principibus secularibus Apostolica sedes; contra sacrum cardinalium collegium, quod Romano senatui velut subrogatum exhibet; contra Romanae curiae splendorem, tribunalia, opes ac praesidia: totus est ut persuadeat haec omnia penitus abhorrere ab institutionibus Christi, cujus inter cetera, haec omnibus perspecta sunt: *Regnum meum non est de hoc mundo: reges gentium dominantur eorum, non ita inter vos.* Tum colligit Juriaeus quae ex Ultramontanorum canonistarum ac theologorum placitis, et maxime ex factis dictisque quorundam pontificum, videantur supremæ regum in temporalibus auctoritati magis adversari, quò caput rectoremque Ecclesiae, principibus ac populis exosum faciat. 4° Si depravatis moribus atque flagitiis infames extiterent nonnulli pontifices, labem

hanc ac dedecus in Ecclesiam cui velingementi præerant, sic regeri ac refundi prædicat Juræus, quasi sceleribus eorum suffragata esset atque gratulata : nec eundem mireris undequaque corrudere quidquid vitiorum ministris et alumnis Romanæ Ecclesiæ objecerint, non ipsius tantum infestissimi hostes, verum etiam catholici nonnulli scriptores pietate conspicui, atque zelo ecclesiasticæ disciplinæ inflammati. 5º Ineptas et insulas quæstiones, corruptelamque spirantes sententias à diversis profectas auctoribus, recenset ex industriâ Juræus, ad concitandos Romanam in Ecclesiam animos, perinde ac si approbaret Ecclesia quidquid errorum expresso decreto non procriperit.

Resp. ad primum : Nugatur ac portenta fingit sibi Juræus, quibuscum animosè certare valeat ; Catholicorum nemo dixerit, posse fide, aut spe aut charitate destitui Ecclesiam Christi; illis in virtutibus positam esse profitentur potiore ipsius partem, seu animam, negantque sine illis viva ejusdem membra constitui : *Sine fide impossibile est placere Deo, et qui non diligit manet in morte* : quod verò ad validè obeunda, docendi, judicandi, sacramenta conferendi munia, non requiratur sanctitas in ministris, id verè ac sapienter olim definitum est contra Donastitas : cùm in mea lateat, simulationisque velo sæpius obducatur mentis depravatio, perpetuò nutaret institutum à Christo ministerium, neque compertum foret quibus parendum esset pastoribus, quos adiri aporteret ad percipienda sacramenta, dissensionibusque et schismati pateret jugiter Ecclesia.

Ad secundum : De personâ Antichristi, summis pontificibus impositâ, fabulam pudet refellere : Antichristi nomine, individuum hominem significari, manifestè constat 2 ad Thessalonic. cap. 2 : *Nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, et infra : Ille iniquus quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui*. Deinde non nisi quadraginta mensibus perseveraturum dicitur Antichristi regnum Apocalyp. 13; quâ igitur ratione ab ætate S. Gregorii Magni, et maxime à nono seculo, Romanis in pontificibus perstitisset, debacchatusque fuisset Antichristus ? omittimus signa et prodigia quæ adventum ejus consequuntur ; putidum hoc figmentum vide ineluctabilibus aliis confutatum argumentis apud Bellarminum. Antichristi aliquando vocantur ipsimet hæretici : ita 1 Joannis cap. 2 : *Audistis quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt*. Non eo

solum sensu Romanos antistites, Antichristino nomine donavit Juræus ; verum etsi hanc solam notionem illis accommodatam vellet, incideret in apertam principii, ut aiunt, petitionem : haberet enim tanquam hæreses omnia doctrinæ capita, in quibus à Protestantibus dissideant Romanæ consortes communionis. Ac reipsâ Romanos ut pontifices induat personâ Antichristi Juræus, eadem recantat quæ de imaginum cultu, invocatione sanctorum, sacrificio Missæ, obtrudere soleant Protestantes : vel solâ catholicæ doctrinæ sincerâ expositione diluuntur criminatione illæ, quæ jam toties à Romanæ defensoribus Ecclesiæ depulsæ sunt.

Ad tertium : Pontificiâ auctoritate, spirituali principatu, jure divino manantibus, quasi propriis bonis commendari credimus Romanam sedem ; non ab eodem fonte derivantur temporales opes, atque externi splendoris insignia : non hæc subsidia, hæreditatis loco, à principe Apostolorum delata sunt : hinc Eugenium III summum pontificem sic alloquitur divus Bernardus : « Numquid tibi aliud (præter sollicitudinem omnium Ecclesiarum) dimisit sanctus Apostolus ? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid illud ? Unum scio, non est aurum neque argentum, cùm ipse dicat : Argentum et aurum non est mihi. Si habere contingat, utere non pro libitu, sed pro tempore. Sic eris utens illis, quasi non utens ; ipsa quidem, quod ad animi bona spectat, nec bona sunt nec mala : usus tamen horum bonus, abusus mala, sollicitudo pejor, quæstus turrior : esto ut aliâ quæcumque ratione hæc tibi vindices, sed non apostolico jure. » De Considerat. lib. 2, cap. 6. Ad amplificandam supremæ sedis dignitatem, et plurimis opportunisque providendum impensis, ingentes ditiones contulerunt principes seculares, Gallicani in primis reges ; laudanda profectò ipsorum pietas, atque in bonorum quæ largiti sunt administrationem, si quando irrepserint abusus, non idcirco divinæ institutioni repugnat regalis hæc munificentia, effusumque studium honorandi, ejus in vicario, communis omnium Redemptoris. Præterea dominatum in temporalibus si affectaverint quidam pontifices, subditam sibi regum ipsorum potestatem si voluerint, hoc facti est, non juris ; non ad Romanæ fidem pertinet Ecclesiæ ; non ad ejus obtinendam communionem tenendum præstituitur, nec illius deserendæ licet unquam occasionem arripere.

Ad quartum : Ut quid in retexendis quorum-

dam pontificum flagitiis tam impensè versatur Juræus? Quot potuisset, si charitati et æquitati consuleret, illis opponere qui ecclesiasticam in disciplinam, morumque promovendam integritatem, verbo et exemplis pro viribus incubuerint! Idque adnotandum est maximi discrimen momenti, quòd mali pontifices, quòd gravius in vitia corruerint, eò magis Romanæ institutis Ecclesiæ eorum vita dissonaret; qui verò boni et optimi, quòd studiosius virtutum omne genus colerent, eò accuratius ejusdem Ecclesiæ placitis ac disciplinæ eorum agendi ratio congrueret. Pessimi quamvis nonnulli pontifices Apostolicam tenuerint sedem, secernendam ab illorum moribus auctoritatem curabant fideles; pretiosum distinguebant à vili, divinamque institutionem ab humanæ perversitate voluntatis; obsequebantur Christi de scribis et Pharisæis pronuntiatio Math. 23: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ et Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate et facite; secundum opera verò eorum nolite facere.*

Non id prætereundum videtur, Deum qui rerum moderatur universitatem, nunquam cupiditatibus pravorum, de quibus injecta est mentio, pontificum, habenas ita laxavisse, ut ab illis dogma ullum fidei, principiumve morum, deicerent aut labefacerent; quod quidem magno argumento est, quantum suæ, Romanæ scilicet Ecclesiæ patrocinio ac tutamini invigilet caput ipsius invisibile, Christus Dominus.

Non hæretici duntaxat et schismatici, verum et quandoque ex sanctis Patribus, ut SS. Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, S. Augustinus, Bernardus, etc., ita mores insectantur sui quisque seculi, ut ad verborum corticem si tantummodò respexeris, vix ulla superesse viderentur apud Ecclesiæ ministros, societatemque Christianorum evangelicæ pietatis vestigia; multa nihilominus florebant eximia virtutum exempla, nedùmque Patres illi colligerent, ingravescentibus vitiis resiliendum esse ab eâ quibus obstrinxerant sese Ecclesiâ, imò ad illi inviolato affectu inhærendum et obtemperandum, quoscumque possent, impellebant et urgebant.

Quàm latus hic aperiretur campus, ad redarguenda ipsorum prætensæ reformationis auctorum vitia, indomitasque cupiditates, eorumque vel testimoniis patefaciendum, novæ illius missionis tam discrepantem à veterum Apostolorum fructibus, fœtum et progressum! Aptior in hæc disserendi locus aderit.

Ad quintum: Absit ut quæstiones omnes ac sententias approbare censeatur Romana Ecclesia, quas disertè non reprobaverit; satius sæpè judicat præstolari, dum vel lapsu temporis extabescant, vel debitis, dum habentur despectui, obruantur tenebris; nituntur in vetitum novitatis præsertim amantium ingenia, eoque ardentius partus suos fovere ac tueri gestiunt, quòd propius imminente obterendos fulmine conspexerint. Cæterum pro temporum opportunitate, christiani utilitatibus populi, et sacri ratione depositi, Romana sedes, acceptâ divinitus auctoritate utitur, ad proscribenda doctrinarum diversa genera, quæ morali disciplinæ periculum injiciant. Id testantur perversas in propositiones decreta Alexandri VII, ann. 1665 et ann. 1666; Innocentii XI, ann. 1679 et ann. 1687; Alexandri VIII, ann. 1690, die 24 augusti, ejusdemque anni 7 decembris, etc.

Hæc indicare sufficiat, ne ultra propositum excurramus.

ARTICULUS III.

VERÈ CATHOLICA EST ROMANA ECCLESIA.

1° Ecclesiæ catholicitatem qui testantur Patres, iidem de Romanâ loquuntur Ecclesiâ, ejus communione perfruebantur; hæc autem, ut observat Bellarminus, tempore S. Irenæi jam erat sparsa per totum orbem, id est, per omnes provincias tum cognitæ. Id quod ipse refert S. Irenæus lib. 1, cap. 3, adversus Hæres., idem postea retulerunt de suis temporibus Tertullianus lib. contra Judæos cap. 3, S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ; S. Athanasius lib. de Humanitate Verbi; S. Chrysost., S. Hieron. in cap. 24 Matth.; S. Aug. passim contra Donatistas; tractatu 3 in Epistolas Joannis, sic objecto illis catholicitatis defectu prosequitur: « Tenemus hæreditatem Christi, illi eam non tenent; non enim communicant orbi terrarum; non communicant universitati redemptæ sanguine Christi. » Lib. contra Epist. Fundamenti, cap. 41, catholicitatem commemorat charissima inter vincula quibus Romanæ addictus erat Ecclesiæ: « Multa sunt alia quæ in ejus gremio, inquit, me justissimè teneant; tenet consensio populorum atque gentium. » Eodem incitatus veritatis spiritu dixit S. Pacianus epist. 1 ad Sirmonianum Novatianum: « Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, istud ostendit; hoc probor, inde significor. » Eodem referuntur quæ

scripsit S. Leo Magnus serm. de SS. Petro et Paulo; S. Prosper qui lib. de Ingratis, ita cecinit :

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Tempore S. Gregorii papæ, Ecclesiam Romanam toto fuisse versatam in orbe, colligitur ex Epistolis ipsius ad episcopos Orientis, Africae, Hispaniae, Galliae, Angliae, Siciliae. Idem declarat venerabilis Beda in c. 6 Canticorum; tum et S. Bernardus, qui disputans coram rege Siciliae Rogerio, assererat Romano pontifici ætate suâ paruisse Orientem et Occidentem totum.

2° Recentioribus temporibus non minori potitam fuisse extensione constat Romanam Ecclesiam, quàm ætatibus S. Augustini et aliorum Patrum qui tam asseveranter Ecclesiae catholicitatem commendaverunt. Egregium adducere juvat testimonium quod de suo ævo perhibuit idoneâ enumeratione factâ Bellarminus : « Nostro, inquit, tempore « Ecclesia Romana præter Italiam et Hispaniam totam, præter Galliam ferè totam, « præter Germaniam, Angliam, Poloniam, « Bohemiam, Hungariam, Græciam, Syriam, « Æthiopiam, Ægyptum, in quibus inveniuntur « Catholici, in ipso novo orbe habet Ecclesias, « sine admixtione hæreticorum ; (tum) in omnibus quatuor partibus mundi : ad orientem « in Indiis, ad occidentem in Americâ, ad « septentrionem in Japoniâ (notum est quibus « deinceps apud Japones conflictata sit cladi- « bus) ; ad meridiem, in Brasiliâ et exteriori « parte Africae. » A tempore Bellarmini suis quibusdam ex sedibus deturbata est fides, aliorum provecta ; hæc enim licet ad consummationem usque seculi permansura in terris, non omnibus tamen quibus viget locis, inseparabiliter alligata est ; neque idcirco suâ unquam defraudata aut defraudanda catholicitate ; hanc ita delineavit, habitâ ratione sui seculi, celeberrimus controversista Nicolius, defunctus ann. 1695 : « Une société qui, « comme l'Eglise catholique, est répandue en « Italie, en France, en Espagne, en Allemagne, « en Angleterre, dans les Pays-Bas catholiques, dans les Provinces-Unies, en Pologne, « en Hongrie, en diverses îles de l'Archipel, « dans plusieurs lieux de l'Asie, dans le Congo, et en diverses côtes de l'Afrique ; qui « occupe de grands royaumes dans l'Amérique

« septentrionale et méridionale ; qui se répand « avec édification dans les Malabares, dans les « royaumes de Siam, de Tonquin, de la Cochinchine, de la Chine, qui a divers membres dans les autres communions.... est une « société étendue par toute la terre, selon le « langage de l'Ecriture, et même selon celui « du commun du monde. » (*Prétendus Réformés convaincus de schisme*, tom. 2, chap. 12.)

Hâc de extensione, seu catholicitate Romanæ Ecclesiae consuli etiam potest Nicolius de La Croix, in suâ Geographiâ ecclesiastica, tom. 2.

Diluuntur objecta. — Objicies 1° : Quâ ratione, quâ probabilitatis specie asseri potest per totum orbem Romanam versari Ecclesiam ? conjiciantur oculi in varias mundi partes, et statim videre est illam ferè exulare ab Angliâ, Scotiâ, provinciis Fœderatis, Daniâ, Sueciâ, majori parte Germaniæ, Transylvaniâ, Moldaviâ, Valachiâ, Russiâ, Moscoviâ, vixque eam invenire apud Græcos, Armenos, Ægyptios, Abyssinos ; meritò itaque ut argumentum ab Ecclesiae catholicitate ductum declinaret, Clâudius minister respondebat : « S'il fallait « agir aujourd'hui sur ce principe, que la « vraie Eglise orthodoxe doit être véritable- « ment répandue par toutes les nations, il « faudrait conclure qu'il n'y aurait plus de « vraie Eglise orthodoxe au monde, car il est « vrai que de toutes les communions qui divisent aujourd'hui le Christianisme, il n'y « en a aucune à qui cette marque puisse con- « venir. »

Resp. : Dùm asseritur Romanam per omnem mundum pertingere Ecclesiam, non strictè et metaphysico rigore intelligenda est illa diffusio ; futurum Ecclesiae statum noverat Spiritus sanctus quo afflati locuti sunt prophetæ. Eam nihilominus prædixit, ut patet ex relatis inter probationes nostras testimoniis, usque ad extremos mundi fines esse diffundendam ; ad universalitatem igitur moralem revocandæ sunt ejusmodi propositiones, sicut postulat subjecta materia.

Qui fore prænuntiavit, ut Ecclesia, lapide qui de monte abscissus est, et mirabiliter crevit, adumbrata impleret *universam terram*, Dan. 2, 35, servirentque filio hominis *omnes populi, tribus et linguæ*, ibid. 7, 14, idem propheta Daniel ita regem Nabuchodonozor allocutus est, cap. 2, v. 38 : *Sub ditioe tuâ universa constituit* (Deus cœli). Idem dixit ibid. v. 39, de Alexandro Magno : *Imperabit univer-*

sæ terræ; idem de imperio romano sic præ-nuntiavit, cap. 7, v. 23: *Devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam.*

Apud ipsos auctores ethnicos usitatus est similis loquendi modus: apud Ovidium Fastorum lib. 1:

Gentibus est aliis tellus data limite certo;

Romanæ spatium est urbis et orbis idem.

Cæsaris ditionem his quoque verbis extollit:

Quodcumque est alto sub Jove, Cæsar habet.

Apud Sallustium, Hist. Catilin. num. 36, hæc leguntur de populi Romani Dominio: «Cui cum ad occasum ab ortu solis omnia domita armis parerent.» Attamen Romano imperio quod cæteris præcelluit, nunquam adjectum est terrarum tantum spatium, nec tot unquam subditi sunt populi, quantum et quot Ecclesia complectitur, quam Christi regnum et hæreditatem habendam decernunt vetus novumque Testamentum. Ut quantum pateat, et quo jure dicatur per totum orbem porrecta, intelligatur, attendatur iterum ad ea quæ mox ex Bellarmino et Nicolio exscribendum curavimus.

Quæ ad impugnandam Romanæ catholicitatem Ecclesiæ depromuntur ex Arianismi progressionem, aliisque nonnullis factis, tum etiam ex malè intellectis quorundam Patrum testimoniis, hæc omnia ne separentur, cum eundem ad scopum colliment, accuratè discutientur, tractandæ Ecclesiæ dispersæ infallibilitate.

ARTICULUS IV.

VERÈ APOSTOLICA EST ROMANA ECCLESIA.

Probatur: Ea societas verè est apostolica, in quam conspirant omnes conditiones quæ apostolicitate continentur; atqui, etc.

1º *Originem suam ad Apostolos, ad Christum referre meritò potest*; id insigni demonstratur ad Romanos Epistolâ, quæ constanter et S. Paulo adscripta, et in libris Spiritu sancto afflante conscriptis numerata fuit; Romanæ pariter antiquitatem Ecclesiæ confitebitur quisquis annales ecclesiasticos vel leviter attigerit. Testem appellare possumus S. Irenæum S. Polycarpi à Joanne Apostolo instituti discipulum: «Quoniam, inquit, valdè longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ et antiquissimæ, et omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ, et constitutæ Ecclesiæ, eam quam

habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos qui quomodò vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, et malam sententiam, præterquam oportet, colligunt.» Adversus hæreses, lib. 3, cap. 3. «Percurre, inquit Tertullianus, Ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsent; apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem et repræsentantes faciem uniuscujusque: proxima est tibi Achaia? habes Corinthum; si non longè es à Macedoniâ, habes Philippos, habes Thessalonicenses; si potes in Asiam tendere, habes Ephesum; si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præstò est: ista quàm felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt!» De Præscript. cap. 36. Idem manifestè constabit etiam ex jam exponendis.

2º *Successionem pastorum, ac proinde ministerii ecclesiastici non interruptam, jure sibi vindicat romana Ecclesia.* Audivimus mox S. Irenæum continuam Romanorum episcoporum successionem, per quam traduceretur catholica fides, commemorantem. Eundem in sensum Tertullianus, cum ab hæreticis postularet, ut evolverent ordinem episcoporum suorum per successiones ab initio decurrentem, exemplum repetit à successione Romanorum pontificum, de Præscript. cap. 32. Quantum venerandâ istâ Romanorum pontificum serie commoveretur declarat S. Augustinus, contra Epist. fundamenti, cap. 4: «Tenet me, inquit, in Ecclesiâ, ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum.» Accuratos habemus catalogos, in quibus omnes numerantur, qui ab ipso Petro Apostolo, sedem Apostolicam tenuerunt usque ad Pium VI, qui eminentem hanc sedem suis illustrat virtutibus. Neque abrupta est legitima hæc successio, aut quorundam pontificum pravis moribus, aut variis contentionibus schismatum; hominem inficiunt; offensionem pariunt; jura non extinguunt; auctoritatem non perimunt inquinati mores; confertur à supremo Numine, spiritualis pontificibus, temporalis terrenis principibus auctoritas; utraque ordinata, perverso etiam in vivendi genere. Omnis anima potestatibus sublimioribus

subdita sit, ait Apostolus de ipso Neronis imperio, quem deinceps ministrum Dei vocat. *Non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt*, Rom. 13.

Diuturnius schisma nullum grassatum est schismate Occidentis; ablati tamen tunc non fuit, nec abscissus ordo pontificiæ successionis; profitebantur enim omnes Catholici tum etiam vigere pontificiam auctoritatem, neque intercidisse Apostolicam sedem, quamvis compertum non esset, utrùm Gregorio XI, qui mortuus est ann. 1378, valide successerit Barrensis archiepiscopus qui Urbanus VI dictus est, utrùmve Robertus Gebennensis qui Clemens VII appellari voluit.

3° *Legitimam obtinent missionem Romanæ pastores Ecclesiæ*; viâ ordinariâ, unâque et individuâ in communione, adjunctâ manuum impositione, præficiuntur Ecclesiarum gubernationi, nec in illis ad ecclesiastica munia promovendis, opus est novo miraculorum testimonio, aliisque missionis legitimæ argumentis quæ ordini consueto et ab Apostolis transmissis derogare valeant; hinc ipsis possunt hæc verba Christi significanter adhiberi: *Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui misit me*. Missionis illius quæ Romanâ in Ecclesiâ accipitur, præditi fuerunt apostolici tot viri, qui ethnicorum innumeris gentibus lucem evangelicam intulerunt. De præclaris illis ad fidem conversionibus, legantur inter cæteros Bellarminus et Lessius, qui illis referendis utuntur adversariorum ipso testimonio, Magdeburgensium scilicet centuriatorum.

Seculo 6, quâ inprimis ætate, ducunt Protestantæ dejectionis et corruptelæ exordia, quam Romanæ invectam fuisse comminiscuntur Ecclesiæ, Majorem in Britanniam jubente Gregorio Magno, appulsi monachi, Anglos tùm falsorum cultores numinum adduxerunt christianam ad fidem. Seculo 7, missus à Conone Papâ sanctus Kilianus, Francones Christo addicendos curavit. Seculo 8, temporibus Gregorii II et Gregorii III ac Zachariæ, traducta est ad evangelicæ legis professionem Germaniæ magna pars, per S. Bonifacium episcopum et martyrem, quem miserat Gregorius II. Seculo 9, conversi à monachis Corbeiensibus Vandali; eodem seculo subjecti Romanis pontificibus Bulgari, Sclavi, Poloni, Dani, Moravi. Seculo 10, regna multa christianam amplexa sunt fidem, allaborantibus Alberto Bohemorum, et Methodio Moravorum archi-

præsulibus. Seculo 11, Hungaris jugum Evangelii tunc subeuntibus, dati sunt à Romano Pontifice episcopi. Seculo 12, Norwegiam christianâ imbuit veritate Adrianus IV suum ante pontificatum eò missus ab Eugenio Papâ. Seculo 13, christianæ Religioni nomen dederunt plurimi in Tartariâ, promoventibus duobus dominicanis à summo legatis pontifice, teste Paulo Veneto, qui hâc in re navavit ipse operam.

Seculo 14, ab uno S. Vincentio ordinis Prædicatorum constat conversa esse ad fidem, ut observat Bellarminus, viginti quinque milia partim Judæorum, partim Saracenorum; id testatur S. Antonius, qui ætate illâ floruit. Hist. tertiâ parte, tit. 23, cap. 8.

Nôrunt omnes quo à fonte derivata sit missio insignium et pietate et doctrinâ virorum, qui in Indiâ orientali, in Japoniâ, in maximo Sinarum regno disseminaverint verbum Evangelii. Cernitur etiamnum unde missionem accersant probati Deo et hominibus operarii, ad propositam remotissimis infidelium in regionibus messem advolantes, parati omnino sua seque ipsos pro animabus illorum impendere!

Ex his omnibus quæ breviter adumbravimus, efficax istud efflorescit argumentum: Promissum fuerat et clarè prænuntiatum convertendas esse ad Christum omnes gentes terræ; quis ergo dubitabit quin vera et legitima missio in eâ suscipiatur Ecclesiâ, in quâ et cujus ope, atque inexhausto propagandæ fidei studio, adimpleantur tam splendide tum veteris, tum novi Testamenti de conversione gentium vaticinia?

4° *Profitetur Ecclesia Romana doctrinam à doctrinâ Apostolorum non abhorrentem, non degenerem*. Pluribus hæc propositio astrui potest argumentis, absque singulorum discussionis dogmatum, quæ quidem discussionis methodus longè minùs apta est, et accommoda, ubi agitur de exponendis Ecclesiæ notis.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Vel dicendum est exulare ab orbe christiano doctrinam Apostolorum, id quod nemo concedet divinis addictus institutis, vel fatendum est servatum esse Romanam apud Ecclesiam apostolicæ depositum fidei; hûc enim adduci potest adversus omnes sectas ratiocinium istud Tertulliani de Præscript. cap. 35: « Audeant respondere et ipsæ aliquas ejusmodi præscriptiones adversus nostram diciplinam; si epim negant

« veritatem ejus, debent probare illam quoque
 « hæresim esse eadem formā revictam, quā
 « ipsæ revincuntur, et ostendere simul ubinam
 « quærenda sit veritas, quam apud illas non
 « esse jam constat. Posterior nostra res non
 « est, inò omnibus prior est; hoc erit testi-
 « monium veritatis, ubique occupantis princi-
 « patum. » Et verò in terris perpetuò versari
 oportet ac eminere Ecclesiam, quæ doctrinam
 apostolicam retineat, profiteatur ac vindicet.
 Hanc igitur doctrinam si Romana Ecclesia
 adulteraverit, deseruerit, atque sic defecerit,
 assignetur necesse est, ac certò monstretur
 Ecclesia, quæ tum antiquitate originis, tum
 continuâ pastorum successione, eorumque
 legitimâ missione, Romanæ antecellat Eccle-
 siæ; percurrere cogitatione, quas volueris se-
 ctas; hoc ipso quo demonstratur, quod quidem
 obvium est, notâ illas novitatis inquinari,
 consequens est ac indubitatum haberi illas
 non posse pro constitutâ auctore Christo, et
 propagatâ adnitentibus Apostolis, Ecclesiâ.
 Sic perspectum est partim à Donato Casarum
 Nigrarum, partim ab altero Donato Majorini
 successore, exortam esse Donatistarum sectam;
 notum est ab Ario, Arianos, à Photino Sir-
 miensi episcopo, Photinianos, à Macedonio
 Macedonianos, ab utroque Apollinari patre et
 filio, Apollinaristas, à Nestorio Nestorianos,
 à Pelagio Pelagianos, ab Eutyche Eutychia-
 nos, à Paulo Severiano, vel Theodoro Phari-
 tano Monothelitas, duxisse primordium. Quæ
 proinde omnes sectæ et aliæ quælibet urgeri
 poterant simili illius quo utebatur Tertullia-
 nus, argumento: « Aliquos Marcionitas, et
 « Valentinianos liberanda veritas expectabat:
 « interea perperam evangelizabatur; perpe-
 « ram credebatur; tot millia millium per-
 « peram tincta (baptizata), tot opera fidei
 « perperam administrata, tot virtutes, tot
 « charismata perperam operata, tot sacerdo-
 « tia, tot ministeria perperam functa; tot de-
 « nique martyria perperam coronata. » De
 Præscr. c. 29.

ARGUMENTUM II. — Summè providum, hu-
 manique generis amantissimum Deum, credi
 nefas est hunc rerum ordinem ita constituisse
 ut quò prudentiùs, populi magisque accom-
 modatâ eorum ad conditionem viâ, indagarent
 veritatem, eò periculosiùs, in illis etiam quæ
 ad æternam pertinent salutem, ab optatâ veri-
 tate aberrarent; in ejusmodi tamen angustias,
 non permittente tantùm, sed approbante, sed
 præcipiente Deo adigerentur populi, sanæ

fidei quantumvis appetentes, Romanæ si Ec-
 clesiae talis foret doctrina, qualis à Protestan-
 tibus effingitur, hoc est, adultera, sacrilega,
 ipsiusque patrona idololatriæ; certum est enim,
 ut asserendâ supremi controversiarum judicis
 auctoritate ostendimus, hanc esse populorum
 communem indolem, insitamque animis eorum
 propensionem, ut in illis maximè quæ religionis
 sunt, ducantur auctoritate, et eâ inprimis quæ
 major ipsis esse videatur; unde ut latius mox
 indicatâ quæstione prosecuti sumus, in sectis
 privato examini patrocinantibus, earundem
 alumni, quorundam auctoritati ministrorum
 totam fidem suam modulandam tradere con-
 sueverunt.

Certum est pariter, vel primo aspectu, et
 nullâ etiam tentatâ inquisitione, Romanam
 Ecclesiam eminentiori auctoritate pollere,
 quàm aliam christianam quamlibet societatem;
 de illâ quippe loquebatur S. Augustinus, cùm
 diceret, quæ jam partim retulimus: « Multa
 « sunt alia quæ in ejus gremio me justissimè
 « teneant; tenet consensus populorum atque
 « gentium; tenet auctoritas miraculis inchoa-
 « ta, spe nutrita, charitate aucta, vetustate
 « firmata; tenet ab ipsâ sede Petri apostoli,
 « usque ad præsentem episcopatum, successio
 « sacerdotum; tenet prostremò ipsum catho-
 « licæ nomen, quod non sine causâ inter tam
 « multas hæreses, sic ita Ecclesia sola obtinuit,
 « ut cùm omnes hæretici se Catholicos dici
 « velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi
 « ad catholicam conveniatur, nullus hæretico-
 « rum vel basilicam suam, vel domum audeat
 « ostendere. » Cont. Epist. fundam.

Proposito argumento multum accedit roboris
 incrementum ex fecunditate Romanæ Eccle-
 siæ et constanti atque efficaci, de quo diximus,
 propagandæ christianæ fidei studio; de infide-
 libus ad Christum adducendis, aut nihîl, aut
 parùm curant hæretici, quem illorum animi
 affectum sic graviter perstringebat Tertullia-
 nus: « De verbi autem administratione quid
 « dicam, cùm hoc sit negotium illis non ethni-
 « cos convertendi, sed nostros evertendi?
 « Hanc magis gloriam captant, si stantibus
 « ruinam, non si jacentibus elevationem ope-
 « rentur; quoniam et ipsum opus eorum non
 « de suo proprio ædificio venit, sed de veri-
 « tatis destructione: nostra suffodiunt, ut sua
 « ædificent. » De Præscript. c. 42.

At non suos tantummodò tanquàm sedula
 nutrix fovet catholica Romana Ecclesia; par-
 turire Christo semper exoptavit quotquot in

tenebris umbræque mortis obcæcati sedeant; nec otiosum et inane votorum id genus; factâ brevi enumeratione supra exposuimus quàm multi ethnici, continuâ ætatum serie, providente Deo, idoneosque mittente operarios Romanâ Ecclesiâ, ejus inter filios adscripti fuerint; numquid verò ut ejuratis falsis numinibus, depositâ morum feritate, abdicatâ vivendi pristinâ licentiâ, ad veritatis assecutionem anhelantes, lethalibus imbuerentur erroribus, novâque ac tenaciori contaminarentur idololatriâ, quam cruentâ inter illos multi obsignaverint morte, idque impellentibus viris qui legitimi habebantur Ecclesiæ ministri, ipsorum documenta confirmantibus splendidâ morum sanctitate et miraculis, itane hominum saluti et catholicæ fidei propagationi consulerit bonus Pastor, qui suum ad ovile vocat omnes gentes, deditque semetipsum redemptionem pro omnibus?

ARGUMENTUM III. — Fatentur Protestantes vicinis temporibus apostolico seculis, Romanam Ecclesiam cum aliis quæ communionis ejus essent participes, veram fuisse Christi Ecclesiam; at eam contendunt defecisse irrepentibus sensim in illius instituta et invalescentibus exitiosis saluti erroribus; alii alias prætensis illis *insensibilibus mutationibus* affingunt epochas quas hic strictim expendere parvi refert. Hæc duo duntaxat ad vindicandam Ecclesiæ Romanæ in apostolicâ doctrinâ perseverantiam reponimus; fictitias esse nimirum hujusce modi mutationes, tum, si obtinuisent, mendacem fore Christum et suæ irrisorem Ecclesiæ.

1° Fictitiæ sunt insensibiles illæ mutationes quibus depravatam fuisse et interpolatam Romanæ Ecclesiæ apostolicam antea doctrinam dictitant Protestantes. Sit in exemplum invocatio sanctorum, quam tribus primis seculis ignotam fuisse asseverant, et quarto seculo latenter animos invasisse ac invaluisse per summam religionis offensionem: religiosum quippe sanctorum cultum jactitant illo Decalogi præcepto prohiberi: *Non habebis deos alienos*; tum istis Prophetæ verbis: *Non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum*. Quâ demùm ratione contingere potuit, ut cùm Ecclesia universa tertio crediderit seculo divinâ vetitum esse lege, religiosum alicui creaturæ honorem impendere, aut ad quemquam præter Deum preces effundere, prohibitio hæc quarto et quinto seculo passim ita oblivioni mandata sit, aut sic infracta et concul-

cata, ut sanctos colere et invocare, doctissimi etiam et sanctissimi, per summum Creatoris dedecus, Mediatorisque contemptum, Religioni et christianæ pietati consentaneum duxerint, nemine reclamante, nemine obstante, diversas tot apud gentes? Observantiam illam et à consuetudine placitisque catholicæ Ecclesiæ tertio florentis seculo tam alienam esse, et supremo Numini, omniumque hominum Salvatore tam injuriosam, ignorare non potuissent SS. Basilii, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Jerosolymitanus, Gregorius Nissenus, Ambrosius, Chrysostomus, Asterius, Hieronymus, Gaudentius, Paulinus, etc. Hanc tamen nullâ novitatis labe aspersam, nullo inquinatam idololatriæ crimine crediderunt, imò et eam ad ultimum usque spiritum secuti sunt, immortalibusque scriptis pro datâ occasione commendaverunt. Vid. insigne volumen de Perpetuitate fidei, tom. 1, cap. 10.

Aliud exemplum proferemus, quo etiam evidentius pateat, quid de confictis illis insensibilibus mutationibus statuendum sit; qui illas obtundunt, tanquàm probatum sumunt, adinventum fuisse nono Ecclesiæ seculo dogma de reali præsentia Christi in sacramento Eucharistiæ, idemque suboccultè grassatum, erupisse tandem decimo seculo, avidè fuisse arreptum, præcipua inter fidei dogmata cooptatum, magnoque consensu palam in Ecclesiâ et continuè celebratum. Ne umbram quidem probabilitatis trahit commentitium istud innovationis genus; ad hanc enim oportuisset ut quæ solam corporis Christi figuram in Eucharistiâ credidisse finguntur per totum orbem innumeræ gentes, eodem in sacramento ipsum realiter et corporaliter præsentem, animorum summâ conspiratione, seculo proximè consecuto agnoscerent et adorarent; tum etiam ut persuasum haberent eandem se fidem, religiosumque eundem cultum ab Apostolis manantem constanter tenuisse, id unum sequentes quod traditum sit?

Talia confingere si liceat, cogitetur quoque adduci posse pari temporis intervallo in Galliâ, et magnates et plebem, ut communi consensione profiteantur in omnibus Ludovici Magni tabellis et imaginibus delitescere ac realiter contineri maximum hunc ipsum principem, nullo tamen sensibili monumento tantam, tamque portentosam mutationem consignari, imò nihil novi contigisse tota persuasum habeat Gallia. Cogita saltem quales excitaverint motus universâ in Ecclesiâ Zuinglii et Calvinii placita,

quibus realem Christi in Eucharistiā præsentiā ē medio tollere moliti sunt; illorum doctrina, quantumvis ad humanæ mentis captum, testimoniumque sensuum, accommoda, quot publicis statim oppugnata concertationibus! Quot nobilibus eruditisque scriptis impetita! quantoque studio proscripta!

Attende quomodo fieri potuisset, nono ut seculo si exortum fuisset dogma realis præsentiæ, in eo suscipiendo ac tenaciter asseverando convenisset Orientalis cum Occidentali Ecclesiā, permanente aliunde dolendo dissidio. Plura legere est citato in opere: *Perpétuité de la foi*. Unum adjicimus, quo rei summa ut postea magis evolvemus, continetur: vel absolutæ sunt Christi promissiones quæ ad Ecclesiæ durationem incolumitatemque pertinent, vel conditionatæ; si absolutæ dicantur, procul igitur ab Ecclesiā tum sensibiles, tum insensibiles, dogmatum fidei mutationes. Si verò dicantur conditionatæ, cuinam putabuntur alligatæ conditioni? An effutietur, ut quidam Protestantium commentus est, non esse defecturam Ecclesiam, si modò fidem suam ad verbum divinum exigendam componendamque curaverit? hoc non esset speciale ullam Ecclesiæ polliceri defensionem, præsidiumque asserere, sed amantissimæ illudere Ecclesiæ, cū de quolibet privato homine idem ex æquo posset enuntiari.

ARGUMENTUM IV. — Romanam Ecclesiam novitatis accusant Protestantes: *Accusatio*, inquit Tullius pro Cœlio, cap. 3, longè inferiori in causā, *crimen desiderat, rem ut definiat; hominem* (seu auctorem) *notet; argumento probet; teste confirmet*. Duo hic occurrunt quæ intentatam Romanæ Ecclesiæ accusationem prorsus elidant: 1° Id semper tenuit ac professus est, ubi agitur de dogmatibus, antiquitati semper esse inhærendum: hinc Stephani Papæ illud effatum contra rebaptizantes: *Nihil innovetur nisi quod traditum est*. Hinc nomine Ecclesiæ, diversis in operibus hæc urgebat Tertullianus: *Id verum quod prius; mea est possessio; olim possideo; prior possideo*; hinc pervulgatum illud Vincentii Lirinensis pronuntiatum: *Quod ubique, quod semper*. Eodem sensu dixit S. Hieronymus in Epist. ad Pammachium et Oceanum: « Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæso te ut parcas romanis auribus; parce fidei quæ apostolicā voce laudata est; cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescivimus? Cur profers in medium quod Petrus et Paulus edere nolue-

runt? usque in hanc diem sine istā doctrinā Christianus mundus fuit. »

Alterum id nec minùs attentè observandum est, à Romanæ quidem Ecclesiæ consortio et communione, hæreseon exivisse, aut rejectos fuisse auctores vel patronos; hanc verò à nullā unquā præstantiori vel æquali descivisse societate; nullo unquā privati alicujus auctoris nomine designata et notata fuit, qualiter à Valentino, Valentinianorum secta, à Marcione, Marcionitarum, à Macedonio, Macedoniorum, à Socino Socinianorum, etc. Arboris ad instar altissimis delixæ radicibus, cujus avellantur quidam interdum rami, et avulsi exarescant, romana perpetuò stetit Ecclesia fragosas inter persecutionum hæreseonque procellas, satiusque judicavit pati, numerosæ ut aliquando gentes à suā communione resilièrent, quàm peregrinis novisque dogmatibus concedere aut ullomodò suffragari. Nonne idcirco intolerantem eam vocant, et criminantur, conviciisque appetunt ejus adversarii, quòd à sinu suo rescindere non dubitet hæreticorum seu novatorum in fidei negotio quælibet genera?

Hoc eodem argumento utuntur vetustissimi scriptores ad revincendam hæreticorum pravitatem et audaciam, simulque extollendam Romanæ integritatem Ecclesiæ. « Ubi tunc Marcion, Ponticus Naclerus, stoicæ studiosus? inquit Tertullianus; ubi Valentinus Platonice sectator? Nam constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè principatu, et in catholicæ primū doctrinam credidisse, apud Ecclesiam Romanensem, sub episcopatu Eleuterii Benedicti, donec ob inquietam semper eorum curiositatem, quam fratres quoque semper vitabant, semel et iterum ejecti, » etc. De Præscript. cap. 30. Vid. etiam S. Justinum, Dialogo cum Tryphone; S. Irenæum lib. 1 adversus Hæreses, cap. 23, etc.

Undequaque igitur inlarescit Romanæ apostolicitas Ecclesiæ; quapropter licet cum Bossuetio exclamare: « Quelle consolation aux enfants de Dieu! Mais quelle conviction de la vérité, quand ils voient, que d'Innocent XI, qui remplit aujourd'hui si dignement le premier Siège de l'Eglise, on remonte, sans interruption, jusqu'à Saint Pierre, établi par Jésus-Christ prince des Apôtres; d'où, en prenant les pontifes qui ont servi sous la loi, on va jusqu'à Aaron et jusqu'à Moïse, de-là jusqu'aux Patriarches, et jusqu'à l'origine du monde! Quelle suite! Quelle tradition!

« Quel enchaînement merveilleux ! Si notre esprit, naturellement incertain, et devenu, par ses incertitudes, le jouet de ses propres raisonnements, a besoin, dans les questions où il y va du salut, d'être fixé et déterminé par quelque autorité certaine, quelle plus grande autorité que celle de l'Eglise catholique, qui réunit en elle-même toute l'autorité des siècles passés, et les anciennes traditions du genre humain, jusqu'à sa première origine ! » *Discours sur l'histoire universelle, seconde partie, chap. 30.*

Quæ hic obijci possent, præoccupavimus ac solvimus articulo IV secundæ partis, sectionis secundæ.

Sectionis secundæ tertia pars.

Probandum suscipimus nulli præter Romanam Ecclesiam societati inter Christianos congruere unitatem, sanctitatem, catholicitatem, apostolicitatem, maxime si conjunctim sumantur. Earum vel unâ deficiente palam est ac demonstratum veram Christi Ecclesiam non posse consistere. Res nobis agitur inprimis cum Protestantibus, quos ad eam quam deseruerunt fidem et communionem adducere, potissimum est in votis; errorem abjicere quid morentur, si perspicue ostensum fuerit, nedum prætensæ reformationi aspirent omnes quas assignavimus notæ (quod tamen ad hanc inducendam necesse foret), illarum ne unam quidem vindicare sibi valeant; eisdem carere alios à Protestantibus hæreticos et schismaticos, nec erit arduum patefacere; sit igitur

PROPOSITIO PRIMA. — *Schismatis convincuntur Protestantes, nec ullam possunt præscindendæ unitatis causam obtendere.*

1º Constituta est divinitus auctoritas cui parere oporteat varias dijudicanti de fide ac moribus controversias; id pluribus ac certissimis ostensum est argumentis; at communi calculo statuunt Protestantes, non auctoritate, sed privato spiritu investiganda esse quæ ad fidem moresque pertineant; ergo constitutæ divinitus auctoritati detrectant obtemperare; ergo schismatis crimen, quidquid obloquuntur, incurrunt.

2º Veram Ecclesiam probatum est non esse conflata ex omnibus sectis quæ fundamentales, ut aiunt, articulos retineant, sed unam et individuum haberi societatem, extra quam nulla salus; Romanam Ecclesiam deseruere

Protestantes, nec ullam quidem in aliam adseiscendos se curaverunt; ergo schismatis labem indubitatè susceperunt, quæ contaminantur quicumque dedignantur aut respuunt veræ communionem Ecclesiæ. Juvat argumentum istud pressius adhuc urgere. Scilicet, antequam à Romanâ discederent Ecclesiâ Lutherus et Calvinus, aut eam judicabant veram esse Christi Ecclesiam, aut sic adulteratam censebant, et à Christo alienam, ut illius omninò tanquam pestiferum et lethale fugiendum esset consortium; eam si judicaverint veram esse Christi Ecclesiam, eandem deserere nisi animo schismatico non potuerunt; si verò illam sic fœdatam putaverint, ut salus in eâ parari non posset, illis saltem, ut diximus, inquirenda fuit societas alia, quæ Christi Ecclesia meritò haberetur; quam autem aliam (quæ nulla esse potuit) adierunt? Non ad Græcos, neque ad Armenos, non ad Cophtas, neque ad ipsos Valdenses, se contulerunt; sed ipsius cui adhærerent Ecclesiæ, conditores fuerunt et advocati, cujus profectò non sponsus, non caput, non lapis angularis, Christus.

3º Illi sunt verè schismatici, qui nullâ muniti ordinariâ vel extraordinariâ missione, novum instituerunt ministerium; novorum quasi Apostolorum personam induerunt, positumque antiquitùs ordinem penitus disturbaverunt: ita sese gesserunt societatis Protestantium auctores et duces: ergo.

Demonstrata est missionis necessitas; hanc neque diffitentur adversarii; duplex porrò missionis genus: alia dicitur ordinaria, alia verò extraordinaria; manat prior ab eâ Ecclesiâ cui professione ejusdem fidei, sacramentorum participatione, eisdemque subjectione pastoribus, adhæreatur: consuetum extra ordinem obtingit altera, mirabilibusque divinæ potentiæ et sapientiæ operibus declaratur. Verum utraque defuit prætensæ reformationis auctoribus ac patronis. Primum quidem ea quæ nuncupatur ordinaria: unde enim ad eos derivari potuerit? non ab Ecclesiâ Romanâ, cujus auctoritatem palam abjecerunt et communionem: hanc esse prædicabant immanibus jamdudum conspurcatam flagitiis et idololatrico cultu; ab illâ tanquam à novâ Babylonem, et impudenti meretrice declinandum profitébantur; quodnam ergo jurisdictionis ac potestatis genus subministrare illis potuisset, jam prorsus à Christo et repudiata, et omni jure destituta? Præterea, quam dedisset potestatem, hanc certè revocare potuit; quo-

modò autem eâ auctoritate præditos adhuc voluisset perduelles, quos videret nihil intantum relinquere suam ut ipsius doctrinam, disciplinam, sacerdotiumque proscinderent, quos genuerat filios, ab institutionibus, quas combiberant, alienarent, eandemque, si fieri potuisset, everterent ac perimerent? Quamobrem à sinu suo, solemnibus anathematismis illos extremis tanquàm remediis adhibendis ablegavit.

Adde quòd nec Luthero, neque Zuinglio, cui fictitiâ in reformatione successit Calvinus, ulla unquàm in Ecclesiâ Romanâ, potestas pastoralis multò minùs erigendi formandique novas Ecclesias, matriçi repugnantes Ecclesiæ attributa fuerit.

Denique auctoritate ecclesiastici ministerii, Romana si præstaret Ecclesia, cùm ab eâ Lutherus defecit, ergo tum vera fuit Ecclesia; ergo absque schismatis notâ resilire ab ipsâ non potuerunt infaustæ reformationis architecti.

Ordinariâ missione destituti, haud potiori jure missionem extraordinariam obtenderent; ea quippe miraculis aliisque naturalem ordinem superantibus donis, prodenda, confirmandaque fuisset: hinc sui temporis hæreticos ita provocabat Tertullianus de Præscript. c. 31: « Probent se novos Apostolos esse; dicant Christum iterùm descendisse, iterùm crucifixum, iterùm mortuum, iterùm resuscitatum. Sic enim Apostolos solet facere, dare illis præterea virtutem eadem signa edendi quæ et ipse; volo igitur virtutes illas proferri. » Constat nullum à Luthero, nullum à Zuinglio, nullum à Calvino editum esse miraculum; quantis tamen et quàm evidentibus opus fuisset miraculis, ut publicum totque à seculis inveteratum aboletur in Ecclesiâ ubique ministerium; annuntiaretur ubique inaudita priùs doctrina; exauctorarentur constituti totum per orbem episcopi; pro nutu novorum Apostolorum rescinderetur quæ ipsis displicerent, generalium etiam conciliorum dogmatica decreta; everterentur cum sacrificio altaria, novaque conderetur ac per omnes gentes propagaretur Ecclesia. Hæccine privati homines, qui ordinariâ missione caruerint, aggredi potuerunt absque manifestis providentiæ extraordinariæ signis?

4º In schismaticis numerari debent illi apud quos non reperitur commune et certum unitatis principium; eo quippe sublato, etiamsi forsitan occurreret unitas facti, desideraretur

tamen unitas juris; apud Protestantés nequidem inveniri unitatem facti, probatu haud esset difficile, cùm tot ac tam diversas discindantur in sectas; at procul dubio destituuntur unitate juris, seu communi et inconcusso unitatis principio. Communem quidem reponunt haberi, immotamque regulam, sacram videlicet Scripturam; verùm eandem arbitrantur atque contendunt privato exponendam esse spiritu, quem singuli affulgere sibi jactitare possunt; tum qui Luthero et Calvino, Lutheranis et Calvinistis, tam diversa et contraria, ut observavimus in tractatu de Judice controversiarum, suggesserit, dissensionum potius quàm unitatis haberetur fomentum ac principium.

His jactis fundamentis, manifestè consequens est, nullam posse Protestantés, nec alios quoscumque legitimam præcidendæ unitatis causam afferre? Cùm enim auctoritati à Deo constitutæ, naturâ suâ intrinsecè oblectetur schisma; cùm necessariam discindat membrorum Ecclesiæ inter se connexionem, quo pacto approbari unquàm possit? Hinc de inferioribus schismate propriè dicto dissensionibus sic interpellat et redarguit Corinthios gentium Apostolus, 1 Epist. c. 1, v. 10: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata.* Hinc S. Cyprianus, lib. de Unitate Ecclesiæ: « Habere jam non potest Deum Patrem qui Ecclesiam non habeat matrem. » Totum egregium illud opus eò spectat ut servandæ unitatis indivulsam astruat, commendetque necessitatem. Hinc S. Augustinus tractatu pariter de Unitate Ecclesiæ cap. 10: « Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi in ejus corpore fuerit quod est Ecclesia; » et lib. 2 contra Epist. Parmeniani cap. 11: « Præcidendæ unitatis nulla est justa necessitas. »

Schismaticæ pravitatis crimen Protestantés eò minùs possunt à se amoliri, quòd eorum ab Ecclesiâ Romanâ discessionis auctores, nullo instructi, ut diximus, missionis genere, apostolicum ementiti munus, imò et ipsius Christi æmulationes in perversum, arrogantesque sibi auctoritatem, novum Ecclesiæ statum invexerunt, cui totum orbem, quantum in ipsis fuit, mancipatum voluerunt.

Obijcies: Scatebat erroribus Romana Ecclesia: funditus erat corrupta, tum in doctrinâ, tum in moribus; ad hæc tam salutis inimica compellebat dogmata et placita; impendebat undique et augebatur in dies, quod exemplis

et institutionibus inferebat, æternæ mortis periculum; quis conflagrante domo non exeat, aut extra naufragantem navim, si possit, non se proripiat? Oportuit obsequi tam urgentibus monitis Domini: *Recedite, recedite, exite inde; pollutum nolite tangere; exite de medio ejus*, Isai. 52.

Resp. Hæreticis omnibus proclive est, ut in odium vocare et invidiam adnitantur veram, cui bellum indixerint, Ecclesiam; quæ Manichæi conjecerint in eam convicia, cernere est apud S. Augustinum, lib. de Moribus Ecclesiæ. Quæ Donatistæ profuderint, referuntur ab eodem S. doctore, lib. 2 contra litteras Petiliani; quæ jacularentur Luciferiani legere est in Dialogo S. Hieronymi contra Luciferianos. Obsoletas illas veterum hæreticorum recuderunt et cumulârunt Lutheranae et Calvinistæ sectarum parentes et antesignani; quasdam recensebimus articulo sequenti, ut quo fuerint incitati spiritu, magis etiam innotescat. Aliam nunc ineundam duximus viam ad repellendas, quas Romanam in Ecclesiam adhibuerunt, objurgationes.

1º Jam ostensum est firmissimis argumentis, convictos esse schismatis prætensæ reformationis artifices et assecclas, sive careret, sive laboraret imputatis sibi criminibus Romana Ecclesia; idque luce meridianâ clarius est, cum ab eâ deficientes, nulli se adjunxerint alii Ecclesiæ, sed absque ullâ missionis auctoritate, novam, quasi ex se ipsis nati, condiderint; ut quid ergo Romanam Ecclesiam tot probrosis lacessere gestiunt dicteriiis, suæ ut ab eâ discessioni rationis aliquod momentum prætexere valeant? 2º Hoc ipso quo demonstratum est Romanam in Ecclesiam convenire expressas è Nicæno Symbolo dotes, seu notas quibus ab omni alienâ societate secernitur vera Christi Ecclesia, nempe unitatem, sanctitatem, catholicitatem et apostolicitatem, demonstratum est simul eam esse ab erroribus et corruptelis immunem, quæ cogant aut suadeant ab ejus communione recedere. 3º Si quæ viderentur objici posse illi crimina quæ ad eandem deserendam impellerent, haud patiebatur æquitas ut privati quidam accusatorum simul et judicum usurpatis partibus, decretoriâ eam sententiâ damnarent, omnique dedecore infamem decernerent Ecclesiam, quam hætenus ut matrem et magistram coluerant; tum quæ tantâ auctoritatis eminentiâ, tamque longævâ ministerii possessione commendaretur; anno 1520 Vormatiensibus

in comitiis jam renuerat pervicaciter Lutherus Ecclesiæ universalis tribunal agnoscere; anno 1524, defectionis vexillum erexerat Zuinglius, debacchatus contra indulgentias, invocationem sanctorum, missæ sacrificium, leges ecclesiasticas, cœlibatum religiosorum, etc.; anno 1536, Genevensis pastor institutus est Calvinus, eoque novo incitamento accensus, ad excindendum Romanæ Ecclesiæ, quod jam scriptis impugnaverat, ministerium.

Non à veritatis studio, sed ab impotentis novitatis appetitu originem duxit prætensa reformatio; derelicto enim unitatis principio et centro, tot fuit repugnantibus implicata documentis societas Protestantium, tot in adversantes sibi partes miserè discerpta, ut ex illorum principiis inexhaustisque variationibus prodierit, innumeros nactus sectatores, immanis tolerantismus, quem esse nativum malè fœcundæ arboris surculum demonstravit inter alios celeberrimus Papin, hæc ipsâ compulsus attentâ cogitatione, Romanam ad communionem ejuratis Protestantium institutis.

Instabis: A communione suâ projecit Romana Ecclesia quoscumque videret necessariæ reformationi operam impendere; acerrimis ipsos coegit persecutionibus, ut suæ et incolunitati et saluti opportunâ discessionem consulerent. — Resp.: Hæc ad fucum imperitæ plebi faciendum proferuntur; exitiosos Lutherus disseminaverat errores contra indulgentias, naturam justificationis, sacramentorum efficaciam, etc. Admonitus à cardinali Cajetano, summi legato pontificis, emendationemque pollicitus, promissis non stetit. Atque nedum susceptos abdicaret errores, novis studuit asserendis, et quâ potuit propagandis; quid igitur de excommunicationis sententiâ, quam in pertinacissimum tulit anno 1520 Leo X, conquerendum esse videatur? Lutheranæ postea et Calvinianæ hæreses à synodo Tridentinâ generali, post maturum examen vibrato in illarum obstinatos defensores anathemate, proscriptæ sunt; nonne hæc fuit constans Ecclesiæ agendi ratio, quam quidem disserendo de unitate Ecclesiæ, exposuimus, ut erroris contumaces patronos et sectatores à communione suâ tandem propelleret?

Quod pertinet ad eam quam obtendunt vim persecutionum pseudoreformatores, 1º, ut opportunè adnotavit D. Tournely, ab anno 1520, quo excommunicati sunt à Leone X Lutherani, ad annum 1529, quo in comitiis Spi-

rensibus protestati sunt, se ad concilium liberum provocare, nihil firmè contra ipsos actum fuerat, tantum abest ut in Galliâ, Hispaniâ, Italiâ, Angliâ, etc., tragicæ fierent executiones, ut ipsi scripserunt; attamen jam eruperat, jam grassabatur schisma, quod ut roborarent ac protenderent, omni ope contendebant. 2° Ut non expendamus id persecutionum genus, quod certè nullos verè martyres effecit, quoniam Scripturæ vel Traditionis convinceretur testimonio, licitum esse ab Ecclesiæ communione desciscere, ingruentis obtentu persecutionis, castigantibus dogmatum illius ac disciplinæ protervam impugnationem christianis principibus, tum obsequentes eidem filios, in rebellionis societatem et schismatis pro viribus abducere?

Frustra responderetur, ab Ecclesiæ pristinâ dignitate et auctoritate Romanam Ecclesiam jamdudum excidisse; hanc diluimus responsionem, tum asserendis Ecclesiæ Romanæ assignatis in Symbolo Nicæno et Constantino-politano insignibus Ecclesiæ Christi notis, tum à Protestantibus percontando, cuinam societati, Romanam deserentes Ecclesiam, nomen dederint; aut quâ auctoritate, quo missionis genere communiti, novum aggressi fuerint constituere ministerium, veteres è sedibus suis pastores dejicere, et novas ubicumque possent, fundare ac more suo regere Ecclesias.

PROPOSITIO II. — *Sanctitate caret societas Protestantium.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Ex præcedentibus assertionibus.*

Quæ ad asserendum Ecclesiæ Romanæ sanctitatem adduximus rationis auctoritatisque momenta, iisdem necessariâ consecutione probatur, sanctitate carere sectas omnes quæ Ecclesiæ illi adversantur. Deinde, cum ex primâ propositione constet à crimine schismatis haberi non posse excusatam Protestantium societatem, quo jure sanctitatem sibi adscribere valeat? Detestatur Dominus, *proferentem mendacia, testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias*, Prov. 6, 19. Quo quidem scelere implicantur omnes schismatici. Quid aliunde cœlesti dignius animadversione, quam despiciari, et tanquam pestiferam illius refugere communionem societatis de quâ dixit Apostolus gentium Ephes. 5, 25, 26: *Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.*

ARGUMENTUM II. — *Ex indole ac moribus auctorum prætensæ reformationis.*

Romanâ in Ecclesiâ extiterint qui factis; verbis, aut scriptis, plurimam exhibuerint offensionem, non ab hominibus illis constitutam se, propagatam, exornatamve profitetur; atverò ante Lutherum, ante Calvinum, ubinam erat societas Lutheranorum aut Calvinistarum? talibus gaudet atque gloriatur parentibus; attendatur paulisper quidnam ex eorum indole ac moribus, ad commendationem sanctitatis possit accersere.

Auctores inter prætensæ reformationis principem locum obtinet Lutherus ex monacho avitæ desertor fidei et hæresiarcha; considerate quomodo reformatoris et apostoli, quam sibi imposuit, personam sustineat; quantâ animi demissione et modestiâ paratum se dictitaret pontificiis obsequi decretis, antequàm fuisset à sede Apostolicâ damnatus. « Beatisime Pater, aiebat ann. 1518, epist. ad Leonem X, prostratum me pedibus tuæ Beatitudinis offero cum omnibus quæ sum et habeo; vivifica, occide, voca, revoca, approba, reproba, ut placuerit, vocem Christi in te præsentis agnoscam. » Anno 1519, sic eundem ad pontificem scripsit: « Coram Deo et totâ creaturâ testor me neque voluisse, neque hodiè velle Ecclesiæ Romanæ ac Beatitudinis tuæ potestatem ullomodo tangere, aut quâcumque versutiâ demoliri; quin plenissimè confiteor hujus Ecclesiæ potestatem esse super omnia, nec ei præferendum quidquam sive in cœlo sive in terrâ præter unum Dominum Jesum Christum Dominum nostrum. » En in Luthero contextus ovis pelle lupus; at ubi edita est bulla Leonis X, 41 proscribentis extractas ex libris illius propositiones, tum impos mentis, efferati instar lupi, rabidum evomuit, quo tumebat, virus: libellum exaravit cui titulus: *Adversus execrabilem Antichristi bullam Martinus Lutherus*. Postque combustam bullam coram omnibus quos extra urbem eduxerat scholasticis Universitatis Witemb., satius fore protestatus est Papam ipsum, sedemque papalem ita torreri. Squamei cujusdam et horribilis monstri, quod in Tiberi repertum esse somniaverat, formam pontificio totam accommodat regno, ad eamque putidam allegoriam non reformidat Scripturæ ipsius abuti testimoniis; creber etiam usurpabat istam quâ mirè delectabatur, imprecationem: *Pestis eram vivens, moriens ero mors tua, Papa.*

Dicebat sibi esse in votis ut appensos eidem patibulo cerneret cardinales et Papam; plenum esse Papam diabolis; eundem esse simul Papam et diabolum velut incarnatum. Hæc et alia quæ referre vetat pudor, deblaterare solebat improbus ille scurra; nec regiæ parcebat majestati; regem Angliæ Henricum VIII, à quo fuerat confutatus, sic desipere statuit, « ut nescias, inquit, an ipsa mania sic insanire possit, aut ipsa stoliditas tam stolidam sit, quàm est caput hoc Henrici nostri; fortè ut verum faciat proverbium: *Aut regem aut fatium nasci oportuit.* » Talibus scatet dicteriis libellus cui titulus: *Contra Henricum, regem Angliæ, Martinus Lutherus.* Non verecundiùs aut æquius se gessit erga Romanæ ipsa dogmata Ecclesiæ, quàm inter præstantes spirituali vel temporali auctoritate viros. Ne nimis multa congeramus, sit in exemplum dialogus, ut ait, *Papisticus*, cui *divinum* opposuit sermonem:

DIVINUS. (Sermo.) — *Non habebis deos alienos coram me.*

PAPISTICUS. — *Dicito non habendos deos, sed habeto deos alienos.*

DIVINUS. — *Honora parentes.*

PAPISTICUS. — *Dicito parentes esse honorandos, sed rebella et occide eos.*

DIVINUS. — *Non fornicaberis.*

PAPISTICUS. — *Dic non fornicandum; coge tamen fornicari.* (Tom. 1 edit. Wittemb. anno 1512.)

Cæteras piget prosequi calumnias quibus referta sunt opera Lutheri.

Scripturarum quantumvis extollere auctoritatem videatur, eisdem tamen addere aliquando non dubitat, quæ suis faveant placitis, vel detrudere quæ officiant; ita suam ut astruat de justificatione per solam fidem, sententiam, his Apostoli verbis Epist. ad Rom. cap. 3: *Arbitramur hominem justificari per fidem*, subjungit, *solam*; rogatusque cur vocem hanc adjecerit, respondet: « Si tuus Papista morosum et difficilem se præbere volet de voce, *solâ*, statim dic: Papista et asinus eadem res est: sic volo, sic jubeo; sit pro ratione voluntas. » Epist. ad Amicum, de voce *solâ*. In hæc verba Apostoli 1 ad Corinth. cap. 6: *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* addit Lutherus, *in uxorem*; quâ mente addiderit, nemo est qui non intelligat, qui sanctimonialis Catharinæ de Bore meminerit, cui anno 1525 nupsit insignis ille reformator. E contrariò, ex hac S. Petri sententiâ: *Magis*

satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis, detrahit hæc verba: *Per bona opera*, quia bona opera nihil ad salutem prodesse existimaverit. Quo veritatis studio et amore duceretur, inde colligere est quòd gratum sibi obventurum fuisse declararet, si persuaderi à Carlostadio potuisset Christum non esse realiter præsentem in Eucharistiâ. O quanta tunc incumberet Papismo strages! Hinc in Epist. ad Argentinenses, eadem de causâ se libenter negaturum profitetur realem hanc Christi præsentiam, nisi obstarent clara Scripturæ testimonia; eodem impulsus animo, in lib. de Formulâ Missandi, generosè sic pronuntiat: « Si quod concilium statueret aut permitteret utramque speciem (eucharisticam), nos nequaquam utrâque uti vellemus, sed in despectum concilii, ejusque statuti, aut unâ, aut neutrâ uti vellemus, maledicturi universos qui ex statuto concilii utrâque uterentur. » Adeò in omnibus dominatum affectabat novus ille Apostolus, inter illos numerandus filios superbix, de quibus in lib. Job, cap. 41, v. 25, ut principes, reges, pontifices jactaret non esse dignos, qui calceamentorum ipsius corrigiam solverent, tract. contra regem Angliæ; nec se multum curare de mille Cyprianis, mille Augustinis, etc.; arrogantiam illam et impudentiam dissimulare non potuerunt ejusdem discipuli, quos inter sic loquitur in universalisû Bibliothecâ Conradus Gesnerus: « Faxit Deus ne contentione et impudentiâ oris obsit Ecclesiæ suæ, cujus olim crepundia tam feliciter promovit. »

Quid dicendum videatur de altero præsentæ reformationis principe, Calvino? In maximi momenti dogmatibus quantumvis à Luthero dissideat, illum tanquàm sincerum evangelicæ doctrinæ præconem ad cælos evehit: « Nunc quoque sicut hactenùs, inquit, non dissimulanter testamur, eum nos habere pro insigni Christi Apostolo, ejus maximè operâ et ministerio, restituta hoc tempore fuerit Evangelii puritas. » Respons. contra Pugium, de libero Arbitrio, pag. 142. Modestix dum captat laudem Calvinus, atro et mordaci felle sua passim conspergit opera; adversarios suos his non indignatur afflicere encomiis: nebulones illos scilicet vocat, stultos, perditos, ebriosos, furiosos, bestias, tauros, asinos, canes, porcos, etc. Sic, v. g., Westphalum, admonitione ultimâ, versùs finem, sic compellat: « Audisne, latrator? audisne, phrenetice? audisne, bestia? » Venerandos Ecclesiæ Patres,

admirator sui alto despicatur supercilio ; audiatur illustrissimus Bossuetius Calvinum cum Luthero conferens : « S'il faut faire la comparaison de ces deux hommes, il n'y a personne qui n'aimât mieux essayer la colère impétueuse et insolente de l'un (Luther), que la profonde malignité et l'amertume de l'autre, qui se vante d'être de sang-froid, quand il répand tant de poison dans ses discours. » Hist. des variations, lib. 9, tom. 2.

Non hic de moribus Calvini ulterius inquirendum existimamus, quem profectò impudentiā vicit Lutherus, affirmare non veritus magis esse necessarium feminæ usum, quàm edere, bibere, dormire; atque si uxor debitum recusaret, licitum fore uti ancillâ.

ARGUMENTUM III. — *Ex Protestantium dogmatibus ac disciplinâ.*

Ineluctabili necessitate ad malè agendum pertrahi illos quicumque peccant, decernunt Lutherus et Calvinus; nihil aliud toto in tractatu de servo Arbitrio statuit Lutherus, ejus operis à primordio id generatim pronuntiat : « Quidquid fit à nobis sive boni, sive mali, malâ necessitate fit. » Horrendum istud commentum, sub finem ejusdem libri, *causæ summam*, et rerum *cardinem* appellat. Doctrinam hanc haud minori protulit audaciâ Calvinus : « Quòd, inquit, voluntatem dico necessitate in malum trahi vel duci, mirum est si cui videatur aspera locutio, quæ nec absonum habet quippiam, nec à sanctorum usu aliena est. » Lib. 2 Institut. cap. 3, num. 5.

Quem vitii et cupiditatibus ponent modum qui sibi in animum induxerint sese ad peccandum insuperabili necessitate obstringi, cum omnium mentibus inessum sit, neminem ob id posse justè condemnari, quod cavere non potuerit? Neminem apud Deum mercedem ullam mereri, non solùm docuerunt prætersæ reformationis duces, verùm etiam totidem esse mortifera peccata, justorum opera, quamvis ob fidem credentibus non imputentur. Quid hæc doctrinâ efficacius ad retardandos et deterrendos à servandis Dei mandatis jam ad vetitum proclives animos? Frustra reponeretur necessaria esse bona opera, haud quidem *necessitate efficaciæ*, sed *necessitate præsentivæ*, in testimonium, seu ut signa fidei, per quam tanquàm per manum apprehendatur Christi justitia quæ peccata operiat; egregium porrò fidei præstabant testimonium opera, quæ per se tota vergant in hominum damnationem, at-

que reipsâ eam accenserent, nisi misericorditer condonarentur!

Homines ad peccata (quod quidem audire christianæ refugiunt aures), auctore Deo incitari, compelli et adigi tradiderunt pariter et Lutherus et Calvinus. Illo quidem detestando dogmate Lutherus nihil habet antiquius : « In cæteris articulis, inquit in assertionibus, articulo 36, de Papatu, Conciliis, Indulgentiis, aliisque non necessariis nugis ferenda est levitas et stultitia Papæ et suorum; sed in hoc articulo, qui omnium optimus et rerum nostrarum summa est, dolendum ac flendum miseros sic insanire. » Arcana suæ doctrinæ reserat lib. de servo Arbitrio, cum objicienti Erasmo indurationis et obcæcationis non esse propriè auctorem Deum, ita respondet : « Cum dicit (Deus) : *Ego indurabo cor Pharaonis* simpliciter loquitur, ac si diceret : *Ego faciam ut cor Pharaonis induretur*, seu ut me operante et faciente induretur... Foris offeram verbum et opus in quod impinget impetus ille malus, cum aliud non possit nisi malè velle, me ipsum malum morte virtute omnipotentia. » Peccati auctorem Deum facere neque pertimescit Calvinus : « Absurdum, inquit, videtur volente ac jubente Deo excæcari hominem qui mox cæcitatis suæ poenas daturus est; tergiversando itaque effugiunt, Dei tantum permissu, non etiam voluntate hoc fieri; ipse verò palam se facere pronuntians effugium illud repudiat. » Instit. lib. 1, cap. 18. Blasphemiam pluribus nititur defendere; ad illam accommodat quæ referuntur in Scripturis de tentationibus Job, de perfidi regis Achab deceptione, de suscepto à Judæis Christum occidendi proposito. Cum sanctitate doctrinæ quâ ratione coherere possint tam absurda, tam contraria divinæ bonitati, sapientiæ et justitiæ dogmata?

Si fortè dicatur doctrinam hanc in libello præsertim contra libertinos, Calvinum tanquàm impiam insectari, respondebimus inde argui hæreticorum in docendo inconstantiam, cum tempori, loco et causæ suæ commodis, inserviant, atque vertiginis motu, ebriorum instar circumacti, quòcumque rapit disputationum æstus, illuc non minùs sibi quàm fidei catholicæ dissentientes detrudantur et allidantur.

Habenas omnes impietatis ac scelerum cui-libet generi laxaverunt Lutherus et Calvinus, statuantes solâ fide quâ sibi credat applicari merita Christi, peccatorem ita justificari, ut eâ stante gravissimis quantumlibet peccatis

justificatio amoveri non possit. « Vides, inquit Lutherus, quàm dives sit homo christianus sive baptizatus, qui etiam volens non potest perdere salutem suam, quantiscumque peccatis, nisi nolit credere; nulla enim peccata eum possunt damnare nisi sola incredulitas. » Lib. de Captivitate Babylonicâ, art. de Baptismo. Lutero longiùs progressus est errando Calvinus: præter enim absolutam cui patrocinatur Lutherus, justificationis certitudinem, ejusdemque quamdiù permanet fides, inexpugnabilem stabilitatem, absolutam salutis ipsius certitudinem, ac proinde absolutam quoque in susceptâ fide immutabilitatem, quam Lutherus inficiatur, pro aris et focis propugnavit. « In summâ, inquit, verè fidelis non est, nisi qui solidâ persuasionem, Deum sibi propitium, benevoluntiam patrem esse persuasus, de ejus benignitate omnia sibi pollicetur; nisi qui divinæ erga se benevolentiae promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit. » Lib. 3 Instit. c. 2. Pluribus hanc assertionem confirmare adnititur, persuadere molitus, fidem quam à justificatione indivulsam profitetur, nunquàm posse excidere. Ita in Antidoto (Tridentinæ synodi).

Tali autem dogmate quàm lata recluditur corruptelæ morum et flagitiis omnibus janua! exosam tamen ac lethalem hanc doctrinam expressis verbis sanxerunt Protestantes in synodo nationali Dordrechtanâ.

Canone 6°: « Deus enim, inquiunt, qui dives est in misericordiâ, ex immutabili electionis proposito, spiritum etiam in tristibus lapsis à suis non prorsus aufert, nec eos usquè prolabi sinit, ut gratiâ adoptionis ac justificationis excident. »

Canone 7°: « In istis lapsibus conservat in illis semen illud suum immortale, ex quo regeniti sunt, ne illud pereat aut excutiat. »

Canone 8°: « Ita non suis meritis et viribus, sed ex gratuitâ Dei misericordiâ id obtinent, ut nec totaliter fide et gratiâ excident, nec finaliter in lapsibus maneant aut pereant. »

Ita statuit appellata synodus contra remonstrantes (1).

Tali dogmati de inamissibili justitiâ, si Calvinianum aliud adjungatur, quò decernitur justificari fidelium infantes divini virtute pacti,

(1) Vide opus insigne cui titulus: *Le renversement de la morale de Jésus-Christ par les erreurs des Calvinistes.*

atque instar hæreditatis transmitti justificationem illam, evidenter consequitur fidelis cujuslibet filios et nepotes, ab initiis usque ad finem mundi computandos, certissimâ et irrevocabili ad vitam æternam prædestinatione donari, ut observat doctiss. Bossuetius Variat. tom. 2.

Evangelicæ integritatem disciplinæ quantifacerent prætensæ reformationis principes colligitur ex famosâ Consultatione quâ Lutherus, Melancthon, Bucerus et alii quinque earumdem partium doctores, Philippo landgravio Hessiæ licitum esse voluerunt, « ut honestam ac virtuosam virginem Margaretam de Saal, etsi prior suæ celsitudinis conjux adhuc sit in vivis, » duceret in matrimonium. De hac decisione vid. Variat. lib. 6, versùs finem.

De contemptâ principum auctoritate in prætensâ reformatione, gestisque eâ conspirante contra eosdem bellis consule mox citatum tractatum Bossuetii de Variat., ejusdemque eximium Commonitorium 5 contra Juriam; Historiam adde Calvinismi à D. Soulier conscriptam; Protestantium deinde societatis hanc agendi rationem conferas cum illâ invictâ patientiâ quam sævientibus ultra modum persecutionibus catholica exhibuit Ecclesia, egregiis Tertulliani aliorumque celebratam encomiis, planumque erit quo spiritu conflata et jactata fuerit prætensa reformatio.

ARGUMENTUM IV. — *Ex miraculorum defectu et prætensæ fructibus reformationis.*

Collatum est Ecclesiæ donum miraculorum, quibus maximè, ut ostendimus, sanctitas ejus pro variis temporum adjunctis confirmata est; at quantumvis donum illud ad missionem extraordinariam novis reformatoribus qui ordinariâ caruerunt, asserendam, fuisset necessarium, nulla tamen ut etiam adnotavimus, miracula ediderunt, tam discrepantes à Christi legatis illi Apostoli, nisi tamen ducatur in miraculis quod refertur anno 1545 Lutero contigisse, qui dæmonium ejicere à puellâ, in ecclesiam parochianam Witembergensem eo jubente adductâ cum tentavisset, tum urgente, et fores obstruente maligno dæmone, redactus ad angustias effugere vix potuit; multis coram doctoribus eruditis viris hoc factum est: « Inter quos, ait Staphylus, tum ego quoque juvenis magister aderam. » (In absolutâ Responsione contra Jacobum Smidelinum.)

Memoriâ haud secùs dignum, quod anno 1560 præstitisse dicitur Calvinus, quo paciscente, et

vita subsidia pollicito, inops quidam nomine Bruleus mortuum se simulaverat, ut ab eodem suscitari videretur, *verè esse mortuus repertus est*. Singulare illud miraculum narrat Bolsecus in Vita Calvini, cap. 13, et subjicit : « Negent hoc quantum velint Calvini mancipia, exploratum et cognitum satis fuit, veritasque rei probata, imò per ipsam uxorem confirmata. » Huc sanè revocatur quod quibusdam de novatoribus sui temporis animadvertebat Tertullianus de Præscr. c. 31 : « Agnosco maximam eorum virtutem, quâ Apostolos in perversum æmulantur; illi enim de mortuis vivos faciebant, isti de vivis mortuos faciunt. »

Quod attinet ad prætensæ fructus reformationis, ipse Lutherus in Postillâ in Evangelium dominicæ primæ Adventûs, hoc suis sectatoribus perhibet cogente veritate testimonium : « Mundus in dies fit deterior; sunt nunc homines magis vindictæ cupidi, magis avari, magis ab omni misericordiâ remoti, magis immodesti et indisciplinati, multoque deteriores quàm fuerint in papatu. » Lutherus concinit Jacobus Andreas Smidelinus in concione quartâ in caput 21 Lucæ : « Ut totus mundus agnoscat eos non esse papistas, nec bonis operibus quidquam fidere, illorum etiam operum nullum exercent penitus; jejuniis loco comessionibus et perpotationibus nocte dieque vacant; ubi pauperibus benignè facere oportebat, eos deglubunt et exoriant; preces vertunt in juramenta, blasphemias et divini nominis execrationes, idque tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodiè tantoperè blasphemetur; demùm pro humilitate regnat passim superbia, fastus, elatio, atque hoc universum vitæ genus ab illis evangelicum dicitur institutum. » Eorundem mores quos apprimè noverat Erasmus, nativis indicavit lineamentis : « Circumspice, inquit, populum istum evangelicum, et observa num minùs illic indulgeatur luxui, libidini et pecuniæ quàm faciant illi quos detestamini : profer mihi quem istud evangelium ex comessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum; ego tibi multos ostendam qui facti sunt se ipsis deteriores. » In Epist. ad Vulturium Neocomum, ann. 1529.

Hæccine referunt imaginem ac speciem primigeniæ illius Ecclesiæ in Actibus Apostolorum, in Apologetico Tertulliani et aliis de-

scriptæ, quam suo modo instaurare aggressi sunt novi evangelistæ : de conversis christianam ad religionem, testimonium istud ethnicorum refert Tertullianus : « Quos retrò ante hoc nomen vagos, viles, improbos noverant, ex ipso quo denotant, laudant; cæcitate odii in suffragium impingunt. Quæ mulier! quàm lasciva! quàm festiva! qui juvenis! quàm luscus! quàm amasius! facti sunt christiani. » Apolog. c. 3. Qui verò prætensam reformationem erant amplexi, deteriores moribus solebant, testibus eorundem Apostolis, evadere : nonne hoc stupendum est, ut ad eruendam suis velut ex ruderibus (si Protestantibus credere fas est), Ecclesiam, revocandamque exultantem penè à terris justitiam suscepta, tantoque molimine promota reformatio, vitæ humanæ depravationem potiùs quàm emendationem attulerit.

PROPOSITIO III. — *Catholicitate caret societas Protestantium.*

Ecclesiæ Christi tam propria est catholicitas, ut veram quærentibus Ecclesiam, eâ proprietate vel maximè soleat designari ac demonstrari. « Quod si fortè, inquit S. Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 18, veneris in civitates, non simpliciter interroga, ubi sit dominicus, seu domus Domini; nam et reliquæ impiorum hæreses dominicos, quamvis pollutos habitare non dubitant; neque id tantum quæras simpliciter ubi sit Ecclesia, sed ubi catholica Ecclesia; hoc enim proprium nomen est sanctæ hujus et matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Jesu Christi, unigeniti filii Dei. » Idem animadvertit S. Augustinus, lib. de verâ Religione, cap. 7, et lib. contra Epist. Fundamenti, cap. 4. Hinc de suâ paucitate, cum eam dissimulare non possent, gloriabantur Donatistæ : « Ideò, aiebant, magis justi sumus, quia pauci sumus. » Eundem ferè in modum jactabant se Pelagiani : quibus inter alia reponebat S. Augustinus : « Nolite de paucitate gloriari; parricidæ et pauci, et pessimi sunt. » Numerosiores licet Donatistis et Pelagianis Protestantes, catholicitatem vindicare sibi tamen non possunt; vix in Oriente innotuerunt Lutherani et Calvinistæ, aut si de iis aliquid auditum fuerit illis in regionibus, ibi, ut partium occidentalium habentur hæretici; in Occidente autem, quamvis ad animarum perniciem grassati multum fuerint, nemo, si quas infecerint plagas, mente perlustrare voluerit, diffitebitur longè illis in

hâc etiam mundi parte Romanam antecellere extensione et amplitudine Ecclesiam.

Præfationem Concordiæ Lutheranorum ita mendacii redarguebat Bellarminus : « Dicunt Confessionem Augustanam in toto orbe terrarum percrebuisse, et in ore et sermone esse cœpisse; at ex tribus partibus orbis terræ duæ majores, Asia et Africa; nec nomen hujus Confessionis audierunt; in Europâ multæ provinciæ, ut tota Græcia, Italia, Hispania vel nesciunt quid sit Confessio Augustana, vel execrantur; Gallia, Helvetia, Britannia non recipiunt nisi nomine tenus. » De notis Ecclesiæ, cap. 4, tom. 2, de Controversiis. Adjicere possumus in Americâ pariter latius multò patere Romanam quàm Protestantium communionem; nec omittenda Bellarmini loc. cit. adnotatio altera, quæ spontè ipsa mentibus occurrit. « Quamvis, inquiebat, videantur hæretici hoc tempore magnam partem septentrionis obtinere, tamen non tenentur omnia illa loca ab unâ sectâ, sed à plurimis quæ inter se non minùs pugnant quàm nobiscum. » Præterea quid responderent Protestantes sciscitantibus, ubi tum esset vera et catholica Ecclesia, cum orbem totum, si fieri potuisset, suis contaminare erroribus constituerunt Lutherus et Calvinus? unde sic premebat Calvinistas Nicolius : « Que s'il est visible que la société des Calvinistes ne peut être prise pour l'Eglise de Jésus-Christ, en la considérant dans son plus grand éclat, que sera-ce si on la considère dans l'état où il nous la figure avant Luther? Ils sont contraints de recourir à la prétendue église Vaudoise, établie dans quelques endroits du Piémont et de la Bohême; et M. Claude y ajoute de certains fidèles cachés au milieu de la communion romaine, qu'il prétend avoir été dans les sentiments de Luther et de Calvin, et y avoir conservé la vraie Eglise. » *Les prétendus Réformés convaincus de schisme*, part. 3, cap. 1. Ita societatem suam catholicitate carere intellexerunt Protestantes, ut alii cum Claudio ad invisibilis Ecclesiæ commentitiam ideam confugerint, alii Ecclesiam finxerint ex omnibus conflata societatibus quæ fundamentalia, ut aiunt, dogmata retineant; hoc utrumque refellendum figmentum curavimus, quo quidem demonstratur non esse quærendam in societate Protestantium veram Ecclesiæ catholicitatem.

Denique reponere non possunt hæretici sectas suas totum esse labentibus annis occupaturas orbem; nam, ut rectè respondet Bellar-

minus, non debet *nunc* incipere Ecclesia crescere, atque absurdissimum si duxerit S. Augustinus quòd hæresis Donatistarum post annum Domini 500 ex Carthagine esset propaganda in omnem terram (lib. de Unitate Ecclesiæ cap. 14 et 15), quantò magis absurdum erit, nunc primùm post tot quæ effluerunt ab illâ ætate secula, per Lutheranam et Calvinianam hæreses, Ecclesiam Christi in omnes populos, ut impleantur vaticinia prophetarum, esse diffundendam. Ortum Lutheranae vel Calvinianæ hæresis, certè non expectavit Ecclesia Christi, ut sicut prænuntiatum fuit, totum per orbem promoveretur.

PROPOSITIO IV. — *Carent apostolicitate Protestantes.*

I. Totâ in societate Protestantium desiderari apostolicitatem jam hoc ipso constat, quòd eam carere missione tum ordinariâ tum extraordinariâ, primâ hujus articuli propositione demonstratum sit; quo quidem defectu nihil magis à muneris apostolici ratione abhorreat: ut etiam latè art. 4 sect. præc. explicatum est.

II. Ad apostolicitatem necesse est, ut illam, sibi vindicantis origo societatis, ad Apostolos, ipsumque Christum Dominum referri possit. At ubi vigeant ante Lutherum Lutherani, ante Calvinum Calvinistæ? Illos omnes quamvis præcesserint, qui aliqua eorum tenuerint dogmata, id non sufficit veros ut antecessores, ejusdemque societatis et communionis antesignanos habuerint; alioquin societate et communione Mahumetanis consociarentur, utpote quasdam doctrinæ partes profitentibus (ut puta de unitate et providentiâ Dei), quas profitentur Christiani. Quòcumque se vertant hæretici, præcedentia tempora mutare nequeunt, neque societatis suæ retroagere primordia: « Les fausses religions, inquit illustriss. Bossuet., ont pu imiter l'Eglise en beaucoup de choses, et surtout elles l'imitent en disant comme elle, que c'est Dieu qui les a fondées: mais ce discours, en leur bouche, n'est qu'un discours en l'air; car si Dieu a créé le genre humain, si, le créant à son image, il n'a jamais dédaigné de lui enseigner le moyen de le servir et de lui plaire, toute secte qui ne montre pas sa succession depuis l'origine du monde, n'est pas de Dieu. » Et eundem in sensum sic aptè loquitur de omnibus hæresiarchis idem sapientissimus præsul: « Il paraîtra toujours aux yeux de tout l'univers qu'eux et la secte qu'ils ont établie,

« se sera détachée de ce grand corps et de
 « cette ancienne Eglise que Jésus-Christ a fon-
 « dée, où S. Pierre et ses successeurs tenaient
 « la première place, dans laquelle toutes les
 « sectes les ont trouvés établis. Le moment de
 « la séparation sera toujours si constant, que
 « les hérétiques eux-mêmes ne le pourront
 « désavouer, et qu'ils n'oseront seulement pas
 « tenter de se faire venir de la source, par une
 « suite que l'on n'ait jamais vu s'interrompre.
 « C'est la faible inévitable de toutes les sectes
 « que les hommes ont établies. Nul ne peut
 « changer les siècles passés, ni se donner des
 « prédécesseurs, ou faire qu'ils les ait trouvés
 « en possession. La seule Eglise catholique
 « remplit tous les siècles précédents, par une
 « suite qui ne peut lui être contestée : la loi
 « vient au-devant de l'Evangile. La succession
 « de Moïse et des Patriarches ne fait qu'une
 « même suite avec celle de Jésus-Christ. » *Dis-*
cours sur l'Histoire universelle, seconde partie,
 chap. 30. Protestantes igitur, et omnes alios
 qui Romanæ communionem Ecclesiæ deserue-
 runt, istis possumus breviter evincere Tertul-
 liani quæstionibus : « Qui estis ? quando et
 « unde venistis ? quid in meo agitis non mei ? »
 De Præscr. c. 37. Unde S. Hieronymus contra
 Luciferianos : « Ex hoc ipso, inquit, quod
 « postea instituti sunt, eos esse indicant quos
 « futuros Apostolos prænuñtiavit. »

III. Protestantes perpetuâ pastorum succes-
 sione destituuntur, legitimoque proinde mi-
 nisterio. Hæc assertio probatione non indiget;
 cum enim postremis nati sint Ecclesiæ seculis,
 prætereundum nequeunt societati suæ perpetuam
 pastorum seriem. Dicebat de Novatiano S. Cy-
 prianus Epist. ad Magnum : « Novatianus in Ec-
 « clesiâ non est, nec episcopus computari po-
 « test, qui evangelicâ et apostolicâ traditione
 « contemptâ, nemini succedens, à seipso ortus
 « est. » Notanda sunt hæc verba : *Nemini suc-*
cedens à se ipso ortus est ; quæ Lutherò, quæ
 Zuinglio et cuilibet alii hæresiarchæ accom-
 modari possunt. Quidquid igitur obloquantur
 et obstrepant, jure nullo præditi sunt aposto-
 lico fungendi ministerio, per ostium non in-
 trantes, atque positi à Patribus terminos re-
 vellere molientes : « Quo denique, Marcion, jure,
 « inquit Tertullianus loc. cit., sylvam meam
 « cædis ? quâ licentiâ, Valentine, fontes meos
 « transvertis ? quâ potestate, Apelles, limites
 « meos commoves ? » Veteres illæ querelæ mu-
 tatis nominibus, ultrò incidunt in prætensæ
 reformationis auctores, eorundemque consor-

tes : « Scripturas obtendunt, et hæc suâ auda-
 « ciâ statim quosdam movent : in ipso verò
 « congressu firmos quidem fatigant, infirmos
 « capiunt, medios cum scrupulo dimittunt ;
 « hunc igitur potissimum gradum obstruimus,
 « non admittendos eos ad ullam disputationem.
 « Si hæ sunt illæ vires eorum, uti eas habere
 « possint, dispici debet cui competat possessio
 « Scripturarum, ne is admittatur ad eam, cui
 « nullo modo competit. » Ibid. cap. 15.

IV. Non vacillat, non dissimilis sibi, non
 se ipsam circumvenit apostolica doctrina :
 Deum æmulatur, apud quem non est trans-
 mutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jacobi
 Epist. cathol. cap. 1). At Lutherum à Luthero,
 Calvinum à Calvino, Lutheranos à Lutheranis,
 Sacramentarios à Sacramentariis, dissentire in
 eâ quam jactarent apostolicam, doctrinâ,
 probatu facillimum est. Quædam duntaxat
 exempli causâ, ne increscat supra modum
 volumen, subjiciemus :

Lutherus de præparatione ad mortem : « In
 « mortis articulo (qui jacet), inquit, beatam
 « Virginem, angelos, proprium Apostolum et
 « sanctos reliquos, quibus in vitâ servivit, in-
 « vocare non cesset, ut pro se intercedant ad
 « Dominum. » Idem verò in articulis ad concilium
 Mantuanum missis, sic pugnantly loquitur :
 « Invocatio sanctorum est etiam de nu-
 « mero antichristianorum abusuum, quæ pu-
 « gnat cum præcipuis articulis, et delet Christi
 « agnitionem. » In declaratione quorundam
 articulorum : « Utraque, ait, præcepta et Dei
 « et Ecclesiæ servanda sunt. » Idem autem in
 Confessione : « Ab humanis constitutionibus
 « et præceptis tanquàm à maximo infortunio
 « cavendum et fugiendum nobis. » Comme-
 moravimus quantum à se ipso de auctori-
 tate summi pontificis Lutherus dissideat (pro-
 positione secundâ). Octoginta variationum
 Lutheri exempla Cocceius enumerat (Jodocus
 Cocceius in opere cui titulus : *Thesaurus ca-*
tholicus).

Calvinus lib. 1 Institutionum, cap. 18 :
 « Absurdum, inquit, videtur volente et ju-
 « bente Deo exæcari hominem, qui mox cæ-
 « citatis suæ pœnas daturus est : tergiversando
 « itaque effugiunt Dei permissu, non etiam
 « voluntate hæc fieri : ipse verò se palam fa-
 « cere pronuntians, effugium repudiat. » Ad
 cap. 9 Epist. ad Romanos, eandem edidit blas-
 phemiam ; hæc sunt ejus verba : « Non modò
 « præcognita fuit impiorum perditio, sed im-
 « pii fuerunt destinati creati ut perderentur, »

Idem tamen ad cap. 3 Joannis, contrarium penitus dogma enuntiat : « Ne quis suam damnationem Christo adscribat, propriæ cujusque culpæ imputandum esse docet. » Ad cap. 23 Joannis : « Non imponit Christus Judæ pereundi necessitatem. »

De Lutheranorum à Lutheranis, et Sacramentariorum à Sacramentariis, consule inprimis doct. Bossuetium, in libro cui titulus : *Histoire des variations des églises protestantes.*

Objic. 1° : Illi habendi sunt veri Apostolorum discipuli et hæredes, legitimæque missione præditi, qui apostolicam sequantur ac defendunt veritatem, quam vident humanis supra modum violatam commentis, et pestiferâ penè oppressam errorum undequaque affluentium farragine. Fatiscentem illam, et quasi obrutam, sub Romanæ præsertim Ecclesiæ dominatu cernebant, qui reformationis facti sunt auctores et Apostoli : tum sese divinitus præordinatos intellexerunt ad evangelicæ defensionem ac tutamen Ecclesiæ, innumerosque populos ab æterno dimovendos interitu : compellente itaque Spiritu sancto, ac præcellentibus instructi ad id muneris dotibus, totos se impenderunt Ecclesiæ Christi, pristinum in decus, prioremque incolumitatem restituendæ ; urgebat opitulandi necessitas : deflagrabat domus Dei ; extrema undique imminebat clades ; strenuè tum auxiliantibus præstantibus viris, nonne gratulandum fuit potius quam quomodo mitterentur sollicitè exquirendum ?

Resp. 1° : Ad id quod objicitur aptissimam suppeditat responsionem ipse Lutherus, quâ imprudenter explodit eam quam usurpaverat missionem.

« Omnes, inquit, parochi et magistratus diligenter attendere debent, et de hoc suos diligenter monebunt, ut concionatores qui seipsum intrudunt, tanquam nebulones et certos diaboli nuntios devitent, nisi fide dignum testimonium suæ à Deo vocationis attulerint : alioquin eos non audient, nec admittent, etiamsi purum putum Evangelium docere velint, nec si angeli aut meri Gabrielles à cœlis fuerint. Nihil enim recipit Deus quod fit ex propriâ electione et devotione, sed omnia ex mandato et vocatione fieri vult. Propterea etiam Christus diabolos noluit prædicare, etiamsi ipsum esse Filium Dei faterentur et veritatem dicerent : noluit enim permittere ut quisquam sine vocatione prædicaret : ergo sic quisque faciat qui præ-

dicare et docere voluerit : demonstret se vocatum ; ostendat mandatum quo cogatur ; si noluerit, tradat magistratus hujusmodi nebulones lictori. »

Quid igitur respondisset Lutherus eum sic alloquenti orientalis vel occidentalis Ecclesiæ alumno ? Ex ore tuo judicaberis ; tanquam nebulo abjiciaris necesse est, certusque diaboli nuntius, nisi dignum vocationis tuæ testimonium attuleris, *etiamsi purum putum Evangelium docere constituas* ; itaque si placet, habearis angelus, vel per te loquatur dæmon, ille tuus, ut profiteri non erubescis, famoso in colloquio, magister, inficiari non audeas tantæ molis esse, novam condere, totumque per orbem protendere Ecclesiam, ut nec propriâ electione possis tantum opus aggredi nisi reprobante Deo, nec tibi credendum sit immediatam missionem, absque miraculis, aliisque supra naturam donis, arroganti.

2° Quâ ratione ipsa veræ et sanæ doctrinæ professio necessitatem tolleret missionis, aut ullo modo labefactaret ? Non est necessaria, nec divinitus datur missio ad impugnandam fidem, disseminandaque spuria dogmata ; non ad mendacii, sed ad veritatis prædicationem, postulatur missio : ergo etiamsi tam constaret veram effudisse doctrinam prætensæ duces reformationis, quàm constat prolata ab ipsis nefariam errorum colluviem, damandæ tamen usurpationis incurriscent scelus, cum absque missione ecclesiasticum assumerent sibi ministerium, eò temeritatis propecti, ut quem invenerint constitutum ordinem, prorsus invertere machinarentur.

3° Alia sunt veritatis doctrinæ, alia sunt legitimæ missionis testimonia : veritas doctrinæ adstruitur verbo divino scripto vel tradito : utrum autem legitimam obtinuerint missionem Lutherus, Zuinglius, Calvinus, id pendet ex factis nullibi revelatis : imò demonstratum est eos caruisse tum ordinariâ tum extraordinariâ missione.

4° Id omnibus hæresiarchis solemne est, ut concidisse, vel saltem ad exitum vergere conquerantur insensam novitati, novatoresque projicientem ac repellentem à communione suâ, Ecclesiam. Jactitant reseratos sibi veritatis fontes, quasi cæteris omaibus antea reconditos : quidquid profantur, verbum Dei est ab omni defœcatum labe, nec nisi temerè aut stolidè potest in dubium revocari : ac si tanta urgeret reformationis in fide ac moribus necessitas, numquid à sexto saltem seculo, quo

insulsis et impiis pollutam esse dogmatibus Ecclesiam flinxerunt Protestantes, deseruisset Deus ad decimum usque sextum, quo evangelicæ, ut putant, doctrinæ faciem Lutherus et Calvinus extulerint? Ergone credibile est, ut Deus tam necessarios tamdiu distulerit reformatores, quibus arcana cœlestis doctrinæ esset manifestaturus; quæ tum sanctissimos et ad veritatem anhelantes viros, tum generalia ipsa concilia inexorabilis hactenus celavisset? Nemo erit sanæ mentis, qui Lutheri et Calvini declamationibus carere potuisse orbem christianum, potius non credat, quàm fuisse tot seculis à Christo salvatore contemptam, repulsam, fœdissimisque traditam, et intabescentem erroribus Ecclesiam.

5º Venditent ut collibuerit, pseudo-reformatores, ingenii dotes, et scientiarum quam sibi tribuunt suppellectilem; certè in his quæ pertineant ad scientiam salutis, sanamque doctrinam, non se existimabunt Apostolis superiores, quos, ut Christus prædixerat, docuit Spiritus omnem veritatem: attamen evangelico non ausi fuissent defungi ministerio, nisi legatione muniti quam acceperant à Christo his verbis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: de illis maximè loquebatur S. Paulus cùm diceret: *Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur?* (Ad Rom. cap. 10.)

De ipsomet Christo memorandum illud perhibet testimonium idem Apostolus: *Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum; Filius meus es tu, ego hodie genui te*, (Ad Hebræos, cap. 5.) Hinc toties admonendum curavit ipse Christus sese missum fuisse à Patre: tum quare noluerit per semetipsum gentibus prædicare evangelium, hanc exhibuit rationem: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*, (Matth. cap. 15.) Adeò cavebat unigenitus Dei Filius factus homo, ne quid aggrediretur præter missionem à Patre acceptam, quam innumeris confirmavit miraculis.

Inst. 1º: Propositam de necessitate missionis quæstionem resicare facile est verbis Christi, Joann. 8: *Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi; quicumque ex Deo est, verba Dei audit*. Parvi refert populorum salutem utrum speciali missione donati sint, qui prædicandi susceperint munus, dummodò vera et salutaria prædicent: sicut ægrotorum non magnoperè interest à quibusnam remedia subministrentur, dummodò resarciendæ idonea valetudini; nonne generatim fideles hortatur Apostolus,

opportunis ut illos monitis imbuant, quibus hæc prodesse possint? Ad Roman. cap. 15, v. 4, ad Thessal. secundæ cap. 3, v. 5. Nonne mandavit Deus unicuique de proximo suo, Ecclesiastici cap. 17. Ut quid necessaria est missio ad ingerendam doctrinam quam promulgaverunt missi divinitus Apostoli?

Resp.: Qui dixit: *Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi?* ipse quoque dixit: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: et iterùm: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Non prædicavit Christus nisi missus à Patre, et quidem missione evidentibus consignatâ miraculis: quo maximè exemplo revincuntur temerarii, qui nullam missionis ordinariæ vel extraordinariæ probationem afferentes, involare audeant in apostolatûs auctoritatem ac munia. Hos itaque illis compellere promptum est verbis Tertulliani: « *Nemo veniens ex alterius auctoritate, ipsam sibi ex suâ affirmatione defendit.* » (Lib. 3 contra Marcionem, cap. 2.)

Tametsi fructum aliquem percipere potuissent (quod ipsâ propositi naturâ et experimento refellitur), qui prætensæ reformationis auctorum concionibus aures accommodârunt, an inde sequeretur non esse violatum ab audacioribus illis Apostolis divinum mandatum de non usurpando ministerio? Ac idcirco subtracti sunt intentato Core ejusque sociis anathemati? Neque à delicto immunes haberi possunt, qui talibus se institutoribus tradiderunt; schisma enim quod duces inchoant, populus consecutandò fovet, quorum protervia in seipsâ contabesceret, si nemo ipsis adstipularetur; quod intelligens Moyses: *Recedite*, inquit, *à tabernaculo hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum*. (Num. cap. 16, v. 26.)

Nihil ad rem exemplum ductum à salutariibus remediis à quocumque subministratis: nulla enim requiritur missio nec auctoritas, ut laboranti proximo recuperandæ sanitatis efficacia indicari possint adjumenta; nec aptius nobis obijciuntur Apostoli hortationes de admonendis et corripiendis ex charitate fratribus; errantes admonere et revocare ab errore, ipsis modò impares non sint, licet mulieribus, quibus tamen præcipit Apostolus *ut in Ecclesiis taceant*, 1 ad Corinth. cap. 4.

Alia sunt charitatis, alia sunt auctoritatis officia: aliud est corripere inquietos, consolari pusillanimes, convertere peccatores ab errore

viæ suæ, etc., quod sine adjunctâ auctoritate fieri potest; aliud pastoris munia invadere, Ecclesiæ constituere, præfecturam in Ecclesiâ Christi gerere; sicut in temporali regno, aliud est perperam agentibus, legesque aspernantibus, monita salutis adhibere; aliud verò adsciscere sibi magistratuum munera aut militare imperium, vel ipsum reipublicæ clavum arripere. Frustraque obtenderetur auxiliandum esse proximo, id si fieret per nefas, et contra ordinem à supremo numine præstitutum.

Objicies 2º: Ad Ecclesiæ reformationum te-standam missionem si miraculis opus sit, pro maximo habenda est miracula ipsa reformationis propagatio: quot hominum millia pronis eam susceperunt animis in Germaniâ, in fœderatis provinciis, intra Gallias, etc.! Quàm ubere fructu processit majorem in Britanniam, in Sueciam, in Daniam, etc.! Quæ nascentis Ecclesiæ Apostolos adjuvabat omnipotens manus, divinaque sapientia, eadem reformandæ destinatis Apostolis Ecclesiæ, præstò fuit, stupendumque in modum opitulata est: adde martyres quos habuit reformationis causâ, multos quidem et insuperabiles, sicut suos olim dùm maximè floruit, christiana religio. Hinc potuerunt Protestantes quosdam sic alloqui Romanæ vindices Ecclesiæ: *Plures efficitur, quoties metimur à vobis*, (Tertull. Apolog. cap. ult.)

Rèsp. Nequaquàm ex solâ religionis alicujus diffusionem colligi potest, illius auctorem esse Deum; totum penè orbem occupaverat idololatria: num idcirco Deo probata est, et consona rationi? Quot, heu! gentes pervasit, suasque pertraxit in partes Mahumetana superstitio! Numquid colendus nobis et sequendus infamis qui ipsam armorum vi, voluptatumque lenociniis invexit propheta? Divina procul dubio et admiranda Christianæ religionis propagatio: quod enim pauci Apostoli è gente Judaicâ cæteris invisâ oriundi, illâ ipsâ in gente abjecti et ignobiles, sine litteris, absque ullâ arte dicendi, linguarum prorsus ignari, mechanicis ferè omnes ac plebeis occupationibus assueti, nullo instructi auctoritatis temporalis genere, nullo freti humano auxilio, imò frementibus et adversantibus undique populis, repugnante seculari et potestate et philosophiâ, tam citò, tam latè religionem propagaverint, quæ jubeat adorari Deum hominem factum, postulantibus suis popularibus crucifixum, totamque vitam componi ad evangelica instituta,

quibus comprimantur obduratæ tum privatâ tum publicâ consuetudine, deorumque ipso exemplo et cultu consecratæ cupiditates, à Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

Quid verò simile deprehendere est in præ-tensæ reformationis propagatione? Christianæ super religionis jam per orbem disseminatæ fundamentum astruere dogmata sua moliti sunt reformatores: Christianos alloquebantur sub ementito Christi nomine, et quasi pro ipso legatione fungerentur: objiciebant continuò scriptum Dei verbum, cujus unumquemque etiam ex imperitis et mulieribus constituebant proprium interpretem; nihil imponebant oneris novi, quod rebelles cohiberet affectus: è contrariò detrahebant quamplurima quæ vim inferrent inordinatis naturæ motibus. Tollebant, ut conscientia rumcarnificinam, sacramentalem confessionem, quâ mirificè homines à peccatis revocari queant; contritionem, quasi pœnitentem magis peccatorem faceret, depri-mebant; satisfactionis necessitatem, quasi meritis Christi derogaret, abolebant; ad remissionem culpæ et pænæ solam sufficere fidem, contendebant; specialem habentibus fidem, quâ, ut somniârunt, unusquisque tenetur credere se esse justificatum, nulla imputari peccata, prædicabant; docebant solemnibus ne quidem votis ullam induci obligationem; religiosum professis statum, potestatem faciebant ineundi pro nutu matrimonii; eximebant populos à servandis Ecclesiæ præceptis; bonorum operum omnia negabant merita; decernebant extinctum esse liberum arbitrium; statuebant non posse quamdiù animo inesset fides, christianam amitti justitiam; quin et semel comparatam fidem, nec proinde justitiam effluere unquàm posse tradidit propalam Calvinus.

Numquid mirabile est diruto aggere præcipientem exundare torrentem? Talis in reformationis progressibus, si miraculis opus fuerit, non ut promoverentur illi, verùm ut coercerentur, dicenda fuissent necessaria: quibus enim argumentis efficitur, ut divina sit habenda christianæ propagatio religionis, eorundem benè multis probatur, præ-tensæ reformationis propagationem humanis machinationibus deberi, atque immoderatam appetenti libertatem cupiditati.

2º De martyribus autem Protestantium hoc unum cum S. Augustino adnotare sufficit: « Martyrem non facit pœna, sed causa. » (Lib,

3 contra Cresconium Donatistam, cap. 47.) Tot igitur cum ostensum sit argumentis, in vectam non fuisse nec propagatam auctore Deo, praetensam reformationem, inde consequitur puniri potuisse ejusmodi martyres, sed non coronari. Suos quoque martyres, teste eodem S. Augustino, habuerunt Donatistae, quos refrenare leges imperiales vix potuerint : de illis audiatur sanctus ille doctor : « Prius probent se non esse haereticos vel schismaticos, tum demum de indignis poenis suis lividam emittant vocem ; tum demum se audeant cum mali aliquid patiuntur, veritatis martyres dicere. » (Contra Epist. Parmeniani, lib. 1, c. 8.) Non tantum dictum est à Christo : *Beati qui persecutionem patiuntur* ; persequitur enim ipsa libido ; persequitur ambitio ; persequitur avaritia ; quot enim ærumnas, dolores, animi saltem cruciatus accersere soleant hominibus indomitæ cupiditates ? Sed dixit Christus, æterna sapientia : *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam* ; quæ quidem cum hæresi et schismate coherere nunquam potest. Non igitur opus est cum obstinatis præterse reformationis martyribus conferre innumerabilem utriusque sexûs, omnisque ætatis et conditionis multitudinem martyrum, qui sibi et christianæ religioni, mansuetudine, modestiâ, eximiâ morum integritate, ingenuo pudore, sincerâ et fervidâ in ipsos inimicos charitate, clarissimisque sæpissimè miraculis, tantam sibi apud ipsos persecutores admirationem pepererunt.

3º Quos venditant reformationis suæ progressus et incrementa Protestantes, illis non possunt ab infandâ temeritate et à sacrilegâ usurpatione excusari : namque remeandum est ad prævia novorum Apostolorum gestis, molitionibus et prædicationi tempora ; tumque sciscitandum quo jure, quâ auctoritate, quo missionis genere, ecclesiasticum attribuerint sibi ministerium, maxime apostolatûs munera capessere et obire attentaverint ; nec non quâ ratione legationem suam probare et patefacere potuerint : quos enim mittit Apostolos Deus, necesse est, ut de illis possit enuntiari illud Christi effatum : *Qui vos audit, me audit ; qui vos spernit, me spernit*. At quo pacto teneantur populi tanquam Christum ipsum audire inverecundos, procacesque quosdam homines, qui legatos se à Deo licet probare nequeant, Apostolorum tamen personam sibi imposuerint, et eo nomine totius Ecclesiæ statum velint invertere, quam intolerandæ su-

perstitutionis, repudiatae pluribus à seculis catholice fidei, corruptæ Evangelii disciplinæ, ac impudentis idololatriæ accusare non erubescant ?

CONSECTARIUM PRIMUM. — Ex adductis, probatisque contra Protestantes assertionibus, manifestè consequitur, neque Socinianos, neque Anabaptistas, neque ipsos Græcos à Romanâ divulsos Ecclesiâ, insigniri notis in symbolo Nicæno et Constantinopolitano memoratis : unitatem vindicare quomodo sibi possent Sociniani et Anabaptistæ, quorum alii fidem rationi subdere, alii commentitis eam modulari ac deludere non verentur revelationibus, utrique auctoritatis osiores, quæ sola est ut secuta dirimendi controversias via, ita et verum unitatis, ut demonstravimus, principium ? De Græcis à Romanâ Ecclesiâ dissidentibus, dubitandum primo aspectu videretur, utrum adscribere sibi unitatem non valeant, cum in exortis de religione litibus componendis, ecclesiasticâ ducantur auctoritate : at cum unitas recenseatur inter essentielles perpetuasque proprietates Ecclesiæ, auctoritatem quæ sit genuinum unitatis principium, constantem esse pariter oportet ac perpetuam, cæterisque eodem in genere præstantiorem : si enim ad auctoritatem confugiendum est, eam quæ major est ordinavit certè Christus, ad constituendam Ecclesiæ suæ unitatem. Verum Græcorum societas auctoritatem non confitetur quæ sit constans ac perpetua, cum Photii temporibus ab Ecclesiâ Romanâ discesserit, cujus auctoritati obsequabatur ; neque cum illâ, auctoritatis gradu contendere potest, spectatis Ecclesiæ Romanæ antiquitate, catholicitate, Ecclesiarum ad ipsam usitato concursu, tum et illo quem generalibus in conciliis atque in profligandis hæresibus semper obtinuit principatu. Schismatis cum arguantur Græci, laudatam in fidei symbolis sanctitatem sumere sibi non possunt ; nec etiam apostolicitatem, cum plurimis post ætatem Apostolorum elapsis seculis, enata sit eorum Ecclesia, et à cæteris sejuncta. De catholicitate, quin eâ careant, addubitandi causa nulla est inspectanti quibus ea societas regionibus circumscripta sit.

Quemadmodum unitate, ita et aliis tribus Ecclesiæ notis carere cæteros qui versantur in terris hæreticos et schismaticos, constat ex principiis jam positis : non est itaque cur in eo probando conteratur tempus.

CONSECTARIUM II. — Nèdum igitur ulli, præter romanam, Ecclesiæ, competant omnes si-

mul notæ quibus in fidei symbolis designatur et commendatur Ecclesia Christi Salvatoris (quod ad vindicandam sibi Ecclesiæ veritatem omninò foret necessarium), adductis ex hæcenus argumentis colligitur (quod tamen ad nostræ patrociniū causæ minimè potest exigi) nullam ex illis insignibus, seu ne unam quidem ex notis de quibus disseruimus, adjudicari posse ulli ex societatibus, quæ Romanæ Ecclesiæ orbantur communione : unde quæ illi obsecundant testimonia, *credibilia facta sunt nimis*.

Quæstio ultima.

Utrū assignatæ à nobis notæ dotibus omnibus induantur ad veras Ecclesiæ notas requisitis?

Eò revocantur dotes illæ, seu conditiones : 1° Ut quæ afferuntur notæ sint propriæ, non communes : hoc est, ut saltem simul sumptæ, ad solam pertineant Romanam Ecclesiam. 2° Ut demonstrandâ Ecclesiæ veritate divinæque ejusdem constitutione, sint illæ aliquâ certâ ratione notiores. Alioquin frustra adhiberentur, cum per seipsam liquidò innotesceret. 3° Cum illâ conditione, ut patet, conjunctum est, notarum ut cognitio suapte naturâ præcedat cognitionem Ecclesiæ : eâ quippe jam cognitâ, ut quid eidem investigandæ navaretur opera? 4° Ut quæ proponuntur notæ sint ad captum vulgi, imperitorumque hominum attemperatæ, cum velit Deus omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire.

Atqui enumeratas illas conditiones reperire est in quatuor notis quæ à nobis expositæ sunt, unitate scilicet, sanctitate, catholicitate et apostolicitate.

I. Notæ illæ sunt propriæ, non communes.

Ostendimus omnes illas Ecclesiæ Christi competere ; easdem omnes Romanam in Ecclesiam confluere ; nulli alii societati ne distributivè quidem sumptas posse attribui. Ergo, etc.

II. Demonstrandâ notiores sunt Ecclesiâ.

Quod ut penitus intelligatur, recolendum est Ecclesiam Christi esse hominum societatem qui ejusdem fidei professione, eorundem sacramentorum communione, eisdem submissione pastoribus, inter se junguntur. At longè promptius est cognosci unam ex notis commemoratis (quod absolutè sufficit, cum una quælibet soli congruat veræ Ecclesiæ), aut etiam illas omnes haberi compertas, quàm ex-

plorari et certò discerni, tot fidei dogmata et morum instituta, quæ complectitur traditum Ecclesiæ à Christo depositum, investigari quæ ad institutionem naturamque omnium sacramentorum referuntur, tùm expendi quæcumque ad Ecclesiæ pastorum ordinationem spectent ac munera.

Sedulò adnotandum est (quod aliàs indicavimus) licet ad Ecclesiæ unitatem requiratur ejusdem doctrinæ professio, eorundem sacramentorum communio, etc. ; tùm non attendi ad veritatem doctrinæ, sed ad ejusdem fidei professionem, unitatisque principium, non ad legitimam pastorum institutionem, sed ad eorum inter se consortium ; ad eorundem sacramentorum communione, non ad eorum naturam et efficaciam. Hinc pro certo tenemus pro idoneis inveniendæ Ecclesiæ notis, non eas esse habendas, quæ assignantur à Protestantibus, veræ nimirum doctrinæ prædicationem ac legitimam sacramentorum administrationem : id quippe notarum genus quàm sit hominum plerisque impervium, facillè colligitur ex toto ferè tractatu de judice controversiarum, moxque summatim etiam declarabitur.

III. Præviæ sunt rei demonstrandæ.

Totidem cum ipsæ sint, ut diximus, Ecclesiæ proprietates, præire non possunt reipsâ Ecclesiæ, sed earum cognitione via sternitur ad eam secernendam : quemadmodum, lineamentorum quæ alicui homini inhaerent, subjectâ menti notitiâ, possumus ad ipsius hominis agnitionem pervenire : hinc iterum concipitur quàm impares sint et incongruæ ad investigandam Ecclesiam notæ à Protestantibus oblatæ : prius est enim veram innotuisse Christi Ecclesiam, Christianorum magistram, controversiarumque, ut probatum est, judicem, quàm certò ac indubitanter dignosci veritatem doctrinæ, seu complexionem dogmatum ex quibus coalescit depositum fidei.

IV. Cognitu sunt faciles, quas adhibuimus notæ.

Quæ ad hanc explanandam conditionem jam dicturi sumus, conferantur cum iis quæ diximus de præstando ab illitteratis et rusticis, divinæ actu fidei : ita enim connexæ sunt inter se quæstiones pleræque de Ecclesiâ, ut vix aut nullo modo à se invicem disjungi possint.

Non opus est ut ad omne prorsus hominum genus notæ omnes sint accommodatæ : sunt enim homines non pauci adeò imbecillæ men-

tis et obtusi ad spiritualia ingenii, ut vel simplicissimam dogmatum communium expositionem apprehendere non valeant. At si quatuor notas in symbolis relatas mente contractare nequeant, multò minùs possent Scripturarum discutiendis privato examine et canonicitate et sensu, veram investigare et invenire Ecclesiam : ad multorum infirmitati et imperitiæ consulendum, hoc unum planè et abundè sufficit, ut ex notis quæ afferuntur, facilia quædam eliciantur documenta, quæ pro singulorum captu si adhibeantur, illis veræ possint Ecclesiæ notitiam ingerere; quò magis autem ratione, iudicio et eruditione proficitur, eò plura eisdem in notis deprehenduntur certa et inconcussa veræ signa Ecclesiæ.

Quòd verò Ecclesia Romana indubitatis non careat signis, quibus ab imperitis etiam et simplicibus agnosci possit (quæ quidem signa illis contineantur notis quas adscripsimus), sic potest elucidari.

1° Notæ illæ omnes eò collimant ac referuntur, ut eminentem concilient Romanæ Ecclesiæ auctoritatem; unde sic argumentari licet : In confesso est apud adversarios, ad eamque confessionem adiguntur ipsamet facti evidentiâ, in Romanæ Ecclesiæ doctrinam, nullâ unquàm ætate sensibilem ac manifestam fuisse inductam mutationem, neque illam prioris atque auctoritate potioris alicujus Ecclesiæ deservisse communionem; evidenter etiam constat, ex eâ prodixisse, ejusque institutis firmiter addictos fuisse viros summâ pietate et eruditione orbe toto christiano venerandos, multaque ipsis attributa miracula, quæ pro divinis sanctitatis illorum signaculis haberentur; nullum unquàm variis ut sectis impositum est illi privati alicujus auctoris nomen; Catholica ab ipsis hæreticis solita fuit nuncupari; diffusione ac splendore evidenter superat singulas quaslibet sectas hæreticas vel schismaticas : his vel tantisper consideratis quæ intellectu sunt facilia, proum est, ut Ecclesia illa cæteris anteponatur omnibus, quæ ab eadem, si viâ auctoritatis procedendum sit, faciliè vincuntur; si verò ad privatam doctrinæ discussionem provocent, methodum obtrudunt plerisque arduam nimis et inaccessam, cæterisque plenam periculi, ac lethalibus fœtam erroribus.

2° Dummodò vel leviter exponatur quid sit apostolicitas, nemo est, nisi mentis penitus inops, qui statim non percipiat, et ultrò non

fateatur, oportere ut à Christo et Apostolis ducat originem vera Christi Ecclesia. Romanæ autem Ecclesiæ, eam jure ac meritò aptari notam, non gravis aut diuturni laboris est, rudibus ipsis et imperitis rationabiliter persuaderi. Nec quidquam effingere potuerunt hæretici, quod illius originem Ecclesiæ novitatis redarguere videatur. Carere autem apostolicitate hæreticas omnes et schismaticas societates, potest facili etiam negotio demonstrari ipsis etiam mediocri admodum intelligentiæ hominibus : omnes enim illæ societates produntur vel ipso auctorum à quibus conflatae sunt, nomine, earumdemque à vetustiori Ecclesiâ, cujus auctoritatem sequebantur, defectione.

3° Notissimum est frequentatam esse in Ecclesiâ Christi prioribus à seculis viam auctoritatis, ad comprimendos hæreticos et schismaticos, inveteratumque esse conciliis morem, ut eos anathemate percellant : hæc sunt facta evidentiâ et ab omnibus concessa; hæc hominum vulgo exhiberi possunt; tumque ad summum, si tamen opus fuerit, indicanda sunt alumnis ingenio et doctrinâ parùm valentibus, aliqua generalium synodorum decreta, sicut ipsis exhiberentur pervulgata quædam edicta principum. Inde ultrò colligunt sibi esse, suam ut instruant fidem, confugiendum ad arcem auctoritatis, cujus aliunde, suæ conscii infirmitatis, necessitatem continuo experiuntur ac sentiunt : ergo repugnabunt omni societati, quæ ipsos hortatur et impellit, ut in se onus suscipiant ferendi adhibito proprio examine de omnibus tum credendis, tum agendis, decretorium iudicium; ergo Protestantium, aliorumque viam auctoritatis refugientium communioni, Romanam anteferebant incunctanter societatem. Quod attinet ad Græcorum schismaticas sectas, poterit per modum historiæ ad instituendos etiam rudes homines, enarrari, si postularent rerum adjuncta, quæ sit origo schismatis Græcorum; quomodò discesserint à Romanâ Ecclesiâ, cujus generalibus in conciliis auctoritatem agnoverant; tum quàm longè sint catholicitate aliisque dotibus eadem inferiores.

Obijcies : Quâ probabilitate faciles intellectu haberi possunt quæ ad discernendam Christi Ecclesiam prolatae sunt notæ? Quot opus fuit, ad eas ut expedit vindicandas et explicandas, auctoritatis rationumque momentis; quot diversi generis disquisitionibus, ad hæreticorum retundendos conatus, retegendas cavillationes,

asserendaque Ecclesiæ jura! Nonne Claudii vel Juriei argumentis obruerentur homines theologicis non assueti disputationibus?

Et verò, prædictæ ut notæ expendantur, atque ut par est adhibeantur, vel ratione utendum est, vel confugiendum ad Scripturam aut traditionem, vel denique ad Ecclesiæ auctoritatem. At Ecclesiæ dotes ac notæ pendent à liberâ Dei voluntate; non igitur solâ ratione duce possunt explorari: si dicatur, illas esse ope Scripturarum vel traditionis exquirendas et ponderandas, relabi necesse est in incommoda quæ privato ab examine derivantur. Denique non ipsius Ecclesiæ auctoritate perterritari queunt ac introspecti: quid enim jam opus esset notis ad dignoscendam Ecclesiam, si jam cognita et probata esset ejusdem auctoritas?

Resp. 1°: Hæc objicere non possunt, qui symbola Apostolorum, Nicænum et Constantinopolitanum aliquo in pretio et honore habeant; quæ quidem omnibus, aut ferè omnibus probantur qui se Christianos dici velint; hæc symbola non confecta sunt hominum duntaxat litteratorum solertiumque gratiâ; ipsis proponuntur plebeis, agrestibus, è medio sumptis; qui proinde valeant, adjuvantibus idoneis institutoribus, sufficienter intelligere, quales sint unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas Ecclesiæ, ac deinde perspicere cuinam societati, auctore Christo, adscribi eas oporteat. Quamvis autem diluendis hæreticorum argumentis, evertendisque omnigenis systematibus, impenduntur, in longum quandoque sermonem provectæ, nec sine impigro labore concertationes, non ex eo concludendum est, non posse hominum vulgus de genuinis Ecclesiæ notis, quantum ipsorum salutis interest, edoceri; eduntur de supremi existentia numinis, de veritate moderantis universum orbem providentiæ, libri multi operosè compositi; nec tamen discussionis multæ opus est, nec molesti laboris, ut vel imperiti, præjudicatis opinionibus, cupiditatibusve non abrepti, mundi summum, omnibusque providentem agnoscant opificem. Sic etiam notas Ecclesiæ licet ab hæreticorum assultibus defendere nequeant illitterati, nec earum rationem evolvere, illas tamen ritè ac dilucidè expositas mente possunt attingere, et animo complecti, quantum eorum postulat ordinata institutio.

2° Cogitatione revolvantur singulæ de quibus agitur notæ, videbitur nec ingenii sagaci-

tatem, nec longum temporis spatium requiri, ut mentem etiam vulgi hominum subeant, si congruenter propositæ sint: Ecclesiam Christi facilè concipitur non esse similem regno in se diviso, et eâ de causâ ruinæ proximo; nec posse absque fixo et certo unitatis principio, fixam et certam haberi unitatem. Haud magis difficile est percipere, non inveniri veram et necessariam unitatem apud societates quæ profitentur non auctoritate, sed privato examine componendas esse omnes de fide et moribus controversias: hæc enim dijudicandi methodus, ut observatum est, non unitatis, sed divisionis inextricabile est principium: de Græcis autem schismaticis, conscendendo ad illud tempus, quo à Romanâ desciverunt Ecclesiâ, oculis quodammodò deprehenditur velut adhuc cruentum rescissæ unitatis vestigium.

Consideratis heroicâ tot suorum alumnorum sanctitate, quos religiosè colit Romana Ecclesia, et coruscante toties apud eam miraculorum dono, spectatis pariter castis ac severis morum institutis, quæ pervulgatis catechismis inserenda curavit, persuaderi prudenter ipsis potest rudibus, et quidem promptius quàm cæteris (cùm factis et exemplis soleant promptius commoveri), vel nullam extare Ecclesiam Christi, quod Christianæ exhorrescunt aures, vel Romanam societatem, hanc eandem esse Ecclesiam, quam recitando Apostolorum symbolo, *sanctam* esse Christiani omnes profiteantur.

Intricatâ et prolixâ disquisitione opus non est ut patefiat, amplitudine et diffusionem singulis hæreticorum sectis Romanam antecellere Ecclesiam, quemadmodum prolixus et intricatus non requiritur discursus, ut dignoscatur an temporale aliquod regnum latius insigniter protendatur quàm alterum: neque meditatione multâ insudandum est, tum ad intelligendum, ad Ecclesiam Christi pertinere conversionem gentium, tum ad perspicendum quænam societas egregium illud opus in se suscepit et assiduè prosequatur.

Eidem quoque Ecclesiæ Romanæ, et quidem soli apostolicitatem competere, planum faciunt et ipsius perspecta antiquitas, et omnium, ut diximus, hæreticorum et schismaticorum ab eâ, tanquàm inanium ramorum à feraci arbore, divulsio.

3° Si quæratur num ratione aut Scripturâ, vel traditione aut ipsiusmet Ecclesiæ auctoritate possit hominum vulgus, sicut legitima

postulat persuasio, erudiri, respondeo ad persuasionem hanc posse hæc omnia subsidia suo modo aptè et efficaciter conferri: paucis istud, ac velut exempli causâ indicabimus, ne jam explanata sæpius iterentur.

Sic ratio ipsa docet, auctoritate si componendæ sint de fide et moribus controversiæ, illi præ cæteris adhærendum esse Ecclesiæ, quæ maiorem præ se ferat auctoritatem, atque ita esse à Deo pro summâ sapientiâ ordinatum: sic etiam ex Scripturarum claris quibusdam textibus, quorum authenticitas communi probatur Christianorum consensu, evinci promptissimè potest catholicitas Ecclesiæ, atque deinde facti evidentia declaratur quænam societas eâ dote polleat. Traditio quoque interponi potest, haud quidem discutiendis singularum ætatum monumentis, sed apertis quibusdam, et obviis præscriptionibus. V. g., ut non semel adnotavimus, notissimâ Romanæ Ecclesiæ antiquitate, alienarumque societatum ab ipsâ tanquàm à matrice discessionem dignoscitur in hæc solâ reperiri apostolicitatem, essentialem, ut patet, Ecclesiæ Christi proprietatem; Ecclesiam bonâ fide inquirentes, potest ad sui notitiam ipsa promovere, suas pastorum institutionibus dotes expandendo, ac suæ manifestando præstantiam auctoritatis; sicut mater filiis, è longinquo advectis regno, quibus ignota est, potest seipsam notam facere

exponendis, quæ illorum ignorantiam excutiant, notis.

Si qui verò tam expedita veræ insignia Ecclesiæ præ tarditate mentis attingere et assequi non possint, id naturæ notarum quas exposuimus non est imputandum: catholicâ illi doctrinâ eo ferè modo imbuentur, quo teneri admodum infantes, vulgaribus nempe quibusdam rudimentis, quorum vim et energiam, quantum satis est ad salutem, apprehendant, aperiente cor eorum Spiritu sancto, absque tamen novâ revelatione, et ad credendum inclinando verissimis, licet inenarrabilibus, modis.

Huc operæ pretium videtur advocare præclara ista illustrissimi Fenelonii verba: « L'homme ignorant n'a besoin ni de livre, ni de raisonnement pour trouver la vraie Eglise; les yeux fermés, il sait avec certitude que toutes celles qui veulent le faire juge, sont fausses, et qu'il n'y a que celle qui lui dit de croire humblement, qui puisse être la véritable: au lieu des livres et des raisonnements, il n'a besoin que de son impuissance et de la bonté de Dieu pour rejeter une flatteuse séduction, et pour demeurer dans une humble docilité: il ne lui faut que son ignorance bien sensée pour décider. » (Lettre sur l'existence de Dieu, sur le culte digne de lui, et sur la véritable Eglise.)

Sectio tertia.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE.

CAPUT PRIMUM.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE GENERATIM SPECIATA.

Errare non potest Ecclesia in his quæ ad fidem moresque pertineant.

ARGUMENTORUM PRIMA CLASSIS,

Desumpta ex assertionibus hactenus positis ac probatis.

Ut in stabili, sapienterque extractâ domo cohererent sibi omnia, ita in Ecclesiâ Christi coagmentantur inter se quæ proponuntur doctrinæ diversa capita, unde ex iis quæ jam tractavimus, deducuntur certissimæ et obviæ

probationes ad vindicandam Ecclesiæ infallibilitatem tanto animorum æstu, tot ab hæreticis impugnata.

1° Ex unitate Ecclesiæ necessariò consequitur ipsius infallibilitas. Ad eam quippe unitatem requiri ostendimus fixum et immutabile unitatis principium, illudque in ipsius Ecclesiæ auctoritate divinitus esse constitutum. Ergo concidere nunquàm potest aut labefactari hæc auctoritas, nec proinde aberrare à fide Ecclesia, quin abruptatur vinculum unitatis necessarium. Frustra hic obtruderetur jactata toties à Protestantibus, totiesque confutata articulorum, ut aiunt, fundamentalium et non fundamentalium distinctio. Præterea, non

posse conciliari cum enuntiata in symbolis unitate, professionem hæresis, ita semper fuit persuasum in Ecclesiâ, ut eos qui suis parere pertinaciter detrectaverint decretis, anathemate percussos voluerit, atque à suâ communione constanter alienos habuerit : at quo jure, si careret infallibilitate? Respondeant Protestantes, qui unumquemque idcirco volunt privato examini Scripturarum in fidem suam informandam incumbere, quia Ecclesiæ detrahunt eam quam illi adscribendam esse contendimus infallibilitatem. Denique fingi non potest eodem prorsus tempore, quasi conspiratis subito partibus, à professione fidei universam deficere Ecclesiâ; temporis igitur interjecto, et quidem haud exiguo intervallo (si deficeret), alii fidem, alii hæresim in Ecclesiâ profiterentur; ergo tunc dilaberetur ac proscinderetur unitas, quæ postulat ejusdem professionem fidei.

2° Ex Ecclesiæ sanctitate colligitur æquè perspicuum ejus infallibilitatis argumentum. Ex mox dictis, omnes interposito anathemate compellit Ecclesia, omnibus quæ de fide et moribus protulerit decretis, irrevocabiler assentiri: at sublato inerrantiæ dono, iniquitatis et nefariæ dominationis argueretur inflexibilis ille rigor, quo sub tantâ penâ fideles ad combibendum quandòque errorem adigerentur? Deinde dogmaticis in decretis si possit Ecclesia hæresim sectari ac propinare fidelibus, evangelica posset nonnunquam instituta de moribus impetere, cum ad fidei thesaurum doctrina quoque morum pertineat, eademque innitatur divinâ revelatione; posset populis contrarias divinis legibus definitiones, tanquam inviolabilem componendæ vitæ regulam proponere, quo inditâ sponsæ Christi sanctitate quid magis indignum!

3° Cum Ecclesiæ catholicitate conjunctum est infallibilitatis privilegium. Visibilitate et catholicitate defraudari nunquam potest Ecclesia; ergo neque doctrinam fidei potest unquam deserere: licet enim adhuc tunc visibilis atque diffusa perstaret, tanquam aliqua societas quæ christianam se profiteretur, haud spectandam se præberet, qualem ipsâ catholicitate agnoscendam voluit Christus, cum non diffunderetur ut vera Ecclesia, cujus ad naturam et constitutionem necessaria est veræ professio fidei.

4° Evidentissimum subministrat infallibilitatis Ecclesiæ argumentum apostolicitas. Ad apostolicitatem nimirum necesse est, ut quam

nunc tenet Ecclesia doctrinam, eadem ab ævo Apostolorum immunis ab omni erroris notâ manaverit; idemque argumentum ad futuras spectat ætates, cum nullis temporum spatiis circumscribatur apostolicitas, eademque perpetuò repugnet novitati.

5° Demonstratum est omni probationum genere, supremum esse controversiarum judicem constitutam Ecclesiam, ipsiusque auctoritate dirimendas lites omnes quæ de rebus fidei exoriuntur. Supremo illo tribunali suo in genere nullum est superius et æquale; ab illo interjici *appellationem* non licet; ipsique depositâ omni dubitatione, tum exterius, tum interiùs parendum est: hanc autem supremam, tamque absolutam Ecclesiæ auctoritatem, nemo confitebitur, qui infallibilitatis donum illi non attribuat. Ecclesiæ decretis ita strictè et absolutè præcipit Deus obtemperari, ut si erraret unquam Ecclesia, Deus ipse summè verax manifestè patrocineretur errori, quod suspicari nefas, suamque ludibrio propriam auctoritatem objiceret. Hunc esse præstitutum divinitus ordinem demonstravimus, ut *viâ auctoritatis* dijudicaretur quid credendum, quid respuendum sit ad assequendam salutem, tum etiam omnibus hæreticorum et schismaticorum sectis, visibili auctoritate Ecclesiam Christi antecellere: ergo si falli posset et consequenter fallere, intrinsicè ac necessariis ipsis dignoscendæ ac tuendæ fidei ordinatis principiis, non per accidens, sed ipsorum naturâ, in errorem detruderetur populus christianus, neque ulla suppeteret via detegendæ veritatis, cum constituta ipsa divinitus auctoritas deterreret à fide. Tantò etiam efficacius, suscepto implicaretur errore, et ad errorem populos incitaret Ecclesia, quantò magis persuasum habeat sibi esse concessam à Christo infallibilitatem, nec posse unquam sua retractari ac reformari judicia.

6° Quid plura? Probavimus permansuram Christi jugiter Ecclesiam: ergo nunquam excidet à professione veræ fidei, cum hoc ipso adulterinas inter societates deberet connumerari, quarum nulla potest haberi Christi Ecclesia.

ARGUMENTORUM SECUNDA CLASSIS,

Ex apertis Scripturæ testimoniis deprompta.

Tria seligimus, quibus nisi eliciatur assensus, cætera nihil proficerent.

Primum: Matthæi cap. ultimo: *Data est mihi, inquit Christus, omni potestas in cælo*

et in terrâ; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis, et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Ad Apostolos dirigi hæc verba patet ex antecedentibus, totoque contextu: dixerat evangelista: *Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus; et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt; et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas, etc.* Duodecim elegerat apostolos Christus: proditor Judas, filius perditionis, suspensus crepuit medius, abiitque in locum suum; undecim supererant quos affatur Christus. Idem testatur Marcus cap. ultimo.

Ad successores Apostolorum etiam referuntur citata promissionis verba: pollicetur enim Christus sese pastoribus ad quos illa pertineant, adfuturum esse usque ad consummationem seculi: ergo usque ad finem mundi; hæc sola significatio subjecta est illis vocibus, *consummatio seculi*. Quæ à S. Matthæo, eoque solo usurpata sunt, cap. 13, v. 39, 40 et 49; c. 24, v. 3 et 14; c. 28, v. 20; porro non ad finem usque mundi producenda erat Apostolorum vita in terris, sed pro patribus nascituri erant Ecclesiæ filii in quibus cerneret apostolici muneris et auctoritatis hæredes. Meritò itaque ministrum Basnagium sic urget doctissimus Bossuetius: « Le ministre prétend qu'il fallait traduire, *jusqu'à la fin du siècle*: sur ce fondement, il assure que l'assistance promise par ce lieu, ne passe pas le siècle où les Apôtres ont vécu: tout ira bien durant soixante ou quatre-vingts ans, si l'on veut, qu'il restera en vie quelqu'un des Apôtres: comme si l'on ne devait plus ni enseigner ni baptiser après eux, ou que Jésus-Christ n'ait eu dans sa promesse aucun égard à ces fonctions, qui sont les seules qu'il exerce prime. »

Et quis sanè possit opinari, defunctis Apostolis, quo tempore tot emergerent hæreses, tot ingruerent persecutionum genera, speculique præsidio maximè indigeret Ecclesia, ipsi à Christo Domino qui omnia prævidebat, donum infallibilitatis tum esse adimendum, cum tam studiosè eadem adniteretur gratissimo, ut omnes fatentur, cultu Deum sibi demereri? Quot illis temporibus pretiosâ in conspectu Domini morte martyres, et absolutâ numeris omnibus pietate conspicui cujuscum-

que ordinis fideles, incontaminatam commendarunt Ecclesiæ fidem!

Probandum superest, relatis promissionis vocibus enuntiari tutelam divinumque præsidium, quo ab errore in iis quæ ad fidem revocantur, tuta et immunis præstaretur usque ad consummationem seculi. Id perspectum erit, si verba ista Christi: *Et ecce ego vobiscum sum*, conferantur cum aliis Scripturæ testimoniis, quibus certum et efficax spondetur auxilium: v. g., libri Judicum c. 6, apparuit Gedeoni angelus Domini, et ait: *Dominus tecum, virorum fortissime; dixitque ei Gedeon: Obsecro, mi domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia?.. Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum virum.*

Psalmo 22, v. 4: *Nam etsi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Isaïæ c. 43, v. 2: *Cum pertransieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te.* Jeremiæ c. 1, v. 19: *Et bellabunt adversum te, et non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.*

In hujusmodi testimoniis asseritur efficax et ad instantes accommodatum necessitates auxilium: Christus Apostolis, eorumque hæredibus pollicitus est absolutum, et quale requirebatur ad Ecclesiæ suæ gubernationem, præsidium: quasi dixisset Apostolis et eorum usque ad mundi finem successoribus: Confidite, nihil est reconditum in divinis institutionibus, quod ut oportuerit declarare non possitis; ego sum veritas; nulli sunt obices, quos, me præsentem et juvantem, perrumpere non valeatis. *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ*; indivulsâ charitate æternoque fœdere devinctus Ecclesiæ, semper adero, ne quid docentibus vobis detrimentum capiat fides, sine quâ impossibile est ut vel ipsa mihi dilectissima placeat Ecclesia.

Objicies: Dixit Christus: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Mat. c. 28, v. 20. Non inde consequitur, quoties duos vel tres in Christi nomine congregari contigerit, toties inerrantiæ dono futuros esse tunc præditos: ergo nec illis Christi verbis: *Et ecce sum vobiscum omnibus diebus*, etc., spondetur infallibilitas Apostolorum successoribus.

Resp.: Neg. consequentiam; verbis istis hæc sententia continetur: Ubi duo vel tres in nomine Christi convenerunt, ibi adest Christus, ut eis vim et sapientiam largiatur quâ in-

digeant ad suis fungendum officiis; quanto magis congregati in ejus nomine episcopi, adjuvandi sunt et prohibendi ab errore in ferendis judiciis quæ spectant ad regendam in fide ac moribus Ecclesiam! Ita, sicut adnotat Bellarminus, locum illum synodus œcumenica Chalcedonensis in epist. ad S. Leonem, quæ est post finem tertiæ actionis ejusdem concilii; item sexta synodus actione 17; Toletanum III, non procul ab initio; Innocentius papa, apud Gratianum distinct. 20, can. *De quibus*; S. Cælestinus in epist. ad concilium Ephes.; S. Cyrillus in expositiones symboli Nicæni, intellexerunt.

Ad expositum delegantis Apostolos testimonium Christi revocari possunt, tum Isaïæ cap. 9, v. 7, ubi assertitur confirmandum esse à Christo et corroborandum *in judicio et justitiâ, amodò usque in sempiternum*, regnum ejus, quod est Ecclesia; tum Ezechielis cap. 27, v. 26 et 27; Oseæ cap. 2, v. 19 et 20, ubi declaratur efficacia et perpetuitas sancienti cum Ecclesiâ fœderis, sed maximè cap. 14 Joann. v. 16 et 17: *Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.*

Secundum: Postquàm divinitatem Christi confessus est Petrus, respondit illi Salvator: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, Matt. c. 16, v. 16. Portæ erant pars civitatum maximè munita; ad portam conveniebat in Palæstinâ populus; sedebant ad decernendum judices; agitabantur lites; iniri solebant pacta et contractus; portæ inimicorum vocabantur vires et potestas; unde ad hæc verba Geneseos, quibus Abrahamum compellavit Deus: *Possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum*, subjungit synopsis criticorum id commentarii: *Hebraismus, quasi diceret: Hostibus superiores erunt; in portis erant propugnacula.*

Quid autem allato mox in testimonio significant portæ inferi? Designant, ut ait S. Hieronymus, portas inferi, vitia atque peccata, vel certè hæreticorum doctrinas, per quas illecti homines ducuntur ad tartarum. In hunc Evangelii locum, tom. 4 operum. Cùm statim post confessionem S. Petri apponantur citata verba, referuntur maximè ad illorum hominum molitiones, quos ad eversionem catholicæ fidei instigat pater mendacii diabolus: at quis futurum non intelligat, ut adversus Ecclesiam prævalerent, disturbareturque docendi ministerium, si quando ab integritate doctrinæ ipsa

deflecteret, suisque lethiferam sanciret decretis novitatem?

Memoratum ad textum adjungi potest illud Apostoli pronuntiatum: « Ut scias (alloquitur Timoth. 1, 3, 15), quomodò oporteat te in domino Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. »

Textum hunc ut alienum in sensum detorqueant, nonnulli quam defendimus infallibilitatis inimici, reponunt Ecclesiam esse columnam et firmamentum veritatis, *jure, non facto*, hoc est, illam esse constitutam, tutandæ ut addicatur veritati, sed muneri et officio posse aliquando deesse; nunquàm tamen defecturam ab ipsis, ut vocant, fundamentalibus articulis, quibus retentis adhuc stabit. Conficta prorsus et distorta hæc interpretatio: non asserit duntaxat Apostolus id esse muneris mandatum Ecclesiæ, ut fulcire conetur veritatem, quod quidem officium singulis injunctum est pastoribus, sed hanc esse Ecclesiæ constitutionem et naturam, ut veritatem non patiatur excidere.

De distinctione fundamentalium et non fundamentalium, qualis est à Protestantibus inventa, satis superque diximus: pudeat P. Courayer commentum illud jam attritum recudere ad excutiendam Ecclesiæ, quam deseruit, infallibilitatem; æquiores sese præbuerunt illo apostatâ prætensæ duces reformationis, qui ut olim Balaam, ita interdum, quasi suarum obliiti partium, obsecundant veritati.

« Ecclesia, inquit Lutherus, est columna et firmamentum veritatis: nam sic habet symbolum omnium nostrum: Credo Ecclesiam sanctam, catholicam, ut impossibile sit illam errare, etiam in minimo articulo » (de servo Arbitrio, tom. 3 operum). « Sic illius (Ecclesiæ) auctoritatem Deus commendat, ait Calvinus, Instit. lib. 4, c. 1, ut dum illa violatur, suam ipsius imminutam censeat: neque enim parvi momenti est quòd vocatur columna et firmamentum veritatis, et domus Dei, quibus verbis significat Paulus, ne interdicat veritas Dei in mundo, Ecclesiam esse ejus fidam custodem, quia ejus ministerio et operâ voluit Deus puram verbi sui prædicationem conservari. »

Reverà soli internæ, ut aiunt, Ecclesiæ firmitatem hanc in fide inconcussam attribuant Lutherus et Calvinus: verum quâ ratione hortaretur Timotheum ut in Ecclesiâ internâ et invisibili satageret aptè conversari, curaret se ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibi-

lem, rectè tractantem verbum veritatis, ad Ephes. c. 4? Jam aliunde confutavimus figmentum istud de invisibili Ecclesiâ, et ostendimus ad Ecclesiam ut visibilem pertinere Christi promissiones.

Tertium : Ephes. cap. 4, v. 11 : *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei.... Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris.*

Infallibilitate si destituatur episcopale ministerium, pronum est ut instar parvulorum in rebus ad fidem attinentibus vacillent populi, imò in errorem abripiantur pastorum institutis, quibus auscultare et obsequi debeant : proclive est etiam ut mutuò secum miserè collidantur, dùm alii aliis adhærentes ducibus, dicendum putabunt : *Ego quidem sum Pauli ; ego sum Apollo ; ego sum Cephæ.*

ARGUMENTORUM TERTIA CLASSIS,

Ex constanti traditione ipsiusque universalis Ecclesiæ testimonio.

Accepisse à Christo in fide et moribus infallibilitatis donum Ecclesiam declaratur constanti traditione tum apud Græcos, tum apud Latinos ; quæ quanti hoc inprimis in capite valeat, ex mox dicendis patebit.

Ex Græcis, appellamus Galliæ nostræ decus, S. Irenæum, edoctum à S. Polycarpo Joannis Apostoli discipulo : « Non oportet, » inquit, apud alios quærere veritatem, quam « facile est ab Ecclesiâ sumere, cùm Apostoli « quasi in depositarium dives, plenissimè in « eam contulerint omnia quæ sunt veritatis : « ut omnis quicumque velit, sumat ex eâ portum vitæ. » (Lib. 3, adversus hæreses, cap. 4.) Idem etiam apertius cap. 14 : « Ubi enim « Ecclesia, ibi et spiritus Dei, et ubi spiritus « Dei, illic Ecclesia et omnis gratia : spiritus « autem veritas. » Docet S. Irenæus non posse Ecclesiam à Spiritu sancto divelli, neque ab Ecclesiâ spiritum veritatis ; unde igitur in eam error posset obrepere?

Apud Clementem Alexandrinum, « verus « fidelis ille est qui Apostolicam et ecclesiasticam servat dogmatum rectitudinem. » Apud eundem, hæreticus ille est, « qui adversus « ecclesiasticam recalcitravit traditionem, et in « humanarum hæreseon desiluit opiniones. » Stromatum lib. 7. Origenes affirmat, errorem

ab Ecclesiâ, Deo protegente propulsari. « Ecclesia Dei viventis, inquit, veritate Dei munita est. » In Jerem. Homil. 5. Ecclesiam exhibet eâ luce perfusam quam à Christo mutatur : « Ex cujus lumine illuminata Ecclesia, etiam ipsa lux mundi efficitur. » In Genes. homil. 1. Profitetur S. Alexander, Alexandriæ patriarcha, « unam ac solam, catholicam, apostolicam Ecclesiam, quæ semper quidem « inexpugnabilis est, licet universus eam orbis « oppugnet : victrix una est omnis impiæ factionis hæreticorum, qui adversus ipsam insurgunt. »

Infallibilis procul dubio Ecclesia, quæ nec ab universo mundo potest expugnari, nec ullâ hæreticorum factione dimoveri à fide, et quæ ex omnibus hæreticis certissimum agit triumphum. Hanc infallibilitatem disertè agnoscit S. Athanasius, cùm ita pronuntiat : « Fidelis « sermo, et non vacillans promissio; invicta res « est Ecclesia, etiamsi adsint portæ inferi, « quamvis tum infernus ipse, tum ii qui in ipso « principes mundi tenebrarum, moveantur. » (Unum esse Christum Orat. tom. 2.) Nutaret promissio, invicta non foret Ecclesia, si unquam spiritu erroris abriperetur. S. Cyrillus Jerosolymitanus exponit quare Ecclesia nuncupetur catholica : « quia, inquit, docet catholicè, hoc est, universaliter, et sine ullo defectu vel differentiâ, omnia dogmata. » Catechesi 18.

Idem æquivalentibus verbis testificatur S. Cyrillus Alexandrinus : « Luce Domini, inquit, « Oper. tom. 2, plena est Ecclesia. Nunquam « cessabit Ecclesiæ gloria. » Quo evaderet illud decus Ecclesiæ, si errorem profiteretur?

Ex Latinis : Tertullianus Ecclesiarum consensionem firmissimum esse veritatis argumentum sic probat : « Nullam respexerit Spiritus, sanctus (Ecclesiam) ut eam in veritatem « deduceret : ad hoc missus à Christo, ad hoc « postulatus à Patre, ut esset doctor veritatis : « neglexerit officium Dei villicus Christi vicarius, sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quàm quod ipse per Apostolos prædicabat ; ecquid verisimile est ut « tot ac tantæ in unam fidem erraverint? »

S. Cyprianus : « Una mater (Ecclesia) fecunditatis successibus copiosa : illius fœtu « nascimur ; illius lacte nutrimur ; spiritu ejus « animamur ; adulterari non potest sponsa « Christi, incorrupta et pudica. » (De unitate Ecclesiæ.) S. Hilarius : « Os Christi Ecclesiam « esse, et Prophetica et Apostolica auctoritas

« est. » Idem : « Hoc Ecclesiæ proprium est, ut
 « tunc vincat cum læditur, tunc intelligatur cum
 « arguitur, tunc obtineat cum deseritur. » (De
 Trinit. lib. 7, n. 4.) S. Hieronymus : « Ipsam
 « Ecclesiam singulari virtute firmavit (Christus),
 « ut immobilis in secula sempiterna consiste-
 « ret. » S. Ambrosius : « Spectat (Ecclesia)
 « aliorum naufragia, ipsa immunis et exsors
 « periculi, parata semper ut sibi illucescat
 « Christus, atque ejus illuminatione jucundita-
 « tem acquirat sibi. » (In Lucæ cap. 8.) S. Au-
 gustinus : « Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia
 « una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica, contra
 « omnes hæreses pugnans; pugnari potest,
 « expugnari tamen non potest : hæreses omnes
 « de illâ exierunt, tanquam sarmenta inutilia
 « de vite præcisa, ipsa autem manet in radice
 « suâ, in vite suâ, in charitate suâ : *portæ in-
 « feri non prævalebunt adversus eam.* » (De Sym-
 bolo, operum tom. 6.) Vide etiam S. Fulgen-
 tium ad Monim. lib. 3, cap. 4; Vincentium
 Lirinensem, commonit. 1, cap. 23; S. Leonem,
 epist. 60, etc.

Novimus quidem parùm laborare Protestan-
 tes de traditionis auctoritate; verùm ut nunc
 omittamus quæ suo loco ad eam vindicandam
 congerenda curabimus, speciale nobis, idem-
 que firmissimum ea suppeditat argumentum
 infallibilitatis Ecclesiæ, si attendatur non po-
 tuisse tum Græcos, tum Latinos perpetuò
 ignorare, utrùm Ecclesiæ Christus hoc donum
 contulerit, necne, aut saltem utrùm Ecclesia
 crediderit à temporibus apostolicis, hoc sese
 præsidio exornatam atque munitam.

Diximus latere perpetuò non potuisse tum
 Græcos tum Latinos utrùm infallibilitate do-
 nata sit Ecclesia, utrùmve præstantissimo illo
 dono careat : tale est enim suapte naturâ, ut
 ignorato quid de momentosâ illâ quæstione
 sentiendum sit, ignoretur pariter, quale do-
 gmaticis Ecclesiæ decretis obsequium adhiberi
 debeat : utrùm scilicet iisdem, absoluto et ir-
 reformabili adhærendum sit assensu. Hujus-
 modi autem ignorantia prioribus etiam seculis
 implicatam fuisse, totam fidelium societatem,
 id prorsus alienum est à sapientiâ et charitate
 Christi.

At saltem, ut addimus, latere perpetuò tum
 in Oriente tum in Occidente non potuit, utrùm
 Ecclesia sese constanter crediderit infallibilem
 in dirimendis de fide ac moribus controversiis :
 id certè singulis ætatibus tam cognitu obvium
 fuit, quàm Protestantibus apertum est, eorum
 societatem infallibilitatis donum sibi non at-

tribuire, quamvis sæpius se gerat, quasi pro
 concessio illud sumeret.

Aliis adhuc si opus esset argumentis ad
 convincendum nunquàm dubitâsse Ecclesiam,
 quin infallibilitate donata sit à Christo, id
 apertissimè testarentur generales synodi, tum
 pronuntiandi ac decernendi quâ utuntur ra-
 tione, tum irrevocabili quousque ipsorum ob-
 temperetur decretis, anathemate. Sic profan-
 tur, ut olim apostoli : *Visum est Spiritui sancto
 et nobis.* Jam verò ex eo quòd ab ætate aposto-
 licâ et sequentibus, Ecclesia constanter credi-
 derit collatum sibi fuisse infallibilitatis subsi-
 dium, ambigere non possumus, quin illo reipsâ
 potiatur. Abhorret enim ab ipsius constitutione,
 ac provido ejusdem regimine, sic eam ferè ab
 ortu suo fuisse obcæcatam, ut sibi infallibili-
 tatem, quæ nulla foret, confidenter ac perpetuò
 attribueret : numquid probabile est eam non
 à Christo, non ab Apostolis edoctam esse quid
 potestatis in causis fidei ac morum acceperit?
 Infallibilem si falsò sese arbitretur, cogitari
 vix posset perniciosior fidei depositio, ac fide-
 lium saluti hallucinatio : ab erroribus enim
 quos approbâset, ac vibrato anathemate pro-
 posuisset Ecclesia, quo pacto revocaretur, et
 à grassante, quod peperisset scandalo desiste-
 ret, cum se errori imperviam, nec suis in de-
 cretis locum esse emendationi, persuasum
 haberet? Ergo vel ipsius testimonio, sicut et
 constanti traditione, excutitur omnis de con-
 cessâ illi infallibilitate dubitatio.

ARGUMENTORUM QUARTA CLASSIS,

Ex rationibus theologicis.

Quotquot in primâ classe argumentorum,
 expositæ sunt consecutiones derivatæ ex pro-
 batis antea thesibus, totidem habentur maximi
 momenti rationes theologicæ, quibus alias non-
 nullas possumus attexere.

1° Quia negant Protestantes, Ecclesiæ au-
 ctoritate definitivè componendas esse pullu-
 lantes de fide controversias, ideò inficiantur,
 infallibilitatem Christum esse impertitum Ec-
 clesiæ : quibus igitur argumentis comprobatum
 est, indubitanter constitutum esse Ecclesiam
 supremum controversiarum illarum judicem,
 eadem recurrunt et ingeminantur ad asseren-
 dum Ecclesiæ infallibilitatis donum.

2° Ostenditur ab ipsis Protestantibus Deistas
 debellantibus, nec potuisse sperari, nec reipsâ
 factum esse, religionis ut officia, quantum par
 est, dignosceret humanum genus, nisi reve-
 lantis auctoritate Dei duceretur, quæ aberrare

non potest. Ostenditur à Catholicis quantàcumque auctoritate in seipsis polleant Scripturæ divinitus inspiratæ, requiri tamen ad certò dignoscendam credendorum agendorumque veritatem, ut Ecclesià interprete, sacræ illæ litteræ explanentur, ejusdemque freti testimonio, dicere possent fideles cum Apostolo, anathema angelo doctrinam aliquam contrariam è coelis (quod repugnat), afferenti. Quibus argumentis astruere studuerunt ipsimet Protestantés contra Deistas, divinæ ac proinde infallibilis auctoritatis necessitatem, iisdem, si consequenter ratiocinarentur, confirmari intelligerent infallibilem in Christianâ Religione, auctoritatem Ecclesiæ.

5° Urgeri possunt ratione quâ demonstrat Bossuetius, pervulgatâ apud eos doctrinâ de judiciis Ecclesiæ, deplorandam religionum foveri indifferentiam : postquàm adnotavit hanc esse decantatam eorum methodum, ut propriâ unusquisque disquisitione et postpositâ cui certò et constanter adhæreant, Ecclesiæ auctoritate, suam audeat informare fidem, continuò subjicit : « Mais que feront ceux qui de bonne foi demeureront convaincus de leur ignorance, et se sentiront incapables de rien prononcer sur des matières si hautes et si disputées? Que feront-ils, dis-je, sinon à la fin de croire bonne toute religion, qui est au ver dans l'asile de l'indifférence, et se sauvera dans l'asile de l'indifférence, qui est en effet la disposition, où l'expérience fait voir que vous mène votre réforme? » Instruction pastorale sur les promesses de l'Eglise, chap. 18.

4° In symbolo Apostolorum quod ipsi profitentur Protestantes, habetur expressa mentio de Ecclesiâ : altum verò silentium de Scripturis atque sacramentis ; quâ nempe de causâ, hæc spontè occurrit : positâ Ecclesiæ auctoritate, eâque infallibili, prævidebatur comparanda de Scripturis et sacramentis necessaria certaue notitia.

Solvuntur objecta.

Obiectio desumpta ex antiquo Synagogæ statu.
— Carebat infallibilitate synagoga ; attamen verbis non minùs significantibus, commendatur in Deuteronomio ipsius auctoritas, quàm in Evangelio, christiani auctoritas ministerii. Deuteron. cap. 17 : *Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et judicium intra portas tuas videris verba variari : surge et ascende ad locum quem elegerit*

Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem qui fuerit illo tempore ; quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem ; et facies quodcumque dixerint, qui præsumunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te.

Resp.: Quidquid sit de synagogæ infallibilitate, de quâ mox dicemus, longè minùs ad eam significandam aptum est adductum Deuteronomii testimonium, quàm exposita à nobis loca novi Testamenti ad adscribendum Ecclesiæ christianæ absolutum inerrantiæ donum : in textu enim Deuteronomii agebatur de particularibus causis apud iudices qui civitatum ad portas pro more tunc usurpato sedebant, primùm agitandis : illi autem si dissentirent, ad supremum gentis tribunal, cui præerat summus pontifex, ultimum deferrebat judicium : de ipsis decernebat temporibus pro speciali reipublicæ judaicæ constitutione, quæ *theocratia* dici poterat. In illis quæ allata sunt verbis memorantur diversæ quæstiones de intentatis videlicet criminibus, de civilibus negotiis, de discernendâ quæ apparebat leprâ, ejusque negandâ aut affirmandâ sanatione : ad hujusmodi componendas lites non requirebatur in iudiciis infallibilitas, sed sola auctoritas cui esset ab omnibus obtemperandum : citato textu nullum designatur propositum dogma, aut definita morum regula, in iudiciis quæ indicantur, sed præscribitur populo ut delatis in causis sequatur decreta iudicum, paratâ contumaciis capitali poenâ.

At in testimoniis quæ deprompsimus ad probandam Ecclesiæ christianæ infallibilitatem, agitur de proponendis ut ir retractabili assensu credendis dogmatibus, morumque necessariis christianam ad vitam placitis ; textibus illis enuntiantur distinctæ et absolutæ promissiones quibus spondet Christus continuum et efficax docentibus Apostolis eorumque successoribus præsidium.

Instabis : 1° Quamvis citato Deuteronomii testimonio non distinctè enuntietur iudicandi potestas quæ circa dogmata versetur aut morum regulas, fieri attamen non potuit, ut interdum Judaicâ in reipublicâ, sicut solet in societatibus revelatam religionem profitentibus, non emergerent quandoque de rebus quæ divinam ad fidem attinerent, variæ contentiones ; auctoritate, eâque infallibili dijudicari debuerunt, si tenenda esset in causis religionis illa methodus quam Romana sequitur Ecclesia : perspicua tamen suppetunt Scripturarum testimonia quibus planum fiat, nequaquàm infallibilitatis

dono præditam fuisse synagogam. Isaïæ cap. 56 legitur : *Speculatores ejus cæci omnes : rescierunt universi, canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes et amantes somnia ;* Jeremiæ cap. 8 : *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam : omnes in viam suam declinaverunt à summo usque ad novissimum.*

Resp. 1° : « Synagoga, ut rectè animadvertit Bel'arminus, erat Ecclesia particularis, non catholica, quia erat alligata uni tempori, id est, usque ad adventum Messiaë, item uni loco, id est, templo Salomonis, extra quod non poterant sacrificare, et uni familiæ, id est, filiis Jacob. » (Cap. 6 de Notis Ecclesiæ, lib. 4.) Poterant quidem gentiles Judaicæ aggregari reipublicæ, et aggregati totam legem tenebantur observare : *Testificor omni homini circumcidenti se, aiebat Apostolus, quoniam debitor est omnis legis faciendæ, ad Galatas, cap. 3, sed nullâ lege astringebantur ut inter membra synagogæ adscribendos se curarent : neque ergo ipsius adire tribunal, ejusque jubebantur parere auctoritati. Extra populum Judaicum inventi sunt fideles et justî, ut Job, Cornelius centurio, eunuchus Candacis reginæ, et alii, nec ubi sermo est de auctoritate et inerrantiâ, institui plenè potest synagogæ comparatio cum Ecclesiâ Christi.*

Resp. 2° : Duplex in gente Judaicâ constitutum fuit ministerium, ordinarium unum, extraordinarium alterum : summo pontifici et oriundis ex stirpe Aaron sacerdotibus commissum fuit ordinarium ministerium, docendi nempe populum, aliaque obeundi munera quæ ad cultum Dei pertinerent. At extraordinarium ministerium prophetis fuerat mandatum, et quidem tam frequens, tamque erroribus et delictorum contagio paratum occurrere, ut quasi ordinarium habendum esse videretur.

Lib. 2 Paralip. cap. 36, v. 15, dicitur : *Mittebat autem dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens, et quotidie commonens, eò quòd parceret populo et habitaculo suo.*

Jerem. cap. 23, v. 4 : *Misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque, etc. Ejusdem prophetæ cap. 41, v. 7 : Contestans contestatus sum patres vestros in die quâ eduxi vos de terrâ Ægypti, usque ad diem hanc.*

Unde meritò dixit Bossuetius : « Le ministère prophétique avant la captivité, était comme ordinaire au peuple de Dieu, où les prophètes faisaient comme un ordre toujours sub-

sistant, d'où Dieu tirait continuellement des hommes divins, par la bouche desquels il parlait lui-même hautement et publiquement à tout le peuple. » Conférence avec M. Claude.

Nec tamen defecit unquam Mosaicâ in lege ordinarium et sacerdotale ministerium : id ipse testificatur dominus Ezechielis cap. 44, v. 15 : *Sacerdotes autem et Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt cæremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel à me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi.*

Quæ omnes errasse Israeliticos pastores innuere videntur, testimonia Isaïæ et Jeremiæ, hæc de multis, et quidem facto, non dogmaticâ definitione aberrantibus intelligenda sunt : quemadmodum etsi dictum fuerit Ezechielis cap. 3 : *Omnis domus Israel attritâ fronte et duro corde, nihilominus, cap. 9, dicitur : Signa tau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctas abominationes quæ sunt in medio ejus. Quamvis dixerit ad Galatas 3 S. Paulus : O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati ? attamen cap. 6, ita eos alloquitur : Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.*

Verùm sive apud Judæos ministerio ordinario in se considerato alligata fuerit infallibilitas, sive illâ caruerit (quâ de quæstione nihil liquidò constat), haud idcirco in synagoga deerat infallibilis auctoritas visibilis et eminens, quâ integrum servaretur fidei depositum : præstò enim erat continuò, ut diximus, prophetarum ministerium vigilans et arrectum, quo grassantes dejicerentur errores, sanaque palam prædicaretur ac retineretur doctrina. Flagrantiori nunquam et fortiori studio emicabat illud prophetarum ministerium, quàm cum sæviret magis, graviusque immineret religioni periculum. Toto regno Achaz, prophetavit Isaïas, divinæ accensus amore legis : idem non destitit propheta, principatum tenente Manasse, qui sanguinem innoxium fudit multum nimis, donec impleret Jerusalem usque ad os : absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino, lib. 4 Regum, cap. 21.

Instabis 2° : Post captivitatem Babylonicam, per annos circiter quingentos, cessavit prophetarum ministerium ; quâ ratione tunc certò vigeat in synagoga infallibilis auctoritas ? — Resp. Appositâ Bossuetii responsione, sic breviter elevari potest id objectionis genus : « Depuis le retour de la captivité jusqu'à Jésus-

« Christ, il n'y eut plus d'idolâtrie publique et durable. On sait ce qui arriva sous Antiochus l'Illustre ; mais on sait aussi le zèle de Mathathias, et le grand nombre de vrais Fidèles qui se joignit à sa maison, et les victoires éclatantes de Judas Machabée et de ses frères : sous eux et leurs successeurs, la profession de la vraie foi dura jusqu'à Jésus-Christ ; à la fin, les Pharisiens introduisirent dans la religion et dans le culte beaucoup de superstition ; comme la corruption allait prévaloir, Jésus-Christ parut dans le monde. » Conférence avec M. Claude.

Avitæ religioni inhærebat populus, divinæ documentis justitiæ revocatus ad obsequium : servabantur publicæ et obfirmatâ professione, religionis dogmata : nondum transierant in propriam Synagogæ doctrinam placita quædam à Scribis et Phariseis invecta, sed prædicante Christo palam reprobanda et abstergenda.

Secunda objectio, quâ ipsorum Apostolorum impugnatur infallibilitas.

Objicies : Tempore passionis Christi omnes erraverunt Apostoli, ut prædixerat Christus, Matthæi cap. 26, v. 31 : *Omnes vos scandalum patiemini in me istâ nocte : scriptum est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.* Ante ascensionem suam Christus exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis : quia *illis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt*, Marci cap. ultimo.

Resp. Operæ pretium est attendere cum Belarmino, tempore passionis Christi Apostolos non fuisse episcopos nisi designatos, ut patet, sed solos partes Ecclesiæ materiales quæ errare possunt, neque in eis solis Ecclesia consistebat : nam status Ecclesiæ christianæ, cum obligatione ad ingrediendum in eam incœpit in die Pentecostes, quando peractis omnibus mysteriis redemptionis cœperunt Apostoli in Jerusalem publicè promulgare fidem Christi et baptismum : itaque etiamsi Apostoli omnes tempore passionis Christi errassent circa fidem, nihil obfuisse eorum error Ecclesiæ universali. (De Ecclesiâ militante, cap. 17.) Cæterum, hæc verba : *Omnes vos scandalum patiemini in me istâ nocte*, possunt intelligi de metu et pavore quo repentinè perculsi Apostoli, capto à Judæorum satellitibus Domino, in fugam omnes se dederunt : quod spectat hæc verba : *Exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis*, significatur tarditas ad credendum meritò cul-

panda, non verò infidelitas propriè dicta : nondum acceperant Apostoli Spiritum sanctum ; resurrectionem suam Christus cum prænuntiaret, figuratè illum loqui putaverant : nam Lucæ cap. 18, cum dixisset : *Occident eum, et tertiâ die resurget*, subjungitur : *Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.*

Inst. : Accepto etiam Spiritu sancto erraverunt à fide Apostoli : secundum enim Christi adventum, et ultimum ac universale instare judicium arbitrati sunt, scriptisque prodiderunt. S. Joannes, Epist. 1, cap. 2, v. 18 : *Filioli, novissima hora est : et sicut audistis quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt : unde scimus quia novissima hora est.* Idem Apostolus, Apocalypsis cap. 22, v. 20 : *Dicit qui testimonium perhibet istorum : etiam venio citò : amen veni, Domine Jesu.* S. Paulus : *Scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum devenerunt*, 1 ad Corinth. cap. 10, v. 11. Idem, Epist. ad Hebræos, cap. 9, v. 26 : *Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit.* Alia sunt eodem collineantia Scripturæ testimonia.

Resp. : Hæc ad eximendam Apostolis infallibilitatem objici non possunt nisi ab hominibus qui fidem christianam aut nunquam susceperint, aut susceptam penitus abdicaverint.

Objectionem hanc discussimus atque refutavimus tractatu nostro de Religione. Indè nunc extrahimus quæ ad præsens nostrum institutum conferri et sufficere valeant.

I. Si prædicavissent Apostoli, atque scripto etiam tradidissent, impendere universalis tempus judicii, nec illud protrahendum ultra finem ipsius quo vivebant seculi, quo pacto apostolicæ Ecclesiæ deceptos illos fuisse aut deceptores non animadvertissent evitentissimo admonitæ exitu ? Quâ ratione, animadverso tanto errore vel fraude, talibus tamen magistris, seculo secundo quo res indubitanter patuisset, non abrogassent fidem ? Quo incitamento, tam alacriter pro christianâ doctrinâ sanguinem profudissent tot martyres, quos ea deceptio latere non potuisset ? Quos inter periti gravesque philosophi, qui non nisi post maturum severumque examen, christianæ militiæ nomen dederunt.

II. Noverant (id quod per se liquet) Apostoli, non posse unius intra seculi, et quidem jam partim elapsi spatium, absolvi quæcumque Christo ipsisque prænuntiantibus, essent

antecessura universale iudicium : oportebat ut omni creaturæ (Marci cap. ultimo), prædicaretur Evangelium ; in Ecclesiæ complexum adscisceretur *plenitudo gentium*, ad Rom. cap. 11, v. 23 ; ad Christum converteretur gens Israelitica, ibid. v. 15 et 24, cujus conversionis proxima nulla indicia vidit ipse confectus senio S. Joannes. Num aliunde probabile videbatur tam angusto ut temporis spatio terminaretur docendi ministerium à Christo institutum, tùmque ea in terris desineret jam à primordiis quam fundaverat Ecclesia ; unius hominis ætate aboleretur christiana fides, cui tanquàm umbræ et figuræ præverant lex naturæ et lex Mosaica quæ quatuor circiter annorum millia compleverant ?

III. Dùm ergo asserebat S. Joannes novissimam adventasse horam, indicare noluit advenisse, aut imminere tempus universali præstitutum iudicio ; ut quid exeunte primo seculo scripsisset Evangelium ad edocendam penè extinctam generationem, jam apostolicis informatam documentis, sive ille ante, sive post excidium Jerosolymæ exaraverit epistolam, ex quâ deprompta sunt hæc verba : *Novissima hora est ?* Dicendum est, eadem hæc verba esse intelligenda de ultimâ mundi ætate, cujus tota duratio dividi potest quasdam in partes quæ horæ nomine adumbrantur, sicut in parabolâ quæ patrem familiâs inducit operarios quosdam primo mane, alios tertiâ, alios horâ sextâ et nonâ, alios undecimâ mittentem in vineam suam, designantur diversæ mundi aut diversorum hominum ætates, Matth. cap. 20. Novissimâ de quâ loquitur horâ S. Joannes, cùm non significetur unius pars diei, neque una dies, neque unus annus, potuit adhiberi ad significandam generationum etiam indefinitam seriem : ac reipsâ, unâ de generatione si locutus fuisset S. Joannes, quo sensu dicere potuisset Apocalyp. cap. 20, v. 7 : *Et cùm consummati fuerint mille anni, solvetur Satanâs de carcere suo, et exibit, et seducet gentes ?*

Jam verò ad testimonia S. Pauli, cùm apud Thessalonicenses increbuisse rumor prope esse ut Christus appareret universum judicaturus orbem, revocat eos Apostolus à præjudicatâ illâ opinione : *Rogamus autem vos, fratres, inquit, per adventum Domini nostri Jesu Christi et nostræ congregationis, in idipsum, ut non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquàm per nos missam, quasi instet dies Domini, etc.*, 2. Epist. c. 8.

Quapropter quæ dixit de finibus seculorum, de consummatione seculorum, eodem ferè modo exponenda sunt, quo *novissima hora* quam commemoravit S. Joannes.

Dilationem secundi adventûs Salvatoris obicientibus quibusdam incredulis, confirmat mentes Fidelium princeps Apostolorum, his verbis : *Unum verò hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum, sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus*. Tùm addit : *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit, propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*. Act. Apost. cap. 1, v. 6 et 7.

Quo tempore venturus sit Christus iudicatum vivos et mortuos, latere voluit ipsos Apostolos, unde interrogantibus illis et dicentibus : *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel, respondit : Non est vestrum nōsse tempora, vel momenta quæ Pater posuit in suâ potestate*. Act. Apost. cap. 1, v. 6 et 7. Itaque mirum non est textibus secundum ad Christi adventum spectantibus quasdam offusas esse nebulas, quæ vacillandi occasionem aliquando pariunt nonnullis, in campo Scripturarum non exercitatis.

Tertia objectio, ducta ex comparatione Apostolorum cum eorum successoribus.

Esto concessa fuerit Apostolis plena infallibilitas, non inde sequitur transmissam illam fuisse ad successores illorum seu episcopos : talis consecutio si obtineret, colligendum esset pariter singulos episcopos esse infallibiles, singulos miraculorum dono et prophetiarum præditos, singulos afflante Spiritu sancto inspiratos, ad conscribendum quæ inter canonicas litteras debeant recenseri. Atqui, etc.

Resp. Apostolorum, ut ita loquamur corpori, seu collegio facta sunt ea promissa quæ ad ordinarium, idemque nullo definitum tempore, ministerium docendi pertineant ; ideòque ad corpus episcoporum, sancitam promissionibus illis divinis infallibilitatem translatam esse profitemur, ac multiplici argumentorum genere confirmatum est. Quòd autem miraculorum dono, et Spiritûs sancti propriè dictâ inspiratione singuli donati sint Apostoli, id referebatur ad testatam omnibus faciendam christianam fidem, propagandam Ecclesiam, renovandamque faciem orbis terrarum : quamvis autem, ut probavimus, non effluxerit cum ætate apostolicâ donum illud miraculorum, divini ratio instituti non postulabat, ut tam

frequenter quàm illis temporibus, labente omni seculo exereretur, atque in illos omnes manaret, qui erudiendis populis Apostolorum vices gererent.

Instabis : Ex concessis, atque ut experimentis evincitur, singuli possunt errare episcopi : ergo et ipsa episcoporum collectio : tam enim repugnat infallibilem esse in judicando episcoporum collectionem, qui singuli errori sunt obnoxii, quàm acutè videndi facultate valere hominum cœtum, quorum singulis hebescunt et caligant oculi.

Resp. In ipso naturali ordine multa quæ non individuís, competunt multitudini : à singulis militibus expugnari oppidum non potest, quod subrueretur à multitudine : aliquo in genere certam fidem facere non possent singuli testes ; indubitata procrearet plurima multitudo testium. Quid mirum igitur, si fallibiles quamvis singuli episcopi, infallibilitate divinis ex promissis potiatur corpus, seu collectio episcoporum ? Nullius est momenti objecta comparatio : dùm enim coeunt consentientes inter se multi lippis aut caligantibus oculis homines, nihil affert eorumdem consociatio, quo depellatur vel compensetur ea quæ singulos afficit, visus imbecillitas : verùm Deus qui singulis potuit, sed noluit episcopis donum infallibilitatis impartiri, potuit et voluit illud eorumdem collectioni tribuere.

Quarta obiectio, ex difficultate certò cognoscendi infallibilitatem Ecclesiæ.

Obj. : Quà possent viâ homines præsertim illitterati infallibilitatem illam habere exploratè cognitam ? *Non declaratione ipsâ Ecclesiæ :* tum quia nullo unquàm expresso decreto patet fecit tam eximiam dotem, tum quia etiamsi expressâ illam definitione firmatam voluisset, non ideò absolutam mereretur fidem, cùm de ipsâmet illius definitione potuisset quoque dubitari. *Non adeundis privato examine Scripturis,* cùm examen illud de infallibilitate quam tot refugient christianæ societates, non minùs operosum, rudibus præsertim et imperitis esse videatur, quàm aliorum discussio dogmatum. *Non ope traditionis ;* oporteret enim et Patrum scripta evolvere, et cum decretis conciliorum conferre præsentis doctrinam Ecclesiæ, ut certò compertum haberetur, num veteribus illis monumentis, ritè congruat.

Resp. 1º objectionem hanc explanatam in iis quæ protulimus, tum ubi de supremâ Ecclesiæ in dijudicandis controversiis auctori-

tate, tum ubi de ejusdem apostolice; breviter nunc refellimus : non opus fuit expressis ut decretis suam assereret infallibilitatem Ecclesia : de illâ non ambigebant Catholici, nec ipsâ declarandâ fregisset contumaciam hominum rebellantium, et vesanam affectantium libertatem : inerrantiæ illud donum sufficientissimè sibi vindicavit perpetuâ praxi, exigendo plenum ut exhiberetur et absolutum suis definitionibus obsequium, et renuentes quoscumque à suâ communione repellendo.

2º Ad certò comperiendam eandem Ecclesiæ infallibilitatem, non requiritur operosa Scripturarum, vel traditionis discussio. Facile deprehenditur, ad instruendam informandamque fidem, ineundam atque tenendam esse viam auctoritatis, neque in necessariis ad salutem deesse humano generi paternam providentiam ; auctoritatem verò quæ fallere aut falli posset, imparem fore dirimendis irreformabili judicio controversiis, et imperandæ quæ nunquàm retractari debeat, assensionem.

3º Non magis arduum est cognitu supremam de rebus fidei judicandi auctoritatem (quæ cum infallibili concidit), viguisse semper in Ecclesiâ, quàm cognoscere in Galliarum regno ab ipsis constitutione viguisse supremam de temporalibus judicandi potestatem. Hoc autem ipso confiteri pronum est, Ecclesiam à Christo prædictam accepisse auctoritatem, cùm nec hujus originem auctoritatis ipsa ignorare, neque inconcessam usurpare potuisset.

4º Infallibilitatem Ecclesiæ, ut ostensum est, testantur obvia et aperta quæ omnibus christianis societatibus habentur authentica Scripturæ testimonia : eandem perspicuè comprobant perpetua Ecclesiæ praxis quam mox indicavimus, et quæ tum à synodo quam Jerusalem habuerunt Apostoli, tum à generalibus omnibus proditur conciliis.

Aliarum quarundam objectionum promiscua complexio.

1º Non minùs Ecclesiæ sanctitati adversantur peccata, quàm ejusdem repugnant veracitati quilibet errores in causis fidei ac moribus : immunem illam à peccatis præstare efficaciter non voluit Deus, cùm ab ejus communione non repellantur peccatores : ergo nihil vetat quominùs et erroribus sit obnoxia. 2º Iniquum est in propriâ suâ causâ ita judicare Ecclesiam, ut decretis suis nolit quemquam, ubi cognita sunt, refragari.

3° Continuum miraculorum seriem involveret Ecclesiæ infallibilitas; ergo aliena est ab ordine divinæ providentiæ. 4° Infallibilitas Ecclesiæ si constaret, sola posset omnes dissolvere controversias; ergo viam discussionis, neque concilia, neque SS. Patres debellandis hæreticis, tam studiosè curavissent. 5° De subjecto cui inesse dicatur infallibilitas illa quæ adscribitur Ecclesiæ, litigant inter se vel qui maximè prærogativam illam defendere aggrediantur: Romano alii eam pontifici, alii corpori pastoralis adjudicant. Tali autem pendente dubio, indubitatum et irreformabile dogmaticis decretis non potest adhiberi obsequium.

Resp. ad primum: Tametsi multos sinu suo complectatur Ecclesia peccatores, peccatum tamen nunquàm approbat, neque eorum attingitur vitiis quos à suâ communione non divellit: languidum, tædatum ac morbidum verè dicitur naturale corpus, languescant si quædam illius membra, et morbo fœdata intabescant: at Ecclesia non inficitur illorum delictis, quos in membris suis numerari patiatur. In ejus enim corpus non cooptantur peccatores quatenus peccatores, sed quatenus tria retinent externa catholicæ communionis vincula, ejusdem scilicet professionem fidei, eorundem sacramentorum communionem, iisdem additionem pastoribus; at errorem si doceret Ecclesia, eodem certè contaminaretur atque à propriâ constitutione suâ et naturâ excideret. Promisit quidem Christus adfore se perpetuò cum Apostolis eorumque successoribus, quorum infallibilitate innititur corporis fidelium *passiva* inerrantia; at hæredibus apostolicæ auctoritatis non pollicitus est immunitatem à vitiis et cupiditatibus, quas tamen ita moderatur et coeret, ut nunquàm abruptatur in Ecclesiâ continuatio et series apostolicarum de fide morumque regulis institutionum.

Sapienter admonet Melchior Canus, de Locis Theologicis lib. 4, cap. 5, Spiritum veritatis, fidei catholicæ fulcimentum, cæteraque Spiritus sancti charismata ei Ecclesiæ esse et promissa et data, quam Apostoli suâ doctrinâ, miraculisque fundarunt, quam sacræ litteræ aptè prudenterque describunt *ex probis improbisque servis* constantem: « Quòd si ubi dona Ecclesiæ Christus pollicetur, continendis in officio ac veritate fidelibus necessaria, ea nos ad latentia solum et invisibilia referimus, inania profectò essent dona

illa, parùmque ad communem utilitatem accommodata: quin, ut supra ostensum est, noxia essent ac perniciose valdè, quippe quæ perditissimis quibusque civibus, et dissidiis præberent perpetuas causas, et in omnibus omnino flagitiis impunitatem ac licentiam sempiternam: jam verò si ratione duce ac magistrâ, cum injurium principi bono et sapienti censemus, qui illius privilegia sic interpretatur, ut non solum frustra, sed in principem concessa esse videantur, quantò magis ille erit Christi iniquus, pravus et malignus interpres, qui gratias et favores, quos reipublicæ suæ promisit Christus, in eum sensum acceperit, qui non modò vanitatem præ se ferat, sed vel exitium? De Ecclesiâ igitur, quæ bonos simul malosque complectitur, locus ille Pauli (quo Ecclesia dicitur *columna et firmamentum veritatis*) cæterique similes intelligendi sunt. »

Ita mox appellatus theologus. Cum statu peccati cohærere nequeunt justitia et charitas; aliter dicendum de doctrinâ veritatis: vera et sancta docere possunt ipsi peccatores; aliâ igitur ratione Ecclesiam ab errore defendere et arcere potest Spiritus veritatis, quàm singulos in episcopos diffundendo charitatem.

Ad secundum: Causa Ecclesiæ ab ipsâ religionis et Christi causâ non disjungitur: obtemperari absoluto assensu si velit Ecclesia suis de authenticitate Scripturarum, et verbi scripti vel traditi interpretatione judicii, nonne postulat æquitatis ratio, ut oblectari non liceat docti auctoritati, cui perpetuum et efficax, ut probavimus, præsidium divinis et apertis asseritur promissionibus? Quid et iniquius et à ratione magis alienum fingi potest, quàm privatos, etiam illiteratos arrogare sibi dogmatica Ecclesiæ reformandi decreta? Numquid oportebit, cum fidem temerare catholicam audeant nescientes jugum, Ecclesiam interea obmutescere, aut collatam sibi à Christo potestatem continuò tenere, ut reconditum in vaginâ obtusumque gladium? Quasi Ecclesiâ superius aut eidem æquale in causis religionis tribunal cœlitus esset constitutum.

Ad tertium: Ad infallibilitatem Ecclesiæ vindicandam non requiruntur perpetua, ut objicitur, miracula: speciali quidem opus est providentiâ, sed quæ ad instituti ministerii rationem attemperata est, nec solet eo dirigendo, naturalis ordinis legibus, propriè ut in miraculis, derogari: quòd si aliquando incidat miraculi alicujus necessitas, quid creditu ab-

sonum videatur, quòd omnipotens Deus, qui fundandæ et propagandæ causâ Ecclesiæ tot et tanta ediderit miracula, quædam, si opportunum judicaverit, ad ejus tutamen et incolumitatem dignetur interponere?

Ad quartum : Ex infallibilitate Ecclesiæ absolutâ et perpetuâ, id consequi fatemur et profitemur, ut hæc sola sufficiat ad componendas omnes de religione controversias; operæ nihilominus pretium fuit, ut à conciliis sanctisque Patribus adhiberetur etiam via discussionis, tùm quia disquisitio illa conferre valeat ad edomandam hæreticorum contumaciam, dùm iisdem quibus abutuntur armis revincuntur; tùm quia, ad commendandam fidei causam, plurimi interest ut sigillatim ostendatur quibus innitatur principiis ac fundamentis; tùm maximè eò quòd expediat, ut oblatâ ab hæresibus occasione, exponatur illustrius, quod antea obscurius credebatur, sic tamen ut cœlestis philosophiæ dogmata retineant plenitudinem, integritatem, proprietatem. De quo consule Vincentium Lirinensem Commonit. cap. 27, 28, 29 et 50.

Ad quintum : Quæ de subjecto infallibilitatis Ecclesiæ moventur quæstiones inter Catholicos, hujusce doni non officiant certitudini : pro certo habetur et creditur ab omnibus Catholicis, junctum Romano pontifici corpus pastorale, docere aut approbare nihil posse, quod sanæ adversetur doctrinæ : hinc perenne ac prorsus inexpugnabile fidei catholicæ propugnaculum.

Vide quæ exposuimus ubi de notis Ecclesiæ, diluendâ objectione quâ certum et fidei catholicâ tenendum vellicatur unitatis principium. In dissertat. de judice controversiarum, solvimus ac depulimus intentatum catholicis theologis crimen, admittendi, vitiosi, ut aiunt, circuli, tùm etiam anteponendæ Scripturis auctoritatis Ecclesiæ; cætera quæ hic obijcienda forsitan videantur, commodius referentur ad sequentia capita, de infallibilitate tùm dispersæ, tùm congregatæ Ecclesiæ.

CAPUT II.

SPECIATIM, DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE DISPERSÆ.

Ecclesiam esse infallibilem, generatim probavimus : inde patet eandem dispersam, errare non posse. Quæ profectò errorem si fortè susciperet, quid prohiberet, quominus et congregata deficeret à veritate, cùm ideò, ut explicabitur, à fidei morumque regulis

deviare nequeat generale concilium, quia dispersam repræsentat Ecclesiam : hæc igitur si posset falsa aut prava docere vel approbare, nulla foret, quæ tamen invictè demonstrata est, infallibilitas Ecclesiæ; itaque fas esset hic gradum sistere; verùm et majoris elucidationis gratiâ, specialia quædam proferemus argumenta.

In causis fidei et morum definiendis, infallibilis est dispersa Ecclesia.

Quæcumque ex auctoritate judicis controversiarum et notis Ecclesiæ argumenta deprompsimus, ad asserendam Ecclesiæ infallibilitatem, illa conspirant in hoc donum eidem per totum orbem dispersæ vindicandum : istud enim perpetuum est, sicut principia ex quibus necessariò colligitur; at perpetuò non habentur generales synodi; ergo in dubium vocari non potest dispersæ infallibilitas Ecclesiæ.

Et verò, quis nisi christianam totam discerpit religionem, animo sinxerit, posse extra generale concilium discindi unitatem Ecclesiæ, seu vincula quibus inter se devincti tenentur fideles? Hæc autem quo pacto inviolata servaretur unitas, quæ maximè pendet ab ejusdem fidei constanti professione, si absque generali synodo, quæ rarò et difficulter celebratur, exortas de religione lites non valeret, urgente licet decernendi necessitate, tutò ac certò Ecclesia definire?

1° Si temporum intervallis quibus generale unum distat ab altero concilium, prævalere possent portæ inferi adversus Ecclesiam, nihil infirmius, nihil instabilius foret Ecclesiam, quæ tamen spondente et gubernante Christo, immotam se ac securam meritò gloriatur. Ergone ex promissionibus quibus Ecclesiæ suæ obstrictum se voluit Christus, eradenda sunt solemnità hæc verba, *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, aut nunquàm erit abstinendum à celebrando generali concilio?

2° Ad Ecclesiarum quæ toto in orbe spectandæ sunt, consensionem, provocant hæreticos celeberrimi defensores religionis, tantquam ad firmissimum evangelicæ et integræ doctrinæ testimonium : ita enim S. Irenæus : « Hanc prædicationem et hanc fidem cùm accepit, quemadmodum prædiximus, Ecclesia, et quidem in universum orbem disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, et similiter credit iis (Apostolis et discipulis eorum) videlicet quasi unam animam habens, et unum cor, et

« consonanter hæc prædicat et docet, et tradit, quasi unum possidens os... sicut sol creatura Dei, in universo mundo unus et idem est, sic et lumen, prædicatio veritatis ubique lucet et illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. » De Hæresibus l. 1, c. 10. Vide etiam l. 3, cap. 2. Egregio illo contextu quid efficacius ad significandam Ecclesiæ dispersæ infallibilitatem?

Novatores hoc eodem argumenti genere sic premebat Tertullianus : « Percurre Ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsententur ; apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, resonantes voces et representantes faciem uniuscujusque : proxima est tibi Achaia? habes Corinthiâ ; si non longè es à Macedoniâ, habes Philippenses. » De Præscript. cap. 36. Aliàs retulimus quàm eidem Tertulliano absonum videretur, ut Spiritus sanctus universam passus fuisset aberrare Ecclesiam. Ibid. cap. 28. S. Cyprianus Epist. ad Pupinianum : « Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : *Qui audit vos, me audit ; qui rejicit vos, me rejicit.* »

Non distinguit inter episcopos dispersos et episcopos congregatos ; lege et Epistolam S. Athanasii synodicam ad imperatorem Jovinianum. Apud Theodoretum, lib. 4 Hist., cap. 3 ; Epistolam S. Basilii ad Cæsarienses ; S. Cyrilli Jerosolymitani, catechesi 18.

Nobis procul dubio datum est, cum S. Augustino, « fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini nostri Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. » Lib. 7 de Baptismo, cap. 53.

« Hinc semel constituto, inquit doctissimus Bossuetius, Defens. Cleri Gallicani parte secundâ, lib. 14, cap. 1, hoc certo dogmate, vim ultimam et ineluctabilem quâ comprimuntur hæreses, unitate et consensione constare, profiteamur necesse est, id quoque valere quocumque modo se illa consensio declaraverit, sive concilia congregentur, sive non congregentur. » Definiendis fidei quæstionibus quàm sit ineluctabilis dispersæ auctoritas Ecclesiæ, gravissimis momentis demonstrat idem illustrissimus præsul, cujus hæc inprimis adnotanda sunt verba : « Hanc verò communem et pervulgatam esse controversiarum finiendarum viam, qui non intelligit, eum pacis inimicum, et omnis ecclesiasticæ rei imperitum esse profiteor : quare

merito S. Augustinus de causâ Pelagianorum loquens, hæc prædicat : Jam enim de hac causâ duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam ; inde etiam rescripta venerunt : causa finita est. »

« Neque enim, ait Bossuetius citati libri cap. 3, quâvis subortâ quæstione, sollicitudus orbis terrarum, aut generalia concilia statim convocanda sunt, sed tantum ex certâ causâ, si graves per orbem dissensiones oriantur, si aliter non videtur coalitura pax : sic enim ab apostolicis usque temporibus factitatum esse probavimus. »

3º Idem argumentum confirmari potest aliis, præter Pelagianæ hæresis condemnationem, certissimis historiæ ecclesiasticæ monumentis. Notum est illud S. Augustini : « Numquid congregatione synodi opus erat, ut aperta perniciies damnaretur? Quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit, multæque sint incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damna-rique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. » (Lib. 4 ad Bonifacium, contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 12.) Quod hic affirmatur, illustrat Bossuetius indicatis hæresibus multis sine generali concilio ab Ecclesiâ profligatis : « On ne peut nier que, sans que toute l'Eglise fût assemblée, elle n'ait suffisamment condamné Novatien, Paul de Samozate, les Manichéens, les Pélagiens, et une infinité d'autres sectes : ainsi, quelque secte qui s'élève, on la pourra toujours condamner comme on a fait celles-là, et l'Eglise sera infaillible dans cette condamnation, puisque son consentement servira de règle, » lib. 15 Variat. c. 99. Commemoratis Eusebius, quibusdam hæresibus, fideles profundum in gurgitem adducere conantibus, subjungit, Hist. ecclesiast. lib. 4, cap. 7 : « Catholica autem Ecclesia quæ sola vera est, semperque sui similis et constans, novis quotidie incrementis augebatur... mansitque tandem disciplina nostra, sola omnium consensu superior et victrix, ac præ reliquis sectis, modestiâ, gravitate divinæque sapientiæ præceptis excellere, ab omnibus judicata. »

4º Ab evangelicâ doctrinâ si vel uno in capite resili-ret dispersus per universum orbem episcopalis ordo, christianum populum raperet insuperabiliter secum in erroris partes, atque

ita dissiparetur et occumberet catholica penitus Ecclesia: constat enim, ut prædicabat S. Cyprianus, « Ecclesiam non esse multitudinem contumacium, sed plebem sacerdoti adunatam, et gregem pastori suo adhærentem. Unde qui cum episcopo non sint, eos in Ecclesia non esse, frustra que eos sibi blandiri qui pacem cum sacerdotibus non habuerint, cum Ecclesia quæ catholica una est, scissa non sit, sed connexa et cohærentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata, » Epist. ad Pupinianum. Et certè profabentibus in errorem, ipsumque pro revelato dogmate proponentibus episcopis per orbem dispersis, vel assentiretur vel dissentiret populus Christianus: si consentiat atque simul cum pastoribus sanam refugiat doctrinam, corruat necesse est universa Ecclesia, quæ, ut ex ipsius constitutione et definitione compertum est, stare nullo modo potest sine professione veræ fidei; si autem docentibus pastoribus obsistat populus Christianus, atque contrariis addicatur partibus, apostolicæ nimirum doctrinæ tenax; ergo Ecclesia non erit, ut ait S. Cyprianus, plebs sacerdoti adunata; ergo non ad pastores revocandum esset ultimum in causis fidei iudicium, sed ad populos, quibus tamen dictum est: *Obedite præpositis vestris, et subjacete eis, quemadmodum dictum est pastoribus: Posuit vos Spiritus sanctus episcopos regere Ecclesiam Dei.*

5º Constituto scilicet, qualem haberi Christus voluit, ecclesiastici regiminis ordine, atque suadente evidenter rectâ ratione, non à populis, seu grege pastores ducendi sunt, sed à pastoribus populi: errantibus ergo episcopis, prout esset ut errarent populi: quem autem, errante dispersâ Ecclesia, errorem combiberent, ille ipsum in Deum non ut permittentem duntaxat, sed ut jubentem et impellentem refunderetur: docentis enim Ecclesiæ auctoritati sic tanquam sibimet ipsi præcipit obtemperari; Deo igitur dicere possent fideles: Domine, si decepti sumus, tu nos decepisti.

Quenam autem erroris illius retundendi via suppeteret? Pauci, qui fortè reclamarent, errantium obruerentur multitudine; arrogantis insimularentur pertinaciæ; conflaretur in eos exitiosi accusatio schismatis, atque ut perduelles ab universalis deicerentur Ecclesiæ consortio, nisi per nefas dicatur, tunc in paucis illis repositam fore Ecclesiam, amissâ catholicitate, ita ut possent, sicut olim Julianus Pelagianus, exclamare: multitudinem nihil prodesse

« cæcorum; honorandam paucitatem, quam « ratio, eruditio libertasque sublimat. »

SOLVUNTUR OBJECTA. — *Objectio prima.*

Controversiarum de fide ac moribus, duo genera possunt excitari: unum videlicet de perspicuis, et quæ soli impugnant hæretici, dogmatibus; alterum de doctrinis obscuris, intricatis, et quæ apud ipsos Catholicos diversis agitantur opinionibus; in priori quæstionum genere, dispersæ Ecclesiæ tribuatur infallibilitatis donum; sed alterum non nisi à concilio generali potest infallibiliter dirimi: œcumenicâ in synodo discutiuntur, quibus veritas obsita est, nebulæ: mutuis episcoporum colloquiis exploduntur hæreticorum argutiæ; reserantur arcana verbi divini tum scripti, tum traditi: quod similiter nequeunt dispersi præstare episcopi, cum quid unus sentiat, ignoret alter, nec possent sententiæ cum sentiis conferri.

Resp.: Objectio illa quam affectatè obtrudunt nonnulli, haud levi, ut primo aspectu videtur, discutienda est calamo.

I. Futilis est et ad arbitrium conficta, quâ innitur, distinctio: promisit Christus sine exceptione, sine restrictione, sese cum Apostolis eorumque successoribus adfuturum *omnibus diebus, usque ad consummationem seculi*, ne quid doceant aut approbent quod divinæ adversetur revelationi; quo jure solis affingetur œcumenici concilii locis ac temporibus absoluta hæc et generalis promissio, si quæstio moveatur de dogmatibus satis nondum eliquatis, et quæ catholicos nacta sint aliquot defensores? An repugnat divinæ sapientiæ aut potentiæ ut in obscuris etiam Scripturarum traditionisve testimoniis, veram attingant et sequantur interpretationem dispersi per orbem episcopi? Non ergo poterit speciali Christus *assistentiâ*, universæ id largiri Ecclesiæ, quod sæpè privatis largitur doctoribus, nempe ut dogmaticis in quæstionibus, nondum ut par est, explanatis, sinceram inveniant et amplectantur doctrinam.

Obscuritatis obtentu si liceret declinare universalis Ecclesiæ sententiam, quo pacto revinci possent et in ordinem redigi, qui præfractè vellent erroneam aliquam opinionem defendere? Longè aberunt à confitendo claram esse, atque genuinâ divini verbi expositione patefactam adversantem sibi doctrinam; ad illud statim convolabunt perfugium, in re implexâ et explicatu arduâ hallucinari posse, et erroris

suscipere patrociniū , dispersam Ecclesiam : tūc deinde quæstionem quam cæteri credent expressè nec ambigūe revelatam , dictitabunt , densâ circumfusam esse caligine , neque posse absque synodo œcumenicâ elucidari . Fatebatur Lutherus clarè et distinctè revelatam esse Christi realem in Eucharistiæ Sacramento præsentiam : divinis eam prorsus repugnare Scripturis contendebat Calvinus , idemque profitentur Calvinistæ , nec eos ab errore dimovere potuit generale , quod videbantur postulare , conciliū .

In quæstionibus implexis et diversas ventis in partes , errare si possit generalem extra synodum Ecclesia , nihil ferè hujusmodi in controversiis præstare poterit , quod privati non valeant episcopi ; prolata si quæ tūc fuerint ab universali concilio decreta , eadem posset executioni mandare ; idem potest ac debet privatus quilibet episcopus ; ita disseritur in Comitii clerici Gallicani anni 1655 et 1656 . (Relation de l'Assemblée de 1655 et 1656 .)

Haud advertunt adversarii , tūc maximè Spiritus sancti , qui omnem docet veritatem , requiri præsidium , cū verâ doctrinâ quibusdam obvolvitur tenebris , ideòque impugnatur periculosius ; neque reponatur , posse æstantibus id genus controversiis , haberi œcumenicam synodum , eoque in tribunali , opportunâ in luce veritatem collocari , lubrici erroris cuniculos retegere , atque inobedientibus debitas irrogari pœnas : quot antequam convocata et celebrata fuerit synodus generalis , sæpius foverentur dissensionum semina , quæ nisi promptius comprimantur , erumpent ultra modum , in christianæ dedecus ac perniciem societatis ? Haud diffitemur , ad instaurandam Ecclesiæ pacem , ad reformationem disciplinæ , ad ipsius servandam integritatem fidei , aliquando expedire , aut etiam necessaria esse œcumenica concilia : quandonam recurrat hæc utilitas vel necessitas , certò dijudicat Ecclesia , quam latere non potest modus suæ exerendæ auctoritatis ; hanc igitur sive intra sive extra generale conciliū adhibeat , ultra metas sibi à Christo præstitutas non potest excurrere , sicut neque Christus fidelis in omnibus verbis suis , docentem eam deserere .

II. Evidentibus ipsis factis refelluntur qui congregatæ solū Ecclesiæ datum esse contendunt , obscuritate quâdam obductas et explicatu difficiles controversias dirimere ; in asserendis dogmatibus jam explicitâ et catholicâ fide receptis versatæ sunt celeberrimæ et

generales synodi , v. g. , conciliū Nicænum , Constantinopolitanum primum , Ephesinum , Chalcedonense , etc. Nemo enim verè catholicus dubitavit de consubstantialitate Verbi , divinitate Spiritus sancti , unitate personæ in Christo , duabus in eo inconfusis naturis ; multa autem possunt recenseri dogmata de quibus inter Catholicos disceptatum sit , quæ tamen supremo deinceps definita fuerint Ecclesiæ dispersæ iudicio . Prioribus Ecclesiæ seculis exitere scriptores catholici , quos inter venerandi martyres , ut puta , S. Justinus , S. Irenæus , qui sanctos non nisi post generalem resurrectionem intuitivâ Dei visione perfrui existimarent ; error ille antequam à conciliis œcumenicis profligaretur , repudiatus est dispersæ auctoritate Ecclesiæ , atque à Catholicis communi consensu amandatus inter commentitia damnandaque placita . Prodeunte hæresi Pelagianâ pugnari poterat absque hæresis notâ , existere in terris justos , qui totum vitæ curriculum absque ullo veniali peccato transigerent : « Utrum enim , aiebat S. Augustinus lib. 2 de « Naturâ et Gratiâ , cap. 60 , in hoc seculo fuerit , vel sit , vel possit esse aliquis ita justè « vivens , ut nullum habeat omninò peccatum , « potest esse aliqua quæstio inter veros « piosque Christianos . » At postquàm concilii Carthaginensis anno 418 celebrati decreta invaluerint in Ecclesiâ , et ante Ephesinum generale quo confirmata sunt , assensu fidei credendum fuit , neminem posse (absque speciali privilegio) , peccatum omne totam per vitam effugere . *Aperta perniciēs* si vocata sit à S. Augustino Pelagiana hæresis , non id significatum voluit , nullam Pelagianæ doctrinæ partem potuisse initio absque hæresis labe propugnari , sed post Ecclesiæ iudicium quo reprobatum est Pelagianismus , tum illum fuisse totum tanquàm *apertam perniciem* , propositâ æternæ mortis pœnâ declinandum omninò et aversandum . Delatos ad S. Augustinum à SS. Prospero et Hilario (Laico) Massiliensium Semi-pelagianorum errores , strenuè quidem et validissimè confutavit eximius ille gratiæ defensor , libris de Prædestinatione sanctorum et de Dono perseverantiæ ; at dissentientes ab ipso ducebat in Catholicorum numero : tales erant nonnulli episcopi , ut Hilarius Arelatensis , Faustus Rhegiensis , quidam et secundi ordinis sacerdotes , ut Cassianus , pietate et eruditione conspiciui , de quibus ita scripsit S. Prosper lib. contra Collatorem , cap. 35 : « Quis hæc prædicari à Catholicis inter Catholicos crede-

« ret? » Idem in Epistolâ ad S. Augustinum : « Hoc totum, inquit, à sanctissimis intentissimè conclamatur. » — « Utinam, inquit S. Augustinus, in fine libri de Dono perseverantiæ, ut Deus gratiæ det etiam inimicis nostris, maximèque fratribus et dilectoribus nostris, intelligere! » Non nisi anno demùm centesimo à sancti illius doctoris obitu, ut adnotat cardinalis Norisius, ejusdem sententia inter fidei canones relata est; occasione scilicet dedicationis alicujus ecclesiæ habita est à quatuordecim solùm episcopis anno 529, sub pontificatu Felicis IV, Arausicana synodus II; in illâ conditi sunt ex ipsis S. Augustini verbis canones viginti quinque, eademque confirmata tum à Felice IV, tum deinceps à Bonifacio II, per orbem catholicum pervulgata est; dispersæ obtinuit suffragium Ecclesiæ, atque hæresis nomine infamatus est Semipelagianismus.

Nec omittendum, catholicas olim inter Ecclesias disputatum fuisse de quorumdam librorum inspiratione, quos nihilominus postea, suffragante dispersâ Ecclesiâ, priusquam à conciliis Florentino et Tridentino consignaretur Scripturarum canon, creditum est, afflante sancto conscriptos esse Spiritu.

Quid ad hæc digna memoratu exempla? Si Ecclesia nunquam valeat extra generale concilium certò dijudicare obscuras de doctrinâ controversias, vel quod ad hujus generis quæstiones attinet, suam esse limitatam ignoraret auctoritatem, vel præscriptum sibi à Christo limitem scienter ac temerè transiliret, velletque adhibendo anathemate talibus uti judiciis, irreformabili obtemperaretur assensu; at ineptè et per summum nefas, ut jam diximus, fingeretur ignorari ab Ecclesiâ quoad usque suâ judicandi potestas pertingat; tum quomodò et quando eadem uti propositum ad scopum debeat; tali enim si laboraret ignorantia, quò evaderet concessum illi tam necessarium, inerrantiæ donum? Numquid infallibilis suâ in arte haberetur medicus, qui nesciret quo pacto et quando adhibenda sint idonea morbis depellendis remedia? Num inaccessum errori censeretur judicis alicujus tribunal, qui suâ quandoque abuteretur potestate, et iniquas proferret sententias, nescius quid res vel tempora, æquum ad judicium ferant ac postulent? Si verò compertum quidem habeat Ecclesia, sibi non esse infallibilitatem suppeditatam ad componendas extra concilium generale obscuras de doctrinâ lites, et illam tamen sibi arrogaverit, suisque adversantes decretis anathe-

mate perstringat, ergo nefandæ usurpationis ac tyrannidis non veretur crimensibi accersere, atque adulterinas inter sectas numeranda esset sponsa Christi Ecclesia. Quin et hanc labem suscepisset à remotioribus seculis, ut liquet ex nostris probationibus, hærentemque et inveteratam spontè et obstinato animo retinere pergeret.

Desinant ergo, jugum auctoritatis exosi, ad libitum restringere facta Ecclesiæ à Christo promissa, quem sic Apostolos alloquentem inducit illustrissimus Bossuetius: « Vous enseignerez, vous baptiserez, et vous administrez les sacrements dont je suis l'instituteur; je bénirai votre ministère, il subsistera toujours; il aura toujours son effet, qui aussi n'est autre que celui pour lequel je suis avec vous; on n'y verra jamais d'interruption, pas même d'un seul jour; le monde finira plutôt que vos fonctions saintes et mon secours tout-puissant; le ciel et la terre passeront, mais mes paroles ne passeront point. » (Documento secundo pastorali de promissis Ecclesiæ, cap. 38.)

Instabis: Teste S. Augustino, nonnisi concilii plenarii seu generalis definitione dissolvi ac definiri possunt obseptæ difficultatibus, atque in disceptatione versatæ apud Catholicos controversiæ, qualis erat quæstio de collato ab hæreticis baptismo temporibus S. Cypriani, quæ tantâ agitabatur animorum contentione. Quæstionis hujus obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros et magnâ charitate præditos episcopos ita inter se compulit salvâ pace disceptare atque fluctuare, ut diù conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint, donec plenario totius orbis concilio, quod saluberri-mè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. » Lib. 1 contra Donatistas, c. 7.

Resp. 1º: Quamvis hanc mentem induisset S. Augustinus, nisi solemnî concilii plenarii seu generalis definitione non potuisse componi discussam ingenti animorum sollicitudine ætate S. Cypriani controversiam de baptismo hæreticorum, non inde concludi posset arbitratum esse S. Augustinum, nullas difficiles et obscuras quæstiones potuisse resolvi ac definiri generalem extra synodum; multò minùs putavit, in hujusmodi quæstionibus licitum fore obtreclare vel dissentire definitioni quam dispersa ediderit Ecclesia, cujus est certè dijudicare quâ ratione possit ac debeat pro rerum adjunctis concessam sibi di-

vinitus auctoritatem exercere, ut supra demonstratum est. Resp. 2° : Dixit iterum atque iterum S. Augustinus, motam atque inter Catholicos disceptatam de rebaptizatione questionem, plenario tandem seu generali concilio esse direptam, sed nusquam affirmavit, eam non potuisse absque talis concilii convocatione et celebratione dirimi; quæ duo profecto longè discrepant; hæc perperam confundere student, qui fortassè non magis concilii generalis definitionibus obtemperarent, quam disseminatæ decretis Ecclesiæ, quæ in repræsentandâ tota posita est vis et auctoritas generalis synodi.

Objicies 2° : In controversiis de doctrinâ, judicis munere defunguntur episcopi, nec illud debent obire quasi defunctoriè; necesse est ut sedulò cum incorruptis revelationis fontibus conferant suam sententiam; necesse est insuper, ut certò innolescat prolatam fuisse prævio et præoccupatis vacuo opinionibus examine; hanc enim certitudinem et notorietatem postulat fidei certitudo atque immota firmitas; experimentis autem constat à maximâ parte disseminatorum per orbem episcoporum, prætermitti operosam illam necessariamque difficultibus in controversiis discussionem; palam est aliunde præjudicatis de pontificiâ infallibilitate ductos opinionibus plurimos, clausis veluti oculis, in sententiam à summo pontifice prolatam ultrò descendere; hinc non propriè judicis, sed executoris duntaxat subire munus; præterea, etiamsi requisitum accommodatumque ad naturam causarum examen adhibuissent plerique episcopi, undenam id constare sic posset, ut eorum decretis indubia constanter fides debeat adjungi? Quod de præjudiciis, idem fermè de aliis nonnullis impedimentis, institui potest argumentum, de metu, adulatione, dignitatum ambitu; quàm proclive est tot humanis inordinatis affectibus veritatem impediri et obscurari, quos cohibere efficacius valeat generalis majestas auctoritasque synodi!

Resp. 1° : Decretis Ecclesiæ si parendum et credendum ante non sit quàm propriâ discussione certò et liquidò constiterit, plerosque saltem episcopos, depositis præjudiciis, maturo et juridico examine, damnandam vel approbandam expendisse doctrinam, eandemque cum Scripturis et traditione sedulò conferendam curavisse, imperviam Christus præstituisset, tanquàm veritati investigandæ et agnoscendæ necessariam methodum; adire

theologiæ penetralia non potest fidelium vulgus, neque omnes callere et discutere decretorum dogmaticorum characteres, quos diversi postulant adversarii; nec etiam oculatissimi et peritissimi scrutari valent quid singulorum in mentibus episcoporum repositum sit; quibus afficiantur affectibus; quo incitamentorum genere ad assentiendum inflectantur. Cor hominis *inscrutabile, quis cognoscat illud?* Jerem. 17, 9. *Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est?* 1 ad Corinth. 2, 11. 2° Plena est periculi innumerisque scatet offensionibus prædicta methodus; quot aperiret malevolis effugia? Quàm multiplicem cavillantibus ansam subministraret, ad eludendas Ecclesiæ dogmaticas sanctiones! Quò quisque foret ad malignè suspicandum proclivior, eò quoque promptiorem se exhiberet ad affingenda pastoribus aliena inquisitioni veritatis consilia, torpentesve animos in obeundis judicum muneribus, ideòque ab assentiendo et obsequendo liberum se jactaret insolentiùs. 3° Hæc eadem viâ impunè possent declinari ipsorum solemnita conciliorum generalium judicia; obtenderetur pariter Patrum majorem partem, condendis in decretis seductam fuisse, illâ quâ imbuta esset pontificiæ infallibilitatis opinione, quam in synodo non abdicaverit; objiceretur illos æquâ lance non ponderasse sacra quibus verbum Dei continetur, monumenta; hinc verè sapienterque dictum à Melchiorre Cano: « Si semel novatoribus hanc licentiam permittimus, ut in questionem vocent, num Ecclesiæ judices eam diligentiam et curam adhibuerint, quæ opus erat ut quæstio finiretur, ecquis adeò cæcus est, qui non videat omnia mox pontificum concilio- rumque judicia labefactari? » de Locis Theologicis, lib. 5, c. 5. Nullum esset paratum à Christo contra schismatum hæresumque contagium et incrementa, remedium; hebescerent atque irriderentur Ecclesiæ anathemata in hæreticos quantumlibet ingeminata; adimeretur fidelibus, quæ tutò dirigantur, proposita omnibus retrò seculis, credendi regula.

Subindicatis methodi quam perstrinximus, infaustis consecrariis, nunc ipsi opponenda sunt vera, quibus non minùs evidenter coarguitur, principia: Primum, et quidem primarii instar fundamenti habendum: Qui novit omnia Christus Dominus, futurum procul dubio prævidit, ut pastores Ecclesiæ multi, et humanis pulsarentur cupiditatibus, et variis, cum homines sint, tentarentur præjudiciis: at ventis

et mari imperat pro nutu ; obstrepentes com-
pescit haud secus ac moderatur cupiditates :
hominum denique voluntates inclinât quò
voluerit ; absolutè autem et indefinitè Apostolis
eorumque successoribus fore promisit , ut illos
nec deserat , nec adversus Ecclesiam portæ
inferi prævaleant ; quis igitur injuriarum sin-
gatur locus restrictioni ? « Ces promesses , ut
« admonet doctissimus Bossuet , n'ont point
« d'exceptions , ni de restrictions , et on n'en
« peut apporter que d'arbitraires , qu'on tire de
« son cœur et de son esprit particulier , ce qui
« est la peste de la piété ; que le Seigneur juge
« donc entre nous et nos frères , ou plutôt qu'il
« prévienne son jugement , qui serait terrible ,
« en leur inspirant la docilité pour les juge-
« ments de l'Eglise , à qui Jésus-Christ a tout
« promis. » Commonit. 30, num. 19.

Secundum : Deus omnipotens et sapientissi-
mus accommodat ad finem necessaria subsi-
dia ; ergo non potuit decernere ut dono infal-
libilitatis prædita sit Ecclesia , nisi ab æterno
statuerit eidem suppeditare quæcumque ad
hanc asserendam servandamque immunitatem
necessariò requiruntur : « Cum ergo , ut ait
« celeberrimus Stapleton , Christus Ecclesiæ
« suæ infallibilem Spiritus sancti assistentiam
« promiserit , qui eam doceat omnem veritatem ,
« nec ea sine debitis et certis mediis doceatur ,
« dubitandum non est quin idem Spiritus ea
« omnia quoque media suggerat , et circa ipsa
« media sic infallibiliter eam dirigat , ut finem
« promissum infallibiliter consequatur. » Tom.
1, controversiâ quartâ , lib. 8, c. 14. Ex hoc
stabili certissimoque principio , spontaneam
hanc etiam ibidem elicit conclusionem erudi-
tus ille theologus : « Quæ cum ita sint , bonus
« Ecclesiæ filius docentem Ecclesiam securus
« et tutò audiet , fretus promissione Christi et
« divinâ providentiâ , nec sollicitè laborans ,
« quia de hoc judicare suum non est , an ido-
« nea media ad doctrinam suam Ecclesia ad-
« hiberit , nec curiosè inquirens , quia hoc
« explorare sui muneris non est , an in ipsis
« mediis debitam diligentiam impenderit. »

Tertium : Ipso Ecclesiæ decreto , non decreti
rationibus inducitur obsequendi necessitas ; id
scitè observatum est à cardinalibus , archiepi-
scopis et episcopis jussu regis Lutetiæ con-
gregatis anno 1728 : « C'est la loi qui oblige ,
« et non pas les raisons de la loi , encore moins
« les motifs imaginaires qu'on se donne la li-
« berté d'attribuer au législateur : l'une et
« l'autre jurisprudence , c'est-à-dire , le droit

« séculier , comme le droit ecclésiastique , re-
« connaissent également la vérité de cette
« maxime. » Secularibus etsi judicibus , aut
ipsis principibus non fuerit , ut Ecclesiæ , col-
latum infallibilitatis donum , numquid liceat
subditis prolatis leges aut sententias præter-
gredi , donec illarum rationes et causas fuerint
scrutati , easdemque calculo suo comprobave-
rint ?

Quartum : A consensione pastorum inter
se pendet decretorum certitudo ; quæ igitur
amovere et impedire consensionem hanc non
potuerint , ea quin infallibiliter doceant , pro-
hibere nequeunt ; seu quoties in docendo con-
senserint , toties providisse Spiritum sanctum
ne erraverint , firmissimè tenendum est ; id mul-
tis ostendimus argumentis : « Quid igitur faciet
« christianus catholicus , si se aliquâ Ecclesiæ
« particulâ ab universalis fidei communione
« præciderit ? Quid utique , nisi ut pestifero
« corruptoque membro sanitatem universi cor-
« poris anteponat ? » Verba sunt Vincentii
Lirinensis , commonit. 1, c. 4.

Quintum , quod ex antecedentibus manat :
Exteriori episcopatus definitioni confidenter
indubitanterque adhærendum. Ut pastores in
definiendo , sic fideles in obsequendo , immota
et omnibus impedimentis superior Christi
promissio securos facit : si quæ igitur univer-
salis Ecclesiæ dogmatico decreto videatur con-
ditio desiderari , conditionem hanc non fuisse
tunc necessariam , aut re ipsâ sufficienter ad-
hibitam , pro certo habendum est. Uno verbo ,
nunquam deserendum est illud magni effatum
Bossuetii : « Quocumque modo fiat , ut Ecclesia
« consentiat , transacta planè res est ; neque
« enim fieri potest unquam ut Ecclesia Spiritu
« veritatis instructa non repugnet errori. »
Hoc stante ac religiosè servato placito , habe-
bitur instituendæ fidei via brevis et expedita ,
ad omnium statum et captum accommodata ,
conciliandis animis , et intra unitatis charita-
tisque fines continendis , maximè idonea et
necessaria.

Instabis : Negari non potest judicium mu-
nere perfungi non posse pontificiæ patronos
infallibilitatis , hoc est , maximam episcoporum
partem ; hanc enim quamdiù sequentur opi-
nionem , necesse est , ut si fortè erraverit sum-
mus pontifex , quasi jurantes in ejus verba ,
in errorem cum eodem spontè raptantur. —
Resp. : Argumentum istud jam præoccupavi-
mus ; id objicere nemo potest nisi catholicæ
infensus fidei ; inde etenim concluderetur

nullum, si fortè erraret definiendo summus pontifex, relinqui ad emendandum errorem effica-
 x subsidium; evanida itaque foret, vel potius
 nulla, concessa Ecclesiæ infallibilitas. Deinde
 ipsos pontificiæ infallibilitatis acerrimos defen-
 sores nihil vetat, dubio ut vocant methodico
 (hoc est, ita se gerentes, quasi de summi pontifi-
 cis inerrantiâ ambigerent, vel potius ab eâdem
 mentem tunc abstrahentes), ejusdem decreta
 diligenter conferre cum immotis fidei regulis,
 tum ut hâc viâ certiores fiant utrùm ex cathedra
 pronuntiaverit, tum ut eâ inquisitione,
 notionum et documentorum segetem colligant,
 quam et lucro sibi apponere, et commissis
 ovibus prudenter ac opportunè impertiri valeant.
 Accedit quòd infallibilitatem Romano
 pontifici quantumvis adjudicent Ultramontani
 theologi, hanc tamen non usque adeò extol-
 lunt, ut pontificiæ constitutioni, Scripturarum
 Traditionisque facem ab omnibus tanquam
 indefectibilem divinæ veracitatis radium agni-
 tam, admove-re dedignentur.

Denique, quod planè sufficit ad omnem abi-
 gendam anxietatem ac dubitationem, perspec-
 tum habuit ab æterno Deus, quales plurimo-
 rum in mentibus radices ageret pontificiæ
 opinio infallibilitatis; absolutam nihilominus
 et nullo definitam tempore infallibilitatem pro-
 misit Ecclesiæ; ergo promissis cum deesse
 nequeat, apertissimè consequens est, ita esse
 omnia eo duce et providente disposita et ordi-
 nata, ut verbo Dei scripto ac tradito conso-
 narent, quæcumque munirentur definitiones,
 auctoritate universalis Ecclesiæ.

Objic. 3°: Quid proderit infallibilis in epi-
 scopatûs consensione constituta auctoritas,
 nisi consensio illa in condendis vel approban-
 dis decretis certò possit innotescere; seu nisi
 verâ certitudine constare queat in hanc vel
 illam doctrinam fidelibus proponendam illos
 consentire? Talem autem ad notitiam compa-
 randam, quis exhaustiendus labor? quis sum-
 ptus ut nuntii quòcumque discurrant allaturi
 authentica illius consensûs instrumenta?

Resp.: Sic validè ac nitidè vanam istam
 quæstionem, eò loci speciatim recusantem,
 elevat atque dissolvit Bossuetius, ut ejusdem
 omninò verbis, hanc duxerimus refellendam.
 « Quis, inquit, nesciat, ut in omnibus regnis,
 « ita in regno Christi id valere vel maximè,
 « quod nullo instrumento consignatum, popu-
 « lorum omnium usu sensuque constet? Sic in
 « successione omnium per orbem principum,
 « suæ leges; apud nos Salica; aliæ apud alios...

« Neque verò Ecclesia sub rege Christo, pejore
 « loco erit, quàm regna terrarum, resque
 « publicæ omnes, ubi tot tantisque in rebus
 « eminet vigetque nullo instrumento testata
 « consensio; quæ profectò in Ecclesiâ eò ma-
 « gis viget, quòd est ejus per Spiritum magistrum
 « veritatis firmius atque arctius nexa compa-
 « ges. Et quidem cum Augustinus, cum Vin-
 « centius Lirinensis, cum alii omnes Patres
 « hæreticis ac schismaticis communem univer-
 « salis Ecclesiæ fidem, cum consuetudines,
 « cum dogmata toto catholico orbe vigentia
 « toties objecerunt, quis ab eis poposcit, quos
 « misissent nuntios, quas accepissent litteras,
 « aut quæ consensionis ejus, quam legis instar
 « haberi volebant, instrumenta proferrent?
 Nempe hæc nostro ævo deliria servabantur.
 « Sunt enim profectò quædam tam aperta, ut
 « ea pernegare ne contumaces quidem au-
 « deant: en quædam Ecclesiæ catholicæ vox,
 « quæ quòcumque locorum diffunditur; quam
 « etiam ante omnem datam sententiam Catho-
 « lici audiunt, novatores contremiscunt; quantò
 « magis cum prolatum judicium ab altissimâ
 « Petri sede ad omnes perlabitur Ecclesias! »
 (Defens. Declarat. cleri Gallicani, parte secun-
 dâ, lib. 14, c. 2.)

CAPUT III.

DE AUCTORITATE MAJORIS NOTORIÈ NUMERI EPI-
 SCOPORUM DECRETO ROMANI PONTIFICIS ADHÆ-
 RENTUM.

Quos hic adversarios refellimus, non audent
 illi quidem decretis Ecclesiæ dogmaticis ab-
 solutè abrogare infallibilem auctoritatem; at
 eam variis nituntur impedire et constringere
 placitis, quæ si valerent, vix unquam posset
 ullam de fide aut moribus definitionem pro-
 ferre, cui verum et internum debeatur ob-
 sequium. Hæc inter commenta quibus concin-
 nandis maximè studeant, insigne illud
 obtinet locum, quod spectat ad numerum suf-
 fragiorum, irreformabili decreto necessarium.

Absolutam nonnulli postulârunt suffragan-
 tium episcoporum unanimitatem ad concilian-
 dum decreto dogmatico Romani pontificis
 sincerum ac firmum populi christiani assen-
 sum; alii et prioribus longè plures, exigunt
 unanimitatem quam nuncupant, *moralem*; hanc
 verò tam arcti circumscribunt limitibus, ut
 ex illius necessitate, quam ad diversum suæ
 ipsorum causæ statum accommodant, eadem
 ferè omnia consequerentur incommoda et reli-
 gionis detrimenta, quæ pareret absolutæ

necessitas unanimitatis; moralem enim illam unanimitem in eo positam dictitant, ut omnes *ferè* episcopi Romanæ sedis decreto consentiant. Dùm autem premuntur, Pelagianæ, v. g., condemnatione hæresis, octodecim nactæ in ordine episcopali patronos, non (ut ratio suadet) respondent, unanimitati morali nequaquam officere tam exiguum rebellantium numerum, qui profectò cum tantâ dispersorum Ecclesiæ catholicæ episcoporum multitudine conferri minimè possit, eademque velut absorberi videatur, verùm ad alia quæ tempore opportuno intercludenda curabimus diverticula, confugiunt; hinc etiam dùm nebulosa, ut vocant, tempora commemorant, quibus oppressam penè veritatem fuisse comminiscuntur, tum nonnisi raros admodum occurrisse volunt episcopos qui catholicæ fidei professionem retinerent.

Quapropter omnibus ut cavillationibus et effugiis præcludatur aditus, ostendere statim animus est, errori non posse subiacere decretum dogmaticum à Romano pontifice universis propositum Ecclesiis, approbatumque à majori notoriè parte episcoporum; eâ vigente assertionem, palam est confutatam iri prætensam necessitatem unanimitatis suffragiorum, vel absolutæ, vel etiam moralis, qualem effingunt adversarii, seu quæ ad absolutam proximè accesserit.

CONCLUSIO. — *In decretis de fide aut moribus errare nunquam potest major notoriè numerus episcoporum Romano conjunctus pontifici.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ubi docentis observatur auctoritas Ecclesiæ, ibi locum obtinent servanturque promissa quibus Apostolis et illorum in ministerio successoribus infallibilitatem spopondit hisce verbis Filius Dei: *Euntes ergo docete omnes gentes... et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; atqui in majori eminenter ac notoriè episcoporum numero exhibetur docentis ac definientis auctoritas Ecclesiæ. Naturam enim veræ societatis vindicat sibi Ecclesia; moralis admirandam corporis ideam refert exponente Apostolo: suadente autem ipsâ naturâ convenit apud diversas quantumlibet societates, ut dirimantur lites majori suffragiorum numero; ratione et æquitate innititur, componendisque maximè consulit dissidiis, lex ista orbis universi celebrata consensu; quæ ad enervandam hanc legem objicerentur restrictiones, illæ ad certa quædam electionum genera, et ex pacto

speciali referuntur, neque ex semetipsis trahuntur ad rationem vimque judiciorum; multò minùs ad Ecclesiæ judicia dogmatica; non illas patiuntur, nedùm apposuerint, promissa et instituta Christi. Scilicet futurum pollicitus est ut adversus Ecclesiam nunquam prævaleant portæ inferi, quo nomine, ut notum est, intelliguntur potissimum erroris molimina: attamen contingere si posset, ut quos jussit tanquam semetipsum audiri pastores, propinando ac disseminando errori incumberent majori notoriè numero, unà cum Romano pontifice, nonne tum prævaleret error in Ecclesiam? Non enim obliviscendum, hic non agi de opinionibus quæ quidem à majori numero, licet falsæ, teneri aliquando possent, verùm de ipsis dogmatibus quæ tanquam doctrina Ecclesiæ, necessariò ac perpetuò tenenda, universis legitimâ auctoritate proposita sint Ecclesiis.

Episcoporum quidem ut major notoriè numerus, universalis et infallibilis Ecclesiæ præ se ferat auctoritatem, certiorē eminentiorēque notorietatem postulamus, quàm ubi asserendus est major numerus judicum vulgaribus in tribunalibus, quia nempe catholicum ad orbem spectat causa fidei, cætera gravitate vincit negotia, firmiorēque et irreformabilem exigit assensum; at ea quam requirimus conspicua et indubitata notorietas, haberi potest, etiamsi notabilis aliqua pars episcoporum à cæteris Romano pontifici adunatis dissentiat. Adducti vis argumenti lucis etiam incrementum mutuabitur à sequente.

ARGUMENTUM II. Ubi viget corpus Ecclesiæ, vigere concessam Ecclesiæ infallibilitatem fatendum est; notabilis autem quamvis aliqua pars Ecclesiæ dissentiret à cæteris Romano pontifici conjunctis, imò tametsi ab earumdem communione ultrò discederet, ut Græci, ut Anglia, remaneret tamen, avulsis licet haud exiguis ramis, corpus Ecclesiæ; ergo et infallibilis quæ carere non potest auctoritas. Et quidem si tum intercederet illud donum, quâ ratione perpetuò visibilis foret disseminata per orbem Ecclesia? Non enim qualicumque oportet visibilitatis genere eam se spectandam præbere; sed ita debet præstare et inclarescere, ut suæ præstantiæ et splendore auctoritatis, idonea sit informandis rectâ institutione sanæque doctrinâ imbuendis populis: id tam necessarii muneris quomodò tum obiret, cum episcoporum major eminenter ac notoriè numerus, præeunte ipso Ecclesiæ capite conspira-

ret totum in gregem, propositis sub anathematibus poenâ contaminandum erroribus? Nonne cederet in laqueum ac decipulam, dùm *cæci duces cæcorum* constituerentur publicum, quod ipse Christus præfecit, docendi ministerium?

ARGUMENTUM III. Errantibus majori notoriè numero episcopis cum Romano pontifice, et fideles in errorem, interpositâ omnisâ auctoritate compellentibus, gravissimum certè immineret periculum deposito fidei; nutaret etiam Romana sedes, in quâ, ut ait S. Augustinus epist. 43, aliàs 162, *semper Apostolicæ cathedræ vixit principatus*, et quam communionis ecclesiasticæ centrum, constitunt ipsi quibuscum nobis est certamen; paravit igitur pro tanto discrimine Christus tutum subsidium, nisi suam, quod cogitatu nefas, deseruerit Ecclesiam; at undenam illud accerseretur præfato in casu? Vel enim discussione, vel auctoritate dirimenda esset infausta quæ tunc ingrueret, controversia; si discussione utendum sit, recurrunt omnia incommoda quæ scaturire ex privato examine demonstratum est; si auctoritatis viâ insistendum sit, potiori et eminentiori auctoritati procul dubio parendum est, quam perspectum est adscribendam episcoporum majori eminenter ac notoriè numero, Ecclesiæ capiti adhærentium; esto igitur adductâ in hypothesi dissiderent ac reclamarent cæteri, illis obtemperari non sinerent æquitatis ratio, constitutio Ecclesiæ, et populorum sequendæ assuetorum præpollenti auctoritati conditio.

ARGUMENTUM IV.—Fac erumpere ac promulgari conditum à sede Apostolicâ, et notoriè majori episcoporum numero comprobatum, orthodoxæ contrarium doctrinæ decretum; quò se vertent fideles? quam in partem inclinandum existimabunt? An minorem longè et evidenter numerum episcoporum summo pontifici reluctantium sectabuntur? Id verò cohærere non potest cum demonstratâ necessitate anteposendi in controversiis de fide ac moribus præcellentem auctoritatem; num obsequuntur aliis stantibus ex adverso episcopis et cum summo pontifice heterodoxam definitionem, pro certâ credendi regulâ obtrudentibus? Ergo à revelatâ veritate deficient, atque deicientur à passivâ quâ instruuntur, infallibilitate, et quam non inficiantur adversarii; superest ergo ut cohibeant se ab assensu vel dissensu, neutramque partem amplectantur; sed 1º urgebuntur Romanæ sedis et majoris insigniter ac manifestè numeri episcoporum longè supe-

riori auctoritate contrarios minoris partis conatus exerte proscribentium. 2º Ergone hærebunt ancipites jugiter animo fideles, nec, quantacumque premat grassantis erroris cohibendi necessitas, ullum quod censeatur Ecclesiæ decretum, haberi poterit, quamdiù pertinaciter obstiterit notabilis aliqua pars episcoporum, cui profectò nec infallibilitatem unquam promisit Deus, nec absolutè ipsam resipiscentiam?

Solvuntur objecta, ex facto S. Cypriani.

Valere baptismum collatum ab hæreticis, nec proinde iterandum, definierat expressè S. Stephanus; adhærebat illius decreto non major tantum, sed maxima pars episcoporum; id apertè testatur S. Augustinus lib. de unico Baptismo, cap. 14, num. 23: « Multi, inquit, cum Stephano, quidam cum Cypriano sentiebant. » Ab universâ tamen impensè colitur Ecclesiâ, quî decreto illi tenaciter obstitit S. Cyprianus, summâque cum sanctitatis laude ipsius per catholicum orbem propagata est memoria; ergo, etc.

Resp. : Scopum ut assequantur adversarii, tria probentur necesse est: 1º latum fuisse à Stephano, et tanquàm credendi regulam, universis denuntiatum Ecclesiis, dogmaticum de validitate baptismi ab hæreticis administrati decretum. 2º Dogma rebaptizantibus oppositum, à majori saltem episcoporum parte, non approbatum duntaxat, sed fidelibus, partim expresso, partim tacito consensu propositum, tanquàm incontestatâ fide tenendum. 3º Sic approbatum et fidelium societati sic propositum fuisse illud dogma cognovisse S. Cyprianum, ac nihilominus in defendendo errore persistisse; atqui ex tribus illis capitibus, ne unum quidem probari potest.

1º Quidem ostendi nequit prolatum esse à S. Stephano decretum verè dogmaticum; his quidem verbis: *Nihil innovetur nisi quod traditum est*, prohibetur à S. Stephano, ne inveterata deseratur et perfringatur consuetudo, reduces ad Ecclesiam hæreticos non rebaptizandi; fatemur illam inter prohibitionem et rebaptizantium doctrinæ damnationem arctissimum intercedere consortium: non persuadendum suscipimus, nec putamus, ad meram disciplinam fuisse tunc revocatam rebaptizantium causam; at quantumcumque reipsâ cum dogmate causa illa conjuncta sit, attamen S. Stephanum expressâ definitione declarasse, eademque voluisse fideles obstrictos ad creden-

dum, valori baptismi non ob stare hæresis professionem, convinci nullo modo potest. Hinc S. Augustinus, dum enarrat celeberrimam illam de baptismo hæreticorum controversiam, lib. 5 de Baptismo, cap. 25, refert Stephanum non solum Cypriano non consensisse, *verum etiam contra scripsisse atque præcepisse*; differt autem à simplici præcepto dogmatica definitio; ea quid credendum, illud quid agendum sit, præscribit. Significantiùs adhuc loquitur S. doctor lib. 2 de Baptismo, cap. 9: « Hæc attestazione, inquit, ostendit (Cyprianus) multò magis se fuisse commemoraturum, si quod de hæc re transmarinum vel universale concilium factum esset; nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem. »

Aliud est dogmaticam definitionem, aliud est antiquam opponi consuetudinem; hæc tamen sola opponebatur rebaptizantibus.

Præterea dogmaticum decretum edere non solebant summi pontifices nisi habitâ Romanâ synodo; synodum autem Romanam in causâ rebaptizantium, à S. Stephano habitam non fuisse testatur S. Augustinus, cum affirmet nullum tunc factum esse *transmarinum concilium*; concilii enim transmarini nomine designata fuit apud Africanos Romana synodus: sic concilii Milevitani canone 22: « Ad Transmarina autem (concilia) qui putaverit appellandum, à nullo intrâ Africam in communionem suscipiatur. » Sic episcopi Africani in Epist. ad Papam Cælestinum: « Quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem adduci non poterunt? » Porro, ut advertit Bellarminus lib. 2 de Romano Pontifice, « non appellari unquam consuevit ab Africanis, nisi ad Romanam sedem. » Transmarina dicta fuisse apud Africanos sedis Apostolicæ iudicia, significat etiam his verbis de Marca tom. 2 de Concordiâ sacerdotii et imperii, lib. 6, cap. 14: « Ne presbyteri ad transmarina iudicia, id est, Romam, appellarent. » Deinde dogmaticam si definitionem edidisset sanctus Stephanus, num suâ communione frui illos passus fuisset qui decreto illi obsequium constanter detrectarent? « Abstinendos quidem putaverat, qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur; » non ultra minas progressus est; in unitate remanserunt: « Vicit pax Christi in cordibus eo-

rum, ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur. » S. August. cont. Donat. c. 25. Hoc argumento usus est Bellarminus, Controvers. tom. 1, lib. 4, cap. 7: « Sine dubio Stephanus non definivit tanquam de fide hæreticos non rebaptizandos, licet jusserit non rebaptizari, ut patet ex eo quod non excommunicavit Cyprianum et alios contrasentientes. »

2° Sive ediderit, sive non ediderit decretum dogmaticum in causâ rebaptizantium S. Stephanus, non tunc habita fuit ea episcoporum consensio, quæ universalis Ecclesiæ dogmaticam definitionem satis certò exhiberet. Id non obscurè indicat his verbis S. Augustinus lib. 5 de Baptismo, cap. 3: « Noverat enim (Cyprianus) quantam sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia variâ disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium. » Nonne argumento est tantus ille animorum conflictus, aut nullum prodiisse, tempore S. Cypriani, de controversiâ rebaptizantium decretum dogmaticum, aut illud non eâ tunc episcoporum consensione fuisse fidelibus propositum, quæ certam omninò et absolutam adigeret ad fidem?

3° Quamvis à S. Stephano editum fuisset dogmaticum de baptismo hæreticorum decretum, idemque tanquam credendi regulam proposuisset pars longè major episcoporum, quid colligi posset ex obfirmato dissensu S. Cypriani, nisi ostendatur, decretum illud, ejusdemque consonantem episcopatus majori eminenter parte approbationem, innotuisse sancto illi doctori, ipsumque nihilominus à resistendo non abstinuisse? Id autem probatu impossibile est. Namque ex tribus synodis quæ in causâ rebaptizantium Carthagine celebratæ sunt, duæ saltem habitæ sunt anno 256; secunda scilicet, et tertia; et hæc quidem certò incidit in diem primam septembris illius anni; delata est à deputatis secundæ synodi Epistola synodalis ad S. Stephanum, cujus responsio allata est in Africam ante mox memoratum tertium concilium, ac proinde ante diem primam septembris anni 256; jam verò in annum 257, ut observat doctissimus Tillemontius, mentio nulla injicitur versatæ S. Stephanum inter et S. Cyprianum controversiæ: « Nous ne trouvons plus rien, inquit, in annum 257, sur l'affaire du baptême qui regarde S. Cyprien et le pape Etienne. » Inde pronum est inferre vel à sententiâ suâ descivisse tunc S. Cyprianum, vel temperâsse S. Stephanum ab urgendâ tam strictè illâ quam denunciaverat, prohibitione,

aut proseguendo, si quod latum fuisset, decreto.

Dubitari meritò posse utrùm suâ in sententiâ perstiterit S. Cyprianus, testatur non sementi S. Augustinus. « Non incongruenter, inquit, de tali viro existimandum est, quòd correxerit, et fortassè suppressum sit ab eis qui hoc errore nimium delectati sint, et tanto velut patrocinio carere noluerunt. » Epist. 93, aliàs 48. De hac retractatione S. Cypriani loquitur quidem S. Augustinus tanquam de eventu incerto ac dubio; at eâ pendente dubitatione, probari non potest S. Cyprianum, si latum fuerit dogmaticum cui resisterit decretum, propositi sui tenacem fuisse ad extrema usque vitæ. Quin etiam credibile est factam à S. Stephano, sub anathematis pœnâ, prohibitionem, non eodem quo antea rigore executioni mandatam, obtestante inprimis et exorante Dionysio Alexandrino episcopo, ne luctuoso schismati nimia severitate subministraretur occasio.

Duo insuper hic subicere præstat, quæ causam nostram haud parùm adjuvant: Primum, sive latum fuerit à S. Stephano decretum dogmaticum, sive intra fines constiterit meræ prohibitionis, immunem à vituperatione habendam non fuisse S. Cypriani agendi rationem; hanc culpâ non vacasse convincitur ipso S. Augustini testimonio: hæreticos non rebaptizandi consuetudinem, quâ universali utebatur Ecclesia, credebatur S. Augustinus ex apostolicâ traditione ortum ducere; hanc *saluberrimam* vocat; quæ veriùs putanda sit, *per Agrippinum corrupti cæpisse, non corrigi*; inde conclusionem hanc trahit P. Thomassinus dissert. 2 in concilia, num. 27: « Culpâ ergo liberari non potest Cyprianus, qui consuetudinem universalis Ecclesiæ, et traditionem ab Apostolis usque ipsis derivatam contemnebat, posthabebatque nuperæ per Agrippinum in vectæ corruptelæ. » Quam autem culpam incurrerit S. Cyprianus, dubitari non potest quin illam charitate quæ operit multitudinem peccatorum, diluerit, atque generoso, quo perfunctus est, martyrio. (Vid. S. Augustinum lib. contra Donatum cap. 18.) Secundum notatu dignum, in hoc positum est: fac prolatum esse à S. Stephano decretum dogmaticum contra rebaptizantes, ideamque à plurimis passim confirmatum episcopis; haud tamen reperietur moralis in eo approbando unanimitas, qualis ad irreformabilem definitionem postulatur ab adversariis; hanc enim unanimitem eò usque provechendam volunt, ut omnes ferè complectatur episcopos; at in causâ rebaptizantium,

longè aberat unanimis ille propemodum consensus; in secundâ quam habuit S. Cyprianus synodo, interfuere, iterandum baptismum hæreticorum statuentes, episcopi saltem 70, et in tertiâ, 85; addit Tillemont: « Mais il y a bien de l'apparence que les autres évêques de la même province étaient aussi dans le même sentiment. » In Asiâ verò, quàm multi eodem implicarentur errore, testantur indubitanciam monumenta: « Illud præterea didici, inquit S. Dionysius Alexandrinus, non ab Afris solum hunc morem nunc primum in vectum fuisse, sed multò antea, superiorum episcoporum temporibus, in Ecclesiis populosis et in conciliis apud Iconium et Synada, et apud alios plurimos, idem placitum fuisse. » (Apud Eusebium, lib. 7 Historiæ, cap. 7.) Qui abutuntur facto S. Cypriani, ut absolutam ferè unanimitem ad irreformabile Ecclesiæ decretum requiri persuadeant, videant iterum atque iterum quàm frustra, quàm imprudenter moliantur talibus ex factis, causæ suæ patrocinium accersere.

Instabis 1°: De S. Cypriano testimonium hoc perhibet S. Augustinus: « Satis ostendit facillimè se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret baptismum Christi sic dari posse ab eis qui foràs exierunt; quemadmodum amitti non potuit, cum foràs exierint; unde multa jam diximus, nec nos ipsi tale quid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate firmati. » — Resp.: Eâ universæ Ecclesiæ concordissimâ auctoritate, cum opus fuisse dixit S. Augustinus, ut obfirmato animo ipse profiteretur, posse verum ab hæreticis conferri baptismum, haud declaratum voluit, obnoxiam esse errori prolata sive intra concilium, sive extra concilium, dogmaticam definitionem, nisi eandem in sententiam conveniant omnes omnino, vel saltem omnes ferè episcopi; talem quidem concordiam in repudiando rebaptizantium errore, extitisse tempore quo scribebat testificatur, eaque se impelli ad reprobandum hunc errorem, quem post plenarium etiam concilium defendebant Donatistæ: perinde locutus est ac si dixisset: Non auderem administrari validè ab hæreticis baptismum asserere, nisi me commoveret et firmaret Ecclesiæ auctoritas, quæ in hujus baptismatis agnoscendâ veritate *concordissima est*; quòd autem ad Ecclesiæ iudicium dogmaticum et irreformabile non arbitratus sit S. Augustinus requiri omnium aut ferè omnium episcoporum consensionem, apertè significatur

ipsâmet serie, ipsomet contextu objecti testimonii : namque post adducta in objectione verba, sic prosequitur S. doctor : « Cui (cordissimæ auctoritati) *et ipse* (S. Cyprianus) sine dubio cederet , si jam illo tempore , quæstionis hujus veritas eliquata et declarata per plenarium concilium sedaretur ; si enim Petrum laudat et prædicat ab uno posteriore collegâ (Paulo) patienter concorditerque correctum , quantò citiùs ipse cum concilio provinciae suæ , universi orbis auctoritati , paterfactâ veritate , cessisset . » Futurum igitur fuisse declarat S. Augustinus , ut S. Cyprianus postpositâ suâ synodo ex 8 episcopis conflata , postpositis etiam illis ex Oriente episcopis , qui cum S. Firmiliano idem sentiebant , cessisset ultrò generali seu plenariæ synodo ; nec potuisse illum , nisi animo ita esset affectus , æternam consequi hæreditatem , indicatur verbis istis S. Augustini : « Quomodò (Cyprianus) accipere potuerit veritatem contra id quod sentiebat , inventam , etsi litteræ tacent , merita (ejusdem) clamant ; si epistola non invenitur , corona testatur ; si concilium non indicat episcoporum , consortium indicat angelorum . » Lib. 2 de Baptismo contra Donatistas , cap. 5.

Ergo nedum causæ nostræ officiat objectatum S. Augustini testimonium , in eos contorqueri potest qui ad eliciendum internum absolutumque obsequium , oportere contendunt proposito ut decreto consentiant omnes aut ferè omnes episcopi , idque præsertim necessum esse in obscuris et difficilibus explicatu quæstionibus , qualem fuisse de non rebaptizandis hæreticis controversiam , toties dictavit S. Augustinus .

Instabis 2° : Jam , inquit S. Augustinus *ibid.* , lib. 3 , cap. 4 : « Legi fateor (quid ad Jubaianum scripserit S. Cyprianus) , et profectò issem in eandem sententiam , nisi me ad diligentiore considerationem revocasset tanta auctoritas aliorum , quos vel pares gratiâ doctrinæ , vel etiam fortè doctiores , per tot gentes , Latinas , Græcas , barbaras et ipsam Hebræam , Ecclesia toto orbe diffusa parere potuit , quæ ipsum quoque (Cyprianum)epererat , qui mihi nullo modo videri poterunt , frustra noluisse istam tenere sententiam ; non quia fieri non potuit , ut in obscurissimâ quæstione , veriùs pluribus unus paucive sentirent , sed quia non facillè pro uno , vel paucis adversùs innumerabiles ejusdem religionis et unitatis viros , et magno ingenio ,

« et uberi doctrinâ præditos , nisi pertractat'is pro viribus , atque perfectis rebus ferenda sententia est . » Teste igitur S. Augustino fieri potest ut , errante multitudine episcoporum , paucis vel etiam uni præcæteris obtingat veritas .

Resp. : An inde quis verè catholicus concludendum duxerit posse anteponi aliquando paucorum , vel unius hominis sententiam definitioni dogmaticæ summi pontificis , ab ordine episcopali comprobata ? Pudeat sancto attribuere Augustino , commentum à quo tantoperè abhorrerit , idemque funditus disjiciendæ auctoritati Ecclesiæ comparatum . Quis primoribus modò labiis delibaverit scripta S. Augustini , nesciat quo loco semper habuerit Ecclesiæ catholicæ judicia ; ea respuere , nolle illi primas dare , nonne insolentissimæ dixit esse insanæ ? Notum est insigne admirandi doctoris illius effatum : « Evangelio non crederem , nisi me catholicæ Ecclesiæ commoveret auctoritas ; » attamen qualis foret , et quam afferret obsequendi et credendi necessitatem , tam commendata ab illo cæterisque Patribus auctoritas Ecclesiæ , si vel paucis , vel etiam uno reluctantè episcopo , decreta ipsius dogmatica haberi possent incerta , aut etiam erronea , cùm nullum hactenùs prodierit congregatæ vel dispersæ decretum Ecclesiæ , quod neminem , quod non aliquos expertum fuerit adversarios , nullum consequenter editum fuisset , quod repudiari impunè non potuerit ? Quem ad finem sese jactasset rebellandi effrenata audacia ? Quid aptius fingi potest adducendo ac fovendo impotenti tolerantismo ?

Dixit generatim S. Augustinus posse aliquando fieri , ut multitudo meliùs judicent pauci vel etiam unus ; verùm neque tradidit unquam , neque putavit paucorum vel unius opinionem præponderare posse communi Romani pontificis disseminatorumque per orbem episcoporum judicio , ut jam ostendimus .

Solvitur objectio ducta ex progressibus quos olim habuit Arianismus .

Obtusa quæ quondam Pelagiani , Donatistæ , Luciferiani ac deinceps Protestantes Catholicis opposuerunt tela , recoquere non verentur subdoli diversorum auctores libellorum . Ariminensis præsertim synodi lapsus , et quæ subsequuta sunt , continuò personant . Conjungere et contexere quandoque student quæ variis contigerunt temporibus , idque exaggerandi causâ supra modum , numeri episcoporum , qui vel in concilio Ariminensi , vel in aliis rerum adjunctis ceciderint .

Tria, ut veritati, ordini et perspicuitati consulari, secernemus tempora, totidemque distinctis propositionibus accuratè exponenda suscipiemus, quæ nostrum ad propositum spectare videantur : tum etiam ab Arianâ hæresi immunes fuisse Patres Ariminenses ostendimus, quamvis ab eâ quæstione non pendeat assertio nostra.

PROPOSITIO PRIMA.

Ante Ariminensem synodum, Arianismi partes consecratum esse majorem Romano cum pontifice episcoporum numerum, argumento nullo probari potest.

Id ostendi nedum possit, quod tamen adversariis probandum foret, plura suppetunt rationum momenta, quæ tali à cogitatione deterreant.

1° Erroneæ formulæ si Liberius subscripserit (quod mox expendetur), id fecit coactus, tædio affectus exilii, crudelisque imperatoris Constantii metu percussus et animo fractus; hæc autem in subscriptione, quæ aliunde plurimum discrepat à definitione dogmaticâ universis propositâ Ecclesiis, desideratur procul dubio libertas requisita, ut ex cathedrâ et tanquam Ecclesiæ caput censeatur loqui summus pontifex. Observationis isto penè genere usus est illustrissimus Bossuetius adversus Claudium ministrum. Documento Pastoralis secundo de Promissis Ecclesiæ : « On sait, par le témoignage constant de S. Athanase et de tous les auteurs du temps, que Constance répandit beaucoup de sang, et que ceux qui résistaient à sa volonté sur le sujet de l'Arianisme, avaient tout à craindre de sa colère, tant il était entêté de cette hérésie; je ne le dis pas pour excuser Libérius, mais afin qu'on sache que tout acte qui est extorqué par la force ouverte est nul de tout droit, et réclame contre lui-même. » Graviter quidem peccavisse Liberium ineundâ cum Arianis communione, et condemnando, quem atrocibus lacescebant calumniis, sancto Athanasio, non diffitemur; utrùm verò inquinatâ Arianâ hæresi formulæ subscripserit, gravia occurrunt argumenta quæ suadeant subscriptam ab eo fuisse non secundam formulam Sirmiensem, quæ nefando illo scatebat errore, sed primam quæ contra Photinum edita erat, nec Ariano infecta veneno; id eo probat Natalis Alexander, quòd referente in Fragmentis S. Hieronimi conscripta sit à 22 quos nominat, episcopis illa, cui subscripsit Liberius, formu-

la, secundæ autem formulæ Sirmiensis auctores, vix alios antistites subscripsisse compariatur præter Ursatium, Valentem et Germinium; accedit quòd post subscriptam quam Demophilus obtulerat formulam, Liberius, non propterea revocatus tum fuerit ab exilio; hanc tamen revocationem aliâ deinceps concessam de causâ, impedire quid potuisset, si formulæ subscripsisset Sirmiensi secundæ? Quid aliud expetere ab ipso potuissent Ariani? Eandem quam Natalis Alexander sententiam amplexus est versatissimus in Ecclesiæ pristinis annalibus Tillemontius, tom. 6 Hist. Eccles. art. 69, de Arianis. Ejus verba non piget exscribere : « Nous avons dit que Libère avait signé la formule de Sirmich, sans marquer si c'était la seconde faite cette année même, ou la première dressée en 351 contre Photin; c'est une difficulté célèbre et importante, puisque la seconde Confession de Sirmich était visiblement impie, au lieu que la première, quoique rejetée de l'Eglise à cause de ses auteurs et du dessein qu'ils avaient eu de s'en servir contre la véritable foi, n'est mauvaise en elle-même que parce qu'elle n'exclut pas assez les erreurs de l'Arianisme; il y a de grandes raisons de part et d'autre, et néanmoins, si dans cette obscurité il faut déterminer quelque chose, le sentiment le plus favorable à Libère nous paraît aussi le mieux appuyé. » De subscriptâ eodem à pontifice formulâ, suam iam mentem aperit D. de Fleury, Hist. Eccles. lib. 13, cap. 46 : « Suivant l'opinion la plus probable, c'était la première composée contre Photin au concile tenu en 351, où Démophile même avait assisté, qui supprimait tacitement les termes de consubstantiel et de semblable en substance, mais qui au reste pouvait être défendue, comme elle l'a été par S. Hilaire. »

Fac nihilominus Arianæ hæresi subscripsisse Liberium, probandum esset temporibus etiam synodo Ariminensi præviis, de quibus nunc agitur, majorem notoriè partem episcoporum Ariana fuisse amplexam dogmata, id quod historicis apertè repugnat monumentis. De paucitate Arianorum ita exclamat S. Athanasius scriptâ anno (ut solidè probant Patres Benedictini) 360, epistolâ : « Quis illorum non condemnabit temeritatem? illi nimirum pauci numero, sua plus omnibus valere volunt. » Ante tempus synodi Ariminensis viguisse toto penè in orbe orthodoxum dogma de divinitate Verbi, testatur S. Hieronymus. Dialogo adver-

sus Luciferianos : « Illo, inquit, tempore nihil tam pium, nihil tam conveniens servo Dei videbatur, quàm unitatem sequi, et à totius mundi communione non scindi. » Seleuciam, ubi erant in synodum coacti Orientales, accersitus Hilarius, qui annum exilii quartum ageret in Phrygiâ, interrogatus est de Gallorum fide, quos in Sabellianismi suspicionem adduxerant Ariani; « sed expositâ fide suâ juxta ea quæ Niceæ erant à Patribus conscripta, Occidentalibus perhibuit testimonium. » Sulpitii Severii Hist. Eccles. lib. 2. Idem S. doctor (Hilarius) libro de Synodis quem exeunte anno 358, vel ineunte anno 359, et ante lapsum Ariminensis synodi exaravit, gratulatus est de servatâ strenuè fide catholicâ, episcopis provinciæ Germaniæ primæ et Germaniæ secundæ, primæ Belgicæ et Belgicæ secundæ, Lugdunensis primæ et Lugdunensis secundæ, provinciæ Aquitanicæ et Novempopulaniæ, provinciarumque Britannicarum : « Gratulatus sum, inquit, in Domino, incontaminatos vos, et illesos ab omni contagio detestandæ hæreseos perstitisse, vosque participi- pes exilii mei. »

De temporibus concilio Ariminensi proximè præcurrentibus, sic loquitur Socrates, lib. 2 Hist. c. 27 : « Achaïæ verò et Illyricæ civitates, et reliquæ occiduarum partium Ecclesiæ, tranquillæ adhuc erant et inconcussæ, tum quòd inter se consentirent; tum quòd fidei regulam à concilio Nicæno traditam constantissimè retinerent. » Servatam religiosè toto in Occidente antiquam traditionem testatur Sozomenus, lib. 3 Hist. c. 12, ibique compressam fuisse in ortu Arianam hæresim, cui promovendæ incubuerint Auxentius Mediolanensis episcopus, atque Ursatius et Valens in Pannoniâ antistites. Hinc ita Tillemontius, Hist. Eccles. t. 6, de fide Occidentalium Ariminensem ante synodum : « Pour l'occident, nous n'osons pas assurer que plusieurs évêques n'y soient entrés dans la communion des Ariens, quoiqu'il y ait sujet de croire que peu le firent; mais il est visible par la suite de l'histoire, qu'ils conservèrent presque tous la vérité de la foi, et c'est ce qui se verra surtout par le concile de Rimini, où ils firent de plus grandes fautes; nous n'en savons que très-peu qu'on puisse dire avoir été Ariens, ou de faction ou de croyance. » Quod adnotavit doctissimus ille scriptor, historiâ ipsâ synodi Ariminensis dilucidè confirmatur. « Missis per Illyriam, Italiam, Africam, Hispanias,

« Galliasque, magistris, officialibus, acciti numerative quadringenti et aliquantò amplius occidentales episcopi Ariminum convenère. » Sulpitius Severus, Hist. Eccles. lib. 2. Quos inter adfuerunt Ariani « non amplius quàm octoginta. » (Ibid.)

Episcopos catholicos propè ducentos duntaxat concilio Ariminensi interfuisse scribit S. Athanasius in Epistolâ ad Africanos, qui numerus ita ab eo remotus est, quem semel iterumque refert libro de Synodis, ut locum depravatum esse ac mendosum cardinalis Baronius suspicetur ad annum 359. Ita Natalis Alexander, Hist. Eccles. seculi 4, cap. 3, num. 23. Instigantibus Arianis indicia fuit et congregata synodus Ariminensis; frequenter ab imperatore præfectisque litteræ missæ sunt, ut quàmplures fieri posset, in eam confluerent hæresis Arianæ patroni ac vindices; quantum autem et numero et auctoritatis pondere superarentur catholicis ab episcopis, eò etiam declaratur, quòd Ursacium, Valentem Germinium, Auxentium, Gaium, Demophilum hæreticos declarare, synodus illa, et ab Ecclesiæ communione submovere statim non dubitaverit. S. Athanasius, lib. de Synodis.

Quod spectat ad Orientem, nihil intentatum reliquerant Ariani, suæ ut partes eminerent; at quidquid molirentur, synodo Seleuciensi in quam convenerant Orientales, non adfuerunt inter episcopos 160, quibus tota constituebatur, nisi ad summum, 40 Ariani; pro *consubstantialis* voce decertabant quindecim episcopi; hæc repudiata Nicænæ tamen doctrinæ addicti erant quinquè supra centum; Semiariani quidem à nonnullis vocati sunt, at hæreseos crimen ab illis repellunt SS. Athanasius et Hilarius, longè digniores quibus credatur, testes; « viros autem, ait S. Athanasius, l. de Synod. n. 41, qui alia quidem omnia Nicææ scripta recipiunt, de solo autem *consubstantialis* vocabulo ambigunt, non ut inimicos spectari par est; neque enim velut Ariomanitas, aut Patrum adversarios, homines aggredimur, sed disputamus veluti fratres cum fratribus, qui eadem quâ nos sententiâ, solo nomine in controversiam adducto. » De *consubstantialis* vocem solam abjicientibus, S. Hilarius sic conqueritur : « Ut quia de fide nostrâ, inquit ibid. n. 77, 78, nihil inter nos suspicionis relictum est, ea quæ adhuc in suspicionem ex libris veniunt, purgentur, et dabunt veniam ex communis conscientiæ fide secum liberius locuturo » Itaque si adjiciantur 40

Arianis Seleuciensis synodi, 80 Ariminensis, paucique ex aliis qui synodis duabus illis non interfuerint, quâ ratione suspicari quis posset, illos fuisse cæteris per orbem disseminatis episcopis numero notoriè superiores? Tum id quoque quàm absonum, evidentius etiam intelligetur ex jam dicendis de tempore Ariminensis synodi, subsequentibusque annis quibus accrevit, et perniciosius grassata est Arianorum secta.

PROPOSITIO II. — *Tempore Ariminensis synodi, notoriè majorem episcoporum numerum Romano cum pontifice Arianam comprobasse hæresim, nullo modo asseri potest, imò jure ac meritò negatur.*

Id enim ut ostenderetur, convinci tria oportet : 1° Ariminensi synodo, tametsi arianas in partes inclinata fingeretur, Romanum consensisse pontificem ; 2° quâ tempestate lapsa est illa synodus, minorem notoriè extitisse numerum episcoporum fidei catholicæ inhærentium ; 3° à Patribus Ariminensis concilii comprobata reipsâ fuisse arianam hæresim : hæc autem tria, nedùm astruantur, meritò possunt negari, nec multo negotio refelli.

1° Frustra torqueantur adversarii, ut ostendant arianæ hæresi tum obsecutum esse Liberium, cum Ariminensis haberetur synodus : eo quippe saltem tempore resipuerat procul dubio, cuicumque tandem formulæ, dum lapsus est, subscripsisse credatur. Id disertè significatum epistolâ quam tum suo, tum 90 episcoporum nomine ad causam Auxentii dijudicandam, Romæ congregatorum, scripsit Damasus, Liberii proximus successor, ad episcopos Illyrici : « Neque enim præjudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum qui Ariminum convenerunt ; constat neque Romanum episcopum, cujus ante omnes expectanda fuit sententia, neque Vincentium, qui tot annos sacerdotium illibatè servavit, neque alios hujusmodi statutis consensum aliquem commodasse. » Epist. Damasi apud Theodoretum. Hist. Eccles. lib. 2, cap 22. Etenim, ut disserit doctissimus Bossuetius, contra Claudium ministrum, lapsu Liberii gestisque Ariminensis synodi ad causæ suæ subsidium abutentem : « Il est certain que ce Pape après un égarement de quelques mois (lapsus est anno 357, et synodus Ariminensis habita est anno 359), entra dans ses premiers sentiments, et acheva son pontificat qui fut long, lié de communion avec les plus saints Evêques de l'Eglise, avec un S. Anathase, avec un S.

Basile, et les autres de pareil mérite et de même réputation ; on sait qu'il est loué par S. Epiphane et par S. Ambroise, qui l'appelle par deux fois le Pape Libérius, de sainte mémoire, et insère dans un de ses livres, avec éloge, un sermon entier de ce Pape, ou il célèbre hautement l'éternité, la puissance, en un mot, la divinité du Fils de Dieu et sa parfaite égalité avec son Père : l'empereur savait si bien qu'il était rentré dans la profession publique de la foi de Nicée, qu'il ne voulut pas l'appeller au concile de Rimini, et craignit de pousser deux fois un personnage de cette autorité, et qu'il n'avait pu abattre qu'avec tant d'efforts. » (Documento secundo pastorali, de Promissis Ecclesiæ.) Rescissam fuisse à Liberio synodum Ariminensem, declarat Siricius qui Romanam proximè post Damasum, sedem tenuit. (Epist. Siricii ad episcopum Torragon apud l'Abbium, tom. 2, 2 concil.) Testificatur ipse Liberius, Epist. quam ad Orientales episcopos, suo Occidentaliumque nomine mittendam curavit, sese non ante cum lapsis apud Ariminum episcopis initam voluisse communionem, quàm ab eisdem proscripta fuisset formula, cui aut animo dejecti, aut dolis irretiti consenserant : « Omnes, inquit ille, ferè episcopi qui Arimini convenerant, quique vel fallacibus inescati illecebris, vel vi compulsi, à fide tum quidem desciverant (quomodò hæc verba intelligenda sint exponemus), nunc tamen ad sanam mentem reversi, fidei formulæ ab episcopis Arimini convocatis editæ anathema denuntiârunt, et fidei catholicæ et apostolicæ Nicææ confirmatæ subscripserunt, et nobiscum jam una communicant. » (Apud l'Abb., tom. 2 Concil. column. 758.) Haud prætereundum quod refertur in Chronico S. Hieronymi : *Romam (Liberius) quasi victor intravit.* Consonat id quod legitur in Marcellini præfatione : *Cui obviis cum gaudio populus Romanus exiivit.* Bibliothecæ Patrum tom. 2, p. 652. Romam quomodò quasi ovans ingressus fuisset, nisi ablato casûs sui scandalo, Liberius? Quo pacto ut voti compos occurrisset illi populus Romanus, qui cum Felice Arianis communionem sociato, sacrâ in æde versari noluisset? Quæ asserimus de converso saniores ad mentem Liberio ante synodum Ariminensem, confirmari possunt testimonio DD. Tillemont et Fleury. « Le Pape Libère, inquit Tillemont, était tombé comme les autres en 357, et Vincent de Capoue dès 355; ils avaient commencé à

« se relever de leur chute, puisqu'on assure qu'ils ne prirent aucune part au crime du concile de Rimini. » Tom. 6 Hist. eccles., de Arianis art. 103. » Le Pape Libère et Vincent de Capoue, ait Abbas de Fleury, refusèrent constamment de souscrire la formule de Rimini, et par là ils réparèrent la faute qu'ils avaient faite quelques années auparavant. » Ibid. tom. 3, lib. 14, n. 24. Si fortè obijceretur, reprobata à Liberio Ariminensem formulam non videri ante mortem Constantii imperatoris, respondeo, si formulam illam expresso ejus nomine non condemnaverit ante mortem Constantii, id œconomix causâ factum esse, ne sævienti persecutioni novam subijceret faciem, augereturque cadentium miserè numerus; at publicâ fidei Nicenæ professione, et cum sanctissimis ejusdem fidei communione, testatum fecisse, quantum à præstando vel specie tenus Arianis partibus patrocinio abhorreret.

2º Synodi Ariminensis tempore approbatum fuisse à majori episcoporum numero Arianum dogma, haud nisi fallaciter jactari potest, quamvis concessum foret à catholicâ fide totam defecisse Ariminensem synodum : adjungatur, si volueris, licet immeritò, totum ferè concilium Seleuciense; recenseantur simul Ariani episcopi qui non potuerint illis interesse synodis, ad quas votis omnibus aspirarent : at conferatur numerus ille cum episcoporum multitudine, qui tum ante, tum post Ariminense concilium, per totum disseminarentur orbem, statim perspicitur, quàm præter cætera, numerum vincerentur catholicis ab episcopis, sectatores arianæ doctrinæ episcopi. Donatistas, objectâ ipsis episcoporum multitudine qui S. Stephano adhæserant, sic premebat S. August., l. 3 contra Cresconium : « Si omninò jam credendum sit quinquaginta episcopis Orientalium id esse visum quod septuaginta Afros, vel aliquantò etiam pluribus, contra tot millia episcoporum quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potius ipsos paucos Orientales suum judicium correxisse dicamus, non ut loqueris rescidisse? » Decretoriam hanc assertionem infirmare qui conati sunt, illam esse intelligendam finxerunt de episcoporum omnium serie, qui ab ætate S. Cypriani ad ætatem usque S. Augustini, improbaverint rebaptizantium errorem : ergo ad revincendum ducto ex catholicitate argumento Donatistas, S. Augustinus contulisset cum illorum duntaxat episcoporum rebaptizantium numero, qui S. Cypriano fuerint coætanei,

seriem omnem adversantium episcoporum qui ab eâ ætate ad annum usque 406 numerarentur, quo quidem anno citatus mox liber exaratus est, quid iniquum magis et ineptum, tantoque indignius doctore cogitari possit? Qui tale paraverint effugium, videant utrùm aptare illud valeant istis quoque S. Augustini verbis de ordinatoribus Cæciliani : « Millia quippe collegarum transmarina restabant, ubi apparebat eos judicari posse, qui videbantur Afros, vel Numidas collegas, habere suspectos. » Epist. 43 novæ edit. Nonne hoc verbo, *restabant*, perspicuum est loqui S. Augustinum de episcopis qui degerent eodem tempore, anno scilicet 312, quo habebatur Carthagine synodus : nec tamen de orbis universi loquebatur episcopis, ut ex illis vocibus, *millia collegarum transmarina*, promptum est colligi. Adduci pariter posset id quod objectabat Donatistis, epist. ad Emeritum : « Cur ergo vos, Donatistæ, tam temerariâ atque sacrilegâ diremptione, præcistis à communione innumerabilem Ecclesiarum Orientalium? » Epist. 87 novæ edit.

His consideratis quæ confiderenter asseruit sanctus Augustinus, videbitur nihil esse cur quidquam detrahatur testimonio Dalmatii Archimandritæ, imperatorem Theodosium sic alloquentis, animum ut illius contra Nestorianam hæresim obfirmaret : *Sex milliane episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium?* Id observatum est annis post synodum Ariminensem septuaginta, quo temporis intervallo, licet auctus intelligatur sedium episcopaliū numerus, concipitur tamen quàm ingens fuerit ætate illius synodi episcoporum multitudo. Quorum causæ interest ut abijciatur hoc testimonium, illi respondent, nihili pendendum, tum quia reconditus ab annis quadraginta et octo, intra monasterii septa Dalmatius, episcoporum qui christiano in orbe versarentur, cognovisse numerum non potuerit, tum quia ejusdem verba, si ad litteram usurparentur, consequens foret, neminem extitisse, tùm, cùm prolata sunt, Nestorii discipulum et assecclam : *sex milliane episcoporum*, inquit, mavis, *an unum hominem, eumque impium?* Quæ hic opponuntur levis admodum sunt momenti : quæ enim de causâ fidem non mereatur vir gravitate morum, et pietate insignis, quem maximo in honore habuerit Theodosius imperator? cujus testimonium commendatur in rescripto episcoporum Constantinopoli tunc degentium : tum qui eadem à synodo laudatur tanquàm afflatus prophetiæ Spiritu? At quo-

modò potuerit orbis christiani episcoporum nōsse numerum? Id potuit tum famā publicā, tum hominum peritorum consortio, aut etiam libris evolvendis in quibus referebatur. Numquid lustrari provincias, regnaque peragrari necesse est, ut comperiatur, quot in Galliā, quot in Italiā, quot in Hispaniā, sedes numerentur episcopales? aut numquid oculis, auribus, aut mente capti sunt omnes qui monasteria incoluerint? Quod autem additur, verba Dalmatii, si ad litteram usurpentur, indè consequi, suis à partibus solum stetisse Nestorium, quis non videat illis Dalmatii verbis, *ad unum hominem, eumque impium*, significari duntaxat, hæresis quæ tunc æstuabat auctorem fuisse solum Nestorium, eundemque caput et causam turbarum quibus universalis commovebatur Ecclesia? Nongintas septuaginta sedes episcopales quarum sive in conciliis, sive apud sanctos Patres aliosque scriptores sex priorum Ecclesiæ seculorum expressa habeatur mentio, recenset in Geographiā sacrā Carolus à sancto Paulo, Abricensium episcopus; quot verò extiterint, quarum explicata notitiā translatis ad nostram usque ætatem scriptis consignata non sit? Hinc in voces istas erumpit mox appellatus auctor: « Stellas cœli enumerare « si pro impossibili habetur, multò magis sedes « episcopales universi orbis ecclesiastici, quippe « quæ longè plures numero; idcirco si has « recensendo, nonnullas amiserimus, ne ex- « probres, lector benevole, nec etiam mireris. » Ex his omnibus dijudicari facillè potest qualis fuerit episcoporum, qui apud Ariminum Seleuciamque convenerint, numerus, si compareretur cum episcoporum multitudine qui universum per orbem illis erant dispersi temporibus. Cùm jam ostenderimus à summo pontifice approbatam non fuisse Ariminensem synodum, retentamque constanter à notoriè majori episcoporum numero catholicam fidem, nihil nobis opus hic expendere, utrùm ab eā desciverint necne Patres Ariminenses: sit tamen, ad complementum et causæ nostræ uberius incrementum,

PROPOSITIO III. — *Ab hæresi Arianā immunes fuerunt Patres Ariminensis synodi.*

Hæreticæ non subscripserunt formulæ, nec reticendâ voce *consubstantialē*, hæresis notam subierunt: hæc duo breviter explicanda sunt: 1° Hæreticæ non subscripserunt formulæ: errorem non præ se ferebat spectato naturali verborum sensu, illa quæ ipsis oblata est

formula: refertur à S. Athanasio lib. de Synodis; in eaque hæc leguntur: « Credimus « in unum et solum, et verum Deum, Patrem « omnipotentem, conditorem opificemque omnium: et in unigenitum Filium Dei, ante « omnia secula et initia, et ante omne tempus « quod in intellectum cadere potest, existentem, et ante omnem comprehensibilem substantiam, natum impatibiliter ex Deo, per quem et secula perfecta et omnia facta sunt: « natum unigenitum solum ex solo Patre, « Deum de Deo, similem Patri suo qui ipsum « genuit, cujus secundum Scripturas generationem nemo novit nisi solus qui eum genuit, « Pater: hunc scimus Dei unigenitum Filium, « nutu paterno advenisse è cœlis ad demolienda « peccata, genitum ex Mariâ Virgine, » etc. Illis in vocibus quidnam exhibeatur heterodoxi? Perversâ Valentis et Ursacii voluntate, personali utique et verbis extrinsecâ, non transfunditur hæresis in illam formulam; in eâ, *unigenitus Dei Filius* dicitur Jesus Christus: ergo naturâ Filius Dei: plures enim per adoptionem filios habet Deus: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater ut filii Dei nominemur et simus*. Christus dicitur *ante omnia secula et initia genitus*; si careat initio, ergo æternus est: asseritur *per eum facta esse omnia*; ergo pollet creandi potestate, quæ cùm sit infinita, communicata creaturæ non fuisset: dicitur solus ex solo Patre natus: si duntaxat propter inhabitantem charitatem, quot subindè nactus esset filiationis consortes? Prædicatur *Deus de Deo*, simpliciter et sine restrictione vocatus Deus: ergo eadem ratione quâ Pater: ergo verus et substantiâ Deus: similis asseveratur Patri, qui *ipsum genuit*: orta ex generatione similitudo importat naturæ similitudinem; ergo una et individua cùm sit natura divina, necesse est ut qui naturâ similis est Patri Deo, idem sit unus cum Patre Deus.

Prædictâ quidem in formulâ omittitur vox *consubstantialē*; sed retundendæ Arianorum perfidiæ discutiendis eorumdem cavillationibus, quantumvis opportuna sit et idonea, haud tamen per se absolutè necessaria est enuntiandæ catholicæ fidei: aliis ante Nicænam synodum verbis efficaciter et aptè declarata fuit Christi divinitas: imò Antiochensi in concilio contra Paulum Samosatensem celebrato rejectum est verbum illud *Omousion*, quo abutebantur Sabelliani: ita referunt S. Athanasius, lib. de Synodis, num. 45; S. Hilarius pariter lib. de Synodis, num. 86. Multos quæ vocem

illam detrectabant, non Ariomanitas habuerunt, sed fratres, eandem cum universali Ecclesiâ profitentes fidem. Hinc sedulò adnotabat S. Hieronymus, non esse cum abnegatione fidei necessariò conjunctam omissionem verbi *Omission*: « Non erat, inquit, cura episcopis (Ariminensibus) de vocabulo, cùm sensus esset « in tuto. » Dialogo contra Luciferianos. Hinc ad communionem laicam illos esse dejiçendos contententi, et de illorum iudiciis conquærenti Lucifero Calaritano respondebat: « Cur « damnassent eos qui Ariani non erant? Cur « Ecclesiam scinderent in concordia fidei « permanentem? Cur denique benè credentes « obstinatione suâ facerent Arianos? » Dialogo contra Luciferianos. Graves hic recenseri possent theologi et controversistæ qui ab omni hæreseos crimine indubitanter eximant illam cui Patres Ariminenses subscripserant, formulam; illos inter eminent Cardinalis du Perron, Tractatu cui titulus: *Réplique aux Ministres, touchant leur vocation*, page 24; Baronius ad annum 359; hùc advocari possent testimonia D. Tillemont, tom. 6, pag. 640; Natalis Alexandri Dissert. 52 in seculum quartum: sagacissimi Péllisson, *Réflexions sur les différends de Religion*, sect. 13, etc. In eo solo synodi Ariminensis culpam reponit ipse Jansenius, « quòd improbitas illa versipellis « (Arianorum) non ita Ariminensi professione, « quemadmodum Nicænâ, stricta fuerat, « atque ita non satis prudenter cum Arianis « Catholicos se simulantibus, communione « Catholici se sociaverant. Hinc est quòd postea de tali fraude gemuerunt. » Spongia notarum, cap. 76.

PROPOSITIO IV. — *Temporibus Ariminensem synodum subsecutis, prolapsum esse in Arianam hæresim majorem episcoporum numerum, merum est commentum.*

Plura suppetunt propositionis hujus argumenta: duobus annis, videlicet 360 et 361, continetur maximus Arianismi progressus, propter flagrantissimam Constantii imperatoris persecutionem, (cujus post mortem quæ contigit 3 novemb. ann. 361, mutata est rerum facies:) Ariminensi quidem formulæ quæ diversas in plagas imperii missa est, propositâ subscriptionem detrectantibus exilii poenâ, multi subscripserunt episcopi: multò tamen et notoriè majorem episcoporum numerum, Nicænâ fidem constanter professos fuisse constat, furente licet persecutionis tempestate: namque 1° qui oblatæ ab Arianis formulæ in

synodo Ariminensi subscripserant, illos nullâ ferè interpositâ morâ resipuisse, suamque revocæssè subscriptionem, clarè testantur, S. Ambrosius: « Inflexam, inquit, statim revocæ « vère sententiam; » S. Hieronymus: « Pauci, « ut se natura hominum habet, errorem pro « concilio defensavère. » Dialogo adversus Luciferianos. Damasus summus Pontifex: « Sed « in ipso exordio, ab iisdem ipsis qui hoc apud « Ariminum retractare cogebantur, emendatum « hactenùs est, ut subreptum sibi aliâ disputatione faterentur. » Apud l'Abb., tom. 2 Concil. colum. 892. 2° Apud occidentales episcopos qui Ariminum non convenerant prævaluisse, nullo foedatam fūco Nicænâ fidem, ecclesiasticis constat annalibus: testatur, cujus expressa verba retulimus, Damasus, neque Romanum pontificem, neque Vincen-tium, neque aliis, hujusmodi *statutis* (Ariminensibus) *consensum aliquem commoddasse*. De Italiâ idem declarat S. Ambrosius: « Italia « tentata aliquandò, mutata nunquàm. » Lib. 2 de Fide, cap. ult. Liberius summus Pontifex epist. 13 ad Orientales, cùm de illis loquitur episcopis, qui vel fallacibus inescati illecebris, vel coacti, ceciderant, eos duntaxat designat qui Ariminum convenerant: quod verò asserit Ariminensem in synodum confluisse omnes Occidentales episcopos, id ad summum ita exponendum est, ut convenerint per deputatos quibus insidiosæ formulæ adstipulatis non consenserunt: quantum verò Patribus Ariminensibus numero etiam præstarent Occidentales, qui Ariminum non accesserunt, episcopi, supra demonstratum est. Fictitios Ariane hæresis triumphos Constantio imperatori sic exprobravit Lucifer Calaritanus, ann. 360. « Tua novella prædicatio et recens religio sub « prætextu fidei blasphemia in perniciem salutis tuæ per te prolata, non solum adhuc « limitem Romanum peragrarè non valuit, et « utique te satis agente, sed et ubi radices « agere tentaverat, aruit, recedentibus scilicet « omnibus Dei famulis à te, atque paucis tuis, « quos lolium esse super frumentum seminatos Dominus prædixerit, tecum manentibus. » Lib. cui titulus: *Moriendum esse pro Filio Dei*.

Anno circiter 365, S. Athanasius epist. ad Jovinianum imperatorem, post recensitas speciatim plurimas Ecclesias Nicænæ fidei palam addictissimas, hæc subjungit: « Neque nos « latet, piissime imperator, quòd tametsi pauci « sint, qui huic fidei derogent, eos tamen, cùm

« universus orbis catholicam fidem sequatur, et ipsi jam pridem Arianâ hæresi infecti fuerint, et nunc acerbissimè pietati obsis- tant, eos tamen præjudicium afferre non posse. » Epist. ad Jovinianum de Fide. Hoc in testimonium S. Athanasii sic disserit illustrissimus Bossuetius : « Voilà l'état où était l'Eglise sous l'empereur Jovien, un peu après la mort de Constance, afin qu'on ne s'imagine pas que ce dernier prince, pour avoir été défenseur des Ariens, ait pu réduire l'Eglise à un petit nombre par ses persécutions : au contraire, poursuit Athanase, tout l'univers embrasse la foi catholique, et il n'y a qu'un très petit nombre qui la combatte. C'est ainsi que l'ancienne foi, et la foi des Pères, s'était non seulement conservée, mais encore répandue partout. » Documento primo pastoralis adversus Protestantes, num 30. Jam de doctrinâ, quam exardescente maximâ Constantii persecutione *Orientalis tenuerint episcopi*, superest inquirendum. Id etiam colligi potest ex eâdem epist. S. Athanasii. Enumeratis ut diximus, plurimis speciatim Ecclesiis Ariana dogmata detestantibus, subjicit : « Itidem quotquot nobis vicinæ sunt, nec non Orientis Ecclesiæ, paucis admodum exceptis, quæ Arianicæ opinionis sunt : omnium enim istorum, et adhuc longinquiorum animos experimentis cognovimus, et scripta habemus. » Tum ex ejusdem doctoris apologiâ de Fugâ ; tum celebratâ ab eo, anno scilicet 362, synodo quam sanctorum et confessorum conventum vocat D. Tillemont, tom. 8, art. 85, in S. Athanasium, intelligitur multos fuisse in Ægypto et Lybiâ episcopos, qui propter Nicænæ fidei defensionem, Arianorum furore ablegati fuere : neque etiam fingi potest, servisse temporî, si paucos exceperis, Achaïæ et Macedoniæ episcopos : de quo vid. epist. 24 S. Basilii, tum epist. S. Athanasii ad Rufinianum.

Omissâ testimoniorum prolixâ nimium discussione, sic res tota summam transigi potest : dictitant adversarii Arianæ hæresi assentatos esse in Oriente 500 episcopos : hanc in assertionem venditant inprimis aliquod S. Basilii testimonium, in quo agitur de solâ Eustathii depositione, S. Basilii Epist. 42. Esto tamen prolapsos esse toto in Oriente 500 episcopos, numquid numero illo adæquari possit multitudo episcoporum Occidentalium, Nicænæ constanter adhærentium fidei, intra limites Romani imperii, tum episcoporum Ecclesiarum

quæ Romanæ ditioni non subiacebant : namque in Indiâ, Iberiâ, Æthiopiâ, magnâ Armeniâ, ipsâ in Scythiâ et Sarmatiâ, quibus temporibus maximè grassabatur Arianismus, viguisse catholicam fidem, certis probatum est argumentis quæ sigillatim exponenda curavit D. Corgne, Tractatu de Synodo Ariminensi. Nervos intendant, qui de paucitate suâ gratulari sibi videantur, nullo unquam monumento efficient, ut aliquando in docendis populis erraverit, vel seorsim à summo pontifice, vel, (quod ad convellendam assertionem nostram necessum foret), episcoporum major notoriè numerus, summo adunatus pontifici. Etsi quæ hactenùs adduximus proposito nostro planè sufficiant, unum tamen silentio præterire non possumus, quo certè vel uno disturbantur omnes impugnantium molitiones : non S. Augustinum, non S. Hieronymum, non S. Cyrillum Hierosolymitanum, non S. Pacianum, et alios, latebat quo fuerit statu Ecclesiâ, dùm principatum tenuit Arianorum patronus, imperator Constantius : nec minùs securè tamen, debellandis hæreticis, perpetuam catholicitatem opposuere tanquàm distinctam Ecclesiæ notam ac eminentem proprietatem ; hoc præ cæteris S. Augustinus adornavit confirmavitque argumentum, ex lege, ex Prophetis, ex Psalmis, ex Evangelio, ex Actis apostolicis, præsertim lib. de Unitate Ecclesiæ. Persuasum igitur habuerunt invicti illi catholicæ fidei defensores nec prosperis Arianismi temporibus, nec aliâs, majorem Ecclesiæ partem deficere ab illâ ullo modo potuisse.

Solvuntur objecta quæ spectant ad impugnandam Patrum Ariminensis synodi orthodoxiam.

Objic. 1° : Suo ipsorum judicio condemnantur Patres Ariminensis synodi : oblatam ab Arianis quibusdam episcopis formulam, tanquàm hæreticam abjecerant ; Nicænæ fidei illam adversari signanter edixerant ; Valentem et Ursacium unanimi consensu deposuerant : at conversis in transversa mentibus, formulæ quam reprobaverant subscripserunt, imò et pejori, nimirum formulæ apud Nicænam in Thraciâ propositæ, in eoque ab illâ discrepanti, quæ priori loco Ariminensibus Patribus oblata fuerat, quòd in hac dicebatur Filius Dei Patri *similis secundum omnia* ; in illâ autem non erant additæ illæ voces, *secundum omnia*. Referatur hæc formula apud Theodoret. lib. 2 Hist. p. 21. Neque ad elevandam hanc difficultatem prætendi possunt Ursatii et Valentis anathe-

mata, quasi illis explanatus ante subscriptionem Patrum Ariminensium jam fuisset prædictæ sensus formulæ : namque certum est illis anathematibus præviâ fuisse subscriptionem; restiterant viginti duntaxat, quorum agmen ducebant Phœbadius Agennensis et Servatius Tungrensis episcopus, qui vel ipsi tandem cesserunt, cum sese paratos dixerint Ursatius

Valens ad formulæ adjiciendum quidquid subscriptionem refugientibus placuerit. Prætermisam fuisse vocem *consubstantialis*, quæ habebatur velut tessera catholicæ fidei, nonne id sufficienti argumento est commodati Arianismo suffragii?

Resp. : Oblatam sibi initio formulam reprobauerunt confestim Patres Ariminenses, non tanquam in semetipsâ, sed in mente Ariarum hæreticam, eamque reverâ hæresis labe non contaminari, pluribus jam demonstratum est; ab eâ substantialiter non differt formula cui subscripserunt : ista quidem, similem Deo Patri licet dicat Filium Dei, caret his vocibus, *secundum omnia*; verum cætera complectitur quibus unigenito Filio Dei invictè asseritur divinitas : non igitur propter subscriptionem suam Patres Ariminenses possunt Arianæ hæresis insimulari. Dolos tamen præcavere debuerant sub formulâ delitescere, quam primarii impiæ fraudis architecti instantèr obtulerant : prævidere potuerunt quam inde causæ suæ commendationem advocarent Ariani, quibus se communione jungere : quot inde christiano in populo suborirentur offensiones! quamvis enim absque voce *consubstantialis* retineri potuerit Nicæna fides, hanc tamen retinere vocem postulantibus et instigantibus Arianis, quos ipsam constaret abradi voluisse, non œconomiae causâ, ut à quibusdam fatitatum est illâ ætate, Catholicis, sed hæresis tuendæ gratiâ, cui omnem præcludebat elabendi viam: id certè arguebat Patres Ariminenses et à priori ã descivisse constantiâ, et defensionem catholici dogmatis, honori Ecclesiæ, populorum præsidio longè minùs quàm oportuerit, consulendum curavisse, meritòque passim judicatos esse severâ dignos animadversione. At licet graviter culpandi, non sine tamen rationum aliquâ specie, subscripserunt oblatae sibi formulæ : verebantur scilicet, cum *superficies expositionis*, ut ait S. Hieronymus, nihil jam sacrilegum præ se ferret, ne conciliandæ unitati et paci ob stare contumaciter viderentur : id enim, inquit S. doctor, « omnibus bonis curæ fuerat ut « Oriens atque Occidens communionis sibi

« vinculo necterentur. » Dialogo adversus Lucifer. Verebantur etiam ne si diutius obsisterent, « quidam à pietate longè alienissimi Ecclesias corrumpere : idcirco, maluerunt « vi cedere, et onus ferre, quàm populos per « dere. » Ita S. Athanasius, epist. ad Ruffinum. Haud quidem ignorabant pravâ mente Arianos contendere, ut à vocabulo *consubstantialis* abstineretur : putaverunt nihilominus posse illud tunc temporis innoxie omitti, ne si firmitus in eo vindicando perstaretur, multi inde ansam arriperent hæresis obstinatiùs retinendæ, aut deserendæ catholicæ fidei. Potuissent autem intactâ fide illud præteriri vocabulum, consule, præter illa quæ jam deprompsimus, adnotationes doctissimi Petavii in Epiphanium, et eruditissimi pariter Thomassini dissertationem quintam de conciliis. Itaque sibi in mentem induxerunt Patres Ariminenses licere sibi, ad avertenda quæ ingravescere videbantur Ecclesiæ damna, subscribere formulæ ab hæresi Arianâ, verbis candidè intellectis alienæ, atque sic priorem, mutatis rerum adjunctis, emollire agendi rationem.

Inst. : Gravissimi possunt compelli testes, qui ab omni hæreseos labe excusatos haberi Patres Ariminenses minimè patiuntur, quos inter ipse S. Hieronymus : « Tum, inquit, *usue* « nomen abolitum est; tunc Nicænæ fidei dam « natio conclamata est; ingemuit totus orbis, « et Arianum se esse miratus est. » Dialogo adversus Luciferianos. Dixerat idem S. doctor : « Nomine unitatis et fidei infidelitas scripta est, « ut nunc agnoscitur. » Liberius summus pontifex epist. 11 ad Orientales : « Omnes illi ferè « episcopi qui Arimini convenerant, quique « vel fallacibus inescati illecebris, vel vi com « pulsi, à fide tùm quidem desciverant, nunc « tamen ad sanam mentem reversi, » etc.

S. Ambrosius, in caput 6 Lucæ : « Nonne « tibi videtur his dicere, qui dudum in Arimi « nensi concilio perfidæ prævaricationis auc « tores, dùm imperatoris gratiam sequuntur, « Dei gratiam perdiderunt? »

S. Augustinus : « Sic multitudinibus perschis « mata et hæreses pereuntibus subvenire consue « vit (dispensatio ecclesiastica), hoc displicuit « Lucifero, quia factum est in eis suscipiendis « atque sanandis, qui veneno perierant Ariano. »

Resp. 1° : Idoneam explanandis quæ objecta sunt testimoniis, adnotationem doctissimi patris Thomassini præmittere juvat. Auctores inter ecclesiasticos, sunt qui Patres Ariminenses omni Arianæ hæresis suspicione libera-

verint ; sunt qui eodem hujusce prævaricationis reos fecerint : nec tamen aliis alios conflictari existimandum est : « Etenim, inquit Thomassinus, si sententiam animi, si fidei « medullam, si sensum episcoporum Ariminensium introspicias, omnia hæc catholici dogmatis tenacissima semper fuere ; si speciem rerum extimam (non genuinum formulæ sensum), si fucum ab Arianis factum, si rumores ab illis sparsos, si communionem exterius initam, arianum hic omnibus venenum superfusum est. » Dissert. 5 de Conciliis, num. 8.

Hinc defectionem à fide qui videntur Ariminensibus episcopis affingere, « communionem pro fide accipiunt, reique non veritatem, sed speciem ab Arianis jactatam proseguuntur. » Ibid.

Resp. 2° ad singula : Cum dixit S. Hieronymus : « Tunc *usur* nomen abolitum est ; tunc « fidei damnatio conclamata est, » id unum significatum voluit, gratulatos sibi esse palam Arianos, quasi oblitteratum esset nomen substantiæ, et finibus imperii exterminata fides : id patet ex proximè antecedentibus : « Cica- « trix, inquit, malè obducta, incocto purè dirumpitur : cœperunt postea Valens et Ursatius, cæterique eorum nequitix socii, egregii videlicet Christi sacerdotes, palmas suas « jactare, dicentes, se filium non creaturam « negasse, sed similem cæteris creaturis : tunc « *usur* nomen abolitum est, » etc.

Et verò quâ ratione asseverare potuisset S. Hieronymus, proscriptam esse à Patribus Ariminensibus Nicænam fidem, cum eodem in dialogo unde excerpta sunt citata verba, vindicandam ex professo suscipiat eorum orthodoxiam ? De ipsorum enim iudiciis sic loquitur : « Cur damnâssem eos qui Ariani non « erant ? Cur Ecclesiam scinderent ? » etc. Et alia quæ supra attulimus. Tum idem postquam narravit, Alexandrinâ in synodo constitutum esse, ut poenitentes Ecclesiæ sociarentur, hæc subjicit : « Non quòd episcopi possent esse, qui « hæretici fuerant, sed quòd constaret eos qui « reciperentur hæreticos non fuisse. »

Illud autem ejusdem S. doctoris pronuntiatum : « Ingemuit orbis, et miratus est se esse « Arianum ; » mox exponitur, ubi de exaggerato episcoporum numero Arianis implicatorum partibus.

Quòd autem asserat Liberius Patres Ariminenses à fide descivisse ; S. Hilarius, prævaricatos esse à verâ fide ; S. Ambrosius, perfidæ

prævaricationis auctores fuisse ; S. Augustinus, Ariano periisse veneno, ad hæc omnia illam oportet accommodari, quam protulimus P. Thomassini adnotationem, atque ita sunt intelligenda ut referantur ad mentes Arianis irretitas improvidè fraudibus, ad animi debilitatam miseriis constantiam, nec satis fortiter ac generosè defensam Religionis causam.

Objicies 2° : Approbârunt Patres Ariminenses jactatum istud anathema : « Si quis creaturam filium Dei dixerit, ut sunt cæteræ, creaturæ, anathema sit. » Quo quidem indicatur, antecellere filium Dei cæteris creaturis, neque ideò tamen ab illis naturâ esse disjunctum : ac reipsâ datâ occasione conclamârunt Ursacius et Valens, se filium non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis.

Resp. : Veritati congruit in seipso, illud objectum anathema, quamvis imperfectum, nec satis idoneum præcavendis hæreticorum argutiis, creatum esse filium Dei profitebantur Ariani, et quamvis cæteras ab eo superari dotibus donisque gratiæ, creaturas agnoscerent, cæteris tamen ipsum creaturis, naturâ et origine similem effutiebant ; prædicto igitur anathemate proscribatur error præcipuus Arianismi : eâ tamen quâ expressum fuit, ratione, ansam potuisset cavillationibus spectatum ; at consideratis antecedentibus et consequentibus, determinatur perspicuè illius significatio, atque tollitur omnis quæ obtendi posset æquivocatio ; sic enim se habet, ut de aliis taceamus, quod proximè antecedit, anathema : vibratur in eum qui filium Dei non dixerit æternum cum Patre. Filio tribuitur, quæ Patri, æternitas : tum in anathemate, illud quod objicitur, proximè subsequente, sic legere est : « Si quis dixerit, de nullis extantibus, filium, et non de Deo patre, anathema « sit. » Quid clarius, quid significantius, ad eximendum à conditione et numero creaturarum filium Dei ? Nonne id proprium est cuilibet creaturæ ut è nihilo, ad nutum Dei, prodiderit ? Deinde filium Dei non esse ex nihilo eductum ita declaratur, ut de Deo patre illum esse fatendum sit, certè non tanquam opus, sed tanquam verè genitus, alioquin quoad originem nihil ipsi adscriberetur, quo vulgaribus ipsis creaturis antecelleret.

Non aliter Ursatius et Valens anno 548, hæretico Ario anathema se dicere professi sunt, quàm asserendo, Filium Dei ex nihilo non esse, Epist. Ursatii et Valentis ad Julium Pa-

pam apud S. Athanas. apologiâ contra Arianos. Hinc observat S. Athanasius tali assertione idem enuntiari ac si diceretur filium Dei ex substantiâ patris, seu patri consubstantialem.

Et certè ingeminatis dùm suffragantur plaudentes anathematibus Patres Ariminenses, eâ mente ut à filio Dei avertatur quidquid ideam creaturæ possit ingerere, quis putaverit voluisse illos profiteri, Filium Dei creaturis esse annumerandum; hinc defectâ Arianorum fraude, tam acerbè conquesti sunt, « contestantes corpus Domini, et quidquid in Ecclesiâ sanctum est, se nihil mali in suâ fide suspicatos: putavimus, aiebant, sensum congruere cum verbis, nec in Ecclesiâ Dei, » etc., S. Hieron. Dialogo contra Luciferianos.

Inst.: De objecto anathemate idem sentientium quod censebat Sulpitius Severus, Hist. sacræ lib. 2: « His verbis, inquit, quibus similis esse cæteris creaturis filius negabatur, creatura tamen potior tantum cæteris pronuntiabatur. »

Eâdem ratione declarat S. Ambrosius creaturam in Ariminensî synodo dictum esse filium Dei.

Resp.: Hoc in utroque testimonio respicitur non ad naturalem anathematis sensum, sed ad eam significationem quam effllexerant malignè Ariani, et unde sibi palmas decerpere contenderent. Hæc responsio ex dictis manifestè sequitur, nec in eâ explicandâ necesse est etiamnum immorari.

Solvuntur objecta ad episcoporum numerum spectantia, qui sese ad Arianorum partes adiunxerint.

Obijcies 1°: Huc referri possunt, quæ ad hunc locum exponenda remisimus, verba S. Hieronymi: « Ingemuit totus orbis, et Arianum se esse miratus est. » (Dialogo adversus Lucif.)

Resp.: Quemdam hæc eadem obtrudentem sic compellat ipse Jansenius Yprensî episcopus: « Quod verò adjicis mundum tunc gemuisse, et miratum se Arianum factum, mirari profectò et indignari, ac detestari me facit pessimam fidem, quâ in allegandis auctoribus uteris, nihil curans eruditorum iudicium, dummodò ineruditus ad paucos menses abutaris. » Tum optimè solvit decantatum illud toties, totiesque attritum argumentum. (Notarum spongia 76.)

Nec solum facili negotio solvi potest, sed et in adversarios contorqueri: non enim asserit

S. Hieronymus ingemuisse totum orbem, quòd fuerit Arianus, verum quòd haberetur Arianus, seu quòd suæ consortem hæresis illum evasisse jactarent Ariani: numquid enim dolere posset arreptæ doctrinæ, quam hausisse, et adhuc retinere se tanquam divinum dogma, profiteretur? An ingemiscunt sectæ suæ ad dicti Protestantes, quòd à Romanâ defecerint Ecclesiâ? O utinam saperent ac novissima providerent!

Obijcies 2°: Teste S. Hilario Pictaviensi, absque Eleusio et paucis cum eo, ex majori parte, Asianæ decem provinciæ, intra quas consisto, inquit, verè Deum nesciunt.

Resp.: Refellebat olim S. Augustinus Vincentium Donatistam eo abutentem testimonio: « Hilarii libros, inquit, mihi opponis, uti neges Ecclesiam crescentem in omnibus gentibus, usque in finem seculi, quam Deus contra incredulitatem vestram, cum juratione promisit. » Hilarius ergo, addit S. Augustinus, in decursu disputationis, « decem provinciarum Arianarum aut zizania, non triticum arguebat, aut etiam ipsum triticum, quod defectu quodam periclitabatur. » Illæ porrò provinciæ, ut scitè observat D. Tournely, erant exigua portio Ecclesiæ Orientalis, nec nisi tertiam partem patriarchatus Constantinopolitani postea constituerunt; constat autem ex testimoniis S. Athanasii et Luciferi Calaritani, plerosque episcopos aliarum Orientis regionum fuisse tunc temporis orthodoxos, quod et ipse Hilarius innuit, cum agendi rationem et clementiam episcoporum Orientalium erga lapsos approbat. Adde S. Hilarium loqui non de totis decem Arianis provinciis, sed de majori illarum parte.

Obijcies 3°: S. Augustinus cum dixisset obscurari aliquando Ecclesiam, et tanquam obnubilari multitudine scandalorum, postea subiicit: « Qui tunc firmissimi fuerunt, et verba insidiosa intelligere potuerunt, pauci quidem in comparatione cæterorum. » Epist. ad Vincentium Rogatistam. — Resp.: Loquitur S. Augustinus de strenuis catholicæ fidei defensoribus, quos paucos appellat, institutâ comparatione cum aliis qui versabantur in decem provinciis Asiæ episcopis, quorum tamen etiam ipsi quidam, referente S. Augustino, pro fide fortiter exulabant, quidam toto orbe latitabant.

Obijcies 4°: S. Gregorius Nazianzenus plerosque episcoporum declarat, circumjectâ impietatis hamo, atque manante latius perse-

cutiōnis impetu, in Arianismi societatem abstractos fuisse : « Si perpaucos, inquit, ex-
« peris, qui vel ob nominis obscuritatem
« contemptui habitū fuerunt, vel ob virtutem
« restiterunt..., omnes tempori obsecuti sunt;
« hoc tantum discriminis inter illos fuit quod
« alii citius, alii tardius in eam fraudem inci-
« derunt, atque alii impietatis duces antisti-
« tesque se præbuerunt, alii autem in secundo
« ordine locati sunt, nempe vel timore percusi,
« vel quæstu atque utilitate subacti, vel blan-
« ditiis inescati, vel ignorantia circumventi
« atque circumscripti. » Oratione 21.

Resp. : Non de orbe catholico, sed quibus-
dam tantum Asiæ provinciis mentionem facit
S. Gregorius Nazianzenus : id monstratur ipsa
orationis serie : quæ enim mox relata sunt,
excitatam atque promotam à Georgio persecu-
tionis procellam respiciunt; quam sic enarrat
S. Gregorius. « At Georgius, nomine jam ipsius
« impetum propellente, Ægyptum incursioni-
« bus vastat, atque impietatis robore Syriam
« populatur : orientis etiam, quantum potest,
« arripit ægros et infirmos quotidie, quem-
« admodum torrentes, ea simul quæ volvuntur,
« assumens, ac leviores aut ignaviores ado-
« riens. » Paucis deinde interjectis, hunc in
modum prosequitur : « Hujus potentia opus,
« concilium illud fuit, quod Seleuciæ primum,
« ubi fanum est sanctæ et egregiæ virginis
« Theclæ, deinde in hac amplissima civitate
« coactum est. » Denique ponderanda sunt hæc
verba : « Ea res per multos à nobis invictos
« alioqui viros, in fraudem impulit, qui quam-
« vis mente haudquaquam prolapsi fuerint,
« subscriptione tamen transversi acti sunt,
« atque cum illis, utroque nomine improbis
« consenserunt : ac si non flammæ, fumi certe
« participes fuerunt. » Sermonem igitur habet
S. Gregorius de illis in quibus versabatur re-
gionibus, idemque illi obtigit, quod solet iis
contingere qui scandalis et stragibus circum-
fusi perinde loquuntur, ac si ubique terrarum
mala ista dominarentur : « Habent etiam Scri-
« pturæ canonicæ, inquit ipse, hunc arguendi
« morem, ut tanquam omnibus dicatur, et ad
« quosdam verbum perveniat. » Epist. 48. Cum
præ livore et odio de fructibus prædicationis
Christi conquererentur Judæi, rem ita ampli-
ficabant : *Mundus totus post eum abiit*, Joann.
cap. 12, v. 19. Exaggerandi rationem sancto
Gregorio Nazianzeno haud inusitatam fuisse,
appositis in promptu est exemplis demonstrare.
Haud secus enarrat sævam quam Ecclesiæ in-

tulit persecutionem imperator Valens, ac si eo
principe Cæsaream adventante, solus super-
stes fuisset veritatis defensor S. Basilus. « Ut
« verò, inquit, peragratis omnibus oppidis, ad
« hanc firmam et inoffensam Ecclesiarum ma-
« trem se contulit, ut vitalem quoque illum ve-
« ritatis igniculum, qui solus reliquus erat, ex-
« tingeret, tum primum malum se consilium
« iniisse sensit. » Orat. 20. Oratione 32 habitā
in præsentia 150 episcoporum, cum esset ab
Ecclesiā discessurus, imperatoribusque ac ci-
vitati valedixisset, exclamavit : Vale, Oriens et
Occidens, *pro quibus et à quibus oppugnamur* :
nec tamen nisi à quibusdam Ægypti et Mace-
doniæ episcopis oppugnabatur, qui ipsius ad
sedem Constantinopolitanam promotioni acri-
ter repugnarent.

Solvitur obiectio desumpta ex facto Honorii.

Objicies : Dogmaticæ habeantur necesse est
Honorii summi pontificis genuinæ ad Sergium
epistolæ : interrogatus de fide à tribus Patriar-
chis, Sergio scilicet Constantinopolitano, Cyro
Alexandrino, Sophronio Hierosolymitano, re-
spondet, determinat, præscribit, tum quæ ani-
mo tenenda, tum quæ agenda, vel à quibus
abstinendum esse judicaverit : nec obstat quod
in litteris Honorii, nulla synodi prius habitæ,
nulla vibrati aut intentati anathematis mentio
injiciatur : « Synodi quidem habitæ, ut obser-
« vat doctissimus Bossuetius, nulla mentio,
« sicut neque in Cœlestini ad Cyrillum, neque
« in Leonis ad Flavianum, neque in Innocentii
« ad synodos Africanos respondentis, epistolis,
« neque in aliis multis quas nihilò secius, pro
« veris Apostolicæ sedis decretis habeamus;
« nullus certe anathematis : quid tum?
« Nullus in apostolico Hierosolymitano decre-
« to, Act. Apost. cap. 15, nullus in Sophronii
« epistolâ, quam tamen ipse synodicam vocat,
« nullus in permultis sedis Apostolicæ decre-
« talibus, etiam de fide editis. » (Defens.
declarat. Cleri Gallicani parte secundâ, lib.
12, cap. 22.) At Monothelitarum hæresi
memoratis suis in epistolis, dignitatis imme-
mor et officii haud obscure assentatur Hono-
rius, neque veretur velut sigillum auctorita-
tis eidem apponere : *Unam, inquit, voluntatem
fatemur Domini nostri Jesu Christi*. En disertis
verbis capitale dogma Monothelismi : neque
erroris labem amoliuntur, quæ Honorius ipse
subjungit : *Quia ab eo assumpta est nostra na-
tura, non culpa*, quasi id unum significatum
voluerit, nullam inesse Christo ad peccatum

propensionem, nullam divinæ legi repugnantem voluntatem. Allegata ratio illa pariter adhibebatur à Monothelitarum principibus, ut velamen obtenderent nefando quem disseminabant, errori; ita Sergius in suâ ipsam ad Honorium epistolâ quæ relata est actione duodecimâ synodi sextæ: rationum inter momenta, quibus revocatum se profitetur abasserendis Christo duabus operationibus, illud subjungit, quòd « indè consequens sit prædicare duas « voluntates, contrarietatem circa invicem habentes, tanquàm Deo quidem Verbo, salutem volente impleri per passionem, humanitate verò ejus obsistente ejus voluntati, et proindè duo volentes contraria inducantur. » Secundâ autem in epistolâ quam ad Sergium rescripsit Honorius, non dubitavit proditor ille fidei pontifex inter ineptias amandare catholicam de duabus in Christo operationibus confessionem: « Unius autem, ait, operationis « vel duarum esse vel fuisse Dominum mediatorem, sentire vel promere, satis ineptum est. » His verbis non prohibetur duntaxat, ne appellentur duæ in Christo appellationes: non ab illis vocibus abstineri jubetur solummodò, sed ipse illarum sensus, ipsa quam enuntiant irridetur et opprobrio vertitur apostolica doctrina, quam idem novellam adinventionem nuncupat. An orthodoxa duci potest talis œconomia? « Pari jure, inquit « Bossuetius, Leo Magnus, duæne an una in « Christo natura esset, dissimulare, aut utrumque ineptum pronuntiare potuisset, ac tam « fœdâ pactione, cum Eutyche et Dioscoro foere? » (Defens. declarat. Cleri Gallic. parte secundâ, lib. 3, cap. 23.)

Quem tutiorem epistolarum Honorii invocare interpretem possimus quàm generalem sextam synodum, quæ illas, cùm accuratè expenderit, « alienas declarat ab apostolicis « dogmatibus, et à definitionibus sanctorum « conciliorum, et cunctorum probabiliū Patrum: sequi verò falsas doctrinas hæreticorum. » Ita statuit synodus actione 15. Hinc ut celeberrimos Monothelismi duces, ita Honorium anathemate percellit actione 16: « Theodoro hæretico anathema: Sergio hæretico « anathema: Cyro hæretico anathema: Honorio hæretico anathema: Pyrrho hæretico « anathema. » Vocem autem hæretico in sensum minimè proprium ac naturalem, velle detorqueri, cùm de Honorio agitur, qui hominibus planè hæreticus accensetur à synodo œcumenicâ, hoc non esset seriò disserere, sed con-

ciliorum dogmaticis decretis illudere. Porro per totum Orientem, vulgatæ sunt quas commemoravimus Honorii epistolæ, iisdemque consenserunt Orientales episcopi, tacitè annuentibus, seu non reclamantibus Occidentalibus; ergo.

Resp.: Dissimulatam à nobis vel attenuatam objectionem nemo conqueretur: ea priusquàm excutiat, reposita ante oculos habeatur assertio, quam exponendam confirmandamque curavimus. Contendimus errorem cadere non posse in decretum dogmaticum sanctæ sedis, à majori notoriè episcoporum numero comprobatum: oporteret igitur ad hanc elevandam refellendamque propositionem, certa proferri argumenta quibus evinceretur, 1° habendas esse indicatas Honorii Epistolas, tanquàm decretum dogmaticum universis Ecclesiis propositum ut indefectibilem credendi regulam; 2° ad illud quod prætenditur decretum, accessisse consensum majoris eminenter ac indubitanter partis episcoporum: 3° hæresi Monothelitarum reipsâ imbutas esse illas quæ obijciuntur Honorii epistolas: tria hæc et singulæ nisi probentur, unoque ex istis deficiente, causâ cadunt adversarii: hanc utrùm obtineant, attentè jam investigandum est.

1° Habendas esse pro decreto dogmatico, universis proposito Ecclesiis instar credendi regulæ Honorii epistolas, nedùm persuaderi meritò possit, gravibus id confutatur argumentis; epistolâ namque ad Sergium primâ, postquam confessus est « unum esse operatorem « divinitatis et humanitatis Christum, » sic pergit: « Utrùm autem propter opera divinitatis « et humanitatis, una aut geminæ operationes « debeant dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes grammaticis, « qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare. » Numquid decernere de divinis dogmatibus, eaque orbi christiano ad credendum proponere, grammaticorum proprium est munus et officium? Deinde propositâ de questione judicare noluit Honorius: « Ad « nos ista, inquit, pertinere non debent, relinquentes grammaticis. » Ubinam igitur tum apparet summi pontificis judicium, ad omnes Ecclesias derivandum?

Adjiciatur etiam mens, ad hæc verba epistolæ Honorii ad Sergium: « Cæterum quantum « ad dogma ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus, propter simplicitatem hominum et amputandas inextricabiles quæstionum ambages, sicut superius diximus »

« non unam vel duas operationes in mediatore
 « Dei et hominum definire, sed utrasque na-
 « turas in uno Christo unitate naturali copula-
 « tas cum alterius communione operantes at-
 « que operatrices confiteri debemus. » (Tom.
 6 Concil. p. 968, 969.) Quâ verisimilitudine
 affirmari queat voluisse Honorium, definitio-
 nem edere dogmaticam commissumque sibi
 gregem edocere, utrùm unam vel duas opera-
 tiones in Christo agnoscere oporteat, cùm
 fixum sibi animo ratumque esse profiteretur,
 ab omni abstinere definitione?

At, inquires, interrogatus fuerat de fide à
 tribus patriarchis; quid inde? Ex ipsis patet
 epistolis eundem existimavisse, interrogatio-
 nem illam revocari ad solam de meris vocibus
 concertationem: « Scripta fraternitatis vestræ,
 « inquit, ad Sergium rescribendo, suscepimus,
 « per quæ contentiones quasdam, et novas
 « vocum quæstiones, novimus introductas per
 « Sophronium quemdam tum monachum, nunc
 « verò ex auditu, Hierosolymitanæ urbis con-
 « stitutum, adversus fratrem nostrum Cyrum,
 « antistitem. (Tom. 6 conc. p. 928.) » Præterea
 utramque Honorii epistolam vel leviter perlu-
 strantibus perspectum est, instanter illum hor-
 tari aut etiam præstitueri, ut nec una, nec
 duæ dicantur operationes in Christo; in illis
 prohibendis vocibus vertitur ejus litterarum
 summa: quod certè discrepat à decreto quod
 vel probabiliter haberi possit dogmaticum.
 Si quid igitur inter scribendum protulerit
 orthodoxæ contrarium doctrinæ (quod quidem
 infra expendetur) id certè non tanquàm *do-*
ctrinalem et quasi ex altâ Petri sede manantem
 definitionem proferri voluit, sed privatâ mente
 imprudenter effudit, neque in responsis quid-
 quam aliud habuit propositum, nihilque aliud
 præscripsit, quàm ut tum una, tum duæ tace-
 rentur operationes in Christo, quod quidem
 ad œconomiam quamdam malè conceptam
 exitiosamque spectat; verùm definitionem pro-
 ferre dogmaticam, nedùm sibi constituerit, hanc
 esse omitendam, remque nondùm esse satis
 examinatam et explanatam distinctè declarat:
 « Non oportet, inquit, hæc ad dogmata eccle-
 « siastica retorquere, quæ neque synodales
 « apices super hoc examinantes, neque aucto-
 « ritates canonicæ visæ sunt explanasse, vel
 « unam vel duas energias aliquis præsumat
 « Christi Dei prædicare, quas neque evangeli-
 « cæ, neque apostolicæ literæ, neque synoda-
 « lis examinatio super his habita, visæ sunt
 « terminasse. » (Epist. 1 Honorii ad Sergium.)

2º Tametsi dogmaticam definitionem edere
 voluisset Honorius (quod ab illius animo penitus
 alienum fuisse ostendimus), probandum esset
 insuper, illam fuisse à majori notoriè episco-
 porum numero comprobata: missus à So-
 phronio patriarchâ Hierosolymitano, Monothe-
 lismi strenuo impugnatore, ad sedem apostoli-
 cam Stephanus Dorensis episcopus, istud de
 Orientali testatur Ecclesiâ (tom. 6 Conc., p.
 104): « Considerans supplicationes omnium
 « penè habitantium orientalem tractum reve-
 « rendissimorum episcoporum et christianoro-
 « rum populorum, consonanter prædicto beatæ
 « memoriæ Sophronio ad hoc me invitantium...
 « huc properavi. » Ergo Nestorianismo repu-
 gnabant omnes penè Orientales. Ab anno 633
 quo datæ sunt Honorii ad Sergium epistolæ,
 usque ad annum 639 quo promulgata est Hera-
 clii imperatoris *Ecthesis* seu expositio, quâ
 præcipiebat, tum ab unâ, tum à duabus in
 Christo appellandis operationibus abstineri,
 haud progressa est Monothelitarum hæresis,
 inhærentibus avitæ fidei constanter episcopis:
 statim verò atque prodit illa quæ Monothe-
 lismo impensè favebat *ecthesis*, commota est
 atque indignata civitas Constantinopolitana:
 id refert Joannes IV epist. ad Constantinum
 Heraclii filium: paulò antè dixerat iisdem in
 litteris: « Orthodoxi Patres qui in toto mundo
 « claruerunt, sicut utrasque naturas, ita et vo-
 « luntates ac operationes Christi docere con-
 « cordi prædicatione monstrantur. » (Tom. 5
 conc. p. 1762.) A reprobandâ Monothelitarum
 hæresi non destitisse Orientalem Ecclesiam,
 asserebat anno 649 Martinus I, transmittendo
 synodi Lateranensis acta ad Constantem im-
 peratorem Heraclii nepotem, cujus formulam
Typum nuncupatam, silentium de Christi vo-
 luntatibus et operationibus indicentem, in illâ
 proseripserat synodo: « Quocirca, inquit, om-
 « nium ferè piorum sacerdotum et populorum
 « contra eos (Monothelitas) clamores Aposto-
 « lica sedes accipiens, orantium atque obstan-
 « tium, ne usque in finem catholicam Eccle-
 « siam ab ipsis in periculum adductam negli-
 « gamus. » (Tom. 6 Conc. p. 7.) Orientalium fidei,
 nec minùs evidens, nec minùs faustum perhibuit
 testimonium venerandus Abbas Maximus: « Quæ
 « hos (Monothelitas), inquit, non rogavit Eccle-
 « sia? Quis pius et orthodoxus non supplicavit
 « antistes cessare illos à propriâ hæresi. » (Ibid.)
 Tum quibusdam interpositis, hæc addit: « Nonne
 « Oriens totus et Occidens lacrymas, lamenta,
 « obsecrationes, deprecationes, ex æquo tam

« Deo per orationes, quàm his per litteras offerebant? » (Tom. 5 Concil. 1767.) Dogmaticum igitur ac erroneum decretum si emisit Honorius, neque expresso, neque tacito consensu suffragata est illi Orientalis Ecclesia. Jam videamus, utrùm tali decreto consenserint Occidentales episcopi.

Antequàm à Joanne IV profligaretur Ecthesis Heraclii, innotuisse occidentalibus regionibus litteras Honorii ad Sergium, nemo prodidit memoriæ : easdem quas Sergius reconditas servaverat Pyrrhus, ejus successor in Constantinopolitanâ sede, misit in Occidentem, ut per illas, si fieri posset, suæ accerseret auctoritatem hæresi : at eò statim atque pervenerunt, concitati sunt in Pyrrhum patriarcham animi, ægrè admodum ferentes, quòd eos vellet Monothelitarum in errorem pertrahere, illamque Honorii suffragio confovere : legatur epist. Joannis IV ad Constantin., imperatorem Heraclii filium : « Quantum enim, » inquit, ex diversis suggestionibus quæ ad nos catervatim venerunt, quin imò et ex ipso quoque auditu didicimus, omnes occidentales partes scandalizatæ turbantur fratre nostro Pyrrho patriarchâ per litteras suas hûc et illuc transmissas, nova quædam et præter fidei regulam prædicante, et ad proprium sensum quasi sanctæ memoriæ Honorii, Papam decessorem nostrum attrahere festinante quod à mente catholici patris erat penitus alienum. » Tom. 5 Concil., pag. 1759. Ergo vel ante id temporis ignotæ fuerant episcopis occidentalibus epistolæ Honorii, vel saltem ab illis, si Monothelismi veneno infectas easdem suspicarentur, comprobandis longè aberant. Hanc eorum mentem testatam maximè facit concursus illud fidei studium, quo quidem inflammati consenserunt in reprobandam Ecthesim Heraclii, teste eodem quem appellavimus Joanne IV : « Omnes, ait, qui in occidentibus talibus partibus hoc audierunt, (scilicet juberi ut Ecthesi subscriberetur) sed et populi qui sunt regie vestræ urbis, cognitâ prædictæ chartæ concinnatione, corde perculti sunt. » Ibid. p. 1762. Idem paulò post asseruit Theodorus Papa epist. primâ synodicâ ad Paulum patriarcham Constantinopolitanum : « Prædictam chartam, inquit (Ecth.), quæ contra orthodoxam fidem, et Chalcedonense concilium sophisticè probatur exposita, cunctis viribus irritam esse deliberamus, et vinculo anathematis refutatam, atque ut à nobis, et ab omnibus orthodoxis episcopis

« abominatam respuimus. » Ibid. p. 1780. Affectum eundem in apostolicam fidem exhibuerunt contra Typum Constantis imperatoris, quem jam à Theodoro Papâ damnatum proscripsit Martinus in concilio Lateranensi : ergo nonnisi per calumniam accusari possent Occidentales episcopi, quasi patrocinati essent, aut annuerint Monothelitarum hæresi. Hinc de ipsis Honorii epistolis dixit Bossuetius : « Eæ ad Orientales scriptæ, inter Occidentales, vix quidem ad certè tenui admodum famâ pervulgatæ sunt, ubi Monothelitæ tum vel pauci, vel nulli erant. » Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 12, cap. 25.

3º Reliquum esset ut expendereetur num errore Monothelismi inficiantur prædictæ Honorii epistolæ ; verùm ab eâ quæstione temperandum eò loci nobis videtur : cùm jam clarè expeditum sit quod ad propositum nostrum pertineat : namque suis in litteris si gravibus, ut asseritur, momentis, catholicam fidem retinuerit Honorius, immeritò illæ nobis opponerentur : si autem ab hæresi Monothelitarum nequaquàm excusari posse videantur, duplici nihilominus de causâ elevatur et spontè corruit allata objectio : 1º Luce clariùs demonstratum est nullum fuisse ab Honorio de unâ aut duabus Christo adscribendis operationibus efformatum universisque propositum Ecclesiis dogmaticum decretum, imò iterùm atque iterùm ipsum declaravisse ab hujusmodi quæstione dirimendâ prorsus sibi esse abstinendum. 2º Etiam si dogmaticum simul et erroneum suis in epistolis edidisset decretum Honorius, evidenter quoque ostendimus, nullo modo dici posse ab Orientali aut Occidentali approbatum illud esse Ecclesiâ : quâ ratione igitur ex facto Honorii probabiliter inferri possit, errori esse obnoxium decretum à Romano sancitum pontifice, universis tanquàm credendi regulam præpositum Ecclesiis, atque à majori notoriè episcoporum numero approbatum ? Haud abs re videtur disceptationem de facto Honorii, appositâ Cardinalis de Byssi observatione absolvere : nimirum inveniri theologos qui litteras Honorii contendunt esse dogmaticas (quod quidem si intelligatur sensu proprio et à nobis exposito, manifestè falsum est), alios autem qui errore Monothelitarum illas implicari existimaverint : et nullum inter Catholicos reperire est, qui docuerint hæc duo simul conjuncta, nempe, et epistolas illas vim obtinuisse decreti dogmatici, et majoris episcoporum partis suffragio fuisse munitas, tametsi

haberentur veneno contaminatæ Monothelismi.

CAPUT IV.

DE TACITO EPISCOPORUM CONSENSU.

Episcoporum doctrinam aliquam approbantium aut reprobantium duplex distinguitur consensus; solemnissimus unus, et alter tacitus: *solemnissimus* ille appellatur, qui mandatis episcoporum, synodorum decretis, aliisque iuridicis monumentis vel publicis actis declaratur; *tacitus* vocatur ille quo prolatus à summo pontifice, aut ab aliquâ synodo definitioni, adhærere censeantur episcopi, licet ab eâ expressè approbandâ, alii aliis de causis abstineant. Quos hic revincere animus est, ex illis multi à consensu non solemnî vim approbationis eximendam esse, haud videntur contendere, modò factis et inolescente usu palam approbatio illa innotuerit: ut puta si approbatæ in definitione propositiones inserantur catechismis, personent cum plausu in scholis, debitisque plectantur pœnis, qui contradixerint. Probandum suscipimus vim consensûs et approbationis obtinere posse ipsum episcoporum silentium, imminente nimirum catholicæ periculo fidei: ut illa magni momenti quæstio ad eam quæ caput est speciem statim revoceatur, asserimus, definitionem dogmaticam à Romanâ profectam sede, ad universas directam Ecclesias, sufficienterque propositam, censeri ab episcopis approbatam hoc ipso quòd non reclamaverint; eandem itaque pro irreformabili Ecclesiæ decreto esse habendam.

Probatur 1º: Fieri non potest ut adducto verum in discrimen deposito fidei, et fidelibus impendente proximo errandi periculo, non reclamet ordo episcopalis; tum enim Ecclesia docens desineret esse *columna et firmamentum veritatis*; adversus Ecclesiam prævalere possent torpentibus metu vel inertia pastoribus, inferorum portæ: tum verò manifestum in discrimen adduceretur fidei depositum, ac fidelibus impenderet proximum combibendi periculum erroris, cum prolato à sede Apostolicâ, quod absit, erroneo decreto sufficienterque proposito, tacerent episcopi, nec commissos greges curarent à venenatis pascuis avertere: neque enim ut obrepât et progrediatur spiritus erroris, necesse est, conspiratione ut expressâ ipsum promoveant pastores Ecclesiis regendis præpositi; indormientibus operariis quid prohiberet seminari in agro patris familiâs zizania? Id muneris in se recipiunt hostes fidei, ut modò non obstant qui invigilare et obsistere pro vi-

ribus debeant, novitatis commenta, quâcumque possint, diffundant; at immemor non est promissionum Christus, nec summâ quæ sibi in cœlo et in terris data est, destitutus potentiâ, ut patiatür tam exitioso sopore illos corripì, quos divinæ constituit custodes revelationis. Dùm enim sic alloquebatur Apostolos: *Euntes docete omnes gentes, etc. Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, non pollicitus est duntaxat sese Apostolis eorumque hæredibus adfuturum, ut rectè doceant quamdiù docebunt, sed etiam ut doceant, quoties eorum documentis opus erit ad incolumitatem fidei; tam latè patet promissum Spiritûs sancti subsidium, quàm officium docendi necessarium: ut approbando errore, ita deserendâ veritate crearetur à pastoribus maxima perniciēs Ecclesiæ, quæ sine verâ et externâ fidei professione, sine pastoralis quo propulsetur error, ministerio vigere aut consistere nunquàm potest; hinc appositè dictum à S. Augustino: « Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem vel bonam vitam nec approbat, nec tacet, nec facit. » Epist. 55 ad Januarium, aliàs 119. 2º In moralibus, cooperari censentur non solum *positivæ*, ut aiunt, mali incumbentis causæ, seu qui facto aut verbo in illud efficaciter influunt, sed et quicumque operam ad prohibendum et amovendum damnum conferre possint ac debeant, nec tamen obstant: quin autem teneantur episcopi, grassante errore, et periculum importante fidei, impendere operam et obstare quantum valeant, dubitari non potest: hùc advocandum est effatum illud Felicis III, tanquàm axioma in jure consecratum: « Error cui non resistitur, approbatur, et veritas cum non defensatur, opprimitur. » Eundem in sensum ad episcopos Galliæ scripsit S. Cælestinus: « Timeo, inquit, ne connivere sit hoc tacere; in talibus causis, non caret suspitione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret: meritò namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. » Meritò itaque et prudenter persuasum habebunt fideles, ab illis qui taceant episcopis, approbari decretum, quod à summo emissum pontifice, universis de more propositum sit Ecclesiis; eidemque interiùs et exteriùs obsequentur, cum suis teneantur adunari pastoribus, doctrinam respuere ab illis reprobata, tum doctrinam suscipere, quam ab eisdem susceptam esse crediderint; eam itaque amplectendosi aberrant, nonne ipsum in Christum refunderetur error, qui tanquàm semetip-

sum audiri præcepit quos gubernandæ præposuerit Ecclesiæ ?

3° Summam ille Christo irrogaret injuriam, qui jactaret, eum esse ab eo præstitutum in condendâ Ecclesiâ suâ ordinem, ut necessitate fideles constringantur, vel impingendi in errorem verbo Dei contrarium, vel de suis episcopis pravè ac nefariè judicandi; alterutrum necesse est consequi, positis adversariorum principiis: fac enim editum esse à summo pontifice decretum à fide alienum, idemque orbi catholico pontificiâ auctoritate propositum; fac etiam, tacere episcopos elapso licet explorandæ veritati necessario ac prorsus sufficiente tempore: tum si judicent fideles ideò tacere ordinem episcopalem quia decreto consentiat, necesse est ut ad errandum inclinentur, ne suos duces ac pastores deserant; si verò judicent improbari quidem ab ordine episcopali illud decretum quantumvis non reclamet, aut eundem de inquirendâ veritate non laborare: nonne à charitate et æquitate tam sinistrum judicium abhorreat? Notum est illud juris pronuntiatum: *Nemo præsumitur malus nisi probetur*. Id maxime locum obtinet ubi de præpositis judicarent subditi: ut quid ergo in tam gravi negotio, episcopos à suo munere et officio deficere, arbitrarentur ac decernerent populi? 4° Propter primatum, habendus est, et jure quidem divino, catholicæ communionis centrum Romanus pontifex: dogma istud illi non inficiantur, quos hic impugnamus: Romanam ad sedem necesse est, ut latius exponetur, confluere omnes Ecclesias: ad eandem ex omnibus orbis partibus referuntur perpetuâ traditione, spectantia divinam ad fidem communemque disciplinam negotia: « In fidei quæstionibus, præcipuas summi pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas ecclesias pertinere, » profitentur præsules Gallicani, ipsâmet declaratione ann. 1682. Talibus in causis vim legis obtinere judicia illius, pro certissimo tenendum est, quamdiù Ecclesiæ universalis auctoritate emendata aut rescissa non fuerint: ideòque si fortè, quod absit, decretum à summo pontifice emitteretur sanæ dissentaneum doctrinæ, reclamaret utique inaccessa errori, aut iniquæ assationi Ecclesia, providente Deo, ad avertendam periclitantis ruinam aut labem fidei: ergo non patitur Ecclesiæ constitutio, ut apostolicæ doctrinæ adversetur decretum prolatum à Romano pontifice, ab episcoporum parte approbatum, cæteris obmutes-

centibus: eòque advocandum est probatissimum illud Bossuetii pronuntiatum: « Quocumque modo fiat, ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est: neque fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. » Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 3, cap. 2.

5° Factis authenticis quibus declaratur Ecclesiæ sensus, ostenditur, eorum qui taceant episcoporum silentio, approbata censi jure ac meritò, judicia quæ ab aliis cum Romano pontifice consentientibus episcopis expressè confirmatur: in exemplum afferri potest celeberrima quæ prodiit adversus Pelagianam hæresim definitio, sub pontificatu Innocentii I: « Jam de hac causâ, inquit S. Augustinus, duo concilia (nempe Milevitanum et Carthaginense) missa sunt ad sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: utinam aliquando finiatur error! » Serm. 131, aliàs 2, de Verbis Apostoli. Arbitratur ergo S. Augustinus, et securè pronuntiat, irreformabilem habendam esse latam ab Africanis episcopis contra Pelagianismum sententiam dogmaticam, à summo pontifice confirmatam, cæteris per orbem non reclamantibus Ecclesiæ præsulibus. Quin et istam Pelagianæ hæresis condemnationem ita commemorat ipsemet Quenellus, ut episcoporum silentio vim illam attribuat, quam propugnandam suscepimus: hæc ejus verba ponderentur: « Le reste des Eglises du monde s'étant contenté de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois, et d'attendre ce que le Saint-Siège jugerait de leur différend, leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel, joint au jugement du Saint-Siège, forme une décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. » Tradition de l'Eglise Romaine, tom. 3, p. 330. Fatentur ultrò illi, quos adversantes nobis dolemus, innixum esse auctoritate cui reluctari nefas, tum judicium quo profligata est hæresis Molinosi, tum etiam decretum quo proscriptus est error illustrissimi de Fenelon: quorum tamen judiciorum vacillaret imò et corrueret auctoritas, nisi episcoporum silentio adscribenda sit vis illa quam asserimus, significandæ eorundem approbationis. Idem statuendum de judiciis quibus ab Innocentio XI et Alexandro VII multæ proscriptæ sunt laxioris ethicæ propositiones.

6° Propositæ à Romanâ sede fidelibus dogmaticæ definitioni, episcoporum pars consensu

expresso adhæreat, cæteris eo numero tacentibus qui referre censeatur ordinem episcopalem, quid obstat quominus irreformabile habeatur illud decretum? Accommodatum est ad captum populorum positum illud in silentio episcoporum approbationis genus: non eruditione, non sagaci ingenio opus est ut divulgata constitutione pontificiâ dignoscatur utrûm obsistat necne episcopalis ordo: nec ferè diuturniori opus est temporis intervallo ad tacitum, quàm ad expressum comperendum consensum: quòd autem tum consentire pontifici de quo agitur decreto consentire censeantur episcopi dùm silent, id probè ac facilè intelligere possunt ipsimet illitterati, cùm animis omnium insideat, aut spontè illabatur axioma illud Felicis III, axioma, *error cui non resistitur* (ab illis præsertim quibus conceditum est fidei depositum) *approbatur*. De illo effato præstat audire quid tradiderit illustriss. Bossuetius: « Quod inquit, à Felice III, in causâ fidei primò pronuntiatur, deinde in iisdem causis ab ejus successoribus, et ab omnibus doctoribus magno consensu frequentatum est. » Defens. declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 1, cap. 1. Eundem in sensum dictum est à Petro Aurelio (Abbate Sancyrano): « Consentiant, dùm publicè laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt qui debent, et qui ad hoc potissimum in Ecclesiæ tribunalibus collocati sunt: ergo cùm quiescunt probant, cùm patiuntur decernunt, cùm tacent clamant. » Idem quibusdam interpositis, adjicit: « Hæresum plerarumque damnationes non semper expressæ et præscriptæ Ecclesiæ totius consensione firmatas atque auctoritate fuisse ostendimus. » Effluentibus igitur nonnullis hanc esse mentem cleri Gallicani, ad conciliandum apostolicis constitutionibus absolutum obsequium, expressa requiratur corporis episcoporum approbatio, haud mirum est propulsatam esse ab undecim partim archiepiscopis, partim episcopis, et cardinali Noalio calumniam istam, nomine generalium cleri comitiorum anni 1705, ab iisdemque declaratum, « nullam ex conditionibus necessariis ad obligandam totam Ecclesiam deesse constitutionibus adversus Jansenium, Baium et Molinosum latis. »

REFELLUNTUR OBJECTA. — Objicies 1°: Quamvis à summo pontifice fidelibus proposita esset heterodoxa quædam doctrina, ejusque decreto palam adhæresceret pars non exigua episcoporum, aliis præter paucos, tacentibus, non idcirco jaceret atque intabesceret veritas: hæc

enim paucorum illorum reclamatione et constantiâ sustentari posset, atque in tuto collocari: invictâ eorum fortitudine, et invictis quæ congererent auctoritatis rationumque momentis, contineretur intra fidei limites populus christianus, temperaretque saltem ab interno et absoluto obsequio, donec offusæ pastorum mentibus tenebræ fugarentur, irradiante, præjudiciis antea et cupiditatibus obrutâ veritate.

Resp.: Ecclesiæ pastorum consensionem et unioni alligatam voluit Christus infallibilitatem: hanc autem consensionem si avertere aut dirimere censeatur paucorum dissidentium resistantia, ergo pendebit donum illud inerrantiæ à paucorum consensu vel dissensu, quos errori esse obnoxios nemo unquam ausus est inficiari: ergo quidquid agendum decernant, aut credendum definiant partim expressè, partim tacitè, consentientes capiti suo episcopi talia nuntabunt decreta, modò pugnaciter quidam eavellicare nitantur, se ipsos quidam amantes, elati, superbi, de quibus dixit Apostolus: *Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes*, 2ad Tim. c. 3. Pelagianæ hæresi deditos esse noverat S. Augustinus 17 episcopos, nec minùs fidenter, post confirmata Romæ duo Africana concilia, quibus assentiebant silentio suo, dispersi per orbem episcopi, scribebat: *Causa finita est*, nec ullam aliam profitebatur offerri Pelagianis salutis viam, nisi ut competenti parerent et ineluctabili judicio. Auctoritate judicari et componi exortas de fide controversias, cùm Christo Domino placuerit, ut invictè demonstratum est, cæcutiat necesse est, qui non perpexerit, episcoporum potius multitudini summo adunatæ pontifici, quàm paucis discolis, quos auctoritate evidenter superat, obsequendum esse et adhærendum?

Objic. 2°: Esto factis enuntiari possit tacitus episcoporum consensus, ut puta, si dogmaticum cui assentiantur judicium, publicis admisceatur institutionibus; si pœnas luant qui vel illud redarguere, vel saltem debitum eidem obsequium denegare audeant, at silentium per se solum, non exhibet certam sinceræ assensionis notam: tacendi enim plures obversari possunt causæ, etiamsi decretum aliquod circumferatur à Romanâ prolato sede, quod ab evangelicâ veritate abludat: tacere enim possunt episcopi œconomiae causâ, ne periculose diversis innotescant regionibus, ignota illis feliciter errorum quæ damnata sint signimenta; tacere possunt præ metu à tribunalibus inquisitionis incusso; tacere possunt ex

assentatione et augendæ studio fortunæ; vel etiam quia nonnullis commoveantur dubiis quæ suam antequàm aperiant mentem, excutere maturius voluerint: silentium quoque inducere potest præjudicata pontificiæ infallibilitatis opinio. Quid igitur certi erui possit oblati tot causis tacendi à vero consensu disjunctis?

Resp.: Pluribus ostensum est argumentis nullâ unquàm de causâ posse contingere, ut imminente proximo apostolicæ fidei periculo, et vocatâ in illius abjiciendæ discrimen societate fidelium, ordo episcopalis non occurrat errori; tale autem periculum, tale discrimen manifestè immineret tacentibus tunc episcopis: ergo neque œconomix obtentu, neque cupiditatis illecebrâ aut ambitionis impulsu, aut ullo adversi casûs timore, nec ipsâ pontificiæ infallibilitatis opinione fieri potest ut periclitanti et laboranti desint aliquando fidei: tum enim promissionibus suis deesset ipse Christus, qui non *conditionatè*, sed *absolutè* pollicitus est nunquàm eventurum, ut contra Ecclesiam prævaleat error, et sic abruptatur apostolicæ fidei professio. Sicut nullâ unquàm ratione ad profitendum errorem inflecti potest, Romano præsertim conjunctum pontifici, corpus pastorale, ita nec à veritatis in periculum adductæ præsidio et defensione advocari: ut enim si doceatur error, ita si deseratur veritas, perinde dispereat necesse est fidei depositum, pariterque infringantur oracula quæ *absque restrictione* temporis aut impedimenti spondent Ecclesiæ invictam perpetuamque tutelam et securitatem: quis autem futurum negaverit ut impenderet gravissimum et Ecclesiæ damnum, et divinæ revelationis thesauro dispendium, si quando episcoporum alii cum suo capite errori expressè assentirent, et interpositâ auctoritate suâ velificarentur; aliis quasi lethali detinerentur veterno, veritatem funesto prementibus silentio? Varias effingere si liceret excusationes quibus à reclamando dimoverentur, ingruente fidei periculo episcopi, tum sanæ osores doctrinæ, alii alias comminiscerentur ad excutiendum palam, quod animo detrectaverint, jugum obsequii; nec ulla ferè de Religione controversia posset componi dispersæ auctoritate Ecclesiæ. Quod postulatur in objectione, ut factis declaretur episcoporum illorum consensus qui Romani pontificis decretum aliquod *solemniter* non acceptaverint, abundè jam probatum est, ipsorum consensum vel solo posse sufficienter innotescere silen-

tio: accedit etiam, quòd eorumdem multi prudenter vereantur, ne *solemni* acceptatione notos facerent quibusdam in regionibus errores, quos ibi satius sit penitus ignorari.

Objicies 3°: Juris ipsius adversatur principiis vis illa quæ silentio quandoque adscribitur significandi consensus et suffragii: en juris probata regula: « Is qui tacet non fateatur, sed nec utique negare videtur. » Graves à clero Gallicano inustæ sunt notæ duabus propositionibus, quæ in causis ad Religionem pertinentibus, vim prædictam declarandæ approbationis tribuunt episcoporum silentio. Propositio 150, inter damnatas à nostris præsulibus anno 1700, hæc est: « Opinio debet censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à sede Apostolicâ, tanquàm improbabilem. » Propositio 121: « Non sunt scandalosæ aut erroneæ propositiones, quas Ecclesia non corrigit. » A clero Gallicano sic duo illa perstringuntur placita: « Hæ propositiones quatenus silentium et tolerantiam, pro Ecclesiæ vel sedis Apostolicæ approbatione statuunt, falsæ sunt, scandalosæ, salutis animarum noxiæ; patrocinantes pessimis opinionibus, quæ identidem obtruduntur, atque ad evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, viam parant. » Ergo approbationis loco haberi non posset episcoporum silentium, emergentibus de doctrinâ controversiis, quin et salutî animarum et veritatis incolumitati, exitiosa ut plurimum procrearentur inde pericula.

Resp.: Juris inter principia, ut legere est: *Is qui tacet non fatetur*, ita statuitur ex adverso: *Qui tacet consentire videtur*. Specie tenus, non reipsâ inter se repugnant duæ istæ juris regulæ: optimè cohærent, modò ut par est, de diversis intelligantur rerum adjunctis, seu diversâ ratione: *Qui tacet non fatetur*: quandò ut loquatur, nec impellitur officio, nec aliunde suâ referre meritò judicaverit: at *qui tacet consentire videtur*, quando ut reclamet, postulat vel injunctum illi munus, ac rei ipsius approbandæ vel improbandæ natura. Duabus in propositionibus, censurâ cleri Gallicani profligatis, agebatur de libro junioris seu moderni auctoris, cujus doctrinam enuntiabant tamdiù esse probabilem, quamdiù non constaret, eam esse rejectam à sede Apostolicâ, tanquàm improbabilem: id patet ex propositionis inter damnatas vigesimæ expressis verbis: « Si liber sit alicujus junioris ac moderni, debet opinio censeri probabilis dum

« non constet rejectam esse à sede Apostolicâ
 « tanquàm improbabilem. » Ex eo quòd non
 teneatur Ecclesia, ut reipsà non tenetur, ullâ
 necessitate decernendi, de junioris ac mo-
 derni auctoris alicujus opinionibus, vel qui-
 busdam quæstionibus inter theologos contro-
 versis, quæ publicum scandalum et periculum
 fidei proximum non pariant, an indè conse-
 quitur, officio reclamandi non fore obstrictos
 episcopos, si ab Apostolicâ sede prolatum om-
 nibusque propositum Ecclesiis decretum, re-
 gulis fidei repugnaret? Nonne, ut asseruimus,
 tunc deficeret à propriâ suâ constitutione
 Ecclesia? Nonne corrueret necessarium ipsi
 docendi ministerium, atque frustraretur, in
 quam totum illud incumbit Christi Domini
 promissio? Idem statuendum, si particularibus
 à synodis condita quæ ad fidem, moresve
 pertineant decreta, Romani confirmantur
 auctoritate pontificis, episcoporumque alii
 expressum exhibeant consensum, aliis non
 reclamantibus : hujusce assertionis insignia
 subministrant argumenta, tum Africanæ duæ
 synodi quibus proscriptus est Pelagianismus,
 à sancto Augustino commemoratæ, tum
 Arausicanum concilium secundum : synodo-
 rum illarum exemplo manifestè perspectum
 est quid valeat tacitus ex silentio episcoporum
 illatus consensus.

Appendix,

DE PROVINCIALIBUS AD COMPONENTAS DE FIDE AC MORIBUS CONTROVERSIAS, SYNODIS.

Opportunas atque peritiles pertractandis
 ejusmodi causis provinciales synodos, ultrò
 confitemur, optandumque ut ad instaurandam
 efficacius disciplinam ecclesiasticam, promo-
 vendumque defendendæ fidei studium, fre-
 quentiùs illæ haberentur : at non posse aliter
 exeri dispersæ infallibilitatem Ecclesiæ, quàm
 celebrandis per orbem catholicum provinciali-
 bus conciliis, id tandem anxiâ mente excogi-
 tatum fuit, ut immota eludantur decreta, qui-
 bus error omnem in partem versatilis obruitur.

Multis refelli possunt talis commenti aucto-
 res ac patroni : 1° constanter insistendum
 tutâ in arce jam assignatâ : absolutis nempe et
 omni restrictione vacuis Christi promissioni-
 bus, munitur ac vallatur Ecclesia : iudiciis
 illius ita est obsequendum, ut si quæ conditio
 in eis desiderari videatur, eam conditionem
 tum credatur non fuisse necessariam, ideòque
 potuisse prætermitti, absque ullo promissæ
 infallibilitatis detrimento. 2° Demonstratum

est positam esse in episcoporum consensione
 et cum suo capite, Romano pontifice conjunc-
 tione, illam quæ probata sit omnibus Catholi-
 cis, vim et efficaciam dogmatici decreti : in-
 victa est, quocumque modo exeratur, illa con-
 sensio et conjunctio : id multifariè inculcatum
 commendatumque est ab illustriss. Bossuetio ,
 « semel, inquit, constituto hoc certo dogmate,
 « vim illam ineluctabilem unitate et con-
 « sensione constare, id quoque valere, quocum-
 « que modo se illa consensio declaraverit, sive
 « concilia congregentur, sive non congregen-
 « tur. » Defens. declar. Cleri Gallicani, parte
 secundâ, lib. 14, cap. 1. 3° Damnata cùm
 fuisset Pelagiana hæresis, nullo extra Africam
 habito concilio, ita conquerebantur teste
 sancto Augustino Pelagiani : « Simplicibus
 « episcopis sine congregatione synodi in locis
 « suis sedentibus extorta subscriptio est. »
 Quid ad hanc propulsandam querelam respon-
 det S. doctor? Summa ejus responsionis quam
 integram retulimus, hæc est, plurimas fuisse
 absque synodis proscriptas, compressasque
 hæreses. Hoc idem testantur annales Eccle-
 siæ : « Sexcentæ quippe hæreses ante Nicæ-
 « nam synodum, ut refert doctissimus Tho-
 « massinus, exortæ oppressæque sunt, aut
 « particularibus synodis, aut solâ Ecclesiarum
 « sine synodis consensione. » Tum pergit :
 « Consule Eusebium, lib. 3, cap. 26, 27, 28,
 « 29; Menandrum, Ebionem cum gregalibus
 « suis perspicies proscriptos, citra synodos,
 « solâ apostolicæ fidei in Ecclesiis conscien-
 « tiâ : et lib. 4, adversus Saturnini et Basilidis
 « aliorumque in dies pullulantium impietatem,
 « nullæ coalescunt synodi; sed Ecclesiæ per
 « universum orbem, instar clarissimorum side-
 « rum fulgent, et viget in omne genus homi-
 « num fides Christi. » Neque solùm historica
 Thomassinus indicat monumenta, quæ proptitis
 absque synodis hæreses fuisse quàm multas
 testificantur, quibus rationibus potuerint ita
 condemnari, disertè subjicit : « Universum
 « enim, inquit, ex Scripturarum Patrumque
 « concentu liquidissimum est Ecclesiæ ipsi
 « desponsatam, oppignoratamque esse à Christo
 « fidei veritatem inconcussam, sive illa in sy-
 « nodos confluat, sive per epistolas consultet,
 « sive silentio antiquitatis et traditionis reten-
 « tissimo novitates diluat; nec enim ante sy-
 « nodos errat Ecclesia, et in synodis canit pa-
 « linodiam : neque si prohibeantur synodi
 « hostili vi aliquâ, in errorem unquàm dilabe-
 « tur columna veritatis : nec synodus tantum,

« sed Ecclesia ipsa ante synodos et sine syno-
 « dis, in nomine Christi congregata est (prop-
 « ter unitatem et consensionem), et in medio
 « sui habet Christum, et Spiritus sancti ora-
 « culum. » Thomass. dissert. quartâ de Conci-
 liis. 4° Rariores et penè nulli, nisi provento
 secundo seculo coacti memorantur episcopo-
 rum conventus: nec ulla in historicis appel-
 latur synodus, quæ habitas in causâ Monta-
 nistarum ann. circiter 18 synodos præcesserit.
 Vide Thomassinum citato loco, et Tillemon-
 dum, tom. 2 Hist. Eccles., pag. 460. A Nicæ-
 no primùm concilio, deinde ab Antiocheno et
 Africanis præscriptum est, ut unoquoque anno
 bis haberentur synodi provinciales: quantum
 sapienti illi præscripto derogatum sit; quàm
 penè exoleverit synodorum illarum celebratio;
 quot illi passim apponantur impedimenta, et
 quo infelici exitu, nimium constat: at inde
 colligitur quàm deplorata foret Ecclesiæ uni-
 versalis, fluxisque imposita fundamentis ipsius
 inerrantia, si exercere illam non valeret, nisi
 haberentur synodi variis in orbis catholici
 provinciis. 5° Quæcumque attulimus argu-
 menta quibus ostendatur qualem vim obtinere
 possit tacitus episcoporum consensus, eisdem
 quoque evincitur, ad irreformabilem Ecclesiæ
 judiciorum auctoritatem, non semper requiri
 provinciales, sicut nec generales synodos,
 quamvis, ut liquet, istis illæ multò exüterint
 frequentiores.

Objicies: Arduæ non rarò exsurgunt con-
 troversiae, quarum perspicua et à præjudicatis
 expedita opinionibus definitio comparari non
 possit, nisi congregiantur episcopi, et quæ
 custodienda susceperunt sanæ doctrinæ prom-
 ptuaria, sedulò sollicitent, si minùs generale
 in concilio, provinciales saltem in synodos
 coacti: id genus deliberationum postulat ratio
 disceptandarum litium; hinc in concilio gene-
 rali quinto hæc leguntur: « Certò constituto
 « quod in omnibus disceptationibus, cum pro-
 « ponuntur quæ ex utrâque parte discutienda
 « sunt, veritatis lumen tenebras expellit men-
 « dacii: nec enim potest in communibus de
 « fide disceptationibus aliter veritas manife-
 « stari, cum unusquisque proximi adjutorio
 « indiget. »

Resp.: Similem prorsus objectionem multis
 confutavimus argumentis, negandâ et refel-
 lendâ concilii generalis confictâ necessitate
 ad dirimendas difficiles quascumque explicatu
 et solutu de Religione controversias:horta-
 mur, ut hæc, si vacat, attentè relegantur:

unum duntaxat et alterum tantummodò adji-
 ciemus: habitâ ratione jactati ab adversariis
 placiti, vacillabit, nec certam faciet fidem de-
 cretorum quæ à sede Apostolicâ dispersam ad
 Ecclesiam derivata sint, auctoritas, nisi majori
 saltem in parte provinciarum orbis catholici,
 celebrentur concilia: ergo nutabunt sedis
 Apostolicæ de quinque famosis propositionibus
 decreta, quibus absque synodis provincialibus
 consenserunt tot disseminati per orbem epi-
 scopi: ergo ab Ecclesiæ judiciis eximenda erit
 definitio, quâ proscriptæ sunt extractæ proposi-
 tiones ex libro cui titulus: *Maximes des Saints*:
 ad hanc enim suscipiendam et comprobendam,
 nullæ extra Galliam habitæ sunt provinciales
 synodi. Quod verò attinet ad synodi quintæ
 generalis citatam declarationem, loquebantur
 illius concilii Patres de quatuor prioribus con-
 ciliis œcumenicis, de quibus ante objectata
 verba dixerant: « Sancti Patres qui per tem-
 « pora in sanctis quatuor conciliis convene-
 « runt, antiquis exemplis utentes, communiter
 « de exortis hæresibus et constitutionibus
 « disposuerunt. » Porro quatuor in illis con-
 ciliis agebatur de dogmatibus apud omnes
 Catholicos receptis et publicâ fidei professione
 consecratis: nimirum de Verbi et Spiritus
 sancti divinitate, de personæ in Christo uni-
 tate, de duabus in eodem distinctis naturis:
 quæ doctrinæ christianæ fundamenta constanti
 traditione haberentur. Talibus igitur exemplis,
 si valeret objectio, probatum esset non posse
 ullam absque synodis, quantumcumque aper-
 tam, et catholicâ fidei professione jam perpe-
 tuò consignatam doctrinam dijudicari. Quod
 penitus absonum.

CAPUT V.

UTRUM ET QUOMODO EX CONSUETUDINE ET TRADI-
 TIONE PRACTICA CERTO COLLIGI POSSIT QUÆ SIT
 ECCLESIAE, TENENDA DOCTRINA.

Hæc in tractandâ quæstione, tria præstare
 constitutum nobis est, quorum vel solâ expo-
 sitione innotescet maxima utilitas: 1° quædam
 præmittimus adnotanda, certaque principia,
 ex quibus tota vis pendet et intelligentia pro-
 positæ disceptationis: 2° ponendis ex princi-
 piis derivabitur, suisque auctoritatis rationis-
 que momentis muniatur fundamentalis assertio:
 3° necessariis inde consecutionibus astruentur,
 seu confirmabuntur, doctrinæ quædam capita,
 quorum nonnulla quibusdam, catholicæ licet
 addictis communioni, parùm firma immeritò
 videantur,

Adnotanda et principia quæ ad explanandum controversiæ statum, assertionisque jacienda fundamenta pertineant.

Aliæ sunt consuetudines, seu traditiones practicæ, quæ licet utiles meritò habeantur, et cum pietate congruant, simplicis tamen *convenientiæ* limitibus continentur : ideò mutari vel aboleri, aliisque possunt utilitate et opportunitate, aut æqualibus aut præstantioribus compensari : apta hujusmodi plura suppetunt exempla in tractatu de Perpetuitate fidei, tom. 1, lib. 10, cap. 7. Sic prioribus Ecclesiæ seculis, in conspectu omnium non proponebatur augustissimum Eucharistiæ sacramentum : illius postea palam oculis subji- ciendi inolevit mos et inveteravit : manibus olim illud sacram ad mensam excipiebant fideles, nudis quidem viri, obtectis velo, feminæ : nunc laicis ne tam venerandum sacramentum contrectent manu, interdictum est : idem sub utrâque specie sumere solebant : statutum est deinde sacro ut in convivio, unâ reficerentur sub specie : laudabiles in semetipsis habentur sub diversâ ratione, rectisque consonantes institutis, diversæ illæ consuetudines, seu traditiones practicæ, quibus alias, si opus foret, in promptu est annumerari : divino licet jure non sint præstitutæ, quamdiù tamen vigent, illis est obtemperandum. Verùm aliæ sunt consuetudines, quæ cum sint necessariae divi- namque ad institutionem referendæ, neque repudiari possunt, neque contrariam in par- tem inflecti : tales sunt quæ cum dogmate ita sunt devinctæ, ut ab illo divelli nequeant : hoc in genere consuetudinem seu præticarum traditionum, versatur proposita questio : huc spectat consuetudo administrandi infantibus baptismi, abstinendi ab iterando, quamvis ab hæreticis collatum fuerit, regenerationis illo sacramento, etc.

Jam quædam hic spontè occurrunt habenda semper ob oculos principia : primum : « Quæ « sunt contra fidem aut bonos mores, Ecclesia « nec facit, nec tacet, nec approbat : » ex sanctitate, et infallibilitate Ecclesiæ, commis- sâque illi divinitus custodiâ sacri evangelicæ doctrinæ depositi, consequitur necessariò ve- rissimum illud effatum S. Augustini. Secun- dum suppeditat idem S. doctor arctissimè cum priori conjunctum, scilicet : « Quod universa « frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit « disputare, insolentissimæ insanix est. » Quis nisi projectâ correptus temeritate audeat, de

auctoritate, sapientiâ, aut veritatis studio con- tendere cum ipsâmet universali Ecclesiâ? Ter- tium : Regente Spiritu sancto fieri nunquàm potest, ut disseminatæ catholicum per orbem Ecclesiæ consentiant in consuetudinem con- sectandam, quæ erroneâ inficiatur doctrinâ : eò sanè revocari potest usurpatum istud à Tertulliano præscriptionis caput : eequid veri- simile est ut « tot ac tantæ Ecclesiæ in unam « fidem erraverint? » de Præscript. capite 28. Quartum : « Temporis quodlibet spatium « afficit Ecclesiæ indefectibilitas, et eidem con- « cessum inerrantiæ donum : » ad singulas durationis illius partes referuntur celeberrimæ, quibus ipsa tota innititur, Christi Domini promissiones : hinc statim atque compertum est, aliquam approbari ab Ecclesiâ consuetu- dinem, cum dogmate indivulsè conjunctam, discussione jam opus non est : hoc ipso enim indubitanter innotescit, consuetudinem illam nunquàm potuisse ab Ecclesiâ reprobari, eam- demque ab Apostolis et ab ipso Spiritu dedu- ctam, qui veritatem omnem doceat.

His prælibatis adnotationibus et principiis, ultrò consequitur generalis hæc propositio : *Ex consuetudine seu traditione practicâ, notoriâ, firmiter et apertè cum dogmate connexâ, quam universa moraliter Ecclesia censeatur approbare, certò colligitur tenenda doctrina.* Probatur ex primo principio : *Ecclesia, ut dictum est, quæ sunt contra fidem aut bonos mores, nec tacet, nec facit, nec approbat.* Quò recideret illud nullâ unquàm delendum oblivione pronuntiatum, si posset Ecclesia præceptione aut suffragio, fovere, obfirmare, ac veluti consecrare, erro- neâ infestam doctrinâ consuetudinem? Vel enim cognoscere non posset, consuetudinis illius necessariam cum errore connexionem, vel minimè laboraret de vindicandâ et servandâ doctrinæ aut morum integritate : hoc utrum- que quantum ab Ecclesiæ constitutione et proprietatibus abhorreat, nemo diffitebitur, qui jam illi inimicitias non indixerit. Ex se- cundo principio : *Quod universa frequentat Ec- clesia, quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insanix est.* Fac autem pro concessio haberi, posse Ecclesiam id amplecti ac promo- vere consuetudinum genus, quod perniciosi erroris veneno fidelium mentes inficiat, num- quid illi insanix forent arguendi, qui tum du- bitarent saltem, utrùm incunctanter susci- pienda et firmiter retinenda foret omnis agendi ratio, quam ipsa frequentaret Ecclesia? Ex tertio principio : *Verisimile non est unam ut in*

doctrinam verbo Dei adversantem conspirent diversæ per orbem Ecclesiæ : hoc enim tum à diversâ hominum indole, et sentiendi ratione, tum maximè à promisso Ecclesiæ Spiritûs sancti præsidio alienum est : ergo invalescere non potest in diversis illis Ecclesiis conjuncta cum erroneo dogmate consuetudo ; ergo nec universali in Ecclesiâ, cum eisdem ut ex partibus evidenter coalescat : « Tot et tantæ Ecclesiæ, aiebat Tertullianus, una est illa, ab Apostolis prima ex quâ omnes : » hinc idem Tertullianus ad Ecclesiarum consensionem provocabat, illarum præsertim quæ matrices vocabantur : sicque statuebat « omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam. » Lib. de Præscript. cap. 10. Eandem præscriptionis viam ineundam duxerunt SS. Irenæus, Augustinus, etc. Ex quarto principio : *Ad ætatem omnem Ecclesiæ referenda est ipsius indefectibilitas et inerrantia.* Illud cum ad ejus constitutionem, ut probatum est, pertineat, nullo potest temporis intervallo dissipari, aut intercidere : eandem obtinet ac semper obtinuit auctoritatem ac infallibilitatem episcopalis ordo, quam sibi ut pastores Ecclesiæ vindicârunt Apostoli : atqui orthodoxus nemo futurum fuisse putaverit, ut approbarent consuetudinem Apostoli, quæ revelatæ doctrinæ repugnaret : tali ergo consuetudini nunquam potest Ecclesia suffragari. De consuetudinum quarumdam robore consulatur S. Augustinus, lib. 1 de Baptismo contra Donatistas, cap. 1 ; Enchiridii ad Laurentium cap. 109 ; de Peccato originali contra Pelagium et Cœlestium lib. 2, cap. 40 ; de Nuptiis et Concupiscentiâ ad Valerianum lib. 1, cap. 20 ; lib. contra Cresconium cap. 33.

Hactenus ostendimus tenendam esse consuetudinem à dogmate indivulsam, cui indulgere et assentiri meritò censeatur Ecclesia : verum ad hanc dignoscendam Ecclesiæ approbationem hæc plurimum adjuvant : si nempe vituperatione digni vulgò habeantur, qui inductam consuetudinem insectari et lacessere audeant : si offensionem fidelium incurrant, qui ab eâ resilire non vereantur : si tanquam agendi certa fixaque regula proponi soleat in Ecclesiæ regimine : talibus indiciis, ipsaque naturâ, progressu ac robore consuetudinis arduum non est, quid Ecclesia sentiat, quid præcipiat, discernere et assequi.

Exponuntur probatæ assertionis quædam speciatim consecraria.

Extra limites instituti excurrere si fortè videamur, dum sigillatim excutiemus quæ illis objectantur consecrariis, attendatur haud aliter posse illa opportuniùs vindicari, quàm si cum prædictis immotisque principiis accuratè conferantur.

CONSECRARIUM PRIMUM. — *Rebaptizantibus meritò S. Stephanus contrariam opposuit consuetudinem, tanquam regulam quam sequi constanter oporteat.*

Prob. : De sacramento agebatur ad comparandam salutem prorsus necessario : frequentissimè occurrebant qui baptizati apud hæreticos discederent ab eorum societate, catholicæ appetentes communionem Ecclesiæ : nôsse magni intererat, imò et semper oportuit, utrùm valeret indelebilemque imprimeret characterem, collatus ab hæreticæ societatis ministro baptismus. Ergo nec Apostolos neque ordinem episcopalem latere unquam potuit, utrùm ab iterando hujusmodi baptismo, modò debitâ materiâ legitimâque formâ fuerit administratum, abstinendum sit : prohibenti itaque illius iterationem consuetudini, de quâ ante Agrippinum, unum ex prædecessoribus S. Cypriani, nulla invenitur dissensio, adhærebat universalis Ecclesia, nec tacere aut dissimulare potuisset, si talis consuetudo apostolicæ refragaretur traditioni. Hinc tantoperè vim illius inconcussamque auctoritatem commendat S. Augustinus. « Nondum erat, inquit, diligenter illa baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est : sanare quod vulnertum est, non curare quod sanum est : quam consuetudinem credo ex apostolicâ traditione venientem, sicut multa quæ non inveniuntur in litteris eorum, neque in conciliis posteriorum, et tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita et commendata creduntur. » Lib. 2 de Baptismo contra Donatistas, cap. 7. Alia similia excerptare facile est ex diversis S. Augustini elucubratissimis contra Donatistas operibus.

Dices : Tali consuetudine si omnes obligentur, quâ ratione S. Cypriano religiosus totâ in Ecclesiâ cultus impenditur ? — Resp. : Hæc

de quæstione recurrunt quæ supra adhibuimus solvendis argutiis quibus impugnatur dispersæ infallibilitas Ecclesiæ : adjiciemus nonnulla diluendæ objectioni etiam propiora. Immunem fuisse tum ab hæresis, tum à schismatis labe S. Cyprianum ambigi non potest. Consuetudinis quæ ipsi opponebatur, vim, originem ac per orbem catholicum propagationem, satis competentam non habuit : nec ullo Ecclesiæ decreto dogmatico declaratus fuerat valor administrati ab hæreticis baptismi ; quantum autem à schismate abhorreret S. Cyprianus, patefaciunt tum liber quem de Unitate Ecclesiæ exaravit, tum epistolæ ipsæ quibus sententiam suam quàm acerrimè defendit totaque ejus agendi ratio, ut revincendis qui auctoritate illius S. Martyris tueri se conabantur, Donatistis, demonstrabat S. Augustinus. Gravem nihilominus mortalemque incurrisset culpam contemnendâ et reprobandâ gravis profectò momenti consuetudine, quam ipsis objiciebat S. Stephanus, nisi bona quædam ipsi opitularetur fides, quæ ex ardenti quem præ se ferebat veritatis et unitatis amore, colligitur. Lethalem quidem incurrisset culpam, cujus naturam redarguendo erroris Rebaptizantium auctore sic expressit Vincentius Lirinensis Commonit. c. 9 : « Agrippinus Carthaginensis episcopus, primus omnium mortalium, contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra consensum omnium sacerdotum, contra mores ac instituta majorum, rebaptizando censebat. Quæ præsumptio tantum mali inexit, ut non solum hæreticis omnibus formam sacrilegii, sed etiam quibusdam Catholicis occasionem præbuerit erroris. » Specie fallentibus rationum momentis detentus abstractusque S. Cyprianus, non satis attendit ad præjudicatam quam induerat opinionis indolem pravaque consecraria : quid mirandum magis videatur, consuetudinis quâ urgebatur vim ac proprietates, non ut par est, habuisse perspectas S. Cyprianum, quàm ipsum arbitratum esse, non valere ministratum ab hæreticis baptismum, quia Spiritu sancto carerent, cum tamen collati à peccatoribus catholicâ in Ecclesiâ baptismi valorem agnosceret ? quâ igitur consequentiâ sibi persuadere potuit iterandum esse hæreticorum baptismum ? « Quod non rectè fieri, » inquit S. Augustinus, tanto viro nimirum propterea Dominus non aperuit, ut ejus pia et humilitas et charitas in custodiendâ Ecclesiæ pace patesceret, eaque retinendâ

et humilitate et charitate, ad martyrii coronam meruit pervenire : ut si qua in ejus lucidam mentem, ex humanâ conditione, nebula irrepserat, gloriosâ serenitate fulgentis sanguinis fugaretur. » Lib. 1 de Baptismo contra Donatistas, c. 18.

Instabis : Testificante S. Augustino, novèrat (Cyprianus) quantam sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia variâ disputatione ne versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium ut examinata veritas panderetur. » Ibid. lib. 3, cap. 3. Ergo quâ innitebatur S. Stephanus consuetudo, nullam illa obligandæ conscientiæ vim per se ipsam obtinebat. — Resp. : Nullam si per se attulerit obsequendi necessitatem memorata consuetudo, ut quid eam improbantis S. Cypriani apologiam tantâ curâ contexendam curavit S. Augustinus ? ut quid eamdem consuetudinem tanto studio, tanquàm saluberrimam atque fideliter retinendam defendit ? Noverat procul dubio quanti eam servari ad salutis interesset negotium : « Quid sit autem perniciosius, inquit, utrùm omninò non baptizari, an rebaptizari, judicare difficile est. » Ibid. lib. 2, cap. 14. Noverat consuetudinem hanc tenuisse ipso S. Cypriani tempore Ecclesiam : « Consuetudinis robore, inquit, tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem. » Lib. 1 contra Donatistas, c. 9. Cum igitur à gravi peccato excusatum habuit S. Cyprianum, non ipsâ consuetudinis quam vindicabat naturâ, excusationem hanc innixam esse voluit, sed aliis quæ adduximus, momentis, instruendam putavit. Quod verò ait non satis tunc pertractatam fuisse et elucidatam quæstionem de baptismo hæreticorum, id non eâ mente asseruit, ut incertam ac dubiam tum fuisse illius consuetudinis auctoritatem indicaret, sed ut innueret nondum satis fuisse expensa atque discussa consuetudinis ejusdem fundamenta, ad synodum usque plenariam, sive Arelatensem, sive Nicænam, cujus edito ac promulgato decreto, fuerunt dissipatæ, quæ Catholicorum multorum mentibus insidebant tenebræ, obfirmata, cui obstiterant, consuetudo, ejus in aperto collocata principia, et catholica cui inhærebat, veritas sic proposita, ut inter hæreticos postea deputarentur, qui professione hæresis irritari baptismum contenderent : hinc factum est quod sic enuntiat Vincentius Lirinensis : « O mira conversio ! auctores ejusdem opinionis, Catholici, consecratores, hæretici judicantur : absolvuntur

« magistri : condemnantur discipuli , » Com-
monit. 1, c. 11.

CONSECTARIUM II. — *Matrimonium à duobus contractum infidelibus dissolvitur, cum unus ex his, christianam amplexus fidem, secundas celebrat nuptias, altero vel cohabitare abnunte, vel non sine creatoris injuriâ parato commorari.*

Prob. : Manat istud consecrarium ex principiis antea positis, assignatisque conditionibus ad consuetudinem et praxim quæ doctrinæ cum ipsâ conjunctæ veritatem certò indicare valeat.

1° Publica et notoria est praxis, de quâ nunc agitur : palam est diversis temporibus alia contraxisse matrimonia conversos christianam ad fidem multos infideles, viventibus licet uxoribus, quæ cohabitationem, vel quamlibet recusarent, vel nisi Religioni bonisve moribus infensam sponderent : hæc facta testari inprimis possent addicti infidelium regionibus operarii evangelici, quibus in pertractando causarum illo genere dirigendis, opportunas præstituerunt regulas Pius V et Gregorius XIII : eandem praxim testificantur responsiones Congregationis de propagandâ fide, et Apostolicæ sedis ad postulata episcoporum et missionariorum; vide Benedicti XIV, de Synodo diocesanâ, lib. 6, c. 4 : hinc Benedictus XIV de initis ab infideli converso secundis nuptiis, asseveranter sic loquitur : « Certum est infidelium conjugium ex privilegio in fidei favorem à Christo Domino concessio, et per Apostolum Paulum, 1 ad Corinth. c. 7, promulgato dissolvi, cum conjugum alter, » etc. Exponit deinde quandam dirimatur. 2° Cum dogmate praxis commemorata arctissimè conjungitur : hæc enim si vim obtineat meritòque retinenda sit, confiteri necesse est dissolvi posse contractum in infidelitate matrimonium quamvis consummatum : quæ quidem assertio ad doctrinam evidentissimè pertinet. 3° Eadem praxis et consuetudo si veritate haud innixa foret, honestis manifestè adversaretur moribus, Religionisque christianæ sanctitati insigniter detraheret : adulterina foveret confirmaretque conjugia, dum scilicet prioris matrimonii permanente vinculo, aliud attentarent conversi ad Christianismum infideles. 4° Praxim illam et consuetudinem certò approbat ipsamet Ecclesia : in eam comprobendam consentiunt omnes illi

summi pontifices quorum hæc de re suppetunt responsa : conspirant canonistæ ac theologi, quantumcumque varias, ubi diversimodè opinari liceat, sequantur opiniones, nec ullæ repugnant in orbe catholico Ecclesiæ.

Tam latè patentem et indubitatum illum consensum, cui refragari nefas, sic referunt Bellarminus : « Conjugum infidelium solvi posse etiam quoad vinculum matrimonium, si alter conjugum convertatur, et alter nolit ei cohabitare sine injuriâ creatoris, extra controversiam est ex doctrinâ beati Pauli, si infidelis discedit, discedat, et ex doctrinâ Ecclesiæ, » de Sacramento matrimonii, cap. 12. Estius : « Quòd fideli non tantum licitum sit dimittere conjugem, cum quo sine Religionis injuriâ cohabitare nequit, verum etiam eo dimisso vivente aliud matrimonium contrahere, constans est theologorum et canonistarum doctrina, qui in eâ re secuti sunt sacros canones et totius Ecclesiæ traditionem et praxim. » In lib. 4 Sententiarum, dist. 37, p. 7. Gonetius, eâdem de assertione, « certa est, inquit, et ab omnibus theologis admittitur. » De Matrimonio, disput. 5, § 1. Alii possent ejusdem consensûs testes appellari. Cum igitur constet hanc in Ecclesiâ pervulgatam esse doctrinam, ab eâdemque, in praxi receptam et approbatam, nonne hic omninò adhiberi potest ac debet relatum supra et demonstratum illud S. Augustini effatum : « Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonos mores, nec facit, nec tacet, nec approbat ? »

Objic. 1° : Revelati alicujus dogmatis veritas extendi nequit ex consuetudine et praxi, quæ nec scripto nec tradito verbo Dei innitur, imò quæ probabilius utrique, tum ipsi juri naturali repugnare meritò videatur : talis autem est consuetudo et praxis quæ venditur ad asserendam dissolubilitatem matrimonii in infidelitate contracti.

1° Non ei aspirat verbum Dei scriptum : illis in verbis Apostoli, quæ ad hanc asserendam vulgò adducuntur : *Si infidelis discedit, discedat : non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi. Vox discedit, non perfectum, seu per vinculi conjugalis solutionem, discessum significat, sed imperfectum tantummodò, seu qui pertineat ad torum et cohabitationem, ut patet ex his quæ præmiserat Apostolus, præcipiens mulierem fidelem à viro fideli non discedere : Quòd si, inquit, discesserit, manere inemptam, aut viro suo reconciliari. Immunitas autem à servitute, quam indulget converso*

christianam ad Religionem infideli, in eo duntaxat posita est, ut ille officia conjugalia præstare non teneatur uxori adhuc infideli quæ vel omnem, vel pacificam cum eo societatem refugiat. Neque solum caret Scripturarum subsidio prædicta consuetudo et praxis, verum etiam nonnisi repugnante Scripturâ obrepere et latius radices agere potuit : quò enim spectant generalia hæc testimonia? *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, Matth. c. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam mæchatur, et qui dimissam duxerit, mæchatur*, ibid. *Mulier alligata est legi* (matrimonii jam contracti) *quanto tempore vir ejus vivit*, 1 ad Corinth. c. 7. 2º Traditio si consulatur, ostentabit quidem summos aliquot pontifices, qui jactatam consuetudinem et praxim tenendam esse judicaverint; sed quis ignoret consulentibus quandoque respondisse pontifices, quæ sibi probabiliora, licet adhuc incerta, viderentur, aliosque aliis non admodum rarò talibus in responsis adversari : sic auctoritate pontificiâ dissolvi posse matrimonium *ratum*, arbitrati sunt Martinus V et Eugenius IV (teste S. Antonino), Paulus V, Pius IV, Gregorius XIII; negaverunt autem Nicolaus I, Innocentius III et VIII, Alexander III, Paulus IV et Adrianus VI : hinc rogatus simili in matrimonio Francisci Montmoratii et Joannæ Halluinæ Pienneæ, Paulus IV convocatisque sapientissimis Cardinalibus, unâ cum archiepiscopo Consentino, et episcopo Antonioello, sic inter cætera ipsos aflatus est : « Ne, quæso, vos teneant prædecessorum meorum facta et exempla : quæ eatenus sequi volo, quatenus Scripturæ auctoritas, et theologorum rationes vos ad illud agendum adducent. » De his vide Ethicam amoris lib. 8, parte 2, de Sacramento matrimonii, cap. 23 et 24. Deinde si investiganda suscipiatur traditionis illius origo, quæ posse dirimi contractum et consummatum in infidelitate matrimonium suadere videatur, nulla ejus deprehendere est vestigia ultra ætatem Innocentii III : illa tamen, cum si vera sit, à jure divino manare debeat, aut nulla est, aut eam oportet esse perpetuam. 3º Eadem de quâ disserimus consuetudo et praxis, juri naturali, cui derogare nequeat, minimè congruit : « Cum enim, ait S. Thomas, proles sit commune bonum viri et uxoris, oportet eorum societatem perpetuò manere indivisam, secundum legis naturæ dictamen, et sic inseparabilitas matrimonii est de lege naturæ. » Naturalem hanc indissolubilitatem indicat non obscure

divina hæc sententia : *Relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne unâ*. Et verò si consummatum posset dissolvi matrimonium, quot prolis sustentationi et institutioni imminerent detrimenta ! nonne etiam incerta quandoque foret ea quæ ex priori suscepta esset matrimonio ? dignosci nimirum ipsius origo non posset, inito, ut rarò non contingeret, altero non multò post prioris consummationem, matrimonio.

Resp. : Cum certa sint quæ posuimus principia, certaque derivata inde consecutio, expugnari nequeunt, nisi certis pariter argumentis, quæ proinde rationabile omne dubium excludant, et potiori etiam jure, omnem veram probabilitatem : quapropter elevandis ac refellendis quæ objecta sunt, planè sufficeret probabilis duntaxat responsio. Jam ad singula : 1º quidquid obloquantur nonnulli, non deserenda quam sequuntur theologi et canonistæ, interpretatio verborum illorum Apostoli : *Si infidelis discedit, discedat ; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi*. Immunitas hæc à servitute intelligi non debet de separatione quoad torum duntaxat et cohabitationem : etsi enim ageretur de duobus conjugibus baptismate initiatis, sponte discedente altero et injustè aut in creatoris contumeliam alterum compellere pertinaciter adnitente, iste non teneretur tori et cohabitationis officio : ergo si liberetur hoc uno conversus infidelis, discedente, aut sine injuriâ creatoris, cohabitare nolente infideli conjuge, nullum quod atinet ad conjugalem servitutem, concessum fuerit privilegium infideli baptizato : quæ interpretatio repugnat verbis ac menti Apostoli. Præterea, ut disserit Gonet, cum locutus est S. Paulus de christianâ muliere, parante discessum à conjuge pariter christiano, subjungit præcepisse Dominum eam, *si discesserit manere inuptam, aut viro suo reconciliari*, 1 ad Corinth. cap. 7. Nihil autem simile denuntiat commemorando conjugis infidelis discessum : quin potius absolutè dicit ac indefinitè : *Si infidelis discedit, discedat ; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi*. Ibid. Propositio autem indefinita, in dogmatibus, æquivalet universali, atque idèò significat, nulli prorsus servituti, neque videlicet quoad torum et cohabitationem, neque quoad vinculum conjugale, subjectum remanere, discedente infideli, fidelem conjugem. Denique nisi contractum in infidelitate matrimonium dirimi posset, cohabitationem aut omnimo-

dam, aut à contumeliâ creatoris alienam re-nuente infideli conjuge, quomodò à servitute quam respicit Apostolus, eximeretur fidelis conjux? Quandoque enim non posset, etiam si vellet, revocare ad se discedentem, et in infidelitate pertinacem uxorem: quandoque accersere ipsam non liceret ejusque frui consortio, nempe si nollet à blasphemiiis, quibus assuefa foret, abstinere: sicque teneretur vel invitus ac immeritus, omni usu conjugii, conjugaliq; consuetudine carere: quò ergo evaderet illa quam disertis verbis declaravit Apostolus, immunitas seu libertas à servitute, quam Dominus concesserit, ne deterreantur à subeundo christianæ Religionis jugo infideles, si uno conjugum discedente, alter cogatur cœlibem vitam agere, quæ sæpius, nedùm fuerit ad eam vocatus ac propensus, ipsam polygamiam æstuante libidine hactenùs consecratus est.

2º Traditioni consonat prædicta consuetudo et praxis quæ spectat ad secundas conversi infidelis celebratas vivente altero adhuc infideli conjuge nuptias; inter cæteros Innocentius III, cap. *Quanto*, de Divortiis, postquam sic præfatus est: « Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemîâ divini numinis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, » statim subjicit: « Et in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus: *Si infidelis discedit, discedat; frater enim vel soror, non est servituti subjectus in hujusmodi.* » Neque putandum est hunc in modum, ante Innocentii III tempora non fuisse intellectum Apostoli testimonium: nam præterquam quod expositionem hanc, eiq; annexam doctrinam summus ille pontifex non protulerit tanquam infrequentem ac recens invecam, eandem fuisse à S. Ambrosio adhibitam demonstrant sancti hujus doctoris verba: « Quidam putant omne conjugium à Deo (approbante) esse, maxime quia scriptum est: *Quæ Deus conjunxit homo non separet*: ergo si omne conjugium à Deo est, omne conjugium non debet solvi. (Hoc est, omne conjugium foret indissolubile.) Et quomodò Apostolus dixit: *Quòd si infidelis discedit, discedat*, in quo et mirabiliter noluit apud Christianos causam residere divortii, et ostendit non à Deo omne conjugium: neque enim Christianæ gentilibus, Dei judicio, copulantur, cum lex prohibeat. »

(Expositio Evangelii secundum Lucam, lib. 8, cap. 2.) Ex verbis Apostoli, *si infidelis discedit, discedat*, colligit non esse indissolubile omne connubium S. Ambrosius: quæ conclusio nulla foret nisi posset contractum in infidelitate matrimonium aliquando dirimi. S. Chrysostomus: « Quid est autem, inquit, *si infidelis discedit*, aut separatur? Ut si jubet te sacrificare, aut esse sociam impietatis propter matrimonium, aut recedere, melius est ut divellatur matrimonium quam pietas. » (S. Chrysost. in Epist. ad Corinth. cap. 7.) Manifestè voluit S. Chrysostomus, verbis Apostoli significatum, eam mulierem posse quærere solutionem initi cum infideli viro, qui contenderet eam in cultum idolorum adducere matrimonii. Idem sentire Theophilactum et Oecumenium cum dixisset Estius, incunctanter subjicit: « Quibus adde Latinos, Glossographum, Lombardum, Aquinatem, Liranum, Carthusianum ac cæteros posteriores, quorum sententiam vel ipsa praxis fidelium ab Ecclesiâ probata, satis superque confirmat. » (Comment. in Epist. ad Corinth. cap. 7.) Appositè Estius animadvertendum curavit, (id quod supra ostendimus), Ecclesiæ approbatione munitam esse consuetudinem et praxim ab ipso vindicatam: quæ consuetudo et praxis cum dogmate, ut etiam adnotavimus, arctissimè conjuncta est, eademque si veritati repugnaret, perpetuis indulgeret, ac patrocineretur adulteriis: errorem igitur morumque corruptelam approbaret Ecclesiâ, quod ipsius cum immotâ sanctitate ac perpetuâ infallibilitate quomodò possit coherere et conciliari? Revocentur in mentem quatuor certissima, quæ in medium attulimus tanquam totius assertionis positæ fundamenta. Quod obicitur, respondisse aliquando quæ sibi probabiliora viderentur, licet adhuc incerta, summos pontifices, aliosque aliis nonnunquam respondendo dissentire, ut de dissolvendo pontificiâ auctoritate *rato* matrimonio, adnotatio illa infringere non potest ea quæ prompsimus argumenta, evincendæ gratiâ dissolubilitatis matrimonii in infidelitate contracti: hoc de capite controversiæ, unâ mente, uno ore consenserunt summi, quorum extant hæc de quæstione responsa, pontifices: constat quoque inter theologos et canonistas: universalisque vel tacendo decerneret Ecclesiâ.

3º Allatæ verborum Apostoli interpretationi, et adductæ traditioni non adversantur objecta ex Scripturis testimonia. Cum dixit Christus:

Quod Deus conjunxit, homo non separet, prohibuit ne propriâ hominis voluntate attentetur solutio matrimonii : dùm autem in casu memorato, vinculum rumpitur conjugale à duobus susceptum infidelibus, non humanâ sed divinâ voluntate, in gratiam Religionis rumpitur : nec eâ responsione incidimus in petitionem principii, cùm aliunde jam probatum sit, talibus in rerum adjunctis, illud posse Deo ita ordinante dissolvi, ac reipsâ proposito in casu dirimi. Cùm Salvator hominum sic statuit : *Quicumque dimiserit uxorem suam exceptâ, fornicationis causâ, facit eam mœchari, et qui dimissam duxerit, mœchatur*, præterquàm quod loquebatur de matrimonio à duobus fidelibus, duobus nempe Judæis contracto, ex illis verbis concluditur duntaxat non adulterio, multoque minùs aliis quas prætendebant, causis Pharisæi, dirimi conjugium; et casus ille plurimùm, ut patet, discrepat à solutione contracti in infidelitate matrimonii, qualem exposuimus. De muliere nuptâ cùm pronuntiat Apostolus, vivente viro eam esse alligatam legi, et addit : *Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro*, declarat quidem generatim non posse nisi mortuo viro mulierem conjugium inire cum altero : at generales illæ propositiones non omnem excludunt exceptionem ; non absolutam enuntiant universalitatem, quando idonea suppetunt restrictionis argumenta, et maximè quando ab eo ipso qui generale pronuntiatum ediderit, indicatur exceptio, qualis re ipsâ ut probatum est, commemoratur à S. Paulo Epist. 1 ad Corinth. cap. 7.

4° Non officiant quæ obtenduntur ex ipso jure naturali. Supremo enim et universali dominio Dei subjacet matrimonium, atque ex eodem pendet tum in suâ origine, tum in suâ perseverantiâ dominium illud quod sibi in se ipsos invicem transtulerint conjuges : illud ergo Deus irritum facere potest quando et quomodò voluerit, cùm hominum voluntates magis quàm ipsimet habeat in suâ potestate ; dùm autem novo fidelis conversi matrimonio abruptum prioris vinculum conjugii, non propriè, sed impropriè dispensat Deus à jure naturali : non tam legislatoris, quàm supremi Domini tunc utitur auctoritate : tùm enim subtrahit materiam obligationis, quâ obstringuntur mutuò conjuges : eâque sublata, necesse est dissolvi conjugale vinculum. Varia nimirum inter capita juris naturalis, alia sunt quorum materia dominio Dei subjecta est : sic potuit Ægyptiis vasorum proprietatem adimere

quæ ab illis mutuati fuerant Israelitæ, quos sic fecerit immunes à restituendo : *Domini est terra et plenitudo ejus*. At sunt juris naturalis alia placita quorum in materiam cadere non possit nec subtractio, nec mutatio, ideòque in illis ne quidem impropriè locus est dispensationi : sic à præcepto naturali blasphemiam vetante, dispensare nullo modo potest ipse Deus, propterea quòd nec umbræ quidem transmutationis obnoxia est summa Dei perfectio, quam lacescit blasphemia. Ex his principiis facile colligitur Deum posse matrimonii in infidelitate contracti vinculum solvere, ubi solutionem opportunam judicaverit. Nequicquam objicerentur, quæ conceptæ vel jam natæ proli, ex priori matrimonio susceptæ, oriri possent incommoda ex secundis nuptiis vivente ineundis altero conjuge adhuc infideli : non ex ipsâmet naturâ secundi hujus connubii derivantur : possuntque ut plurimùm præcaveri : nonne eadem ferè emergere potuerunt occasione libelli repudiî quem in veteri lege permiserat Deus, et quo, ut fert probatissima sententia, solvebatur vinculum conjugale?

Objicies 2° quædam SS. Ambrosii et Augustini testimonia, qui appellatam consuetudinem et praxim, si eorum temporibus vigeret, cùm ignorare non potuerint, ea scriptis ediderunt, quibus evincitur, aut eam ipsos latuisse, aut ab eisdem fuisse improbatam : interprete S. Ambrosio, « Apostolus negavit legis esse « divinæ, ut conjugium qualecumque solva-
« tur ; nec ipse præcepit, nec dedit deserenti
« auctoritatem, sed culpam abstulit destitu-
« to. » In Evangel. secundum Lucam, lib. 8, num. 8.

Idem de quo Apostolus, matrimonium, nunquàm posse viventibus adhuc viro et muliere dissolvi, tam clarè tradidit S. Augustinus, alium ut in sensum nequeant probabiliter inflecti : allato Apostoli isto testimonio : *Si quis frater uxorem habet infidelem*, etc., viri aut uxoris discessionem, etiam quando licita foret, non expedire præfatus, sic pergit : « Propter
« quodlibet tamen fornicationis genus sive
« carnis, sive spiritûs, ubi et infidelitas intelli-
« gitur, et dimisso viro non licet alteri nubere,
« et dimissâ uxore, non licet alteram ducere,
« quoniam Dominus, nullâ exceptione factâ,
« dixit : Si uxor dimiserit virum suum et alteri
« nupserit, mœchatur, et omnis qui dimittit
« uxorem suam et ducit alteram, mœchatur. »

Lib. 1 de adulterinis Conjugiis, cap. 25.

Resp. ad testimonium S. Ambrosii : Ut

ritè percipiatur, referenda sunt, quæ proximè antecedunt : post adducta hæc verba Gene-
seos : *Relinquet homo patrem et matrem, et ad-
hærebit uxori suæ, et erunt duo in carne unâ,*
hæc subjicit S. doctor : « Ostendit autem hic
« locus, quæ propter fragilitatem humanam
« scripta sunt, non à Deo scripta, id est, non
« præcepta à Deo, unde et Apostolus : *Præci-
« pio, inquit, non ego, sed Dominus, uxorem à viro
« non discedere* : et infra : *Cæteris, inquit, ego
« dico, non Dominus* : Si quis frater infidelem
« habet uxorem et relinquit eam ; itaque ubi
« est impar conjugium, lex Dei non est, et
« addidit : *Quòd si infidelis discedit, discedat* :
« idem Apostolus negavit legis esse divinæ, ut
« conjugium quaecumque solvatur, » etc. Hæc
verba si invicem conferantur, mutuam sibi
lucem afferunt, et intelligitur hoc unum vo-
luisse S. Ambrosium, nullam extare in Scri-
pturis divinam legem quæ præscripserit, ab
infideli converso novum iniri, dimissâ priori
uxore, matrimonium, nec ipsum Apostolum
separationem illam præcipere, aut directè ap-
probare, sed ipsam positis quas assignavimus,
conditionibus concedere, permittere, atque
inculpata declarare : quamvis autem de illâ
præstandâ neque Dei, neque Apostoli occurrat
sacris in litteris præceptum, nonnisi tamen
afflante Spiritu sancto ductus Apostolus, hanc
immunem à culpâ (refugiente cohabitationem
pacificam altero conjugē), pronuntiat : atque
novi quod tunc contrahitur matrimonii vincu-
lum solvit Deus, qui pro supremo suo dominio
solvere solus potest. Hæc est sincera objecti
testimonii expositio : cæterum posse aliquando
dirimi contractum in infidelitate matrimonium
affirmat expressè S. Ambrosius cujus verba
supra deprompsimus. — Resp. ad testimo-
nium S. Augustini : Illud potest intelligi de
fornicatione sive corporali, sive spirituali, quæ
contracto jam matrimonio supervenerit : nec
nostræ officit assertioni. Non hæc commentitia
est interpretatio : namque 1° apud S. Mat-
thæum vox *fornicatio* idem significat quod
adulterium, cui certè locus non est nisi jam
inito matrimonio : cùm igitur ad idem tempus
censeatur referre S. Augustinus, tum corpo-
ralem, tum spiritualemente fornicationem, ad
quam obiter infidelitatem revocat, consequens
est eum loqui de fornicatione spirituali quæ
contractum ad matrimonium accesserit. 2° In
libris de adulterino Conjugio, in hoc incumbit
S. Augustinus, ut Pollentium refellat, qui com-
miniscebatur licere quidem, quamvis non ex-

pediat, mulieri virum propter fornicationem
dimittenti, nuptias inire cum altero : hic age-
batur de fornicatione quæ contracto jam ma-
trimonio obtigerit, seu de adulterio. Ad id
autem tempus, ut observavimus, revocat etiam
S. Augustinus spiritualemente, cujus mentionem
injicit, fornicationem.

Instabis : S. Augustinus eadem de infideli-
tate loquitur, de quâ S. Paulus, præviâ igitur
matrimonio : consule lib. 4 de adulterino
Conjugio, num. 20 et 22 : attamen eodem S.
Augustino interprete, dimissi conjuges, « in
« alia conjugia cùm ceciderint viventibus eis à
« quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colli-
« gati difficillimè resolvuntur. » Adulterino
nexu si colligantur dimissi infideles qui ad al-
teras convolant nuptias, novo igitur quod con-
versus ad fidem christianam infidelis contraxe-
rit matrimonio, prius non dissolvi potuit con-
jugale vinculum.

Resp. : Non negamus in libris de adulterino
Conjugio, locutum etiam fuisse S. Augustinum
de antecedente conjugium infidelitate : quod
autem asserit, valdè timendum esse ne dimissi
conjuges infideles, adulterinis devinciuntur
nexibus, id non arguit absolutam et omnimodam
indissolubilitatem matrimonii in infideli-
tate contracti : concessa est in gratiam chris-
tianæ fidei facultas talis dissolvendi matrimo-
nii : nec potest dimissa mulier infidelis alterum
appetere conjugium, nisi alteram jam duxerit
uxorem vir ad Christum conversus et baptiza-
tus : qui verò dimittuntur infideles expectare
non solent, donec novum contraxerint matri-
monium conjuges illi à quibus dimissi fuerint,
aut quos ultrò deseruerint, et idcirco, ut ad-
notat S. Augustinus, adulterinis colligantur
nexibus. Ipsi in libris de adulterino Conjugio,
quædam obversantur, quæ innuunt non infi-
ciari S. Augustinum, posse aliquandò dirimi
matrimonium in infidelitate contractum : v. g.,
lib. 4, num. 6, Pollentium sic alloquitur :
« Hoc interest quòd nos, quando conjuges
« ambo christiani sunt, mulieri si à viro forni-
« cante discesserit, dicimus non licere alteri
« nubere, à viro autem non fornicante, non
« licere omninò discedere : tu verò dicis, si
« mulier à viro non fornicante discesserit, non
« licere alteri nubere, propter præceptum ; si
« autem à fornicante discesserit, non ei expe-
« dire nubere propter opprobrium. » Animad-
vertatur apposita hæc à sancto doctore clau-
sula : *Quando conjuges ambo christiani sunt, mu-
lieri si à viro fornicante discesserit, non licere*

alteri nubere; quâ de causâ talem judicaverit inferendam distinctionem, si indiscriminatim prohibeatur quaecumque matrimonium post celebratas jam nuptias, sive à duobus christianis contractum, sive à duobus infidelibus, quorum unus postea christianæ Religioni nomen dederit?

Objicies 3°: Inferri non potest Ecclesiæ doctrina ex consuetudine seu praxi, multis implexâ dubitationibus: movetur controversia de temporis momento quo rescindatur fœdus connubii: sunt qui existiment interpellato conjugē infideli, eoque aut expressè abnuente legitimè cohabitare cum fidei, aut intra terminum sibi in interpellatione præfixum nihil respondente, dissolutum statim censi vinculum conjugii, quo erant ambo constricti: hanc refert distinctè opinionem Benedictus XIV; alii quibus consentit, arbitrantur, tum primùm dirimi, cum conjux conversus alteras nuptias contrahit (de Synodo diœcesanâ, lib. 6, cap. 4); dubitatur etiam utrùm longinquas in regiones si abierit infidelis conjux, aut ita lateat ut interpellari non possit, converso liceat interpellatione omissâ, inire alterum connubium: affirmant plerique, teste Benedicto XIV; alii ex adverso, necessariam putant dispensationem sedis Apostolicæ, «cujus est declarare, in quibusnam circumstantiis desinat obligare præceptum divinum, quo prædicta interpellatio ante rescisionem matrimonii videtur injuncta.» (De Synodo diœcesanâ lib. 6, cap. 4.) Testatur Benedictus XIV, posteriori huic sententiæ sacram concilii congregationem adhæsisse anno 1722: «Cujus judicio, inquit, nos omnia subjecimus rationum momenta quæ à dissidentibus inter se doctoribus, in utramque partem afferuntur. Tum et addit: «Nec sedes Apostolica difficilem se præbet eam petentibus dispensationem quam urgens causa suadeat concedendam.» (Ibid.)

Resp.: Quod caput est ejus quæ hic versatur quæstio, de illo convenit inter omnes Ecclesias, nempe tum saltem dirimi contractum in infidelitate matrimonium, cum infideli aut omnem, aut pacificam detrectante cohabitationem, conversus aliud conjux contrahit connubium: quot in theologiâ quæstiones adnascuntur, varias in partes agitatæ, dum de eo in quod potissimum intenditur, viget integra consensio? Sic necessariam esse gratiam ad singulos pietatis actus, Deumque posse quò voluerit, hominum inclinare voluntates, in confesso est apud Catholicos: at quomodò

suam exerat gratia efficaciam? notum est quot diversa circumferantur systemata, quo animorum æstu decertatum sit. Longè dissitas in regiones si abierit conjux infidelis, aut sic latitet ut interpellari nequeat: tum impetratâ sedis Apostolicæ dispensatione, si conversus nubat alteri, nihil prohibet quominus novo isto connubio dissolvatur prius: hujus enim dirimendi facultas conversis suppeditatur infidelibus, ne, ut supra diximus, christianam capessentes fidem, adigantur vel inviti ad coelibatum: quod quidem necessariò contingeret, longinquas in regiones profecto conjugē infideli, aut sese, interpellationi, per affectatam subducente fugam; neque reipsâ quoad præsens institutum ac propositum finem, discrepat ille casus ab eo qui probatâ in assertione positus est.

Hactenus ex praxi seu consuetudine ostendimus posse dirimi matrimonium in infidelitate contractum: ad propulsandum magis ac magis ab eâ consuetudine novitatis suspicionem, argumentis quæ adduximus alia quædam possumus adnectere: consuetudo et praxis ut obtineat auctoritatem, necesse non est suppetere nobis expressa de illius vetustate testimonia quæ singulis prodierint seculis: hæc maximè in rebus practicis orali possunt traditione compensari: fieri potuit certam ut aliquam praxim, scriptis consignari, haud ita frequenter postulaverint rerum adjuncta, aut scriptorum scopus et institutum; compertum est aliunde plurima eaque ritè, exarata, opera excidis, hominum vel temporis injuriâ. Verùm his omissis quæ profectò aspernanda, aut prætereunda non videantur, certum est vicinioribus ævo apostolico temporibus, quibus certatim affluebant christianam ad Religionem infideles, sæpissimè inter illos, uxores aut viros pacificam renuentes cohabitationem, præbuisse occasionem descessionis; utrùm autem juri divino consentiret, utrùmve repugnaret, fidelem conjugem, novas tunc vivente infideli quærere nuptias, non latuit Ecclesiam, neque ad mentem Apostoli neglexit attendere, ne videlicet perpetua in adulteria conversi infideles conjicerentur; si intellexerit hanc esse doctrinam ab Apostolo traditam, ut à cohabitatione duntaxat, ac toro abstineret fidelis, quantalibet eidem, aut ipsi creatori, injuriam irrogaret infidelis, quomodò passa est Ecclesia, contrariam subire, grassari, ac prævalere consuetudinem? quomodò passus fuerit ipse Christus Ecclesiæ sponsus, conspirasse eum-

dem in errorem theologos et canonistas, summos pontifices, quantâcumque sanctitate ac eruditione præcelluerint, illudque contagii omnes invasisse, atque contaminâsse Ecclesias?

CONSECTARIUM III. — *Minister confirmationis extraordinarius simplex est sacerdos.*

Quæstionem hanc more suo eruditè et accuratè tractavit Benedictus XIV (de Synodo diœcesanâ, lib. 7, cap. 7 et seq.) Ipsiusmet verbis quantum instituti ratio postulabit utemur, accersitis aliundè quæ apta etiam et opportuna videantur.

Gravis olim inter doctores exarsit controversia, an ex speciali delegatione summi pontificis, possit simplex sacerdos, saltem chrismate ab episcopo jam consecrato, sacramentum Confirmationis administrare; negabant multi notæ non infimæ theologi, inter quos Robertus Cardinalis Pullus, Adrianus, Durandus, quibus adhæserunt Estius, Sambovius, Duhamel, l'Herminier. Attamen, inquit Benedictus XIV, « non videtur posse ampliùs in « controversiam et dubitationem revocari, » (ibid. num. 4,) et iterùm paulò post, « non videtur hodiè fas esse potestatem de quâ olim « disceptabatur, summo pontifici iabjudicare. » (Ibidem.) Dixerat Sotus distinctione septimâ quæstione unicâ, artic. 11 : « Non est dubitandum, quin simplex sacerdos ex commissione Papæ possit sacramentum Confirmationis exhibere : et qui de hoc jam modò « hæsitaret, ecclesiasticis sanctionibus adversaretur. » Talibus reverà innititur sanctionibus, vimque legis obtinuit prædicta consuetudo et praxis; quando enim opportunum id factu judicaverint summi pontifices, committere presbyteros non dubitant qui baptizatis conferant sacramentum Confirmationis. Calaritanis presbyteris facultatem hanc quam illis denegaverat concessit S. Gregorius Magnus, hæc ad Januarium Calaritanum episcopum scribens : « Pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd presbyteros « chrismate tangere in fronte eos qui baptizati « sunt, prohibuimus; et nos quidem secundum « usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus, sed « si omninò hæc de re aliqui contristantur, ubi « episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos tangere debeant, concedimus. » Neque concessio ista, meram ad cærimoniam pertinet ei similem, quæ fit in vertice baptizati, sed ad unctionem verè confir-

matoriam : eam nempe Calaritanis presbyteris elargitur facultatem S. Gregorius, quam epistolâ 9 denegaverat; in hæc autem, de sacramento Confirmationis sermonem fuisse, non obscurè significatur : solius enim cærimonie abolendæ, tantam curam et sollicitudinem non gessisset; deinde, si de merâ cæimoniâ tunc ageretur, illius usum non limitasset S. Gregorius ad solum tempus quo episcopus abesset : epistolam summi illius pontificis sanè respexit Eugenius IV dùm hæc edidit : « Legitur tamen « aliquando per sedis Apostolicæ dispensationem, ex rationabili et urgenti admodum causâ, « simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrâsse Confirmationis sacramentum. » Quod privilegium dedit Calaritanis presbyteris S. Gregorius Magnus, idem plures posteriores pontifices aliis presbyteris sunt elargiti : refert siquidem Lucius Wadingus, in annalibus Minorum, tom. 11, ad annum 1444 et 1447, et tom. 16, ad annum 1521 et 1522, nonnullos fratres minores hoc privilegio donatos fuisse à Nicolao IV, Joanne XXII, Urbano V, Eugenio IV, Leone X atque Adriano VI, cujus diploma in cœnobio Franciscanorum Hispali asservari, idem Wadingus asserit; ex quo colligitur Adrianum ad Petri sedem evectum, è sententiâ recessisse, quam antea docuerat. Narrat pariter Arcudius Concord. lib. 2, cap. 16, se accepisse à patre Ludovico Fonsecâ Societatis Jesu, paucis quibusdam ejusdem societatis religiosis à sede Apostolicâ indultum ut Christianos Brasiliæ, sacro chrismate inungerent; eandem facultatem, abbati montis Cassini concessit Sixtus V, confirmavitque Benedictus XIII in suâ constitutione octavâ post concilium Romanum.

Confirmationis similiter sacramentum chrismate quod episcopus consecraverit, conferre permisit custodi Terræ sanctæ ordinis Minorum Clemens XI. « Hæc aliaque ejusdem generis « exempla, inquit Benedictus XIV, ibid. num. « 6, nos concessimus, in quâdam causâ Americanâ, sacræ congregationis concilio, qui « tum eramus à secretis, propositâ, die 13 Julii « ann. 1722, tom. 2 Thesauri resolut. pag. « 187, eademque repetita fuere à bonæ memoriæ cardinali Lanfredino, idem munus « obeunte, in aliâ causâ Americanâ, eidem « congregationi propositâ die 24 Januarii « ann. 1733, tom. 6 Thesauri, pag. 14; evertique ad Petri cathedram, etiam nos potestatem fecimus patri custodi et guardino « sancti sepulcri D. N. Jesu Christi ordinis Mi-

« norum de observantiâ, idem conferendi sacramentum confirmationis, in locis Terræ sanctæ, in quibus actu non degunt episcopi Latini, et quoad fideles græci ritûs, ubi desit episcopus catholicus, qui in propriâ resideat diœcesi, aut ubi istius ibidem residentis accesserit consensus, uti habetur in nostrâ constitutione 10, et aliâ constitut. 87, § 14, nostri Bullarii, p. 28 et pag. 94. » A tempore Benedicti XIV concessam esse missionariis à sede Apostolicâ facultatem administrandæ Confirmationis, nobis relatum est. Haud leve ad asserendum impertiendi illius privilegii potestatem argumentum exhibet in causâ Græcorum Florentina synodus : cum enim Græci inter undecim quæstiones sibi à Latinis post unionem propositas, ad hanc quoque jussî sint respondere : « Quare episcopi non inungunt sacro chrismate, sed sacerdotes, cum hoc pontificibus sit datum, » (tom. 9, collect. Harduinæ, colum. 430) plenè quoad hanc quæstionem per Mytilinensem præsullem Latinis satisfacisse, ex eâdem historiâ colligimus, in quâ post undecim illas quæstiones habetur : « Hæc à Latinis objecta, Mytilinensis canonice omnia legitimèque dissolvit, præter duo de quibus papa significavit imperatori, cur scilicet matrimonia dirimantur, et patriarcha non eligatur. » Disertius autem ejusdem rei testimonium perhibet Gregorius protosyncellus qui eidem concilio interfuit, tanquàm legatus patriarchæ Alexandrini, et postea creatus est patriarcha Constantinopolitanus : is quippe scribens adversus epistolam Marci Ephesini ait : « Verùm Latini etiam nostros consignabant, et Chrismatos appellabant ; ... in nostrâ unionem nihil habuerunt quod nobis objicerent, sed cum essemus orthodoxi, habiti sumus ab orthodoxis, orthodoxi. »

Ex omnibus illis factis eundem in scopum collineantibus concluditur certam esse ac notioriam, eamque ab Ecclesiâ tacito saltem consensu approbatam, praxim concedendæ simplicibus sacerdotibus, ubi animarum salus id exigere videretur, facultatis administrandi Confirmationis sacramenti : eam quoque praxim manifestum est cum dogmate colligari : utrùm enim simplex presbyter valeat ex delegatione sacramentum illud conferre, id procul dubio ad quæstionem verè dogmaticam pertinet. Hanc tamen neque à concilio Florentino, neque à Tridentino esse definitam confitemur, quidquid contradicant Dominicus Soto, Gregorius à Valentia et Baronius : etsi enim in concilio

Florentino, seu Eugenii ad Armenos decreto dicatur : « Confirmationis ordinarius minister est episcopus ; » etsi hoc idem à synodo Tridentinâ, adhibito anathemate declaratum sit, non inde sequitur pariter definiri simplicem sacerdotem extraordinarium esse illius sacramenti ministrum : sic enim locuti sunt Patres utriusque synodi, eò quòd quæstionem inter doctores controversam expresso decreto dijudicare nollent : suam itaque declarationem temperârunt, ut neque affirmanti neque neganti sententiæ notam inurerent ; episcopum esse Confirmationis ordinarium seu ex officio ministrum definierunt atque sanxerunt : utrùm autem ex delegatione illud sacramentum administrare possit simplex sacerdos, à definitione abstinerunt, quamvis sententiæ affirmanti (quæ aliunde solidè confirmatur, aliisque auctoritatis momentis, quæ indicavimus, aucta est, et validissimè munita) haud leve suppeditaverint argumentum.

Solvuntur objecta.

Objic. 1° : Nullius roboris habenda est praxis, quæ cum innixa dicatur summorum pontificum constitutionibus, ab illis tamen expressè reprobata est : sic Nicolaus I, vix exorto Photiniano schismate, cum audivisset Græcos presbyteros, auctoritate et persuasionibus Photii, sacramentum Confirmationis in Bulgariâ conferre aggressos esse, misit illuc Paulum Populoniensem, et Formosum Portuensem, episcopos, qui omnes Bulgaros à prædictis presbyteris inaniter confirmatos, iterùm sacro chrismate signarent, quod constat tum ex epistolâ Photii ad omnes episcopos Orientales, ubi de hoc facto acerbè conqueritur, tum ex epistolâ metropolitani Smyrnensis ad Manuelem Patricium (tom. 5 Collect. Harduinæ, colum. 1114), testanturque Patres octavæ synodi in epistolâ suâ synodali ad Adrianum II, ac ipsemet Nicolaus I, epist. ad Hinemarum (Vide Baronium, ad ann. 857, num. 50). Adhuc apertiùs præfatam consuetudinem damnavit Innocentius III in cap. *Quanto 4*, de Consuetudine ; ad Lucium vicarium suum Constantinopoli constitutum, ita scripsit : « Per venit ad audientiam nostram, quòd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ Apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reservata, ut est sacramentum Confirmationis. conferre ad excusandam excusationem in peccatis, solam consuetu-

« dinem prætendentes, » etc. Hæc autem Innocentii III decretalis, confirmata videtur ab ab Innocentio IV, qui de pluribus interrogatus quæstionibus inter archiepiscopum Nicosiensem ejusque suffraganeos Latinos ex unâ parte, atque episcopos Græcos regni Cypri, ex aliâ subortis, hæc ad Ottonem cardinalem Tusculanum, Apostolicæ sedis legatum, inter alia scripsit : « Soli autem episcopi signent christum in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per episcopos exhiberi. » (Collect. Hard. tom. 7, colum. 364.)

Resp. ad hæc argumenta : Nihil satius duximus quàm responsa Benedicti XIV exscribere : cujus ad tractatum de Synodo diœcesanâ simpliciter remitteremus, tot si manibus, quot optandum esset, tereretur eximium illud opus.

Nicolaus iterùm Bulgaros consignari voluit, tum quia Confirmationem receperant à sacerdotibus, qui Photii errore imbuti, eam contulerant quasi jure ordinario, existimantes nimirum potestatem sacramenti illius conferendi, et episcopis et presbyteris, pari jure competere : tum quia eidem sacerdotes delegati fuerant à Photii mœcho et invasore, uti loquebantur apostolici legati, hoc est, pseudo-patriarchâ, cui propterea patriarchæ jura non conveniebant : tum denique et præcipuè, quia Bulgaria pertinebat ad patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Christianus Lupus, tom. 2, pag. 1404 et seq., atque ideò delegatio de quâ est sermo, à Romano pontifice Orientalibus presbyteris, expressè, sive tacitè facta, Bulgaros sacerdotes nequaquàm complectebatur. Quod verò spectat ad Innocentii III decretalem, ea solum respicit sacerdotes Latinos : etenim, cum tunc temporis urbs Constantinopolitana subjecta esset imperio Francorum, ejusque patriarcha esset Venetus, ex Francis et Venetis incolis magnâ ex parte conflabatur : cum igitur audivisset Innocentius sacerdotes Latinos inibi degentes, Græcorum ritus adoptâsse, Græcorumque more Confirmationem ausos conferre, hunc Latinorum abusum compescuit scribens ad Lucium : « Volentes igitur hæc et alia quæ oculos divinae majestatis offendunt, de agro Dominico extirpare, dispositioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus omnibus Latinis presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas ne talia de cætero, suâ temeritate præsumant. » Ita quippe habet integra decretalis apud

Baluzium, tom. I epist. Innocentii III. p. 480, et Gonzales : sed quia in compilatione decretalium, quæ in scholis et foro viget, omisum est verbum illud, *Latinis*, hinc auctores ansam contrarium asserendi acceperunt, Innocentium scilicet pronuntiâsse irritam confirmationem à sacerdotibus ipsis Græcis collatam, sicut citè animadvertunt Morinus dissert. 22, et Van-Espen Juris ecclesiastici parte 2, tit. 3, num. 4. Denique Innocentius IV viribus carere voluit Confirmationem administratam à simplici sacerdote, sed unicè quoad regnum Cypri, in quo prævalere incœperat ritus Latinus, ob multitudinem Latinorum antistitum ibidem degentium : ut enim idem ritus per totum regnum propagaretur, et foret perpetuus, necessarium duxit Innocentius IV revocare delegationem à Romanis pontificibus tacitè saltem factam sacerdotibus Græcis in Cyprio commorantibus, conferendi sacramentum chrismatis.

Quid igitur generatim sentiendum de administratâ confirmatione à Græcis sacerdotibus?— Resp. eam locis in quibus non est à sede Apostolicâ expressè improbata, habendam esse pro validâ, ob tacitum saltem privilegium ab illâ venerandâ sede illis concessum, cujus quidem privilegii præsumptionem inducit ipsamet conniventia et tolerantia Romanorum pontificum, qui prædictum morem Græcorum scientes, non contradixerunt, nec illum damnârunt : huc etiam pertinent quæ de Florentinâ synodo illâ in causâ Græcorum supra retulimus. Cum autem præsumptio cedat cognitæ veritati, reputanda est irrita Confirmatio in locis in quibus administrandi illius sacramenti facultatem constat esse ademptam à sede Apostolicâ, Græcis alteriusve orientalis ritûs sacerdotibus, tametsi forent Catholici ; at præter sacerdotes Bulgaros, quibus illam abstulit Nicolaus I, et sacerdotes Cypri, quos eâdem orbachit Innocentius IV, certum est à Clemente XIV severè interdictum etiam esse presbyteris Italo-græcis, ne baptizatos chrismate consignare audeant, cujus decretum à Benedicto XIV confirmatum est, ejus Bullarii constitutione 57, tom. 1, pag. 167.

Objic. 2° : Cum olim, ut supra dictum est, de facultate delegandi ad Confirmationis sacramentum conferendum, presbyteri, acerrimè disputatum sit, eaque tunc à multis fuerit repudiata theologis et canonistis, imò et à nonnullis recentioribus, eruditione insignibus, liberè adhuc permittenda est scholarum discepta-

tationi, ut nemo qui ipsam impugnaverit, ullâ dignus reprehensione videatur. — Resp. : Ipsa inter dogmata quæ labentibus seculis expressâ Ecclesiæ definitione sancita sunt, non pauca reperire est, de quibus diuturnæ olim et ancipites agitatae sunt controversiæ, sed quæ studiosius discussa, suisque impensius librata momentis, relata sunt ad sacrum revelatæ doctrinæ depositum : quale est, v. g., quod spectat ad originem animarum, utrûm nempe singula quibus unirentur, corpora, ætate præcesserint animæ? Prolato Ecclesiæ decreto conquieverunt lites apud Catholicos, et captivatae mentes in debitum tantæ auctoritati obsequium. Plurimum olim disceptatum est de potestate delegandi urgente occasione, ad Confirmationem conferendam, presbyteri : nondum ullo Ecclesiæ universalis decreto potestas illa declarata est; neque hæreseos crimen incurrerunt, aut etiamnum incurrunt qui eam negaverint : attamen decursu temporum, ita fuit, obsecundantibus præsertim summis pontificibus, patefacta et confirmata, ut quemadmodum à Benedicto XIV adnotatum observavimus, eam inficiari jam nefas esse videatur.

Instabis : Baptizatos confirmandi potestas vel derivaretur ab ordine et caractere, vel ad jurisdictionis aliquod genus revocanda est : si dicatur ad ordinem seu characterem pertinere, non illa poterit mandari simplici presbytero, sicut nec diacono potestas offerendi Eucharistiæ sacrificii : non imprimitur, non augetur character nisi ordinationis sacramento : non delegatione sedis Apostolicæ : si autem ad jurisdictionis aliquod genus referatur prædicta potestas, ergo episcopus electus, at nondum consecratus, validè Confirmationis sacramentum conferre poterit, cum ante consecrationem obtineri queat jurisdictio : ergo etiam non modò simplici sacerdoti, sed diacono et simplici clerico commissum si fuerit illud ministerium, valebit hæc delegatio : potest enim simplicibus clericis jurisdictio conferri : denique nulla erit Confirmatio, quam episcopus impartiri fidelibus sibi non subditis voluerit.

Resp. : Istis argumentis, quæ propositam consuetudinem et praxim radicitus elevare videantur, solutionem subministrat Bellarminus : utilitate redimetur prolixitas afferendi textus : « Respondeo, inquit eminentissimus ille cardinalis, confirmare, esse actum ordinis, et eum ordinem esse etiam in presbyteris, saltem inchoatum et imperfectum. Observan-

« dum est enim characterem episcopalem, sive sit alius à presbyterali, sive etiam extensior et major, esse potestatem absolutam, perfectam et independentem conferendi sacramenta Confirmationis et Ordinis : et ideo non solum posse episcopum, sine aliâ dispensatione, confirmare et ordinare, sed etiam non posse impediri ab ullâ superiori potestate, quin reverà sacramenta ista conferat si velit, licet peccet si id faciat prohibente summo pontifice : characterem autem presbyteralem, esse quidem potestatem absolutam, perfectam et independentem quoad sacramenta Baptismi et Eucharistiæ : esse autem potestatem inchoatam, imperfectam, et dependentem à voluntate superioris, quoad sacramentum Confirmationis : quocirca nisi perficiatur per dispensationem ea potestas, presbyter confirmando nihil ageret : at si perficiatur, jam ex ipso suo caractere confirmabit : id quod mirum minùs videbitur, si cogitemus characterem non esse physicam aliquam potestatem, quæ physicè aliquid operetur : tunc enim difficile esset intelligere quomodò posset perfici per dispensationem pontificiam, se esse signum divini alicujus pacti, quo Deus concurrit ad effectum sacramentalem producendum cum eo qui habet characterem, et non cum aliis : facile enim est intelligere unum characterem pacti absoluti, alium autem esse signum pacti conditionati. » Lib. 2 de Confirmatione, cap. 12. Huc accedit quod adnotavit hæc de quæstione Arcudius, presbyteralem scilicet ordinis et characteris facultatem quoad sacramenta Confirmationis et Pœnitentiæ in eo distingui quòd illa quoad Pœnitentiam, à voluntate superioris pendeat, velut ab auctoritate quæ jurisdictionem conferat aut compleat ; quoad verò Confirmationem, voluntas superioris sese habeat veluti conditio sine quâ non : eò ferè modo quo calefactio pendet ab approximatione ad ignem.

Proposita ut absolvatur controversia, quaeritur utrûm à solo pontifice, et non ab episcopis, facultate conferendi Confirmationis sacramenti donari possint simplices sacerdotes. — Resp. : Haud levia suppetunt argumenta quibus impulsus nonnulli existimârunt cuiuslibet episcopo facultatem competere simplicis presbyteri ad illud administrandum sacramentum delegandi : ita Cardinalis Pallavicinus, Christianus Lupus Thomassinus, Van Espen, Juenin, etc. Eorum sententiæ patrocinari maxime

videntur concilium Toletanum primum, celebratum anno 400, cui Patres undeviginti subscripserunt, Collect. Harduin. tom. 1, colum. 989; concilium Arausicanum anno 441, et Epaonense ann. 517. *Ibid.* colum. 1785, et tom. 2, colum. 1049. Quid illorum ad auctoritatem et testimonia reponatur, legi potest apud Benedictum XIV de Synodo diœcesanâ lib. 7, cap. 8. Cæterum, inquit ille præstantissimus ecclesiasticæ disciplinæ et doctrinæ peritiâ pontifex, « quidquid sit de hac difficili et valdè implexâ controversiâ, omnibusin confesso est, irritam nunc fore Confirmationem à simplici presbytero Latino, ex solâ episcopi delegatione collatam, quia sedes Apostolica id juris sibi unicè reservavit: quam quidem reservationem, non tantum à consuetudine in totâ Ecclesiâ Latinâ jamdiu receptâ tacitè indutam arbitramur, sicut opinantur Juenin et Tournely de sacramento Confirmationis, quæst. 3, art. 2, sed jam ante nonnumquam expressè factam colligimus ex Flodoardo lib. 3 Hist. Ecclesiæ Rhemensis cap. 17, » etc. Hujusce reservationis fundamentum sic explanat summus idem pontifex: « Positâ reservatione de quâ est sermo, à summo pontifice sibi factâ, nec licitè nec validè potest episcopus Latinus illâ uti: nam quamvis confirmare sit actus ordinis episcopalis, cujus firmitas et validitas à pontificis nutu non pendet, delegare tamen simplici presbytero potestatem exercendi hujusmodi actum, potius ad jurisdictionem quàm ad ordinem pertinet: episcoporum jurisdictio sive sit immediatè à Christo Domino, sive à summo pontifice, ita semper huic subest, ut consentientibus omnibus Catholicis, ejusdem auctoritate et imperio limitari, atque ex legitimâ causâ omninò auferri possit. » De Synodo diœc., lib. 4, cap. 8, num. 7. Hinc priusquàm catholicam ad communionem, Consolatorem Armenum Patriarcham adscisceret Clemens VI, sciscitatus est inter alia, utrùm crederet, « quòd solum per Romanum pontificem, plenitudinem potestatis habentem, possit dispensatio sacramenti Confirmationis, presbyteris qui non sunt episcopi, committi? » Percontatus est etiam ab eodem utrùm crederet « quòd chrismati (seu confirmati), per quoscumque sacerdotes qui non sunt episcopi, neque à Romano pontifice, super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterum per episcopum, vel episcopos sint chrismandi? » *Ibid.* Notandum: Ex condescensu

concedit Apostolica sedes, ut valeat collatum apud Græcos à simplici presbytero sacramentum Confirmationis; id quidem indulget, ne constituto ad roborandos fideles subsidio careant, qui schismati, nullo modo, vel saltem non *formaliter*, seu malâ, ut aiunt, fide, adhæserint.

CAPUT VI.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE CONGREGATÆ.

Utrùm in definiendis fidei morumque controversiis errare possint concilia generalia.

Explanari distinctè non potest proposita quæstio, quin clarè innotescant, quæ ad constituendum generale concilium requiruntur. Oportet 1° legitimâ ut auctoritate convocetur, hoc est, à summo pontifice, aut approbante summo pontifice, ad quem jure ordinario id muneris pertinet: casus autem incidere potest quo synodus generalis convocetur aliâ quàm Romani pontificis auctoritate, ut puta cùm incertus ac dubius est propter implicatum schisma, pontifex, aut si ingruerit necessitas pontificis de suprêmâ sede, propter exitiosos, pertinacesque errores, deturbandi. Oportet 2° ut vocentur ad synodum omnes catholicæ communionis episcopi: hæc si omitteretur generalis convocatio, universalis haud sufficienter repræsentaretur Ecclesia; at necesse non est convocari episcopos à corpore et communione Ecclesiæ disjunctos: orbatî sunt jure ferendi de rebus ad fidem spectantibus judicii, nec ad veram Ecclesiam repræsentandam illi requiruntur, qui ejus nec pastoribus, nec vulgaribus ipsi membris annumerantur. 3° Ad concilium verè œcumenicum quamvis orthodoxi omnes vocari debeant episcopi, nec tamen omnes (quod fieri vix unquàm possit), nec majorem illorum partem necesse est ad illud accedere, sicquî nec ad generalia nationis aliqujus comitia opus est convenire majorem eorum numerum, qui jus habeant suffragii: satis est ut diversis ex nationibus et regnis, eo numero convenient, quo prudenter existimantur dispersam per orbem Ecclesiam referre. 4° Necesse est ut concilio præsideat per se vel per legatos summus pontifex, nisi, ut indicavimus, vel dubio, vel auctoritate abdicato pontifice, id fieri nequeat. 5° Si terroribus incussis contingat, ut quasi invitî et coacti decernant ac pronuntient episcopi, jam non reputantur Ecclesiæ universalis personam sustinere, ac veluti procuracione moveri.

His prælatis quæ ad subministrandam con-

cilli generalis notitiam sufficiant, quædam etiam præmittenda videntur quæ ad illius infallibilitatem proprius spectant. 1º Generalem in synodum si conveniret pars notoriè major episcoporum, de illius infallibilitate nulla jam quæstio movenda nobis foret, cum ostenderimus, majori notoriè parti episcoporum, non posse infallibilitatem abjudicari. 2º Synodi generalis decreta, si jam approbata fuissent ab episcopis per orbem catholicum disseminatis, de illius inerrantiâ disceptare superfluum quoque duceretur, cum universalis Ecclesiæ tum dispersæ, tum congregatæ munirentur auctoritate. 3º Fieri quandoque potest ut generalis concilii œcumenicitas, vulgo præsertim fide-
 lium, remotâ omni legitimâ dubitatione non innolescat, nisi prius cognitâ disseminatæ Ecclesiæ in eo approbando certâ consensione. Non ideo tamen ad illius œcumenicitatem præire necesse est expressam hanc dispersæ Ecclesiæ approbationem : hoc ipso enim quo adhibitæ sint prædictæ conditiones, infallibilitate pollet, nec eâ potest defraudari : ad istam autem prærogativam, si expectanda esset dispersæ Ecclesiæ approbatio, jam à synodo particulari vix differret generalis synodus : particularis enim, licet se ipsâ fallibilis, ab errore immunis habetur et habenda est, hanc si Ecclesia universalis approbaverit. 4º Observatu dignum est, neque per vim, neque per fraudem, nec aliis quibuscumque molitionibus fieri posse, ut errorem amplectatur, aut errorem foveat universalis Ecclesia : ut enim adversus eam nunquam ullomodò prævaleant portæ inferi, providebit, ut sæpe jam dictum est, Christus Dominus, cujus promissa, ipso etiam transeunte cœlo et terrâ, non præteribunt. At contingere potest, ut convocatione œcumenicum concilium, deinde lenocinante cupiditate aut sæviēte metu, excidat à suâ œcumenicitate : quâ sublatâ errori aut addicatur, aut indulgeat, et pravo sic desinant fine, quæ recto sint inchoata principio : oblivisci nunquam oportet ad generale et irreformabile concilium, necessum esse ut œcumenicum sit *convocatione celebratione et exitu.*

CONCLUSIO. — *Infallibile est generale concilium in his quæ ad fidem moresve pertinent.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Concilium generale universalem repræsentat Ecclesiam ; ergo infallibiliter judicat et pronuntiat. Argumentationem hanc evolvere præstat, et suis confirmare momentis.

Generali quidem concilio universalem Ecclesiam repræsentari, vel solâ constat expositione conditionum, quas ad illud constitutum conspirare oporteat : annuente, probante, imò et jubente convocatum est Ecclesiâ : convocanti enim dum annuit pontifici, jubet eidem obtemperari. Ad synodum invitantur omnes catholici orbis episcopi : mandatur ipsis eorumque judicio committitur propria Religionis et Ecclesiæ causa : Ecclesiæ denique nomine, jure licet divino, hoc est, ut judices ordinarii divinitus constituti, decernunt, definiunt, reluctantibus canonicas infligunt pœnas : sibi que denegari reputat Ecclesia, quod illis detrahitur obsequium : generalibus certè in comitiis, quibus aliqua censeatur natio repræsentari, vis nulla major nationis illius repræsentandæ expromitur, aut exigi potest. At ex eo quòd universalem repræsentet Ecclesiam concilium generale, consequitur necessariò, illius judiciis infallibiliter dirimi spectantes ad fidem moresque controversias ; tum enim Ecclesiæ universalis, cujus infallibilitas demonstrata est, auctoritate sic induuntur coacti in synodum episcopi, ut ore ipsorum loqui, traditamque sibi ab Apostolis doctrinam reserare, credendamque proponere censeatur. Hinc in Ecclesiâ catholicâ semper quasi summum nefas prohibitum est, ne unquam appellaretur à dogmaticis concilii generalis definitionibus : hinc etiam et à suâ communionē, et ab æternâ salute alienos semper habuit, quicumque recusaverint in decretis synodi generalis, cognitæ ut generalis, acquiescere.

ARGUMENTUM II. — Conficitur illud ex istis Christi verbis : *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Matth. cap. 18, v. 20. Ut inde colligatur œcumenici infallibilitas concilii, hæc duo planè sufficiunt : Primum, ut meritò credatur congregatum in nomine Christi ; secundum, ut ideo infallibilitatis donum vindicare sibi possit ac debeat : hæc duo certissima sunt.

1º Congregantur in nomine Christi generalis præsules synodi ; congregantur enim sollicitante ac promovente Ecclesiâ universali, quam Spiritus sanctus non deserit. Concilium illud et indicitur et habetur ad propulsandum intentatum fidei incolumitati, aut morum integritati periculum adjuvatur votis atque orationibus Ecclesiæ universalis, cujus quidem acceptissimæ Deo columbæ gemitus, pro ipsius exaudiuntur reverentiâ, quidquid sit de pravis,

qui fortè quorundam episcoporum animo illabantur, affectibus. 2° Hoc ipso quo constat congregatos esse in nomine Christi, generalis episcopos synodi, metuendum non est, ne quamdiù ita congregati sunt, credendum aliquid præstuant quod fidei, bonisve adversetur moribus : verbis enim illis Christi salvatoris : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, apertè significatur, ita congregatis adesse Christum Dei sapientiam atque virtutem, ut scopum sibi propositum, ac divinæ consentaneum ordinationi obtineant : cùm igitur eò pertineat et collimet generalis synodi convocatio et celebratio, ut illibatum servetur fidei depositum, conformandisque consulatur christiani moribus populi, nullus relinquitur dubitandi locus quin ab errore, atque evangelicæ doctrinæ omni depravatione, dimoveatur, assistente ac specialiter adjuvante Christo.

Ex Bellârmino quædam hùc afferri possunt ad illustrandam et evolvendam expositionem relati mox testimonii, maximè accommodata : « Dixerat antea Dominus, de homine incorrigibili : *Dic Ecclesiæ, et si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. At ne quis Ecclesiam, sive congregationem prælatorum contemnendam putaret, adiunxit continuò : *Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata in cælo, etc.*; et ne quis dubitaret de assistentiâ Dei, quando episcopi congregati aliquem damnant vel absolvunt, subjungit : *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego in medio illorum sum* : quorum verborum hæc sententia est : Si duo vel tres congregati in nomine meo obtinent semper quod petunt à Deo, nimirum sapientiam et lumen quod sufficit ad cognoscenda ea quæ ipsis necessaria sunt, quantò magis episcopi omnes congregati in nomine meo semper obtinebunt quod justè petunt, id est, sapientiam et lumen ad iudicanda ea quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent! Inconcussæ traditioni consonat adducta interpretatio ; ut enim prosequitur doctissimus idem Cardinalis : « Ita hunc locum exponit, et hoc argumento utitur concilium Chalcedonense epist. ad Leonem, quæ est post finem tertiæ actionis ejusdem concilii : item sexta synodus actione decimâ septimâ; Toletanum tertium, non procul ab initio; item Innocentius papa apud Gratianum, distinct. 20, canone *De quibus*; Cælestinus in Epist. ad Ephesinum

« concilium I, et Cyrillus in expositione Symæoli Nicæni, circa principium. »

Nonnullis ut occurratur obloquentibus, abs re non erit animadvertere, synodum inter particularem et generalem, hoc discriminis inter alia intercedere, quòd synodum sive provincialem, sive nationalem, coactam esse in nomine Christi, non tantâ constet certitudine, quantâ synodum ipsam generalem : ideòque particularibus synodis non tribuitur infallibilitatis privilegium, quamvis (ut id obiter dicamus) non multas, si præsertim cum innumeris quæ habitæ sunt, conferantur, invenire sit quæ contrarium ullum sanæ doctrinæ decretum ediderint.

ARGUMENTUM III. — Deducitur ex cap. 15 Actor. Apostolorum : Contententibus quibusdam Judæis, necessariam esse ad salutis negotium, imperatam in lege Moysis circumcisionem, convenerunt Apostoli et seniores, atque factâ magnâ disquisitione, hanc in synodo Hierosolymitanâ, de quâ jam multa suo loco diximus, protulère sententiam : *Visum est Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, præter hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum*. Erant Apostoli spiritu veritatis omnes afflati : erant quoque pastores Ecclesiæ, quorum princeps et caput Petrus : si tanquàm Spiritu sancto inspirati litem agitatam componere voluissent, synodo illis opus non fuisset : Apostolorum unusquisque causam divinâ auctoritate definire infallibiliter potuisset : at pastorum Ecclesiæ partes agere voluerunt, formamque synodorum futuris ipsorum hæredibus præscribere : licet enim, ut observatum est à Patribus concilii Constantinop. II, collatione octavâ : « Sancti Spiritus gratia et circa singulos Apostolos abundavit, ut non indigerent alieno concilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquàm communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis, unusquisque sua dicta confirmaverint. » Hierosolymitano itaque in concilio primus sententiam dixit S. Petrus, deinde S. Jacobus, tanquàm ipse etiam controversiarum iudex : propositæ definitioni consenserunt iudicando alii Apostoli et præsules : communibusque suffragiis sancita est ista, quæ donum infallibilitatis perspicuè exhibet, sententia : *Visum est Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria*.

ARGUMENTUM IV. — Desumitur à constanti traditione, receptâque tum apud ipsas generales synodos, tum apud summos pontifices oculatissimosque Patres persuasione. In relatione synodi *Chalcedonensis ad sanctissimum Papam Romanæ Ecclesiæ, Leonem* : « Super cœlestem sponsum inter nos conversantem nos cernere putabamus : si enim ubi sunt duo aut tres congregati in nomine Christi, ibi se in medio eorum fore perhibuit, quantam circa quingentos viginti sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare, qui et patriæ et labori, suæ confessionis notitiam prætulērunt? » Idem Christi testimonium eundem in finem adhibuerunt Patres concilii II Constantinop. generalis V, coll. octavâ, tom. 5 Concil., pag. 563. S. Cœlestinus summus pontifex, Epist. ad Patres Ephesini concilii : « Non potest veritas mentiri, inquit, ejus in Evangelio ista sententia est : *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi et ego sum in medio eorum* ; quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deest, quantò magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba sanctorum! » Concil. tom. 3, pag. 614. S. Leo, epist. 93, aliàs 63, ad Theodoretum, c. 1 : « Quæ Dominus nostro priùs ministerio definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu : ut verè à se prodiisse ostenderet, quod priùs à primâ omnium sede formatum, totius christiani orbis judicium recepisset, ut in hoc quoque, capiti membra concordent. » Vigilius Papa, Epist. ad episcopos Galliæ : « Necesse est, quoties in nomine Domini, ejus famuli ad tractanda quæ sunt ipsi placita, colliguntur, Sancti Spiritus non deesse præsentiam : ita enim Christi Dei nomine et Salvatoris nostrimandata nos instruunt, qui- bus ait Matth. c. 18 : *Ubi fuerint duo vel tres*, etc. » S. Gregorius Magnus ad Joannem episcopum Constantinopolitanum, celeberrimum illud edidit effatum, de concilio Nicæno, Constantin. I, Ephesino et Chalcedonensi : « Si- cut Evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia venerari me fateor. » AdhæSIONIS tam absolutæ rationem hanc subjicit : « Quia dum universali sunt consensu constituta, se et non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt : quis- quis ergo aliud sapit, anathema sit, » Lib. 1, Epist. 25, aliàs 24. Conciliorum generalium infallibilitati haud minùs suffragatur S. Ambrosius : ea vocavit « hæreditaria signacula,

« nullius temeritate violanda. » Lib. 3 de Fide, cap. 15. S. Augustinus, lib. 1 de Baptismo, cap. 7 : « Quæstionis hujus obscuritas, inquit, « de validitate baptismatis ab hæreticis administrati, prioribus Ecclesiæ temporibus, ante schisma Donati, magnos viros et magnâ charitate præditos Patres episcopos ita inter se compulit salvâ pace disceptare atque fluctuare, ut diù conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta nutaverint, donec plenario totius orbis concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur. »

Alia spontè occurrunt id genus testimonia, polemicos apud scriptores de conciliis : at silentio præterire non possumus insigne concilii Senonensis ann. 1528 decretum, quod gravissimis asserit rationum momentis : « Cum certa sit, inquit, et infallibilis Ecclesiæ regula, nec aliquando invisibilitatis prætextu tandem eludi queat, ea profectò sacris generalibus conciliis auctoritas denegari non potest, quæ proximè universalem repræsentant Ecclesiam : his enim conciliis si ea decernendi quæ ad sinceritatem fidei et extirpationem hæresum, Ecclesiæ reformationem et morum integritatem pertinent, potestas adimatur, nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique quo hæreticus ab orthodoxo possit internosci, cum ille frequenter tum impendio loquacior, tum perviciacior, pluribus licet perperam intellectis Scripturarum testimoniis, glorietur : nec erat quo veterum quorundam hæreticorum retunderentur insultus, nisi ecclesiastici proceres, Apostolorum exemplo, concilia celebrassent, quibus Sancti Spiritus auctoritatem ferocientibus illis et erum humanarum scientiâ tumentibus opponerent, quo fit, ut si conciliorum auctoritati sub hæc temporum calamitate tantillum depereat, protinus velut ab inferis suscitandæ sint, damnatæ omnes hæreses. »

Advocato Christi testimonio sic eadem disserit synodus : « Quòd si ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur (licet sibi ipsi relictì falli possint), continuò tamen in medio eorum sit Dominus, quantò magis ubi summus pontifex, cæterique primores Ecclesiæ conveniunt! » Ex dictis colligitur, indubitatâ traditione constare, absolutum conciliis generalibus deberi obsequium ; non posse unquam illa sine lethali temeritate violari ; subjacere verendo anathemati, quicumque illis obrectaverit ; irretractabili assensu firmari quæ de fide

moribusque definierint, eorumque decretis dubitationem omnem depelli: eludi non possunt consecutiones illæ, nisi dicatur, quod à ratione et à verisimili abhorret, ignoratum perpetuò fuisse in Ecclesiâ et ab Ecclesiâ quæ sit constitutio, qualis sit auctoritas primarij et summi illius tribunalis ad quod deferuntur, quando id factu necessarium, vel opportunum duxerit, graviora Religionis negotia, solemnij simul et ultimo terminanda iudicio.

Solvuntur objecta.

Opposuerunt interdum Protestantes generalibus conciliis, non solum generalia quædam concilia, sed particulares quasdam synodos, imò et nonnulla quæ semper reprobata sunt à Catholicis, conventicula. Ea duntaxat perstringemus, quæ expositionem aliquam, seu dilucidationem postulare videantur. Mirum sanè, repertos esse qui effutirent pugnancia locutos esse, ipsos in Hierosolymitanâ synodo Apostolos, cum et negarent ad cæremonias ritusque legis Mosaicæ adigendos esse gentiles, et eosdem tamen juberent à *suffocato et sanguine* abstinere; eâ moderatione utendum sibi putaverunt Apostoli, tum ut facilius Judæos ad legis evangelicæ professionem adducerent, tum ut à paganismi superstitionibus neophytas facilius averterent: « Suffocatis, inquit Origenes, nobis interdicitur, quia sanguis ex eis non est excretus, cujus exhalatione dicunt pasci dæmones, ne vescamur cibo dæmonum, et ne fortè simul nobiscum edant dæmones, si suffocatum edamus; quod autem de suffocato dictum est, satis indicat, cur à sanguine abstinetur. » Lib. 8 contra Celsum. Cæterum à suffocato et sanguine conversi deterrebantur gentiles apostolico duntaxat præcepto, non vi legis Mosaicæ, quæ et tunc erat abrogata, et quâ, tum etiam dum vigeat, gentiles non tenebantur. Expendendo Arianismi facto, satis ostendimus concilium Nicænum, generale primum, consecrandâ voce, *ὁμολοσιος*, *consubstantialis*, non adversari synodo Antiochenæ anno 272, quæ vocem illam improbaverat: hanc enim repudiavit ea synodus, ad convellendam Pauli Samosatensis hunc in modum ratiocinantis argumentationem: « Si Christus non ex homine Deus factus est, ergo consubstantialis est Patri, atque hinc necesse est tres esse substantias: unam priorem, duas verò ex illâ procedentes. » Prædictam autem vocem veluti quamdam fidei tesseram adhibuerunt Patres Nicæni, ut expressius significaretur, eam-

dem esse Patris æterni, ejusque Filij unigeniti naturam et substantiam: ita nodum hunc planè dissolvit S. Athanasius lib. de Synodo Ariminensi et Seleuciensi. Ad ea jam deveniendum quæ aliquantò plus difficultatis præ se ferre videantur.

Objicies 1°: Quintam synodum, quæ tria celeberrima condemnavit capitula, recenseri debere inter œcumenica concilia, extra dubium est: hanc habuerunt œcumenicam quæ post eam celebrata sunt synodi; approbata fuit à Vigilio Romano pontifice, et ejusdem successoribus, Pelagio II, Leone II, Martino I, atque inprimis Gregorio Magno, qui quatuor prioribus conciliis eam annumeravit, quæ sicut quatuor Evangelii libros colere se profiteretur ac venerari; hanc tamen generalem quintam synodum, quamvis forent ex Italiâ, tum ex Galliâ, et maximè ex Hispaniâ, qui diù abjecissent, illi tamen ab unitate Ecclesiæ neque præcisi aut alieni existimati sunt.

Resp. 1°: Tali argumento nedum deteratur ac imminuatur conciliorum generalium auctoritas, imò inde magis ipsa confirmatur atque extollitur: qui enim synodum quintam agnoscere pro œcumenicâ renebant, eâ ratione impellebantur, quòd pertimescerent, ne quid Chalcedonensi detrudere synodo viderentur, quam œcumenicam habebant, et acerrimè tuebantur; errore itaque facti, non juris, synodum quintam repudiabant, hanc ideò non reputantes conciliis accensendam œcumenicis, quia cum alterâ cujus œcumenicitatem, ideòque infallibilitatem prædicabant, illam cohærere non posse præjudicarent: hinc Pelagius epistolâ 14 encyclicâ ad omnes Ecclesias, studet inanem illam suspicionem penitus explodere: « Et possemus quidem, inquit, totius causæ rationes ad sedandos rumores hominum, divinâ nobis cooperante misericordiâ, fiducialiter explicare: nihilque contra fidem Patrum, contraque quatuor synodorum firmitatem, ullatenus esse tentatum, lucidissimis probationibus demonstrare. »

Exortura dissensionum semina, quasi præviderant ipsi Patres quintæ synodi; profitentur enim collatione tertiâ, « se per omnia et in omnibus sequi et suscipere sanctas quatuor priores synodos, » Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam et Chalcedonensem; declarationem eamdem octavâ et ultimâ collatione iterandam curaverunt.

Resp. 2°: OEconomix causâ dissimularunt Romani pontifices, ne si quid severius exige-

rent, ductuosum in schisma conjicerent ingentem Christianorum multitudinem Romanæ Ecclesiæ communioni adhærentium ; eorum sedandas esse mentes rebus magis ac magis in dies enucleandis, haud incassum speraverunt : illam secuti sunt S. Augustini prudentissimam admonitionem, Epist. 63 : « Non asperè, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur : magis docendo, quàm jubendo ; magis movendo quàm minando ; sic enim agendum est cum multitudine peccantium ; severitas autem exercenda est in peccata paucorum. »

Verùm indulgentiâ ita usi sunt summi pontifices, ut veritatis causam non prodiderint, nec quidquam debitæ concilio quinto venerationi adimendum judicaverint ; hinc epist. ad Constantium Mediolanensem S. Gregorius Magnus, etsi remissione et veniâ utendum esse fateatur, et œconomico silentio, eâdem tamen epistolâ declarat, si quis episcopus juraret non à se damnata esse tria capitula, eum ab universâ Ecclesiâ dimoveri. Vide dissertationem 19 Thomassini in quintam synodum.

Obijcies 2° : Œcumenicitatem concilii Lateranensis quinti multa suadent ; ad illud vocati sunt ex orbe toto christiano episcopi ; synodo præfuerunt Julius II, Romanus pontifex, ipsiusque successor Leo X ; adfuere cardinales 18, patriarchæ duo, episcopi 114, aliique plures inferiores prælati ; adfuere per suos legatos Maximilianus imperator, reges Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, Lusitaniæ, duces et marchiones Venetiæ, Mediolani, Mantuæ, Brandeburgensis, Montisferati ; nihilque ad adscribendam synodo V Lateranensi generalis rationem concilii, considerari potuit : hæc autem in synodo sess. 11 definitur, « solum Romanum pontificem, tantum quàm super omnia concilia auctoritatem habentem, conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum plenum jus et potestatem habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum pontificum, sed propria etiam eorumdem conciliorum confessione manifestè constat. » Hanc verò superioritatem, seu in ipsa concilia generalia summam auctoritatem reproboverat expressè, duobus decretis, ut notum est, synodus Constantiensis : ergo pugnare inter se possunt generales synodi. Eâdem cum synodo Constantiensi quomodo conciliari possit Florentini concilii decretum, quo definitur, pontifici Romano, « in beato Petro pascendi et regendi ac gubernandi uni-

versalem Ecclesiam à Domino Jesu-Christo plenam potestatem traditam esse ? » — Resp. : Pertractandi quæ ad concilii generalis in ipsum Romanum pontificem, auctoritatem pertineant, proprius offeretur locus, ubi referemus, ac illas quæ sedi Apostolicæ debetur veneratione, vindicabimus quatuor propositiones assertas à clero Gallicano in comitiis anni 1682. Nunc satis erit solutiones promere quibus concilia conciliis non repugnare ostendatur.

Hoc unum voluerunt Patres concilii Florentini, Romano pontifici traditam esse in beato Petro plenitudinem et universalitatem potestatis quæ ad omnes et singulas Ecclesias extenditur ; eo planè sensu quo Martinus V in concilio Constantiensi, cum Wiclefi retulisset istum articulum : « Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, » discriminatim ita pronuntiavit : « Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias Ecclesias particulares. » Ad concilium Lateranense V, quod multò expressius loquitur quàm Florentinum, inquit Duvallius ipse, « variæ sunt responsiones. Quidam enim aiunt non fuisse propriè et verè generale, cum ei vix centum episcopi interfuerint ; alii dicunt etiamsi concilium absolutè fuisset generale, quod adhuc propter episcoporum paucitatem relinquitur incertum, tamen rem ipsam ut decretum fidei catholicæ non definivit : nulla enim in verbis concilii nota apparet, ex quâ fidei definitionem colligamus : nam nec antea thema pronuntiat in eos qui contra sentirent, nec dicit se hoc expressè aut propriè definire, aut esse de necessitate salutis, vel quid simile ex quo definitio colligatur. » Tractatu de supremâ pontificis auctoritate, parte quartâ.

Ad illas Duvallii adnotationes, adjungemus duntaxat contractam hanc Bossuetii responsionem : postquàm dixit, Gallicanæ Ecclesiæ non admodum stabilem videri, sicut nec Belarmino ipsi visa est Lateranensis concilii V auctoritatem, decretum illius hunc in modum interpretatur : « Jam quòd in Lateranensi synodo dicitur Romanum pontificem supra omnia concilia potestatem habere, primum quidem vidimus, non definiendo, sed narrando esse positum, quod Constantiensibus eâ de re definitionibus prævalere non potest ; tum ex tenore verborum, eò referendum esse, ut pontifex concilia indicare, transferre, ac

« dissolvere valeat, quod nec ad quæstionem
« nostram, nec ad ea quæ tuemur decreta Cons-
« tantiensia pertinere sæpè ostendimus. » De-
fens. Declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ,
lib. 10, cap. 18.

De sententiâ depositionis latâ in Frideri-
cum II imperatorem, ab Innocentio IV, in con-
cilio Lugdunensi I, anno 1245, disserendum
nobis erit, asserendâ principum secularium in
temporalibus independentiâ; idcirco satius
videtur eam nunc quæstionem prætermittere,
quàm leviùs attingere. De cæteris autem quæ
hic non prosequimur, eò quòd vel solutu ob-
via, vel ad nostrum non referantur institutum,
aliosque ad tractatus pertineant, consule, si
libuerit, Bellarminum lib. de conciliorum auc-
toritate cap. 8; Tournely de Ecclesiâ, tom. 1,
pag. 394 et seq.

Objic. 3° : Epist. S. Gregorii Nazianzeni ad
Procopium, hæc leguntur : « Ego, si vera
« scribere oportet, hoc animo sum, ut omnem
« episcoporum conventum fugiam; quoniam
« nullius concilii finem lætum et faustum vidi,
« nec quòd depulsionem malorum potiùs quàm
« accessionem et incrementum habuerit. »
Longè ergo aberat S. Gregorius Nazianzenus
ab attribuendâ conciliis ipsis generalibus assis-
tentiâ Spiritûs sancti, quâ sublatâ elabatur
necesse est infallibilitatis donum. — Resp. :
Allato testimonio plurimùm abutuntur Luthe-
rus et Calvinus, eorumque sectatores : sed
1° S. Gregorius loquitur duntaxat de conciliis
sui temporis, de conciliis quæ viderat; at lau-
dibus extollit Nicænam synodum generalem
primam. « In sancto concilio Nicææ habito,
« inquit oratione in laudem magni Basilii,
« atque illo trecentorum, et duodeviginti lec-
« tissimorum virorum numero, quos Spiritus
« sanctus in unum collegerat, quantum in ipso
« fuit, morbum (Arianam pestem) compres-
« sit. » 2° Habitâ etiam ratione conciliorum
sui temporis, vel non attendit nisi ad particu-
lares quasdam synodos, vel si respiciat ipsum
quoque Constantinopolitanum concilium, ge-
nerale secundum, cui post mortem S. Meletii
præfuerat, non in eo redarguit nisi contentio-
nes ac dissidia quorundam episcoporum, quæ
illum ad abdicandum episcopale munus com-
pulerant; ad illas dissensiones alludere S.
doctorem declaratur verbis, quæ objectâ in
Epist. subjiciuntur : « Pertinaces, inquit, con-
« tentiones, et dominandi cupiditates... ne
« ullis quidem verbis explicari queant. » At
quod spectat ad confirmandam fidem, retun-

dendasque hæreses, nusquàm subindecavit,
felici caruisse exitu generalem secundam sy-
nodum, cujus pars egregia fuerat, et in quâ
Macedoniani qui Spiritui sancto bellum indixe-
rant, proscripti, atque anathemate, ad fidei
catholicæ præsidium ac decus, feliciter per-
culsi sunt.

Objicies 4° : S. Augustinus de Baptismo
contra Donatistas, cap. 3, testatur « non so-
« lum ipsa concilia quæ per singulas regiones
« vel provincias fiunt, plenariorum conciliorum
« auctoritati quæ fiunt ex universo orbe chris-
« tiano, sine ullis ambagibus cedere, ve-
« rum et ipsa plenaria, sæpè priora, postero-
« ribus emendari, cum aliquo rerum experi-
« mento aperitur quod clausum erat, et
« cognoscitur quod latebat. » Ergo infallibili-
tate nec ipsa prædita sunt concilia generalia,
cum emendationi et mutationi subjaceant. —
Resp. : Non eò collineat illâ S. Augustini ad-
notatio, ut in fide ac moribus allucinari pos-
sint generales ipsæ synodi, quarum aliunde, ut
ex probationibus nostris colligitur, haud am-
biguè prædicat inerrantiam; quis sanâ mente
putaverit, conciliis universalibus voluisse S.
Augustinum firmam auctoritatem abrogare
ipsis in operibus contra Donatistas elucubratis,
cum non aliâ magis ratione illos à rebaptiza-
tione deterreat, quàm quòd à plenarii concilii
eam proscribentis auctoritate recederent? pro-
viribus enim adnuitur ut evincat, disceptan-
dæ illorum causæ locum relinqui nullum,
postea quàm ad concilii plenarii auctoritatem
roburque perducta est.

Sed, ut observat doctissimus Thomassinus,
de ejusmodi causis disserit S. Augustinus, quæ
ita in conciliis quibuslibet definiuntur, ut si
nova comperiantur quæ priùs latuerant, expe-
rimenta rerum, seu argumenta et instrumenta,
convincendis sceleribus idonea, tunc necesse
sit renovari judicium et in contrarium fortas-
sis reflecti sententiam. Ita S. Augustinus epist.
250, Cæciliano anathema vel post mortem
inferendum profitetur, si fortè vera esse com-
perirentur imputata ipsi crimina, tametsi ille
et Romano et Arelatensi concilio absolutus
fuisset; dogmaticis autem in decretis conden-
dis concilia diriguntur verbo Dei scripto vel
tradito, non supervenientibus novis rerum ex-
perimentis, quæ ad facta duntaxat personalia
revocantur.

Inst. 1° : Citato in capite lib. de Baptismo,
sermonem de ipsâ doctrinâ instituebat S. Au-
gustinus; Donatistas redarguit Catholicis obji-

cientes, *Cypriani litteras, Cypriani sententiam, Cypriani concilium*; canonicam asserit Scripturam suis ita terminis contineri, ut de illâ omnino dubitari, et disceptari non possit, *utrum verum, vel utrum rectum sit, quidquid in câ scriptum esse constiterit*. At ipsa plenaria concilia sæpè rerum experimentis putat emendari; haud sibi cohæreret, neque proposito congrueret talis argumentatio, nisi dogmaticas etiam complecteretur controversias. — Resp. cum Honorato Tournely, ad institutum S. Augustini satis fuisse demonstrare non tantum privatos episcopos, sed et concilia quæ per singulas regiones et provincias habentur, imò et plenaria posse errare, quamvis in diverso planè genere; concilia nempe particularia, non tantum in factis, sed etiam in fide, plenaria verò in factis duntaxat personalibus; gradatim enim veluti progreditur S. doctor, servatis, ut aiunt, servandis, nec adæquandis concilio generali particularibus synodis. Scitè jam responderat illustriss. Bossuetius, Defens. Declarat. Cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 13, cap. 18, nihil prohibere quominus occasione fidei, S. Augustinus « de conciliorum decretis universim tractet, atque ab uno casu transeat ad alios quibus priora concilia etiam plenaria à posterioribus emendari possint; agebat enim adversus Donatistas universæ Ecclesiæ contemptores, qui proinde conciliorum auctoritatem, non illâ à Christo Ecclesiæ universali factâ promissione, sed humano more æstimabant, quâ quidem intentione, sufficit ut probet Donatistis, antius habitum Cypriani concilium objicientibus, posteriora concilia anterioribus meritò anteponi, iis certè casibus, in quibus esse possit emendationi locus. » Præterea, cum S. Augustinus declarat concilia ipsa plenaria sæpè priora posterioribus emendari, commemorat quod factum fuerit, etiam ante tempus, quo loquitur; quæ verò S. Augustinum antecesserant generales synodi, Nicæna et Constantinopolitana prima, numquid igitur dogmaticum ullum decretum Nicæni concilii fuerat emendatum à synodo Constantinopolitanâ generali? Deinde, cum mortuus sit S. Augustinus anno 430, ac proinde antequam celebraretur Ephesina synodus œcumenica tertia, quæ habita est anno 431, nullum aliud generale concilium, præter Nicænum primum, potuisset ab alio generali, nempe Constantinopolitano primo, ante S. doctoris mortem emendari; quò igitur pertineat, quam adhibet vox

illa sæpè, nisi per plenarias synodos, non œcumenicas tantum, et universalis Ecclesiæ, sed plenarias Africæ, eo tamen discrimine, quòd in quæstionibus ad fidem aut mores spectantibus, nec emendationi, nec mutationi obnoxium sit ullum concilium œcumenicum, quamvis in factis *personalibus* et particularibus non dogmaticis, seu in factis quæ rerum *experimentis* possint explorari, ipsum errare queat et emendari à posterioribus conciliis. Consule Thomassini dissertationem 19, in synodum V œcumenicam.

Inst. 2°: Lib. 2 contra Maximinum Ariannum, cap. 14, S. Augustinus ita constituit disputandî rationem, quasi hæreticum illum fateatur auctoritate concilii Nicæni primi generalis non teneri: « Nec ego, inquit, Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicatus, proferre concilium; nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris. » — Resp.: Alienatam prorsus à synodo Nicænâ cum videret Maximini mentem S. Augustinus, auctoritatem advocat Scripturarum, quo quidem ex divino armamentario, aptissima quoque errori confodiendo tela deprompturum sese meritò confideret; aliud est procul dubio seponere ad tempus concilii alicujus licet œcumenici et infallibilis auctoritatem; aliud verò concedere, hanc posse licitè vel negari, vel in dubitationem adduci; duplex in Ecclesiâ suppetit via hæreticos debellandi, auctoritatis scilicet et discussionis; hanc dum usurpant catholicæ defensores fidei, non ideo excusatos volunt pertinaces conciliorum etiam generalium auctoritatis contemptores, verum ad frangendam eorum contumaciam, aliam pro rerum adjunctis tentant viam quæ ipsis feliciorum exitum spondere, utcumque videatur.

Objicies 5°: Synodo generali si concedatur absoluta et continua Spiritus sancti assistentia, jam non differrent à Scripturis sacris dogmatica conciliorum generalium decreta; ideo enim dicuntur Spiritu sancto afflati scriptores sacri, quia ejus lumine et impulsu indesinenter diriguntur; omnibus tamen etiam Catholicis confitentibus, plurimum discriminis intercedit sententias inter Scripturæ sacræ et definitiones concilii generalis. — Resp.: Ex alibi assertis desumi potest solutio hujusce argumenti, adeò inter se connexæ sunt, quas edisseruimus quæstiones; hic tamen paulò latius executiendum; ad rationem canonicæ Scripturæ non sufficit simplex Spiritus sancti

assistentia : nempe, ut rectè observat D. d'Argentré, Element. Theologicis, cap. 4, « Scripturæ sacræ veræ simul et divinæ sint, necesse est; atqui licet auxilium istud Spiritûs Dei præsentis ac dirigentis omninò sufficiat ad astruendam sacrorum librorum veritatem (neque enim aberrare potest auctor quem Spiritus, veritas præsens adjuvat et regit), non tamen sufficere unquam potest, ut libri iidem sint divini, ac censeantur continere verbum Dei; nam verbum Dei debet esse à Deo prolatum et dictatum; atqui solâ Spiritûs divini præsentia non efficitur, ut prolatum sit et dictatum à Deo verbum illud, quod ex hypothesi non à Deo afflatus, sed humano ingenio conceptum est, ac proinde origine suâ humanum, quantumcumque sit aliunde, propter auxilii divini præsentiam verum ac certum, nullique prorsus errori obnoxium. »

Hoc ut penitiùs intelligatur, tria sunt accuratè secernenda, revelatio, inspiratio, assistentia; revelatio est ignotæ antea veritatis facta divinitus manifestatio: v. g., revelatum est, ex Virgine nasciturum Emmanuel, seu Christum Messiam; inspiratio est motus quidam insolitus, et incitatio interior, quâ quis impellitur et applicatur ad scribendum et agendum, illæsa quidem libertate, sic tamen ut habeatur *tantumquam calamus scribæ velociter scribens*. Specialis assistentia nihil est aliud quam auxilium peculiare quo adjuvat et providet Spiritus Dei, ne quibus illud conceditur, deflectant à tenendâ, proponendâque veritate. «Peculiare istud auxilium, inquit d'Argentré, à communibus gratiæ auxiliis in hoc potissimum differt, quòd hæc pios auctores quibus conceduntur, ab errore immunes non reddunt, at illud ab omni prorsus errore servet, nec certè ab ipsâ Christi per Spiritum suum præsentia discrepat, quam Christus, Matth. cap. 28, Ecclesiæ promisit usque ad consumptionem seculi.» Quantum autem à verbo Dei differat idem illud præsidium, indicari potest familiari istâ comparatione: quod exaravit discipulus, neque dictante aut suggerente magistro, neque manu ipsius tenente, id propriè non habetur magistri eloquium, licet efficaciter invigilantis, ne quid pravi obrepat in scriptionem discipuli. Porro ad rationem canonicæ Scripturæ non sufficit specialis hæc assistentia: necessariò requiritur inspiratio, sive divinus afflatus, qui auctoris sacri mentem vividius illuminet, ac voluntatem quasi

propiùs afficiat, et distincto magis impulsu adhibeat, ut scribantur, quæ Deus mandari literis voluerit. Hinc dicitur ab Apostolo, 2 ad Timoth. cap. 3, v. 16: *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum*; hinc legitur secundâ Petri, cap. 1, 21: *Spiritu sancto inspirati* (φερόμενοι), *locuti sunt sancti Dei homines*. Quod verò ad revelationem propriè dictam attineat, multa sunt in Scripturis, quæ absque revelatione huiusmodi innotescere non potuerint. Talia sunt mysterium S. Trinitatis, incarnatio Verbi divini, ejusdem in cruce immolatio, institutio sacramentorum, etc.

Et dictis facilè concipitur discrimen quod intercedit canonicas inter Scripturas, et synodorum generalium decreta; universalibus ipsis in conciliis nulla suppeditatur nova revelatio quæ ad publicum fidei depositum pertineat; neque talis ulla hominibus unquam collata est ab ætate Apostolorum: verbum quidem Dei scriptum vel traditum interpretantur, evolvunt, elucidant, atque ab alienis vindicant expositionibus generales præsertim synodi; nec tamen eorum definitiones sunt, aut esse putantur ipsum Dei verbum; aliud est enim afflante Spiritu sancto loqui, aliud eo assistente revelatam veritatem dignoscere atque infallibili iudicio declarare; quin et ipsa hæc assistentia non tam latè patet in Patribus concilii generalis quàm in canonicis scriptoribus; synodos enim generales quibusdam in rebus ad fidei negotium et incolumitatem non spectantibus, ut puta personalibus plurimis in factis aberrare posse, in confesso est apud omnes Catholicos.

Objicies 6º: Conciliis ipsis generalibus non sic adesse Spiritum sanctum, erroneis ut definitionibus sint omninò impervia, ex eo colligitur, quòd sicut cæteri hominum conventus imbuantur sæpè malesuavis cogitationibus, obstinatis nonnunquam colliduntur inter se contentione, aut metu aliquando inducantur ad erroris cui damnando destinarentur, approbationem et patrocinium; hæc autem cum divinâ et absolutâ infallibilitatis promissione, quo pacto cohæreant? — Resp.; Largitur quidem Deus auxilia gratiæ, et quidem potissimum congregatis ipsius nomine ad fidei defensionem pastoribus, quorum ope et abigere præjudicata, et cupiditatibus imperare valeant; in eo maximè exeritur summa Dei et sapientia et potestas, ut ex ipsis hominum depravatis affectibus eliciat quandoque admirandum propositi sui exitum; alia inter exem-

plæ quæ mentem subeunt, illud æternâ dignum recordatione, quod ex ipsâ Judæorum obsecante malitiâ, indomitæque contumaciâ, optatam generis humani redemptionem eduxerit; ita potest generalibus in conciliis, quæcumque primâ fronte videantur erroris semina, fomentaque comparari, eò tandem animos arcanâ præsidiî subministratione adducere, ut obicibus ruptis, quasi lux dissilientibus nebulis effulgeat veritas, incorruptaque permaneat.

Fieri quidem potest ut incusso timore sic deiciantur convocati generalem ad synodum episcopi, ut in transversum acti, commissam sibi causam fidei miserabiliter deserant; ideo diximus inerrantiâ pollere concilium, quamdiù universalem repræsentat Ecclesiam, sed hanc repræsentare tum desinit, et œcumenicitate destituitur, cum timoris impulsu graviter percussi deficient à legitimè incœptis episcopi; tunc enim suam illis causam demandare non censetur Ecclesia, sicut nec humanis in contractibus et negotiis, mandantis munere jam ille non fungitur, qui metu correptus contrariam in partem declinaverit. Ingruente autem notorio metu, aut malo intentato jam ingravescente, si, quod avertat Deus, optimus! resiliat à defensione fidei, et errori assentaretur generalis convocatione synodus, haud idcirco dissiparetur et insuperabili careret præsidio catholica fides; universalis etenim reclamaret Ecclesia, et obstaret immutabili subnixa promisso, ne quid detrimenti sacrum illud depositum pateretur, cujus à patrociniis nullâ unquam ratione potest divelli.

Objicies 7°: Nihil prodest adscripta conciliiis generalibus infallibilitas, nisi certò illorum possit innotescere fidelibus œcumenicitas; quali autem modo extundi valeat certa illa de quocumque concilio œcumenico notitia? 1° Utrùm ad conciliandam synodo generali absolutam, indivulsamque fidem, oporteat synodum esse à summo pontifice confirmatam? hæc de quæstione litigant inter se catholici theologi; 2° compertum esse deberet coactos in concilium episcopos, adhibuisse necessariam in investigandâ veritate diligentiam, exploratis, quantum postulat rei gravitas, Scripturis et traditionibus; 3° quin etiam opus est cognitu, qui iudices putantur divinitus constituti, illos et verè fuisse baptizatos, et episcopali insignitis caractere; at quo argumenti genere constare possit de variis illis conditionibus? — Resp.: De concilii alicujus œcumenicitate posse nobis constare, 1° fide humanâ historicâ,

quæ rationabilem omnem dubitationem repellat; qui enim synodo præsentés adfuerint, cernere potuerunt utrùm in eandem confluerint, quæ ad legitimam requirantur synodum, ejusque deinde œcumenicitatem testatam facere absentibus, magisque ac magis promulgatam prodere memoriæ, transvehendis seras etiam ad ætates monumentis; quare, inquit Bellarminus de conciliorum Auctoritate, lib. 2, cap. 9, «quemadmodum fuisse quondam consulem Ciceronem, Julium Cæsarem dictatorem, Octavianum cum Antonio prælio navali decertasse, et alia id genus, etsi ex fide humanâ pendeant, tamen adeò certa sunt, ut evidenter etiam quamdam habere videantur, sic etiam concilia Ecclesiæ, quæ nos legitima fuisse dicimus, tot habent testimonia omnium ætatum, ut nihil dubitationis in animis nostris relinquant, quominus credamus, talia fuisse, qualia dicuntur.» 2° De conciliorum œcumenicitate certissimè et potissimum constare potest Ecclesiæ universalis consensione et approbatione subsequente; hanc enim œcumenicitatem ignorare nequit disseminata totum per orbem Ecclesia, neque habere pro œcumenico concilium cui hunc ad finem necessaria desideraretur aliqua conditio.

Ut verò sigillatim diluamus tria quæ obiectata sunt, sic reponimus, ad primum: Ubi disserteretur de quatuor celeberrimis Cleri Gallicani propositionibus, ostendetur auctoritatem suam non mutuari à Romano pontifice synodum generalem, quamvis et illud convocare, et ei præesse, ad eum ut caput Ecclesiæ pertineat; nobis nunc non in dissidia theologorum catholicorum expendenda, sed in asserendum dogma catholicum unicè intentis, omninò satis est negari non posse, infallibilem habendam esse generalem synodum, saltem modò adjuncta sit Romani pontificis approbatio.

Ad secundum: Fatemur ipsis in generalibus conciliis adhibendam esse idoneam enucleandis dirimendisque controversiis diligentiam; ipsâ in synodo Hierosolymitanâ, in quam convenerant Apostoli et presbyteri, facta est, ut ait S. Lucas, solvendæ causâ propositæ de legalibus quæstionibus, magna conquisitio; Nicænâ in synodo, ut Rufinus tradit, per singulos dies agitabatur conventus, nec nisi post diutinum multumque tractatum profligatus est Arianismus; neque enim existimandum est torpenti-bus desidiâ et oscitantibus Patribus Spiritum sanctum specialiter assistere; at saltem, quando ab universali Ecclesiâ acceptatum est, et inter

œcumenica computatum aliquod concilium, ambigere non licet, quin impensa in illo fuerit necessaria et sufficiens componendis ac finendis quæ delatæ fuerint controversiis diligentia et conquisitio; id Christi ex promissionibus indubitanter sequitur: ut enim fert verè etsi minùs latine prolatum axioma: *Qui dat finem, dat consequentia ad finem.* « Quòd si Deus, ait optimè Melchior Canus, in sequentem annum frugum abundantiam polliceretur, ecquid stultius esse posset, quàm dubitare ane homines semina terræ mandaturi sint? Certè si severint, metent; si non severint, non metent; sed ex Dei pollicitatione colligimus, non solum proprias cœli conversiones, quibus omnia quæ terra gignit, uberiora proveniunt, sed agricolarum etiam curas, operas, diligentiam; non enim frugum abundantia illa promissa, nisi arantibus, seminantibus, laborantibusque continget. » De Auctoritate concil. lib. 5, cap. 5. *Æternam profectò vitam si cuiquam Deus promitteret acponderet, nonne efficacia illi conferret auxilia gratiæ, quibus beatam illam vitam assequeretur? Videlicet quos prædestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit, Ad Rom. 8.*

Ad tertium, resp. cum Bellarmino ibid. l. 2, c. 9, « non esse necessarium ut sciamus episcopos, qui ad concilium conveniunt, habere veram fidem et veram ordinationem, sed satis esse, si non constet contrarium; nam etiamsi summus pontifex, quod fieri non posse credimus, et omnes episcopi, qui ad aliquod generale concilium à summo pontifice convocantur, essent corde hæretici, et solâ externâ professione catholici, nec verè acceperint sacri ordinis invisibilem characterem, sed nudam impositionem manuum, tamen certi sumus Deum nunquàm permissurum, ut ejusmodi concilium in decretis suis formandis erraret; assistit enim concilio Spiritus sanctus, non tam propter ipsum concilium, quàm propter Ecclesiam universam, quæ divino præcepto tenetur episcoporum sententiam non discutere, sed venerari. » Verùm quæ disponit omnia suaviter, providentia non sineret, ut in concilium quod ab universâ crederetur legitimum Ecclesiâ, convenirent episcopi, aut omnes, aut majori numero non legitimi, aut non interiùs catholici, qui proinde repugnante propriâ sententiâ, decretum conderent omnibus Ecclesiis tanquàm credendi normam proponendum.

Objicies 8°: Conciliis œcumenicis annume-

ratur synodus Constantiensis, quæ tamen ab erroris maximè perniciosi crimine non potest eximi; ipsa enim datam hæreticis publicam fidem violari licitum esse docuit, et facto confirmavit; eni solenne illud decretum: « Præsens sancta synodus ex quovis salvo conductu per imperatorem, reges, et alios seculi principes, hæreticis vel de hæresi diffamatis, putantes eosdem sic à suis erroribus revocare, quocumque vinculo se astrinxerint, concesso, nullum fidei catholicæ, vel jurisdictioni ecclesiasticæ præjudicium generari, vel impedimentum præstari posse seu debere declarat, quominùs dicto salvo conductu non obstante, liceat judici competenti et ecclesiastico, de hujusmodi personarum erroribus inquirere, et aliàs contra eos debitè procedere, eosdemque punire, quantum justitia suadebit, si suos errores revocare pertinaciter recusaverint, etiamsi de salvo conductu confisi ad locum venerint judicii, aliàs non venturi; nec sic promittentem, cum fecerit quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum. » Illud si vigeret decretum, hæreticis ad concilium generale accedentibus, datus à religioso principe salvus conductus, nedùm præstaret postulatam securitatem, laqueus potiùs illis evaderet atque pereundi occasio; in jus enim vocarentur, condemnarentur, traderentur seculari brachio, et plecterentur, perinde ac si nullus interpositus fuisset salvus conductus; nonne in publicæ fidei summum detrimentum illuderetur tunc miseris, qui cavillationem hanc si prævidissent, haud se in apertum coniecissent capitis periculum? hoc certè quale sibi immineret, si Joannes Hus fuisset suspicatus, Constantiam non venisset, rationem suæ redditurus fidei; litteras obtinuerat à Sigismundo imperatore, quibus ipsi permittebatur per loca quælibet ditionis imperatoris, *omni prorsus impedimento remoto stare, morari, et redire liberè*: ea procul dubio securitatis promissio spectabat maximè ad tempus quo Constantiæ moraretur, cum ad hæc præcipuè temporis adjuncta eam requirendam curavisset; attamen illà in civitate, juridica de illo habita est quæstio; damnatus, interrogatus, et seculari traditus brachio, vivus combustus est; quò tandem abiit concessa ipsi *manendi et redeundi libera facultas*? — Resp.: Nullum redolet errorem, quod prolatum est à concilio Constantiensi de salvo conductu decretum; hoc uno totum innititur principio quod æquitati et rationi apertè con-

sonat : ex duabus scilicet potestatibus suo in ordine supremis, nullisque imperio subjectis, unam prohibere non posse, quin suis altera, cum id opportunum judicaverit, defungatur muniis, propositumque sibi scopum assequi contendat; cum igitur potestas Ecclesiæ in spiritualibus (quod quidem hic non vocatur in controversiam), minimè pendeat à secularis principis potestate, meritò declaravit synodus generalis Constantiensis, non eò usque valere concessum à seculari principe salvum conductum ut per illum, *fidei catholicæ vel jurisdictioni ecclesiasticæ præjudicium generari, vel impedimentum præstari possit ac debeat; nec sic promittentem, cum fecerit quod in ipso est (ut reipsa fecit imperator Sigismundus) ex hoc in aliquo remanere obligatum* : princeps enim spondere non potuit, quod ejus prætergrederetur potestatem, neque auctoritatem minimè sibi subditam constringere.

Inst. 1° : Nisi vergeret in frangendam publicam fidem decretum synodi Constantiensis, non ipsi derogatum expressè fuisset in salvo conductu, quem Bohemis præbuit concilium Basileense, neque in illo quem Germanis Augustanæ præsertim confessionis suppeditavit concilium Tridentinum, cujus hæc verba referre satis sit : « Insuper omni fraude et dolo exclusis verâ et bonâ fide promittit ipsam synodum nullam vel manifestè vel occultè occasionem quæsituram, aut aliquâ auctoritate, potentiâ, jure vel statuto, privilegio legum vel canonum, aut quorumcumque conciliorum præsertim Constantiensis et Senensis, quâcumque formâ verborum expressè in aliquod hujus fidei publicæ et plenissimæ assecurationis, ac publicæ et liberæ audientiæ ipsis per ipsam synodum concessæ, præjudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram; quibus hæc in parte pro hæc vice derogat. » Totam hujusce salvi conductus formam reperire est post sessionem 18 concilii Tridentini. — Resp. : Hæc derogatio nullius erroris aut criminis arguit synodum Constantiensem; si enim erravisset concilium Tridentinum, ut quid declarasset illius sese decreto derogare velle hæc vice? numquid synodi Tridentinæ Patres reservatam sibi voluissent facultatem, eodem cui derogabant decreto, aliàs utendi, quamtùmvis iniquum foret, ac publicæ fidei contrarium? Præterea in salvo conductu quem subministrandum curaverunt, profitentur pariter sese

nihil ex ullo jure, vel statuto, privilegio legum, vel canonum, aut quorumcumque conciliorum decerpuros esse, quod securitati, qualem Protestantibus offerebant, præjudicium afferre posset; num etiam juribus, statutis, legibus et canonibus quos indicant generatim, putaverunt fidem publicam labefactari?

Derogandi decreto concilii Constantiensis, hæc illis fuit causa, quòd, ut querelis suspicionibusque omnem aditum efficacius præcluderent, amplissimum voluerint suppeditare Protestantibus salvum conductum, solitoque jure latius patentem; atque idcirco nominatim derogare decreto sessionis 19 concilii Constantiensis, quo salvi conductus tabulæ per imperatorem, reges et alios seculi principes, hæreticis hominibus, vel de hæresi suspectis concessæ, ita restringebantur, ut iis non obstantibus, ecclesiastici judices de illorum erroribus quæstionem habere, et in eos ex canonum ac legum severitate agere possent, et animadvertere; quapropter hæc inter alia, Tridentini Patres apposuerunt : « Illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam commissorum (à Protestantibus), aut committendorum minimè puniantur, impertitur, ac omninò concedit (Tridentina synodus). » Deinde subjicitur : « Ut quancumque ipsi libuerit, aut majorum suorum mandato et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ullâ renitentia et occasione, aut morâ, salvis rebus eorum, et suorum pariter honore et prorsus vice versâ, possint juxta beneplacitum liberè et securè redire. » Haud absimilia statuit synodus Basileensis, ad sedandos et alliciendos Bohemorum animos.

Inst. 2° : Concilii Constantiensis stante decreto, flocci penderentur, nihilque juvarent solitâ formâ concessi hæreticis omnes salvi conductus; quid reipsa præstarent? Si enim accedentes ad synodos hæretici parati essent earum statutis obsequi, jam salvo conductu non indigerent; non esset timendum ne sævi- ret concilium in homines errorem suum verè abjicientes et condemnantes; si autem, ut solet, veniant dogmata sua non repudiaturi, sed pro aris et focis tenaciter defensuri, quænam ipsis sors imminet, si valeat synodi Constantiensis disciplina? Anathemate primùm percellentur; seculari deinde judici tradentur legum severitatem experturi. — Resp. : Hoc unum declaravit, ut diximus, synodus Constantiensis, quod certissimum est, nec ignorare potuit Joannes

Hus, potestati principum non subjacere in spiritualibus Ecclesiam, neque igitur salvo conductu quem concederent subducendos esse hæreticos ecclesiasticæ jurisdictioni secundum canones exercendæ; hinc de salvo conductu quem Joanni Hus dederat Sigismundus imperator, scribebat Joannes Cochläus l. 2 Historiæ Hussitarum: « Concilium à justitiæ complemento, in tam manifesto animarum et religionis periculo, prohibere non debuit, nec ullo jure potuit; » nec etiam voluit religiosus ille princeps: namque, ut ibidem testatur Cochläus, « fecit quantum debuit aut decuit; sæpè ab ipso Joanne Hus petiit, ut submitteret se concilii judicio; ut hæreses abjureret; ut nolit pertinaciter sæpè damnatos asserere articulos; atque etiam prædixit, ni desisteret ab eâ pertinaciâ, fore ut concilium suo in ipsum jure usurum esset, juxta censuram sacrorum canonum; quinimò in faciem ei dixit, se concilio promississe, si ipse pertinaciter articulos erroneos assereret, quòd nullum hæreticum vellet manu tenere, imò mallet per sese et solus pertinacem hæreticum cum comburere quàm defendere. » In Historiâ quam auctor Hussita inscribere non dubitavit: *Historia sanctissimi martyris Joannis Hus*, sic Patres Constantienses alloquitur imperator: « Multa, eaque gravissima, Joannis Hus crimina audivistis, non solum firmis testimoniis probata, verum etiam ab ipso confessa; ex quibus singula, meo judicio, mortis supplicio digna essent; nisi igitur recantet illa omnia, ego censeo ut ignis supplicio afficiatur. » Quid ergo securitatis voluit salvo conductu Sigismundus Joanni asserere? ut contra violentiam *facti* præstaretur tutus et incolomis; ut iter susceptum conficere, *transire, stare, morari, et redire liberè*, ipsi liceret, quantum sinerent quam teneret agendi ratio (Joannes Hus) et canonica in hæreticos jura; per salvum conductum jure communi nihil aliud tribuitur quàm securitas contra vim, salvâ semper justitiâ, et juris legumque executione; unde, ut ritè observat Natalis Alexander, ex imperiali præscripto, hæc est dandi salvi conductus aut fidei publicæ formula apud Saxones, ut refert Premus, jurisconsultus hæreticus: « Damus tibi fidem publicam, causam dicendi in judicio contra vim, non tamen contra juris executionem. » Quæst. 7 de Securitate.

Nec absimilis formula Spirentium teste Minsingero, partium etiam hæreticarum juriscon-

sulto, observatione 82 judicii imperialis Cameræ: « Quando, inquit, datur alicui securitas vel salvus conductus, tunc intelligitur solùm de violentiâ quæ de facto contra jus infertur. »

Inst. 3°: Fidem publicam facto saltem violavit synodus Constantiensis: nam indictâ causâ detrudi in carcerem voluit Joannem Hus; inde mali labes: habitâ quæstione prodiit decretoria sententia quâ judici seculari, hoc est, supplicio capitis addictus est; hinc nobilium Bohemorum acerbæ querelæ, tum in Schedulâ concilio oblatâ die 14 maii anni 1415, tum in Epist. ad Sigismundum imperatorem: « Cùm Joannes Hus, inquit, confisus regiæ tuæ majestatis litteris, ad Constantiam profectus esset, quemadmodum ex constanti famâ accepimus, captus est cum his litteris publicæ fidei; neque hoc tantum, sed in carcerem conjectus, neque auditus, neque convictus, contra leges et tuæ majestatis litteras: quod factum et apud nos, et alibi eo modo innouit, ut et principes et barones, pauperes et divites, mirati sint sanctissimum illum patrem tam turpiter contra legum auctoritatem et constitutionem, contra veritatem et litteras regiæ tuæ majestatis peccare potuisse. »

— Resp.: Hoc primum adnotatu dignum, epistolas scripsisse ad amicos è carcere Joannem Hus, multa recensuisse in quibus sibi à concilio et deputatis injuriam fieri causabatur; at de violatâ per synodum, salvi conductus publicâ fide, ne verbum quidem ullum habuit; quod certè silentio non præterisset, majorem ut sacræ synodo invidiam conciliaret. Novis se obstrinxerat delictis Joannes Hus: sacris operari non destiterat, quamvis excommunicatus, idque palâm in Ecclesiæ contemptum: narrat quidem D. l'Enfant non hunc sacris operatum esse nisi post solutam à Joanne XXIII excommunicationem; verum idem ipse D. l'Enfant, Hist. conc. Constant. p. 545, incertam esse fateatur hanc solutionem anathematis, quia factum istud non legitur nisi in hominis Hussitæ Epistolâ; fatetur quoque ille historicus, Joannem Hus doctrinam suam liberè tradidisse tum in colloquiis, tum scriptis in operibus (ibid.). Præterea in fugam se dederat iste hæresiarcha contra imperatoris mandata, qui ipsum coram sacrâ synodo Constantiensi respondere, et ejus stare judicio jusserat, et contra pacta contestationesque ab ipsomet publicè affixas, quæcumque transierat; exciderat itaque à salvi conductus privilegio. Fugam illam dissimulat D. l'Enfant,

pag. 545, dùm sic loquitur : *Quel crime com-
mit Jean Hus ? il se tient clos et couvert dans sa
maison, et il n'en sort que pour obéir aux cardi-
naux.* Verùm fugam illam quam parabat Joan-
nes Hus, ne errores suos revocare cogeretur,
et ut in Bohemiam redux hæresim impunè
prædicare pergeret, disertè testificatur Ulricus
Reichenthal, civis Constantiensis, in Historiâ
concilii quam Teutonico sermone accuratis-
simè scripsit ; refert Joannem Hus in hospitio
suo sæpè celebrasse missam, accurrente ad eam
populo : « Quod, inquit, ubi per episcopum
« Constantiensem, velut ordinarium loci, ei
« tanquàm excommunicato inhiheretur, ipse
« verò nihilominus celebraret ; episcopus verò
« populo, missæ ejus interesse prohiberet,
« Hus cœpit de fugâ circumspectare ; itaque
« dominicâ *Oculi*, quæ tertia est in quadrage-
« simâ, ubi celebrasset missam manè, accepit
« panem et vasculum vini, seque abscondit in
« curru domini Henrici Latzembok, qui eo die
« educendus erat in rus pro apportandis stra-
« minibus, arenâ et fœno, peracto prandio ;
« cùm igitur in prandio non compareret, nec
« quisquam sciret ubinam esset, Latzembok
« adiit consulem civitatis, conquestusque de
« fugâ Joannis Hus, petiit mox claudi portas
« urbis, equitesque et pedites instrui, qui illum
« persequerentur fugientem ; his ita paratis,
« repertus est in curru latitans Hus ; at ille
« oblatam ratus evadendi occasionem, ex equo
« cui jubente Latzembok, impositus fuerat,
« desiliens, proripuit sese in circumstantem Bo-
« hemorum multitudinem, quem apparitores papæ
« et cardinalium comprehendentes, qui deaura-
« tos præferunt baculos, in palatium abduxe-
« runt. » Ex his patet meritò respondisse
Cochlæum, lib. 2 Hist. Hussitarum, quod no-
biles quidam Bohemi expostulârunt, id magis
libertati militari, quàm justitiæ aut disciplinæ
ecclesiasticæ tribuendum : aut enim ignorâr-
runt, aut dissimulârunt Joannis fugam et
mentis obstinationem.

Inst. 4° : De synodo Constantiensi asperè
conqueritur ipse Sigismundus, satisque signi-
ficat, salvi conductus à se ipso concessi, non
eam quam debuerant, rationem habuisse Pa-
tres concilii ; quantum inde stomacharetur,
ostendit datis ad barones regni Bohemiæ lit-
teris. Apud Cochlæum, lib. 4 Hist. Hussit., sic
deplorat de sorte Joannis Hus : « Deus novit
« quòd tanto dolore fuimus attriti propter ca-
« sum suum, quod etiam verbo benè exprimi
« non posset ; sed etiam omnes Bohemi, qui

« tunc temporis nobis aderant, benè perpen-
« derunt quomodò nostram sollicitudinem pro
« ipso interposuimus ; quòd pluries furore
« permoti, de concilio exivimus, quòusque no-
« bis intimaverunt dicentes : Si noluerimus
« admittere quòd justitia prosequatur in con-
« cilio, quid tunc in hoc loco facere debeant ?
« sic cogitavimus, quòd hâc in parte jam nihil
« facere poteramus ; neque etiam licuit nobis
« ulterius pro hoc negotio loqui, quia exinde
« concilium totaliter fuisset dissolutum. »
Deinde quæ tanta fuisset Joannis Hus contu-
macia ? Quàm docilem se præberet, ex his ver-
bis colligi potest : « Reverendissimi Patres,
« jam sæpè dixi me liberè hûc venisse, non ut
« obstinatè quidquam defenderem, sed si quâ
« in re minùs rectè sentirem, æquo animo
« paterer me doceri : rogo igitur ut sit mihi
« locus ampliùs meam sententiam declarandi,
« cujus nisi certas et efficaces rationes attu-
« lero, libenter in vestram informationem,
« ita ut postulatis, concedam. » Tum magnâ
voce cùm quidam dixisset : *Videte quàm callidè
loquatur ; informationem dicit, non correctionem,
aut definitionem : Imò, inquit, ut vultis, sive in-
formationem, aut definitionem : testor enim Deum,
me nihil nisi ex animo loqui.* Opere cui titulus :
Hist. sanctissimi martyris Joannis Hus.

Resp. : Fieri potuit ut veritus ne prospero
exitu careret salvus suus conductus, imperator
Sigismundus, doleret conjectum fuisse in car-
cerem Joannem Hus, atque indignatione statim
commotus, contenderit ut in libertatem ille
vindicaretur, mitiusque experiretur judicium ;
at postea convictus, sui nec esse officii, nec
sue potestatis, ut prohiberet ne contra perti-
nacem hæreticum id statueret synodus gene-
ralis, quod æquitati et religionis defensionem
expedire pro rerum adjunctis arbitraretur,
hæresiarcham sic ipse ad plenum impellebat
obsequium : « Nos quidem tuis erroribus et per-
« tinaciæ nunquàm patrocinaabimur : inò nos
« hisce manibus ignem tibi parabimus potiùs
« quàm ut eâ quâ hactenus, pertinacitate uti
« patiamur ; nostrum itaque esse consilium ut
« ipsius concilii judicio stare velis. » In actis
ipsius hæresiarchæ, ab auctore Hussitâ con-
scriptis.

Quod attinet ad illam subjectionis et obse-
quii pollicitationem quam ostentabat Joannes
Hus, nemo est paulisper in ecclesiasticæ histo-
riæ versatus notitiâ, quem lateat hoc esse apud
hæreticos solemne, ut ovium induti pelle, lu-
porum tamen indolem non exuant ; atque spe-

cie tenus promptos se ad obsequendum ita sese declinandæ condemnationis causâ exhibeant, ut tamen à susceptis erroribus non resiliant, eosdemque defendant, proposito vitæ ipso dis crimine. Qualis autem fuerit Joannis Hus in nefariis suis dogmatibus retinendis pertinacia, non ambigüe indicatur, vel ipsis quæ jam retulimus Sigismundi testimoniis, quibus alia si opus foret, promptum esset adjici.

Inst. denique : Hieronymo de Pragâ salvum conductum dederat concilium ipsum Constantiense; damnatus tamen propter relapsum, traditusque seculari judici, atque ignis affectus est supplicio. — Resp. : Oblatus quidem est Hieronymo de Pragâ Constantiensibus à Patribus, qui hæreticum illum in jus vocaverant, salvus conductus, sed his enuntiatis verbis, quæ omnem malæ fidei suspicionem depellerent : « A violentiâ, inquit, justitiâ semper salvâ, omnem salvum conductum nostrum, quantum in nobis est, et fides exigit orthodoxa, præsentium tenore offerimus, et etiam plenius assignamus; certificantes, quod sive in dicto termino appareas, sive non, nihilominus contra te per ipsum sacrum concilium, vel ejus commissarios, vel commissarium, lapso termino supra dicto procedetur, tuâ contumaciâ in aliquo non obstante. » Concil. sess. 6.

Hæresim suam convictus abjuravit Hieronymus de Pragâ, sed reversus ad vomitum, coram synodo generali professus est, « quod sententiæ damnationis Joannis Wiclef et Joannis Hus iniquè consenserat, illam sententiam approbando mentitus fuerat; et confessionem, approbationem et professionem suas super illorum damnatione revocabat nunc et in æternum, asserens se in libris Joannis Wiclef et Joannis Hus nullam unquam hæresim vel errorem legisse. » Eundem in hæresim relapsum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiavit, declaravit, atque damnavit sancta synodus, ac seculari tradidit potestati, cujus sententiâ extremo mulctatus est supplicio.

Ipsa salvi conductus tenore patet noluisse ita obligatam se synodum, ut à quæstione de illius hæretici erroribus habendâ, aut prætereundâ viâ justitiæ abstineret. Accedit quod arripiendâ fugâ; privilegio salvi conductus, se ipse abdicaverit.

Quæres utrùm ad fidem pertinere censeantur quæcumque à Patribus œcumenici concilii de doctrinâ et moribus exposita et declarata

sint. — Resp. cum Melchioro Cano (de Auctorit. concil. lib. 5, cap. 5) : « Quæ in conciliorum decretis vel explicandi gratiâ inducuntur, ut objectioni respondeatur, vel etiam obiter et in transcurso præter institutum præcipuum, de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, non sunt catholice fidei judicia, quamvis magni sint ponderis ac momenti. » Quibus autem regulis discerni queant, quæ fidei catholicæ credi oporteat, istæ suppetunt quas ab appellato mox theologo mutuamur. Prima, et ea quidem manifesta, si contrarium asserentes hæretici habeantur. Altera nota est, cum in hanc formam decernit synodus : *Si quis hanc doctrinam teneat anathema sit*. Tertia, si quidquam expressè et propriè dicatur credendum esse, aut tanquam dogma fidei catholicæ suscipiendum; aliave certo decreto adhibeantur verba quæ eundem referant sensum.

ANNOTATIO EDITORUM.

Libet hic adjicere circa decreta conciliorum generalium de fide luculentas sanè annotationes depromptas ex clarissimo auctore de La Hogue in suo de Ecclesiâ tractatu, ad calcem capitis 5 : « Exordiemur, inquit, his Bossuetii verbis : « Non Catholici docent, quæcumque in conciliis gesta sint, ea ad Ecclesiæ fidem pertinere; sed eo loco habent illa tantum quæ decreto edito, fidelibus omnibus credenda ac tenenda proponuntur. Quod et Melchior Canus copiosè docet, et Catholici omnes uno ore confitentur. Cujus rei ratio est, quod id sufficiat ut verba Christi firma stent de æternâ ecclesiasticorum dogmatum firmitate. Nec proinde labat Ecclesiæ fides, si ea quæ extra fidem decreta sunt, haud pari auctoritate consistunt. Atque certum omnino multa in conciliis, sine expressâ deliberatione ac determinatione, esse dicta gesta que, quibus adstringi se Catholici omnes uno ore negant. Multa etiam decreta sunt, quæ non sint accommodata temporibus atque negotiis. » Ita illustr. auctor in suâ Defensione Declarationis, etc., edit. 1745, parte 1, lib. 3, c. 1. Paucissima hæc verba graviora sunt principiis, quibus ea solventur quæ vulgò obijciuntur adversus inerrantiam conciliorum generalium.

« Ut autem certo ordine progrediamur in tam momentosâ quæstione, dicimus juxta mentem illustriorum theologorum, Melchioris Cani,

Bellarmini, Veronii, Bossuetii, Turnelii, etc., in conciliis etiam generalibus tria sedulò esse distinguenda, 1° res quæ aguntur; 2° modum quo aguntur, et 3° strictum tenorem decretorum quæ à Patribus concilii fuerant edita. »

1° Quoad res : « Objectum debet esse *definibile de fide*, inquit Veronius in suâ Regulâ fidei, c. 1, § 4, n. 8... Itaque doctrinæ legum aut philosophiæ studia spectantes, non sunt definibiles de fide. » Ibi autem citat Bellarminum, qui lib. 4 de Romano Pontifice, c. 51, concedit errasse Joannem XXII, cum docuit non posse separari usum à dominio in rebus usu consumptilibus, sed non *in re fidei*, inquit; hæc enim quæstio non pertinebat ad fidem.

« Ita ad invariabilem fidem ea non pertinent, quæ juxta Melchiorum Canum jam citatum, *non pendent à scientiâ, sed à prudentiâ*, vel quæ, ut dicit Bossuetius, sunt *temporibus* atque *negotiis* accommodata. Hoc solo principio id solvitur quod objici posset ex conciliis Lateranensi I et IV, ex utroque Lugdunensi et Viennensi, ob illorum decreta circa sacras Cruce signatorum expeditiones. Nimirum sive illæ expeditiones justæ fuerint, sive non, quod non expendimus, nihil ex illis decretis inferri potest adversus privilegium inerrantiæ quod Catholici in conciliis generalibus agnoscunt. Equidem œcumenica concilia in generali morum doctrinâ errare nequeunt, ac proinde decernere licitum esse sine causâ justâ bellum suscipere, sed quæ ab illis emitti possunt decreta, ad promovendam aliquod particulare bellum, necessariò revocantur ad illam speciem rerum quæ non pertinent ad scientiam, sed ad prudentiam, vel quæ sunt *temporibus negotiis accommodatæ*, siquæ sunt prorsus extra argumentum doctrinæ. Et reverà, nedum his decretis teneantur Catholici credere justum esse hoc vel illud bellum adversus infideles susceptum, semper licitum fuit theologis in varias abire sententias; quod quidem supponit Catholicorum animis altius infixum manere, illud negotium ex eis non esse, de quibus Ecclesia infallibiliter decernit.

« Occasione datâ, duo de his sacris expeditionibus annotabimus. 1° Moshemius Lutheranus, in secundâ suæ Historiæ ecclesiasticæ sectione, c. 1, n. 8, evidentioribus argumentis probat, falsò admodum illas summorum pontificum ambitioni attribui. 2° Merè historicè referemus quid senserit Bossuetius de justitiâ illarum expeditionum adversus Mahumetanos

et Turcas. Cardinalis Perronius, in oratione habitâ annò 1614, coram generalibus regni comitiis, dixerat, « justâ defendi non posse sacra bella adversus Turcas, nec meliori jure suscepta quàm si infidelis princeps jus aliquod in Christianorum provincias sibi vindicaret. » Huic Perronii censuræ sic respondet Bossuetius : « Illud perpendere noluit Perronius, Mahumetanos ac Turcas, ex quo extiterunt, hostilem animum atque inexpiabile bellum professos adversus christianas provincias, meritò ut perpetuos hostes atque invasores haberi, qui etiam, ubi pacem se fovere simulant, nihil nisi bella cogitant, idque ex ipsis impiæ legis placitis, nullâ cum Christianis pace tutâ, nullo fido fœdere, nullo unquàm beneficio, nisi *Cyclopo*, ut extremi pereant quibus interim pepercisse videantur. Quo ergo jure quis dubitet justâ Christianorum inter se adversus communem hostem fœdera ? » Defens. Declar. parte 1, l. 4, c. 15, p. 357.

2° De modo quo res in conciliis generalibus geri debeant, cum aliis theologis requirit Bellarminus, l. 2 de Conc. c. 19, ut *fiant conciliariter*, id est, more aliorum conciliorum. Porro omnium exemplar est Hierosolymitanum, Act. 15. Quomodò autem ibi tractata fuit ab ipsis Apostolis quæstio *legalium*? Ex utrâque parte missi sunt ad concilium qui de hac controversiâ inter se disceptarent, ut ostendunt ista Scripturæ verba, v. 2 : *Statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex aliis*;... et ex v. 7, *in concilio, magna fuit conquisitio*. Jam verò his edocemur, inquit Turnellius, t. 1 de Ecclesiâ, pag. 384, « 1° neminem esse à concilio excludendum qui audiri voluerit...; 2° magnam esse debere suffragiorum libertatem; 3° non aliâ conditione episcopis in concilio generali congregatis adesse Christum, assistentiâ et ope singulari Spiritûs sancti, quàm si adhibeant humana et ordinaria media industriæ, studii, collationis, disputationis, ad veritatem detegendam, illustrationem et confirmandam. Deus scilicet, qui omnia *suaviter disponit* ac moderatur, viâ supernaturali apertâ et manifestâ hic non agit, sed occultâ Spiritûs subministratione; unde episcopus permittit omnibus infirmitatis humanæ periculis esse obnoxios, metûs scilicet, ambitionis, avaritiæ, cupiditatis, etc. Neque unquàm promisit Christus se à conciliis hujusmodi pericula semper propulsaturum, quasi humanitatem omnem exuant episcopi, eo ipso quo congregentur in conciliis;

« sed hoc unum promisit, se ipsis adfuturum, « *quoties in nomine suo congregarentur*, hoc est, « servatâ suffragiorum libertate, et adhibitâ hu- « manâ industriâ et diligentâ, veritatem sedulò « inquirent. » Ex manifestâ illarum regula- « rum infractione, statim rejectæ fuerunt tum « Ariminensis synodus, an. 359, tum Ephesina, « an. 449, quæ appellari meruit *Latrocinium Ephe- « sinum*.

« Observandum est in concilio etiam generali, « res quasdam *conciliariter* tractari posse, alias « verò non ita. Id admittunt omnes theologi. « Vide Bellarminum, l. 2 de Conc. c. 19, ubi « loquitur de concilio Constantiensi.

« 3° Ut aliquid à concilio generali definitum « habeatur tanquàm de fide, sedulò attendendus « est *tenor decreti*; non enim sufficit rem esse in « argumento fidei *definibilem*, et tractatam fuisse « *conciliariter*, sed requiritur ut à Patribus concilii, « *certo et firmo decreto*, tanquàm de fide « credendâ toti Ecclesiæ proponatur. Ita omnes « theologi. 1° Audiatur Melchior Canus, de Locis « Theologicis, l. 5, cap. 5, quæst. 4. « Summo- « rum pontificum conciliorumque doctrina si « toti Ecclesiæ proponatur, si cum obligatione « etiam credendi proponatur, tum verò de fidei « causâ iudicium est. Sed animadvertendum « est diligentius, et quæ natura rerum sit de « quibus iudicium est, et quæ verborum *pro- « prietas et pondus*. Nimirum ecclesiasticæ doc- « trinæ quam amplecti etiam tenemur, non idem « est gradus, nec omnia iudiciorum decreta « eodem loco habenda sunt. Nonne igitur, di- « xerit quis, erit aliqua nota, quâ conciliorum « iudicia de fide internosci queant? Erit planè. « Prima, et ea quidem manifesta, si contrarium « asserentes *pro hæreticis* iudicentur.... Altera « nota est cùm in hanc formam synodus de- « creta præscribit: *Si quis hoc aut illud censue- « rit, anathema sit*.... Tertia est si in eos qui « contradixerint excommunicationis sententiâ « *ipso jure* feratur... Quarta si quicquam ex- « pressè et propriè à fidelibus firmiter creden- « dum, aut tanquàm dogma catholicæ fidei « accipiendum dicatur, vel aliis similibus ver- « bis aliquid esse Evangelio doctrinæ Apos- « tolorum contrarium; dicatur, inquam, *non « ex opinione*, sed *certo et firmo decreto*.... Porro « autem quæ in conciliorum vel pontificum « decretis, vel explicandi gratiâ inducuntur, « vel ut objectioni respondeatur, vel etiam « *obiter* et in transcurso, præter institutum « præcipuum de quo erat potissimum contro- « versia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, non

« sunt catholicæ fidei iudicia. » Prolatis qui- « busdam de singulis rebus exemplis, sic con- « cludit celeberrimus ille theologus: « Hæc in re « operæ pretium me theologis facturum exis- « timo, probando non omnia quæ etiam *abso- « lutè et simpliciter* in conciliis affirmantur, « fidei decreta esse. »

« 2° Reverà, præter decreta canonibus emissa, « alia sunt de fide quæ à conciliis credenda « proponuntur, scilicet in capitibus: Sed id « colligitur, inquit Vasquesius, ex fine ejus- « que sessionis, antequàm canones ponantur; « et ubi hæc aut similia leguntur immediatè « post capita et ante canones, ut in Triden- « tino, sess. 13, c. 8: *Placuit S. synodo hos « canones subungere, ut omnes, jam agnitâ « catholicâ doctrinâ, intelligant quoque quæ ab « illis hæreses caveri vitarique debeant*. Ratio « hujus rei est, inquit Veronius, quia tam « in capitibus quàm in canonibus propositiones « Ecclesiæ, *quid credendum, quid damnum*, « continentur. » (Vid. Regulam fidei, c. 1. § 4, n. 5.)

« Id porro observandum cum eodem Vas- « quesio, ibidem, aliquando Ecclesiam suam « definitionem confirmare testimoniis, ex « quibus aliqua non efficaciter eam probant. « Tamen quando Patres in concilio dicunt, ex « hoc aut illo loco hanc aut illam veritatem « Ecclesiam collegisse et colligere, quis, obse- « cro, fundamentum illud infirmum et incer- « tum esse dicere audeat?

« Ex his sic colligit Veronius, ibidem: » Gene- « raliter dicimus eorum quæ continentur in « capitibus id solum et totum esse de fide quod « definitur; seu, ut loquuntur juristæ, *solum « dispositum arresti*, seu contenti in capite aut « canone, est de fide; *motivum verò arresti*, « seu ejus probationes, non sunt de fide. Ratio « est quia primum solum proponitur creden- « dum et propriè definitur, non autem motivum « seu probatio. Hinc plurima continentur in « conciliis etiam universalibus quæ non sunt « de fide, scilicet, quod in eo est *obiter* dic- « tum, multò minùs quod in sessionibus à « variis prælatis, dum sententias dicunt, pro- « latum; multò adhuc minùs quæ à doctori- « bus in discussionem rei definiendæ præmit- « tuntur aut allegantur. Ratio generalis est, « quia nihil horum definitur ab Ecclesiâ. »

« 3° Ab his principiis non discedit Bellarmi- « nus. Nimirum, l. 2 de Conc. c. 17, dicit con- « cilium Lateranense V, sub Leone X, œcume- « nicum fuisse, et disertè atque ex professò

« docuisse, pontificem esse supra omnia concilia. Sed addit: Cùm autem dubium sit an hoc concilium rem istam definierit propriè, ut de cretum catholicà fide tenendum, ideò non sunt propriè hæretici qui contrarium sentiunt, sed à temeritate magnà excusari non possunt. » Hic locus non est expendendi istam Bellarmini censuram, quam severè improbat ipse Veronius, ibidem, n. 2. Sed manifestum est, juxta Bellarminum, strictiùs ponderanda esse definitionum verba, ut determinetur an certo firmeque decreto aliquid tanquàm de fide credendum ab Ecclesià proponatur.

« Inquiet fortè adversarii, his omnibus annotationibus de decretis conciliorum, in incerto poni ipsas definitiones quæ sunt de fide, ac proinde ipsam Ecclesiæ auctoritatem subverti; verùm quàm vana sit hæc objectio, sic paucis demonstramus: Quæcumque sit de permultis articulis catholicarum scholarum libertas, quæ supradictis annotationibus fundatur, eadem est omnium Catholicorum in universo orbe dei professio; ergo non obstantibus illis annotationibus, agnoscuntur et certa atque indubitata manent decreta fidei. Id unum colligere est, quod sæpius inculcat Bossuetius in suo Variationum opere, tyrannicam non esse auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, illamque certo ac firmo decreto ab omnibus tenendo non definire, nisi quod necessarium est ad servandum fidei depositum.

« Ubi primùm cogitavimus de colligendis variis annotationibus circa Ecclesiæ decreta, breviter dicere mens nobis erat; sed ex gravitate argumenti prolixius illud tractare coacti fuimus, et, ut manifestum est, non ex privato nostro sensu, cùm omnia principia ipsis illustriorum theologorum verbis proferantur. Istud existimavimus maximæ utilitatis fore, tum quòd in sequentibus Quæstionibus ad illas annotationes non semel remitteremus, tum quòd inde pateat quantum in controversiis de fide, et præsertim cum Protestantibus, curare debeat theologus, ne temerè aliquid dicat supremæ Ecclesiæ auctoritate definitum tanquàm de fide, aut ultra limites quos Christus posuit ejus infallibilitatem extendat; unde magnum causæ catholicæ detrimentum afferretur. »

CAPUT VII.—AN SOLOS AD EPISCOPOS PERTINEAT IN CAUSIS FIDEI, JUDICANDI POTESTAS, ET EA QUIDEM INFALLIBILIS?

Sunt qui existiment, divino jure sic inter fi-

dei iudices referri presbyteros, ut eorum semotà auctoritate ac definitivo suffragio, habeantur irrita episcoporum dogmatica decreta: sunt verò alii qui, licet presbyteris divinà institutione concessum et impositum arbitrentur munus ferendi de ipsis dogmatibus iudicii, confiteantur tamen, eos non esse necessarios iudices: hoc est, illo etiamsi non fungerentur munere, fore nihilominus ut valeant episcoporum iudicia: quæ sententia longè, ut patet, à priori discrepat.

Propositæ mox quæstioni altera subjicitur quam disjungi non oporteat: esto, inquit nonnulli, in dirimendis fidei controversiis, iudicis auctoritas simplicibus non adscribatur sacerdotibus, at illos ab episcopis prius consuli omninò necesse est, quàm dogmaticum ullum edatur decretum: eaque si omissa fuerit consultatio, inerrantiæ dono in iudiciis episcopalibus præripitur locus. Quid de his omnibus quæ exposita sunt, sentiendum sit, sequentibus aperiatur assertionibus.

ASSERTIO PRIMA.—*In causis fidei solis episcopis (quo nomine inprimis intelligitur summus pontifex) jure divino competit auctoritas iudicandi.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.*

Christianà in Ecclesià controversias de fide ac moribus dijudicandi potestatem, soli divino jure obtinent illi quos solos eà donatos Christus ipse voluerit: hanc enim auctoritatem quæ ad animarum salutem, et Ecclesiæ, quæ Christi regnum est, regimen maximè pertinet, jam ostendimus, et per se constat non ab aliò quàm ab ipso derivari; ut autem liquidò dignoscatur quos respiciat divina illius auctoritatis institutio, præstat oculis subjicere ultimos quinque Evangelii secundum Matthæum versiculos: *Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus; et videntes eum, adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jesus, locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis: et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.*

Verbis illis auctoritatem iudicandi in causis fidei et morum significari, eamque infallibilem, satis ostendimus, tum etiam collatam hanc esse apostolis, eorumque successoribus. Nunc ad probandum aggredimur solis eam fuisse à Christo datam apostolis eorumque successoribus.

bus, nec in illorum propriè successoribus numerandos esse alios quàm episcopos : quo posito primum erit colligere episcopis quidem, sed non presbyteris, seu sacerdotibus secundi ordinis, vindicandam esse ex jure divino potestatem dijudicandi ac definiendi causas fidei.

1° Solis quidem Apostolis, eorumque successoribus contulit Christus prædictam auctoritatem : fac enim, ut aliquot placet interpretibus, quingentos adfuisse tùm fratres, cùm Christus memoratum edidit oraculum : certè quingentis illis fratribus quos inter aderant nullum proventi ad gradum seu ordinem fideles, haud illam impertitus est potestatem : solos eà conferendā allocutum esse Apostolos ipso apertè declaratur verborum contextu : *Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, etc. Et accedens Jesus locutus est eis dicens : Data est mihi omnis potestas, etc.* Idem, si opus foret, confirmari potest scriptorum veterum peritissimorumque testimonio ; inter cæteros ita Tertullianus : « Duodecim præcipuos lateri suo adlegerat, destinatos nationi magistros : itaque uno eorum decusso, reliquos undecim, digrediens ad Patrem post resurrectionem jussit ire, et docere nationes intingendas in Patrem et in Filium, et in Spiritum sanctum. » De Præscrip. cap. 20. Eundem in sensum S. Cyprianus : « Dominus post resurrectionem mittens Apostolos, mandat et dicit : Data est mihi omnis potestas, » etc. Epist. 25. Idem tradunt S. Athanasius, S. Hilarius ; eo ipso quo Christus determinavit expresso numero quibus illam daret, quam constituerebat auctoritatem, excluduntur cæteri quos eà impertiendā non appellavit, neque designavit ; eaque excludendā ratio maximè tùm attenditur, cùm agitur de potestate quæ eum debito non rependitur, atque pendet à mero impertientis beneplacito : solis igitur Apostolis eorumque successoribus dedit Christus necessariam secandis atque resolvendis de Religione litibus potestatem.

Diximus, eorumque successoribus; neque enim, ut alibi adnotavimus, interitura cum apostolis erat Ecclesia; nec in ipsis exitum suum omnem habere potuit promissio ista Christi: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Hinc appositè S. Augustinus : « Nec Dominus illis tantum Apostolis quibus se vivum etiam post resurrectionem dignatus est ostendere, sed et nobis, etc. ; nam illis loquebatur, et nos significabat cùm diceret : *Ecce ego vobiscum omnibus diebus*, etc. ; numquid illi futuri erant

« usque ad consummationem seculi ? » Enarratione in psal. 48, sermone 1. 2° Apostolorum propriè successores, solos esse episcopos, non est ambigendum : solo in ordine episcopali assignarunt veteres etiam Ecclesiæ defensores seriem illam pastorum qui Apostolorum locum obtinerent, vicemque gererent. Propositā illā successionē episcopali, hæreticos novitatis ac desertæ fidei arguebat S. Irenæus : « Habemus, » inquit, annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt episcopi, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. » Lib. 3 adversus hæreses, cap. 3. Eadem ratione revincebat hæreses Tertullianus quæ se audent interserere ætati apostolicæ : « Evolvant, » inquit, ordinem episcoporum suorum, ita per successiones ab episcopo decurrentem, ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum apostolis perseveraverit (quales nempe Timotheus, Titus, Polycarpus, Ignatius), habuerit auctorem et antecessorem. » De Præscrip. c. 52. S. Cyprianus, auctoritatis et doctrinæ successionem pertinere ad episcopos egregiè testatur his verbis : « Per temporum et successionum vices episcoporum ordinatio, et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » Quod sanè dici non potuit nisi de successoribus apostolorum quos Ecclesiæ fundamenta (salvo Petri, de quo postea, primatu) vocabat Apostolus. Hinc meritò « sacrosancta synodus (Tridentina) declarat præter cæteros ecclesiasticos gradus, episcopos qui in Apostolorum gradus successerunt ad hierarchicum ordinem præcipuè pertinere. »

ARGUMENTUM II. — *Ex monumentis indubitæ traditionis.*

1° In conciliis generalibus sedere tanquam iudices si datum divinitus sit presbyteris, iniquum foret sacris illis commemorandis cœtibus nullam haberi presbyterorum rationem, illosque omnino prætermittere, quasi in iudicum partes nullo modo vocatos : attamen solis attribuuntur episcopis synodi generales ; non alii quàm episcopi, ex quibus coalescant, appellantur ab ipsis generalibus conciliis, quantumque numero versarentur presbyteri in locis in quibus celebrata sunt. Sic à concilio generali secundo, seu Constantinopolitano primo, symbolum Nicænæ synodi nuncupatur « fides Patrum trecentorum decem et octo qu

« apud Nicæam Bithyniæ convenerunt. » Eodem modo indicatur illud symbolum ab Ephesini concilii Patribus : « Seipsos iidem vocant « ducentorum et decem sanctorum episcoporum synodum. » De concilio Chalcedonensi cum loquuntur ejusdem synodi Patres, solos recensent episcopos, eosque appellant quingentos viginti sacerdotes. Hanc denominationem secuti sunt Patres concilii sexti generalis, in commemorandis quinque priorum synodorum generalium iudiciis.

Inane quærît diviticulum qui dixerit eam ob causam solis adscripta fuisse episcopis concilia, quia inter iudices dignitate et auctoritate emineant, tum etiam quia longius esset cunctos qui adfuissent, recenseri presbyteros.

Facile obstrui potest duplex illud effugium : singulos si appellari oporteret, nimium fortè aliquando provehenda foret enumeratio : at eos summam, non sigillatim commemorare, id certè et brevi conficeretur, et majorem decretis conciliorum afferret auctoritatem. Eminent quidem ordinis præstantiâ episcopi; at inter iudices fidei, divino jure si cooptati essent presbyteri, ad eos ut ad episcopos pertineret infallibilitatis activæ promissio : ab illis sicut ab episcopis, vim obligandi desumerent conciliorum decreta : tum in synodis, quando numero vincerent episcopos, nihil subesset causæ, cur eorum quoque non prævaleret sententia : eorum igitur nullam in computandis conciliorum ipsorum generalium iudiciis, mentionem saltem generatim injicere ; id porro nonne rationi repugnaret ac justitiæ ?

2° Non solum convocandis qui jure divino dicant sententiam in synodo, prætermittuntur presbyteri, sed et verbis expressis testificatur probatissima traditio, non alios supremo illo jure constitutos esse fidei iudices quam episcopos. De Arianis ad opprimendum S. Athanasium laicos advocare et incitare non veritis, ita conquerebantur Alexandrinæ synodi Patres, qui centum circiter aderant. « Si enim sibi « duntaxat, utpote episcopis, iudicium per- « misissent, quid opus comite et militibus ? » (Apud S. Athanas. Apologîa contra Arianos, tom. 1.) Declarat octava synodus generalis non alios ex præscripto canonum ad synodum vocari quam episcopos : « Nusquam sacri cano- « nes, inquit, ut ad synodos principes seculares « cogantur, sed soli episcopi. » At iudices si forent cum episcopis presbyteri, cur et ipsi non vocarentur ad synodos, cum jure ubique

recepto vocari iudices omnes oporteat ad eas quibus præfecti sunt, dijudicandas causas.

Recentioribus quoque temporibus asseruerunt synodi, non alios quam episcopos habere in conciliis jure proprio et ordinario vocem deliberativam, seu iudicandi potestatem : cæteras inter sic decernit synodus Burdigalensis, anni 1624 : « Sacro approbante concilio, decretis ultimi concilii inhærentes, opinionem « quorundam qui ausi sunt asserere præter « episcopos, quosdam etiam alios habere vocem « decisivam in concilio provinciali, ut « erroneam iudicamus. »

Iudicandi potestate carere presbyteros jam pronuntiaverat, anno scilicet 1583, aliud concilium Burdigalense. Eodemque anno Rhemense, anno autem 1563, in concilio Cameracensi, declaravit reverendissimus archiepiscopus (ejusdem præses), « ex concilio etiam « jurisperitorum, sibi et episcopis suis com- « provincialibus duntaxat competere in statuendis hujusmodi decretis definitivam et « decisivam, capitulis autem cathedralibus et « reverendis dominis abbatibus, aliisque religiosorum ordinibus concedi vocem consultativam. »

Ecclesiæ Romanæ Ecclesiarum matris ac magistræ traditionibus apprimè consonat Gallicanarum illa synodorum doctrina : unde synodo Rhotomagensi consulenti de iis ad quos pertineret jus ferendi in conciliis suffragii, respondit Gregorius XIII, abbates commendatarios, capitulorum deputatos, « vocem duntaxat consultativam habere; episcoporum « procuratores posse, si concilio provinciali placuerit, et decisivam habere. » Aliorum anteriorumque summorum pontificum pronuntiata referuntur apud D. l'Advocat, tractatu de Conciliis, et apud D. Corneille, lib. cui titulus : *Mémoire dogmatique*, etc.

Ordinationis formam universo in orbe catholico probatam, ac proinde ut publicam, ita et certissimam sentiendi regulam complectitur Pontificale Romanum ; ex ipsius autem præscripto in ordinatione episcopi, conversus ad ordinandum consecrator ait : « Episcopum « oportet iudicare, interpretari, consecrare, « ordinare, offerre, baptizare et confirmare. » Sed in ordinatione presbyteri, dicit tantummodò : « Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præsesse, prædicare et baptizare. » Quâ de causâ si iudices fidei haberentur sacerdotes, recensendis sacerdotum officiis ac mu-

neribus, neque illo in loco, neque in alio Pontificalis occurreret ulla mentio tantæ prærogativæ? Quo pacto contigit ut ordinandis presbyteris, silentio prætermissa fuerit, licet ubi de conferendo episcopatu regendæ destinato Ecclesiæ, tam accuratè, tam expressè memoretur?

De hac eadem auctoritate Clerus Gallicanus, solemnibus suis in comitiis, oblatâ occasione mentem suam spontè ac dilucidè aperuit. In comitiis anni 1615, his Ludovicum XIII affatur vocibus : « Il n'appartient qu'aux évêques et aux docteurs par eux députés, de juger des livres de théologie. » In comitiis anni 1655, tùm in comitiis anni 1681 definitum est, judicandi de fidei ac morum doctrinâ, non ad presbyteros, sed solos ad episcopos jus et auctoritatem pertinere. In actis verbalibus anni 1700, inter alia hæc maximè observatu digna leguntur : postquàm retulit comitiorum præses, quibusnam in rerum adjunctis clerus Gallicanus *vocem deliberativam*, presbyteris procuratoribus provinciarum suarum constitutis concesserit, sic prosequitur : « Qu'il croyait que toute la compagnie conviendrait que MM. les députés du second ordre n'ont par eux-mêmes aucun pouvoir de décider sur les matières de doctrine et de morale, et qu'ils ne le pourraient prétendre qu'en vertu des procurations de leurs provinces. » Tùm iisdem in actibus verbalibus hæc subjiciuntur. « L'assemblée ayant entendu la proposition de monseigneur le président, a résolu que lesdits sieurs députés du second ordre n'auront point, dans la présente assemblée, voix délibérative, mais seulement consultative. »

Hic subjungi operæ pretium est quæ anno 1717 exposuere 28 episcopi in scripto quod duci Aurelianensi administro regni obtulerunt : « L'Église est humble dans les pénitents ; elle souffre dans les martyrs ; elle médite dans les solitaires ; elle écoute dans les peuples ; mais elle ne décide et ne juge que dans les évêques. » In altero autem scripto quod eidem principi exhibuerunt, sic loquuntur : « Il n'est pas permis de douter que les évêques ne soient les seuls juges en matière de foi ; que c'est un droit qu'ils ont reçu du Saint-Esprit. »

Opportuno in catalogo quem subministravit D. l'Advocat, appellantur in assertionis nostræ patrocinium versatissimi in ecclesiasticis annalibus historici, peritissimi omnium ordinum controversistæ ac theologi : citatos inter aucto-

res, nominandos curavit quàm adversariis minimè suspectos, « Baium in epist. ad Sacerdotium, operum Baii parte 2, p. 8; Sancyranum (seu Petrum Aurelium) adversus Spongiam, p. 91; Arnaldum in notis ad S. Leonem, p. 895, tom. 2, colum. primâ; Julienium, tom. 1 Institut. theologicarum, disert. 4, art. 2, q. 3; Catechismum Montepeliensem, tom. 2 edit. anni 1710, pag. 488. »

Hic aptari posset quod, referente Cicerone, dicere solebat quidam iudex, cum datis testibus alii tamen citarentur : « Aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit. »

ARGUMENTUM III. — *Ex consecrariis adversantis doctrinæ, rationibusque theologicis.*

1° Presbyteros si Christus constituerit iudices fidei, nec legitimè nec validè haberi potuerunt concilia, quibus in cogendis ordo ille iudicum prætermisus fuerit : ergo è synodorum œcumenicarum catalogo expungi deberent vel illa priorum ætatum concilia, quæ ipsi venerantur Protestantes : illis enim indicendis et cogendis sacris cœtibus nulla est habita ratio sacerdotalis ordinis. Prioribus illis in synodis generalibus, si procuratores excipias absentium episcoporum, personam iudicum non sustinere presbyteri.

Nec leviter observandum est ultimâ in synodo generali, nempe Tridentinâ, ipsis episcoporum procuratoribus, si paucos exceperis, archiepiscoporum scilicet electorum, et Salisburgensis archiepiscopi, denegatam esse vocem quæ dicitur *deliberativa*, ideòque recusata est, ut plures per seipsos in synodum convenirent episcopi, quorum in eâ augeri numerum magnoperè intererat, majorem ut apud Protestantes haberet venerationem. Insigne illud factum qui attenderit, ille procul dubio fatebitur, longè abfuisse Tridentini concilii Patres ab existimando, inter fidei iudices adscitos esse divinâ institutione presbyteros.

2° Præter generales synodos, veteres et quidem celeberrimæ, appellari possunt, in quibus, quantumlibet, ut inter iudices sederent, presbyteros provocaret controversiarum quæ tum fervebant, natura seu gravitas, nulli tamen eorum iudicandi munere defuncti sunt : tales fuerunt habitæ de celebrandi paschatis tempore, quas Eusebius vocat episcoporum conventus et concilia. Tales fuerunt Africanæ synodi de rebaptizatione, sancto promovente

Cypriano; Antiochenæ annis 268 et 270, contra Paulum Samosatenum; Eliberitana, quarto seculo; Arelatensis, anno 314; Laodicæna, anno 366 vel 367; Gangrensis eodem seculo.

3° In conciliorum collectionibus, præter illa quibus soli subscripserint episcopi, adsantibus licet plurimis presbyteris, quale fuit Hispalense (Séville), adstante religiosissimo clericorum cœtu, obversantur alia multa quibus subscribentes presbyteri, subscribendi modo multum differunt ab episcopis: v. g., anno 448, particulari synodo ad proscribendum Eutychem ejusque dogmata celebratæ, sic ab episcopis subscriptum est: « Flavianus episcopus Constantinopol. definiens, seu judicans, subscripsi. » Sic autem à presbyteris: « Andreas presbyter et archimandrita, subscripsi in depositione Eutychetis. » Tom. 4 Conc. Hanc in synodum hæc adnotavit Natalis Alexander: « Subscripserunt, inquit, episcopi triginta duo, abbates verò viginti tres: sed notandum est longè diversus subscribendi modus episcoporum et abbatum: illi enim subscripserunt hæc formulâ: Basilius N. episcopus, judicans subscripsi. » Hi verò sic: « N. presbyter et archimandrita, subscripsi in depositione Eutychetis: quo ex discrimine colligitur episcopos adesse comitiis ut iudices, abbates verò ut honorificos spectatores: illos sententiam dicere, istos sententiæ ab episcopo latæ assensum præbere. » Haud prætereundum videtur quod S. Bernardus presbyter et abbas, de quodam novatore scripsit ad Innocentium II: « Dicebam, inquit, scripta ejus sufficere ad accusandum eum, nec meâ referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus judicare. » Epist. 189.

4° Obruendis judicium auctoritate hæresibus, non presbyterorum, at episcoporum judicia constanter opposuerunt synodi ac SS. Patres; his, v. g., compellat monitis Nestorium synodus Alexandrina: « Sentias autem et doceas quæ nos universi sive per Orientem, sive per Occidentem episcopi et magistri, præsulesque populorum credimus et docemus. »

Legatur epistola concilii Ephesini ad imperatores Theodosium et Valentinianum: « Per absurdum est, inquit, ducentorum et decem sanctorum episcoporum numero, et per ipsos reliquos totus orbis consentit, triginta tantum numero sese opponere. » Tomo 3. Eadem hæreticos reprimendi rationem secuti sunt SS. Athanasius, Basilius, Augustinus et aliorum passim occurrunt testimonia, cum

ad orthodoxa dogmata, judiciorum auctoritate muniendâ animum intenderunt. Eadem mente tradit S. Cyprianus, « hæreses inde obortas esse, quòd episcopi contemnunt, et frustra sibi blandiri eos qui, pacem cum episcopis non habentes, obrepunt, et latenter apud quosdam communicare se credunt. » Epist. 69.

5° Judicandi in causis fidei auctoritatem si Christus presbyteris contulerit, vel eam episcopis et illis conjunctim et indivisè, vel separatè et divisim suppeditavit; si conjunctim et indivisè, hoc est, si unâ et individua judicandi potestate donaverit tum episcopos, tum presbyteros, æqualis erunt auctoritatis jure divino utrique in dirimendis fidei controversiis: unum eodem jure constituunt judicum ordinem, quantumcumque aliunde antecellant episcopi: ergo generalibus in conciliis quocumque numero affluant presbyteri, voce deliberativâ non magis quàm episcopi poterunt defraudari; ergo episcopos si vincant numero, auctoritate quoque judicii eosdem superabunt: presbyterorumque sententiæ tum erit inhærendum, dissentiant quantumlibet episcopi; hinc in definiendum aliquod dogma quamvis conspirarent omnes omninò tam dispersi quàm congregati episcopi, irreformabilis haberi non posset definitio, si decreto illorum vel æqualis duntaxat presbyterorum numerus obstiterit: quod facillimè potest contingere, cum tanta sit eorum præ episcopis multitudo; ergo, etc.

Si autem dicatur episcopis et presbyteris separatè et divisim datam esse à Christo Domino judicandi auctoritatem, 1° ubinam revelatum est hanc aliis præter Apostolos, et quidem seorsim ab Apostolis fuisse subministratam? Legitur quidem apud S. Lucam, designatos esse à Domino 72, quos misit binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum quo ipse erat venturus, cap. 10. At de potestate judicandi in causis fidei, ne ullum verbum: ubi autem hanc enuntiat Christus, Apostolos, et eos quidem solos, ut ostendimus, alloquitur. 2° Si separatim ac divisim, fidei iudices, eosque pariter infallibiles constituerit Dominus episcopos et presbyteros, ergo statim atque constiterit prolutum esse ab ordine episcopali decretum aliquod dogmaticum, continuò erit illud suscipiendum, ipsique tum exterius, tum interiùs, etiam ante obsequendum est, quàm compertum sit quid de illo judicent presbyteri, hoc ipso certissimè erraturi, quo irreformabile decretum reprobare aut labefacere attentarent. 3° Auc-

toritas illa dijudicandi fidei controversias quæ adscriberetur presbyteris, quo pacto valerit absolutum imperare atque obtinere obsequium, nisi indubitatis niteretur momentis? Nam dubiæ auctoritati indubitanter credere nemo sanæ mentis jusserit; an verò indubitata censeri potest illa judicandi auctoritas, quam et ordo episcopalis commentitiam arbitrat, et sibi concessam inficiatur eorum longè maxima pars quibus fingitur esse vindicandam, tot aliunde impugnata auctoritatis rationumque momentis, ut non nisi ad eludendâ Ecclesiæ dogmatica ipsa decreta, conflictam illam esse, pro certo tenendum sit, ac manifestè appareat?

Solvuntur objecta.

Objic. 1°: Ipso jure divino et instituti sunt parochi, et eisdem competit munus ac potestas docendi; ergo ex eâ potestate si colligatur iudices fidei constitutos esse divinitus episcopos, idem quoque colligi pronum est saltem de parochis.

Resp.: Non ex quocumque docendi munere et potestate colligimus, episcopis collatam esse à Christo necessariam dijudicandis fidei controversiis auctoritatem; divino illos jure hæc auctoritate donatos esse, ex eo conficitur quòd ut successores Apostolorum et in pascendo grege dominico electi principes, acceperint à Christo docendi potestatem speciali perpetuæ infallibilitatis promissione communitam, quâ nascentes aut redivivos errores profligare, congruentibus hæreticos pœnis coercere, salvum et integrum ab imminuentibus periculis præstare valeant commissum sibi apostolicæ fidei depositum.

Verbis ut Bossueti utamur depromptis ex celeberrimâ quam habuit oratione ad clerum Gallicanum de unitate fidei: « C'est dans le « Saint-Siège principalement, et le corps épiscopal uni à son chef, qu'il faut chercher et « trouver le dépôt sacré de la doctrine ecclésiastique, confié aux évêques par les Apôtres. » Quo ex principio illud consequitur, quod idem observat præstantissimus ille defensor Ecclesiæ, lib. 2 Variationum cap. 15, in causis fidei genuinos esse iudices episcopos, ad eosque solos definitionem jure divino pertinere.

Absit tamen ut parochis adjudicare velimus profectam à jure divino institutionem: at eodem jure (nec abnuunt), subjiuntur episcopis, sicut septuaginta discipuli Apostolis; disponente quidem Christo, erudiendis desti-

nantur populis, at missionem seu institutionem canonicam mutuenter oportet ab episcopis, doctrinamque tradant quæ primariis ab illis approbata sit et manaverit pastoribus. Haud suspicari licet ab orthodoxâ unquam fide defecturam esse sacerdotum secundi ordinis maximam aut etiam majorem notoriè partem: tum enim nimium in periculum errandi conjiceretur fidelium societas, illorum solita documentis imbuti: ad solos nihilominus episcopos, ut probatum est, refertur activæ infallibilitatis divina promissio, neque in fidei placitis, ac fidei christianarum institutionum ministerio consistet ordo sacerdotalis, nisi quatenus episcoporum decretis et institutis constanter in hæreat.

Eò falluntur adversarii, quòd non satis advertant quantum differat à iudicis auctoritate jus ac munus docendi, quale exercetur à sacerdotibus secundi ordinis; docent parochi, docent etiam alii qui ad prædicandum approbati sint presbyteri; nec ideò tamen munere defunguntur iudicis; tribunali carent, in quo sententias dicere valeant; *coercitivâ* carent auctoritate quâ delinquentibus obstinatis debitas possint irrogare pœnas: at ipsâmet potestate *legislativâ* pollent, et quidem divino jure episcopi, ut suo loco speciatim demonstrabitur: potest ordo episcopalis in causis fidei et condere decreta quibus universæ debeant obsequium Ecclesiæ, et adhibere anathemata quibus universo in orbe constringantur, qui pertinaciter restiterint: nec mirum, cum Ecclesiæ gubernandæ præpositi sint à Spiritu sancto episcopi; hæc est igitur summa divinæ ordinationis: Ecclesiæ Dei regendæ præposuit Apostolos; tantæ administrationis muneri adjunxit dirimendarum de religione controversiarum potestatem, et eam quidem infallibilem; in episcopos tanquam in Apostolorum hæredes transmittendam statuit plenitudinem hanc potestatis, immortalis necessarii Ecclesiæ; comprobata ab episcopis, et irreformabili determinatam iudicio doctrinam, sacerdotes secundi ordinis, ipsimet parochi in plebes sibi commissas fideliter transfundendam accipiunt ac trahunt; sic viget *totum corpus* (Christi morale) *compactum et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem, in mensuram uniuscujusque membri, augmentum faciens in ædificationem suâ in charitate*, ad Ephes. cap. 4, v. 16.

Objic. 2°: Habetur tanquam insigne conciliorum exemplar synodus Hierosolymitana de

quâ in actis Apostolorum : illâ autem in synodo, iudicum partes egisse ipsos presbyteros demonstratur vel solâ et obviâ gestorum expositione : exorta fuerat contentio de adigendis ad legalem circumcisionem, ipsis qui ex gentibus crediderant : *Statutum est ut ascenderent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad Apostolos et presbyteros in Jerusalem super hanc quæstione*, Act. Apost. cap. 15, v. 2. Conveniuntque Apostoli et seniores videre de verbo hoc, v. 6; in epistolâ synodicâ quæ missa est Antiochiam hæc leguntur : *Apostoli et seniores fratres, his qui sunt Antiochiæ et Syriæ*, v. 23, *visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria, ut abstinereis*, etc., v. 28 et 29; cùm autem versaretur in Syriâ et Ciliciâ Paulus, præcipiebat custodire præcepta Apostolorum et seniorum, v. 41. Eundem Apostolum, iidem qui synodo Hierosolymitanæ interfuerant Apostoli, sic alloquuntur, anno à celebratione concilii septimo : *De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstinere se ab idolis, immolato*, etc. Act. Apost. cap. 21, v. 25. Seniorum nomine idem significari quod presbyterorum, notissimum est. Præterea nemo dubitat, quin suffragii definitivi, Barnabas, Silas, et Judas septuaginta inter discipulos, nec proinde in episcopis numerati.

Resp. 1° : Ex his omnibus si concludendum esset, jure divino, quod violari nefas, competere simplicibus presbyteris, in causis fidei, auctoritatem iudicum, quâ ratione jus illud, vicinis etiam ævo apostolico temporibus aut ignorari potuisset ab universâ Ecclesiâ, aut ab eadem toties proculcari? Revocentur ad mentem quæ retulimus tum de variis conciliis particularibus, habitis de tempore celebrandi paschatis, de rebaptizatione, etc., tum de prioribus ipsis generalibus synodis, quæ certè noluisse deici ex gradu presbyteros, ac nobilissimo jure destitui, quod et ipsis Christus contulisset, et religiosè agnovissent Apostoli.

2° Hanc esse simplicibus sacerdotibus asserendam iudicandi auctoritatem, firmâ nullâ concluditur argumentatione ex actis Hierosolymitanæ synodi, nisi saltem ostendatur, et quidem excussâ omni dubitatione, verbo *seniores*, seu *presbyteri*, in objectis Scripturæ testimoniis significari sacerdotes ad episcopatum non provectos; id verò, nedum remotâ omni ambiguitate adstruatur, ostendi potest voce illâ, *seniores*, *presbyteri*, in scripturis novi Testamenti, ut simplices sacerdotes,

ita et ipsos designari episcopos; tum etiam in Actibus Apostolorum ubi agitur de Hierosolymitanâ synodo, voce illâ intelligi posse (quod solvendæ objectioni satis est) imò et intelligendos esse sacerdotes episcopali dignitate præditos.

Nomine quidem isto, *seniores*, seu *presbyteri*, novo in Testamento nuncupatos esse non solum simplices sacerdotes, verum etiam episcopos, pluribus evincitur obviis testimoniis; 1 ad Timoth. cap. 4, v. 14 : *Noti*, inquit Apostolus, *negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyteri*, hoc est, senatûs Ecclesiæ seu episcoporum, neque enim episcopum ordinassent simplices presbyteri. Ad Titum cap. 1, v. 5 : *Reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros*. Hoc nomine à S. Paulo episcopos appellari, ipso patet contextu, unde v. 7 : *Oportet enim*, inquit, *episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem*, etc. Apud antiquissimos Patres, nomen, *seniores*, seu, *presbyteri*, episcopis etiam ascribitur; ita SS. Clemens Romanus, Polycarpus, Irenæus; ita Papias, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, etc.; quin et ipsos summos pontifices, prædicto vocabulo nuncupat S. Irenæus : sic enim loquitur epist. ad Victorem Papam : « Presbyteri ante Soterum, qui Ecclesiæ cui tu jam præes, præficiebantur, » etc.

Hoc ipso autem quo prioribus Ecclesiæ temporibus, commune fuerit tum episcopis, tum ordine ac dignitate inferioribus sacerdotibus, nihil vetat quominus verè censeantur episcopi *seniores* illi qui Hierosolymitanâ in synodo iudicasse dicuntur cum Apostolis; licet enim adhibeat commune pluribus nomen, non idcirco omnibus qui appellantur hoc nomine, munus idem imponitur et officium : postulat usitata et æquissima interpretandi ratio, ut ad eos restringatur, munus de quo agitur et officium, ad quos certò pertinere aliunde constiterit, et ad quos reipsa nominis exponendi significatio determinatur ex ipsis rerum adjunctis atque ex subjectâ, ut aiunt, materiâ. Jam verò et Scripturæ et illibatæ traditionis, quæ deprompsimus argumentis constat, munere et officio iudicandi de causis fidei, certissimè jure divino defungi episcopos; nec affirmari posse, eodem jure sedisse Hierosolymitanâ in synodo tantquam iudices fidei, simplices presbyteros, nisi vel gravissimæ adversus sacerdotalem ordinem, injustitiæ, vel propriæ suæ constitutionis, essentialisque sui regiminis ignorantie

aut oblivionis insimuletur ac redarguatur universalis ipsa Ecclesia; ne igitur tanta Ecclesia cui perpetuò adest Christus, inuratur injuria, nonne dicendum foret, si judicandi munus, simplices presbyteros prædictâ obiisse in synodo, putandum sit, hanc illis tûm impertitos fuisse auctoritatem Apostolos concessio ad tempus privilegio, quod expedire censuerint ad instaurandam faciliùs ac citiùs laborantem concordiam?

Haud abs re erit advertere, Hierosolymitanæ temporibus synodi, paucos in Ecclesiâ versatos esse sacerdotes quî episcopalem ad gradum non essent promoti : namque, ut observat doctissimus Petavius : « Cùm Religio christiana « progressionem in dies faceret, perque civitates « et populos propagaretur increbrescente multitudi-
ne, opus fuit paratam esse copiam episcoporum, quâ ad urbes et provincias christiano « partas nomini, cum potestate mitterentur, ut « ea quæ ab solis episcopis administrabantur, « præstare possent : cujusmodi sunt clerico-
rum ordinatio per manuum impositionem, « confirmationis sacramentum, et alia quædam « quæ simplices presbyteri non attingebant. »

Quod objicitur in septuaginta discipulis habitos fuisse Barnabam, Judam et Silam, nec proinde episcopali insignitis dignitate, negamus eam consequentiam : nihil enim obstat quin ex septuaginta discipulis aliqui ad episcopatum evecti fuerint, eâ maximè de causâ, quòd sicut adnotantem audivimus Petavium, multiplicatâ continuò Christianorum gente, opus esset ministrorum copiâ, qui munia inire possent, quæ sunt episcoporum propria.

Cæterùm Barnabam fuisse episcopum evincitur Actuum Apost. cap. 13, in quo dicitur Saulo et Barnabæ impositas esse manus ad opus ad quod assumpserat eos Spiritus sanctus : ergo ut Paulus, ita et Barnabas episcopus; quin et ante finem seculi quinti colebatur tanquàm Apostolus.

In utrâque Ecclesiâ, Latinâ scilicet et Græcâ, colitur quoque Silas tanquàm Apostolus : Idem verò, et Judas, cui cognomen Barsabas, Act. cap. 15, dicuntur *primi in fratribus*, sive, ut legitur primigenio in textu, *præpositi*, quos placuit Apostolis mitti Antiochiam : Ἀνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, quod ad episcopos potiùs quàm ad simplices sacerdotes referri potest.

Inst. : Qui seniores vocantur in agitatâ de legalibus controversiâ, erant presbyteri urbis Hierosolymitanæ : dicitur enim Paulum et Barnabam et quosdam alios ascendisse ad Aposto-

los et presbyteros in Jerusalem, Act. Apost. cap. 15, v. 2. Ergo vel inter simplices sacerdotes collocentur oportet illi presbyteri, vel asserendum plures fuisse urbis Hierosolymæ, cui jam præerat Jacobus Apostolus, episcopos : quod à disciplinâ ecclesiasticâ plurimùm alienum est.

Resp. : Aliud est seniores illos versatos fuisse Hierosolymis, aliud fuisse Hierosolymitanæ civitatis presbyteros; vigilantî utique verbo usus est S. Lucas in Actis Apostolorum, ad utrumque secernendum : in objecto enim mox testimonio dicuntur ascendisse Paulum et Barnabam ad Apostolos et presbyteros in Jerusalem; non dicitur ad presbyteros Jerusalem seu Hierosolymitanæ urbis. Idem observare licet Act. cap. 16, v. 4. Paulus et Timotheus dicuntur civitatibus per quas transirent, dogmata tradidisse quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus qui erant Hierosolymis. Notanda sunt hæc verba, qui erant Hierosolymis; ibi aderant quemadmodum aderant Apostoli : seniores autem illos contendimus totidem fuisse episcopos : cùm enim alii nulli iudices in definiendâ quæstione de legalibus memorentur præter Apostolos et seniores, si seniores illi excludantur ab episcoporum numero, nulli cùm Apostolis convenissent in synodum episcopi, ad quam tantoperè ipsos compellebat et debita Apostolis reverentia, et gravitas dijudicandi quod universæ intererat Ecclesiæ, negotii : ad hæc adice quæ hæc de voce, *seniores*, supra exposuimus.

Inst. iterùm : Actuum cap. 20, qui versu 17, *maiores natu Ecclesiæ*, seu presbyteri, iidem dicuntur advocati ab Epheso cujus episcopus erat Timotheus, et qui tûm Mileti videtur adfuisse : ἂν Μιλετο αὐτὴν μὲν ἐπισκοπὴν (Paulus), *vocavit majores natu Ecclesiæ*, v. 17 : at quis putaverit presbyteros, totidem fuisse cum Timotheo urbis Ephesinæ episcopos ? nonne videatur potiùs eos omnes simplicibus annumerandos sacerdotibus ? Alios saltem ex illis in simplicium sacerdotum, alios in episcoporum ordinem referri necesse est, ut placuit Theodoro, SS. Chrysostomo, Hieronymo, et remotiori ætate S. Irenæo sic loquenti : « Paulus in Mileto convocatis episcopis et presbyteris, qui erant ab Epheso et reliquis civitatibus. » Lib. 3 adversus hæreses, cap. 14. Illos tamen omnes seniores sic alloquebatur Apostolus : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*, Act. cap. 20. Regendæ autem Ecclesiæ

officio ac muneri adjunctam esse judicandi potestatem nemo negaverit : ergo et eâ præditi sunt cum episcopis simplices sacerdotes.

Id confirmari potest illis verbis Domini Apostolos alloquentis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.... accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata; remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joann. cap. 20, v. 23, etc. Judicandi potestatem complectuntur illa verba : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Ergo et in ejus consortium vocantur simplices sacerdotes, sicut et potestatis remittendi peccata facti sunt participes.

Resp. : Sunt qui existiment commune quidem fuisse episcopis ac simplicibus sacerdotibus nomen *presbyteri*, non verò nomen *episcopi* ; ita Nicolius, tract. cui titulus : Les Prétendus Réformés convaincus de schisme, chap. 10. Hinc arbitrantur ad solos spectare episcopos hanc Apostoli admonitionem : *Attendite vobis et universo gregi, in quos vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*. Huic illius testimonii interpretationi favet concilium Tridentinum, sess. 23, cap. 4, neque ex eâ consequitur, plures extitisse simul Ephesinæ episcopos Ecclesiæ ; sed plures Ephesum Asiæ metropolim tum convenisse episcopos, aut inde à vicinis advocatos civitatibus : quod quidem declaratur ipso quod objicitur, S. Irenæi testimonio. Sunt verò theologi, quos inter Carolus Witasæ, Tract. de Ordine, quæst. 1, cap. 1, assert. 4, qui post S. Chrysostomum, Theodoretum, Theophilactum, et episcopis et presbyteris inditum fuisse censeant nomen *episcopi*, quanquàm dignitate et auctoritate episcopos antecellere certò crediderint : quemadmodum parem inter se honoris ac potestatis gradum non obtinent, quicumque magistratûs nomine donantur, neque omnes quos Christi ministros appellaveris.

Priorem si interpretationem sequaris, quam tenuerunt S. Epiphanius et alii, fatearis oportet adducto in textu regimen Ecclesiæ solis illis attribui, qui apud nos episcopi nuncupantur. Expositionem alteram si anteposueris, pronum est ut asseveres ipsos qui episcopatum non attigerint, sacerdotes, administrandæ Ecclesiæ præpositos esse à Spiritu sancto ; hæc in sententiâ, (quæ probanda nobis minimè videatur) respondendum est non eandem tamen in regendâ Ecclesiâ auctoritatem esse adscribam episcopis et simplicibus presbyteris, sed illis principalem ac primariam, his verò secundariam, et *subordinatam*; porrò in gra-

vioris momenti negotiis et maximè in causis fidei, ad principales judices pertinere *divino jure definitionum suffragium*; rem ita se habere in Ecclesiæ regimine, solosque propriè episcopos fuisse à Christo Domino constitutos fidei judices, evictum est omni argumentorum genere.

Verbis illis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, alloquitur Christus Apostolos, quos præcellenti auctoritate muniendos curavit ad prædicandum omni creaturæ Evangelium, omniaque novæ legis conferenda sacramenta. Istis autem verbis : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, etc., administrandi sacramenti pœnitentiæ potestatem contulit iisdem quidem Apostolis, verùm quatenus etiam sacerdotibus, sicut perpetuâ traditione, tum universalis Ecclesiæ praxi et declaratione compertum est; unde in Ecclesiâ pœnitentiæ sacramentum conferre possunt quicumque præter sacerdotalem characterem, approbationem ac jurisdictionem ordinariam aut delegatam ad hoc munus obtinuerint,

Objic. 3° : Annales Ecclesiæ quisquis lustraverit, fatebitur sedisse in conciliis tantum fidei judices cum episcopis presbyteros; tulisse cum iisdem *definitivum suffragium*, synodorum decreta subscriptione suâ confirmavisse; epistolas synodicas eorum quoque nomine christianum per orbem disseminatas; quin et ab illis, cum adesse conciliis non poterant, deputatos esse qui vicem ipsorum gererent. Hæc patent conciliorum collectiones l'Abbæi et Harduini evolventibus, nec possunt ad *consultativam*, ut aiunt, vocem detorqueri, nam vel priorum inter conciliorum generalium præsides recensentur presbyteri. Concilio Nicæno præfuerunt cum Osio Cordubensi episcopo Vitus et Vincentius presbyteri; Ephesino cum S. Cyrillo Alexandrino, Arcadio et Projecto episcopis, Philippus presbyter; Chalcedonensi cum Paschasio et Lucentio episcopis, presbyter Bonifacius. Numquid à judicum officio et munere excluderentur, qui ut præsides primas in synodis partes agerent? Nihil subest causæ cur presbyteris, episcoporum absentium procuratoribus, aut aliis negata censeatur vox *deliberativa*, quos refertur judicasse ac more episcoporum subscripsisse. Hæc autem causas religionis dijudicandi vera potestas, licet quoad exercitium, auctoritati pastorum principum subdita, non ab alio fonte quàm divinâ institutione profluxit: conjungitur enim cum speciali sancti Spiritûs præsidio quod pollicitus est

Christus, quodque ab Ecclesiæ non pendet concessione et arbitratu. Nōrunt omnes quantum in synodis Pisanâ, Constantiensi et Basileensi valuerit auctoritas presbyterorum.

Resp. : Probari haud satis est multis in conciliis partes omnes iudicium explevisse presbyteros : probandum insuper incumbit hoc illos munere et officio functos esse divino adminiculante jure : id verò probari non posse declarant quæ concessimus ad assertionem nostram argumenta, quibus hæc addere juvat. Tridentinâ in synodo diu disceptatum fuit utrū Cassinensibus tribus abbatibus definitivum concederetur suffragium : ac tandem suadente cardinali Montano statutum est, ut concors trium illorum abbatum sententia *pro uno haberetur suffragio*. Plerisque in synodis septimum usque ad seculum coactis, nulla inicitur mentio subscriptionis presbyterorum ; à pristinis quidem temporibus invaluit consuetudo concedendæ procuratoribus episcoporum *voce deliberativæ* ; sed illam cum ut deputati ab episcopis haberent, minimè consequitur divino instituto ac proprio veluti jure eos esse in fidei iudiciis positos aut ponendos.

Quod objicitur, ad concilia missos esse ab ipsis presbyteris procuratores, id rarissimè contigit, nec nisi recentioribus invecum ætatibus : non id igitur argumento est institutionis divinæ et suapte naturâ perpetuæ, maximè cum procuraciones illas admittere aut repudiare in episcoporum potestate positum sit, ut inter cætera in concilio Rothomagensi anno 1533 et comitiis cleri Gallicani ann. 1700 declaratum est. Ex eo quòd dixerint nonnquam in synodis presbyteri, sese earundem confirmare decreta, præter quàm quòd id confirmandi genus ad simplicem consensum et adhæSIONem per se revocari queat, sicut dicitur firmatum esse à diaconis subscibentibus habitum sub Gregorio III Romanum concilium, hoc unum ex tali confirmatione ad summum colligi potest, celebratas nimirum fuisse synodos, in quibus tanquam iudices sese gesserint presbyteri : talia autem munia illos obiisse, tanquam *necessarios, divinitusque* constitutos iudices, nullo modo conficitur. Nec ad istud impugnandum adjuvant quæ referuntur de presbyteris qui conciliis Pisano, Constantiensi et Basileensi interfuerunt : ut ab hoc ultimo exordiamur, constat, ut animadvertit D. l'Advocat, in eâ motam non fuisse de suffragii definitivi attributione controversiam, nisi sessionibus 34 et 35, quibus, œcumenicitate ipsius jam dilapsâ

Eugenium IV pontificali dignitate exuere attentavit.

De concilio Constantiensi dùm verba facit Gersonius, quædam ille interposuit obscura et ambigua, unde patrocinium accersere conantur adversarii : at ne tempus conteratur in eorum explicatione, de quibus adiri potest D. Corgne, *Mémoire dogmatique*, pag. 227 et seq., ea si explanari non possent, dicendum foret oppositam omninò sententiam apertè doctorem illum amplexum esse scripto cui titulus : *Conclusions quædam sub quibusdam articulis ponendæ, sub finem sermonis de Purificatione Mariæ Virginis* : « Ad episcopos, inquit, spectat de jure divino, et quibusdam de piâ consuetudine legitimè præscriptâ, propositionem aliquam hæreticare, hoc est, hæreticam decernere vel determinare, neque doctrinaliter, sicut doctores theologiæ possunt, sed etiam judicialiter. »

Hæc in controversiâ majorem præ se fert auctoritatem cardinalis Cameracensis (d'Ailli) cujus verba objectioni solvendæ idonea, non piget exscribere : « Distinguendum, inquit, de agendis in concilio, quia vel ipsa essent quæ solum pertinerent ad fidem catholicam, sacramenta et purè spiritualia ecclesiastica, de quibus antiquitus inter sanctos Patres, in conciliis generalibus agebatur, in quo casu sæpè loquuntur jura canonica, et de iis in præsentem nihil statuitur ; vel illa essent pertinentia ad exterminationem præsentis schismatis, et unionis, et pacis integræ procurandæ. »

Quoad ultima hæc duntaxat capita vocem *deliberativam*, seu, ut ait, *determinationem conclusivam*, presbyteris, quin et ipsis principibus secularibus, eorumque legatis arbitratur esse tribuendam, Concil. tom. 12. At certè non jure divino ; neque enim putavit, spiritualibus in causis, quamvis meram pertinerent ad disciplinam, auctoritatem judicandi ipsis secularibus principibus esse divinitus collatam.

Pisanâ ex synodo cum nihil depromatur quod principiis jam positis expediri facile nequeat, ab ulteriori expositione supersedebimus. De illâ, si placuerit, consule D. l'Advocat, tractatu de Conciliis, et D. Corgne, *Mémoire dogmatique*.

Ad pleniorē propositæ quæstionis intelligentiam atque elucidationem, quædam hic adjicienda duximus : contendant licet nonnulli iudicium propriè munus nunquam ullos obiisse presbyteros in causis fidei, neque ultra præsti-

tutos consultoribus limites potuisse, concedente licet Ecclesiâ, procedere, contrariam tamen ultrô fatemur tenendam esse sententiam, obvioque et naturali sensu intelligenda esse, quæ ad concessionem illius muneris pertinent testimonia : quâ autem ratione potuerit illud communicare et impertiri Ecclesia, quod non aliunde quàm à Spiritu sancto accipi posse videatur? Sunt qui existiment, dùm ordinantur sacerdotes, eos inchoatam et quasi radicalem recipere dijudicandi causas ipsas fidei, potestatem, quæ tamen ab illis adhiberi nequeat, nisi concedente quibus voluerit Ecclesiâ, eo ferè modo, quo acceptâ per sacramentum ordinis potestate remittendi peccata, opus habent nihilominus approbatione et jurisdictione ordinariâ vel delegatâ ; at in ordinatione quidem sacerdotum, sic eos alloquitur episcopus : *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*; verùm de potestate judicandi ne unum quidem emittitur verbum: aliam itaque putamus ineundam esse viam hujusce quæstionis explicandæ, nec ita implicatum esse hunc nodum, ut nisi secundo solvi non possit.

Ad obeundum judicandi munus requiritur potestas jurisdictionis : hanc subministrare valet Ecclesia, non solum ubi agitur de informandâ disciplinâ, verùm etiam ubi de perpendendis, dirimendisque causis fidei; sed illam potestatem qui sic adepti fuerint, non ideo evadunt judices ordinarij ac necessarij in controversiis quæ ad religionem pertinent : non ideo efficiuntur membra corporis illius à Christo constituti, cui custodiendum speciatim mandaverit depositum fidei, et Ecclesiæ administrationem adjunctâ infallibilitatis perpetuâ et absolutâ promissione. Itaque donati qualicumque privilegio simplices presbyteri, nunquàm de causis Religionis eadem auctoritate judicant, eodemque jure, quibus episcopi, Apostolorum successores et hæredes.

Verùm, inquires, dùm inter judices fidei cooptantur aliquo in concilio generali, nonne tunc cum episcopis supremum constituunt Ecclesiæ universalis tribunal, idemque infallibile, cùm ipsam suapte naturâ repræsentet? Ergo necesse est ut ex episcopis simul et presbyteris tunc coalescat infallibilis Deo providente conventus : quod fieri non potest nisi divinæ institutionis virtute, quæ cùm ad episcopos, tùm etiam ad presbyteros judiciorum tunc consortes individuâ subministratione pertineat.

Resp. : Cùm dixeris tum ex episcopis, tum ex presbyteris, cùm *definitivi* suffragii jure donantur in synodo generali, constare supremum et infallibile tribunal Ecclesiæ, sic intelligenda est hæc propositio, ut ad illud constituendum tribunal, repræsentandamque Ecclesiam, id conferre censeantur presbyteri quod præstare possunt utentes derivato ab ipsâ Ecclesiâ privilegio; deliberant, judicant, decernunt sive quæ ad disciplinam, sive quæ ad ipsam spectant doctrinam; nec ideo tùm assurgunt aut assurgere possunt ad episcoporum gradum et ordinem; non id auctoritatis atque juris assequuntur quod episcopalem characterem, divinâ institutione postulat; nec haberi possunt fidei judices necessarii, et à Christo componendis de religione controversiis destinati. Quapropter soli episcopi perfectè et *proprio jure* universalem Ecclesiam judicantem repræsentant, seu pastorale illud corpus, cui ut diebus omnibus adesset, speciali promissione Dominus sese distinctè obstrinxit; solis ergo ex episcopis, qualescumque illis alij adjungantur judices, supremum constat Ecclesiæ tribunal, quâ parte necesse est *ad exercendam infallibilitatem Ecclesiæ promissam*; nec ab aliorum judiciis vis illa decretorum repetenda est, quæ internum et absolutum exigere et imperare valeat obsequium.

Obj. 4° : Olim, *communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur*. Hæc sunt verba S. Hieronymi in cap. primum epist. ad Titum; ita etiam S. Cyprianus epist. 71 ad Quintum. Hinc ab auctore Constitutionum apostolicarum c. 28, presbyteri dicuntur *synedrium et senatus Ecclesiæ*. Hinc appellant eos episcopi *confratres suos, consacerdotes, cooperatores, cotlegas*, assessores. Hinc Magnesianos sic hortatur S. Ignatius Martyr : « In concordia studeat omnia operari præsidente episcopo in loco Dei, et presbyteris in loco consessionis Apostolorum. » Tanta est in regendâ Ecclesiâ, hierarchiæ in muneribus, episcopis cum presbyteris communitas, ut exclamare non dubitaverit S. Hieronymus : « Quid facit exceptâ ordinatione episcopus, quod non facit presbyter? » Ecclesiæ igitur constitutioni et vulgatæ traditioni renituntur, qui presbyteros à ministerio dijudicandi cum episcopis æquo jure controversias fidei, ablegatos voluerint.

Resp. : Inoleverat quidem saluberrimus ille usus, ut Ecclesiæ, communi consilio ab episcopis et presbyteris gubernarentur; nec ideo unquàm catholicâ in Ecclesiâ creditum est,

eadem prorsus omnia episcoporum munia, simplicibus quoque sacerdotibus, voluisse Christum esse communia; non adscripta presbyteris administratio sacramenti ordinationis, non attributum confirmandi baptizatos ordinarium ministerium; non assignata potestas episcopos deponendi; non lege ullâ divinâ præstituitur illa, quæ quondam vigeat, communis simplicibus sacerdotibus cum episcopis, quasi parî curâ et sollicitudine, Ecclesiam administrandi ratio et consuetudo. Haud igitur illa argumento est, divino jure communem fuisse episcopis et presbyteris potestatem ferendi iudicii in definiendis fidei controversiis: quinimò probavimus rarò admodum prioribus Ecclesiæ seculis, si procuratores episcoporum excipias, adscitos esse presbyteros ab episcopis inter iudices fidei.

Civitatis quidem clericos congregavit S. Alexander Alexandriae episcopus, ut Arii sociorumque ejus depositioni suffragarentur. Sed nudam simplicemque adhæSIONem illud invehebat suffragium, ut significat ipse sanctus ille pontifex: « Decet enim, inquit, vos quæ à me scripta sunt scire, et unumquemque, ea quasi à se exarata essent, corde retinere. » Epist. S. Alexandri apud Cotellierum in caput 28 Constitutionum apostolicarum. »

Plus afferre momenti licet videantur decantata toties à Protestantibus ista S. Hieronymi verba: « Quid facit exceptâ ordinatione episcopus, quod non facit sacerdos? » attamen ejusmodi effata liquet non esse absque ullâ restrictione exponenda: sicut cum generatim dicitur sede vacante episcopali devolutam esse exceptâ ordinatione ad Ecclesiæ cathedralis capitulum, omnem episcopi auctoritatem; facile perspicitur pronuntiatum illud S. Hieronymi spectare ad communia et quotidiana ministerii ecclesiastici munera; solamque si videatur ordinationem excipere, id factum est, quia et in omnium conspectu ea præ se fert aliquid, quod magis emineat, et aliarum superiorum habeatur pignus argumentumque functionum, utpote quæ ut ipsa innituntur caractere episcopali divinitus impresso.

S. Hieronymi de præstanti episcoporum dignitate et auctoritate sententiam quæ non adeò difficiles habet explicatus, latè et accuratè evolvendam curaverunt doctissimi plures controversistæ in tractatu de Ordinis Sacramento; nec quid sentiat dubitaverint, qui hæc ejus verba ponderare velint scribentis ad Evagrium: « Ut sciamus traditiones apostolicas

sumptas de veteri Testamento; quod Aaron et filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc sibi episcopi et presbyteri et diaconi vindicent in Ecclesiâ. »

Quod verò speciatim attinet ad illam quam nunc attendimus, judicandi potestatem in causis fidei, hanc esse episcoporum propriam, non obscurè, neque perfunctoriè indicavit idem ille S. doctor; debellandis enim suffragiorum auctoritate hæreticis, nunquàm presbyterorum, at episcoporum, inprimisque summi pontificis adhibet auctoritatem tanquàm firmum et inexpugnabile munimentum; v. g., religiosum aspernanti cultum imaginum Vigilantio, impudentissimum ut os obturaret: « Malè ergo, inquit, facit Romanus episcopus, qui super mortuorum hominum Petri et Pauli, secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Deo sacrificia; et non solum unius urbis, sed totius orbis errant episcopi, qui ingrediuntur basilicas mortuorum, » tractatu contra Vigilantium.

De Origenis defensoribus sic loquitur in Apologia contra Rufinum lib. 1: « Non valet apud eos super Origenis damnatione episcoporum auctoritas, quem putant à Martyre prædicatum; quid facient epistolæ Theophili? Quid Papæ Anastasii, in toto orbe hæreticum persequentes? »

Fidei genuinos divinitusque constitutos iudices si arbitraretur presbyteros, tantam profectò suffragantium nubem silentio non præteriisset, eoque minùs tacuisset, quòd extollendis presbyterorum muneribus impensè studuerit.

Demùm quæ pertinent ad venerandum presbyterorum senatum episcopo assidentium de quo loquitur, adjuvabant episcopos tanquàm filii parentem, fideles ministri pontificem, sapientes ac periti consultores principem: cum ergo vocarentur *cooperatores, consacerdotes, collegæ episcoporum*, talibus quidem honorificis nominibus commendabatur inelyta dignitas, assiduumque sacerdotum in muniis ecclesiasticis, populorumque regimine studium: at quantacumque necessitudine laborumque subsidio adunarentur episcopis, nec ordine et gradu nec auctoritate pares se illis putabant: imò quò magis eos sibi velut sociandos curabat episcopus, eò minùs arrogabant sibi, quâ divino ex præscripto antecellit, potestatem.

Alia nonnulla exponuntur quæ facilius diluuntur objecta.

Rationum quædam obtruduntur momenta, quæ confutatione distinctâ cum vix egeant, levi perstringentur calamo.

Objicies 1°: Inquiunt adversarii: Non solis ex episcopis, verum etiam ex presbyteris coalescit universalis quæ *docens* vocatur Ecclesia: ergo non potest, quantum oporteat repræsentari, nisi convocentur ad synodum, partesque judicum agant presbyteri quibus etiam traditum est docendi ministerium.

Resp.: Sacerdotali quidem ordini commissum est docendi munus, impositumque officium; sed, quemadmodum adnotavimus, exponendo quod ex Christi Domini verbis protulimus, argumento, auctoritatem dicis, non habet adjunctam quæcumque docendi potestas et officium; non tam latè patet in presbyteris potestas illa quam in episcopis; constituyente Christo, tradere judicando, definiendo, et sanciendo, doctrinam, possunt episcopi, quâ ipsi deinde presbyteri commissos sibi populos imbuere alii ex proprio munere, alii ex delegatione studeant. Præterea cum solos episcopos habuerit semper Ecclesia, tanquam ordinarios et necessarios in causis fidei, judices, non alii ex necessitate et divinâ institutione requiruntur ad repræsentandam, ut par est, in conciliis, docentem Ecclesiam.

Objicies 2°: Christianâ doctrinâ funditis eruditi, opem navabunt quandoque necessariam in conciliis multi presbyteri; præstò erunt episcopis, ad superanda quæ veritatis investigationi officiant, impedimenta; obstabunt strenuè, ne contra Petri Apostoli præceptionem *dominantes* esse velint *in cleris*; aut quod in Phariseis arguebat Dominus, onera imponant quæ gestare non valeant subditorum humeri.

Resp.: Prædicetur quantumlibet illorum omnium presbyterorum qui synodis interessent, sagacitas et eruditio, hanc possent exercere, solam licet consultorum personam sustinerent, neque inde consequens, ipsis etiam inconsultis nihil posse episcopali judicio definiri ac determinari: abjectè et iniquè sentiret de episcopali ordine, qui efflureret non posse constitutam ex solis episcopis synodum ea callere quibus opus habent ad rectè congruenterque judicandum. Ne plura congeramus, maneat altâ mente repositum, eruditionis et doctrinæ affluente copiâ afferri posse nominis

commendationem, non judicis auctoritatem: an sapere vel in civilibus viderentur, qui juris peritiam prætendentes, hoc uno confidentes nomine, sedere forensibus auderent in tribunalibus?

Ad id verò quod objicitur necessum esse jure quasi naturali, ut judicum personâ induantur presbyteri, ad cohibendas prælatorum cupiditates, et præcludenda erroris incitamenta; id objectare quid est aliud quam præpositos gregis obsequio et veneratione prosequendos protervè lacessere et insectari? Id unum respondere satis est, omnia Christum prævidisse, omnia posse, eumque sese Apostolis, illorumque successoribus affuturum usque ad consummationem sæculi, absolutè esse pollicitum.

Objicies 3°: Cum offerendi potestate sacrificii, quo nihil in religione præstantius, simplices polleant sacerdotes, cur et judicis auctoritate non valeant? — Resp.: Ex eo quòd et episcopis et presbyteris datum sit tremendum offerre sacrificium, non sequitur æquales esse utroque auctoritate et jurisdictione; ergo neque concessam utrisque judicandi potestatem; ex uno licet nobiliori non concluditur necessariò alterum, dispari ac diverso si posita sint in genere. Denique in his quæ pendent à liberis Dei decretis, non humanis ratiociniis, sed revelatione duce investigandum, quid statuerit, idque non scrutandum, sed religiosè tenendum; quis enim consiliarius illi fuerit, et quis ei audeat dicere: Quare ita fecisti?

Superest ut incurrentes nonnullæ expediantur de illâ judicandi auctoritate quæstiones.

Quæres 1°: Utrùm vocem *deliberativam* habeant omnes episcopi? Quæstio illa instituitur, tum de episcopis qui dicuntur *in partibus*, tum etiam de hæreticis aut schismaticis. — Resp.: Ratio dubitandi nulla est, utrùm jure ipso divino, voce *deliberativâ* gaudeant illi episcopi *in partibus*, qui sese contulerint ad infidelium regiones, eorum ut allaborent conversioni, cum et apostolicis incumbant muniis, et incidere queant tempora, quibus expediat et oporteat, quasdam ab illis discuti ac dirimi de doctrinâ contro ersias.

Verùm de episcopis in partibus qui adducendis christianam ad religionem infidelibus nihil impendunt operæ, dissentiunt inter se theologi: gravissimi negant auctores, jus illos habere completum et expeditum ferendi iudicii, aut in conciliis particularibus, aut in ipsis

generalibus synodis : eâ potissimum ducuntur ratione, quia et subditis et jurisdictionis exercitio careant illi episcopi; quod tamen exercitium ad iudicis obeunda munia omnino requiritur : de hac opinione, quam nec discutere, nec determinare nostrum esse videatur, consule D. l'Advocat, tract. de Conciliis. Quod spectat ad episcopos hæreticos vel schismaticos, si pertinaciter et apertè hæresis vel schismatis crimine sint implicati, exciderunt à jure sedendi inter iudices fidei : ratio enim, et praxis Ecclesiae non sinunt, iudicandi illos fungi munere in causis religionis, qui notoriè ipsius aut aversantur et repudiant doctrinam, aut dogmata licet retinentes, ipsius tamen aspernantur auctoritatem, jugumque detrectant, ab ecclesiasticâ idcirco communione extorres. Nec tamen notoriis hæreticis aut schismaticis præcluditur conciliorum aditus, imò ad ea invitantur, ut emicante venerandis illis in cœtibus auctoritatis face, exuberante sacrae eruditionis copiâ, tum aspirante et adjuvante quod ibi plenius effunditur, cœlestis auxilio gratiæ, meliorem ad frugem sese recipiant, et quam deseruerunt, Ecclesiae institutis aures et animum feliciter accommodent.

Quæres 2° : In quo posita sit illa vox deliberativa, quam presbyteris, quibus et quando voluerit, concessit Ecclesia? — Resp. : Verè tum iudicant ipsis in causis fidei, non eadem tamen auctoritate quâ episcopi : hinc si fortè generali in synodo dissideret ab episcopis, illi qui iudicibus annumerarentur presbyteri, eosque excederent numero, nec idcirco auctoritate vincerent, imò ipsorum tenèrentur decretis acquiescere; nam præterquam quòd ad episcopalem ordinem pertineat divinum infallibilitatis in docendo promissum, nec unquam voluerunt, nec potuerunt suâ se abdicare auctoritate, aut eam deprimere, quando quibusdam simplicibus sacerdotibus deliberativam vocem concesserunt.

Quæres 3° : Quibusnam presbyteris jure ecclesiastico vel consuetudine subministretur ferendi potestas definitivi suffragii? — Resp. : Conceditur, nemine dissidente, presbyteris Ecclesiae Romanæ cardinalibus; conceditur in Oriente certis quibusdam ministris, curiam patriarchalem, instar cardinalium constitutibus; conceditur perpetuâ Ecclesiae praxi, episcoporum absentium deputatis, et Ecclesiarum, vacante episcopali sede, procuratoribus. Donantur quoque privilegio suffragii definitivi abbates, non illi qui quidem dicuntur

commendatarii, sed abbates regulares, si jurisdictionem habeant quasi episcopalem; prædictum autem privilegium, duodecimum ante seculum non obtinebant. Præter mox appellatos presbyteros, aliis quoque pro arbitrio et prudentiâ episcoporum potest memoratum privilegium suppeditari.

Quæres 4° : An diaconis etiam conferri possit? — Resp. Potest : ac reipsâ nonnunquam concessum est diaconis absentium deputatis episcoporum; fatendum est nihilominus, ut scitè observat D. l'Advocat, sacris canonibus postea sancitum fuisse, ut episcopi non diaconos, sed presbyteros in sui locum ad concilia mitterent : at eâ sanctione, seu abrogatione, non detrahitur praxi et consuetudini quâ tribuitur vox deliberativa diaconis tum cardinalibus, tum illis qui dicuntur Græcâ in Ecclesiâ patriarchales.

ASSERTIO II. — *A presbyterorum etiam ut consultorum sententiâ et assensu, neque vim suam obligandi hauriunt, neque necessariò pendent dogmatica episcoporum decreta.*

Assertionem istam qui vellicant, eò spectant maximè, ut quæ sibi non arrideant episcoporum decreta, illis possent opponere presbyterorum qui eadem improbaverint, resistantiam; fiduciâ quam inani deludantur, non vident : nullâ enim ætate contigit, neque contingere patietur sponsus Ecclesiae Christus, presbyterorum ut pars maxima, aut notoriè major oblectetur dogmatico ulli decreto, quod à summo editum pontifice, comprobaverit major notoriè pars episcoporum. Hoc præfati, quoritè considerato, adversantium frangi statim ac dissipari conatus intelligere est, jam afferenda sunt propositionis nostræ argumenta : ac primum quidem consecutione perspicuâ manat ex indubitatis quæ posita sunt principiis.

Assertum est ac probatum, absolutâ et immutabili promissione spondisse Christum, sese Apostolis, eorumque successoribus episcopis adfuturum jugiter ac consummationem usque seculi : ostendimus, quotiescumque dogmaticum eorumdem apostolici hæredum ministerii propositum fuerit decretum, rem esse transactam, nec ullius unquam obtendi posse conditionis defectum, quo sincerum et integrum legitime amoveatur obsequium : graviter igitur errant qui putaverint, non esse prius assentiendum quam expendatur, utrùm ab ordine episcopali consulti fuerint presbyteri, eorum-

que accesserit approbatio. Etverò, ut adhaerendum sit dogmaticis pontificis episcoporumque definitionibus, si perpendere prius oporteat, num consulendos presbyteros, eorumque accersendum curaverint consensum, eadem ratione explorandum erit sedulò, an sanæ peritos amantesque doctrinæ consuluerint; an quantum necesse fuerit, intentisque in veritatem animis, illas omnes servatas esse conditiones, certò ac palam constare deberet, cum tali ex notitiâ et persuasione penderet Germanæ professio fidei, et coagmentatio Ecclesiæ: quis autem nisi spontè obcæcatus non perspiciat, inaccessam tum fore populis christianis dignoscendæ viam veritatis, atque commentitiâ illâ in hypothese nullam erroris præcavendi rationem eisdem offerri, nisi plenam temeritatis, arrogantiae et periculi discussionem? Assertum ac probatum est, prolata à summo pontifice definitioni, cui expressè pars notabilis episcoporum suffragantur cæteris tacentibus, tacitum hunc perinde ac expressum valere consensum ad illius confirmationem stabilitatemque decreti: quam vim ac energiam enuntiat in hunc modum disertissimus d'Aguesseau: « Le consentement exprès ou tacite « imprime à une décision vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi. » (Oratione habitâ occasione brevis apostolici, quo proscriptus est liber cui titulus: *Maximes des saints*.) Atqui non concilii celebrationem, non convocationem presbyterorum, eorumque consultationes postulat tacita hæc approbatio. Assertum ac probatum est solos ad episcopos pertinere potestatem ac jus dirimendi controversias; episcopis addictam fuisse, alloquente Apostolos Christo Domino, activæ promissionem infallibilitatis; ab episcopis sive per orbem dispersis, sive congregatis, mutuari oportere pastores cæteros catholicæ opes doctrinæ, quas pro munere suo, instituendis valeant populis largiri.

Quo igitur pacto conditionis suæ obliti presbyteri, auderent munitam episcoporum consensione definitionem perstringere, novumque ad examen revocare, quasi suo vellent iudicio, suos obligare iudices? Veteribus consignatam monumentis evolve traditionem, nusquam invenies à catholicis hominibus, eo nomine repudiata concilii alicujus decreta, quòd episcopi presbyteros suos, tanquam *necessarios* consultores non advocaverint; talis intercessionis vel ullum quidem deprehendetur iudicium.

Haud inficiamur intricatis in quæstionibus

oportere ut consultatione utantur episcopi: quò enim gravioris momenti discutienda occurrunt negotia, eò maturius tractanda sunt; at contendimus, 1° cum in adhibendis quæ investigandæ veritati necessaria sunt, deficere non possit ordo iudicium indefectibilis et infallibilis, ad obtinendos errores à Christo institutus, statim atque innotescit dijudicatam ab ordinæ episcopali, propositamque fidelibus aliquam doctrinam, confitendum est ac firmissimè tenendum, editæ ac sancitæ definitioni, nihil defuisse consultationis, alteriusve conditionis ex divino præscripto requisitæ.

2° Ubi consultatione indigent ad ritè iudicandum ac definiendum episcopi, propriè dictâ non astringuntur necessitate, ut suæ unusquisque dioceseos percontetur et consulat presbyterium. (Id tamen quod quantum licet, maximè congruat.) Nonne fieri potest, nec rarò contigit, quibusdam ut in regionibus obscurata sit, ac penè ex animis ejecta dogmatis alicujus vera traditio? Sic olim in Africæ regionibus, cum negaretur valere collatum ab hæreticis baptisma, episcopo quid tum profuisset à suo ibi presbyterio consilium exquirere? Ubi consulendum est, potest episcopus adsciscere in consilium selectos quos noverit ac probatiores presbyteros, quibus utatur indagandâ tum particularis suæ Ecclesiæ, tum Ecclesiæ universalis traditione et doctrinâ, eosque privatis, si voluerit, interrogare ac percontari colloquiis, antequàm convocatum adeat concilium. Deinde nonne possunt in conciliis, mutuis sese adjuvare consultationibus episcopi, atque ex inexhausto Ecclesiæ thesauro ea depromere quæ fidem alere et sustentare valeant? Denique admissâ quæ fingitur consulendi in causis fidei dijudicandis, presbyterii absolutâ necessitate, quot, ut indicavimus, improbarentur concilia quæ laudem mereantur, plenamque fidem! Quot nutarent, jactarenturque ludibrio dogmatica decreta, quibus honorem et obsequium detrectari nefas est!

Hoc erat Constantinopoli in more positum, ut quos in eâ civitate detinerent episcopos sua vel Ecclesiæ negotia, illi cum opportunum esse arbitrantur, convenirent, emergentes ut ipsas de Religione controversias dirimerent; hæc de consuetudine testimonium perhibuit Anatolius patriarcha Constantinopolitanus: porrò qui tum versabantur principe in civitate episcopi, suum quisque presbyterium non consulebant, de fidei negotiis, quæ in illis tractarentur ex-

temporaneis synodis. Talibus in conciliis scripta est hæresis Messalianorum, tum et ipsa Eutychanorum, antequam Chalcedonensi obtineretur concilio. Habita est Alexandria synodus in qua statutum est quid de trinâ aut unâ hypostasi, quid de dispensatione carnis nostri Salvatoris credendum sit. Certè consiliarios tunc non habuerunt suis è diocæsisbus accersitos presbyteros episcopi illâ in synodo, velut inopinatè congregati, reduces ab exilio in quod ab imperatore Constantio ablegati fuerant. Epist. S. Athanas. ad Antiochenses, inscriptâ Eusebio Luciferio, Asterio, etc. Profligatum est Arausicano in concilio secundo semipelagianum dogma, ab episcopis qui ad dedicationem basilicæ convenerant, neque errorem hunc eo in conventu percellere antea statuerant : an illius eò infirmata sit celeberrimæ synodi auctoritas, quòd prolata ab ejusdem episcopis definitionem non anteverterant presbyterorum consilia?

Numquid, ut multa prætereamus, convocatum est consultationis causâ, singularum provinciarum ac diocesium presbyterium, ad conciliandam latis v. g. contra Baium, Jansenium, Molinosum decretis auctoritatem? Idemne fuit collectum ad reprobandas extractas propositiones ex libro cui titulus : *Maximes des saints* ?

Huicce igitur palmari principio, semper inhærendum, quod quidem non vetustate minùs quàm veritate consecratum est : nempè, ut in causis fidei decretoriam ferre sententiam episcoporum est, ita et discernere ac dijudicare, quid propositum hunc ad finem comparandum sequi et præstare, Deo præcipiente oporteat; tum etiam, ut in iis quæ credenda proponunt christianæ societati, aberrare nequeunt, ita neque id prætermittere, quod talibus in judiciis ad veritatem comperiendam necessariò requiratur.

Objicies 1° : Clerum consulebant olim episcopi in omnibus saltem gravioris momenti negotiis : hinc illud effatum S. Cypriani : « Nec enim inconsulto clero factum censi potest, quod ad satisfaciendum optatis ejus, et desiderium ejus explendum, confectum est. » Eâ consulendi presbyteros necessitate voluit Christus arctiùs conjungi, cum secundi ordinis sacerdotibus episcopos, communique consensu, ideòque efficacius ad regendam Ecclesiam Dei incumbere : hinc Romanam apud Ecclesiam antiquæ ac prorsus tenendæ traditionis constantiorem servatricem, non habentur ut absoluta

summorum pontificum, atque prolata, ut aiunt ex cathedrâ decreta, nisi priùs consultum fuerit, quo vetus repræsentatur Romanæ clerus Ecclesiæ, collegium cardinalium.

Resp. : Fatemur, ubi agebatur de proscribendis erroribus, consultum fuisse ab episcopis, cum rerum adjuncta sinerent, suum presbyterium ; nec ea, si rei substantiam potius quàm modum attendas, exolevit saluberrima consuetudo ; hinc meritò dictum est ab illustrissimo Suessionum episcopo, documenti pastoralis tertii art. 5 : « Les évêques consultaient autrefois leur clergé. Cela est vrai, et ils le font encore, et ils le feraient encore plus, si la plupart des ecclésiastiques ne vivaient aujourd'hui dans une indépendance que les premiers siècles ne connaissaient point : mais après tout, cette consultation n'est ni une condition essentielle, dont le défaut annule la décision des évêques, ni une marque sûre par laquelle on doit juger de sa validité. »

Quod ut penitùs intelligatur, hæc summatim præ oculis habenda sunt : cum fidei judices Christus Dominus constitueret, voluit profectò ut non temerè, sed prudenter judicarent : at sigillatim non determinavit ac præstituit vias quibus assequendum ad scopum insistere debeant ; verùm id præstat inprimis facta illis absoluta inerrantiæ promissio, ut nihil admittere, nihilque possint omittere, quo, vel admissio vel prætermisso ab instituendis catholicam ad fidem gregibus sibi commissis absterreantur. Tum si quid aliquando omiserint quod humana videatur exigere prudentia, pro certo tenendum est, id saltem tunc temporis non ita fuisse necessarium, ut à Christo Salvatore suam nunquàm deserente Ecclesiam, sapienter compensatum non sit.

Quod autem objicitur de necessitate consulendi priùs collegii cardinalium, quàm dogmaticum edatur à summo pontifice decretum, receptam esse fatemur, perutilem ac providam illam consuetudinem, dogmaticis ut parandis constitutionibus cardinalium expetat consilium ; at inde pendere necessariò illarum vim et auctoritatem, nihil est quod convincere valeat ; unde enim desumeretur ista necessitas quæ divino sit adscribenda juri ? An ex ipsâ cardinalatus dignitate et præstantiâ ? Sed divinæ eam non esse institutionis, in confesso est apud omnes. An ex eo repetenda est prædicta necessitas, quòd veterem censeatur Romanæ clerum Ecclesiæ, insigne cardinalium

referre collegium? At presbyterium suum ut unusquisque consuleret episcopus, divinâ nullâ lege sancitum esse ostendimus, neque peculiaris eo in genere imposita est lex summo pontifici: præterea observatu superfluum non est, cardinalium cœtu non totum constitui Romanæ clerum Ecclesiæ, neque solis constare presbyteris illustrissimum illum cœtum, sed episcopis etiam et diaconis: triplex est enim, ut notum est, ordo cardinalium.

Objicies 2°: Secularibus in tribunalibus, non prius dicunt sententiam præpositi iudices, quàm auditi fuerint advocati, testes, regiarum causarum patroni; advocatorum, testium, regisque regum causis patrocinantium personam sustinent presbyteri, atque inter cæteros, illi qui ex officio animarum curæ addicti sunt: ipsos ergo audiri, atque ad eos de causis religionis ante referri, quàm quidquam episcopali- bus dijudicatum sit constitutionibus. — Resp. tribunali Ecclesiæ, et tribunali se-

culari, id esse commune, ut nullum incognitâ causâ proferendum sit iudicium, atque ideirôd vias oportet sequi iudices, quibus ad notitiam judicandorum pervenire possint; at utrumque tribunal non eundem ad finem constitutum est. Non eadem tractat causarum genera; non iisdem regitur formulis ac legibus; non utri- que adscriptum est perpetuum inerrantiæ do- num: hinc non mirum, ad asserendam vim et auctoritatem dogmaticorum Ecclesiæ iudicio- rum, non easdem præscriptas esse vias, quæ temporalibus assignatæ sunt iudicibus; quod enim ad fidei causas attinet, inhærendum est Scripturæ et traditioni, quibus edocemur pro- missum esse à Christo Salvatore episcopis datumque cum iudicandi munere, et infallibili ad iudicandum auctoritate, ut necessarium nunquàm non teneant veritatis investigandæ modum, eamque certò assequantur, illibatam- que proponant.

Sectio quarta.

De infallibilitate Ecclesiæ in condemnatione propositionum in glo- bo; in factis dogmaticis dijudicandis; in beatificatione et cano- nizatione servorum Dei.

CAPUT PRIMUM.

DE CONDEMNATIONE PROPOSITIONUM IN GLOBO.

Condemnari propositiones *in globo*, est illis quasdam ita inuri notas, seu quasdam sic infligi censuras, ut non determinetur, non definiatur quænam notarum seu censurarum species singulis competat propositionibus: ea fusiùs in decursu evolvetur notio.

Ex propositâ quæstione opportunam arripimus occasionem exponendi prius (quod utili- tati fore non mediocri confidimus) quænam sint natura et proprietates iudicii dogmatici: tum et quales adhibeantur notæ, in repro- bandis propositionibus, quantamque vim ob- tineant.

§ 1. De naturâ et proprietatibus iudicii dog- matici.

Judicium dogmaticum rectè definiri po- test: *Judicium de rebus à Deo revelatis aut cum*

iis certò connexis. Non igitur in eo duntaxat situm est ut quarundam propositionum usum prohibeat: earum ipsam attingit doctrinam et quasi substantiam: errorem aliquem repro- bat, seu vitium aliquod propositionis intrinse- cum perstringit, vel aliquam declarat, appro- batque veritatem. Hæc est propriè natura dogmatici iudicii; inde profluunt spontè præ- cipuæ essentialisque illius proprietates.

Irreformabile est, nec mutationi obnoxium, eò quòd versetur circa veritates revelatas, aut cum illis necessariò devinctas, quæ infringi nequeunt vel permutari. — *Universale* est, hoc est, ad omnia pertinet loca et tempora, eoque obstringuntur cujuscumque statûs homines per orbem totum disseminati: nullis circumscribitur limitibus, nullamque patitur exceptionem necessitas credendi propositæ sufficienter divinæ revelationi, ejusque neces- sariis consecrariis, cum, ut par est, innotæ- runt. — *Propugnari aut impugnari non potest,*

nisi ipsum conferendo cum Scripturâ vel traditione, aut principiis ac monumentis cum verbo Dei scripto vel tradito arctâ necessitudine conjunctis : id locum habet etiam in judiciis quæ spectant ad facta, ut aiunt, dogmatica, quibus scilicet alicujus auctoris libro attribuitur vel proscribenda, vel confirmanda doctrina; duo enim tunc quærantur, utrùm eo libro talis doctrina contineatur, atque utrùm revelationi eadem congruat vel dissentiat.

Ex illis judicii dogmatici characteribus consequitur et faciliè intelligitur discrimen quod ipsum inter legemque seu decretum disciplinæ intercedit. Decretum disciplinæ accuratè dici potest : *Decretum de rebus agendis vel omittendis, nec intrinsecè bonis nec intrinsecè malis*. Hinc meræ disciplinæ decreta posunt, prout opportunum censuerit Ecclesia, immutari vel etiam revocari : diximus, *meræ disciplinæ decreta*; quæ enim disciplinæ leges cum aliquo dogmate verâ et necessariâ affinitate conjunctæ sunt, illæ, ut par est, dogmatis illius immutabilitate afficiuntur : talis est lex quæ collatum ab hæreticis debitâ materiâ et formâ baptismum vetat iterari. Non eadem necesse est toto ut vigeat orbe catholico, meræ lex disciplinæ; quibusdam enim regionibus accommodata non essent disciplinæ quædam capita cæteris apprimè congruentia : sunt tamen disciplinæ leges nonnullæ quæ per se ad omnes Christianos pertineant, ut puta lex servandi quadragesimalis jejunii : hæc tamen lex ipsa quasdam potest experiri exceptiones ac dispensationes pro diversis temporum locorumve necessitatibus, ac legitimè investitis usibus.

Ad asserendam legis disciplinæ honestatem et æquitatem (loquimur de merâ disciplinâ), satis habetur, eam neque fidei neque morum principiis, repugnare, tum etiam eò spectare ut bono consulat christianæ societatis. Per legem disciplinæ possunt irrogari delinquentibus pœnæ : quarumdam usu propositionum eadem potest interdiciere; potest quibusdam obsistere vocibus ac terminis, quibus aditus aperiatur ad contentiones et scandalum : sed ut indicavimus, dogma ipsum non attingit, nihilque ad credendum proponit.

Nota. Ex ipso alicujus decreti tum scopo, tum contextu dignosci potest, utrùm dogmaticum haberi debeat; eo enim si declaratur, hoc esse romano pontifici et episcopis constitutum, ut delatam aliquam approbent vel re-

probent doctrinam; si propositiones ipsas, non usum duntaxat propositionum percellat; si assensum internum jubeat et absolutum, pœnasque canonicas à dissentientibus repositat : talibus enuntiandi modis, etiamsi omnes non adhibeantur, dogmaticum significatur decretum : quod quidem extrinsecis quoque significari potest momentis : pastorum scilicet testimonio et vulgatâ passim in Ecclesiâ, illius acceptatione ratione.

§ 2. De notis theologicis.

Ex damnatis quandòque propositionibus aliæ dicuntur hæreticæ, aliæ erroneæ, aliæ hæresi proximæ, sapientes hæresim, suspectæ de errore; aliæ impiæ, blasphemæ; aliæ scandalosæ, malè sonantes, piarum aurium offensivæ, temerariæ, schismaticæ, etc.

Notæ theologicæ reputantur diversæ illæ appellationes, quibus designantur varii malignitatis et perversitatis gradus, variis insidentes propositionibus : earum quæ frequentius recurrunt, notitiam (quantùm operis nostri ratio postulat), exhibere animus est.

1º De propositione hæreticâ.

Hæretica propositio est ea quæ doctrinam contradicit divinitus revelatam, quam fide tenendam Ecclesia proposuerit. Ea definitio communis est apud theologos, ut observat Panormitanus cap. 2, artic. 1, num. 6. Elucidatione tamen aliquâ indiget.

Diximus propositionem hæreticam adversari doctrinæ divinitus revelatæ, et quidem immediatè adversatur : hæc immediatâ oppositione discrepat à propositione *erroneâ*, necnon ab aliis doctrinæ generibus, quæ vel indirectè, vel mediatè revelationem attentare censeatur. Adjecimus contradici *fidem divinam*, hæreticâ propositione. Fides autem divina, tota et adæquatè resolvitur in auctoritatem Dei revelantis : hæc est unica ratio divinæ fidei. Diximus etiam, requiri ad propositionem hæreticam, ut divinitus revelatam cui immediatè adversatur, doctrinam, Ecclesia fide divinâ credendam proposuerit. Eâ sublatâ conditione posset quidem aliqua doctrina divinitus revelata credi *theologicâ fide*, haud verò catholicâ. Quod ut intelligatur, fides supernaturalis infusa, quamvis una sit secundum habitum, dividi solet in fidem catholicam et fidem theologicam; utramque tamen divinam. *Fides catholica* doctrinam revelatam complectitur quæ fidelium societati, auctoritatē Ecclesiæ proposita fuerit ad cre-

dendum (idem est doctrina catholica, quòd doctrina universalis). *Fides theologica*, dicitur ea quæ licet nihil nisi revelatum contineat, non tamen comprehendit sancitam Ecclesiæ judicio doctrinam : ideòque licet ipsum hæresis crimen ille coram Deo incurreret, qui fidei theologicæ culpabiliter repugnaret, haud tamen poenis subjaceret, quæ adversus hæreticos decernuntur ab Ecclesiâ, nec posset ante definitionem Ecclesiæ inter hæreticos deputari. Ita hæresim intellexit S. Augustinus lib. 4 de Baptismo contra Donatistas, cap. 4 : « Istum, inquit, nondum hæreticum dico, nisi manifestatâ sibi doctrinâ catholicâ fidei, resistere maluerit, et illud quod tenebat, elegerit. » Sic etiam S. Thomas 2-2, quæst. 5, artic. 3 : « Formale objectum fidei est veritas prima secundum quòd manifestatur in Scripturis sacris, et doctrinâ Ecclesiæ. » Rationem hanc subministrat Sylvius, in 2-2, quæst. 1, artic. 1 : « Ecclesiæ propositio vel declaratio, ratio, medium est ordinarium à Deo institutum, ut certò sciamus, quænam ipse revelaverit, et à fidelibus credenda voluerit. » Hæresim definiendam curavimus, quæ et qualis hæreticum constituit in ipsius foro Ecclesiæ, canonicisque coercendum animadversionibus, tum qualis attenditur et perstringitur in censuris.

Hæc autem ut definitio quæ maximi est momenti, magis ac magis elucescat, quædam adhuc nobis subjicienda videntur. Ad immediatam revelationem quam asseruimus divinæ fidei esse necessariam, non pertinent quæ ex revelatis non colliguntur nisi vero et propriè dicto discursu, diversumque exhibent formalem conceptum, quamvis identitatem realem, aliquâ saltem ex parte invicem obtineant : quapropter revelatâ essentiâ, non idcirco censentur revelatæ *formaliter et immediatè* proprietates ex eâ necessariò derivatæ; at ubi revelatum est aliquod totum, revelata sunt pariter ibidem attributa illius *primaria et constitutiva*, quibus à cogitatione abstractis, evanescit statim totius idea : sic dum revelatum est Christum esse hominem, non hoc ipso immediatè revelatum est in ipsum cadere potuisse gaudium et dolorem (quod quidem aliunde divinâ revelatione patefactum est, sed hoc ipso revelatum est præditum esse illum rationalitate et animalitate, quarum alterutra si detrahatur, jam non concipitur homo.

Eadem ratione si revelata fuerit universalis aliqua propositio, individua ex quibus tota

conflatur, propositiones revelatæ sint necesse est. Homo quidem enuntiata universali propositione, non nisi confusè percipit individuas seu singulares propositiones ex quibus illa constat ; plurimæ sunt, quas nec perspicere unquam potest : at menti divinæ nihil anceps et ambiguum, nihil obscurum ; omnia nuda oculis ejus et aperta sunt.

Hic operæ pretium est reducere in memoriam, non sufficere ad actum fidei divinæ, assensum cum errandi formidine conjunctum : hinc ista Tridentinæ synodi sententia : « Qui libet dum seipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de suâ gratiâ formidare et timere potest, cum nulus scire valeat certitudine fidei cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. » Sessione 6, cap. 9. Eadem ratione, quamvis Christum esse quâlibet in hostiâ ritè consecratâ realiter præsentem doceat divina fides, eâ tamen fide credi non potest, in hac vel illâ determinatâ hostiâ ipsum adesse, quia talem ad assensum non suppeditatur certitudo de ordinatione et intentione ministri, cæterisque ad validam consecrationem requisitis.

2º De propositione erroneâ.

Propositio erronea plerosque apud theologos ea dicitur quæ conclusionem propriè theologicam directè et immediatè impugnât, seu proximè opponitur veritati quæ non sit in se immediatè revelata, sed ex uno fidei placito, et altero naturali, certò et evidenter colligitur. Dogmaticis in decretis quæ plures adhibent notas theologicas, manifestè indicatur aliud esse damnari propositionem ut hæreticam, aliud, eam damnari ut erroneam : ita sessione 15 concilii Constantiensis, asseritur ex Joannis Hus articulis, plures esse erroneos, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensivos, pluresque eorum esse temerarios et seditiosos, et nonnullos eorumdem esse notoriè hæreticos. Idem videre est in Bullâ Martini V, eodem editâ approbante concilio ; idem præ se ferunt Bulla Pii V contra propositiones Baii, decretum Innocentii XI contra doctrinam Molinosi, etc.

Sicut eò constituitur hæretica propositio, quòd propositioni contradicat quæ immediatè sit revelata, ita et propositio erronea quæ in lacessendâ fide, proximum post hæreticam locum obtinet, eò dignoscitur, quòd mediatè adversatur revelato immediatè dogmati. Hæ-

reticæ, non erroneæ duntaxat dicendæ sunt propositiones propositionibus contradicentes, quæ duabus ex præmissis revelatis derivantur; neque hactenus, ut observavit Suaresius, inventa est vel una conclusio talibus deducta ex præmissis, quæ divinam ad fidem non pertineat. Docuerunt idem Suaresius, Cardinales de Lugo et de Laureà, posse decretum Ecclesiæ efficere, ut quas propositiones reprobat ut erroneas, illæ hæc ipsâ condemnatione evadant hæreticæ, quia, inquit, quod Ecclesia definit, *Deus per Ecclesiam tum ipse testificatur*.

Non satis adverterunt celeberrimi auctores illi, multum differre simplicem *assistentiam* Spiritus sancti à revelatione quam postulat fides. Nova fidei dogmata non condit Ecclesia; nihil proponit, nec proponere potest divinâ fide credendum, quod antea immediatè revelatum non sit, atque in *se ipso* ad fidem jam pertineat. Declarat, non efficit immediatam revelationem; hinc, ut animadvertit Sylvius, oppositum (dogmatibus postea definitis) tenentes, jam tum errabant in fide, sed inculpabiliter, quia non errabant in fide definitâ et declaratâ. In 2-2, quæst. 1, artic. 70.

Quid autem sentiendum sit de iis qui conclusionem theologicam negare audeant, post Ecclesiæ decretum hanc ipsi notam inurentis, seu qui erroneam defendant opinionem, exponemus ubi de membris Ecclesiæ. Propositiones, non earum auctores aut patronos per se perstringunt notæ theologicæ de quibus nunc sermo instituitur.

3° De propositionibus quæ dicuntur *hæresi proxima*, *sapientes hæresim*, *suspectæ de hæresi*, *scandalosæ*, *temerariæ*, *malè sonantes*, *piarum aurium offensivæ*.

Earum omnium generalem ac brevem expositionem afferemus, tum ne fastidium prolixitate moveamus, tum ne discutiendis quæ hic occurrunt variis theologorum opinionibus, incerta certis, fructu nullo inde sperato admisceantur.

Propositio *hæresi proxima*, definiri potest ea quæ in eo ferè posita est malignitatis gradu, ut tanquàm hæretica damnari mereatur. — Propositio *hæresim sapiens*, ea est quæ pravum sic prævalentem ingerit sensum, ut gravis, non tamen certa subsit causa judicandi eam esse hæreticam; si verò redarguendi ratio extra suspicionem non sinat excurrere, propositio dicitur de hæresi suspecta. — Propo-

sitio *scandalosa*, qualis intelligitur in iudicio verè dogmatico, ea est quæ *per se*, naturâ suâ, seu intrinseco vitio habeat unde inclinetur ad peccatum proximum, vel ab exercitio virtutum dimoveatur: potest quidem usus prohiberi propositionum, quibus prolatis exoriantur *per accidens*, ut aiunt, scandalum, seu propter eis abutentium hominum infirmitatem aut malitiam; at cadere non potest nota verè theologica in propositiones *per se* reprehensione carentes, et innoxias. — Propositio *temeraria*, ea est quæ communi SS. Patrum doctrinæ adversatur, aut quæ constanti theologorum sententiæ contradicit absque gravi rationis vel auctoritatis fundamento: talis propositio nuncupatur *positivè temeraria*; alia autem est propositio quæ dicitur *temeraria privativè*. Atque illa est quæ solo proprio iudicio, sine sufficienti auctoritate, vel cogente ratione excogitata est; hæc ipsa propositio censuram, licet mitiorem quàm propositio *positivè temeraria*, meretur, ut advertit Suaresius, « quia, inquit, deficit à rectâ regulâ rationis, et aliquid habet præsumptionis, ac proinde in materiâ theologicâ et supernaturali, aliâ non caret temeritate. »

Nunquàm obliviscendum est, nullam posse propriè condemnari propositionem ut scandalosam aut temerariam, quæ nullo labore et intrinseco vitio; id præ oculis habendum ut à decreto disciplinæ, quod mutationi obnoxium est, secernatur decretum dogmaticum, quod est immutabile.

Propositio *malè sonans*, et propositio *piarum aurium offensiva*, coire in unum non immeritò videntur, tum quia nihil deprehenditur malè sonans, quod pias aures non offendat, et vicissim, tum quia synodus Constantiensis et alia concilia, summi pontifices Pius V et Gregorius XIII et alii, cum *malè sonantis* notam adhibent, toties de notâ *piarum aurium offensivæ* tacent, et vice versâ; utraque sic definiri potest: Propositio quæ sanum licet unum sensum absolutè possit suscipere, dominantem alterum involvit per se, et ab *intrinseco vitiosum*, pravitate tamen infra hæresim positâ, infectum. Tales sunt istæ propositiones, una ab Alexandro VIII damnata: *Confessiones apud religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ*; altera quam proscripserat concilium Constantiense, sessione 8 contra Wiclefum: *Omnes sunt Simoniani qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus*. Quòd si placuerit propositionem malè sonantem à propo-

sitione piarum aurium offensivâ secernere, in hoc collocari poterit utriusque discrimen, quòd latius pateat malè sonantis nota, quòdque in propositione piarum aurium offensivâ, occurrat aliquid indecens vel indignum quod in religionem impingit.

In adscribendis hujusmodi notis, ut sapienter monet Melchior Canus (de locorum Usu lib. 12, cap. 11), « non est habenda ratio vulgi » promiscui, imbecilli, perturbati, imprudentis, « sed prudentis, sinceri, pii, incorrupti; nec » theologia modò requirenda est, sed pietas et « prudentia, sine quâ nullæ aures possunt » consentaneos sonos abhorrentesque discernere. » Alias prætermittimus hic notas, quas explorare et distinguere facilius est; qui de notis theologicis uberiorem disceptationem desiderat, consulere poterit inprimis Scrutinium doctrinarum, auctore Antonio de Panormo. Id verò maximè observandum est, tum in notis theologicis, nullam esse quæ in ipsam non cadat propositionis doctrinam, tum falsitatis notam cæteris omnibus inferiorem, damnatis omnibus competere propositionibus, modò expressam, modò subintellectam in dogmaticis quibus perstringuntur, decretis; quæ quidem adnotatio, propter rei gravitatem, distinctè asseretur et confirmabitur sequenti conclusione.

Damnari non potest propositio quæ sit vera in sensu proprio et naturali, nec ulla imbuta vitio intrinseco. — Hæc ut ritè percipiatur assertio, duplicem opus est distingui cujuslibet propositionis sensum: grammaticalem unum seu rigorosum, proprium alterum et naturalem; *grammaticalis* et *rigorosus*, seu, ut quidam vocant, *absolutus*, ex terminis in se sumptis ita desumitur, ut in eo dijudicando, nihil aliud respiciatur; *proprius* verò et *naturalis*, qui etiam nuncupatur *relativus* et *obvius*, dignoscitur tum ex valore, seu ipsâ vi et significatione terminorum, usu communi et ordinario determinatâ, tum ex antecedentibus et consequentibus, tum denique ex notâ et manifestâ auctoris mente et proposito.

Enuntiata conclusio quanti sit momenti, ad patefaciendam decreti dogmatici propositiones in globo condemnantis auctoritatem, ostendit clarissimè Steyaert: « Cum enim, inquit, hæc » condemnationis species non determinet, » quænam (propositio) sit ex omnibus hæretica, quænam erronea, quænam tantum » scandalosa, temeraria, aut piarum aurium » offensiva, liberum est, quantum est ex vi is-

« tius censuræ, de quâlibet in particulari credere, tantum esse scandalosam, temerariam, » etc. « Atque ita, si credatur simul » talis censura, non excludere veritatem (hoc » est, si credatur posse in veritatem cadere), » de quâlibet credere licebit veram esse. » Itaque fixum certumque animo manere debet nullam unquam posse ab Ecclesiâ damnari propositionem, quæ tum ex objecto propositionis, tum ex modo ipsius enuntiandi, nihil ingerit à veritate alienum, nihil exhibet suapte naturâ culpandum. Jam conclusionis afferenda sunt non quidem omnia, sed præcipua quædam et expedita magis momenta.

1° Christus est summè verax: *Ego sum*, inquit, *via, veritas, et vita*; de se ipso id etiam declarat: *Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni, ut testimonium perhibeam veritati; omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.* Apostolis misit Spiritum de quo ipse dixit: *Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Cum tenebris potiùs conciliabitur lumen, quàm cum illis Evangelii assertionibus, legitima et probanda damnatio veritatis; et quis rerum prudens æstimator putaverit, ita esse constitutam divinitus christianam Religionem, ut *Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis*, debeat aliquando vel possit anathemate veritatem percellere, cujus exemplar et fons Christus, tum cui et testificandæ prodiiit hunc in mundum, habitavitque in nobis, tum et uberiùs docendæ, missus est ad Apostolos Spiritus veritatis, qui apud eorum successores, maneat in æternum? Plurima eò loci congeri possent egregia, quibus veritatem SS. Patres ejusque inviolatam integritatem extollunt, præconia. Hæc sunt in confesso apud omnes, tamque absonum fore declarant, damnari veritatem, quàm innocentiam et sanctitatem, cum per se non minùs ordinata sit, Deoque supremo judici non minùs accepta.

2° Non magis ab Ecclesiâ damnari potest veritas quàm falsitas approbari, ac reipsâ propositionem veram proscribere, est ipsi contrariam antepone, quæ non potest esse nisi falsa, cum utraque vera esse nequeat; deinde Ecclesia si posset de verâ propositione decernere eam esse falsam, quod est ipsam reprobare, quare de falsâ propositione decernere non posset, eam esse veram, quod est ipsi suffragari? Atque evidentissimum est, rationi, divinis institutis, divinæ veracitati, ac necessariò præpositorum Ecclesiæ officio repugnare decreta, quibus falsitas approbetur, atque in-

terposito anathemate credenda proponatur fidelibus. Hæc piget latius proseguere, ne videamur solaribus ipsis radiis facem admovere.

Objic. : Fieri potest ut quibusdam propositionibus licet veris ac per se innoxiiis, ita multi abutantur aut infirmitate lapsi, aut propriâ obcæcati malitiâ, ut nisi propositiones illæ reprobentur, malum ingravescat in dies, nec aliter possit coerceri; eam idcirco in sententiam abierunt veritatis licet amantes, nonnulli theologi. — Resp. cum S. Augustino : *Dementia est crimen malè utentium, in res ipsas transferre*, (serm. 50, aliàs de diversis, 15.) Namque manifestum est non rem ullam, cum eâ quisque malè utitur, sed ipsum malè utentem esse arguendum. An vituperanda siderum creatio, quia inde arrepta est idololatricæ superstitionis tam frequenter apud gentes occasio? Numquid adimendum est hominibus liberum arbitrium, quia sæpè sæpius detorqueatur ad peccatum, aut extinguenda ipsa humana ratio, cujus adeò inolevit, et ad hominum perniciem manavit palam abusus? Prohiberi potest grassantem propter abusum vera aliqua propositio, seu illius usurpandæ facultate interdicti; at damnari ipsam nunquàm licet, nec ullâ (quæ ut diximus, in doctrinam semper cadit) notâ theologicâ perstringi, quamdiù proprius ac naturalis ejus sensus, contrario usu dominante, quem penès verborum vis et significatio est, ad alium diversumque sensum non inflectitur. Quod spectat nonnullos qui veritatem subijci posse damnationi, existimare visi fuerint, ex iis alii id unum voluerunt, proscribi posse veram propositionem quæ contrariam injustâ aut acerbiori censurâ afficiat; alii loquuntur de propositione quæ apparenter soloque grammaticali sensu vera sit, sed falsa, si proprio ac naturali sensu accipiat.

Inst. : Inter damnatas propositiones, sunt quæ proscribuntur ut scandalosæ, ut temerariæ; at scandalum potest aliquando propter rerum adjuncta, et audientium legentiumve distortos affectus, veritas afferre; neque semper cum falsâ doctrinâ conjuncta est temeritas. — Resp. : Hæc jam præoccupata est solutaque objectio, cum ostendimus, temerarias inter propositiones, aut scandalosas, intrinseco alias contaminari vicio, scandalumque, vel temeritatis labem suapte naturâ inducere; alias verò nonnisi propter circumstantes quasdam adventitiasque causas: solas prioris generis posse propriè damnari;

cæteras posse prohiberi, intactâ earundem doctrinâ; deinde instaurari, cum abusus desierit.

Quæ hactenus protulimus, et lucem adjicient sequentibus assertionibus, et ab iisdem lucem mutuabuntur, atque vicissim haurient.

ASSERTIO PRIMA. — *Propositiones respectivè, ut aiunt, et in globo damnare potest Ecclesia.*

Probatur 1° ex ipsâ Ecclesiæ praxi : De quadraginta quinque Joannis Wiclefi articulis, post accuratam discussionem, ita decernit synodus generalis Constantiensis. sess. 8 : « Quibus articulis examinatis, fuit repertum, « prout in veritate est, aliquos et plures ex « ipsis fuisse et esse notoriè hæreticos, et à « sanctis Patribus reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scandalosos et « blasphemos, quosdam plarum aurium offensivos, nonnullos temerarios et seditiosos. » Addit sancta synodus in Wiclefi libris plures alios *similium*, ut ait, *qualitatum* contineri. Decretoriam deinde hanc promittit sententiam : « Prædictos articulos et eorum quemlibet, « libros ejusdem, dialogum et trialogum per eundem Joannem Wiclef nominatos et alios « ejusdem auctoris libros, volumina, tractatus « et opuscula, quocumque nomine censeantur, quos hic haberi vult pro sufficienter « expressis, hoc perpetuo decreto reprobat et « condemnat. » Hoc testimonio et decreto Ecclesiæ universalis congregatæ, nihil aptius validiusque afferri potest ad vindicandam propositionum in globo condemnationem; eadem ratione, eodem in concilio proscripti sunt, sess. 15, Joannis Hus 30 articuli; quin et eadem sessione sacrosancta synodus, *Ecclesiam catholicam representans*, de ducentis et sexaginta *damnatæ memoriæ* Joannis Wiclefi articulis ita pronuntiat : « Quibus articulis sic « examinatis, fuit et est repertum aliquos et « plures ex ipsis fuisse et esse notoriè hæreticos, et dudum à SS. Patribus reprobatos, « quosdam blasphemos, » etc. Alias attexit notas quas supra, ex sessione 8 exscripsimus, et subjicit : « Propterea in nomine Domini « nostri Jesu Christi hæc sancta synodus prædictos articulos, et eorum quemlibet, hoc « perpetuo decreto reprobat et condemnat. » Post hæc Constantiensis concilii decreta, prodierunt diversis alia temporibus, quibus propositiones in globo pariter exploduntur; talia sunt decreta Urbani VIII, contra propositiones Baii, Innocentii XI, contra errores Molinosi,

Innocentii XII contra doctrinam libri cui titulus : *Explication des Maximes des Saints*. Porro ex illâ notoriâ Ecclesiæ universalis praxi jus ipsum et potestas hujusmodi condemnationis adhibendæ manifestò colligitur ; quis enim effutire audeat in rebus ad Religionem pertinentibus , vel hactenus ignotam fuisse Ecclesiæ rationem ac modum judicandi , quem jure possit adhibere , vel spontè iteratisque decretis , judiciorum formâ et modo uti voluisse , quem ineptum , periculosum plenum , et à divino instituto alienum habuerit ?

Probatur 2° : Condemnationem propositionum in globo improbari meritò non posse , imò magnæ esse utilitati , concluditur ex ipsius naturâ et scopo ; ideirco enim repudianda esset ratio illa condemnandi , quia , ut toties jactitatum est , confusa omnino , cogendisque potius quàm fugandis nebulis idonea esse videatur , nihilque distinctè credendum ac tenendum fidelibus proponere ; hæc nullo negotio dissipatur querela et criminatio : certa enim duo et obvia memoratis declarantur et constituuntur decretis : primum , nullam esse ex illis quæ recenseantur notis theologicis , quæ in unam vel plures examini subjectas propositiones non cadat ; secundum , quod ab altero reipsâ non discrepat , nullas ex recensitis propositionibus quæ unam vel plures ex assignatis in decreto notis theologicis non mereatur. Eo judiciorum genere , quamvis non ita distinctè ac speciatim condemnentur oblatæ propositiones , ac si singulæ eâ notâ quæ ipsis competat , determinatè percellerentur , illo tamen admonentur et jubentur fideles ab omnibus et singulis cavere propositionibus , easque sincerâ et docili mente , ut sanæ repugnantes doctrinæ , constanter abjicere. Huc afferri possunt illa S. Augustini pronuntiata : *Multum adjuvat cor fidele , nôsse quid credendum non sit.* (Lib. de Hæresibus , cap. 88.) Superfluum dicit appetere , ut de quibusdam enucleatius suam promat sententiam Ecclesia : « Cùm propter hoc , scire , inquit , sufficiat eam contra ista sentire , nec aliquid horum in fidem quemquam debere recipere. »

Ad condemnationem propositionum in globo possunt etiam accommodari istæ doctissimi Bossuetii observationes : « Il faut souvent dans les décisions de l'Eglise s'en tenir à des expressions générales , pour demeurer dans cette mesure de sagesse tant louée par S. Paul , et n'être pas contre son précepte , plus savant qu'il ne faut. » (Variat. lib. 15 ,

n. 158.) Ejusdemque libri num. 162 : « Il faut se bien garder de confondre les termes généraux avec les termes vagues et enveloppés , ou avec les termes ambigus : les termes vagues ne signifient rien ; les termes ambigus signifient avec équivoque , et ne laissent dans l'esprit aucun sens précis ; les termes enveloppés brouillent les idées différentes ; mais quoique les termes généraux ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision , ils sont clairs néanmoins jusqu'à un certain degré. » Eadem ratione condemnatio propositionum in globo , licet generalis , nihil tamen proponit quod vagum , nihil quod ambiguum , nihil quod æquivocum dici aut videri debeat. Apertè declarat , ex omnibus quas afficit propositionibus , nullam esse quæ uni vel pluribus ex notis ibidem apposis non subiaceat. Quatuor aut sex prudentiâ , sagacitate et peritiâ commendatos medicos , fac palam et confidenter asserere , ex paratis tibi cibis alium esse corrumpendo sanguini , alium torquendis visceribus , vexando alium capiti , alios aliis morborum generibus inferendis esse comparatos ; numquid homo vitæ , sanitatisque servandæ cupidus obtenderet , vagam esse , confusam , et sensus vacuum medicorum illorum assertionem ac denuntiationem ? numquid etiam eo nomine recusaret ab omnibus illis quas generatim denotassent damnosis dapibus abstinere , donec expressè sigillatimque designarent , quo veneni et pestilentiae gradus talium quisque ciborum inficiatur ?

Quid plura ? Qui condemnationem in globo , universalis Ecclesiæ decretis consecratam detrectare voluerint , immotum illud et inconcussum , quod jam aliàs attulimus S. Augustini pronuntiatum revocent in memoriam : « Quod universa frequentat Ecclesia , quicquid ita faciendum sit putare , insolentissimæ insanie est. » Deinde seipsos interrogantes , viderint an egregiè ducerent laudi , insanos inter ac perduelles à S. Augustino amandari , utpote vitio vertentes , quam universalis , non semel adhibuit , condemnationem propositionum in globo ?

ASSERTIO II. — *Decretis Ecclesiæ , quibus damnantur propositiones in globo , debetur internum etiam et absolutum obsequium.*

Probatur 1° : Approbante sacrâ synodo Constantiensi , in bullâ Martini V , jubetur interrogari quemlibet de articulis Joannis Wiclef et Joannis Hus suspectum , « utrùm credat quòd

« illud quod sacrum concilium Constantiense, »
 « universalem Ecclesiam representans, appro- »
 « bavit et approbat in favorem fidei, et ad salu- »
 « tem animarum, hoc est ab omnibus fidelibus »
 « approbandum et tenendum, et quod con- »
 « demnavit et condemnat, esse fidei vel bonis »
 « moribus contrarium, hoc ab iisdem esse »
 « tenendum pro condemnato, credendum et »
 « asserendum. Item utrū credat quōd con- »
 « demnationes Joannis Wiclef, Joannis Hus et »
 « Hieronymi de Pragā, factæ de personis eo- »
 « rum, libris et documentis, per sacrum ge- »
 « nerale Constantiense concilium fuerint ritē »
 « et justē factæ, et à quolibet catholico pro tali- »
 « bus tenendæ et firmiter asserendæ. » Non »
 prohibetur duntaxat ne propugnentur aut fo- »
 veantur damnatæ in globo propositiones Joan- »
 nis Wiclef, Joannis Hus, sed præcipitur strictē, »
 ut eas ritē et justē esse proscriptas teneatur et »
 credatur. Talibus igitur condemnationibus de- »
 betur obsequium etiam internum, nec internum »
 utcumque, et quale opinioni duntaxat probabili »
 commodatur, sed absolutum et irrevocabile : »
 namque concilium Constantiense, sess. 8, »
 prædictos articulos perpetuo decreto reprobat »
 et condemnat.

Idem demonstratur eā retractatione quam »
 ab Hieronymo de Pragā exigi voluit eadem syn- »
 odus, cui ut iste obtemperaret, plures reipsā »
 Joannis Wiclef et Joannis Hus propositiones »
 abdicavit his verbis : « Consensio sanctæ Ro- »
 « manæ Ecclesiæ et Apostolicæ sedi, et huic »
 « sacro concilio, et ore et corde profiteor in »
 « omnibus et per omnia, et præsertim de cla- »
 « vibus, sacramentis, ordinibus, officiis et cen- »
 « suris ecclesiasticis, indulgentiis et reliquiis »
 « sanctorum, et ecclesiasticā libertate, ac »
 « etiam de cæremoniis, et aliis omnibus ad »
 « Religionem christianam pertinentibus, prout »
 « ipsa Romana Ecclesia et Apostolica sedes et »
 « hoc sacrum concilium profitentur, et speciali- »
 « ter quōd prædictorum articulorum plures sunt »
 « notoriē hæretici, et dudū sunt à sanctis Pa- »
 « tribus reprobat, quidam verō blasphemi, alii »
 « erronei, alii scandalosi, » etc. Non in meris »
 opinionibus versatur emittenda ore et corde »
 professio tenendi et credendi contrariam dam- »
 natis in globo articulis doctrinam, qualem et »
 qualiter eam profitentur Romana Ecclesia et »
 generalis synodus. Ut ex synodo Constantiensi »
 atque ex bullā Martini V, ita ex decreto contra »
 errores Baii aliisque decretis dogmaticis propo- »
 sitiones in globo damnantibus firmissimum po- »
 test erui argumentum necessitatis interni et ab-

soluti quem vindicamus, assensus et obsequii.

Probatur 2° : Ad hanc astruendam necessi- »
 tatem duo requiruntur et sufficiunt : primum, »
 ut decreta quæ diversis propositionibus, di- »
 versas in globo inurunt notas, doctrinam ip- »
 sam illarum attingant et proscribant; secun- »
 dum, ut Ecclesiæ universæ decretis dogmati- »
 cis seu doctrinam aliquam reprobantibus, vel »
 approbantibus; internum et absolutum, ut »
 diximus, præstari oporteat obsequium : hæc »
 autem duo certissima sunt.

Primum quidem vel solā decretorum, de »
 quibus sermo est, inspectione declaratur; men- »
 tem suam sic aperit concilium Constantiense »
 œcumenicum : « Exiit Joannes Wiclef pseudo- »
 « christianus, qui cū viveret, adversus reli- »
 « gionem christianam et fidem catholicam, »
 « pertinaciter asseruit, et dogmatizavit plures »
 « articulos, quorum quadraginta quinque huic »
 « paginæ duximus inserendos. Illos autem per- »
 « petuo decreto reprobat et condemnat. » Arti- »
 culos Hus triginta : « Hæc sacrosancta Con- »
 « stantiensis synodus declarat et definit non esse »
 « catholicos, nec tanquā tales dogmatizan- »
 « dos, sed ex eis plures esse erroneos, alios »
 « scandalosos, aliquos piarum aurium offensi- »
 « vos, pluresque eorum esse temerarios. » »
 Alexander VII, in decreto anni 1665, die 24 »
 septemb., propositiones 28 in globo proscrip- »
 sit; ad illud condendum eam ob causam im- »
 pulsus est, « quōd in rebus ad conscientiam per- »
 « tinentibus, modus opinandi irrepsit alienus »
 « omninō ab evangelicā simplicitate, sanctorum- »
 « que Patrum doctrinā, et quem, si pro rectā »
 « regulā (fideles in praxi sequerentur), ingens »
 « eruptura esset christianæ vitæ corruptela. »

Consule etiam decretum Innocentii XI, Ale- »
 xandri VIII, etc. Id ergo instar immoti princi- »
 pii habendum est, ad doctrinam intendere, et »
 collineare appellata decreta quibus in globo »
 variæ variis propositionibus adscribuntur notæ.

Secundum verō, id est, universalis Eccle- »
 siæ decretis, quibus definitur quocumque mo- »
 do, quid de propositā doctrinā sentiendum sit, »
 internum etiam et absolutum deberi obsequium, »
 facilē intelligitur ex prioribus de ipsius infalli- »
 bilitate assertionibus. Generatim præcepit »
 Christus docentem audiri Ecclesiam, genera- »
 timque pollicitus est eidem perpetuam inerran- »
 tiam; ipsumque depositum fidei lædunt ac »
 deterunt quælibet propositiones etiam in globo »
 profligatæ, nec auctoritate Ecclesiæ major ulla »
 viget auctoritas in terris, quæ decreta illius »
 sic damnantis revocare posset aut emendare.

ASSERTIO III.—*Seu deductum ex probatis consecrarium.*

Infallibilia sunt Ecclesiæ judicia, quibus damnantur propositiones in globo.

Non dissimulandum catholicos inter theologos extitisse qui non accuratè sentirent de infallibilitate Ecclesiæ in condemnandis propositionibus infra hæresim constitutis, nec proinde, ubi diversis propositionibus diversas in globo infligit notas theologicas, apertè tamen, ipsà veritate superati, in eo consentiunt, ut fateantur omnibus universalis Ecclesiæ dogmaticis decretis corde et animo, atque irrevocabili obsequio esse adhærendum; arbitrantur nimirum ad promerendam et conciliandam quæ rationabile omne dubium excludat perpetuò, assensionem, sufficere, seposito etiam infallibilitatis dono, summam Ecclesiæ sapientiam, prudentiam, auctoritatem, ubi confodiendis diversis propositionibus diversas in globo notas inurere voluerit. At pugnancia locuti sunt, et plerisque refelluntur argumentis quæ ad secundam assertionem exposuimus: ostendimus *perpetuo* et irrevocabili decreto *reprobati* et *condemnari* à concilio generali Constantiensi propositiones Joannis Wiclef et Joannis Hus, alias ut hæreticas, alias ut erroneas, alias ut temerarias, etc. Quare autem tale decretum reformari posse negaretur, aut etiam aboleri, si Ecclesia in ejusmodi condemnatione hallucinari posset, atque erroris patrocinium suscipere? Quâ ratione hujusmodi definitionibus adhiberetur absolutus et irreformabilis assensus?

Ostendimus ad ipsam spectare doctrinam decreta quæ versantur in approbandis reprobandisque propositionibus in globo, Christumque docenti Ecclesiæ continuò adfuturum; ergo nunquam patietur Ecclesiam à recto et vero deficere in illo decretorum genere. Etverò si tum posset impingere in errorem Ecclesia, posset tunc ipse Deus directè et positivè, et quidem ut causa principalis, ad fallendum concurrere, cum tanquam semetipsum jubeat audiri Ecclesiam à se constitutam, gravissimas poenas eam audire abnuentibus intentaverit, eidemque docenti, perpetuum se sponsorem fecerit: hinc approbante synodo Constantiensi, jubetur bullâ Martini V, ut contra eos qui proscriptos ab eodem concilio *articulos solemniter et publicè revocare, abjurare* noluerint, *tanquam contra hæreticos, aut hæreticâ labe respersos procedatur, si ad frangendam eorum contumaciam expediat.* Tanto, tamque inflexo

rigore non uteretur Ecclesia, nisi infallibilem condemnandis, eo quem adhibuit modo illis articulis auctoritatem sese exerere, persuasum haberet; utrùm autem illud reipsa obtineat inerrantiæ donum, dijudicare, pertinet ad dogma, in quo dignoscendo universalem errare Ecclesiam nemo dicere audeat, nisi Ecclesiam in suâ secernendâ potestate cæcutire, et suis Christum, quantumlibet absolutis, ut probavimus, promissis deesse, comminisci voluerit.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°: Quæ ex synodo Constantiensi promuntur testimonia, ea condemnationi propositionum in globo favere licet videantur, nihil reipsa conferunt ad ejusmodi condemnationem; quas enim indistinctè et generatim assignant notas enuntiatis damnatisque propositionibus, eas determinatè et in specie, sigillatimque attribuunt eisdem erroribus alia quæ suppetunt monumenta. 1° Determinantur notæ illæ in synodis concilio Constantiensi anterioribus, ac præsertim Romanâ in synodo quæ habita est summum gerente pontificatum Joanne XXIII. 2° Adornatæ sunt à theologis synodi Constantiensis duæ censuræ, una quæ nuncupata est *censura brevis*; altera quæ dicta est *theologorum concilii Constantiensis diffusa condemnatio*. In illis exponitur quales et quibus propositionibus aptandæ sint speciatim memoratæ notæ theologicæ. 3° In bullâ Martini V, approbante, ut diximus, editâ concilio, explanantur atque distinguuntur articuli de quibus interrogari jubentur illi quorum in suspicionem vocatur fides; propositionum quæ damnatæ sint, vim atque naturam patefacit opportuna illa expositio. 4° Esto possint in concilio generali condemnari propositiones in globo, multa hic habentur comitia, in quibus miscent inter se et conserunt sermones diversasque sententias theologi; expendant atque designant speciatim quasnam singulæ notas mereantur propositiones; hanc determinationem cum habeant cognitam perspectamque episcopi, suos deinceps diocesanos docere atque instituere pro suâ possunt prudentiâ et pastoralis sollicitudine; at saltem id præsidii deficit in decretis quæ extra synodos proponuntur, et nondum enucleata manant ad populos.

Resp.: Id omne objicitur insidiosè, ad illudendum potius quàm ad seriò refellendum, remque ut par est explanandam. 1° Fingitur conciliis synodo Constantiensi præviis sufficienter determinari quænam speciatim notæ in singulas cadant propositiones in eâ condem-

natas : at multum abest quin illis conciliis profligatae sint omnes quas in operibus Wiclefi et Joannis Hus proscripsit synodus Constantiensis ; quatuor duntaxat supra viginti , censurâ notavit synodus Londinensis ann. 1582 ; decem ut hæreticas , quatuordecim ut erroneas ; decem et octo eisdem viginti quatuor cunctas ferè consimiles reprobavit , quarum nonnullis nullam speciatim inussit notam ; quod verò spectat ad synodum Romanam , tenente sedem Apostolicam Joan. XXIII celebratam , non nisi generali condemnatione synodus illa percellit errores Wiclefi , nullâ ejusdem enuntiata seorsim propositione. 2º Quidnam argumenti extendi possit , duabus ex censuris quæ dicuntur à theologis synodi Constantiensis elaboratae ? Utraque solos impugnât Wiclefi 45 articulos ; non autem ejusdem auctoris 260 , nequè Joannis Hus 50 propositiones. 3º Neque secum invicem , neque cum decretis Constantiensis synodi concordant objectæ censuræ : non nisi paucis admodum articulis easdem utraque censura indigit notas ; at in aliis quanta discrepantia ! V. g. , de Joannis Wiclefi quintâ propositione dicitur in censurâ brevi : *Ista conclusio est falsa et erronea* ; at in proluxiore legere est : *Iste articulus est hæreticus*. De prop. 11, 15, 17 , non magis sibi consonant objectæ nobis censuræ. Jam conferantur cum decretis synodi Constantiensis ; in synodo de propositione 41 (quæ sigillatim damnatur) , dicitur solummodò : *Error est* ; at in censurâ brevi , dicitur : *Ista conclusio est falsa , temeraria , et erronea ac hæretica*. Longiore in censurâ decernitur populis competere jus ac potestatem , immanis alicujus reos facinoris principes è solio deturbandi ; numquid synodo Constantiensi detestanda hæc tribuetur doctrina , et quidem tanquam clavis , aperiendis ipsius sententiis necessaria ? 4º Deinde in actis concilii nihil reperire est quo indicetur damnandis 45 Wiclefi articulis , concilium Constantiense ullam habuisse rationem alterutrius ex illis quæ obijciuntur censuris ; quo igitur pacto voluisset decretorum suorum sensum pendere à consulendis talibus censuris , de quibus nullam iniecit mentionem , et quæ ad finem usque seculi ultimi , antequàm scilicet à Vonderhart vulgatæ fuerint , neque inter acta concilii recensentur , neque ipsius commemorantur decretis ? 5º Ex bullâ Martini V decerpi nihil potest quod à synodo Constantiensi editam in globo condemnationem propositionum Joannis Wiclefi et Joannis Hus possit infringere aut infirmare ; nam , ut omittamus , quod

magni tamen est momenti , decreta illa prodixisse anno 1415 , bullam verò Martini V , anno 1418 , quem ante annum profectò vignerunt , et ritè intellecta sunt synodi Constantiensis adversantia propositionibus illis decreta , cum interea oblectatus illis contumaciter Joannes Hus , ac seculari justitiæ traditus , pœnas ignis sustinuerit ; attendatur quid ad illustranda seu explicanda synodi Constantiensis decreta protulerit Martinus V ; tria supra viginti proponit dogmata quæ nec specie , neque multitudine pertingere possunt ad omnes triplici Constantiensis concilii decreto confossas propositiones numero plusquam trecentas , neque determinare atque significare quali unaquæque ex his propositionibus afficiatur notâ. 6º Denique condemnationi propositionum in globo nebulas non offundunt mutua theologorum inter se concertantium , habita in synodo colloquia ; hæc sunt vota consultorum in eadem sententiam haud semper conspirantium , neque cum illis semper congruunt conciliorum pronuntiata.

Quid ulteriùs immoremur ? Non consultorum votis ac suffragiis quæ saltem maximam latent christianii partem populi , diriguntur fideles , neque illis tanquam subsidio necessario opus habent , ut quid sentiendum et credendum addiscant , sed Romani pontificis episcoporumque decretis. Haud igitur suspicari licet ita fuisse condita concilii Constantiensis decreta , ut quid definitum sancitumque voluerit , intelligi atque dignosci nequeat , nisi exploratis et sedulo expensis theologorum præviis operosisque disceptationibus : « Les décisions de l'Eglise , inquit doctissimus Bossuet , ne sont pas moins nettes et moins précises qu'elles sont fermes et constantes , et l'on va toujours au-devant de ce qui pourrait donner occasion de s'égarer. »

Obijcies. 2º : Ea judicandi forma aut vitiosa aut saltem inanitas putanda est , quæ fidelibus nihil proponit fixi ac determinati , quo edoceantur et admoneantur quid erroris detestandum sit , quodve dogmatis genus credendum et prosequendum ; talis est autem condemnatio propositionum in globo coadunatis non rationis ejusdem notis theologicis , quarum vim unicuique propriam et singularum genuinam cum singulis propositionibus convenientiam fideles discernere non valent et perspicere. — Resp. 1º : Qui argumentum istud ostendant , illi profectò mente non advertunt quantum auctoritati Ecclesiæ detrahant ; inficiari etenim non possunt universali esse attribuenda Eccle-

sia, synodi Constantiensis decreta quibus Joannis Wiclefi et Joannis Hus errores quemadmodum retulimus, rejiciuntur et condemnantur : illorum in decretorum agnoscendam oecumenicitatem consentiunt omnes Catholici, omnibusque latentibus ponuntur inter illa quæ ut *conciliariter* facta Martinus V approbaverit : prædictis verò decretis damnari illos qui eisdem inseruntur, articulos, obvium est legentibus ac evidentissimum; hæc igitur decreta si vitiosa dicantur, aut saltem inania, consequens est ut contendatur deludi Ecclesiam in dijudicando utrùm et quid valeant decreta quibus propositiones in globo proscribere adriatur; ipsamque non à Spiritu veritatis eam perpetuò dirigente, sed à privatis etiam hominibus, iisdemque discolis ac rebellantibus edocendam, quam tenere viam debeat et modum dirimendi spectantes ad religionem controversias; aut id compertum si habeat aut habere possit, suâ igitur auctoritate criminosè et pervicaciter eò usque abutitur, ut interposito etiam anathemate fideles compellat et adigat ad obsequendum decretis inanibus, absonis, et veritatis pro erroribus abjiciendæ et reprobandæ proximum inferentibus periculum.

Quod de synodi Constantiensis decretis observavimus, idem transferri potest ad bullas contra propositiones Baii, Molinosi, etc.

Resp. 2° : In decretis propositiones in globo condemnantis, ut præfati sumus, declaratur nullam esse damnatis ex propositionibus, quæ vel enuntiata doctrinâ, vel enuntiandi modò intrinsecum vitium, deposito fidei vel proximè vel immediatè, aut aliquâ certâ ratione nocivum non involvat. Præfatis etiam in decretis decernitur nullam esse ex assignatis ibidem notis theologicis, quæ in aliquam non cadat damnatarum propositionum.

Notæ cujusque theologicæ vim ac proprietates, cum rudes et imperiti non calleant, hoc unum quando ipsis sufficienter proposita sunt Ecclesiæ decreta propositiones in globo sub variis notis proscribentia, ab ipsis exigitur, ut quas sic damnavit Ecclesia, respuant ex animo, easque persuasum habeant esse damnandas eâ omni ratione quâ Ecclesia judicaverit; id unum planè sufficit, ut ab iisdem dimoveantur ac deterreantur fidemque retineant integram et illibatam. Litterati autem ac periti cum theologicæ quid significant notæ, quid efficiant, scrutari ac percipere valeant, alii quidem magis, alii minùs, pro suâ quique sagacitate ac eruditione, possunt, si opportunum ipsis videat-

tur, inquirere ac perpendere, quænam huic vel illi propositioni infligenda sit nota; in duobus tamen capitibus, quæ summam rei continent, illitteratorum conditioni haud multum est absimilis eorum conditio; utrique enim pro certo habere tenentur, ex propositionibus quæ sub variis notis in globo damnatæ sint ab Ecclesiâ, nullam esse quæ unam ex notis assignatis, aut etiam plures non incurrat; deinde ipsâ vi bullæ, quænam notæ singulas afficiant propositiones, non ipsimet periti dignoscere queunt, ac determinare, neque id necesse est ad præstandum quod præbere debeant obsequium. Attamen inter utrosque aliquod intercedit discrimen : namque bullâ Martini V, approbante concilio Constantiensi, ut diximus, editâ et promulgatâ, jubentur interrogari illiterati, utrùm credant, quod in favorem fidei et salutem animarum approbavit concilium Constantiense, hoc esse « ab universis Christi « fidelibus approbandum et tenendum, et quod « condemnavit et condemnat esse fidei vel « bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem « esse tenendum pro condemnato, credendum « et asserendum. » Errores pariter Joannis Wiclefi et Joannis Hus præcipitur repudiari ab omnibus et reprobari. At quisque de fide temerandâ et vitandâ suspectus litteratus, specialiter jubetur interrogari « utrùm credat « sententiam sacri Constantiensis concilii su- « per quadraginta quinque Joannis Wiclef et « Joannis Hus triginta articulis, fore veram et « catholicam : scilicet quòd supradicti 45 ar- « ticuli Joannis Wiclef et Joannis Hus 30, non « sunt catholici, sed quidam ex eis sunt noto- « riè hæretici, quidam erronei, alii temerarii « et seditiosi, alii pierum aurium offensivi. »

Objicies 3° : In decretis propositiones in globo condemnantibus, potest fieri ut neque omnes episcopi, neque eorum saltem pars major consentiant inter se in determinandâ interno judicio notâ, quam singulæ mereantur damnandæ propositiones : v. g., ut nonnisi episcoporum minor numerus propositionem aliquam arbitretur esse hæreticam, cæteri omnes eam existiment esse duntaxat erroneam; aut alii erroneam, alii errori proximam; quod de unâ hic objicitur propositione, idem ad multas potest accommodari, hoc est, ut de gradu et malignitate vitii, quo singulæ propositiones inficiuntur, dissentiant inter se iudices divinitus constituti; tum verò nulum erit internum Ecclesiæ universalis de vitio et naturâ singularum propositionum de-

terminatum iudicium, quod interno vacillante et incerto, fluctuare necesse est, atque carere necessariâ obligandis conscientiis auctoritate?

Resp. 1° : Rectè et nullo labore concipitur potuisse episcopos inter se consentire tum interiùs, tum exteriùs in iudicando, omnes examini subjectas propositiones intrinseco maculari vitio, omnes esse falsas et fidei aut moribus diversimodè noxias, ac proinde respuendas perniciosisque adjungendas erroribus : hoc autem fidelibus tradito documento quod in omni exhibetur condemnatione in globo, expeditum illis subministratur antidotum, quo præsens caveatur venenum, aut si jam haustum fuerit, ejiciatur ; quòd autem determinantur interno iudicio à majori saltem parte episcoporum, et applicentur interiùs singulis propositionibus singulæ quas mereantur notæ, talis determinatio et applicatio, si adhibenda sit ad condendum efferendumque externum decretum, eam reipsâ fuisse præstitam concludendum est ex absolutis et efficacibus Christi promissionibus, qui Ecclesiam cum in necessariis nunquàm deserat, non patietur ejus dogmaticam ullam definitionem carere necessariis ad obligandos etiam interiùs fideles, dotibus et conditionibus. Et quid vetaret ne major saltem episcoporum pars singulas cum Scripturæ traditionisque monumentis, edendum ante decretum, propositiones conferendo, advocatis etiam, si opus erit, in consilium sapientibus eruditisque viris, certò dijudicet intùs quænam unicuique propositioni competat nota, licet decreto seu externo iudicio id non definiant? Non id impervium magis aut operosius quàm si propositum haberent, singulas singulis notis propositiones exteriùs confodere.

Resp. 2° : In attribuendis unicuique propositioni singulis competentibus *respectivè* notis, etiamsi dissentirent interno iudicio, et fallerentur plerique episcopi (quod quidem nihil cogit suspicari), consentire nihilominus possent externum in iudicium seu decretum, quod solum tanquàm sentiendi regula proponitur fidelibus, et cui subesse falsum non sinit, nec sinere potest Christus, qui Ecclesiæ adfuturum se usque ad consummationem seculi verè et sine restrictione promiserit; licet enim, v. g., episcoporum pars media propositionem duxerit *erroneam* quam media pars altera *hæreticam* existimet, aliamque propositionem tot *arbitrentur* pariter hæreticam, quot eandem putaverint hæresim proximam, et sic de aliis pro-

positionibus ac notis, attamen ex diversis illis et discrepantibus iudiciis consurgere potest externum, verumque dogmaticum iudicium, quo declaretur ac definiatur nullam esse ex recensitis propositionibus, quam una aut plures glomeratis ex notis non afficiant; tuendo sanæ doctrinæ deposito dirigendisque intra fidei ordinem mentibus Spiritu sancto moderante providebitur; eadem sic ratione attingetur et comparabitur finis propter quem tanta episcopis tamque veneranda iudicandi concessa est divinitus auctoritas; hinc prolato ab illis decreto interiùs etiam ac sincerè obtemperandum est, quidquid sit de rationibus et incitamentis quibus ad iudicandum commoti fuerint ac impulsî. Defensatur veritas, error conteritur; christianus tñtò edocetur populus, dummodò in externum convenient iudicium, quod solum fidelibus exhibetur ac proponitur tanquàm certa credendi regula.

Inst. 1° : Convenire atque congruere inter se episcoporum oportet sententias in æstimandis atque dignoscendis notarum theologiarum naturâ, significatione et proprietatibus; hoc tamen in capite, sicut alii theologi, ita inter se ipsos dissidere colligi potest ex operibus episcoporum qui de notis theologicis scripserunt, ut Melchior Canus, illustrissimus Bossuetius, cardinalis de Byssi, etc.; ejusdem notæ dissimilem aliquando ingerunt ideam.

Resp. : Id argumenti si convincendo esset idoneum, opponi ex æquo posset decretis quibus speciatim et distinctè singulis propositionibus singulæ inuruntur notæ; tamque decretis quæ intra generale concilium quàm decretis extra synodum editis objiceretur; atque ita neque in globo, neque sigillatim, posset Ecclesia propositiones verè damnandas perstringere; dicendum igitur, ubi dissensio est de naturâ et significatione alicujus notæ theologicæ, mitiorem, modò probabilitate non destitutam, benignioremque sententiam secutos esse episcopos; id postulat æquitas et recepta ratio iudicandi : namque in iudiciis, *ubi partim jura sunt obscura, reo favendum est potius quàm actori*; in pœnis *benignior interpretatio facienda est* : sic, v. g., quanvis aliqui theologi ad hæresim constituendam putaverint sufficere mediatam revelationem, damnatæ non censendæ sunt ut hæreticæ propositiones quæ non contradicant propositiones immediatè revelatas, et quas fidelibus Ecclesia credendas proposuerit.

Instabis 2° : Decretis propositiones in globo condemnantibus, quale debeat fidei genus?

Non divina illis debetur fides : cū enim innitatur revelatione, et quidem immediatā, non ei locus est aut esse potest in reprobandis propositionibus quarum contradictoriæ non sunt immediatā revelatione declaratæ; tales sunt propositiones quæ proscribuntur ut temerariæ, scandalosæ, etc. Si verò dicatur huiusmodi decretis adhibendam esse fidem quæ vocatur *ecclesiastica*, nova hæc est appellatio, ac meritò quærendum erit in quo posita sit ea credendi ratio, quæ veteribus incognita fuisse videatur. Etverò non tenentur fideles tot elicere adhæSIONIS actus, quot sunt propositiones per aliquod decretum condemnatæ in globo ut hæreticæ, erroneæ, scandalosæ, etc.; at generalis atque individuus qui tunc eliceretur assensus, divinam ad fidem si assurgat, pertinere non potest ad condemnationem omnium quæ reprobantur propositionum, cū illæ non sint omnes hæreticæ; quòd si intra limites ecclesiasticæ fidei cohibeatur, omnium quæ proscriptæ sint propositionum condemnationi aptari nequit, cū in illis plures sunt hæresis imbutæ veneno, quas proinde contradictorias fide divinā credi oporteat.

Resp. : Nihil obstat quominus fide divinā credatur infallibilem esse Ecclesiam condemnandis in globo propositionibus; revelata est divinitus hæc infallibilitas; declaratur generalibus testimoniis quibus collatam Ecclesiæ absolutam esse inerrantiam testificatur verbum scriptum ac traditum; præcipua quæ ad illud caput spectant, argumenta deprompsimus; quidquid autem revelatum esse constat, id totum divinam revocatur ad fidem; nec tamen inde consequens est singulas illas propositiones quas diversis notis Ecclesia configit in globo, esse habendas hæreticas, adversantesque illis assertiones totidem esse dogmata revelata; neque enim definientis infallibilitas Ecclesiæ, quantumvis immediatā constet revelatione, efficere potest, ut quod antea non fuerit revelatum, accedente ipsius decreto, revelatum evadat, atque divinæ dogma fidei; imò declarante infallibiliter Ecclesiā, ex diversis quas reprobatur et damnatur propositionibus, alias esse hæreticas, alias erroneas, etc., repugnat illas omnes et singulas totidem esse hæreses, eisdemque contradictoriè oppositas propositiones totidem esse fidei dogmata.

Totum id ut clariùs percipiatur, et ad objectionem aptior dissolvendam sternatur via, tollenda est quæ mentibus sensim illabitur ambigua intelligendi ratio. Aliud est divinā

fide constare, tenendum esse et credendum, quidquid tenendum et credendum proposuerit Ecclesia, cujus revelata est auctoritas et in iudicando infallibilitas; aliud est credendum esse divinā fide quidquid Ecclesia tenendum et credendum proposuerit: non enim divinā fide credendum proponit quidquid tenendum et credendum decernit; ut sunt intra sanam doctrinam propositiones diversi generis, ita sunt diversa credendi genera: quo igitur nomine donanda sit fides quā credi oporteat quidquid Ecclesiæ decretis propositiones in globo damnantis expromitur? Quid certatur de nomine, cū res ipsa teneatur et collocata sit in tuto? Cæterum dici potest, ac meritò, generalem assensum quo prædictis definitionibus adhæreamus, accommodari per se ipsum ad mentem propositumque Ecclesiæ; hinc illo animi verè obsequentis affectu, comprehenditur et adhibetur licet generatim, quodcumque fidei genus, uniuscujusque rei ab Ecclesiā propositæ natura et conditio postulaverit.

Hæc solutio evidenti potest exemplo illustrari, cui nec ipsi quos hic refellimus, velint refragari: fac scilicet nullum ab Ecclesiā manare decretum, quod singulis propositionibus dammandis propriam distinctè et speciatim non infligat notam; alias proinde reprobet sigillatim atque *explicitè* ut hæreticas, alias ut erroneas, alias ut temerarias, scandalosas, etc.; non juberentur profectò fideles tot in actus fidei sive divinæ, sive inferioris gradus erumpere, quot essent proscriptæ sub diversis illā ratione, notis propositiones; possent enim generali et individuo actu reprobare tum exterius, tum interiùs, quidquid reprobavisset Ecclesia; quidquid autem approbasset, sincerà mente prosequi ac firmissimo et irrevocabili tenere assensu, nec censerentur rejicere ut hæreticas, propositiones quæ forent duntaxat erroneæ, neque amplecti ut divinæ dogmata fidei, doctrinæ partes quæ divinam ad fidem non pertinerent; sed illorum assensus, seu credendi ratio, suapte naturā et indole censeretur congruere omnibus propositis ab Ecclesiā decretis, et sic unicuique doctrinæ capiti in quā dammandā vel confirmandā versarentur id tribuere, quod uniuscujusque sit proprium.

Inst. 3°: Prudentiæ et æquitati repugnaret sententia iudicis quæ plures in jus vocatos diversis ita decerneret mulctandos pœnis, ut quam quisque subiret, non curaret determinandum: redargueretur etiam iudex, qui di-

versorum criminum reis diversas in globo, seu confertim, adscriberet infamiae notas, ac nemine speciatim appellato declararet ex illis alios esse furti, alios adulterii, alios homicidii, non immerito insimulatos; tum enim pronum esset ut in suspicionem homicidii adduceretur passim, qui duntaxat aliquid æris alieni subripuisset; exemplis hujusmodi haud ineptè adumbrantur decreta quibus diversis propositionibus, diversae in globo affiguntur notæ theologicae.

Resp. : Ad scopum non spectat id exemplorum genus : nam quo pacto executioni posset mandari sententia judicis plures in reos diversas in globo decernentis poenas? Nemo potest nisi determinatè affici exilio, vel poenâ capitis, aut mulctâ plecti pecuniariâ; at Ecclesiae decretis qualis in unamquamque propositionem cadat nota non determinantibus, potest obtemperari, ac reipsâ, ut par est, obtemperatur, modò credatur ex damnatis propositionibus nullam esse quæ uni aut pluribus notis conglobatis non subjaaceat.

Quod attinet ad sententiam judicis quæ varias pluribus reis inscriberet notas in globo, ea prorsus ab æquitate et bono societatis abhorreret, propter inveteratam hominum malignitatem, et ad iniquè de aliis judicandum aut suspicandum propensionem; cogitetur enim ex hominibus quos diversis in globo infamiae notis perstrinxerit iudex, unum occurrere, furti solummodò reum; ille, ut dictum est, homicidii crimine notandus fortassè videretur, quod quantum alienandis mentibus, concitandis odiis, atque ordini perturbando esset appositum, nemo non perspexerit : at contra, etiamsi contingeret nonnullos ultra decreti alicujus præscriptum et limites excurrendo, graviolem alicui propositioni notam inureret, certè non adeò magnum inferret detrimentum; deinde in propositionum examine, dum verentur theologi ne aut minùs acutæ, aut minùs sanæ mentis habeantur, non sunt tam proclives ad vitium propositionis, quàm ad hominis crimen adaugendum ac promulgandum; prolatâ sententiâ quæ pluribus reis diversas in globo notas infamiae irrogaret, haud ipsâ quidem illius naturâ sententiæ, sed humanâ, ut diximus, pravitate, quot plena temeritatis judicia, quot saltem malignæ gignerentur suspensiones, quæ jura proximi graviter violarent, ac truces persæpè et impacatas foverent inimicitias?

CONSECTARIUM de infallibilitate Ecclesiae in disciplina generali.

Demonstratum est Ecclesiam in fide ac moribus absolutâ esse donatam inerrantiâ; ergo regendis subditis, nihil statuere potest, quod legi divinæ vel naturali, vel *positivæ* repugnet, nihil quod à legitimæ et ordinatæ gubernationis alienum sit principiis. Id sequitur ex absolutis promissionibus quibus se illi obligatum voluit Christus, summa veritas, justitia et sapientia; si quando sua quædam statuta (meræ disciplinæ) revocaverit, aut immutaverit Ecclesia, id non factum esse emendationis causâ, quasi in prioribus, quæ ad *generalem gubernationem* pertineant, erraverit, sed prudentis œconomiae gratiâ, quæ cum suggererit commune ad bonum societatis omnia referri statuta legesque oportere, eadem quoque pro diversitate locorum, rerum ac temporum, suadet etiam, quorundam statutorum executionem non urgere, nonnullis derogare, aut eadem penitus tandem abrogare. Mutationi non obnoxia est divina fides, quia æterna immutabilisque est veritas; at agendi rationes quæ intrinsecis non innituntur morum principiis, mutari possunt, aut per se ipsas in consuetudinem abire, nec proficit aut expedit, easdem omnes semper et ubique gentium prosequi.

ANNOTATIO EDITORUM.

De infallibilitate Ecclesiae circa jus sciendi articulos disciplinæ sic disserit egregius auctor jam citatus, D. de La Hogue, tract. de Ecclesiâ, cap. 5, quæst. 1 : « Dicitur Ecclesiam, ubi certo firmoque decreto aliquam sub anathematis poenâ præscribit disciplinam, non posse errare, 1º eo sensu quòd illa disciplina cum doctrinâ fidei non consentiat, qualis esset communio sub unicâ specie, quæ supponeretur nocere integritati Sacramenti; nec 2º eo sensu quòd bonis moribus vel rationi adversetur, qualis esse supponeretur non tantum disciplina votorum religionis, quæ haberi potest tanquam mera explanatio consiliorum evangelicorum, ac proinde cum doctrinâ connexa, sed etiam disciplina celibatûs qui omnibus Ecclesiae Latinæ ministris in majoribus ordinibus præscribitur; nec 3º eo sensu quòd illa generalis disciplina in detrimentum Religionis vergeret, ut fuit pro variis circumstantiis poenitentiae publicæ institutio, vel imminutio, et abolitio. In his omnibus

errare non posse Ecclesiam, evidenter sequitur ex duplici principio, 1° Christum in necessariis Ecclesiæ suæ non deesse, et 2° in ipsum tunc refundendum fore errorem quem combiberent fideles, cum illos jusserit eam audire tanquam seipsum, ne habeantur sicut ethnici et publicani.

« Quod dicimus de disciplinâ generali, certo firmoque decreto instituta, ad illam etiam pertinet quæ, absque prævio decreto, universalis praxi adhiberetur, et proximè referretur ad substantiam dogmatis vel Sacramentorum. Sit in exemplum Baptismi collatio per meram infusionem, et in publicis precibus repetitio doxologiæ: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*. Error in simili disciplinâ foret error in dogmate, illam proinde nec approbare nec tolerare posset Ecclesia. Tunc maximè juxta omnem verborum et sensus rigorem valet hoc effatum S. Augustini: « Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonam vitam nec approbat, nec tacet, nec facit. » Epist. 55 ad Januarium, aliàs 119, c. 19. Et istud alterum: « Quod universa frequentat Ecclesia, quin id ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insanix est. » Ep. 44, aliàs 118.

« Aliud est dicere Ecclesiam nihil statuere posse de disciplinâ, quod in detrimentum religionis vergat; aliud verò, concilia etiam generalia semper illa statuere quæ sunt Ecclesiæ salubriora, et magis apta ad vitia coercenda. Andrada, celeberrimus theologus, qui maximâ cum laude concilio Tridentino interfuit, in defensione hujus concilii adversus Chemnitium, l. 1 de conciliorum generalium auctoritate, triplex distinguit genus ecclesiasticarum regularum de disciplinâ: primum illarum quæ ad ordinem servandum sunt necessariae; secundum illarum quæ sunt tantum utiles, et tertium illarum quæ privatas Ecclesias spectant. De regulis primi generis, seu necessariis, dicit Ecclesiam tam infallibili judicio decernere, quàm de ipsâ dogmatum expositione. De regulis tantum utilibus, dicit illam quidem errare non posse, eo sensu quòd aliquid statuatur divinæ legi repugnans; illam tamen à viis prudentiæ discedere posse, quatenus austeriorem aliquam aut molliorem disciplinam præscriberet, « cum fieri nullo modo possit ut omnes ecclesiasticæ sanctiones in tantâ morum dissimilitudine, nationum ac linguarum varietate, humanarumque rerum inconstantia et temeritate, omnibus mortalibus sint semper accommodatæ semperque

« salutares. » Id autem à fortiori convenit regulis quæ ad particulares Ecclesias diriguntur.

« Hoc principium aliis theologis commune est. Sic Melchior Canus: « Non ego, inquit, omnes Ecclesiæ leges approbo, non universas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta commendo; scio enim nonnullas ejusmodi leges esse, in quibus, si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certè modumque desideres (1)... » Et paulò inferius: « Illud breviter dici potest, qui summi pontificis omne, de re quâcumque, judicium temerè ac sine delectu defendunt, eos sedis Apostolicæ auctoritatem labefactare, non fovere; evertere, non firmare... Non eget petrus mendacio nostro, nostrâ adulatione non eget. Ordines (religiosos) vel probare vel refellere, quoniam non è scientiâ id solùm, sed etiam è prudentiâ pendet, non ad ea pertinet in quibus summus pontifex errare nequit. » Id autem in Cani principiis applicatur Ecclesiæ decretis de simili disciplinâ, quippe quòd acerrimus Ultramontanæ doctrinæ defensor, Papam ex cathedrâ loquentem infallibilem agnoscat. Vid. etiam Bellarm. l. 14 de Romano Pontifice, c. 5.

« Ex dictis inferendum, omnem praxim Ecclesiæ, etiam universalem, quæ cum dogmate nec immediatè nec directè conjungitur, ex se sufficientem non esse fundando fidei catholicæ articulo. Ita Veronius in suâ Regulâ fidei, c. 1, § 4, n. 4, qui id probat 1° ex ratione, quòd bona alicujus praxis fundamentum potest esse opinio probabilis, nec tamen indubitata; et 2° ex facto quod citat Vasquesius, de consuetudine olim habitâ juxta ordinem Romanum celebrandi missam pro Catechumenis defunctis, quæ postea abolita fuit, nec immeritò, inquit ibidem Vasquesius, « cum sacrificium Missæ suapte naturâ, institutione divinâ seu Christi, pro non baptizatis offerri non possit... Cæterum respondere quis posset, quod attinet ad essentiam et substantiam sacra-

(1) Nota. Quod ibi dicit Melchior Canus, sobriè intelligendum: scilicet istæ omnes censuræ, excommunicationes, suspensiones et interdicta de quibus loquitur, non fuerunt universæ Ecclesiæ decretis latæ, sed obtinuerunt in Ecclesiâ vi Constitutionum quorundam pontificum, vel conciliorum particularium, atque etiam synodorum Diœcesanarum. Itaque in universam Ecclesiam refundi non debet qui, in illis pœnis non sat cautè infligendis, irreperire potuit abusus.

«mentoribus, Ecclesiam semper eam doctrinam dictis et factis probasse, quæ certa et indubitata est; at verò quod attinet ad alia accidentaria, non omnino indubitata, sed probabilem opinionem aliquando in praxi secutam, aliquid fecisse, tametsi non tanquam certum dogma fidei declaraverit.» Addit Veronius: «Non ergo sequitur Ecclesiam per talem praxim proponere tanquam credendum de fide catholicâ aliquod dogma; sufficit praxim esse bonam, cui bonitati satis est, quòd fundetur in opinione probabili; hinc tot praxes suas, etiam universales, Ecclesia mutare potest.» Itaque temerè applicandum non est D. Augustini effatum jam citatum: «Si quod tota per orbem frequentat Ecclesia, hinc quin ita faciendum sit disputare, insolentissimè insanix est;» quasi quæcumque praxis Ecclesiæ, etiam universalis, fundamento prorsus indubitato inniteretur.

«Idem dicendum de altero isto axioma: *Lex orandi, lex credendi*. Merito quidem urgetur ad permulta dogmata confirmanda; sic ex exorcismis supra baptizandos confirmatur peccati originalis dogma; ex doxologiâ quibus terminantur omnes Psalmi, doctrina mysterii Trinitatis; ex ritu externo adorationis Eucharistiæ exhibitio, realis Christi præsentia; ex omnibus orationibus, necessitas gratiæ ad bonum operandum; ex precibus quæ ab antiquioribus seculis pro defunctis funduntur, dogma Purgatorii. In his et similibus causis, ubi ex mente Ecclesiæ et publico omnium fidelium sensu, tam notoria est arctissima quæ inter universalem praxim Ecclesiæ et dogma reperitur connexio, non minus verè quàm energicè dicitur: *Lex orandi, lex credendi*. Sed à vero multum aberraret, et catholicæ causæ non parùm noceret qui effatum illud applicaret singulis Breviariis, aut singulis partibus Breviarii, v. g., singulis *legendis* ex vitâ sanctorum, vel etiam singulis *orationibus* quæ recitandæ præscribuntur. Enimverò tot diversorum Breviarii examen nunquam aggressa est Ecclesia; præterea illud quod longè communius est, *Romanum* nempe, pluries emendatum fuit; nihilominus de eo sic loquitur Benedictus XIV, in suo opere de Canonizatione sanctorum, l. 4, part. 2, c. 13, n. 8: «Licet facta historica in illo relata et approbata non modicam habeant auctoritatem, non vetitum est ne modestè, et cum gravi fundamento, difficultates de eis excitentur, et sedis Apostolicæ judicio subiciantur.» Et ibidem,

c. 17, n. 9: «Omnia quæ in Martyrologium inserta sunt, inconcussæ veritatis non sunt, ut ex repetitis illius correctionibus constat.»

Ipsam B. Mariæ Virginis Conceptionis festum, quod in longè communiore sensu celebratur, tanquam *immaculatæ Conceptionis*, illam doctrinam, ut necessariò tenendam, non confirmat. Id patet ex constitutionibus adhuc vigentibus Sixti IV, Pii V, Pauli V et Alexandri VII, qui prohibent ne opinioni illam neganti aliqua inuratur censura, cum Apostolica sedes de hoc nihil definierit.

«A fortiori, ex eo quòd taceat Ecclesia de variis dispensationibus à summo pontifice concessis pro impedimentis matrimonii, vel de extraordinariis facultatibus quas concedit missionariis, non sequitur pro indubitato habendum singulas esse validas. De dispensationibus in causis matrimonii audiatur Bossuetius, l. 7 Variationum, n. 50, ubi varia solvit objecta à Protestantibus, adversus dispensationem à Julio II datam Henrico VIII, regi Angliæ, ut fratris defuncti uxorem duceret. «Je ne dois pas me mettre en peine, inquit, si la dispense de Jules II était bien donnée, ni si Clément VII pouvait ou devait la révoquer, et annuler le mariage. Car encore que je tiennne pour certain que ce dernier Pape a bien fait au fond, et qu'à mon avis, en cette occasion, on ne puisse blâmer tout au plus que sa politique, tantôt trop tremblante, et tantôt trop précipitée, ce n'est pas là une affaire que je doive décider en ce lieu, ni un prétexte d'accuser d'erreur l'Eglise Romaine. Ces matières de dispense se règlent souvent par de simples probabilités, et on n'est pas obligé d'y rechercher la certitude de la foi, dont même elles ne sont pas toujours capables.» Inde contigit ut quidam pontifices dispensationes à suis decessoribus olim concessas denegaverint, rati se talem potestatem non habere. Addit Bossuetius, n. 62: «Qu'il y ait pu avoir sur cette matière quelque diversité de sentiments, c'est assez qu'il ne fût pas évident que la dispense fût contraire aux lois divines, auxquelles les Chrétiens sont obligés. Cette matière était donc de la nature de celles où tout dépend de la prudence des supérieurs, et dans lesquelles la bonne foi doit faire le repos des consciences.» Idem dicendum est de facultatibus extraordinariis quæ à summis pontificibus identidem concessæ fuerunt missionariis, circa matrimonia infidelium qui baptizantur. Nimirum S. Pius V dispensavit cum

Indis baptizatis, et in futurum baptizandis, « ut cum uxore quæ cum ipsis fuerit baptizata, et baptizabitur, remanere valeant, aliis dimissis, » quâ dispensatione illis licitum fieri videtur primam suam uxorem, quæ sola vera erat, dimittere, etiamsi pacificam cohabitationem promitteret. Id clarius indicat alia facultas concessa episcopis, vicariis apostolicis, et præfectis missionum Asiæ, Africæ et Americæ, « dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut, post conversionem et baptismum, quam ex illis voluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti. » Tandem cum persæpè contingeret ut ab Angolâ, Æthiopiâ ac Brasiliâ in captivitatem abducerentur, et in remotas longè regiones deferrentur homines et feminæ matrimonio juncti, qui autem vel quæ in propriis regionibus remanebant, sese dispositos vel dispositas exhiberent, ut christianæ Religionis nomen darent, et conjugem jam Christi fidelem accipere se velle ostenderent, Gregorius XIII episcopis, parochis et missionariis qui in iis regionibus degerent, facultatem concessit, « dispensandi cum quibuscumque utriusque sexûs Christi fidelibus, incolis dictarum regionum, et servis ad fidem conversis, qui ante baptismum matrimonia contraxerant, ut eorum quilibet, etiam supersiste conjugè infideli, et ejus consensu minimè requisito, et non responso expectato (de pacificâ cohabitatione) matrimonia cum quovis fidei contrahere, et in eis postea carnali copulâ consummatis, quoad vixerint, remanere licitè valeant... Quæ quidem matrimonia, etiamsi postea innotuerit conjuges priores infideles suam voluntatem, justè impeditos, declarare non potuisse, et ad fidem etiam, tempore transacti secundi matrimonii, conversos fuisse, nihilominus rescindi nunquam debeant, sed valida et firma esse. » Vide, de his pontificum dispensationibus, Benedict. XIV, l. 13 de Synodo Diocesanâ, c. 21.

« Dissimulandum non est ex his extraordinariis facultatibus inter theologos plures ortas fuisse controversias, cum multorum sit sententia, privilegium quod infideli conjugii converso datum dicitur, 1 Cor. c. 7, his verbis: *Si infidelis discedit, discedat*, casus tantum respicere in quibus conjux infidelis remanens pacificam denegat cohabitationem; de quibus controversiis fusè disserit Bened. XIV, loco citato.

« Hic annotabimus tantum, 1° bullas, quibus

conceduntur istæ extraordinariæ facultates, non dirigi ad universam Ecclesiam, sed ad solos missionarios qui summos pontifices Pium V et Gregorium XIII, consuluerant; quinimò ita restringuntur ad regiones quæ in illis designantur, *ut non possint ad alias extendi, quantumvis id suadere viderentur identitas et paritas rationis*. Ipsissima sunt verba Benedicti XIV, loco citato, n. 31 et 6. 2° His bullis aliqua statuitur agendi regula, sed nihil certo firmoque decreto credendum proponitur: unde sequitur Ecclesiæ silentium haberi non posse tanquam approbationem clausularum quæ in iis continentur.

« Longè gravioribus argumentis fulcitur sententia, simplices presbyteros esse posse extraordinarios sacramenti Confirmationis ministros, si ad id à sanctâ sede delegentur; absunt enim multò plura summorum pontificum diplomata, quibus illam facultatem concessere simplicibus presbyteris, et inter eos recensetur Gregorius Magnus; sunt etiam multæ aliæ probationes ex monumentis ecclesiasticis ductæ. Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt theologi maximi nominis, Hugo Victorinus, Durandus, Estius, San-Bovius (*Sainte-Beuve*) professor Sorbonicus, in suo tractatu de sacramento Confirmationis. »

CAPUT II.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE IN FACTIS DOGMATICIS.

Facta dogmatica definiri possunt, facta non revelata, sed cum dogmate certâ necessitudine devincta, quibus negatis, vel affirmatis consequens sit, negari aliquod dogma vel affirmari. Propositionis alicujus aut libri doctrinam dum approbare, vel proscribere constituit Ecclesia, perspectum exploratumque habeat oportet genuinum, seu proprium et naturalem quem exhibeant sensum; noverit necesse est quid eisdem significetur, habitâ ratione antecedentium et consequentium, ex quibus notitia illa prævia colligi possit; in eâ debitæ significationis investigatione et attributione versatur *factum dogmaticum*; deinde expressa et deprompta ex propositione vel libro doctrina, si orthodoxa, vel si heterodoxa judicetur, judicium istud pertinere dicitur ad *questionem juris*. Factum dogmaticum ita esse cum aliquo dogmate conjunctum diximus, ut, eo facto admissio vel repudiatio, admitti necessariò dogma censeatur, vel repudiari; hinc dif-

ferunt à factis dogmaticis facta merè *personalia*, aut *extranea dogmati quædam gesta particularia*.

Mirum est quàm contentiosè, quâ cavillandi arte invecata sit distinctio *juris à facto*, ad effugiendam violati invidiam obsequii, quod præstandum sit comprobatis episcopali ab ordine dogmaticis Apostolicæ sedis constitutionibus; jactitant hujusce diverticuli vindices, decretis illis, ut par est satisfieri posse religioso, ut obloquuntur, silentio, quia, inquiunt, in factis quæ dogmatica nuncupantur, falli potest ipsamet Ecclesia. Theologos inter qui since-riori mente profitebantur se auctoritati et judiciis Ecclesiæ morem gerere velle, prodierunt qui absolutum quidem ac perpetuum licet sponderent assensum, ejusdem tamen in factis dogmaticis infallibilitatem non agnoverint, incautis similes operariis, unâ manu ædificantibus, et alterâ, ut evincetur, destruentibus. Assertiones duas pro duplici adversariorum genere complectetur celeberrima hæc controversia.

ASSERTIO PRIMA. — *Decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis debetur internum et absolutum obsequium.*

Probatur 1º: Proponere nobis symbola fidei sic potest Ecclesia, ut fideles teneantur proponenti obtemperare, et interiùs etiam obsequi; symbola autem totidem sunt textus dogmatici, simplicibus longiores propositionibus, atque tametsi revelata sit ea quæ ipsis continetur doctrina, quid tamen significant, seu quem sensum naturalem et obvium præ se ferant verba quibus enuntiantur, nusquàm revelatum est; ergo judicare potest Ecclesia de factis dogmaticis, licet non revelatis, ac de illis judicanti internum etiam debetur obsequium.

Probatur 2º ex decretis conciliorum generalium: Ephesinâ in synodo oblata est Patribus satis longa S. Cyrilli Alexandrini, ad Nestorium Epistola, quâ recitatâ, sic eos allocutus est S. doctor actione primâ: « Quare sanctitatem vestram rogatam cupio, ut coram exponat, rectè et inculpate, sanctoque illi concilio convenienter scripserim, an secus. » Votis sanctissimi præsulis annuerunt Patres Ephesini, ejusque Epistolam decretis Nicenæ synodi apprimè consonam judicantes, confirmandam curaverunt. Lecta est eadem actione Epistola Nestorii ad S. Cyrillum, quam Ni-

cæno concilio et catholicæ fidei cùm repugnare intellectum sit, omnes simul episcopi exclamaverunt: « Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit; hunc recta fides anathematizat; hunc sancta synodus anathematizat; omnes Nestorii Epistolam et dogmata anathematizamus. » Tam expresso tantæ synodi decreto, tum de S. Cyrilli Epistolâ, tum de illâ quam scripsit Nestorius, quis ex animo assentire detrectabit, aut dubitabit, si modò verè Catholicus?

Ex concilio Chalcedonensi œcumenico plura depromi possunt in causæ nostræ præsidium argumenta; in hoc uno immoramur quod pertinet ad eximiam S. Leonis ad Flavianum de incarnatione Verbi Epistolam; dictæ synodi actione quartâ coram omnibus lectus est, oblatulus ab episcopis Ægyptiis, Marciano Augusto libellus, in quo tum de nomine Eutychetis, tum de unâ vel duplici in Christo naturâ tacentes, profitebantur se anathematizare omnes hæreses quæ extra Ecclesiam sapiunt et docent: at specialem, distinctam, absolutamque exigentes, et imperantes, sanæ professionem doctrinæ, Patres concilii communi voce sic interpellârunt: « Epistolæ S. Leonis subscribant, anatyematizantes Euthchem et dogmata ejus; consentiant Epistolæ sancti Leonis; eludere nos volunt et discedere. » Tum reponentibus episcopis Ægyptiis: « Si quis præter ista, quæ à nobis in petitionibus porrecta sunt, sapit, sive Eutyches, sive alter aliquis, anathema sit, » displicuit Patribus synodi Chalcedonensis conditionata hæc Ægyptiorum responsio, eisdemque paratos se affirmantibus S. Leonis Epistolæ subscribere, modò priùs ipsis crearetur episcopus, ita instabant generalis concilii Patres: « Qui non subscribit Epistolæ S. Leonis, cui omnis sancta synodus consensit, hæreticus est; qui non anathematizat Eutychem, hæreticus est. » Crimen hæresis ne incurrere viderentur Ægyptiis, clamaverunt: *Anathema Eutychi, et credentibus ei!* nec ejusmodi obstat confessioni, quòd postulantibus iterum illis, ut priùs constitueretur sibi archiepiscopus quàm subscribendo adhærere se S. Leonis Epistolæ palàm testarentur, annuerit tandem sacra synodus: hoc enim eisdem ideò indulgere se ipsa declaravit, « quia non repugnantes catholicæ fidei, subscribere in præsentî distulerunt, sed dicentes consuetudinem esse in Ægyptiacâ regione, extra sententiam et jussionem archiepiscopi nihil tale se pos-

se; non illos à subscriptione voluit exemptos sancta œcumenica synodus, nihilque detractum suis debiti decretis obsequii; sed quamdam subscriptionis toleravit dilationem, ne irritarentur atque exacerbarentur animi, moram aliquam istam non ex incredulo et contumaci deposcentes affectu.

Ad propositam quæstionem, nihil magis accommodatum veteribus ex monumentis asserri potest, quàm decreta concilii generalis V, seu Constantinopolitani œcumenici II, tria famosa damnantis capitula, quæ non apud Nestorianos duntaxat, sed multos etiam apud Catholicos, videbantur adduci posse catholicum in sensum. Tria hæc capitula, ut omnibus compertum est, sunt scripta Theodori Mopsuesteni episcopi, scripta Theodoretii contra anathematismos S. Cyrilli ac synodum Ephesinam, et Epistolam Ibæ Edesseni episcopi ad Marin Persam; quatuordecim ex canonibus memoratæ synodi, tres ultimos proposito nostro congruentes censemus exscribendos: Canone 12 sic legere est: « Si quis igitur defendit impium Theodorum et impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas quàm alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum et Salvatorem Jesum Christum, et non anathematizat eum et impia ejus conscripta, et omnes qui suscipiunt vel defendunt eum, et dicunt orthodoxè eum exposuisse, etc., talis anathema sit. » Canone 13: « Si quis defendit impia Theodoretii conscripta, quæ contra rectam fidem, et contra primam Ephesinam synodum et sanctum Cyrillum et duodecim ejus capitula exposuit, et omnia quæ conscripsit pro Theodoro et Nestorio impiis, etc., talis anathema sit. » Canone 14: « Si quis defendit Epistolam quam dicitur Ibæ ad Marin Persam hæreticum scripsisse, quæ abnegat quidem Deum Verbum de sanctâ Dei genitrice semper virgine Mariâ incarnatum, hominem factum esse, dicit autem, etc., anathema sit. » Citatis in canonibus perspicuè diducantur et proscribuntur, et quidem post accuratum examen, tres valdè prolixi textus, tria scilicet capitula, quæ totidem sunt facta dogmatica acerrimis priùs agitata controversiis; neque solum ne defendantur prohibet sancta synodus, sed ipsa et anathematizat, et anathematizare nolentes anathemate perstringit. Quid efficacius ad præstituendum conciliandumque illorum condemnationi internum etiam absolutumque consensum?

Concilium Constantiense œcumenicum, seu

approbante concilio Constantiensi, Martinus V formulam edidit quâ sic interrogari debeant qui erroribus Wiclefi et Joannis Hus adstipulandi suspicione laborarent: « Utrùm credant quòd condemnationes Joannis Wiclefi, et Joannis Hus, et Hieronymi de Pragâ, factæ personis eorum, libris et documentis, per sacrum generale concilium Constantiense, fuerint ritè et justè factæ, et à quolibet catholico pro talibus tenendæ et firmiter asserendæ. » Eâ in formulâ non præscribitur solum quod tantoperè prædicatur religiosum silentium, sed strictè, ut patet, jubetur, ut ritè fuisse condemnata hæreticorum quos appellavimus, scripta, credatur constanterque asseratur.

Concilium Tridentinum, sess. 4, de vulgatâ librorum sacrorum editione, quæ procul dubio in factis dogmaticis numeranda est, pronuntiat his verbis: « Si quis autem libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesiâ catholicâ legi consueverunt, et in veteri Vulgatâ editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens et prudens contempserit, anathema sit. » Affante Spiritu sancto quamvis conscripti sint omnes libri quos habet canonicos Tridentina synodus, nusquàm tamen revelatum est authenticam esse Vulgatam Scripturarum canonicarum versionem: illius tamen authenticitatem qui abjecerit, ille à generali synodo Tridentinâ percellitur anathemate: cui illius decreto, et aliarum quas advocavimus synodorum œcumenicarum judiciis refragari et animo dissentire quis audeat, nisi Ecclesiæ auctoritatem exosus, suoque proprio manipatus pervicaciter judicio?

Probatur 3° ex decretis dispersæ universalis Ecclesiæ, quæ haud minori auctoritate pollent quàm conciliorum generalium quibus repræsentatur, judicia. Quin decreta universalis Ecclesiæ haberi oporteat solemnes Innocentii X, Alexandri VII et Clementis XI constitutiones de quinque famosissimis Propositionibus, ambigi non potest; decretis illis partim expresso, partim tacitè episcopalis ordinis consensu, tot jam annorum spatio approbatis, attribuuntur libro Jansenii, indicatæ propositiones naturali sensu intellectæ; constitutionibus autem hujusmodi, seposito interno et sincero obsequio, satisfieri non potest: hæc duo doctrinæ capita paulisper evolvenda sunt.

Designatas quidem propositiones, habitâ ratione libri Jansenii proscriptas fuisse, non ob

seurè declaratur constitutione Innocentii X , die 31 maii ann. 1653 : « Cum occasione , inquit , libri cui titulus , *Augustinus* , Cornelii Jansenii Yprensis episcopi , inter alias ejus opiniones orta fuerit , præsertim in Galliis controversia super quinque ex illis , complures Galliarum episcopi apud nos institerunt , ut easdem propositiones nobis oblatae expenderemus , ac de unaquâque earum certam ac perspicuam ferremus sententiam , » etc. Post relatas atque hæreseos inustas notis quinque istas propositiones , ita prosequitur summus pontifex : « Non intendentes tamen per hanc declarationem ac definitionem super quinque prædictis propositionibus factam , approbare ullatenus alias opiniones , quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii . » His vocibus nonne significatur damnatas quinque propositiones , ex eodem libro fuisse decerptas , quo aliæ continentur quæ dicuntur non approbari ?

Quàm minimè autem sufficiat religiosum illud nomine tenus silentium , toties promissum , totiesque violatum , manifestè decernit Alexander VII constitutione datâ ann. 1656 , die 16 octob. , declarando conceptis verbis se damnare prædictas quinque illas propositiones excerptas ex libro Jansenii , cui nomen Augustinus , et in sensu ab eodem Jansenio , intento. Quin etiam ad obstruendum cavillationibus omnibus aditum , direxit summus idem pontifex , anno 1663 , in Gallias subscribendam hanc formulam : « Ego , N. constitutioni apostolicæ Innocentii X et Alexandri VII me subijcio , et quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen Augustinus , excerptas , in sensu ab eodem auctore intento , prout illas sedes Apostolica damnavit , sincero animo rejicio ac damno , et ita juro. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia . » Quicumque igitur propositæ subscribendo formulæ , haud ita quinque illas damnat propositiones , ut in eis doctrinam ipsam libri Jansenii , sincero non reprobet animo , lethalis mendacii , ac perjurii reum se apertè constituit ; ut enim observat verissimè S. Augustinus lib. de Mendacio , cap. 3 : « Ille mentitur qui aliud habet in animo , et aliud verbis , vel quibuslibet significationibus enuntiat . » Perjuri sunt , qui servatis verbis , expectationem eorum , quibus juratum est ceperunt ; quantò magis qui decreta et expectationem Ecclesiæ , in rebus tanti ad religionem momenti , obstinatâ mente conantur eludere ! Excogitatus est gallicè conscriptus con-

scientiæ casus , in quo inter alia dicitur , *post subscriptionem simplicem sine ullâ restrictione , formulæ Alexandri VII* , satis esse , si quis erga factum Jansenii ab Ecclesiâ definitum , religiosum duntaxat servet silentium ; assertionem illam à cardinale Noaillo condemnatam ann. 1703 , proscripsit ann. 1704 sacra Facultas Parisiensis , ut « temerariam , scandalosam , injuriosam summis pontificibus et episcopis Galliæ , atque etiam ut præbentem occasionem renovandæ ex integro post damnationem , Jansenii doctrinæ , et in quantum eadem præfatâ propositione dicitur sufficere , etiam iis qui subscripsere formulæ fidei quæ adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII , prædictis notis hanc etiam esse adjiciendam , ut adjiciat , nempè quòd faveat mendacio et perjurio . » Denique ad evellendum radicibus Jansenianæ illum hæresis surculum , prodiit , anno 1705 , solenne decretum Clementis XI , quod incipit his verbis : *Vineam Domini Sabaoth* , ab universali comprobata Ecclesiâ ; in eâ , post confirmatas Innocentii X et Alexandri VII Constitutiones , vindicatisque à distortis Jansenianorum interpretationibus , Brevibus seu Epistolis Clementis IX et Innocentii XII , hæc inter alia de casu conscientiæ doctrinâ , auctoribus , et patronis decernit : « Condiscant hæc nostrâ perpetuè valiturâ Constitutione , obedientiæ quæ in præinsertis Apostolicis constitutionibus debetur , obsequioso illo silentio minimè satisfieri ; sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum , quem illarum verba præ se ferunt , ut præfertur , ab omnibus Christi fidelibus , ut hæreticum , non ore solum , sed et corde rejici et damnari debere , nec aliâ mente , animo aut credulitate , supradictæ formulæ subscribi licite posse ; ita ut qui secus aut contra , quoad hæc omnia , et singula senserint , tenuerint , prædicaverint , verbo vel scripto tenuerint , aut asseruerint , tanquàm præfatarum constitutionum transgressores , omnibus et singulorum censuris et poenis omnino subjaceant , eadem auctoritate decernimus , declaramus , statuimus , ordinamus . » Hæc perpetuè valiturâ Ecclesiæ universalis Constitutione non potuit clariùs definiri damnatum esse in quinque propositionibus , Janseniani libri sensum ; eandemque doctrinam non ore solum , sed et corde , rejici et damnari debere ; internum itaque et absolutum constitutionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis adhibendum esse obsequium . Qui obedientiam id genus denegave-

rint, videant iterum atque iterum num ipsamet Christi Ecclesiā melius calleant tum quantam et qualem à Christo auctoritatem acceperit, tum quid ad regimen fidelium, animarum salutem et orthodoxæ incolumitatem doctrinæ præstari expediat vel oporteat.

Probatur 4° argumentis omnibus jam exponendis ad adstruendam Ecclesiæ in factis dogmaticis infallibilitatem : namque iudiciis Ecclesiæ de factis dogmaticis deberi internum et absolutum obsequium, eandemque in illis dijudicandis esse infallibilem, hæc duo inter se necessario et indivulso nexu apta et colligata sunt, infallibili nimirum auctoritati animo etiam ac firmiter esse assentiendum, nec perpetuum et absolutum assensum mereri auctoritatem quæ infallibilitate careat. Hanc enim errare si contingeret, futurum liquet ut eam consecrantes eundem in errorem simul abriperentur.

Observandum sedulò non eodem habendos esse loco, tum eos qui Ecclesiæ licet in factis dogmaticis infallibilitatem non agnoscant, ejus tamen hoc in genere decretis corde et mente obtemperandum esse profiteantur, tum illos qui hujusmodi iudiciis internum et absolutum non vereantur abjudicare obsequium ; quod inter utrosque intercedit discrimen, patebit magis ac magis solvendis objectionibus. Jam sit

ASSERTIO II. — *In dijudicandis factis dogmaticis errare non potest Ecclesia.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Solemni illà Christi præceptione : *Euntes docete omnes gentes... Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, promissam esse Ecclesiæ ad rectè docendum perpetuam inerrantiam, demonstratum est, confitenturque omnes Catholici ; quo pacto autem, in docendis instituendisque populis, dono infallibilitatis polleat, si quando in iudicandis, declarandisque factis dogmaticis posset allucinari, hoc est textum revelationi divinæ repugnantem proponere fidelibus, ut ipsi revelationi consentaneum, aut è contra textum verbo divino congruentem, proponere ut eidem contrarium? Aliter docere non potest quàm tradendo textus ut orthodoxos, vel rejiciendo, seu damnando textus ut heterodoxos : non enim sentiendo, non per internum atque in mente reconditum iudicium docere possunt Ecclesiæ pastores, sed vocibus aut scriptis ; at loqui vel scribere nequeunt nisi proferendis textibus, qui ad doctrinam si referantur, vocantur dogmatici.

Quoties itaque propositionem aliquam, aut propositionum seriem et complexionem dijudicat Ecclesia, toties duo instituit iudicia, quorum unum necessariò præluceat alteri ; seu iudicat quid examini subjecta propositio, aut propositionum significet contextus ; in hoc parando iudicio versatur quæstio quæ dicitur *facti* ; deinde, cum investigatum propositionis alicujus aut libri sensum cum verbo Dei scripto et tradito contulerit, tum revelationi utrū ille consonet, utrūve adversetur, distinctè denuntiat ; in hoc instruendo iudicio posita est quæstio quæ dicitur *juris*.

Porrò in quæstione facti dogmatici, Ecclesia si posset errorem fidelibus obtrudere, error ille in ipsam juris quæstionem necessarià consecutione refunderetur, id est, erroneā, hæreticā fideles imbuere doctrinā posset universalis Ecclesia, si allucinari et errare ipsam sineret Christus, in discutiendo, exponendo et reprobando sensu alicujus libri ; id verò, si Jansenianis fides, non censetur duntaxat possibile, sed reipsā multipliciter factum est : v. g., dum contendunt libro Jansenii catholicam de gratiā doctrinam accuratè defendi, neque posse illum condemnari, nisi Pelagiana et Semipelagiana instaurandæ dicantur hæreses, asserant consequenter necesse est, Ecclesiam quinque Jansenii propositiones, dum pergit tot ab annis proscribere in sensu quem in ipsius libro præ se ferunt, in id incumbere, impositā excommunicationis poenā, præstitutoque juramento, ut fideles compellat ad ejurandam catholicam fidem, erroresque suscipiendos, eadem quos Ecclesia multiplici anathemate contriverit. Nec quidquam servandæ fidei prodesset, Ecclesiam interius rectè judicare, suaque vibrare anathemata alienos in sensus verè damnandos, quos decepta fingeret sibi, dum genuinum putaret libri alicujus sensum intelligere ac perstringere ; delitescerent in mente Ecclesiæ sensus illi extranei ac fictitii ; ad notitiam fidelium non transmitterentur ; juberet severè et indesinenter ut oblata sibi propositiones damnarentur in sensu naturali et proprio ejusdem libri quem erroribus ac funestissimo refertum esse veneno perperam et iniquè, ut fingitur, arbitrata pronuntiaret. Quò igitur temeritatis provecis sint, qui sensum naturalem et proprium, quem hæreticum declaraverit, animo saltem retineant, imò et arreptā occasione diffundant, alienos quos ementiri libuerit sensus, condemnationi subjicientes, sibi in interpretandis textibus, eam sibi vim intelli-

gendi, ac Spiritus sancti opem adscribunt, quam universali Ecclesiae, ab integro et amplius, ut ipsis placet, seculo, deceptae ac haeresibus patrocinant, immisericorditer denegatam velint! Ea ratione possent Ecclesiae definitionibus illudere omnes ferè haeretici: nec posset apud populos Ecclesia quibuslibet damnandis quàm maximè perniciosius et Religioni et societati operibus, certam sibi fidem conciliare.

Quæ prompsimus, confirmari possunt appposito S. Pauli testimonio: *Ipse, inquit, dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò evangelistas, alios autem pastores et doctores.... ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae.*

Expendendo libri alicujus sensu Ecclesia si posset errare, eumque fidelibus tanquàm sanum et orthodoxum proponere, qui fidei adversaretur, illum verò tanquàm haeticum insectari, qui nullo modo coargui posset, nonne fideles nedùm confirmaret in fide, ab eà eò magis abstraheret, quò essent paratiores ad obsequendum, atque omni eos adulterinae doctrinae vento ac ludibrio miserabiliter objiceret?

Hinc istæ ejusdem Apostoli ad Timotheum admonitiones: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, 1 ad Timoth. cap. 6, v. 20. Formam habe sanorum verborum quæ à me audisti in fide et dilectione, in Christo Jesu: bonum depositum custodi per Spiritum sanctum qui habitat in nobis, 2 ad Timoth. cap. 1, v. 13, 14.*

Admonitum voluit charissimum discipulum Paulus, non posse custodiri depositum fidei absque sanorum verborum formà, illiusque integritatem non posse cum inordinatà et pravà docendi ratione cohærere: numquid autem teneret Ecclesia sanam verborum formam? Numquid à pravà docendi ratione declinaret, dum libri sensum, vel orthodoxum reprobarret, vel approbaret heterodoxum, talibusque judiciis ut perpetuò fideles inhærent, proposito anathemate imperaret?

ARGUMENTUM II. — Utrùm in declarandis factis dogmaticis infallibilitate valeat Ecclesia, vel utrùm in iisdem discutiendis errare possit, quæstionis id genus est verè dogmaticum, ejusque definitio pendet à verbo Dei scripto vel tradito: quâ autem ratione utitur Scripturarum ac traditionis interpret Ecclesia, ut se probet in definiendis dogmatibus infallibilem,

eandem testatum facit errare se non posse in declarando propositionum individuarum, vel librorum sensu. Namque undenam constat nobis persuasum habere Ecclesiam, sese in dirimendis de fide moribusque controversiis constitutam esse errori imperviam? Ex eo scilicet id nobis innotescit, quòd talibus velit obstrictis decretis fideles ad internum absolutumque obsequium, adhibendo plerùmque ipso anathemate, et præscripto nonnunquam juramento: at eandem hanc incedit viam, nec minùs decretoriam judicandi formam adhibere solet, dijudicando librorum sensum, eorumque orthodoxiam vel heterodoxiam patefaciendo.

Quin etiam in utroque decretorum genere divinas adduxit promissiones, quibus ipsorum certitudinem immotamque auctoritatem vindicaret.

Insigne, quod infallibilitatis suæ nobis subministrat argumentum synodus quinta generalis, operæ pretium est speciatim animadvertere; quod ut melius perspiciatur, videndum est quam ob causam convocata et celebrata fuerit; deinde quâ ratione suam in factis dogmaticis asservierit inerrantiam.

1º Non fuit convocata, novum ut dogma definiret, neque ut veterem aliquem errorem novo subjeceret examini; priores undecim quos edidit canones, quibus Arii, Eunomii, Macedonii, Apollinaris, Nestorii, Eutychetis et Origenis, confodiuntur hæreses, eò spectabant, ut malevolis aut præjudicatâ mente impingentibus, ansam criminandi præriperet, atque prioribus se quatuor generalibus conciliis firmiter adhærescere, publicâ fidei professione testaretur: per nova quæ tunc intulit anathemata adversus errores jam solemniter totius Ecclesiae judiciis profligatos, viam sibi parabat ad dirimendam efficacius, quæ ipsos inter Catholicos movebatur, de tribus capitulis controversiam: hæc fuit vera concilii convocationis et celebrationis causa. Hinc, ut narratur collatione illius octavâ, Diodorus archidiaconus et notarius primicerius, synodi Patres sic alloquitur: « Quoniam ad hoc ipsum convenistis, suggerimus ad quod placuerit. » Idem apertissimè testantur ipsimet episcopi: « Quoniam igitur, inquit, videbamus quòd Nestorii sequaces conati sunt per Theodorum impium qui Mopsuestiæ fuit episcopus, et impia ejus conscripta, et insuper per ea quæ impiè Theodoretus scripsit, et per epistolam secleratam, quæ ab Iba dicitur ad Marim Persam

« scripta esse, suam impietatem Dei Ecclesiæ applicare, ideò ad eorum quæ movebantur correctionem surreximus, et pro Dei voluntate, et jussione piissimi imperatoris, « vocati ad hanc regiam urbem convenimus. »

2° Quod attinet ad infallibilitatem, quam sibi concilium in factis dogmaticis attribuit, exponunt œcumenicæ illius synodi Patres, quomodò Vigilium summum pontificem Constantinopoli tunc degentem, ad concilium invitaverint; tùm ut illum provocent, ad conferenda in communem cum ipsis deliberationem tria capitula, revocant eidem in memoriam, hæc in concilio Hierosolymitano Apostolorum verba : *Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis, etc.* Illud etiam adducunt Christi Domini testimonium : *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Denique initio canonum quorum alii, ut indicavimus, viam sternunt ad componendam de tribus capitulis controversiam alii eam perspicuè dirimunt, sic præfantur : « His ita cùm omni subtilitate dispositis, in memoriâ tenentes promissiones de sanctâ Ecclesiâ factas, et qui dixit quòd *portæ inferi non prævalent adversus eam*, id est, hæreticorum « mortifera lingua; recordantes autem et quæ « per Oseam de eâ prophetata sunt, in quibus « dicit : *Et sponsabo te mihi in fide, et cognosces Dominum*, hæreticorum quidem effrenatas « linguas, et eorum impiissima conscripta, et « eosdem ipsos hæreticos, qui usque ad mortem « in impietate suâ permanserunt, patri mendacii diabolo commemorantes, illis dicemus : « Ecce omnes vos ignem accendistis, » etc.

Ergo sua de tribus capitulis decreta, divinis esse innixa promissionibus arbitrati sunt Patres concilii generalis quinti; quid ad eorum elevandam auctoritatem, nonnulli eadem obruti excuderint, mox aperiatur ac planè dissolvatur.

ARGUMENTUM III. — Fatentur ipsi Janseniani, meritò et irreformabili decreto proscriptas esse quinque famosas Jansenio attributas propositiones, quamvis præfractè inficiuntur damnatam esse in illis doctrinam operis ab ipso exarati; attamen non magis revelatum est, quid usu recepto, et habitâ ratione communium grammaticæ legum significetur verborum contextu ex quibus coalescunt, quàm quid enuntietur exactis ad easdem regulas textibus ex quibus conflatur liber Jansenii; aut igitur

Ecclesiæ detrahenda est in quinque propositionum condemnatione infallibilitas, aut illi attribuenda est in ipsâ condemnatione libri et doctrinæ Jansenii.

Perpetuo et absoluto decreto, ut quinque propositionum, ita et libri cui titulus, Augustinus, doctrina condemnata est; neque minorem sibi labem aspergeret, minusque detrimentum subiret Ecclesia, libri orthodoxi reprobando ut hæreticas, quàm ut hæreticas proscribendo propositiones quæ essent orthodoxæ: quidquid enim judicaret interiùs, errorum nihilominus patronam et assecclam se profiteretur, externis institutionibus et documentis, quæ sola innotescunt, solaque pro regulis credendi haberi debeant; itaque in dijudicandâ sive propositionis sive libri alicujus doctrinâ, errare non posset, quin hoc ipso gravissimum in rebus ad fidem pertinentibus, errorem fidelium animis instillaret, fideique depositum nedùm custodiret, interposito anathemate proscinderet.

Hoc unum discrimen assignare est condemnationem inter alicujus propositionis et condemnationem alicujus libri, quòd propositio sit brevis contextus, liber autem sit propositione longior: at quo pacto statueretur? Quâ probabilitatis specie fingeretur, Ecclesiæ longum aliquem textum interpretanti et reprobanti, internum posse denegari illud obsequium, quod eidem brevem textum adjudicanti exhibetur? An quædam observatur mensura, quædam longitudinis nota, quam si prætergrediatur aliquis textus, jam ita subtrahatur Ecclesiæ illius certò interpretandi copia et facultas, ut quantumvis publico et expresso de interpretatione et reprobatione ejusdem decreto, consentire mente et animo fideles non teneantur? Condemnationem igitur et Ecclesiæ anathemata effugere poterunt hæretici, dummodò errores suos verbosâ efferre locutione curaverint: nonne paradoxo instar haberetur, falli non posse Ecclesiam in propositionis seorsim sumptæ dignoscendo et proscribendo sensu, eandemque errori obnoxiam fore in libri alicujus, qui non constat nisi ex diversis propositionibus, indagandâ et reprobandâ doctrinâ?

Certè ad inquirendum atque deprehendendum libri alicujus sensum, longè plura suppetunt, quàm in alicujus separatim tractandæ propositionis interpretatione: quot enim opportuna oriuntur, in libri examine, tum ex argumentorum serie et concursu, tum ex

interjectis ad extraneos sensus præcavendos adnotationibus, intentisque ad objecta refellenda variis conatibus! Nec minùs refert ad sanæ doctrinæ custodiam investigari ac patefieri lethiferum insidiosâ verborum congerie paratum, ac subdolè propinatum libri alicujus venenum jam divulgati latiusque grassantis, quàm strictæ alicujus ac nudæ propositionis virus detegere ac in lucem prodere. Ergo vel dicendum est (id quod omnia evertit dogmatica Ecclesiæ decreta), definitionibus Ecclesiæ sive dispersæ, sive congregatæ, ad propositiones aliquas reprobandas attinentibus, solum deberi religiosum, ut nominant, silentium, saltemque abnegandam ipsi infallibilitatem, aut istud etiam inerrantiæ donum Ecclesiæ decretis adscribendum est, quibus libri alicujus doctrinam esse rejiciendam condemnandamque duxerit.

Solvuntur objecta.

Tres illa in classes distribuentur, quorum aliis impugnantur allatæ probationes, aliis ipsamet assertionum veluti substantia, alia demùm eruentur ex virorum aliquot catholico-rum opinionibus.

Objectionum prima classis.

Obijcies 1º: Ex celeberrimâ Christi promissione: *Euntes docete omnes gentes.... Et ecce ego vobiscum usque ad consummationem seculi*, colligi quidem potest tantæ esse auctoritatis decreta, quibus verbum sive scriptum, sive traditum, interpretatur ac depromit Ecclesia, ut ejus talibus judiciis ac definitionibus internum absolutumque debeatur obsequium, imò nec in illis errori unquàm subiaceat; hæc enim præcellens auctoritas atque inerrantia requiritur, ne quando contingat ab ipsâ deteri ac violari revelationis depositum, revocari à sano dogmate fideles, et contra Christi mandatum ac promissionem, lethalibus eas infici documentis: verùm ab operibus Jansenii, vel alterius privati auctoris, non pendet Scripturæ et traditionis auctoritas, neque catholicæ integritas fidei: immota hæc manet, ac jugiter manebit, etiamsi scateat erroribus liber Jansenii, aut cujuslibet alius; ad illius igitur vel similis operis interpretationem et expositionem, divina non pertinent promissa, quibus in docendo innititur, securaque stat Ecclesia.

Elverò, ut de libri alicujus orthodoxiâ vel heterodoxiâ decernatur, duo concurrant judicia necesse est: judicetur oportet quis sit libri sensus, et qualis sit ille sensus; conce-

ditur errare non posse Ecclesiam, judicando utrùm revelationi consentiat, vel utrùm eidem dissentiat sensus, quem in libris examini suo subjectis deprehendisse sibi videatur: alioquin et in expositione ipsius divinæ revelationis, ad ejus normam exigit doctrinam quam illis attribuit, errare posset: at in investigando quemnam exhibeant sensum, seu quid significant verba in ipsis usurpata, quid propositiones ex quibus conficiantur, quid series earum, et mutua connexio, id cùm sit factum multiplex merè humanum, minimè revelatum, atque inter quæstiones computandum, quas summus pontifex Pelagius II nuncupat *superfluas*, quas S. Gregorius Magnus, nullius existimat esse momenti, non opus est in iis dijudicandis ac solvendis, infallibilitate prædita sit Ecclesia, aut internum et absolutum, illis quæ tunc ediderit decretis, præstari velit aut jubere possit obsequium.

Resp.: Ad incolumem integramque servandam fidem, ad arcendos perniciosos ab erroribus fideles, uno verbo ad rectè ex Domini præscripto docendum, permagni refert, imò necessum est, ut certò dijudicare ac declarare valeat Ecclesia, quem sensum complectantur textus sive breves, sive prolixi; fac enim, id quod frequentius contigisse testantur annales ecclesiastici, fac erumpere et manare in vulgus librum avitæ fidei insidiantem, obvelatis mendaci eruditione refertum erroribus, revelationisque institutiones, dùm tueri videbitur, depravantem, atque per cuniculos subvertentem: opus illud continuis attollent laudibus novitatis amatores, paratos se jactantes Ecclesiæ in omnibus morem gerere, modò tamen grassari et invalescere patiatur librum, ejus doctrina *serpit ut cancer*; teterrimam luem interim per vicos et urbes latius diffundit; infirmos in fide rapit multos, nec leve aliis non paucis creat periculum; quomodò posset Ecclesia crebrescentibus malis mederi aut impendentibus occurrere, nisi posset certò discernere sensum longiorum textuum, seu librorum, undè passim magis ac magis hæc dispendia scaturire videantur? Illo autem in sensu dijudicando si falleretur Ecclesia, nonne primum esset ut tanquàm hæreticum fidelibus ingereret textum orthodoxum, aut è contra tanquàm orthodoxum, textum hæreticum? Nedùm igitur ipsis catholicæ reseraret doctrinæ fontes, hæresim aliquando mentibus eorum offunderet, intentato nisi eam combiberent, anathemate: quâ in hypothesi susdeque haberetur christiana religio.

Ad Ecclesiæ munus sapientiamque pertinet expendere an librum aliquem discutere, ac de ipsius doctrinâ censorium proferre iudicium expediat vel oporteat : verum ab eodem libro ad examen vocando ac damnando, quamvis abstinere potuisset, absque fidei detrimento, fideliumque offensione, attamen de illo si dixerit sententiam, eumque anathemate licet ab erroris labe et contagio immunem, decepta perculerit, quantum ex tali decreto periculum et damnum depositio fidei ac fidelium importaretur, quis non intelligat? Quam enim in partem tum proriperent se fideles? Num de ipsius Ecclesiæ iudicio iudicandum sibi putabunt, sibi que prædices, nullum ejusdem decreti habendam esse rationem, aut idem etiam reprobandum? Id quidem si moliri attentarent, actum esset de supremo Ecclesiæ tribunali, et iudicis controversiarum auctoritate; si verò Ecclesiæ sequantur sententiam, et quam libro adscripserit damnaveritque doctrinam, ipsi damnaverint, catholicam ergo doctrinam, si talem ille complectatur, abjicient et subjicient anathemati; sic eorum in deceptionem vergeret quam Ecclesiæ exhiberent, reverentia et sincerum obsequium.

De factis dogmaticis controversiæ ablegari non possunt inter illas quæstiones, quas *superfluas* nuncupat Pelagius II, aut *nullius momenti* Gregorius Magnus : idque mox explanandum curabimus, solvendis quæ synodi quintæ testimoniis obijciuntur ac auctoritati.

Senserunt ipsi Protestantes, quantum ad vendendam inter membra Ecclesiæ, concordiam, retinendamque doctrinæ unitatem, valeat inconcussa in factis dogmaticis dijudicandis auctoritas : namque disciplinæ ipsorum cap. 5, artic. 31, statuitur ut si quis de aliquo doctrinæ capite, aut de formulâ catechismi (*sur le formulaire du catéchisme*), litem moverit, ille de tribunali ad tribunal superius deducatur, et nationali tandem repræsentetur synodo, cui nisi obsequatur suis abdicandis erroribus, ab Ecclesiæ corpore abscindatur.

Jam non semel explosum est, quod effutit auctor libri cui titulus : *Via pacis*, errare quidem non posse Ecclesiam decernendo qualis sit librorum dogmata tractantium sensus, seu utrum consentiant necne verbo Dei, at ipsam errori esse obnoxiam, iudicando atque denuntiando quis sit librorum sensus, seu quid textus illi ac propositionum congeries significant usu apud theologos recepto. Addere sufficiat appellatum auctorem, eam Ecclesiæ infallibilitatem

affingere, quâ præditus diceretur medicus qui remediorum vim atque proprietates etsi compertas haberet, in illis tamen remediis adhibendis sic erraret quandoque, ut ægrotantibus resarciendæ contraria sanitati subministrando, interitum maturaret et adduceret. Eodem infallibilitatis genere donatus haberetur iudex, qui regularum juris peritus, illarumque intus tenacissimus, eisdem tamen ita nolens haud rarò abuteretur, ut innocentes pro sontibus plecteret, aut sotes pro innocentibus absolveret.

Objicies 2° : Generalibus in conciliis frequenter contingit ut simul et scripta, et illorum auctores ac patroni, eodem percutiantur anathemate; fatentur omnes infallibilem non esse Ecclesiam in factis merè personalibus : ergo, etc. Ephesinæ synodi actione primâ, post lectionem epistolæ Nestorii ad S. Cyrillum, omnes episcopi simul clamaverunt : « Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit ; omnes Nestorii epistolam et dogmata anathematizamus. » Idem videre est synodi quintæ generalis canone 12 de impio Theodoro, et impiis ejus scriptis. Idem pariter legere est in formulâ Martini V, approbante concilio Constantiensi, editâ de *personis, libris et documentis* Joannis Wiclefi, Joannis Hus et Hieronymi de Pragâ : hæc indicare hic sufficiat quæ supra retulimus; alia ex aliis synodis colligere, in promptu positum est.

Resp. 1° : Frequenter etiam in conciliis, eodem sub anathemate conjungitur dogmatum ipsorum condemnatio cum personarum condemnatione : hoc cernitur in ipsis quæ obijciuntur, testimoniis; numquid inde arguetur, ut in personis, ita et in dogmatibus iudicandis carere infallibilitate universalem Ecclesiam?

2° In decretis quibus damnantur propositiones tum in seipsis, tum in sensus alicujus libri, fatentur ipsimet Janseniani infallibilem esse Ecclesiam in proscribendo ipso propositionum sensu, licet contendunt eam errare posse, et nonnunquam erravisse, in sensu libri investigando : quid potius vetat quominus in decretis, quibus et scripta, et auctor illorum simul anathematizantur, Ecclesia in condemnatione librorum sit infallibilis, quamvis falli possit in facto merè personali, seu in condemnatione personæ?

3° Cum anathemate simul perstringuntur et theologicum aliquod opus, et auctor operis, tum non eadem ratione, non eodem certitu-

dinis genere, anathema cadere in librum et auctorem, haud temerè assertitur, sed gravibus apertisque discrimen illud nititur momentis. Namque perspicuis constat exemplis, ut puta decretis Alexandri VII, et bullà *Vineam Domini*, libri doctrinam ita fuisse ab Ecclesià reprobata, et fidelibus ad condemnandum, propositam, ut voluerit ac velit, quemadmodum ostendimus, suis judiciis ac definitionibus, internum etiam impendi obsequium; quin et concilii quinti generalis auctoritate probatum est, talibus eam in decretis munitam se credere, et protectam divinis promissionibus: at Ecclesia non judicat de occultis, ut ait Innotius III, de Simonià, cap. 3. Nemo illi, nec ipsa sibi attribuit infallibilitatem, quæ ad abscondita cordium, ad intima auctorum sensa pertineat, neque nos jubet, ut certò persuasum habeamus pravà et hæreticà mente elaboratum esse opus, quod proscribendum arbitrata sit et proscripserit. Præterea, nulla suppetit ratio attribuendi Ecclesiæ infallibilitatem circa sensum personalem auctorum: sensus ille cum in mente lateat, veram fidem bonosque mores, in aliis hominibus, nec depravare potest, nec labefacere: sensus autem verborum naturalis, tum propositionum, tum librorum, potest legentium, aut legentes audientium animos corrumpere, et à catholicæ dogmatibus Religionis avertere. Ideoque plurimi intererat, ad conservandas et revelationes et traditiones divinas, atque fideles in fide, rectisque componendæ vitæ institutis continendos, requirebatur auctoritas inconcussa et infallibilis.

Quapropter cum simul et scripta et auctorem condemnat, absolutè pronuntiat heterodoxa esse scripta, revelationi repugnare, sinceroque animo esse abjicienda: auctorem verò decernit pro hæretico esse habendum, canonicisque obstrictum pœnis; nec vituperari meritò potest iudicium illud vel sanctio, etiamsi fortè errori intus auctor ille non adhæreret; namque eo ipso facti notorietate, ut de Theodoro Mopsuestuanensi episcopo constabat, comperitum est ab eo qui accusatur, opus esse reipsa conscriptum quod à catholico dogmate abhorreat, eundemque nedum scripta sua retractare paratus sit, in eisdem contumaciter acquiescere; tunc procul dubio dignus est, qui censuris, aliisque plectatur animadversionibus, propter generatum fidelibus scandalum, irrogatam Ecclesiæ injuriam, spretam hanc Apostoli gentium regulam: « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. »

Inst.: In sensu ab auctore intento, damnatae sunt famosæ quinque Jansenii propositiones; ergo Ecclesia, ut de scriptis, ita judicat de sensu personali. — Resp.: Intactam voluit esse Ecclesia personam Jansenii, qui morti proximus, sua sedis Apostolicæ judicio subiecit opera: cum autem ipsa declarat se quinque propositiones proscribere in sensu ab auctore intento, loquitur de sensu verborum, ut diximus, proprio, in quem intendere censeatur auctor; at de sensu illo personali absolutè non judicat; duplex scilicet distinguit auctorem sensus, qui dogmaticos ediderint libros, nempe personalis, seu internus, et naturalis, seu externus: sensus personalis ille est qui verbis libri, seu textu scripto enuntiatur secundum communem et in Ecclesià receptam significationem; hunc potest certò et infallibiliter dijudicare Ecclesia, quamvis certò detegere nequeat insidentem auctoris animo sensum; mente solet auctor cum suis scriptis congruere; idcirco usu venit, ut nomine ipsius designentur, et illi doctrina tribuatur quam præ se ferunt; sed nemo sanus sibi persuaserit, posse citra revelationem, eadem certitudine constare de arcanà auctoris mente ac de scriptorum illius, proprià et naturali significatione.

Objicies 3°: Esto Ecclesiæ definitionibus de factis dogmaticis interiùs et absolutè sit obtemperandum, eaque infallibiliter pronuntiet, ubi agitur de factis dogmaticis, quæ clara sint et minimè implicata: talia erant facta quæ in synodo quintà generali, et aliis nonnullis referuntur ac dijudicantur; at verò in factis dubiis et contentioni subjectis, hærare ipsam Ecclesiam pronum est, atque à definiendo sibi temperare: quòd si de eisdem judicare, et decretum emitte voluerit, non aliud exigit obsequium, ac religiosum silentium; hinc illud præstari sufficit Ecclesiæ decretis, quatenus quinque damnatas propositiones attribuant libro Jansenii, de quâ videlicet attributione tot et tantæ exarserunt controversiæ.

Resp. 1°: Suis de librorum orthodoxià, vel heterodoxià decretis jubet Ecclesia obtemperari, non propter textuum perspicuitatem et evidentiam, sed suam propter auctoritatem, perpetuumque Spiritus sancti præsidium. Præclara certè obedientia, cujus præstandæ arbitros et judices nobis nosmetipsos constitueremus! tùm Ecclesiæ ipsius universalis iudicio de factis domesticis parere oportebit, cum eo ad trutinam revocato, eam alienum sensum pro genuino non usurpasse videbitur!

Qui interno et absoluto dignam obsequio in dijudicandis factis dogmaticis auctoritatem in Ecclesiâ renunt agnoscere, nisi ea sint clara et intellectu obvia, futurum non vident, ut illa ipsi auctoritas tûm denegaretur, cûm eâ maximè indigeret, ad præcavendas hæresis insidias, fidelibusque detegendum, fallentibus involutum verborum contextibus venenum : « Solent enim, ait S. Augustinus, epist. ad Pascensium, num. 2, latebras suæ malæ defensionis inquirere, qui contentionis sunt cupidiores, quàm veritatis. »

Quem ecclesiasticâ in historiâ vel leviter versatum lateat quàm captiosæ concinnatæ fuerint ab Arianis formulæ fidei? quos in Ariminensi præsertim synodo, inordinatâ locutione texuerint dolos? quàm ancipiti responsione, quàm sinuosâ æquivocatione, Pelagius Diospolitane illuserit synodo, cui præerat Eulogius Metropolitanus Cæsarensis!

Hinc S. Leo, epist. 6, de Pelagianorum reliquiis sic providendum statuebat : « Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur æmbiguum : quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quâcumque particulâ dogmatis execrandi, quam à damnandorum soliditate discreverint, nihil sibi sensuum suorum æstiment esse non salvum. »

In probationibus nostris exempla factorum dogmaticorum, quæ ab universalibus dijudicata sunt conciliis, duximus inprimis à Nestorianismi, et trium capitulorum insignibus causis; illa autem facta, qui pro perspicuis, et vix olim controversis habita fuisse diceret, ille apertis et indubitatis facilè posset revinci testimoniis. De Nestorio hoc perhibet testimonium Ephesina synodus actione sextâ : « Ad tegendam imposturam, usque adeò callidus fuit ut quidam quoque sanctissimi episcopi occultato errore ab eo decepti sint, eique sese adjunxerint, qui actis illius subscripserint : qui tamen postea quàm dilucidè, quid sentiret, essent percontati, illumque suas blasphemias reagentem comperissent, ab eo descendunt, ac sanctæ synodo se adjunxerunt. » Illos inter episcopos de quibus loquitur generalis illa synodus, numerandus est speciatim doctissimus Theodoretus; de S. Cyrillo ita conquerebatur in epist. ad Andream Samosatenum episcopum : « Exigit autem subscriptio nem factæ dudum damnationis, et ut anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii : scit autem vestra sanctitas, quòd si quis indiscretè doctrinam anathematizet ejusdem

« sanctissimi et venerabilis episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. » (Apud Marium Mercatorem, parte 2.)

Quid hæc contestatione Nestorii aptius ad fucum vel ipsis litteratis faciendum? « Etiam nunc evidentiore sermone, summâ voce proclamo, quoniam sancta Virgo et Dei est, et hominis genitrix, » aut istis ejusdem hæresiarchæ verbis : « Non habemus duos Christos, vel duos filios. »

De tribus capitulis à synodo quintâ generali condemnatis, quo animorum æstu, ante et post hanc synodum, ipsos inter Catholicos disceptatum fuerit tota conclamat illius historia : nemini tamen qui tunc illa scripta defendenda suscepit, pepercit sancta synodus : « Si quis, inquit, defendit impium Theodorum et impia ejus conscripta, etc., anathema sit. » Ita canone 12; legantur etiam canon. 13 et 14; apertius nihil cogitari potest isto Patrum ejusdem concilii decreto, collat. octavâ : « Factâ autem à nobis et condemnatione contra hæreticos, et eorum impietatem, necnon etiam contra eos qui defenderunt vel defendunt prædicta tria capitula, et permanserunt in suo errore, vel qui permanent, » etc.

Resp. 2° : Quàm imprudenter, ad infirmendam Ecclesiæ summam in dijudicandis factis dogmaticis auctoritatem, Janseniani obtulerunt clara fuisse, vixque vocata in controversiam facta de quibus olim judicaverit, nec posse inde trahi exemplum ad condemnationem libri Jansenii! Audiatur auctor quatuor Epistolarum ad unum abbatem : « L'Eglise, inquit ille, qui est faillible par elle-même dans le discernement des textes, ne se trompe jamais mais dans le discernement de ceux dont le sens est notoire, fixe et avoué, tel qu'a été dans tous les temps le texte de S. Augustin, au lieu qu'elle peut se tromper dans le discernement d'un texte difficile et contesté, tel que celui de Jansénius. »

Itane fixus, notorius, et omni tempore apud omnes in confesso fuerit sensus operum S. Augustini? de illâ scriptorum suorum generali evidentiâ, audiatur ipse S. doctor; ultimâ in parte libri de Gratia et libero Arbitrio lectores sic alloquitur : « Repetite assiduè librum istum, et si intelligitis, Deo gratias agite; ubi autem non intelligitis, orate ut intelligatis; dabit enim vobis Dominus intellectum. » In libro de dono Perseverantiæ, cap. 24, ita pronuntiat eximius idem gratiæ divinæ defensor : « Qui legunt hæc si intelligunt, agant Deo gratias :

« qui autem non intelligunt , orent ut eorum
« sit ille doctor interior , à cujus facie est
« scientia et intellectus. » Evidentiæ quæ om-
nibus S. Augustini scriptis affligitur, consor-
tium non patiebatur profunditas quæstionum
quibus solvendis tùm incubuit : quantò minùs
talís perspicuitatis universalem, constantem-
que notorietatem ! Nonne certatim S. Augu-
stini nomen et auctoritatem erroribus suis
prætenderunt omnigenæ hæretici ? Agmen
duxerunt prædestinationi de quibus id testatur
S. Prosper in Chronico , nec prædestinatorum
hæresis quæ ab Augustini libris malè intelle-
ctis accepisse dicitur initium, his temporibus
serpere orsa.

Ne moras innectamus retexendâ novorum
serie , qui patrociniū quærentes in scripta
S. Augustini involârunt, satis sit illud referre,
quod inter alia profiteri gestiebat Calvinus :
« Augustinus ipse, inquebat , adeò totus no-
« ster est, ut si mihi confessio scribenda sit,
« ex ejus scriptis contextam proferre, abundè
« mihi sufficiat. »

Resp. 3° : Mirum sanè accidit, ut in exponen-
dis S. Augustini operibus compertâ et notoriâ
undequaque affulgentibus , ut objicitur, evi-
dentiâ, viginti et ampliùs annos assiduo et
pertinaci labore Jansenius contriverit , hoc
tamen elucubratum tanto et laboris et temporis
impendio commentarium, nobis exhibeatur ab
hujusce interpretis defensoribus in adornandis
evolvendisque argumentis versati, tanquàm
opus intricatum et arduum explicatu, dùm
apud eosdem passim increbuit et vulgò jactatur,
in scriptis S. Augustini de prædestinatione et
gratiâ operibus, nihil observari nisi intellectu ob-
vium, et notoriè perspicuum, si de ipsorum aga-
tur interpretatione ! undenam stupendum illud
exoriatur discrimen, nisi ex eo quòd dogmata
S. Augustini approbaverit Ecclesia, Janseniani
autem commentarii doctrinam reprobaverit ?

Resp. 4° : Increscit admiratio dùm cogitatur
quo pacto fieri potuerit ut sectatorum Jansenii
vel leviter litteratis, investigando ejusdem libri
sensu minimè titubantibus, ab annis longè su-
pra centum obcæcatâ penitus mente Ecclesia,
extraneos sensus pro vero et genuino , quid-
quid ingeminatis querelis, et multiplici expli-
catione admoneatur, accipiat, eundemque
continuo perstringat anathemate; incredibilem
hanc cæcitatem, vel potiùs insaniam necesse
est ut Janseniani libri vindicēs catholicæ at-
tribuant Ecclesiæ, vel, quod christianus magis
etiam refugit animus, contendat oportet, Ec-

clesiam tot ab annis pietatem omnem ita re-
spuisse et aversari, ut Hipponensis Augustini
doctrinam, in Jansenio Yprensi, sciens ac vo-
lens obstinato insectetur animo, eandemque
ut hæreticam condemnare non desinat, quam
tot seculis, tam studiosè approbaverit.

Resp. 5° : Id verò quod admirationem om-
nem superat, conclamant jugiter Jansenii di-
scipuli, innumerisque libellis nituntur persua-
dere, merà in quæstione facti totam versari
de famosis quinque propositionibus controver-
siam, atque quod ad quæstionem juris attinet,
decretis omnibus Ecclesiæ, tùm interiùs, tùm
exteriùs spontè ac libenter se adhærere; attam-
en nullam de facto, totam de jure, in Jan-
senianismi negotio moveri controversiam, sic
potest demonstrari, primo licet aspectu para-
doxum id esse videatur.

Eundem sensum, eandem doctrinam si libro
Jansenii attribuant, et illius discipuli, et ejus-
dem adversarii, consequens est, et necessariò
confitendum, de quæstione facti inter utrosque
certamen nullum institui : eorum autem in isto
quæstionis genere consensionem, in promptu
est quasi oculis subjicere. Adducamus in
exemplum primam ex quinque damnatis pro-
positionibus : « Aliqua Dei præcepta hominibus
« justis volentibus et conantibus secundùm
« præsentibus quas habent vires, sunt impossi-
« bilia, si deest quoque illis gratia quâ possibilia
« fiant. » Hæc propositione negant Janseniani,
negant et Antijansenistæ significari in sensu
libri, absolutam impossibilitatem , quâ, sicut
Calvino placuit, laborent omnes justi propter
inhærentem , ut finxit, quibuslibet ipsorum
operibus labem concupiscentiæ.

Docent Jansenistæ, fatentur et ultrò eorum
adversarii, non propugnari à Jansenio, nisi
relativam et mutabilem impossibilitatem inve-
ctam ab urgente hic et nunc, terrenâ delecta-
tione seu cupiditate, quæ cœlestem gradibus
superet; episcoporum nemo , licet plurima
edita sint documenta pastoralia, theologorum
alicujus nominis nullus, licet contra Jansenis-
mum elaborata sint opera multa, Calvinianum
impossibilitatis genus, libro Jansenii attribuen-
dum censuit : « A la vérité, aieban præsules,
« Parisiis anno 1728 extraordinariè congregati,
« les erreurs des cinq propositions tiennent
« beaucoup de celles de Calvin, comme l'erreur
« des demi-Pélagiens tenait beaucoup de celle
« des Pélagiens; cependant, à prendre chacune
« de ces propositions dans son sens propre et
« naturel, on y trouve une erreur différente

« de celle de Calvin. » Sic primâ in propositione mox relatâ, impossibilitas quæ justis aliquibus secundum præsentes vires conantibus tribuitur, manifestè differt ab impossibilitate quam justis omnibus, quocumque urgente mandato, et quibuscumque collatis gratiis, Calvinus adscripsit.

« Il n'est jamais venu en pensée aux Catholiques de dire que Jansénius enseigne les sens hérétiques de Calvin, qu'on a fait voir que ses disciples donnent aux cinq propositions. » Verba hæc sunt eminentissimi cardinalis de Byssi, in egregio suo contra Juenini Institutiones mandato, anno 1710. Hinc postea hanc eruit conclusionem : « Il est donc clair comme le jour que les défenseurs, aussi bien que les adversaires de Jansénius, conviennent du sens de la doctrine qu'il enseigne. » Apposité monet, id quod invictè probavit doctissimus idem cardinalis, detorqueri à Jansenii defensoribus alienos in sensus, prædictas quinque propositiones, ne damnata videatur Jansenii doctrina, quantumlibet solemnibus definitionibus declaraverit Ecclesia, nullâ Calvinismi injectâ mentione, eas esse proscriptas in sensu ab auctore intento, cujus è libro eductæ dicebantur, nempe Jansenii. Insigni decreto docuit nos, fuisse damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum quem illarum verba præ se ferunt.

De hujusce sensus expositione et attributione (nam opportunè et importunè id ingerendum est), consentiunt cum suis adversariis Jansenistæ, ut jam demonstravimus, quamvis ad quæstionem facti enitantur totam revocare controversiam; cum ergo palam confiteantur non errare universalem Ecclesiam in factis dogmaticis minime controversis (quod quidem, nisi ipsam prorsus insanire dixerint, inficiari non possunt), omninò necesse est ut etiam agnoscant, eam non erravisse in explorando Janseniani libri sensu, quem decretis suis damnatum se voluisse ac velle, remotâ omni ambege testificata est. Denique desinant ita ratiocinari: Approbavit Ecclesia doctrinam S. Augustini; ergo non proscriptam voluit doctrinam Jansenii; hanc potius sibi constituent disserendi rationem: Approbavit Ecclesia doctrinam S. Augustini, condemnavit doctrinam Jansenii; ergo S. Augustini dogmatum non interpretes, sed corruptores habeatur Jansenius; atque scripta S. Augustini commendanti Ecclesiæ si credendum sit, eidem credatur solemnibus decretis configenti librum Jansenii.

Objicies 4°: Haud tantæ est quantæ vulgò putatur, auctoritatis synodus quinta, ideòque tanti non est ad extollenda Ecclesiæ in factis dogmaticis judicia. Ex solis constabat orientalibus episcopis, nec ei præesse voluit, qui tunc Constantinopoli degebat Vigilius summus pontifex: synodum illam rejecerunt olim episcopi multi ex Africâ, Hispaniâ, Galliis, Hyberniâ, Dalmatiâ, Istriâ, etc., qui tamen à communionem catholicâ non repulsi sunt; patiebatur S. Gregorius Magnus silentio idem prætermitti concilium; nam hujus cùm honorificè meminisset in litteris ad Theodelindam, Longobardorum reginam, alias dedit in quibus altum de illo silet, veritus ne prioribus litteris regina ista offensa fuisset.

Resp. 1°: Gravem incurrat notam necesse est, qui synodi quintæ œcumenicitatem audeat negare, vel ambiguam facere: hanc enim agnoverunt catholici omnes theologi; confirmata est ab ipso Vigilio, ut patet ex ipsius ad Eutychium decretali epistolâ: ab ejusdem comprobata est successoribus Joanne III, Benedicto I, Pelagio I, Pelagio II, Martino I, ac præsertim à Gregorio Magno, qui præfatur, sicut Evangelii quatuor libros, quatuor concilia se suscipere ac venerari, addit, lib. 1, epist. 24, quæ est ad Joannem Constantin.: « Quintum quoque concilium pariter veneror. » Suffragio munita est conciliorum generalium sexti, septimi, etc., ipsâ in professione fidei, actione decimâ octavâ testatur synodus sexta generalis adhærere se *sanctis et universalibus quinque synodis*. Hæc sunt ejus verba; similis à concilio Constantiensi sess. 39 edita est formula fidei: in professione à Romano pontifice emittendâ hæc leguntur: « Corde et ore profiteor, me firmiter credere et tenere sanctam fidem catholicam, secundum traditiones Apostolorum et aliorum sanctorum Patrum, maxime autem sanctorum octo conciliorum universalium, videlicet primi, Nicæni; secundi, Constantinopolitani; tertii, Ephesini, quarti, Chalcedonensis; quinti et sexti, Constantinopolitanorum, » etc.

A multis quidem Occidentalium episcopis, diuturno tempore impugnata est quinta synodus: prudenti dispensatione usa est erga ipsos Ecclesia; vibratum ab illâ synodo anathema suspensum voluit, ac pronuntiatum illud S. Augustini, epist. 22, aliàs 64, secuta est: « Non apertè, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo quàm jubendo, magis monendo quàm minando; sic

« enim agendum est cum multitudo; severitas autem exercenda est in peccata paucorum. »

Quantum verò ferebant oblatae occasiones, sapiensque et innixa charitate œconomia, operam impendebant summi pontifices, ipsorumque sententiæ adhærentes episcopi, quintæ ut synodi œcumenicitatem à præjudiciis, vanisque terroribus quibus multi laborabant, vindicarent : timebant enim qui è Catholicis illam confiteri recusabant, ne synodo Chalcedonensi adversarentur, quibus probatam fuisse epistolam Ibas ad Marim Persam, in animum sibi errore facti induxerant. Saniorem ad mentem plurimos ex illis errantibus reduxit S. Gregorius Magnus ; tardius fuit apud Istrienses et Venetos compositum dissidium, ac tandem Sergii primi temporibus extinctum, ita referente patre Lupo Jansenianis non suspecto. Quis autem verè catholicus, illius œcumenicitatem synodi admittere dubitaret, quam in profitendam Oriens et Occidens assensione plenâ conspiraverint ?

2º Quod objicitur infallibilitatem concilium illud tum sibi tribuisse, cum solis orientalibus constaret episcopis, id morari non debet : respiciebat enim tunc ad speratum sibi, promovendumque exitum ; concilium enim est quoddam totum morale et successivum, atque spectato tempore quo futurum est suis omnibus absolutum partibus, œcumenicitatem sibi vel ab initio celebrationis attribuit, quamvis haberi œcumenica non possit, debito si caruerit exitu. Eadem ratione aliæ nonnullæ synodi, œcumenicitatem sibi jam tum adscripserunt, cum propter episcoporum ex quibus constabant paucitatem, nondum possent universam repræsentare Ecclesiam.

Objicies 3º : Œcumenicas inter synodos computari nequit concilium definitionibus concilii Chalcedonensis contrarium : à quintâ synodo (quæ dicitur Constantin. secunda) reprobatum, interposito anathemate, epistola Ibas ad Marim Persam ; hanc eandem epistolam judicaverat esse orthodoxam synodus Chalcedonensis : approbationis illius gravia suppetunt argumenta ; actione primâ : « Paschasinus et Luciferus, reverendissimi episcopi, et Bonifacius presbyter, tenentes locum sedis Apostolicæ, per Paschasinum dixerunt : Relectis chartis agnovimus ex sententiâ reverendissimorum episcoporum, Ibas reverendissimum innoxium appellari ; relectâ enim epistolâ

« agnovimus esse orthodoxum, et ob hoc discernimus honorem episcopatus et Ecclesiam, » etc. Idem declaravit Anatolius Constantinopolitanus dicens : « Episcoporum qui judicaverunt fides, et lectio omnium horum quæ subsequuta sunt demonstrant innoxium Ibas reverendissimum ab accusationibus quæ illatæ sunt in eum. » Disertiùs etiam mentem suam aperuit Maximus, Antiochenus episcopus : « Ex iis, inquit, quæ mox relecta sunt, manifestum est, quia ab omnibus ei illatis reverendissimus Ibas, innocens est repertus, et ex relecto quoque rescripto epistolæ, quæ prolata est ab eo qui adversarius ejus existit, orthodoxa ejus declarata est dictatio. » Talibus in testimoniis, ut videre est, ex ipsâmet epistolâ Ibas relectâ et accuratè perpensâ, colligitur eum esse innoxium, orthodoxum, episcopatus officiis præficiendum, donandumque honoribus. Post hæc testimonia, sententiam dixerunt quindecim episcopi, judicantes non esse condemnandum Ibas, utpote orthodoxum, deinde (id quod observandum est), omnes reverendissimi episcopi clamaverunt : « Omnes eadem dicimus. » Hæc verba : *Omnes eadem dicimus*, nonne possunt referri ad ipsam epistolam quam scripsit Ibas, approbationem ? Hanc igitur eandem cum reprobaverit quinta synodus, alienam se proficitur à concilio Chalcedonensi evidenter œcumenico, nec locum inter synodos generales obtinere meritò videtur.

Resp. 1º : Approbatam esse à concilio Chalcedonensi epistolam Ibas ad Marim Persam fingi non potest, nisi asseratur turpiter sibi met repugnare, atque in decernendo dogmate lapsam esse generalem hanc synodum, ut ostendit ipsa quinta synodus conferendo cum decretis concilii Chalcedonensis famosas illam epistolam : unam aut alteram duntaxat, ut brevitati consulatur, adnotationem quintæ synodi exscribendam duximus : « Chalcedonensis sancta synodus in definitione quam de fide fecit, prædicat Deum verbum incarnatum, hominem factum esse, qui est Dominus Jesus Christus, unus de sanctâ Trinitate ; epistola eos qui Verbum Deum incarnatum et hominem factum esse dicunt, hæreticos et Apollinaristas vocat. Sancta Chalcedonensis synodus Dei genitricem sanctam Virginem Mariam prædicat ; epistola autem sanctam Virginem Mariam abnegat Dei genitricem : dicit enim : Quomodo possibile est accipi Deum Verbum, qui ab initio est, pro templo

« ex Mariâ nato? » Demonstrat quoque Pelagius II, epist. ad episcopos in Istriæ partibus constitutos, quantum à comprobandâ Ibæ epistolâ synodus Chalcedonensis abhorreat, nec posse epistolam hanc approbari, nisi non solum Chalcedonensis, verum etiam Ephesinæ synodi decreta penitus convellantur : unde hæc inter multa eloquitur : « Reprobe-
tur ergo una epistola mentiens, ne utra-
que sancta synodus tantæ falsitatis crimen
sustineat. »

Resp. 2° : Quidquid in causâ Ibæ factitatum sit actionibus 9 et 10 concilii Chalcedonensis, non nisi quoad sex priores ejus actiones, et conditos canones eisdem subnexos confirmata fuit hæc synodus à S. Leone summo pontifice : id testatur, probandumque curavit, ipsâ Chalcedonensem ad synodum epistolâ ; quod ex illius synodi duabus mox indicatis actionibus objicitur, non apud Romanam Ecclesiam, non apud cæteras occidentales Ecclesias auctoritate valuit : non est ergo cur tantoperè nobis obtendatur epistola Ibæ, quasi totius Ecclesiæ decreto fuisset approbata.

Resp. 3° : In conciliis, ut adnotat ipsa quinta synodus, non unius vel secundi interlocutionem attendere oportet, sed hæc quæ communiter ab omnibus, vel amplioribus definiuntur. At præter episcopos admodum paucos, et quorum solus Maximus Antiochensis episcopus orthodoxam Ibæ epistolam declaravit, cæteri nedum approbandum impium illud scriptum judicaverint, hunc ab episcopali dignitate non esse amovendum ideò statuunt, quia ipsum impietatis pœnituisse existimatum sit, anathema dixerit Nestorio, atque sancti Leonis epistolæ, et concilii definitionibus tandem adhæserit.

Post appellatum Antiochensem præsulem, cujus retulimus sententiam, « Juvenalis reverendissimus Hierosolymorum episcopus dixit : Qui convertuntur, hos Scriptura divina suscipi jubet; quapropter et eos qui ab hæreticis revertuntur suscipimus; unde per-
video reverendissimum Ibam impetrare clementiam, quia et senex est, ut habeat episcopatus gradum orthodoxus existens. »

Thalassius reverendissimus episcopus Cæsariæ Cappadociæ dixit : « Cum reverendissimi episcopi Photius et Euthatius causam Ibæ inquisierint, et eum non condemnaverint, horum sententiæ inhærens, volo permanere eum in sacerdotio, sicut et sanctissimis præsulibus visum est, maximè quia in gestis

« promisit se anathematizaturum illa quæ accusatores deposuerunt adversus eum ex scripto, » etc. Tomo 4 Conc. Consuli possunt episcoporum singula suffragia, quæ omnia hic exscribere instituti nostri ratio non patitur.

Quod autem spectat ad istam objectionis partem : « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt : Omnes eadem dicimus, » communem istum consensum non pertinere ad comprobandam Ibæ epistolam, colligitur apertè ex prætermisissis in objectione verbis proximè sequentibus : « Nestorium modò anathematizet. » Quâ factâ declaratione, statim Ibæ reverendissimus episcopus dixit : Et jam in scripto anathematizavi Nestorium, ejusque dogma, et nunc anathematizo eum decies millies : quod enim semel cum satisfactione fit, si fiat decies millies, non contristat : anathema ipsi Nestorio et Eutychi, et unam dicenti naturam ; et omnem eum qui non sapit sicut hæc sancta synodus, anathematizo. » (Eodem tomo.)

Itaque epistolam Ibæ synodus Chalcedonensis non approbavit, ut catholicam, sed relectâ ejus epistolâ, ipsum orthodoxum declaravit, quæ duo valdè diversa sunt, et sedulò distinguenda : impia quidem est et hæretica judicio quinti concilii, Ibæ epistola : sed Ibæ judicatus est orthodoxus, propter illa quæ palam exhibuerat retractationis et pœnitentiæ signa. Cæterum, tria capitula nec probavit, nec improbavit synodus Chalcedonensis ; suum de illis suspendit judicium, et solummodò in communionem adscivit Theodoretum et Ibam, cum anathema dixissent Nestorio.

Objicies 6° : Fortè declarat Pelagius II, ut etiamsi epistolam Ibæ approbavisset concilium Chalcedonense, illam tamen liceret unicuique redarguere et abjicere : ergo existimat synodi ipsius generalis definitionibus de facto dogmatico neque tribuendam esse inerrantiam, neque internum et absolutum deberi obsequium : Quamvis, inquit, ab eadem epistolâ alienum se Ibæ respondeat ; quamvis quia approbata sit, aut difficulter aut nullatenus demonstratur, licenter tamen unusquisque eam reprehenderet, etiamsi episcopi in eodem concilio residentes, suis illam subscriptionibus approbassent. » Ad hanc declarationem aditum sibi paraverat adductis istis Leonis Magni verbis ex ejus epist. ad Maximum urbis Antiochenæ antistitem. « Quidquid præter speciales causas synodalia conciliorum ad examen

« episcopale deferitur, potest aliquam dijudicandi habere rationem. » (Tomo 5.)

Resp. 1° : Ad solvendam hanc, et perspicuè diluendam difficilem specie tenus objectionem, attendatur diligenter oportet inculcari iterum atque iterum, et accuratè probari, aliter longè sentiendum esse de sex prioribus Chalcedonensis synodi actionibus, ac de cæteris : quoad primam partem, seu priores illius actiones, œcumenicam illam fuisse profitetur Pelagius, eandemque à S. Leone confirmatam ; unde summo studio contendit ab eâ synodo in illis actionibus nec approbatam fuisse epistolam Ibæ, nec potuisse approbari : « Quisquis igitur, » inquit, qui epistolam quæ Ibæ dicitur, ostendere quòd sit de synodo nititur, quid aliud quàm gesta ejusdem synodi destruere conatur? Si enim sibimetipsis diversa sunt, nullâ procul dubio auctoritate subsistent;... sed absit hoc, absit ab illo venerando concilio, « ut sibimet contraria sapiat, et vel superiora subsequentibus discordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugnatura subjungat ! sancta enim fides, quæ uno illic spiritu accepta est, uno sensu credita, unâ est et fide (fortè legendum est, voce) prædicata. »

Ex illo Pelagii II testimonio, epistolam Ibæ si orthodoxam judicavisset synodus Chalcedonensis, tota dilapsa fuisset ipsius auctoritas, atque violata prorsus fidei unitas, tum et sancta fidei adulterata prædicatio : potuitne summus ille pontifex significare apertius, non posse ab Ecclesiâ tanquàm orthodoxum proponi textum qui esset hæreticus, nec in eo condemnando errare posse, sive sit brevis, sive prolixus?

At in secundâ parte concilii Chalcedonensis seu in actionibus sex priores subsecutis, synodum illam asserit Pelagius II non fuisse à S. Leone confirmatam, ideòque non esse censet generalis concilii auctoritate præditam post sex priores actiones ; hinc post relata in objectione verba, continuò subjungit summus ille pontifex : « Quia postquàm beato Leone scribente, » jus retractandi et dijudicandi conceditur, « etiamsi qua esse poterat eorum qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, vacatur. »

Non eò loci quærendum est utrùm ad œcumenicitatem concilii absolutè requiratur summi pontificis confirmatio : agitur de mente et sententiâ Pelagii secundi, quæ aperta est, et perspicua ; non aliâ de causâ declaravit posse retractari quæ in synodo Chalcedonensi, post sex priores actiones gesta sunt, quàm quòd

confirmatione S. Leonis caruerint, nec ea judicaverit concilii œcumenici decretis annumeranda : hæc reipsâ, ut supra observavimus, non apud Romanam Ecclesiam, non apud cæteras occidentales Ecclesias, inter acta synodi generalis numerata sunt.

Resp. 2° : Ab epistolâ Pelagii II qui impugnari Ecclesiæ in factis dogmaticis inerrantiam jactaverint, illi non intelligunt, aut dissimulant, hanc sibi, nedùm sit præsidio, maximè adversari : nam præter argumenta quæ jam exposuimus, ex eâ liquidò colligitur, in eo pariter consensisse trium capitulorum et impugnatores et defensores, ut concilium œcumenicum, ac proinde Ecclesiam in dijudicandis factis dogmaticis errare non posse profiterentur ; ideirò enim quintæ synodi quæ tria damnavit capitula, auctoritatem abjiciebant episcopi illi quos revincendos susceperat Pelagius II, quia falsò sibi in animum induxerant, concilii Chalcedonensis definitionibus, condemnationem illam repugnare, quas meritò credebant immotas manere et inconcussas. Latini quippe homines et Græcitatibus ignari, ut loquitur Pelagius II, putabant tribus capitulis patrocinari synodum Chalcedonensem, ejus decretis nefas esset oblectari : profitebatur sicut illi Pelagius II ab ejusdem synodi definitionibus non esse resiliendum, nec quidquam eorum posse in suspicionem erroris vocari, quæ sex prioribus in actionibus constituta sunt : « Per ea, » inquit, quæ piæ memoriæ Justiniani imperatoris acta sunt, « fraternitas vestra suspicatur sanctam Chalcedonensem synodum fuisse convulsam : sed absit hoc à christiano opere, à christianâ cogitatione. In ipsâ quippe Nicænâ, ac Constantinopolitanâ prima synodus Ephesina firmata est : et quisquis illam parte aliquâ convellere nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur. »

Nec minùs Istrienses increpat episcopos, propter eorum in repudiandâ quintâ synodo indomitam contumaciam, eosque Ecclesiæ discindere unitatem, et ab ejus communione exulare declarat : « Scio, » inquit, et vos stantes extra caulas ovium : non demptis fructibus palmites attendo, sed abscissos à radice vitis aspicio. »

Instabis : Pelagius II ad Istriæ episcopos epistolâ 2, sic eos alloquitur : « Si cum studio charitatis, quæ à nobis scribuntur, cum timore Domini sollicitè vigilantè relegendis, facile

« sentietis, quantum sit periculum pro superfluis quæstionibus.... tamdiu ab universali Ecclesiâ segregari. »

Ipsè S. Gregorius Magnus dixit in epist. ad Constantium Mediolanensem, pro nullâ rescissuram factam esse.

Primâ in epist. ad Istriæ præsules dixerat Pelagius II : « Specialis synodaliū conciliorum causa est fides : quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium revocetur. »

Ex his omnibus inferitur inanes habendas esse, nullius momenti, nec specialibus conciliorum causis accensendas quæstiones de epistolâ Ibæ similibusque factis ; neque igitur in illis definiendis posse attribui synodo generali infallibilem auctoritatem.

Resp. 1° : In argumentum adhuc assertio- nis nostræ vertuntur ea quæ eò loci ad eam rescindendam afferantur : namque, ut mox audivimus à Pelagio II, « quidquid præter fidem agitur, Leone docente ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium revocetur ; » et idem summus pontifex totis viribus contendit, epistolam Ibæ, quia orthodoxæ contraria est doctrinæ, approbari non potuisse à synodo Chalcedonensi, illis in actionibus, quibus in solis œcumenicam et irreformabilem ipsam habuit. Id supra disertis ejus testimoniis demonstratum est : ergo iudicavit in factis dogmaticis, qualis erat epistola Ibæ, Ecclesiam esse infallibilem.

2° Post hæc verba in objectionem adducta : *Quantum sit periculum pro superfluis quæstionibus, etc.*, leguntur illa : *Et hæreticorum defensione capitulorum*. Quis verò cogitaverit, habendam esse, aut à tribus appellatis pontificibus habitam esse tanquam superfluum, nulliusque momenti quæstionem. quæ ad hæresim propulsandam, extinguendamque pertineat ?

3° Dùm attendit Pelagius II ad actiones concilii Chalcedonensis, quæ post sextam celebratæ sunt actionem, loquitur, sed obiter, sed hypotheticè de ipsâ Ibæ epistolâ, et fore affirmat, quemadmodum retulimus, ut etiamsi ab illius Patribus synodi comprobata fuisset, eorum tamen iudicium posset retractari, quia non fuerint confirmatæ auctoritate S. Leonis illæ actiones, in quibus approbatam esse jactabatur, quamvis hanc in ipsis datam esse approbationem, aut difficulter, inquit, aut nullatenus demonstretur.

Quas autem vocat superfluas quæstiones, illæ referebantur ad causas de personis ; versa-

bantur in privatis negotiis. « Apertè, inquit, licentia tribuitur, ut quidquid illi, (in concilio Chalcedonensi,) extra fidei causas, de personis gestum est, retractetur. »

« Postquàm beato Leone scribente jus retractandi et dijudicandi conceditur, etiamsi quæ esse poterat, eorum qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, evacuatur. »

Causæ autem illæ de personis, et privata negotia in eo erant posita, ut expendere, an mortuis dici possit anathema, et libri damnari debeant, appellato nomine auctorum qui in pace Ecclesiæ obierunt. Utrùm etiam absolvi debeat Ibas et episcopali dignitate perfrui, quæ videlicet quæstiones comparatè ad fidem, parvi esse momenti videantur, neque ansam præbere Ecclesiæ conturbandæ et abrumpendæ unitati.

Objic. 7° : Suum de libris iudicium retractari quandoque permittit Ecclesia ; illustre in primis concessæ hujusmodi facultatis suppeditat causa Origenis : damnatus fuit cum scriptis suis à synodo quintâ generali : « Si quis, inquit Patres illius synodi, non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychem, Origenem, cum impiis eorum conscriptis, et alios omnes hæreticos qui condemnati et anathematizati sunt à sanctâ, catholicâ et apostolicâ Ecclesiâ...., talis anathema sit ; » tom. 5 Concil., p. 575.

Iterùm proscriptus est Origenes à summis pontificibus Vigilio, Pelagio II, Leone II ; perculsus fuit anathemate à Martino I, in concilio VI Lateranensi. Defensionem celeberrimi illius auctoris nihilominus susceperunt Picus Mirandolus, Sixtus Senensis, Genebrardus, P. Haloixius, qui prolixam edidit Origenis apologiam, necnon ex parte, doctissimus Huetius ; eundem Origenem ab hæresi Arianâ vindicare licet in sacrâ facultate Parisiensi. Apologetica hæc opera quo pacto conciliari possint cum Ecclesiæ in factis dogmaticis absolutâ infallibilitate ?

Resp. : Multiplex suppetit ratio defendendi Origenis, quæ culpâ vacat, neque iudiciorum Ecclesiæ labefactat auctoritatem : 1° Si dicatur posse ab hæresis crimine, licet non ab errore per se condemnando, scriptorem illum excusari ; aberrare à catholico etiam dogmate, nisi adjuncta sit pertinacia, non satis est, ad incurrendam hæresis notam ; pertinacem autem fuisse Origenem in errore ab Ecclesiâ profligato, non ita constat, ut id negari aut in dubium vocari non liceat.

2° Intactâ quæ debetur judiciis Ecclesiæ in factis dogmaticis obedientiâ, propugnari, potest, adulterata fuisse ab hæreticis, ut patronum sibi adsciscerent, plura Origenis opera; quæstio hæc est merè personalis: ita olim excusatum voluerunt Rufinus et Joannes Hierosolymitanus; ita è recentioribus Sixtus Senensis, Genebrardus, et alii non pauci: diximus *plura*, sed non omnia Origenis opera: ut enim disserit S. Hieronymus in epist. 63 ad Pammachium et Oceanum, de erroribus Origenis: « Si unus violatus est liber, num universa ejus opera quæ diversis et locis et temporibus edidit, simul corrumpi potuerunt? » Ipse Origenes in epistolâ quam scribit ad Fabianum Romanæ urbis episcopum, poenitentiam agit, cur talia scripserit. »

3° Impunè et innocenter asseri potest divinitatem Verbi divini non esse inficiatum Origenem, neque illum aberrâsse in exponendo sanctissimæ Trinitatis mysterio: ut enim observat inter alios Carolus d'Argentré in appendice ad elementa theologica, quamvis S. Hieronymo, Justiniano imperatori, multisque aliis, valdè suspecta fuerit Origenis de Verbi divinitate fides, nullum tamen Ecclesiæ decretum extat, quo manifestum sit, eum propterea damnatum fuisse, quòd Filii divinitatem impugnasset. Neque illum læsi dogmatis hujus arguit Justinianus imperator, in epistolâ quam dedit ad Patres quintæ synodi, ut ejus errores proscribendos curarent.

At in suscipiendo Origenis patrocinio peccarent, atque auctoritati Ecclesiæ detraherent, qui Ecclesiam contenderent, aut suspicarentur errâsse in investigandâ vel reprobandâ scriptorum doctrinâ, quam in delatis sub Origenis nomine damnandam judicaverit.

Temerè, ut adnotat illustrissimus Huetius, faciunt qui Apologiis suis de omni errore studeant purgare Origenem in Origenianis. Neque sibi aut eidem Origeni consulerent, qui rectè defensum eum putarent, quòd privatas suas opiniones, ut obtundunt, quasi Ecclesiæ dogmata non tradiderit: numquid inculpatus habendus esset, qui communem Ecclesiæ doctrinam privatis vellicaret opinionibus, quamvis eas pro certis non ostentaret dogmatibus?

Objicies 8°: Inter hæreticos numeravit Honorium sexta synodus, eundemque simul anathemate perstrinxit: *Sergio*, inquit, *hæretico anathema*; *Honorio hæretico anathema*, actione (13.) Instaurari ejus litteris *falsas doctrinas hæreticorum* declaravit (actione 16). Attamen

sæpe sæpius eas ab omni hæreseos labe conantur eximere catholici theologi: ergo possunt ad examen revocari synodi generalis decreta de factis dogmaticis.

Resp.: Utrum reipsâ tanquàm propriè hæreticus damnatus fuerit Honorius, vel tanquàm hæresis fautor duntaxat; utrum etiam tanquàm hæreticæ habendæ ipsius litteræ, expendatur suo loco, ubi de infallibilitate quam romano pontifici attribuunt Ultramontani; nunc autem sufficit animadvertere: 1° Catholicis è theologis qui litteras Honorii arbitrantur esse immunes ab errore Monothelitarum, illos dilliciter à sextâ synodo illum esse damnatum tanquàm propriè hæreticum; tum et qui volunt ipsum esse ab illâ synodo proscriptum tanquàm monothelismi doctrinâ contaminatum, illos non aggredi hæreseos notam ab ejusdem litteris abstergere. De sententiâ Baronii, Bellarmini, Petavii, etc., dicemus in refellendâ tertiâ objectionum classe.

2° Ut facto Honorii detraheretur Ecclesiæ infallibilitati in factis dogmaticis, hæc duo confluere oporteret; hoc est, demonstrandum foret, damnatas esse à sextâ synodo generali epistolas Honorii ad Sergium, eâdemque nihilominus in hypothesi licitum esse, illas tanquàm hæreticæ labis expertes essent, defendere: at hæc duo simul nequidem possunt Jansenianis cum principiis cohærere: namque profitentur Ecclesiæ decretis de facto dogmatico religiosum, ut vocant, deberi silentium, quod certè ab iis non præstaretur qui scriptis aut voce contenderent, inustam esse à sextâ synodo epistolis Honorii maculam hæresis, in eaque infligendâ illis notâ synodum illam generalem erravisse.

Deinde post diserta anathemata generalibus ab ipsis conciliis in eos vibrata, qui damnatos ab illis synodis libros tueri adoriantur, post decretum Alexandri VII et Clementis XI bullam *Vineam Domini*, quis, nisi auctoritatis Ecclesiæ contemptor, audeat factum dogmaticum, quale est factum Honorii, propugnare, quamvis propter illud putaret districtum esse censuræ gladium, ipsius universalis Ecclesiæ auctoritate? Num fingere possimus talem concessam aut concedendam facultatem ab Ecclesiâ, nisi eam evidenter et ultrò sibimetipsi repugnantem induxerimus?

Quapropter (et id inculcare præstat), si qui post prædicta decreta inter theologos promissum fuisse divinitus Ecclesiæ infallibilitatis donum in factis dogmaticis non agnoverint, illi tamen

in hujusmodi factis profitentur exhibendum esse internum absolutumque assensum, ea condemnanti vel approbanti Ecclesiae, nec proinde licitum esse pro factis dogmaticis de-certare, quae ipsa reprobaverit; in eo falluntur, quod ad perpetuum illud et inconcussum interius obsequium, eam sufficere existiment moralem ac naturalem, quam Ecclesiae adscribunt, inerrantiam.

Objicies 9° : Ignorare non potuit Clemens IX summus pontifex, libri Jansenii iteratae condemnationi, non nisi adhibita *juris à facto* distinctione, subscripsisse quatuor episcopos, Alectensem scilicet, Apamiensem, Andegavensem et Bellovacensem : hanc ab illis usurpatam esse distinctionem, planum faciebat declaratio inprimis episcopi Catalaunensis, qui testabatur eos eatenus decretis Ecclesiae de facto Janseniano esse obsecutos, quatenus sese pollicerentur nihil dicturos, scripturos ac tradituros, quod talibus adversaretur definitionibus; restrictionem hanc nonne admisisse censeatur Clemens IX, cum pacem illis concesserit, eosque ecclesiasticae communionis dignos judicaverit?

Resp. : Utrum reipsa cognoverit, aut saltem suspicatus fuerit Clemens IX, quatuor appellatos episcopos non subscripsisse, nisi factum distinguentes à jure, et quod attinet ad factum, religioso solum silentio sese obstrictos voluisse, id latè disceptatur in tractatu de gratià : at, eà prætermisà discussione, in promptu est clarè et breviter ostendere, ex toties celebratà pace Clementis IX extundi nihil posse, quod evincat Ecclesiae de facto aliquo dogmatico definitioni satisfieri per silentium religiosum. Namque 1° sollemnis et universae munita Ecclesiae consensu constitutio Alexandri VII, de purà et simplici subscriptione, infringi atque rescindi non potuisset privatis brevibus, nec fidelium societati propositis, nec auctoritate Ecclesiae confirmatis; prævaricatio igitur, non vera lex, haberetur breve à Clemente IX missum quatuor ad episcopos, si religiosum statueret sufficere silentium.

Præterea eodem brevi summus ille contestatur pontifex, ideò pacem et communionem illis se impertiri, quia significaverint sese summorum pontificum decretis de facto Jansenii, nullà interposità restrictione subscripsisse : « Cum, ait, ingenti, obsequii nobis et huic sanctae sedi per vos debiti testatione significabatis, vos juxta praescriptum litterarum apostolicarum sincerè subscripsisse et scribi fecisse formulario. »

Tum quibusdàm interjectis addit : « Nam prædecessorum nostrorum constitutionibus firmissimè inhærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuissimus. »

Hæc commentario non indigent : porrò, ut notum est, quidquid sit de privatà judicis, aut contrahentium sententià, publicis monumentis conditiones judiciorum vel contractuum enuntiantibus credendum est potius ac standum, quàm reconditis ac lucifugis actis et instrumentis : id necessariò postulat publicæ omnis administrationis ordinata ratio.

Denique si brevi Clementis IX perfringi potuisset sollemnis atque orbi catholico probata constitutio Alexandri VII, exauctorari illud etiam debuit per bullam *Vineam Domini* dogmaticum universalis Ecclesiae decretum, quo tam expressè declaratum est, ejus de libri alicujus doctrinà judiciis satis non fieri per religiosum silentium.

Alia quædam paucis explicantur.

Jam adnotavimus vocem, ὑποστασιον, *consubstantiale*, non eodem sensu rejectam fuisse à synodo Antiochenà, quo eam approbavit et consecravit concilium generale Nicænum; hanc repudiaverat Antiochena synodus, ad confodiendum efficacius errorem Pauli Samosateni; hanc admisit et tanquàm fidei tesseram commendavit concilium Nicænum, ad asserendam pressius Verbi divinitatem, præcludendumque significantius aditum versutis, cavillationibusque Arianorum : id verò ex utriusque synodi scopo et doctrinà facile est intellectu, nec reipsa inter se dissident. Quod sic admonuit S. Hilarius lib. de Synodis : « Hujus et illius concilii Patres, vocem eandem probando et improbando, unum utrique statuerunt. »

2° Similiter vocem, Χριστότοκος, *Mater Christi*, non abiecit concilium Ephesinum, sensu proprio et naturali explicatam, sed eo quem ipsi affingebat Nestorius, excludendo nimirum, vocem, Θεότοκος, *Mater Dei* : ita enim volebat Christi Matrem appellari Mariam, ut ex eà genitum esse Verbum Dei negaretur.

3° Hanc propositionem : *Unus ex Trinitate passus est*, nunquàm damnavit absolutè Hormisdas, sed monachorum Scythiæ proterviam comprimere voluit, qui ex albo fidelium expungebant atque Nestorianæ insimulabant hæresis quotquot recusarent illi propositioni sub-

scribere, quam pravum in sensum detorquebant Eutychiani.

4° Nequidquam objicitur Cœlestii Pelagiani reprobaturum à synodo Carthaginiensi libellum, approbatum esse ab Hormisdà : nam præterquam quòd iudicio illi nunquam consenserit Ecclesia, sic responderi potest cum sancto Augustino l. 2 ad Bonifacium, cap. 3 : « In homine acerrimi ingenii (Cœlestio) qui profectò, si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est, et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia hoc catholice mentis est, si quã forte aliter sapit quàm veritas existit, non ea certissimè definire, sed detecta ac demonstrata respuere. »

Sedis Apostolicæ iudicio sententias suas dijudicandas offerre se profitebatur Cœlestius, ut « si fortè, inquebat, hominibus quispiam ignorantie error obrepserit, vestra sententia corrigatur. »

Objectionum secunda classis, quæ ad ipsam rei substantiam, genuinamque explicationem maxime pertineant.

Objic. 1° : Exponi atque intelligi non potest quo fidei genere credi oporteat, infallibilem esse in definiendis factis dogmaticis Ecclesiam, neque etiam quo mentis assensu tenendum sit, talia esse facta id genus, individua, qualia definierit : v. g. hæreticum esse illum determinatè librum, quem à fidelibus ut hæreticum repudiari voluerit : si dicatur divinã fide credendum esse dijudicari infallibiliter ab Ecclesiã, librorum sive perspicuum, sive latentem sensum, primum erit ut hæresis nota quibusdam inuratur theologis, quos tamen à Catholicorum numero expungere non audeas : ubi enim vel in Scripturis, vel traditione extat, de illã infallibilitate expressa definitio ?

Quod autem spectat ad individua facta dogmatica, id non fert conditio fidei, nec ipsa illorum natura, ut credantur divinã fide, cum ea divinitus revelata non sint, nec possit Ecclesia novos condere articulos fidei : invenias quidem nonnullos theologos qui fidem quam vocant ecclesiasticam excogitaverint, eamque ad facta dogmatica, prælucente Ecclesiæ definitione, accommodari putaverint ; sed ad certitudinem dignitatemque divinæ fidei assurgere id fidei genus non valet ; humanæ assensionis ultra limites non progreditur, quam fluctuare incertam necesse est, atque in errorem aliquando impingere.

Resp. 1° : Illud inprimis animo est recolendum, quod in definitionibus de factis dogmaticis principem locum obtinet, illudere illos Ecclesiæ auctoritati, atque extra viam salutis divagari, qui talibus decretis internum et absolutum consensum præbere noluerint : id jam cum probaverimus, satis est revocare in memoriam.

Ad ea quæ in objectione recensentur, elucidanda distinctè aggrediendum est : 1° pro certo tenemus, divinã fide constare, infallibilem esse in dijudicandis factis dogmaticis Ecclesiam : immediatè enim revelatione perspectum est Ecclesiam docendo errare non posse, nisi exciderint absoluta Christi promissa : docere autem nullo modo potest nisi vivã voce aut scripto proferendis textibus, eisque vel approbandis vel reprobandis ; nihilque interest ad infallibilitatis absolutæ donum, utrùm breves sint an prolixi textus iudicio Ecclesiæ subjecti ; suã sponte vanescit, atque probandis assertionibus nostris exsufflata est ea distinctio, desperatæ perfugium causæ.

Deinde utrùm Ecclesia de factis dogmaticis judicando errare possit, v. g., librum orthodoxum hæresis notã compungere, ad eumque damnandum fideles compellere, ad quæstionem ipsam de jure, seu dogmate pertinet id controversiæ genus : ea quippe dirimi non potest nisi verbo Dei tradito vel scripto ; cujus in expositione, nemo Catholicus infallibilitatis donum Ecclesiæ abnegaverit ; porrò sibi divinitus esse donatam in factis dogmaticis absolutam inerrantiam, eadem ratione, quã et in ipso dogmate, declarat, damnando vel approbando, conjectoque ut plurimum in refragantes anathemate.

Absit tamen, ut hæresis notã illos afficere velimus theologos, qui definitionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis internum et absolutum præstantes obsequium, accepisse illam à Christo Domino in tali decretorum genere donum infallibilitatis haud confiteantur : præjudicatis illos placitis decipi, neque suis consentanea principiis tenere, certum nobis est atque exploratum ; sed hæreticum illos animum gerere, id vel in suspicionem vocare, à mente nostrã alienum est.

At hæreticæ pravitatis crimen quo pacto effugere possint Jansenianæ sectatores doctrinæ, ipsi sincerã et arrectã mente provideant ; dictitant quidem sese famosas quinque propositiones, in omni sensu condemnare, quo illas omnes ipsa Ecclesia condemnatas voluerit. At

quantumcumque asserat, instanterque denuntiet, easdem se velle in sensu quem in libro Jansenii præ se ferunt, profligare, seu iteratis suis definitionibus proprium et naturalem libri Janseniani sensum in quinque dictis propositionibus, ut hæreticum reprobare, commentitium apertè sensum audenter substituunt: universalem fingunt Ecclesiam, à centum et ampliùs annis phantasma persequi, tamque miserà cæcitate laborare, vel potiùs tam incredibili stupore, ut libri sensum, quem unusquisque fautorum ejus statim et indubitanter assequitur, nondùm ipsa potuerit deprehendere aut subodorari! ita sentire de universali Ecclesià, de supremo divinitùsque constituto controversiarum judice, hoc certè non est ejus parere decretis, sed illudere, eademque ludificari; non est ab inflicta cavere, et declinare censurà, sed illam incremento provocare delicti. Frustra igitur quærerent excusationes in peccatis: doctrinam quippe Jansenii quamdiù retineant, in ipsà errant quæstione juris, in ipso ab Ecclesià condemnato dogmate, quidquid vociferentur, ut totam revocent controversiam ad quæstionem facti, de quâ nec ipsos dissentire demonstratum est. Vide responsionem in primis quintam ad tertiam objectionem primæ classis.

Resp. 2°: Divinam ad fidem, ne quidem post definitionem Ecclesiæ, pertinent singula facta dogmatica, v. g., heterodoxia epistolæ Ibbæ, scriptorum Theodori Mopsuesteni, etc.; ut enim aliquid divinâ fide credatur, haud satis est ut propositum istud fuerit infallibili Ecclesiæ decreto: necesse est ut sit revelatum; assistentia Spiritûs sancti quo avertitur error ab Ecclesià, non est revelatio, potestque circa facta versari quæ revelata non sint: definitiones quibus explicantur ac definiuntur ipsa fidei dogmata, neque pro ipso Dei verbo haberi possunt, neque efficere ut quod antea revelatum non fuerit, jam à Deo revelante prolatum censi debeat; at licet divinâ fide non credantur facta dogmatica, sincero tamen et absoluto, post Ecclesiæ definitionem credenda sunt assensu, quemadmodum probatum est.

Inst. 1°: Si revelatum sit errare non posse in factis dogmaticis Ecclesiam, tùm resolvetur in Dei revelantis auctoritatem assensus quo creditur factum dogmaticum quodcumque ab Ecclesià definitum; ergo, etc. — Resp.: Aliud est credere propter revelatam infallibilitatem quâ pollet Ecclesia, et aliud est credere pro-

pter revelationem, quæ ipsum ab Ecclesià definitum propositumque factum dogmaticum, immediatè afficiat. Divinam autem ad fidem, ut non semel observatum est, requiritur immediata revelatio; hinc ad fidei gradum non ascendunt conclusiones merè theologicæ. Apposito illustrari potest exemplo adductum responsum: si quærat quomodò Ecclesiæ compertum sit, hæreticam esse doctrinam, quam libro Jansenii attribuit, responsio est in promptu: quia scilicet verbo Dei illam repugnare, scrutandis Scripturâ et traditione, cognoverit: ideòque doctrinam illam oportet hæreses inter numerari; at si quærat quâ ratione intellexerit, persuasumque habeat, eandem hanc doctrinam libro Jansenii contineri, non respondebitur factum istud esse afflante Spiritu sancto revelatum.

Alia est condemnatio doctrinæ quam alicui libro attribuendam declarat Ecclesia, alia est hujusce doctrinæ libro eidem attributio: talem doctrinam esse condemnandam asserit revelatio: hanc esse appellato libro adscribendam non per se ipsum docet verbum Dei scriptum vel traditum.

Inst. 2°: De prolixis non secùs ac de brevibus textibus eodem modo sentiendum est in controversiâ de factis dogmaticis: atqui heterodoxia textuum brevium, ut puta quinque propositionum, quæ ab Innocentio X damnatæ sunt, si spectentur in semetipsis, credi potest ac debet divinâ fide; ergo et libri heterodoxia, ex quo decerptæ sunt.

Resp.: Ita quidem; in brevibus enim sicut in prolixis textibus, duæ pariter occurrunt quæstiones: Talis doctrina pugnatne, congruitne cum verbo Dei? eandem hanc doctrinam textusne ille, seu propositio, seu liber exhibere dicendus est? Juris est prior quæstio: altera est facti dogmatici; ad fidem divinam pertinere illa potest: hæc verò ad fidem eam refertur, quæ vocatur fides ecclesiastica, eò quòd immediatè nitatur auctoritate Ecclesiæ; neque aliter statuendum est de condemnatione libri Jansenii, seu de condemnatione quinque propositionum in sensu illius operis, ac de condemnatione quinque propositionum in semetipsis: namque sive propositiones aliquas, sive librum aliquem condemnatura sit Ecclesia, duplex judicium adhibeatur necesse est. Judicat quem sensum sive hic liber, sive propositiones illæ præ se ferant; deinde judicat utrùm sensus quem illis attribuit, divinæ adversetur revelationi: si pronuntiet doctri-

nam hanc esse hæreticam, divinâ fide teneri potest ac debet, adversum contradictoriè dogma : at licet certò et infallibiliter judicaverit, delatas ad se propositiones, et librum referre et complecti hunc sensum quem declaravit esse hæreticum, talis hæc attributio revocari potest ad illud fidei genus quæ non immeritò nuncupatur ecclesiastica : neque revelatum est quidnam ex usu recepto significetur his vel illis hujusmodi textibus, neque opus est ut revelatum sit, quidquid prævium est iudicii Ecclesiæ de ipsis fidei dogmatibus.

Ab re non erit ampliùs exponere illud fidei genus ad quod referatur assensus, qui decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis debeatur ; animus non est disceptare de nomine, modò res posita sit in tuto ; diffidèti ne quidem possunt illi qui Ecclesiæ infallibilitatem in factis dogmaticis noluerint agnoscere, hanc Ecclesiæ Christum potuisse largiri ; si autem reipsâ contulisset, ut reverà contulisse probatum est, quo eum nomine appellarent assensum, qui decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis præbendus esset ? eosdem nos uti non gravabimur.

Quæ nominatur ecclesiastica fides, ea medium locum obtinet, fidem inter divinam et merè humanam ; eò discriminatur à fide divinâ, quòd divinam in revelationem haud immediatè refundatur ; differt autem à fide merè humanâ, quòd Ecclesia, cujus testimonio et auctoritate innititur, *assistentiâ* Spiritûs sancti perpetuò et efficaciter adjuvetur.

Ecclesiasticam fidem inter alios illustrissimus ipse Bossuetius vocavit eam mentis adhæSIONem quæ debetur Ecclesiæ definitionibus de factis dogmaticis : ita enim loquitur in celeberrimâ ad moniales Portûs Regiî Epistolâ : « Ne prenez point encore ici de vaines terreurs de cette foi ecclésiastique : votre prélat (Hardouin de Péréfixe, Parisiensium episcopus), également sage et charitable, voulant, autant qu'il a pu, aller au-devant de tous vos scrupules et de toutes vos tentations, vous a expliqué qu'il entend par là une soumission sincère de votre jugement à celui de vos supérieurs légitimes. » Hoc sincerum mentis obsequium, quàm sit legitimum, et quibus titulis debitum Innocentii X et Alexandri VII decretis de facto dogmatico libri Jansenii, disertissimè doctissimè idem episcopus ostendit memorandis verbis istis, instituto nostro maximè consonis : « Aucun ne révoque en doute que la condamnation des cinq propo-

sitions ne soit canonique : or, est-il qu'on ne peut douter que ce qui touche le livre de Jansénius ne le soit également, puisque l'on y voit concourir la même puissance, les mêmes formes, le même examen, la même acception et consentement unanime de tous les évêques. »

In controversiis quæ in ipsis versantur dogmatibus aliquando Ecclesia quasdam propositiones damnat duntaxat ut temerarias, ut erroneas : decretis tamen quibus ita proscribuntur, debetur internus et absolutus consensus : quod ipsi impositum volueris nomen, quo fidei genere credendum dixeris id quod tunc definitum sit, idem accommodetur ad facta dogmatica de quibus Ecclesia judicaverit.

Instabis 3° : Quando revelata est generalis aliqua propositio, revelata quoque censentur, implicite quidem, immediate tamen omnia et singula ex quibus coalescit, individua, seu singulæ quas comprehendit partes : totum enim revelari non potest, sepositis ejusdem partibus : sic dùm revelatum est omnem hominem habere immortalem animam, eo ipso revelatum est immortalem esse animam Claudii, Alexandri, Marcelli, etc. ; ita pariter si revelatum sit infallibilem esse Ecclesiam in dijudicandis factis dogmaticis, revelatum est eam infallibiliter judicasse de tribus capitulis in synodo quintâ generali agitatis, de attributione quinque propositionum libro Jansenii, etc. ; ergo ejusmodi facta divinâ fide credenda essent, quod transiliret debiti fines obsequii.

Resp. : Hujus solutio argumenti colligitur ex prolatis jam in medium responsis ; fatemur, inò et probandum curavimus, divinâ revelatione constare, infallibilem esse in factis dogmaticis Ecclesiam ; universalis est revelata hæc propositio : omnia et singula complectitur, subjecta et subjicienda Ecclesiæ iudicio facta dogmatica ; ergo et eadem revelatione constat non errasse Ecclesiam in dijudicandis tribus capitulis, in attribuendis libro Jansenii quinque propositionibus : nec tamen inde sequitur divinam ad fidem pertinere hæc facta dogmatica : potuit enim Deus infallibilitate donare Ecclesiam talibus in factis licet non revelatis, et illud Ecclesiæ revelare donum : quemadmodum ipsi impertitus est ac datum revelavit infallibilitatem in dijudicandis conclusionibus theologicis, quæ quidem revelatæ non sunt, sed ex revelatione derivantur, nî-

mirum ut factum vel dogma divinâ fide credendum sit, non satis est ut auctoritate definiatur, cujus revelata sit infallibilitas, sed necesse est ut immediatè revelatum sit, sive distinctè, sigillatim in semetipso, sive in propositione universali, quâ necessariò contineatur, et ex quâ colligatur absque propriè dicto concursu, sed explicandis atque evolvendis verbis et adjunctis quibus constituitur.

Obijcies 2°: Quid opus est ut Ecclesiæ asseratur infallibilitatis donum in factis dogmaticis? Eâ, propter eximias suas dotes, auctoritate prædita est, quæ valeat suis decretis certam fidem conciliare, ac rebellium frangere contumaciam; quis enim sanæ mentis eò temeritatis conscendat, ut ipsius definitionibus iudicium suum anteferendum velit?

Resp. 1°: Tametsi suapte constitutione et præstantiâ, eam obtineat auctoritatem, cui obsequentem se unusquisque gerere debeat, an ideò licebit despiciari et abnegare promissa, quibus voluit Ecclesiæ spondere Christus absolutam in factis dogmaticis infallibilitatem? Ea si grassaretur licentia, indulgendum esset Socinianis, simili dum ratione disserendi, Christianæ mysteria fidei è medio tollere machinantur; quid opus fuit, inquit, Filium Dei unigenitum ad humanam salutem hominem fieri, saturatumque opprobriis mortem oppetere? Nonne potuit faciliore et expeditâ magis viâ humanum genus redimere, acceptabilemque sibi parare Ecclesiam? Quidquid constituit ac revelavit Deus, firmissimè tenendum et credendum est, quantumlibet obstrepat creata et infirma ratio, cujus præcipuum id munus, ut auctori suo famuletur, plenamque adjungat fidem.

Resp. 2°: Quantacumque sit Ecclesiæ auctoritas quasi naturaliter indita, ea censebitur impar edomandæ animorum sibi, ut assolet, præfidentium pertinaciam, nisi accesserit revelatæ à Spiritu sancto inerrantiæ præsidium: si quæcumque enim moveatur intricata paulisper, et multos inter ventilata de facto aliquo gravi dogmatico controversia, clamabunt undique hoc in genere quæstionum labi posse ipsam Ecclesiam; imò et lapsam errore jactitabunt, si textum aliquem reprobaverit cujus patrocinium hactenus susceperint: recensebunt nonnullas episcoporum numero insignes synodos, quæ in ipso dogmate definiendo erraverint, ut puta, latrocinium Ephesinum, synodus ex 338 episcopis conflata Iconoclastis,

anno 754, imperante Constantino Copronymo; tum potiori jure concludere sibi videbuntur, falli posse aut fallere maximo licet numero episcopos in factis merè dogmaticis: insurabunt primum, deinde prædicabunt posse episcoporum partem maximam, instigante cupiditate, offusis præjudiciis, prætermisso debito examine, deterri à genuinâ oblatorum sibi textuum intelligentiâ. Quis erit disceptationum modus ac finis? Quò evadet humanis duntaxat vallata præsidii, læcissimæ causa Ecclesiæ?

Instabis: Ad faciendam fidem definitionibus Ecclesiæ de factis dogmaticis, non requiri infallibilitatem sentiebat ipse illustrissimus Bossuetius; hæc inter alia legere est in epistolâ ejusdem ad moniales Portûs Regii: « Trouvez bon que, sans vous engager à une longue discussion de ces faits, par laquelle vous verriez peut-être qu'on ne peut en tirer aucun avantage, je vous demande si vous pouvez dire ou penser, et si quelqu'un est capable de vous persuader, que vous ne pouvez rien croire sur l'autorité de l'Eglise et de vos supérieurs, que lorsqu'ils vous parlent avec une autorité infallible. »

Resp. 1°: Hoc ipso Bossuetii testimonio confirmatur, quantum sint redarguendi, qui Ecclesiæ constitutionibus de factis dogmaticis religiosum tantummodò deberi velint silentium: tota eò collimat memorata epistola, ut prædictis monialibus persuadeat, nihil afferri, quo justè dimoveantur à præstando summorum decretis pontificum de condemnatione libri Jansenii, interno etiam, veroque obsequio. Nec reipsâ quidquam occurrebat quo jure ac meritò possent eam detrectare mentis adhæSIONEM. — Resp. 2°: Consultò abstinet peritissimus animos inflectendi ac moderandi præsul, à discussione et argumentis, quorum pleraque vix essent ad captum monialium accommodata, augerentque potius in illis acceptandi pruriginem, inanisque captandæ studium gloriæ, quàm easdem inclinarent ad arripiendum istud Apostoli institutum: *Obedite præpositis vestris et subjacete eis*; satius itaque duxit eminentem Ecclesiæ auctoritatem, sepositâ ipsius infallibilitate, tunc proponere, cui privatum suum anteferre iudicium religioni haberent, atque intolerabili tribuerent arrogantia; at nusquam Bossuetius inerrantiæ donum in factis dogmaticis abjudicavit Ecclesiæ, neque negavit illud esse conjunctum cum necessitate interni, absoluti et irre-

vocabilis assensus, qui definitionibus Ecclesiae, in hujusmodi factis debeatur, sive aperta sint et veri studiosis obvia mentibus, sive arduis intellectu, et glomeratis circumfusa nebulis.

Objicies 5° : Librorum germanus sensus pendet tum à grammaticae legibus, tum à consuetudine, quam penès est dicendi jus et arbitrium : num divinam decet providentiam, ut ad hæc levia et tralatitia demittatur eximium infallibilitatis donum? Deinde contingere potest, ut ad Ecclesiae tribunal deferatur liber exaratus lingua plerisque episcopis incognita : versionem quomodo possint sic habere authenticam, ut in judicando eam sequantur absque errandi periculo?

Resp. ad primum : Id genus difficultatum, si impedimento esset, recurreret etiam singulis in propositionibus, quæ decretis Ecclesiae sive dispersæ, sive congregatæ, damnantur vel approbantur : quarum deficiente intelligentiâ, fieri posset, ut orthodoxas pro hæreticis censurâ configeret, vel hæreticas pro sanis et orthodoxis, credendas proponeret, vibrato etiam in reluctantes anathemate. Ne igitur objectis commoveamur terculis, ad providentiam omnia sapienter ordinantem pertinet, ut efficaciter in iis adjuvet, quæ necessaria sunt ad finem comparandum quem absolutâ promissione asserendum curavit ; absolutè autem promisit omnipotens sapientissimusque Dominus, sese docenti Ecclesiae perpetuò adfuturum ; inde illam esse in docendo infallibilem, multifariè demonstratum est ; docere autem, ut oportet ad rectam fidelium institutionem non potest, sine textuum intelligentiâ, quos expendendos judicandosque suscepit ; ergo necesse est, ut eorum significationem certò et indubitanter assequi valeat, quantum requiritur ad præcavendum errorem et orthodoxâ doctrinâ pascendos fideles.

Resp. ad secundum : Quomodo Tridentinâ in synodo Patres potuerunt authenticam declarare vulgatam tum veteris, tum novi Testamenti versionem, quamvis linguam Hebraicam et Græcam plerique episcopi minimè callerent? Versionis tamen illius authenticitatem fatentur propositæ auctores objectionis. Nonne providere ac efficere potest Deus, ut in sermonem judicaturis vulgò notum episcopis, sat fideliter convertantur dijudicandi textus, ut Ecclesia non reprobet, nisi quod ad legitimam institutionem reprobandum sit, nihil approbet, nisi quod sit approbandum? Vel igitur Deus non sineret proferri ab Ecclesiâ judicium, si

nacta non esset nisi infidos interpretes, in his quæ ad intelligendam dijudicandamque doctrinam pertineant : vel si definitionem postulare ratio propulsandi à fidei deposito periculi, tum Deus qui novit omnia, impediret ne mendax ederetur et judicibus exhiberetur versio, quæ nimium tunc afferret christianæ reipublicæ detrimentum.

Objectionum tertia classis.

Objicies : In judicia Ecclesiae de factis dogmaticis errorem posse cadere, eaque decreta nonnunquam esse retractata, docent non pauci pietate et doctrinâ insignes theologi : tales sunt inprimis cardinales Bellarminus, Baroni, Palavicinus. Post congesta diversi generis argumenta ad illatum Honorio hæresis Monothelitarum crimen diluendum, sic pergit Bellarminus : « Quòd si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse sextam synodum, is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecrematâ, lib. 2, de Ecclesiâ, cap. 93, qui docet Patres synodi sextæ damnasse quidem Honorium, sed ex falsâ informatione, ac proinde in eo judicio errasse ; quamvis enim concilium legitimum non possit errare in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto : itaque tutò dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, et non intellectis Honorii epistolis, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium. » De Romano Pontifice, lib. 4, cap. 11. Attendatur maximè ad hæc verba : *Non intellectis Honorii epistolis*. Quibus verbis manifestè significatur, errori obnoxium esse in factis dogmaticis generalem synodum.

Eandem sententiam expressè tenuit egregius alter auctoritatis Ecclesiae defensor Baroni : « Sed dicat aliquis, inquit : Si verè assensumur ita de Honorio esse decretum à sanctâ synodo, haud nefas est in controversiam rem deducere, et aliter quàm statutum est à synodo velle decernere. » Propositam hanc objectionem ita solvit : « Id ipsum dixerim in iis quæ ad fidem spectant, ut penè religio sit, vel latum unguem ab iis quæ in sanctâ synodo sunt statuta, recedere : at in iis quæ ad personas attinent et scripta ipsarum, non ita rigidè reperitur custodita censura : nam patens exemplum est de quintâ synodo, quæ tria capitula condemnavit, de quibus à sacro sancto Chalcedonensi concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro,

« Theodoreto et Ibâ : in his enim quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli, nemini dubium est. » Tom. 8, ad ann. 681.

Non in iis solùm quæ ad personas, sed et in illis quæ *ad ipsarum scripta*, ac proinde in factis dogmaticis, concilium generale falli posse contendit, ut patet, cardinalis Baronius.

Commemoratâ de tribus famosis capitulis controversiâ, Palavicinus hanc asseruit, « non esse de articulo fidei, et qui ad Ecclesiæ auctoritatem nulli obnoxiam errori spectaret. » Hist. concil. Trid. lib. 11, cap. 18.

Resp. 1° : Quancumque tribus illis cardinalibus debeatur reverentia (quorum quidem temporibus non fuerat vocata in disceptationem et contentionibus elucidata quæ nunc agitur causa), non eâ sunt auctoritate quæ summorum pontificum Approbatis ab Ecclesiâ decretis anteponenda sit : memoriæ illorum irrogatur injuria, si putetur eos non fuisse constitutionibus obtemperaturos apostolicæ sedis, toto in orbe catholico receptis, quibus et arctissimè præcipitur, sincero ut animo quinque propositiones in sensu libri damnentur, et perspicuè definitum est, non sufficere religiosum, quod vocant, silentium. De Ecclesiâ optimè meriti, tres appellati cardinales, auctoritate non vincunt SS. Cyprianum, Firmilianum, totque spectandos morum gravitate et eruditione episcopos, qui de collato ab hæreticis baptismo erraverunt in conciliis, tum in Asiâ, tum in Africâ celebratis. Accedit quòd tres illi præsules principia tradiderint, cum infallibilitate Ecclesiæ in factis dogmaticis indivulsè connexa, ut mox indicabitur : quòd si principiis suis ipsi repugnaverint, in eo auctoritate non valent.

Resp. 2° : Sigillatim discutienda trium illorum cardinalium sententia.

Exponitur sententia Bellarmini. — 1° Ea docet Bellarminus quæ periculum erroris à definitionibus Ecclesiæ in factis dogmaticis penitus avertant : « Obligamur, inquit, sub anathematis poenâ credere Ecclesiæ, in omnibus, ut patet Matth. 18, quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut ethnicus et publicanus. Et concilia omnia dicunt anathemata non assentientibus Ecclesiæ decretis ; at iniquum esset sub tam gravi poenâ obligari ad assentiendum rebus incertis et interdum falsis. » (Lib. 3 de Ecclesiâ militante, c. 14.) Asserente Bellarmino, Ecclesiæ in omnibus

credendum est : ergo etiam ipsius de facto verè dogmatico judiciis omnibus adhærendum est : iniquum esset sub anathematis poenâ obligari ad assentiendum rebus incertis et interdum falsis : ergo neque vacillare, neque errori subjacere unquam possunt Ecclesiæ de factis dogmaticis decreta, quibus anathematis poenam, ut retulimus, solet adjungere.

2° Profitetur Bellarminus idem se sentire quod sentiebat cardinalis à Turrecrematâ, ut legere est in textu objecto : hic autem dono infallibilitatis in discernendo librorum sensu exornatam fuisse Ecclesiam dilucidè affirmavit ; hæc sunt ejus verba : « Cum Ecclesiæ universalis quæ regitur Spiritu sancto, doctores aliquos approbavit, eorum doctrinam tanquam veram recipiens, necesse est ut talium doctrina assertivè posita, et nunquam aliàs retractata, vera sit et ab omnibus fidelibus firmâ credulitate tenenda, in eâ parte in quâ ab universali approbatur Ecclesiâ : aliàs universalis Ecclesia videretur errasse, approbando et acceptando eorum doctrinam tanquam veram, quæ tamen vera non esset. »

3° Post relata in objectione verba sic prosequitur Bellarminus : « Dices : Ergone tu melius Honorii epistolas intelligis quam intellexerint tot Patres ? Respondeo, inquit, non quidem à me, sed à Joanne IV, Martino I, Agathone et Nicolao I, summis pontificibus, et à toto concilio Romano sub Martino congregato, eas epistolas melius esse intellectas quam à Græcis in concilio sexto. » Solis attribuit Græcis Bellarminus errorem circa epistolas Honorii, in hoc etiam cardinalem à Turrecrematâ secutus, qui de summo illo pontifice dixerat : « Honorius ille nunquam, nec dum viveret, nec post mortem, repertus fuit posuisse in Christo unam tantum voluntatem et unam operationem, unde nec ab Apostolicâ sede, nec à Patribus occidentibus talis judicatus est. » (De Ecclesiâ, lib. 2, cap. 93.) Ad auctoritatem concilii septimi, quod dixit anathema Honorio, respondet Bellarminus, Patres septimæ synodi secutos esse synodum sextam, et solum repetivisse quod in eâ legerant. (De Romano pontifice, cap. 11.) Non hic agitur de rei ipsius veritate, sed de sententiâ Bellarmini : hunc verò existimasse constat, aut corrupta fuisse acta concilii sexti, aut si depravata non fuerint, nunquam tamen ab universali Ecclesiâ judicatum et habitum fuisse hæreticum Honorium.

4° Placuit Bellarmino errasse synodum sex.

tam, judicando de epistolis Honorii, non absolute et in se spectatis, sed habitâ ratione sensûs personalis qui falsâ ex informatione falsisque rumoribus Honorio attribueretur: quid autem intus et animo repositum habuerit Honorius, id ad factum dogmaticum non pertinet: refert atque approbat sententiam Joannis à Turrecrematâ, qui docet Patres sextæ synodi damnâsse quidem Honorium, « sed ex falsâ informatione, ac proinde in eo judicio errasse; » ponderanda sunt hæc verba, ac proinde, quibus indicatur in falsam informationem, falsosque rumores maximè conferri à Bellarmino dicto cardinali suffragante, falsum quod adscribit sextæ synodi de Honorii epistolâs iudicium; totus est Bellarminus ut ab hæresis notâ vindicet personam Honorii, nec putavit Patres synodi attendisse ex proposito ad sensum epistolarum illius proprium in seipso consideratum, cum eidem ut hæretico anathema dicerent.

Inst.: Docet Bellarminus errare potuisse generale concilium in quæstionibus de facto. — Resp. id esse referendum ad quæstiones de facto quarum decisio ex informatione, disseminatisque in vulgus rumoribus præcipuè pendeat; solutio hæc colligitur ex dictis.

Expenditur sententia Baronii. — « In his, » inquit Baronius, quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli nemini dubium est. » (Tom. 2, ad annum Christi 356, num. 40.)

Id censet si quæstio moveatur de factis particularibus et personalibus, quorum notitia pendet ex relatione testium, aut eorum investigatione quæ animis recondita sint; at probabilitate prorsus vacuum, et à mente doctissimi cardinalis alienum est, in factis ipsis dogmaticis, tam posse falli Ecclesiam quam unumquemque privatis ipsis ex hominibus.

1º Pensitetur Baronii sententia de quibusdam adornatis ad excusandum Origenem apologetis: « Miratus sum, inquit, vehementer, post damnationem ejus ab Anastasio Papâ, pontificiâ auctoritate inflictam, post ejusdem reprobationem in sextâ synodo pronuntiatam, post tot antiquorum Patrum in id ipsum conspirantes sententias, adhuc recentiores quosdam ausos esse pro eodem novas edere apologias, et auctoritate totius Ecclesiæ judicatas sæpius controversias denuò temerè excitare. »

2º Hæc verba quæ de sextâ synodo protulit Baronius: « In iisque ad personas pertinent,

« et scripta ipsarum, non ita rigidè reperitur « custodita censura, » hæc verba non eò spectant ut abnegatum significant, aut ad trutinam revocandum ipsius de factis dogmaticis iudicium; verum ut innuant, in iis quæ pertinent ad Ecclesiæ decreta, personas, earumque scripta simul condemnantis, non ita semper custodiri censuram, seu ad amussim et in omnibus, non ita urgeri statutorum executionem, ut quâ parte sensum personalem, seu personam auctoris respiciunt, nunquàm liceat ullo modo discedere, assentientibus expressè aut tacitè pastoribus Ecclesiæ.

Expositionem hanc nedum id infirmet, quod adduxit Baronius exemplum à quintâ synodo, cum quartâ etiam generali collatâ, eam potiùs illustrat atque corroborat: oculis iterum subjicere præstat cardinalis illius ipsa verba: « Patens, inquit, exemplum est de quintâ synodo, quæ tria capitula condemnavit, de quibus à sacrosancto Chalcedonensi concilio videri poterat aliter actum nempe de Theodoreto et Ibâ. »

Numquid in animum sibi induxerat Baronius approbata fuisse à synodo Chalcedonensi tria capitula, quæ postmodum synodus quinta reprobaverit? Doctissimum cardinalem non latebat, de personis, Theodoreto scilicet et Ibâ, non de ipsis trium capitulorum textibus statuisse Chalcedonensem œcumenicam synodum; en speciatim cardinalis illius de Ibæ epistolâ, quæ maximè ansam variis dederat disceptionibus, testimonium: « Unde etiam accidit, » ut et dicta epistola Ibæ æquè fuerit ob hanc etiam causam damnata, atque alia quæ pro eodem Theodoro, Theodoreto, vel alii conscripsissent, eâ nimirum ratione, quòd eadem epistolâ Nestoriani abuterentur, falsòque assererent à Patribus in concilio Chalcedonensi esse receptam, ac proinde ab eisdem, quæcumque eâ epistolâ continerentur, esse probata, quod quidem omninò falsum fuit. » (Tom. 6, ad ann. 448.)

Longè ergo abest à mente Baronii, reipsâ pugnare de trium capitulorum significatione et damnatione quintam synodum cum Chalcedonensi; sed quia in auctores videatur indirectè redundare librorum condemnatio, idcirco, ut rectè adnotat illustrissimus de Fénélon, videri poterat non omninò consentire cum synodo Chalcedonensi, quæ Theodoretum et Ibam sedibus suis restituerat, cum generali quintâ synodo, quæ opera quædam Theodori, Theodreti et Ibæ condemnavit; videbatur

quibusdam illa textuum damnatio pertinere ad ipsas auctorum personas, quanquàm ad Theodoretum et Ibam jam ante annos centum in Ecclesiæ catholicæ communione mortuos non pertineret.

Exponitur sententia Palavicini. — Ad personas auctorum, non ad ipsos trium capitulorum textus referuntur hæc eminentissimi cardinalis verba, « controversiam non esse de articulo fidei, et qui ad Ecclesiæ auctoritatem nulli obnoxiam erroris spectaret. » In confesso erat cum apud defensores, tum apud impugnatores quintæ synodi, hæreticæ labe contaminari tria capitula, eamque heterodoxiam posse infallibiliter ab Ecclesiâ dijudicari : qui negabant quintæ synodi adhærendum esse, eamque in œcumenicis numerandam, eâ ducebantur ratione, quod ipsis videbatur synodum illam temperare sibi debuisse à contorquendo in Theodorum anathemate, qui Ecclesiæ communione ad extremum usque spiritum potitus fuerat : putabant eandem synodum dammandis Theodoret et Ibæ scriptis, quos absolverat Chalcedonense concilium, non potuisse eosdem appellare : inustam enim eorum operibus hæreseos notam, expresso auctorum nomine, tum in ipsos resilire, tum in synodum quæ illos in sedes suas restituerat. Hoc in genere controversiæ quæ de personis intelligitur, scripsit Palavicinus errare posse Ecclesiam : quid sentiret, planum faciunt hæc ipsius verba objectioni prævia : « Itaque Gregorius pluribus in locis hujusmodi repugnantie vanam speciem dissipat, ostenditque, quod spectabat ad doctrinam, duas illas synodos concordare in refellendis trium memoratorum hominum erroribus ; id verò luculentius quàm alibi declarat, scribens ad Constantium Mediolanensem antistitem, ubi observat dissidium non in dogmatibus verti, sed in hominibus, de quibus actum fuerat in Chalcedonensi, post firmatam integrè doctrinam, ac proinde controversiam non esse de articulo fidei. »

Quæ attulimus responsa refellendis quæ ex laudatis tribus cardinalibus objecta sunt, nihil vetat accommodari ad quorundam aliorum theologorum adversantia nobis specie tenus testimonia, quæ articulatum discutere superfluum videatur ac tædiosum.

CAPUT III.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIE IN CANONISATIONE
SERVORUM DEI.

Canonisatio nihil est aliud quàm publicum

Ecclesiæ testimonium de verà sanctitate hominis jam defuncti, ejusdemque cœlesti gloriæ. Quo testimonio seu judicio decernuntur eidem honorum genera, quæ decent regnantem cum Christo beatorum in sedibus. Septem illa numerantur, ut scitè observat Bellarminus. Primum enim qui canonisantur, scribuntur in sanctorum catalogo, id est, statuitur ac jubetur ut ab omnibus publicè habeantur et appellentur sancti ; 2º invocantur in publicis Ecclesiæ precibus ; 3º templa et aræ in eorum memoriam dicantur Deo ; 4º eorum in honorem Deo publicè offeruntur sacrificium eucharistiæ, laudumque ac precum illud, quod *canonicum* nuncupatur officium ; 5º dies festi eorum in memoriam celebrantur ; 6º pinguntur eorum imagines, additâ quâdam radiante coronâ (rayons de gloire) ; 7º pretiosis thecis includuntur, et publicè coluntur eorum reliquiæ.

Qui sanctis impenditur cultus, ille *religiosus* vocatur, mediumque locum obtinet, civilem inter seu humanum, et latriæ cultum : soli Deo debetur latriæ cultus, quo nempe agnoscitur, tanquàm omnium principium, Dominus et finis, summa perfectio, summum bonum. Humanis virtutibus ac dignitatibus respondet cultus ille qui civilis nuncupatur : mediæ autem divinam inter et humanam excellentiæ, ex meritis gratiâ comparatis, æternæque illustratis mercede efflorescenti, impenditur ille qui religiosus dicitur cultus, seu *dulia* ; beatæ verò qui deferitur Virgini, cæteris omnibus sanctis præcellenti, nomen sibi vindicat *hyperdulia*.

Non à superstitiosâ gentilium apotheosi, seu consecratione, traxit exordium canonisatio sanctorum, ut obloquuntur heterodoxi : nam, ut cætera quæ spontè occurrunt discrimina, taceamus, inter deos recensebatur, proprioque supremi numinis honore colebatur ille quem apotheosi extollendum judicaverant ethnici ; ita profecti sunt ad insignia deitatis Romanæ fundator reipublicæ ; ita Augustus imperator, et alii non rarò turpissimis contaminati flagitiis ; qui verò ab Ecclesiâ canonisantur, absit ut divinis eos velit affectos honoribus : « Nobis, inquit S. Augustinus, lib. 22 de Civitate Dei, cap. 10, martyres non sunt Dei, quia unum eundemque Deum et nostrum scimus. » Hinc ethnicos sic compellat Theodoretus : « Quid vos igitur qui tot numero mortuos homines, deos appellastis, nobis succensetis, qui non deos facinus, sed honoramus martyres, tanquàm Dei testes, servosque amantissimos? »

Servorum Dei canonisatio innititur catholica doctrinâ de cultu, invocatione et intercessione sanctorum, et ab antiquissimâ Ecclesiæ disciplinâ originem duxit. Religioni prorsus est consentaneum, publicis ut honoribus augeantur illi quos maximè et virtutum insignis concursus et miraculorum splendor commendaverit; tùm et nostrâ permagni interest, eorum nobis ad imitandum proponi exempla, solemnibusque patrocinium supplicationibus advocari; at cùm neque expediret neque oporteret, ut liceret unicuique pro arbitrio, quem inter prædestinatos mente reposuerit, publico cultu afficere, ecclesiasticâ auctoritate interpositum est iudicium, quo maturè expensis, sedulòque ponderatis omnibus, assignetur pro meritis canonisationis aut beatificationis decus.

In pluribus differt à canonisatione beatificatio: 1° In canonisatione præcipitur, ut pro sancto habeatur canonisatus, eique religiosus cultus adhibeatur: at ex regulâ loquendo, ut ait Benedictus XIV, beatificatio est cultus permissio (aliquando tamen importare potest cultus præceptum); sed approbantem esse illam permissionem necesse est, sive de beatificatione formali loquamur, sive de æquipollenti: in beatificatione formali præcedit examen cum approbatione virtutum ac miraculorum; in beatificatione autem æquipollenti, cùm constituerit sive de famâ virtutum, miraculorum, martyrii, si vulgando illi locus fuerit, sive de antiquitate cultus cum scientiâ et tolerantia ordinarii, vel sedis Apostolicæ, sive de indultis præcedentibus Romanorum pontificum, servatur ac retinetur cultus eo in statu in quo reperitur; necnon ut plurimum novis promovetur concessionibus.

2° Ad regulam item loquendo, aliquam intrâ provinciam, diocesim, civitatem aut religiosam familiam coarctatur beatificatorum cultus: aliquando tamen potest ad universam Ecclesiam extendi, citra tamen legem quâ præcipiatur, sed per modum simplicis facultatis; verùm ad universam pertinet Ecclesiam canonisatio, tenenturque omnes pro sancto eum habere, qui canonisatus est.

3° Canonisatio sententia est ultimò definitiva, de confitendâ illius sanctitate, cujus virtutes et miracula expensa fuerint, et publico illi impendendo cultu: at de illo negotio ultimum definitivumque iudicium per se non habetur in beatificatione, eaque licet formali. De his

consule disserentem latè atque eruditissimè Benedictum XIV, lib. 1 de servorum Dei beatificatione et beatorum canonisatione.

Religiosum cultum, cùm factu opportunum iudicaret, jure suo decernebant olim propriis in diocesibus singulares etiam episcopi: quæ cultus constitutio à nonnullis dicitur particularis canonisatio, sed ab aliis melius, ut observat Benedictus XIV, beatificatio appellatur, eò quòd episcopale præceptum limites suæ dioceseos prætergredi non posset, eaque natura et indoles beatificationis ut plurimum, quemadmodum dictum est, in eo posita sit ut cultus in eâ permissus aliquam tantum intra diocesim aut provinciam sit definitus; attamen si constitutus à singularibus episcopis cultus alias pervaderet Ecclesias, paulatimque catholicum orbem, ut multis comprobatur exemplis, accedente expresso vel tacito summi Pontificis consensu, tum cultus ab episcopo præceptus, qui antea propriè non erat nisi beatificatio, canonisationis deinde vim obtinebat. Perstitit, ut etiam adnotat Benedictus XIV, hæc episcopalis potestas beatificandi jure proprio, suæque solâ auctoritate, usque ad tempora Alexandri III summi pontificis: eo quippe seculo quo ipse vixit, plures beatorum corporum elevationes solâ episcopali auctoritate factæ leguntur.

« Alexander III et postea Innocentius III, ut observat cardinalis Bellarminus, videntes «abusum qui oriebatur circa sanctorum cultum, prohibuerunt ne deinceps aliquis pro «sancto coli inciperet sine Romani pontificis «approbatione, ut patet cap. 1 et 2 de reliquiis «et sanctorum veneratione.» Admonet Benedictus XIV, «id fortè non fuisse ab omnibus «episcopis executioni mandatum, sed omnem «et quæcumque controversiam fuisse sublatam «per bullam Urbani VIII editam anno 1634, «ita ut omnia ad cultum publicum beatorum «pertinentia, et ipsa servorum Dei beatificatio, fuerint clarissimè sedi Apostolicæ reservata.»

Ea reservatio prorsus invaluit. His delibatis, quæ solvendis objectionibus lucis plurimum afferent, jam aggredimur ad solvendam propositam questionem.

CONCLUSIO. — *In canonisationis iudicio infallibilis est Ecclesia.*

1° Fieri non potest ut Ecclesia fideles ad errorem impellat, qui gravem pareret offensionem apud fideles, Religionem apud infide-

les objiceret ludibrio, ecclesiasticamque infringeret ac debilitaret auctoritatem. Non differt diabolus colas, an hominem condemnatum, qui certè cultus cum ratione et cum Evangelio pugnat: quot passim prodirent scandala! quantis Ecclesia proscinderetur contumeliis! quos malignè triumphos hæresis ageret, si fortè diris potiùs devovendus aliquis, quàm æternâ donandus gloriâ, inter illos deprehenderetur, quibus religiosum impendi ab omnibus cultum universa præceperit Ecclesia! Quod quidem si vel semel contingeret, vocari etiam in quæstionem posset, Hieronymi, Ambrosii, Augustini et aliorum ferè omnium sanctitas, et addubitari utrùm æternis necne addicti sint suppliciis, quæ omnia aures sanè fidelium perhorrescunt. Ecclesiæ infallibilitas in canonisatione sanctorum iisdem adstruitur absolutis promissionibus, quibus futurum asseruit ut adversus Ecclesiam portæ inferi non prævalerent: eidemque jugiter adesset usque ad consummationem seculi.

2° Hæc ut penitùs discutiatur et intelligatur quæstio, revocetur ad mentem allata canonisationis definitio: ipsa nihil aliud sonat quàm publicum Ecclesiæ, de sanctitate et gloriâ hominis alicujus defuncti testimonium: eum judicat Ecclesia regno cælorum jam potiri, atque tanquàm patronum et exemplar christianæ virtutis ac perfectionis proponendum esse fidelium societati; jubet eidem iudicio constanter omnes inhærere, quod aliquando si pateret errori, jam illud incurrerent suadente atque urgente Ecclesiâ, quod meritò exprobratur canone 58 causæ 11, quæst. 3: « Si quis hominem qui sanctus non est sanctum esse dixerit, et Dei eum junxerit societati, Christum violat. »

3° Infallibilitatis dono quamvis præditi non sint testes, qui interrogantur de virtutibus et miraculis canonisandi, providere credendus est Deus, ne si fallerent aut fallerentur, eorum sequatur testimonium Ecclesia; cujus peculiarissimæ providentiæ, ut rectè animadvertit Melchior Canus, lib. 5, cap. 5, magnum argumentum est, quòd nunquàm infirmata sit fides ab humanis testibus semel in hujusmodi judiciis suscepta, quod in casibus civilibus sæpè accidit; imò et nonnunquàm in iudicio quorundam episcoporum non ab Ecclesiâ comprobato, ut legere est in vitâ S. Martini, a Sulpicio Severo relatum de latrone ob scelera percusso, qui vulgi errore colebatur pro martyre, et quem revelante Deo agnitum S. Mar-

tinus, à delatis superstitione honoribus deturbavit.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°: In canonisationis causâ multa versantur de quibus judicare non valet Ecclesia: nemini reponitur corona justitiæ, nisi legitimè certaverit, cursumque in statu charitatis et justitiæ absolverit; nemo autem divinam citra revelationem scire potest, utrùm ipsemet apud Deum amore vel odio dignus sit: unde ait Apostolus: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et verò, vel ex operibus, vel ex miraculis ita constaret de sanctitate et gloriâ canonisandi, ut error in his explorandis obrepere non posset: quod attinet ad scrutanda illius opera, tres ad canonisationem accersendam requiruntur dotes: ea oportet vitio carere, ex supernaturali manasse principio, in statu charitatis esse facta; horum autem omnium indubitata cognitio soli Deo competit, qui *spirituum ponderator est, novitque abscondita cordis.* Quod spectat ad miracula, certa non videntur sanctitatis argumenta: inter reprobos ablegandi sunt illi quos, licet in nomine Christi ediderint miracula, sic ipse alloquetur die quâ universum judicaturus est orbem: *Nunquàm novi vos; discedite à me qui operamini iniquitatem.* Præterea, de virtutibus et prodigiis eorum quibus religiosus paratur cultus, constare non potest nisi humanis ac proinde obnoxiiis errori testimoniis. Denique toto in negotio canonisationis agitantur quæstiones de factis, et quidem personalibus, neque ullo cum dogmate, indivisim conjunctis: talibus autem in factis errare potest Ecclesia.

Resp. ad singula: 1° In canonisatione sanctorum opus non est revelatione, ut infallibili iudicio religiosum cultum aptè decernat: impendi quidem nefas, hominibus qui ad extremum halitum in statu veræ charitatis et justitiæ non perseveraverint: verùm ut in ejusmodi factis dijudicandis ab errore tuta sit Ecclesia, satis est ut Spiritus sanctus, quo judicia illius diriguntur, impediât quominus ipsa tum pronuntiet, cum errori indulgerent testimonia, quæ ad comprobandam hominis sanctitatem, cujus postulata sit canonisatio, proferuntur. Aliud est enim revelatione habere compertum Ecclesiam, quid sentiendum sit de alicujus defuncti æternâ salute; quo affectu, quo in statu, et animi quâ constantiâ præstiterit humilitatis, poenitentiae, amorisque erga Deum et homines opera, quæ illi attribuuntur; aliud autem qui-

busdam incidentibus rerum adjunctis, Ecclesiam, providente Spiritu sancto, à ferendâ sententiâ deterreri; errorem amovere procul dubio potest Spiritus ille qui *scrutatur etiam profunda Dei*, sive, ut diximus, abducendo Ecclesiam à canonisatione requisitâ, sive efficiendo, ut quæ promuntur ad asserendam canonisandi sanctitatem, conspirent ad eliciendum prudentiæ, veritatisque plenum iudicium: itaque cum adhibitis investigandæ veritati quæ idonea duxerit inquisitionibus et subsidiis, Ecclesia, hominem aliquem numerandum esse in sanctis statuit et declarat, tum Christi Domini promissis et Spiritûs sancti præsidio, asseveranter et depulsâ erroris formidine pronuntiat: ideòque nos confidenter et securè possumus ac debemus obsequi et inhærere illius iudicio.

2º Fatemur ea quæ canonisandus ediderit, cum viveret, miracula non esse per semeptisa invicto sanctitatis atque æternæ ad gloriam prædestinationis argumento; idcirco ad cultum religiosum deferendum deposcuntur miracula quæ post ipsius mortem, ad invocationem illius, aut aliunde in sanctitatis ejus et gloriæ testificationem edita meritò judicentur, cum Deus sanctus, summè verax, non possit in honorem et ad fovendum cultum reprobi, quasi esset in beatorum cœtum translatus, operari.

3º Humana quidem audiuntur, et pro argumentis virtutum atque miraculorum habentur testimonia; sed, ut præfati sumus, aut veritati congruent, aut ab illis admittendis continebit se Ecclesia, Spiritu sancto consulente honori et auctoritati Ecclesiæ, fidelium in eam reverentiæ; hinc non sufficit ad propositum finem, ut secundum allegata judicaverit; tùm enim, quamvis neque propriè mentiretur, neque simulationis posset redargui, perniciosum nihilominus atque repugnantem debitæ administrationi errorem solemnî decreto ingereret.

4º In factis quidem merè personalibus falli potest Ecclesia; at deludi non potest in factis ad evangelicæ doctrinæ commendationem vel contemptum, ad pietatis incrementum vel offensionem spectantibus, qualis est, ut ostendimus, proposita canonisatio.

5º « Omnibus prædictis objectis, ut verbis « utamur Benedicti XIV, de Beatific. et Canonis. servorum Dei, lib. 1, cap. 44, unicâ eâ- « que solidissimâ responsione satisfacit, si dicatur « quidquid ex materiæ et testium qualitate pro « fallibilitate desumitur, plenè submoveri ex « divinâ providentiâ, et Spiritûs sancti præsen-

tiâ; » quæ scilicet in re tanti momenti errare atque errori suæ pondus auctoritatis adjungere non patietur. Eodem in capite summus idem pontifex, post indicatam communem theologorum et canonistarum, paucis exceptis, de assertâ Ecclesiæ in sanctorum canonisatione sententiam, addit: « Nos ipsi qui tot annorum spatio « munus fidei promotoris sustinimus, nostris, « ut ita dicam, oculis vidimus divinum eundem « Spiritum Romano pontifici assistentem in de- « finiendis canonisationis causis; in aliquibus « namque ex eis quæ felicissimo cursu progrediebantur, repentinè difficultates antea nunquam præcognitæ excitatæ sunt, quæ prædictum felicem cursum retardârunt; in aliis « contra quædam promotæ difficultates quæ insuperabiles videbantur, suadebantque silentium illis esse imponendum, ex monumentis « insperatò repertis, mirâ facilitate sublatae sunt, atque ideò causæ ad suum optatum finem pervenerunt. »

Obijcies 2º: In jure canonico, cap. *A nobis*, sic legitur: « Nos igitur consultationi tuæ, inquit « Innocentius III, respondemus quòd iudicium « Dei, veritati, quæ nec fallit nec fallitur, semper « innititur: iudicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam et fallere « semper contingit et falli; propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud Deum, « apud Ecclesiam sit solutus, et qui liber est « apud Deum, ecclesiasticâ sit sententiâ innodatus. » Nonne pariter ab humanis testimoniis pendent canonisationis causæ? Nonne in illis definiendis opinionem hominum sequitur Ecclesia? Falli ergo et fallere potest in eâ quam tum ferat sententiâ.

Resp. : Citatus juris canonici textus refertur ad facta particularia, quæ ad universalis Ecclesiæ rationes, et catholicæ religionis dignitatem venerationemque non pertineant; haud igitur cum negotio canonisationis conferenda. Nec majorem affert difficultatem effatum illud S. Augustino adscriptum: « Multorum corpora « venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in inferis. » Respondemus cum Bellarmino locum hunc forsitan non esse S. Augustini: « Nusquam enim, inquit, in ejus « operibus eum reperire potui. » Præterea admonet illum intelligi posse de impiis qui honorantur superbissimis sepulcris, cum tamen animæ torquerentur in gehennâ. Subdit, posse etiam intelligi de corporibus fraude aliquâ « suppositis pro corporibus sanctorum, « vel denique de martyribus Donatarum, qui

« honorabantur ab hæreticis, ut martyres, « cum eorum animæ reverà torquerentur in « inferno. »

Obijcies 3°: Martyrologium in ipsum Romanum irrepserunt errores quorum alii sunt correcti, alii sunt emendandi : censetur tamen opus illud approbatum ab Ecclesiâ.

Resp. cum Benedicto XIV : « In Martyrologio Romano inscripta quidem sunt nomina « eorum qui fuerunt solemniter per summos « pontifices canonisati, de quibus utique nullus error inveniri potest; sed inscripta quæ in eo reperiuntur aliorum nomina qui « in Album sanctorum nunquàm à summis « pontificibus relati sunt, sed tantùm vel *formaliter*, vel *æquipollenter* beatificati dici possunt, sive per summos pontifices, sive episcoporum judicio, juxta antiquam disciplinam. » Reducantur in memoriam quæ initio hujus controversiæ exposuimus discrimina simplicem inter beatificationem et ipsam canonisationem; ea ulteriùs mox elucidabuntur. Quibusdam interpositis sic prosequitur Benedictus XIV : « Aliquid ex hoc argumento « (proximè objectato) si vinceretur, descriptio in Martyrologio Romano; spectatâ suâ naturâ et indole, canonisationem formalem, vel æquipollentem importaret, etiamsi qui sunt descripti, non fuissent antea vel formaliter vel æquipollenter canonisati; at id nunquàm probari poterit. » Deinde subjungit idem pontifex, « pertractatam aliàs fuisse in « sacrorum rituum congregatione quæstionem, quid importet descriptio in Martyrologio, et utrùm ad quamdam canonisationem, an ad quamdam beatificationis speciem referri possit, nec eam usque adhuc potuisse « resolvi. » (Lib. 1 de Beatific. et Canonis. servorum Dei, cap. 43, num. 14.) Adnotaverat antea, in Martyrologium Romanum non irrepsisse errorem, neque in eo adesse, quoad eos qui inter beatos à Romanis pontificibus relati sunt.

Solvuntur quæstiones quædam gravis momenti.

Quæres 1° utrùm infallibilitas Ecclesiæ in canonisationeservorum Dei ad fidem pertineat.

Resp.: Ecclesiam in canonisatione sanctorum errare non posse communis quidem est theologorum et canonistarum sententia, ut latè probat Benedictus XIV, de Beatificatione et Canonis. servorum Dei, lib. 1, cap. 43. Hanc tamen sententiam quam inter fidei dogmata referendum esse arbitrati sunt Adamus Tan-

nerus, Aloysius Turrianus, Gregorius de Valentia, Alphonsus à Castro et alii ab eodem appellati pontifice, non certò constat divinam ad fidem pertinere. Observat S. Thomas, quodlib. 9, quæst. 7, artic. 16, maximum, in his quæ attinent ad Ecclesiæ inerrantiam, instituendum esse discrimen, inter revelatam doctrinam et facta particularia, ut cum agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi, in quibus falli potest Ecclesia : tum subjicit : « Canonisatio verò sanctorum, merdium est inter hæc duo : quia tamen honor « quem sanctis exhibemus, quædam professio « fidei est, quâ sanctorum gloriam credimus, « piè credendum est quòd nec etiam in his « judicium Ecclesiæ errare possit. » Benedictus XIV, postquàm satis longam contexit theologorum seriem, qui licet infallibilem esse in canonisatione sanctorum, Ecclesiam strenuè asserentes, hanc tamen infallibilitatem, de fide non esse confiteantur, subjunctâque eorumsententiâ qui fidei placitis eam esse accensendam putaverint, tum demùm sic concludit : « Videtur igitur nobis utraque opinio in suâ « probabilitate esse relinquenda, quousque « sedis Apostolicæ judicium prodeat. »

Quæres 2° : Quid sentiendum de opinione cardinalis de Laureâ, qui religioso cultu honorandum esse hominem ab Ecclesiâ canonisatum, docet divinam pertinere ad fidem, etiamsi eodem fidei genere non crederetur Ecclesiam in canonisando errare non posse. Eò revocatur et sic explanari potest illius opinio : sanctos esse religiosè colendos, hoc divinitus revelatum est, definitumque in conciliis generalibus Chalcedonensi, Nicæno II et Tridentino; dubitari ergo non potest quin istud dogma fide divinâ tenendum sit; at certis argumentis, et maximè si habeatur infallibilis in causâ canonisationis Ecclesia, sanctum esse constat quemcumque sanctorum numero adscripserit, etiamsi hæc illius infallibilitas inter dogmata fidei locum obtinere non videatur. Existimavit cardinalis de Laureâ, universali revelatâ propositione, revelatas quoque censerî individuas omnes propositiones quas eâ contineri indubitanter constiterit, quamvis distinctè eadem non comprehendantur.

Resp. : Non consentiunt inter se theologi, quoad divinæ determinationem fidei de singularibus propositionibus, seu factis particularibus ex propositione universali immediatè revelatâ certò deductis; sunt qui arbitrentur

singulares propositiones, seu facta particularia, quas in se universalis propositio complectitur, divinam ad fidem non pertinere, nisi sint pariter in semetipsis revelata : ita cardinalis à Turrecrematà (lib. 4 Summæ, parte 2, cap. 9) ; Cajetanus (in 2-2, quæst. 1, art. 3) ; Bannes (in 2-2, quæst. 1, artic. 10, dub. 2) et alii. Sunt qui revelatâ propositione universali contendunt singulares quibus constituitur propositiones, pro revelatis quidem, sed tunc solum esse habendas, quando propter ipsas revelata est ; talis est, inquiunt, hæc propositio universalis : « Omnis canonicè electus in romanum pontificem est Christi vicarius et Petri successor ; » non alium ob finem revelata est, nisi ut hic vel ille Pontifex, v. g. Pius VI credatur verus Christi vicarius ; idem statuit Panormus de propositionibus universalibus, quæ suapte naturâ tendunt ad Ecclesiæ regimen, per ipsas etiam ex quibus coalescunt singulares propositiones : talis est mox adducta propositio universalis : *Omnis canonicè electus in romanum pontificem, etc.* Alii denique docent generatim, ad fidem individua pertinere quæ propositione immediatâ includi, plenâ certitudine confirmatum sit : ita Melchior Canus, Vega, cardinalis de Lugo, Valentia, et alii quos refert et sequitur Suaresius disputatione 3 de fide, sectione 11.

Theologorum illo stante conflictu credi non potest certitudine catholicæ fidei, hunc vel illum canonisatum æternâ perfrui gloriâ, quamvis immediatè revelata sit universalis hæc propositio : *Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit*, et certò Ecclesia cognoverit, ac notum fecerit, v. g., Carolum Borromæum virtutibus claruisse et miraculis, cursum fideliter consummâsse, ipsique à justo iudice redditam justitiæ coronam. Loquentem attendamus Suaresium, cujus mox retulimus sententiam de naturâ et comprehensione universalis propositionis revelatæ : « Non licet, inquit, dubitare de gloriâ sancti canonisati ; id enim sub præcisâ obligatione præcipiunt in ipsâ canonisatione : ergo oportet ut illi præcepto non possit subesse error ; aliàs deficeret Deus in re maximè necessariâ Ecclesiæ, quod est contra providentiam et promissiones ejus : et ideo quamvis hæc illatio non sit de fide (notanda sunt hæc verba), censeo esse satis certam, et contrariam esse impiam ac temerariam. » (De triplici Virtute theologicâ, de fide, disput. 5, sect. 8, num 8.)

Quæres 3° utrùm graviter peccet, et notam

aliquam theologicam incurrat qui et inerrantiam Ecclesiæ in canonisando, et alicujus ab eâ canonisati sanctitatem, atque in coelicolas cooptionem negaverit.

Resp. : Ecce ad propositam quæstionem ipsamet verba toties laudati et nunquàm satis laudandi Benedicti XIV, post accuratè versatam et æquo pondere libratam hanc controversiam : « Si non hæreticum, temerarium tamen, scandalum toti Ecclesiæ afferentem, in sanctos injuriosum, faventem hæreticis negantibus auctoritatem Ecclesiæ in canonisatione sanctorum, sapientem hæresim, ut pote viam sternentem infidelibus ad irridendum fideles, assertorem erroneæ propositionis, et gravissimis pœnis obnoxium dicemus eum qui auderet asserere pontificem in hac aut illâ canonisatione errâsse, huncque aut illum sanctum ab eo canonisatum non esse cultu dulci colendum, quemadmodum assentiuntur etiam illi qui docent de fide non esse Papam esse infallibilem in canonisatione sanctorum, nec de fide esse hunc aut illum canonisatum esse sanctum. » (De servorum Dei beatificatione et beatorum canonisatione lib. 1, cap. 45, num. 28.) Refert deinde et approbat hanc assertionem Melchioris Cani : « Qui fidem in his (canonisationibus) Ecclesiæ detrahunt, eos non hæreticos quidem, sed temerarios, impudentes, irreligiosos esse credimus. » (De Locis theologicis. lib. 5, cap. 5.)

Quæres 4° utrùm infallibilitatis dono polleat Ecclesia, in ipsâ beatificationis causâ.—Resp. : In beatificatione, ut exposuimus, non extenditur cultus publicus ad universam Ecclesiam : quamdiù sistitur intra proprios beatificationis limites : « Coercitus quippe reverà est, inquit Benedictus XIV, intra certos ac definitos locos absque eo quòd extensio ad universam Ecclesiam deduci valeat ex titulo beati, quod beatificatus in universâ Ecclesiâ appellari potest : titulus namque beati in universâ Ecclesiâ competens beatificato, nihil aliud substantialiter ac severè loquendo, importat quàm sinceram piamque publici cultûs ad Dei servi honorem in determinato loco à Romano pontifice concessi notitiam ; qui licet in alio loco publicè exhiberi non possit, privatim tamen ac laudabiliter ubique exhibetur et exhiberi potest. »

Aliud est porrò cultum beatificati aliquo loco circumscriptum, universali innotescere Ecclesiæ, aliud publicum eundem cultum Ec-

clesiæ universalis expresso vel tacito iudicio approbati : Benedictus XIV, qui summo pontifici eam tribuit infallibilitatem quam universali adjudicamus Ecclesiæ, asserit argumenta omnia quæ ad vindicandam ecclesiastico iudicio in beatificatione infallibilitatem afferuntur, eò deficere ac repressa videri, « quòd scilicet iudicium Papæ in beatificatione non est præcipiens, sed indulgens atque permittens, de ejus nempe essentiâ non est ut sit infallibile, cum certum esse sufficiat, non quidem certitudine infallibilitatis aut fidei, sed eâ tantum morali certitudine, quâ pontifex prudenter ac sapienter agit, indulget atque permittit. »

Refert etiam Benedictus XIV, « ferè usque ad tempora summi pontificis Clementis IX, expletâ licet beatificatione formali, iterato examini subijci consuevisse ea omnia quæ jam ante formalem ipsam beatificationem examinata fuerant et approbata, ut transitus fieret ad canonisationem. » Tum sic prosequitur : « Signum quippe hoc est formalis beatificationis, iudicium habitum non esse ut infallibile, aut tanquam ad fidem pertinens. » Deinde hæc subjungit : « Etsi nova consuetudo fuerit introducta, ut in transitu à beatificatione formali ad canonisationem, minimè instituatür recens examen de virtutibus et martyrio, vel de signis seu miraculis jam approbatis, sed quæstio tantum reducatür ad nova signa vel miracula quæ post beatificationem supervenerunt : hoc saltem certum est etiam hodie, absoluto iudicio formalis beatificationis, necnon miraculorum quæ post obitum supervenerunt, non solum in congregatione generali sacrorum rituum proponi dubium, *an tunc deveniri possit ad canonisationem*, verum etiam, eodem dubio favorabiliter resolutò, de totâ causâ iterum agi, id est, tum de martyribus et martyrio, tum de miraculis, in consistoriis in quibus suffragium fertur ab omnibus cardinalibus, atque episcopis Romæ commorantibus, nec non aliis ad urbem hanc ad causam vocatis. » Ex his ita concludit : « Quæ cum profectò cæremonialia non sint, sed substantiam iudicii respiciant, nec nisi invocato Dei omnipotentis auxilio peragantur, ostendere apertè videntur, beatificationis iudicium neque ab ipsis Romanis pontificibus haberi infallibile, aut tanquam quid ad fidem pertinet. »

Attamen à notâ temeritatis non eximeretur

ille qui summi pontificis auderet iudicio detrudere, vel privatum suum iudicium antepone.

CAPUT IV.

DE INFALLIBILITATE ECCLESIE IN APPROBATIONE RELIGIOSORUM ORDINUM.

Ordo religiosus est hominum status ad perfectionem christianam per vota paupertatis, continentiae et obedientiae tendentium. *Charitas est vinculum perfectionis*. Ad Coloss. c. 3. Testandæ autem et promovendæ charitati idoneus est procul dubio status in quo totum se homo Deo consecrat, ac in perpetuum tradit, animum videlicet per obedientiam, corpus per continentiam, resque externas per voluntariam paupertatem; de naturâ, origine et antiquitate religiosi ordinis consule disserentes eruditè Bellarminum de Monachis cap. 2 et seq. tom. 2, et Suaresium de virtute et statu Religionis.

In omni religione duo considerari possunt; essentia ipsa religionis, quæ tribus in votis sita est, et determinatio illius essentiae ad certum profitendi et vivendi modum; in Evangelio positum habent fundamentum religiones seu ordines religiosi quoad essentiam spectati, ideòque ex hac parte Apostolicæ sedis approbatione non indigent, neque talem leguntur quæsisisse approbationem SS. Antonius, Basilii, Augustinus, Benedictus ad eas quas instituerunt religiones: modus autem varius quod tria vota suscipi possunt, divino jure non ita determinatur, ut ex prudentiâ et directione humanâ multum non pendeat.

Hinc in concilio Lateranensi IV, anno 1215, Innocentius III, ne fortè exitiosæ aut inutiles inducerentur religiones, prohibuit ne deinceps ullus institueretur novus ordo, nimirum sine approbatione, quod decretum Gregorius X in concilio Lugdunensi renovavit.

In Ecclesiæ prælatis nunquam defuit potestas, ad prohibendos religiosè vivendi et comparandæ perfectionis modos, qui non fuerint ipsorum auctoritate examinati et approbati; at Ecclesiæ universalis approbatione per se et quasi naturâ suâ opus est ad statum religionis ita instituendæ, « ut per totam Ecclesiam diffundi valeat, specialem, ut loquitur Suarez, unitatem corporis mystici in se retinendo cum mutuo vinculo sub uno proprio capite vel gubernatore, qui modus non fuit frequens in antiquioribus religionibus, sed

« postea et præcipuè temporibus religionum
« mendicantium viguit. »

CONCLUSIO. — *In approbandis ordinibus religiosis errare non potest Ecclesia.* — Probatur: Ordinem aliquem religiosum approbando, Ecclesia definit et declarat, nihil eum complecti, quod evangelicis præceptis aut consiliis repugnet, imò quod non cum ipsis verè congruat; in eà definitione et declaratione decipi aut decipere non potest Ecclesia, cujus est Scripturam et traditionem de christianæ vitæ institutis exponere: religiosum aliquem ordinem auctoritate suâ muniendo errare non posset, sine gravi societatis fidelium detrimento: namque secundum morem jampridem constanter receptum, ille cui suffragatur Ecclesia, religionis modus ac status, omnibus proponitur fidelibus ut via secuta non solum ad salutem, sed etiam ad perfectionem: error

igitur qui tali in approbatione versaretur, certo certius in evangelicæ doctrinæ depravationem, in exitium fidelium, ac summum Ecclesiæ dedecus incumberet.

Quòd si labentibus annis, quæ est humana infirmitas, aliquo in ordine religioso hebescat et relaxetur sancita primùm rectè disciplina, degenerem in hanc mutationem longè abest ut cadat concepta primitus approbatio. Neque tali ex mutatione, si aliquando contigerit, quidquam inferri potest, quo attenuari et imminui dignitas et præstantia censeatur status religiosi, qui ab Ecclesiæ prioribus seculis, tot peperit Ecclesiæ lumina, tot præcellentes exhibuit pastorali studio pontifices, tanta invexit christianæ religionis subsidia, tantam asseravit et ab interitu vindicavit omnigenæ suppellectilem eruditionis, totque subministravit ad imitandum proposita virtutum insignia.

Sectio quinta.

DE POTESTATE ECCLESIASTICA.

Duas in partes dividetur ea sectio: in priori quæretur utrùm Ecclesia potestatem habeat in temporalia; quæretur in alterà qualem et quantam obtineat in spiritualibus; deinde utrùm aliis præter summum pontificem et episcopos, competat jure divino vera auctoritas in constituendâ Ecclesiæ disciplinâ.

Sectionis quintae prima pars.

Utrùm Ecclesia potestatem habeat in temporalia.

Docuerunt Calvinus, lib. 4 Institut. cap. 11, Petrus Martyr, Brentius, Magdeburgenses et alii, non posse competere Romano pontifici, aut ullis episcopis, temporalem aliquem principatum; non in eo largiendo valere ipsa regum beneficia, divinoque jure prohiberi, ne conjungatur cum temporali gladio spiritualis.

Catholicos inter extiterunt qui præjudiciis abducti, extremamque sectati ex adverso sententiam, tradiderint collatam esse divinitus Romano pontifici directam, immediatamque in temporalia auctoritatem, quâ quidem ipsi

Christianorum saltem principum regna subjaçant: ita Hostiensis, Panormitanus, Sylvester et alii non pauci.

Exosum istud placitum temperare aggressi sunt longè plures, quos inter Bellarminus asserit *pontificem ut pontificem*, etsi non habeat ullam merè temporalem potestatem, hoc est, directam, tamen habere *in ordine ad bonum spirituale*, summam potestatem disponendi de temporalibus rebus omnibus Christianorum. De Romano Pontifice, lib. 5, cap. 6.

Indirectam illam potestatem sic uberiùs evoluit: distinctam illam esse à politicâ potestate profitetur; postea sic pergit: « Spiritualis (potestas) non se miscet temporalibus negotiis, sed sinit omnia procedere, sicut antequàm essent conjunctæ, dummodò non obsint fini spirituali, aut non sint necessaria ad eum consequendum; si autem tale quid accadat, spiritualis potestas potest et debet coercere temporalem omni ratione ac viâ quæ ad id necessaria videbitur. » De Romano Pontifice, lib. 5, cap. 6. Hæc etiam adjicit notatu digna, dictus cardinalis: « Papa non potest ut Papa, ordinariè temporales principes

« deponere etiam justâ de causâ, eo modo quo
 « deponit episcopos, id est, tanquàm ordina-
 « rius iudex; tamen potest mutare regna, et
 « uni auferre atque alteri conferre, tanquàm
 « summus princeps spiritualis, si id necessa-
 « rium sit ad animarum salutem. Quantum
 « ad leges, non potest Papa ordinariè condere
 « legem civilem, vel confirmare aut infirmare
 « leges principum, quia non est ipse princeps
 « Ecclesiæ politicus; tamen potest omnia illa
 « facere, si aliqua lex civilis sit necessaria ad
 « salutem animarum, et tamen reges non ve-
 « lint eam condere; aut si alia sit noxia saluti
 « animarum, et tamen reges non velint eam
 « abrogare. » Ibid.

Nos verò contendimus nullâ neque directâ, neque indirectâ auctoritate in temporalibus donatam esse *ex divinâ institutione* Ecclesiam : potest quidem christianam de legitimo temporalium usu doctrinam proponere, eamque spiritualibus sancire pœnis; tum etiam populis præcipere, ne principum constitutionibus parerent, quæ Omnipotentis, cujus sunt ministri, legibus repugnarent; at non potest temporales pœnas infligere, multò minùs è solio principes dejicere, aut subditos à sacramento fidelitatis illis debitæ absolvere : talem nullam à Christo Domino concessam esse potestatem, jam propriis convincendum est argumentis.

Non immorandum duximus in refellendo hæreticorum illorum figmento qui principatum temporalem cum spirituali consociari posse negaverint; reproberentur ab iis necesse est quotquot in lege naturæ, quotquot in Mosaicâ et christianâ utrumque gesserunt : quid igitur statuendum de Melchisedech rege simul et pontifice, de Moyse, temporali Israelitarum principe, totque nihilominùs perfuncto spiritualibus officiis, de summo pontifice Heli, eodemque politico iudice, de Machabæis, Judâ, Jonathâ, Simone, Joanne, ac cæteris usque ad Herodem pontificibus simul, temporalibusque ducibus? Nec absque insigni temeritate culpari possunt tot conspicui pietate episcopi, qui terrenum aliquem, ex regum concessione principatum sedibus suis annexum retinuerint : ad gloriam Dei refertur utraque potestas, eodemque ab homine, ut experimentis constat, spiritualia et temporalia possunt, ritè atque adjunctâ non levi utilitate administrari; itaque politicum non prohibet Christus, Matth. cap. 20, sed arrogantem dominatum : non damnat in episcopis Apostolus, 2 ad Timoth. 2, moderatam, sed nimiam sollicitudinem circa vi-

tam corporalem, ejusque abjecta quædam adminicula; præterea, ut rectè admonet S. Chrysostomus, illud Pauli : *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*, ad ipsos etiam pertinet laicos, cum omnes etiam laici, ipsimet reges, Christi milites esse debeant.

Tota igitur in eo versabitur controversia, utrùm romano pontifici et episcopis divinâ institutione collata sit temporalis aliqua potestas. Quæ ad impugnandam potestatem directam et immediatam congeruntur ab ipso Bellarmino et aliis argumenta, eadem pleraque in mediatam ipsam et indirectam contorqueri possunt. Brevitati quantum licebit consulentes, illa auctoritatis rationumque momenta proferemus, quibus generatim ostenditur nullum principatum seu auctoritatem temporalem obtinere jure divino Ecclesiam, ac proinde nihil ad infringendam assertionem nostram proficere, usurpatam toties directæ et indirectæ potestatis distinctionem; tum probatâ et ab objectis vindicatâ thesi nostrâ generali, operam speciatim convertemus ad evincendum, nullam esse à Christo suppeditatam Ecclesiæ potestatem reges de sedibus suis exturbandi, eorumve subditos eximendi à vinculo subjectionis et obedientiæ.

CONCLUSIO PRIMA. — *In temporalia potestatem nullam, institutione suâ, seu divino jure obtinet Ecclesia.*

Probatur 1° : Romanus pontifex (idemque precul dubio dicendum de quibuslibet aliis Ecclesiæ pastoribus) non eam jure divino potestatem obtinet, quam nec ipse Christus, cum inter homines visibiliter ageret, sibi ut homo vindicavit : « Neque enim, ut observat ipse Bellarminus, pontifici possumus tribuere officia, quæ habet Christus ut Deus, vel ut homo immortalis et gloriosus, sed solum ea quæ habuit ut homo mortalis. Id patet ex illis verbis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Adde quòd neque habet pontifex omnem potestatem prorsus quam habuit Christus ut homo mortalis; ille enim, quia Deus et homo erat, habuit quamdam potestatem quam dicunt *excellentiæ*, per quam præerat tam fidelibus quam infidelibus : Papæ autem solum oves suas, id est, fideles commisit; præterea Christus poterat sacramenta instituere, et miracula facere propriâ auctoritate, quæ non potest pontifex; item poterat solvere à peccatis sine sacramentis, quod Papa non potest. »

Temporalem verò principatum et auctoritatem Christus ipse nunquam sibi vindicavit ut homo mortalis. Interrogatus à Pilato, utrum rex esset, respondit: *Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc*, Joan. cap. 18. Nec tamen à se Christus ablegatam voluit regiam omnem dignitatem; at in quo posita esset ratio regni sui statim explanavit: urgente enim sic Pilato: *Ergo rex es tu?* hoc edidit responsum: *Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam*. A capessendo regno quantum abesset, non minus gestis quam verbis, notum Judæis fecerat: post stupendam enim panum multiplicationem, cum cognovisset, quia venturi essent ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit, Joann. cap. 18, v. 36. Litigantibus etiam de hæreditate dividendâ duobus fratribus, ejusque hæc de lite judicium roganti eorum alteri respondit: *Homo, quis me constituit judicem super vos?* Lucæ 12, v. 14. Legibus infidelium imperatorum sese subiecit; tributum solvit, et solvendum docuit; tam perfectam paupertatem professus est ut dicere potuerit: *Vulpes foveas habent, et volucres celi nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*.

2º Attendatur quale potestatis genus contulerit Petro, vel aliis Apostolis; tum faciliè perspectum erit, nullum eis divino jure concessum esse principatum; contulit eis potestatem dimittendi ac retinendi peccata: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joann. 20, v. 23. Jus et auctoritatem dedit rebelles et contumaces spiritalibus poenis coercendi: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et Publicanus*, Matth. 18, v. 17. Post resurrectionem suam, Petro dixit: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*: at certè munus non illi mandavit diversum ab eo quod ipse ut princeps pastorum obire constituerat. Apostolos ascensurus in cælum sic allocutus fuerat: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris*, etc. Hæc nullum indicant temporalis dominatûs vestigium, neque ullum ex Scripturis decerpi potest testimonium, quo suaderi queat, talem fuisse Apostolis ac vel ipsi Petro subministratam auctoritatem; imò et hanc admonuit, ad apostolatûs naturam et munia minimè pertinere: *Reges*

gentium, inquit, dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur; vos autem non sic.

His quidem verbis non significatur, cum episcopatu nullum posse conciliari temporalem principatum, sed iisdem, præter superbæ reprehensionem, evincitur, nullum pontificem, ut pontificem, et suâ exigente institutione, temporalem habere auctoritatem. Hinc S. Bernardus summum pontificem Eugenium III hortatur ut cogitet temporalem principatum (quem in eo non reprehendit), hæreditate apostolicâ sibi nequiquam obvenisse: « enim, inquit, tibi ille (Petrus) dare quod non habuit, potuit: quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem, ut dixi, super Ecclesias; numquid dominationem? Audi ipsum: *Non dominantes*, inquit, *in clero, sed forma facti gregis*: et ne dictum solâ humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini est in Evangelio: *Rex gentium dominantur eorum*, etc. » Quem ad scopum intendat, tum quibus contineatur finibus Apostolorum episcoporumque potestas, enuntiat S. Paulus, dum fideles ita compellat: *Obedite præpositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. Animarum salutem, non temporalia episcopis commisit Christus Dominus: unde idem Apostolus: *Libentissimè impendam et super impendar ipse pro animabus vestris*.

3º Egregiam nobis probationem exhibent summorum pontificum testimonia de naturâ et distinctione utriusque potestatis quâ mundus ordinante providentiâ gubernatur: ita Deo instituyente, discerni geminæ potestatis officia declarat Gelasius: « Ut et christiani imperatores pro æternâ vitâ pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium causâ rerum, imperialibus dispositionibus uterentur. » Tomo 4 Conc. Idem epist. ad Anastasium: « Si quantum ad ordinem publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi supernâ dispositione collatum, legibus tuis, ipsi quæ parent religiones antistites, » etc. Symmachus papa in Apologetico adversus Anastasium: « Conferamus honorem imperatoris cum honore pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. » Nicolaus I, epist. ad Michaelē imperatorem in res ecclesiasticas invadentem sic redarguit, tomo 8 Conc.: « Christus Jesus sic actibus propriis et dignitatibus distinctis, officia potestatis utri-

« usque discrevit, ut et christiani imperatores, » etc. (Iisdem utitur verbis quæ ex Gelasio retulimus.) Gregorius II, epist. secundâ ad Leonem Isauricum : « Alia est ecclesiasticarum constitutionum institutio, et alius sensus secularium : quemadmodum pontifex introspiciendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi, sic nec imperator in Ecclesiam introspiciendi et electiones in clero peragendi. » Gregorius Magnus de lege quâ Mauritius imperator prohibuerat ne milites vitam monasticam profiterentur, ita scribebat : « Utrobique ego quod debui exolvi, qui et imperatori obedientiam præbui, et pro Deo quod sensi, minimè tacui. »

Eò referri possent SS. Patrum dicta quæ declarant vim nullam corporalem ab Ecclesiâ intentari ad veritatem defendendam, persecutionibusque occurrendum; sed ea videntur aptius ad sequentem transferenda conclusionem.

De usurpatâ distinctione directæ et indirectæ potestatis.

Quæ argumenta in medium attulimus, elidere nequicquam tentaretur adhibitâ directæ et indirectæ potestatis distinctione : hæc utraque videtur in eundem ferè exitum recidere : parvi refert *directâ auctoritate* occupari vel distrahi dominium temporale, vel *indirectâ potestate*, seu quatenus temporalia spiritualibus nimium infensa atque exitiosa ducerentur; judicaret enim spiritualis potestas de variis causis, quibus incessantibus expediret aut etiam oporteret de temporalibus adimendis et aliò transferendis decernere : quæ quidem causæ ad animarum salutem, ad incolumitatem Religionis, ad avertendam divinæ legis violationem cum pertineant, sæpius recurrerent. Hinc intelligere est quot pullarent in Ecclesiæ præpositos, invidiæ, odii ac rebellionis incitamenta.

De ipsorum infidelium potestate dictum est : *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit : non est enim potestas nisi à Deo : quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt.* Non immutavit divinam hanc institutionem christiana Religio : non labefactum voluit constitutum sapienter ab auctore naturæ ordinem illum, quo jubetur omnis anima, *sublimioribus potestatibus* obtemperare, nisi legi divinæ repugnantia præcipiant; tùm enim dicendum esset : *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus*; at suâ quamvis tunc abutantur auctoritate, non ideò excusandum esset jugum debiti aliunde ipsis

obsequii; saluberrimo standum esset Christi pronuntiato : *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*, Matth. cap. 22, vers. 21.

Non igitur directè vel indirectè fas est ecclesiasticæ potestati, obtentu Religionis, attentare vel dispensare temporalia.

Momentis quibusdam theologicis posita confirmatur assertio.

Si quid in temporalia valeret ex instituto Christi ecclesiastica potestas, aut in infidelium, aut in fidelium jura et dominium, vim suam exereret : at in infideles, nullam ne spirituales quidem jurisdictionem, suapte naturâ et constitutione obtinet, dicente Apostolo : *Quid mihi est de iis qui foris sunt judicare* ? Istud quidem jurisdictionis genus, christianos in principes, eos lavacro regenerationis ablucante comparavit : ut cæteri enim fideles, ita ipsius auctoritati subjacent in rebus ad salutem spectantibus ; sed quo jure subjacerent in temporalibus ? Baptismo delentur peccata, non auferuntur aut deteruntur imperia. Quis non videat quantum à christianæ Religionis professione dimoverentur infidelium principes, si futurum ipsis denuntiaretur, ut in temporalibus ecclesiasticæ subicerentur potestati, et domini sui, magnâ etiam parte, mulctari possent, prout opportunum aut necessarium id judicaverit ?

Quod in sententiâ quam refellimus, Romanus posset pontifex in secularium bona principum, idem possent eâdem ratione indirectæ potestatis singuli suis in diocesis episcopi in bona privatorum : quo posito nonne possessoribus viderentur sua fluctuare dominia ? Pronum esset ut societas civilis tam Ecclesiæ quàm sibi infausto concuteretur tumultu, alienumque propriis à pastoribus animum gereret ; quod quidem si frequenter non contingat apud regiones in quibus admittuntur ea quæ rejicimus placita, id oritur ex eo quòd prudentiâ duce, ac præ animorum æquitate et moderatione, abstinetur ut plurimum à practicis principiorum quæ ibi retinentur, consecrariis.

Quâ denique de causâ diceretur ecclesiasticæ potestati subjecta temporalis ? non in eodem versantur ordine : proprio distinguuntur fine, differunt inter se ipsâ rerum naturâ, quibus administrandis et conficiendis addictæ sunt : quæ autem ex Scripturis ac traditione obtinentur testimonia ad subjiciendam temporalem

potestatem spirituali, ea si quid nobis officerent, tam directam quàm indirectam in temporalibus auctoritatem adscriberent Ecclesiae; vel suâ novitate utraque concideret: ut enim scitè adnotavit Honoratus Tournely, opinio ipsa quæ indirectam invexit, inaudita erat in Ecclesiâ Dei undecimum ante seculum, « unde « Bellarminus initio libri adversus Barclaium, « inter auctores quos summâ curâ, ex omni « loco et natione conquisivit, tanquàm opinio- « nis suæ patronos, nullum profert Gregorio « VII antiquiorem, quem tamen profectò non « omisisset, si evolvendis antiquorum monu- « mentis, aliquis ipsi occurrisset. »

Objicies 1°: Longè nobilior est temporali spiritualis potestas; illi ergo debet imperare, eamque si contumaciter obsequium detrectaverit, temporalibus si opus sit pœnis coercere, et in ordinem redigere. Ambæ illæ potestates in christianam unam confluent rempublicam; utraque cùm sit à Deo, ordinatam esse utramque fatendum est: ergo spirituali quæ longè antecellit, necesse est ut concedat serviatque temporalis; oportet ut ad ejus necessitates et opportunitates sese accomodat, variasque subeat mutationis et translationis vices, quas ad suum consequendum finem præfiniendas putaverit ecclesiastica potestas; cui parere in ipsis temporalibus si non teneretur, Deus Ecclesiae suæ non ut par est providisset in iis quæ idonea sint ac necessaria debitæ administrationi; itaque spiritualis potestas cum temporali sic conferenda est ut cum carne spiritus: quemadmodum igitur caro spiritui, ita et temporalis potestas spirituali morem gerere, et quantum postulat ratio tutandæ religionis, mancipari debet.

Resp.: Nobilior quidem est temporali spiritualis potestas; verùm suo in ordine utraque suprema est ac independens, ut magis ac magis ex dicendis patebit: dignitatis præstantia per seipsam jus et auctoritatem non confert, sicut nec ingenii, virium animique eximie dotes. Una quidem est Ecclesia, cujus membra idoneis devincta sunt et coadunata vinculis; servari et constringi Deus jubet necessariam illam compagem et commissuram: unam in rempublicam christianam conveniunt episcopi principesque seculares; neque idcirco ad Ecclesiam pertinet ulla divino jure temporalis potestas; eâ in controversiâ sophismate frequentius implicatur Bellarminus; laborant et eodem alii multi: id tribuunt potestati, quod proprium est personæ; spirituali potestati sub-

diti sunt in spiritualibus principes seculares; non inde sequitur spirituali potestati subditam esse temporalem: sicut neque consequens est subjectam esse spiritualem, ex eo quòd in temporalibus sacerdotes et episcopi obtemperare teneantur temporali potestati.

Ad finem spiritualis potestatis, seu ad æternam felicitatem referri debet potestas ipsa temporalis: potestate enim suâ, ut et cæteris divinæ providentiæ donis, utantur oportet principes seculares ad comparandum sibi, suisque conciliandum subditis præclarum illum finem; debent principes auctoritate suâ præsidio esse Ecclesiae, ut Ecclesia principibus; spiritualis tamen, et temporalis potestatis distinctus omninò est *intrinsicus propriusque finis*; temporalis enim potestatis finis, est pax et tranquillitas reipublicæ; finis potestatis spiritualis est, ut jam indicavimus, æterna beatitudo; utriusque pariter potestatis distincta officia.

Quantumvis ad componendos mores, veramque assequendam felicitatem, indigeant verâ Religione, atque propriis et divinitus collatis Ecclesiae subsidiis seculares principes, apud eos tamen qui vel ipsis serviunt idolis, viget legitima, derivataque à Deo potestas, regendis apta populis, retinendisque societatis civilis juribus; cùm enim, ut observat Bossuetius, Defens. cleri Gallicani, parte primâ, lib. 1, sect. 2, cap. 5, « apud infideles non nisi falsum « et illegitimum sacerdotium esse possit, veri « tamen ac legitimi, et à Deo ordinati magi- « stratus præsumunt, suntque ab ipso Deo, cùm « religio, tum imperium ita constituta, ut et « vera religio, sine adjuncto sibi imperio, et « verum ac legitimum imperium, sine adjunctâ « sibi verâ religione esse possit. » Hoc historiæ testificantur de regnis tot imperatorum, ipsi etiam religioni adversantium, quibus tamen ex conscientia parendum fuit, in iis quæ Dei offensâ carerent. Inde sic concludit Bossuetius: « Est ergo imperium seu civile regimen reli- « gioni subordinatum, et ab eâ pendet in or- « dine morali, non autem in ordine politico, « seu quod attinet ad jura societatis humanæ, « cùm hoc postremo (in) ordine et religio et « imperium sine se invicem esse possint. »

Hinc percipitur, ex animæ principatu in corpus sibi conjunctum perperam colligi à Bellarmino, indirectâ saltem potestate præditam esse in temporalibus Ecclesiam: ita enim constitutum Deus voluit hominem, ut ex animâ et corpore totum aliquod efficeretur, ac sejuncto

animæ dominio, caro suis destitueretur usibus, ferèque statim contabesceret; at ex revelatione, aut rationis humanæ placitis nihil exciditur, quod admoneat spirituali potestati temporalem famulari: accedit quòd si ad propositum accommodata esset ista comparatio, ipsa probaret, ut directam in corpus exercet anima potestatem, sic in temporalia Ecclesiam directum habere dominatum. Non alià mente S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad populum timore perculsum, et principem irascentem, utitur exemplo animæ carni imperantis, quàm ut ostendat, longè præstare spiritualem potestatem temporali, sicut longè antecellit anima corpori.

Elevandum unum superest, quod videatur forsitan inter cætera quæ hic obijciuntur, potissimum: futurum scilicet, ut nisi Ecclesia indirectè valeat de temporalibus pro suâ prudentiâ, quantum postulabit defensio Religionis, decernere, Deus Ecclesiæ suæ necessitatibus sufficienter non provideret. Ecclesiæ suæ Christus Dominus, qui pro illâ semetipsum tradidit, abundè largitus est quicquid præsidii necessarium sit, spiritualem ut ex eâ finem consequatur: nec verendum est, ne ullis unquam inferorum aut mundi succumbat molitionibus; nascentem nedùm adjuvarent, obruere conati sunt Judæi ac gentiles; in ejus interitum conspirârunt pluribus etiam seculis principes ac populi: at omnipotentis et fallere nescii sponsi sui suffulta promissionibus, in suum decus et incrementum convertit ingruentium omne genus tempestatum. Quòd si fortè contingat ut « duæ potestates inter se collidantur, inquit Bossuetius, ne propterea putes « omnia in incertum fluctuare aut abire in diversâ, ut equos ruptis habenis, sed intus « adesse oculum moderatorem Deum, qui « sollicitari interdum Ecclesiam suam, non « tamen dissipari velit. » Sicut non sunt facienda mala ut eveniant bona, Epist. ad Rom., sic nec ordo quem constituit Deus invertendus est, ad præcavenda, aut propulsanda incommoda quæ certè prævidit, ac vel solo nutu avertere potest, aut etiam ad bonorum inopinatam congeriem traducere.

Inst.: Qui potest majus, potest et minus; plura potest Ecclesia spirituali auctoritate efficere, quæ temporalibus majora sunt; deinde potest Ecclesia de administrandis temporalibus tradere præcepta; eorumque observationi providere; potest eleemosynas et jejunia indicare removebantur ab officiis civilibus, quos publi-

cæ addixerat pœnitentiæ; potest per excommunicationem temporalibus reum privare commodis, ut puta solito cum fidelibus colloquio aliisque nonnullis civilis commercii usibus.

Resp. paucis ad hæc omnia: Qui potest majus potest et minus, quando minus includitur majori aut ab eo essentialiter religatum pendet; non autem quando diversi sunt ordinis, et utrumque suo in ordine supremum est et absoluti juris.

Ecclesia potest quæ ad rectam bonorum temporalium administrationem lege divinâ præciuntur, edocere, divinisque præceptis propriam suam sanctionem adjicere, at spiritualem, nihilque sibi juris in temporalia vindicando. Potest eleemosynas et jejunia præstitui, at non temporalium bonorum ereptione aut dominiorum translatione, ad illa salutis adminicula delinquentes adigere.

Abstineret tenebantur à civilibus officiis pœnitentes publici; quæ repetere si voluissent, nullo potuissent per decreta Ecclesiæ affici damno temporali.

Quid valeat excommunicatio seu anathema, verbis illis Christi significatur: *Dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et Publicanus; amen dico vobis: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in celo, et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in celo.*

Declaratur eò loci id esse datum à Christo suis Apostolis eorumque successoribus, ut à communione fidelium possint inobedientem, si contumaciter oblectetur, amovere, cœlorum Domino confirmante quas in terris sententias protulerint; neque verò cogitandum est his verbis: *Sit tibi sicut ethnicus et Publicanus*, ipsa etiam adimi temporalia; id si dicatur, affirmari pariter necesse est, temporalium dominio caruisse ethnicos et Publicanos, ut propterea eorundem bonorum damno mulctati intelligantur excommunicati.

Quòd si decursu temporum, excommunicatione percussi, nisi resipuerint, habiti sunt infames, *intestabiles*, ad quædam vitæ civilis inhabiles, id ex eo ductum est quòd christiani principes, tùm quoad fieri potest, leges suas ad bonos mores, atque evangelicam disciplinam aptaverint, non quòd excommunicatio, temporali ullo jure bonoque privare transgressores per se valeat.

Objicies 2°: Participes fecit Christus Apostolos potestatis, quam acceperat à Patre, et

quâ usus fuerat inter annuntiandum Evangelium; at de illo scriptum fuerat psalmo 2 : *Ego autem constitutus sum rex ab eo ;... postula à me et dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* De regiâ ipsius divinitate testimonium perhibuit, missus ad Mariam angelus dicens, Luc. cap. 1 : *Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur; et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.* In Apocalypsi, cap. 19, v. 16, vocatur *Rex regum, et Dominus dominantium*; hæc de suâ potestate dixit : *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ.* Hanc potestatem, etiam dum mortalem degeret vitam, non semel exeruit, sive cum vendentes ejecerit è templo, sive cum pecorum gregem quem incesserant dæmones, permiserit in mare Galilææ præcipientem ruere :

Resp. 1° cum illustrissimo Bossuetio : « Non querimus quam etiam homo Christus habeat potestatem, sed cujus potestatis vicarium Petrum ejusque successores reliquerit; illius profectò quâ peccata remittit, quâ veritatem docet, quâ sacramenta tradit, non autem illius quâ regit gentes in virgâ ferreâ, ac tantum vas figuli confringit eas, et ipse calcaturcular vini furoris iræ Dei omnipotentis : hæc enim potestas, non decretis, non canonibus, non externis ministeriis ac formulis, sed omnipotentissimâ atque occultissimâ efficaciam constat; hujus potestatis non reliquit vicariòs episcopos, eorumque caput Romanum pontificem, sed consortes adscivit sanctos omnes qui mundum vicerint : *Qui enim vicerit dabo illi potestatem super gentes, et reget eas in virgâ ferreâ; et tanquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi à Patre meo.* »

Resp. 2° cum ipso Bellarmino, « potuisse Christum hominem, si voluisset, et si expedire ibi visum fuisset, accipere regiam auctoritatem; tamen noluisse, et proinde nec accepisse, nec habuisse non solum executionem domini et regni, sed nec auctoritatem vel potestatem regni ullius temporalis. » Lib. 5 de Romano Pontifice, cap. 4.

Id probandum sequenti argumentatione suscipit Bellarminus : regalem potestatem, si habuit, vel ex hæreditariâ successione, vel electione, vel jure belli, vel dono speciali Dei; deinde ostendit Christum ut hominem nullo modo temporale regnum obtinuisse : non hæreditariâ successione : nam etsi ortus sit ex familiâ regiâ, tamen non constat an ipse esset magis proximus Davidi, quam alii multi eadem

ex familiâ oriundi : præterea tunc ablatum erat regnum à familiâ David, idque Deo volente, qui etiam prædixerat Jerem. cap. 22, ex Jeconixæ familiâ ex quâ Christus ortum duxit, nullum futurum regem, nimirum temporalem, eo modo quo fuerat David, ejusque successores. Non titulo electionis, ut patet ex illo Lucæ, cap. 12 : *O homo, quis me judicem constituit aut divisorem inter vos?* et ex illo Joann. c. 6 : *Cum cognovisset quâ venturi essent, ut facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Non jure belli : nam bellum ipsi fuit non cum regibus mortalibus, sed cum principe tenebrarum, ut declaratur Joan. c. 12 : *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras;* et ad Coloss. 2 : *Exspolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso;* et 1 Joan. 3 : *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.* Denique non dono speciali Dei : comperta sunt hæc verba Christi : *Regnum meum non est de hoc mundo,* Joan. c. 18, et ibid. : *Regnum meum non est hinc :* ut enim exponunt Patres, Dominus his verbis prohibere voluit ne in suspicionem vocaretur affectati à se regni Judæorum; quasi, ut Bellarminus interpretatur, diceret : « Ego quidem rex sum, sed non eo modo quo Cæsar et Herodes : nam regnum meum non est de hoc mundo; id est, non constat honoribus, opibus, potentiâ mundanâ. »

Gentes dictæ sunt hæreditas Christi, quia in eo benedicendæ erant, secundum fidem à Deo datam Abrahæ : *In semine tuo benedicentur omnes gentes,* ac sanguine prius redimendæ, ut ab eo possiderentur. « Rex Christus, inquit præclare S. Augustinus, quod mentes regat, quod in æternum consulat, quod in regnum cælorum, credentes, sperantes amantesque perducatur; » quod ut luculentius demonstraret, ait Bossuetius : « Prodit quidem rex Christus, sed ipsâ purpurâ illus, coronâ spineâ, solio cruce, eaque unâ regium titulum præferente; venitque in mundum, nil magnificum, nil regium spirans, mundi quidem victor, sed uno vanæ pompæ despectu; » quin ipsâ nativitate subjectionem imperio et imperatori professus.

Non pugnat cum prophetiâ Jeremiæ mox indicata Gabrielis archangeli declaratio, qui Lucæ cap. 1, dixit : *Dabit ei Dominus Deus sedem David patris ejus.* Loquebatur enim Jeremias de regno temporali, Gabriel autem de regno spirituali et æterno; eò revocatur quod dixit de populo Israelitico S. Augustinus, lib. 17 de

Civitate Dei, capite 7 : « Qui populus erat regnum amissurus, Christo Jesu Domino nostro » per novum Testamentum non carnaliter, sed « spiritualiter regnatura. » Quod regni genus assumpserit explicat his verbis ipse Christus Dominus : *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis*, Matth. 20, 28. Ad redimendos à peccatis homines, illisque persuadendum terrenarum rerum contemptum, necessaria non fuit regia potestas, neque tali potestate, sed divino et absoluto, quale habebat ut Deus, dominio, vendentes expulit è templo gregemque permisit abire præcipitem in mare. Hæc ipsius angeli verba : *Et regni ejus non erit finis*, nonne patet faciant haud esse temporale regnum Christi, cum regnum Judææ occupatum fuerit paulò post à Romanis, nunc autem à Saracenis possideatur?

Ex dictis satis intelligitur quo sensu dixerit Christus : *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ*. Et certè verba quæ proximè sequuntur, non aliam denotant ac spiritualem in verbo Dei prædicando, et sacramentis dispensandis constitutam : *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos*, etc. Jam verò, si potestatem temporalem Christus ipse ut homo non sibi vindicaverit, qui conveniret eam episcopis, aut ipsi Romano pontifici tribuere? *Non est discipulus supra magistrum, nec servus supra dominum suum*.

Obicies 3° : In lege naturæ conjuncta fuit cum sacerdotio temporalis auctoritas; idem contigit sub lege Mosaicâ, tum in Heli summo pontifice, tum in Assamonæis : nihil causæ est cur principatum nullum temporalem etiam concesserit Deus religionis christianæ præsulibus; quid verò innuunt verba ista principis Apostolorum, Epist. 1, cap. 2 : *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*? At quid Christus ipse indicatum voluit, cum dicentibus discipulis : *Ecce duo gladii*, respondit : *Satis est*?— Resp. : Ad sacerdotium non pertinet ex suapte naturâ temporalis principatus : *Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*, Hebr. 5, 1. Nulla ibi mentio de temporali regimine; Mosaicâ in lege nonne penès tribum Levi fuit sacerdotium, imperium autem penès tribum Juda? Quæ si aliquando conjuncta fuerint, id non oritur ex naturâ temporalis principatus ipsiusque intimis principiis. In Germaniâ sunt episcopi qui principatum id genus teneant; at non quate-

nus episcopi, neque ex divinâ institutione, sed christianorum donatione principum, qui voluerunt Ecclesiæ majorem inde splendorem accersere. Ad omnes fideles referuntur hæc verba S. Petri : *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*; sacerdotes vocantur latiori sensu, quia spirituales hostias, orationes scilicet, pia opera offerre Domino debeant; reges autem, quia destinati æterno illi regno, de quo dicendum est in die judicii : *Venite, possidete paratum vobis regnum*; quale sit illud sacerdotium, edocetur etiam, primâ Petri, cap. 2 : *Vos autem domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum*. Qualis autem regia illa dignitas, explicatur Apocal. cap. 5 : *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo*. Vid. cap. 2 Epist. ad Ephes., cap. 1 ad Tim.

Ad objectum Evangelii locum respondet Belarminus : « Ad litteram, nullam fieri mentionem eo in loco Evangelii de gladio spirituali, vel temporali pontificis, sed solum Dominum » verbis illis admonere voluisse discipulos, « tempore passionis suæ in iis angustiis et metu ipsos fuisse in quibus solent, qui tunicam vendunt, ut emant gladium, ut ex Theophilacto aliisque colligitur. » Unde cum dicentibus Apostolis : *Ecce duo gladii*, respondit Christus : *Satis est*, non ideò materialem discipulis contulit gladium; Petro enim qui deinde percussit pontificis servum, dixit illum increpans : *Mitte gladium tuum in vaginam*, Joan. 18, 11; sed vel sermonis abrupti causâ, ut placet Theophilacto, vel significandi rem gladio non esse gerendam, cui aliunde impares essent duo gladii contra circumfusam satellitum multitudinem. Ita interprete Eutymio.

Inst. : S. Bernardus à suspicione adulationis tam remotus, materialem ipsum gladium proficitur et Romano pontifici Christo annuente competere : « Quid tu denuò, inquit I. 3 de « Consid., c. 3, usurpare gladium tentes, quem « semel jussus es reponere in vaginam? quem « tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur « attendere verbum Domini dicentis sic : *Converte gladium tuum in vaginam*; tuus ergo et « ipse tuo forsitan nutu, etsi non tuâ manu « evaginandus; alioquin, si nullo modo ad te « pertineret,.... non respondisset Dominus : « *Satis est*, sed nimis est. » — Resp. 1° : Hæc verba, si ad litteram intelligerentur, non indirectam solum, verum etiam directam in temporalia potestatem Romano tribuerent Pontifici, quod tamen potestatis genus ei alienum

esse demonstrat pluribus argumentis ipse Bel-
larminus, 2º Totus est S. Bernardus loc. cit.
c. 6, ut probet ne supremo quidem pontifici à
Christo concessam esse decernendi de tempo-
ralibus auctoritatem, nec eà si careat, è pro-
prià dignitate ullo modo excidere: « Itane,
inquit, imminutor est dignitatis servus, si
non vult esse major domino suo, aut disci-
pulus, si non vult esse major eo qui se misit,
aut filius, si non transgreditur terminos quos
posuerunt patres sui? *Quis me constituit judi-
cem?* » ait ille Dominus et magister; et erit
injuriam servo discipuloque, si non iudicet
universos? » Quibusdam interpositis adjicit:
« Ergo in criminibus, non in possessionibus
potestas vestra: quoniam propter illa, et non
propter has, accepistis claves regni cœlorum,
prævaricatores utique exclusuri, non posses-
sores. » De temporalibus generatim ita pro-
nuntiat: « Habent hæc infima et terrena ju-
dices suos, reges et principes terræ; quid
fines alios invaditis? quid falcem vestram in
alienam messem extenditis? » 3º Ne sibi re-
pugnantem faciamus S. Bernardum, dicendum
est hoc unum velle S. doctorem, ut ad Eccle-
siæ defensionem concessus sit à Deo non pon-
tifici, sed principibus secularibus materialis
gladius; eoque sensu *ad nutum* pontificis exe-
rendus, quòd principes tanquàm vindices ca-
nonum, et protectores Ecclesiæ, ad mentem,
consilium et hortamenta pontificis se accom-
modent in rerum conjunctis, quæ ipsorum
patrocinium invocare videantur; interpreta-
tionem istam indicant hæc ejusdem doctoris
verba, ex objecto capite decerpta: « Uterque
ergo Ecclesiæ et spiritualis scilicet gladius, et
materialis; sed is quidem pro Ecclesiâ, ille
verò ab Ecclesiâ exerendus est; ille sacer-
dotis, is militis manu, sed sanè ad nutum sa-
cerdotis, et jussum imperatoris. » Nonne ad
jussum etiam pontificis aliquando esset edu-
cendus Christo concedente, si indirectam sal-
tem potestatem in temporalibus, ex divinâ in-
stitutione obtineret?

Objicies 4º: De secularibus judiciis sic dis-
sererat Apostolus 1 ad Corinth. cap. 6, v. 2:
*An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judica-
bunt? et si in vobis judicabitur mundus, indigni
estis qui de minimis judicetis?* Ex hoc principio
hanc elicit conclusionem: *Secularia igitur ju-
dicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in
Ecclesiâ, illos constituite ad judicandum.* Ergo
poterat Ecclesia, idque non concessione prin-
cipum, ulpote tunc antichristianorum, sed

Christi Domini constituere magistratus, qui
de temporalibus judicarent, eaque auctoritas,
asseverante Apostolo, ex altiori potestatis ge-
nere quo Christus donavit Ecclesiam, ultrò ac
necessariò consequitur; si enim Ecclesia possit
judicare mundum, et quidem jure suo, cur
temporales non potest eodem jure lites diri-
mere? — Resp.: Non id persuasum Corinthiis
voluit S. Paulus, penès esse Ecclesiam imper-
tiente Christo, magistratus iis constituere qui
judiciis præessent, sed ut consensione mutuâ
arbitros eligerent, quod legibus Romanis li-
cuisse, ipsa jura clamabant; nitebatur Aposto-
lus fideles deterrire ab ethnicorum adeundis
tribunalibus, ne jurandi per gentilium deos,
aut etiam christianam ejurandi fidem, pericu-
lum ingrederentur; redarguit ad hæc tribu-
nalia confugientes, quasi christianâ in socie-
tate deessent, quorum prudentiæ et probitati
litigantes dijudicandas suas causas mutuò ac
liberè committerent. *Sic non est, ait, inter vos
sapiens quisquam qui possit judicare inter fratrem
suum?* At ex eo quòd Ecclesia possit de spiri-
tualibus judicare, non sequitur hanc potesta-
tem, indirectè saltem in temporalibus valere;
nam præterquàm quòd hæc et illa specie et
naturâ inter se differunt, non semper ipsis in
temporalibus rectè ita concluditur: *Qui ju-
dicare potest majora, potest et minora*; nam,
v. g., si iudices à rege constituantur, qui
reum læsæ majestatis judicent, non idcirco
jus habent ferendæ privatis de negotiis sen-
tentia, quantiscumque affluant ingenii animi-
que dotibus.

Objicies 5º: In conventu Cleri Gallicani ha-
bito anno 1529 apud Vicennas, coram rege
Philippo Valesio, de limitibus ecclesiasticæ ju-
risdictionis, conquerente Petro de Cugneriis
consiliario regio usurpari à viris ecclesiasticis
regiam in res civiles et temporales jurisdictio-
nem, solamque ipsis competere spiritualem
contentente; perorantes nomine Cleri Galli-
cani, electus Senonensis, et Bertrandus episco-
pus Eduensis, temporalem quoque ex jure di-
vino, sed indirectam vindicârunt Ecclesiæ; sic
Bertrandus, tractatu de Origine et Usu juris-
dictionum, sive de spirituali et temporali Po-
testate, disserebat: « Cujus est judicare de fine,
ejus est judicare de ordinatis in finem, quia
ratio eorum quæ ordinantur ad finem, sumi-
tur ex fine; cùm igitur corpus ordinetur ad
animam, et temporalia ad spiritualia tan-
quàm ad finem, Ecclesia quæ habet judicare
de spiritualibus, potest, et meritò, de tem-

« poratibus judicare. » Biblioth. Patrum, t. 26, p. 116, col. 2. Asseruit etiam *electus Senonensis*, decernendi de temporalibus potestatem competere Ecclesiæ ex jure divino, naturali, canonico et civili, et consuetudine et privilegio.

Resp. in prædicto conventu non id propositum fuisse, ut definiretur ea dogmatica quaestio, num videlicet jure divino Ecclesiæ suppetet auctoritas in temporalibus; agebatur de assignandis ac determinandis jurisdictionis ecclesiasticæ limitibus; eam intra spiritualia omnino esse coercendam, propugnabat dominus de Cugneriis (de Cugnieres), nullaque concessione hanc ultra metam posse promoveri; illam verò auctoritatem, quantumcumque et quocumque ex jure sibi retinendam putarent, defenderunt coram rege appellati præsules; in eâ rex nihil immutatum voluit; nec ullum refertur Cleri Gallicani decretum, quo asserere voluerit datum esse à Christo Ecclesiæ de temporalibus statuere; si quid ergo ab electo Senonensi et Bertrando Eduensi episcopo prolatum sit in defendendâ Cleri Gallicani causâ, quod positum à Christo et Patribus jurisdictionis spiritualis terminum revellat, id ardentiori minisque cauto defensorum illorum studio, seu privatæ eorum sententiæ, non autem Clero Gallicano imputandum est; neque existimandum est descivisse Clerum Gallicanum à principiis decessorum suorum; qui vel non ita pridem, occasione lugendi Bonifacium VIII inter et Philippum Pulchrum dissidii, assertioni nostræ tam liquidò suffragati sunt.

Quæ afferebat argumenta Bertrandus ut probaret contulisse Christum Ecclesiæ indirectam saltem in temporalia potestatem, ea jam soluta sunt illis refellendis quæ protulit Bellarminus.

CONCLUSIO II. — *Nullam Ecclesiæ dedit Christus potestatem reges ac principes deponendi, aut eorum subditos à fide et obedientiâ illis debitâ eximendi.*

Cum assertione jam probatâ indivulso nexu conjuncta est ista propositio; si enim nullam à Christo in temporalibus potestatem mutuata sit Ecclesia, quantò minùs valeat reges ac principes propriis è sedibus deicere, et quo illis obstringuntur subditi, sacramentum fidelitatis tollere! In eâ maximi momenti causâ elaborandum præcipuè, nec verendum est ne illius suscipiendo patrocínio, pontificiæ, quæ à Christo derivata est, derogetur auctoritati, decemve, ut arguebat cardinalis Perronius, conciliorum detrahatur decretis.

I. *Probationis primum genus, desumptum ex institutionibus Christi et Apostolorum, tum ex agendi ratione christianæ societatis, vel maxime periculosis persecutionum temporibus.*

Toto vitæ curriculo ac præsertim passionis suæ tempore, obstrepentibus quantumlibet sævientibusque inimicis, adimplevit Christus, id quod prænuntiatum fuerat Isai. 42, Matth. 12: *Calamum quassatum non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium.* Potuisset, ut Deus, adversantes sibi arbitrato suo dissipare et obterere; potuisset etiam, ut homo, rogare Patrem suum, et plusquàm decem legiones angelorum qui pro ipso decertarent, impetrare: verùm invictæ auctor et exemplar patientiæ, cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti se injustè, 1 Petr. 2. Fore prædixerat Apostolis, ut contruderentur in carceres, traherenturque ad reges et præsides propter suum ipsius nomen, Luc. 21; quasnam ipsis vias et subsidia vincendi subministrat? Pollicetur quidem illis *os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii*, ibidem; at istud animis eorum insculptum voluit documentum: *In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras*; hanc eamdem eis suadebat patientiam cum diceret, Matth. 10: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Talibus imbuti monitis ac præceptionibus Apostoli, ad eosdem quibus induebantur sensus, incitabant commissos sibi fideles: *Si benefacientes*, inquit S. Petrus, *patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum: in hoc enim vocati estis*; eos quoque admonet debitæ principibus obedientiæ, sive regi, quasi præcellenti, sive ducibus, tanquàm ab eo missis: unde liquet, ait Estius in hunc locum, *principibus etiam infidelibus, et valdè malis obediendum esse.* Quam S. Petrus tradidit doctrinam, eandem confirmavit eodem ductus et accensus Spiritu Apostolus gentium, Rom. 13: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Præpositorum suorum insistentes vestigiis Christiani, sævientibus licet persecutionum procellis, pati noverant ac mori, impositum secularis potestatis jugum excutere nefas arbitantes, et spondentes in omnibus obsequium, quæ Deo probata essent, à quo defluit omnis potestas. « De pectore, ut ait Tertullianus Apologet. c. 30, inter tor-

« menta postulantes pro omnibus imperatori-
 « bus, vitam illis prolixam, imperium securum,
 « domum tutam, exercitus fortes, senatum fide-
 « lem, populum probum, orbem quietum, et
 « quaecumque hominis et Cæsaris vota sunt. »
 Illis temporibus imminerebat maximum Religioni
 periculum; agebatur de christianæ reipublicæ
 incolumitate vel interitu; instabant hostes un-
 dique, ipsam à fundamentis si fieri posset ex-
 cindere parati; si quando indirectâ potestate
 liceat Ecclesiæ, temporalem adoriri et oppu-
 gnare principatum, tum jus illud expromere
 quid prohibuerit?

Refellitur quoddam Bellarmini responsum. —
 Bellarmini responsionem piget referre, adeò
 indigna nobis videtur tanto viro, et de Reli-
 gione in plurimis optimè merito: « Quòd si,
 « inquit, Christiani olim non deposuerunt Ne-
 « ronem et Diocletianum, Julianum Apostatam
 « ac Valentem Ariarium et similes, id fuit quia
 « deerant vires temporales Christianis; nam
 « quòd alioqui jure potuissent id facere, patet
 « ex Apostolo, 1 ad Corinth. 6. » Itane imbecil-
 litati tribuenda est, ea Christianorum flagran-
 tibus persecutionibus patientia, quæ tantum
 christianæ Religioni peperit decus, ipsisque
 infidelibus admirationis venerationisque sen-
 sum incutiebant? ergo istud oraculum: *Reddite
 quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo,*
 cùm funderet ipsa veritas Christus, id duntaxat
 declaratum voluit: Vos, Judæi, qui Romano-
 rum imperio tam ægrè et impatienter soletis
 obsequi, animum manusque cohibete, tam-
 diu dum vobis accrescant vires; reddite inte-
 rea quæ sunt *Cæsaris Cæsari*; postea, si quando
 spes affulgeat vosmetipsos importuno jugo sub-
 ducendi, tum in arma consurgite audacter,
 nihil jam credentes debitum Cæsari. Sic etiam
 allocutus esset Apostolos: *Ecce ego mitto vos
 sicut oves in medio luporum*; nebulosis dissimu-
 late temporibus: *in patientiâ vestrâ possidebitis
 animas vestras*, donec, augescente discipulo-
 rum numero, securè possitis impetum facere
 in aulam, in senatum, munita in oppida, et
 illatas ulcisci, aut independentes repellere per
 vim injurias; tum ex ovibus facti leones, pros-
 ternite, dirumpite, atterite quidquid vobis ob-
 stiterit. Ita etiam, ut verbis utamur doctissimi
 Bossuetii Juræum ministrum refellentis, tot
 celebratam præconis patientiam suam com-
 mendassent in apologiis Christiani. « Il est vrai,
 « sacrés empereurs, vous n'avez rien à crain-
 « dre de nous, tant que nous serons dans l'im-
 « puissance; mais si nos forces s'augmentent

« assez pour vous résister par les armes, ne
 « croyez pas que nous nous laissions ainsi égor-
 « ger; nous voulons bien ressembler à des
 « brebis, nous contenter de bêler comme elles
 « et nous couvrir de leur peau, pendant que
 « nous serons faibles; mais quand les dents et
 « les ongles nous seront venus comme à de
 « jeunes lions, et que nous aurons appris à
 « faire des veuves et à désoler les campagnes,
 « nous saurons bien nous faire sentir, et on
 « ne nous attaquera pas impunément. » Com-
 monitorio Bossuetii adversus Protestantes,
 cap. 14.

Quâ verò de causâ non valuissent Christiani
 romanæ, si voluissent, ditioni obluctari, atque
 in libertatem se vindicare, id paulisper ur-
 gendum nobis videtur, quod ut christianæ
 Religioni summo est honori, ita et assertioni
 nostræ, valido est argumento. An vim vi re-
 pellere non potuissent præ numero Christiani?
 At ævo apostolico, ut docent Epistolæ S. Pauli
 ad Romanos cap. 1, et Colossenses cap. 1, *in
 universo mundo annuntiabatur et fructificabat
 christiana fides*; quàm latius temporibus S.
 Justini et Tertulliani esset disseminata, ex il-
 lorum scriptis perspectè colligitur; numquid
 tum dissociati erant fideles, et ideò cœptis
 exequendis minùs idonei? At fraterno eos
 amore devinctos tenebat quem ipsi admira-
 bantur ethnici, christiana religio, animosque
 facilè conciliat communis causa, commune
 depellendum periculum; ignavi fortassè di-
 centur, et formidine debilitati atque abstracti;
 verùm ex illis cùm viri, tùm et mulieres et
 infantes, mortem irretorto spectabant oculo,
 ita ut *æneum* vocarentur hominum genus,
 quasi movere illis doloris sensum tormenta
 non possent; num denique ducibus caruissent
 quos sequerentur? sed quæ subministrat arma
 necessitas, duces quoque eadem suscitât, qui-
 bus certatim adhærescant libertatis appetentes
 catervæ. Audire præstat è veteribus nonnul-
 los Religionis patronos, qui abjectum Bellar-
 mini responsum opportunè antevertendo con-
 futaverint. Quo furore in Christianos exarde-
 rent gentiles, sic enarrat Tertullianus Apolog.
 c. 37: « Quoties in Christianos desævitis, par-
 « tim animis propriis, partim legibus obse-
 « quentes! Quoties etiam præteritis vobis, suo
 « jure nos inimicum vulgus invadit lapidibus
 « et incendiis! Ipsi bacchanalium furiis, nec
 « mortuis parcunt Christianis, quin illos de
 « requie sepulturæ, de asylo quodam mortis,
 « jam alios jam nec totos avellant, dissecant,

« distrahant. » Quid injuriosum magis et iniquum, atque ad inflammandos animos excutiendæ subjectionis, si liceret, desiderio? tum exponit Tertullianus quàm patienter sese gesserint Christiani, quantacumque obvia forent ad jugum dejiciendum incitamenta et adminicula. « Quid tamen unquàm denotastis, de tam conspiratis, de tam animatis ad mortem usque, pro injuriâ repensatum? Quando vel una nox pauculis faculis largiter ultioni posset operari, si malum pro malo dispungi penès nos liceret? Sed absit ut aut igni humano vindicetur divina secta, aut doleat pati, in quo probatur! » Quantum multitudine et animi fortitudine valerent Christiani, ita declarat: « Si enim et hostes exertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum et copiarum? Plures nimirum Mauri et Marcommani, ipsique Parthi, vel quantæcumque, unius tamen loci et suorum finium gentes, quàm totius orbis? Hesterni sumus, et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, mancipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum; sola vobis relinquimus templa. Cui bello non idonei, non prompti fuissimus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quàm occidere? » Eadem mente scripsit S. Cyprianus ad Demetrianum: « Nemo nostrum, inquit, quando apprehenditur, reluctatur, nec se adversus injustam violentiam vestram, quam vis nimius et copiosus sit noster populus, ulciscitur. » Nec minus urgentia quæ tradit S. Augustinus egregio tractatu de Civitate Dei, lib. 22, cap. 6: « Neque tunc, inquit, civitas Christi quamvis adhuc peregrinaretur in terris, et haberet tamen majorum agmina populorum, adversus impios persecutores, pro salute temporali pugnavit, sed potius ut obtineret æternam, non repugnavit. »

Sæculo quarto quo regnavit Julianus Apostata tot progressus habebat, tam altas egerat radices christiana Religio, ut quemadmodum ait S. Gregorius Nazianzenus, Oratione tertiâ in Julianum, « eam velle immutare, nihil aliud fuerit quàm Romanum imperium convellere, ac de rerum summâ periclitari. » Quantum christianæ fidei essent dediti exercitus ac populi, ex Joviniani, post Juliani mortem, defuncto Joviniano, Valentiniani, christianissimorum principum electione ad imperium

colligi potest. Attamen cùm adeò et multitudine et robore atque animis valeret Ecclesia, servata est ac præstita integra fides Juliano Apostatæ nihil non molienti ut christianam Religionem è medio tolleretur, quod mirabiliter prædicat S. Augustinus: « Julianus extitit infidelis imperator, extitit apostata, iniquus idololatra; milites christiani servierunt imperatori infideli; ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in cœlo erat; si quando volebat ut idola colerent et thurificarent, præponebant illi Deum; quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra gentem, statim obtemperabant; distinguebant Dominum æternum à domino temporali, et tamen subditi erant, propter Dominum æternum, etiam domino temporali. »

Promptum esset atque jucundum, varias excurrere per ætates, demonstrare, sub imperatoribus hæreticis Ecclesiam eadem in secularem potestatem tenuisse fidelitatis et observantiæ placita quibus institerat sub ethnicis principibus. Hæc fusè et eleganter prosequentem consule Bossuetium in Defensione cleri Gallicani, parte primâ, lib. 2, cap. 3 et seq., et in quinto ad Protestantes Commonitorio; unum et alterum duntaxat exempli causâ proferemus testimonium. Quâ mentis impotentia, catholicam in fidem desæviret Constantius imperator, notissimum est; tum quàm fervido Nicænæ fidei studio raperetur Lucifer Calaritanus; hic tamen principem illum sic alloquitur in lib. de non parendo: « Num quia dicas nos debere tibi obsequia? scito quia non tibi soli, sed et omnibus nos in sublimitate degentibus, in obsequiis repræsentantibus, novimus esse debitores; dicit enim Apostolus: *Admone illos principibus et magistratibus subditos esse, obedientes, ad omne opus bonum paratos esse.* » Valentiniani II nonum ferè annum agentis matre Justinâ Arianæ patronâ hæresis regnum administrante, nec non extrema, nisi basilicæ Arianis traderentur, minitante, exclamat ipsa plebs catholica Ambrosii edocta institutis: « Rogamus, Auguste, non pugnamus, non timemus, sed rogamus. » S. Ambros. epist. 20 ad Marcellinum. Idem S. Doctor, imminente Italiæ Maximo, qui licet imperialis per summum nefas invasor dignitatis, catholicam tuebatur fidem, exclamabat nihilominus, nedum vellet eo uti adjutore contra legitimum principem: « Dolere potero, potero flere; adversus arma, milites, Gothos

quoque lacrymæ meæ, arma sunt : talia enim munimenta sunt sacerdotis; aliter nec debeo, nec possum resistere. » Sermone contra Auentium.

Refellitur altera, quæ fingitur, cavillatio. — Ea veritati obstreperit cogitatio, consilii non præcepti fuisse illud quod præeunte Christi et Apostolorum exemplo, exhibuerunt Christiani deflagrante persecutione obsequium. Itane verò princeps Apostolorum merum exhibuit consilium, cum hortatus ad obediendum sive regi quasi præcellent, sive ducibus tanquam ab eo missis, adjicit : *Quia sic est voluntas Dei*, 1 Petri cap. 2. Numquid solum consilium referunt hæc verba S. Pauli ad Romanos : *Ideò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam : ideò enim et tributa præstatis; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes; reddite ergo omnibus debita.* Hinc adversantibus divinæ Religioni principibus, subditos se constanter profitebantur et arctissimo obedientiæ vinculo adhærebant Christiani : « Quid ego ampliùs, inquit Tertullianus Apolog. cap. 33, de religione atque pietate christianâ in imperatorem, quem necesse est ut suspiciamus, ut eum quem Dominus noster elegit? Et meritò dixerim, noster est magis Cæsar à Deo nostro constitutus. Iidem sumus imperatoribus, qui et vicinis nostris; malè enim velle, malefacere, maledicere, malè cogitare de quoquam ex æquo velamur; quodcumque non licet in imperatorem, id nec in quemquam; quod in neminem, eò forsitan magis, nec in ipsum qui tantus est. » S. Justinus relato Christi Domini sanctissimo effato : *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, etc., sic prosequitur in Apologiâ ad Antoninum Pium : « Proinde nos solum Deum adoramus; læti inservimus, imperatores ac principes hominum esse profitentes, et simul precantes, ut cum imperiali potestate sanam quoque mentem obtinere comperiamini. » Athenagoras in Apologiâ pro Christianis ad imperatores Aurelium Antoninum et L. Aurelium Commodum : « Ut calumnias refellam, Religionis rationes expono : ... ut vobis patri et filio in potestate sunt omnia, regno divinitus in vos collato; regis enim anima, inquit propheta, in manu Dei est; sic uni Deo et Filio ejus, hoc est Verbo inseparabili, subjecta sunt omnia. » Cum ipso Dei Patris et Filii imperio, confert ipsam ethnicorum principum auctoritatem; hic vel inviti temperamus nobis à recensendis pluribus ve-

terum pronuntiatis proposito nostro congruis, quæ christianæ Religionis divinam indolem oculis mirum in modum subjiciunt.

II. *Secundum probationis genus, desumptum ex supremâ dignitate et nulli obnoxia principum in temporalibus auctoritate.*

1º Ad hanc assertionem speciali ratione et potiori jure pertinent, quæ attulimus, de necessario discrimine spiritualis potestatis à temporali; tametsi autem propriâ constitutione aliquam sibi vindicaret Ecclesia in temporalibus potestatem, non eò usque conscenderet, ut reges ipsos expoliare posset, et ab iis abalienare subditos; tanta enim, remotis præjudiciis, insidet mentibus reverentia sacræ illorum majestatis, ut ipsum Davidem quamvis in regem unctum à Samuele prophetâ, poenituerit, oram chlamydis Saul ipsum persequentis abscidisse latenter in speluncâ Engaddi; quod ita refertur 1 Regum, c. 24 : *Post hæc percussit cor suum David, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul; dixitque ad viros suos : Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est.* Non leviter pensanda sunt hæc verba : *Quia Christus Domini est*, quæ soli Deo mulctandas poenis temporalibus, ubi expedire judicaverit, reservari criminales principum causas persuadeant.

2º Nèdum ex revelatione testimonia depromantur quæ notum faciant posse quemquam hominum poenas id genus à principibus exigere, generaliter præcipitur, ne exceptis quidem sacerdotibus et Apostolis, jussa eorum, modò non sint divinis contraria legibus, reverenter exequi; divinam hanc ordinationem demonstrat illud Apostoli : *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Quem in locum sapienter S. Chrysost., in cap. 15 Epist. ad Rom. : « Omnis anima potestatibus superminentibus subdita sit, etiamsi Apostolus, si Evangelista, si propheta, sive quisquis tandem fueris; neque enim pietatem subvertit ista subjectio. » Effato illi planè suffragatur Pelagius I in Epist. ad Childebertum regem : « Quanto nobis, inquit, studio ac labore satagendum est, ut pro auferendo suspicionis scandalo obsequium servitutis nostræ regibus ministremus, quibus nos etiam subditos esse, sanctæ Scripturæ præcipiunt. » Nullâ unquam debetur oblivione illud Christi oraculum : *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo.* Christianorum mentes hoc ideò profundè

pervaserat, nec in temporalium administratione, quemquam in terris superiorem imperatoribus esse suspicabantur. Hinc de principibus illis verè dixit Tertullianus : « Sentiant Deum esse solum, in cuius solius potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, ante omnes, et super omnes deos. » (Apolog. cap. 39.) Et lib. ad Scapulam, cap. 2 : « Colimus ergo et imperatorem, sic quomodò et nobis licet, et ipsi expedit, ut hominem à Deo secundum, et quidquid est, à Deo consecutum, et solo Deo minorem : hoc et ipse volet, sic enim omnibus major est, dum solo Deo minor est. » Qui solo Deo minor est, ab hominibus profectò eà auctoritate exui non potest, in quâ superiorem inter homines habet neminem. Neque reponatur principes in temporalibus, non minùs soli Deo subesse, quamvis ab Ecclesiâ pendeat ipsorum potestas, quia manavit à Deo spiritualis potestas, et vices Dei gerunt, qui sunt illius compotes; hæc si alicujus momenti esset responsio, dicendum pariter, in spiritualibus soli Deo subjacere principes, cum in religione ministris pareant à Deo institutis ejusque vices agentibus : deinde ex eo quòd Dei vicario dum in temporalibus pareret imperator, censeretur obsequi Deo, non idcirco dici posset *major omnibus præter Deum*; quemadmodum verè dicitur intra rerum temporalium ordinem : *Omnibus major est, dum solo Deo minor est*. Hinc humanis judiciis quoad poenas temporales, subducuntur peccata principum; id probat exemplo Davidis Clemens Alexandrinus lib. 4 Stromatum : « Tacite significans, inquit, peccatum quod legi non subjicitur, scitè modestiam suam ostendens, subjungit : *Tibi solt peccavi, et malum coram te feci.* » Idem adnotavit eodem de principe S. Ambrosius : « Rex utique erat; nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt reges à vinculis delictorum; neque enim ullis legibus ad poenam vocantur, tuti sub imperii potestate; homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. » Similia legere est apud S. Hieron. Epist. ad Rusticum.

Nihil sapientius, nihilque componendis aptius dissidiis, si quæ fortè ecclesiasticam inter ac temporalem oriantur, quàm illa Ozii Cordubensis episcopi admonitio, Constantium imperatorem ita compellantis : « Tibi Deus imperia tradidit, nobis ecclesiastica concedidit; ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue ne si ad te ecclesiastica subtrahas, magni

« criminis reus fias : *Reddite*, scriptum est, « *quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*; neque nobis igitur terræ imperare licet, neque tu adolendi habes potestatem. »

III. *Probationis tertium genus, desumptum ex perniciosioris sententiæ quam refellimus consecrariis.*

1º Hæc sententia, nedum, ut ejus defensoribus videtur, majorem possit reverentiam Apostolicæ sedi conciliare, timendum esset potius ne ipsi conflaret invidiam, spiritualisque potestas ac temporalis, quas Deus voluit æterno sociatas fœdere, inter se colliderentur, in lugendum utriusque detrimentum. 2º Eadem præbere posset occasionem infirmandæ sacerdotium inter ac imperium concordæ; injiceret enim periculum provocandæ principis alicujus ultionis, qui intentari sibi supremæ amissionem potestatis indignatus, subjectos sibi populos fortè retraheret à debitâ ecclesiasticæ auctoritati obedientiâ. 3º Principes infidelium nonnunquam retardaret à suscipiendâ et profitendâ fide : vererentur enim, ne per baptismum non in spiritualibus tantummodò, verum etiam in temporalibus, ecclesiasticæ jurisdictioni subjacere putarentur, ac deinde illato violatæ Religionis crimine, suo tandem orbarentur principatu. Neminem etiam latet, quàm acerbè, quod impugnamus placitum, exprobraverint hæretici, ut ansam refugiendæ catholicæ communionis, quasi omnibus probatum esset Catholicis et haberetur velut catholicæ dogma fidei. 4º Si quandò tentatum sit movere limites quibus à spirituali potestate secernitur temporalis, quæ tum et quanta malorum incubuerit cohors, certioribus consignatum est monumentis; nemini vel levem rerum humanarum notitiam assecuto inauditum est, quales animorum offensiones attulerit famosum nimis Bonifacii VIII cum Philippo Pulchro dissidium; qualis inde in Galliâ ordinum omnium commotio erumperet ac perturbatio; quot graviore impenderent atque efferbuissent tempestates, nisi ab eo sedatæ, qui ventis imperat et mari!

Religionis ergo et regnorum utilitatibus ac necessitatibus consultum voluit clerus Gallicanus Declaratione anni 1682, ejus hic est primus articulus : « Primum beato Petro, ejusque successoribus, ipsique Ecclesiæ, rerum spiritualium, et ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino : *Regnum meum non est de hoc mundo*, et iterum :

« *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo;* ac proinde stare apostolicum illud: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit;* reges ergo et principes in temporalibus nulli ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subijci, neque auctoritate clavium Ecclesiæ, directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientiâ, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse; eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ quàm imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, et sanctorum exemplis consonam omninò retinendam. »

Solvuntur argumenta quæ ex Scripturis opponuntur.

Ex sacris litteris obijciuntur nonnulla quæ propositam quæstionem reipsà non attingunt, ut unctio regum eorumque designatio, per Samuelem facta, aliosque interdum prophetas. Aliud est enim prophetico et extraordinario munere perferri et annuntiari oracula et mandata supremi numinis, aliud est aggredi ad aliquem de solio deiciendum principem, quod neque Samuel, neque alius quisquam attentavit propheta; haud magis ad rem pertinet illata mors Athaliæ jussu pontificis: « Quid mirum est, inquit, Bossuetius, si pontifex sub rege septenni, quem neci exemerat, quem in templo educaverat ab incunabulis, quem filii loco habuerat, quem regno restituerat, tutorem agens regis, in impiam Athalam regis majestati subditam ejusdemque læsæ ream, pro potestate animadvertit? neque enim aliter constituta erat regi regnoque salus. » Verisimilius obijcitur exemplum Ozis regis, qui cum leprâ inficeretur, per sacerdotes tum ejectus est è templo, tum civili societate, tum regni orbatus administratione, in ejusque locum subrogatus filius ejus Joathan, 2 Paral. 26. Ex hoc insigni facto sunt qui colligant, posse sacerdotali ministerio à publicæ rei administratione amoveri principes, propter susceptam hæresis labem leprâ significatam et longè deteriorem.

Ad illud exemplum accedit quòd Christus voluerit ut habeatur tanquàm *ethnicus et publicanus*, qui Ecclesiæ auctoritati obsequium detrectaverit; inde istud contextitur argumentum: Per excommunicationem interdicitur eorum consuetudine, qui poenam illam incurrerint,

sive privati, sive principes; quid autem posset in administrando regno princeps cujus consuetudine prohiberentur subditi? nonne tum indirectè regiâ exueretur auctoritate?

Resp.: Ad exemplum Ozis regis scriptum est (Levit. 15, 44, 46): *Quicumque ergo maculatus fuerit leprâ, et separatus est ad arbitrium sacerdotis.... omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. Cum spreitis divinis institutionibus monitisque sacerdotum, incensum adolere voluisset rex Ozias, statim orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis: festinatò expulerunt eum Azarias pontifex, et reliqui sacerdotes: sed ipse perterritus, acceleravit egredi, eò quòd sensisset illicò plagam Domini* (2 Paral. 26). Hic, ut videre est, agitur de casu singulari apertâ lege sancito, inflictâ per subitanum miraculum poenâ confirmato; ad alia delictorum genera illud trahi non patitur æquitas, aut recta disceptandi ratio; adde quòd nec Ozis ablatum sit regnum, sed illius à Joatham regis filio suscepta est administratio tanquàm regis ipsius nomine, quemadmodum factum esset, si leprâ qui affectus est, idem correptus fuisset amentia. Ad evangelicum autem pronuntiatum, quo ecclesiasticæ contemptor auctoritatis jubetur haberi *tanquàm ethnicus et publicanus*, neque apud Judæos, neque apud Christi discipulos habebantur ethnici principes, tanquàm gubernandi auctoritate privati; impia illorum jussa dum refugerunt crebrescentibus persecutionibus Christiani, eorum tamen potestati debitum certatim impendebant honorem et obsequium, ut demonstratum est. Nec aliter usque ad Gregorium VII se gesserunt ipsi pontifices, erga principes hæreticos vel apostatas; neque enim Liberius Julianum Apostatam, aut Constantium hæreticum deponendos censuit, nec Damasus Valentem, nec Felix III Zenonem Eutychianum, nec Symmachus Anastasium, à quo per famosum libellum laceratus fuerat; non Joannes I Theodoricum Arianum, à quo in vincula coniectus est, non Agapetus Theodatum item Arianum, non Silverius Justinianum, à quo in exilium missus est, nec Martinus I Constantem Monothelitam supremâ spoliare auctoritate tentaverunt. Quod spectat ad prohibitam cum excommunicatis consuetudinem, quo maximè argumento Gregorii VII temporibus commovebantur multi, ne Henrico IV imperatori audent præstare debitum à subditis obsequium, certissimum est consensione theologorum,

ipsisque summorum pontificum decretis, interdictum illud de excommunicandis vitandis, quatenus ad humanam solitamque consuetudinem pertinet, exceptionem necessitatis, non solum physicæ, ut vocant et ineluctabilis, sed etiam moralis et civilis admittere; quare cum etiam erga privatos causis occurrentibus necessariis temperetur, urgeri ipsum erga principes tanto incommodo rerum humanarum, ac tanto reipublicæ et Religionis periculo, repugnat divinæ ordinationi atque Ecclesiæ institutis.

Instabis: Magistra morum constituta Ecclesia, Religionis integritati invigilare, atque evangelicam debet doctrinam pro viribus tutari ac defendere; singe animo principem, qui excusso divinæ auctoritatis iugo, subditos ad hæresim, ad Mahumetismum impellere et adigere pertinaciter molitur, nonne poterit Ecclesia hunc principem, materno admonitum affectu, sed contumeliosè et contumaciter obluantem, redarguere, tum denique denuntiare indignum qui principatum teneat, eodemque ipsum abdicare, subditosque declarare immunes à sacramento fidelitatis, cum ipse jam à sacramento defecerit, quo sese ad illorum patrocinium Religionisque defensionem obstrinxerat?

Resp.: Ut Ecclesiæ spiritualia, ita et principibus secularibus temporalia commisit Deus; quòd si princeps aliquis, nedum se gerat ut ministrum Dei, Religionis patronum, subditorumque tutorem ac patrem, divina et humana jura despiciari et proculcare obstinato perstiterit proposito, monitis quidem pro suâ sapientiâ et charitate adoriri eum poterit Ecclesia, spiritualis, si opus fuerit, comminari et intenteræ poenas, easdem ingravescens ejusdem proterviâ tandem adhibere; at nec potest quidquam de potestate illius abstrahere, aut subditos detertere ab illi præstandâ in licitis obedientiâ. Quæ servando legitimæ administrationis ordine emendari nequeunt, divinæ sunt permittenda providentiæ; neque præjudicandum ita esse omnia in terris constituta, ut votis omnia respondeant; cavendumque, monente Apostolo, ne fiant mala ut eveniant bona. Sacramento licet addicantur principes in Religionis ac reipublicæ tutelam et præsidium, non tamen hoc ipso quo desunt officii, excidunt à principatu, neque potest Ecclesia de illis abrogando decernere.

Instabis iterum: Princeps imperio, non imperium principi, nec principatus eam conditionem esse voluerunt, coeuntes in corpus

politicum diversæ familiæ, ut suo arbitratu, fasque ac nefas permiscente libidine, pessumdandis humanis rebus ac divinis intentus esse videretur; poterit ergo dijudicare Ecclesia utrùm eò usque iniquitas increverit ac lues, ut solemne quo devincti sunt subditi vinculum fidelitatis remissum ac ruptum fuerit, idque si declaraverit, idem tum assequetur ac si pœnam *depositionis* reipsâ infligeret.

Resp.: A Deo profluit auctoritas principum: *Per me reges regnant, inquit, et legum conditores justa decernunt; per me principes imperant*, Proverb. c. 8; neque quos ipse constituit, illos ex possessione dimovere cuiquam concessum voluit. Imò, etiamsi ab hominibus societatis appetentibus ortum daceret regia potestas, haud tamen sub pacto expresso vel tacito illius revocandæ, et aliò transferendæ, cum eâ principes aliqui abuterentur, collata esset; quàm commentitia sint hujusmodi pacta, et exitiosa forent societati, demonstravit doctiss. Bossuetius, in sapienti et erudito *Communitorio* 5 contra ministrum Juræum.

Solvuntur quæ ex monumentis historiæ ecclesiasticæ obtenduntur.

Antequàm refutentur ea quæ assertionem nostram verè oppugnare videantur, quædam sunt expungenda quæ ipsam vel nullo modo, vel leviter attingunt. 1º Theodosium imperatorem, propter eadem Thessalonicensem, cum aditu Ecclesiæ prohibuisset S. Ambrosius, « deinde præcepit ei, ut legem ferret, ne sententiæ latæ de eadè vel bonorum publicatione ratæ forent, nisi post triginta dies à sententiæ pronuntiatione, » ut nimirum « si quid per iracundiam præcipitanter dictasset, intra tot dierum spatium revocare posset. » Ne unum quidem verbum extat eò loci, quo indicetur abrogandæ regibus potestatis aut minuendæ facultatem sibi assumpsisse S. Ambrosium: ut iudex ad spiritualia præpositus, spirituales indixit pœnam, confitentem reum prohibendo communione fidelium; ut spiritualis medicus, contraria curavit contrariis, iracundiam jussit cohiberi patientiâ; præcipientes sententias, triginta dierum interpositâ morâ, prævertere et amoliri conatus est.

2º Ad aliquod stabiliendum quod concesserat privilegium, S. Gregorius Magnus hanc apposuit clausulam, quam sibi potestatem exauctorandi principes vindicanti, Gregorius VII favere existimavit: « Si quis verò regum, sacerdotum, judicum atque secularium

« personarum , hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens , contra eam venire tentaverit , potestatis honorisque sui dignitate careat , reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. » Quidquid sit de authenticitate clausulæ illius , quam esse adscritam doctissimi multi arbitrantur , hæc verba sunt imprecantis , non imperantis aut iudicantis , sicut et illa quæ mox subjicit : *In æterno examine districtæ ultioni subiaceat* ; nec sanè verisimile est S. Gregorium tantâ reverentiâ supremos principes quamvis iniquos persecutum , ut ostendimus , mentem hanc induisse , ut si fortè privilegii alicujus executionem impedirent , reges ipsos è potestatis fastigio dejicere , totiusque imperii statum inturbare statuisset ; verum dignitatis et auctoritatis jacturam violatoribus dicti privilegii imprecando , Davidem æmulatus est proditori sic imprecantem : *Et episcopatum ejus accipiat alter* ; haud absimiles S. Gregorii formulæ imprecationis adhibentur in conciliis Toletanis 4, canone 75, 6, canone 3, et 7, canone 1 ; solemnes fuisse in foundationibus et donationibus hujusmodi execrationes probant formulæ Marculli et monumenta plurima , de quibus doctissimus Mabillonius , in opere cui titulus : *De re diplomaticâ*.

3° Auctores Græci , Theophanes , Zonaras et Cedrenus , referunt prohibuisse Gregorium II ne Leoni imperatori Ieonomacho solverentur ab Italis vectigalia , quod quidem imperatoriam vellicaret ac restringeret auctoritatem. At id fuisse à Græcis confictum , ad concitandum in Romanam et omnem Latinam Ecclesiam odium , constat tum ex epistolis appellati pontificis ad Leonem imperatorem , in quibus generali principio accuratè discriminat spirituales temporalemque potestatem , tum ex epistolâ Caroli Magni ad Constantinum et Leonem , in quâ testatur Gregorium II et III venerationem sanctorum imaginum solis precibus defendisse apud imperatorem , tum denique ex testimonio trium historicorum. Pauli Diaconi , Anastasii Bibliothecarii et Platinae ; quantum abesset à lædendâ principum majestate Gregorius II , sic enarrat Paulus Diaconus qui eodem tempore , hoc est , circa medium octavi seculi scribebat : « Omnes Ravennæ exercitus , vel « Venetiarum talibus jussis (quibusdam scilicet « imperatoris) uno animo restiterunt , et nisi « eos prohibuisset pontifex , imperatorem su- « per se constituere fuissent aggressi. »

4° Opponitur factum Zachariæ de quo ita

Bellarminus : « Rogatus à primoribus Franco- « rum , Childericum III (ex Merovingianâ stirpe « postremum) deponi , et in ejus locum Pipinum « Caroli Magni patrem , regem creari jussit ; cu- « jus causa fuit , quia propter socordiam Childe- « rici , et Religioni et regno in Galliâ , extrema « ruina imminere videbatur. » Plurimos hujus facti deinde commemorat approbatores ; in tractatu autem de Potestate Papæ , contra Barelaium , nititur duodecim illud historico- rum confirmare testimoniis. Hoc si premeretur argumentum , ex eo concludendum esset , directâ in temporalibus potestate instructum esse summum pontificem , quod potestatis genus ipse inficiatur et refellit invictè Bellarminus : non hæresis aut morum corruptelæ insimulatus fuit Childericus ; non infensum se præbuerat , aut inobsequentem auctoritati Ecclesiæ ; quod verò de impendentibus ex imputatâ illi socordiâ Religioni periculis causatur Bellarminus , ut taceamus accusationem illam de priscorum Meroveæ stirpis regum ignaviâ et socordiâ , eruditè confutatam fuisse à Carolo le Cointe Oratoriano , t. 4 et 5 Annalium , quo jure , quâ æquitatis ratione potuisset hæreditario regno pacificè possesso spoliari propter imputatam ignaviam princeps quindecim , aut ad summum octodecim annos natus ? Quæ quidem ætas flectendis imperii habenis vix sufficiat ; talis accusatio nonne potius refunderetur in majores domûs ac palatii , penes quos rerum omnium erat administratio ? Cæterum quo tempore actum fuisse refertur de Childerici *depositione* , disciplinam ecclesiasticam in Galliis viguisse , probant quæ Suessione et alibi celebrata sunt concilia : neque obstabat ille princeps tuendæ Religionis studio , quod maximè pertinet ad episcopos. Ad explicandum Zachariæ factum respondent multi theologi , consensu duntaxat et consilio , non viâ auctoritatis , promovisse pontificem illum Childerici depositionem : auctores videlicet multi referunt , cum quæsitum ab illo fuisset , quisnam potiori titulo dicendus esset rex , an ille cui regis est nomen , sed vacuum et inutile , an qui se junctim à nomine regiam habeat auctoritatem , tum respondisse , dicendum illum potius regem , apud quem summa potestatis esset. Multa Honoratus Tournely congerit argumenta , ut ostendat attentatam non fuisse à Zachariâ depositionem Childerici. Totam hujusce facti invidiam conjicit D. le Cointe in ambitionem Pipini , qui tametsi primùm injustè supremam arripuerit potestatem , mortuo tamen legitimo

hærede, et accedente totius gentis electione, legitimus evasit ac verus Gallorum princeps. Sive auctoritate interpositâ, sive consilio duntaxat auctor fuisset Zacharias depositionis legitimi hæredis et possessoris Childerici, dejectionem illam juri humano divinoque adversari patet ex dictis, neque ullo modo evincitur, Ecclesiæ comprobata fuisse auctoritate, aut ullo sedis Apostolicæ decreto. Factum esset oblivione delendum, non juris argumentum.

5° Leo III imperium, ait Bellarminus, transtulit à Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Ecclesiæ occidentali afferre possent: inde concludit imperatores, qui fuerunt à tempore Caroli Magni, pontifici debere suum imperium. Non imperium, sed imperatoris nomen, Romanis ultrò acclamantibus, accepit à Leone III Carolus Magnus: ante delatam hanc appellationem, jam occupato Longobardorum regno, subjectâque sibi Italiâ, jamdudum imperator Occidentis re ipsâ habendus erat, quamvis nomen illud non affectaret; ne unum quidem terræ angulum, nullam ditionem, jurisdictionem nullam ipsi contulit pontifex: imò ab illo principe donationibus multis ac prædiis aucta fuit et amplificata sedes Petri: nec aliter intelligenda quam scripsit Ludovicus II ad Basilium Orientis imperatorem epistola.

6° Clemens V, in Clementinâ: *Romani pontifices, de jurejurando*, docet à Romanâ Ecclesiâ emanasse jus et facultatem eligendi imperatorem. — Resp. cum doctissimo Tournely, emanasse quatenus consilio, adhortatione et suffragio Romanæ Ecclesiæ factum sit, ut ad quosdam jus illud transferretur, non autem id pontificiâ invectum est auctoritate: præterea Romanum ad pontificem, vi primatûs, ac proinde jure divino delatam fuisse electionem imperatoris, ne Bellarminus quidem dixerit stantibus suis placitis, positâque distinctione directæ ac indirectæ potestatis.

His delibatis, jam ad ea accedendum est quæ uberiori explicatione indigeant.

Solvitur argumentum ex facto, seu factis Gregorii VII (1).

Henricus Germaniæ regum eo nomine IV, at imperatorum, nomine eodem (Henrici) III,

(1) Post hunc de Ecclesiâ tractatum quædam per modum appendicis subjiciuntur ad conciliandam cum Gallicano sensu Ecclesiæ agendi rationem. Consule.

in flagitia omnis generis præceps, impotenti succensus libidine, nefandâ obcæcatus avaritiâ, tum etiam crudelitate, sacrorum venundatione, ecclesiasticorumque jurium usurpatione infâmis, eò usque provectus est audaciæ, ut habitâ Vornatiæ pseudosynodo, depositionem Gregorii VII aggressus fuerit, datisque præceperit litteris, ut summus ille pontifex sese abdicaret primatûs dignitate, in ejusque condemnationem certatim clerus populusque Romanus incumbere. Sanam ad mentem cum utique revocare illum non posset Gregorius VII, ipsum excommunicavit; deinde spirituales transiliens metas, è solio eum depellere tentavit, anno 1076. Prima hæc est quam tulit de illo imperatore sententia quæ his exorditur verbis: *Beate Petre Apostole*; decretum autem hæc habet: « Et ideò ex tuâ gratiâ, non ex meis operibus, credo, quod placuit tibi et placet, ut populus christianus mihi specialiter commissus, mihi obediat specialiter pro vice tuâ mihi commissâ, et mihi tuâ gratiâ est potestas à Deo data ligandi atque solvendi in cœlo et in terrâ. Hâc itaque fiduciâ fretus, pro Ecclesiæ tuæ honore et defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritûs sancti, per tuam potestatem et auctoritatem, Henrico regi, filio Henrici imperatoris, qui contra tuam Ecclesiam inauditâ superbiâ insurrexit, totius regni Teutonicorum et Italiæ gubernacula contradico, et omnes Christianos à vinculo juramenti, quod sibi fecerunt, vel facient absolvo, et ut nullus ei serviat sicut regi interdicto; dignum est enim ut qui studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat quem videtur habere, et quia sicut christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit, quem dimisit participando excommunicatis, meaque monita quæ pro salute suâ sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesiâ tuâ, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematibus, vice tuâ illigo. » Hoc decreto suspensum duntaxat à regni administratione, non depositum Henricum contendit Natalis Alexander, dissert. 2 in hist. ecclesiasticam XI et XII seculi, artic. 4. Hâc de opinione quidquid sit, princeps ille simulatâ pœnitentiâ absolutionem à Gregorio VII consecutus est; eum deinde relapsum, atque delicta cumulantem, idem pontifex omni auctoritate privatum, fatentibus omnibus voluit anno 1080, decreto quod incipit his verbis: *Beate Petre, princeps Apostolo-*

rum, et tu, beate Paule, doctor gentium, cujus decreti hæc referre sufficiat: « Confidens de judicio et de misericordiâ Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis Mariæ, fultus vestrâ auctoritate, sæpè nominatum Henricum, quem regem dicunt omnesque fautores ejus, excommunicationi subjicio, et anathematis vinculis alligo; et iterum regnum Teutonicorum et Italiæ, ex parte omnipotentis Dei et vestrâ, interdicens ei omnem potestatem et dignitatem illi regiam tollo, et ut nullus Christianorum ei sicut regi obediat, interdico, omnesque qui ei juraverunt, vel jurabunt de regni dominatione, à juramenti promissione absolvo. »

Ex his omnibus istud conficitur argumentum: Henricum omni auctoritate spoliavit Gregorius VII, subditosque illius solvit à præstito fidelitatis juramento, imò prohibuit ne illi ut regi obtemperaretur; illas irrogavit poenas eâdem potestate quâ principem illum ab Ecclesiæ communione submovit, potestate scilicet clavium, ut declaratur ipsius decretis; eademque sententia pluribus in conciliis fuit approbata, nempe duobus Romanis ann. 1076 et 1080, præide Gregorio VII; Beneventano, sub Victore III; Placentino, Beneventano, Claramontano, sub Urbano II, Romano, sub Paschali II.

Resp. 1°, idque attentius pensandum est, ut observat doctissimus Bossuetius, « ad placandos Catholicos et hæreticos retundendos, de deponendis regibus nunquàm canonem aut professionem ab Ecclesiâ fuisse editam, neque à quoquam aut concilio, aut etiam papâ pronuntiatum esse, ne quis negaret principes à pontificibus posse deponi, neque ab ullo doctore, ab ullo historico, ab ullo viro bono esse scriptum, hæreticum aut schismaticum fuisse quemquam, eo præcisè nomine quòd negasset reges à pontifice posse deponi. » Defens. cleri Gallicani, parte primâ, lib. 3, cap. 5. Quod hic generatim asseveratur, occasione datâ evolvendum curabimus, et suis astruendum momentis. Certè confirmari idem potest vel ipsius Gregorii VII agendi ratione. Henricum quidem excommunicavit, depositumque voluit; at dogmaticâ nullâ definitione credendum fidelibus proposuit, Romano pontifici aut Ecclesiæ donatum esse à Christo, ut principes regali sede exturbarent, et vincula quibus obligantur subditi, abrumperent. Hinc anno 1102, cùm Paschalis II habito Romæ concilio adversus Henricum eundem et ejus

asseclas, antecessoris anathemata renovaret, in hæreticis numerati sunt excommunicationis contemptores, præscriptaque hæc formula: *Anathematizo omnem hæresim, et præcipue eam quæ statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet et astruit anathema contemnendum, et Ecclesiæ ligamenta spernenda esse; promitto autem obedientiam Apostolicæ sedis pontifici domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi et Ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat sancta et universalis Ecclesia.* Hæc erant quæ solemnî illâ professione à schismaticis ad unitatem redeuntibus postularentur; hæc omnia in confesso sunt apud omnes Catholicos; ulteriùs proslire, aut de regibus deponendis quidquam eâ in formulâ expromere, non passus est Spiritus veritatis. Hinc anno 1105, cùm ageretur de reconciliando sedi Apostolicæ Henrico, præstitutum est quidem ut fateretur « se injustè Hildebrandum esse persecutum, Guibertum ei injustè supposuisse, et injustam persecutionem in Apostolicam sedem et omnem Ecclesiam hactenus exercuisse. » Ut autem agnosceret, posse seculares principatus dari aut adimi pontificiâ auctoritate, non id ab ipso postulatum est.

Romanâ in synodo reverà sententiam depositionis in Henricum protulit Gregorius VII; at synodo non approbante ac definiente; id enim Romanis pontificibus consuetum est, ut quod approbante concilio statuerint, edicant hoc idem esse constitutum sacro approbante concilio; sexcenta hujusmodi exempla extant in collectione conciliorum: at in synodis Gregorii VII, nihil occurrit simile: non in illis episcopi interrogati sunt de rege deponendo, nec interpellatum judicium; non decretum depositionis assensione suâ confirmârunt; à reclamando quidem abstinerunt; quod pluribus de causis à consensu distinctis contingere potuit; tempore Gregorii VII id erat pervulgatum, et quasi generatim persuasum, Romanum imperium summi pontificis auctoritate translatum fuisse in Latinos; primum erat inde concludere ejusdem esse juris adimere urgente causâ, cujus fuisset conferre principatum; eâ ratione postea Arnulphus Lexoviensis episcopus, in concilio Turonensi, sub Alexandro III, è sacro suggestu sic perorabat: « Si ad veteres recurramus historias, certum est prædecessores ejus (Friderici I) imperium non de alio jure quàm de solâ sanctæ Romanæ gratiâ percepisse; nihil igitur plus

« juris vindicare principes possunt, quàm quod
« in eos contulit dignatio largientis. » Eâ insi-
dente animis opinione, mirum videri non de-
bet, tacuisse Romani Patres concilii, Gregorio
VII sententiam depositionis contra Henricum
pronuntiantem, qui summum illum pontificem
tot contumeliis, tamque pervicaciter affecerat;
non diffitemur, in hâc sententiâ Gregorium
VII de potestate clavium ita mentionem inje-
cisse, ut inde jus sibi adscriperit deponendi
principes; verùm inde non sequitur, hanc
pontificis illius opinionem probatam, defini-
tamque fuisse Romanâ in synodo et fidelibus
ad credendum propositam.

Henricum, etiam post memoratam deposi-
tionis sententiam, pro vero imperatore, non
verè deposito habuerunt, Itali, Germani, An-
gli, Brabantii, Galli; tum qualiter in orbe
christiano exceptum fuerit Gregorii VII, de
exauctoratione Henrici iudicium, testatur sum-
mus ille pontifex Epist. ad Germanos Epist. lib.
7, t. Conc. col. 228 : *Quotquot*, inquit, *Latini*
sunt, omnes causam Henrici præter admodum
paucos, laudant ac defendunt, et pernitiæ du-
ritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt.
Absit injuria summo à pontifice egregiis
aliunde virtutibus commendato; verùm ex
ipsius testimonio colligitur non fuisse appro-
batam nisi à paucis Henrici depositionem,
quocumque titulo eam decreverit.

Ab eodem pontifice, quæstionis de potestate
exauctorandi reges elucidationem rogavit He-
rimannus Metensis episcopus; multa congerit
Gregorius VII in Epist. eundem ad episcopum,
quæ salvâ tanti pontificis reverentiâ non mul-
tùm urgent; eorum præcipuis respondimus,
afferendâ præcedentium objectionum solutio-
ne; de illis consuli possunt doctissimus Bos-
suetius, Defens. Cleri Gallicani parte primâ,
lib. 1, sect. 1, cap. 8, et Natalis Alexander
dissertatione secundâ in Hist. Ecclesiasticam
undecimi et duodecimi seculi, art. 9.

Instabis : Gregorius VII alique pontifices,
qui clavium potestate deponi reges arbitrati
sunt, si versarentur in errore, quò evaderet
Romanæ indefectibilitas Ecclesiæ? Non unus
aut alter duntaxat illam sibi attribuerunt au-
toritatem, sed pontificum longa series, quam-
vis illam pauci adhibere tentaverint. — Resp.
cum doctiss. Bossuetio loc. cit., l. 3, c. 5 :
Qui hæc objiciunt, meminerint id quod est à
Bellarmino aliisque magno consensu dictum,
nempe accuratissimè discernenda esse, quæ
Romani pontifices de facto jusserint, ab iis

quæ decreto edito facienda constituerint, ne-
que etiam decretorum omnium parem esse
rationem; longèque aliud esse, v. g., factum
seu decretum Gregorii VII Henricum deponere
aggredientis, aliud verò decretum de potestate
deponendi principes, quod universæ Ecclesiæ
probandum pontificiâ auctoritate proponere-
tur. Gregorio VII, ultra suæ auctoritatis fines
abducto alii opponuntur, præstandâ etiam vir-
tute conspicul, quorum testimonia retulimus
aut indicavimus, qui jura utriusque potestatis,
spiritualis nimirum et temporalis, æquâ lance
ponderantes, multò magis Ecclesiæ paci et
Apostolicæ sedis venerationi hâc viâ consu-
luerunt, ita ut Otho episcopus Frisingensis,
duodecimi seculi scriptor nobilis, et Gre-
gorii VII studiosissimus laudator, hæc de Hen-
rico deposito dixerit : « Lego et relego Roma-
« norum regum et imperatorum gesta, et nus-
« quàm invenio quemquam ante hunc (Hen-
« ricum) à Romano pontifice excommunicatum,
« vel regno privatum. »

Adnotandum obiter historicum istum de illâ
excommunicatione verba facere, quæ humanæ
etiam civilisque societatis vincula ferè omnia
rescinderet : *Quâ separentur*, inquit, *principes*
ac milites ab imperatoris sui consortio simul et
obsequio.

Eò recidit summa responsionis ad factum
Gregorii VII : nempe ante illum pontificem,
nullum sibi attribuisse potestatem deponendi
principes, neque à summo illo pontifice, ne-
que ab alio propositum fuisse fidelibus decre-
tum, quo adigerentur ad id genus potestatis
confitendum; multò minùs tale prodiisse de-
cretum, quod sit ab universali approbatum
Ecclesiâ.

Solvitur argumentum desumptum à depositione
Friderici II, in concilio generali Lugdunensi,
ab Innocentio IV.

Objicies : Hoc saltem insigni facto probatur,
virtute clavium depositum fuisse principem,
consentiente universali Ecclesiâ, quam pote-
statis suæ aut ignorasse, aut prætergressam
esse metas, catholicus nemo dixerit. Id elu-
cescet simpliciter facti illius enarratione.

Fridericum II, imperatorem, jam iterato
percusserat anathemate Gregorius IX, depositio-
nisque sententiam contra eundem edidit anno
1239. Omnes, ut ait, *qui ei fidelitatis juramento*
tenentur, decernendo ab observatione juramenti
ejusmodi absolutos, et firmiter prohibendo, ne
sibi fidelitatem observent, donec fuerit vinculo

excommunicationis obstrictus. Legatos misit idem pontifex ad regem S. Ludovicum et Francorum baronagium, qui agerent de Roberto regis fratre ad imperium eligendo, quod quidem generose abnuerunt Franci; defunctis Gregorio IX et Cœlestino IV, qui diebus duntaxat 17 pontificatum obtinuit, concilium generale convocavit Lugduni Innocentius IV anno 1245; præfuit ei maximus ille pontifex; adfuere præter cardinales, quorum dignitati ex rubei pilei concessione novus tunc splendor accessit, patriarchæ tres, Constantinopolitanus, Antiochenus et Aquileiensis, episcopi quadraginta supra centum, Balduinus Constantinopolitanus imperator, Tolosanus comes, Thadæus de Suessâ imperialis cameræ iudex, Friderici imperatoris procurator, Christianissimi regis Ludovici IX, regis Angliæ aliorumque principum oratores. Sententiam in Fridericum imperatorem tulit Innocentius IV, quatuor maximè propter crimina: primum, perjurii multiplicis, et violatæ pacis Ecclesiam inter et imperium sancitæ; secundum, vehementis ac penè evidentis de hæresi suspicionis; tertium, sacrilegii in captione et violentâ detentione cardinalium et aliorum antistitum perpetrati (qui ad concilium generale sub Gregorio IX Romam contendebant); quartum, læsæ pontificiæ majestatis, famosis et protervis contra Gregorium IX scriptis Epistolis, tum et urbium, castrorumque patrimonii S. Petri invasione, tyrannide in Siculos Romanæ vassallos Ecclesiæ, cui accessit accusatio de oppressâ in sacris præsertim electionibus, Ecclesiæ libertate. Ista præcipuè ob causas in Fridericum imperatorem sententiam edidit Innocentius IV, quæ incipit: *Ad apostolicæ dignitatis apicem*, cujus hæc decretoria verba: « Nos itaque super præmissis, et quàm pluribus aliis nefandis ejus excessibus, cum fratribus nostris, et sancto concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Jesu Christi vices, licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri Apostoli personâ sit dictum: *Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit et in cælis*, memoratum principem, qui se imperio et regnis, omnique honore et dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates à Deo ne regnet vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis et abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denuntiamus, et nihilominus sententiando privamus; omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à ju-

ramento hujusmodi perpetuò absolventes, auctoritate apostolicâ firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero, sibi tanquàm imperatori vel regi, pareat vel intendat; decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori aut regi, consilium vel auxilium præstiterint seu favorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere; illi autem ad quos in eodem imperio, imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem. » Hanc legere est sententiam tom. 9 Concil., tum etiam in sexto decretalium, lib. 2, de Sententiâ et Re judicatâ, tit. 14.

Ex his omnibus sic potest disceptari: Sententiam depositionis in Fridericum imperatorem protulit Innocentius IV, *virtute clavium*; eâ quippe innixus quam ibi commemorat Christi promissione: *Quodcumque ligaveris in terris, erit ligatum et in cælis*, iudicium pronuntiavit, præhabito maturo examine, cum Patribus concilii; idipsum testificatur: *Cum fratribus nostris*, inquit, *et sancto concilio, deliberatione præhabita diligenti. Præsente*, seu approbante concilio; hæc enim verba, *præsente concilio*, non referunt nudam, et quasi neutram in partem inclinatâ voluntate præsentiam, sed verum consensum, determinatamque approbationem; quod quidem pluribus evinci potest: namque 1º, si legitimâ auctoritate caruerit prolata in generali concilio, depositionis in imperatorem sententia, tali pro viribus obsistere decreto ex quo imminebant gravissima Ecclesiæ pericula, debebant episcopi, cum teste Apostolo peccent, non solum qui malefaciunt, *sed etiam qui consentiunt facientibus*, Rom. 1, 32; attamen præhabita de tanto negotio diligenti deliberatione, ut dictum est, nullo modo reclamârunt episcopi, universalis Ecclesiæ personam sustinentes. 2º Depositionis sententiæ, non solum non obstitisse, sed suffragatos esse synodi Lugdunensis oecumenicæ præsules, testatur Matthæus Paris, monachus Albanensis, Anglus, percelebris et accuratæ fidei historicus, dum refert, Hist. Angl., quo mœrore angeretur Thadæus, cum affirmâset Innocentius IV, illa irrevocabiliter se observaturum quæ contra Fridericum imperatorem statuerat: « Ejulans inquit, et flens (Thadæus) subintulit: Verè dies ista dies iræ, sicut antea dixerat, cum ad concilium plenum, omnes prælati candelas succensas inclinarent et extinguerent, excommunicatum imperatorem deponentes. » Qui excommunicaverunt, iidem omnes eundem pariter, et eadem auctoritate deposuerunt. Cum etiam narrâset Matthæus

Paris, chartæ quæ regni Anglicani libertatem læderet, Londinensem episcopum Fulconem sigillum suum apposuisse, præeuntibus Anglicanis aliis episcopis, statim subiungit : « Simili quoque modo cuidam amplæ chartæ, transcriptæ de verbo ad verbum, secundum chartæ tam bullâ papali communitam, de sententiâ depositionis in Fridericum imperatorem latâ, apposuerunt omnes prælati signa sua, tam ad majorem roborationem, quàm memoriam rei sempiternam. » Imò Innocentius IV ipse, in colloquio cum S. Ludovico, sic eum allocutus est : « Ego, quoad vixero, stabo cum Franciâ, contra schismaticum Fridericum, quem damnavit (Ecclesia), et à culmine imperii generale concilium præcipitavit. » 3° Concilii generalis illa consensio ab aliis etiam renuntiatur scriptoribus; de illo depositionis decreto sic loquitur monachus Paduanus lib. 3 Chronicorum « Innocentius papa residens in concilio, de assensu prælatorum et totius concilii, protulit contra Fridericum depositionis sententiam, justè pariter et constanter. » Guillelmus Nangius in Gestis Philippi III, « Fridericum imperatorem Romanum (et regem Siciliæ, Innocentius papa, propter suos excessus et culpas innumeras) indignum imperio et regno, omnique honore et dignitate, in concilio Lugduni, eodem sacro approbante concilio, reddidit. » Henricus de Knyghthon, canonicus Leycestriensis, appellatis jam historicis omninò consonat : « Innocentius papa (de communi consilio totius concilii, ipsum Fridericum) terribili anathemate condemnavit, et exigentibus culpis suis ab imperiali dignitate deposuit. » Hæc igitur verba, *præsente concilio*, bullæ Innocentii IV præposita, nedùm excludant, designant potiùs concilii Lugdunensis approbationem; hanc necessariò significant, cum inserantur postquàm relatum est habitam esse ab Innocentio IV eum synodi illius episcopis diligentem deliberationem de criminibus Friderici auctoritate suâ, si excusari non posset, exuendi. Idcirco hæc verba, *præsente concilio*, usurpantur, pleno ut aspirante concilio ac solemniter prolatam esse intelligatur depositionis sententiam.

Denique sive tacuerit, sive expressè approbaverit concilium generale Lugdunense latam depositionis sententiam, perinde est, ut adnotavimus; nam *Ecclesia quæ sunt contra fidem aut bonos mores nec tacet, nec facit, nec approbat*.

Resp. 1° : Sunt et quidem insignes theologi,

qui verbis illis, *sacro præsentè concilio*, totam elevari difficultatem existiment; quorsum enim inquirunt, insueta hæc in conciliis formula? Ipsâ in synodo Lugdunensi, quæ consentientibus gesta sunt Patribus, ea dicuntur decreta et facta *approbante concilio*; sic canone 15, de prohibendis usuris dicitur : *Præsents concilii approbatione sancimus*, etc. Porro ejusdem concilii auctoritate sancimus, inhibemus; can. 14, de Subsidio ad Constantinopolitanum imperium transmittendo legitur : *Ex communi approbatione statuimus*. Dicitur canone 16 de Tartarorum cursibus avertendis : *Sacro suadente concilio universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur*. Canone 17, de parando terræ sanctæ auxilio : *Definientes sacro approbante concilio*, etc., de communi concilii approbatione statuimus. Mutatur formula ubi agitur de Friderici depositione, quarenam? nisi ut significetur, quædam in decreto versari, quæ Innocentio IV potiùs quàm concilio generali tribuenda sint.

Non hic arguendum ducimus ex horrore quem referente Matthæo Paris iniecit prolata in Fridericum sententia; commemorat excommunicationis sententiam, quam à Patribus concilii approbatam esse nemo difflitetur : *Talem sententiam excommunicationis*, inquit, *in pleno concilio, non sine omnium audientium et circumstantium stupore et horrore terribiliter fulguravit* (summus pontifex). Scriptoribus qui sententiam depositionis adscribunt ipsi concilio Lugdunensi, opponuntur scriptores, qui non concilio attribuerint, sed Innocentio IV; sic Guillelmus de Podio Laurentii in Chronico c. 47 : *Ibi (Lugduni) deposuit (Innocentius IV) dominum Fridericum ab imperio per sententiam definitivam*. Nicolaus Trivetius in Chronico ad annum 1245 : *Venit in Gallias (Innocentius) et celebrans concilium in Lugduno, ipsum velut hostem Ecclesiæ privando imperio condemnavit*. Ita etiam Albertus abbas Stadensis in Chronico; Trithemius abbas in Chronico Hirsaugiensi ad ann. 1445. Hinc de solo pontifice, non de concilio conquerebatur Fridericus, ut constat ex ipsius Epistolâ ad regem, prælatos et barones Angliæ, quæ refertur à Matthæo Paris; tum ex similibus litteris quæ leguntur apud Goldastum.

At quid respondetur Matthæo Paris, ipsis etiam concilii Patribus, tribuenti depositionis sententiam? Vel in hoc capite deserendum erit historici illius testimonium, et strictè intelligenda hæc bullæ Innocentii IV præfixa et relata in actis concilii : *Sacro præsentè concilio*, vel

dicendum erit, propter conjunctam cum depositione excommunicationem à Patribus concilii approbatam, illum putavisse, approbatam etiam esse ab iisdem ipsam imperatoris depositionem; temporibus enim illis apud multos obtinuerat præjudicata hæc opinio, per sententiam excommunicationis prohiberi subditos, ne excommunicato solitum impenderent obsequium, quo abnegato, imperandi jus ipsum nihil proficeret, ac veluti abrumperetur; opinionis hujusmodi exempla recensuit doctissimus Bossuetius, Defensione Cleri Gallicani, parte 1, lib. 3, cap. 4. Unum subjiciemus: Dodechinus abbas, Mariani Scoti continuator, de Stephano Alberstatensi episcopo sic loquitur: « Venerabilis ediscopus vocato notario epistolam dictavit, in quâ Henricum hæreticum et excommunicatum, ideòque nec regem dicendum comprobavit. »

Resp. 2°: Tametsi evinceretur depositioni imperatoris Friderici consensisse et obsecravisse Patres Lugdunensis concilii, non inde conficeretur id quod totius caput est controversiæ: non enim consequeretur Ecclesiæ datum esse à Christo, ut reges posset mulctare supremæ jacturâ potestatis. Fieri enim potuit ut à reclamando abstinerint concilii Patres, eâ retardati opinione quæ temporibus illis Romanos apud pontifices, multosque alios invaluerat, jus quoddam speciale Romano pontifici, in creationem imperatoris quæsitum esse et comparatum.

Sub Paschali II historicus Gotfridus Viterbiensis dicta hæc tribuit Romanis pontificibus:

Imperium dedimus, tu pauca dedisse videris.

Hinc profectum illud de imperatore Lothario inscriptum Lateranensi palatio:

Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores:

Post homo fit Papæ, sumit quo dante coronam (1).

Eò revocatur quod adduximus, Arnulphi Lexoviensis testimonium in Turonensi concionantis synodo, Friderici I prædecessores imperium non de alio jure, quàm de solâ romanæ Ecclesiæ concessione percepisse. Haud multò post Innocentius III, lib. 1 Decret. tit. 6, cap. Venerabilem, declaravit jus et potestatem eligendi regem qui sit ad imperialem dignitatem promovendus, ad electores à sede Apostolicâ pervenisse, « quæ Romanum, inquit, imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transiit ad Germanos, sed et principes reco-

gnoscere debent, et utique recognoscunt, sicut iidem in nostrâ recognovère præsentia, quod jus et auctoritas examinandi personam electam in regem et promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus et coronamus. » Idem profectò sentiebat Gregorius IX, qui decretum Innocentii III suæ inseruit collectioni.

Post tempora concilii Lugdunensis, idem quoque persuasum habuerunt multi, quos inter eminet Clemens V; de cujus opinione constat ex cap. *Romani pontifices*, in Clementinis, de Jurejurando. Præterea qui regiam retineret auctoritatem indignum leges Palatinæ statuerunt illum fore principem, qui anno integro perstitisset in excommunicatione, quod his verbis testatur Lambertus ad annum 1077: « Sed dies anniversarius, inquit, quo rex in excommunicationem devenerat, è vicino eminens, nullas accelerandi moras patiebatur, quia nisi ante eam diem anathemate solveretur, decretum noverat communi principum sententiâ, ut et causâ in perpetuum cecidisset, et regnum sine ullo deinceps remedio amisisset. » His inducti momentis, quæ in medio posita commovebant animos, Patres Lugdunenses potuerunt bonâ fide in mentem sibi inducere, posse summum pontificem imperatori nefario divinarum humanarumque legum contemptori imperium adimere. Innocentium IV fatemur arbitratum esse, hanc sibi potestatem divino etiam ipso jure obtigisse, cum in decreto contra Fridericum adhibuerit illam Christi promissionem: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis*; verum de potestatis illius origine, nulla fuit in Lugdunensi concilio agitata quæstio, nec ullâ in aliâ synodo discussa, nedum expresso decreto definita fuerit.

Resp. 3°: Ut disserit Bossuetius, ad Ecclesiæ catholicæ fidem non pertinent quæcumque in conciliis ipsis generalibus, gesta sunt ac enuntiata; sed ea tantum quæ decreto edito fide libus credenda ac tenenda proponuntur, quod et Melchior Canus copiosè docet, et Catholici omnes uno ore confitentur. Defens. Cleri Gallicani, p. 1, lib. 3, c. 1. At de regum depositione dogmaticum decretum nullum, disciplinæ generalis nulla regula, fidelibus proponitur in concilio Lugdunensi: hujus ergo synodi Patres etiamsi, ut Innocentius IV, existimavissent datam esse divinitus pontifici reges ipsos exautorandi potestatem, eaque præconceptâ opinione, decreto Innocentii IV

(1) Rodovicus, de gestis Friderici I.

Fridericum deponentis adhæsis, quâ latè pateat, non inde sequeretur hanc eorum sententiam quam definitione nullâ, nullo canone sanxerunt, à fidelibus esse necessariò tenendam; non in deponendo Friderico censerentur universalem repræsentare Ecclesiam: meritò potuisset princeps ille quamvis legitimè excommunicatus, dicere, quod reverà scripsit ad reges Franciæ et Angliæ, *Romano pontifici collatam à Domino plenariam in spiritualibus potestatem: nusquàm tamen lege divinâ, sibi vel humanâ lege concessum, quod transferre possit pro libito imperium, aut de puniendis temporaliter in privatione regnorum, regibus et principibus cogitare.*

Inst. contra tertiam hanc responsionem: Etiamsi catholicam ad fidem non ea omnia pertineant quæ leguntur in actis conciliorum generalium, repudiari tamen absque temeritatibus notâ, interpretatio divini alicujus testimonii quam attulerint Patres œcumenicæ synodi; cùm igitur illâ Christi promissione: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis*, utantur Patres Lugdunensis synodi, ad asserendam summo pontifici potestatem saltem indirectam, in ipsam regiam dignitatem, adhærendum est illi interpretationi, et ab eâ resiliere nefas.

Resp.: Quamvis de potestate in temporalia regum, idem quod Innocentius IV, cogitassent omnes synodi Lugdunensis episcopi, non ex eo colligitur illos adductam promissionis Christi expositionem attulisse, tanquàm universalis doctrinam Ecclesiæ, et ab omnibus necessariò tenendam; nec eos voluisse definire, aut viam sternere ad definiendum, hunc esse proprium et genuinum verborum Christi sensum, traditione ex apostolicâ manantem. Sed retentâ quam induissent ante synodum opinione, ad eam accommodassent promissionis hæc verba: *Quodcumque ligaveris, quodcumque solveris*, ad conciliandam depositioni imperatoris auctoritatem, nullâ de indirectâ vel directâ potestate in temporalia, præhabita in synodo quæstione; hinc valdè differret illa interpretatio ab expositione verbi divini vel scripti vel traditi, quam legere est in concilio Tridentini canonibus præviis, v. g., de Baptismo, de Confirmatione, de Eucharistiâ, etc.; quibus decretis viam sic parant ac præmuniunt.

Solvitur argumentum desumptum ex concilio Lateranensi IV, sub Innocentio III.

Objecta nunc diluenda suscipimus quæ minus expressè, minus directè videantur Ecclesiæ

auctoritati, dominia personamque principum, in temporalibus subijcere; ordini possemus ab iis quæ promuntur ex synodo generali Lateranensi III, sub Alexandro III; verùm hæc, ut patebit, facillè explicabuntur, enucleatis quæ ad quartam Lateranensem spectant, habitam sub Innocentio III, anno 1215. Hujusce concilii can. 3, quod incipit: *Excommunicamus*, hæc reperiuntur: « Si dominus temporalis requisitus et monitus ab Ecclesiâ, terram suam purgare neglexerit ab hac hæreticâ fœditate, per metropolitanum et cæteros comprovinciales episcopos, vinculo excommunicationis innodetur; et si facere contempserit infra annum, significetur hoc summo pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate denuntiet absolutos, et terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis, sine ullâ contradictione possideant, et in fidei puritate conservent, salvo jure domini principalis; dummodò super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat; eadem nihilominus lege servatâ circa eos qui non habent dominos principales. » Eadem in synodo decernitur postea ut defensores et fautores hæreticorum, *sint etiam infames, sint intestabiles, nec ad testimonium admittantur nec ad hæreditatis successionem accedant.* In concilio eodem œcumenico regibus supremisque principibus, eadem videntur pœnæ intentatæ quæ cæteris dominis temporalibus, quemadmodum istis indicatur verbis: *Eadem nihilominus lege servatâ circa eos qui non habent dominos temporales.* Ergo reges ipsos dominio suo evertendi potestatem sibi vindicat synodus illa generalis: deinde si possit dominos minùs principales ex possessione dimovere, quare urgente causâ et ipsos principales à regiâ auctoritate dejicere non valeat? Si enim divinâ institutione versetur in temporalibus, propria et à Christo domino derivata Ecclesiæ potestas, non minùs ad principes quàm ad privatos extendetur, ut in spiritualibus, ita et in temporalibus, adhibitâ tamen quæ regiæ debetur dignitati reverentiâ.

Resp.: Supremos ad principes non pertinent quæ commemoratæ sunt pœnæ, neque cæteros in dominos temporales, præfatâ in synodo constituuntur, nisi consentientibus Ecclesiæque adjuvantibus, qui supremâ in temporalibus auctoritate potiuntur. 1º Supremos ad principes non pertinent pœnæ quæ indicatæ sunt, seu quales canone tertio illius synodi infli-

guntur; pœnas enim quæ odiosæ sunt, ad reges extendi, nisi expressè ipsi designentur, nequaquam sinunt regia majestas et hæc regula juris: *Odia restringi, et favores convenit ampliari*. Similem ob causam, interdicti communis pœnâ in dioceses vel civitates latâ non perstringuntur episcopi, eoque non obstante, divina possunt obire officia, nisi hoc ipsum eis fuerit expressè prohibitum, sicut statuit Lateranense idem concilium, canone 58, *in favorem episcoporum*. In Constitutione datâ Paduæ, anno 1225, Fridericus II verba ipsa tertii canonis, Lateranensis quarti transcripsit; sibi que, quod ad eos attinet, *qui non habent dominos principales*, idem sibi tribuit quod synodus illa pontifici; eorum autem nomine, intelligere non potuit reges, principesque supremos qui ditiones suas fiduciario jure ab imperatore non obtineant, sed solum imperii *beneficiarios, seu fiduciarios* (vassaux, feudataires), alios quippe terris suis privare non poterat.

Itaque eorum nomine, *qui dominos temporales non habent*, significari à concilio potuerunt, tum ii qui ditiones suas ab Ecclesiâ solâ, beneficiario jure impetrârunt, tum etiam illi qui terras possident ab omni functione, seu præstatione officii immunes ac liberas, ratione quarum, nec fidem, nec hominum (*foi et homage*) nec aliam servitutem debeant. Quin Ecclesiæ fiduciarîi, auctoritate Ecclesiæ, dominiis suis orbari potuerint, perduelles si fuerint, non ambigitur: cæteri autem hoc pœnarum genere, annuentibus principibus et patrocinantibus Ecclesiæ affici potuerunt, cum spiritualibus pœnis, à perturbandâ Ecclesiæ et regni pace non revocarentur.

Adfuerunt concilio Lateranensi oratores Friderici II, Henrici imperatoris Constantinop., Philippi Augusti, regis Christianissimi, Joannis Jerosolymitani regis, Andreæ Hungariæ, Joannis Angliæ, Hugonis Cypri, Jacobi Arragoniæ; canonem tertium supra relatum, tacito saltem consensu comprobârunt, intercessuri procul dubio, si dominorum suorum majestatem aut jura læderet.

Sanè, ut animadvertit doctissimus Bossuetius, passim statuitur in imperatorum regumque *authenticis et capitularibus*, ut qui hæc et hæc fecerit, sacro ordine deponatur, excommunicetur, in poenitentiam redigatur: quæ nihilominus canonum præsidio constituta esse intelligimus, tametsi non id semper sit enuntiatum; multa etiam à regibus de Ecclesiis sancita sunt, quæ in canonibus vix ac ne vix

quidem invenire possumus: consensu Ecclesiæ valere illa quæ in spiritualibus versantur, intelligendum est; sic ecclesiasticis cum in synodo miscentur civilia, aliquot in canonibus, haud minùs secerni oportet quæ auctoritati Ecclesiæ per se competant, ab iis quæ à civili potestate mutuatur sancto et optabili fœdere.

Comitatum Tolosanum, et alias terras Simoni comiti Montis Fortis, per Innocentium III et generale concilium fuisse adjudicata, testantur historici, quos inter Petrus de Valle-Cernai Hist. Albigenensium, capite 83. — Eaque translatio dominiî quomodò facta sit, rectè exposuit Rigordus, de Gestis Philippi Augusti: « Per hæc, inquit, tempora (anno 1215) Simon comes Montis Fortis factus est comes Tolosanus, papâ Innocentio procurante propter hæreticam pravitatem Albigenensium, et propter apostasiam Raymundi comitis Tolosani. » (Apud Duchesnium, tom. 5 Hist. Franc. scriptorum.) Verba memoratu digna, inquit Bossuetius: papa enim *procurat*, rex verò *concedit*, et tamen pontifici omnia tribuuntur, quòd in causâ Religionem attinente, reges omnia delata ipsi vellent.

Factum istud operæ pretium est aliquantulum evolvere: belli sacri adversùs Albigeneses directionem Innocentio III, quo fuerat auctore susceptum, permiserat Philippus Augustus, difficillimis tum aliis implicatus bellis: auctoritate igitur principis, cui subiacebat jure feudi comitatus Tolosanus, bellatum est cum Albigenensibus. (Hujus rei testis est Petrus de Valle-Cernai, cap. 82.)

Accedit quòd se suaque subjecerat sedis Apostolicæ judicio comes Tolosanus; septem castra pro securitate tradiderat Miloni summi pontificis legato, quodque videtur inprimis observandum, Arragonum regi, interpositâ jurisjurandi religione, se ditionesque omnes suas obstrinxerat, ut si opus esset, cogi ab eo posset ad obtemperandum Ecclesiæ, idemque præstiterant comites Fuxii et Convenarum (de Foix et de Comminges) et Gasto de Bearno; hæc leguntur in Tolosani comitis juramento: « Tradentes vobis etiam, et in vos, eosque qui locum vestrum tenuerint, transferentes corporalem possessionem locorum omnium, et jura omnia, seu rationes, plenâ jurisdictione ac potestate, tali modo quòd tam in personis nostris, quàm iis omnibus nominatis, voluntati domini papæ et mandato possitis obtemperare et satisfacere, et cogere cum

« effectu nos, si fortè pròni et acclives ad man-
 « datum ejus prosequendum, quod Deus aver-
 « tat, noluerimus adesse. »

Ad Lateranense concilium anno 1215 Ray-
 mundus Tolosanus comes, et filius ejus, et co-
 mes Fluxii accesserunt *supplicaturi concilio, pro*
recuperatione terræ suæ, quam perdiderant,
 divinâ disponente censurâ, suffragante auxilio
 signatorum : ita refert Petrus de Valle-Cer-
 nati ; scriptor idem enarrat quanto lætitiæ
 sensu, quàm ingenti populorum applausu, ex-
 ceptus fuerit in Franciâ comes Montis Fortis,
 cùm de prælatorum terræ Albigensis, et ba-
 ronum suorum concilio perrexit ad regem, ut
 ab eo terram reciperet, quæ ipsi jure feuda-
 torio mancipata erat ; tùm subjungit : « Post
 « jucunda verò gratæ familiaritatis colloquia,
 « rex investivit comitem, et confirmavit Du-
 « catum Narbonæ et Tolosæ ei et hæredibus
 « ejus ; totam etiã terram quam in feudo ejus
 « acquisierant cruce signati contra hæreticos
 « et defensores eorum. »

Ex his quæ hactenûs exposita sunt, colligi-
 tur quâ ratione intelligendum sit Lateranensis
 concilii generalis tertii sub Alexandro III, ca-
 put 27 ; eo in canone, de Albigensibus hære-
 ticiis eorumque ex stirpe Brabantianis, aliisque
 nulli parentibus ætati aut sexui, et *omnia*
more paganorum vastantibus, statuitur, « ut
 « qui eos conduxerint, vel tenuerint vel fove-
 « rint per regiones, in quibus taliter debac-
 « chantur, in dominiciis et aliis solemnibus
 « diebus, per ecclesias publicè denuntientur ;
 « et eadẽ omninò sententiã et poenã cum
 « prædictis hæreticis habeantur adstricti, nec
 « ad communionem recipiantur Ecclesiæ, nisi
 « societate illâ pestiferã et hæresi abjuratis :
 « relaxatos autem se noverint à debito fide-
 « litatis et hominij, ac totius obsequij, donec in
 « tantâ iniquitate permanserint, quicumque
 « illis quocumque pacto tenentur annexi. »

Talem verò absolutionem ab Ecclesiâ con-
 cessam ne existimes subditis principum supre-
 morum, si fortè in hæresim lapsi essent, aut
 hæreticis fœderati, inquit opportunè Natalis
 Alexander : hanc absolutionis speciem canon
 objectus non attingit, sed de dominis subal-
 ternis oppidorum, pagorum aut castrorum,
 seu de toparchiis, intelligi debet, quos tamen
 sacra synodus suis toparchiis, dominiis et bonis
 non privat, vel eorum subditos à debito fide-
 litatis et hominij absolvit, nisi accedente con-
 sensu et auctoritate principum et dominorum
 principalium, quibus ipse jure feudi sunt ob-

noxii ; declarat et judicat quid mereantur, et
 quas ipsi poenas pro meritis infligere debeant
 principes, quibus mandavit Deus temporalem
 malefactorum vindictam. Id planè significatur
 his verbis : « Confiscenturque eorum bona, et
 « liberum sit principibus hujusmodi homines
 « subicere servituti. »

Idem probatur canone 24 contra eos qui
 Saracenis arma subministrant, aut in piraticis
 eorum navibus nauceros agunt : « Tales igitur
 « à communione Ecclesiæ præcisos et excom-
 « nicationi pro iniquitate subjectos, et rerum
 « suarum per seculi principes catholicos et
 « consules civitatum privatione mulctari, et
 « capientur servos, si capti fuerint, fore cen-
 « semus. »

Ipsius capituli 23 concilii Lateranensis tertii
 initium decerptum est ex epistolâ 93 S. Leonis,
 in quâ dicitur : « Licet ecclesiastica disciplina
 « sacerdotali contenta judicio, cruentas non
 « efficiat ultiones, catholicorum tamen princi-
 « pum constitutionibus adjuvatur. »

Solvitur argumentum desumptum ex conciliis
Constantiensi et Basileensi.

Obijcies : Jus et potestatem deponendi prin-
 cipes apertè sibi vindicavit concilium Con-
 stantiense œcumenicum ; satis sit referre quod
 decrevit sessione 14 : « Item sacrosancta sy-
 « nodus statuit, ordinat et definit, quòd quæ-
 « cumque persona concilii, cujuscumque sta-
 « tûs, gradûs, ordinis aut præeminentie exi-
 « stat, ab hoc sacro concilio deinceps, sine
 « licentiâ concilii, vel ad hoc deputandorum
 « recesserit ; et quæcumque concilii, aut quæ-
 « vis alia persona, ipsum concilium quolibet
 « modo perturbaverit, etc., perpetuò sit infa-
 « mis, omnique dignitate, honore, statu, offi-
 « cio et beneficio ecclesiasticis et secularibus,
 « etiamsi imperialis, regalis, cardinalatus, aut
 « pontificalis existat, ipso jure privata, spe
 « promotionis omninò sublata, nec aliqua ei
 « aperiatur janua dignitatis, aut honoris ec-
 « clesiastici aut mundani. » Sessione 24, in
 duces Austriæ Fridericum, qui bona Tridentinæ
 Ecclesiæ invaserat, poenas privationis
 et inhabilitationis, in constitutione Carolinâ
 contentas decernit. Indirectam ergo saltem
 potestatem attribuit sibi concilium Constan-
 tiense, principes ipsos nimirum è bonorum
 suorum possessione et dominio deturbandi,
 quando id postulant rerum adjuncta et causa
 Ecclesiæ.

Resp. 1º : Non ea fuit mens concilii Con-

stantiensis, ut privandos dominiis ac potestate principes, aliisve temporalibus poenis coercendos, quasi per auctoritatem clavium susciperet; quis enim, v. g., putaverit judicasse synodum generalem id sibi divinitus esse donatum, ut proprio jure ipsum imperatorem sive consentientem, sive reluctantem traderet carceri? quod in sessione 15 indicatum videtur his verbis: « Sacrosancta synodus Constantiensis præcipit et mandat sub poenâ excommunicationis latæ sententiæ, quam contra venientes vult incurrere ipso facto et sub poenâ carceris duorum mensium.... Ne aliquis cujuscumque status, ordinis, præeminentiæ aut conditionis fuerit, etiamsi imperiali, regali, cardinalatûs, archiepiscopali aut episcopali dignitate, in hac præsentis sessione, ipsam sessionem, seu pronuntiantes et loquentes in eadem perturbet, murem, impediatur, et quemvis strepitum voce vel manibus, aut pedibus faciat. » Imperatorem, quem præter nullus aderat in prædictâ sessione supremus princeps, quis valisset vel invitum ad poenam carceris adigere? Eadem in sessione sancta synodus in sententiâ contra Joannem Hus editâ ipsum, « attento quòd Ecclesia Dei non habeat ultra quid gerere debeat, judicio seculari relinquere, et curiæ seculari relinquendum fore decernit. » Poenas temporales in Joannem quare decernere ipsa non potuisset, si gladii temporalis jus haberet, ratione peccati et inprimis hæreseos?

Decreta concilii defenderunt pro viribus, qui condendis illis operam contulerint doctissimi theologi, ab adscribendâ Romano pontifici et episcopis, potestate directâ aut indirectâ deponendi reges ipsos longè alieni; tales fuerunt Petrus de Alliaco in præmio libri de Ecclesiæ auctoritate scripto, concilio in Constantiensi, anno 1417; Gersonius lib. de Potestate ecclesiasticâ, consideratione 12. Reclamassent profectò principum oratores, qui toto ex orbe christiano ad synodum confluerant: quâ igitur potestate, quo jure poenas temporales constituit synodus Constantiensis? Eas quidem decrevit proprio jure in feudatarios Ecclesiæ, in alios verò, consensu et auctoritate supremorum, quibus subiacebant, principum.

Quòd non semel temporalibus poenis feudatarios Ecclesiæ mulcandos censuerit, et multaverit hoc expresso nomine synodus Constantiensis, pluribus comprobari potest: v. g., in sessione 41, decernitur incurrenda ipso

facto excommunicationis sententiâ in eos qui bona Romanum in pontificem electi usurpaverint et occupaverint. Statuitur insuper ut « omni officio, beneficio, privilegiis ac dignitate ecclesiasticâ et mundanâ, feudisque et rebus aliis, si quæ, aut quas in Romanâ vel aliis Ecclesiis obtinebit, sit privatus. » Idem confirmatur constitutione Martini V, quæ incipit: *Inter cunctas*, quâ sacro approbante concilio contra Hussitas hæreticos et eorum fautores ejusque dignitatis, præeminentiæ, gradûs, ordinis et conditionis, ne regibus quidem exceptis, decernitur privatio dignitatum, personatum et officiorum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ac feudorum quæ à quibusque ecclesiis, monasteriis, ac aliis locis ecclesiasticis obtinent: illos autem inter feudatarios Ecclesiæ recensebantur nonnulli principes. Talis autem subjectio neque à jure divino emanat, ut patet, neque limites excurrit feudorum naturâ et conditione præstitutos.

Quod verò pertinet ad principes qui ne titulo quidem feudatario, Ecclesiæ in temporalibus subiaceant, dicendum est, temporales quæ in synodo Constantiensi intentantur poenæ supremis ipsis principibus, eorum decerni interposito consensu expresso vel tacito, cum suis quisque per oratores adesse, et Ecclesiæ bono providere censerentur. Quò magis poenæ quædam in concilio propositæ supremam videantur dedecere majestatem, ut incarcerationis poenæ in ipsum imperatorem constituta, si loquentes in synodo ipse perturbavisset, eò magis testatum voluerunt, quantum ab impediendâ concilii ordinatâ celebratione abhorrent, nihil tale unquam proposituri, nisi annuente religiosissimo imperatore.

Denique quod spectat ad insignes nobilitate et auctoritate viros, supremis tamen subditos principibus, rectè concipitur, quâ ratione freta imperatorum et regum subsidio, potuerit Ecclesia, temporali etiam sanctione, illos in ordinem cogere, et in officio continere: hunc in finem sessione 14 synodi Constantiensis, legitur hoc titulo, *quòd imperator det operam ut concilium sit tutum*: « Sacrosancta synodus exhortatur invictissimum principem, dominum Sigismundum Romanorum et Hungariæ regem, quatenus placeat patentes litteras sub suæ majestatis sigillo dare et omnibus principibus, vassallis et subditis sacri imperii, et præsertim civibus et incolis civitatis Constantiensis, præcipere et mandare, quòd

« manu tenebunt et defendent prædictum concilium. »

Ex adductis principiis ac responsis, haud operosè intelligi potest, nihil ex concilio Basileensi, nihil ex concilio Tridentino, nihil ex quibusdam factis quæ, ut dicta non iterentur, præmittenda duximus, expromi posse, quod directam vel indirectam suadeat in regum dominium vel alia temporalia, summo pontifici et episcopis collatam esse à Christo potestatem.

Sectionis quintae secunda pars.

DE ECCLESIASTICA POTESTATE IN CONSTITUENDA SANCIENDAQUE DISCIPLINA.

Quæ ad morum principia, regulasque iniixas rerum naturâ aut divinâ revelatione pertinent, ea, ut liquet, in dogmatibus numerantur, nec in his versatur, jam tractanda quæstio, sequentibus comprehensa capitibus : 1° utrùm verâ jurisdictione polleat Ecclesia ; 2° utrùm propriè dictas leges condere valeat ; 3° utrùm suo in genere sit suprema, et à Deo solo pendeat auctoritas Ecclesiæ ; 4° cui aut quibusnam ex divinâ institutione competat ; 5° utrùm ad obstringendam conscientiam indigeat fidei consensu.

CAPUT PRIMUM.

UTRUM VERA JURISDICTIONE ECCLESIA POLLEAT.

Quamvis diversimodè tum à theologis, tum à jurisconsultis usurpetur *jurisdictionis* nomen, hic eo nomine intelligimus potestatem quæ dicitur *coercitiva*, quâ nempe pro diverso delictorum genere, violatores legum puniantur et coerceantur. Spontè profiteamur ecclesiasticæ jurisdictionis quasdam partes non esse à jure divino profectas, sed à beneficentiâ et pietate principum : talis est potestas vim aliquam externam, et temporales quasdam poenas ad frangendam contumaciam adhibendi, lite cadentes impensis mulctandi, reos comprehendendi et tradendi in custodiam ; sunt pariter causæ quæ solâ ex concessione secularis auctoritatis, ecclesiasticum ad tribunal deferuntur. Hæc adscititia, et divinæ institutioni extranea jurisdictionis quibusdam in regionibus latius patet quàm in aliis ; nec eodem in regno iisdem semper circumscripta fuit limitibus ; at probandam suscipimus aliam vigere in Ecclesiâ jurisdictionem divinitus sibi collatam, et suæ inhærentem constitutioni ; quâ suum intra ordinem, videlicet in spiritualibus poenas etiam decer-

nere valeat non ad solum interius, seu conscientiae forum pertinentes.

CONCLUSIO. — *Jurisdictionem veram et divinitus acceptam obtinet in spiritualibus Ecclesia.*

Probatur 1° ex Scripturis. Matth. cap. 18 hæc referuntur verba Christi Domini : *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum : si te audierit, lucratus eris fratrem tuum ; si autem te non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium verbum stet omne verbum : quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Ibi designatur vera et propriè dicta jurisdictio, ubi observantur accusator, testes, prolatum à legitimo iudice iudicium, irrogataque poena, propositum ad finem accommodata ; porrò hæc omnia occurrunt allato in testimonio : accusator, ille scilicet qui injustè læsus est ; testes, quos inducit ad interpellandum reum ; iudices, quos adit dirimendis id genus litibus præpositi ; inflicta poena : contumacem præcipitur eo loco haberi quo apud Judæos habebantur publicani, et apud omnes supremi numinis cultores, ethnici ; hæc, ut perspectum est, non referuntur ad forum *pœnitentiale* : in eo quippe non alius præter pœnitentem requiritur accusator ac testis.

Divini illius instituti certiores advocari nequeunt interpretes ipsismet Apostolis ; donatam sibi à Christo idoneam jurisdictionis potestatem, usu ipso comprobârunt : nonne hæc fretus gentium Apostolus Corinthium quemdam ob incestas condemnandum nuptias curavit, eamque condemnationem Corinthiis declarandam, ut à communione hominis tanto scelere inquinati abstinerent ? *Ego, inquit, absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri, 1 ad Corinth. cap. 5.* Idem Apostolus de duobus aliis sontibus hanc edidit sententiam : *Ex quibus est Hymenæus et Alexander, quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.* Istis Scripturæ locis haud obscurè significatur excommunicationis poena, quæ ad reum tum plectendum, tum emendandum suapte naturâ ordinatur ; præter pœnam hanc judiciariâ illatam potestate, aliam insuper at supernaturalem plerique agnovère interpretes, in prædicto Apostoli testimonio : reum tradidit Satanæ variis palam divexandum modis, ad incutendum salutiferum omnibus metum.

Ad eò persuasum erat Apostolis, veram sibi auctore Christo impertitam esse jurisdictionem, ut formam iudicii præscribat discipulo Timotheo divus Paulus: *Adversus presbyterum, inquit, accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*, ad Timoth. cap. 5, v. 19. Titum etiam sic admonet: *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, evita*, ad Titum, cap. 3, vers. 10: quæ admonitio excommunicationem, seu separationem à societate fidelium, manifestè indicat. Ad confirmandam hanc iudiciariam auctoritatem, spectant ista quoque ejusdem Apostoli pronuntiata: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam*, 2 ad Corinth. cap. 10, v. 6. *Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem*. Ibid. cap. 13, v. 10. Nec prætereundum videtur quòd post Tertullianum narrat S. Hieronymus, presbyterum quemdam in Asiâ convictum quòd auctor esset libri (de Itineribus Pauli et Theclæ) et confessum se hoc Pauli amore fecisse, è loco excidisse, (de Scriptoris ecclesiasticis in Lucam.)

Probatur 2° ex constanti traditione: accuratè Tertullianus in Apologetico exhortationes et suasionem secernit ab excommunicationis pœnâ, quam divinam vocat censuram, obstinatè peccantibus inurendam: « Ibidem (in conventibus fidelium) inquit, etiam exhortationes, castigationes et censura divina: nam et iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis et conventus et omnis sancti commercii relegatur. » Apolog. cap. 39. Latis hæc auctoritate iudiciis refertæ sunt S. Cypriani epistolæ; inter alias epistolâ 28 hæc reperire est: « Si quis immoderatus et præceps sive de nostris presbyteris et diaconis, sive de peregrinis ausus fuerit antea sententiam nostram communicare cum lapsis, à communicatione nostrâ arceatur, apud omnes nos causam dicturus temeritatis suæ, quando in unum permittente Domino convenimus. »

Postquàm adnotavit S. Augustinus, Mosaicâ in lege, gladio in multos esse vindicatum, statim subjicit, lib. de fide et operibus, cap. 2: « Quod utique, degradationibus et excommunicationibus significatum est esse faciendum in hoc tempore, cum in Ecclesiæ disciplinâ visibilis fuerat gladius cessaturus. » Deinde

quosdam revincit qui instituendæ disciplinæ potestatem, solo docendi et admonendi munere terminarent, « quamdam perversissimam securitatem præpositis tribuentes, ut ad eos non pertineat, nisi docere quid cavendum, quidve faciendum sit, quodlibet autem quicquid faciat, non curare. »

Vide S. Chrysot. homil. 14 in primam Epist. ad Corinth. ; S. Gregorium in epist. ad episcopum Larissæum. Quot factis emicat in Ecclesiæ annalibus, ejusdem in pœnis decernendis jurisdictioni! Marcion ab ipso patre suo ecclesiasticæ disciplinæ studiosissimo episcopo excommunicatus est; Paulus Samosatensis, nefariis pervacaciter implicatus erroribus, nonne fuit à sede suâ dejectus in synodo Antiochenâ seculo tertio, anathemate quoque percussus? Eadem auctoritate, eodem seculo, suis pariter è sedibus deturbati, tum sectator Novatiani Marcianus, tum quòd idolis immolasse dicerentur, Basilides et Martialis Hispanenses episcopi. Alia innumera in monumentis ecclesiasticis exhibentur exempla quibus conspiciam se fecit pœnis injungendis ecclesiastica jurisdictioni; hæc maxime in conciliis, sive generalibus, sive particularibus prodiit, suo disertè nuncupata nomine.

In concilio Lugdunensi primo generali sub Innocentio IV, ita statuitur: « Interdicti vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus, suffraganeorum Rhemensis Ecclesiæ subditis, Rhemensis archiepiscopus, et ejus officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent, salvâ contrariâ super hoc consuetudine, si quam habent. » Concil. tom. 11, parte 1. In concilio Constantiensi proscripti sunt Wiclefi et Joannis Hus potestatem Ecclesiæ impugnantium articuli, ejusdemque synodi confirmandis definitionibus Martinus V, inter alias litterato in fide suspecto proponendas quæstiones, sciscitari jubet, « utrùm credat auctoritatem jurisdictionis papæ, archiepiscopi et episcopi in solvendo et ligando esse majorem auctoritate simplicis sacerdotis. » Quod intelligendum est tum de foro interno, tum de externo, in quo, ut ostendetur, nihil auctoritatis jure divino simplices habent sacerdotes. In concilio Basileensi, dum præscribitur ut singulis decenniis, generalia celebrentur concilia, præcipitur sedulò inquiri, quomodò episcopi in rebus ad eorum jurisdictionem et administrationem spectantibus se gesserint: habetur quidem mentio de ipsorum jurisdictione in temporali-

bus, quod de concessione principum exponendum est. Concilium Tridentinum vetat ne legati etiam de latere, non solum episcopos (in causis matrimonialibus aut criminalibus), « impedire, aut aliquomodo eorum jurisdictionem iis præripere aut turbare non præsumant, sed nec etiam contra clericos aliasve personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito, eoque negligente procedant. » Sess. 24, cap. 20, de reformatione.

Non minus disertis verbis enuntiatur et commendatur particularibus in conciliis jurisdictione ecclesiastica: inter alia, sic admonet concilium Coloniense II: « Ecclesiæ igitur sunt claves istæ ligandi atque solvendi datæ, quas non ab hominibus, sed à Christo accepit, ut absque divinæ auctoritatis contemptu contemni non possint; quapropter Christus præcipit, ut eum qui Ecclesiam jus dicentem non audierit, pro ethnico habeamus et publicano: tanta est ecclesiasticæ jurisdictionis vis et potestas; hæc coercentur obstinati in sceleribus, perversæ, rebelles, flagitiosi et contumaces. »

En origo divina ecclesiasticæ jurisdictionis ac potestatis obstinatos coercenti poenis ad ejus naturam accommodatis. Verbis æquè significantibus eloquitur concilium Cameracense: « Nihil dubitandum est, duplex esse forum ecclesiasticum à Christo, nomine clavium nobis insinuat: alterum sacramenti Pœnitentiæ, quod propriè ad conscientiam spectat, in quo reus non nisi ex propriâ confessione solvitur et ligatur; alterum verò jurisdictionis et regiminis externi, in quo reus non solum ex propriâ confessione, sed etiam per testes convincitur et judicatur, quo judicio publica delicta corriguntur et puniuntur, ne per ea homines ab æternâ beatitudine secludantur, sed ad vitam æternam perveniant, » tom. 15 Concil. anno 1565. In concilio Burdigalensi hæc habentur, t. 15 Concil. an. 1585: « Sacrarum litterarum monumentis duplicem à Deo institutam esse potestatem et jurisdictionem constat, secularem nimirum et ecclesiasticam: quando igitur jurisdictione ecclesiastica sejuncta est à potestate seculari, cavere debent clerici, ne secularibus se immisceant causis. »

Consulantur etiam concilia August. (d'Ausbourg), anno 1548; Bituricense anno 1528; Rhotomagensis, anno 1581; Rhemensis, anno 1583; Tolosanum, anno 1590; Narbonense, anno 1609.

Marsili de Paduâ doctrinam, instaurare ipsam conantibus Lutheranis et Calvinistis, strenuè reprobavit celebratum anno 1528 concilium Senonense, asseruitque, prælatis Ecclesiæ exteriori potestatem competere jure divino, quo Ecclesiæ conceditur leges ad salutem condere fidelium, et in rebelles legitimâ censurâ animadvertere. Eandem doctrinam proscripserat anno 1327 Joannes XXII; eandem tres post annos damnaverant sacra facultas Parisiensis, quæ quidem errores non absimiles Marci Antonii de Dominis profligavit anno 1617, ejus damnatas inter propositiones, hæc erat: « Sciant etiam de jure divino veram jurisdictionem in Ecclesiâ nullam esse, sed totam charitate regi. »

Conciliis planè consentiunt comitia Cleri Gallicani; in comitiis generalibus anni 1606: « La jurisdiction spirituelle établie dans l'Eglise, est tellement nécessaire au régime des âmes, que sans elle le gouvernement et maintien d'icelles ne peut subsister. » In comitiis anni 1645: « S'il est certain par les témoignages exprès de l'Ecriture sainte, que l'Eglise a un tribunal et une jurisdiction es choses extérieures qui concernent le salut. » Consulantur etiam comitia anni 1655, 1656, 1681, 1728.

Probat 3° ex testimonio theologorum et canonistarum: in prædicandam Ecclesiæ in foro etiam externo jurisdictionem convenire theologos ita constat, ut illorum hic seriem supervacaneum foret attexere: aliquos exempli causâ satis est appellare, et illos ex Gallicanis advocabimus. Petrus de Alliaco enumerandis quæ Christus in Apostolos contulerat, potestatis generibus dixit: « Quarta est potestas judiciariæ correctionis in foro exteriori, per quam timore poenæ peccata corriguntur, præcipuè quæ sunt in scandalum Ecclesiæ, et hæc data est ibi: Si peccaverit in te frater tuus, etc. » De Ecclesiæ Auctoritate tom. 1, lib. 3. Petri de Alliaco celeberrimus discipulus Gerso de potestate ecclesiasticâ, consideratione quartâ, « propriè verò, inquit, dicitur jurisdictione, facultas, seu potestas propinqua dicendi vel sentiendi jus in alterum etiam invitum, et hæc duplex, dum dixit Petro vice omnium: Si peccaverit in te, etc. » Illustrissimus Bossuetius, lib. 7 Variationum, num. 76, sic conqueritur de attritâ infausto schismate ecclesiasticâ potestate: « Tous ces attentats étaient fondés sur la maxime dont le parlement d'Angleterre s'était fait un nouvel article de foi, qu'il n'y avait point de juridi-

« ction, soit séculière, soit ecclésiastique, qui
 « ne dût être rapportée à l'autorité royale
 « comme à sa source. » Tum Defensione De-
 clarat. cleri Gallicani parte secundâ, lib. 14,
 cap. 2 : « Habent episcopi omnes à Christo, ut
 « docendi cathedram, ita virgam coercendi et
 « ligandi auctoritatem. »

Ex canonistis quosdam similiter tanto ex
 numero seligemus : Bouchel, *Bibliothèque cano-
 nique* : « Il y a deux puissances en ce monde
 « par lesquelles il est gouverné, la spirituelle
 « et la temporelle : la spirituelle est le sacer-
 « doce, hiérarchie, ou état ecclésiastique qui
 « administre les choses divines et sacrées ; la
 « temporelle est l'empire, la monarchie, ou
 « l'état politique : chacune d'elles a son objet
 « séparé : *Ut reges præsent in causis seculi, ita*
sacerdotes in causis Dei ; chacun a son pou-
 « voir distinct : *Regum est corporalem irrogare*
*pœnam ; sacerdotum spirituales inferre vindic-
 « tam* ; bref, chacun a son outil à part : *Ut*
non sine causâ magistratus gladium portat, ita
non sine ratione claves regni celorum sacerdotes
accipiunt. » Doujat. *Prænotionum*, lib. 2, c.
 2, n. 9 : « Sacra jurisdictio, inquit, à jure di-
 « vino ; nec verò imperando tantum, verum
 « et contumaces coercendo, sacram jurisdictio-
 « nem iidem Apostoli exercuerunt. » D'Héri-
 court : « Jésus-Christ, en quittant la terre, a
 « laissé à son Église le droit de faire exécuter
 « les lois qu'il lui avait prescrites, d'en établir
 « de nouvelles, quand elle le jugerait néces-
 « saire, et de punir ceux qui n'obéiraient
 « point à ses ordonnances. C'est là l'origine
 « et le principe de la jurisdictio ecclésiasti-
 « que. »

Probatur 4° ex regis constitutionibus et de-
 clarationibus : anno 1268 in Pragmaticâ san-
 ctione S. Ludovici dicitur artic. 1 : « (Statui-
 « mus et ordinamus) ut Ecclesiarum nostrarum
 « prælati, patroni et beneficiorum collatores
 « ordinarii jus suum plenarium (aliàs plenariè)
 « habeant, et unicuique sua jurisdictio serve-
 « tur. » Anno 1502 editâ constitutione Philip-
 pus IV, dictus *Pulcher*, de personis ecclesiasti-
 cis hunc in modum statuit : « Nec impediant
 « (officarii) seu molestent eos in eorum juris-
 « dictionibus, spiritualibus et temporalibus,
 « quas de jure vel antiquâ et approbatâ con-
 « suetudine obtinere noscuntur. » Anno 1539,
 Franciscus I, postquàm declaravit laicorum
 in temporalibus immunitatem ab ecclesiasticâ
 jurisdictione, subjungit : « Sans préjudice de
 « la jurisdiction ecclésiastique, es matière des

« sacrements, et autres spirituelles et ecclé-
 « siastiques, dont les gens d'église pourront
 « connaitre contre lesdits purs laïcs, selon la
 « forme de droit. » Idem, quod ad rem ipsam
 attinet, asseritur edictis Caroli IX, anno 1571 ;
 Henrici IV, anno 1606 ; Ludovici XIII, anno
 1610. Omnia illa edicta confirmavit Ludovicus
 XIV, notissimâ constitutione anni 1695 cui
 titulus : *De la juridiction ecclésiastique.* « Sta-
 « tuons, inquit, et ordonnons ce qui ensuit :
 « premièrement que les ordonnances, édits et
 « déclarations faites par nous et par les rois
 « nos prédécesseurs en faveur des ecclésiasti-
 « ques de notre royaume, pays, terres et sei-
 « gneuries de notre obéissance, concernant
 « leurs droits, rangs, honneurs, jurisdiction
 « volontaire et contentieuse, soient exécu-
 « tés. »

Indicatis quidem jam edictis et constitutio-
 nibus haud expressè declaratur profectam esse
 à jure divino partem ullam ecclesiasticæ juris-
 dictionis : at 1° cùm generatim faveant eccle-
 siasticæ jurisdictioni, non minùs ad eam
 pertinent quam sibi tanquàm propriam ab ortu
 suo vindicavit Ecclesia, quàm ad illam quæ
 ortum duxit à benevolentia et pietate christia-
 norum principum. 2° Noverunt certè christia-
 nissimi reges non caruisse sub principibus
 ethnicis Ecclesiam necessariâ fidelibus regendis
 auctoritate, neque prædictis constitutionibus
 ullo modo significaverunt, auctoritati illi de-
 rogare se velle, quæ procul dubio ab infideli-
 bus principibus accersita non erat, sed, ut
 ostendunt communi consensu theologi et ca-
 nonistæ, ipsius insita est constitutioni. 3° Dùm
 jurisdictionis ecclesiasticæ protectores sese
 profitentur christiani principes, aliamque signi-
 fificant illius esse rationem in spiritualibus,
 aliam in temporalibus, ut in edictis Philippi
 IV et Francisci I, mox relatis, etc., nonne hoc
 ipso agnoscunt præter eam jurisdictionis par-
 tem, quam Ecclesiæ concesserunt, aliam esse
 à Christo ipso derivatam ? 4° Catholicis prin-
 cipibus ita persuasum est divinitus esse Eccle-
 siæ concessam jurisdictionem, quâ proinde
 exui non possit, ut id potestatis genus, essen-
 tiales inter Ecclesiæ dotes reposuerit impera-
 tor Carolus V in ipso (aliunde improbatò) edi-
 cto cui titulus *Interim*. « Constat, inquit, po-
 « testatem coercendi atque excommunicandi
 « esse penès Ecclesiam, idque ex instituto
 « Christi de potestate ligandi ; huic consen-
 « taneum illud Apostoli : *Tollite malum ex*
vobis. »

Eandem in sententiam advocari possent illustrium magistratum testimonia. De jurisdictione ecclesiasticâ hoc testimonium perhibuit D. Talon : « L'autorité des successeurs des apôtres, et leur juridiction spirituelle, est d'institution divine. » Assertionem istam nostrarum esse arbitratu libertatum principium, Nouveaux Mémoires du Clergé, tom. 6. Doctiss. d'Aguesseau, insigni commentario quod inscripsit : *Mémoire sur la juridiction royale*, divinam jurisdictionis ecclesiasticæ originem ita commendat, loquens de statu Ecclesiæ pacem superato persecutionum æstu consecutæ : « Alors, quoique, suivant les prophètes, elle vît se courber devant elle et se prosterner à ses pieds les enfants de ceux qui l'avaient humiliée, elle ne rougit point de se soumettre à la puissance temporelle des empereurs, qui subissaient avec respect sa juridiction spirituelle; alors le prince, bien loin de perdre aucun des droits dont il jouissait auparavant comme souverain, ajouta à ses premiers titres l'auguste qualité d'évêque extérieur; il entra dans presque toutes les affaires de l'Eglise, selon la remarque d'un ancien auteur ecclésiastique, et l'Eglise, implorant d'un côté le secours des empereurs comme de ses protecteurs dans les matières spirituelles, se soumettait de l'autre à leur autorité, comme à celle de ses souverains dans les affaires temporelles. » OEuvres de d'Aguesseau, tom. 5. Perard Castel, adnotato secernenda esse accuratè in Ecclesiâ duo jurisdictionis genera sic prosequitur : « L'une, qui est la véritable juridiction spirituelle, lui appartient essentiellement et primitivement, pour son gouvernement intérieur et extérieur, et elle lui a été confirmée par Jésus-Christ. »

Probatur 5° momentis theologicis : primum, ipso in dogmate erraret Ecclesia, si tanquam sibi propriam, divinitusque donatam assumeret, adhiberetque auctoritatem, quam à seculari potestate totam ipsa mutuaretur; veram autem in spiritualibus jurisdictionem, tanquam Christo donante collatam constanter sibi attribuit, tum notoriâ et constitutioni suæ cœvâ praxi, tum expressâ ejusdem in conciliis etiam generalibus mentione et commendatione. Secundum, rectè à Christo Domino constitutum et ordinatum Ecclesiæ regimen, fatentur omnes qui christiano nomine censentur; nec proinde carere necessariâ coercendis per accommodatam poenarum sanctionem, sontibus

auctoritate. Diversis poenarum generibus utuntur spiritualis potestas et temporalis, cum eadem non sit utriusque conditio, nec idem propositum; at rectæ cujuslibet gubernationis ratio et natura id postulat, ut publica potestas in flagitiosos ac præsertim in rebellantes animadvertere valeat. Tertium, quæcumque adducuntur ad asserendam Ecclesiæ legislativam potestatem, ea omnia toto suo pondere conferent ad ecclesiasticæ jurisdictionis confirmandam veritatem et necessitatem : sepositâ enim jurisdictione, lex nulla potest constitui.

Solvuntur objecta.

Obijcies 1° : Romanis ex legibus nulla est jurisdictio cui non sit adjuncta vis ac potestas adhibendi comprehensionem corporis, vel bonorum proscriptionem; vim autem illam ac potestatem à Christo non accepit Ecclesia : veram igitur non potest divinâ institutione vindicare sibi jurisdictionem.

Respondeo 1° : Ante imperatorum ad Christum Dominum conversionem, conditæ sunt Romanæ, quæ obijciuntur leges; de solâ loquuntur jurisdictione temporali, nec ab iis posset jurisdictionis ecclesiasticæ hauriri, quæ cum ipsius institutis congruat, notitia. 2° Utrum, et qualem Ecclesia jurisdictionem Christo concedente obtineat, hujus solutio quæstionis versatur in dogmate; unde tutius desumi potest quàm ex divinâ revelatione ejus fidelis custos et interpretes Ecclesia? Quid Ecclesia censeat, satis superque ostensum est, tot quæ congessimus argumentis. 3° In jurisdictione qualem exposuimus, quidnam redargui potest? An ipsum jurisdictionis nomen, an ipsa res nomine significata? Ad nomen si attenderis, quare illud non posset ad auctoritatem ecclesiasticam tum internam tum externam designandam adhiberi? Inolevit receptissimo usu, quem penes arbitrium est ac dicendi norma : consecratum est longævâ et assiduâ Ecclesiæ consuetudine : frequentatum in principum christianorum constitutionibus; usurpatum genuino sensu apud theologos, canonistas, celeberrimosque magistratus; aptissimum aliunde ad rem enuntiandam et exprimendam, quæ repudiari aut in dubium vocari non possit; quid enim significet vox ista, *jurisdictio*, usu in Ecclesiâ probato? Ad forum poenitentiae si adhibeatur, significat dimittendi vel remittendi peccata, convenientesque pro delictorum gravitate et numero satisfactiones imponendi, potestatem : jurisdictionem sic intellectam qui

abjudicaret Ecclesiae, ille sacramentum ipsum poenitentiae prorsus aboleret, atque ut juri divino, sic et generali Tridentinae synodo repugnaret, nullius eam esse momenti absolutionem declaranti, « quam sacerdos in cum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. » Sess. 14, cap. 7.

Si verò in forum Ecclesiae externum conferatur vox illa, *jurisdictio*, potestatem significat dicendi juris, seu statuendae aequitatis, ac ferendae sententiae, spiritualibusque poenis delicta cohibendi. Quod potestatis genus, quam sit arctissime cum Ecclesiae naturae et constitutione conjunctum, immotisque innixum fundamentis, demonstratum est.

Instabis 1º: Quidquid sit de Romanis legibus, vera et qualis requiritur externum ad forum jurisdictio, nec esse, nec concipi potest sine verà coercionis potestate, quae divino jure non suppeditatur Ecclesiae: rectè quidem intelligitur quā ratione magistratus secularis, coercitivam verè dicatur exerere potestatem, cum reos, velint nolint, ad obsequium adigere valeat, irrogandisque cohibere poenis; at nihil hujusmodi praestare potest Ecclesia: excommunicatione graviolem nullam in potestate habet poenam, quā subditos ad obsequium impellat: hanc verò qui contempserint, quo pacto vel invitos in ordinem cogere valeat, eorumque frangere contumaciam, habitā ratione solius quam à Christo accerserit, auctoritatis?

Resp.: Fatemur, divinā institutione nihil esse potestatis collatum Ecclesiae in subditorum corpora, vel bona temporalia; fatemur quidquid juris in hac et illa obtineat, illud à beneficentiā principum esse derivatum; at quidquid inde utilitatis et adminiculi obvenerit, subsidium illud ad rectam salutaremque gubernationem constat non esse suapte naturā necessarium Ecclesiae: prioribus seculis eo licet caruerit, irrupentibus ac ferè continuis vexata persecutionibus, sanctitatis tamen exuberans frugibus, latius in dies diffundebatur exitu; neque verò tunc carebat necessario et apto ad assequendum constitutum sibi finem praesidio; non destituebatur coercitivā sibi propriā, suique ordinis et generis potestate: cujus asserendae causā satis est, 1º ut poenas valeat imponere quae gravem et rationabilem metum debeant incutere; 2º ut veram coercionem talis sanctio importare merito censeatur; haec autem duo certa sunt: primò certum est in Ecclesiae potestate situm esse poenas

imponere quae gravem et rationabilem metum injicere valeant: quid enim homini christiano formidandum magis quam excommunicatio quae à Tertulliano vocatur summum futuri iudicii praedictum; à concilio Meldensi, aeternae mortis damnatio, à concilio Tridentino, nervus ecclesiasticae disciplinae, sess. 25, de reform. cap. 3, et de quo dixerat S. Augustinus, hominem eo percelli « gravius esse quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris objiceretur? » Contra adversar. legis et prophetarum, cap. 17. .

Secundò, certum est, etiam in utroque jure, civili nempe et canonico, quae fiunt impellente metu, ea per coactionem facta existimari. Civili quidem jure; Instit. lib. 4, tit. 15: « Si metu coactus aut dolo inductus, aut errore lapsus stipulanti Titio promisisti quod non debueras promittere, palam est, » etc. Legantur etiam leges 10, 12 et 21, tit. 2, lib. 4, Digest. Jure autem canonico, cap. *Requisivit*, lib. 4, titulo 1, de Sponsalibus et Matrimoniiis; de muliere nuptias abnuente quas sponderat, sic statuit Lucius III: « Monenda est potius quam cogenda. » Eodem in jure canonico saepe saepius occurrunt hujusmodi voces: « Per censuram ecclesiasticam cogatis aut compellatis. » Eadem ratione Donatum presbyterum Donatistam sic alloquebatur S. Augustinus: « Facimus voluntatem Domini monentis, ut vos ad ejus ovile redire cogamus; » et iterum: « Tantò majore utitur Ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. » Adeò persuasum est coactionem quamdam per censuras ecclesiasticas mentibus injici, ut ab Ecclesia postulenter monitoria, quibus ad revelandum compellantur, qui seposito censurarum metu, quaesita reticerent.

Nec est quod reponatur ipsammet dedignari multos, ac spernere ipsam excommunicationis sententiam, nec ejus metu à flagitiis deterreri; quid inde? multi etiam, neque temporalium poenarum timore nefariis desistunt à coeptis; multi conceptā spe impunitatis in extrema proruant; num idcirco tollenda est politico statu coercitiva potestas? Ad asserendum et retinendum ut in civili societate, ita et in Ecclesia Christi jus coercionis, satis est ut in utraque adhibeantur poenae, quae ex se idoneae sint comprimendis malorum consiliis et molitionibus, licet optato quandoque defraudentur exitu. Quis denique negaverit ad coercitivam sanctionem pertinere intentatas peccantibus poenas apud inferos subeundas, quamvis Christiano-

rum etiam plerique earum metu, meliorem ad frugem efficaciter non incitentur?

Inst. 2°: In collectionibus legum imperatorum christianorum, ut puta in codice Justiniani, in codice Theodosii, tituli in quibus ecclesiastica tractantur judicia, non inscribuntur, de ecclesiasticâ jurisdictione, sed de episcopali audientiâ, de episcopali judicio. Ergo attribuendam esse Ecclesiæ non putaverunt propriè dictam jurisdictionem.

Resp. 1°: Solutionem subministrat Melchior Pastor, tit. 3, n. 6: « Nec debet nos, inquit, « movere inscriptio Justiniani codicis, de episcopali audientiâ; nam rubricæ et tituli non « faciunt jus, et ideò sic inscribitur, quòd in « constitutionibus multis hujus tituli, agatur « de causis profanis de quibus episcopi inter Fideles, ut arbitri, vel ut judices delegati cognoscebant: at cùm agitur de personis ecclesiasticis, rebusve sacris spiritualibus, vel « mixtis, nullus unquàm principum christianorum negavit eos jurisdictionem habere. » Justinianus ipse imperator auctoritatem jurisdictionis iterùm atque iterùm episcopis expressim attribuit, in novellis 120 et 131: istis in novellis utitur voce græcâ, *δικαιοδότης*, quæ Latinum in verbum vertitur, ab Henrico Stephano, Budeo, Constantino, Scapulâ, et quæ vim etiam habet significandi majorem quàm vox, *jurisdictio*. Vox enim, *jurisdictio*, per se indicat potestatem dicendi juris, seu ferendi judicii, dijudicandæ causæ; at verbum, *δικαιοδότης*, seu ad litteram, *juris datio*, ipsam potestatem constituendi juris seu condendæ legis, mentibus exhibet. Græcâ eâdem voce usus est in concilio Lateranensi, sub Martino I, anno 649, ad significandam jurisdictionem, Stephanus Dorensis episcopus; eâdem quoque eundem in finem utuntur apud Græcos jurisperiti.

Objicies 2°: In spiritualibus versatur auctoritas Ecclesiæ; ad consulendum animarum salutis, unicè comparata est: in iis quæ interna sunt hærere illam necesse est: si quid igitur quod externum sit, attingere et contrectare valeat: hæc ultra proprios ejus fines progressio, accessio est potestatis, quam pro suâ pietate largiuntur cùm voluerint christiani principes.

Resp.: Ad potestatem quidem ecclesiasticam spiritualia pertinent, ad civilem potestatem temporalia: spiritualium autem nomine, non ea solùm intelliguntur, quæ sensus externos non afficiunt; talis enim si probaretur interpretatio, neque ipsam sacramentorum admi-

nistrationem, cùm sit externa et sensibilis, neque docendi Evangelii munus, neque offerendi sacrificii, divinique cultûs ordinandi potestatem vindicaret sibi ex propriis et jure divino, Ecclesia Christi: quòd penitus ab orthodoxæ doctrinæ principiis abhorret, totamque pessumdaret ac subverteret christianam ipsam fidem ac Religionem.

Non merè internâ, sed oculis subjectâ societate constituitur Ecclesiâ: homines sunt quos regendos in capessendâ et colendâ Religione suscepit: sensibile et publicum commissum est illi ministerium; non internus duntaxat, sed externus etiam supremo numini debetur cultus, cui disponendo et servando præficitur Ecclesiâ: cùm ergo dicitur versari in spiritualibus auctoritatem, indicatur nullam ipsi neque directam neque indirectam in temporalia potestatem constitutione suâ, seu divino jure competere: at spiritualia, quibus moderandis præposita est, non idem sonant quòd merè interna, et omni ex parte invisibilia: sed ea sunt quæ ad animarum salutem, christianæ integritatem doctrinæ divinumque cultum referantur ac pertineant. Gratulatur sibi Ecclesiæ de acceptis à seculari potestate, suum ad ministerium adjuvandam promovendumque præsiidiis: at quid sibi contulerit Christus, auctor ejusdem ac sponsus, nec obliviscitur, nec abnegare unquàm potest.

Tam fundatam doctrinam exposuit egregiè D. de Fleury, Institutions au Droit ecclésiastique, part. 3. c. 1, de la Jurisdiction ecclésiastique: « Il faut revenir à la distinction de la jurisdiction propre et essentielle à l'Eglise, et « de celle qui lui est étrangère. » Accuratè videlicet ad prævertendas dirimendasque lites, discernendum est jurisdictionis illud genus, quod in Ecclesiam divinâ institutione collatum est, à variis quasi adventitiæ jurisdictionis partibus, quas aut expressâ christianorum principum concessione, aut inductâ sensim et inollescente consuetudine obtinuerit; tùm pergit juris utriusque peritissimus auctor mox appellatus: « L'Eglise a par elle-même le droit de « décider toutes les questions de doctrine, soit « sur la foi, soit sur la règle des mœurs; elle a « droit d'établir des canons, ou règles de discipline pour sa conduite intérieure, d'en dispenser en quelques occasions particulières, « et de les abroger quand le bien de la Religion « le demande; elle a droit d'établir des pasteurs et des ministres pour continuer l'œuvre de Dieu jusqu'à la fin des siècles, et

« pour exercer toute cette juridiction; et elle
 « peut les destituer, s'il est nécessaire; elle a
 « droit de corriger tous ses enfants, leur imposant des pénitences salutaires, soit pour les
 « péchés secrets qu'ils confessent, soit pour les
 « péchés publics dont ils sont convaincus;
 « enfin l'Eglise a droit de retrancher de son
 « corps les membres corrompus, c'est-à-dire,
 « les pécheurs incorrigibles, qui pourraient
 « corrompre les autres. Voilà les droits essentiels de l'Eglise, dont elle a joui sous
 « les empereurs païens, et qui ne peuvent lui
 « être ôtés par aucune puissance humaine. »
 Uterioris adhuc explanationis causâ possumus
 id adjungere quod observat doctissimus le
 Maire: « Il ne faut pas confondre dans la
 « juridiction ecclésiastique, le fond de la
 « juridiction et la manière de l'exercer avec
 « l'appareil dans les tribunaux extérieurs, avec
 « diverses formalités que les lois et l'usage ont
 « rendues nécessaires: cette manière de pro-
 « céder pour l'exercice de la juridiction ecclé-
 « siastique dans la forme contentieuse faisant
 « partie de la police extérieure, est réglée en
 « France par les ordonnances. »

Gravi in concertatione quæ sub rege Philippo de Valois mota est à D. Decugneris, id tantum orator sibi constituerat, ut multâ ex parte privaretur Ecclesia temporalis jurisdictione quam dono principum, vel approbatâ ab eis consuetudine obtinuerat; verum ad propriam ipsius jurisdictionem impugnandam minime aggressus est: hanc si nonnulli labefacere conati sunt jurisconsulti, ex mille jurisconsultis, ut observat celeberrimus Cujas, vix reperies unum qui non tribuat episcopis jurisdictionem, in libros 4 priores Justin. ad titulum 4 in appendice Operum posthum.

Objicies 3°: Certum est Ecclesiam forum legibus non habere; cum igitur absque foro exteriori, contentiosa saltem exerceri nequeat jurisdictione, quâ ratione id auctoritatis genus adscribere sibi possit Ecclesia?

Resp.: Hanc ita diluit objectionem, qui jurisdictioni ecclesiasticæ non studebat amplificandæ, Fevretus, Traité de l'Abus, tom. 1:
 « On ne peut pas dire raisonnablement que
 « l'Eglise n'ait pas de juridiction: et quand
 « on allègue *Ecclesiam forum legibus non habere*,
 « qu'elle n'a ni fisc, ni territoire, ni jurisdic-
 « tion, tout cela se doit entendre sainement:
 « c'est à savoir qu'à l'égard des laïcs, *in rebus*
 « *merè temporalibus*, elle n'a juridiction au-
 « cune, ce qui est très-vrai: mais quant aux

« choses spirituelles, qui concernent la foi, les
 « Sacrements et les choses sacrées, elle en
 « connaît entre tous, avec puissance et auto-
 « rité juridictionnelle. »

Præterea illud quod nobis objicitur Valentini placitum, planè sic intelligatur oportet, ut neque secum ipse, neque cum aliis imperatoribus christianis eodem prioribus apertè saltem non pugnaverit: externum autem Ecclesiæ forum disertis ipse verbis agnovit Valentinianus III: « Clericos etiam inquit, lib. 16 cod. Theodosiani, tit. 2, lege 47, quos indiscretim ad seculares judices debere deduci infastus præsumptor edixerat, episcopali audientiæ reservamus; fas enim non est ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio. » Idem agnoverant imperatores Honorius et Gratianus; tum autem si qui imperatores à recto tramite deflectentes, Ecclesiæ constituta divinitus jura detrahere tentaverint, hæc defendenda magno studio curaverunt insignes sanctitate et scientiâ episcopi, ut suo loco exponetur. Quod autem Ecclesiæ competat et necessarium sit externum etiam forum, id vocari in dubium non potest, cum argumentorum omni genere convictum sit, eam, ex suapte constitutione, et ordinante Deo, idoneam obtinere potestatem exortas in spiritualibus lites discutiendi, atque auditis testibus, omnibusque juridicè ponderatis, judicandi ac dirimendi, impositis, quas rei conditio et adjuncta postulaverint, suum intra ordinem penis: fori quidem illius amplitudo, situs et forma jure divino non determinantur; at illud si negari legitime posset, recusari etiam posset locus, tum in quo evangelica doceretur episcopali auctoritate doctrina, tum in quo divina celebrarentur mysteria; et sic liceret orbe toto exterminari christianæ Religionis cultum externum, et professionem, quæ sine loco non potest consistere. Quo tempore, ut prænuntiatum fuerat, convenisse in unum videbantur omnes principes terræ adversus Dominum et adversus Christum ejus, non defuit Ecclesiæ forum exterius ac tribunal, in quo jurisdictione sibi divinitus collatâ uteretur; nec minus erat formidandum excommunicationis, v. g., fulmen, quod ab episcopo esset vibratum sive privatâ in domo, sive publicâ in æde, modò sufficienter propositum, neque necessariis aliunde ad judicii validitatem conditionibus illud caruerit.

Objicies 4°: Apostolos ad omnem terrarum orbem cum Dominus mitteret, non dixit illis;

Imperate, iudicium partes agite, poenarum freno peccantes cohibete, sed : *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis* : sua ipsius commemorat mandata ; ne verbo quidem innuit alia esse ab Apostolis imponenda ; nullam igitur illis auctoritatem tribuit, præter docendi potestatem, eoque maximè exponere sic pronum est Salvatoris verba, quòd poenarum coercitio mansuetudini Ecclesiæ consentanea minimè videatur.

Resp. : Eodem textu Scripturæ necesse non est omnia comprehendere quæ Christus contulerit potestatis genera : citato testimonio, non iudicandi in foro poenitentiae, non alia præter baptismum sacramenta conferendi memoratur potestas : an idcirco hæc Apostolis, eorumque successoribus abneganda esse videatur ? Inter mandata quæ populos edoceri jubet Christus, spectandum locum illud obtinet, ut Ecclesiæ pastores tanquam ipsemet Christus audiantur. Episcopos in Apostolis alloquebatur cùm diceret : *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelis* : illos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei. Acceperant Apostoli à Christo potestatem docendi, non qualemcumque, sed cum auctoritate præcipiendi conjunctam ; et refragantes poenis quibus opus fuerit, spiritualem intrà ordinem afficiendi : hinc Apostolus, quem non latebat quid Christus instituerit, quid Apostolis donaverit, scribebat ad Titum c. 2, v. 15 : *Hæc loquere, et exhortare et argue cum omni imperio* : nemo te contemnat. Quin et ipse Apostolus, numquid, cùm, ut observavimus, in Alexandrum et Hymæneum, in Corinthium incestus reum et alios, ultimum peccati severitatem adhibuit, oblitus est tam commendatæ in Evangelio mansuetudinis ? Sævire novit charitas, non ut perdat, sed ut ille, quem emendare sæviendo studet, *salvus sit in die iudicii*. Nihil est quo magis ad crimen alliciantur improbi quam peccandi impunitate ; nihil quod à verâ mansuetudine et benevolâ gubernatione magis sit alienum.

CAPUT II.

UTRUM LEGES PROPRIE DICTAS CONDERE VALEAT
ECCLESIA.

Eam Ecclesiæ potestatem detrahare conati sunt quarto seculo Arianus sectator Aerius, cùm servanda esse negaret, quæ ipsa instituerat jejunia ; decimo tertio, Valdenses superbæ grassati

paupertatis titulo ; quarto decimo, Marsilius Patavinus in libro quem inscripsit Defensorium pacis ; quinto decimo, Joannes Hus, cujus hæc damnata est propositio à synodo generali Constant. : « Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesiæ præter expressam auctoritatem Scripturæ ; » decimo sexto, Lutherus et Calvinus.

Lutherus quidem de captivitate Babylonica : « Clamo fidenter, inquit, Christianis nihil ullo jure posse imponi legum sive ab hominibus, sive ab angelis, nisi quantum volunt ; liberi enim sumus ab omnibus. »

Calvinus lib. 4 Institut. cap. 10, profitetur quidem sibi non esse certamen contra sanctas et utiles Ecclesiæ constitutiones, quales inficiatur Romanâ vigere in Ecclesiâ, at illis videtur detrectare vim conscientias obligandi, quibus, inquit, « cum uno Deo negotium est, quòd pertinet illud vulgare discrimen inter terrenum et Ecclesiæ forum. »

Grotius de Imperio summarum potestatum circa sacra, cap. 4, contendit « nec obligare quemquam per modum imperii, pastoribus datum esse divinitus. » Id adstruere nititur ex titulis quos pastoribus sacra tribuit Scriptura : « Vocantur enim, inquit, legati, nuntii, præcones ; legatorum autem, nuntiorum et præconum non est suo imperio quemquam obligare, sed aliorum imperium notum facere. »

Recentioribus quoque temporibus extiterunt qui concessam Ecclesiæ à Christo potestatem, eò contractam et coangustatam voluerint, ut quæ divinitus præscripta sunt doceat, aberrantes admoneat et arguat, repugnantibusque æterna minitetur supplicia.

CONCLUSIO. — *Veram condendi leges potestatem obtinet divinâ institutione Ecclesia.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Qui potestatem illam Ecclesiæ abjudicant, eò maximè ducuntur, quòd ei jurisdictionem propriè dictam Christum contulisse negaverint ; cùm igitur auctoritatis id genus in eam divinâ institutione derivatum esse, indubitanter probatum sit, ulterius progrediendum est, nec ambigendum, quin *legislativam* quoque eodem ex fonte hausserit potestatem : quavis enim ad ferendas leges non quælibet jurisdictio etiam *contentiosa* sufficiat, firmissimè tamen tenendum est, jurisdictionis id genus, eumque gradum, divinitus Ecclesiæ suppeditatum fuisse, quo ut *perfectam communitatem* eam instrui et com-

muniri necesse est proprium ad finem comparandum.

Quis enim, si mentem in Ecclesiae constitutionem ac dotes intendat, dubitaverit, quin Christus Dominus eidem sit impertitus quæ ad rectum sapiensque regimen omnino requiruntur? talis autem habetur legislativa potestas; non omnia determinavit sigillatim Christus quæ ad informandam sancientiamque disciplinam, aut ipsam instaurandam valeant; oportuit ergo ut auctoritate donaretur Ecclesia, ea statuendi ac stabiliter ordinandi, quæ regendis aptè fidelibus postularent diversus eorum status atque vicissitudines et commutationes temporum; tali potestate si careret, longè deterioris esset conditionis quam politicæ societates, apud quas viget præscribendi et sancienti potestas, quæ ad illarum decus ac præsidium, asserendamque pacem amoveri aut præstari expediat et oporteat; quapropter ex ipsamet Ecclesiae constitutione, ac proinde divino jure accersitur ipsi legislativa potestas.

Ecclesiasticis autem legibus conscientiam obligari, vel ipsâ earum et origine et naturâ certissimè declaratur: neque ad Ecclesiae minus quam ad principum secularium leges momentosa illa spectat Apostoli sententia: « *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt,* » ad Rom. cap. 13, v. 1 et 2; et v. 5: « *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* »

ARGUMENTUM III. — In synodo Hierosolymitanâ statuunt Apostoli ut ab immolatis simulacrorum et sanguine, et suffocato absterneant, ex gentibus christianam conversi ad Religionem: *Visum est, inquit, in Epistolâ synodicâ, Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria, ut absterneatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione*, Act. c. 15, v. 28, 29. Hoc in decretum confluent omnes quæ ad legis naturam conditiones requiruntur: fertur ad modum præcepti; vocatur onus, et inducit obtemperandi necessitatem: hinc dicitur Paulus visitare Ecclesias præcipiens custodire præcepta Apostolorum et seniorum, Act. c. 15, v. 41; collimat ad communitatis alicujus bonum: eâ enim mente decretum illud condi-

tum est, ut componeretur excitatum de legalium observatione dissidium, eaque ne ipsis gentilibus quibus non erant instituta, crederetur necessaria.

Hierosol. synodi idem decretum, non ita fuit comparatum, ut eorum morte finiretur à quibus latum est. Pluribus observatum est religiosè seculis: paganos ita redargebat Tertullianus, Apolog. cap. 10: « *Inter tentamenta Christianorum botulos etiam cruore distentos admovetis, certissimi scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* » Commemoratum mox decretum vim suam non mutuatum est à lege Mosaicâ: hujus enim institutis legalibus, etiam dum ipsa vel maximè vigeat, non obstringebantur gentiles; præterea sanctâ jam tùm et promulgatâ lege evangelicâ, illis ne quidem tenebantur Judæi; morte Christi consignato apertoque novo Testamento, erat abrogatum, atque exoleverat prius. Neque verò inter legis evangelicæ statuta recenseri potest apostolicum, de quo loquimur, decretum; decursu enim temporum, et sublato ejus adæquato fine, tandem in desuetudinem abiit: evangelicæ autem præscripta legis nullo interibunt vel deterentur lapsu temporum. Non declaraverunt duntaxat Apostoli quid cooptatis inter fideles gentilibus incumberet oneris et officii, sed verè constituerunt eâ auctoritate quam à Christo acceptam in successores suos transfunderent, cum ad ordinarium et perpetuum Ecclesiae regimen necessariò ea pertineat.

Quod attinet ad fornicationem, quæ prædicto prohibetur decreto, divinam et immutabilem illius delicti prohibitionem confirmant Apostoli, ut ab eâ lethali contagio apud idolorum cultores vix tùm reputatâ, gentiles christianam amplexi fidem efficacius averterentur. Denique apostolico decreto de quo hactenus, atque pastoralis auctoritate edito, si distinctæ non proponantur poenæ, nihil inde legis constitutioni detrahatur: neque enim cuilibet præcepto, cuilibet legi necesse est, ut specialis, novaque adjungatur sanctionis forma: generali fulciuntur quâ Deo vindice premuntur legitimæ contemptores auctoritatis.

Præter synodi Hierosolymitanæ statuta, reperiuntur alia quæ pariter totidem sunt ecclesiasticæ argumenta auctoritatis, et quidem legislative. Sic Apostolus constituit ut sacris ab ordinibus arcerentur bigami: quod etiamnum observatur.

Ad apostolicam institutionem meritò revocatur quadragesimalis jejunii observantia, quâ conscientiam obligari inconcussum est apud omnes Catholicos; hinc factus licet Montanista Tertullianus, in libro de Jejuniiis, tradit quadragesimale jejunium « Apostolos observasse, nullum aliud imponentes jugum certorum et in commune omnibus obeundorum « jejuniorum. » Hinc etiam S. Hieronymus in epist. ad Marcellam : « Nos, inquit, unam quadragesimam secundum traditionem Apostolorum, tempore nobis congruo jejunamus. » Quo quidem jejunio teneri conscientias Christianorum ita significat : « Non quòd et per totum annum, exceptâ Pentecoste, jejunare non liceat, sed quia aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. » Vide serm. S. Leonis de Quadragesimâ.

Ad ævum quoque apostolicum refertur institutio festi diei dominicæ, de quâ loquitur S. Ignatius Apostolorum discipulus in epist. ad Magnesios; et ipse Joannes in Apocalypsi : *Ego Joannes, inquit, fui in spiritu in dominicâ die*, quibus verbis diem hanc discernit à cæteris, ut specialiter Domino consecratam.

Ad hæc et similia revocatur insigne illud effatum S. Augustini, Epist. ad Januarium : « Quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesiâ saluberrima auctoritas commendata atque « statuta. »

ARGUMENTUM III. — Aliud argumentum breviter subministrat Thomassinus Discip. ecclesiast. parte tertiâ, cap. 2 : « Ordine igitur « episcopali, non ordinandi potestas solum « includitur, sed summa etiam jurisdictio, et « regnum quoddam speciale. » Monarchiam (aristocratiam licet, ut probant Gallicani theologi, temperatam) vigere in Ecclesiâ, constat ex testimoniis quæ tum ex prophetiâ Danielis, cap. 2, v. 44, tum ex Evangelio adduximus; clariùs autem constabit ubi de primatu Romani pontificis; detractâ autem legislativâ potestate, nullam posse monarchiam consistere, exploratè perspectum est.

ARGUMENTUM IV. — Quotocumque persecutionum æstu, jam ferè à primordiis divexaretur christiana Ecclesia, non ancipiti et laxiore utebatur regimine, constringendæ potiùs quàm remittendæ intenta disciplinæ : cujus quidem fovendæ ac opportunis fulciendæ statutus potestatem, undenam tunc potuisset ac-

cersere? numquid ab illis imperatoribus qui niterentur eam à fundamentis diruere? certè non ad eos spectabat quod admonuit Apostolus, Act. Apost. cap. 20, v. 28 : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Quid plura? legislativæ potestatis quam sibi Ecclesia vindicat, tot affulgent argumenta, quot edita et promulgata sunt, sive generalium sive particularium decreta conciliorum, ad populi christiani conformandos mores, temperandamque vivendi rationem. Hæc ultrò sese offerunt tum in collectionibus P. Labbei, Harduini, Sirmondi, etc., tum in variis ex quibus coalescit jus canonicum, partibus. Tot in decretis plurima liquidò statuuntur quæ nec juris sunt naturalis, nec divini *positivi*; in iisdem interponitur anathema, quod est insigne auctoritatis indicium; diriguntur ad fidelium societatem, neque cum ipsorum auctoribus moriuntur, quod ut supra indicavimus, legum naturam, propriumque characterem denotat; tum in illis tametsi quandoque secularium imploretur patrocinium principum ad certius promptiusque promovendum aspirantem votis exitum, haud tamen significatur, nec præjudicandum est à seculari potestate vim obligandi profluere, quam præ se ferunt leges ecclesiasticæ : unde Constantium imperatorem episcopali verè libertate sic alloquebatur Osius, apud S. Athanasium, epist. ad solitariam vitam agentes : « Nec te misceas rebus ecclesiasticis; neque nobis in hoc genere præcipe, sed potiùs ea à nobis disce : tibi Deus imperium « commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ, concredidit. »

Eodem de imperatore ita conquerebatur ipse S. Athanasius : « Quandonam Ecclesiæ « decretum ab imperatore accepit auctoritatem? Multæ antehac synodi coactæ sunt, « multa prodire decreta; sed nunquàm Patres « res hujusmodi imperatori suasere; nunquàm « imperator ecclesiastica perquirat. »

Deinde id asserit spectaculo esse novo quod Ariana hæresis inventum est. Hinc certâ prælucente traditione, verboque Dei scripto innixum pariter concilium Tridentinum dogmaticam istam protulit definitionem, sessione 6, canone 20 : « Si quis hominem justificatum « et quantumlibet perfectum dixerit non teneri « ad observantiam mandatorum Dei et Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, » etc.

Solvuntur objecta.

Quædam obijciuntur à Protestantibus, qui-

bus tam regia quàm ecclesiastica lacessitur potestas, solutu aliunde admodum obvia : hæc legere est, si placet, apud Bellarminum lib. 4 de Romano pontifice cap. 17 ; illa duntaxat eò loci discutimus, quæ ad ecclesiasticam potestatem magis pertineant et aliquâ expositione indigere videantur.

Objic. 1° : Deuter. cap. 4, v. 2, dicitur : *Non addetis ad verbum quod loquor vobis ; nec auferetis ex eo* ; et cap. 12 : *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam nec minuas*. Quantò minùs liceat novo Testamento quod veteri longè præcellit, quidquam adjicere præcepti, quasi divina et evangelica non sufficerent ad propositum credentibus institutum ! Nonne Christus ipse illos redarguit, qui humana invehere audeant, tanquàm vivendi normam præcepta ? *Sine causâ*, inquit, *colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum*, Matth. 15, v. 9.

Resp. : In Deuteronomio prohibetur quidem ne inducantur leges, divinæ legi adversantes, ut exponit S. Thomas in cap. 1 ad Galatas ; sed non reprobari cujuslibet novam legis constitutionem, ex eo patet quòd legem aliquam condiderit ipse David, cùm instituit ac præcepit ut æqua pars esset in bello, descendantium ad prælium, et remanentium ad sarcinas : *Factum est hoc ex die illâ constitutum et præfinitum, et quasi lex in Israel*, 1 Regum cap. 30, v. 25. In Hebræo non habetur, *quasi lex*, sed in præceptum atque judicium ; deinde dici potest constitutum illud, licet non per modum legis expressæ prodierit, invaluisse per modum consuetudinis quæ vim legis obtinuerit. Nova deinceps festa quibus obligarentur Judæi, Deo non improbante instituta fuisse refertur libro Esther, cap. 9, Judith. cap. ultimo, 1 Machab. c. 4, v. 59, quo in capite legitur : *Statuit Judas et fratres ejus, et universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo*. Festum illud etsi veteribus additum illustravit præsentia suâ Christus Dominus, ut indicatur Joann. cap. 10, v. 22 et 23.

Præterea in veteri Testamento Judaicæ duntaxat genti et ad certum usque tempus, nempe adventum Christi constituto, potuerunt faciliè omnia determinari, et determinata sunt, quæ tum ad cultum Dei, tum ad judicia et forenses contentiones pertinent ; at in lege evangelicâ toti mundo constitutâ et ad consummationem usque seculi duraturâ, tradidit Christus pauciora præcepta omnibus commu-

nia, alia verò specialia pro locorum et temporum diversitate reliquit, per Apostolos, eorumque successores constituenda. Quod spectat ad hæc verba Christi : *Sine causâ colunt me docentes doctrinas et mandata hominum*, reprobat Christus pharisaicas traditiones, quibus eludebatur mandatum Dei : quæ quidem longè abhorrent ab Ecclesiæ legibus.

Objic. 2° : Nullius esse videtur momenti deductum ex concilio Hierosol. in causâ legalium, argumentum ; abstinencia enim ab immolato et sanguine, ideò duntaxat prohibita est ut præriperetur occasio scandali : hinc S. Paulus 1 ad Corinth. cap. 8 et 10, satis innuit non esse illicitum idolothyta comedere, nisi imminente infirmis scandalo : *Si quis dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam ; conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius*.

Resp. : Etsi finis præcepti apostolici in hoc positus erat, ut infirmorum præcaveretur scandalum, attamen non in scandali hujus violationem cadebat per se illud præceptum, sed in ipsam ab immolatis edendis abstinenciam : quamvis ratio legis sit anima legis, ac proinde cessante generaliter ratione et fine legis, lex ipsa desinat et abrogata censeatur ; attamen quando ratio legis cessat duntaxat in aliquo individuo, aut aliquot in individujs, lex tamen adhuc viget, et cùm sit generalis, et mediante communitate individuos afficiat, omnes obligat, illos etiam in quibus legis ratio, seu *causa finalis* non invenitur : quod necesse est ut ritè moderata sit societas, atque indicio est, non esse promiscuâ cogitatione usurpandas, et materiam legis, et ejusdem occasionem, aut etiam causam finalem. De lege quæ ab Apostolis lata est in concil. Hieros. vide Tertull. Apologetici cap. 9 ; Orig. lib. 8 contra Celsum ; S. Cyrilli catechesim quartam ; Euseb. lib. 5 ; Concilii Gangrensis can. 2.

Objic. 3° : Quid prodesset à Judaicâ eximi lege, si tot essent observandæ quæ labentibus seculis numero accrescunt leges ecclesiasticæ ? Multitudine suâ ipsâ terrent, si oculis perlustrentur tot prohibitiones, totque præceptiones quibus turgent collectiones juris canonici ; nonne melius ac satius foret divinis quæ lege mosaicâ comprehenduntur institutis obstringi ? huc tendit hæc S. Augustini animadversio : *« Ipsam religionem quam paucissimis et manifestissimis... Sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, servilibus oneribus*

« premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur. »

Resp. : Ad conflandam Ecclesiæ catholicæ invidiam excogitata est hæc vituperatio : nam ut scitè adnotat Bellarminus, pauciores sunt sine comparatione ullâ et leviores leges ecclesiasticæ Mosaicis : « Leges absolutè impositæ omnibus Christianis, vix inveniuntur aliæ quàm quatuor, nimirum de servandis festis, et de servandis jejuniis, de confessione singulis annis semel faciendâ, et de sacrâ communionem habendâ in paschate : cæteræ omnes quibus pleni sunt tomii conciliorum, et libri juris canonici, vel non sunt leges, sed admonitiones, vel piæ institutiones sine obligatione ad culpam, quales sunt plurimi ritus Christianorum ; vel sunt leges conditionales, id est, impositæ iis qui volunt ad sacros ordines admitti, ut de cœlibatu, quæ non gravant Ecclesiam, cum nemo teneatur fieri clericus vel monachus ; vel sunt regulæ præscriptæ non omnibus, sed solis iudicibus ecclesiasticis, ut eas sequantur in causis dijudicandis ; vel sunt censuræ et pœnæ latæ in eos qui jus divinum violant, sine quibus disciplina conservari nullo modo potest ; vel sunt explicationes dogmatum fidei aut juris divini, quæ etiam nullum novum onus Christianis imponunt ; at leges Mosaicæ omnibus et singulis Judæis impositæ, innumerabiles erant, de purificationibus, de sacrificiis, de ciborum delectu, etc. Itaque non oportet comparare Pentateuchum cum tomis conciliorum et libris juris canonici, sed cum parvo catechismo : potest enim Christianus salvari si solum catechismum noverit. »

Longè quoque minori esse oneri leges ab Ecclesiâ impositas, Mosaicis legibus, alias cum aliis componentis statim patebit, neque tantâ severitate plecti transgressionem mandatorum : adeo strictè Judæis abstinendum erat ab omni servili opere, in sabbatis, ut jussu Domini lapidibus fuerit obrutus homo qui die sabbati ligna collegerat. Quod attinet ad querelam S. Augustini, non de legibus ecclesiasticis conqueritur, sed de quibusdam vulgi rudiumque hominum consuetudinibus, perperam inductis, quas abrogandas putaverit : « Omnia inquit, talia quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, neque in

« conciliis episcoporum statuta inveniuntur, neque consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omninò nunquàm inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ullâ dubitatione resecanda existimo. » Deinde proposita objectio, si quid probaret, id unum evinceret, proventum esse ultra metas ecclesiasticarum legum numerum ; at ipsam legislativæ potestatis non impugnaret veritatem et substantiam ; sed absit ut liceat, vel universalem Ecclesiam imprudentiæ ac temeritatis arguere, vel ut quisque animo saltem aggrediatur quæ sibi displiceant particularium Ecclesiarum statuta, pro nutu suo rescindere.

Objicies denique : Forum conscientiæ forum Dei est ; ergo solius Dei est illo in foro, quæ obsequendi necessitatem inferant, institutiones edere : solus ille conscientias, intimaque scrutatur cordium penetralia : solus ille potest animorum discernere ac dijudicare affectus, solusque æternas pro gravitate delictorum pœnas irrogare. — Resp. : Ad Deum quamvis pertineat conscientiæ forum, quid ipsum prohibeat ne quibus voluerit hominibus, potestatem largiatur juris constituendi quo conscientia obligari possit, ac reipsâ obstringatur ? neque ad id necesse est ut abscondita cordium perspecta habeant humani legislatores ; satis est ut nuda et aperta sint supremo Domino, cujus vices gerunt, et cujus ordinationi qui restiterit, damnationem sibi acquirit ; ipse profectò æternis etiam pœnis mulctare potest, suæ ipsius in ecclesiasticis, imò et in secularibus legislatoribus auctoritatis contemptum, quamvis ipsi per se nequeant id pœnarum genus infligere.

CAPUT III.

UTRUM ECCLESIA IN SPIRITUALIBUS POLLEAT SUPREMA, NEC SUUM INTRA ORDINEM DEPENDENTI AUCTORITATE.

Momentosam hanc quæstionem pertractare sic animus est, ut certò inde colligatur Ecclesiæ auctoritatem non posse labefactari, quin simul conculcentur et labascant, regiæ quamvis nemini præter Deum subjectæ potestatis fundamenta : mentibus igitur observetur perpetuò, divinum illud quo temperatur omnia, pronuntiatum : *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari ; et quæ sunt Dei, Deo* ; quod ne unquàm infringatur, cavendum est imprimis, ne cum personâ

confundatur potestas; nec ab Ecclesiâ pendet potestas principum, ut jam probatum est, nec à principibus, potestas Ecclesiæ; verum ut in temporalibus ipsi Ecclesiæ praelati subjecti sunt principibus, ita in spiritualibus Ecclesiæ subditi sunt principes; tum ad eos etiam spectat illa S. Pauli admonitio: *Obedite præpositis vestris; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*: ad ipsos autem Ecclesiæ pastores hæc ejusdem Apostoli sententia: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, ad Rom. cap. 13. Id postulat ordo à summo numine constitutus, ut sibi mutuo sint præsidio ecclesiastica et potestas temporalis illæ utriusque juribus: quâ constanti concordia, nihil exoptatius, nihil melius humano generi potest obtingere: hæc magis ac magis tractatûs serie jam comperientur.

CONCLUSIO. — *In spiritualibus suprema est, solique Deo subjecta potestas Ecclesiæ.*

ARGUMENTUM PRIMUM, *instar fundamenti habendum.*

A temporali potestate quomodo pendeat Ecclesiæ auctoritas nisi subjectionem hanc exigit vel ipsa hujus auctoritatis natura, vel divina ejusdem institutio, vel Ecclesiæ, si fingi possit, certa quædam concessio, aut adversus eam præscriptio, quæ legitimâ sit possessione comparata? Atqui nihil horum adduci potest.

1° Pendere à temporali potestate auctoritatem Ecclesiæ, non postulat hujus auctoritatis natura et conditio; namque undenam constat Ecclesiæ potestati non esse subjectam temporalem potestatem, si consulatur ipsa rerum natura? Id ex eo constat, quod non in eodem, quo spiritualis potestas versetur ordine, diversum intrinsecè ad finem per se ipsam referatur, tranquillum nempe ac prosperum publicæ rei statum temporalem, ideòque ad coercendos legum violatores, pœnis aliisque adjumentis uti valeat, quæ civium bona, libertatem, vitamque afficiant. Quantum cœlestia terrenis antecellunt, et temporalibus æterna, tantò nobiliorem ad finem collineat collata Ecclesiæ à Christo Domino potestas, animarum per seipsam addicta promovendæ salutis; propositum itaque ut assequatur scopum, præstantioribus utitur auxiliis, ut puta, verbi divini prædicatione, credendorum et agendorum tutâ determinatione, sacramentorum fideli administratione, ac pœnas adhibet spirituales, ut inprimis censuras ad eorum ipsam

qui redarguuntur, salutem ordinatas: hæc attentè qui perspexerit, nonne ultrò fatebitur, suapte naturâ determinari, atque discriminari à seipsis ecclesiasticam temporalemque potestatem, neque posse ullâ probabilitatis specie, huic illam ex intrinsecis mancipari principibus? et certè quâ ratione naturalem in spiritualibus auctoritatem obtinerent principes, dominatumque in Ecclesiæ regimine jure naturali exercerent, qui ut fideles cæteri, gratuito prorsus dono, ad fidem, ad baptismum, ad Ecclesiæ communionem vocati sunt?

2° Expendatur utrûm *positivâ* et divinâ institutione, gubernationi Ecclesiæ præpositi sint principes; quæ Scripturæ testimonia protulimus ad probandum illos non esse constitutos fidei judices, eadem hic spontè recurrunt ad solvendam propositam mox quæstionem. Apostolis, non secularibus principibus id spondebat Christus: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo* (Matth. c. 18, v. 18); quibus verbis tam splendide commendatur spiritualis auctoritas; nulli principum dictum est: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; non ad principes pertinebat ea Domini sententia: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (Joann. cap. 21, v. 15 et 17); quibus vocibus declarat quantam in Apostolos auctoritatem profuderit; non ad principes hortatio hæc Apostoli gentium: *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*. (Ibid. c. 20, v. 21.) Non principes illis accenset quos dedit Christus *ad consummationem sanctorum, in opum ministerii, in ædificationem corporis Christi*. (Ad. Eph. c. 4, v. 11 et 12.) Non ad principes pertinent hæc ejusdem Apostoli: *Pro Christo legatione fungimur* (2 ad Cor. c. 5, v. 20); *sic nos existimet homo ut ministros Christi* (1 ad Cor. c. 4, v. 1). Nedum gubernandæ præficiantur divinitus Ecclesiæ terreni principes, illis potius comprehenduntur quos in spiritualibus regendos susceperunt à Christo Apostoli: tenentur ipsi in iis quæ ad salutem spectant, dociles se præbere mandatis Ecclesiæ; non eximuntur à Christi institutionibus cujus personam sustinent dominici duces gregis; annumerentur oportet ovibus, quas pascendas commisit Dominus Apostolorum principi.

3° Non Ecclesiæ ullâ concessione subiacet principibus ecclesiastica potestas: reverà ut indulgentibus christianis principibus quædam exercuit, quædam etiamnum, licet pauciora quàm olim, exercet munera, quæ ad propriam

sibi, divinitusque acceptam potestatem non revocantur : ita concedente Ecclesiâ quædam obtinent principes in ejus disciplinâ, quæ à temporali potestate non oriuntur : at quemadmodum nollent, nec paterentur principes, ut ex suâ in Ecclesiam beneficentiâ occasio arriperetur subjiçendi ecclesiasticæ auctoritati politicam ac temporalem potestatem, ita et meritò conquereretur Ecclesia, si fortè ex iis quæ partim toleranda, partim concedenda principibus judicavit, captaretur ansa, eam in spiritualibus terreno subjiçendi imperio.

Nunquàm voluit, nec potuit Ecclesia constitutum à suo conditore ordinem invertere, nec alienare auctoritatem regimini suo necessariam, sibi que instar inviolabilis depositi à Christo Domino traditam, ab Apostolis derivatam, atque in eorum successores transmittendam, cum perpetuæ promisso assistentiæ, quam certè temporales in principes transferre non potuisset Ecclesia. Hinc auctoritatem illius deterere ac invadere cum tentatum fuit, invicto animo reclamârunt conspicui sanctitate et doctrinâ episcopi. Quædam ubi de auctoritate judicis controversiarum, deprompsimus Ozii Cordubensis episcopi, S. Athanasii, S. Ambrosii egregia et fortia testimonia, quæ ad ipsam quam vindicamus assertionem confirmandam valeant; quædam nunc alia pro rei gravitate subjungemus.

S. Gregorius Nazianzenus præstantem dignitate præfectum sic compellabat : « An me liberè loquentem æquo animo feretis ? Nam vos quoque imperio meo ac tribunali lex Christi subjiçit ; imperium enim nos quoque gerimus ; addo etiam præstantius ac perfectius ; alioquin carni spiritum et terrenis coelestia cedere oportebit. Omnino te libertatem meam accepturum in bonam partem scio : sacri mei gregis ovis es, » etc. Leontius Tripol. episcopus, sic ipsum Constantium ecclesiasticam disciplinam pro suo arbitratu moderantem, aut potiùs depravantem allocutus : « Minor qui fit ut aliis curandis destinatus, alia tractes, qui cum rei militari et reipublicæ præsis, episcopis ea præscribas, quæ ad solos pertinent episcopos, » apud Suidam. Hæc verò scripsit celebri epistolâ ad Anastasium Augustum S. Gelasius pontifex : « Duo sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, sacerdotalis auctoritas, et regalis potestas, utraque principalis, suprema utraque, neque officio suo alteri obnoxia est. » Ad eundem imperatorem ita Symmachus sum-

mus etiam pontifex : « Ille (imperator) rerum humanarum curam gerit : iste (pontifex), divinarum ; tu humana administras : ille tibi... divina dispensat : itaque, ut non dicam superior, certè æqualis est honor. » Potuisset, ut adnotat Bossuetius, dicere honore subliorem esse pontificiam auctoritatem, quamvis temporalem ipsi potestatem Deus non subjecerit. « Hæc dicebant, inquit Bossuetius, (Defens. declarat. cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 5, c. 33,) pontifices superbo imperatori, qui ad se omnia ecclesiastica trahere, et Acacii meritò excommunicati nomen, imperatoriâ potestate sacris dypticis restituere, vel conservare niteretur. »

Nicolaus Papa I, in epist. 7, ad Michaelém imperatorem, anno circiter 865 : « Quoniam idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, sic actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, propriâ volens medicinali humilitate hominum corda sursùm efferri, non humanâ superbiâ rursùm in infernum demergi : ut et christiani imperatores pro æternâ vitâ pontificibus indigerent, et pontifices pro cursu temporalium tantummodò rerum, imperialibus legibus uterentur : quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incursibus, et ideò militans Deo, minimè se negotiis secularibus implicaret ; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus. » (Cap. Quoniam 8, distinct. 10.)

4º Denique nullâ præscriptione spoliari potest Ecclesia auctoritate sibi propriâ et à Christo derivatâ. Nam præscriptio, est domini ac juris, per possessionem tempore à legibus præscripto continuatam acquisitio ; essentielles inter conditiones præscriptionis, requiritur ac omnino necesse est, ut præscriptioni apta sit res quæ præscribenda censeatur ; tum etiam præscriptionem oportet legitimâ esse auctoritate comprobata ; at in confesso est apud jurisperitos, atque res ipsa clamat, præscriptioni ea non subjacere quæ juris sunt divini : ergo præscribi non potest Ecclesiæ illa quam à Christo accepit, auctoritas, nec subditi principum auctoritati. Et quo jure præscriptioni foret obnoxia ? Certè non divino : nam præterquàm quòd humano jure invectam esse præscriptionis legem, omnes profiteantur, absolutè tradita est Ecclesiæ illa quam ipsi Christus contulit, potestas, nullâ interpositâ conditione quâ subiret aliquando temporalis

jugum imperii : porro *nec humano potuisset jure* induci hoc in genere præscriptio, cum jure nullo sive ecclesiastico, sive civili possit disturbari et convelli ordo à supremo numine constitutus. At nec verè christiani principes ordinem hunc irritum facere tentaverint. Hinc

ARGUMENTUM II. — *Ex ipsâ religiosorum principum confessione.*

In quæstione de judice controversiarum, jam in medium attulimus testimonia Valentiani Senioris, Theodosii Junioris, et Valentiani III. Illis adjungimus celeberrimi confessionem imperatoris, eò quantumvis redarguendi quòd rebus ecclesiasticis implicatum se nimis voluerit. De Justiniano imperatore loquimur : « Maxima quidem in omnibus sunt dona Dei à supernâ collata clementiâ, sacerdotium et imperium : illud quidem divinis ministrans, hoc autem humanis præsidens.... ex uno eodemque principio utraque procedentia. » Utriusque potestatis declarat determinatos esse supernâ providentiâ limites, ne una in alteram velit pro nutu suo involare.

Disertiùs etiam, et effusâ quasi mente, hoc idem testatur Basilius imperator in octavâ synodo generali : de causis spiritualibus seu ecclesiasticis, ita quid sentiat aperit : « Hoc investigare et quærere, patriarcharum, pontificum et sacerdotum est qui regiminis officium sortiti sunt : qui sanctificandi, qui ligandi et solvendi potestatem habent; qui ecclesiasticas et cœlestes adepti sunt claves : non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari vel à ligamento solvi egemus ; quantæcumque enim religionis et sapientiæ laicus existat, vel etiamsi universâ virtute interius polleat, donec laicus est, ovis vocari non desinet. »

In concilio Chalcedonensi, act. 6, Martianus imperator, non solum ubi agebatur de dogmate definiendo, professus est sese religiosi principis Constantini insistendo vestigiis, concilio non interfuisse *ad aliquam ostendendam potentiam*, verum cum certas quasdam optaret constitui in Ecclesiâ disciplinæ leges, eas ipse proposuit, sanctissimi illius conventûs auctoritate sancientas ; eâdem in synodo, de jure alicujus metropolis exortâ quæstione, de quo Ecclesiæ canonibus consonare leges imperatoris non viderentur, sententiam suam rogata sancta synodus, triginta supra sexcentos constans episcopis, clamavit, actione 13 : « Cano-

nes teneant ; canonibus satisfiat, » montrant « par cette réponse, inquit illust. Bossuetius, « que si elle (l'Eglise) cède en certaines choses « qui regardent son gouvernement, à l'autorité « séculière, son esprit, quand elle agit librement (ce que les princes pieux lui défèrent « toujours très-volontiers), est d'agir par ses « propres règles, et que ses décrets prévalent « partout. » Sacrae polit. lib. 7, art. 5, prop. 11.

Quantum absit à principibus nostris, ut Ecclesiæ auctoritati, ac debitæ illi reverentiæ detractum velint, demonstrare obvium est : id palam ostendunt regum Francorum capitularia quæ videre est apud Baluzium. Unum aut alterum proferemus : audiat Carolus verè magnus : « Præcipientes jubemus, ut nullus « quilibet ex fidelibus nostris à minimo usque « ad maximum, in his quæ ad Deum pertinent, « episcopo suo inobediens parere, seu apparere audeat de supra dictis capitulis, seu « aliis eruditionibus ad illorum ministerium « pertinentibus, sed cum bonâ voluntate et « omni mansuetudine subjectionis, unusquisque « sacerdoti suo propter Deum et pacis « studium obtemperare studeat. » Apud Baluzium. « Ut comites et judices reliquosque populus obedientes sint episcopo, et invicem « consentiant ad faciendas justitias. » Ibid.

Ludovici Pii de auctoritate Ecclesiæ sententiam sic refert Bossuetius cujus in defendendâ regum supremâ potestate studium neminem latet : « Pour la discipline ecclésiastique, inquit (Polit. sacræ lib. 7, art. 5, proposit. 11), « il me suffit de rapporter ici l'ordonnance « d'un empereur, roi de France : *Je veux, dit-il aux évêques, qu'appuyés de notre secours, et secondés de notre puissance, comme le bon ordre le prescrit, vous puissiez exécuter ce que votre autorité demande.* Partout ailleurs « (subjungit Bossuetius) la puissance royale « donne la loi, et marche la première en souveraine ; dans les affaires ecclésiastiques, elle « ne fait que seconder et servir : *famulante ut de cet potestate nostrâ* : ce sont les propres termes « de ce prince ; dans les affaires non seulement de la foi, mais de la discipline ecclésiastique, à l'Eglise la décision, au prince la « protection, la défense, l'exécution des canons et des règles ecclésiastiques : c'est l'esprit du Christianisme que l'Eglise soit gouvernée par les canons. »

Cum adornarentur quæ regis Galliæ jussu ab ejus legatis concilio Tridentino proponerentur, tanquam ecclesiasticæ opportuna disci-

plinæ, in præfatione dicitur : « Carolum regem nostrum cupere quidem ut petitionum suarum omnium ratio habeatur, sic tamen à christianâ disciplinâ edoctum et institutum esse, ut vobis omnia tribuat, rerumque omnium istarum rationem, cognitionem et judicium ad vos omnino sciat pertinere. » (Petitiones Caroli IX ; Comment. des Libertés de l'Église Gallicane, tom. 3.)

Notum est omnibus edictum Ludovici XIV de jurisdictione ecclesiasticâ, et quo studio voluerit sartam tectamque permanere Ecclesiæ in sancienda disciplinâ auctoritatem; hujus edicti satis sit art. 34 oculis subjicere : « La connaissance des causes concernant les sacrements, les vœux de religion, l'office divin, la discipline ecclésiastique, et autres purement spirituelles, appartiendra aux juges de l'Église. »

Silentio præteriri non debet decretum 10 martii anni 1731, quo declarat Ludovicus XV primas apud se obtinere, id officii genus, « d'empêcher qu'on ne mette en question, les droits sacrés d'une puissance qui a reçu de Dieu seul l'autorité de décider des questions de doctrine sur la foi, ou sur la règle des mœurs, de faire des canons ou des règles de discipline pour la conduite des ministres de l'Église et des fidèles dans l'ordre de la Religion, d'établir ses ministres ou de les destituer conformément aux mêmes règles, et de se faire obéir en imposant aux fidèles, suivant l'ordre canonique, non seulement des pénitences salutaires, mais de véritables peines spirituelles, par les jugements ou par des censures que les premiers pasteurs ont le droit de prononcer et de manifester, et qui sont d'autant plus redoutables qu'elles produisent leur effet sur l'âme du coupable, dont la résistance n'empêche pas qu'il ne porte malgré lui la peine à laquelle il est condamné. » (Nouveau Comment. des Libertés de l'Église Gallic. tom. 5.)

Expressius nihil afferri potest ad significandum à solo Deo ducere originem auctoritatem Ecclesiæ in fide, moribus et disciplinâ, nec eam in spiritualibus, ab humanâ ullâ potestate pendere.

Hæc ita in Galliis inveteraverunt principia, ut suscepto ad defensionem temporalis potestatis tractatu suo de Abusu, ipse Fevretus id adnotaverit : « Il y a plus de 500 ans qu'un procureur-général du roi au parlement de Paris, parlant de ces deux puissances (la

« spirituelle et la temporelle) disait : « Deux illas jurisdictiones, quibus principaliter mundus regitur, à Deo fuisse ab invicem separatas, distinctas et divisas, ita ut neutra alteri subesset. » Haud minus appositè disseruit D. Talon, tantæ auctoritatis magistratus : « La puissance des évêques n'est reçue que du ciel, ne coule d'autre source que de l'infinie plénitude de Dieu, ne dépend que de la seule autorité de Jésus-Christ, et n'est soumise qu'à ses ordres. » (Mémoires du Clergé, tom. 3.)

Divinæ itaque repugnarent institutioni, neque principibus verum exhiberent obsequium, qui mancipare illi auctoritatem Ecclesiæ molirentur : hinc tam strenuè episcopos illos Henrici VIII Anglorum regis assentatores, increpat Bossuetius : « Sans que ces faibles évêques, inquit, aient osé témoigner, à l'exemple des siècles précédents, que leurs décrets valables par eux-mêmes, et par l'autorité sainte que Jésus-Christ avait attachée à leur caractère, n'attendaient de la puissance royale qu'une entière soumission et une protection extérieure. » (Hist. des Variat. liv. 10. c. 18.)

ARGUMENTUM III. — *Ex consecrariis doctrinæ contrariæ.*

1° Ex eâ consequitur utriusque potestatis perturbatio et jure divino reprobata confusio. Omni argumentorum genere constat distinctas esse naturâ suâ potestatem ecclesiasticam, et potestatem civilem, utramque moderando diversum intra ordinem huic mundo divinitus constitutam ; toto genere à se invicem differunt : objecto et fine, originis modo et ministrorum muneribus, prorsus disjunctæ sunt, ut probatum est : generale hoc discrimen ipsos apud jurisperitos indubitatum est. Hinc Rousseau de Lacombe hoc instar fundamenti statuit : « Rien n'est mieux établi que la distinction de la jurisdiction spirituelle et temporelle : Duo sunt quibus principaliter mundus regitur, auctoritas sacra pontificum et regalis potestas, dit le pape Gélase à l'empereur Anastase. »

Fac verò ipsis in spiritualibus principatum obtinere civilem auctoritatem, et vicissim in temporalibus ecclesiasticam, confundentur illæ potestates ; pontifex quæ sunt principis, princeps quæ sunt pontificis munia tanquàm sibi propria capesset et retinebit ; uterque injuriâ : nam cum ex hoc Christi oraculo : *Regnum*

meum non est de hoc mundo, rectè colligatur, nihil per seipsam posse in temporalibus Ecclesiam, haud minùs certò indè consequitur nihil posse per seipsos, in spiritualibus principes, cum non magis civili auctoritati ea subiaceant quæ *non sunt de hoc mundo*, quàm ecclesiasticæ, ea quæ sunt de hoc mundo; confusis autem utriusque potestatis juribus, quæ et quanta immineat utriusque perniciës, observavit (quod quidem statim occurrit cogitantibus) Fevretus tractatu jam citato: « Tous les peuples, inquit, ont reconnu ces deux puissances établies de Dieu, et la différence de leurs emplois: Bodadilla, auteur Espagnol, liv. 2 de la Politique, chap. 18, dit une chose bien remarquable, savoir que la ruine des états et des républiques procède le plus souvent de la division qui survient le plus souvent entre ces deux puissances, et de la confusion de leurs emplois. »

2º Ut ex dictis confunderentur quæ Christus distincta voluit, ita disjungerentur quæ voluit esse conjuncta; namque ex verbo tum scripto, tum tradito perspectum est eosdem esse à Christo regendæ præpositos Ecclesiæ, quos in controversiis fidei iudices constituit; quibus enim dixit: *Euntes docete omnes gentes*, et quibus sese affuturum usque ad consummationem sæculi absolutè pollicitus est, iidem sunt, quibus dixerat: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo*. Idem videre est, si conferantur secum invicem Scripturæ alia testimonia quibus de fide, cum aliis quibus de gubernatione Ecclesiæ injicitur mentio; aut igitur dicendum est, ipsos seculares principes, dirimendis de fide litibus destinatos esse à Christo iudices, aut non esse gubernandæ præficiendos Ecclesiæ, ac proinde utrumque munus Apostolis eorumque successoribus, divinâ ordinatione esse attributum: hinc quidquid possint in ecclesiasticâ disciplinâ principes, id esse concessum illis ab Ecclesiâ, sicut et concessum Ecclesiæ à principibus, quidquid valeat in temporalibus: « L'Église, inquit Perard Castel (Nouveau Recueil de plusieurs questions notables sur les matières bénéficiales, tom. 2, division 2), l'Église, outre la juridiction spirituelle et naturelle qui lui appartient de droit commun, à quelquefois une juridiction que nous pouvons appeler accidentelle, qui est une juridiction temporelle, laquelle lui a été accordée par les princes séculiers et temporels. »

3º Dicendum esset Ecclesiam prioribus se-

culis aut caruisse auctoritate fidelium gubernationi necessariâ, aut eandem temerè et injuriâ sibi arrogasse. Temporibus quo seculares potestates igne et ferro insectabantur Ecclesiam, numquid defecit et concidit regimen ac ministerium in eâ divinitus institutum, aut inter uberrimos quibus undique splendebat sanctitatis fructus, pullulavit atque constitit in eâ indebitæ potestatis et dominationis usurpatio? verùm hoc de capite audiat per-eleganter æquè ac nervosè S. Hilarius (contra Auxentium, num. 2): « Quibusnam suffragiis ad prædicandum Evangelium Apostoli usi sunt? Quibus adjuti potestatibus Christum prædicaverunt?... Anne aliquam sibi assu-mebant è palatio dignitatem, hymnum Deo in carcere inter catenas, et post flagella cantantes? edictisque regis Paulus, cum in theatro spectaculum ipse esset, Christi Ecclesiam congregabat? Nerone, se, credo, aut Vespasiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorum in nos odiis confessio divinæ prædicationis effloruit! illi manu atque opere se alentes intra cœnacula secretaque coeuntes, vicos et castella, gentesque ferè omnes terrâ ac mari, contra senatûs consilia et regum edicta peragrans, claves credo regnî cœlorum non habebant? aut non manifesta se tum Dei virtus contra odia humana porrexit, cum tantò magis Dei virtus prædicaretur, quantò magis inhiheretur? »

Apostolos quidem prædixerat Christus, infensâ tunc Evangelio potestate seculari esse exagitandos: *Ad præsides, inquit, et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus*, Matth. 10, v. 18. Neque innuerat expectanda ab illis regiminis ecclesiastici normam aut præsidia: postquàm verò tam diuturnâ et certissimâ experienciâ comprobatum est, posse suo adjuvante sponso, absque secularibus munimentis Ecclesiam consistere, neque necesse illam habuisse, ut rectè firmiterque gubernandi vim atque rationem, aliunde quàm ab ipso conditore accerseret: tum eo benignè providente, obsecundare Ecclesiæ laudi et officio duxerunt, inter ejus filios ac discipulos coaptati principes: quædam disciplinæ suæ capita, sapienter et illibatâ fide, pro temporum adjunctis et necessitatibus immutavit Ecclesia; sed immota semper inhæsit positus primitus constitutionis suæ, propriique regiminis principiis: nec unquàm excidet toties celebratum istud Christi effatum: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo*.

4° Ecclesiæ suæ incolumitati et gubernationi Christus, pro suâ in eam charitate et sapientiâ consultum non voluisset. Ut principum auctoritatem non imminuit, ita quemadmodum aliâ indicavimus, non amplificat christianæ Religionis professio. Aliis longè præstantioribus incitamentis alliciendos esse ad fidem constituit Dominus : quam ergo sibi vindicarent in Ecclesiæ disciplinam, si jure suo possent, auctoritatem, principes catholici, eandem sibi attribuerent principes ethnici et hæretici : hanc si haberent, à supremâ suâ et propriâ temporalis dignitate principatûs haurirent, neque enim reipsâ alio à fonte eam possent repetere : hæc verò in hypothesi, quonam modo Christus charissimæ quam acquisivit sanguine suo, Ecclesiæ providendum curavisset? quam ea sortem, quam gubernandi rationem nacta fuisset? fac eam opportunum atque factu necessarium judicare, quosdam rebellantes à suâ communione adhibito excommunicationis gladio rescindere, aut sancientiæ suæ disciplinæ leges aliquas condere : quò ipsa confugiet, quid sperandum esse videatur, si præstolandus sibi fuerit, principum catholicam in fidem si fieri posset, extinguendam conspirantium, expressus vel tacitus præsumptusque rationabiliter consensus, tametsi merè in spiritualibus, ut par foret, statuendo, determinandoque sisteret? Uno verbo, sicut Deus, ita regnorum rerumque publicarum statum conditionemque ordinavit, ut propriâ sibi, divinitusque concessâ auctoritate, ea valeant constituere et sancire quæ regendis sapienter congruant subditis : ita et Ecclesiæ conditor Deus, quam certè prætemporaliquolibet regno dilexit atque diligit, necessariam ei et per se sufficientem contulit, et ad præstitutum ei finem accommodatam auctoritatem.

5° Approbandum esset ac fovendum, quod quidem refugiunt aures catholicæ, Henrici VIII regis Anglorum nefarium schisma. Argumentum istud suggessimus, tractandâ quæst. de iudice controversiarum, ubi de iudicibus fidei; valet etiam in constituendis potestatis ecclesiasticæ principiis ac proprietatibus; princeps ille impotenti libidine, ab Ecclesiæ Catholicæ defensione, ad capitale ipsius odium miserrimè traductus, in hoc aberrabat, quòd vellet, si potestatem ordinis excipias, auctoritatem omnem ecclesiasticam, regiis servire ac dirigi mandatis, nec per seipsam obligandi et coercendi vim ullam habere; quod meritò indignans doctissimus Bossuetius, servilem tunc degentium episcoporum Angli-

canorum animum sic arguit, Hist. des Variations, liv. 10, c. 18 : « En oubliant avec les « anciennes institutions de leur Eglise, le chef « que Jésus-Christ leur avait donné, et se donnant eux-mêmes pour chefs leurs princes, « que Jésus-Christ n'avait point établis pour « cette fin, ils se sont tellement ravis, que « nul acte ecclésiastique, pas même ceux qui « regardent la prédication, les censures, la liturgie, les Sacrements et la foi même, n'a de « force en Angleterre, qu'autant qu'il est approuvé et validé par les rois : ce qui au fond « donne aux rois plus que la parole et plus « que l'administration des Sacrements, puis- « qu'il les rend souverains arbitres de l'un et « de l'autre (1). » Quot inde regno et Ecclesiæ incubuerunt calamitates ! quàm luctuosa et

(1) Lugendam religionis antiquæ in Angliâ conversionem nitidè explicat eximius auctor Pey, in libro cui titulus : *De l'autorité des deux puissances*, his verbis : « Un roi (Henri VIII), dominé par une passion honteuse, après s'être séparé de l'Eglise romaine, voulut s'établir chef du gouvernement ecclésiastique, et comme s'il eût pu s'affranchir de l'obéissance qu'il devait à l'Eglise, en usurpant son autorité, il déclara que toute juridiction, tant ecclésiastique que séculière, venait de la puissance royale, comme la source première de toute magistrature. La première loi qu'il publia à ce sujet, portait que le roi était le chef souverain de l'Eglise d'Angleterre. Le parlement y ajouta que le roi et ses successeurs pourraient prendre connaissance des erreurs, des hérésies et des abus, et y remédier. Muni de cette nouvelle puissance, Henri VIII nomma, en 1540, des commissaires pour dresser, en son nom, une explication du Symbole, des Apôtres, des sacrements, des commandements de Dieu et de quelques autres points de doctrine, touchant la justification et les bonnes œuvres.

« Edouard étant monté sur le trône en 1547, les évêques furent obligés de prendre de lui de nouvelles commissions pour exercer leur ministère. Le conseil du jeune prince, à l'exemple de Henri VIII, dit Burnet, qui nous fournit tous ces détails dans son Histoire de la Réforme, envoya des visiteurs dans tout le royaume avec des constitutions ecclésiastiques et des articles de foi. Chaque commission était composée de deux gentilshommes, d'un jurisconsulte, d'un théologien et d'un secrétaire (point d'évêques), et le roi défendait aux archevêques et à tous les autres d'exercer aucune juridiction ecclésiastique, tant que la visite durerait. L'Angleterre ayant asservi l'épiscopat, qui pouvait seul servir de barrière aux hérésies, n'eut plus de moyen de se défendre des nouveautés. Le Calvinisme sema ses erreurs. Les disputes et les dissensions s'introduisirent à la suite. Thomas Cromwel, vice-gérant de Henri VIII dans le gouvernement ecclésiastique, déjà infecté lui-même de l'erreur, avait commencé d'affaiblir la foi, en discréditant le zèle ; il avait établi le tolérantisme sous l'apparence d'une fausse paix, or-

inexhausta scandalorum colluvies! quæ ut præcaveantur, nihil satius, quàm eam regulam teneri quam his verbis enuntiat ipse Basnagius, Ann. polit. Eccles. tom. 2, dissertat. 4, de tribunali eccles.: « Utraque potestas, politica scilicet et ecclesiastica, cancellis limitibusque suis circumscribitur, qui prorogari non debent; ut enim claves regni cœlorum magistratus usurpare non potest, sic presbyteris episcopisque jus gladii exercere, illudque omne quod cum eo connexum est, arripere non datur. »

6° Vix posset Ecclesia legem ullam constituere quâ Christianorum tota societas obligaretur. Eadem est jure divino, ut adnotavimus, auctoritas, tum in principibus catholicis, tum in principibus infidelibus : si ergo penderet à temporali potestate auctoritas ecclesiastica,

donnant qu'on s'abstint, de part et d'autre, des noms odieux de papistes et d'hérétiques, désapprouvant également l'audace et la licence des uns (des Protestants), la superstition des autres (des Catholiques), et leur invincible entêtement pour de vieux abus.

« Edouard fit un pas de plus : il prescrivit le silence aux prédicateurs sur les articles qu'il n'aurait point encore décidés. Cependant, il statua qu'on communierait sous les deux espèces; il réforma les offices de l'église; il déclara la confession libre; il changea la liturgie; et comme le silence qu'il avait ordonné n'avait point fait cesser les troubles, et que les chaires devenaient le théâtre de division et de disputes scandaleuses, il interdit tous les prédicateurs, s'en réservant l'approbation à lui seul et à l'archevêque de Cantorbéry, son vicaire-général. Enfin, il donna un édit qui permettait le mariage aux prêtres. Mais, comme la puissance spirituelle entre les mains d'un monarque qui n'avait aucune mission de Jésus-Christ, n'était pas assez efficace sur la conscience des sujets pour réformer le clergé et le peuple, les divisions continuèrent. Le prince ordonna donc une seconde visite pour remédier aux abus. Il publia une seconde Confession de foi qui renfermait les erreurs de Calvin, et qui par conséquent était différente de l'exposition doctrinale de Henri VIII; car il n'y a plus de point fixe pour la foi, dès qu'on ne reconnaît plus d'autorité infallible. On fut obligé de croire alors, de la part du roi, ce que le roi avait défendu de croire quelques années auparavant. Il nomma des commissaires pour dresser un nouveau code ecclésiastique. Les lettres-patentes pour la nomination aux évêchés, portaient que le roi nommait N. à l'évêché de N., pour tout le temps de sa vie naturelle ou pour tout le temps qu'il se comporterait bien. Après quoi il donnait pouvoir d'ordonner et de déposer les ministres, etc., au nom du roi et de son autorité.

« Tous ces attentats, comme le remarque M. Bossuet, dans son Histoire des Variations, étaient fondés sur les maximes dont le parlement d'Angleterre s'était fait un nouvel article de foi, qu'il n'y avait point de juridiction, soit séculière, soit ecclésiastique, qui ne dût être rap-

nullam sancire legem posset Ecclesia, nisi consentientibus omnibus, vel saltem majori notabiliter parte principum, tum catholicorum, tum infidelium; quapropter cum adeo dissimularetur placitis ac moribus, principes illi qui divisim totius orbis principatum obtinent, sperandum non esset, ut vel omnibus, vel eorum majori saltem parti probarentur leges ecclesiasticæ, ideòque vix posset Ecclesia statuta condere, quibus Christianorum societas obstringeretur : eò tandem evaderet quod refellimus, systema (si prævaleret), ut Ecclesiæ tota pessumdaretur auctoritas, dilaberetur unitas, dissiparetur constitutio, divinitusque ordinata deleteretur gubernationis forma.

portée à l'autorité royale, comme à sa source. Non qu'on n'ait que l'épiscopat fût d'institution divine, mais parce que, suivant la maxime de Crammer, Jésus-Christ instituait les pasteurs pour exercer leur puissance, comme dépendante du prince dans toutes leurs fonctions, ce qui, ajoute M. Bossuet, est sans difficulté la plus inouïe et la plus scandaleuse flatterie qui soit jamais tombée dans l'esprit des hommes.

« L'épiscopat étant ainsi dégradé, les premiers pasteurs ne furent plus que les esclaves de la volonté du prince, dans un gouvernement dont Jésus-Christ les avait établis les maîtres.... On les obligea à souscrire aux mandements des visiteurs, parmi lesquels il n'y avait pas même un seul évêque. On punit, comme une prévarication, jusqu'au doute qu'ils formaient sur la légitimité d'une pareille mission, et jusqu'à la répugnance qu'ils faisaient paraître pour la servitude. En 1559, Elizabeth déclara par une loi, que le droit des visites ecclésiastiques et de corriger ou de réformer les abus de l'Eglise, était annexé pour toujours à la royauté, et qu'on ne pouvait exercer aucune charge publique, ou militaire ou ecclésiastique, sans jurer de reconnaître la reine pour souveraine gouvernante dans le royaume, et toutes sortes de causes séculières ou ecclésiastiques. Dans le mandement qu'elle fit expédier pour la visite des églises, elle expose que Dieu lui ayant confié le gouvernement de ses états, elle devait faciliter les progrès du Christianisme le plus pur, et rétablir le vrai service de Dieu. Et, en conséquence, elle donne pouvoir d'examiner l'état véritable des églises, de suspendre ou de déposer les ecclésiastiques qui ne feraient pas leur devoir. Cependant, pour adoucir ce que la suprématie avait de révoltant, surtout dans les personnes de son sexe, elle déclarait qu'elle était fort éloignée de vouloir administrer les choses saintes, qu'elle ne demandait que ce qui avait appartenu de tout temps à la couronne impériale d'Angleterre, c'est-à-dire qu'elle croyait avoir une puissance absolue sur tous ses sujets, et le droit de les régir, même immédiatement, sous l'autorité de Dieu, sans qu'aucun autre potentat pût prendre le même droit en Angleterre. C'était se réserver toute la puissance du gouvernement, et ne laisser aux pontifes que le pouvoir de l'ordre. C'est dans un historien anglican que je lis tous ces faits. »

(ÉDITEURS.)

Quæ obijciuntur ex Scripturâ sacrâ, et factis in eâ relatis, jam exposuimus tractatu de iudice controversiarum, ubi ostendimus controversiarum quæ ad Religionem pertinent, iudices non esse constitutos principes. Cætera nunc prosequemur.

OBJECTIO PRIMA. — Ordini publico, ac tuendæ paci invigilare tenentur seculares principes; quidquid ergo potest publicæ tranquillitati obstrepere, id profectò amoliri, et quantum humana sinit infirmitas, prævertere, eorum est juris pariter et officii; atqui ad ordinem publicum pertinent potestatis ecclesiasticæ munia: eorum quippe functione excuti, vel turbari potest pax adeò necessaria societatis. Ergo, etc. (1).

(1) Pronum est hic palmare principium ponere, quo generatim solvuntur eò loci propositæ difficultates, quodque mirè versavit doctissimus Delort, Instit. discipl. eccl. tom. 1, lib. 1, cap. 3. « Humano ratiocinio, inquit, « definienda non est auctoritatis essentialiter « Ecclesiæ competentis natura et latitudo, neque « que subjectum in quo residet; sed utrumque « determinandum est ex Scripturâ et Traditione. » Quo posito, sic argumentando rem evolvit eximius auctor: « In institutione divinâ, qualis est Ecclesia Christi, quæ finem « immediatum habet salutem animarum, et « quæ proinde proportionata complectitur media salutis, non alia in essentialibus quærenda est causa statuens, definiens ac regulatrix, præter liberum Dei beneplacitum: « quippe media salutis assequendæ, ut et ipsa « salus æterna, à solâ dependent liberâ Dei « voluntate; atqui liberâ Dei voluntas, quæcumque illa sit, est per se rationi impervia, « neque innoscere potest nisi ex revelatione « quæ in Scripturis vel in Traditione reposita « sit; consequenter humano ratiocinio non est « definienda auctoritatis essentialiter Ecclesiæ « competentis natura et latitudo, neque subjectum in quo residet; sed utrumque determinandum est ex Scripturâ sacrâ et Traditione.

« Hinc caduca omninò et absurda videtur « applicatio principiorum pacti socialis guberniique politici ad explicandum Ecclesiæ regimen, sive ad definiendam ministerii sacri vim et efficaciam, idque egregiè notat illustrissimus Bossuetius, dum vanas expendit « Protestantium theorias christiano-politicas: « Le royaume de Jésus-Christ n'est pas de ce monde, inquit Hist. Variat. lib. 15, et la comparaison que vous pouvez faire entre ce royaume et ceux de la terre est caduque; en un mot, la nature ne vous donne rien qui ait rapport avec Jésus-Christ et son royaume.... « Prenez-y garde, ô peuples!.... pour se faire « un maître de la terre, il suffit de le reconnaître pour tel, et chacun porte ce pouvoir « dans la volonté; mais il n'en est pas de même « pour se faire un Christ, un Sauveur, un Roi céleste, ni pour lui donner ses officiers!.... « Jésus-Christ, qui est votre Roi, vient de plus haut. Vous n'avez naturellement non plus de

Resp. 1°: Si propter rerum spiritualium relationem ad ordinem publicum, seculari potestati competeret jus de iisdem statuendi ac iudicandi, pari jure et auctoritate potuissent de apostolici ministerii officiis, de ipsâ christianæ Religionis mysteriorum prædicatione, statuere et iudicare ethnici principes: nam ut iterum adnotandum est, eadem supremæ principum infidelium auctoritati, ordinante Deo alligata sunt jura quæ principum christianorum; præterea compertum est, disseminantibus doctrinam evangelicam Apostolis eorumque successoribus, fremuisse gentes, plurimos esse exortos tumultus, cruenta in Ecclesiam flagrasse dissidia; id prædixerat Christus: *Erunt enim, ait, ex hoc quinque in domo unâ divisi, tres in duos, et duo in tres dividuntur: pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam*, Luc. 12, v. 52 et 53. Neque tamen eò solum redarguuntur ethnici principes, quòd immeritis, quòd religionem amicam societati, manifestisque demonstratam argumentis annuntiantes, et quasi agnos in medio luporum se habentes, exquisitis ac lethalibus torquerent suppliciis, sed etiam quòd jus alienum usurparent, seque ipsos constituerent, spiritualium, supernumque ad ordinem spectantium, iudices et arbitros; nonne propositæ auctores objectionis duplicis reatùs insimularent ipsos Ecclesiæ ministros, qui de temporalibus, et propriâ velut auctoritate judicarent, et æquitatis leges iudicando malignè violarent?

Resp. 2°: Eâ obijciendi ratione quam refellimus, foverunt apertè ac muniuntur eorum placita quæ potestati ecclesiasticæ jus attribuant indirectum in temporalia: hoc enim obtentu, cum in auctoritatis politicæ gestis ac molitionibus, deprehendi videretur aut periculum fidei aut religionis dedecus, aliudve gravissimum peccatum, tum possent episcopi sibi jus adscribere de temporalibus adimendi, immutandi, transferendi quod libuerit; obstaret qui-

« droit de lui donner des ministres, que de « l'instituer lui-même votre prince. Ainsi ses « ministres, qui sont vos pasteurs, viennent de « plus haut comme lui, et il faut qu'ils viennent « par un ordre qu'il ait établi. »

« Porro, si humana voluntas sit incompetens « et prorsus impar tum Christo Mediatori sibi « constituendo, tum ministris illi assignandis, « iisdem omninò momentis et rationibus humana ratio ostenditur incompetens et impar « definiendæ auctoritati, quæ ad illos ministros « debet essentialiter pertinere. » (EDITORES.)

dem quæ viribus prævaleret, temporalis auctoritas, ne propositum præstaretur exitu; at jus integrum fixumque nihilominus perstaret, si de naturâ et comprehensione alicujus potestatis, judicari oporteret ex illius relatione ad ordinem societatis politicæ aut Religionis. Exitibus in dissidiis Bonifacii cum Philippo rege, qui Pulcher cognominatus est, quid afferebat ille pontifex? rationem obtendebat propulsandi et avertendi peccati, dum jus sibi assumebat exercendi regiam in potestatem imperii.

Resp. 3° : Posito quod impugnamus placito, confunderetur utraque potestas civilis et ecclesiastica; nullum enim ferè est civile negotium, quod necessitudine quâdam non sit cum religione connexum, sicut nullum penè est Religionis caput, quod civili societati verè dicatur extraneum; utraque potestas in his versatur, quæ ad humanitatem, ad probitatem, ad æquitatem, ad emendationem morum, asserendam inter homines pacem pertineant; unde passim omnia permiscerentur sacra profanis, ac mutuo sese impediret jugiter, nedum sese invicem adjuvaret utraque auctoritas, nullumque extaret certum tribunal, quod adire tenerentur litigantes aut accusati.

Itaque non relatione accidentali, extrinsecâ et mutabili ad ordinem politicum, aut ad Religionis statum metienda est ecclesiasticæ aut civilis auctoritatis extensio, verum æstimanda est utraque ac secernenda, proprio utriusque fine intrinseco, et eorum quæ ad hunc vel illum finem proximè, directè, ac per se referuntur, conditione atque naturâ.

In rebus mixtis, quales sunt foundationes, patronatus, administrationes, decimæ, etc., utrumque iudex ecclesiasticus nempe et secularis, suam in his quæ sibi propria sunt, exercet auctoritatem, prout ferunt leges, possessio legitima, probatusque usus, quibus inhærendum est; tum si in utriusque, vel alterius ministerii exercitationem obrepat aliquid incommodi, id non est in potestatis ac ministerii refundendum naturam, neque inde ratio suppetit alterutrius jura invadendi aut rescindendi: pejus enim foret malo remedium, sed componendæ retinendæque pacis admonitio et incitamentum.

OBJECTIO II. — Protectoris munere in Ecclesiæ negotiis etiam spiritualibus defungitur princeps: hoc illi officium ab ipso Deo per quem reges regnant, et potentes decernunt justitiam, cum supremâ potestate mandatum

est; neque verò debet inconsultè et imprudenter patrocinari: prius ergo quàm opem ferat, necesse est, ut causam adjuvandi, ac rei defendendæ rationem et naturam introspeciat atque dijudicet: tum demùm subditis, assertionem decretoriâ, quid præstandum sit declaret, suâque auctoritate munit.

Accedit quòd erga Ecclesiam, tutoris quasi partes agat, quod munus, decernendi ac præcipiendi potestate non caret: neque principis decet majestatem, ut velut ad nutum et arbitrium Ecclesiæ fingat sese et accommodet.

Resp. : Profitentur ultrò verè christiani principes sui esse muneris et officii sanctam tueri, cujus incrementis ipsi adjuvantur, Ecclesiam: « Cùm magnam omnium quæ è republicâ sunt, curam habeamus, inquit Theodosius et Valentinianus Epist. ad synod. Ephesinam, tum verò maximam illorum quæ ad pietatem Religionemque conservandam pertinere arbitramur: per ea namque cætera quoque bona hominibus suppeditantur. » Talibus patronis gloriatur Ecclesia: « Vos per Christum benignè regnatis, inquit acclamantes Constantini. Pogonato imperatori Patres concil. III Constantinopolitani; Christus verò per vos Ecclesiis suis pacem diligit impartiri. » At filios Ecclesiæ, non dominos, cùm se noverint principes catholici, compertum quoque habent jus et officium matrem protegendæ, ad tutandos, non ad violandos canones esse comparatum. Hinc ita Bossuetius, Defens. cleri Gallicani, parte secundâ, lib. 5: « Satis claruit duas quidem potestates esse oportere, ecclesiasticam et civilem, distinctis officiis, quæ principales sunt et supremæ, et tamen sociæ, ac supremæ quidem, suo quæque in officio, ne si ad unam omnia referantur, hæc vel onere victa collabescat, vel ut Gelasius docuit, plus æquo extollatur utrâque potestate suffultus, conjunctæ tamen et amicæ, ne societatis humana distrahat. »

Bossuetio præstat Fenelonium adjungere, præcellenti pariter ingenio, amantissimumque Ecclesiæ et regni: « A Dieu ne plaise, inquit, que le protecteur gouverne, ni prévienne jamais rien de ce que l'Église réglera. Il attend, il écoute humblement, il croit sans hésiter: il obéit lui-même: il fait autant obéir par l'autorité de son exemple, que par la puissance qu'il tient dans ses mains; mais enfin, le protecteur de la liberté ne la diminue jamais: sa protection ne serait plus un secours, mais un joug déguisé, s'il voulait

« déterminer l'Église, au lieu de se déterminer par elle; c'est par cet excès funeste que l'Angleterre a rompu le sacré lien de l'unité, en voulant faire chef de l'Église, le prince qui n'en est que le protecteur. » Discours prononcé au sacre de l'archevêque de Cologne.

Quæ ut penitiùs intelligantur, observandum est, aliter à principibus protegi subditos in temporalibus, aliter ab iisdem protegi, in spiritualibus Ecclesiam: subditos ita protegent, ut eos regant imperio, et suis moderentur legibus: at in protegendâ Ecclesiâ, erga eam non utuntur gubernandi potestate: jubere quidem possunt, supremamque intentatis etiam poenis auctoritatem adhibere, ut legibus ipsius obtemperetur; at in rebus merè spiritualibus imperare Ecclesiæ non possunt, eùm in eo genere non versetur eorum imperium, unde graviter eam læderet, nedùm adjuvaret princeps, qui propriam illius, datamque divinitus auctoritatem, quasi patrocinando vellet sibi subicere, aut constringere: verè patronum ac defensorem se præbet, qui auxilium expressis aut tacitis invocantem votis eam sic adjuvat, quemadmodum supremo alteri auxiliaretur principi; imò ingens in eo intercedit discrimen, quòd princeps, dùm vicino principi suppetias venit, æqualis æqualem juvat auxilio; at in his quæ ad animarum salutem pertinent, sive in causis merè spiritualibus, auctoritati Ecclesiæ subditus est ipse princeps, sicut in temporalibus, subditi sunt principi pastores Ecclesiæ: sincerum tenentur Ecclesiæ præstare et conciliare obsequium.

Hinc respondetur alteri objectionis parti quâ obtendebatur, posse ac debere principem, ne suscipiendo Ecclesiæ patrocinio, inconsideratè se gereret, spirituales etiam causas dijudicare: ad Ecclesiam spectat talibus de causis disceptatio et iudicium; ad secularem autem potestatem, studiosa et cum honore conjuncta protectio, nec verendum est, ne iniquam et à divinâ lege alienam protectionem postulet Ecclesia, cùm dirigente Spiritu sancto à legibus æqui et recti aberrare nequeat; errare possunt privati episcopi; errare potest ipsa nationalis Ecclesia; at nisi aberrâsse certò constet, erroris non est insimulanda particularis licet Ecclesia; nec est cur opportuno quod à seculari expetit potestate, defraudetur auxilio.

Quod denique objicitur, principes erga Ecclesiam, tutorum partes agere, atque eo nomine suam in ipsius ordinandâ et sancierendâ disciplinâ posse auctoritatem exprimere; tu-

toris personam gratulatur sibi Ecclesia principem sustinere in temporalibus, at sese in spiritualibus ita gerere, quasi Ecclesia in eo causarum ordine, ipsorum subiaceat auctoritati, jam satis ostensum est quantum illud sit à divinâ institutione, et ab utriusque potestatis, ecclesiasticæ nimirum et temporalis naturâ, diversisque fine et officiis alienum. Nec magis urget ducta nonnunquam comparatio ab auctoritate præfecti navis, cui subicitur ipse qui clavum teneat, quasi suo in regimine Ecclesia principis jussa capessere debeat; ea comparatio, ut gratis fingitur, ita spontè concidit: quin et eam prosequendo, colligeretur, quemadmodum navigii præfectus, et maritimi cursûs ordinem, et ejusdem terminum potest ad arbitrium præstitui, ita et quem ad finem se conferre, quam ad illum assequendum inire viam debeat Ecclesia, ipsam oporteret à principe deponere, et sic ab eo tùm credendî, tùm agendî normam mutuari. Quod quidem catholicis nunquam arridebit principibus, plusque detrimenti importaret Ecclesiæ, quàm sævientium olim in eam persecutionum procella.

Denique si patroni ac defensoris nomine posset princeps temporalis de spiritualibus quasi proprio jure decernere, posset eodem nomine decernere de temporalibus Ecclesia, cùm et principis jura tueri ac defendere teneatur; tùm verò utraque mutuò sibi officeret potestas, abrumperetur tam necessarium concordie vinculum, et acerbam verterentur in offensionem, quæ ad æternam, temporalemque felicitatem divinitus ordinata sunt. Neque satis laudari possunt quæ oblati regi supplicationibus anno 1560 sic enuntiavit suprema curia Parisiensis: « Les deux puissances sont si unies, et tant conjointes, que par icelles les royaumes et potentats sont conservés et maintenus, et non seulement ne doit l'une entreprendre sur l'autre, mais conserver ce qui réciproquement lui appartient. »

OBJECTIO III. — Sub duplici ratione considerari potest Ecclesia, videlicet ut corpus politicum, et ut corpus mysticum: corporis politici cùm sit caput princeps temporalis, eâ saltem ratione, auctoritate suâ potest disciplinam ecclesiasticam, in spiritualibus etiam ordinare. Illud eò confirmari potest quòd Ecclesia sit in regno, regnantis ergo potestati subjecta; accedit quòd princeps invigilare debeat, ne quid de temporalibus adseiscat sibi ministerium ecclesiasticum, tùm ne suâ cum dispendio civium

auctoritate abutatur, et usurpationi contendat velum Religionis obducere: hæc omnia averti efficaciter aut propulsari nequeunt, nisi à principe qui coercendi vim externam habet, supremâ cum potestate conjunctam.

Resp. 1°: Commentitia est Ecclesiae distributio seu divisio in corpus politicum et corpus mysticum: non alium ac mystici corporis statum et naturam induit Ecclesia, cujus invisibile caput ipse Christus: *Ipsam*, inquit Apostolus, *dedit Deus caput supra omnem Ecclesiam*, Ephes. cap. 1, v. 22; caput autem visibile summus pontifex Christi vicarius; versantur in terris duæ societates, alia politica, et alia ecclesiastica seu sacra; propriis utraque illa societas distinguitur officiis: non eadem potestate utraque gubernatur, ita disponente Deo cui serviunt omnia.

2° Quod ad istud attinet pronuntiatum: *Ecclesia est in regno*, id procul dubio verâ ratione constat: nec minùs certum est esse regnum in Ecclesia, quæ latius quolibet regno singulari patet, ut totum diffusa per orbem terrarum: at quid inde consequitur? hoc unum: regiae potestati submitti membra, ipsosque ministros ac praelatos Ecclesiae, intrâ fines illius potestatis: at inde consequens non est, aut Ecclesiam Christi coalescere ex singularibus Ecclesiis à se invicem pro diversitate regnorum dissociatis, aut eundem qui regno, Ecclesiae quoque præesse, eamque licet spiritali in ordine constitutam, temporali potestate administrari.

3° In confesso est jus inesse principibus providendi et curandi, ne suâ de auctoritate quidquam detrahatur per usum, aut potius abusum ministerii ecclesiastici; neque idcirco possunt de auctoritate ecclesiasticâ divinitus collatâ quidquam detrahare; quantacumque etiam temporali potestati debeatur reverentia, ac dii vocentur in Scripturis magistratus, homines tamen sunt: fieri igitur potest, ut in detrimentum Ecclesiae, suam repugnante iustitiâ convertant auctoritatem; an idcirco vindicandæ causâ suæ potestatis, licebit ipsi temporalem attrahere auctoritatem, ejusque in munia sese interponere? Sicut abusum non excusat auctoritas, ita nec abusus auctoritatem abscindit; constitutum divinitus ordinem subruere, neque pastoribus Ecclesiae, neque principibus conceditur.

Hunc attentare nunquàm potest indeficiente sanctitatis et sapientiæ dono prædita Ecclesia: in illum verò ut privati Ecclesiae ministri ali-

quando impingant, contingere potest; at sive ad plectendum, sive ad emendandum excessum illum suppetit via, seposito legitimæ potestatis dispendio: auctoritate sibi creditâ si nonnulli Ecclesiae ministri sic abutantur ut simul infringant leges regni, civiumque ut et pastorum officia deseruerint, jure nullo divino eximuntur à iudicio et vindicatione temporalis potestatis; si autem in eo culpentur, quòd ab ecclesiastici ministerii regulâ et præscriptionibus desciverint, proprios habent iudices qui debitis illos, suum intrâ ordinem, plectere poenis valeant, invocato si opus fuerit, temporalis etiam potestatis auxilio.

Moram non facit quod additur, duas esse divinitus constitutas potestates, ut æmulo quodam studio ad bonum Ecclesiae promovendum sese conferant; id ultrò confitemur, verùm ita sunt auctore Deo ordinatæ, ut sese mutuò adjuvantes, præstitutum ab eo finem ac limitem neutra, diverso licet obtentu prætergrediatur. Hæc autem si violaretur divina ordinatio, quò recideret inviolati fundamentum obsequii? unde sic vehementer solitâ exclamat eloquentiâ Bossuetius: « Malheur, malheur à l'Eglise quand les deux juridictions ont commencé à se regarder d'un oeil jaloux. O plaies du christianisme! Ministres de l'Eglise, ministres des rois, ministres du Roi des rois, les uns et les autres, ah! pourquoi vous divisez-vous? l'ordre de Dieu est-il opposé à l'ordre de Dieu? hé! pourquoi ne songez-vous pas que vos fonctions sont unies; que servir Dieu, c'est servir l'état; que servir l'état, c'est servir Dieu? » Discours sur l'unité de l'Eglise.

OBJECTIO IV. — Incidere potest de limitibus utriusque potestatis, ecclesiasticæ et politicæ contentio, in eo posita, utrùm hoc vel illud causarum genus Ecclesiae potius quàm principis iudicio subiaceat; de suâ utrique datum est auctoritate, et auctoritatis latitudine iudicare: cùm utraque suum intrâ ordinem supremam sit, nec una alteri subjecta, quænam superabit, si auctoritate sit componendum dissidium? aut si disceptationibus dirimendum, quousque jactabitur controversia, et cujus tandem extremo finietur iudicio?

Respondeo: Quænam sit Ecclesiae collata auctoritas, quousque propriâ institutione porrigatur hæc potestas, quæ causarum genera comprehensione suâ teneat, id partim revelatum est, partim ex revelatione potest colligi: revelationis ergo infallibilis interpretis universalis Ecclesiae, si propositam dijudicet controver-

siam, nullum profectò detrimenti periculum, temporali imminet auctoritati; nec dubitandum quin principes catholici iudicio ipsius adhærent, quod quidem totum in spiritualibus versaretur, nec temporalem potestatem impeteret; Ecclesia enim tunc jus suum cum declararet, nihil sibi auctoritatis in temporalia vindicaret.

At in causis quæ suborirentur de jurisdictionis limitibus, privatos inter episcopos, aut etiam nationalem aliquam Ecclesiam, et secularem principem, quamcumque viam ineundam sibi putaverit, revereri debent in eo ministri Ecclesiæ, *secundam*, ut ait Tertullianus, *majestatem*, seu supremam auctoritatem in temporalibus: alienare quidem non possunt creditum sibi potestatis spiritualis depositum; at eos meminisse oportet, prioribus Ecclesiæ secularibus antecessores suos, ipsa inter honorum et vitæ damna *pro regibus pro omnibus qui in sublimitate sunt*, supplices omnipotenti preces obtulisse, qui corda potentium novit inclinare quò voluerit; tum fore sperandum, ut dilucesceret et illustraretur veritas, tandemque concordibus votis unicuique assereretur jus suum, ac servatur illibatum quod his verbis prædicat sapienter Domat: « Les puissances spirituelles ont leur exercice dans ce qui regarde le spirituel; elles ne s'ingèrent pas dans le temporel: et aussi les puissances temporelles ont leur exercice dans le temporel, et n'entreprennent rien dans le spirituel. Les deux ministères sont établis immédiatement de la main de Dieu: et ceux qui exercent la puissance dans l'un des deux, sont soumis à ceux qui exercent la puissance de l'autre, en ce qu'ils en dépendent. » *Traité des Lois (préliminaire), c. 7 et 8.*

OBJECTIO V.—Tum in collectionibus Romani juris, tum in regum nostrorum capitularibus, tum etiam in recentioribus edictis et declarationibus quibus jus Gallicum non levi ex parte instruitur, occurrunt leges quæ versantur in informandâ disciplinâ ecclesiasticâ; constitutionum illarum omnium auctores, quos inter extitère ingenuâ pietate, et prono in Ecclesiam studio conspicui, nemosanæ mentis audebit temeritatis ac usurpationis insimulare; ergo, etc.

Respondeo 1°: Occurrunt etiam multæ secularium principum leges quæ versantur in rebus fidei: tales multas reperire est in lib. 1 codicis Theodos. et lib. 1 Justiniani, necnon in regum Gallicorum capitulis, aliisque juris Gallici monumentis: numquid inde consequens, aut eos

haberi voluisse, aut esse habendos fidei iudices? Ubi agitur de rebus mixtis, seu in quibus cum spiritali conjungitur temporale, palam est tum ab utrâque potestate, proprio jure, suum intrâ ordinem, seu diversâ sub ratione posse quod opportunum fuerit constitui.

2° Ut secularium principum reperiuntur leges, quæ attingunt spiritualia, ita inveniuntur leges Ecclesiæ quæ attingunt temporalia, nec inde concludendum est aut Ecclesiam voluisse in condendis hujusmodi legibus, temporalem arrogare sibi auctoritatem, aut eas futuras fuisse tot principibus acceptas, si inde supremam sibi in temporalibus potestatem putavissent abjudicari. « Scilicet, ut scitè observat Bossuetius in Defens. Declarat. cleri Gallic. parte secundâ libro 8, cap. 5, ipsa rerum natura docet, ecclesiastica non nisi per Ecclesiam haberi posse: sic ubi Ecclesia feudos admittit, concedit aut aliud quid ex civili potestate decernit; ea civilis potestatis concessionem saltem tacitè accepta referemus. »

3° Secularium inter constitutiones principum, aliæ sunt quæ eò duntaxat referuntur, ut legum ecclesiasticarum executio promptius efficaciusque promoveatur, adjunctâ temporali sanctione, quæ homines multò potentiùs sæpè quàm spiritualis commoveat. Aliæ sunt principum constitutiones ecclesiasticam ad disciplinam spectantes, quas ipsa postulavit in sui subsidium Ecclesia; vim obligandi in spiritualibus habuerunt ab ipsâ Ecclesiæ auctoritate: at cum etiam repositæ sint inter leges regni, vim quoque sub eâ ratione conscientiam obstringendi perceperunt ab auctoritate principum. Nonnullæ sunt quæ vota, postulationemque Ecclesiæ præverterunt, cujus accedente consensu et approbatione expressâ vel tacitâ, hujus induerunt auctoritatem, atque disciplinæ ecclesiasticæ annumeratæ sunt regulis.

Denique prodierunt quorundam principum leges quæ fuerunt ab Ecclesiâ improbatæ, tales sunt *ecthesis* Heraclii, anno 639, et *typus* Constantis anno 648; nec magis invalescere possunt in spiritualibus, rejectæ ab Ecclesiâ leges, quàm in temporalibus constitutiones ecclesiasticæ, quæ repugnantibus inducerentur principibus. Iisdem quippe principiis distinguuntur utriusque potestatis, ecclesiasticæ scilicet et civilis jura et officia. Ad hæc appositè immortalis in opere loquitur Domat de constitutionibus regum nostrorum, « qui ont compris, » inquit, un très-grand nombre de lois qui regardent la religion, ce qu'ils n'ont pas fait

« pour y établir des règles, et s'en rendre les législateurs et les juges, comme si leur puissance s'étendait à y gouverner, ainsi qu'ils le peuvent dans leurs états, mais seulement pour faire observer les lois que l'Eglise elle-même, et les puissances spirituelles, à qui Dieu en a confié la conduite, y ont établies, et pour en protéger et maintenir l'exécution, en ce qu'il y a dans ces lois qui regarde l'ordre extérieur, et où l'autorité temporelle puisse avoir son usage. » Lois civiles, droit public, liv. 4, tit. 19, in præmio.

Inst. : In causis ecclesiasticis palàm se judicem præbuit imperator Constantinus Magnus, tanto accensus Religionis promovendæ studio, neque id videtur à Romanâ sede improbatum, imò approbatum potiùs, haud immeritò credideris. Postulantibus scilicet Donatistis, delegavit judices, Maternum Agrippinensem, Reticum Augustodunensem, Marinum Arelatensem, qui cum Melchiade et episcopis Italis ab ipso deligendis, causam Cœciliani judicarent, cujus ordinationem vitiosam esse, eo nomine confinxerant Donatistæ, quòd Felix Aptungitanus, ut mentiebantur, sacros codices tempore persecutionis, infidelibus tradidisset. Romæ habita est sub Melchiade synodus, quâ votis conspirantibus damnati sunt : nec tamen intentatam protervè litem destiterunt prosequi : Felicem traditionis Scripturarum iisdem accusantibus, causam illius disceptandam proconsuli mandavit Constantinus ; causam verò Cœciliani, cum à Romani concilii sententiâ provocarent, ad examen Arelatensi in synodo quam indixit, et cui interfuerunt summi pontificis legati, revocari voluit ; tumultuantibus adhuc Donatistis et à concilii Arelatensis iudicio ad Constantinum appellantis, iudicandam appellationem suscepit imperator, eisque damnandis quid valeret in causis ecclesiasticis, iterùm atque iterùm ostendit.

Respondeo : His factis nedùm labefactari queat, confirmatur atque extollitur suprema Ecclesiæ proprios intrâ fines auctoritas ; ab eâ usurpandâ se longè abesse profitetur in causâ quæ obtruditur, Constantinus Magnus : Gallicanos iudices nonnullos Donatistas ut postulaverant, reipsâ concessit, at subiratus quòd ad eum confugerent, exclamavit : « Petit is à me in seculo iudicium, cum ego ipse iudicium Christi expectem. » Donato deinde à concilii Romani iudicio appellanti respondit : « O rabida furoris audacia ! sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposue-

runt ! » Ejusdem denique causæ cognitionem post Arelatensis synodi iudicium non suscepit, nisi projectam detestatus Donatistarum ad omnia temeritatem, à sanctis antistitibus veniam postea petiturus, quòd iis de rebus iudicasset, ut testatur S. Augustinus epist. 162 ; non ergo sibi jus arrogavit episcopales dirimendi causas, neque delegandi qui acceptâ ab ipso auctoritate resolverent iudices. At legitimæ jugum auctoritatis detrectantium Donatistarum cessit importunitati, hæc ut viâ, quoad fieri posset, cohereretur conflatum jam ab ipsis luctuosum schisma quod in dies accrescere sentiebat.

Instabis iterùm : Innuit S. Augustinus vicariâ quasi potestate, et ab imperatore derivatâ ferendum suscepisse iudicium Melchiadem in causâ Cœciliani : quid quòd nec usurpavit ? inquit S. Augustinus, Epist. 162. Rogatus quippe imperator iudices misit episcopos, qui cum eo sederent, et de totâ illâ causâ quod justum videretur, statuerent.

Respondeo : Eò loci S. Augustinus Donatistas perstringit, argumento, ut aiunt, ad hominem : iudicium et auctoritatem Melchiadis refugiebant Donatistæ, erecto jam adversus altare, altari : quid obloquimini ? inquit S. Augustinus, causam vestram, non ut poterat, evocavit ad se Melchiades summus pontifex, sed promovente, et episcopos qui cum eo sederent mittente imperatore, vobis instantè rogantibus. Enimverò præter adducta ipsius Constantini testimonia, si vicariâ potestate, non jure suo causam iudicare potuisset Melchiades, quindecim pro suo arbitrio non delegisset iudices qui Romano interessent concilio : quorsum si vindicasset sibi Constantinus agitatæ litis iudicandæ potestatem, designatos à se iudices misisset Romam, cum ipse tunc in Galliis degeret ? A facto ad jus non valet consecutio, cum vel ipse cujus verba aut gesta obijciuntur, eam ultrò ac spontè reprobaverit. Quòd Felicis Aptungitani episcopi causam proconsuli commiserit imperator, id præter jam adnotata, factum est quòd in eam inciderint, quæ secularem ad potestatem pertinerent, humanis prorsus discutienda subsidiis : in accusando enim illo episcopo, utebantur potissimum Donatistæ suppositâ ab ipsis epistolâ ; cujus quidem suppositionis confessionem extorquendi gratiâ, præter juridica testimonia, constitutum erat tormentis habere quæstionem.

OBJECTIO VI. — Secularem potestatem invocant ipsi pastores Ecclesiæ ad accersendam decretis suis auctoritatem ; hujusce implora-

tionis insigne suppeditat exemplum synodus Arelatensis anni 815, imperante Carolo Magno: « Quæ emendatione, inquit, digna perspeximus, quàm brevissimè adnotavimus, et domino imperatori præsentanda dicerevimus, poscentes ejus clementiam, ut si quid hic minus est, ejus providentiâ suppleatur, si quid secus quàm se ratio habet, ejus judicio emendetur, si quid rationabiliter taxatum est, ejus adiutorio, divinâ opitulante clementiâ, perficiatur. » Ibi agnoscunt Patres Arelatenses in potestate imperatoris situm esse, in decretis synodi adjicere, emendare, confirmare quæ adjicienda, emendanda vel confirmanda judicaverit: totidem hæc sunt superioris auctoritatis argumenta. Eadem auctoritate effectum est ut apud nos quædam non vigeant œcumenicæ synodi Tridentinæ decreta, quamvis ardentibus votis, ut solemniter promulgarentur, postulaverit clerus Gallicanus. Quantumcumque opportuna in seipsis videantur quæ Ecclesia etiam universalis proposuerit disciplinæ capita, cum usus et legibus regni potest ea conferre secularis auctoritas, quibus si repugnent, nihil vetat quominus ab eadem rejiciantur.

Respondeo: Triplex assignatur genus decretorum Ecclesiæ. Alia in dogmatibus definiendis, alia in tuendâ integritate morum, alia in sanciendo meræ disciplinæ regulis versantur. Palam est, consensu principum secularium non indigere decreta dogmatica: hinc quidquid comminati aut moliti fuerint interdum imperatores, maluit extrema perpeti Ecclesia, quàm avitam fidem prodere aut deserere. Secularem aliquando sollicitandam sibi putavit Ecclesia auctoritatem, ad rebellantium subigendam frangendamque perviciam: at 1° minimè suspicata est, ad obligandam conscientiam per seipsas non valere, quas proposuerit, definitiones dogmaticas; statim enim atque sufficienter innotuerint, necessitatem assentiendi et credendi inducunt, sepositâ etiam solemnî promulgatione; in his valet illud axioma: *Le fond emporte la forme*; lex ipsa quippe docet naturalis dogmati revelato et ab Ecclesiâ quantum ad pariendam notitiam satis est, proposito, firmiter esse adhærendum. Postularunt quidem à Ludovico XIV, patentes litteras episcopi Gallicani, ad muniendas regiâ ipsâ auctoritate Constitutiones Innocentii X et Alexandri VII, adversus quinque Jansenii propositiones, ut efficacius multa quæ debitum retardarent obsequium, removerentur impedimenta: verùm non existimârunt talis ad ob-

sequii necessitatem, requiri diploma regium, quo licet caruerint bullæ adversus Baium et Molinosum editæ, nihil tamen illis defuit ad obligandam totam Ecclesiam, quemadmodum, nomine comitiorum anni 1710, à decem episcopis declaratum est, testante ipsâ definitionis dogmaticæ naturâ, derivatæ à sede Apostolicâ, et partim expresso, partim tacito episcoporum assensu comprobata.

2° Quod de constitutionibus Ecclesiæ dogmaticis assertum est, idem de illis sentiendum est quæ ad regulas morum spectent jure divino innixas; namque, ut adnotat clerus Gallicanus in conventu generali anni 1700, « Religionem christianam fide et moribus constare, dogmatum autem tum fidei, tum morum eundem esse fontem, ac benè vivendi regulam ad ipsum fidei caput, Ecclesia catholica semper intelligit. » In præfatione censuræ diversarum propositionum. Cum priusquàm in commentaria publica referantur constitutiones summorum pontificum ad fidei, morumque ipsam doctrinam attinentes, eas expendunt seculares judices, longè abest ut doctrinæ diducendæ munus obire velint; cavendum curant ne quid invehatur, quod regni juribus, et Ecclesiæ Gallicanæ receptis consuetudinibus videatur officere.

3° Quod spectat ad meræ disciplinæ constitutiones, jam probavimus, et verbo tum scripto, tum et tradito constat, tales posse Ecclesiam condere, et quidem auctoritate divinitus acceptâ, suo in genere supremâ, et quæ temporali nulli auctoritati subiaceat; quâ ratione ergo contingit Ecclesiæ universalis quædam decreta disciplinæ, catholicis in regnis Ecclesiæ universali et sedi Apostolicæ addictis, non admittantur? Id, ut explanatum sit, perspicuum est quid ad ipsam legum constitutionem valeat per seipsam legislativa et suprema potestas, quid autem legum executioni nonnunquam possit moram et impedimentum inferre.

Supremæ tum ecclesiasticæ, tum civili auctoritati id competit, ut suo utraque in genere conscientiam obstringat; Dei enim ordinationi resistunt, qui resistunt potestati; deinde ad utramque pertinet leges suas *legali judicio* interpretari, amplificare, temperare et restringere, imò et abrogare si placuerit. Nec dubitari potest quin suprema quælibet potestas jus habeat, salvo jure alterius, efficiendi, ut quæ constituerit, subditorum innotescant societati quantum satis est, ad pariendam coram Deo

hominibusque, obtemperandi necessitatem.

Nunc verò attendatur ad ipsam legum executionem; inprimis advertendum est, labentibus seculis non rarò contigisse ut tutelâ præsidioque principum destituerentur ecclesiastica quædam leges optimo congruentes regimini, et saluberrimæ; nec ideò tamen earum præscriptis non tenebantur Christiani: nec enim, ut jam diximus, ipsis persecutionum temporibus carebant necessariis ad obligandam mentem conditionibus. In regnis etiam catholicis fieri posset ut in foro conscientiæ vigeret ecclesiasticum aliquod institutum, quod politicis innixa rationum momentis, adjuvare nollet, minùsque approbaret secularis potestas, licet juribus principum reipsa non adversantem. At pro suâ sapientiâ cavet, quantum potest, Ecclesia, ne collidantur mutuò ecclesiastica et civilis potestas, quarum una detrimentum capere nequeat, quin et alteri imminet damni periculum: hinc est quòd suarum quarundam legum, maluerit executionem non urgeri, aut ipsam in foro conscientiæ obligationem intercidere, quàm receptis catholicas apud regiones inveteratisque consuetudinibus repugnare, juri divino non contrariis.

Ex assignatis hactenùs principiis, haud operosè dilui potest quod de Arelatensi synodo sextâ fuit objectum; noverat synodus quo studio disciplinæ ecclesiasticæ accenderetur Carolus Magnus: unde paratam se præbuit, quidquid pietate conspicuus ille princeps in oblati sibi statutis, adjiciendo vel detrahendo immutandum judicaverit, ratum habere, et sic immutatum ecclesiasticæ auctoritatis sigillo munire.

Prædictis quoque ex adnotationibus colligitur quare Gallicano in regno vim legis non obtineant quædam concilii Tridentini œcumenici decreta disciplinæ; nec prætereundum est silentio, plurima ejusdem synodi statuta, vel regiis aspirantibus edictis, vel synodorum provincialium decretis, synodalibusve statutis obsecundantibus, aut invalescente ipsâ consuetudine, his in regionibus vim legis obtinere. Neque etiam obliviscendum quod ostendimus, venerandæ illi synodo nunquàm fuisse propositum ut principum juribus quidquam detraheret.

OBJECTIO VII. — Galliarum in regno admittuntur appellationes tanquam ab abusu, *appels comme d'abus*, atque in illis judicandis, dirimuntur à judice seculari causæ spirituales, cum appellationes illæ sæpè adhibeantur eo

nomine, quòd canonibus, principiisque ecclesiasticæ disciplinæ oblectetur judicis ecclesiastici sententia: ergo auctoritati seculari obnoxia est quandoque auctoritas ecclesiastica etiam in spiritualibus.

Resp.: Ut ritè intelligantur et objectio et solutio, quædam priùs delibanda sunt: Gallicanâ in jurisprudentiâ, duplex distinguitur, à prælatorum Ecclesiæ judiciis appellandi species: una quæ vocatur *simplex*, *appel simple*, quæ in universis christianis gentibus viget, quâ nimirum ab inferioris prælati judicio ad superiorem prælatum ecclesiasticum provocatur; altera verò, tanquàm ab abusu, quâ provocatur à judicio Ecclesiæ ad tribunalulare: hoc appellationum genus, ut observat Cabassutius, juris canonici theoriæ et praxis, lib. 4, cap. 13, proprium est regni Gallicani, inchoatum sub finem regni Ludovici XI aut ineunte regno Caroli VIII successoris ejus, ad curias regias interjici solitum, quando causantur appellantes, prælatorum suorum sententiam, juribus et libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, sacrorum canonum præscriptis refragari, aut propriæ jurisdictionis limites excessisse usurpandâ regiâ jurisdictione.

Quis enarrare possit quantum Ecclesiæ luctus intulerint inanibus, malignisque appellationibus pervicaces clerici, unde effectum est ut laxaretur nervus ecclesiasticæ disciplinæ, præsulum divinitus constituta deprimeretur auctoritas, vixque auderent pii et sancti episcopi suis Ecclesiis per sententias canonicas providere; scaturientibus inde malis occurrere, aditumque præcludere voluerunt christianissimi reges, ut constat ex edicto Francisci I anno 1539, constitutione Caroli IX anno 1571, Henrici III edicto Melodunensi anno 1579, et Blesensi anno eodem, constitutione Henrici IV, anno 1606, edicto Ludovici XIV, anno 1695. Illis verò piis constitutionibus non exhausta est malorum scaturigo.

Jam discutienda est objectio proposita. Si quid jurisdictionis secularis invaserit judex ecclesiasticus; si auctoritatis illâ parte abusus fuerit quam Ecclesiæ concesserit princeps, aut propriam et à Christo derivatam potestatem contulerit, ad aliquid temporale velut extorquendum; si formam judiciorum legibus regni constitutam violaverit, præstitutam non transiit metam judex secularis: si verò dijudicandum susciperet ipsum negotium ecclesiasticum merè spirituale, tum suam ultra non minùs excurreret potestatem, quàm si

litem merè temporalem dirimere tentaret ecclesiasticus iudex ; perturbarentur utriusque potestatis ad regimen humani generis providente Deo constitutæ jura, fines ac munia : neque tunc inter se discrepant appellatio simplex et appellatio tanquàm ab abusu, cùm in istà tanquàm in illà, controversa res ipsa dijudicaretur, *le fond de la cause*. Tùm à seculari iudice expectare tenerentur ipsi episcopi authenticam legum interpretationem quas ipsi auctoritate divinitus datà conciderint, jurisdictionisque ecclesiasticæ ratio ferè tota discerneretur atque concideret.

Hinc ut sistamus in celeberrimo edicto anni 1695 de jurisdictione ecclesiasticà, sic statuitur artic. 35 : « Nos cours ne pourront connaître, « ni recevoir d'autres appellations des ordon- « nances et jugements des juges d'Eglises, que « celles qui seront qualifiées comme d'abus. « Enjoignons à nos dites cours d'en examiner « le plus exactement qu'il leur sera possible « les moyens, avant de les recevoir, et procé- « der à leur jugement avec telle diligence et « circonspection, que l'ordre et la discipline « ecclésiastique n'en puissent être altérés ni « retardés, et qu'au contraire, elles ne servent « qu'à les maintenir dans leur pureté, suivant « les saints décrets, et à conserver l'autorité « légitime et nécessaire des prélats et autres « supérieurs ecclésiastiques. » Art. 37 : « Nos « cours, en jugeant les appellations comme « d'abus, prononceront qu'il n'y a abus, et « condamneront en ce cas les appelants en « soixante-quinze livres d'amende, lesquelles « ne pourront être modérées, ou diront qu'il a « été mal, nullement et abusivement procédé, « statué et ordonné, et en ce cas si la cause « est de la jurisdiction ecclésiastique, elles « renverront à l'archevêque ou évêque, dont « l'official aura rendu le jugement ou l'ordon- « nance qui sera déclarée abusive, afin d'en « nommer un autre, ou au supérieur ecclé- « siastique, si ladite ordonnance ou jugement « sont émanés de l'archevêque ou évêque. » Quid autem prodesset ut sistere se tenerentur appellantes coram prælatis ecclesiasticis mox memoratis, si negotium ipsum spirituale jam fuisset auctoritate seculari diremptum ?

Quædam hic adjici possunt quæ positæ ex principiis ultrò dimanant : appellationes tanquàm ab abusu à mandatis aut judiciis prælatis ecclesiastici ad correptionem delinquentium, sartamque retinendam disciplinam ecclesiasti- cam, non eò valent, ut eorum suspendatur

executio ; artic. 36 edicti 1695, de hujusmodi appellationibus dicitur : « N'auront effet sus- « pensif, mais seulement dévolutif, et seront « les ordonnances et jugements (archiepiscopi, « episcopi et judicis ecclesiastici) exécutés, « nonobstant lesdites appellations, et sans y « préjudicier. » Cùm censuræ ecclesiasticæ meritò numerentur in pœnis spiritualibus, ad animarum salutem ordinatis, solius est aucto- ritatis ecclesiasticæ, reum contumacem ligare, eundemque pœnitentem absolvere, unde quan- do in appellationibus ab abusu, contingit, ut *abusiva* judicetur aliqua censura, non propriè absolvitur reus à censurà validè inustà : validè autem suscepta est si canonibus congruat, etiamsi aliquà juris formà caruerit, quæ tamen prætermitti non debuit.

CAPUT IV.

UTRUM ECCLESIASTICO IN REGIMINE VALEAT POPULUS CHRISTIANUS.

Penes populum ipsam esse potestatem ecclesiasticam docuerat seculo XIV Marsilius de Paduà in libro cui titulus : *Defensor pacis* ; eam lingebat à communitate fidelium in episcopos et presbyteros derivari : suos ab eadem constitui pastores, ejusque auctoritate, si desint officio, in iudicium vocari, atque mandato è munere depelli.

Capitalem hunc, totiusque eversorem hierarchiæ errorem avidè Protestantes arripuerunt : clavium potestatem christiano adscripserunt populo, qui prædicare Evangelium, administrare sacramenta, censuras decernere cùm per se nequeat, tradiderunt, ab eo legi et præfici ministros, qui vices ipsius gererent.

Haud multùm diversis imbutus principiis Richerius, in libro de Polit. ecclesiast. sequentes edidit propositiones : « Christus, priùs, « immediatius, et essentialius claves, seu ju- « risdictionem toti dedit Ecclesiæ, quàm Petro « et aliis Apostolis. » Totà jurisdicção ecclesia- stica primariò, propriè et essentialiter Ec- clesiæ convenit ; Romano autem pontifici « atque aliis episcopis, instrumentaliter, mi- « nisterialiter, et quoad executionem tantùm, « sicut facultas videndi oculo competit. » Idem tamen Richerius affirmavit, Christum omnes « Apostolos atque discipulos, qui episcopalem « et presbyteralem ordinem referebant, im- « mediatè, individuè et collectivè » misisse, eaque missione *potestatem dedisse* : alios dein- cept patronos invenerunt relatæ mox proposi- tiones.

CONCLUSIO. — *In communitate Fidelium, tanquam in subjecto sita non est spiritualis potestas, neque hanc ab illâ mutantur pastores Ecclesiae.* — Probatur 1° : Advocari huc possunt omnia ferè Scripturarum testimonia, quibus assertum est collatam esse ab ipsomet Christo Apostolis eorumque successoribus solvendi et ligandi potestatem, non autem populo, cujus partes sunt episcopus, ut Dei legatos, ut ipsum audire Dominum : testantur perspicuè sacri codices, in ædificationem corporis Christi, datos esse ab eo quosdam pastores et doctores ; eisdem pascendi agnos et oves à redivivo Domino mandatum esse jus et officium ; positos esse à Spiritu sancto, qui regerent Ecclesiam Dei : hæc et similia demonstrant quàm longè ab Ecclesiae constitutione et Christi proposito alienum sit, ut communi fidelium, tanquam propria inhæreretur potestas et jurisdictio ecclesiastica, cujus deinde muniis fungerentur ministerialiter et instrumentaliter ipsimet episcopi.

Ad hæc accedunt gregis, domûs, familiæ, civitatis, et regni appellationes, quibus in Scripturâ designatur fidelium cœtus ; ut enim ab ovili non manat pascendi potestas, non à servis, ipsisque filiis, regendæ domûs, non à civibus, gubernandæ civitatis proficiscitur auctoritas : regni spiritualis autem conditioni planè dissimilis est, popularis et democraticæ gubernationis forma, qualem à Christo inditam esse Ecclesiae fatendum est, si populo christiano potestatem clavium dederit, in episcopos summumque pontificem, communitatis ipsius arbitratu conferendam.

Uno verbo, pastorum Ecclesiae proprium est docere, dirigere, præcipere : populi autem auscultare et obsequi, quod quidem instanter admonet Apostolus : *Obedite præpositis vestris et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*, ad Hebræos, cap. 13, v. 17. Hinc ad episcopos Apuliæ et Calabriæ ita scribebat Cœlestinus Papa : « Docendus est populus, non sequendus : nosque si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat commonere, non his consensum præbere debemus ; quisque verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicæ minimè defuturam. » Eâdem mente loquebantur epistolâ ad regem christianissimum, anno 1728, Gallicani præsules : « C'est aux pasteurs que Jésus-Christ a dit : *Allez, enseignez, baptisez, et je suis avec vous jusqu'à la consommation des siècles* ; c'est

par rapport à eux qu'il est dit : *Celui qui vous écoute, m'écoute, et celui qui vous méprise, me méprise* ; et encore : *Obéissez à vos pasteurs, et soyez-leur soumis.* »

Probatur 2° : Communitati fidelium si adjudicanda esset spiritualis auctoritas, vel eam haberet ex suapte naturâ, vel ex voluntate Dei sufficienter declaratâ : hanc ipsi auctoritatem ex suapte naturâ competere, quis crediderit, cum ea potestas naturalem superet ordinem ; referatur intrinsecè ad animarum salutem, comparandumque repositam in cœlis coronam justitiæ ? Nemo nisi gratuito Dei beneficio, vocatur ad fidem et Ecclesiae communionem : nemo igitur naturali jure obtinet in spiritualibus auctoritatem. Superest igitur ut spirituali et idonè regimini ecclesiastico potestate si prædita foret communitas fidelium, ea auctoritas accerseretur ex libero Dei decreto, quod certâ revelatione innotuerit ; talis autem revelationis quænam extant in Scripturis, aut Ecclesiae annalibus vestigia ? Id genus argumenti more suo adornat, et instanter proponit doctissimus Bossuetius : « L'Eglise catholique « parle ainsi au peuple chrétien : Vous êtes « un peuple, et un état, et une société ; mais « Jésus-Christ, qui est votre roi, ne tient rien « de vous, et son autorité vient de plus haut : « vous n'avez naturellement non plus de droit « de lui donner des ministres, que de l'instituer lui-même votre prince ; ainsi ses ministres, qui sont vos pasteurs, viennent de plus haut comme lui même, et il faut qu'ils viennent par un ordre qu'il ait établi. Le royaume de Jésus-Christ n'est pas de ce monde, et la comparaison que vous pouvez faire entre ce royaume et ceux de la terre est caduque : en un mot, la nature ne vous donne rien qui ait rapport avec Jésus-Christ et son royaume : et vous n'avez aucun droit que ceux que vous trouverez dans les lois ou dans les coutumes immémoriales de votre société : or, ces coutumes immémoriales, à commencer par les temps apostoliques, sont que les pasteurs déjà établis établissent les autres : *Élisez*, disent les Apôtres, et nous établissons. »

Probatur 3° constanti traditione ; de illâ quid sentiat oculatissimus Bossuetius mox audivimus ; de eâdem consulantur etiam duo viri ecclesiasticis in monumentis versatissimi. Thomassinus, Discip. ecclesiast. tom. 1, part 1, lib. 1, c. 50 : « Toute la tradition des conciles, des Pères et des écrivains ecclésiastiques

« ques, nous apprend cette vérité constante, « et autrefois incontestable, que les évêques « ont été institués par une autorité divine, « pour être les vicaires de Jésus-Christ même « dans leurs diocèses, et les successeurs des « Apôtres. » Disertè autem asseruerat, « que « non seulement l'ordre, mais aussi la juris- « diction et l'empire des évêques était d'un « droit divin et de l'institution propre de Jé- « sus-Christ. » Peritissimus Petavius relatis cap. 9, lib. 3, de hierarchiâ ecclesiasticâ testimoniis quibus constat successisse in spirituali potestate Apostolis episcopos, subjicit c. 10 : « Ostendimus cum episcopatu, ex institutione « Christi, et origine primâ, connexam esse « spiritualem sacramque potestatem. » Hic est enim ordo ecclesiastici ministerii à Christo institutus, et continuâ serie ad nos usque propagatus : Apostolos elegit quos ad Ecclesiæ gubernationem necessariâ auctoritate munidos curavit ; elegerunt Apostoli quos fundatis à se præficerent Ecclesiis : obeundi potestatem muneris eodem quo acceperant jure, in suorum quemque successorum trajicientes.

Quapropter rerum novarum cupidos sic urgebat S. Irenæus, de Hæresibus, lib. 4, c. 26, aliàs 43 : « Habemus annumerare eos qui ab « Apostolis instituti sunt episcopi in Ecclesiis « et successores eorum usque ad nos, qui nihil « tale docuerunt. » Tertullianus, de Præscript. cap. 32 : « Evolvant ordinem episcoporum « suorum, ita per successiones ab initio de- « currentem, ut primus ille episcopus, aliquem « ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen « cum Apostolis perseveraverit, habuerit au- « ctorem et antecessorem. » Eodem sensu S. Cyprianus, Epist. 27 : « Inde per temporum « et sessionum vices, episcoporum ordina- « tio et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia « super episcopos constituatur, et omnis actus « Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » — Porro cum episcopali munere arctissimè conjunctam esse regendi auctoritatem perspectum est ex ipsiusmet naturâ et significatione. Eâ de connexion vide doctissimum Petavium eruditè et aptè disserentem in libris de Hierarchiâ.

Ab ipsâ fidelium communitate petendam esse administrandi spiritualia potestatem, id tam paradoxum et inordinatum, ut vix intelligatur quo pacto, quorumdam in mentes influere potuerit. Numquid enim universales particularesque synodi, sancientis legibus, vim obligandi duxerunt à populi christiani suffra-

gio expresso vel tacito esse hauriendam? Numquid vocatis in iudicium quibusdam episcopis, causam putaverunt ejusdem auctoritate dirimendam? Persuasum habuere inde suam oriri potestatem, unde ipse sumpsit episcopatus exordium.

Probatur 4° momentis quibusdam theologis : primum, ut rectè observat doctissimus Petavius, priusquàm unum in corpus christiana coalesceret Ecclesia, destinataque-formam et statum obtineret, designati à Christo, atque idoneâ ipsi gubernandæ auctoritate induti sunt Apostoli ; eadem ita fuit constituta auctoritas, ut in episcopos usque ad consummationem seculi tanquàm illorum hæredes transfunderetur : non ergo primitus communitati fidelium tradita est, ut in præponendos Ecclesiæ ministros tanquàm à promixo fonte traduceretur.

Secundum, notissima tria sunt rerum publicarum et gubernationum genera : monarchia videlicet, aristocratia, et democratia : certâ et speciali differunt inter se proprietate et essentiâ ; discrimen illud in diverso administrationis ac regiminis modo et ratione positum : in monarchiâ sita est penès singularem personam, in aristocratiâ penès solos optimates, in democratiâ penès totam pro indiviso communitatem ; in eorum quos impugnamus systemate, cùm ad ipsam communitatem et multitudinem pertineret tota imperandi et gubernandi auctoritas, nudumque ministerium ad ipsos episcopos, democratica foret Ecclesiæ gubernatio, quod ab Ecclesiæ constitutione quantum discedat, facilè demonstratur. Namque, ut observat Bellarminus, quatuor sunt quæ inesse debeant in omni regimine populari : 1° magistratus ab ipsâ plebe constituuntur, cui acceptam referunt suam omnem auctoritatem ; sic olim in republicâ Romanâ suffragiis populi creabantur ipsi consules ; 2° à sententiâ magistratuum gravioribus in causis appellatur ad iudicium populi : id consuetum fuisse eadem in republicâ testatur Livius, lib. 2 et 4, quod idem de republicâ Atheniensium docet Plutarchus in Solone ; 3° leges quibus respublica gubernanda est, proponuntur quidem à magistratu, sed à populo probantur ac temperantur, ut constat ex eodem scriptore, lib. 3, atque ex Ciceronis orationibus de lege Maniliâ, et de lege agrariâ ad populum Romanum ; 4° accusari solent magistratus apud populum, necnon dignitatibus privari et debitis ad nutum populi mulctari poenis : exempla hoc in

genere suppetunt plurima : sic Tarquinius Collatinus consul, sic decemviri à populo creati, ab eodem de suâ ipsorum dignitate dejecti sunt.

At in ecclesiastico regimine, quatuor illorum quæ exposita sunt nihil populo christiano convenit : 1° non ab eo constituuntur Ecclesiæ præpositi, sed ab episcopis, ductâ successionem ab Apostolis, ut perpetuâ testatum traditione ostendimus, latiusque in tractatu de sacramento Ordinis ostenditur ; 2° nusquam est auditum in Ecclesiâ interjectam esse appellationem ab episcopis ad populum, neque absolutos à populo, quos episcopi ligaverant, aut ab eo ligatos esse quos absolverant episcopi : attamen si popularis esset Ecclesiæ status, quomodo labentibus seculis, nihil à populo fuisset judicatum spiritualibus in causis ? 3° leges omnes ecclesiasticæ, vel à conciliis, vel à summis pontificibus aut à privatis ipsis episcopis profectæ sunt, nec unquam expectatum est suffragium populi tanquam ad illarum inducendam auctoritatem necessarium ; nec ulla lex verè ecclesiastica legitur, quæ nuncupari possit plebiscitum, quales in civilibus multas subministrat jus Romanum. 4° Nullus potest assignari episcopus, qui fuerit à populo depositus vel excommunicatus, cum multi inveniantur à summis pontificibus excommunicati ac depositi.

Hic obiter adnotari potest quàm evidenter secum ipse pugnet Richerius, cum jurisdictionem totam et potestatem ecclesiasticam, primariò, propriè et essentialiter Ecclesiæ convenire docet, Romano verò pontifici et episcopis non nisi instrumentaliter, et quoad executionem tantum, effutierit, quamvis idem confiteatur Ecclesiam esse politiam monarchicam regimine aristocratico temperatam ; quamvis etiam affirmet Christum, omnes Apostolos atque discipulos qui episcopalem et presbyteralem ordinem referebant, immediatè et individué, et collectivè misisse, eaque missione potestatem dedisse.

Tertium, jure divino primatum jurisdictionis ut et honoris, universâ in Ecclesiâ obtinere Romanum pontificem profitentur omnes Catholici ; at in systemate quod discussimus, cum hæc potestas primariò et propriè inesset populo christiano, non nisi humano jure, proximè competeret episcopis spiritualis administratio, non alia foret origo primatus ad quem esset proventus Romanus pontifex : non ad eos pertineret ipsa potestatis, ut ita dixe-

rimus, substantia, sed sola obeundi muneris executio, possentque plecti atque in ordinem redigi, ad nutum communitatis fidelium : tam nefariis placitis, nonne susdeque tota everteretur christiana Religio ?

Ex his omnibus intelligere est quàm meritò doctrina hæc damnata sit à Joanne XXII in Marsilio de Paduâ, tùm in Luthero atque Antonio de Dominis à clero Gallicano pluribus in comitiis, quorum in illis quæ celebrata sunt anno 1715, cum expositis de præsentis negotio placitis auctoris libri cui titulus : *Le Témoignage de la vérité*, pronuntiant doctrinam libro isto « contentam totoque opere passim disseminatam, esse seditiosam, temerariam, scandalosam, eaque subverti ordinem à Christo Domino in regendâ Ecclesiâ constitutum, eandemque injuriosam sanctæ sedi Apostolicæ et episcopis, falsam, erroneam, schismaticam et hæreticam, atque à cunctis fidelibus rejiciendam. » (Novæ collect. act. verbalium, tom. 6.)

NOTABILE CONSECTARIUM.

Quibus evincitur argumentis non esse populo christiano divinitus et propriè collatam auctoritatem, jurisdictionemque ecclesiasticam, eisdem probatur non esse necessarium ejusdem consensum expressum vel tacitum, ut valeant auctoritatis, jurisdictionisque ecclesiasticæ statuta ; neque enim ad vim obligandi illis conciliandam necessum est, consensum istum accedere, nisi communitati fidelium potestatem totam ecclesiasticam, aut ejus partem essentialem contulisset Dominus, vel saltem prædictum consensum voluisset tanquam conditionem haberi, quâ sublatâ vim nullam sibi vindicaret auctoritas ecclesiastica ; atqui ex hactenus prolatis argumentis colligitur, neque totam, neque ex parte, populo christiano, sed Ecclesiæ præpositis collectam esse omnem regiminis ecclesiastici auctoritatem ; quod verò attinet ad populi consensum nobis objectum, tanquam conditionem suscipiendis atque explendis muneribus sacris necessariam, hæc posita necessitate, *theoreticè* gubernandi auctoritate pollerent Ecclesiæ præsules, reipsâ tamen, et quoad praxim, à populo penderet, ecclesiastica tota legislatio, ad eumque referendum esset extremum de legum opportunitate, ac earumdem æquitate judicium ; insuper, cum tanti esset momenti præfata conditio, oporteret ut eam distinctè declarasset Dominus Christus ; non enim per se, et jure natu-

rali, viget ac innotescit : divinæ autem revelationis nullum exhibetur de tali conditione testimonium ; neque hanc esse impositam vel ipsi suspicantur populi : quin etiam ut multa sunt Ecclesiæ dogmatica etiam decreta quæ illos vulgò lateant, ita et multi disciplinæ canones quos eorum plerique saltem penitus ignorant.

Et verò, admissâ consensûs populorum necessitate, ad asserendam legibus ecclesiasticis vim obligandi, non ante iisdem obedire deberent, quàm maturo examine expendissent, utrùm evangelicis illæ congruant regulis, atque utrùm spectatis rerum adjunctis expediant : nec eas solummodò quæ ad populum, verùm etiam quæ ad Ecclesiæ ministros, ut mysteriorum Dei dispensatores pertineant, discutiendi munus inculcaberet fidelium communitati, aut illis qui ejus nomine et auctoritate, onus illud in se receperunt : ergo totius ecclesiasticæ disciplinæ iudices et arbitri constituerentur populi ; atque ab eis penderet ecclesiasticæ auctoritatis tota efficacia.

Solvuntur objecta.

Obj. 1° : Toti Ecclesiæ concessam fuisse potestatem clavium agnoverunt SS. Patres, quos inter inprimis S. Augustinus, lib. 4 de Christianâ doctrinâ : « Has igitur claves, inquit, dedit Ecclesiæ suæ, ut quæ solveret in terrâ, soluta essent in cœlo. »

Et sermone 26 de diversis : « Petrus enim multis locis Scripturarum, apparet quòd personam gestet Ecclesiæ, maximè in illo loco ubi dictum est : *Tibi dabo claves requi cœlorum ; quæcumque ligaveris in terrâ, erunt ligata et in cœlo.* »

His verbis non obscurè indicat S. Augustinus, Ecclesiæ personam sustinuisse S. Petrum ; quæ proinde spiritualem auctoritatem immediatè et propriè à Christo suscepit.

Resp. : Vel nomine Ecclesiæ significatos voluit S. Augustinus Ecclesiæ præpositos, quibus in Petro, salvo ejus primatu, ad ostendendam ministerii ecclesiastici unitatem, tradita fuerit regendi potestas ; vel Ecclesiæ nomine si intelligatur ipsa communitas fidelium, triplici ratione assertioni nostræ minimè contrariâ, dici potest eidem à Christo donata potestas clavium ; prima ratio hæc est, quòd illius communitatis causâ, et ad eam tuendam, regendam, propagandam potestas ecclesiastica fuerit ab omnium Salvatore instituta ; nam ut disserit eruditus Petavius (Hierarchiæ ecclesiast. lib. 3, cap. 14, n. 13), sicut « Deus in humano fabricando corpore, non unam tan-

tum partem destinavit, ad eamque primò, ac per se consilium suum retulit... sed in totum ipsum intuetur, ac totius gratiâ partes elaborat singulas, ac quidquid in iis fingendo molitur, id ad universi corporis structuram, usum et utilitatem accommodat, eodem modo Christus quæcumque in Ecclesiam commoda et ornamenta contulit, omnia gratiæ beneficia, sacramenta, potestatem, jurisdictionem, ac reliqua, totius ad corporis emolumentum ac fructum retulit, tanquàm primarium ultimumque finem ; non enim Petrus *clavium potestatem*, vel ligandi solvendi que jus et functionem propter se unum et suapte causâ consecutus est, sed Ecclesiæ gratiâ, et ut Christianis omnibus in commune prodesset : quò quidem illud Apostoli pertinet : *Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt : vos autem Christi, Christus autem Dei.* » (1 ad Corinth. cap. 3, v. 22, 23.)

Secunda ratio ex eo ducitur quòd universalis Ecclesiæ partes sint Romanus inprimis pontifex, ipsius scilicet visibile caput, et episcopi tanquàm nobiliora ejusdem corporis membra : ideòque dici potest eam quæ pastoribus Ecclesiæ à Christo donata est, auctoritatem, ipsi communitati, seu fundatæ à Christo societati donatam esse ; id illustrari primum est vel eâ quam à visu et oculis duxit, similitudine Richerius ; neque enim asseverari posset videndi facultatem quâ fruuntur et utuntur oculi, in toto fusam esse corpore, eâque pedem et manum exornari, quamvis generatim dicatur eam esse concessam homini. Quamobrem in sophisticis fallaciis numeratur tritum illud : *Æthiopem album esse, quia dentes ejus albi sunt.* Verè autem dicitur ac simpliciter : Homo videt, licet solos per oculos videat ; quia cum de albedine vel nigredine quorundam hominum quæritur, de qualitate agitur quæ totum penè corpus afficiat ; non ita de humano visu.

Tertia ratio sic adornatur ab auctore mox appellato : Patrum testimonio demonstratur sic affixam et addictam uni Petro ecclesiasticam jurisdictionem, et quasi circumscriptam uni personâ, ut eo sublato, etiam illa periret, nec ampliùs in Ecclesiâ maneret : ergo eatenus Ecclesiæ traditam fuisse intelligunt, quòd perpetuò habet illa successores potestatis ac dignitatis istius : quemadmodum qui dicit Francorum populo regiam potesta-

tem concessam fuisse, nihil significat aliud nisi esse ibi semper aliquem qui regnet, ac potestatem non exequatur modò, sed in se hærentem ac residentem circumferat; nec propterea consequens erit penès communitatem ipsam civium, supremum esse jus regni, nec aliud esse regem quàm ministrum, executoremque mandati popularis et imperii. (Hierarch. lib 3, cap. 16, num. 8.)

Nota: Si respiciatur ad Christum ecclesiasticæ potestatis fontem ac auctoritatem, Romanus pontifex et episcopi dicendi sunt ministri Christi: *Sic nos existimet homo*, inquit Apostolus, *ut ministros Christi.... pro Christo legatione fungimur*. Si verò attendatur ad fidelium societatem, vocari etiam possunt Ecclesiæ ministri, Romanus pontifex et episcopi, non quasi ab eâ auctoritatem suam accipiant, sed quòd ejus utilitatibus et sempiternæ saluti allaborent; hinc S. Gregorius Magnus et ejus exemplo cæteri Romani pontifices, servos servorum Dei appellari se voluerunt.

Obj. 2º: Nomine Ecclesiæ vulgò intelligitur ea societas, quam esse unam, sanctam, catholicam et apostolicam profitemur; hanc autem quæ communitas est fidelium, verâ præditam esse auctoritate spirituali, certum est; vero potitur tribunali, ad quod jubetur deferri hominem reum et correptioni pertinaciter reluctantem, ut indicatur his verbis Christi: *Dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. Hinc quotidie dicitur: Ecclesia tenet hæc et illa dogmata; hæreticos anathemate percellit; filios totum per orbem auctori suo parturit sacramento regenerationis: coram fidelium societate rationem reddidit Petrus administrati Cornelio centurioni baptismatis, in Act. Apost. cap. 11.

Resp.: Eâ de causâ, Ecclesiæ tribuitur potestas, solis illius concessa pastoribus, quòd ut diximus, corpori sive naturali, sive mystico et morali, proprietates illæ attribuantur quibus ejus membra, quamvis non singula donantur: tum quæ ad ipsius referuntur utilitatem et salutem. «Oculus solus videt in corpore, ait S. Augustinus (Tract. 22 in Joan.); sed numquid soli sibi oculus videt? et manui videt et pedi videt, cæteris membris videt.»

Quapropter ab Apostolo describitur Ecclesia tanquàm corpus, quod est variis partibus membrisque distinctum, quorum alia dignitate et ordine præstant, muneribusque defunguntur quæ cæteris negata sunt; «quòd si, inquit, essent omnia unum membrum, ubi corpus?»

1 ad Corinth. c. 12, v. 19. «Nunc autem multa quidem membra non eundem actum habent,» ad Roman. cap. 12, v. 4; neque eandem potestatem: «Si totum corpus esset oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?» Ita in corpore Christi mystico quod est Ecclesia, «numquid omnes Apostoli? Numquid omnes doctores?» 1 ad Cor. c. 12. Numquid omnes Ecclesiæ administrandæ præpositi? Numquid omnes Apostolorum locum obtineant?

Coram societate fidelium, cùm rationem administrationis suæ reddidit Petrus, hoc præstitit ex laudabili humilitate, charitate et condescensu, non quasi fidelium communitati subditum sese agnoverit; quemadmodum nec populo inferiorem se exhiberet princeps, qui gubernationis suæ rationem coram eo exposuerit, ut quantum bono publico consuluerit, notum faceret.

COROLLARIUM.

In ipsis secularibus principibus spirituales haud inesse potestatem evincitur ex allatis tum auctoritatis, tum rationum momentis, quibus adjungi possunt, quæ adduximus, sive ad probandum eos non esse controversiarum de Religione constitutos à Christo iudices, sive ad adstruendam Ecclesiæ in spiritualibus propriam, supremamque auctoritatem.

CAPUT V.

UTRUM IN CONSORTIUM GUBERNATIONIS ECCLESIAE, DIVINA INSTITUTIONE VOCATI SINT PRESBYTERI.

Duplex eò loci agitari posset quæstio: quæri posset utrùm episcopis inferiores sint jure divino, ratione jurisdictionis presbyteri; id controversiæ genus discuti solet in tractatu de Sacramento ordinis; alterum quod nunc evolvendum suscipimus, in eo positum est, utrùm episcopis licet inferiores potestate jurisdictionis presbyteri, gubernationis Ecclesiæ sint divinâ institutione participes. Divinam pastorum secundi ordinis, seu parochorum originem oppugnare, aut in dubium vocare animus non est: hic agitur *de foro externo*; quamvis autem testimonia quædam objiciantur, quæ parochis facultatem ferendæ excommunicationis asserere videantur, hanc tamen jure divino ipsis non competere, vel ex eo colligitur, quòd jamdudum neque per se, neque per alios, eam jure proprio nusquàm exercent.

CONCLUSIO.—*In consortium gubernationis Ecclesiæ jure divino vocati non sunt presbyteri.*

Probatur 1º: Latè ostendimus potestatem ju-

dicandi de rebus fidei et morum, ita esse colatam episcopis, ut in ejus societatem, ex instituto Christi non fuerint adsciti sacerdotes secundi ordinis : eosdem verò et quidem solos gubernandæ præfecit Ecclesiæ, quos constituit in causis Religionis necessarios judices. Adeò firmum est istud argumentum, ut ad episcopos pertinere judicium in controversiis de fide, ex eo concluderet sacra Facultas Parisiensis, anno 1687, quòd essent auctore Spiritu sancto præpositi regendæ *auctoritate judiciali* Ecclesiæ : hinc

Probatur 2° : Hæc admonitione Apostoli, Act. Apost. cap. 20, v. 28 : *Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei quam acquisivit sanguine suo*. Verba hæc de episcopis interpretata est in concilio Tridentino Ecclesia universalis, cujus est profectò expromere genuinum Scripturarum sensum. Sess. 23, cap. 4.

Eandem interpretationem attulerat in professione fidei Hunnerico regi oblatà synodus nationalis ex variis collecta provinciis Africæ. Eandem disertissimè ediderat S. Cœlestinus I, epist. ad synodum generalem tertiam et ab illius synodi Patribus comprobata : « Respiciamus, inquit, etiam illa nostri verba doctoris, quibus propriè ad episcopos utitur ista prædicans : *Attendite vobis et universo gregi*, » etc.

Præfatam expositionem confirmavit Martinus I, in oratione ad synodum Lateranensem anno 649, inter alia sic allocutus episcopos : « Et maxime habentes præceptum Apostolicum, attendere nos ipsos et gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Dei Ecclesiam. »

Adhibendo textu illo Apostoli institerunt concilii Tridentini vestigiis synodi Gallicanæ. « Cum episcopi, ait synodus Turonensis anno 1583, tit. de Disciplinâ eccles., à Spiritu sancto sint positi, ut Dei Ecclesiam regant, ac in Apostolorum locum successerint, sintque in eâ tanquàm patres superiores et pastores constituti. »

Ita et synodus Bituricensis anno 1584, Burdigalensis anno 1624. Ex his omnibus monumentis quibus sincera consignatur verborum Apostoli expositio, constat ita mandatum fuisse episcopis catholicæ regimen Ecclesiæ, ut supremæ illius potestatis consortes proprio jure non habeantur presbyteri, neque ab eorum suffragiis decreta illius pendeant. Absolutis enim vocibus commendatur ipsius institutio,

nec ulla in his habetur mentio conditionis interpositæ.

Probatur 3° ex manifestâ et cohærente traditione : præter jam advocata in exponendis Apostoli verbis testimonia, occurrunt alia non minùs accommodata. Ex canonibus Apostolicis, qui licet non sint Apostolorum fœtus, priorum nobis sub aspectum subjiciunt ætatum Ecclesiæ christianæ placita. « Presbyteri et diaconi sine sententiâ episcopi nihil perficiant : ipse enim est cujus fidei populus est creditus, et à quo pro animabus ratio exigitur. » Ita sentiebant Patres concilii Antiocheni anno 341, canone 24 : « Quæcumque res Ecclesiæ sunt, eas gubernari et dispensari oportet cum judicio et potestate episcopi, cui commissus est populus, et animæ quæ in Ecclesiâ congregantur. »

Ad auctoritatem et judicium episcopi totum ibi revocatur gregis dominici regimen, tota ratio et œconomia ecclesiasticæ disciplinæ. Divinam hanc institutionem apertè testatur S. Cyprianus : « Per temporum et successionum vices, episcoporum ordinatio et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem episcopos gubernetur. » Nihil significantius afferri potest ad vindicandam solis episcopis totius administrationem Ecclesiæ ; idem confirmatur canone 7 concilii Lateranensis I : « Cura et rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi judicio et potestate permaneat. »

Probatur 4° ex certâ et inveteratâ possessione : generalibus in conciliis conditi sunt disciplinæ canones, ut puta in conciliis Nicæno, Constantinopolitano I, Ephesino, Chalcedonensi, in secundo Nicæno, generali septimo (decreta disciplinæ non condiderunt Constantin. II et III) et aliis ; legantur etiam pristinis editi temporibus canones Ancyran, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiocheni, Laodiceni, African. Concilia autem illa non presbyterorum simul et episcoporum inscribuntur nomine, sed episcoporum tantum ; solis attribuitur episcopis totius ordinandæ disciplinæ auctoritas et officium : convocari non solent ad concilia, quasi jure proprio simplices ulli sacerdotes : non eorum ad sancienda conciliorum decreta expectatus est tanquàm necessarius consensus : neque, ut alibi adnotavimus, primis in synodis generalibus, si procuratores exceperis absentium episcoporum, judicandi munus concessum est presbyteris ; reducantur in memoriam

si placet, quæ, ubi de iudice controversiarum attulimus. Numquid tot particulares, tot universales synodos accusare liceat violati aut ignorati juris quod Christus contulisset presbyteris, quodque voluisset intactum jugiter permanere?

Probatur 5° argumentis theologicis: primum, in Ecclesiæ gubernatione, presbyteri, vel parem episcopali, vel minorem obtinerent jure divino auctoritatem (nam de superiori ne quidem venire potest in mentem); at certè *non parem*, ut demonstratur in tractatu de Ordine et sacrâ Hierarchiâ; deinde præ multitudine presbyterorum, necessariò vincerentur episcopi, quoties ingrueret conflictus, eorumque velut obruta jaceret auctoritas, tum privatis in diocesisibus, tum in Ecclesiâ universali. Si verò presbyterorum minor cogitetur auctoritas, dum unius ordinis singuli cum singulis alterius conferuntur, quot reclamantium requirerentur presbyterorum suffragia, ut elidantur et superentur episcoporum decreta? An reponetur eam comparisonem haud posse accuratè institui, at nihilominus rectè intelligi reclamante toto moraliter ordine sacerdotali, nullius tunc fore auctoritatis ac momenti decreta ipsa Romani pontificis, confirmata quantumlibet ordinis episcopalis consensu? Tale commentum qui inducere machinarentur, illi sanè non animadverterent perniciose illius consecraria: unanimitate ipsâ episcoporum editi canones, et generali constituendæ disciplinæ destinati, penderent in eo quod ad auctoritatem et infallibilitatem attinet, ab ipsis subditis, eorumque standum esset iudicio, postpositis summi pontificis, eique vel omnium illi adhaerentium episcoporum institutionibus.

Quod obijcitur, presbyteros succedere septuaginta Christi discipulis, quid inde consequitur quod nobis officiat? Septuaginta enim discipulis mandatas esse partes judicandi de fidei aut disciplinæ decretis episcopali auctoritate munitis, nullius indicari poterit Scripturæ aut probatæ traditionis testimonio: nec tradita est unquam discipulis illis *activa* infallibilitas, ut eorum ministerii appendix ordinaria, eorumdemque ad successores trajectenda; si autem de *passivâ* instituatur sermo, eâ et populus donatur christianus, episcoporumque auctoritatem *cui tota innititur*, nedum infringat aut deterat, ejusdem potius commendationem infert vel maximam.

Secundò, ut disserit Petrus ipse Aurelius adversus Spongiam: « Hæc est eminentia di-

gnitatis episcopalis supra sacerdotalem, quod sacerdotalis nullam per se jurisdictionem nec includat, nec exigit, utpote inferior et episcopali subjecta, cujus nutu regi, et ad operationes ac munia Ecclesiæ admoveri, non ipsa prosilire debet, ut canones jampridem sanxerunt, et episcopalis dignitas, ut summa et in suo genere perfecta, jurisdictionem complectatur, nec sine eâ consistat, non magis quàm regia dignitas, cui sancti Patres episcopalem dignitatem passim comparant, sine imperio concipi potest. »

Quod à Petro Aurelio asseveratur de curâ et auctoritate quâ valent episcopi presbyteros ipsos regere; eosque sacris admovere muniis Ecclesiæ, id indubitatis perspectum est monumentis; eâ auctoritate ordinantur, canonicè mittuntur, in beneficiis instituuntur; eadem potestate decernuntur ecclesiasticæ in eos pœnæ, qui sacro abutuntur ministerio, tum quorum vita pugnat turpiter cum officiis. Ita persuasum semper fuit in Ecclesiâ, episcoporum regimini subjectos esse presbyteros, ut generatim pronuntiatum fuerit à viro verè apostolico, S. Ignatio martyre, epist. ad Magnesianos: « Sine episcopo, nemo quidquam faciat eorum quæ ad Ecclesiam spectant. » Ac teste Tertulliano, de Baptismo, cap. 17, nisi ipsis annuentibus, ne baptismatis quidem sacramentum conferebatur à sacerdotibus et diaconis.

Non igitur eò usque conscendit auctoritas presbyterorum, ut episcopalis ordinis de ipsâ disciplinâ decretis possit vim obligandi detrachere, aut ab eorum suffragio suspensa fluctuent et incerta donec accesserit.

Tertiò, fac promulgari de disciplinâ generali decretum à Romano pontifice prolatum, approbantibus ultrò et constanter episcopis, ejusque executionem intentatâ etiam censurâ exigentibus: eidem decreto si refragarentur, et ab eo fidelium mentes retrahere contenderent presbyteri, quò tandem se proriperent christiani populi? Deserendos esse non crederent conjunctos Ecclesiæ capiti et Christi vicario episcopos, quos audierunt constitutos fuisse Apostolorum hæredes et magistros, qui ut credenda, ita et agenda fidelibus, ipsisque sacerdotibus præscriberent; si talem dixeris repugnare hypothesim, divinæ erga Ecclesiam providentiæ, hæc ipsâ illius repugnantia demonstratur, completam esse, atque in genere suo perfectam ordinis episcopalis auctoritatem, neque ut illius decretis obstringatur conscien-

tia, necessum esse, ut prius accedat vel tanquàm causa, vel tanquàm conditio necessaria, presbyterorum approbatio. Quòd si emitteretur decretum disciplinæ quod regioni alicui orbis christiani non congrueret, providerent sanè episcopi, pro suâ sapientiâ, nec eâ in regione illius decreti urgerent executionem.

Solvuntur objecta.

Obijcies 1°: Nascentis Ecclesiæ christianæ temporibus, antequàm diceretur in populis: ego sum Pauli, ego Apollo, communi consilio Ecclesiæ gubernabantur, ut peritissimus historiæ ecclesiasticæ testatur S. Hieronymus, in cap. 1 Epist. ad Titum; unde idem S. doctor epist. ad Evagrium seu Evangelum: « Quid enim facit exceptâ ordinatione episcopus, quod presbyter non faciat? » Imò quòd præpositi sint episcopi presbyteris, id proficitur humanæ attribuendum esse institutioni: « Si-
cut ergo, inquit, sciunt se Ecclesiæ consuetudine ei qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos, ita episcopi noverint se magis consuetudine quàm dispositionis dominicæ veritate presbyteris esse majores, et in commune debere Ecclesiam regere. »

Hæc sanè indicant persuasum habuisse S. Hieronymum ex præscripto Christi administrandam esse, communi episcoporum et presbyterorum consilio atque auctoritate Ecclesiam.

Resp.: Argumentum istud quo utuntur Protestantes ad abjiciendam episcoporum supra presbyteros præstantiam, nostram quoque impugnat directè assertionem, ideòque non putavimus esse prætermittendum. Illud quidem attigimus in assignandis controversiarum de fide iudiciis; eò tamen loci duximus revocandum, ut quæ præsentì specialiter congruant quæstioni subjiciamus.

Non ita episcopis assidebant et in consilium adhibebantur presbyteri, ut eo senatu seposito, sic violaretur in Ecclesiæ gubernatione divina institutio, ut episcoporum statuta vim nullam obtinerent. Quà enim ratione forma hæc Ecclesiam gubernandi, quæ fuisset à Christo constituta, potuisset secundo Ecclesiæ seculo, aut ad summum ineunte tertio, ita passim abire in desuetudinem, ut nullibi reclamatum fuerit, nusquàm expostulatum de subverso gubernationis genere quod jure divino constaret ac immutabili? Numquid tot sanctissimi doctrinæ apostolicæ hæredes episcopi, catholico in orbe conspirassent in abolendum

essentiale, traditumque ab Apostolis institutum? Quo pacto sibimet defuissent quasi ex conducto tam diversis in regionibus obmutescentes, suâ quantumvis spoliati dignitate et auctoritate presbyteri? Si enim cupiditate ducerentur, tum quæ sua sunt appetentes, quas non habuissent acriter querimonias, cum id unum postulavissent, quod planè consonaret legibus æquitatis et recti? si autem sincero incitarentur Religionis pietatisque studio, nonne omni ope satagendum sibi putavissent, ut sartam tectamque servarent gubernandæ Ecclesiæ ordinatam divinitus rationem, aut quamprimùm instauraretur quod esset violatum et intus detractum?

Denique aliud est convocatis presbyteris consilium ab iisdem in Ecclesiâ gubernandâ exquiri, aliud est eos haberi regiminis ecclesiastici jure divino participes ac veluti socios. Cum princeps administrando in regno consiliarios advocat, non ideò communem sibi cum ipsis supremam esse arbitratur potestatem.

Quod verò attinet ad mentem S. Hieronymi, 1° S. hujus doctoris verba si premerentur, consequens id foret, pares esse auctoritate in ipsâ regendâ Ecclesiâ episcopis presbyteros, habitâ ratione divinæ institutionis, sed eâ institutione postpositâ, nec multum disjunctis ab illâ temporibus, invectam esse aliam et contrariam, et comprimendis avertendisque schismatibus necessariam consuetudinem; at cuiusnam reputandum esset momenti adductum S. Hieronymi testimonium, si voluisset ita constitutum ac destinatum fuisse à Christo Ecclesiæ regimen, ut illud penè statim deseri ac repudiari universâ probante Ecclesiâ debuerit, quasi aut non providisset Christus, conciliandæ et fovendæ paci non futurum illud esse constanter idoneum, aut non potuisset illius asserere ac promovere, conflatis etiam Ecclesiæ periculis vim et efficaciam?

2° Non solum perpetuæ traditioni, ut ex probationibus nostris liquet, sed ipse sibi repugnaret S. Hieronymus, pares si existimaret jurisdictione presbyteros episcopis; namque post ultima ex relatis illius verbis et quidem explicatu specie tenus difficiliora, continuò addit: « Imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret. » Quemadmodum igitur auctoritatem ac potestatem retinuit Moyses tum in populum, tum in septuaginta quos in subsidium ac iudicarium

munus adsciverat, ita cum presbyteris communicatâ episcopalis regiminis potestate, ecclesiasticâ nihilominus auctoritate antecellebant eisdem, Deo sic ordinante, episcopi.

3° Apostolicis etiam temporibus plures unâ in civitate fuisse presbyteros cum fateatur S. Hieronymus, idem asseverat non fuisse plures episcopos (propriè dictos) : nam cum ad probandum eundem esse in mente S. Pauli, presbyterum et episcopum, attulisset testimonium ex capite Actuum Apost. 20, ubi presbyteri nominantur episcopi, id confestim præoccupat quod reponi posset : « Ac ne quis, ait, contensiosè in Ecclesiâ plures episcopos fuisse contendat, audi et aliud testimonium in quo manifestissimè comprobatur eundem esse episcopum et presbyterum. » Jam plures in civitate unâ fuisse presbyteros cum affirmaverit, sic plures in eadem extitisse simul ad ejus regimen episcopos cur negaverit, eodem si utrosque gradu auctoritatis ex suapte institutione præditos existimaverit ?

4° Diaconorum quorundam perveraciam cum retunderet S. Hieronymus, eosdemque presbyteris et ordine et potestate inferiores esse ostenderet, commendare ultra modum videtur presbyterorum dignitatem, eosdemque pares episcopis facere : at cum in hujusmodi lites aciem animi non intendit, tum episcopalis ordinis præstantiam clarissimè prædicat : sic in epist. ad Eustochium de morte S. Paulæ, presbyteros vocat *sacerdotes minoris ordinis*; in epist. ad Evagrium, de sacerdote ad episcopatum promovendo, ait : « De minori ad majus provehitur. » Commentario in cap. 6 Isaïæ, de episcopis hæc verba intellexit : *Ponam præpositos tuos justitiam*; in Dialogo contra Luciferianos absolutam et essentialem, nec proinde humanæ institutionis, necessitatem agnovit primas episcopo deferendi : « Ecclesiæ salus, inquit, in summi sacerdotis dignitate pendet, cui si non exsors quædam et ab omnibus eminens detur potestas, tot erunt in Ecclesiâ schismata, quot erunt sacerdotes. »

5° Consuetudinem quâ presbyteris præpositos fuisse episcopos dicitur S. Hieronymus, significat tum esse inductam cum jactari ceptum est : *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ*. At creati ante hoc tempus numerantur episcopi; verba enim ista reperiuntur in 1 ad Corinth. cap. 1. Hæc porrò epistola anno Christi 56 vel 57 scripta est; atqui, ut observat Morinus, de Ordine,

exercitatione tertiâ, cap. 3, Hierosolymorum episcopus creatus est ab Apostolis Jacobus post ascensionem Domini : idque tradit ipse S. Hieronymus in libro de Scriptoribus ecclesiasticis; Petrus Antiochiâ discedens, ubi primum sedem sibi constituerat, Judæâque Romam discedens, Evodium creavit episcopum, suique successorem reliquit, sicut testantur tum Eusebius in Chronico quod edidit S. Hieronymus, tum S. Ignatius epist. ad Antiochenos; Evodio autem mortuo, Ignatius Antiochensi præfectus est Ecclesiæ : Alexandriam Româ missus est à S. Petro Marcus Evangelista, ut ibi episcopum ageret, quo mortuo, anno scilicet Neronis Cæsaris octavo, viventibus adhuc Apostolis Petro et Paulo, ei successit Anianus; Evodii autem ipsius et Aniani ordinationes episcopales, octo vel novem annis Corinthiacum schisma præcesserunt, quod tamen si verba S. Hieronymi ad litteram accipiantur, episcoporum creationi occasionem et initium attulisset.

6° Schismatis Corinthiaci tempore, si contra morem prævium et universalem, qualem exhibet S. Hieronymus, inductum fuisset episcopale regimen, quod ubique nullo reclamante invaluerit, silentio tantam, tantique momenti mutationem non prætermisisset S. Lucas : eam procul dubio memoriæ prodendam curasset, sicut apostolicum de legalibus decretum : illam saltem commemorasset aliquis ex historiæ ecclesiasticæ scriptoribus : nonne commentum de itinere S. Pauli cum S. Theclâ explodit S. Hieronymus vel ipso auctorum ecclesiasticorum silentio? Obiter observa nihil proficere Blondellum et Salmasium fingentes contigisse mediante vel exeunte seculo secundo illam de quâ loquuntur regiminis ecclesiastici mutationem et quam comminiscuntur episcopalis auctoritatis eâ ætate constitutionem. Invictè refellerentur vel solo Apocalypseos testimonio de septem angelis, quos totidem fuisse episcopos tradit ipse S. Hieronymus, neque probabiliter negari potest.

7° Ad explanandam S. Hieronymi sententiam, discernenda est ab exercitio et usu potestatis gubernandi, ejusdem quasi radix et substantia : communem fuisse cum episcopo et presbyteris Ecclesiæ administrationem ante schisma Corinthiacum, autumavit S. Hieronymus, neque insimulandus est negatæ præcellentis auctoritatis, ad Ecclesiæ regimen episcopis divinitus collatæ : abs re non erit in medium afferre interpretationem quam sub-

ministrat doctissimus Petavius, eccles. Hierarchiæ lib. 2, cap. 5. Nimirum putat in animum sibi induxisse S. Hieronymum presbyteros quos commemorat Apostolus, non primi ordinis, sed secundi duntaxat ordinis fuisse; verum in gubernandâ et administrandâ Ecclesiâ episcopales implevisse partes (eas tamen quæ communicari possint), et sic illam communi consilio et auctoritate rexisse: id verò factum esse in primordiis christianæ Ecclesiæ, et dum adhuc superstites erant Apostoli, deinde variis in mundi partibus, in unum qui propriè haberetur, habendusque esset episcopus, translatam esse Ecclesiæ cujusque gubernandæ curam, ad præripiendum schismatibus germen et aditum.

Ad hunc modum plerisque in Ecclesiis recens conditis, non veri episcopi, sed sacerdotes duntaxat et diaconi creati fuerint, atque dicendum erit ad ea munera quæ primi ordinis antistitem postularent, identidem Apostolos accurrisse; vel ordinatos ab iisdem episcopos, ac diversa in loca esse dimissos, donec determinatis in sedibus consisterent, vel alii per civitates opportuno tempore constituerentur episcopi; quam opinionem præter S. Hieronymum, inquit Petavius, tenuerunt S. Chrysostomus, Theodoretus, et cæteri plerique Græci interpretes. Theodoreti hæc est sententia ex Græco fideliter expressa: « Eisdem tunc vocabant presbyteros et episcopos; qui autem nunc vocantur episcopi, Apostolos appellabant: procedente autem tempore, apostoli nomen veris reliquerunt Apostolis; appellationem verò episcopi illis imposuerunt quos olim nuncupaverint Apostolos. » In Epist. ad Timoth. Expositionem illam sequi satius esset quam velle adæquatos episcopis auctoritate presbyteros.

Quod denique affirmavit S. Hieronymus, consuetudine magis quam dominicæ dispositionis veritate, majores esse presbyteris episcopos, id certè emolliendum est, ne secum ipse configere videatur; attendebat potius, ut diximus, ad usum et exercitationem potestatis Ecclesiam administrandi, quam ad ipsam potestatem; cum ad regendas Ecclesias convenirent cum episcopo presbyteri, tum sic viguisse presbyterium putat S. Hieronymus, ut constituta divinitus ad Ecclesiæ regimen episcopalis auctoritas, usu ejusdem atque exercitio vix emineret; hanc verò deinceps manifestius apparuisse, priori mutatâ gubernationis formâ.

Inst.: Ex S. Hieronymo, Epist. ad Evangelium, Alexandriæ à Marco Evangelistâ usque ad Heraclam et Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant, quomodo si exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de se unum quem industrium noverint, et archidiaconum vocent. » Ergo ex S. Hieronymo nulla est divina præceptio quæ solis episcopis tribuat regendæ Ecclesiæ jus ac potestatem, cum humanâ sint creatione constituti.

Respondeo 1º: Eâ factâ solis à presbyteris electione, de quâ siluerunt S. Athanasius, Clemens Alexandrinus, Origenes, non conferebatur, neque conferri poterat, id quod ad episcopalis dignitatis essentiam pertinet; hinc statim ipse subjungit S. Hieronymus: *Quid enim faciat exceptâ ordinatione episcopus, quod presbyter non faciat?* Idem S. doctor in Chronico ad annum 107 testimonium istud perhibet: *Alexandriæ Ecclesiæ post Cerdonem quartus episcopus ordinatur nomine Primus.* Fatetur ergo et ordinandi potestate, et proprio ordinationis caractere, simplicibus præstare sacerdotibus episcopos; quemadmodum autem electio episcopi, qualem Alexandriæ Ecclesiæ attribuit S. Hieronymus, non excludere necessitatem impositionis manuum in conferendo episcopatu adhibendæ, ita neque divinam repellebat institutionem episcopalis in administrandâ Ecclesiâ auctoritatis, quantumvis à solâ quæ facta esset à presbyteris electione, proficisci videretur, si prout sonant, usurparentur S. Hieronymi verba; verum in hoc commendatam voluit presbyterorum dignitatem, quod soli, ut putat, à Marco Evangelistâ usque ad Heraclam et Dionysium eligerent Alexandriæ episcopos, quamvis eâ electione positâ derivaretur ab altiori principio character ac potestas episcoporum.

Respondeo 2º: Quidquid sentiat de illius divinâ origine S. Hieronymus, cujus quidem grave licet testimonium præponderare non potest; universalis traditio Ecclesiæ id saltem docuit consuetudine catholici orbis factum esse, ut ad episcopos deferretur propter enascentia schismata, gubernandæ potestas Ecclesiæ, eamque diuturnitate temporum esse confirmatam; hæc autem vel ipsâ sententiâ divinâ licet repugnante institutioni, revincerentur tamen illi qui presbyteros regendæ Ecclesiæ cum episcopis à Christo præpositos esse confinxerunt.

Objicies 2° : Vacante sede episcopali, in episcopi auctoritatem succedit cathedralis Ecclesiae capitulum, quo repræsentatur presbyterium, administrandæ olim Ecclesiae munere perfunctum.

Respondeo 1° : Non ille mos semper obtinuit, ut vacante sede episcopali, vices episcopi ejusque munia obiret capitulum Ecclesiae cathedralis, vel à metropolitano vel à viciniorepiscopo ut plurimum gerebatur cura vacantis Ecclesiae; post mortem Prætextati Rhotomagensis episcopi, Ecclesiam ipsius regendam suscepit Leudovaldus Bajocensis episcopus; metropolitano regimen vacantis Ecclesiae attribuit synodus quinta Africana; utebantur eadem disciplinâ Ecclesiae orientales, ut observat P. Thomassinus ecclesiast. Discipl. tom. 1, parte secundâ, cap. 20. Jurisdictionem totam episcopalem non exercet capitulum; neque enim, quæ præcipua est, auctoritatem legislativam obtinet; neque dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, litteras, potest alicui concedere qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit; quin etiam cum à synodo provinciali alicui episcopo sacris functionibus interdicatur, ab eadem constitui vicarium generalem jubet generale concilium tertium Lateranense; hæc autem omnia evidenter arguunt, neque clero neque capitulo cathedralis Ecclesiae adscribi *jure divino* vacantis Ecclesiae gubernationem.

Objic. 3° : Presbyteri Romani contexendâ Marcionis historiâ episcopos vocant *collegas suos*; tum et ætate S. Cypriani, ordinandæ consulebant cum episcopis disciplinæ ecclesiasticæ; *præsidentes* quoque vocati sunt. (Tertull. de Coronâ militis, Apolog. secundâ S. Justin.)

Resp.: Cum episcopos vocaverunt *collegas suos*

presbyteri Romani, insolitâ usi sunt appellatione, neque norma loquendi aut sentiendi, facto isto singulari constitui potest; neque episcopi vel maximè modesti et charitate commendati, presbyteros collegarum nomine exornandos duxerunt; imò et se solos eo compellandos esse nomine non obscurè significant; ita S. Cyprianus epist. 32 : « Si qui de peregrinis episcopi collegæ mei, vel presbyteri, vel diacones præsentés fuerint, vel supervenerint. » Ita etiam S. Augustinus, epist. 43, num. 7 : « Neque enim de presbyteris aut diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur. » Præsidentium nomine aliquando presbyteri donati sunt, ut eos simplicibus fidelibus, quos ex præscripto episcopi moderabantur, ordine et dignitate superiores esse indicaretur, at in gradu ab episcopis diverso et longè illis inferiori, ut patet ex argumentis quæ congressimus; ubi cum episcopis communi consilio in gubernationem Ecclesiae incubuerunt presbyteri, id neque necessariò præstiterunt, neque pari cum episcopis auctoritate; audiatur ipse qui nobis objicitur S. Cyprianus : « Ad id quod scripserunt mihi presbyteri nostri, Donatus, Fortunatus, etc., rescribere non potui; quando à primordio episcopatus mei statuerim, nihil sine consilio vestro et sine consensu plebis, meâ privatâ sententiâ gerere. » Id testatur statuisse sibi ab initio episcopatus S. Cyprianus, non autem divinâ sibi ordinatione præscriptum; numquid etiam divinâ institutione sancitum est ut nihil inconsultâ plebe perageret, nequidem cum ipsa foret ab illicitis revocanda atque cogenda in ordinem?

Cætera quæ viderentur idem doctrinæ caput aliquâ ex parte attingere, vide supra, in disert. de Judice controversiarum.

DE ECCLESIA CHRISTI, PARS SECUNDA. DE ROMANO PONTIFICE.

Sectio prima.

In hac sectione agendum suscipimus 1° de primatu honoris et jurisdictionis quem à Christo Domino S. Petrus acceperit; 2° de primatu

Romani pontificis, ut successoris et hæredis S. Petri Apostolorum principis; 3° de præcipuis hujusce primatus consecrariis.

CAPUT PRIMUM.

DE DIGNITATE ET AUCTORITATE, QUA S. PETRUS CÆ-
TEROS ANTECELLEBAT APOSTOLOS.

CONCLUSIO. — *Omnes inter Apostolos dignitate et auctoritate præmincbat donante Christo S. Petrus.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — Cùm Apostolos suos interrogasset Christus quem ipsum esse crederent, de quo variæ inter Judæos circumferbantur sententiæ, respondit confestim tanquàm os cæterorum, S. Petrus : *Tu es Christus Filius Dei vivi*; quâ editâ fidei professione, ita eum allocutus est Christus Jesus : *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est; et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum.* Matth. cap. 16. Ex insigni illo testimonio conficitur firmissimum istud argumentum : Ad personam S. Petri referenda est ea Christi promissio, quæ profectò non erat suo defraudanda exitu; ergo in Apostolorum cœtu donatus est à Christo Domino S. Petrus honoris ac potestatis verâ præcellentiâ.

1° Referenda quidem est ad S. Petrum adducta Christi Domini promissio; quod ut penitiùs intelligatur, recordandum est, vel in primo Petri congressu cum Salvatore Christo, quem Andream duce adierat, dictum ei fuisse à Domino : *Tu es Simon filius Jona; tu vocaberis Cephas*, Joan. cap. 1, v. 42. « Multis, ut animad-vertit S. Chrysostomus, homil. 18 in Joannem, à nativitate nomina Deus imposuit, ut Isaac, Samson, et iis quorum meminit Isaias et Osee; quibusdam quam acceperant à parentibus, appellationem mutavit, ut Abraham, Saræ et Israel; mos etiam antiquitùs erat, à rebus nomina imponi, quod et Helias fecit; hoc autem totum non temerè fit, sed ut ea appellatio imponatur, quæ divini beneficii perpetuum monumentum, et memoria, per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. » Verùm quid eo nomine quo novum aliquid et singulare prænuntiabatur, designaverit Christus in loco citato S. Matth., jam exponendum est : significatum voluit, hoc sibi esse propositum, ut Apostolum illum quem, mutato nomine, appellavit *Cephæ*, constitueret inconcussam velut petram super quam erat Ecclesiam suam ædificaturus; id perspectum est ipso contextu : hæc enim verba, *super hanc*

petram, demonstrant aliquam petram de quâ paulò ante Dominus sit locutus; proximè autem Dominus Petrum vocaverat *petram*; certè si eum alloquendo dixisset : *Tu es petra! et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, nemo dubitaret quin verbis illis, *hanc petram*, Apostolum illum designatum voluisset; at reipsà Apostolum de quo sermonem instituimus, ita compellavit : *Tu es petra, et super hanc petram*, etc.; Syriacè enim loquebatur, et Syriacâ linguâ *Petrus* dicitur *Cephas*, ut habetur Joan. cap. 1 : *Tu es Simon filius Jonas, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*. Vox illa *Cephas* originem duxit à voce Chaldaëa, *ceph*, vel *cepha*, quæ lapidem, seu rupem significat; verbo illo, *cephas*, petram significari observat S. Hieronymus in cap. 2 ad Galatas, nec de significatione istâ moveri potest controversia; dixit igitur Dominus : *Tu es cephas, et super hoc cepha*, etc., id est, latinè : *Tu es petra, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*.

At quare in editione Vulgatâ non legitur : *Tu es petra*, sed, *tu es Petrus*? quia Latinus interpretes Evangelium S. Matthæi Hebraicâ, aut Chaldaicâ, aut Syriacâ linguâ scriptum, non vertit ex originali linguâ, sed Græcum codicem secutus est; apud autem Græcos, eum synonyma sint, *petros* et *petra*; et pariter *lapidem* significant, maluit interpretes nomen masculinum homini, quam fœmininum tribuere, et dicere, *tu es Petrus*, quàm, *tu es petra*. Deinde verò ad explicandam metaphoram, vimque ei subjectam meliùs aperiendam, subjunxit : *Et super hanc petram*, quæ vox latinâ in linguâ distinctè magis quàm vox *Petrus*, ideam ingemit firmitatis ac perpetuæ durationis Ecclesiæ.

Quam attulimus interpretationem, ea confirmari potest totius Ecclesiæ consensu; Chalcedonensi in concilio generali de Petro dicitur, actione tertiâ : « Qui est petra et crepido catholica Ecclesiæ, et rectæ fidei fundamentum. » Eidem expositioni suffragantur Patres Græci et Latini : ex Græcis Origenes : « Vide, inquit, magno illi Ecclesiæ fundamento, et petræ solidissimæ super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur à Domino : *Modicæ fidei, quare dubitasti?* » S. Chrysostomus homiliâ 55 in Matth. sic loquitur : « Dominus ait : *Tu es Petrus, et ego super te ædificabo Ecclesiam meam.* » S. Gregorius Nazianzenus : « Petrus, inquit, petra vocatur; atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habet. » Alios consule apud Bellarminum de Romano Pontifice, lib. 1, cap. 10. Ex Latinis Tertullia-

nus lib. de Præscriptione, cap. 22, his verbis percellit apostolicæ osores traditionis : « La-
« tuit aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ
« petram dictum? » S. Cyprianus in Epist.
ad Quintum : « Petrum Dominus primum ele-
« git, et super eum ædificavit Ecclesiam suam. »
S. Ambrosius : « Pro soliditate, inquit, devo-
« tionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait
« Dominus : *Tu es Petrus*, » etc. Similia videre
est apud citatum mox cardinalem testimonia
SS. Hieronymi, Augustini, Leonis Magni,
Gregorii item Magni.

2° Quid verò metaphorâ petræ et ædificatio-
ne Ecclesiæ Christus Jesus designaverit non
est investigatu difficile et arduum; quod enim
est in ædificio fundamentum, idem est in cor-
pore caput, in civitate rector, in regno prin-
ceps, in domo pater familiâs; declaravit Chri-
stus traditurum se Petro gubernandam Eccle-
siam, ac proinde auctoritatis apicem, tantæ
haud imparem sustinendæ molî.

Objicies : Utrùm ad personam Petri spectent
hæc verba : *Super hanc petram ædificabo Eccle-
siam meam*, non immeritò ambigi potest; nam-
que hæc referri possunt ad confessionem fidei
quam professus est Petrus; ita intellexerunt
SS. Hilarius (lib. 6 de Trinitate), Cyrillus
Alexandrinus (lib. 4 de Trinitate), Basilus
(lib. 2 in Eunomium), Gregorius Nazianzenus
(Oratione 26), Chrysostomus (homil. 55 in
Matth.), Epiphanius (hæres. 59). Eadem verba
possunt aptari Christo de quo dixit Apost. ad
Corinth. 1, c. 10 : *Bibebant de spiritali con-
sequente eos petrâ*; de quo idem Apost. id te-
statur : *Fundamentum aliud nemo potest ponere
præter id quod positum est, quod est Christus
Jesus* (1 Corinth. cap. 3). Quin etiam possunt
de omnibus Apostolis, ut indicatur Ephes.
cap. 2, in quo dicuntur fideles *superædificati
super fundamentum Apostolorum et prophetarum,
ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Imò et
nonnulli, cum Origene, volunt *hanc petram*
posse nuncupari ipsam fidelium societatem.

Resp. : Cum assertionem nostrâ apprime co-
hærent quæ ipsi objiciuntur interpretationes;
diversâ quippe ratione sed non contrariâ, fun-
damentum Ecclesiæ appellari possunt, tum
Christus Dominus, tum Apostolorum princeps,
cæterique Apostoli, necnon ipsa confessio fidei
catholicæ, et fidelium societas.

Ecclesiæ primarium et essentiale fundamen-
tum dici potest ac debet Christus, supra om-
nem constitutus principatum, et cujus propriâ
virtute totum coagmentatur atque sustentatur

ædificium; secundarium et ministeriale Petrus,
qui vim omnem suam et potestatem mutuatur
à Christo; fundamenta quoque Ecclesiæ me-
ritò vocati sunt alii Apostoli, quia et ad fulcien-
dam, sustinendamque Ecclesiam, salvâ et in-
tegrâ dignitate et prærogativâ Petri maximè
contulerunt; poterant omnes ubique verbum
Dei prædicare, fundare Ecclesias, dispensare
sacramenta, tutandis moribus ac fidei leges
condere; omnes Apostoli ratione apostolatûs,
pari honoris et potestatis consortio, ut ait
S. Cyprianus, præditi fuerunt; habuere omnes
plenitudinem auctoritatis, ita tamen ut Petrus
esset eorum caput, et ab illo cæteris licet im-
perantes penderent. Ut enim ait S. Hieronymus,
lib. 1 contra Jovinianum, « inter duodecim
« unus eligitur, ut capite constituto, schismatis
« tolleretur occasio. » Petra dici potuit ipsa
confessio Petri, quia Petrus eatenus sustentat
Ecclesiam, quatenus fideles rectè docet fidei
dogmata, eosque continet et confirmat in verâ
fide et vero Dei cultu; eo etiam sensu dixerunt
aliqui Patres Petri fidem fundamentum esse
Ecclesiæ, quòd Petrus ob meritum fidei suæ
consecutus sit, ut Ecclesiæ fundamentum
constitueretur. Denique fideles fundamentum
Ecclesiæ dici nequeunt nisi materialiter et im-
propriè, quia ex fidelibus conflatur Ecclesia.

Verùm quantumlibet diversa sit ratio fun-
damenti, ut jam expositum est, hæc nihilo-
minus Christi verba, *super hanc petram ædi-
ficabo Ecclesiam meam*, directè ac propriè
ad solam Petri personam referebantur; non
ad cæteros apostolos, multò minùs ad fide-
lium societatem; namque adstantibus licet
Apostolis, solum Petrum alloquitur Christus :
Tu es Petrus et super hanc petram; nullus præ-
ter Petrum confessus tunc fuerat divinitatem
Christi; nullus præter ipsum vocatus est *Ce-
phas*. Non ad ipsum Christum Dominum; ut
enim animadvertit Bellarminus, de Rom. Pont.
l. 1, c. 10, « licet Christus dici possit petra,
« tamen hoc loco non est vocatus petra à Pe-
« tro confitente, sed Christus Filius Dei vivi;
« debet autem referri verbum illud *hanc*, ad
« eum qui nominatus est petra, non ad eum
« qui non est appellatus hoc nomine. »

Modò vel tantisper attendatur ad verborum
seriem, fateri necesse est, ad personam Petri,
pronomen illud *hanc*, non ad Christum, imme-
diato ac litterali sensu pertinere; postquàm
enim divinitatem Christi confessus fuit Petrus,
sic eum affatus est Dominus : *Et ego dico tibi,
quia tu es Petrus* (quod, ut probavimus, idem

sonat ac si dictum esset : Tu es petra). *et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Fac ista verba, *super hanc petram*, referri non ad Petrum, sed ad Christum, et videbis quàm distorta foret oratio Christi, et ab ejus proposito aliena; et verò quem Christus declaravit esse petram super quam ædificaturus erat Ecclesiam, idem ille est cui pollicitus est claves regni cœlorum; namque post enuntiatam fundamentalem hanc petram et Ecclesiæ in eâ collocandæ stabilitatem, continuo subjungit : *Dabo tibi claves regni cœlorum*; atqui non sibi metipsi promisit potestatem peccata remittendi vel retinendi; ergo, etc. Rectius forsitan videretur ad fidei confessionem quam edidit Petrus etiam directè referenda esse, mox citata Christi verba; verùm ut etiam disserit ibidem Bellarminus, « illud pronomen, *hanc*, clarissimè ostendit « per petram non posse intelligi fidem ab- « solutè; nam refertur ad petram proximè « nominatam; proximè autem dictum fuerat « Simoni : Tu es petra, non fidei (idem autem « significat petra quod Petrus); oportet igitur « posteriore modo accipere fidem, ac dicere, « non quamlibet fidem, sed Petri fidem, et « Petri non ut hominis privati, sed ut pastoris, « Ecclesiæ esse fundamentum; id quod co- « cidit cum eo quod hactenùs diximus, Petrum « esse *fundamentum*, de quo locutus est Chri- « stus. »

Quod spectat ad aliud effatum Apostoli: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus*; quod pronuntiatum vehementer urget Calvinus, quasi absque blasphemiâ, nullo modo posset vocari Petrus fundamentum Ecclesiæ, hoc unum voluit Apostolus, ut ex antecedentibus et consequentibus colligere est, nullum posse constitui fundamentum quod vel à Christo alienum sit, vel Christo non subiaceat; at fundamentum abnegari noluit, quod sit à Christo institutum et stabilitum, ipsique perpetuò subditum, perpetuò inhæreat. Hæc certè, quæ obvia sunt, non sibi mutuò repugnant: « Sicut ipse lumen, inquit S. Hieronymus, in caput 16 Evang. Math., Apostolis « donavit ut lumen mundi appellarentur, cæ- « teraque ex Domino sortiti sunt vocabula; « ita et Simoni qui credebatur in petram Chri- « stum, Petri largitus est nomen, et secundum « metaphoram petræ rectè dicitur ei : *Ædifi- « cabo Ecclesiam meam super te.* » Sic et Chri- « stum loquentem inducit Leo Magnus (sermone 2 in Natali Petri et Pauli): « Tu petra es qui

« meâ virtute solidaris, ut quæ mihi potestate « sunt propria, sint tibi mecum participatione « communia. » Numquid blasphemix crimen inurendum est Apostolo, aut præcellentem Christi auctoritatem labefacere molitus est, dùm fideles exhibet, ut ædificatos *super fundamentum Apostolorum et prophetarum*?

Instabis: Depromptum ex celeberrimo de quo hactenùs, Christi oraculo, argumentum, nonne hoc ipso infirmatur quo discrepantes illius prolatae sint interpretationes à SS. PP., quos inter S. Augustinus tractatu ultimo in Joannem, sic facit Christum cum Petro loquentem: *Super hanc petram quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam*; et lib. 1 Retract. cap. 21, retractandum curavit quod alibi dixerat, *super Petrum ædificatam Ecclesiam*: « Dixi, inquit, in quodam « loco, de Apostolo Petro, quòd in illo tan- « quàm in petrâ fundata sit Ecclesia, qui sen- « sus etiam cantatur ore multorum in versibus « beatissimi Ambrosii, ubi de gallo gallinaceo « ait : Hoc ipsâ canente petrâ Ecclesiæ, cul- « pam diluit; sed scio me postea sic sæpissimè « exposuisse... ut super hunc intelligeretur « quem confessus est Petrus; non enim dictum « est illi : Tu es petra, sed : *Tu es Petrus...* « petra autem erat Christus. » Aliorum non pauci quorum testimonia in objectione indicavimus, varias et à nostrâ dissidentes protulerunt interpretationes quas exposuimus; unius aut alterius ipsa verba exscribere, exempli causâ, operæ pretium est, S. Hilarius lib. 6 de Trinitate: *Super hanc confessionem Petri Ecclesiæ ædificatio est.* S. Ambrosius in Lucam lib. 6: *Super istam petram ædificabo Ecclesiam meam*, id est, in catholicæ fidei confessione, statum fideles ad vitam. Appellari possunt qui de omnibus Apostolis, laudata Christi verba intellexerint: S. Hieronymus lib. 10 contra Jovinianum: *Super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat.* Idem profitetur S. Basilius in cap. 1 Isaïæ; Theodoretus in psalm. 96. S. Augustinum audivimus, verba illa, *Super hanc petram*, de Christo Domino, in ipsis Retractat. libris exponentem.

Resp. 1º: Qui sanctis ex Patribus diversas à nostrâ interpretationes attulerunt, eam illi nullo modo excludere voluerunt. Ipsemet, qui primâ fronte hanc repudiare videatur S. Augustinus, postquàm in lib. 1 Retract. verbis istis, *hanc petram*, Christum Dominum esse intelligendum asseruit, statim id adjicit: *Harum autem duarum sententiarum, quæ sit pro-*

babilior, eligat lector; quam sententiam loco citato secutus est S. Augustinus: ideò in eam descendit, quia linguam Hebraicam cum non calleret, crediderit voce illà, *cephas*, non significari petram, sed aliquid à petrà derivatum, quomodo *christianus* non significat Christum, sed aliquid derivatum à Christo; alterà etiam de causà de Christo prædicta verba interpretatus est, ne scilicet Donatistæ qui sacramentorum vim in ministrorum sanctitate collocabant, spiritale super eos fundari ædificium contenderent; præfata itaque S. Augustini expositio eò tantum spectabat, ut non proprià virtute et seorsim à Christo fundamentum Ecclesiæ Petrus haberetur. Vide sermonem ejusdem 15 de Verbis Domini, quo in ipso sermone, dicitur Petrus *apostolatus principatum tenens*. Quod idem alibi etiam disertissimè astruit.

Respondeo 2º: Præter quàm quòd unanimi consensu SS. Patres datà occasione, primatum S. Petri commendandum curaverunt, promptum est reperire inter illos ipsos qui vel de confessione Petri, vel de cæteris Apostolis, vel de Christo, voces memoratas intellexerunt, easdem nihilominus de personà Petri, perspicuè exposuerint: sic S. Hilarius, qui ad confessionem Petri, voces illas, *hanc petram*, retulit, easdem de personà Petri apertissimè interpretatus est. De illo enim Apostolorum principe ita locutus est in cap. 16 Math. : « Ecclesiæ fundamentum est, dignaque illius ædificatione, ne, petra, quæ inferorum leges dissolveret; « ô cœli janitor beatus Petrus! » S. Ambrosius, qui similiter prædictis verbis confessionem Petri judicavit designari, personæ Petri eadem indubitanter serm. 47 adscripsit: « Pro soliditate devotionis, inquit, Ecclesiarum « petra dicitur, sicut ait Dominus: *Tu es Petrus*. » S. Leo inter alios, qui per *hanc petram* significari Christum arbitratus est, eodem in loco, personam Petri affirmavit declarari. « Manet ergo inquit, depositio veritatis, et « beatus Petrus in acceptà fortitudine perseverans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non « reliquit; sic enim præ cæteris est ordinatus, « ut dum petra dicitur, dum fundamentum « pronuntiatur, dum cœli janitor constituitur, « qualis ipsi cum Christo esset societas, per « ipsa appellationum mysteria nosceremus. » S. Hieronymus, qui ad omnes Apostolos tanquàm Ecclesiæ fundamenta, transtulit citata toties Christi verba, *hanc petram*, illicò subiungit quæ ex ipso deprompsimus: « Inter

« omnes unus eligitur, ut capite constituto
« schismatis tollatur occasio. »

Ex verbis Christi occasionem arripuere nonnulli SS. Patres extollendi præcellentiam Christi, ejusdemque confitendæ divinitatis necessitatem, ut supra explicatum est, illas à litterali et proprià eorundem intelligentiâ.

ARGUMENTUM II.— Desumitur ex illis Christi verbis Petrum alloquentis: *Et tibi dabo claves regni cœlorum*. Aptæ inter se et inter se nexa coherent sibi omnia Christi instituta: cum Petrum eò usque provehendum constituerit, ut super eum christiana ædificaretur Ecclesia, tum proclive fuit et consentaneum, ut idoneam eidem gubernandæ suppeditaret illi potestatem; hæc autem mox allato designatur splendide testimonio; claves enim cœlorum dare, quid est aliud quàm eximium aliquod largiri principatum, et auctoritatis præstantiam quâ cæteros etiam inter Apostolos præcelleret? Isaïæ capite 22 metaphorà clavium adumbratur et extollitur summi pontificis dignitas et potestas. *Et erit in die illâ, vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ, et induam illum tunica tuâ* (Sobnæ cujus degradationem prænuntiavit); *et angulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu ejus, et erit quasi pater habitantibus Jerusalem, et domui Juda, et dabo clavem domûs David super humerum ejus, et aperiet, et non erit qui claudat, et claudet, et non erit qui aperiat*. Ibi suprema quâ defungebatur summus pontifex, delineatur auctoritas; eadem à clavibus ductâ metaphorâ utitur idem propheta ad commendandam Christi eminentem potestatem: « Quò illud pertinet, inquit Bellarminus: « *Factus est principatus super humerum ejus*, « Isa. c. 9? ideò enim dicitur principatus super « humerum impositus, quoniam claves quibus « principatus designatur super humerum poni « solebant. » Principatum Christi per claves significari compertum habetur, Apoc. cap. 3: *Hæc dicit sanctus et verus, qui habet clavem David, qui aperit, et nemo claudit, claudit, et nemo aperit*. Profanis ipsis in rebus, præbendis clavibus superior honoris atque jurisdictionis declaratur quandoque gradus; sic in ditionem alicujus principis cum cesserint spontè deditæ aut armis subactæ aliquot urbes, offeruntur illi claves in subjectionis testimonium.

Cum voluerit Christus fundandâ Ecclesiâ, monarchiam constituere (licet aristocratiâ temperandam), oportuit consequenter alicui eum conferre dignitatem et potestatem, quæ esset ad illud constitutionis genus accommo-

data; quod quidem variis in unum collineantibus, significavit metaphoris, Petrum alloquendo, tum in adductis, tum in adducendis mox testimoniis. Quædam ubi de potestate ecclesiasticâ adhibuimus ex Scripturis, probandi causâ pro vero spirituali regno habendam esse Christi Ecclesiam. Sic Danielis cap. 2, v. 44, de adventûs Christi temporibus dicitur: *In diebus autem regnorum illorum* (quorum diversam conditionem exhibuerat), *suscitabit Deus cœli regnum quod in æternum non dissipabitur*. Lucæ cap. 1, de Christo è virgine nascituro hæc eloquitur angelus: *Hic erit magnus et Filius altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum*. Quod certè oraculum ad Ecclesiæ foundationem ac perpetuitatem evidenter pertinet.

Objicies: Quid per potestatem clavium intellexerit Christus, ipse explanavit istis verbis: *Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis*. At eandem hanc potestatem omnibus et singulis promisit Apostolis. Matth. cap. 18: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo*. » Ex potestate quæ fuit Petro cum Apostolis communis, quâ ratione potest ipsi attribui honoris auctoritatisque primatus? hinc S. Hieronymus, lib. 1 contra Jovinianum, observat *cunctos* Apostolos claves regni cœlorum accepisse; S. Augustinus affirmat non personæ Petri, sed toti Ecclesiæ, cujus ille figuram et vices gerebat, datam esse potestatem illam clavium tam latè patentem: « Si in Petro, inquit tractatu 50 in Joannem, non esset Ecclesiæ sacramentum, non ei diceret Dominus: *Tibi dabo claves*; et si hoc Petro tantum dicitur, non hoc facit Ecclesia; sed si in Ecclesiâ hoc fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. » Idem et apertiùs asserit Enarrat. in psalm. 108.: « Quædam dicuntur quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referunt ad Ecclesiam, cujus ille agnoscitur in figurâ gestâsse personam; sicut illud est: *Tibi dabo claves*. »

Resp. doctissimo cum Stapletono, controversiâ tertiâ de primo Subjecto potestatis ecclesiasticæ, quæst. 1, art. 1, illa verba: *Quodcumque ligaveris*, etc., non esse expositionem aliquam illorum verborum: *Tibi dabo claves*, sed rem planè distinctam promississe Chris-

tum; id indicat particula, *et*; sicut enim cætera omnia præcedentia, per conjunctionem distinguuntur, ista videlicet: *Et ego dico tibi, et super hæc petram, et portæ inferi non prævalebunt, et tibi dabo claves*; Christus multa hoc loco per accumulationem Petro dixit, ita ut solvendi et ligandi potestas sit quidem pars potestatis clavium Christo concessæ, non autem tota et adæquata earum potestas; potuit enim Petrus ipsis etiam Apostolis multa præcipere, modum quemdam in obeundis muneribus tenendum præstituere, in synodum cogere; leges universæ Ecclesiæ, quibus ipsi obstringerentur, auctoritate suâ sancire. Cæteri omnes Apostoli parem inter se potestatem, eamque illimitatam à Christo acceperunt ratione apostolatûs temporanei, non autem ratione officii pastoralis perpetuò duraturi; at verò Petrus plenitudinem potestatis obtinebat tum in Apostolorum quemlibet exercendam, tum ad ordinarium Ecclesiæ regimen constitutum, ac proinde singulos ad ipsius successores, ut fusiùs exponetur, transfundendam. Hæc potest interpretatio accommodari ad testimonia SS. Cypriani, Hieronymi, etc., si qui objiciantur alii qui Apostolis omnibus parem cum Petro auctoritatem adsciscere videantur.

Ad explicandi modum quem inprimis S. Augustinus adhibuit, respondendum est claves quidem in personâ Petri datas esse Ecclesiæ, quia; ut ait, *figuram gerebat Ecclesiæ*, verum ipsas Ecclesiam in Petro accepisse tanquam in capite quod earum potestate cæteros inter omnes Ecclesiæ pastores emineat; sic enarratione in psalm. 108 docet S. Augustinus Petrum gestâsse personam Ecclesiæ *propter primum quem in discipulis habuit*. Et tractatu 124 in Joannem: « Cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus propter apostolatûs sui primum gerebat figuratâ generalitate personam. » S. Leo sermone 3 in anniversario die assumptionis suæ ad summum pontificatum: « Pertransivit quidem, inquit, etiam in alios Apostolos vis potestatis illius, et ad omnes Ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commearit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur; Petro enim ideò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur; manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium. »

ARGUMENTUM III. — Petitur istud ex cap. 21 Joan., in quo Christus Dominus gregem suum totum pascendum Petro commisit dicens

Pasce agnos meos.... Pasce oves meas. Promissa duobus quæ jam exposuimus, celeberrimis Scripturæ testimoniiis primatûs potestas, illo quod exponendum suscipimus, exhibetur tanquàm Petro data et plenissimè asserta; pro triplici negatione, nec sine grandi mysterio exegit à Petro Christus Dominus triplicem amoris et quidem præstantissimi confessionem; ad primam respondet: *Pasce agnos meos*; ad secundam: *Pasce agnos meos*; ad tertiam: *Pasce oves meas*. Quid per verbum *pasce* intelligendum sit, quid per illas voces, *agnos meos*, *oves meas*, significatum voluerit Christus, haud obscurè ex ipsis colligitur Scripturis, atque inde eâdem perspicuitate efflorescet primatus Petri. Verbum *pascere* et *regere* pro eodem in Scripturâ passim accipitur. Sic lib. 2 Reg. cap. 5, v. 2, de Davide dictum est: *Tu pascas populum meum Israel, et tu eris dux super Israel*. Quibus verbis designatur concessus Davidi principatus. Isaïæ cap. 44, dicit Dominus: *Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis*. Idem efficacissimè confirmatur ipso verbo quo usus est S. Joannes in Evang. loco citato: scripsit enim ποιμαίνε, id est, pascere regendo et præsidendo: namque, ut scitè observat Bellarminus, Homerus lib. 2 Iliados frequenter vocat regem Agamemnonem ποιμένα λαόν, id est, pastorem populorum. Matth. cap. 2, in versione vulgatâ legitur: *Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel*. In græco adhibetur vox ποιμανεῖ, quod significat regendo pascere. Et certè, per verbum *pascere* generaliter prolatum, communi ex usu intelligitur omnis actus pastoralis; idem enim est pascere quod agere pastorem: porro actus pastoralis non est tantum præbere cibum, sed etiam ducere, tueri, præesse, regere, castigare; verbum itaque *pascere* ad spiritualem potestatem translatum, omnes ecclesiastici regiminis actus et munia complectitur. Hinc S. Augustinus in hunc locum: *Oves ipsas, inquit, pascendas, id est, docendas regendasque committit*. Hinc opus eximium de regendis animabus S. Gregorius Magnus inscripsit: *De Curâ pastoralis*.

Quid autem per hæc verba, *agnos meos*, *oves meas*, designatum voluit Christus, tam latè patent hæc verba, ut è Christianis nullus sit, nequidem sacerdos aut episcopus, aut Apostolus, qui Petro non teneatur tanquàm supremo pastori, subditum se profiteri; nullus enim est qui gloriari non debeat vocatum se ad illud ovile de quo dixit Christus: *Erit unum ovile et unus pastor*. Nullus est qui gratanter excipere

hæc verba Christi non debeat: *Cognosco meas (oves) et cognoscunt me meæ....* Joan. cap. 10: *Et animam meam pono pro ovibus meis*. Hæc verba, *agnos meos*, *oves meas*, nullâ exceptione restringuntur, et quis est qui absque dispendio salutis velle possit, neque in agnis, neque in ovibus Christi supremi pastoris numerari? Porro vicarium suum in regendis tum agnis, tum ovibus suis, Christus in cælum non multò post ascensurus, constituendum curavit Petrum; licet enim tunc adessent tres insignes Apostoli, Jacobus, Joannes, Thomas, singulariter ei dictum est: *Pasce agnos meos*, *pasce oves meas*, cui dictum fuerat: *Simon Joannis, diliges me plus his?* non quòd voluerit Christus, à regimine Ecclesiæ cæteros excludere Apostolos, id cogitatu nefas, sed primatum Petro, remotâ omni ambiguitate tribuere et asserere voluit.

Ita intellexère adducta Christi verba SS. PP. S. Ambrosius in caput ultimum Lucæ, dixit per hæc verba: *Pasce oves meas*, relictum nobis esse Petrum tanquàm amoris Christi vicarium: *Quem elevandus in cælum, inquit, amoris sui vicarium relinquebat*; et ibidem: *Quia solus proficitur ex omnibus, omnibus antefertur*. S. Leo sermone tertio de assumptione suâ ad pontificatum: «De toto mundo, inquit, « Petrus eligitur, qui et universarum gentium « vocationi, et omnibus Apostolis cunctisque « Ecclesiæ Patribus præponatur, ut quamvis « in populo Dei multi sacerdotes sint multique « pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, « quos principaliter regit et Christus. » S. Bernardus, lib. 2 de Consideratione: « Cui « non dico episcoporum, sed etiam Apostolorum, « sic absolutè et indiscretè totæ commissa « sunt oves? Sime amas, Petre, *pasce oves « meas*; quas? illius vel illius populos civitatis, « aut regionis, aut certè regni? *Oves meas*, « inquit. » Nihil excipitur, ubi nihil distinguitur.

Objicies 1º: Ex potestate pascendi gregis inferri non potest collatum esse divinitus Petro jurisdictionis principatum; namque animarum alios pastores sic hortatur ipse Petrus: *Pascite qui in vobis est gregem Dei*. 1 Petri cap. 5. Pascendi gregis potestatem omnibus Apostolis, non secus ac Petro datam esse docet S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ: « Episcopatus, inquit, unus est, cujus « à singulis in solidum pars tenetur, et pastores sunt omnes; sed grex unus ostenditur qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. » S. Augustinus, lib. de Agone Christiano, cap. 50: « Cùm ei (Petro)

« dicitur, omnibus dicitur : *Pasce oves meas.* »

Resp. : Supremum universâ in Ecclesiâ pastorem dùm Petrum asserimus, solum esse pastorem illum non dicimus, sed eâ potestate pascendi præditum, seu gubernandi quâ cæteros omnes pastores antecellat, habeatque sibi divinâ institutione subditos, ut probavimus; neque nocet quod à sancto Cypriano, neque quod à sancto Augustino prolatum est; ab omnibus Apostolis pascebatur grex Domini, sed ipsos pascendi seu regendi jus ac potestatem acceperat à Domino Petrus, non ita tamen ut quâ pollebant, auctoritas derivanda esset à Petro: hanc enim à Christo immediatè collatam obtinebant; tenebatur in solidum episcopatus ab omnibus Apostolis; tenetur in solidum ab episcopis, quod quidem unitatem commendat Ecclesiæ, indivulsamque consensionem ministerii ecclesiastici, non æqualitatem auctoritatis: qui enim episcopatum in solidum teneri meritò asseruit S. Cyprianus, idem nihilominus superiorem in Petro potestatem spontè proficitur: « Super illum unum (Petrum) ædificavit Christus Ecclesiam suam, et illi pascendas mandat oves suas. » Deinde, postquam dixit parem esse datam omnibus Apostolis auctoritatem, eo nempe sensu quem supra indicavimus, subjungit: « Tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipiente suâ auctoritate disposuit. » (Lib. de Unitate Ecclesiæ.) Centrum unitatis vocat cathedram Petri, ipsumque Petrum Ecclesiæ post Christum esse positum enuntiat. S. Augustinus hoc de Petro testimonium perhibuit: « In quo primatus Apostolorum tam excellenti gratiâ præeminet. » (Lib. 2 de Baptismo, c. 1.)

Objicies 2°: Divinâ ordinatione ut gentium Paulus, ita et Judæorum Petrus constitutus est Apostolus: *Cùm vidissent*, inquit S. Paulus, *Epist. ad Galatas, cap. 2, quòd creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro in apostolatam circumcisionis, quæ enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes... dexteram dederunt mihi et Barnabæ, societatis, ut nos inter gentes, ipsi autem in circumcisionem.* Non igitur totius gregis cura commendata est Petro.

Resp. : Id argumenti genus, si urgeretur, inde concludi pronum esset, à ministerio evangelico excludendos esse omnes præter Petrum et Paulum Apostolos, cùm ille Judæis, hic verò præficiatur gentibus. Ubique poterant

omnes Apostoli docere, sacramenta conferre, aliaque obire sanctificandis hominibus destinata munera; omnibus dictum est, *Math. 28, 19: Euntes ergo docete omnes gentes*; *Marc. 16, 15: Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Attamen ut facilius et celerius disseminaretur Evangelium, facta est duodecim inter Apostolos divisio provinciarum, ut ex Origene refertur apud Euseb. lib. 3 Hist. cap. 1; ita ut Andreas Scythiam, Thomas Parthiam, Indiam Bartholomæus, Matthæus Æthiopiam, Joannes Asiam, atque alias alii nationes Evangelio imbuendas susciperent. Eodem consilio altera divisio inventa est, quâ nimirum Petrus conversioni Judæorum de quibus dixerat ipse Dominus: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*, præcipuè incumberet; Paulus verò gentilium saluti potissimum foret ad dictus; at Paulus nonne Judæorum in synagogis, ut videre est in Actis Apostolorum, prædicavit Evangelium, quòcumque se conferret? nonne profitebatur sese teneri *Ecclesiarum omnium sollicitudine, factumque Judæis tanquam Judæum, ut Judæos lucraretur?* In illo adimpletum est quod dixerat Christus: *Vas electionis mihi est iste ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel.* Act. Apost. 9. Petrus profectò ex illis fuit de quibus id prænuntiatum: *Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ et Samariâ, et usque ad ultimum terræ.* Ejus ministerio usus est Christus ad manifestandam gentilibus salutem; post celeberrimam animalium mundorum atque immundorum visionem reseravit Cornelio et familiæ ejus placita fidei, eosque sic allocutus est: *Vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus elegit per os meum gentes audire verbum Evangelii et credere.* Ergo.

ARGUMENTUM IV. — *Ex variis S. Petri prerogativis.*

Plurimæ recensentur à Bellarmino de Romano Pontifice lib. 1, cap. 17: nonnullas ex illis duntaxat proponemus quæ primo à limine occurrunt. 1° Quotiescumque in Scripturis nominantur Apostoli, toties primo loco appellatur S. Petrus, quantumcumque cæterorum varietur ordo Apostolorum: ita *Math. 10 Marci, 3, Lucæ 6, Actor. 1*; ubi etiam duo vel tres recensentur, illis semper præponitur S. Petrus: sic *Marc. 5, Luc. 8, Matth. 17, Marc. 13, Joannis 21*; unus duntaxat adnotatur locus, in quo non appellatur ante omnem alium: sic ad *Galatas cap. 2*, dicitur Jacobus,

Cephas et Joannes, quod ideo evenisse crediderimus cum SS. Anselmo et Thomâ in hunc locum, quòd Hierosolymæ, ubi tunc versabantur illi de quibus loquitur S. Paulus, Apostoli, episcopatum speciatim gereret S. Jacobus; præterea, ut observat Bellarminus, SS. Ambrosius, Augustinus et Hieronymus, in textu et commentario legebant: *Petrus, Jacobus et Joannes*. Dicitur quidem ad Galatas 2: *Numquid non habemus potestatem, mulierem sororem circumducendi, sicut et cæteri Apostoli et fratres Domini, et Cephas?* Textus ille favet nobis; arguit enim ibi Paulus à majori ad minus, quasi diceret: Si Apostoli, et quod plus est, Cephas mulierem circumducant sororem, quæ temporalium curam gerat, cur non mihi liceat? Joannis quoque cap. 1, legitur: *Erat autem Philippus à Bethsaidâ civitate Andreæ et Petri*. Tam levi in facto ad apostolatam nullo modo pertinente non attenditur scrupulosè ad dignitatem; ordinem nativitatis respexit potius Evangelista. Quòd autem S. Petro tam constanter primus à sacris scriptoribus assignetur locus, non casu factum est; nam præter quàm quòd nihil temerè ac fortuitò scripserint, non ita sibi constaret casus, ut primo loco apud Evangelistas nunquàm exciderit nomen S. Petri, dùm cæteris Apostolis nominandis ordinem plerùmque mutaverint. Namque Matth. 10, post Petrum ponitur Andreas; Marc. 3, post Petrum Jacobus; Act. 1, post Petrum ponitur Joannes. Nec prætermittendum videtur, Petrum enumerandis Apostolis vocari *primum*, cæteros autem non vocari, unum secundum, alium tertium, etc., sed absque ordinis observatione nominari.

Neque obtendas, recensendis Apostolis priorem appellatum fuisse Petrum eò quòd cæteros ætate aut apostolatu præverit; primus enim vocatus est ad apostolatam Andreas, ut ex Evangelio colligitur; quod verò ad ætatem pertinet, hunc Petro ætate priorem testatur S. Epiphanius hæresi 51. Deinde apud Evangelistas multis præponitur Joannes, quibus profectò ætate minor erat; non ergo propter ætatem cæteris Petrum anteposuerit.

2º Ut ipsis utamur Bellarmini verbis, non solum Petrus primo loco ponitur, et primus vocatur, sed etiam passim in Scripturis describitur, ut pater familiâs, ut dux et princeps reliquorum: nam quemadmodum Apocal. c. 12, dicitur: *Michael et angeli ejus*, id est, dux et milites ejus; ita dicitur Marc. 1: *Et processit eum (Jesum) Simon, et qui cum illo erant;*

Lucæ 8: *Dixit Petrus et qui cum illo erant;* Lucæ 9: *Petrus verò et qui cum illo erant;* Act. 2: *Stans Petrus cum undecim;* Act. 5: *Petrus et Apostoli dixerunt*. Ad eandem prærogativam pertinet quòd Petrus semper loquatur omnium nomine, quod præcipuè enituit die illâ Pentecostes, quâ confluentibus Judæis ex omni natione quæ sub cælo est, promulgata est solemniter lex evangelica: *Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis*, Act. cap. 2.

3º Congregatâ Hierosolymis synodo ad dirimendam de legalium observatione controversiam, primus hoc in concilio quod generalibus ipsis synodis formam exhibuit, sententiam dixit S. Petrus eâ auctoritate quæ principem decebat Ecclesiæ. *Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes, et credere, etc.* His verbis indicatur haud medioeris præstantia dignitatis, quòd sicut Apostolorum omnium primus Evangelium accepto Spiritu sancto, prædicaverat Judæis Petrus, ita et gentilibus prædicare cœperit, admonitus mysticâ visione quæ refertur Act. 10.

4º Adeundum sibi Petrum existimavit S. Paulus, suo ut ministerio majorem etiam commendationem accerseret: *Post annos tres, inquit, veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim*, ad Galat. c. 1. De quo tam honorifico facto et proposito dixere S. Chrys. homil. 87 in Joannem: « Os erat Apostolorum et princeps, propterea et Paulus eum præter alios visurus ascendit. » S. Ambrosius in cap. 1 ad Galat.: « Dignum fuit ut cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui delegaverat Salvator curam Ecclesiarum. » S. Hieronymus, Epist. ad S. Aug.: « Tantæ Petrus auctoritatis fuit, ut Paulus in Epistolâ suâ, ad Galat. cap. 1, scripserit: *Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum.* »

ARGUMENTUM V. — *Ex traditione.*

Exponendis Scripturarum locis quibus maxime adstruitur primatus auctoritatis et honoris, quo præditum esse voluit S. Petrum fundator, sponsusque Ecclesiæ Christus, multa prompsimus SS. Patrum diserta testimonia; quapropter nonnisi pauca opus est hic attexere, plura facile invenire est nostros apud controversistas. Origenes in caput 6 Epist. ad Rom.: « Petro cum summa rerum de pascendis ovibus

« traderetur, et super ipsum velut super petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio alterius virtutis ab eo, nisi charitatis exigitur. » S. Basilii sermone de Iudicio Dei : « Ille beatus qui cæteris prælatus discipulis fuit, cui claves regni coelestis commissæ, » etc. S. Epiphanius hæresi 51 : « Petrum elegit ut dux esset discipulorum; » et in Ancorato : « Hic est qui audivit : *Pasce agnos meos*, cui creditum est ovile. »

Hic gradum sistimus, ne in immensum provehatur tractatus; se ipsos, non primum Petri destruunt qui hunc attentare audeant; ad hanc petram miserabiliter eos allidi necesse est, dum evertere, quod stabiliendum curavit Dominus, insanè machinantur. Hinc meritò sacra Facultas Parisiensis anno 1617 priores quatuor libros Marci Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis et apostatæ proscripsit; quinta novatoris hujus propositio hæc erat : « Disparitas potestatis inter Apostolos humanum est inventum, in sacris Evangelii et divini novi Testamenti Scripturis minimè subsistens. » Hanc propositionem notà istà perstrinxit sacra Facultas : « Hæc propositio est hæretica et schismatica, de jurisdictione apostolicâ ordinariâ, quæ in solo divo Petro subsistebat, intellecta. » Hinc anno 1647, hæresis notam judicavit Innocentius X inuendam eorum doctrinæ qui parem et æqualem in omnibus auctoritatem Petro et Paulo collatam effutiebant : « Propositionem hanc, inquit : S. Petrus et S. Paulus sunt duo Ecclesie principes, qui unicum efficiunt; vel sunt duo Ecclesie catholice coryphæi, ac supremi duces summâ inter se unitate conjuncti; vel sunt geminus Ecclesie vertex, qui in unum divinissimè coaluerunt; vel sunt duo Ecclesie summi pastores et præsides qui unicum caput constituunt, » etc. Totidem illis assertionibus unitatem cathedræ principalis à Christo constitutæ, impugnabant libri duo Gallico idiomate conscripti. Doctrinam illam seu propositionem ita explicatam ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, et S. Paulum, sine subordinatione et subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate supremâ et regimine universalis Ecclesie, sanctissimus pontifex hæreticam censuit et declaravit. »

Solvuntur objecta.

Excussimus ea quæ probationibus nostris brudebantur, detorquendis alienum in sen-

sum clarioribus etiam testimoniis; superest ut ea disjiciantur, quæ generatim primum S. Petri lacessere videantur.

Objicies 1° : Omnibus Apostolis dixit Christus : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*, quibus verbis summam in omnes jurisdictionis potestatem contulit; nec est igitur unde primatus attribuat Petros. Hinc S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesie : « Hoc erant utique cæteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio præditi et honoris et potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. » S. Ambrosius lib. de Incarnatione cap. 4 : « Hic (Petrus) ut audivit : *Vos autem quem me esse dicitis?* loci non immemor sui, primum egit, primum confessionis utique non honoris, primum fidei, non ordinis. » Et quidem auctoritatis primatu si Petrus donavisset Christus, præsentibus et audientibus Apostolis, non disputavissent *inter se quis eorum major esset*, Marc. cap. 9, v. 33; primas, ne divinæ repugnarent institutioni, detulissent Petro.

Resp. : Pares fuerunt Petro cæteri Apostoli ratione missionis, quatenus immediatè missi sunt à Christo, sicut ipse Petrus missus est, et ligandi atque solvendi potestatem immediatè à Christo acceperunt, sicut ipse Petrus accepit. Fuerunt etiam pares potestate, ratione universalitatis, quatenus prædicandi et ligandi ac solvendi auctoritatem universalem, seu quam in toto terrarum orbe exercere possent, supeditavit illis Christus; at simul Petro inferiores in duobus illos fuisse confitendum est, 1° in eo quòd universalem illam potestatem ac jurisdictionem spiritualem ordinante Christo induerint exercendam cum quâdam debitâ Petro subjectione; quòd non solum apostolatûs honorem cum aliis Petrus acceperit, sed etiam institutus sit à Christo fundamentum, caput et pastor ordinarius universæ Ecclesie, proindeque et aliorum Apostolorum, cum ipsi sint de corpore Ecclesie et de ovili Christi perinde ac alii fideles. Quod paucis docet S. Leo, Epist. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, his verbis : « Inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præmineret. » 2° In eo minores erant Petro cæteri Apostoli quòd Petro collata ad Ecclesie gubernationem jurisdictio, in ejus omnes successores jure ordinario eâ quâ pollebat auctoritatis plenitudine, derivanda esset usque ad consummationem sæculi; at singuli episcopi

licet Apostolorum successores, non tantâ exornantur potestatis amplitudine quantâ singuli potiebantur Apostoli.

Ex dictis intelligitur, quo sensu Apostolos omnes asseruerit S. Cyprianus hoc fuisse quo erat Petrus, honoris et potestatis pari præditos consortio; verbis subsequentibus, mentem suam perspicuè evolvit: « Sed exordium, inquit, ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur. » Alia possent in medium afferri ejusdem S. doctoris haud minùs aperta testimonia. Vide epist. 40 veteris edit.: « Deus unus est et Christus unus, et una Ecclesia, et cathedra una super Petrum Domini voce fundata. » Epist. ad Jubaianum: « Petro primum Dominus super quem ædificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in cœlis quod ille solvisset in terris. » Vid. hanc ejusdem Epist. ad Jubaianum; Exhortationem ad martyrium.

Ad S. Ambrosii objectum textum resp.: Id voluit, non sustinuisse Petrum ut gloriam confessionis Christi alius sibi præriperet, sed primum voluisse Christi divinitatem sibi à Patre revelatam profiteri, atque ita gessisse primum non honoris, sed confessionis, non ordinis, sed fidei; unde ibi non agitur de primatu jurisdictionis ac potestatis, quod patet ex istis verbis à S. Ambrosio subjunctis: « Hoc est dicere: Nemo me vincat; nunc meæ partes sunt. Debeo compensare quod tacui. » Quin et eodem loco primum innuit haud obscure S. Petri; ait enim: « Hic est ergo Petrus qui respondit præ cæteris Apostolis, imò præ cæteris, et ideò fundamentum dicitur. » Aliis verò in locis manifestè ejus Apostoli primum vindicat S. Ambrosius, v. g., serm. 11: « Hanc scilicet Ecclesiæ navem ascendit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus, dicente Domino: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: » Epist. 2: « Primum non accepit Andreas, sed Petrus. » Jam verò quòd disputaverint inter se longè ante acceptum Spiritum Apostoli, quis eorum major esset, non istâ contentione abjudicatur Petro apostolicæ primatus auctoritatis; ea dignitatis præstantia cum esset spiritualis, neque ad illud pertineret imperii genus quod ambiebant, vix qualis esset tunc perspexerunt; nec mirari subit, si cogitur quàm difficile non infrequenter caperent quæ minimè ardua intellectu videantur; sic Luc. cap. 18, quamvis mortem, et resurrectionem

suam expressis verbis prænuntiasset illis Christus, ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur. Unum addemus quo inprimis S. Ambrosii objectum illustratur testimonium: scilicet, Petrus conversante in terris Christo, non habuit nec gessit primum Ecclesiæ, sed tantum post Christi mortem; nam Christus in terris mortalem vitam agens per se visibiliter regebat Apostolos, nec egebat vicario.

Objicies 2°: Quidquid sit de cæteris Apostolis, Paulum saltem fatendum est, nec potestate nec honore inferiorem fuisse Petro. Nam qui se jactanter extollere noluisse S. Paulus, Apostolis omnibus, ne excepto quidem S. Petro, æqualem confitetur. *Ego, inquit ad Corinth. 2, c. 12, à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum Apostoli.* Ejusdem Epistolæ cap. 11, testatur mandatam sibi fuisse omnium curam Ecclesiarum: *Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Patere latius non potuit jurisdictio S. Petri, quin etiam S. Paulus in illum quamdam videtur exeruisse auctoritatem: *Cum autem, inquit, venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat; prius enim quàm venissent quidam à Jacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.*

Resp. ad primum: In contemptionem Paulum adducere cum enterentur pseudoapostoli, id obtendentes, eum non esse conversatum cum Christo, nec primis adæquari posse Apostolis, coactus est ministerium suum commendare, atque ostendere nec minùs sibi ab ipso Christo traditum sibi munus Apostoli, nec splendore ac multitudine miraculorum, nec animarum zelo evangelicisque laboribus, aliis esse postponendum Apostolis; post enim objecta verba continuò additur: *Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientiâ, in signis et prodigiis et virtutibus: quid est enim quod minùs habuistis præ cæteris Ecclesiis?* Quid inde detrahitur ex primatu S. Petri? Ad secundum: Meritò asserit conceditam sibi fuisse omnium sollicitudinem Ecclesiarum; nullis enim locorum spatiis erat circumscriptum Apostolorum ministerium, salvo tamen supremo ad quem proventus fuerat, auctoritatis gradu Petrus. Ad tertium: Reprehendit palàm S. Petrum S. Paulus, superiorem inferior. Hinc elucet et animi fortitudo in Paulo, et eximia modestia in Petro, qui, ut

observat S. Cyprianus epist. 71 ad Quintum, « non vendicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere, et obtemperari à novellis et posteris sibi potius oportere, nec despexit Paulum, » etc. « Est itaque, ut ait S. Augustinus epist. 82 ad S. Hieronymum, laus justæ libertatis in Paulo, et sanctæ humilitatis in Petro. »

Inst. 1° : Apud SS. Patres parem obtinet cum Petro locum gentium Apostolus; refert S. Irenæus lib. 5 adversus hæreses cap. 3, *Ecclesiam Romanam à SS. Apostolis Petro et Paulo institutam fuisse ac fundatam*. Eos vocat S. Epiphanius *primos omnium Apostolos et episcopos*, S. Cyrillus Hierosolym., catechesi 6, *capita Ecclesiæ*; S. Chrysost., *oculos Romæ et sanctorum coryphæos*; S. Leo, *Romanæ urbis Patres ac pastores*; S. Gregorius Magnus *in principatu apostolico fratres*; alios nonnullos eadem fere profitentes auctores prætermittimus. Præterea cur per antonomasiam Paulus appellaretur Apostolus, si quemquam auctoritate apostolatûs vincentem agnosceret?

Resp. : Priusquàm generalem afferamus solutionem quæ per accommodam distributionem valeat objecta explanare SS. Patrum testimonia, operæ pretium duximus quædam ex doctissimis cardinalibus Bellarmino et Perronio delibare, quæ magis ac magis rationem naturamque primatûs Petro concessi explicare valeant; ex Bellarmino, de Romano Pontifice, lib. 1, cap. 17 : « Nihil Petri pontificatui officeret summa dignitas et auctoritas Pauli, quoniam extraordinaria erat, quanta tandem esset; quare, quemadmodum in populo Judæorum major erat Moses, et nihilominus tamen Aaron verè ac propriè summus pontifex fuit; et non Mosis, sed Aaronis posteri in summâ illâ dignitate, patri successerunt, quoniam potestas Mosis extraordinaria, Aaronis ordinaria erat; ita quoque si admitteremus, extraordinario privilegio Paulum Petro majorem fuisse, non propterea negaremus Petrum ordinarium ac summum Ecclesiæ pontificem fuisse. » Ex cardinali Perronio, *Réplique à la réponse du roi de la Grande-Bretagne*: *Æquales fuerunt inter se omnes Apostoli quoad internam et essentialem apostolatûs auctoritatem, non verò quoad illam quæ externa et apostolatui adscita potest nuncupari: hoc est, pares erant potestate, sed non ordine potestatis exercendæ. Quod ut magis perspectum sit, animadvertendum est ad legitimum neces-*

sariumque muneris apostolici exercitium duo necessariò requiri, auctoritatem genuinâ missione conciliatam, quâ deficiente, usurpationis sacrilegæ crimen incurritur; hinc ad Hebr. 5, 4 : *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron*. At præter auctoritatem necesse est ut in eâ exerendâ teneatur unitas ex quâ pendet totius Ecclesiæ immota firmitudo. Ad hanc autem servandam tuendamque unitatem, necessaria erat auctoritatis quædam præstantia, seu externæ atque superioris potestatis accessio, quæ avertendis dissipandisque schismatibus esset idonea, tum quæ omnibus coagmentandis apta Ecclesiæ partibus, ministros ipsos regendis populis præpositos, quantumcumque aliunde præcellentes, valeret in officio continere, vel in ordinem cogere, si fortè aberrarent, aut in transversum abire parati viderentur. Eo quidem genere sanciendæ unitatis et disciplinæ opus non erat, ne à sancto proposito et à veritate deflecterent Apostoli, cum eorum singulis in orbis christiani administratione speciatim adfuturus esset Spiritus veritatis et charitatis, sed erat præstituenda regiminis forma quæ rectæ institutioni rebusque Ecclesiæ perpetuò componendis esset accommodata; sic Jerosolymis habita esset Apostolorum synodus, quamvis singuli divinitus inspirati, potuissent elucidandam quæstionem irreformabili decreto dirimere. Porrò auctoritatem illam superiorem fovendæ et obfirmandæ unitati et paci necessariam contulit Dominus in Petrum; quâ de causâ, ut supra retulimus, dictum est à S. Cypriano, lib. de Unitate Ecclesiæ : « Exordium ab unitate profisciscitur, et primatus Petro datur, ut Ecclesia una monstretur. » Jam ut exponantur illa SS. Patrum testimonia quæ S. Petro æqualem Paulum constituere videantur,

Resp. posse utrumque Romæ Apostolum pariter dici et episcopum, ordinarium quidem, S. Petrum, cujus amplissima auctoritas continuâ successione singulos ejus ad successores erat trajicienda; extraordinarium autem, S. Paulum, propter apostolicum munus, quod jus episcopale ubique terrarum Apostolis omnibus conferebat; quantumque illi tribuat S. Epiphanius, cujus hic pronuntiatum objicitur, ab eo nihilominus in Anchorato vocatur S. Petrus Apostolorum princeps. Longè antea meritò docuerat S. Irenæus Ecclesiam Romanam à sanctis Apostolis Petro et Paulo institutam fuisse ac fundatam. Romanis evangelicâ doctrinâ imbuendis uterque allaboravit, præ-

tiosumque illud semen uterque sudore et sanguine suo irrigavit : suam ergo potest ac debet utrique referre acceptam originem Romana Ecclesia ; sic tamen ut constitutam in eâ sedem solus propriè obtinuerit S. Petrus. Eâdem ratione dici potuerunt ambo illi Apostoli, Romanæ urbis Patres ac pastores, quæ nomina per se non significant concessum divinitus universâ in Ecclesiâ principatum, sicut neque adhibita

sancto Chrysostomo honorificæ illæ appellationes, *oculi Romæ, sanctorum coryphæi*. Neque magis utrumque auctoritate absolutè parem colligi ex eo potest, quòd eos in principatu apostolico fratres S. Gregorius Magnus nuncupaverit : hoc unum voluit, Ecclesiæ principes constitutos esse à Christo Apostolos, atque apostolicæ dignitatis consortes SS. Petrum et Paulum, singulari charitate fuisse conjunctos ; summus pontifex nonne episcopos fratres appellat ? Nec idèò æqualem secum illis, ut notum est, potestatem asserit ; quin S. Gregorius Magnus S. Petri primatum agnovit, dubitari minimè potest ; inter alia quæ suppetunt ejus testimonia, sit illud lib. 4, epist. 52 : « Cunctis Evangelium scientibus liquet quòd voce Dominicâ sancto et omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesiæ cura commissæ est : ipsi quippe dicitur : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* » Aliquantum in speciem adversariis favere videatur S. Cyrillus Hieros. quasi SS. Petrum et Paulum vocaret *Ecclesiæ capita*, quasi duplex fuisset constitutum à Christo universæ caput Ecclesiæ ; atque idèò nemini jure divino adjudicandum foret primatus. A S. Cyrillo, SS. Petrus et Paulus vocati quidem sunt *prælati et protostatæ* : nusquam Ecclesiæ capita. Imò cum de sancto Petro sermonem seorsim habuit, ipsum appellavit *protostatam*, id est, primum præsidem ac præfectum coetûs apostolici. Tum catechesi secundâ Petrus ab eodem nuncupatur princeps Apostolorum excellentissimus. Cum igitur Petrum et Paulum adæquare videtur, hoc unum indicare voluit, ipsos eminere in collegio apostolico, salvo tamen Petri primatu. Quare autem Paulus dicitur quasi per antonomasiam *Apostolus*, paucis explicat S. Augustinus, lib. 3 ad Bonifacium cap. 3 : « Apostolus, inquit, cum dicitur, si non exprimitur quis Apostolus, non intelligitur nisi Paulus, quia plurius est epistolis notior, et plus omnibus aliis laboravit. »

Inst. 2° : Ipsimet Romani pontifices non Petri solummodò, verùm etiam et Pauli gloriantur

se successores : unde Paulus III in convocatione concilii Tridentini sic loquitur : *Auctoritate beatorum Apostolorum Petri et Pauli, quâ nos quoque in terrâ fungimur*. In sigillis pontificiorum diplomatum exprimi solent SS. Petri et Pauli effigies, atque interdum Paulus, interdum Petrus collocatur ad dextram, quasi pares honore et potestate. In officio Ecclesiæ, dum collecta usurpatur in festo SS. Petri et Pauli, dicuntur ambo *gloriosi principes terræ, judices seculi*. Quibus verbis designatur eorundem æqualitas.

Resp. : Cum Petri et Pauli successores se dicunt Romani pontifices, *successionem* adscribunt sibi *realem*, at non utriusque *personalem*. Id est, vendicant sibi tum Petri, tum Pauli omnia jura, seu auctoritatem omnem quâ utebantur in ministerio ecclesiastico illi Apostoli ; at significatum non volunt sese in Ecclesiâ gubernandâ sustinere personam Pauli, atque sedem tenere quam propriè et speciatim Paulus occupaverit ; profitentur enim sedere se in cathedrâ Petri, ejusque solius personam genuinâ successionem in seipsos jure ordinario quâsi transfundi. Dum in convocandis conciliis enuntiant se id præstare auctoritate SS. Petri et Pauli, duo reipsâ declarant, scilicet sese in commissio sibi regendæ Ecclesiæ ordinario munere, non minorem obtinere auctoritatem quàm olim Petrum et Paulum ; præterea eorundem imprimis in eminente quo funguntur, officio, ambire se atque invocare patrocinium. Summos inter pontifices extiterunt, qui non Petri duntaxat et Pauli, sed omnium sanctorum auctoritate munitos se prædicaverint : num inde concludetur aut omnes sanctos potestate æquales Petro esse habendos, aut omnibus sanctis, in ministerio gubernandæ Ecclesiæ Romanos pontifices succedere ? Sic Joannes II, epist. 6 : « Ex auctoritate Dei, inquit, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et omnium sanctorum, jubemus te omni ecclesiasticâ communione privatum. » Nicolaus I, in sententiâ quâ Photium episcopali et sacerdotali munere dejiciendum curavit : « Sit, inquit, Dei omnipotentis et beatorum Apostolorum principum Petri et Pauli, et omnium simul sanctorum atque venerandorum sex universalium conciliorum auctoritate, necnon et Spiritûs sancti per nos judicio, ab omni sacerdotali honore alienus. » Hinc promptum est colligi quid sentiat Paulus III, dum se convocare dicit synodum Trid. *auctoritate Petri et Pauli* ; idem pontifex, ut ob-

servat Natalis Alexander, « cum eodem in diplomate de munere pontificio agit, solius Petri meminit, non Pauli, ut qui soli Petro successerit, non Paulo: alioquin non Paulus III, sed IV dici debuisset, ad gubernandum, inquit, *Petri naviculam vocati*. Viden' ut solius Petri naviculam vocat Ecclesiam, non Pauli? »

Quod spectat ad effigies SS. Petri et Pauli pontificiis in diplomatibus expressas, datamque aliquando lævam Petro et dexteram Paulo, multiplex potest afferri responsio: 1º In recordandâ sanctorum memoriâ, non tam honoris gradum quem in terris habuerunt, respicit Ecclesia, quàm vergentium in ipsius utilitatem sanctorum laborum; multis sanctis episcopis præponuntur, in eo quod ad cultum pertinet, S. Hieronymus et S. Thomas: cum igitur plures ex gentibus ad fidem Paulus adduxerit quàm Petrus, plures provincias summo labore peragraverit, plura scripta, eaque utilissima, reliquerit, hinc factum est ut in diplomatibus pontificiis aliquando videatur honoratiore loco positus; at in omnibus aliis, quæ scilicet ad Ecclesiæ regimen ordinarium referuntur, præcedit et præ cæteris nominatur Petrus. 2º Usu antiquo receptum erat, ut cum duo simul incederent senior et honoratior, ad lævam esset, junior autem latus ejus dexterum protegeret, et nonnihil præcederet in signum obsequii: hâc de causâ testatur Eusebius lib. 1 de Vitâ Constantini, à se visum esse Constantinum adolescentem in Palæstinâ obeuntem cum Augusto seniore provinciam, semperque ad dexteram ejus incedentem; potiore tamen locum obtinere tum procul dubio censebatur senior Augustus. De Petro et Paulo, S. Leo, qui primatum Petri et Romani pontificis, tam disertè commendavit, hæc tamen asserere non dubitavit: « Hos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ membra provexit, ut eos in corpore cui caput est Christus quasi geminum constitueret lumen oculorum, de quorum meritis ac virtutibus, nihil adversum, nihil debemus sentire discretum, quia illos et electio pares, et labor similes, et finis fecit æquales. »

Objicies 3º: Jacobus, si conferatur cum Petro, dignitate vincit et auctoritate: solus ille dicendus est Christi vicarius, cum episcopatum Hierosolymæ sortitus sit, quem tenuit ipsemet Christus; accedit quòd Jerusalem omnium est mater Ecclesiarum; sic enim prænuntiavit Isa. cap. 2: *De Sion exibit lex, et*

verbum Domini de Jerusalem; ergo et omnium Christianorum pater habeatur Jacobus necesse est. Hinc illud Clementis testimonium (lib. 6 Institutionum, apud Eusebium, lib. 2 Hist., cap. 1): « Petrus, Jacobus et Joannes post assumptionem Salvatoris, quamvis ab ipso fuerint omnibus penè prælati, tamen non sibi vindicabant primatûs gloriam, sed Jacobus, qui dicebatur Justus, Apostolorum episcopum statuunt. » S. Chrysostomus post laudatam Jacobi modestiam, statim adjicit: « Considera autem et aliorum discipulorum modestiam: quo pacto concedunt ei solium, nec ampliùs ambigunt disceptantes inter se, » (videlicet non contententes de primatu.)

Resp.: Nullius particularis urbis episcopus fuit Christus, sed totius Ecclesiæ pontifex et caput; successorem habuit neminem; vicarium suum constituit Petrum, cui regendum jure ordinario totum gregem tradidit. Antiquitate mater est omnium Ecclesiarum, Hierosolymorum Ecclesia, magnis quidem nobilitata privilegiis: in eâ conversatus est Christus, maximeque eò loci adimplevit mysteria; nec tamen Jacobi successoribus alligatum voluit universâ in Ecclesiâ primatum; hinc lib. 2 de Consideratione dixit S. Bernardus: « Jacobus unâ Hierosolymâ contentus, universitatem Petro cedit. » Ad testimonium Clementis, resp., mendosum procul dubio esse et corruptum Eusebii textum: tametsi enim in Basileensi codice versionis Rufini, objecta legantur verba, in codice tamen Coloniensi non habetur vox *primatus*, nec legitur *Apostolorum*, sed *Hierosolymorum* episcopum, uti in quibusque optimæ notæ codicibus Eusebianis, quos Valesius inspexit et contulit; hæc eadem lectio inprimis probata est Nicephoro hunc locum alleganti, tum et optimè Eusebii consonat sententiæ, qui eodem in lib. 2, cap. 14, S. Petrum vocat *Apostolorum principem*. Cohæret etiam prædicta lectio cum græco codice Vaticanæ bibliothecæ, in quo dicuntur Petrus, Jacobus et Joannes, non affectasse gloriam, sed, Jacobum Justum, episcopum Hierosolymorum elegisse. Ad testimonium S. Chrysostomi dicentis Apostolos concessisse Jacobo solium, resp., locutum illum esse de solio particularis episcopatus, nec ullo modo derogatum voluit S. Petri præcellenti auctoritati, cujus primatum plurimis in locis extollere studuit; idem homil. tertiâ in Act. Apost., post verba quæ objiciuntur, subjungit de Petro: « Meritò primus omnium auctoritas tem usurpat in negotio, ut qui omnes habeat

« in manu ; ad hunc enim dixit Christus : *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* »

Objicies 4° : Jurisdictione usi sunt Apostoli erga S. Petrum, ut infertur ex cap. octavo Act. Apost. : *Cum autem audissent Apostoli qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem.* — Resp. : Inde ad summum colligeretur, collegio apostolico inferiorem fuisse S. Petrum ; nec ideo orbatus est principatu in singulos, universæque in Ecclesiâ, solis Apostolis subditus collectivè sumptis. Deinde dici potest Petrum in Samariam non per mandatum, sed per consilium et suasionem missum esse, ut neophytos in fide confirmaret.

Objicies 5° : Discipulorum ut ambitionem comprimeret Christus Dominus, aiebat : *Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur, vos autem non sic.* Noluit ergo quemquam ex illis alios inter primatu potestatis insigniri ; ipsemet Petrus quidquid dominatum redolet, studiosè curat amoliendum : *neque ut dominantes in cleris,* inquit, sed forma facti gregis ex animo ; nec Apostolus ille primatum illum sibi unquam adscivit aut exeruit. — Resp. : Fastum resecat Christus, et imperandi cupiditatem, non auctoritatis primatum, modestiâ et sincerâ humilitate temperatum : num Christus potestate suâ exutus est, cum ad Apostolorum pedes quos ablueret, sese tanquam famulus abiecit ? num etiam è medio tollendum est ministerium ecclesiasticum et pastorale, quia populis pastores præponantur et præcipere valeant ? Quod objicitur Petrum jurisdictionis primatum non exercuisse in Ecclesiâ, præter quàm quòd gesta omnia Apostolorum non referuntur in Scripturis, primatus ille non tanquam iners mansit et absconditus ; statim post ascensionem Christi, summum Ecclesiæ pastorem se gessit et exercitio probavit Petrus ; novi enim Apostoli proditori Judæ substituendi electionem solus proposuit et fieri jussit ; die Pentecostes tanquam cæterorum princeps Christum Judæis primus annuntiavit, fratrumque defensionem suscepit ; primus primitias gentium Deo consecravit in Cornelio centurione quem cum totâ ejus domo baptizavit. In concilio Apostolorum et discipulorum celebrato præsidem egit, ut adnotavimus, atque, ut observat S. Lucas, auditâ Petri sententiâ, *tacuit omnis multitudo, cum antea magna conquisitio fieret*, Act. 15.

CAPUT II.

DE PRIMATU ROMANI PONTIFICIS, UT SUCCESSORIS ET HÆREDIS S. PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS.

CONCLUSIO. — *Primatum honoris et jurisdictionis obtinet jure divino universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex.*

Ferè in immensum ne crescat dissertatio, ad duo revocabimus probationis genera, quidquid proposito destinavimus asserendo dogmati.

Argumenti primum genus.

Sic proponi potest palmare illud argumenti genus : Divinâ institutione transmittitur ad omnes Petri successores ille primatus honoris et jurisdictionis quem divino jure obtinuit in universâ Ecclesiâ ; atqui Petro verè succedit Romanus pontifex ; Romanum igitur in pontificem derivatur jure divino primatus honoris et jurisdictionis universâ in Ecclesiâ.

Collatum Petro primatum ad omnes ejus pertinere successores certò potest demonstrari, 1° verbis illis quæ supra exposuimus : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Matth. 16, 18. Clarè promittitur Petrum fore fundamentum Ecclesiæ, et eo innixam fundamento Ecclesiam, Christo ita ordinante et conservante, fore perpetuam, ut etiam continuâ traditione intellectum est ; cum ergo perpetui ædificii perpetuum debeat esse fundamentum, necesse fuit vi promissionis Christi, ut Petrus fundamentum esset Ecclesiæ perpetuum, vel in propriâ personâ, vel in personâ successorum suorum : at non potuit esse perpetuum fundamentum Ecclesiæ in propriâ personâ ; nam et moriturus erat et per mortem cessaturus ab officio fundamenti, seu capitis visibilis ac rectoris Ecclesiæ : ergo, etc. 2° Ut optimè disserit Bellarminus : « Certum est pontificem esse propter Ecclesiam, non Ecclesiam propter pontificem : sic enim Augustinus lib. de Pastoribus cap. 1 : *Quòd Christiani sumus, inquit, propter nos est ; quòd præpositi sumus, propter vos est ;* atqui Ecclesia non minùs eget nunc uno pastore, quàm tempore Apostolorum ; imò verò etiam magis, cum nunc sint Christiani, et plures, et pejores. Non igitur moriente Petro, interire debuit pontificatus, qui non in Petri commo- dum, sed in Ecclesiæ utilitatem institutus erat, sed manere ac perseverare, donec ipsa Ecclesia manet, aut certè donec in terris peregrinatur, et unius summi pastoris curâ et

«vigilantiâ opus habet.» de Romano Pontifice, lib. 2, c. 12, n. 6. 3° Quæ Christus Apostolis ut Ecclesiæ pastoribus concessit et mandavit, eorum quoque successoribus dicta intelliguntur: v. g. Matth. 18: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo*; et Joann. 20: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos..... accipite Spiritum sanctum*, etc. Ita quæ Petro non ut homini privato, sed ut Ecclesiæ præfecto commendavit aut contulit, ad ejus etiam successores oportet referri: tum enim Christus suæ constituēbat formam Ecclesiæ, quæ nullis erat circumscribenda temporum spatiis. 4° Ad servandam in Ecclesiâ unitatem, ac præcludendum schismatibus aditum, voluit Christus unum haberi in Ecclesiâ supremum pastorem cui singuli obsequerentur ipsi episcopi, unamque principalem sedem, cui adhærere singulæ tenerentur Ecclesiæ; hinc inter cæteros S. Cyprianus, lib. de Unitate Ecclesiæ: «Petro, inquit, primùm Dominus, super quem ædificavit Ecclesiam, et unde unitatis originem instituit et ostendit, potestatem istam dedit.» S. Hieronymus lib. 1 in Jovianum: «Inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis occasio tollatur.» At quamdiù permanebit Ecclesia, vigere in eâ unitatem necesse est, atque nefariis occurrere molitionibus quibus mystici corporis Christi compages abrumperetur: fatendum est ergo superstitem Petro, ejusque in successoribus integrum esse debuisse auctoritatis primatum, ad illam tam necessariam unitatem sartam tectamque retinendam. 5° Ex his verbis: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*, ostendimus Petro commissum esse, ne exceptis quidem Apostolis, totum ovile, neque totum ratione duntaxat loci, sed etiam temporis, cum non minùs nobis quàm antiquis Christus prospectum velit; pastoris autem officium, est officium ordinarium et perpetuum, siquidem ex naturâ rei, tamdiù durare debet officium pastorii, quamdiù manet ovile; ovile autem manet et manebit usque ad mundi consummationem; perpetuò igitur in successoribus Petri, summum istud pastorale officium manere necesse est. 6° Denique regendam Petro Ecclesiam cum tradidit Christus Dominus, ejusdem Ecclesiæ visibile caput esse voluit S. Petrum: hæc autem ratio durationem omnem Ecclesiæ complectitur, cum ætate nullâ possit Ecclesia sine præstituto sibi divinitus capite consistere: hinc S. Chrysost., lib. 2 de Sacerdotio, circa principium: «Quânam, inquit, de causâ ille

«sanguinem effudit suum? certè ut pecudes eas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri successoribus committebat.» S. Leo serm. 2 de anniversario assumptionis suæ ad pontificatum: «Perseverat videlicet Petrus, et vivit in successoribus suis.» Cùm Ecclesiæ monarchicum sit regimen, aristocratia licet temperatum, agnoscatur in eâ oportet supremus rector qui clavum teneat tantæ navis, quæ nullis unquàm obruenda sit infestis quantumlibet fluctibus.

Hactenùs de perpetuitate primatûs Petri per legitimam successionem; quòd autem Petro Apostolorum principi verè succedat Romanus pontifex, id pariter certissimum est, Namque successor Petri in primatu Ecclesiæ habendus est vel Antiochenus vel Romanus episcopus; nullibi nisi Antiochiæ et Romæ speciatim se gessit episcopum S. Petrus; præter urbium illarum episcopos, alius nemo successorem Petri in primatu Ecclesiæ se unquàm asseruit, aut dicere potuit; episcopus quidem Antiochenus Petro successit in particulari episcopatu Antiochenæ Ecclesiæ, non autem in primatu quem Petrus universâ tenuit in Ecclesiâ; non enim succeditur nisi locum cedenti per mortem naturalem, vel per depositionem aut renuntiationem; Petrus autem adhuc vivens, et pontificatum gerens, Antiochenam Ecclesiam reliquit, et Romæ sedem suam fixit, ibique mortuus est, ut invictis et manifestis probatur testimoniis ac monumentis. Hinc universæ pastor Ecclesiæ nunquàm habitus est in Ecclesiâ Antiochenus episcopus; imò tertium duntaxat inter patriarchas locum obtinuit, ut constat ex concilii primi canone 6 et usu perpetuo; at episcopus Romanus Petro succedit morienti, atque ideò locum cedenti tum quoad episcopatum Ecclesiæ Romanæ particularem, tum quoad pontificatum ac principatum quo universâ præditus erat in Ecclesiâ. Idem confirmari potest disertissimis probatissimisque testimoniis: pauca depromemus nunc è multis, quia eòdem plurima referuntur ex iis quæ in cæteris probationum generibus adducere propositum est. S. Cyprianus epist. 52, Romanam in sedem scripsit evectum esse Cornelium, tum inquit, «cùm Fabiani locus, id est, cùm locus Petri, et gradus cathedræ sacerdotalis vacaret.» Ipsum ad Cornelium pontificem epistolâ, sic de Felicissimo et Fortunato schismaticis Africanis loquitur: «Pseudo-episcopo sibi ab hæreticis constituto, navigare audent et ad Petri cathedram, atque

« Ecclesiam principalem, unde unitas sacer-
 « dotalis exorta est. » S. Optatus Milevitanus
 lib. 2 contra Parmenianum : « Cathedra unica
 « est, prima de dotibus ;.... sedit prior Pe-
 « trus, cui successit Linus, Lino successit
 « Clemens, Clementi Anacletus, etc.; Julio
 « Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius,
 « hodiè qui noster est socius, cum quo nobis
 « totus orbis commercio formatarum, in unâ
 « communione concordat. » S. Petrus Chryso-
 « logus in epist. ad Eutychetem : « In omnibus
 « autem hortamur te, frater honorabilis, ut
 « his quæ à beatissimo Papâ Romanæ civitatis
 « scripta sunt, obedienter attendas, quoniam
 « beatus Petrus qui in propriâ sede et vivit et
 « præsidet, præstat quærentibus fidei verita-
 « tem. » Luculenta sunt quæ ad S. Damasum
 scripsit S. Hieronymus : « Cum successore
 « piscatoris, et discipulo crucis loquor; ego
 « nullum primum nisi Christum sequens, bea-
 « titudini tuæ, id est, cathedræ Petri commu-
 « nione consocior : super illam petram ædifi-
 « catam Ecclesiam scio. » Epist. 41, edit.
 Bened. S. Augustinus epist. ad Generosum,
 quæ est 165 : « Si ordo, inquit, episcoporum
 « sibi succedentium considerandus est, quantò
 « certiùs et verè salubriter ab ipso Petro nu-
 « meramus, cui totius Ecclesiæ figuram ge-
 « renti, Dominus ait : Super hanc petram
 « ædificabo Ecclesiam meam, et portæ infero-
 « rum non vincent eam? Petro enim successit
 « Linus, Lino Clemens, Clementi Anacle-
 « tus, etc.; Damaso Siricius, Siricio Anastasius.
 « Tam constanti præviâ traditione
 concilium Lugdunense primum, cap. *Pericu-
 lum* de electione, in 6, Romanum pontificem
 vocat *vicarium Christi, successorem Petri, re-
 ctorem universalis Ecclesiæ.*

Concilium Florentinum consentientibus Græ-
 cis et Latinis, sic in definitione fidei pronun-
 tiat : « Definimus sanctam Apostolicam sedem
 « et Romanum pontificem in universum or-
 « bem tenere primatum, et ipsum pontificem
 « Romanum successorem esse beati Petri prin-
 « cipis Apostolorum, et verum Christi vica-
 « rium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium
 « Christianorum patrem et doctorem, et ipsi
 « in B. Petro pascendi, regendi et gubernandi
 « universalem Ecclesiam, à Domino nostro
 « Jesu Christo, plenam potestatem traditam
 « esse, quemadmodum etiam in gestis œcu-
 « menicorum conciliorum, et in sacris canoni-
 « bus continetur. »

Objicies : Incertum est utrùm Romam con-

tenderit Petrus, ibique suam constituerit et
 fixerit episcopalem sedem. Namque 1º dissen-
 tiunt inter se auctores ecclesiastici de tempore
 quo illam in urbem se contulerit : adventum
 ejus refert Orosius ad exordium regni Claudii :
 S. Hieronymus ad ejusdem imperatoris annum
 secundum. 2º S. Petri nullam injecit mentio-
 nem S. Paulus in Epist. ad Romanos, quamvis
 cap. 16 multis salutem dici præceperit. De
 Petro tacuit etiam Lucas, dùm Pauli Romam
 adventum enarravit. Quare et Paulus profec-
 tionem principis Apostolorum amplissimam
 in hanc civitatem, suumque cum eo ibidem
 consortium silentio prætermiserit? Deinde
 Romæ rogatur à Judæis Paulus, ut eis sen-
 tentiam suam de societate Christianorum ape-
 riat : *Rogamus, inquit, à te audire quæ sentis ;
 nam de sectâ hâc notum est nobis, quia ubique ei
 contradicitur.* Act. 28. Frustra id quærunt Ju-
 dæi, si Romanis Evangelium Petrus annuntia-
 verit.

Resp. leviora esse hæc objecta quàm ut
 constantis et manifestæ traditionis fidem labe-
 facere valeant; mox audivimus S. Cyprianum
 locum Petri S. Fabiano et Petro cathedram
 Romanam adscribentem; audivimus et SS.
 Augustinum, Chrysologum, Optatum Milevi-
 tanum, recensentes in Romanâ sede continuam
 successorum Petri seriem, ut omnibus paten-
 tem et exploratè perspectam. Tanti momenti
 testimoniis promptum est alia superaddere
 non minùs perspicua : sic S. Irenæus lib. 3
 adversùs hæreses, cap. 3 : « Quoniam valdè
 « longum est in hoc tali volumine omnium
 « Ecclesiarum enumerare successiones, ma-
 « ximè et antiquissimæ, et ab omnibus cogni-
 « tæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro
 « et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Eccle-
 « siæ, eam quam habet ab Apostolis traditio-
 « nem, et annuntiâfam hominibus fidem, per
 « successiones episcoporum pervenientem us-
 « que ad nos, indicantes, confundimus omnes
 « eos qui quoquo modo vel per sui placentiam
 « malam, vel vanam gloriam, vel per cæcità-
 « tem et malam sententiam, præter quàm opor-
 « tet, colligunt. » Tertullianus de Romanâ sic
 loquitur Ecclesiâ, lib. de Præscript. cap. 36 :
 « Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde
 « nobis quoque auctoritas præstò est. Ista
 « quàm felix Ecclesia, cui totam doctrinam
 « Apostoli cum sanguine suo profuderunt ! ubi
 « Petrus passioni Dominicæ adæquatur, » etc.
 Ibidem Tertullianus, cap. 32 : « Edant hære-
 « tici origines Ecclesiarum suarum; evolvant

« ordinem episcoporum suorum ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus « ille episcopus aliquem ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem et antecessorem: « hoc enim modo Romanorum Ecclesia Clementem à Petro ordinatum refert. » Hegesippus lib. de Excidio urbis Jerosolymitanæ c. 1, testatur captum Romæ à persecutoribus Petrum, atque cruci inversis vestigiis affixum. Eusebius lib. 2 Histor. ecclesiast. cap. 14 : « Sub ipso, inquit, Claudii imperio, benigna « et propitia Dei, totius universitatis rectoris, « erga humanum genus providentiâ, fortem ac « præpotentem, et reliquorum omnium Apostolorum propter virtutis amplitudinem, « faciliè principem Petrum, Romam versùs, ad « ejusmodi pestiferam vitæ humanæ corruptelam (Simonem Magum), delendam, quasi « manu deduxit. » S. Hieronymus in Catalogo script. ecclesiasticorum : « Simon Petrus post « episcopatum Antiochenis Ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum qui de circumcissione crediderant, in Ponto, Galatiâ, « Cappadociâ, Asiâ et Bithyniâ, secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum, « Romam pergit, ibique viginti quinque annis « cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad « ultimum Neronis, id est, decimum quartum. » S. Leo serm. de SS. Apostolis Petro et Paulo : « Beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur imperii, ut « lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salute, efficacius se ab ipso capite « per totum mundi corpus effunderet. » S. Prosper in carmine de Ingratis :

Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris

*Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Venisse Romam Petrum, eamque urbem mundi dominatricem, illustri consecrâsse martyrio clamant ut vetusta, sic notissima monumenta; habet præterea (urbs illa), inquit Theodoretus Epist. 113 ad S. Leonem Magnum, communium Patrum magistrorumque veritatis, Petri et Pauli sepulcra, fidelium animas illuminantia.

Jam paucis refellenda quæ objecta sunt : obtenditur *dissentire inter se auctores circa epocham adventûs S. Petri Romam*. De tempore illius adventûs etsi nonnihil dissentiant, de ipsomet adventu planè consentiunt : nihil morte Christi certius est; quot tamen variæ prodierunt de tempore pretiosæ illius mortis

opiniones ! Tertullianus namque, Clemens Alexandrinus, et Lactantius mortuum esse docent anno 15 Tiberii, ætatis suæ 30; Ignatius Martyr, Eusebius et alii, anno Tiberii 18, ætatis suæ 33; S. Irenæus ad annum 50 ipsum vitam produxisse contendit; recentiores plerique ad annum 34, nonnulli viri eruditi ad annum 37. Cæterum referri ad exordium regni Claudii, adventum Petri Romam, aut eum ad ejusdem imperatoris annum secundum, hæcine multum inter se discrepant? — *Qui in epistolâ ad Romanos, multis jubet nomine suo dici salutem Paulus, ne verbum unum quidem de Petro : eâ ratione arguendi concluderetur neque Jacobum fuisse episcopum Hierosolymæ, quia licet in vivis ageret, cum exarata fuit Epistola ad Hebræos, altum est in illâ de ipso silentium; neque Timotheus Ephesinæ obtinuisset unquam pontificatum Ecclesiæ, quia in Epist. S. Pauli ad Ephesios, nusquam appellatus sit. Profectus erat Româ S. Petrus versabaturque in Oriente, tùm cum ad Romanos scripsit Paulus, nec ad illam urbem quâ expulsi fuerant Judæi, tam citò redierat, quàm Aquila et Priscilla et alii, quos salutare jubet prædictâ in Epist. gentium Apostolus. — Tacuit S. Lucas in Actis Apostolorum de itinere Petri apud Romanos, et constituto apud eos speciali ejusdem episcopatu. Multa silentio præterit gravis etiam momenti; hinc observat S. Hieronymus, lib. 1, in Epistolam ad Galatas, cap. 2, de reprehensione S. Petri factâ à S. Paulo occasione legalium, « mirum non esse, si Lucas hanc rem tacuerit, « cùm et alia multa, quæ Paulus sustinuisse se « replicat, historiographi licentiâ prætermiserit, et non statim esse contrarium, si quod « alius ob causam dignum putavit relatu, alius « inter cætera dereliquit; denique primum « episcopum Antiochenæ Ecclesiæ Petrum « fuisse accepimus, et Romam exinde translatum, quod Lucas penitus omisit. » Gesta in primis S. Pauli describenda S. Lucas sibi constituerat; longè tamen abfuit ut memoriæ proderet gesta ejusdem omnia; v. g., profectum S. Pauli Hierosolymam ut videret Petrum, et dexteram societatis à SS. Petro, Jacobo et Joanne, Paulo datam, ipsiusque S. Pauli in Galatiam iter non enarravit. An hæc idcirco falsitatis arguantur? Nec magis mirandum, sui cum S. Petro Romæ congressum non commemorasse S. Paulum in Epist. ad Galatas, cùm scripta fuerit antequàm Romam adierit Paulus. — A Paulo Judæi rogaverunt*

Romæ quid sentiret de societate Christianorum? Quid verò? num inde consequitur non fuisse antea Romæ prædicatum Evangelium? Quid igitur his verbis Paulus Romanos alloquitur in Epist. ad Romanos: Fides vestra annuntiatur in universo mundo? Cæterum nec ipsa Scriptura silet de collocatâ Romæ sede episcopali Petri; primâ enim ejusdem Epistolâ, cap. 5, hæc leguntur: Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, et Marcus filius meus. Conferatur textus ille cum isto Apocalyp. cap. 17, ubi dicitur Babylon magna sedere super septem montes, et habere regnum super reges terræ, et statim intelligitur in utroque textu Romam indicari; nec sanctitati Ecclesiæ Romanæ, ut obloquuntur Protestantes, officiant verba hæc in Apocalypsi sequentia: Exite de illâ, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus; vel minimâ attentione refellitur inanis hæc cavillatio, cum apertè distinguatur Ecclesia Romanorum ab urbe in quâ fuerat collecta; sanctitatem spirabat Ecclesia; urbs autem Roma maximâ ex parte anhelabat idolatriæ nefarium cultum.

Nota cum Paulo Gabriele Antoine, tractatu de Fide: Post Christi mortem, Petrus annis ferè quinque mansit in Judæâ; anno quinto Antiochiam migravit, et hujus urbis episcopus fuit annis ferè septem, quo tempore Evangelium in variis regionibus, nempe in Asiâ Minore, Bithyniâ, Ponto, Galatiâ, Cappadociâ et aliis prædicavit; septimo Antiochensis episcopatus anno, Jerosolymam rediit, ubi ab Herode Agrippâ in carcerem conjectus, et paulò post ab angelo liberatus est; eodem anno, qui erat Claudii secundus, Jerosolymâ Romam profectus, ibi sedem fixit; Româ post septem annorum commorationem à Claudio, anno imperii ejus nono, et à morte Christi decimo octavo, cum cæteris Judæis expulsus est; unde Jerosolymam rediit, et concilium celebravit. Post Claudii mortem Romam reversus est, ubi ultimo Neronis anno, martyrio coronatus est, atque ita Romanæ Ecclesiæ episcopatum annis 25 tenuit: quæ omnia congruunt cum Eusebio, S. Hieronymo aliisque probatis auctoribus.

Objicies 2^a: A facto humano derivata est Romanos in pontifices Petri successio: non jubente, non revelante Deo, sedem suam Romæ ponendam, figendamque curavit; potuisset eam aliò transferre; potuisset Antiochiæ episcopatum ad extremum usque retinere; ergo jure divino non succedunt Petro pontifices Romani,

nec igitur divinâ institutione primatum universâ obtinent in Ecclesiâ. — Resp: Aliud est successio, aliud ratio successionis: successio ipsa in primatu S. Petri, ad institutionem Christi omninò referenda est, seu Christus ipse instituit, ut primatus Petri ad ejus omnes successores transeat, cum, ut inculcari sæpius oportet, ordinarium et perpetuum esse voluerit illius pontificatum; at quòd episcopus Romanus sit Petri successor, id ex facto Petri sedem suam Romæ constituentis ac figentis ortum habuit, sive jubente Christo, sive non jubente, hanc illâ in urbe constituerit. Si Petrus nullam sedem unquàm habuisset particularem, sicut talem non habuit primis quinque annis, tunc moriente Petro, non episcopus Romanus, neque Antiochenus illi successisset, sed is quem sibi elegisset Ecclesia; si verò semper mansisset Antiochiæ, tunc sine dubio successor illius habendus fuisset Antiochenus episcopus: quia autem Romæ sedem fixit, et tenuit usque ad mortem, inde factum est ut Romanus ei succedat episcopus in primatu quem universâ in Ecclesiâ obtinuit. Quapropter primatus ille qui fuit initio privilegium merè personale, per factum Petri mutatus est in privilegium locale, seu potius in privilegium mixtum ex personali et locali. Nam per factum Petri alligatus est Romanæ sedi, ita ut episcopatus particularis Romanus conjunctus sit cum summo pontificatu, neque possit aliquis in Romanum eligi episcopum, quin simul et indivisibiliter eligatur in summum totius Ecclesiæ pontificem et rectorem. Quam supremam dignitatem et auctoritatem, etiam urbe Româ pereunte sibi vindicaret, quisquis in serie successorum Petri legitimè collocaretur: ab illâ enim civitate cui promissa divinitus perpetuitas non fuit, planè distinguitur Petri sedes, nullo unquàm inferiorum impetu dejicienda. Invictum itaque istud argumentum: Jure divino ad omnes Petri successores pertinet honoris et jurisdictionis primatus universâ in Ecclesiâ; atqui Romani pontifices veri sunt Petri successores; ergo jure divino ad eos pertinet honoris et jurisdictionis primatus universâ in Ecclesiâ.

Argumenti alterum genus. — Tum in Occidentis, tum in Orientis episcopos auctoritate pollent Romani pontifices, quam nec usurpârunt, nec ab hominibus acceperunt; ergo jure divino primatum auctoritatis obtinent toto in orbe christiano.

Romanum pontificem ut Occidentis patriar-

cham, usum esse auctoritate Occidentalem intra Ecclesiam, ne ipsi quidem dissisterent Protestantes; at in Orientales episcopos veram illum potuisse depromere jurisdictionem ostenditur.

De S. Irenæo hæc scribit Eusebius, lib. 5 Hist. cap. 24: « Victorem decenter admonet, « ne integras Dei Ecclesias, morem sibi à majoribus traditum custodientes, à communione « abscindat (vel ut alia habet versio) ne tam « multas Ecclesias, à corpore universæ Christi « Ecclesiæ penitus amputet. » Agnovit igitur S. Irenæus Romano in pontifice potestatem ab Ecclesiæ corpore Asianos abscindendi episcopos; loquitur enim de Asianis morem suum celebrandi quatuordecimā lunæ paschatis deserere nolentibus. S. Athanasius in Epistolā ad Felicem Papam: « Ob id vos prædecessoresque « vestros, apostolicos videlicet præsules, in « summitate arcæ constituit, omniumque Ecclesiarum curam habere præcepit, ut nobis « succurratis. » Ergo Ecclesiarum tum Orientis tum Occidentis caput et rector divinitus constituitur Romanus pontifex.

S. Basilius epist. 52 ad Athanasium: « Visum est consentaneum scribere ad episcopum « Romanum, ut videat res nostras, et iudicii « sui decretum interponat, ut quia difficile « est aliquos inde de concilii sententiā mitti, « ipse auctoritatem rei tribuat delectis viris « qui laborem itineris perferre possint. » Ille Romano tribuit pontifici potestas, Orientis Ecclesias visitandi, et quæ opportuna essent, iudicandi et statuendi. S. Chrysost. in epist. secundā ad Innocentium Papam, ipsum rogat, ne inimicos suos tametsi anathemate dignos, à communione Ecclesiæ repellat: « Vestram « oro vigilantiam, ut licet omnia tumultibus « impleverint, si tamen curari morbo voluerint, non affligantur, neque è cœtu ejiciantur. » Potest ergo Romanus pontifex excommunicationis pœnam Orientalibus ipsis episcopis infligere.

Theodoretus in Epist. ad Renatum presbyterum Romanum, conquestus de persecutionum quas passus est procellis, subjungit: « Quamobrem te precor ut sanctissimo archiepiscopo Leoni persuadeas, ut apostolicā « utatur auctoritate, jubeatque ad vestrum « concilium adire. Tenet enim sancta ista sedes « gubernacula regendarum cunctarum orbis « Ecclesiarum. » Cunctarum orbe Ecclesiarum continentur profectò Orientales ut Occidentales episcopi. Sozomeni Hist. consule lib. 3,

c. 7: « Cùm propter sedis propriæ dignitatem « cura omnium ad ipsum spectaret, singulis « Ecclesiam suam restituit. » Id adnotat de Julio I, qui episcopatum Athanasio Alexandrino et Paulo Constantinopolitano restituendum auctoritate suā curavit. Suæ Romanam in sedem reverentiæ significandæ certatim studuerunt veteres Græci, ut testatur Pelagius II in epist. octavā ad Joannem Constantinopolitanum: hinc meritò Græcos ipso in concilio Florentino sic alloquitur S. pontifex Eugenius IV: « Optimè scitis quantum honorem haberent « semper Orientales, Romanæ Ecclesiæ, quam « tamque obedientiam illi exhiberent. » Non ante Photianum schisma, primatum Romanæ sedis lacessere coeperunt Græci; eo autem conflato, tam protervè erratum est apud eos, ut, sicut exprobravit Nicolaus I in epist. ad Hinemarum, privilegiorum Romanæ Ecclesiæ invasor Photius etiam ipse se in scriptis suis archiepiscopum atque universalem patriarcham, appellaret. Ad confirmandam auctoritatem quæ valent in Orientales ipsas Ecclesias Romani pontifices, plurimum conferunt sanctissimorum ex illis pontificibus probatissima exempla. S. Leo in Epist. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem: « Sicut, inquit, prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, « priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis « Ecclesiis principaliter ex divinā institutione « debemus, imitator nostræ mansuetudinis « effectus, adjuvares, et longinquis ab Apostolicā sede provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes. » Et iterum: « Vices nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, « non in plenitudinem potestatis. » Mandata ex divino instituto omnium cura Ecclesiarum, concessaque divinitus plenitudo potestatis, nonne aperto sunt argumento primatus, qui ut Occidentales, ita et Orientales complectatur regiones? S. Gelasius in Epist. ad episcopos Dardaniæ: « Cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum, « sedes B. Petri Apostoli jus habeat resolvendi. » Quibusnam hic locorum spatiis constringitur Romani auctoritas pontificis?

Legi possunt apud Bellarminum testimonia in idem conspirantia, Joannis II ad Justinianum seniore Augustum; Anastasii II, Epist. ad Anastasium imperatorem; Pelagii II Epist. ad episcopos Orientis. S. Gregorius Magnus, lib. 2, epist. 37, ad Natalem: « Postquàm ad beati

« tudinem vestram, inquit, et decessoris mei
 « et meâ in causâ Honorati archidiaconi scri-
 « pta directa sunt, tunc contemptâ utriusque
 « sententiâ, præfatus Honoratus proprio gra-
 « du privatus est; quod si quilibet ex quatuor
 « patriarchis fecisset, sine gravissimo scanda-
 « lo tanta contumacia transire nullo modo
 « potuisset. » Se patriarchis omnibus præposi-
 « tum esse, clariùs asserere non potuit. Epist.
 63 ad Joannem Syracusanum, lib. 7: « De
 « Constantinopolitanâ Ecclesiâ, quis eam du-
 « bitet Apostolicæ sedi esse subjectam? quod et
 « dominus piissimus imperator, et frater noster
 « Eusebius ejusdem episcopus assiduè profi-
 « tetur. » Potestatem summi pontificis Orien-
 « tales ad Ecclesias pertingere confirmatur ac-
 « tis conciliorum generalium. Inter cætera, con-
 « cilium Constantinopolitanum primum in epist.
 ad Damasum: « Quoniam vos, nos velut mem-
 « bra propria per Deo amantissimi imperatoris
 « litteras accersivistis. » Se membra esse Da-
 « masi agnoverunt Orientales episcopi; ergo et
 « eundem pro capite habuerunt; deinde hæc
 « addunt: « Constantinopolim conveneramus
 « mandato litterarum superiorum à vestrà re-
 « verentiâ ad imperatorem Theodosium missa-
 « rum. » Parebant igitur auctoritatî Romani
 « pontificis. Eandem obtemperandi necessitatem
 « testantur Patres Ephesini, act. primâ in sen-
 « tentiâ depositionis Nestorii: « Coacti, inquit,
 « per sacros canones Patris nostri et commis-
 « tri Cœlestini, Romanæ Ecclesiæ episcopi,
 « ad lugubrem hanc contra eum (Nestorium)
 « sententiam venimus. »

Eâdem in synodo præclarum extat de sede
 Romani pontificis testimonium Juvenalis Hie-
 « rosolymitani: « Apud quam, inquit, maximè
 « mos est ex apostolico ordine et traditione,
 « ut ipsa sedes Antiochena dirigatur et apud
 « eam judicetur. » Romano igitur episcopo
 « subjiçuntur ipsi Antiocheni patriarchæ. Ap-
 « probata est in concilio Nicæno II Epist. Adriani I
 « ad Tarasium, in quâ de Romano pontifice hæc
 « leguntur: « Cujus sedes per totum orbem
 « terrarum primum obtinens lucet, omnium-
 « que Ecclesiarum Dei caput existit. » Lugdu-
 « nensis primi et Florentini conciliorum retuli-
 « mus jam testimonium. Assertionis nostræ ex
 « eo etiam desumitur insignis probatio, quòd
 « generalibus conciliis per se vel suos per lega-
 « tos præfuerit Romanus pontifex. Hinc ad S.
 « Leonem Epistolâ synodicâ concilium Chalce-
 « donense, de Patribus concilii loquens, ait:
 « Quibus tu quidem, sicut membris caput,

« præeras in his qui tuum tenebant ordinem
 « (nempe in legatis). » Dioscori sic redarguunt
 « perviciam: « Insuper et contra ipsum (Leo-
 « nem) cui vineæ custodia à Salvatore commissâ
 « est, extendit insaniam. » Definitionibus con-
 « ciliî ut assentiantur, instantèr postulant: « Ro-
 « gamus igitur, et tuis decretis nostrum honora
 « judicium; et sicut nos capiti in bonis adje-
 « cimus consonantiam, sic et summitas tua
 « filiis, quod decet, adimpleat. » At non inva-
 « sisse, non sibi per vim aut subdolis machina-
 « tionibus Romanos pontifices arrogasse honoris
 « jurisdictionisque primum, probatu opus non
 « est, quippe cùm id statim intelligatur, tum ex
 « SS. Patrum quæ retulimus testimoniis, sum-
 « mam illam dignitatem et auctoritatem in sin-
 « gulas omnes Ecclesias ultrò et spontè profi-
 « tentium, tum ex agendi ratione et consensione
 « eorum pontificum quos commemoravimus,
 « qui licet ab omni fastu et ambitione abhor-
 « rentes, hanc sibi dignitatem, non reclamante,
 « imò in conciliis generalibus plaudente Eccle-
 « siâ, strenuè sibi vindicârunt.

Amovendo usurpationis crimini, ea penitus
 « sufficerent, quæ divinam illius adstruunt pri-
 « matûs originem: hanc jam in primo argumenti
 « genere demonstravimus: aliâ etiam viâ con-
 « firmari potest. Illius enim dignitatis nullus
 « auctor, nullum quo inducta fuerit tempus as-
 « signari potest, nisi ad Christum ipsum con-
 « scendatur: quem nisi auctorem habeat, unde-
 « nam emanare censebitur? Num ab ipsis Apo-
 « stolis? num ab aliquo generali concilio? num
 « denique, ut hæretici multi comminiscuntur, à
 « seculari potestate introductus fuerit ille pri-
 « matûs? At non ab institutione Apostolicâ
 « duxit exordium: non enim Apostoli, sed Chri-
 « stus Dominus fundamentum Ecclesiæ posuit
 « S. Petrum; totius ovilis eundem, ordinarium
 « pastorem non Apostoli, sed Dominus consti-
 « tuit: atque ante omne Apostolorum decretum
 « Petrus, ut ostendimus, primum suum datâ
 « occasione exeruit; esto, determinavissent
 « Apostoli collocandam esse ac figendam Romæ
 « sedem Petri; hoc tamen posito, Romanos ad
 « pontifices, institutione divinâ, ut exposuimus,
 « devolveretur primatus Petri quem ad omnes
 « successores principis illius Apostolorum per-
 « petuâ serie transmitti voluerit. Non ab aliquo
 « etiam generali synodo petendum est primatûs
 « ejusdem initium; altior enim illius duci
 « originem admonent ac testantur ipsamet ge-
 « neralia concilia. Nicæni primi concilii can. 6,
 « qualis refertur actione 16 concilii Chalcedo-

nensis, sic legitur : *Ecclesia Romana semper habuit primum; teneat autem Ægyptus, ut episcopus Alexandriae*, etc. Sive autem priora hujus canonis verba ad corpus canonis pertineant, sive sint per modum inscriptionis, perinde est ad vim probationis, ut ritè observat Honoratus Tournely. Hinc in istum canonem Nicolaus I, in epistolâ octavâ ad Michaelem imperatorem : « Si, inquit, instituta Nicænæ synodi diligenter inspiciantur, invenietur profectò quia Romanæ Ecclesiæ nullum eadem synodus contulit incrementum; sed potius ex ejus formâ, quod Ecclesiæ Alexandinæ tribueret particulariter, sumpsit exemplum. » In synodo Sardicensi quæ tanquam Nicæni concilii censetur appendix, sic habetur : « Hoc optimum et valdè congruentissimum esse videtur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem de singulis quibusque provinciis referant Domini sacerdotes. » En traditus Petro primatus, Romanosque trajectus ad episcopos. In Ephesinâ synodo, Philippus Presbyter et sedis Apostolicæ legatus, art. 3 : « Nulli, inquit dubium est, imò seculis omnibus notum est, quòd sanctus, beatissimusque Petrus Apostolorum princeps et caput fidei, quæ columna, et Ecclesiæ catholicæ fundamentum à Domino nostro Jesu Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, clavibus regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus et semper, in suis successoribus vivit, et judicium exercet. » Eodem in concilio lectâ S. Leonis epistolâ, « reverendissimi episcopi clamaverunt : Hæc Patrum fides..... *Petrus per Leonem locutus est*; » quâ confessione declarabant, non conciliorum instituto, sed viâ successionis à Petro transvectum esse Romanos in pontifices primum auctoritatis universâ in Ecclesiâ. In synodicâ epistolâ concilii generalis sexti ad Agathonem Papam, primatus ejus ad eundem revocatur fons ad quem suprema B. Petri potestas : « Tibi, inquit, ut primæ sedis antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit relinquimus, stanti super firmam fidei petram; libenter perlectis veræ confessionis litteris, à vestrà paternâ beatitudine ad piissimum imperatorem missis, quas ut à summo Apostolorum vertice divinè perscriptas agnoscimus, per quas exortam nuper multiplicis erroris sectam depulimus. » Concilium Lateranense quartum, cap. 5, de Romanâ Ecclesiâ sic loquitur : « Disponente Domino super

omnes alias, ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium et magistra. » Divinam in dispositionem refunditur Romanæ sedis principatus, cum primatu Romani pontificis necessario conjunctus. Si quando igitur videantur conciliorum canones tribuere Romano pontifici eam quâ præditus est auctoritatem, intelligendum est eam in illis declaratam fuisse et assertam, quemadmodum Verbi divini consubstantialitas dicitur à Nicæno definita concilio, quamvis semper totâ in Ecclesiâ Christi fides illa vigerit; unde Joannes II in epistolâ ad Justinianum imperatorem, postquàm dixit Romanam Ecclesiam caput esse Ecclesiarum, subjungit : « Sicut Patrum regulæ et statuta declarant. »

Non immorabimur in refellendo eorum figmento, qui primatus Romani pontificis originem effutiunt ad principes seculares esse revocandam : Scripturæ et traditioni quàm immanè repugnet illa commentatio, ex adductis argumentis satis superque innotuit. Præterea, ubi de potestate ecclesiasticâ disseruimus, demonstratum est à seculari et temporali potestate non esse accersendam spiritualis, et ad regimen ecclesiasticum ordinatæ potestatis constitutionem : non igitur primatus quem Romanus obtinet pontifex, causam et originem. Unum eò loci animadvertere juvat : diversi quidem constituti sunt patriarchatus in Ecclesiâ : non idem omnibus impensus est honoris gradus; non æqualibus omnes definiuntur limitibus; at unus alteri, vi patriarchatus, non subjicitur. Romani patriarchatus episcopi non ultra Occidentales protenduntur Ecclesias : undenam universâ in Ecclesiâ, primum et honoris et jurisdictionis, nisi divinâ institutione comparavit Romanus pontifex?

Solvuntur objecta.

Episcopos omnes, si præscindatur humana institutio, æquales esse habendos, tum ex traditione constat, tum ex momentis verè theologicis. Obj. itaque 1º : S. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ sic pronuntiat : *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur*. — Resp. : Pronuntiatum illud, ubi de primatu S. Petri, quantum instituti ratio postulabat, exposuimus; illud nunc paulò latius explanare operæ pretium est; haud significatum voluit S. Cyprianus unum esse unitate numericâ episcopatum; alioquin singuli episcopi non es-

sent verè episcopi, sed partes episcopi, nec tenerent partem episcopatus in solidum; declaravit ex multis particularibus episcopatibus in Ecclesiâ quasi coalescere episcopatum unum unitate radicis, fundamenti, capitis et rectoris: sicut multis ex ramis una efficitur arbor, quia radice unâ procreantur, sustentantur, nutriuntur et reguntur: ad unitatem episcopatus ultrò accommodantur comparationes quibus S. Cyprianus unitatem egregiè adumbrat totius Ecclesiæ: « Quomodò, inquit, solis multi radii, sed lumen unum: et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum: et cum de uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, exundantis copię largitate, unitas tamen servatur in origine. » Dicit etiam potest episcopatum esse unum specie, seu ratione ordinis et characteris: idem enim est in episcopis et in summò pontifice, non diversus, totusque inest singulis quibus confertur, nec divisus esse potest ratione sui. A singulis autem tenetur in solidum episcopatus, quia singuli episcopi participes sunt universalis illius moraliterque unius episcopatus, ideòque integrè ac totaliter episcopi, paresque inter se, quoad episcopalem ordinem; at in eâ ordinis et characteris æqualitate, nihilominus occurrit constitutus divino jure unus episcopus auctoritate superior, cui cæteri tanquàm capiti adhærere se profiteantur, fidelium quidem ipsi pastores, ad ovile tamen pertinentes, eidem divinâ institutione commendatum. « Primatus, inquit S. Cyprianus, Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur. »

Inst. 1°: In celebri de baptismo hæreticorum controversiâ, multa protulit S. Cyprianus quæ cum primatu Romani pontificis nullo modo possunt conciliari: « Superest, inquit, ut de hâc ipsâ singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit amoventes; neque enim quisquam nostrum episcopum se episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat episcopus pro licentiâ libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tanquàm judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare; sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et præponendi nos in Ecclesiæ gubernatione, et de actu nostro judicandi. » Posito Romani pontificis primatu, posset sin-

gulos judicare episcopos, à jure communionis eosdem, si justa incideret excommunicationis causa, repellere; posset episcopus episcoporum nuncupari; posset collegas suos ad obsequendi necessitatem adigere; potestatem haberet, quos idoneos existimaret, Ecclesiis præponendi atque in eorum inquirendi vitæ rationem et institutum.

Resp.: Cum assertione nostrâ si componi non valerent textus S. Cypriani, non esset eò loci audiendus, quia sibi manifestè repugnaret, erroremque de invaliditate baptismi ab hæreticis collati, alio errore tueretur; tum hic aptari meritò possent quæ dixit S. Augustinus eodem de sancto episcopo: « Jam illa quæ in Stephanum irritatus effudit, retractare nolo, quia et non opus est: eadem quippe ipsa dicuntur, quæ jamjam satis discussa sunt. » At responsione non carent quæ ex S. Martyris operibus objiuntur. Cum episcopum innuere videtur à nemine judicari, soliusque Dei expectandum esse de illius sententiâ, aut agendi ratione judicium, manifestum est, hoc pronuntiatum non esse strictè et prout sonat, usurpandum: non ipsum latebat episcopum à metropolitano suo, synodisque vel provincialibus posse judicari; Romano autem pontifici nedum abrogaret jus ac potestatem ferendi de causis episcopalibus judicii, ipse Stephanum adhortatus est ut Marcianum Arelatensem episcopum, qui ad Novatianos defecerat juberet in ordinem redigi, et alium ejus loco constitui. « Dirigantur, inquit, à te litteræ in provinciam, et ad plebem Arelatæ consistentem, quibus abstento Marciano, alius in locum ejus substituitur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur, colligatur. » Epist. 67 ad Steph. I. Id unum igitur voluit S. Cyprianus, in controversiâ de quâ dissiderent pietate et doctrinâ laudabiles episcopi, hoc est, in quæstione de baptismo hæreticorum, relinquendam esse suam unicuique sentiendi et agendi licentiam, expectandumque Dei judicium, qui, cum solus arcana mentis habeat cognita et perspecta, solus etiam potest certò dijudicare quo studio et affectu unusquisque probata dogmata, vel genuina prosequatur disciplinæ placita; unde S. Cyprianus ægrè ferebat intentatas à sancto Stephano rebaptizantibus excommunicationis minas; nolebat quemquam episcoporum, ad obsequendum compelli in his quæstionibus quæ nondum eliquatissimâ perspectione discussæ sunt (S. Aug.

l. 3 de Baptism. c. 3), qualis erat tunc agitata causa de non iterando hæreticorum baptismo.

Neque verò primatum Romani pontificis impugnavit S. Cyprianus, quando de Christo Domino dixit : *Unus et solus habet potestatem præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione.* Videtur enim illum respicere locum, Act. Apost., in quo dicitur : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei.* Episcoporum auctoritatem existimaverit ab ipso Domino immediatè profluere, hæc procul dubio sententia rectè consociatur cum primatu Romani pontificis, cui singulos illorum subiectos esse Christus ipse voluerit. Cùm adnotavit Africanos inter præsules neminem se constituere *episcopum episcoporum*, non primatum reprobatur summæ pontificis, sed eum redarguit, quem animo sibi finxerat, primatûs abusum; præjudicatâ enim abductus opinione, in mentem sibi induxerat, S. Stephanum suâ quasi per ostentationem abuti cæteros in episcopos auctoritate, cùm iterari administratum ab hæreticis, adhibito ritu essentiali baptismum graviter prohiberet. Denique ut jam subindicavimus, catholico sensu si textus S. Cypriani intelligi non possent, responderetur cum S. August. lib. 2 contra Cresconium, cap. 32 : *« Litteras Cypriani non ut canonicas habeo, sed eas ex canonicis considero, et quod in eis Scripturarum divinarum (et traditionis) congruit, cum laude ejus accipio; quod autem non congruit, cum pace ejus respuo. »*

Inst. 1° : S. Hieronymus Epist. ad Evagrium : *« Ubi cumque fuerit episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est sacerdotii; potentia divitiarum, et paupertatis humilitas, vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit. »* Omnes igitur, ne excepto quidem Romano episcopo, dignitate et potestate pares arbitratur S. Hieronymus. — Resp. : Pares quidem existimavit, potestate ordinis, non jurisdictionis : non ipsum latebat unâ civitate conclusam fuisse auctoritatem Tanensis episcopi; tres verò magnas provincias, Ægyptum scilicet, Libyam et Pentapolim Alexandrino fuisse subditas patriarchæ, ex canone 6 concilii Nicæni : commemorare iterum opus non est quid de primatu Romani pontificis sentiat, præsertim in Epist. ad Damasum.

Inst. 2° : Episcopos esse Apostolorum successores tota consonat traditio : S. Cyprianus, epist. 69 : *« Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes præpositos qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : Qui audit vos, me audit. »* S. Hieronymus, epist. 54 : *« Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent. »* Ecclesiam sic alloquitur S. Augustinus : *« Quid est, pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt Apostoli; pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt episcopi. »* Alios enumerare nihil attinet. Ex illis testimoniis sic argui potest : Ex eo quòd Apostolis succedant episcopi, vel plenitudinem potestatis, qualis collata fuit Apostolis, consequuntur, vel eandem hæreditatis jure non obtinent; si plenitudine potestatis ut hæredes Apostolorum donentur, auctoritate non vincuntur à Romano pontifice : si verò Apostolorum licet successores, plenitudine tamen illâ potestatis careant quæ vigeat in Apostolis, nec eandem cum Petro auctoritatem, quantumvis ejus successor, Romanus accipit episcopus.

Resp. 1° : Potestatis plenitudinem quamvis episcopi jure hæreditatis acciperent, qualem habuerunt Apostoli, non ideo eximerentur singuli à Romani pontificis auctoritate, cùm et ipsi Apostoli beatum Petrum principem agnoverint, ejusdem jurisdictioni divinâ institutione subditi. 2° In Apostolis duplex erat spectanda potestas, episcopatûs nimirum et apostolatûs : singulos in episcopos non tota transfunditur auctoritas, quam ratione apostolatûs vindicabant sibi auctore Christo, Apostoli, nationes omnes terræ complectentem; hæc singulis in Apostolis fuit *extraordinaria*, atque idcirco singulos in eorum successores non transit : jam ab Ecclesiæ incunabulis certis Ecclesiis singuli præficiebantur episcopi; hinc Titum sic admonet Apostolus : *Hujus rei gratiâ, reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.* Epist. ad Tit. cap. 1. Jam etiam ab apostolicis temporibus, regendæ metropolitani et patriarchis adscriptæ sunt certæ quædam provinciæ, nec in alias poterant jurisdictionem exercere : quapropter inhiibuit concilium Nicænum, can. 15, *ne episcopus à civitate in civitatem transiret.* Hæc inveteratâ disciplinâ innixus S. Hieronymus, sic Joannem Hierosolymitanum episcopum, Alexandrino patriarchæ omnium quasi Ecclesiarum curam attribuentem compellabat : *« Responde mihi, ad Alexandrinum episcopum Palæstina quid*

« pertinet ? Ni fallor, hoc tibi decernitur, ut
 « Palæstinæ metropolis Cæsarea sit, et totius
 « Orientis Antiochia. » Eâdem ratione, apud
 Innocentium I conquerebatur S. Chrysostomus quòd Theophilus et episcopi Ægypti aliena in jura involarent, cùm de Constantinopol. episcopo judicare aggredierentur : « Neque
 « enim, inquit, congruum est, ut hi qui in
 « Ægypto sunt, judicent eos qui in Thraciâ. »
 Suâ quisque è probatis episcopis, ditione contentus, ultra excurrere nefas duxit : quo quidem ordine dilapso, tota dissiparetur Ecclesiæ ipsa constitutio. At, sicut ostendimus ubi de primatu S. Petri, voluit Christus tanquam *ordinariam* haberi, illam quam ei contulit auctoritatis plenitudinem, eandemque ad successores ejusdem Apostoli transmittendam curavit, christianæ quam regendam illi mandabat, Ecclesiæ durationi adæquandam et propagationi.

Inst. 5° : Petri successores vocantur passim episcopi, tum et dicuntur vices Christi gerere, necnon universalis curam Ecclesiæ sustinere : æqualem igitur cum Romano pontifice auctoritatem sortiuntur. S. Cyprianus ait epist. 27 : « Dominus noster cujus præcepta metuere et
 « observare debemus, episcopi honorem, et
 « Ecclesiæ suæ rationem disponens, in Evangelio loquitur et dicit Petro : *Ego dico tibi, quia tu es Petrus*, etc. Inde per temporum et
 « successionum vices, episcoporum ordinatio,
 « et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super
 « episcopos constituatur. » Certâ igitur successionis lege manat ad episcopos supposita divinitus Petro ad Ecclesiæ regimen auctoritas. Non de solo Romano pontifice dixit S. Hieronymus : « Non est facile stare loco Pauli,
 « tenere gradum Petri. » Vicarios Christi habendos esse episcopos significat epist. 55 appellatus jam toties S. Cyprianus : « Neque
 « enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata
 « schismata, quàm inde quòd sacerdoti Dei
 « non obtemperatur, nec unus in Ecclesiâ ad
 « tempus sacerdos, et ad tempus iudex, vice
 « Christi cogitatur. » Monachorum abbates, quòd immunitatem à jurisdictione episcoporum affectarent, sic redarguebat S. Bernardus : « Ite nunc, resistite Christi vicario, cùm
 « nec suo adversario (Pilato) Christus restitit. » Universæ curam Ecclesiæ singulis etiam fuisse traditam episcopis, declarant S. Ignatius Epist. ad Philadelphios : « Conspecto
 « inquit, vestro episcopo, cognovi quòd non
 « à seipso, neque per homines ad dignitatem

« erectus est, ut susciperet ministerium hoc
 « communis Ecclesiæ. »

S. Alexander patriarcha Alexandrinus, in epist. encyclicâ, ut zelum episcoporum in hæresim Arianam nascentem incitaret et acueret : « Cùm in sacris, inquit, litteris sit unum
 « corpus Ecclesiæ, nobis traditum, et præceptum ut concordiæ ac pacis vinculum firmum teneamus, » etc.

Resp. : Petri successores non eâdem ratione quâ Romanus pontifex, nuncupati sunt cæteri episcopi ; qui eos hoc nomine appellaverunt, SS. Cyprianus, Hieronymus, iidem, ut videre est nostras inter probationes, primatum Romani episcopi profitentur ac splendide prædicant ; cæteros autem episcopos, Petri successores dixerunt, habitâ ratione potestatis episcopalis quâ donati sunt in Apostolis, ac præsertim in Petro, qui primas tenebat, totamque repræsentabat Ecclesiam ; at Romanus pontifex sedem occupat, quam Spiritu sancto impellente elegerat Petrus, et sanguine suo consecravit, ideòque potitur concessâ Petro ad ordinarium et perpetuum Ecclesiæ regimen auctoritate. Certè nequeunt Petro in ipsius sede, et quem acceperat universâ in Ecclesiâ principatu succedere singuli episcopi ; imò cùm Apostoli ferè omnes, fixas non habuerint sedes, episcopi Apostolorum successores vocari propriè non possunt, nisi in genere ; id est, dici non possunt speciatim successores Andreæ, vel Philippi, sed generatim Apostolorum, in quibus muniebantur Christi inconcussis promissionibus. Episcopos nonnulli vocârunt *Christi vicarios*, eò quòd Christi vices unusquisque suâ in Ecclesiâ gerit episcopus, at in orbe toto christiano Romanus pontifex ; quare in concilio Florentino simpliciter definitum est Romanum pontificem esse *verum Christi vicarium*. Dicuntur episcopi, *universalis Ecclesiæ curam sustinere, ratione charitatis*, quâ totius Ecclesiæ bonum debeant pro viribus promovere ; non autem quasi singuli universalem regendam susceperint Ecclesiam. Singulis assignata est ejusdem gubernandæ portio ; unde dixit S. Cyprianus : « Episcopus unus est, cujus pars à singulis in solidum
 « tenetur. »

Inst. 4° : Episcopi præeunte legitimâ electione et confirmatione, jurisdictionem suam accipiunt à Christo Domino ; ergo non pendent à Romano pontifice. — Resp. : Jurisdictionem episcoporum immediatè à Christo manare concedimus, et propriis asseremus argumen-

tis; at ex ipsâmet Christi institutione, à B. Petri auctoritate pendentem.

Objicies 2° : A consuetudine, ab humanâ concessionem ortum duxit primatus Petri : ut Roma caput est mundi, ita proclive fuit, primatum deferre Romano episcopo ; id constat tum ex conciliorum decretis, tum ex imperatorum constitutionibus. Concilium Nicænum sic statuit canone 6 ex veterum interpretatione : « Mos antiquus perduret in Ægypto, vel Libyâ, et Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem et episcopo Romano parilis mos est et apud Antiochiam. » Sic adornatur interprete Rufino canon ille (lib. 11 Hist. ecclesiasticæ, cap. 6) : « Ut apud Alexandriam, et in urbe Româ vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat. » Utrâque illâ in versione refertur ad invectam consuetudinem origo primatus Romani pontificis, sicut et patriarchatus Alexandrini et Antiocheni : quin etiam ex primâ interpretatione, intrâ fines Occidentis, ex alterâ intrâ suburbicarias Ecclesias continetur, hoc est, intrâ decem provincias urbis vicario addictas; quo igitur pacto fingi potest jure divino constitutus, et nullis coarctatus mundi regionibus? Ex canone 28 concilii Chalcedonensis : « Antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt; et eâdem consideratione moti centum quinquaginta Deo amantissimi episcopi, sanctissimo novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt, rectè judicantes urbem, quæ et imperio et senatu honorata sit, et æqualibus cum antiquissimâ reginâ privilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis, non secus ac illam ex tolli ac magni fieri, secundam post illam existentem. » Illo in decreto nonne Romano et Constantinopolitano episcopis æqualia tribuuntur privilegia, et æquale fundamentum ac principium dignitatis auctoritatisque eorum assignatur? Accedunt imperatorum constitutiones; sic Justinianus novellâ 100, ait : « Decernimus secundum sacrarum synodorum decreta, sanctissimum veteris Romæ episcopum, primum esse omnium sacerdotum. » Ergo à jure divino haud exoritur primatus Romani pontificis.

Resp. : Canonem sextum concilii Nicæni primi, ex Romanæ scriniis Ecclesiæ depromptum Paschasinus S. Leonis legatus in concilio Chalcedonensi, act. decimâ sextâ, citavit in

hunc modum : « Trecentorum decem et octo Patrum canon sextus, quod Ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem et Ægyptus, ut episcopus Alexandria omnium habeat potestatem, quoniam et Romano episcopo, hæc est consuetudo. » Eo decreto nihil confertur Romano pontifici : nullis definitur potestas ejus temporibus aut regionibus; consuetudine confirmatum, non inductum significatur illius primatum; proponitur autem ille tanquàm forma et exemplum auctoritatis quam Alexandrinus per Ægyptum, Libyam et Pentapolim exercere debeat. Adversus lectionem canonis mox advocatam nemo reclamavit, reposeruntque Patres synodi Chalced. : « Perpendimus quidem omnem primatum et honorem præcipuum, secundum canones, antiquæ Romæ archiepiscopo conservari. » De interpretatione illius canonis consule quid ex Nicolao I supra retulerimus. Deinde ad summum decreto illo significatur Romanum episcopum, ut Occidentis patriarcham, non ultra certas regiones, curam suam specialem et auctoritatem promovere; quod non impedit, ne ut caput Ecclesiæ, sollicitudinem et jura divinitus concessa intendat universum in orbem christianum; si quæ igitur instituat comparatio Romanum inter et Alexandrinum episcopum, ea spectat duntaxat ad patriarchalem dignitatem, longè etiam Romano in antistite præstantiorem, cum et post conflatum schisma, Græci totum illi Occidentem adscribere non dubitaverint, ut ostendit Tournely ex testimonio Zonaræ in canonem sextum concilii Nicæni; Nili lib. 2 de Primatu Papæ, Balsamonis in citatum canonem; meritò etiam observat idem doctor Sorbonicus Rufino qui Romanum patriarchatum Ecclesias intrâ suburbicarias cohiberi scripserat, non magnam fidem esse adhibendam, tum quia per Anastasium pontificem à communione Romanæ Ecclesiæ exclusus fuerat antequàm suam scriberet historiam, tum ob ejus inscitiam et in interpretandis auctoribus audaciam, teste S. Hieronymo in Epist. ad Ctesiphontem, et apologiâ secundâ adversus Rufinum.

Quod spectat ad objectum canonem 28 quasi concilii Chalcedonensis factum, duplex suppetit responsio : 1° si valeret ille canon, nullum inde detrimentum pateretur Romani pontificis primatus : potest enim intelligi de privilegiis patriarchatus, quæ jure ecclesiastico Romanæ etiam sedi concedi potuissent; at humanam omnem concessionem præverterunt primatus

privilegia, de quibus meritò ita pronuntiavit Nicolaus I, in Epist. ad imperatorem Michaelē (tom. 8 Concil. pag. 514) : «Ista privilegia huic sanctæ Ecclesiæ (Romanæ scilicet) à Christo donata, à synodis non donata, sed jam solummodò celebrata et venerata. » 2º Canon ille quo paria privilegia Romano et Constantinopolitano tribuuntur episcopo, editus fuit ab Anatolio Constantinopolitano præsule, absentibus legatis Romanis concilii Chalced. præsidentibus, ab iisdem statim repudiatus, à S. Leone in suâ ad concilium Epistolâ improbat, nunquàm in Ecclesiâ receptus : imò ab ipsis synodi Patribus nulla facta est mentio parium privilegiorum ; sed solum declarant à se renovari canonem concilii Constantinopolitani, quo secundus honor Constantinopolitano episcopo adscribitur. Eu canon ille synodi Constantin. : «Constantinopolitanus episcopus habeat priores honoris partes post Romanum episcopum, propterea quòd sit nova Roma. » Parem dignitate Romano pontifici, Constantinopolitanum episcopum non constituit decretum illud, nec tamen nisi tempore Innocentii III Ecclesia Latina consensit, ut Constantinopolitanus episcopus primum inter Orientales patriarchas locum post Romanum pontificem obtineret. Humanæ institutioni adjudicandum esse primatum Romani pontificis, nullo modo colligitur, neque ex indicatâ novellâ Justiniani, primatum illum profitentis secundum sacrarum synodorum decreta, neque ex constitutionibus Valentiniani, aut Phocæ ; id unum voluerunt, non ut spiritualem aliquam potestatem Romano subministrarent pontifici (quod præstare non poterant), sed ut notum facerent paratos se ad eorum comprimendam audaciam qui sedis Apostolicæ dignitati et auctoritati repugnarent.

Objicies 3º : Episcopum vocari universalem Romanum pontificem nihil vetaret, si jure divino primatum honoris et jurisdictionis universâ donaretur in Ecclesiâ ; hanc tamen appellationem, tanquàm alienam, et à pietate abhorrentem mirum in modum repulerunt ; ita S. Gregorius Magnus in Epist. ad Mauritium imperatorem (lib. 4, epist. 32), conqueritur de temeritate et præsumptione Joannis Constantinop. episcopi, cumque insectatur quòd se universalem episcopum diceret ; nomen illud respicit tanquàm blasphemie plenum ; tum epist. 43, aliâs 36, docet è prædecessoribus suis Romanis pontificibus nullum usum fuisse tam profano vocabulo.

Resp. : Episcopus universalis, ne ipse quidem Romanus pontifex vocari potest, si nomen istud ita usurpetur, ut cæterorum episcoporum detrahatur jurisdictioni, et haberi eos volueris tanquàm Romani pontificis delegatos duntaxat et vicarios. « Nullus unquàm decessorum meorum, inquit S. Gregorius Magnus, tam profano vocabulo uti consensit, quia videlicet si unus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. » Hæc autem appellatio sic intellecta, ut per eam significetur, nullum esse episcopum qui Romani pontificis auctoritatem detrectare valeat, nihil exhibet, quod temeritatem, nedum blasphemiam reipsâ contineat ; hanc tamen ad præcavendum abusum, et retundendam episcopi Constantinopolitani superbiam ac proterviam, rejecit constanter S. Gregorius Magnus, adnotatque illud vocabulum, licet à synodo Chalcedonensi Romano pontifici oblatum, neminem è suis prædecessoribus assumere sibi voluisse : « Certè inquit, pro beati Petri, Apostolorum principis, honore, per venerandam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatum est (prædictum nomen), sed nullus eorum unquàm hoc singularitatis nomen assumpsit, nec uti consensit, ne, dum privatum aliquid daretur uni, honore debito privarentur universi. » (Epist. 32 consuletur et epist. 58 ad ipsum Joannem.

Nota : Nec ipse Joannes IV cognomento Jejunator, quo nullus ex Constantinopolitanis episcopis ambitiosius nomen *patriarchæ œcumenici* affectavit et invasit, primatum universâ in Ecclesiâ, aut arrogabat sibi, aut Romano episcopo ademptum volebat ; sed præfatam appellationem S. Leoni à presbyteris et diaconis Ecclesiæ Alexandrinæ, datam actione tertiâ concilii Chalced. inani tumentes fastu, Constantinop. episcopi, tribuendum quoque sibi putaverunt, quiddid reclamaverint verbis et factis Romani pontifices. Quòd autem patriarchæ ipsi Constantinopolitani pontificem Romanum, ut caput universalis Ecclesiæ tunc agnoscerent, id testatur Pelagius II, Epist. ad Joannem Constantinop., et aliunde constat.

Inst. : Ipse S. Gregorius Magnus satis innuit episcopos quidem singularium esse capita Ecclesiarum, universalisque membra Ecclesiæ, eorum autem neminem caput totius Ecclesiæ : « Petrus, inquit, primum membrum sanctæ et universalis Ecclesiæ est ; Paulus, Andreas, Jacobus, quid aliud quàm singularium plebium sunt capita ? Omnes tamen sub uno

« capite membra Ecclesiæ sunt. » Hormisdas etiam summus pontifex æqualem facit Romano pontifici, Constantinop. episcopum : « Similem, inquit, jam fidei curam gerentes per religiosam patientiam, par etiam præmium de boni operis speramus effectum. Ergo par studium sollicitudinis assumentes, quibus est in unâ communione et credulitate societas, curemus. »

Resp. ad primum cum Bellarmino (de Romano Pontifice, lib. 2, cap. 31, n. 10 et seq.): « Aliquem esse caput totius Ecclesiæ dupliciter intelligi potest: uno modo ut ita sit caput, ut ipse solus sit caput et princeps, et cæteri omnes inferiores non sint capita nec principes, sed solum ejus vicarii; altero modo, ut ipse quidem sit caput, sed generale, ita ut non tollat inferiora particularia et vera capita, quomodo causæ universales non tollunt particulares, et quomodo in exercitu imperator non tollit particulares duces legionum et cohortium; et quidem primo modo, solus Christus est caput omnium Ecclesiarum, si quidem comparati ad Christum omnes sunt vicarii et administri, nec ullus dici potest collega ejus vel coepiscopus: et Petrus hoc modo non est caput nisi Romanæ Ecclesiæ particularis; solum enim hujus Ecclesiæ est particularis et solus episcopus et caput, cæterarum autem particularia capita sunt, ipsarum episcopi, qui sunt veri principes, et Petri non vicarii, sed collegæ et coepiscopi, et de hac significatione agit hoc loco B. Gregorius. Altero modo Petrus fuit, et nunc est Romanus pontifex, verè caput omnium Ecclesiarum, ut ipse idem Gregorius his verbis docet lib. 11 epist. 42: Apostolicæ sedis reverentia nullius præsumptione turbetur; tunc enim membrorum status integer perseverat, si caput fidei nulla pulset injuria. » Et epist. 54: Sedes apostolica omnium Ecclesiarum mater est. — Resp. ad secundum: Non communem paremque secum auctoritatem tribuit episcopo Constantinop. Hormisdas, cum eidem vicariam auctoritatem mandasset, quâ diversarum Ecclesiarum lapsis communionem catholicam posset imperitari. « Personam meam, inquit, in hoc te oportet subintrare. » Sed hortatur ut « communi studio et charitate, pro sui muneris ratione, subjectarum sibi Ecclesiarum salutem curam impendere non desinat. »

Objicies 4°: Universali jurisdictione singuli carent episcopi, eò quod licet succedant

Apostolis, non tamen sunt Apostoli: Romanus ergo pontifex, cum non sit Apostolus, jurisdictionem universam in Ecclesiâ non consequitur, quantumvis dicatur Petri successor: primatum Petri cum universali jurisdictione conjunctam quis negaverit prærogativam esse apostolicam? — Resp.: Primum Petrus jurisdictionemque universam in Ecclesiâ, Christo largiente non accepit, solum ut Apostolus Christi, verum ut Ecclesiæ universalis caput, et ratione muneris supremi Ecclesiæ pastoris ac principis; quod munus, ex institutione Christi fuit in Petro ordinarium, ut probavimus, indivulsè cum Ecclesiæ constitutione conjunctum, ideòque ad Petri successores perpetuò transmittendum; at cæteris in Apostolis, ut non semel observatum est, ordinaria non fuit ea quam in orbe toto singuli exercere poterant: eam pro se solis acceperunt; unde cum illis expiravit, neque ad eorum successores transiit. Apostolica prærogativa dici potest primatus Romanum ad pontificem, viâ successionis derivatus; nec tamen propriè nuncupari potest Apostolus Christi, Romanus pontifex, quia propriè illi vocantur Apostoli Christi, qui fuerunt à Christo immediatè electi, edocti, et missi ad prædicandum omni creaturæ Evangelium, qui libros sacros scribere potuerunt.

Objicies 5°: Si verbo Dei tum scripto tum et tradito apertè constaret de primatu Romani pontificis, consentirent inter se theologi catholici de privilegiis inde scaturientibus: quanta autem inter se in illis assignandis dissideant, satis superque colligetur ex dicendis in decursu tractatùs. — Resp.: Non de primatu dissentiant inter se theologi catholici: sed de quibusdam ejusdem occasione dissendis, quæ loco suo suis ponderare momentis adnitemur.

Nota: Quæ ad appellationes in causis episcopalibus, objecta pertineant, aptius proponuntur, ubi insignem hanc quæestionem tractandam suscipiemus.

Ad absolvendam momentosam de primatu Romani pontificis controversiam, quæritur utrùm *fide catholicâ* tenendum sit Romanum pontificem, universam in Ecclesiâ obtinere primatum honoris et jurisdictionis? Eà quidem dignitate et prærogativâ illum esse divinâ institutione præditum, plurimâ quidem asseruimus auctoritate et ratione; hæc utrùm assertio catholicis in dogmatibus numerari debeat, dubitandum quibusdam fortè videatur, quia

non ita ut Petrum, Romanum pontificem, ad supremum honoris ac potestatis apicem esse provectum immediatâ revelatione appareat.

Resp. : Catholica fide credendum est, jure divino Romanum pontificem toto in orbe christiano primatum habere honoris et jurisdictionis : hoc enim ipso quo immediatè revelatum est, primatum illum ita fuisse S. Petro collatum, ut ex divino instituto ad ejus omnes legitimos successores trajiceretur, Romanis pontificibus, cum S. Petro certissimè succedant, adjudicari credendum est, præstantissimum illud munus. Propositio quippe singularis formaliter et immediatè continetur in revelatâ universali, tanquàm pars in toto ; unde contradictoria est hæretica. Revocentur, si placeat, in memoriam quæ diximus ubi de notis theologicis, antequàm ageretur de condemnatione propositionum in globo. Non propriè dicto discursu ex universali propositione eruuntur singulares propositiones quibus intrinsecè illa constituitur, sed mera illic observatur expositio, evolutio, enumeratio partium ; nec abstractè aut confusè in mente divinâ versatur, aut credenda exhibetur universalis hujusmodi propositio ; sed cum individuís omnibus propositionibus revelata est, quas certò constituerit in illâ contineri.

CAPUT III.

DE PRÆCIPUIS CONSECTARIIS PRIMATUS ROMANI PONTIFICIS.

ARTICULUS PRIMUS.

Romanus pontifex, Romana Ecclesia, sedes Apostolica, centrum est communionis catholicæ. (Hæc ibi passim promiscuè usurpantur.)

Catholicæ centrum communionis ille intelligitur episcopus, cui communionem devinctos oportet esse singulos episcopos, catholicæ ut societatis censeantur et sint reipsâ compotes ; illa autem cum Romano pontifice conjunctio obtinetur et innotescit profitendâ eadem cum ipso fide, iisdem retinendis religiosè sacramentis, tum ipsi adhærendo et obsequendo, ut Apostolorum principis legitimo successori, et universalis Ecclesiæ capiti. Unde usus invaluit ut episcopus nemo consecraretur nisi Romanum ad pontificem miserit confessionem fidei, ab eoque litteras acceperit quæ institutionem canonicam seu tituli collationem comprehendant. Neque episcopos solos, sed universos etiam qui velint catholicæ adunari Ecclesiæ, necesse est, sedi Apostolicæ obsequentes se

addictosque præstare. Ex primatu summi pontificis spontè sequitur communionis illius necessitas. Namque suapte constitutione, cum Ecclesiæ sit grex præpositis sibi conjunctus pastoribus, ex eo maximè pendet unitas catholica, quòd fideles communionem obstringantur Romano pontifici, qui principatum inter pastores tenet, Deoque instituite, universo gregi pascendo et regendo præpositus est. Totum id confirmatur ac declaratum est constanti traditione.

Ita de Romanâ Ecclesiâ S. Irenæus, lib. 3 adversus hæreses, c. 3 : « Ad hanc Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est convenire omnem Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in quâ semper ab his qui sunt undique conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio. » S. Cyprianus, epist. 45, ad Cornelium : « Placuit, ut per omnes omnino istis positos episcopos, litteræ fierent, ut te universi collegæ nostri et communicationem tuam, id est, catholicæ Ecclesiæ unitatem, pariter et charitatem probarent firmiter ac tenerent. » Communicare cum Romano pontifice, et communicare cum Ecclesiâ catholicâ, idem esse sancto Cypriano videbatur. S. Ambrosius Oratione seu libro de excessu fratris sui Satyri, n. 47 : « Advocavit, inquit, ad se episcopum, nec ullam veram putavit nisi veræ fidei gratiam, percontatusque ex eo est, utrûmnam epistolis catholicis, hoc est, cum Romanâ Ecclesiâ conveniret? » Hunc in modum tam solidè quàm eleganter S. Hieronymus in Epist. ad Damasum : « Ego nullum primum nisi Christum sequens, (hoc est, Christo præ omnibus addictus) beatitudinis tuæ, id est, cathedræ Petri, communionem consocior : super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est ; si quis in arcâ Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. » Alterâ ad eundem epistolâ, sciscitatur de unâ vel triplici dicendâ in Deo hypostasi : « In tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, inquit, monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas ; ego interim clamito : Si quis cathedræ Petri jungitur, meus est. » Nihil apertius ad inculcandam communionis cum sede Apostolicâ securitatem ac necessitatem. S. Optatus Milevitanus, refellendis Donatistis, revocat in mentes, cathedram episcopalem in quâ sederit omnium Apostolorum caput, Petrus : « In quâ unâ cathedrâ unitas ab omnibus servaretur. »

Deinde commemoratâ successorum Petri continuâ serie, sic pergit : « Damaso (successit) « Siricius, hodiè qui noster est socius, cum « quo nobiscum totus orbis commercio formatum, in unâ communionis societate concordat. » In cathedrâ et successione Petri, fundamentum catholicæ communionis repositum docet S. Optatus. Culpâ vacare Cœcilianum, vel hoc inprimis posse convinci arbitrat S. Augustinus, quòd Romanæ frueretur Ecclesiæ communionē : « Qui posset, inquit, « non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret Romanæ Ecclesiæ, « in quâ semper apostolicæ cathedræ viguit « principatus, et cæteris terris unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicationis litteras esse conjunctum. » Aliis quæ conspiranter suppetunt præmissis, afferre juvat egregium testimonium concilii Constantinop. quarti ann. 869 : « Sequentes in omnibus, inquit synodi illius generalis Patres, « act. 1, Apostolicam sedem, et observantes « omnia ejus constituta, speramus ut in unâ « omnium communionē quam sedes Apostolica « prædicat, esse mereamur, in quâ est integra « et vera christianæ Religionis soliditas ; promittentes etiam, sêquestratos à communionē « Ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes « sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra « non recitanda esse mysteria. » Sententiâ œcumenicæ illius concilii, eòdem recidit, exulare ab universalis Ecclesiæ societate, et orbari sedis Apostolicæ communionē.

Quanti faciendâ sit ineunda cum Romanâ sede communio, demonstratur insignibus ex Hist. ecclesiast. monumentis : inter cætera paulisper hic attendatur ad factum Acacii, quem ut obstinatum Petri Moggi Eutychanistæ fautorem, et Zenonis auctorem Zenonitici, anathemate perculerant Romani pontifices. Hâc occasione, à consortio Romanæ sedis segregatæ fuerant multæ Orientales Ecclesiæ : quam disjunctionem pati cùm diù non possent, pristinam ut in societatem restituerentur, enixè sic rogabant in Epist. ad Symmachum : « Hæc diximus, sanctissimum ausi supplicare, « non pro perditione unius ovis, sed pro amicâ « nobis salute non Orientalis tantum, sed omnium propè plagarum habitabilis mundi redemptarum pretioso sanguine Dei, sicut docuit « beatus gloriosorum episcoporum princeps, « cujus cathedram beatitudini tuæ commisit « Christus optimus pastor, quem imitatus « festina ad adjuvandum nos. » Disrupta ut re-

sarciretur unitas, instaurandæ quæ priùs in illis regionibus vigerat communioni cum Romano pontifice incubuerunt pro viribus imperatores Justinianus, Justinus, tum et patriarchæ Constantinop. Joannes et Epiphanius, in Epist. ad Hormisdam. Noverant quæ malorum ingluvies Ecclesias maneat à sede Petri divulsas, quòd certiori atque frequentiori, ut adnotat Bellarminus, experienciâ compertum est : « Videmus, etiam inquit, omnes illas Ecclesias, quæ ab isto capite (Romano pontifice) se diviserunt, tanquàm ramos præcisos « à radice, continuò aruisse : certè Ecclesiæ « Asiaticæ et Africanæ, quæ quondam ita florabant, ut numerosissima concilia celebrarent, « et semper haberent multos homines vel doctrinâ vel sanctitate, vel utroque Dei munere « clarissimos, ab eo tempore quo à Romanâ Ecclesiâ schisma fecerunt, nulla concilia celebrârunt, nullos habuerunt homines famâ « sanctitatis aut doctrinæ, toti orbi notos, et « nunc in summâ ignoratione versantur. » Ut observat Joannes Gerbasius, de Causis majoribus art. 4, ipsi hæretici Apostolicæ sedis communionem quandoque ambiverunt, satis fore sibi credentes ad vitandas impietati suæ debitas pœnas, si cathedræ Petri adhærere viderentur. Ita Montanistæ qui ex Phrygiâ et Asiâ erant, pacis communionisque litteras à Zephyrino erogitârunt, Tertulliano teste lib. adversus Praxeam cap. 1 ; ita Eutyches Apostolicam sedem appellasse vulgò jactatur, ubi à Flaviano dejectus est. Addere possumus constare nimium ac in propatulo esse, quot errorum exitiosis et collidentibus se fluctibus jactati sint, qui Lutherum et Calvinum sectati, Romanam Ecclesiam deseruerunt, eandem si potuissent, excindere conati.

Superest, ut admirationis et gratitudinis sensu affecti et meritò incitati exclamemus cum illustriss. Bossuetio : « Sainte Église Romaine, mère des Églises et mère de tous les « fidèles, Église choisie de Dieu pour unir ses « enfants dans la même foi et dans la même « charité, nous tiendrons toujours à ton unité « par le fond de nos entrailles. *Si je t'oublie,* « Église Romaine, *puissè-je m'oublier moi-même !* « *que ma langue se sèche et demeure immobile* « *dans ma bouche, si tu n'es pas toujours la première dans mon souvenir, si je ne te mets pas* « *au commencement de tous mes cantiques de réjouissance.* Adhæreat lingua mea faucibus meis. » Oratione de Unitate Ecclesiæ, habitâ in Comitibus Cleri Gallic. ann. 1681. Ad elevandam

Romanæ sedis auctoritatem solent obijci facta S. Cypriani, qui S. Stephano in causâ rebaptizantium palam restitit; tum etiam Euphemii, Macedonii, tum et Meletii Antiocheni, quos nemo dixerit à catholicæ extorres Ecclesiæ communione, quamvis Apostolicæ sedis communione caruerint. Hæc facta discussimus ubi de Unitate Ecclesiæ, nec ampliùs nobis disceptanda. Aliud occurrit gravissimum argumentum ex eo desumptum, quòd ea quam vindicavimus ecclesiasticæ centri communionis natura, summaque dignitas, stare posse non videatur, nisi Romano pontifici infallibilitas tribuatur, quam ipsi adscribendam non ducit Gallicana Ecclesia. Opportunè magis hâc de operosâ quæstione disseretur in sectione secundâ de Romano pontifice.

ARTICULUS II.

CONCLUSIO. — *Ratione primatûs potest summus pontifex decreta condere quæ ad omnes pertineant Ecclesias.*

Quæ in Ecclesiâ feruntur leges, decreta, vel in iis quæ ad fidem, vel in iis versantur quæ ad disciplinam pertineant.

1° Posse pro jure primatûs Romanum pontificem condere in controversiis fidei decreta quæ ad omnes pertineant Ecclesias, id expressè continetur Cleri gallicani Declaratione anni 1682: *In fidei quoque quæstionibus, præcipuas summæ pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere.* Hâc sepositâ auctoritate concideret ipse translatus ad Petri successores, jure divino, primatus. Ut enim officio tenetur, ita et potestate donatus est Romanus pontifex, providendi, ne insidiante, aut palam erumpente vesanâ innovandi libidine, deteratur fidei depositum, omnique vento doctrinæ fideles circumferantur; quod ut præstare valeat, necesse est, ut dogmaticis, christianumque per orbem divulgandis decretis, gliscenti larvam detrahat errori, formam sanorum proferat verborum, et apostolicæ hostes doctrinæ spiritualibus pœnis coerceat: quo munere pro variis emergentium hæresum molitionibus, et Ecclesiæ necessitatibus defunctos esse Romanos pontifices, obviis, si opus esset, confirmaretur Hist. eccles. monumentis: v. g., notum est quid in causâ Nestorianæ hæresis à Cœlestino, quid in causâ Eutychianismi à Leone traditum, definitumque fuerit; neminem latet quid ad comprimendos Pelagianos errores decernendum curaverint Innocentius I, Zozimus, etc. Hinc Gelasius in Epist. ad

Honorium Dalmatiæ episcopum: « An fortè inquit, nescitis hanc hæresim (Pelagianam) ab Apostolicâ dudum sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœlestinum, Sixtum, Leonem, continuus et incessabilibus sententiis fuisse prostratam? »

2° Eodem jure primatûs, potest Romanus pontifex, disciplinæ sancire leges quæ servatis servandis, vim obligandi tum in interno, tum in exteriori foro sibi vindicent. Petro ejusque successoribus, generatim mandata est cura gregis Domini: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*: ea igitur tradita potestas quæ sit regendæ societati christianæ accommodata, vetando quæ ordinem perturbare, jubendo quæ ipsum fovere ac tueri queant. Talem potestatem, condendis imparem esse legibus quis cogitaverit? Rem ut funditùs aggrediamur, quid requiritur ad legis constitutionem atque sanctionem? Oportet ut ab eo qui perfectæ, ut aiunt, *communitatis curam gerit, imponatur præceptum ex se stabile, ad publicam ordinatum utilitatem*, propositisque munitum pœnis. Quin perfectæ communitatis curam gerat summus pontifex dubitari nequit, cùm primatum jurisdictionis universâ possit expromere in Ecclesiâ: perfecta enim vocatur ea communitas, in quam suum ad scopum confluent sufficiens præsidia: inde evidenter concluditur posse Romanum pontificem vera populo christiano præcepta imponere: quominus verò stabilia sint nihil prohibet, cùm stabilitatem hanc postulare ipsa quandoque poscat sapientis ac salutiferæ ratio gubernationis, licet, mutatis rerum adjunctis, immutari, aut etiam abrogari queant quæ suis congruenter temporibus fuerant constituta. De potestate spirituales decernendi pœnas, vel hoc solo constaret pronuntiato: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis.* Legislatoris egisse partes Romanum pontificem, vel à prioribus Ecclesiæ seculis, demonstrat vel simplex relatio exortæ de celebrandæ gratiæ, excommunicationis minas, Asiaticis Victor intentavit Ecclesiis: conciliandis animis quantumvis strenuam S. Irenæus et alii impenderint operam, nullam tamen moverunt de ipsâ met sancienti leges auctoritate quâ utebatur sedes Apostolica. Verum illius auctoritatis tot in variis juris canonici collectionibus observantur monumenta, ut ambigendi nullus omnino sit locus.

Objicies fortassè, leges inter à Romanis editas pontificibus, multas esse quæ in Galliis, aliisque regionibus, nunquam observatæ sunt, multas etiam quæ penitus exoleverunt. — Resp. : Ipsorum etiam conciliorum generalium, non ubique aut perpetuò vigere omnia disciplinæ decreta : sapienter enim quantumvis sint condita, multa sunt quæ quarundam regionum moribus, consuetudinibus approbatis, ac publici conditioni regiminis, minus congruere videantur; sunt et alia quorum si urgeretur executio, plus detrimenti quam boni ex animorum procrearetur affectu, atque avellendis zizaniis eradicaretur et triticum.

ARTICULUS III.

Potest Romanus pontifex, ratione primatus dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi à legibus generalis ipsius synodi.

Postulat ipsa regiminis ecclesiastici natura, et humanæ vitæ conditio, ut aliquando quibusdam in casibus, remittatur legis vinculum, tametsi ab œcumenicâ constitutæ synodo : at quotiescumque dispensatione indigebunt homines nonnulli privati, neque ad hanc impetrandam cogetur generale concilium, neque totum disseminata per orbem adeunda erit Ecclesia : cujusnam ergo erit eximere, quando opus est, à lege aliquâ œcumenicâ etiam concilii, si tum dispensandi potestate careat ipse summus pontifex, ad quem maximè pertinet generalis cura disciplinæ? Hanc auctoritatem diximus summo pontifici competere ratione primatus : hæc enim, cum sit Ecclesiæ necessaria, manat à jure divino; eodem quidem jure concilio ipsum generali subditum esse putat Gallicana Ecclesia, verum hæc subjectio pontificis non obstat dispensationibus. « Absit, » inquit doctiss. Bossuetius : has enim nemo « catholicus, nemo veri regiminis sciens, aut rerum ecclesiasticarum gnarus abstulerit : » has toto animo complectitur, ea quam pontificiæ potestati maximè adversari putant, « Basileensis synodus, sic enim loquitur : *Per concilium autem statuta in nullo derogant suæ potestati, quin pro tempore, loco, causisque et personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari, dispensareque possit, atque uti summi principis epikeiâ (æquo moderamine), quæ ab eo auferri nequit.* » Defens. Declarat. Cleri Gallic. parte 3, lib. 11, cap. 16. Fatente igitur ac profitente ipsâ Basileensi synodo, à summo pontifice *auferri nequit* potestas dispen-

sandi à decretis disciplinæ concilii ipsius generalis : hæc potestas cum instituto divinitus primatu indivulsè conjuncta est. Ad jus ergo divinum pertinet : neque tamen ullam in concilium generale auctoritatem tum exerit summus pontifex, cum dispensat à concilii generalis legibus : illius enim potestas ordinatione divinâ, ut deinceps ostendetur, generali concilio subicitur : nihilque eo renitente Romanus ipse pontifex voluntate dispensandi proficeret.

2º Diximus posse illum ab ipsis synodi generalis legibus dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi; publico enim bono promovendo, non impediendo, destinata est dispensandi potestas. Hinc præclarum illud S. Cœlestini pronuntiatum : *Dominetur nobis regulæ, non regulis dominemur.* Epist. 1 ad Illyricos. Hinc notum illud S. Bernardi placitum : « Ubi « necessitas urget, excusabilis dispensatio est ; « ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio « est : utilitas dico, communis, non propria, « nam cum nihil horum est, non planè fidelis « dispensatio, sed crudelis dissipatio est. » De Consid. lib. 3, cap. 4.

Nota tum haberi rationem communis utilitatis, cum dispensatur erga privatos etiam homines, sive ad depellendum quo laborant grave incommodum, sive ad avertendum quod intentatur illis periculum : namque, ut animadvertit Bossuetius : « Non desunt quæ indulgere privatis publica etiam utilitas postulat, « ne pereant, *ne abundantiori tristitiâ absorbeantur*, ne Ecclesia infirmis materna viscera « claudere videatur, excidatque ab ecclesiastico « regimine apostolicum illud : *Infirmum autem in fide assumite.* » Addit Bossuetius : « Illud « prætermittere non possumus, aliud esse quod « Ecclesia jubeat, aliud quod indulgeat, aliud « quod toleret. Id jubet, ut quàm maximè ob- « servantur canones ; id indulget ut causis « necessariis interdum relaxentur ; id tolerat « quod sine gravi perturbatione punire non « potest. » Defens. Declarat. Cleri Gallic. part. 3, lib. 11, c. 16.

ARTICULUS IV.

Ratione primatus potest summus pontifex synodos generales convocare, eisdemque præesse sive per semetipsum, sive per legatos.

Probatur 1º : In omni benè institutâ et moderatâ societate, generalia convocare comitia pertinet, naturâ ipsâ docente, ad eum qui honore et jurisdictione cæteris antecellit : jure

ergo primatûs, quo sedet ad universalis gubernacula Ecclesiæ summus pontifex, generales convocare synodos potest, eisdemque præsidere.

Probaturn 2º: Naturali isti, et subnixo ratione placito, consonat perpetua traditio et praxis: sic concilio Nicæno generali I præfuit Silvester per legatos, Osium scilicet episcopum Cordubensem, Vitum et Vincentium presbyteros. Vi convocationis, solius Orientis fuit concilium Constantinop. generale secundum, quæ tamen œcumenica evasit, accedente Romani pontificis approbatione, et Occidentalis Ecclesiæ consensu. Concilio Ephesino præfuerunt nomine S. Cœlestini, S. Cyrillus Alexandrinus, Arcadius et Projectus episcopi, et Philippus Presbyter: Chalcedonensi generali quarto præfuit S. Leo per suos legatos, Paschasium et Lucentium episcopos, et Bonifacium presbyterum: Constantinopolitano II, generali quinto, præfuit Mennæ successor Eutychius, consentiente summo pontifice Vigilio, ut constat ex Vigilii ad Eutychium epistolâ: Constantinop. III, œcumenico sexto, Agathonis nomine præfuerunt Theodorus Georgiusque presbyteri, Joannesque diaconus. Consulantur de aliis quæ patent collectiones conciliorum.

ARTICULUS V.

De causis majoribus ad sedem Apostolicam ratione primatûs referendis.

Ad sedem Apostolicam quasdam causas jure primatûs esse referendas, indubitatum est, atque omni ævo constitit. Attamen tum de notatione quæ sit apta designandis omnibus majoribus causis, tum de ipsarum numero, non consentiunt theologi et canonistæ. *Causarum majorum* nomen primus adhibuit Innocentius I, anno circiter 404; in Epist. ad Victricium Rothomagensis episc. ita loquitur: « Si autem majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad sedem Apostolicam (sicut synodus statuit) post episcopale judicium referantur. » De causis majoribus hæc nobis adnotanda generatim videntur.

I. Ecclesiasticis in monumentis, causis accensentur majoribus negotia, quæ sive ob rei præstantiam, sive ob difficultatem judicandi, Romanam ad sedem deferri oporteat. Ita appellatus mox Innocentius I, in Epist. ad Felicem Nucernanum episcopum: « Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque quæ possunt aliquam

recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atque ad apicem episcopatûs referre, ut consulta videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet. » Zozinius, in Epist. ad episcopos Galliæ, emergentia in Galliis negotia jubet ad episcopi Arelatensis notitiam referri, nisi, inquit, *magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen*. Leo Magnus epist. 84, quæ est ad Anastasium Thessalonicensem, cap. 11: « Si autem quod cum fratribus tractandum, definiendumve credideris, diversa eorum fuerit à tuâ voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificationem referantur. » Hilarius Papa epist. 8, quæ est ad plures Galliæ metropolitânos: « In dirimendis sanè gravioribus causis, inquit, et quæ illic non potuerint terminari, Apostolicæ sedis sententia consuletur. » Vigilius in epist. septimâ, quæ est ad Auxanium Arelatensem: « Si quæ verò ait, certamina aut de Religione fidei (quod Deus auferat), aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint, totius veritatis indagine diligenti ratione discussâ, relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ sedi terminanda servate. » Gregorius Magnus epist. 54, lib. 5, Galliarum episcopos sic alloquitur: « Si quam verò consentionem (quod longè faciat divina potentia) de fidei causâ evenire contigerit, aut negotium emerserit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, et pro sui magnitudine judicio sedis Apostolicæ indigeat, examinatâ diligentius veritate, relatione suâ ad nostram studeat perducere notionem. » Alia legere est testimonia apud Joannem Gerbais tract. de Causis majoribus.

II. Nihil prohibet quominus causarum majorum nomine donandas censeamus, non modò fidei causas, depositiones episcoporum, et quæstiones ambigux disciplinæ, ut Innocentius I veteresque alii pontifices docuerunt, sed etiam episcoporum translationes, controversias quæ ex episcoporum electionibus oriuntur, et coadjutorum institutiones, ut placuit recentioribus. Omnibus in Ecclesiis non eadem est causas omnes majores dijudicandi ac finiendi ratio: eadem est una fides, non eadem vivendi forma in iis quæ jure divino sancita non sunt: variam, eamque contrariam non rarò secutæ sunt disciplinam numerosæ et insignes Ecclesiæ. Lege Concordatorum, quæ viget in Galliis, determinata est ratio agitandi et componendi causas quæ ad episcoporum

translationes, electiones, et coadjutorum institutiones pertinent. Partim à rege Christianissimo, partim à Romano pontifice pendent episcoporum translationes : ad regem spectat transponendi designatio episcopi, ad pontificem, institutio, ut prioris solutio vinculi. Abrogatæ sunt in Galliis electiones episcoporum : nominantur à rege, instituuntur à Romano pontifice ; de coadjutorum designationibus tacent quidem concordata, regi tamen illæ vindicantur ; nec argui potest cum Rebuffo, tum non vacare episcopatum, quo non vacante, regia submoveatur nominatio : quando enim cum securitate futuræ successionis datur coadjutor, tum licet reipsa non vacet episcopatus, ut vacaturus consideratur, atque ut vacaturo providetur episcopus. De episcoporum judiciis ac depositionibus latè mox disseretur, ubi de appellationibus. Quod verò spectat ad controversias de fide, vel disciplinâ generali, in quæstionibus ejusmodi dijudicandis, principatum tenere summum pontificem ut caput Ecclesiæ jam demonstratum est ; at easdem quoque controversias ad episcoporum judicium pertinere, tot comprobatur, quot habitæ sunt œcumenicæ et particulares synodi, in quibus sedent et pronuntiant tanquàm veri iudices : hanc autem auctoritatem, ut successores Apostolorum, immediatè ab ipso Christo Domino esse mutuatos, haud multò post ostendetur : id apertè colligitur ex principiis jam constitutis ubi de iudice controversiarum, de infallibilitate Ecclesiæ, etc. Idque ut planum fieret, satis esset in medium proferre tum hæc placita Christi Apostolos, et in illis eorumdem hæredes episcopos alloquentis : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Joan 20 : Euntes ergo docete omnes gentes* ; tum et acta synodi Hierosolymis celebratæ ab Apostolis, quæ cæteris exemplo fuit. Hinc mirari subit cum Joanne Gerbais, quosdam eam in mentem venisse, ut fidei causas, eo uno nomine quòd *maiores sunt*, ad Apostolicam sedem unice attingere prodiderint : cæteros autem episcopos in illis decidendis nihil posse, nisi forsan imperio et nutu Romanorum pontificis.

Objicies 1° : Talibus de causis ferre iudicium si valeant, et quidem jure divino, episcopi, quid igitur iisdem in dijudicandis privilegii Romano supererit pontifici ? — Resp. omnium episcoporum ita esse fidei curare integritatem, ut in eo tamen munere Apostolicæ sedis auctoritas longè præfulgeat ; tametsi enim Christus Evangelii doctrinam fideique mysteria omni-

bus Apostolis commiserit, attamen singulariter Petro dixit : *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* ; singulariter ei dixit : *Pasce oves meas* : itaque fidei causæ ad Petri successores spectant, non modò quia communes sunt (quo quidem nomine universi Ecclesiæ episcopi satagere illarum possunt ac debent), sed et quia fides ipsa singulari ac præcipuo titulo in Petro stabilita est. Unde S. Augustinus lib. 1, ad Bonifacium, cap. 1, sic eum de Pelagianis affatus est : *Cùm verò non desinant ad Domini gregis causas, atque ad diripiendas tanto pretio redemptas oves aditus undecumque rimari, curaque sit omnibus nobis qui fungimur episcopatus officio, quamvis in eo ipse præemineas celsiori fastigio speculæ pastoralis, facio quod possum pro mei parti culâ muneris,* etc. Alterum quoque discrimen observandum est episcopos inter et summum pontificem, nempe quòd cogere illi ad iudiciorum suorum executionem non possint, proprias extra diœceses ; at eà quâ pollet toto in orbe christiano auctoritate summus pontifex, jubere potest, ut decreta quòcumque opus fuerit, perferantur, promulgentur, eisdemque debitum exhibeatur obsequium.

III. Explicanda est clausula quæ generalis synodi Basileensis sessioni 31 inseritur, et quâ nonnullis videatur auctoritati episcoporum esse detractum in causis majoribus : expositis illa synodus incommodis ac detrimentis quæ ex frequentioribus, frivolisque ad Romanam sedem appellationibus effluerint, pravam ut hanc consuetudinem aboleat, *statuit et decernit, quòd in partibus ultra quatuor diœcesas à romanâ curiâ distantibus, omnes quæcumque causæ, exceptis majoribus in jure expressè enumeratis, et electionum ecclesiarum cathedralium et monasteriorum, quas immediata subjectio ad sedem Apostolicam devolvit, apud illos iudices in partibus, qui de jure aut consuetudine præscriptâ vel privilegio cognitionem habent, terminentur et finiantur.*

Hoc in decreto id unum voluerunt Patres Basileenses, ut præfatam emendarent consuetudinem, quâ nempe leviora minimaque negotia remotissimis etiam à partibus trahabantur Romam, oppressis inde pauperibus, confuso iudiciorum ordine à synodo Nicænâ præscripto, atque contemptâ et afflictâ episcoporum ordinariorumque jurisdictione. Neque habuerunt in animo quidquam de causis majoribus statuere, cùm de illis tum nihil ambigeretur ;

memoratam itaque clausulam istam, *exceptis majoribus* (causis) *in jure expressè enumeratis*, ideò inseruerunt, ut legem decreto quod edebant constitutam, indicaretur ad id causarum genus non pertinere. Concinit illud decretum prudenti æquè ac forti S. Bernardi admonitioni, de futilibus appellationibus Eugenium III sic interpellantis : « Quousque murmur uni-
« versæ terræ aut dissimulas aut non advertis ?
« quousque non evigilat consideratio tua ad
« tantam appellationum confusionem atque
« abusum ? Præter jus et fas, præter mo-
« rem et ordinem fiunt : non locus, non mo-
« dus, non tempus, non causa discernitur et
« persona. » At jus nullum novum inventum
aut stabilitum fuit majoribus de causis, per
synodum Basileensem, neque per concordata :
deinde quis credat hanc synodum, cui nihil fuit
antiquius quàm legitimam judiciorum formam
reducere, episcoporumque præsertim jura
sarta tectaque præstare, ademptam voluisse
episcopis majorum causarum omnem noti-
tiam, dum leviorum etiam judicia ipsis re-
stituit ?

Objicies 2° : In synodo Basileensi et in
Pragmaticâ Sanctione, causæ majores eadem
in classe reponuntur cum electionibus Eccle-
siarum cathedralium et monasteriorum, *quas*
causas, ut ibid. habetur, *immediata subjectio ad*
sedem Apostolicam devolvit. Inde concludunt
adversarii, extra cognitionem tum episcopo-
rum, tum synodorum provincialium, omninò
positas esse causas omnes quæ majores nuncu-
pantur. — Resp. : In Concordatis resecta sunt,
quæ in concilio Basileensi, et in Pragmaticâ
Sanctione habentur de causis electionum Ec-
clesiarum cathedralium et monasteriorum : ve-
rùm hæc omissâ responsione, dicimus hæc verba
decreti Basileensis, *quas causas immediata sub-*
jectio ad sedem Apostolicam devolvit, pertinere
ad causas quarundam Ecclesiarum cathedra-
lium et monasteriorum ; quæ causæ in clau-
sulâ proximè designantur, non verò ad cau-
sas majores quæ in priori clausulæ parte effe-
runtur.

Ex simplici lectione decreti Basileensis,
colligitur excipi in eo causas majores ab illâ
lege, quæ cæteras causas finire jubet in parti-
bus, hoc est, in regionibus in quibus sunt
exortæ : an verò inde consequitur majorum
omnium causarum cognitionem primam, solius
esse summi pontificis ? certè, ut disserit Joanes
Gerbaix, quicumque decreti verba sic de-
torquent, eundem admittunt paralogismum,

ac si quis ex eo quòd graviores causæ in curiis
præsidialibus non sic finiantur apud Gallos,
quin ad supremas curias vocari possint, con-
cludere inde tentaret, præsidiales curias ejus-
modi causarum cognitionem primam non posse
suscipere.

ARTICULUS VI.

De appellationibus.

Appellatio definiri potest provocatio, seu
recursus ad superiorem judicem propter gra-
vamen illatum vel inferendum. Hæc sunt quæ
statuuntur appellationem inter et meram revi-
sionem discrimina : 1° *in appellatione*, ut ex
ipsâ definitione patet, causa traducitur ad tri-
bunal cui alterum subjaceat in eo etiam cau-
sarum genere, quod dijudicandum suscepit ;
at *revisione* non arguitur, supremâ potestate
decernendi illos caruisse iudices, de quorum
sententiâ intentatur querela. 2° *In appellatione*,
integram ad se causam evocat superior qui
invocatur iudex, ut eam discutiat et auctori-
tate suâ dirimat, sive per semetipsum, sive
per legatos, sive in loco ubi sedem suam ha-
beat, sive in partibus appellantium : hæc enim
varietas ad naturam appellationis non pertinet,
et receptas ad consuetudines revocatur : *in re-*
visione autem definitivum iudicium relinquatur
priori jurisdictioni, eâ tamen ratione ut prio-
ribus iudicibus alios adjungere valeat iudex ad
quem provocatum est. 3° *In appellatione*, ea
vis est *regulariter* ut priori interim sententiæ
supersedendum sit, quod aliter obtinet in
revisione ; nam confugium ad aliud tribunal,
ad eam impetrandam, non impedit quominus
interim executioni mandetur illud de quo con-
queritur accusatus iudicium. Diximus inesse
regulariter appellationi vim suspensivam ante-
rioris iudicii : quibusdam enim in casibus ap-
pellatio sententiam non suspendit : de illis vide
Cabassutum, Juris canonici theoriæ et praxis
lib. 4, cap. 12. De judiciali appellatione lo-
quimur, et quæ fit inchoatâ jam causâ : etenim
alia est quæ *extrajudicialis* dicitur, et quæ ad
normam appellationis propriè dictæ non exi-
gitur.

Haud mirum est Calvinum, Romano ut
pontifici primatum jurisdictionis adimeret,
nervos intendisse ut illi abrogaret jus de ap-
pellationibus judicandi : « Multi, inquit ille
« hæresiarcha, Romanum pontificem appellâ-
« runt : ipse quoque causarum cognitionem ad
« se trahere conatus est, sed semper fuit de-
« risus, quoties suos fines excessit » Lib. 4,

Inst. cap. 7. Sanè dolendum, quòd inter illos qui institutum divinitus illum primatum spontè agnoverunt, occurrerint nonnulli qui supremo pontifici potestatem admittendæ appellationis nihilominus abjudicârunt, quos inter eminet illustriss. de Marca : ei si credatur, origo prima juris summi pontificis quoad judicia canonica episcoporum, Sardicensi debetur synodo, nec tamen jus illi concessum esse proferendi de appellationibus judicii : « Fateor equidem, ait, hactenùs universis persuasum fuisse, repertam esse in synodo Sardicensi legem de appellationibus adversùs episcoporum judicia, easque à summo pontifice judicandas esse ex præscripto hujus concilii ; verùm ut ab eâ persuasionem recedam facit quod à me observatum est, nempe jus tantum concedendi revisionem à synodo Sardicensi introductum esse et in gratiam sedis Apostolicæ, et in quoddam velut detrimentum auctoritatis imperatoriæ ; hæc interpretatio mea est. » De Concordiâ sacerdotii et imperii, l. 7, cap. 3, n. 6. Audax certè parùmque consultâ, licet ab erudito et catholico auctore profectâ interpretatio ! Quin etiam in retractatione causarum episcopalium, plus tribuit auctoritatis imperatori quàm Romano pontifici vicario Christi, et Ecclesiæ universalis capiti : « Magnum, inquit, discrimen intercedit inter jus quod imperatoribus competeat, et illud quod Romano pontifici tribuitur : imperatores enim, cùm retractari negotia præcipiebant, majus concilium congregabant, ad quod evocabant episcopos ex diversis provinciis, prout eis libuerat ; at canones Sardicenses modum adhibent auctoritati episcopi Romani, cui nihil aliud licere volunt, quàm ut novos judices donet ex vicinâ provinciâ, qui unâ cum prioribus judicibus intersint renovationi concilii et judicii. » Ibid. num. 16. Haud prætereundum est auctorem mox citatum confiteri, ad sedem Apostolicam antiquioribus etiam Ecclesiæ seculis relatas fuisse causas majores ; at eas contendit tunc « restrictas ad duo capita, ad dubia videlicet fidei et disciplinæ, tumque depositiones episcoporum inter causas majores non fuisse relatas tempore concilii Nicæni, neque deinceps per multum ævi. » Ibid. cap. 13, num. 8.

Non abs re videtur eò loci referre quid de illustris. de Marca pronuntiet ipse Bossuetius dissertatione Defensionis Cleri Gallicani præviâ, cui titulum fecit : *Gallia orthodoxa* ; indicato ejusdem auctoris quodam testimonio, sic

prosequitur : « Neque tamen hujus viri verbis commovemur, cujus apud nos clarissimum ingenium, sed in theologiâ non satis exercitatum ; ad hæc versatile ac lubricum, et nimiam facilitate per varias ambiguasque sententias de re ecclesiasticâ ludere solitum habetur. » D. de la Chambre dissertationem edidit, in quâ concessum quidem esse Romano pontifici à concilio Sardicensi in causis episcoporum personalibus, affirmat jus non revisionis duntaxat, sed etiam appellationis excipiendæ et judicandæ ; sed vetustiore juris illius institutionem non agnoscit. Unum superest observandum, nempe non hic moveri quæstionem de appellationibus presbyterorum et minorum clericorum ad Romanum pontificem, sed de appellationibus episcoporum, non eò quòd requiratur auctoritas major ad causas presbyterorum, quàm episcoporum dijudicandas, sed quia canonibus, ad præcavendam appellatum multitudinem astringendamque disciplinam, ita sancitum est : sic, licet declaraverit concilium Sardicense episcopos ad Romanum appellare pontificem, idem tamen voluit causas presbyterorum et minorum clericorum apud vicinos terminari episcopos, ita ut illis à suo episcopo ad alios episcopos ejusdem provinciæ appellare liceat, ut habet can. 17. Duo jam præstare aggredimur : ostendemus, vi ipsâ primatûs, seu divinâ institutione, Romano pontifici competere jus appellationes in causis episcopalibus discutiendi et judicandi ; deinde celeberrima defendemus facta, quæ ad appellationes episcopales pertineant.

CONCLUSIO. — *Vi primatûs, ac proinde jure divino, appellationes episcopales admittere et dijudicare potest summus pontifex.*

Probatur 1º : Id postulat æquitas naturalis, idque usu comprobatum est fori, tum ecclesiastici, tum civilis, ut ab inferiorum judicium sentiis, quæ grave aliquod damnum intulisse videantur, possit superiorem ad judicem appellari : cùm igitur primatu honoris et jurisdictionis, episcopos omnibus divisim sumptis, conciliis etiam provincialibus ac nationalibus, auctoritate antecellat summus pontifex, inde conficitur posse depositos ab ipsis provincialibus aut nationalibus conciliis episcopos Romanam ad sedem appellare, ejusque auctoritate priorem infringi aut confirmari sententiam. Præterea, cùm sollicitudinem omnium Ecclesiarum gerat, et gerere debeat Romanus pontifex, invigilare, et quoad fieri potest providere

tenetur, non solum ne quid detrimenti capiat depositum fidei, aut ne generalis corrumpatur disciplina, verum etiam ne in causis particulatibus violentur moderandis aptati iudiciis canones; si quid ergo gravaminis priorum iudicum sententiis irrogatum sit, patere necesse est aditum superius ad tribunal quo illata resarciri injuria, mulctari auctores damni, pristinumque in statum possint insontes vindicari. Ergo ad tribunal summi pontificis, cui nulla praestat nisi universalis Ecclesiae synodus, possunt se sistere, ut iniquè prolatum disturbetur iudicium. Neque reponatur ad id efficiendum sufficere jus praecipuendae revisionis; nam qui opinionem illam consecantur, illi hanc ipsam non profitentur à divino instituto derivari; ac reverà, si proprio divinitusque collato jure possit summus pontifex delatas ad se causas episcopales discutere, decernere utrum malè iudicatum sit, et consequenter revisionem praecipere, cur easdem non poterit auctoritate suà dirimere? Deinde appellationis incitamentum nonnunquam oritur ex depravato priorum iudicum per invidiam aut odium affectu, ut contigisse certum est in conflatis contra SS. Athanasium, Chrysostomum aliosque iudiciis: quid tunc proderit, causam revisioni obnoxiam prioribus iudiciis retractandam committere, si postulat revisionis ipsa ratio? Cumulabunt, ut contumaces sint, injurias et scandala, nedumque releventur, opprimuntur magis, et afflicti jacebunt, qui per fugium quaesierant. Si futurum dicatur, ut summus pontifex prioribus iudiciis novos adjungat, qui cohibeant iniquitatem et propulsent; tum si tot adjungantur ut numero et auctoritate praevalcant, jam summus pontifex, cujus legatione tunc fungerentur, causae ventilatae iudex reipsa et propriè agnoscitur: si verò nequeat tot delegare, ut appellantes possint efficaciter opitulari, quid proficiet, superante priorum iudicum iniquitate, quia numero vincent?

Probatur 2°: Ex naturà laudati mox primatus, necessariò colligitur Ecclesiae regimen esse divino instituto verè monarchicum, licet, ut postea ostendetur, aristocratia sit temperatum: hinc meritò reprobata est Antonii de Dominis commentatio, qui regimen illud simpliciter et absolutè aristocraticum esse voluerit, quo in genere et gubernandi formà, omnes quibus regendi munus incumbit, sunt auctoritate et jurisdictione pares; eundemque novatorem sacrae Facultati Parisiensi suum imponentem figmentum, sic ea repellebat in suà contra

quatuor auctoris illius de republica christianà libros censurà: *Mera est contra Facultatem Parisiensem impostura*. At dictu absonum est, eum qui monarchico in regimine principatum tenet, ac potestatis plenitudine praecellit, non eò usque valere, ut subditis suis iniquà laborantibus iudicum sententià opitulari queat, mittendo in irritum dissentaneo legibus iudicio. Supremae potestatis genuina est appendix ista quā se ipsam abdicare non possit: hinc in causis civilibus celebri consultatione D. d'Héricourt fundamentale hoc urget principium: « Le souverain ne peut même renoncer à l'exercice du droit de casser et d'annuler ce qui a été fait par les magistrats, au préjudice des lois auxquelles ils sont obligés de se conformer, et de protéger les membres de l'état contre les entreprises de ces magistrats, sans renoncer à la souveraineté même. » Oeuvres posthumes d'Héricourt, tom. 1, p. 545 et 546. Vide et quam subjungit decerptam ex Salgado in epilogo proœmiali adnotationem. Haud quidem cogitatione nostrā excidit, regimen Ecclesiae differre à regimine simpliciter monarchico, de quo loquitur d'Héricourt; at ecclesiastico regimini licet admisceatur aristocratia, hæc non invertit, non labefacit rationem ac fundamentum divinitus constitutum, quo innititur illud quod obtinet Romanus pontifex, jus de appellationibus episcoporum auctoritate suà decernendi: ea enim ratio non impedit quominus provincialibus nationalibusque synodis divino jure habeatur ille superior, earumque sententias confirmare possit aut rescindere. Ut quibusdam occurratur difficultatum nubeculis, revocandum est in memoriam, id quod jam observavimus, aliud esse jus ipsum appellationes admittendi et dijudicandi, aliud esse juris illius exercendi quæ sit ratio et modus; in Gallia ex Concordato Bononiensi non valet appellatio, omisso medio tribunali; id etiam vetat jus Cæsareum L. *præcipimus*, cod. de Appellat. Item quando ex partibus Gallicanis, appellatio interjicitur ad Papam, committit Papa iudices in ipsis partibus, ne cogantur Franci extra regnum causas suas prosequi; ita statuitur Concordato Leonis X et Francisci I, tit. de Causis; verum juris appellationum Romano tribuendi pontifici originem ac substantiam non attingit gallicana hæc jurisprudentia.

Probatur 3°: Potest summus pontifex leges disciplinæ condere, quæ servandis servatis, vim obligandi universā obtineant in Ecclesia;

vi primatûs auctoritate præditus est agnos et oves pascendi, eaque pastoralis auctoritas et vigilantia ipsos complectitur episcopos, vel in nationalibus congregatos conciliis : hæc apertè constant ex multis quas asseruimus propositionibus ; eò pariter spectant sensa ista quibus sedis Apostolicæ majestatem et potestatem egregiè commendat doctiss. Bossuetius. « Hic « subit admirari Romanam potestatem uniendæ « Ecclesiæ natam, unde perducamur ad æternam charitatem, quâ in Deo unum sumus. « Petrus ergo et Petri successor, ne inter se « dissentiant Ecclesiæ, communis traditionis « interpres, ne incertis motibus fluitent, communium canonum executor, sede Apostolicâ « auctore vel probante, confectos custodit et « vindicat. » Deinde exposito quantâ auctoritate causam fidei adversus imperatores ac regiæ urbis antistites veneranda illa sedes propugnauerit, sic prosequitur Bossuetius : « Nec minùs invicti fuerunt Romani pontifices, « cùm canones ab Ecclesiis, sede Apostolicâ « sive auctore, sive probante susceptos vindicârunt : his Constantinopolitanos præsules « alta spirantes, et principum gratiâ ferocientes, et à Nestorianis, Acacianisque usque « temporibus, Ecclesiæ graves, tanquàm in « schisma erupturos, animo providerent, quâ « gravitate poterant, coercerant.... Itaque eorum tanta vis fuit, ut Agapetus Papa exul et « supplex Constantinopolitanum episcopum ad « pristinam Trapesuntinam sedem contra canones dimissam amandaret ; ab hæc quoque « dejiceret, nisi rectam profiteretur fidem, ejus « sociis certis conditionibus veniam indulgeret. » Corollarium Defensionis Cleri Gallicani, cap. 10, edit. 1745. Quâ autem ratione id consequens, ut Romanus pontifex potestate legislativâ, vi primatûs, universo donatus in orbe christiano, eaque auctoritate, ut vel patriarchas in ordinem cogere, et à sedibus dejicere valeat, episcopales non possit appellationes jure divino admittere et judicare ?

Probatur 4° : Quis verè catholicus dubitaverit, quin majoribus de causis summus pontifex, interjectâ præsertim appellatione, ipsius vi primatûs judicare possit ? Episcopi autem depositio majores inter causas numeranda est ; ergo, etc. Totum hoc argumenti genus vehementer premit Nicolaus I, veneratione omni dignus ille pontifex, in definiendâ causâ Rothadi Suessionensis episcopi, qui malignis artibus Hincmari Rhemensis archiepiscopi unâ in

synodo fuerat communionem privatus, in alterâ depositus, et Romanam ad sedem instanter appellaverat : « Ecce, inquit in Epistolâ ad Galliæ « episcopos, sedem Petri caput appellatam, cui « de singulis provinciis Domini referre sacer « dotes debent : » sic deindè præsules perstringit qui Rothadum damnaverint, ac dejecerint : « E contra vos adeò hanc (sedem Apostolicam) « despicitis, ut ad eam nihil de majoribus Ecclesiæ negotiis referre curetis, ac episcopum, « inconsultâ et contemptâ illâ, deponere præsumatis, et præcipuè sedem Apostolicam appellantem. Sed dicitis judicia episcoporum « non esse majora negotia, nec difficiliore « causarum exitus : at nos horum meritò judicia, majora negotia dicimus, et difficiliore « causarum exitus judicamus, qui quantò grâ « dūs sunt præcipui, et in Ecclesiâ Christi « sublimiores, tantò cùm de eorum casu vel « statu agitur, majora negotia, et difficiliore « res causarum exitus agitari vel haberi creduntur. » Feliciter composita est causa Rothadi, qui Româ in Gallias reversus, sedi suæ auctoritate apostolicâ restitutus est ; dejectis autem episcopis jus appellationis ad Romanam sedem non detrectabant qui illum deposuerant, ut demonstrari potest ex ipsâ Hincmari ad Nicolaum epistolâ ; sed, ut scitè observat Natalis Alexander, idcirco Rothadi consenserunt depositioni, « quia ipsis persuaserat Hincmarus Rothadum judices elegisse, et ab electis judicibus deinde Romam appellâsse, quod « Africanis canonibus in Ecclesiâ Gallicanâ receptis et longo usu consecratis repugnabat. » Majores inter causas collocandam esse privationem episcopatûs, testatus est datâ occasione Clerus Gallicanus, tum etiam quantum cathedræ Petri in causis episcopalibus deferret honoris et obsequii. In exemplum afferre juvat, quod gestum est in causâ Renati de Rieux Leonensis (de Léon) episcopi : læsæ majestatis regiæ accusatus, sede suâ privatus fuerat à quatuor episcopis, quos anno 1632 delegaverat Urbanus VIII, quorum à sententiâ appellavit : de formâ quidem judicii conqueruntur apud Innocentium X, Urbani successorem, Gallicani episcopi, postulantes, vocatus ut in crimen episcopus judicaretur à comprovincialibus episcopis, adjunctis si opus fuerit nonnullis vicinâ ex provinciâ, ut duodecim habeantur judices ; at de Romani pontificis, episcopalibus in causis auctoritate quid sentiant, patet istis inter cætera testimoniis : « Beatissime Pater, inquirunt « in Epist. ad Innocentium X, juris et inno-

centiæ præsidium, à sanctâ Petri sede frater noster reverendissimus Leonensis in appellationis causâ diu præstolatus, nunc tandem ejus prosequendæ moras et impedimenta, amoliente Christianissimo rege, ad summum Ecclesiæ tribunal iterum recurrit, vestræque sanctitatis pedibus non jam solus, sed Cleri Gallicani comitantibus votis advoluitur, ut servato juris ordine, quod fas et ratio postulat, iterum delegati judices, nocens sit, an insons, auctoritate vestrâ decernant. » Quibusdam interpositis, sic prosequuntur : « Sistit ergo se, beatissime Pater, imò verò pro illo nos sistimus tuæ sanctitati, ut honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, Ecclesiæque Romanæ cui præsedis, privilegium, ac vestri nominis auctoritas, sitque salva et integra sanctis canonibus ac decretis Spiritu Dei conditis ac totius mundi reverentiâ consecratis sua ratio, quæ majora negotia ac difficiliores causarum exitus sanctæ sedis judicio usquequaque servari voluerunt. »

Probatur 5° : Qui potestatem appellationes episcoporum confirmandi aut infirmandi, et de illis statuendi, noluerunt pontifici Romano ut necessariam primatûs appendicem attribuere, aut primam juris illius institutionem referunt Sardicensem ad synodum, aut jus illud penitus negaverunt, ac vel ipsâ in synodo Sardicensi, de solo *revisionis* jure sanctum esse arbitrati sunt : certis utrumque argumentis refelli potest. Falsum est quidem ante Sardicensem synodum caruisse pontificem Romanum jure de appellationibus episcopalibus decernendi; si enim jus appellationum episcopalium ad sedem Apostolicam fuisset à synodo Sardicensi institutum, quâ ratione Julius Romanus pontifex, pluribus annis ante præfatum concilium, ita scribere potuisset ad Eusebianos : « Oportuit secundum canonem, et non isto modo judicium fieri; oportuit scribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus, quod justum esset, decerneretur; episcopi enim erant, et non vulgares Ecclesiæ, qui ista patiebantur, sed quas ipsi Apostoli suâmet operâ ad fidem instruxerunt; cur igitur et inprimis de Alexandrinâ civitate, nihil nobis scribere voluistis? An ignari estis hanc consuetudinem esse, ut primum nobis scribatur, ut hinc quod justum est definiri possit? Quapropter si istic hujusmodi suspicio in episcopum concepta fuerat, id huc ad nostram Ecclesiam referre oportuit. » Apud S. Athanasium apologiâ 2. Sive ergo

appellaverit propriè S. Athanasius, sive non, ex eâ tamen epistolâ manifestè colligitur inditam esse Apostolicæ sedi potestatem episcopales causas auctoritate suâ dirimendi, easque ad eam referri solitum esse, ut supremo definirentur judicio. Eandem consuetudinem confirmat Bonifacius I in litteris ad vicarium suum Rufum et cunctos Orientalis Illyrici episcopos : « Sed quia res postulat, inquit epistolâ decimâ, approbandum documentis est, maximas Orientalium Ecclesias magnis negotiis in quibus opus esset disceptatione majori, sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse. » Tum id magnis curat adstruendum exemplis, ac præsertim mox relato S. Athanasii. De S. Athanasio hæc refert Socrates, lib. 2 Hist. cap. 11 : « Eusebius verò cum quæcumque voluerat perfecisset, legationem misit ad Julium Romanæ urbis episcopum, rogans ut causæ Athanasii iudex ipse esse vellet, et cognitionem negotii ad se traheret. » Adducit etiam epistolam ejusdem pontificis ad Alexandrinos pro S. Athanasio, de quo id testatur : « Quid de tanto viro pro dignitate dici possit, qui tot malis periculisque superatis, nunc tandem vobis restituitur, non solum nostro judicio, sed etiam universæ synodi sententiâ innocens declaratus? » Lib. 2 Hist. cap. 23. Eodem de negotio id asseverat Sozomenus, Hist. ecclesiasticæ lib. 3, cap. 8 : « Athanasius Alexandriâ profugus, Romam venit; eodem quoque tempore Paulus quoque Constanti-nopoleos episcopus, et Marcellus Ancyrae eò accessit, et Aselepas Gazæ, qui cum adversaretur Arianis, à quibusdam contrariæ factionis hominibus accusatus quòd altare subvertisset, depositus fuerat; in ejus autem locum subrogatus Quintianus Gazæorum Ecclesiam rexit; Lucius præterea Adrianopoleos episcopus ob aliud crimen Ecclesiâ suâ spoliatus, Romæ degebat; episcopus igitur Romanus, cum singulorum causas cognovisset, omnesque in Nicænâ fidei doctrinam consentientes reperisset, tanquam idem cum ipso sentientes, in communionem recepit; et quoniam propter sedis dignitatem, omnium cura ad ipsum spectabat, suam cuique Ecclesiam restituit; scripsit etiam Orientalibus episcopis, reprehendens eos quòd in supra dictorum causis non rectè judicassent. » Quid disertius et propositæ controversiæ magis accommodatum? Vexatos iniquè episcopos restituit S. pontifex, et judicium à quibus fuerant condem-

nati, coarguit ac dissolvit sententias, idque propter suæ dignitatem sedis, et quòd ad eum cura omnium pertineret, in iis etiam Ecclesiis quæ non vi patriarchatûs, sed collati divinitûs primatûs, ejus auctoritati subiacebant.

Appellationes episcopales judicandi potestate præditum fuisse ante synodum Sardicensem Romanum pontificem, insigni argumento est causa Cœciliani Carthaginensis episcopi, de quo ita S. Augustinus Epist. veter. edit. 462 : « Non mediocris utique auctoritatis habebat » (Carthago) episcopum, qui posset non curare « conspirantem multitudinem inimicorum, cùm se videret et Romanæ Ecclesiæ, in quâ semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, et cæteris terris unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum, ubi paratus esset causam dicere, si adversarii ejus ab eo illas Ecclesias alienare conarentur. » Memorari potest antiquius etiam factum quod nostro non minùs conducit proposito; Asianis episcopis Romanæ, in celeberrimo paschatis negotio, consuetudini refragantibus, aut infligit, aut saltem comminatus est anathema Victor summus pontifex, quos ne ab Ecclesiæ communione removeret, rogavit S. Irenæus, potestatem hanc eos excommunicandi minimè inficiatûs; excommunicationis quoque minas intentavit S. Stephanus S. Cypriano, ejusque in defendendâ baptismi ab hæreticis administrati iteratione collegis. At quomodò diducandis appellationibus episcoporum in causis personalibus, impar fuerit pontificia illa auctoritas, quæ Africanis, quæ Orientalibus tot Ecclesiis, gravissimam omnium pœnam irrogare potuerit? Quod verò spectat eos qui ne quidem concedunt, adscriptum fuisse Romano pontifici à Sardicensi concilio jus de appellationibus episcoporum statuendi, imputationem hanc aptiùs refellemus ubi speciatim tractabimus quæ ad hanc synodum pertinent.

Solvuntur objecta.

Obijcies 1° : Concilio Nicæno primo generali ignotum fuit, aut minimè probatum jus appellationum quod summo pontifici attribuitur; en hujus synodi quintus canon : « De his qui communione privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab episcopis per unamquamque provinciam, sententia regularis obtineat, ut ii qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. » Requiritur autem ne pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet episcopi vitio

« videantur à congregatione seclusi; ut hoc ergo decentiùs inquiretur, annis singulis placuit per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis congregatis provinciæ, discutiantur hujusmodi quæstiones, et sic qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, usquequò vel in communi, vel episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. » — « Canon ille, inquit D. de Marca, confirmat auctoritatem uniuscujusque provinciæ in judicandis definitivo decreto causis ecclesiasticis quæ ad clericos aut laicos spectant; et per consequentiam idem statuit quoad correctionem et depositionem episcoporum, tametsi casus ille disertis verbis non extet in canone; sanè dubitari non potest quin hic canonis sensus sit et ea mens, ut in generali hac lege comprehendantur judicia adversùs episcopos, cùm eorum mentionem aliàs nuspiam faciat synodus Nicæna. »

Resp. : Allato in canone de clericorum inferiorum et laicorum, non de episcoporum causis agitur; prohibet ne clericus aut laicus à suo episcopo communione privatus, recipiatur ab aliis : ne tamen ad ferendam excommunicationis sententiam, irà vel alio vitio episcopus fortè incitatus fuerit, jubet Nicæna synodus concilium provinciale bis celebrari per singulos annos, ibique judicia episcoporum singulorum ad trutinam revocari. Hunc esse objecti canonis sensum certò suadet, his verbis : *Requiratur autem ne* (clericus aut laicus) *pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet episcopi vitio videatur à congregatione seclusus.* Idem demonstratur istis vocibus : *Et qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur.* Examen præcipitur lati in inferiores ab unoquoque episcopo judicii, non ergo sententiæ quâ condemnatus fuerit aliquis episcopus, cùm ab uno episcopo, tametsi metropolitano, episcopus non possit excommunicari.

Quod verò D. de Marca obtendit, præfato in canone idem statui de episcopo, quod de inferioribus clericis, quoad correctionem et depositionem, quamvis casus ille disertis verbis hæud in illo extet decreto, eamque esse Nicænae synodi mentem, cùm aliàs nullam injece-rit mentionem de episcoporum condemnatione, infirmum est prorsus ac imbellè istud ratiocinium; nam præter quàm quòd adnotatis mox

verbis apertè refellitur, numquid necesse fuit idem statui de episcopis quod de clericis inferioribus, ipsisque laicis, ne expressà quidem de dignitate episcopali mentione? nedùm verò supremam in episcopalibus causis jurisdictionem provinciali synodo tribuerit Nicæna synodus. Id testatur Julius summus pontifex in Epist. ad Orientales: « Quocirca, inquit, episcopi in magnâ synodo Nicææ congregati non sine Dei consilio permiserunt, prioris synodi acta, in aliâ synodo examinari. . . . Quòd si istius modi consuetudo olim fuit, ejusque memoria renovata est, et scripto tradita in magnâ synodo, » etc. Nec profectò canonem suum infringere voluit illa synodus examinandâ Meletii causâ, in concilio episcoporum depositi.

Probandum susceperat Julius, potuisse retractari prolatam contra S. Athanasium ab Eusebianis sententiam: quod ut evinceat, alludit ad canonem quintum Nicænæ synodi, colligendo ex datâ ipsi laico quem suus condempnaverit episcopus, licentiâ provincialem ad synodum appellandi, posse condemnatum à provinciali synodo episcopum, superius ad concilium provocare; quâ facultate si defraudaretur, longè deterior esset episcopi judicialibus in causis quàm laici conditio; primo enim in judicio damnatus, statim absque perfugio iniquitati occumberet; forsitan etiam alludit Julius ad causam Meletii Nicæno in concilio, ut diximus, agitatam.

Inst. 1°: Quæ fuerit mens concilii Nicæni primi generalis declarant concilium secundum œcumenicum, Africana synodus, et Innocentius I, summus pontifex; tutior nulla exoptari potest interpretatio. In tertio canone Constantinopolitani primi, generalis secundi concilii hæc leguntur: « Non invitati episcopi ultra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus vel disponendis quibuscumque ecclesiasticis causis, servatâ regulâ quæ supra scripta est de unaquâque diœcesi. Manifestum namque est quòd per singulas quascumque provincias, provincialis synodus administrare et gubernare omnia debet secundum ea quæ sunt in Nicænâ definita. » Gradus jurisdictionis luculentius explicantur in canone sexto ejusdem concilii, qui extat in collectione Græcâ, licet desideretur in Dionysianâ. « Jubet sancta synodus primum quidem apud provinciæ episcopos accusationem persequi, et apud eos probare crimina episcopi qui accusatur; quòd si evenerit ut

« provinciales episcopi crimina quæ episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tum ipsos accedere ad majorem synodum diœceseos illius episcoporum pro hac causâ convocatorum. »

Ad intelligentiam illorum canonum animadvertendum est *diœcesis* nomine in iisdem significari tractum quemdam et diversarum provinciarum collectionem, quæ præfecto prætorio aut ejus vicario parebat in causis civilibus, exarcho autem in causis ecclesiasticis; itaque cum imperium Orientis divisum esset illâ tempestate in quinque diœceses, Ægyptiacam videlicet, Orientalem, Thraciam, Ponticam et Asianam, concilium diœceses ecclesiasticas ordinavit ad exemplum dispositionis civilis diœceseon, ita ut prima criminum episcoporum cognitio pertineret ad synodum provinciæ; si verò de injusto judicio querela moveretur, deferri illa debebat ad synodum diœcesanam, quam exarchus convocabat absque speciali permissu imperatoris.

Reverà in quinto canone mentio disertâ non habetur judiciorum quæ in episcopum sævierint: habetur æquivalenter; canon quippe ille concilii Constantinopolitani apertè testatur administrationem et gubernationem Ecclesiarum, canone Nicæno 5 mandatam esse unicuique provinciæ; administrationis autem vocabulo Patres Constantinopolitani comprehendunt judicia adversus episcopos, æquè ac alia politiæ et regiminis ecclesiastici capita; tum in sexto canone distinctè assignantur duo in accusationibus episcoporum jurisdictionis gradus, et quæ servanda esset in iisdem dijudicandis regula; damnatis in provinciali synodo episcopis, permittitur duntaxat « accedere ad majorem synodum diœceseos episcoporum pro hac causâ convocatorum. Si quis autem, inquit patres Constantinop., spretis iis quæ, ut prius declaratum est, statuta sunt, ausus fuerit vel imperatoris aures obtundere, vel secularium magistratum tribunalia, vel synodum œcumenicam perturbare, contemptis omnibus diœceseos episcopis, hic omninò ad accusationem non est admittendus. »

Diœcesanæ seu patriarchali synodo ultimum in causis episcopalibus adjudicatur judicium; ulteriori recursu interdicatur accusato episcopo; ergo et ad sedem Apostolicam appellatione, cujus quidem subsidii procul dubio, in assignandis causarum episcopalium iudiciis, mentionem synodus injicere debuisset; altum tamen apud eam talibus in causis, de Romani

pontificis auctoritate silentium; imò statuit non esse audiendum episcopum qui damnatus à diœcesanâ (qualem exposuimus) synodo, aliud ad tribunal provocare audeat.

Resp. 1° : Contradictione implicatur ea obiectio quam tantoperè attollunt D. de Marca et D. de la Chambre; adhibent secundum canonem concilii Constantinop. ad probandum supremâ, in causis episcoporum, auctoritate valere synodum provincialem; adjungunt autem in sui patrocinium, sextum quem huic concilio tribuunt canonem, in quo permittitur provocatio ad majorem seu patriarchalem synodum. 2° Fatemur interpretante concilio generali Constantinop., declaratum esse à Nicænâ synodo, omnia singularum provinciarum gravis momenti negotia posse ac debere in provinciali synodo agi et expediri; quibus negotiis et administratione comprehendi potest ipsa episcoporum accusatio et condemnatio; sed non inde sequitur ultimum de causis episcoporum adjudicatum fuisse judicium concilio provinciali; imò contrarium, ut diximus, evincitur ex canone sexto quem Constantinop. synodo attribuant adversarii. 3° In secundo canone concilii Constantinop. singulis patriarchis et exarchis limites præscribuntur jurisdictionis; de Romano autem pontifice, aut de ultimâ causarum episcopalium cognitione, ac de exaggeratâ synodorum provincialium auctoritate, ne levissimum quidem est verbum; en ille canon: « Episcopi qui super diœcesim sunt, non accedant neque confundant et permisceant Ecclesias, secundum regulas constitutas. Alexandria quidem episcopus ea quæ sunt in Ægypto tantum gubernet; Orientis autem episcopi solius Orientis curam gerant, servatis honoribus Ecclesiæ Antiochenæ, quæ in regulis Nicænæ synodi et continentur, sed Asianæ diœcesis episcopi ea quæ sunt in Asiâ, et ad Asianam tantum diœcesim pertinent, gubernent; Ponti autem episcopi Ponticæ tantum diœcesis habeant curam: Thraciæ verò ipsi tantum Thraciæ; non invitati episcopi, » etc. 4° In sexto canone non agitur propriè de appellationibus episcoporum, sed de conflâtâ in episcopos accusatione; idque perspicuum ex tenore canonis, ibique decernitur, ne à concilio provinciali ad œcumenicum interjiciatur appellatio, sed non prohibuit ne ab illâ provocaretur ad synodum diœcesanam, seu patriarchalem; imò hanc licentiam expressè impertitur; nec vetuit ne Romanum ad pontificem appellaretur; id quidem genus ap-

pellationis in citato canone non commemorat, quia in iis commemorandis sistendum sibi censuit, quæ ordinanda suscepit in partibus Orientalium, nec ea quæ divinâ institutione sancita erant, qualis est primatus summi pontificis, hujusque dignitatis appendices, attingit, nihilque ex iis molitur detrahare.

5° Ut scitè observat Natalis Alexander, negari potest sextum canonem esse decretum synodi œcumenicæ Constantinopolitanæ primæ, quæ tres duntaxat canones edidit, ut viri eruditi contendunt, freti auctoritate codicis Ecclesiæ Græcæ, qui in concilio Chalcedonensi actione 16, lectus est; item versione Dionysii Exigui, Cresconii Collectione, Ferrandi Breviario, aliisque minimè spernendis monumentis.

Quæ ad expositionem canonis quinti Nicænæ synodi obijciuntur ex Africanâ synodo et Innocentio I, ea opportunè magis tractabimus ubi speciatim de celebri contentione Africanos inter et summos pontifices Zozimum, Bonifacium et Cœlestinum, atque de sententiâ Innocentii I agendum nobis erit.

Obijcies 2° : Ex ipsâmet synodo Sardicensi tam religiosè propensâ et affectâ Romanam in sedem, colligitur jus appellandi quod ab eâ tribuitur summo pontifici, non à divinâ institutione esse repetendum, nec ante illam viguisse synodum; cùm diversis technis et dolis S. Athanasium aliosque orthodoxos opprimerent Eusebiani, seu Ariani, indictum est generale concilium apud Sardicam, quæ urbs est Illyrici, flagitante per litteras Constante Constantini Magni filio, imperatore Occidentis, et ultrò annuente Constantio Orientis imperatore; in tertio hujus concilii canone, hæc de Osio episcopo referuntur: « Si quis autem episcopus in aliquo negotio condemnandus visus fuerit, et existimet se non malam, sed bonam causam habere, ut etiam rursus judicium renovetur; si vestræ dilectioni videtur, Petri Apostoli memoriam honoremus, ut ab iis qui judicaverunt, scribatur Julio Romanorum episcopo, et per propinquos provincie episcopos, si opus sit, judicium renovetur, et cognitores ipse præbeat; si autem probari non potest, causam ejus esse talem, ut eam rursus judicari opus sit, quæ semel sunt judicata, non infirmantur, sed rata sit lata sententia. » In quarto canone: « Gaudentius episcopus scripsit: Si videtur necesse esse adjici huic sententiæ, quam sincerâ dilectione plenam protulisti, ut si quis episcopus fuerit depositus judicio episco-

« porum qui sunt in viciniâ, et dicat rur-
 « sùs sibi definitionis negotium competere;
 « non priùs in cathedram alius substituatur,
 « quàm Romanus episcopus, causâ cognitâ,
 « sententiam tulerit. » In canone quinto, aliàs
 septimo apud Dionysium et Isidorum : « Osius
 « episcopus dixit : Placuit ut si quis episcopus
 « delatus fuerit, et congregati ejusdem reli-
 « gionis episcopi eum gradu moverint, et ve-
 « luti appellans confugerit ad beatissimum
 « Romanæ Ecclesiæ episcopum, et velit ipsum
 « audire, et justum esse existimaverit ejus rei
 « examinationem renovari, coepiscopis scri-
 « bere dignetur, qui sunt propinqui provinciæ,
 « ut ipsi diligenter et accuratè singula per-
 « scrutentur, et ex veritatis fidè de re senten-
 « tiam ferant. Si quis autem postulet suum
 « negotium rursùs audiri, et ad suam suppli-
 « cationem Romanorum episcopum judicare
 « visum fuerit, ut à proprio latere presbyteros
 « mittat, et sit in potestate ipsius quodcumque
 « rectè habere probaverit; et si decreverit
 « oportere eos mitti qui cum episcopis sint
 « judicaturi, habentes auctoritatem ejus à quo
 « missi sunt, et hoc ponendum est. Si autem
 « sufficere putaverit ad rei cognitionem, et
 « episcopi sententiam, faciet quod prudentis-
 « simo ejus concilio rectè habere videbitur.
 « Responderunt episcopi : Quæ dicta sunt,
 « placuerunt. » Integros oportuit canones illos
 exscribere, quia recensentur inter monumenta
 quæ maximè ad explanandam appellationum
 causam pertineant. At ex illis argumenta pro-
 deunt quæ Romano pontifici jus illas admit-
 tendi et judicandi abjudicare videantur; de
 jure quod esset à Christo Domino derivatum,
 et usu confirmatum, non ita locutus fuisset
 Osius Cordubensis episcopus : *Si vestræ dile-*
ctioni videtur, Petri Apostoli memoriam honore-
mus. Nonne his verbis significatum voluit,
 collegis suis facultatem suppetere juris illius
 comprobandi, vel repudiandi, quod sanè de
 institutione divinâ proponi non potuisset?
 Præterea his vocibus, et toto canonum con-
 textu, indicatur voluisse Patres concilii jura
 summi pontificis augere novâ concessione;
 hinc nominatim ad Julium præfatam potesta-
 tem deferunt, quasi ante ipsius pontificatum
 Romana sedes illâ caruisset.

Resp. : Adnotatu dignum est, ex tribus jam
 relatis canonibus concilii Sardicensis, quin-
 tum tertio esse immediatè subjiendum; in
 utroque enim idem statuitur, nempe condem-
 natum à synodo provinciali episcopum posse

sumum ad pontificem confugere, qui causam
 illius jubeat iterùm expendi, eandemque si
 voluerit discutiendam judicandamque com-
 mittat vicinæ episcopis provinciæ, adjunctis,
 si placuerit, quibusdam legatis. In quarto
 autem canone decernitur, eidem episcopo
 proscripto in hac alterâ synodo, concedendam
 esse licentiam, iterùm Apostolicæ sedis invo-
 care præsidium, cujus ante sententiam nemo
 in locum accusati substituatur.

Nunc ad objectionem diluendam dicendum
 est, à canonibus synodi Sardicensis ortum
 non duxisse jus appellationum quo pollet
 summus pontifex, sicut nec ipsius primatum
 juris illius verum indeficientemque fontem,
 ut ex assertionis nostræ probationibus constat.
 Si quid verò novi in decretis illis consti-
 tuti videatur, id in eo positum est, quòd lege
 positivâ et expressâ definiat et evolvat Ro-
 mani pontificis insigne illam prærogativam,
 quæ, licet cum ipsi mandatâ divinitus Ecclesiæ
 universalis gubernatione arctissimè cohæreat,
 deductâ duntaxat ex illo primatu consequentiâ
 et consuetudinis traditione innotuerat; tum
 etiam distinctè prædictis in canonibus decer-
 nitur, id quod expedire non ita erat perspi-
 cuum, videlicet posse non à provinciali dun-
 taxat synodo, sed à majori ad quam fuisset
 provocatum, appellationem adhiberi.

Neque, ut observat cardinalis Perronius,
 insuetum est conciliis, ut cùm de aliquo di-
 sciplinæ capite jam Ecclesiæ probato legem
 aliquam proponendam curant, suffragia ex-
 poseant, quasi jus aliquod novum esset con-
 stituendum; in hunc eloquendi modum citari
 potest canon imprimis 16 synodi ipsius Sardi-
 censis, quo id quod jam fuerat canone quinto
 concilii Nicæni ordinatum, prohibetur ne, sive
diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum, à
 suo excommunicatus episcopo, communionem
 impetret ab altero. *Hoc quoque omnibus placeat,*
inquiunt Patres Sardicenses, ut sive diaconus,
sive presbyter, etc.

Etsi nominatim in vindicando sedi Aposto-
 licæ appellationum jure, adscribant illud Julio
 summo pontifici, quid inde inferatur contra
 divinam ipsius originem? Ideò nominatur quia
 tum Ecclesiam regebat et administrabat; nec
 minùs accuratè dictum est à Patribus synodi
 Sardicensis : *Petri Apostoli memoriam honore-*
mus, quasi dicerent : Splendidum exhibeamus
 reverentiæ nostræ et obsequii testimonium
 erga successorem Petri, vicarium Christi et
 universæ caput visibile Ecclesiæ.

Inst. : Nedum summo pontifici divinitus collatum esse jus appellationum agnoverint Patres Sardicenses, ne quidem jus illud ipsi concedere voluerunt; jus tantum *revisionis* ad honorandam sedem Petri largiuntur; namque in appellatione superiorem ad judicem transfertur integra causæ cognitio; non remittitur ad priores iudices; ipsius auctoritate excutitur et definitur quæstio; atque donec proferatur decretorium iudicium, priore supersedendum est sententiâ; at Patres Sardicenses integram causæ cognitionem non transferunt ad summum pontificem; eam volunt mandari prioribus iudicibus, quibus ille, si opportunum existimet, novos adjungat; causæ tantum retractationem decernit; jubere duntaxat potest ut *renovetur iudicium*, can. 3; iudicare utrum justum sit *rei examinationem renovari*, can. 5, quæ quidem simplicem ad revisionem spectant.

Resp. : Summo pontifici à Patribus Sardicensibus concilii asscribit ipsamet potestas appellationes episcopales iudicandi; namque agnoscunt in eo potestatem confirmandi prolata in synodo provinciæ judicia : « Si autem probaverit, inquit, talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreverit, confirmata erunt, » can. 3; agnoscunt pariter in eo potestatem assignandi vicinis ex provinciis episcopos, et legatos si voluerit mittendi, qui cum illis causam auctoritate sedis Apostolicæ perpendant, et quid ipsis æquum esse videatur statuunt : « Placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et iudicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo eum deiecerint; si appellaverit qui dejectus est, et confugerit ad episcopum Romanæ Ecclesiæ, et voluerit se audiri; si iustum putaverit ut renovetur iudicium, vel discussionis examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitimâ et propinquâ provinciâ sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant.... et si decreverit mittere eos esse qui præsentibus cum episcopis iudicent, habentes ejus auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio, » can. 7. Nec solum jus novos dandi iudices attribuitur sedi Apostolicæ à patribus Sardicensibus, sed potestas etiam illorum sententiam vel confirmandi vel rescindendi, ex canone 4 supra relato; nec ulla in tribus adductis canonibus occurrit mentio de prioribus iudicibus, et de necessitate remittendi ad illos iterum causæ episcopalis examinis ac iudicii : nec ea necessitas colligi potest ex his verbis, ut *renovetur*

iudicium, ut *rei examinatio renovetur*. Hæc enim verba ritè intelliguntur de altero præstando à iudicibus quos designaverit summus pontifex, examine et iudicio.

Objic. 3° : 12, 14 et 15 canones concilii Antiochenensis celebrati anno 341, ac proinde ante concilium Sardicense, arreptâ occasione ex dedicatione templi à Constantino Magno inchoati et Constantis curis ac magnificentia absoluti, quod *Dominicum aureum* nuncupatum est; interfuit ipse Constantius huic solemnitati cujus causâ convenerunt Antiochiam episcopi nonaginta, et synodo coactâ ediderunt canones 25 sinceram et accuratam spirantes disciplinam, ideòque in codicem Ecclesiæ universalis adscriptos, et à Chalcedonensi laudatos concilio ut regulas sanctorum Patrum; id constat ex actione quartâ et undecimâ et ex canone primo; namque, v. g., actione quartâ, « sancta synodus dixit : Sacri Patrum canones legantur, et commentariis inserantur; sumptoque libro Aetius archidiaconus et primicerius magnæ Ecclesiæ legit. » Tum recitati sunt canon quartus et canon quintus synodi Antiochenensis; in synodo Romanâ sub Leone IV commendati sunt *unanimitèr* tanquam SS. Patrum decreta; neque hic opus est ut recenseamus omnes tum veterum, tum recentiorum canonum collectiones, quibus genuinas inter ecclesiasticæ disciplinæ regulas comprehenduntur. Eorum auctoritatem adstruendam duximus, ne illis detrahatur propter Eusebianorum in synodo Antiochensi machinationes.

Hujus concilii hic est canon duodecimus : « Si quis à proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit episcopus fortè damnatus, et imperatoris auribus molestus extiterit, oporteat ad majus episcoporum converti concilium; et quæ putaverint habere justa, plurimis episcopis suggerant, et eorum discussiones et judicia præstolentur; si verò hæc parvi pendentes, molesti fuerint imperatori, hos nullâ veniâ dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis.... dijudicamus. » Eo in canone, ab omni spe restitutionis excluditur damnatus tum à synodo provinciæ, tum à majori synodo alterâ episcopus; prohibetur ergo ad sedem Apostolicam recursus.

Canon decimus quartus : « Si quis episcopus de quibusdam criminibus iudicetur, deinde contingat episcopos provinciæ de eo dissidere; illis quidem eum de quo fertur sententia,

« innocentem pronuntiantibus, his verò reum; »
 « pro totâ componendâ controversiâ placuit »
 « sanctæ synodo, ut episcopus metropolitani »
 « è vicinâ provinciâ iudices alios convocet, »
 « qui controversiam tollant, et quod cum pro- »
 « vinciæ episcopis probatum fuerit, confir- »
 « met. » Hoc est, ultimo iudicio id censeatur »
 comprobatum.

Canon decimus quintus: « Si quis episcopus »
 « aliquorum criminum accusatus, ab omnibus »
 « provinciæ episcopis condemnatus fuerit, et »
 « omnes unam consentientem adversus eum »
 « sententiam tulerint, is ne ampliùs ab aliis »
 « iudicetur; sed provinciæ episcoporum firma »
 « maneat sententia. » Prohibetur ne consen- »
 « tiente provinciæ episcoporum sententiâ pro- »
 « scriptus episcopus ab aliis iudicetur, ac ne »
 « infirmari possit illud episcoporum provinciæ »
 « iudicium; ergo tum intercluditur omnis ad »
 « Romanum pontificem appellatio.

Resp.: In synodo Antiochenâ, cui interfue- »
 runt non pauci catholici præsules, dominati »
 fuerunt favente inprimis Constantio impera- »
 tore, Eusebiani, odio et invidiâ perciti in »
 sanctum Athanasium causam suam ipsius ad »
 Apostolicæ sedis tribunal agentem, cujus in »
 locum Gregorium Cappadocem hominem pe- »
 regrinum et Arianum Alexandrinæ præfece- »
 runt Ecclesiæ; haud tamen inficiamus inter »
 ecclesiasticæ disciplinæ regulas cooptatos fuisse »
 memoratæ synodi canones; at per objectos ex »
 illis, contendimus non labefactari appellatio- »
 nem jus, Petro, ejusque successoribus, ex »
 divinâ institutione attributum. Ideo enim ca- »
 nones illi obijciuntur, ut provinciali synodo »
 suprema in causis episcopalibus judicandis »
 asseratur potestas; at vel ipso duodecimo ca- »
 none declaratur posse damnatum à synodo »
 provinciæ episcopum, *majus ad concilium cau-* »
sam suam transferre; ibi enim agitur de dam- »
 nato episcopo, ad alteram confugiente, sed »
 ampliorem synodum, et de sententiâ provin- »
 cialis synodi confirmandâ vel rescindendâ; »
 neque ab illo concilio invecta est ea disciplina, »
 ut patet ex epistolâ Julii summi pontificis ad »
 ejusdem concilii episcopos.

In decimo quarto canone statuitur, ut dissi- »
 dentibus inter se prioris auctoribus iudicii, »
 vicinæ convocentur provinciæ iudices ad com- »
 ponendam controversiam; cum jure in appel- »
 lationibus episcoporum, attributo sedi Aposto- »
 licæ, rectè consociatur caput illud disciplinæ. »
 In decimo quinto canone decernitur quidem »
 ut condemnatus unanimiter ab omnibus pro-

vinciæ episcopis, non ampliùs *ab aliis* iudice- »
 tur, *sed provinciæ episcoporum firma maneat* »
sententia. Hæc verba: *Non ab aliis iudicetur*, »
 significant, ut patet, si cum decimo quarto »
 canone decimus quintus iste conferatur, non »
 esse convocandos *vicinæ provinciæ episcopos*, »
 quando eandem in sententiam priores con- »
 spiraverint iudices: idcirco autem additur, »
firmam tum manere episcoporum provinciæ sen- »
tentiam, quia tunc, regulariter loquendo, me- »
 ritò præsumitur veritate et æquitate innixum »
 esse illud iudicium; nec nisi ad protrahendum »
 perperam negotium, debitamque subterfugien- »
 dam poenam appellatum iri. Verum si re ipsâ »
 posset probatâ aliquâ ratione in suspicionem »
 erroris vel iniquitatis adduci, lata consentien- »
 tibus licet iudicibus sententia, tum nihil veta- »
 ret quominus ad summum pontificem provo- »
 caretur, ut alios constitueret iudices qui labo- »
 ranti et perversè proscripto opem ferrent; ne- »
 que concilio Chalcedonensi eo sensu accepti »
 sunt canones Antiochenæ synodi, ut provinciæ »
 synodi iudicio, quantumlibet damnatus, jaceret »
 absque spe restitutionis episcopus, atque rector »
 ipse, caputque Ecclesiæ defraudaretur potes- »
 tate, oppresso, ipsiusque auctoritatem implo- »
 ranti episcopo, juridicè opitulandi, sive indi- »
 cendâ majori synodo, sive aliâ quam rerum »
 adjunctis opportunam arbitretur, viâ. Itaque »
 si ritè componatur concilii Antiocheni canon »
 decimus quintus cum decimo quarto, in- »
 telligitur voluisse synodum Antiochenam, »
 in decimo quarto dissentientibus inter se ju- »
 dices convocandos esse *vicinæ provinciæ* »
episcopos, eò quòd dijudicata nondum fuerit »
 causa; consentientibus autem prioribus iudi- »
 cibus, firmam tunc regulariter, ut diximus, »
 haberi sententiam, sed ab eâ sententiâ superius »
 ad tribunal si nunquàm posset appellari, quâ »
 ratione canon iste cohærere posset cum canone »
 duodecimo asserente simpliciter, causam dam- »
 nati à provinciæ synodo episcopi, ad majus »
 episcoporum concilium traduci? Non obste- »
 runt synodi Antiochenæ canones, quæ, ut »
 diximus, habita est anno 341, quominus S. Atha- »
 nasium, aliosque depositos ab Arianis episcopos »
 restitueret, anno 342, aut potiùs in episcopali »
 dignitate, suffragante Ecclesiâ, confirmaret »
 Julius summus pontifex. Non retardârunt sy- »
 nodum Sardicensem ab asserendo jure appella- »
 tiones episcoporum iudicandi, Apostolicæ sedi »
 inhærente; non prohibuerunt ne ad hanc al- »
 tissimam sedem potuerit teste S. Augustino, »
 epist. 162, provocare Cœcilianus Carthagenen-

sis episcopus, à multis Donatistarum exagitat, damnatusque conciliis; non dimoverunt ab appellandâ et invocandâ Romani pontificis, communis Christianorum patris ac defensoris auctoritate SS. Chrysostomum, Flavianum, etc., quorum facta ad propositum nostrum spectantia suo loco tractabimus.

Obijcies 4° famosas episcoporum Africanorum cum Romanis pontificibus Zozimo, Bonifacio, Coelestino contentionem, quâ sæpius et procaciter abutuntur hæretici ad impugnandum ipsum summi pontificis universâ in Ecclesiâ primatum: Africani præsules, quos inter eminebat S. Augustinus, cum perspexissent Nicænos inter canones, quorum exemplaria curaverant ab Alexandriâ et Constantinopoli accersenda, non recenseri canones quorum auctoritate, quasi Nicænæ foetus synodi, innixus, profitebatur Zozimus, admittendas episcoporum ad sedem Apostolicam appellationes, tum decreverunt ab illis appellationibus esse abstinendum; quibus ducebantur momenti, candidè ac generosè exposuerunt in Epist. ad Coelestinum pontificem, Bonifacii, qui Romanam post Zozimum sedem tenuerat, successorem; ideòque eorum epistolæ testimonia quædam licet proluxa operæ pretium est depromere. « Impendio deprecamur, inquit, ut deinceps ad vestras aures, hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis excipere, quia hoc etiam Nicæno concilio definitum advertet venerabilitas tua; nam etsi de inferioribus clericis vel laicis, videtur tibi præcaveri, quantò magis hoc de episcopis voluit observari, ne in suâ provinciâ, communione suspensi, à tuâ sanctitate vel festinatò, vel præproperè, vel indebitè videantur communione restitui? Presbyterorum quoque et sequentium clericorum improba refugia, sicuti te dignum est, repellat sanctitas tua, quia et nullâ Patrum definitione, hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ, et decreta Nicæna, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè commiserunt; prudentissimè enim iustissimèque providerunt, quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt, finienda; nec unicuique provinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à Christi sacerdotibus, et prudenter videatur, et constantissimè teneatur; maximè quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilium suæ provinciæ, vel etiam univer-

sale provocare. » Ad vim eludendam illius testimonii responderi non potest cum eruditissimis cardinalibus Bellarmino, Baronio et Perronio, improbari à Patribus Africanis, non ipsam juris appellationum quasi substantiam, sed nimiam in illis et recipiendi facilitatem, et in judicandis festinationem: namque assuerunt appellationes illas concilii Nicæni definitionibus adversari, per ejus decreta, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè committi, quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt esse finienda; nec unicuique provinciæ gratiam Spiritus sancti defuturam. Tum etiam arguunt ex ipsamet, quæ aliunde accerserentur iudiciorum, in causis personalibus conditione: « Aut quomodo, aiunt, ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, multis aliis intervenientibus impedimentis, adduci non poterunt? » Cum verò intellexerint huic incommodo remedium obtendi posse, mittendis à Romanâ sede legatis qui causas appellationum accuratè, iis in locis ubi enatæ fuerint discutiant, remedium illud etiam repudiant, tanquam auctoritate sufficienti destitutum: « Nam, inquit, ut aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum synodo constitutum. » Tum indicant illud Nicænæ synodo, cujus genuina acceperant exemplaria, fuisse incognitum; alteram ejusdem rejiciendæ causam antea subministraverant maximè, scilicet quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilia suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nullam ibi interserit appellationum ad sedem Apostolicam mentionem; totum condemnatis ipsis episcopis perfugium significant in concilio provinciali majore, aut nationali esse repositum. Hinc liberè sic admonent summum pontificem: « Executores etiam clericos vestros, quibusque petentibus nolite mittere, ne ferosum typhum seculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, et humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. »

Enarratæ contentioni exordium quidem attulerat interjecta Romanum ad pontificem appellatò Apiarii presbyteri Siccensis Ecclesiæ et à suo episcopo, cui nomen Urbanus, condemnati; quem relapsum, suâque propriâ confessione convictum, restituere iterum noluerunt episcopi Africani, quantocumque stu-

dio restitutionem exposceret Faustinus sedis Apostolicæ legatus; verum, ut excitatâ eorum ad Cœlestinum Epistolâ perspectum est, non presbyteris tantum, sed ipsis episcopis, interponendâ ad sedem Apostolicam appellatione interdictum esse voluerunt.

Resp. : Priusquàm afferatur responsio, quædam sunt elucidanda, scilicet, quare sub nomine Nicænorum canonum miserit ad Africanos Zozimus tria synodi Sardicensis decreta quibus appellationes ad summum pontificem disertè vindicantur; quo pacto contigerit ut Africanam Ecclesiam latuerint tunc illi canones; quâ tandem ratione, non ex primatu summi pontificis, at ex auctoritate concilii argumentum duxerint pontifices Romani, ad juris illius de appellationibus statuendi patrocinium.

Ad primum : Romanâ in Ecclesiâ inoleverat ea consuetudo, ut Nicænæ synodi appendix et complementum haberetur concilium Sardicense, quia non aliud fidei symbolum, seu aliam à Nicænâ professionem fidei ediderat, quam strenuè propugnauit et confirmauit; convocata est etiam ad retractandam S. Athanasii, Marcellini Ancyran, Asclepæ Gazensis, et aliorum episcoporum causam, qui ob defensionem diuinitatis Christi fuerant ab Arianis exauctorati; hinc factum est ut à Zozimo, Bonifacio, Cœlestino, necnon ab Innocentio I Epist. ad Victricium, et Leone I ad imperatorem Theodosium II, canonibus synodi Sardicensis, inscriptum sit nomen concilii Nicæni; Iustinianus ipse imperator, qui synodum Sardicensem vocat *œcumenicam*, non nisi quatuor numerabat concilia œcumenica, eò quòd à Nicænâ Sardicensem non distingueret. Præterea quo pacto, fallere si voluisset Zozimus, tacuissent arrecti ad illius obuiam vituperationem Pelagiani? quomodò eam instaurare ausi fuissent ejusdem successores, quasi tanto temporis spatio minimè potuissent esse comperta? quâ ratione pontificem illum laudibus extulissent SS. Augustinus et Prosper, sanctum, venerabilem, beatissimumque post mortem ejus appellantes? Accedit quòd nihil causæ occurrat cur Nicænæ synodo Sardicenses canones falsò attribuerent: nam præter summam auctoritatem quâ ut Nicænum, ita et Sardicense, quemadmodum statim ostendemus, valebat concilium, istud speciatim debuit acceptum esse Africanæ Ecclesiæ, cujus 36 episcopi, quos inter Gratus, Carthaginis metropolitanus, in hoc idem confluerant, unus verò Africanus

episcopus, nempe Cœcilianus, Nicæno interfuerat concilio.

Ad secundum : Sicut observat cardinalis Perronius, quando ad Africanos misit canones Sardicenses Zozimus, jam Africanis in provinciis decreta illa non reperiebantur; eos dolosè abstulerant Donatistæ, eorundemque in locum, canones pseudosynodi Sardicensis Ariænæ propè Sardicam celebratæ suffecerant, eò quòd in istis mentio facta esset Donati Donatistarum Carthaginensium episcopi; idque certis adstruitur momentis; testatur enim evidenter, nec semel S. Augustinus, illos quos cerneret disseminatos in Africam canones sub nomine Sardicensium, ipsos esse Ariani concilii decreta, quibus cum Nicænâ synodo proscriberetur S. Athanasius; totâ autem antiquitate declaratur, tum Nicænam fidem, tum S. Athanasii causam in vero Sardicensi concilio, constanter fuisse vindicatam. At quomodò factum est, ut illius synodi canonum elapsa tum fuerit Africanam apud Ecclesiam notitia? namque celeberrimæ illi synodo, non solus Africanæ Ecclesiæ archiepiscopus Gratus, sed insuper plures adfuerant gentis illius episcopi, nec dubitandum est quin acta synodalis et nominatim canones secum deportauerint. Id quidem admirationi proximum est; verum præter desumpta mox argumenta, illud accedit quòd, ut observat Bellarminus, « Africani in Epistolâ ad Cœlestinum, bis repetunt, « in nullâ Patrum definitione, et in nullâ synodo se inuenisse illos canones, ex quo apparet eos non habuisse canones Sardicensis concilii, in quibus tres canones (à Zozimo laudati) disertis verbis numerantur. » Dicendum ergo non multa ex synodo Sardicensi asportata fuisse in Africanam Ecclesiam ejusdem synodi exemplaria, eademque fuisse Donatistarum prauitate, ut adnotauimus, fraudulenter erepta.

Ad tertium : Voluisse Zozimum concilii sive Nicæni, sive Sardicensis auctoritatem adhibere ad juris defensionem quod in appellationibus episcoporum summo competit pontifici, non est quod mirum esse videatur; nonne vel ad asserenda religionis maxima dogmata, in medium adducuntur conciliorum canones, ut retundatur efficacius eorum perveracia quæ Scripturas ipsas adulterum in sensum detorqueant? deinde, cum probandum esset non licere duntaxat summo pontifici, sed aliquando etiam expedire, de appellationibus episcoporum ferendam sententiam, opportunè admo-

dùm proferebantur à Zozimo editi tam probatâ auctoritate canones, ut concepta quædam avelleretur ex Africanorum mentibus offensio et repugnantia.

Jam probandum est nihil ex illâ Ecclesiæ Africanæ contentione inferri posse, quod adscripto sedi Apostolicæ juri de appellationibus episcoporum decernendi, officere valeat. 1º Quidquid statuerit de jure illo Africana Ecclesia, anteponi debet statutis ejus, tum Romanæ Ecclesiæ, tum concilii Sardicensis auctoritas, cui suffragatur inprimis synodus Chalcedonensis œcumenica; multos etsi complectebatur dignos veneratione præsules Africana Ecclesia, fatentibus tamen omnibus Catholicis, Romanæ subiacebat sedi, cui ut in controversiâ de baptismo hæreticorum, ita et in contentione de jure appellationum, cedere illam oportuit.

Quod verò attinet Sardicensem ad synodum, auctoritate quoque præponderat synodis Africanis: concilio illi præfuerunt Julii Romani pontificis nomine, Osius Cordubensis, Archidamus et Philoxenus presbyteri; ita S. Athanasius apolog. 2; Theodoretus lib. 2 Hist. cap. 15; Adrianus in Epitome canonum. Aderant per se aut per legatos omnes patriarchæ, uno excepto patriarchâ Antiocheno Ariano; id testificantur S. Athanas, Socrates, Sulpitius Severus; coaluit ex Galliæ, Hispaniæ, Macedoniæ, Thessaliæ, Achaïæ, Ægypti, Africæ, Palæstinæ, omniumque imperii Romani provinciarum episcopis, et quidem plusquam trecentis, qui ex plusquam triginta et quinque provinciis convenerant; pro unâ duntaxat provinciâ habebatur Africa; pro unâ Galliæ, etc.; hinc synodum illam vocat *synodum magnam* S. Athanas apolog. 2; *œcumenicam* Socrates l. 2, c. 2; Justinianus imperator, Edicto de tribus capitulis. Hinc *Sardicam convenisse ex orbe toto episcopos* testantur Theodoretus, Severus Sulpitius, Vigilius Tapsensis. Frustra opponit D. de Marca convocatione quidem œcumenicam fuisse synodum Sardicensem, non autem celebratione et exitu, quia divortium ante contigerit inter utriusque imperii episcopos quàm concilium foret ex ipsis constitutum; pauci illi episcopi, ut rectè adnotat cardinalis Peronius, qui dissidentes Philippopolim secesserunt, vel erant hæretici, vel hæreticorum partibus addicti; at œcumenicitatem concilii ex orbe universo convocati potestne impedire paucorum episcoporum secessio, aut hæresi mancipatorum, aut hæreticis apertè faventium? Ex dictis liquet, longè præstare Africanis sy-

donis concilium Sardicense, cujus proinde standum est canonibus de jure appellationum. Jus idem confirmatur auctoritate concilii Chalcedonensis œcumenici, ex 636 episcopis constituti, annis 30 post sextam synodum Carthaginensem nationalem celebrati; in generali illâ synodo vim habuisse appellationes tum ad fidem, tum ad personam episcoporum attinentes, colligitur ex epistolâ imperatoris Valentiniani III, omnibus præfixâ illius exemplaribus concilii tum Græcis tum Latinis; sic alloquebatur Theodosium imperatorem; sui esse officii præfatus conservare intemeratam beati Petri Apostoli dignitatem, subjungit: « Quatenus beatis-
« simus Romanæ civitatis episcopus, cui prin-
« cipatum sacerdotii super omnes antiquitas
« contulit, locum habeat ac facultatem de fide
« et sacerdotibus judicandi. » Eò referri possunt quæ testatur de synodo Chalcedonensi imperator Marcianus: « Quæ dùm fidem, inquit, dili-
« genter inquiri, auctoritate beatissimi Leonis
« episcopi æternæ urbis Romæ, et religionis
« fundamenta constituit, Flaviano et ante actæ
« vitæ palmam, et mortis tribuit gloriosæ. » Eòdem spectant quæ actione primâ ejusdem concilii ordinata sunt de Theodoro qui sedis Apostolicæ judicium invocaverat: « Gloriosis-
« simi judices, et amplissimus senatus dixe-
« runt: Ingrediatur et reverendissimus epis-
« copus Theodoretus, ut sit particeps synodi,
« quia et restituit ei episcopatum sanctissimus
« archiepiscopus Leo, et sacratissimus, et
« piissimus imperator sanxit eum adesse sanctæ
« synodo. » Denique ipsa hæc sanctissima synodus, in relatione ad Leonem summum pontificem, ita conqueritur de violatâ ejusdem à Dioscoreo sentientiâ contra Eutychetem, quæ in appellationis causâ versaretur. « Eutychetem,
« inquit, pro impietate damnatum, suæ tyrannidis decretis, innoxium statuit, et dignitatem quæ à vestrà illi ablata fuerat sanctitate,
« quippe ut ab eo qui hâc gratiâ erat indignus,
« ille restituit. »

2º Tametsi potestatem appellationes judicandi, Romano pontifici divinitus collatam inficiata videretur Africana Ecclesia, errore facti decepta, dicendum foret, eam jus illud non multò post agnovisse ac veneratam fuisse sublatâ erroris causâ, nec proinde quidquam probabilis argumenti ad juris illius impugnationem erui posse, ex brevi quæ jactaretur Africanorum repugnantia; quòd quidem jus illud non multò post agnoverit ac venerata fuerit, Africana Ecclesia, constat ex iis quæ

sub ipso Cœlestini pontificatu contigerunt in causâ Antonii Fussalensis episcopi qui Apostolicam ad sedem appellaverat; ne à synodo Africanâ exauctoratum sedi suæ illum Cœlestinus restitueret, sic instanter rogavit S. Augustinus, ut de ipsâ restituendi potestate non ambigeret; cùm præfatus Antonius, cui servato episcopatus honore adempta erat episcopalis sedes, conquereretur et clamaret, ut refert S. Augustinus: *Aut in meâ cathedrâ sedere debui, aut episcopus esse non debui*; ita eum refellit S. doctor: « Existat exemplo, ipsâ sede Apostolicâ judicante, vel aliorum judicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam, nec episcopali spoliatis honore, nec relictis omnimodis impunitos; quæ ut à nostris temporibus remotissima non requirant, recentia memorabo. » Deinde varia subjicit exempla S. Augustinus: cujus eadem ad Cœlestinum epistolâ innotescit, primatum Numidiæ acquievisse episcopi Fussalensis appellationi, atque ejusdem gratiâ scripsisse Romanum ad pontificem; viguisse in Africanâ Ecclesiâ jus appellationum sub pontificatu Leonis I, qui post Sixtum III Cœlestino successerat, ostendit illius ad episcopos Africanos per Mauritaniam Cæsariensem constitutos epistola, quæ est 87: « Causam quoque Lupicini episcopi, inquit, illic jubemus audiri, cui multum et sæpius postulanti, communionem hæcratione reddidimus, quoniam ad nostrum judicium provocasset (1). » Fac, Romano episcopo abjudicatum reipsâ voluisse Africanam Ecclesiam jus appellationes admittendi et judicandi, eò adducta fuisset, quòd eam, ut ostendimus, laterent canones Sardicenses, et aliunde desiderarentur tum in exemplaribus Nicænæ synodi, à Cæcilio Carthaginensi episcopo ex illâ synodo cui interfuerat, in Africam delatis, tum inter ejusdem canones ex Alexandrinâ et Constantinopolitanâ Ecclesiis advectos; at postquàm compertum habuerunt

Africani episcopi, quid in Germanâ synodo Sardicensi gestum et statutum esset, atque certò intellexerunt, quâ ratione canones illius synodi commendarentur sub nomine decretorum Nicæni concilii, tum proclive fuit ut jus illud appellationum confiterentur, de quo exorta fuisset contentio.

3º Jus ipsum appellationum, seu collatam à Christo appellationes judicandi potestatem Romanæ sedi concessam expugnare haud sibi constituerunt Africani episcopi, sed in votis habuerunt ut illius usus temperaretur, et quantum fieri posset, restringeretur. Probatum: Nullum unquàm decretum ediderunt quo potestati illi detraherent, aut appellationes ipsas ad sedem Apostolicam prohiberent; imò antequàm ab Oriente allata fuissent, quæ postulaverant, Nicænæ synodi decreta, profitebantur sese paratos ad id omne servandum quod illis contineretur, interim se præstituros quod legatorum summi pontificis commonitorio erat præstitutum, seu canonem à Zozimo missum de appellationibus episcoporum, executioni mandaturos; hæc omnia constant tum ex actis concilii sexti Carthaginensis, tum ex Epistolâ synodicâ ad Bonifacium. Postquàm verò expetitos Nicæni concilii canones acceperunt, inter quos non extabat ille quem Zozimi jussu Faustinus protulerat, ne quidem tunc episcoporum, aut etiam sacerdotum appellationes, ullo statuto reprobaverunt. Sed cùm Apiarii ob nova crimina iterum ab episcopo suo depositi appellatio esset Romæ admissa, et qui eum restituendum curaret Faustinus adventasset in Africam, novum congregaverunt concilium, in quo damnati instauraretur causa; quem nefandorum criminum propriâ convictum confessione, indignum judicaverunt qui ablatam sibi sedem reciperet; tumquæ memoriâ repetentes scaturientia nonnunquàm ex appellationum usu detrimenta, nullo tamen decreto, sed supplicationibus institerunt, ut ea, quantum in ipsis erat, præcaverent: « Impendio deprecamur, inquit, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos, in communionem ultra velitis excipere. » Haud fuisse proscriptum jus ipsum appellationum ab episcopis Africanis testantur Patres concilii Constantinop., cui cognomen *in Trullo*, et quod à Græcis pro sextâ habetur œcumenicâ: asserunt enim sese conditis tum in Sardicensi, tum in Carthag. synodo canonibus suffragari; possunt igitur,

(1) Authenticitatem illius Epistolæ vocare in dubium conatus est Paschasius Quesnellus, quam adstruere videatur vel ipsis quas in Leonem Magnum conjicit temerè suspicionibus: « Et certè, inquit, valdè Leonis nostri solertiae ac ingenio consentaneum mihi videtur, ut temporis opportunitatem captaverit ad confirmandam sedis suæ auctoritatem in Africanas Ecclesias; nemo est qui nesciat, quoties, quantisque conatibus id tentaverint Leonis prædecessores, quantumque Leonis ipsius ætate Bonifacius et Cœlestinus in eam rem laboraverint. » Plura vide apud Christianum Lupum à quo vindicatur prædictæ integritas Epistolæ.

quod ad controversiæ caput attinet, secum invicem conciliari.

Ne disciplina relaxaretur ecclesiastica, in hoc incubuerunt Patres Africani, ut et sacerdotes et episcopos averterent, quantum liceret, à transferendis Romam causis quæ essent in provinciis dijudicatæ; at Romanæ sedi non ademptam voluerunt potestatem causas etiam personales suum ad tribunal evocandi; id patet, tum Constitutione imperatorum Theodosii et Valentiniani, quâ jubetur, ut à gubernatore provinciæ Romam adire cogatur evocatus quilibet à summo pontifice episcopus; tum Zozimi mandato de Urbano Siccensi episcopo Romam transmittendo, nisi ea quæ corrigenda viderentur, emendaret; neque enim illi evocationi restiterunt Africani episcopi; sed responderunt in Epist. ad Bonifacium: « Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ullâ dubitatione correxit. » Verisimile igitur non est jus appellationum ab episcopis Africanis fuisse Romano pontifici denegatum; Africana namque Ecclesia, ut appositè animadvertit Christianus Lupus, de Africanæ Ecclesiæ Rom. appellat. cap. 29: « Est Romani patriarchatus diœcesis, ideòque Romanus pontifex est ejus patriarcha, ac supremus metropolitanus; proinde ad ipsum appellatio ex nullo colore potuit episcopis interdicti. » Quæ tamen argumenta ex Africanâ synodo obijciuntur, si valerent ad evertendum jus appellationum, quo potitur summus pontifex, hoc illi detrherent non duntaxat, ut successori principis Apostolorum, verum etiam ut patriarchæ cui subjacebant Africani. Superest igitur ut intacto appellationum ipso jure, putaverint illius usum talem non expedire, qualem à temporibus multis animadvertere sibi videbantur: quod significârunt his verbis Epist. ad Bonifacium: « Quia verò paci et quieti Ecclesiæ non tantum in præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, ut vel similia vel etiam graviora præcaveri oporteret. »

Eas appellationes ad sedem Apostolicam improbaverunt, quæ immediatè contingerent ante concilii provincialis, aut universalis concilii Africæ examen et judicium, ut eorum auctoritas declinaretur; noluerunt facilius et frequentius admitti, atque maturatam ante discussionem accuratamque factorum explorationem, judicari appellationes episcoporum aut presbyterorum; ponderanda sunt hæc

verba eorum Epistolæ ad Cœlestinum: « De precamur ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis. » Tum ex Nicæno concilio, cujus se fretos decretis arbitrantur, id inferunt: « Voluit observari, ne in suâ provinciâ communione suspensi, à tuâ sanctitate, vel festinatò, vel præproperè, vel indebitè videantur communione restitui. »

Inst.: In Epistolâ Ecclesiæ Africanæ ad Cœlestinum multa leguntur, quæ suadeant jus ipsum appellationum etiam episcopalium negatum fuisse, et repudiatum Africanis ab episcopis:

Nam 1° concilii Nicæni definitionibus repugnare asserunt disciplinam faventem appellationibus episcoporum, aut presbyterorum: *Hoc etiam, inquit, concilio Nicæno definitum faciliè advertet venerabilitas tua; et rursus: Decreta Nicæna, sive inferioris ordinis clericos, sive ipsos episcopos, metropolitanis suis apertissimè commiserunt.* 2° Contendunt finiendas esse iisdem in locis causas ecclesiasticas, ubi natæ sunt: *Quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda;* nullam posse proferri legem ecclesiasticam quæ causas episcoporum finiendi jus eripuerit Africanæ Ecclesiæ: *Nullâ Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ.* Neque singulis defuturam esse provinciis gratiam Spiritûs sancti, quâ lites dijudicandas perficere valeant: *Nec unicuique provinciæ gratiam Spiritûs sancti defuturam.* Tum quibus obnoxie sint incommodis appellationes ad sedem Apostolicam, indicant his verbis: « Quomodò judicium transmarinum ratum fuerit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexûs, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? » Denique viam subministrant quâ possit impetrari suspectæ aut iniquæ retractatio sententiæ. Quia unicuique concessum est, si judicio fuerit offensus cognitorum, vel ad concilia suæ provinciæ, vel etiam ad universale provocare. At hæc omnia, ipsam, ut ita loquamur, essentialiam juris appellationum attingunt et impugnant.

Resp.: Videbant Africani episcopi, inter canones concilii Nicæni, quod ab initio habuerant, aut ab Oriente accerserant, non versari decreta quæ synodo illi œcumenicæ attribuebant summi pontifices (1). Molestissimè fere-

(1) Quâ ratione inniteretur attributio illa, supra exposuimus.

bant non episcopos duntaxat ad sedem provocare Apostolicam, verum etiam, et quidem levius ac frequentius, id appellationum genus adhibere presbyteros; atque inter illos maxime Apiarium, propter immania scelera bis deturbatum ab episcopali sede, cuius tamen restitutionem urgeret ultra modum Faustinus Romani legatus pontificis; recurrebant mentibus alia multa de quibus conquerebantur, inflicta disciplinæ ecclesiasticæ per appellationes vulnera; his gravissimè commoti rationibus, congerunt omnia quæ ad moderandum, et quantum assequi possint, deterrendum usum appellationum ad sedem Romanam; quæ tamen obijciunt, possunt probabiliter ita exponi, ut cum jure ad hanc appellandi, ejusque juris, si quando necessitas urgeat, ipso usu cohærere possint.

Declarare videntur Africani præsules adversari concilii Nicæni decretis, appellationes etiam episcoporum; at id asserunt non expressa proferendo decreta, sed usurpando ratiocinio, et quidem non efficaci ad excludendam juris appellationum divinam originem et quasi substantiam: « Nam inquit et si, « synodum Nicænâ respicientes, de inferioribus clericis vel laicis, videtur ibi præcave-
ri, quanto magis hoc de episcopis voluit observari, ne in suâ provinciâ communione suspensi, à tuâ sanctitate, vel festinatò vel præproperè, vel indebitè videantur communioni restitui! » Diximus ratiocinium illud non esse invictum; quinimò pugnat cum præcipuis disciplinæ ecclesiasticæ placitis, quæ eandem ad normam exigì non patiuntur episcoporum et presbyterorum condemnationem: pugnant etiam speciatim cum undecimo concilii primi Carthaginensis, et cum decimo secundi statutis, quibus ad primum de episcopo judicium requiruntur duodecim saltem episcopi, et sex duntaxat ad judicandam simplicis presbyteri appellationem.

Cæterum, ut neque Nicænum, neque Sardicense concilium interdicendis simplici presbytero, ad sedem Apostolicam appellationibus, noluerunt, eas recipiendi ipsam potestatem Romano pontifici abjudicare, nec ipsum illius potestatis usum, si quando eum postulerent adjuncta temporum; ita nec Africani præsules ex Nicænæ synodi decretis arguendo, voluerunt eâ potestate destitutum esse caput Ecclesiæ, aut ejusdem potestatis usum semper et absolutè, quantacumque necessitas ingruat, esse reprobandum. Ipsos dixerunt

episcopos à Nicænâ synodo, *suis metropolitani* apertissimè esse commissos; id concludendum putarunt ex quarto et sexto canone concilii Nicæni; ejusdem enim synodi decretum aliud nullum est, quo agatur de metropolitano in episcopos potestate. At in illis canonibus, ne unum quidem verbum injicitur de appellationibus; speciatim habetur mentio confirmandæ à metropolitano ordinationis episcopi; tum etiamsi intelligendi videantur de judicandis à metropolitano appellationibus, non ideo illis adscribitur ultimum in omni casu judicium. Nonne et ipsi Africani episcopi declarant posse judicatam in provinciali synodo causam, ad concilium universale Ecclesiæ Africanæ, interpositâ appellatione transferri?

Arctè tenent ac defendunt Africani episcopi ibi finienda esse negotia, *ubi nata sunt*; impediri sexus aut senectutis infirmitate causabantur multos testes ne Romam se conferrent; legatos sanctæ sedis qualem Faustinum experti sunt, dominatum quasi affectantes fugiebant; hæc omnia non pertinent ad appellationes quæ ab episcopis, quos assignaret summus pontifex, judicarentur in locis ubi nata essent dirimenda negotia.

Denique, dum appellare cupientibus patere declarant perflugium ad provincialem, deinde ad nationale synodum; quamvis optarent non incidere temporum adjuncta quibus ad ulterius tribunal appellationes promoveantur, nec illud commemorandum tribunal sibi putaverint, ne propositum suum infirmare videantur, nullo, ut observavimus, decreto, recursum ad sedem Apostolicam, absolutè prohibuerunt; quæ jam exposuimus, conferantur cum aliis quas attulimus responsionibus.

Explicandæ Africanorum episcoporum, ad Cælestinum Epistolæ operam impendimus, quasi Epistola ista genuinus certò esset Ecclesiæ Africanæ foetus. Abs re forsitan non erit indicare momenta rationum, quibus, teste cardinali Perronio, nonnullis vocata est in dubium Epistolæ illius authenticitas; in illâ nulla concilii habetur mentio ex quo sumpta sit; in eâ concluditur prohibitis à synodo Nicænâ presbyteris ne extra singulorum provincias judicarentur, idem potiori jure de episcopis esse constitutum; contrariam planè disciplinam in utrisque judicandis teneri declarat S. Augustinus exponendâ Cæciliani causâ, ut jam animadvertendum curavimus. Eadem in Epistolâ Africanorum ad Cælestinum, decernitur posse

damnatos provocare, non solum ad synodum provincialem, verum etiam ad nationalem; at duodecim ante Cœlestini pontificatum annis statutum fuerat non annuatim habenda esse concilia Africæ generalia, nec nisi ob causas extraordinarias et universales: præterea neque initio, neque in fine memoratæ Epistolæ nominatur S. Augustinus, in primis tamen commemorandus, atque ordinatione antiquior Theasio, Vincentio, Fortunatiano et aliis ibidem nominatis.

Inst. iterum: In synodo Milevitanâ, canone vigesimo, prohibita sunt appellationes ad transmarina judicia, adeoque ad Romanam sedem; verum, cum responderi possit prohibitionem ad presbyteros, diaconos, clericosque duntaxat inferiores pertinere, qui soli reipsâ objecto in canone commemorantur, idem canon in collectione canonum Ecclesiæ Africanæ extenditur ad episcopos; ita enim refertur: « Quod si ab eis (iudiciis episcoporum suorum) provocant dum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad primates provinciarum suarum, sicut et de episcopis sæpè constitutum est. »

Resp. cum Patre Alexandro: *Clausulam istam, sicut et de episcopis sæpè constitutum est, spurium meritò reputari, cum nec in canone Milevitano habeatur, nec à Cresconio Africano in suâ canonum Collectione referatur, nec ullius Africani concilii canon proferri possit, quo appellationes ad Apostolicam sedem vetitæ sint.* Quis enim verò credat sextâ in synodo Carthaginensi, in quâ prædicta collectio fuit adornata, citatam clausulam fuisse adjectam, ideoque omnem ad Romanum pontificem prohibitam fuisse appellationem, cum in Epistolâ ad Bonifacium I sese obstringerent ad servandum jus appellationum, si Nicæni concilii decretis congrueret? Præterea in codice quem Adrianus I misit ad Carolum Magnum, sic enuntiatur objectus canon, ut eo non omnes reprobarentur appellationes, sed quæ veluti per saltum, ac postposito primatum et conciliorum Africanorum tribunali, interjicerentur. En ipsius verba: « Ut clerici qui ad transmarina, non ad primates suos provocaverint, in communionem non recipiantur. »

Inst. denique: Codicis Africani canone 96 vetatur ne à iudicibus electis appelletur: « Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit, iudices, et cum eo et ille contra quem provocaverit, ut ab ipsis deinceps

« nulli liceat provocare. » Eiusdem codicis canone 105 dicitur: « Quicumque non communicans in Africâ, in transmarinis ad communicandum obrepserit, jacturam clericatus accipiat. »

Respondeo: Appellationis juri censebantur hoc ipso partes renuntiâsse, quod de iudicibus qui causam dirimerent, conventum inter illas fuisset; neque inde concludi potest, vetitas esse in omni causarum statu appellationes. Deinde canones illi intelligi possunt de profanis clericorum causis, quibus dijudicandis, sancitum fuit Ecclesiæ Africanæ disciplinâ, ut iudices arbitri ex clericorum cœtu eligerentur, ne seculares ad magistratus deferretur in cleri dedecus illarum cognitio: quæ disciplina, canone 9 concilii Carthaginensis tertii significatur his verbis: « Cui enim ad eligendos iudices undique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de Ecclesiâ malè sentiendo, de iudicio seculari poscit auxilium, cum privatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri atque ibi determinari præcipiat. »

Objicies 5º canonem nonum concilii Chalcedonensis: « Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum; et ad secularia judicia non concurrat; sed prius negotium agitetur apud proprium episcopum, vel certè (si fuerit iudicium ipsius (episcopi) apud arbitros ex utraque parte electos audiat negotium; si quis verò contra hæc fecerit, canonum subiaceat correctionibus. Et si clericus adversus suum, vel alium episcopum habeat causam, apud audentiam synodi provinciæ ejus conquiratur. Si verò contra ipsius provinciæ metropolitani episcopum, episcopus, sive clericus habeat controversiam, ad ipsius diœcesis primatem, aut certè ad Constantinopolitanæ regni civitatis sedem, ut eorum ibi proprium negotium exquiratur. » Eundem in scopum adducitur canon ejusdem synodi 17, in quo id legitur: « Si quis putaverit se à proprio metropolitano gravari, apud primatem diœceseos, aut apud Constantinopolitanæ civitatis agat iudicium, sicut dictum est. » His duobus decretis manifestè excluduntur appellationes ad transmarina, ut vocabant, judicia, seu Romanam ad sedem.

Respondeo 1º: Ut rectè animadvertit Bellarminus, de Romano Pontifice, lib. 2, cap. 22, concilii Chalcedonensis canon 9 (idem dicendum de canone 17) non est de appellatione, sed

de primo iudicio; nec quidquam eo statuto exhibetur, quo prohibeantur appellationes ad sedem Apostolicam; non hanc ipsi prohibitionem asingere possis, nisi pariter volueris, à primo iudicio nullum patere conquerentibus recursum ad superius aliquod tribunal; quæ responsio, ut rationi, ita et disciplinæ ecclesiasticæ, et receptis ubique principiis repugnat.

Respondeo 2° : Citatos duos canones, testatur Liberatus, in Breviario, cap. 12, constitutos esse absentibus Papæ legatis, qui tamen aliqui concilio præsidebant; conditi sunt ad asserendum episcopo Constantinop. dignitatis et auctoritatis incrementum, quo foveri ambitio, et fortè schismatis semen, Romanæ videbatur Ecclesiæ; hinc sanctus Leo epist. 61 ad episcopos synodi Chalcedonensis, et epist. 62 ad Maximum Antiochenum, et aliis fatentibus omnibus, vigesimum octavum rejecit canonem, quo duorum patriarcharum Alexandrini et Antiocheni privilegia à concilio Nicæno eis data infringebantur, et episcopo Constantinopolitano primatus in Ecclesiâ post Romanum tribuebatur pontificem. Quid igitur mirum si duos objectos canones, eundem saltem in finem 28, in mente adversariorum collineantes, summus idem pontifex, cui profectò non dissentiebant occidentales episcopi, minimè sibi approbandos duxerit, maximè cùm declaraverit epistolâ 61 sese Patrum Chalcedonensium adhærere sententiæ, in solâ videlicet fidei causâ, et epist. 62 : « Si quid sanè, inquit, ab his fratribus quos ad sanctam synodum vice meâ misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis. » Fatemur in antiquis collectionibus Græcis et Latinis occurrere objectos duos canones, quamvis vigesimum octavum non complectantur; quod argumento esset non eos illum præ se ferre sensum quem ipsis adscribendum volunt juris appellationum impugnatores.

Respondeo 3° : Relatis in canonibus præcipitur, ut qui de metropolitano expostulat episcopus vel clericus, pergat ad ipsius diœcesis primatem, aut certè ad Constantinopolitanæ regni civitatis sedem; in illis decretis, si non agatur de appellationum jure, ut quid tam confidenti opponuntur nobis animo? Si autem ad jus illud convellendum afferantur, quid ex his tandem concludi valeat, perpendatur; numquid inferre juvat, ex omni orbe christiano, solum ad episcopum Constantinopolitanum

appellari posse? id procul dubio absonum est, neque seriò refellendum; si verò dicatur in Oriente potuisse ad eum provocari, quia jure ecclesiastico primas partes in orientalibus regionibus obtineret, quare non licuisset provocare Romanum ad pontificem, qui jure divino primatum universâ obtinet in Ecclesiâ?

Respondeo 4° cum D. David, in adductis canonibus non haberi sermonem de causis ecclesiasticis et canonicis, sed de causis civilibus et profanis, dissidentes inter clericos agitat; tum etiam neque de judiciis, quæ ad normam et rigorem juris exerantur, sed de judiciis quæ ab episcopis, de quibus litigantes inter partes convenerat, profanis in causis ferebantur; atque deterrentur clerici à secularium iudicium adeundis tribunalibus; id certè indicatur ipsis qui obijciuntur, canonibus : « Si clericus adversus clericum habeat negotium, non relinquat suum episcopum, et ad secularia iudicia non concurrat. » Id sibi constituerunt Patres Chalcedonensis synodi, ut commendata olim à S. Paulo disciplina confirmaretur, componerentur scilicet à pastoribus Ecclesiæ lites à fidelibus intentatæ; quam disciplinam christiani imperatores, profanis ipsis in causis, auctoritate suâ muniendam curaverunt; quos inter emicuit pietas Constantini Magni, Honorii ac Theodosii Junioris.

Obijcies 6° : Supremam conciliorum provincialium auctoritatem in dijudicandis episcoporum causis, profitetur Siricius ipse pontifex maximus, in Epistolâ ad Anysium Thessalonicensem, cæterosque à synodo Capuensi deputatos ad gesta Bonosi hæretici discutenda, Illyrici episcopos : « Cùm hujusmodi, inquit, fuerit concilii Capuensis iudicium, ut finitimi Bonoso atque ejus accusatoribus iudices tribuerentur, et præcipuè Macedones, qui cum episcopo Thessalonicensi de jure factis vel scriptis cognoscerent, advertimus, quòd nobis iudicandi forma competere non posset. » Agnovit ergo Siricius imparem esse admittendis iudicandisque episcoporum appellationibus, potestatem Romani pontificis. Hinc Bonosi causam à solis Capuensis synodi delegatis esse iudicandam : « Vestrum est igitur qui hoc recepistis iudicium, sententiam ferre de omnibus. » Cui sententiæ postea innuit paratum se adhærere : Unde (hæc sunt ejus verba) *vestræ normam expectamus sententiæ*. Hoc est argumentum impensè a nonnullis ostentatum; quàm inani conatu jam videndum : itaque

Respondeo 1° : Hæc eâdem Epistolâ quâ deprimi obtenditur auctoritatem summi pontificis, atque jus appellationum Romanam ad sedem abnegari, eâdem disertè prædicatur hæc auctoritas : namque primò attendatur ad hæc Siricii verba ibidem enuntiata : « Si integra esset hodiè synodus, rectè de iis quæ comprehendit vestrorum scriptorum series, decerneremus. » Itane potuisset pronuntiare Siricius, nisi de causis episcoporum, ipsisque eorum appellationibus decernendi potestate, præditum se existimavisset Romanus pontifex? 2° Auctoritati suæ non minùs apertum perhibet testimonium idem pontifex, dùm sic deputatos à synodo alloquitur : « Vos enim totius, ut scripsimus, synodi vice decernitis, nos quasi ex synodi auctoritate judicare non convenit. » Suâ indignum sede affirmat, quasi demandatâ sibi à synodo auctoritate, non ut sibi propriâ, et à Christo immediatè collatâ judicare; hinc intelligitur, quâ mente, quo sensu dixerit : *Advertimus quòd nobis judicandi forma competere non posset.* Non decernendi auctoritatem sibi abjudicavit, sed judicandi talem formam, seu instar delegatorum à synodo pronuntiandi, alienam esse à sedis Apostolicæ præstantiâ confirmavit. 3° Istis verbis : *Ideò primum est ut ii judicent, quibus judicandi facultas est data* (à synodo), satis significat, commissam esse Macedoniæ episcopis, ac inprimis Anysio Thessalonicensi, primam causæ prædictæ contestationem, primamque instruendæ cognitionis curam, at sibi ultimum reservari, de causâ illâ ferendum judicium, atque de appellatione, si fortè appellationem adhibere Bonosus voluerit. 4° Ad hæc accedit testimonium S. Ambrosii, et Innocentii I : epistolâ quidem ad Theophilum Alexandrinum, quem componendis Ecclesiæ Antiochenæ dissidiis Capuana synodus delegaverat, ita scripsit S. Ambrosius : « Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ, quoniam præsumimus ea te judicaturum quæ etiam illi displicere nequeant. » Innocentius I decretum ab Anysio et episcopis Macedoniæ in causâ Bonosi, quamvis à synodo Capuensi delegatis, editum abrogavit, nec voluit in clerum recipi, quos ab hæretico illo ordinatos, sanciverant, ut paci consuleretur, esse recipiendos : « Ergo inquit, Epist. ad Rufum, Anysii successorem in sede Thessalonicensi, et alios Macedoniæ episcopos, quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate, debet utique

cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam ad præsens fieri tempus impellit. »

Objicies 7° : Testatur Innocentius I, Epist. ad episcopos Macedoniæ, graviter eos tulisse, retractatam Romanâ in sede fuisse causam Bubalii et Tauriani, quam ipsi damnaverant : « Grave, inquit, non oportuit videri piissimis mentibus vestris, cujuscumque retractari judicium, quia veritas exagitata sæpiùs, magis splendet in luce, et perniciēs revocata in judicium, gravius et sine illius qui primus judicavit, poenitentia condemnatur. » Cur de istâ retractatione, seu iteratâ discussione, quasi de novitate conquesti forent episcopi Macedoniæ, si Romani pontificis in appellationibus episcoporum, auctoritatem agnovissent? aut quare, si tum in causis episcopalibus viguisset ea auctoritas, ejusdem jura querelis retundendis non opposuisset Innocentius?

Resp. : Bubalii et Tauriani causam ab Innocentio I retractari non ægrè tulerunt Macedoniæ episcopi, cùm potius ad eum contra utrumque, semel et iterum querimonias detulissent, eodem teste summo pontifice : « Mora coepiscoporum nostrorum Maximiani et Eumenii, inquit, vel potius importunitas temporum fecit, ut vos iteraretis de Bubalio et Tauriano querimoniam, et nos iterum in homines perditissimos insurgeremus. » (Eâdem Epist. ad Macedoniæ episcopos.) Cur adeò conquererentur Macedoniæ episcopi, notum facit ipse Innocentius I his verbis : « Verum illud video movisse animos vestros, quòd in multis Bubalius fallaciis sæpè deprehensus, objecerit exemplaria fictarum quasi à nobis litterarum, cùm pro consuetudine hominis, nihil quod proferret, jam fide dignissimum videtur. » Haud igitur necesse fuit Romanæ ut sedis auctoritatem tum commemoraret summus ille pontifex, quam asserendam curavit, ubi opportunum censuit; sic in Epist. ad Victricium Rothomagensem (quæ à nonnullis juri appellationum objicitur) : « Si quæ causæ, inquit, vel contentiones inter clericos tam superioris quàm inferioris ordinis fuerint exortæ, ut secundum Nicænam synodum congregatis ejusdem provinciæ episcopis iuræ terminetur, nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eâdem provinciâ Dei Ecclesiam divino nutu gubernant, ad alias convolare provincias. »

Obj. 8° : Epistolâ 7 ad Cornelium, S. Cyprianus, de quibusdam in Africâ damnatis et à communione rejectis, qui ad cathedram Petri, impetrandæ restitutionis causâ, navigaverant, ita conqueritur, ut pluribus rationum momentis edisserat, non posse Romanam apud sedem appellationes deferri ac judicari : « Nam, inquit, cum statutum sit omnibus nobis, et æquum sit pariter ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiat, ubi est crimen admissum, et singulis pastoribus portio legis sit adscripta, quam regat unusquisque et gubernet, rationem sui actûs Domino redditurus, oportet utique eos quibus præsumus, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem suâ subdolâ et fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, ubi et accusatores habere et testes sui criminis possint, nisi si paucis desperatis et perditis minor videtur esse auctoritas episcoporum in Africâ constitutorum, qui jam de illis judicaverunt, et eorum conscientiam multis delictorum laqueis vinctam iudicii sui nuper gravitate damnaverunt; jam causa eorum cognita est; jam de eis dicta sententia est, nec censuræ congruit sacerdotum, mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendi. » Illo in testimonio multa observantur quæ cum jure appellationum sedi Romanæ adscripto cohærere non possint : 1° statutum esse declaratur, et *æquum ac justum* dicitur *ut uniuscujusque causa illic audiat ubi crimen est admissum*; 2° singulos pastores rationem sui actûs, seu administrationis suæ, Domino (non Romano pontifici) reddituros; 3° non minorem esse auctoritatem episcoporum in Africâ constitutorum, auctoritate videlicet Romani episcopi; 4° levitatis et inconstantiæ arguendam fore episcoporum sententiam, si extra provinciam esset retractanda.

Resp. : Locutus est S. Cyprianus de simplicibus presbyteris, quibus sancitâ disciplinâ prohibebatur ne ad sedem Apostolicam provocarent, ut adnotavimus. Agebatur causa Fortunati, Felicissimi et aliorum de quibus citatâ in Epistolâ sic affatur Cornelium summum pontificem : « Maxime quando et Fortunati nomen jam satis nôsses, qui est unus ex quinque presbyteris, jampridem de Ecclesiâ profugis, et sententiâ coepiscoporum nostrorum, multorum et gravissimorum virorum nuper abstentis. » At episcopis licitas esse ad Romanum pontificem appellationes nedum inficiaretur S. Cyprianus, disertè testificatus

est eâ quam ad Stephanum scripsit Epistolâ de Marciano qui ad castra Novatiani defecerat : « Dirigantur, inquit, in provinciam et ad plebem Arelate consistentem, à te litteræ, quibus abstento Marciano, alius in locum ejus substituatur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus, contemnitur, colligatur. » Vocatur quidem à sancto Cypriano *pseudoepiscopus*, Fortunatus, nullâ habitâ, quoad jus appellandi, consecrationis illius ratione, eò quòd à paucis fuerit constitutus hæreticis et schismaticis suis sociis : « Hi quinque, ait Epist. ad Cornel., cum paucis vel sacrificatis, vel malè sibi consciis, Fortunatum sibi pseudoepiscopum cooptârunt, ut criminibus in unum convenientibus, talis esset rector, quales qui reguntur. » Dixit etiam loco citato idem S. doctor : « De istis quid dicam, qui nunc ad te cum Felicissimo navigaverunt, legati à Fortunato pseudoepiscopo missi, tam falsas ad te litteras afferentes, quàm est et ipse, cujus litteræ, falsus? » Hæc de causâ Fortunatum S. Cyprianus quasi in simplicibus presbyteris numeravit, quos Romanam appellare jam prohibuerat Africanæ consuetudo Ecclesiæ.

At, inquires, quamvis ab hæreticis et schismaticis Fortunatus ordinatus, non idcirco episcopali vacabat caractere; neque vetitum erat ne ut episcopus, appellationis causâ, Romanam adiret sedem. Difficultatem hanc sic elevat Christianus Lupus : « S. Cyprianus assidue urget Fortunatum fuisse consecratum ab hæreticis, ideòque non esse nisi imaginarium episcopum; etenim non duntaxat collatum ab hæreticis baptismum, sed etiam impressos ab ipsis ordines censebat irritos et nullos.... Licet enim de his quæstionibus contendere primum cœperit cum papâ Stephano, semper tamen errorem mente tenuit, edoctus ab Agrippini successoribus; hinc clamat Fortunatum non esse episcopum, ideòque ad Petri cathedram ac principalem Ecclesiam non potuisse navigare. »

Inst. 1° : Dùm generatim pronuntiat S. Cyprianus æquum esse et justum, ut uniuscujusque causa illic audiat ubi crimen est admissum, satis indicat, ut non presbyteris, ita nec episcopis licere ad Romanum provocare pontificem; quam enim rationem pronuntiati sui attulit, hæc eadem, ut perspicuum est, ad utrosque potest accommodari. — Resp. : Vindicando quod in Africanâ Ecclesiâ vigeat statuto, operam impendit S. Cyprianus, de

Africanæ Ecclesiæ Appellationibus, cap. 18 ; *justum* illud et *æquum* vocat, ut scilicet presbyterorum causa non ultra regionem judicanda deferatur, ubi exorta est ; ipso enim in testimonio quod objicitur, haud obscure significat sese de simplicibus loqui presbyteris : « Cum statutum sit, inquit, ab omnibus nobis, et æquum sit pariter et justum ut uniuscujusque causa illic audiat, ubi crimen est admissum..., oportet utique eos quibus præsumitur, non circumcursare, nec episcoporum concordiam cohærentem suâ subdola et fallaci temeritate collidere, » Ilis verbis satis apertè designantur presbyteri, nec voluit S. Cyprianus adeptum fuisse ipsis episcopis jus Apostolicam appellandi sedem ; de iis enim nullam injicit mentionem, et quos tantoperè contendit non esse Romæ audiendos, expressis illos verbis *presbyteros* nuncupavit. Noverat profectò Africanæ disciplinam Ecclesiæ S. Augustinus, qui de Cœciliano per secundi Tigitani episcopi synodum damnato, ad quosdam Donatistarum episcopos istis scripsit verbis, quæ iterum oculis subjicere non pigeat : « Neque enim de presbyteris, aut diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicorum, causam integram reservare. » Primatûs verò auctoritatem Romanâ in sede agnovisse S. Augustinum, exploratè perspectum est.

Cæterum hæc verba S. Cypriani : *Æquum est et justum ut causa illic audiat, ubi crimen est admissum*, significant quidem æquitati et rationi illud esse consentaneum, non autem ex ipsâ rei naturâ necessarium, saltem si primâ in contestatione ; audita jam illic fuerit causa, ubi crimen patratum est, et agatur de appellatione ; quid enim obstabat, quominus Romam mitterentur et accusantium testimonia et accusati responsa ; aut Româ delegarentur qui auctoritate summi pontificis litem instruerent atque dirimerent, in locis ubi enata fuisset ; aut etiam eâdem auctoritate nominarentur judices qui loca illa incolerent ? Alia quidem invaluerat quoad presbyteros disciplina, quæ rationabilis, quæ justa meritò dicitur, hoc est, gravibus innixa momentis, verum ad episcopos neque extensa, neque extendenda, ut abundè probatum est.

Inst. 2° : Non minorem esse innuit Africanæ quàm Romanæ auctoritatem Ecclesiæ : « Nisi, inquit, si paucis desperatis et perditis, minor videtur esse auctoritas episcoporum in Africâ

« constitutorum, qui jam de illis judicaverunt. » — Resp. : Eâdem in Epistolâ ex quâ ista depromuntur verba, primatum auctoritatis S. Cyprianus Romanæ adscribit Ecclesiæ : « Adhuc insuper, inquit, pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, navigare audent et ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. » Dùm autem dixit : *Nisi si paucis desperatis et perditis, minor videtur*, etc., nullam instituit comparisonem Africanam inter ac Romanam Ecclesiam : huic voci *minor* eandem subjicit, ut ex antecedentibus patet, significationem, quam præ se fert vox *impar, insufficiens*. Quasi diceret : Numquid pauci desperati et perditii putabunt sibi judicandis, imparem esse ac insufficientem Africanæ auctoritatem Ecclesiæ ? Aut si volueris, hæc voce, *minor*, comparisonem exhiberi, dicendum erit ibi asserere S. Cyprianum majorem esse Africanorum episcoporum auctoritatem, quàm paucorum desperatorum atque perditorum ; consonat hæc interpretatio verbis quæ mox sequuntur : « Si eorum, ait, qui de illis priore anno judicaverunt, numerus cum presbyteris et diaconis computetur, plures tunc affuerunt judicio et cognitioni, quàm sunt iidem isti, qui cum Fortunato nunc videntur esse conjuncti. »

Inst. 3° : Docet S. Cyprianus uniuscujusque episcopi esse adscriptam sibi gregis portionem regere ; cujus regiminis Domino rationem (non Romano pontifici) redditurus sit. — Resp. prædictâ in Epistolâ nihil occurrere quod debitum Romano pontifici detrahat obsequium, nec velle S. Cyprianum soli Domino subjectos esse singulos episcopos ; nonne possunt à provinciali judicari synodo ? quidni etiam à Romano pontifice, synodis provincialibus, imò et nationalibus superiore ? At studet commendandæ singulorum episcoporum auctoritati, ut inde magis etiam venerationem accersat Africanæ statuto Ecclesiæ, de prohibendis à Romanâ sede appellandâ, simplicibus sacerdotibus.

Obj. 9° : Basilides et Martialis nefando idolatriæ libello fuerant contaminati ; Basilides insuper præter libelli maculam, cum in infirmitate decumberet, in Deum blasphemaverat ; Martialis quoque præter gentilium turpia et lutulenta convivia, Christum negaverat ; multis aliis et gravibus delictis uterque implicatus ab episcopis provinciæ Bæticæ (1) dignitate

(1) Complectebatur civitates Legionensem (Léon), Asturicensem (Astorga), Emeritensem (Mérida).

episcopali orbatus est : Stephanum summum pontificem gestæ rei ac veritatis ignarum fefellerunt, ut reponi se in episcopatum exhiberent. Consultus ab episcopis Hispanis S. Cyprianus, multis probat Scripturæ testimoniis, primo quod tulerant iudicio firmiter esse inhærendum. Supremam ergo agnovit provincialibus in synodis auctoritatem.

Resp. : Hoc dedit responsum S. Cyprianus, non quasi recipiendæ et judicandæ appellationis auctoritatem Stephano abrogaret, sed eò quòd detestandâ obreptione, irritam substantiali errore sententiam obtinuerint, « nec rescinderet, inquit S. Cyprianus, ordinationem; jure factum potest, quòd Basilides post crimina sua detecta, et conscientiam etiam propriâ confessione nudatam, Romam pergens, Stephanum collegam nostrum longè positum, » etc. (et infra) neque enim tam culpandus est ille, cui negliger obreptum est, quàm hic excrecrandus qui fraudulentè obrepsit : « Obrepere autem si hominibus Basilides potuit, Deo non potest, cum scriptum sit : *Deus non iridetur*; sed Martiali potest profuisse fallacia. » Adnotat præterea S. Cyprianus, jamdudum à Cornelio proscriptos fuisse Basilidem et Martialem, « maximè, inquit, cum jam pridem nobiscum et cum omnibus omnino episcopis in toto mundo constitutis, etiam Cornelius collega noster, sacerdos pacificus ac justus, et martyrio quoque dignatione Domini honoratus, decreverit ejusmodi homines ad pœnitentiam quidem agendum posse admitti; ab ordinatione autem cleri atque sacerdotali honore prohiberi. » Denique Basilides crimina sua confessus, *episcopatum pro conscientie suæ vulnere deposuerat ad agendam pœnitentiam conversus, satis sibi gratulans, si sibi vel laico communicare contingeret.* « Causa itaque Basilidis, ut scitè observat Natalis Alexander, finita erat, ipsomet judicante, sententiam adversus semetipsum proferente, atque executioni mandante; nec quæstio erat de synodi provincialis iudicio, quòd nullum habitum latumque fuerat; unde S. Cyprianus non ait Stephanum rescindere non potuisse sententiam contra Basilidem à synodo provinciæ Bætici latam, sed restitutionem Basilidis ab ipso per obreptionem impetratam, non potuisse rescindere ordinationem secundum Ecclesiæ regulas factam : nec rescindere, inquit, ordinationem jure factam potest. »

Objicies 10° : Jus appellationum expugnant ea quæ favente atque probante Constantino Magno gesta sunt in causâ Cœciliani Carthaginensis episcopi; argumentum istud sic premit Calvinus lib. 4 Institutionum cap. 7: « Accusaverat Cœcilianum Carthaginensem episcopum Donatus à Casis Nigris; damnatus fuerat reus indictâ causâ. Nam cum sciret conjugationem contra se ab episcopis factam, comparere noluit. Ventum inde est ad Constantinum imperatorem; ille cum vellet causam ecclesiastico iudicio finire, cognitionem mandavit Melchiadi Romano episcopo, cui addidit collegas nonnullos ex Italiâ, ex Galliâ, ex Hispaniâ episcopos. Si id erat ex ordinariâ Romanæ sedis jurisdictione audire appellationem in causâ ecclesiasticâ, cur alios sibi adjungi patitur imperatoris arbitrio? imò cur ipse jussu magis imperatoris quàm ex officio suo suscipit iudicium? sed audiamus quid post ea contigerit. Vincit illic Cœcilianus, Donatus à Casis Nigris cadit actione calumniosâ. Provocat, Constantinus appellationis iudicium demandat episcopo Arelatensi; sedet ille iudex, ut post Romanum pontificem, quod visum fuerit, pronuntiet.... Cur sibi tam insignem ignominiam irrogari patitur Melchiades, ut sibi episcopus Arelatensis præferatur? » Ex hac historiâ palam fieri constat nullum esse Romano pontifici divinitus collatum jurisdictionis primatum; illibatusque licet maneat primatus, stare cum ejusmodi factis non posse jus appellationum Romanæ sedi attributum.

Respondeo : Hic solum attendimus ad ea diluenda quæ juri appellationum directè officere videantur; cætera quæ supremam Ecclesiæ laceant auctoritatem, aut Romani primatum pontificis, aliàs excutienda curavimus. Quæ autem juri appellationum in speciem adversantur, in duobus posita sunt : 1° quòd imperator Constantinus iudices assignaverit qui cum Melchiade agitatam Cœciliani causam expenderent ac judicarent; 2° et hoc præcipuum est, quòd à Romanæ synodi sententiâ provocantibus Donatistis, causa translata sit Arelatensem ad synodum, quasi supremo hæc synodus litem esset diremptura iudicio, postpositâ Romanæ sedis sententiâ. Quod ad primum attinet abundè explanatum fuit et solutum, ipsius Constantini testimoniis et gestis, quæ retulimus in refellendâ objectione quintâ contra supremam et independentem Ecclesiæ in spiritualibus potestatem. Quod ad secundum,

propriè à Romano concilio appellationem interposuerunt Donatistæ, sed, ut refert ipse Constantinus in Epistolâ ad Elaphium, seu, ut alii legere malunt, ad Abladium vicarium Africæ, « cum res fuissent ab idoneis episcopis terminatæ, pertinaciter respondendum æstimaverunt, quod omnis causa non fuisset audita; sed pauci quidam episcopi quodam loco se clausissent, et prout ipsis aptum fuerat, judicassent. » At sive propriè appellaverint à Romano concilio Donatistæ, sive illius sententiâ exasperati et efferati, satis habuerint querelis insistere, novosque tumultus concitare, quid concludi potest ex insanis hominum perduellium criminationibus, iudices suos à quibus proligati sint, accusantium, ac pervicacibus impetentium dieteriis? Non habitum est Arelatense concilium, tanquam necessarium emendandæ Romanæ sedis sententiæ, sed frangendæ, si fieri posset, Donatistarum pertinaciæ; audiatur S. Augustinus epist. 162: « Dedit ille (Constantinus), aliud Arelatense concilium, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere. » At quomodo ex hujusmodi gestis inferri posset supremam esse conciliorum provincialium auctoritatem, cum ab ipsâ synodo Arelatensi provocaverint Donatistæ, et Constantinum appellaverint, qui causam eorum, quasi coactus indignatus judicavit. « Neque enim, » inquit S. Augustinus, ausus est christianus imperator sic eorum tumultuosos et fallaces querelas suscipere, ut de iudicio episcoporum qui Romæ sederant ipse judicaret, sed alios, ut dixi, episcopos dedit, à quibus tamen illi ad ipsum rursum imperatorem provocare maluerunt, quâ in re illos quemadmodum detestatur, audistis epist. 162. »

Defenduntur celeberrima quædam facta quæ ad appellationes episcopales pertinent.

DE FACTO S. ATHANASII.

Missis ad Julium summum pontificem litteris et legatis, Eusebiani nihil non moliti sunt, eum ut à communione S. Athanasii deterrerent, quem oppressum extinctumque voluissent; ad synodum utrosque contententes vocavit Julius; Romam ultrò advolavit S. Athanasius, commune tanquam ad præsidium innocentie; iniquitatis autem suæ conscii, traxerunt fallaces inanesque moras Eusebiani; octodecim

frustra mensibus expectati sunt: litem adjudicavit S. Athanasio Julius, debitisque illum extollendum curavit laudibus. Utrum Romanum pontificem verè appellaverit sanctus ille doctor, vel ad sedis Apostolicæ confugerit arcem, absque appellatione propriè dictâ, haud improbabilius disputatum videtur; appellationem tunc fuisse interpositam existimant Baronius et Bellarminus; negat inter alios Natalis Alexander, tum quia ex quo tempore ab exilio revocatus est S. Athanasius, anno scilicet 358, nullum editum fuerit iudicium à quo appellare potuisset; tum quia anno tantum 359 querimonias, seu calumnias contra ipsum ad Julii tribunal detulerint Eusebiani, eodemque anno vertente, ad propulsandas illas criminationes. Romam profectus fuerit.

Quidquid sit de istâ quæstione,

CONCLUSIO. — *Ex facto S. Athanasii astrui potest jus appellationum Romano pontifici divinitus collatum.*

Probatur: Romano in pontifice non minor requirebatur potestas, ad judicandam litem S. Athanasio ab Eusebianis intentatam, quam ad judicandam quæ ab ipso interponeretur, appellationem: nonnisi jure primatûs à Christo Domino accepti, poterat in eos tanquam proprius iudex sententiam proferre; neque enim ipsi ut patriarchæ subjacebant, cum ejus patriarchatus Orientem non completeretur; attamen definiendâ in causâ S. Athanasii, ut proprium iudicem se gessit Julius, nec precariâ auctoritate usus est; id manifestè colligitur 1º ex Epistolâ Julii ad Orientales: « Si igitur » inquit, Martyrio et Hesychio (Eusebianorum legatis) nullam synodumulantibus, adhortatus fuisset, ut ad synodum qui ad me scripsissent convocarentur, idque in gratiam fratrum qui se injuriam pati conquerebantur, etiam vel ita æqua et justa fuisset nostra cohortatio, cum ea sit et ecclesiastica et Deo grata; jam ubi iidem illi qui à vobis pro gravibus viris et fide digni habiti fuere, auctores mihi fuerint, ut vos convocarem, certè id à vobis ægrè ferri non debuit, sed potius alacriter ad citationem occurrere; quapropter indignatio eorum qui hanc citationem offendantur, temeraria, et tergiversatio sistendi se in iudicio, inhonesta et suspiciosa videtur. » Ægrè ferebant Eusebiani, convocatos se et citatos ad synodum, licet hanc postulavissent eorum legati; hæc, illis quantumvis tergiversantibus, habita est; invitis quoque illis

retractata est S. Athanasii causa, eidemque restituta communio ecclesiastica et episcopalis dignitas; ea omnia præstare non potuit Julius nisi apostolicæ primæ sedis auctoritate. Et verò si non alio fuisset quàm arbitri munere perfunctus, nec aliâ quàm ab ipsis litigantibus derivatâ instructus potestate, electionem istam et concessionem silentio non præterisset, quâ quidem nihil aptius commemorari potuisset retundendis Eusebianorum increbrescentibus de causæ S. Athanasii retractatione querimoniis.

2° Idem probatur ex Epistolâ Gelasii summi pontificis ad episcopos Dardaniæ: « Apostolica sedes, inquit, frequenter more majorum, etiam sine ullâ synodo præcedente, et absolventi quos synodus iniquè damnaverat, et damnandi, nullâ existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem; sanctæ memoriæ quippe Athanasium synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit. » Haud obscure ibi commendatur Romanæ indita sedi potestas dirimendi judicatas ipso in Oriente episcopales causas.

3° Idem evincitur ex testimonio Socratis et Theodoretii. Agendi rationem Julii erga episcopos ab Eusebianis condemnatos ita narrat Socrates lib. 2 Hist. eccles. cap. 11: « Ille verò, quoniam Ecclesia Romana privilegium præter cæteras obtinebat, litteris suos ad episcopos Orientis liberius rescriptis, illorum (episcoporum quos injustè proscripserant) partes tueri studet; in Orientem litteras mittit, quò et suos cuique locus restituere, et eos qui illos abdicaverant, graviter reprehendit. » Hanc Romani pontificis auctoritatem ea decernendi in causis episcoporum, etiam Orientalium, quæ congruere æquitati arbitraretur, non ex adventitiâ concessionem, sed ex privilegio quod Romanam in Ecclesiam primatus invexerat, desumi significat vulgatâ innixus traditione Socrates. Paria loquitur Theodoretus de Julio: « Ille, inquit, Ecclesiæ canonem secutus, et eos (Eusebianos) jussit Romam venire, et divinum Athanasium, quò pro se in iudicio ipse responderet, vocavit. » Theodoro et Socrati consentit Sozomenus lib. 3, cap. 9.

Objicies: Teste sancto Athanasio, ideò judicavit, quia munus et potestatem arbitri detulerant ad eum Eusebiani: « Quin et Eusebiani ad Julium litteras misère, et ut nos terrent

« synodum jusserunt convocari, et ipsi Julio, « si vellet, arbitrium causæ detulerunt. » Accedit testimonium Socratis et Sozomeni, quorum fidem interposuimus: « Eusebius, inquit « Socrates, simul atque ea quæ volebat confecerat, legatum ad Julium episcopum Romanum, oratum misit ut ipse in causâ Athanasii judex esse vellet, litisque dijudicationem ad se transferret. » Hist. eccles. l. 2, c. 9. « Eusebius, referente Sozomeno Hist. lib. 3, cap. 6, scripsit ad Julium, ut ipse decretorum Tyri de Athanasio sancitorum judex esset. »

Respondeo: Ea vigeat disciplina, ut si quis patriarchalis et Apostolicæ sedis episcopus condemnatus fuisset, rata non haberetur ipsius condemnatio, nisi primæ sedis episcopis proposita fuisset et probata; idque tum maximè obtinebat, cum agitatæ causæ adjuncta esset causa fidei; disciplinæ inveteratum istud caput omittere cum non auderent Eusebiani, officium arbitri, litis dijudicationem Julio adscripsisse dicuntur. Hæc autem verba sic intelligenda sunt, ut expositæ disciplinæ in speciem obsequi voluerint, et Julii, quod tamen vix sperabant, suffragium capterent, ad ea confirmanda quæ Tyriâ in synodo contra sanctum Athanasium machinati fuerant; at sibi non constituerant ipsi veri iudicis partes et auctoritatem imperituri; namque 1° noverant eum sancto Athanasio impensè patrocinari, cujus innocentiam eximiasque virtutes effuso corde prædicaverat; acerbè insuper indignabantur, discutendam, judicandam et retractandam eum suscepisse causam Athanasii; legatur Orientalium seu Eusebianorum synodica, Philippolitano in concilio scripta Epistola, quam refert in Fragmentis S. Hilarius: « Non enim, inquit, Ecclesiis consulunt, qui leges juraque divina, cæterorumque decreta dissolvere conantur: propterea hanc novitatem moliebantur inducere, ut in concilio Orientales episcopi quid quid fortè statuissent, ab episcopis occidentilibus refricaretur. » Non aliter quàm à nobis expositum est, delatam ipsi ab Eusebianis, contestatæ litis dijudicationem intellexit Julius summus pontifex, quos sic redarguit citatâ jam ad Orientales Epistolâ: « An ignari estis hanc consuetudinem esse ut primum nobis scribatur, ut hinc quod justum est definiri posset; quapropter si istic hujusmodi suspicio in episcopum concepta fuerat, id hæc ad nostram Ecclesiam referri oportuit; nunc autem pos, quos certiores minimè fecer-

«runt, postquam jam exegerint quod libuit, suffragatores suæ damnationis cui non interfuimus, esse volunt; non ita se habent Pauli ordinationes; non ita Patres docuerunt.» Non mentionem ullam injicit concessæ sibi arbitrariæ alicujus potestatis; tanquam proprius judex et summo jure pronuntiat; tum etiam significat, sese Eusebianorum dolis et cavillationibus non decipi, ac probè perspectum habere, hanc esse illorum mentem, ut suæ ipsorum nequitix suffragatorem eum, et non propriè judicem experirentur.

Inst. : Conquesti sunt Philippopolitanâ in synodo, præter veterem Ecclesiæ consuetudinem, contigisse ut in Occidente retractarentur Orientalium episcoporum judicia; verba synodi supra retulimus; atque reipsâ inconsulto Romano pontifice, Orientalium causæ, ut puta Pauli Samosateni Antiochenis in conciliis proscripti, judicatæ et finitæ sunt ante Julii tempora. — Resp. : Julio sanctissimo pontifici adhiberi oportet potiùs fidem quam tumultuantibus atque in defensorum Nicænæ doctrinæ perniciem continuò imminentibus Eusebianis, eoque provecis audaciæ, ut Julium ipsum et alios tum pietate, tum scientiâ insignes viros anathemate percellere dictâ in synodo attentârint; sic autem eos perstringit jam non semel indicatâ ad Orientales Epistolâ : « Oportuit secundum canonem, et non isto modo judicium fieri; oportuit scribere omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod justum est decerneretur. » Si quando excitatæ orientalibus plagis episcopales et quidem graves causæ, non fuerint Apostolicam ad sedem delatæ, id factum est quòd tunc non impenderet schismatis periculum, et facile ac tutò malum comprimi potuerit Orientalis Ecclesiæ expresso judicio, tacitè consentiente Occidentali Ecclesiâ, ac præsertim Romanâ, inconcusso ecclesiasticæ centro communionis, ad quam propter potiorem principitatem, ut ait S. Irenæus, *necesse est omnem convenire Ecclesiam.*

DE FACTOS. CHRYSOSTOMI.

Flagranti studio incubuerat S. doctor in mores clericorum emendandos, comprimendam procerum superbiam, disturbendam hæreticorum colluviem; imperatricis Eudoxiæ odium incurrerat; offensionem subierat Theophili patriarchæ Alexandrini; habitâ ad Quercum, qui locus Chalcedonis suburbium est, synodo, ejusdem Theophili, conjuratorumque episcoporum malis artibus, depositus est, et

in exilium ablegatus; ex quo mox revocatus ingenti terræ motu excitato, eximique pastoris exaurationem impatienter ferente populo, novâ tempestate jactatus est iterumque condemnatus, causantibus adversariis eum, utpote ab episcoporum synodo depositum, suam in sedem restitui non potuisse absque majoris auctoritate concilii.

CONCLUSIO. — *Semel et iterum Apostolicam sedem appellavit damnatus iniquè S. Chrysostomus, semelque et iterum juridicè et honorificè absolutus est.*

A sententiâ pseudo-concilii ad Quercum provocâsse ad sedem Romanam S. Chrysostomum, ejusque ab eâ, ut par erat, judicatam esse appellationem, probatur 1° ex Epistolâ Honorii ad Arcadium Orientis imperatorem : « Missi, inquit, ad sacerdotes urbis æternæ, atque Italiæ utrâque ex parte legati (à S. Chrysostomo et Theophilo), expectabatur ex omnium auctoritate sententia informata regulam disciplinæ. » Deinde vituperatâ adversariorum sancti Chrysostomi in eo insectando festinatione, subjungit : « Hi quorum expectabatur auctoritas (nempe Romanus pontifex et ejus assessores), pacificâ Joanni episcopo communionem permissâ, faciendam concordiam censuerunt, nec quemquam putârunt ante judicium consortiorepellendum. » Delata est igitur ad supremam sedem S. Chrysostomi agitata in Oriente causa; sedis illius auctoritate ecclesiasticam in communionem vindicatus est, ac proinde rescissa synodi ad Quercum perversa sententia.

Probatur 2° ex Dialogo Palladii de Vitâ S. Joannis Chrysostomi; in eo legitur : « Ad hæc rescripsit beatus Innocentius papa, communionemque utriusque partis admissâ, Theophili judicium cassum atque irritum esse decrevit. »

Probatur 3° ex Epistolâ Innocentii I ad Theophilum : « Frater Theophile, inquit apud Palladium, nos et te et fratrem nostrum Joannem, communionis nostræ esse decrevimus, sicuti et in prioribus litteris apertè satis expressimus, et nunc in sententiâ nostrâ et voluntate perdurantes, rursus eadem scribimus. »

Alterum pariter judicium, quod in S. Chrysostomum instigante Theophilo à conjuratis quibusdam episcopis prolatum est, à Romano pontifice excussum ac reprobatum est.

Probatur : Appellatum quidem tum fuisse à

sancto Chrysostomo Romanam ad sedem, evidenter constat ex illius Epistolâ ad Innocentium I, qualis hæc à Palladio refertur : « Scribite, precor, inquit, et auctoritate vestrâ decernite, hujusmodi iniquè gesta nobis absentibus, et judicium non declinantibus, nullius esse roboris; porrò qui talia gessere, eos Ecclesiæ censuræ subjicite, nos autem insontes, neque convictos, neque deprehensos, neque ullius criminis reos comprobatos, Ecclesiis nostris jubete restitui, ut charitate frui et pace cum fratribus nostris consuetâ possimus. » Sententiam de quâ eò loci expostulat S. Chrysostomus, improbatam quoque fuisse et in irritum missam ab Innocentio I, constat ex ejusdem pontificis ad ipsius legatos Constantinopolim profecturos commonitorio; inter alia statuit, « non oportere Joannem judicium aggredi, nisi illi prius Ecclesiæ communicatio redderetur, ut omnis dilatio nis occasione sublata, suâ sponte concilium ingredi posset. » Optabat exponendas mox propter causas Innocentius I, haberi generale concilium, in quo consentientibus inter se Occidentalibus Orientalibusque episcopis, solemniter absolveretur S. Chrysostomus; jubet ut eidem antequàm ingrediatur synodum, Ecclesia ejus, communicatioque restituatur; quæ quidem restitui non possunt, nisi antea rescissum fuerit injustum quo utrâque privatus fuerat, judicium. Eo in proposito ac decreto ita perstitit summus ille pontifex, ut apostolicam in communionem adsciscere Alexandrum Antiochenum patriarcham et Acacium Beroensem episcopum noluerit, nisi curam gererent sarcindæ illatæ S. Chrysostomo injuriæ, ejusque nomen sacra in dyptica retulissent. Id testatur manifestè Theodoretus his verbis : « Episcopi Occidentis non prius cum episcopis Ægypti et Orientis, et Bospori atque Thraciæ communicare voluerunt, quàm nomen illius sanctissimi viri (S. Joannis Chrysostomi) in tabulas in quibus nomina episcoporum mortuorum continebantur, retulissent. » Idem confirmatur Innocentii I ad Alexandrum patriarcham Antiochenum Epistolâ : « Multum in gestis, inquit, ut subscripta testantur, sollicitus exquisivi, utrùm omnibus esset conditionibus satisfactum in causâ beati et verè Deo digni sacerdotis Joannis; et cum per singula assertio legatorum ex voto esse completa fateretur, gratias agens Domino, communionem Ecclesiæ vestræ recepi. » Neque patriarcham illum,

neque Acacium Beroensem Innocentius, ut ejusdem ad hunc Epistolâ ostenditur, communionem suâ donavisset, nisi prius S. Chrysostomi memoriæ satisfactum esse constaret. Eò referri potest, quam ubi de facto S. Athanasii advocavimus, Gelasii ad episcopos Dardaniæ Epistola : « Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Chrysostomum Constantinopolitanum, inquit, synodus etiam catholicorum præsulum certè damnaverat, quem simili modo sedes Apostolica, etiam sola (hoc est, absque universali synodo), quia non consensit, absolvit. »

Objicies : Innocentius I Epistolâ ad clerum et populum Constantinop. ita scribit : « Cæterum, quid contra istos (adversarios S. Chrysostomi) in præsentia agendum? Synodali cognitione peropus est, quam dudum etiam cogendam esse censuimus, sola enim illa talium procellarum motus sopire potest. » Ergo non eò valet sedis Apostolicæ auctoritas, ut appellationem à S. Chrysostomo interjectam, si tamen reipsâ appellaverit, judicare potuerit : atque solam ad synodum vel nationalem, vel universalem, pertinebat illud judicium.

Resp. : Haud existimavit Innocentius I sibi jus non competere admittendæ et judicandæ, quæ Romanam ad sedem delata esset, appellationis; vidimus quâ determinatione ac firmitate mentis reponendum suam esse in sedem S. Chrysostomum judicaverit, et huic suæ auctoritate apostolicâ sententiæ obtemperari voluerit; sed in votis habuit generalis celebrationem synodi, ut efficacius ingravescentibus malis adhiberetur remedium, exacerbati facilius ad concordiam inducerentur animi, et impendentis, aut potiùs jam enascentis schismatis fomenta penitus exstingerentur.

Inst. : Non à cathedrâ Petri causæ suæ authenticam definitionem expectabat S. Chrysostomus, sed ad synodum provocabat, cui soli tale reservandum erat judicium. « Licet absentes, inquit, essemus, et ad synodum appellaremus, et judicium inquireremus, et non auditorium, sed manifestas inimicitias fugeremus, ipse tamen accusatores suscepit, meos excommunicavit. »—Resp. : Verba hæc S. Chrysostomi non propriam significant appellationem, sed ad primam referuntur litis contestationem, tum enim cum prolata sunt, nullum prodierat judicium, nulla contra ipsum lata sententia, sed parabatur quædam concilii infesta species, quæ nihil non sinistri et iniqui comminaretur; hanc ut præverteret S. Chry-

sostomus, proclamabat se *manifestas ut inimicitias fugeret, iudicium* inquirere et non auditorium; postulabat ut legitimum, imò et generale haberetur concilium, cujus ultrò subiret decreta: « Cum autem, inquit, contestaremur paratos nos ad diluenda crimina, et ad innocentiam, sicut et innocentes sumus, declarandam coram centum vel mille episcopis, non assentit (Theophilus). »

DE FACTO S. FLAVIANI PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI.

Damnatus in synodo Flaviani, patriarchæ Constantinopolitani, Eutyches, à Theodosio impetravit aliud ut haberetur concilium, ut in eo primum obtineret ac munus præsidendi Dioscorus Alexandrinus omni penè sensu religionis exutus et humanitatis; tali præside et inventore, quas direxerat ad synodum litteræ S. Leo, ne quidem in eâ lectæ sunt; quos ad eandem miserat legati debitis caruerunt honore et sede; quinimò nefariis Dioscori molitionibus generosè oblectati eodem impotenter desæviente detrusi sunt miserabiliter in custodiam, uno duntaxat fugâ elapso, qui de omnibus Ephesi vesanâ in hac tempestate gestis summum pontificem certiore faceret; sanctum in Flavianum præsertim debacchata est iniquitas et tyrannus; posthabito jure omni divino et humano depositus est, atque injuriis ac verberibus sic affectus, mortem ut non multò post in conspectu Domini pretiosam oppetierit. Romanam ab eo sedem appellatam fuisse negârunt nonnulli, contra quos sit sequens propositio :

S. Leonem, tanquàm legitimum auctoritate apostolicâ iudicem, appellavit S. Flavianus, eamque appellationem judicandam excepit summus pontifex.

Romanam quidem ad sedem provocasse S. Flavianum, probatur 1º Epistolâ S. Leonis ad Theodosium imperatorem in quâ hæc leguntur : « Omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes cum gemitibus et lacrymis mansuetudini vestræ supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamârunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum videatis intra Italiam celebrari.... Quia autem post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum Nicææ habitorem decreta testantur. » Præfato libello S. Leonem censebatur appellare S. Flavianus, cum legati apostolici, de quibus hic agitur, appellationem hanc admittere non

potuerint nisi potestate à summo derivatâ pontifice. Accedit quòd factum S. Flaviani asserat S. Leo canonibus synodi Sardicensis congruere, quos secundum suæ morem sedis, Nicænos nuncupat; illorum autem canonum quartum respicit qui episcopo deposito licentiam tribuit ad summum provocandi pontificem.

2º Assertionis positæ illustri est argumento Valentiniani ad Theodosium Epistola : « A Romano, inquit, episcopo et aliis cum eo ex diversis provinciis rogatus sum scribere vestræ mansuetudini de fide quam nos debemus cum omni competenti devotione defendere, et dignitatem propriæ venerationis beato Petro Apostolo intemeratam, et in nostris temporibus conservare, quatenus beatissimus Romanæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitatis contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus judicare; hujus enim gratiæ et Constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit, propter contentionem quæ orta est de fide. » Ibi disertè agnoscitur et interjectam esse ad sedem Romanam appellationem, et eam suscipiendi potestatem inesse summo pontifici, utpote qui beato Petro successerit, et propter primum quem universa in illius Apostoli successoribus antiquitas agnovit.

3º Ex litteris Gallæ Placidie ad Theodosium filium in quibus de Dioscoro dicitur : « In synodo Ephesinæ civitatis odium et contentiones potius exercuisse narratur, militum præsentia et metu impetens Constantinopolitanæ civitatis episcopum Flavianum, eò quòd libellum ad Apostolicam sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium, per eos qui directi fuerunt ad concilium a reverendissimo Romæ, qui secundum definitiones Nicæni concilii consueti sunt interesse, domine sacratissime fili, venerabilis imperator. » Cum asseritur missum esse à Flaviano libellum ad Apostolicam sedem, et ad omnes episcopos harum partium, intelligendum est gravissimam illam S. Flaviani causam, ut alias similes, non esse à Romano pontifice judicandam absque synodo; ea interpretatio confirmari potest verbis paulò post subjectis : « Hæc itaque gratiâ, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem fidei catholicæ religionis immaculatam servari præcipiat, ut secundum formam et definitionem Apostolicæ sedis, quam et nos tanquàm præcellentem similiter veneramus, in statu sacerdotii illæso ma-

nente per omnia Flaviano, ad concilium
 « Apostolicæ sedis iudicium transmittatur, in
 « quâ primus ille, qui cœlestes claves dignus
 « fuit accipere, principatum episcopatus ordi-
 « navit. » Ibi liquet causæ S. Flaviani iudicium
 adscribi sedis Apostolicæ auctoritati, propter
 primatum ac principatum Petro à Christo
 Domino collatum, et ad Petri successores
 continuâ serie transvectum. Ejusdem Gallæ
 Placidie ad Pulcheriam Augustam scribentis
 juvat istud etiam referre testimonium; post
 deploratam Ephesinæ pseudo-synodi turbulen-
 tam calamitatem, ita concludit: « Igitur tua
 « clementia secundum catholicam fidem, quod
 « semper nobiscum fecit, et nunc similiter
 « confirmare dignetur, ut quidquid illo tumul-
 « tuoso miserrimoque concilio constitutum
 « est, omni virtute removeatur, ut omnibus
 « integris permanentibus, ad Apostolicæ se-
 « dis (1) in quâ primus Apostolorum, beatus
 « Petrus, qui etiam claves regni cœlestis sus-
 « cipiens, sacerdotii principatum tenuit, epi-
 « scopatus causâ mittatur. »

4° Ex Liberati Breviario cap. 12, cujus hæc
 sunt verba: « Locum obtinentes papæ Leonis,
 « omnibus quæ gesta sunt contradixerunt,
 « Flavianus autem contra se prolatae sententiæ,
 « per ejus legatos ad sedem Apostolicam ap-
 « pellavit libello. »

Jam probandum est delatam ad S. Leonem
 S. Flaviani causam, ab eodem fuisse susceptam
 et judicatam, etiam ante concilium Chalcedo-
 nense.

Probatur 1° ex Epistolâ S. Leonis ad clerum
 et plebem Constantinopolitanum: « Quisquis
 « incolumi atque superstite Flaviano episco-
 « po vestro, sacerdotum ejus ausus fuerit in-
 « vadere, nunquam in communione nostrâ
 « habebitur, nec inter episcopos poterit nume-
 « rari. » Ergo rescissa est sedis Apostolicæ
 auctoritate sententiâ quâ Flavianum dejectum
 à sede suâ voluerat latrocinium Ephesinum.
 Iudicium suum idem summus pontifex Epist.
 ad Theodosium imperatorem enuntiaverat:
 « Obsecramus, inquit, ... ut omnia in eo statu
 « esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne ju-
 « dicium, donec major ex toto orbe sacerdotum
 « numerus congregetur. » Suum interposuerat
 iudicium, suamque auctoritatem S. Leo, sed
 propter causas mox assignandas, illas suâ au-
 ctoritate peroptabat haberi generale concilium.

2° Sanctissimus idem pontifex in Epist. ad

(1) Deest vox *iudicium*, aut verbum æquiva-
 lens.

Pulcheriam, de quibusdam episcopis recon-
 ciliationem communionemque ecclesiasticam
 poscentibus, qui impiis Dioscori contra S. Fla-
 vianum molitionibus subministrasse viderentur
 assensum, sic loquitur: « Quorum desideriis
 « sic præbemus effectum, ut correctis et quæ
 « malè sunt facta propriâ subscriptione dam-
 « nantibus, participatâ nostrorum quos misi-
 « mus curâ, supra dicto episcopo pacis gratia
 « tribuatur. »

3° Eandem ad Pulcheriam, quæ contra
 Dioscorum ejusque assentatores statuta sint
 Romæ, Hilarius diaconus scripsit, legatus ille
 sedis Apostolicæ, qui sese in fugam dederat,
 ne damnationi S. Flaviani subscribere cogere-
 tur. « Vestra itaque, inquit, veneranda cle-
 « mentia cognoscat, à præfato papâ (S. Leone)
 « cum omni occidentali concilio reprobari omnia
 « quæ in Epheso contra canones per tumultus
 « et odia secularia à Dioscoro episcopo gesta
 « sunt, et nullâ ratione hæc in his partibus
 « suscipi posse, quæ per potentiam prædicti
 « non sine læsione fidei et præjudicio sanctis-
 « simi viri innoxique commissa sunt. » Abso-
 lutum esse à S. Leone in suâ synodo et
 apostolicâ auctoritate S. Flavianum, perspe-
 ctum est præfati testimonio legati, qui per
 invia loca Romam se ex Ephesino latrocinio
 contulerat, et summo pontifici synodi illius
 flagitia exposuerat.

4° Idem apertè colligitur ex Epist. Gelasii
 papæ ad episcopos Dardanæ: « Item, inquit,
 « sanctæ memoriæ Flavianum pontificum con-
 « gregatione damnatum, pari tenore, quoniam
 « sola sedes Apostolica non consensit, absol-
 « vit (1), potiusque qui illic receptus fuerat
 « Dioscorum secundæ sedis præsulem suâ au-
 « ctoritate damnavit, et impiam synodum non
 « consentiendo submovit. »

5° Absolutum esse à S. Leone S. Flavianum
 asserit etiam Justinianus in edicto de Fide.

Solvuntur objecta.

Objic. 1°: Quod esset appellationis S. Fla-
 viano adscriptæ probabilius argumentum, illud
 desumeretur ex his verbis quibus Dioscorum
 pronuntiât ab eo sententiâ, compellavit:
Καταίτουμαι σε, quæ voces sic vertendæ in Lati-
 nam linguam videantur: *Recuso te*; at signifi-
 cant duntaxat, non haberi à S. Flaviano tan-
 quàm iudicem Dioscorum.

(1) Id est, non opus fuit generali synodo ut
 absolveretur, satis erat in Apostolicâ sede au-
 ctoritatis.

Resp. : Adeò non pendet ab illo argumenti genere assertio nostra, ut nequidem illud inter probationes advocandum duxerimus; alia, ut videre est, suppetunt efficaciora; cæterum antiquis in omnibus codicibus Latinis legitur : *Appello à te*; camque genuinam esse significationem ex eo invictè colligitur quòd objecta verba prolata sint à S. Flaviano, post pronuntiatam contra ipsum à Dioscoro sententiam; si quando enim recusandus iudex aliquis esse videatur, recusatio hæc fieri non potest nisi nondum latà sententià, ut ostenditur ex lege 16 et 18, cod. de Judiciis, et lege ultimà de Sententiis.

Obijcies 2° : Non ad Romanum duntaxat pontificem provocavit S. Flavianus, verum etiam simul ad occidentales omnes episcopos, quibus tamen non adjudicabis supremam rescindendi Orientalium iudicii potestatem; id patet ex Epistolà quam retulimus Gallæ Placidie, in quà commemorat exarsisse Dioscори in S. Flaviano contentionem et odium, *ed quòd libellum ad Apostolicam sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium*.

Resp. : Objectionem hanc jam præoccupavimus, et elevandam curavimus, in probatione tertià : adjici potest, etsi ad episcopos occidentales tanquàm ad summi pontificis assessores, vel suos apud ipsum mediatores jurisque sui promotores, causam suam detulerit S. Flavianus, persuasum tamen illum habuisse, supremam inter illos auctoritatem obtinere summum pontificem, talibus causis judicandis aptam, divinitusque comparatam : « Causa enim inquit, eget solummodò vestro solatio, atque defensione, quà debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere : sic enim hæresis et turbæ quæ propter eam factæ sunt facillimè destruentur, Deo cooperante per vestras sanctissimas litteras. » Præterea Romanum pontificem à S. Flaviano appellatum esse tanquàm supremam causæ iudicem, manifestè suadet tota gestorum series; solis enim legatis Apostolicæ sedis libellum appellationis obtulit S. Flavianus; eam judicandam suscepit summus pontifex; datis ad imperatorem litteris indefesso studio, in eam promovendam incubuit; S. Flaviano iniquè damnatum, auctoritate suà absolvit; ejusdem ita sanxit nomen sacris esse dypticis inserendum, ut quicumque renuerit, communionis suæ noluerit haberi participem.

Obijcies 3° : Ideò tantum appellandam esse censuit Apostolicam sedem S. Flavianus, et

appellari reipsà potuit, quia causa illius episcopi acutissimè cum fidei causà esset conjuncta; idcirco enim tantis conflictatus est injuriis, quia Eutychianos errores strenuè et constantissimè debellavisset; hinc ad Theodosium imperatorem scribebat Romanà cum synodo S. Leo, *talem (à Dioscoro) prolatam esse sententiam, ut dum homo unus (S. Flavianus) impetit, in omnem Ecclesiam sæviretur*. Hinc etiam Valentinianus in Epist. ad Theodosium, appellationis S. Flaviani ad S. Leonem sic rationem et fundamentum exposuit : « Hujus enim rei gratià et Constantinopolitanus episcopus, per libellos appellavit, propter contentionem quæ orta est de fide. » Potuit autem ad sedem Apostolicam deferri negotium fidei, utpote causam inter majores maximam, quin tamen de causà depositionis episcopi, ad eandem provocaretur sedem.

Resp. : Quamvis fidei causa adjuncta esset causæ S. Flaviani, haud tamen propter solam fidei causam appellavit ad Romanam sedem, sed quia iniquè fuerat ab episcopali dejectus dignitate; argumenti solutionem hanc indicant verba hæc Epistolæ Valentiniani ad Theodosium : « Quatenus beatissimus Romanæ sedis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat et facultatem de fide et sacerdotibus judicandi. » Agnoscitur Romano in pontifice tanquàm proprietas primatûs indivulsa potestas judicandi non de causà solum fidei, verum et de personalibus episcoporum causis, qualis est depositio. Hinc etiam hortatur Pulcheriam Augustam Galla Placidia, ad operam navandam, ut eam ad sedem in quà beatus Petrus sacerdotii principatum tenuit, episcopatus causà mittatur. Deinde ubi de appellationibus agitur, ne quidquam distinguendum putaretur inter causas fidei et causas disciplinæ, cum utriusque sit vindex ex officio summus pontifex, primasque partes in utrâque defendendâ sortitus, sententiam proferre in utrâque valeat; nec ulla præfata distinctionis extant in concilio Sardicensi vestigia, quorum canones deprompsit S. Leo firmissima tanquàm monumenta, quibus appellationum jus ex professo commendatum est.

Obijcies 4° : Ad judicandam S. Flaviani causam, necessarium arbitratus est concilium generale ipse S. Leo; esto enim nulla fuerit necessaria talis synodus ad profligandos Eutychetis errores, ut asserebat summus ille pontifex tum in Epist. ad Flavianum, tum in Epistolâ ad Theodosium Augustum, in quà dici-

tur tam esse fidei quam lacescebat Eutyches, apertam causam, ut *rationalibus causis ab indicendâ synodo fuisset abstinendum*; aliter sentiebat de judicandâ S. Flaviani appellatione. Theodosium enim precatus ut concilium generale intra Italiam celebrari permittat, sic prosequitur: *Quia autem post appellationem interpositam hoc necessariò postuletur, canonum Nicææ habitorem decreta testantur*. Utquid generali opus esset synodo, si propter primatum potuisset S. Leo appellationes episcopales supremâ judicare auctoritate?

Resp.: S. Flaviani appellationem quamvis judicaverit auctoritate apostolicâ, ut probavimus, S. Leo; licet eundem suam in sedem vindicandum, ejusque nomen sacris inferendum dypticis statuerit; gravibus tamen de causis postulavit generalis ut celebraretur synodus, et quidem propter memoratam etiam appellationem. Pro certo tenebat Theodosius imperator œcumenicam fuisse, omnibusque absolutam numeris illam quæ *latrocinium* Ephesinum nuncupari solet synodus; tum ab illâ meritò proscriptum et à sede suâ deturbatum S. Flavianum: « Omnis igitur contentio, inquit, sacro iudicio examinata est. Flavianus autem, qui reus inventus est, læsibilis novitatis debet tam poenam recepit, et hoc remoto, omnis pax et omnis concordia regnat in Ecclesiis, et nihil aliud quàm veritas viget. » Similia scripsit idem imperator ad Gallam Placidiam Augustam, adversariorum S. Flaviani calumniis deceptus et incitatus; præjudicatam illam exitiosamque opinionem ex ejus animo avelli non posse intellexit S. Leo, sedisque Apostolicæ auctoritatem in pseudo-synodo Ephesinâ pro nihilo habitam, reintegrari, nisi generali et canonicè celebrando concilio, in quo consentientibus in condemnationem Dioscori ac S. Flaviani absolutionem Orientalibus et Occidentalibus, discordiæ componerentur fluctus, atque restitueretur vera pax, quæ est tranquillitas ordinis. Hinc Theodosium ad imperatorem ita scribebat: « Ut quia et nostri fideliter reclamârunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum, convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis. » In causis ipsius fidei, de quibus judicandi potestatem summo pontifici nemo negavit catholicus, haud semel contigit, ut pronuntiata à

summo pontifice sententiâ, eadem à concilio generali confirmaretur, illas prorsus capitis Ecclesiæ auctoritate; nonne à Leone X damnati fuerant errores, antequàm à synodo Tridentinâ œcumenicâ contererentur? Nihil igitur appellationum juri sedi Apostolicæ divinitus suppeditato detractum esse, inferatur ex eo quòd ad ejus confirmandum iudicium, S. Leo congregari postulaverit generale concilium, quod reipsâ Chalcedone congregatum est.

Objicies denique: Compellente necessitate appellavit Romanum pontificem S. Flavianus; non alia offerebatur recuperandæ sedis via; nam ejus condemnationi cæteri consenserant patriarchæ. — Resp.: Ut quid profuisset hæc appellatio, quamvis urgente necessitate usurpata? Quænam ratio illius potuisset haberi, si et prohibita foret ad summum pontificem appellatio, et ejusdem judicandæ potestate caretet summus pontifex?

DE FACTO THEODORETI.

Ut S. Flavianum, ita et Theodoretum fuisse condemnatum ac depositum à latrocinio Ephesino, non ex actis quidem pseudo hujus synodi constat, verum ex aliis monumentis mox referendis vel indicandis.

Ad Romanum pontificem appellavit Theodoretus à sententiâ pseudo-Ephesinæ synodi, et ab illo fuit sedi suæ restitutus.

Appellationem testatam facit Epistola Theodreti ad S. Leonem: « Oro et obtestor, inquit, sanctitatem tuam, ut rectum ac justum tribunal vestrum invocanti opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam apostolicis vestigiis inhærentem ostendere. » Postea subjicit: « Vestram enim sententiam expecto: quòd si in judicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei Salvatorisque nostri iudicium expectabo. » Romanum ad pontificem provocat igitur Theodoretus, non, quemadmodum comminiscuntur nonnulli, opportunum ut ab eo nebulosis in temporibus eliciat consilium; namque post hæc verba quibus abutuntur: « Ante omnia, ut à vobis docear oro, an me oporteat in hac injustâ depositione acquiescere, an non, » proximè subjungit ea quæ retulimus: *Vestram enim sententiam expecto*. Tribunalque antea commemoravit sedis Apostolicæ, cujus adeundæ mandatum postulavit. Quòd autem appellationem præfatam judicaverit S. Leo, ac sedi

sux Theodoretum restituerit, haud minus clarè demonstratur testimonio concilii Chalcedonensis; actione etenim primà gloriosissimi iudices dixerunt : « Ingressiatur et reverendissimus episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo, et sacratissimus et piissimus imperator sanxit eum adesse sanctæ synodo. »

Actione octavâ ab iisdem iudicibus pronuntiatum est : « Omnis jam dubitatio de Theodoro reverendissimo episcopo est soluta, quippe et Nestorium coram nobis anathematizavit, et à sanctissimo et amantissimo archiepiscopo senioris urbis Romæ Leone susceptus est, et definitionem fidei à vestra religiositate prolatam libenter suscepit, et insuper Epistolæ memorati sanctissimi archiepiscopi Leonis subscripsit; deest igitur ut sententia proferatur à reverentiâ vestrâ, ut Ecclesiam suam recipiat, sicut et sanctissimus Leo archiepiscopus iudicavit; omnes reverendissimi episcopi clamaverunt : *Theodoretus dignus est sede! Ecclesia pastorem recipiat.* » Quis significatum verbis illis non intelligat susceptam fuisse à S. Leone Theodoretum appellatorem, et summi pontificis iudicio episcopalem illum recuperâsse dignitatem? jubet quidem concilium Chalcedonense amissam ut recipiat Ecclesiam; sed *sicut iudicavit* S. Leo; ergo illud ante concilium iudicaverat summus pontifex, ejusque sententiam confirmavit œcumenica synodus,

Solvuntur objecta.

Obijcies 1° : Non ad Romanum solum pontificem, verum etiam ad occidentales episcopos appellavit Theodoretus; id manifestè declarat Epist. ad Renatum : « Oro sanctitatem tuam, sanctissimo et beatissimo archiepiscopo persuadeat, ut apostolicâ utatur potestate, et ad concilium vestrum advolare præcipiat; habet enim sanctissima illa sedes Ecclesiarum quæ in toto orbe sunt, principatum. » In Epist. ad Anatolium : « Tuam, inquit, magnitudinem obtestor, ut in Occidentem veniam, ibique à Deo, charissimis sanctissimisque episcopis iudicer. » — Resp. : Ut jam adnotavimus ubi de facto S. Flaviani, à Romano pontifice in synodo tractari, non fidei solum, sed quæ ad conciliandam Ecclesiæ pacem, negotia pertineant; nec inde minus emicat auctoritas apostolica, quam expressè invocatur Theodoretus, nec ideo minus in-

dubitatum est jus appellationum cum primatu indivisè conjunctum,

Inst. : Si jure illo, divinâ concessione polleat summus pontifex, ut quid obtestatur Theodoretus ut sedem Apostolicam adire sibi liceat, causamque suam defendendam illi tradere? — Resp. : Præces adhibuisse Theodoretum, tum quia in suspicionem erroris Nestoriani vocatus fuerat, tum etiam quia pseudosynodum de quâ meritò conquirebatur, legitimam, et studiosè tuendam putaret imperator; adde quòd instantibus illis precibus profiteatur Theodoretus vigere Romanâ in sede eminentem auctoritatem, quæ causas episcopales evocare suum ad tribunal et judicare valeat; ad hanc provocare si minus liceret, non sollicitâ utendum esse cogitasset obtestatione.

Inst. iterum : Proscriptus contra normam æquitatis et recti fuerat Theodoretus in latrocinio Ephesino; nullius momenti latam in eum sententiam, nihil necesse fuit rescindere; non ergo veram interdicere appellationem voluit. — Resp. : Valida et justa ducebatur à plurimis illa sententia; imperator, ut diximus, Theodoretum habebat episcopali sede jure privato; in locum episcoporum quos è sedibus suis dejecerat adulterina synodus Ephesina, multæ alios ordinaverant Ecclesiæ. Suberant igitur haud spernendæ rationes, cur prædictam ut sententiam infringeret, rogaretur summus pontifex; nec immeritò ad eum esse tanquàm ad iudicem confugiendum sibi existimavit Theodoretus. Diximus, tanquàm ad iudicem, non verò tanquàm ad arbitrum duntaxat : neque enim arbitrum iudicem, inconsultis partibus eligere potuisset; præterea, ut ex relatis ipsius verbis inter probationes exploratum est, causam suam iudicandam detulit ad sanctum Leonem, propter ipsum auctoritatis principatum, quâ cæteris Ecclesiis antecellit sedes Apostolica : « Habet enim, inquit, sanctissima illa sedes Ecclesiarum quæ in toto orbe sunt, principatum. »

Obijcies 2° : Non ad Romanum duntaxat concilium appellavit Theodoretus, sed etiam ad universalem synodum; in Epistolâ ad Anatolium : Deo dilectam, inquit, eorum sublimitatem obtestamini, ut rectè institutis finem imponant et synodum convocent. Idem colligere est ex illius Epist. ad Asparem consulem, et Epist. ad Vincomacum; nec profectò consensu imperatoris opus fuisset ad congregandum quod Romæ solitum est gravibus in negotiis haberi concilium. — Resp. : Etiam si

enixe postulasset Theodoretus ut ab imperatore convocaretur generalis synodus, non inde consequens foret, non potuisse illum ad sedem Apostolicam primum et quidem efficaciter appellare; deinde cum desæviret suborta tempestas, nec ab iniquis institutis desisterent efferati rebellantium animi, impetrare conatus est generale ut convocaretur concilium, quod finem turbulentis motibus imponeret; deviantes revocaret ad unitatem fidei Eutychianos, editamque à sancto Leone de restituendis, qui pravè profligati essent, episcopis, sententiam, universalis auctoritate Ecclesiæ muniendam curaret. Hanc induisse mentem Theodoretum, ipsius testificantur Epistolæ; ita enim loquitur epist. 138 ad Anatolium: « Ad hæc Deo dilectam illorum sublimitatem obtestamini, ut rectè institutis finem imponant et synodum convocent; » Epist. ad Asparem consulem, sollicitè rogat ut congregetur concilium eorum qui cum quiete, illorum qui divina sunt edocti, et Apostolica dogmata confirmant. » Idem postulat Epist. ad Vincomacum; illas autem Epistolas, quæ frustra nobis obijciuntur, scripsit jam à S. Leone absolutus, et ab exilio jussu imperatoris revocatus: id patet ipsius ad Anatolium Patricium Epistolâ: « Nos, inquit, quam nacti sumus quietem, libenter sumus amplexi, utilesque ac suavissimos ejus fructus percipimus. Christi autem amans imperator noster, pietatis fructum adeptus imperium, obtulit Ecclesiarum quæ jactabantur tranquillitatem, oppugnata fidei triumphum. » Epist. ad Vincomacum: « Magnitudinem oro vestram, inquit, ut gratias meis verbis agatis Christi amanti, victorique imperatori, et religiosissimæ Augustæ, illorumque potentiam exoretis ut firmam Ecclesiæ pacem efficiat, et synodum congregari jubeat, non tumultuantium rursus hominum qui conventum perturbent, sed veritatis amantium qui doctrinam apostolicam stabiliant, novamque istam et adulterinam hæresim exterminent. » His verbis indicatur Theodoretum suam in sedem reditus, atque intelligitur quâ mente, quem ad finem congregari synodum tantoperè exposceret.

Obj. 3^a: Ante concilium Chalcedonense, non habitus est absolutus ac sedi suæ restitutus Theodoretus; quod multa quidem persuadent, namque ne synodi Patribus adunaretur, obstiterunt multi exclamantes: *Miseremini, fides perit; istum canones rejiciunt*; atque, ut referunt acta concilii, non ut iudex, sed in locum ac

cusatoris ingressus est. Actione 8, sua illi sedes, postquam Nestorium damnavit, à Patribus synodi restituitur: « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: Theodoretus dignus est sede; Ecclesia orthodoxum, Ecclesia pastorem recipiat, orthodoxum doctorem Ecclesia recipiat; Theodoretus dignus est sede! » — Resp.: Non synodi universalis, sed quorundam sunt ista duntaxat episcoporum, ex Ægyptiis, Illyricanis et Palæstinis, Dioscoro assentantium; quos ita redarguit synodus: « Acclamationes istæ populares neque episcopos decent, neque partes juvant. » Non accusatoris duntaxat, sed et iudicis personam sustinuit Theodoretus; namque actione primâ gloriosissimi iudices et amplissimus senatus dixerunt: Ingrediatur et reverendissimus episcopus Theodoretus, ut sit particeps synodi, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo. » Actione secundâ expressè numeratur inter iudices ante Rufinum Samosatensem; actione pariter sextâ eodem loco nominatur; eadem actione dixit: « Theodoretus episcopus Cyri definiens subscripsi. »

In causâ Theodoreti duo spectanda sunt: ipsius depositio facta in latrocinio Ephesino, et quam incurrerat Nestorianæ suspicio hæresis; de abstergendâ suspicione illâ plurimum interpellatus est à Chalcedonensi synodo, et quidem ab ejus communione repellendus, nisi apertè dixisset anathema Nestorio; at de expendendâ et judicandâ Theodoretum memoratâ depositione agendum propriè non putavit; nedumque voluerit novum ad examen revocari illam quâ restitutus fuerat, S. Leonis sententiam, ad synodum admissus est, ut exposuimus, Theodoretus, atque sedit inter iudices, quia et restituit ei episcopatum sanctissimus archiepiscopus Leo. Adnotârunt etiam synodi Patres, omnem de illo solutam esse dubitationem, quia et Nestorium anathematizavit, et à sanctissimo et Dei amantissimo Leone susceptus est. Sententiam summi illius pontificis ratam habuit, non discussit Chalcedonense, cui per suos legatos præfuit, generale concilium.

Inst.: Hæc duo quæ diximus, in causâ Theodoreti esse discernenda, in unum reipsâ coalescunt; depositus enim fuerat ut Nestoriano contaminatus errore; non ergo poterat suam in sedem vindicari, nisi discusso ac depulso tanto crimine; quam discussionem cum adhibuerit synodus Chalcedonensis, causam Theodoreti, ipsamque proinde S. Leonis sententiam examini censuit esse subjiciendam.

— Resp. : Compertum cum haberet S. Leo impactum Theodoro non fuisse Nestoriani crimen erroris, nisi à Dioscoro ipsique adstipulantibus Eutychanis, eam duxit postponendam accusationem, quam celebrandum dijudicaret concilium, si fortè solemne hoc de negotio iudicium, rerum adjuncta requirerent; solam itaque extemporaneam legibusque tum humanis tum divinis repugnantem Theodoretum depositionem curavit S. Leo mittendam in irritum; hinc synodi Chalcedonensis actione octavà contestatus est Theodoretus, ad concilium eo duntaxat animo se venisse, ut conflata in se calumniam dissolveret, Quinimò paucis exceptis episcopis Theodoro infensis, ejusque depositionem meditantibus, cæteri concilii Chalcedonensis episcopi, intentatam Theodoro de Nestorianâ hæresi accusationem parùm curabant, ut videre est actione primâ: respondentes eum à sanctissimo episcopo inclytæ urbis Romæ proprium recepisse locum; nec ante proponendam illius accusationem, si proponi placuerit, quàm finirentur, quæ jam erant inchoata.

ARTICULUS VII.

Utrum in causis fidei et morum definiendis errare possit summus pontifex (1).

In Declaratione quam ediderunt anno 1682 de ecclesiasticâ potestate archiepiscopi et episcopi Parisiis congregati, Ecclesiam Gallicanam representantes, asseritur, *in fidei quoque questionibus præcipuas summi pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.* Sedulo ponderanda sunt ultima hæc verba, quibus indicatur hanc esse cleri Gallicani sententiam, ad constituendum irreformabile, seu irrefragabile decretum, requiri consensum non solum Romanæ Ecclesiæ, cæterarum licet Ecclesiarum matris et magistræ, sed universalis ipsius Ecclesiæ, cujus est pars necessaria, et illarum quilibet longè præstantior. Id statim adnotan-

(1) Plurima hic et in sequentibus articulis annotatu certè dignissima spontè silebimus, quippe quæ in præcedenti volumine, ubi de hac ipsâ Romani pontificis inerrantâ, sat luculenter, ut putamus, ab eximio auctore Ballerini explicata sunt, ac strenuè propugnata. Cæterum, ut magis ac magis elucidetur hæc tam ardua, tantæque animorum contentione agitata controversia, utramque doctrinam conciliare pro viribus postea nitimur in speciali appendice, ubi divisionis punctum indigabitur, deductis dehinc quoad disciplinam consecretariis.

(EDITORES.)

dum duximus, propter sumptam ex centro communionis ecclesiasticæ, et suo loco explanandam difficultatem. Eò pertinet adductum pronuntiatum, ut declaretur Romanum pontificem, non ut privatum duntaxat doctorem, de quo nulla potest seriò hic moveri controversia, verum etiam ut Ecclesiæ pastorem et caput errare posse, atque interpositâ suâ auctoritate, seu, ut aiunt, *loquentem ex cathedrâ*, errorem in fide vel moribus decreto profiteri. Pontificiæ qui velificantur infallibilitati, summam in eâ repositam volunt dijudicandarum de religione controversiarum auctoritatem; quo ex placito consequitur, oportere donum istud, si reipsâ Romano pontifici impertitum fuerit, enuntietur verbo Dei scripto vel tradito, remota omni ratione dubitandi; porrò, qui defensorum partes susceperint, ad eos, ut liquet, spectat probandi officium; nostras igitur adimpleverimus vices, si ostendamus nihil occurrere, nihil afferri, quod certò impellat ad tribuendam summo pontifici infallibilitatem; ulterius tamen progrediemur, et nullâ urgente necessitate, et salvâ semper quæ debetur sedi Apostolicæ et vicario Christi, omniumque patri fidelium, reverentiâ.

Temperandum putavimus ab intricatâ et multiplici opinionum quarundam expositione, quæ moras necekeret, nihilque aut parùm admodum lucis propositæ quæstioni affundere videatur.

CONCLUSIO. — *Ipsis in quæstionibus fidei irreformabile non est summi pontificis decretum, nisi accesserit expressus vel tacitus Ecclesiæ consensus.*

ARGUMENTUM PRIMUM. — *Scripturis proposita consonat assertio.*

Matth. cap. ultimo sic Apostolos alloquitur Christus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Joannis 14, v. 16: *Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum.*

Et cap. 16, v. 13: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

Testimoniis illis evincitur collatum esse divinitus in communi Apostolorum collegio donum infallibilitatis; quo igitur pacto, talibus oraculis congruere possit eorum sententia qui volunt infallibilitatem appendicem esse primatûs Petro donati necessarium et singularem, atque à summo pontifice emanare vim omnem

ac firmitatem decretorum Ecclesiæ? Qui placitis illis addicti sunt, illi non satis attendunt ad hæc verba Christi Apostolos omnes, eorumque in ministerio successores, auctoritate suâ communientis et confirmantis: *Ecce ego vobiscum omnibus diebus*, etc. Et ad ista: *Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Eo assistente et adjuvante Spiritu, dum in synodo Hierosolymitanâ dirimitur exorta de legalibus controversia, summum dignitatis gradum obtinuit Petrus; neque tamen quasi ab eo acceptâ auctoritate, sed altiori à fonte derivatâ, scripserunt confidenter Apostoli: *Visum est Spiritui sancto et nobis*.

ARGUMENTUM II. — *Generalibus in conciliis examini subjecta sunt dogmatica summi pontificis judicia.*

Quæ supremo et infallibili iudicio declarata sunt, ea iterato examine velut ad incudem revocari, nefas: hinc generalibus in conciliis assertam distinctè fidem, ut puta, in conciliis Nicæno et Constantinopolitano, subsequentes synodi studiosè quidem commendant, amplectuntur et confirmant; retractare vel uno in capite, seu ad trutinam adducere quasi reformari possent, id nunquàm tentatum est, pugnatque cum absolutæ infallibilitatis ratione. Quocirca Martianum imperatorem obtestatur S. Leo epist. 73, ne vindicatam in concilio Chalcedonensi fidem retractari patiatur. « Obtestor, inquit, et obsecro clementiam vestram, ut in præsentī synodo fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari, et quæ olim sunt majorum auctoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari. » Eundem in modum scripsit eadem de synodo ad Leonem Augustum, epist. 115, aliàs 75. At summorum pontificum dogmatica etiam decreta posse generalibus in conciliis examen subire, pluribus constat exemplis quæ legere est Defensionis Declar. cleri Gallicani parte tertiâ lib. 7. Unum et alterum afferemus. Dogmaticam et insignem S. Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum contra hæresim Eutychetis epistolam visum est concilii Chalcedonensis Patribus, quantiscumque eam laudibus extulissent, ad examen vocare. Lectis itaque antecedentium synodorum gestis de Leonis Epistolâ iudices ita proposuerunt: « Quoniam Evangelia posita sunt, singuli reverendissimorum episcopi do-

ceant si expositio 518 Patrum et post hæc 150 Patrum consonat epist. S. Leonis. » Eam Epistolam probârunt certatim Patres Chalcedonensis synodi, ut verbo Dei ecclesiasticisque consentaneam institutionibus, at non quasi donum inerrantiæ summo adscriberent pontifici. Legantur episcoporum suffragia; actione quartâ primus Anatolius sic dicit sententiam: « Epistola sanctissimi Leonis consonat symbolo 518 Patrum, et 150 Patrum, sed et his quæ in Epheso, sub sanctissimo Cyrillo; quapropter consensi et subscripsi. » Mentem eandem cernere est aliorum expressam præsulum suffragiis. Neque aliter sentiebat ipse S. Leo: « Non enim, inquit Epist. ad episcopos Gall. 7, aliàs 52, ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantia insecutiâ vel de intelligentiæ difficultate conceditur, cum sexcentorum ferè fratrum coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei divinitus inspiratæ permiserit. »

Interpretationi nostræ omninò consentit synodus quinta generalis habita sub Vigilio Papâ et Justiniano principe, ad causam trium capitulorum definiendam; illâ in synodo quæsitum est quo ritu scripta de fide probari consuevissent in synodis anterioribus; de Epistolâ sanctorum Cyrilli et Leonis facta est mentio; tum « sancta synodus dixit: Ex his quæ recitata sunt, manifestum est, quomodo sanctæ synodi, quæ apud eas proferuntur, probare solent. Cum enim illi sanctissimi viri qui recitatas epistolas scripserunt, sic splenderint, tamen epistolarum earum probationem non simpliciter nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omnia cognovissent, consonare eas expositioni et doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam et collatio facta est. » Quintâ igitur synodo generali interprete, epistolæ à sede Apostolicâ comprobatæ, qualis fuit S. Cyrilli, aut ab eadem profectæ, qualis fuit S. Leonis, non simpliciter nec sine inquisitione à sanctis conciliis receptæ sunt.

Ad hanc infringendam probationem, à diversis diversa opponunt auctoribus; commemoratum ante examen, jam, inquit, à concilio Chalcedonensi conspirantibus votis comprobata fuerat S. Leonis Epistola; jam spontè conclamaverat: « Hæc Patrum fides; hæc Apostolorum fides; omnes ita credimus; orthodoxi ita credunt; anathema ei qui non ita credit; Petrus per Leonem ita locutus est. »

Epistolam suam miserat S. Leo ad concilium, non ut fidei regulam, sed meram ut instructionem quâ episcopi in iudicando adjuvarentur. Non ex dubitatione, aut ullâ erroris suspitione adhibitum est prædictæ examen Epistolæ, sed ad ampliorem jam notæ et creditæ veritatis elucidationem. Addi potest Epistolam illam ante habitam synodum fuisse totius ferè Occidentis, ut observat ipse Bossuetius, et plerorumque Orientalium suffragio confirmatam, unde consequeretur ne quidem irreformabile habendum dogmaticum summi pontificis decretum, antequàm à generali concilio approbatum sit.

Hæc solutione non carent; misisse S. Leonem ad synodum Chalcedonensem, non sententiam definitivam, sed meram instructionem, id gratis et perperam fingitur à Bellarmino: « Quid enim causæ esset, ait Bossuetius, cur ultimam sententiam non proferret Leo, appellante Eutyche, rogante Flaviano, ut de se actibusque suis tantus pontifex pro potestate decerneret?.... An expectabat ut suborta hæresis glisceret, totumque orbem flamma corriperet? aut fortè quæstionis obscuritate turbatus hærebat, expectabat concilii æcumenici sententiam, qui omnia à se plenissimè et lucidissimè enucleata esse proficitur? Quid quòd ad imperatorem scribit, tam evidentem causam esse, ut ab indicendâ synodo fuisset abstinendum? »

Haud efficacius arguunt, qui respondent ad majorem duntaxat jam notæ et creditæ veritatis elucidationem, specie quâdam examinis pertentatam fuisse S. Leonis Epistolam; de proposito dogmate securi penitus erant Patres Chalcedonenses; nullo modo dubitabant quis esset Christus, Deusne an homo verus, an confusis naturis aliquid tertium, sive aliud portentum Eutychiana cogitaret hæresis; non id sanè quærebant, sed utrùm verè atque ex communi Patrum sententiâ tantum sacramentum S. Leo exponeret, id quærebatur, ad tollendam omnem dubitationis ansam ex multorum animis, quibus res nondùm erat explorata.

Probabilius disserere forsitan videantur, tum qui obijciunt, jam ante præfatum examen conclamatum esse à synodo Chalcedonensi, lectâ S. Leonis epistolâ: *Sicut Leo, ita credimus: Petrus per Leonem locutus est*; tum qui dicunt eam ante inchoatum concilium, jam fuisse comprobata à maximâ occidentalium et orientalium episcoporum parte; quo posito

jam infallibili auctoritate viguisset, ipsis fatentibus theologis, qui summo pontifici non tribuunt infallibilitatem. Epistolam quidem illam plerique episcopi jam suo confirmaverant suffragio; hanc esse suam fidem clamabant Patres concilii Chalcedonensis; at solemniter declarare constituerant, undenam persuasum haberent vacare omni erroris suspitione dogmaticum S. Leonis scriptum; porrò testantur acta synodi hanc illos mentem certissimam induisse, quòd rectè examinantibus constitisset, Leonis sententiam doctrinæ quâ imbuti erant consentire; id ergo, ut adnotat Bossuetius, simul in synodo faciunt quod singulatim ante synodum quique fecerant, et prolato communi iudicio confirmant.

Adjici potest voluisse illos pariter acclamationis in quam actione secundâ, lectâ S. Leonis Epistolâ, eruperant, causam et incitamentum exponere.

ARGUMENTUM III. — *In consensione ordinis episcopalis posita est vis maxima decretorum ecclesiasticorum.*

Hierosolymitanâ in synodo jam non semel appellatâ, ostensum est vim et inerrantiam Ecclesiæ docenti promissam, in ipsâ positam esse consensione pastorum quibus creditum est depositum fidei: « Deliberatio, inquit Bossuetius, à Petro inchoatur, qui mos deinde invaluit, ut sacri cœtus principes primi sententiam dicerent, iisque auctoribus decretum sanciretur; Petrus ergo ubique rectæ prædicationis et rerum agendarum auctor, primus sententiam dicit; Dei arcana pandit, quæ sibi primò de vocandis gentibus fundamenti loco ponit;.... decretum deinde conditum communi nomine ac Spiritus sancti auctoritate adscitâ. *Placuit nobis collectis in unum, et visum est Spiritui sancto et nobis.* Act. c. 15, v. 28. » Ad consensionis vim ac necessitatem demonstrandam se gesserunt tunc Apostoli, quasi Spiritu sancto quisque illorum non fuisset afflatus. In debellandis erroribus scriptores veteres ecclesiastici, Ecclesiarum consensione tanquàm arce tutâ et inexpugnabili gloriantur. « Quid enim, inquit S. Irenæus lib. 3 contra hæres. cap. 4, etsi de aliquâ quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, et ab eis de præsentî quæstione sumere, quod certum et re liquidum est? » Tertullianus lib. de Præscriptionibus, cap. 21: « Quid prædicaverint (Apostoli), id est, quid illis Christus re-

« velaverit, et hic præscribam non aliter pro-
 « bari debere, nisi per easdem Ecclesias quas
 « ipsi Apostoli condiderunt. » Notum est præci-
 puas inter credendi dogmatis proprietates re-
 censi à Vincentio Lirinensi universitatem,
 quam ita delineandam curavit, Commonit. 1,
 cap. 3: « Sequemur autem universitatem hoc
 « modo, si hanc unam fidem veram esse fa-
 « teamur, quam tota per orbem terrarum con-
 « fitetur Ecclesia. » Quæ concilia dogmaticum
 summi pontificis, ut summi pastoris decretum,
 posse tamen examine admovendo explorari,
 ipso facto statuerunt, ea consequenter censue-
 runt vim ineluctabilem decretorum ex con-
 sensione ordinis episcopalis profluere; hinc
 synodus Chalcedonensis ita statuit: *Qui non*
subscribit epistolæ Leonis, cui sancta synodus
consensit, hæreticus est. Non in solam summi
 pontificis auctoritatem refunditur causa inu-
 rendi hanc notam hæreseos reprobantibus
 ejusdem epistolam.

ARGUMENTUM IV. — *Ex ratione theologica.*

Infallibilitatis donum si Romano pontifici
 contulisset Christus, nihil monumentis esset
 ecclesiasticis expressius traditum; nihil fide-
 libus compertum magis et indubitatum esse
 debuisset; iudex enim controversiarum habe-
 retur quicumque apostolicam legitime teneret
 sedem, ejusque decretis statim atque innotes-
 cerent, absolutum deberetur ab omnibus obse-
 quium; eadem ratione necesse foret perspectæ
 ut essent, et Catholicis conspirantibus agnitæ
 dotes seu conditiones necessariae ac sufficien-
 tes, infallibilem ut illa auctoritatem obtineant.
 Attamen ex testimoniis quæ congregimus, in-
 telligere est, saltem non ita constare verbo
 Dei scripto vel tradito de pontificiâ infallibili-
 tate, ut de illâ dubitare vel assensum ab eâ
 credendâ cohibere, nemo verè catholicus au-
 deat; de conditionibus autem ad illam exerendâ
 certò requisitis, non convenit vel inter
 peritissimos ejusdem patronos. In hoc ferè
 omnes consentiunt posse errare summum pon-
 tificem, quando, ut aiunt, *non loquitur ex ca-*
thedrâ. Quid autem sit *loqui ex cathedrâ*, hic
 varias passim distrahunt in sententias. Alii
 docent, idem esse loqui ex cathedrâ, quod lo-
 qui secundum Scripturam et traditionem: op-
 portuna profectò expositio! Nec privatus errat
 episcopus quamdiù certissimis illis inhæret
 fidei regulis. Alii pugnant tum loqui ex cathe-
 drâ supremum pontificem, cum adhibito dili-
 genti ac maturo examine, requisitâ inprimis

Romanæ Ecclesiæ doctrinâ et sententiâ pro-
 nuntiat; sed idem penè recurrit, quod mox
 adnotatum est, incommodum. Numquid ad
 examen revocandus erit ipse modus impensi à
 supremo iudice examinis? et quâ viâ liquidò
 dignoscetur tale illud fuisse, quale disceptanda
 causa postulaverit? Tum loqui ex cathedrâ
 summum pontificem, cum circa doctrinam aut
 mores totam docet Ecclesiam, contendunt
 Cajetanus, Bellarminus, Duvallius, etc.; at
 quandonam dicendus sit totam docere Eccle-
 siam, novum hic certamen: alii contendunt
 toties cum loqui tanquam pastorem et caput
 Ecclesiæ, universosque instituentem fideles,
 quoties decretalem condit; alii cum certum
 ad tempus affixa est bulla ipsius ad valvas
 S. Petri.

Quo pacto dignoscatur quandonam pontifex
 loquatur ut *persona particularis*, et quando
sicut pontifex, sic declarat Dominicus Bannes,
 in 2-2, quæst. 1, art. 10, versùs finem conclu-
 sionis 5: « Ad hoc respondetur quòd talia si-
 « gna certa habere possumus: Primum quidem,
 « si dicatur: Qui oppositum senserit aut dixe-
 « rit, anathema sit. Secundum, si dicatur: Qui
 « contrarium senserit, tanquam hæreticus ha-
 « beat. Tertium, si talis definitio tanquam
 « ab omnibus fidelibus acceptanda et credenda
 « sicut dogma fidei expressè proponatur. Quar-
 « tum, si dicatur: De concilio fratrum hoc vel
 « illud definimus. Si autem nullum prædicto-
 « rum signorum fuerit interpositum, non est
 « omnibus modis ipsa pontificis definitio infal-
 « libilis, etiamsi pontifex aliquid absolutè pro-
 « ferat. » In hac sententiarum diversitate num
 emicat absolutus certitudinis gradus, et qui-
 dem obviis, quo secernatur pontifex locutus
 ex cathedrâ, eodem à pontifice locuto ut privato
 doctore? Non argumentum ex incidente non-
 nunquam generalis concilii necessitate desum-
 ptum adduximus; infallibilem esse dispersam
 Ecclesiam profitentur omnes Catholici; convo-
 cari tamen œcumenicam in synodum episcopos
 oportet aliquando œconomiae causâ, splendi-
 dius ut possit evolvi ac defendi catholica doc-
 trina, tum hæreticorum ut cavillationibus, nefa-
 riisque consiliis, efficacius præcludatur aditus.

Non aliquot protulimus pronuntiata pontifi-
 cum, quos utrùm ex cathedrâ loquentes er-
 ravisse dicendi sint, disputant inter se qui
 infallibilitatis illi donum abjudicant; expedita
 magis et aptiora putavimus argumenta eli-
 genda, tum quæ minorem multis offensionem
 pariant. Quod verò spectat ad eorum confessio-

nem pontificum, qui erroribus obnoxios se candidè agnoverint, tametsi ipsos inter pontificiæ infallibilitatis impugnatores reperiantur, ut doctissimus Tournely, qui illud elevari posse existiment, si dicatur illos tantummodò confessos esse sibi non competere infallibilitatem ut privatis doctoribus, aut nihil quod ad fidem moresve pertineat, pontificiâ auctoritate proponentibus, id tamen argumenti genus attendere proderit ad occurrendum probationi quam magnoperè extollunt quidam pontificiæ defensores infallibilitatis. Romanum ut pontificem in fidei controversiis errare non posse evincat Melchior Cano, observandum curat, de Loc. Theol. l. 6, c. 7 : « Ad Romanam sedem episcopos Ecclesiarum, in causis quibusque gravissimis provocasse; ab illius ore fideles fidei semper oracula petiisse, illius iudicium Catholicos omnes in religionis controversiis expectasse; illius denique (iudicii) vim et auctoritatem sacra omnia efflagitasse concilia. » Tum adjicit : « Quibus ex rebus, quoniam negari non possunt, conflatur et efficitur id quod quærimus argumentum, quo ex multis magnisque haud facillè quis dixerit aliud aut evidentius aut certius. » Cùm undique ac perpetuo usu petierunt à Romano pontifice fidei oracula, tum simpl'ces fideles, tum episcopi, ad eum si confugissent ut ad privatum doctorem, et sub eo tantùm respectu respondisset consulentibus, nimis, ut patet, probatum vellent, qui inde concluderent illum esse infallibilem; si autem dicatur responsa illum dare solitum, ut caput rectoremque Ecclesiæ, quo pacto Alexander ipse III, ut observat Bossuetius, postquam iudicavit (id quod est certissimum) valere conjugium per verba de presenti, utroque dicente : *Ego accipio te in meam, et ego accipio te in meum*; ac tale conjugium non dissolvi, contracto alio connubio, atque etiam copulâ consecutâ, addit : *Quamvis aliter à quibusdam prædecessoribus nostris iudicatum*, Extra. de Sponsâ duorum, cap. *Licet, præter solitum*. Hunc in modum si iudicaverint, quò evadet quæ ipsis attribueretur infallibilitas? Quid significatum voluit Eugenius IV in bullâ tertiâ contra Basileense concilium, cùm asseruit *in questionibus quæ ad fidem respiciunt, vel statum universalis Ecclesiæ, potius attendi debere concilii quàm Papæ sententiam?*

Solvuntur objecta.

Objic. 1° celeberrimum illum locum Evan-

gelii Matth. 16, 18 : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Probatum est, ad litteram dicendum esse Petrum Ecclesiæ petram et fundamentum; eo quidem nomine donatus est ut rector Ecclesiæ, suos itaque ad successores transfundendo; quænam autem vis et significatio illi subjicitur appellationi? Designatur ac prænuntiatur, non esse frangendam, nec Petri, nec Romani pontificis, ut Ecclesiæ capit's, constantiam in profitendâ et defendendâ fide; in mente ac promissione Christi hæc duo arctissimè conjunguntur. Primum, *super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; secundum, *et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; hæc verba, *adversus eam*, si referantur ad *petram* mox memoratam, ergo spondente Christo, nec Petrus, nec Romanus ullus pontifex ut Ecclesiæ caput excidet unquam à fidei professione; quòd si, ut genuina fert expositio, eadem hæc verba, *adversus eam*, pertinere dicantur ad ipsam Christi Ecclesiam, eòdem prorsus revertitur oratio : idecirco enim futurum asseruit Christus ut adversus Ecclesiam non prævaleant portæ inferi, quia super petram, de quâ locutus est, ædificare illam statuerit. Stabili et immoto ædificio, stabile et immotum necesse est supponi fundamentum; atque ut præcludatur eorum disceptatio qui dicant, tandiù inconcussam stare prædictam petram, quamdiù Ecclesiæ cui substernitur adhæreat, observandum est (id quod observatione vix indigeat), non à domo fundamentum, sed à fundamento domum, obtinere firmitatem et soliditatem. Cùm igitur ut Petri successor, pontifex Romanus, petræ, seu fundamenti cui insidet Ecclesia, sortitus sit à Christo stabilitatem in fide, non posset nisi Ecclesiâ concidente (quod promissionibus divinis repugnat), errare ut pontifex in causis fidei, morumve d'judicandis.

Resp. 1° : Nimum foret argumentum istud, si ad apicem urgeretur; quemadmodum enim subducto fundamento, ne minimâ quidem temporis parte consistere potest ædificium, ita nec sine Romano pontifice, vel uno mense, vel unâ die permanere posset Ecclesia; nec proinde infallibilitate duntaxat, sed etiam immortalitate Romanus quisque pontifex donari debuisset; neque ad eludendam hanc consecutionem fingi potest, tùm solummodò illum censeri fundamentum Ecclesiæ, cùm dogmaticum aliquod emittit, fidelibusque proponit decretum; quot inde absurda consequantur,

recensere supervacuum; quot sæpius interval-
lis ac tempestatibus, assignato careret funda-
mento Ecclesia!

2° Aliâ quoque de causâ premi non debet
ducta ex fundamenti ratione metaphora. La-
pso quo domus innititur fundamento, non aliud
adjumentum suppetit, quo ipsa fulciri possit,
et ab imminente casu cohiberi. At præter
fundamentum in Petro, et Romano quolibet
pontifice collocatum, aliud est, et quidem pri-
marium, essenziale, omnigenis impervium ca-
sibus quo ipsa perpetuò, irruentibus quantùm-
libet procellis ac fluctibus, sustinetur Ecclesia
et à quo profluit vis omnis quâ valeat funda-
mentum externum, secundarium, ministeriale,
quod est Petrus, et validè electus, quilibet
Romanus pontifex; unde tametsi à munere
fundamenti deficeret Romanus aliquis episco-
pus, non idcirco caderet domus Dei vivi, et
columna veritatis Ecclesia.

3° Dicendum itaque Petrum fuisse divinitus
constitutum petram, fundamentumque Eccle-
siæ, ratione primatus honoris et potestatis,
quo præditus est universâ in Ecclesiâ, non
autem ratione infallibilitatis quæ suos ad suc-
cessores transmittenda foret. Quod si fortè
causam fidei proderet supremus aliquis ponti-
fex, decreto quantùmvis expresso, tum certè
vim insitum fundamento non exereret, suo gra-
viter deesset officio; nec tamen è medio tolle-
retur ipsum fundamentum à Christo constitui-
tum, nec dilaberetur aut rimam faceret Ec-
clesia: haud quidem è medio tolleretur ipsum
fundamentum; ordinante nimirum Christo Do-
mino, tandiù permanebit quamdiù et Ecclesia
quam regendam Petro commisit, ejusque in
hoc præcellenti ministerio hæredibus. At pro-
vidente Deo, et reclamante venerabili episco-
porum consortio, statim resarciretur suscepta
in fundamento labe; lapsusque pontifex aut
pœnitens scandalo mederetur, aut contumax
dejiceretur à sede, aliusque præficeretur, qui
sanam profiteretur ac vindicaret doctrinam;
lapso aliquo pontifice, integrâ et illibatâ nihi-
lominus fide perstaret Ecclesia, quia, ut dixi-
mus, fundamento incumbit primario et essen-
tiali, quod est Christus, invicto tuta propu-
gnaculo.

Responso non officit, quæ obtenditur verbo-
rum istorum connexio: *Super hanc petram
ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non
prævalerunt adversus eam*, quasi penderet à
Romani pontificis constantiâ in fide firmitas
et soliditas ipsius Ecclesiæ; ad Ecclesiam in

adducto testimonio Christi, non ad petram,
referuntur hæc verba: *Portæ inferi non præva-
lebunt adversus eam*; ita colligitur manifestè
ex contextûs serie: nam agebatur proximè,
et potissimum de Ecclesiâ, ideòque verbis illis
non pontifici, sed Ecclesiæ asseritur infallibi-
litas donum.

Esto, inquires, pronuntiatum illud referen-
dum sit ad Ecclesiam Christi, eo tamen de-
claratur, ex firmitate petræ, super quam
ædificata est, desumi ejusdem firmitatem atque
infallibilitatem. Fatemur spontè, ad incolumi-
tatem, stabilitatemque, imò et constitutionem
Ecclesiæ, sic esse comparatum Romani ponti-
ficis primatum, ut pontificiâ illâ dignitate et
auctoritate extinctâ, collaberetur ut avulso
capite corpus, Ecclesia. Fatemur etiam, ut
declarat clerus Gallicanus, totaque clamat tra-
ditio, in fidei quæstionibus præcipuas summi
pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes
et singulas Ecclesias pertinere; unde intelligere
est quanti sint momenti ac ponderis, ad irre-
formabile Ecclesiæ universalis, in docendo
ministerium, dignitas et suprema Romani pon-
tificis universâ in Ecclesiâ auctoritas; nec
tamen inde sequitur futurum, errante ut vel
uno pontifice, prævalerent portæ inferi adver-
sus Ecclesiam; retineret absolutam quam ac-
cepit à Christo infallibilitatem, qui pollicitus
est affuturum se Apostolis usque ad consum-
mationem sæculi. Itaque in illo contextu:
*Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,
et portæ inferi non prævalerunt adversus eam*,
eò commendatur sedis Apostolicæ præstantia,
seu præcellens Romani pontificis auctoritas,
quæ fundamenti loco habeatur, in ædificio
nunquàm ab inditâ firmitate dijiciendo; at,
sicut iterùm observari necesse est, præter
illud secundarium et ministeriale fundamen-
tum, aliud suppetit longè validius ac præstan-
tius, quo efficeretur, sanam ut doctrinam de-
ferente Romano aliquo pontifice, constaret
sibi suffulta ipsomet sponsore Christo Ecclesia,
inviolatumque custodiret depositum fidei. Hinc
perspicitur quorsum evadat propositum istud
argumentum: Domus non est firmior funda-
mento, eoque corrueute corruat eadem ne-
cesse est. Haud profectò firmitate superat
Ecclesia fundamentum suum primarium, quod
est ipsa veritas Christus Dominus; neque fir-
mior habenda est ipso primatu Romani ponti-
ficis et pontificum Petri successorum serie,
nunquàm quidquid tempestatis ingruerit, ex-
scindendâ; at firmiorem esse contendimus

quolibet individuo Romano pontifice; quis enim meritò dicat : « Tam asseveranter credo « Romanum pontificem esse infallibilem, quàm « credo Ecclesiam verè catholicam? » Hinc etiam negandum est in allato Christi testimonio : *Tu es Petrus, et super hanc petram*, etc., assignari cujuscumque Romani pontificis in fide tuendâ perseverantiam, tanquàm causam propriam et necessariam infallibilitatis, et perpetuæ stabilitatis quam Christus assertam voluit Ecclesiæ. Denique sempiterno in ædificio quod super Petrum curavit ædificandum Christus Dominus, miro quodam ordine, et compages fulcitur à fundamento, et à compage ipsâ sustentatur fundamentum, consulente Christo utriusque incolumitati; eò revocari potest effatum illud Sixti III, summi pontificis in epist. 10 ad episcopos Illyrici : « Ut omne « corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi « suo corpore sustentetur, firmitatem et vigorem suum perdit, et non tenet quam habuerat dignitatem. »

Obj. 2° testimonium illud ex cap. 22 S. Lucæ, v. 31 et 32 : *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum : ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua ; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Hæc verba referri nequeunt ad Ecclesiam, cujus tum personam sustinuerit Petrus ; nam de Ecclesiâ id enuntiari non potest : *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Non erat pervertenda, ut postea converteretur. Deinde filios habet, non fratres, quos confirmare possit. Adde compellari proprio nomine, futurum Apostolorum principem : *Simon, Simon*, etc. Nec verò ad solum Petrum, sed etiam ad ejus hæredes spectabat oratio illa Christi : *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua ;* duo scilicet privilegia Petro impetravit Christus : unum Petri personâ veluti circumscriptum, quo præstaretur ut ipse veram fidem nunquàm posset amittere ; alterum, ut ipse tanquàm pontifex, nihil unquàm docere posset, quod alienum esset à fide, sive ut in sede illius, nullus inveniretur, qui docendis fidelibus patrocinaretur errori ; quæ etenim dona collata sunt Petro, ut capiti Ecclesiæ, hæc eadem, cum vergerent in salutiferam Ecclesiæ administrationem, ad Petri eximio in hoc munere successores trajici debuerunt.

Resp. : In objectâ Christi sententiâ, distinguantur oportet præceptum et promissio ; ad officium Petri pertinent hæc verba : *Confirma fratres tuos ;* jubetur præ cæteris, qui primatu

donandus erat, vacillantes confirmare animos, et ab errandi periculo revocare ; eodem officio, eâdem ratione præ cæteris episcopis tenetur Romanus quilibet pontifex ; numquid inde concludetur, Romanum nullum pontificem posse à præscripto resilire ? Cuilibet pastori dicitur : *Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant*, Apoc. c. 3, v. 2. Scripserat Apostolus ad Thessal. 1, c. 1 : *Misimus enim Timotheum... ad confirmandos vos.* Hoc munere confirmandi singulis imposito pastoribus, quis dixerit induci necessitudine quâdam invincibili donum infallibilitatis ? At, inquires, officio adjungitur gratia ad exequendum necessaria ; verum aliud est opitulante gratiâ posse pastorem aliquem suscepto defungi munere, aliud est eundem ab illo adimplendo nunquàm deficere. Negatâ summo pontifici infallibilitate, si alia nulla suppeditaretur via consulendi deposito fidei, tum, quod aures christianæ refugiant, defuisset Ecclesiæ in necessariis divina providentia ; at erroneum decretum, quod absit, si proponeret fidelibus Romanus pontifex, obstaret reclamando, ut supra diximus, ordo episcopalis, ne invalesceret exitiosum illud decretum, et non jactarentur fideles adulterinæ vento doctrinæ.

Quod ad promissionem attinet illis comprehensam verbis : *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua*, hæc obvio et naturali sensu exposita spectabat ad tempus quo Christum ter negavit Petrus ; tum imminebat gravissimum periculum, ne penitus Apostolus ille excideret à fide ; ideò dixerat Christus : *Rogavi pro te*, etc. ; ad internam fidem, potius quàm ad professionem fidei pertinebat promissio quam complectebantur illa Christi verba : quo pacto enim consociari posset cum triplici negatione fidei vera fidei confessio ? Ergo verbis illis Christi, si Petro promissa fuerit infallibilitas, referebatur ad solum Petrum ea promissio, non ad illius successores, cum certum et perspectum sit, fatentibus sententiæ quam impugnamus, patronis, Christum Dominum non esse pollicitum, neminem fore Romanis ex pontificibus, qui possit vel ad tempus intensius fidem amittere.

Hæc, ut videre est, simplex et litteralis ad temporis ac loci circumstantias accommodata expositio, nullam infallibilitatis in expromendo judicio mentionem injicit ; rogante Christo prohibitum est ne avelleretur fides ex mente Petri Apostoli, quantumcumque ingruente tentatione concuteretur ac debilitaretur, idque

providit Christus, ut designatus ille Apostolorum princeps suos deinde posset erectus et conversus, fluctuantes confirmare. S. Chrysostomus, homil. 83 in Matth. hæc verba : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, sic interpretatur : « Non dixit ut non neges, sed ut non *deficiat fides tua* ; ut non prorsus pereat. » S. Leo, serm. 3 de anniversario suæ assumptionis : « Specialis, inquit, à Domino, Petri cura suscipitur, et pro fide propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. »

Objicies 3° : Tertiò interrogatus à Domino Petrus his verbis : *Amas me?* contristatus ille Apostolus respondit : *Tu scis quia amo te*. Tum adjecit Christus : *Pasce oves meas*. Singuli saltem episcopi oves sunt respectu summi pontificis; docenti ergo debent internum obsequium; non est ovium judicare, dubiis præsertim in rebus, an erraverit pastor; rectè concipitur posse singulos episcopos, ante prolatum à summo pontifice decretum, iudicis defungi munere. Verum propositæ et illius auctoritate sancitæ definitioni refragari non poterunt, nisi ovium deserant officium, atque cum universalis Ecclesiæ iudicium coalescat ex tacito vel expresso individuorum episcoporum consensu, tota Ecclesia errabit errante pastore summo pontifice.

Resp. : Haud inciamur habendos esse tanquam oves respectu summi pontificis, singulos episcopos; eo nomine debent interno etiam obsequio decreta illius suscipere, eisdemque inhærere quamdiù nihil exploratum habent, quod et illis repugnet, et majori prædicitum sit auctoritate; sincerum itaque et internum decretis summi pontificis debent obsequium, at non absolutum et irretractabile, antequàm accesserit Ecclesiæ consensus. Quòd aliud sit internum, aliud absolutum deberi obsequium, vel inde colligitur quòd singulis episcopis docentibus, eorum subditi, quamvis interius etiam teneantur obsequi, haud tamen sic illis obstringuntur, ut quidquid postea decernat summus pontifex, aut universalis Ecclesia, privati episcopi contra sentientis et prædicantis auctoritas prævalere debeat.

Deinde, id quod maximè considerandum est, non oves duntaxat habentur singuli episcopi, verum etiam *judices in causis fidei* morumque

disceptandis; Hierosolymitanâ in synodo, non solus de lite dogmaticâ judicavit Apostolorum princeps; palam dixit S. Jacobus : *Ego judico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum*. Act. 15, 19. Nota est usitata in conciliis ea consentiendi formula : *Ego judicando subscripsi*; iudicium verò licet partes agant singuli episcopi, haud aggrediuntur ipsum Romani pontificis iudicium sibi subicere ac vellicare, quasi supremum in pastorem aliquid sibi jurisdictionis arrogarent, sed doctrinam latâ ab eo definitione propositam conferunt cum verbo Dei scripto ac tradito, cum decretis Ecclesiæ universalis, aliorumve Romanorum pontificum; atque si doctrinam illam deprehenderent inconcussis adversari monumentis, tum ut sacri depositi custodes, erudiendisque populis præpositi, possent ac pro mandato sibi divinitus munere tenerentur suum interponere iudicium; singulorum talibus episcoporum iudiciis insonarent vox et reclamatio Ecclesiæ universalis, quæ fideles averteret ab errore, sanamque in tuto doctrinam collocaret.

Instabis : Antequàm cum Scripturâ et traditione contulerint episcopi doctrinam aliquo summi pontificis decreto enuntiatam, jam illi decreto adhæserunt non absoluto quidem, haud simulato tamen obsequio; adhæsit pariter populus christianus; tota ergo Ecclesia obsecuta fuisset errori, errorem si foveret aliqua Romani constitutio pontificis.

Resp. : Stante cleri Gallicani sententiâ, decreto summi pontificis, antequàm Ecclesiæ consensu munitum fuerit, non debetur absolutus consensus; remanet singulis etiam episcopis, utpote constitutis à Deo iudicibus in causis ad religionem spectantibus, jus ac potestas doctrinam vel disciplinæ caput, emissio decreto propositum expendendi, et ab illo, si erroris coargueretur, resiliendi. Absolutum quidem quodam modo præstare solent assensum Romani pontificis constitutionibus, episcopi, qui infallibilem illum existimant, sed tractandâ sicut Ecclesiæ infallibilitate exposuimus, si quando ederetur erroneum à summo pontifice decretum, non pateretur Spiritus veritatis, illud ab ordine episcopali approbari et credendum proponi commissis pastoralis curæ suæ populis. Mentis enim hominum Deus, cum sit omnipotens, inclinât quòd voluerit et quomodò voluerit, atque cum sit summè verax, promissis suis deesse non potest, nec sinere in errorem dilectam abripi Ecclesiam. Hæc magis

etiam elucidabuntur ex solutione sequentis objectionis.

Obiectio ex eo desumpta quòd Romana Ecclesia sit necessarium communionis ecclesiasticæ centrum.

Exponendis primatûs S. Petri, ejusque successorum, consecrariis, demonstravimus habendam esse tanquàm centrum communionis ecclesiasticæ Romanam Ecclesiam; id clamat tota traditio; id profitentur omnes Catholici; nec haberi potest catholicus, qui unitate fidei et doctrinæ, cum sede Apostolicâ conjunctus non fuerit; hinc notum illud effatum S. Irenæi, lib. 3, cap. 3 : *Ad hanc Ecclesiam propter potiore[m] principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.* Dixit S. Ambrosius oratione, seu libro de excessu fratris sui Satyri : « Ad- » vocavit ad se episcopum, nec ullam veram » putavit nisi veræ fidei gratiam, percon- » tatusque ex eo est, utrûmnam cum epi- » scopis, hoc est, Romanâ Ecclesiâ, conveni- » ret. »

Fac igitur Romanam errare Ecclesiam, nonne pronum esset ac necesse cæteras omnes eundem in errorem abduci Ecclesias, cum teneantur illius communioni adhærescere, eandem cum ipsâ profiteri doctrinam, ejusdem auctoritati morem gerere, nisi velint è medio tolli potestatis honorisque præstantiam, quâ centrum unitatis, auctore Christo Domino, constituta est. Hinc in synodo generali sextâ summo plausu probatæ sunt duæ Agathonis papæ epistolæ, quarum in primâ hæc leguntur : « Beati Petri annitente præsidio, hæc » Apostolica sedes nunquàm à viâ veritatis in » quâlibet erroris parte deflexa est; cujus au- » ctoritatem, utpote Apostolorum omnium » principis, semper omnis catholica Christi » Ecclesia et universales synodi fideliter am- » plectentes, in cunctis secutæ sunt; omnes- » que venerabiles Patres apostolicam ejus do- » ctrinam amplexi, per quam et probatissima » Ecclesiæ lumina claruerunt, quam et sancti » doctores orthodoxi venerati et secuti sunt; » hæretici autem falsis criminibus ac deroga- » tionum odiis insecuti. » Nec solum eventum, sed promissione ipsâ Christi innititur illa, quam suffragio comprobatur generale sextum concilium, Apostolicæ Ecclesiæ infallibilitas. Additur enim memoratâ in Epistolâ : « Ut ab » exordio christianæ fidei percepit ab auctori- » bus suis, Apostolorum Christi principibus, » illibatâ fide tenus permanet, secundum ipsius

« Domini Salvatoris divinam pollicitationem : » « Petre, Petre, ecce Satan expetivit vos; ego » autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, » et tu confirma fratres tuos. » Hinc S. Bernardus, quem nemo arguet simulationis vel as- » sentationis, Præfat. Tractatûs contra Abailard, p. 643, edit. Ben. : « Oportet ad vestrum re- » ferri apostolatû pericula quæque et scan- » dala emergentia in regno Dei, ea præsertim » quæ de fide contingunt. Dignum namque » arbitror ibi potissimum resarcire damna fidei, » ubi non possit fides sentire defectum, hæc » quippe prærogativa sedis. Cui enim alteri » aliquando dictum est : *Ego rogavi pro te, Pe- » tre, ut non deficiat fides tua?* » At concesso Ecclesiæ Romanæ infallibilitatis dono, quis dubitet quin infallibilis habendus sit Romanus pontifex? Nihil decernit, nihil judicat nisi illa suum per pontificem; non clero Romano, non populo Romano promissa sunt quæ sedem Apostolicam commendant privilegia; ad Petrum ejusque in primatu hæredes pertinent hæc verba : *Tu es Petrus, et super hanc pe- » trum, etc.*

Resp. : Argumentum istud explicatu haud facile operæ pretium est distinctè, quantum liceat, resolvere. 1° Sunt qui tergiversantes, Romanam Ecclesiam à summo pontifice secernendam putant, eumque errare posse, illam errori non esse obnoxiam; hæc sibi distinctione videntur omnia feliciter expedire et componere. Negari non potest discrimen aliquod intercedere sedem inter Apostolicam et sedentem in eâ pontificem; aliquo vel deposito, vel moriente pontifice, non perit sedes Apostolica, seu romana Ecclesia; sed probari non poterit, eò secerni à Romano pontifice Romanam Ecclesiam, quòd illo errante, ea nunquàm posset errorem suscipere; ut enim verbis Contensonii utamur, « non populo cleroque Ro- » mano, sed Petro ejusque successoribus factæ » sunt promissiones ita præcisæ et minutatim, » ut Petrum in individuo eis characteribus Chri- » stus designaverit, quibus accurati, et ut sic » dicam formalistæ tabelliones solent, tabula- » rum publicarum acta sollicitè et penè anxie » communire. » (Theologia mentis et cordis, tom. 3 de Locis Theologicis, p. 105). Et certè ut idem prælocutus fuerat ibidem theologus : « Omnia alicujus sedis privilegia non nisi pro » sedente instituta sunt; et qui ad sedem Apo- » stolicam accedit, non omnes Romanos inco- » las, vel clerum adit universum, sed sanctissi- » mum Christi vicarium consulit, ab eo expe-

« stat et oracula doctrinæ et responsa salutis. » Nec profectò satisfaceret Declarationi cleri Gallicani allata distinctio Romanæ Ecclesiæ à summo pontifice; declarat enim clerus Gallicanus non haberi summi pontificis irreformabile iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit; Ecclesiæ utique universalis, non solius particularis Romanæ.

2º Usurpari ecclesiasticis in monumentis promiscuè solent illæ voces: *Romana Ecclesia, sedes Apostolica*. Quædam tamen ab eisdem removenda est, quæ nonnunquam adrepat, æquivocatio; Romæ, sedem suam, providente Deo, collocavit Petrus; hinc meritò in conciliis et scriptis Patrum, Romanam adire Ecclesiam, ad sedem accedere Apostolicam, hujus vel illius ambire communionem, pro eodem significato ducitur; sermo quippe accommodatur ad originem inveteratumque statum: in eo tamen versatur aliquod discrimen, quòd ad fidem catholicam pertinet sedis Apostolicæ absoluta perpetuitas; hæresis autem labem, fatente ipso Bellarmino et aliis, non incurreret, qui fieri posse assereret, ut ab urbe Romæ, ut à Romano solo, ut à Romanâ diocesi penitus avelleretur sedes Apostolica, et aliam ad regionem transferretur in perpetuum; talem non posse fieri separationem et translationem, « est quidem, ait Bellarminus (de Romano Pontifice, lib. 4, cap. 4), pia et probabilissima sententia, non tamen adeò certa, ut contraria dici possit hæretica, vel manifestè erronea, ut rectè docet Driedo, lib. 4, cap. 3, part. 3 de ecclesiasticis Dogmatibus. » Perpetuam sedis Apostolicæ Romanos intra fines futuram permanentiam probat Bellarminus ex eo « quòd, inquit, tandiù mansit Romæ sedes Apostolica, non obstantibus infinitis persecutionibus et occasionibus recedendi, » quas enumerat. Sententiam hanc Bellarmini non impugnat Declaratio cleri Gallicani; hæc etiam intactâ Declaratione, docetur Romanam Ecclesiam, quæ nunquam sejuncta est à cathedrâ Petri, ne tùm quidem cùm diuturno tempore alibi commorarentur Romani pontifices, nunquam in errore esse prolapsam; certissimè in primis fore tenendum est accidere, non posse ut si quando laberetur, contumaciter erraret; statim enim reclamante ordine episcopali, ad sanam revocaretur doctrinam; at verò utrùm, quamdiù Romæ perstabit sedes Apostolica, possit brevi temporis intervallo errorem combibere Romana particularis Ecclesia, id non repugnare Christi promissionibus,

consequi haud obscure videtur ex appellatâ mox Declaratione, quâ irreformabile nullum esse summi pontificis decretum antequàm accesserit Ecclesiæ, universalis scilicet consensus, enuntiatur. Consecutionem hanc obfirmat adnotatio illa Bossuetii Defens. Declar. part. 2, lib. 15, c. 14: « Unam ergo Ecclesiam catholicam, utpote Spiritûs sancti magisterio instructam, quæque eam repræsentet, synodum œcumenicam, eam esse credimus, in quam circa fidem nullus unquam obrepat defectus, neque per contumaciam, neque per imprudentiam; clerum verò Romanum, si quid erraret, ab Ecclesiâ catholicâ atque ejus œcumenicâ synodo dirigi, revocari, doceri debere, perficique omninò, ne error inoleseat; unde illa Romanæ Ecclesiæ, sedisque Apostolicæ invicta firmitas, ipsâ Ecclesiæ firmitate constat; quæ quidem Ecclesia catholica, cùm ex Christi promissione sit immobilis, Petri successionem eique conjunctam principalem Ecclesiam, sedemque Romanam, partem Ecclesiæ necessariam, eâ vi quæ totum continet, stare quoque oportet. »

Jam solvenda est quæ desumitur objecto ex perpetuitate centri communionis, atque ita solvenda est, ut nec labefactetur memorata Gallicanæ Ecclesiæ declaratio, nec quidquam detrahatur Ecclesiæ Romanæ seu sedis Apostolicæ dignitati et auctoritati. Certum est ac firmiter credendum, nunquam excidendam aut intermittendam esse Apostolicam sedem; quantumcumque in eam fremerent mundus et inferi; permanebit, ut ipsamet Ecclesia, usque ad consummationem seculi, protegente ac disponente Deo, cujus potentiæ aut sapientiæ non est numerus. Certissimè pariter ac fide tenendum est, à successione et serie summorum pontificum nunquam alienandam esse orthodoxam doctrinam, ita ut à catholicâ fide series ipsa pontificum deciscat, quemadmodum in Ecclesiâ Constantinopolitanâ, Alexandrinâ et aliis jamdudum factum est; quod hic asserimus, id omnes confitentur Catholici, nec ullo modo, vel in speciem pugnant cum Declaratione cleri Gallicani; idem, ut patet, necessarium est, ad retinendum in Ecclesiâ centrum unitatis et communionis divinitus constitutum.

Sed neque ad perpetuam sedis Apostolicæ conservationem, neque ad vindicandam altissimæ illi sedi inditam à Christo vim atque dignitatem, necesse est, Romanorum ut pontificum nemo possit à revelato aliquo dogmate,

dum loquetur ut pontifex, deflectere. Haud quidem ad *perpetuam sedis Apostolicæ conservationem* necessum est, infallibilitatis dono præditum esse unumquemque pontificem; ut enim mortuo, ita etiam errante aliquo pontifice, perstaret veneranda illa sedes; eâdem ipsâ vacante Romana viget fides, vigeret quoque etiam si pontifex, quocumque tandem modo à fide deficeret; Romana enim fides ea est quæ à Petro Apostolorum principe per successorum seriem ad nos devoluta ita coaluit, ut tametsi unus aut alter pontifex ab illâ fide recederet, series ipsa pontificum fingi non possit eam deserere. Sic enim divinitus ordinatum est, ut in errorem si impingeret Romanus aliquis pontifex, statim reclamante, ut diximus, Ecclesiâ, aut respisceret, aut ejus in locum alter eligeretur, qui adstricto vulnere periclitanti Religioni succurreret. Denique Romana ut sedes, Romanus ut pontifex habeatur centrum unitatis et communionis, non requiritur in pontifice infallibilitas. Ea centri dignitas et præstantia antecellenti auctoritate innitur, non absolutâ infallibilitate. Romana sedes, Romanus pontifex propter illam præcellentem in totâ Ecclesiâ auctoritatem, centrum est universale communionis, in quod intendere et collineare singulæ omnes debeant Ecclesiæ; hinc duo præsertim consecraria: primum, ut quamvis nullius Ecclesiæ, nisi urgente gravi et legitimâ causâ, liceat communionem abjicere, speciali tamen studio prosequenda sit ac retinenda Ecclesiæ Romanæ communicatio, quia cæterarum est Ecclesiarum caput, mater et magistra; eâ communione qui careat, censetur à catholicæ ablegatus Ecclesiæ consortio; communionem autem illam qui obtineat, catholicæ inter alumnos et membra Ecclesiæ cooptatus ducitur; secundum: Romanus si, quod avertat Deus, in errorem diverteretur pontifex, tum, ut non semel annotavimus, disseminata vel congregata reniteretur universalis Ecclesia; grassanti occurreret, et mederi satageret efficaciter malo, adhibendâ, si opus esset, canonicarum poenarum severitate in auctorem scandali. Tum Romanus ille qui erraret pontifex, non fungeretur *actu* officio centri; nec tamen sublatum esset è medio centrum commune unitatis à Christo suppeditatum, et in sede Apostolicâ collocatum; staret immota sedes, inviolata Romana fides, ut diximus; idem præstaretur ac si aliquantùm vacaret sedes; superioribus fideles adhærerent pontificibus, respiscen-

ti, aut subrogando pontifici adhærere parati.

Inst.: Profitente synodo sextâ generali, ut in objectione relatum est, *ab exordio christianæ fidei* (Apostolica sedes) *ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibatâ fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem*; ergo divinæ obstant promissiones, ne unquàm errorem fidelibus obtrudat Romanus pontifex. Haud minus sanè depromitur argumentum ex professione seu formulâ, omnium tum orientalium, tum occidentalium episcoporum receptâ suffragio; en illa formula quam adversus Acacium Eutyche-tis defensorem, ediderat beatissimus papa Hormisdas, et ad orientales miserat Ecclesias: « Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, et à Patrum traditione nullatenus deviare, quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolicâ immaculata est semper servata religio. » Tum subditur: « Unde sequentes in omnibus Apostolicam sedem, et prædicantes ejus omnia constituta, spero ut in unâ communione vobiscum, quam sedes Apostolica prædicat, esse merear, in quâ est integra et vera christianæ religionis soliditas; profitens etiam sequestratos à communione Ecclesiæ catholicæ, id est, non in omnibus consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria; hanc autem professionem meam propriâ manu scripsi, et tibi Hormisdæ sancto et venerabili Papæ urbis Romæ obtuli. » Inde sic adornat, quod solvendum suscipit deinceps argumentum, ipse Bossuetius Defens. lib. 15, c. 7: « Omnes ergo Ecclesiæ subsignatâ formulâ profitebantur Romanam fidem, sedis Apostolicæ et Ecclesiæ Romanæ fidem, integrâ et perfectâ soliditate constare, ac ne unquàm deficiat, certâ Domini pollicitatione firmatam; nempe hanc fidem ab episcopis ad metropolitanos, ab his ad patriarchas, à patriarchis ad papam mitti oportebat, ut omnium confessionem unus exciperet, ac pro confessione fidei communionem omnibus, unitatemque rependeret. Hanc professionem eodem initio, eâdem conclusione, additis subinde hæresibus atque hæreticis qui suis temporibus Ecclesiam conturbâssent per secuta secula frequentatam scimus. Hanc uti sancto Hormisdæ papæ, sanctoque Agapeto et Nicolao I

« omnes episcopi fecerant, ita iisdem verbis
 « Adriano II, papæ Nicolai successoris factam
 « in concilio octavo œcumenico legimus. Hæc
 « ergo ubique diffusa, omnibus seculis propa-
 « gata, ab œcumenico concilio conservata,
 « quis respuat christianus?»

Dissimulatam esse nemo dixerit vim argu-
 menti quo maximè freti videantur pontificiæ
 defensores infallibilitatis; hic placet adjungi
 testimonium S. Bernardi, quo nullum profertur
 propositæ quæstioni magis accommodatum;
 præfatus, Epist. ad Innocentium II, referri ad
 sedem oportere Apostolicam pericula quæque
 et scandala emergentia in regno Dei, ea præ-
 sertim quæ de fide contingunt, subdit: « Dig-
 « num namque arbitror, ibi potissimum resar-
 « ciri damna fidei, ubi non possit fides sentire
 « defectum. » Quo nixus momento id comper-
 tum habeat, sic ostendit: « Cui enim alteri
 « aliquando dictum: *Ego pro te rogavi, Petre,*
 « *ut non deficiat fides tua?* » Ergo quod sequi-
 tur à Petri successore exigitur: *Et tu aliquando*
conversus, confirma fratres tuos. Ex his omnibus
 concluditur, et nunquam defecisse à fide Ro-
 manum pontificem, et divinâ promissione fun-
 datam et obsignatam hujusmodi inerrantiam.

Resp.: Libentissimè concedimus cum doc-
 tissimo Bossuetio, « nunquam esse eventurum,
 « ut quemadmodum Ecclesiæ, exempli gratiâ,
 « Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, et nunc
 « Anglicanæ, Danicæ, ita Ecclesiæ Romanæ
 « error inhæreat, quem contumace proposito
 « tueatur, et à veræ Ecclesiæ se abruptat
 « sinu; neque verò unquam Romani pontifi-
 « ces refugerunt, ut quod clerici sui judicassent,
 « cum œcumenicâ synodo, si res postularet,
 « æquo animo retractarent; quo profectò
 « constabat, si aliquid fortè erroris irreperet,
 « certè abesse contumaciam quâ solâ fit hære-
 « sis. » Deinde, quantumvis conciliis genera-
 libus 6, 7, 8, extolleretur Romanæ sedis ac
 Romani pontificis in fide constantia, nihilo se-
 cius per eadem tempora, iisdem in synodis de
 ipsi Romanorum pontificum definitionibus,
 deliberatum, retractatum, factoque examine
 judicatum fuit; quod minimè dubio indicio est,
 singulos Romanos pontifices, non habitos fuisse
 propriè dictâ infallibilitate præditos. Fidem
 ipsam quâ Christiani sumus, quam etiam in
 corde gerimus, designant procul dubio hæc
 verba Christi Domini: *Rogavi pro te ut non de-*
ficiat fides tua; corde creditur ad justitiam, ore
autem confessio fit ad salutem, ut postea tradidit
 Apostolus; at verò internæ fidei indeclinabilem

firmitatem, quis nisi somniando existimaverit
 promissam fuisse singulis Petri successoribus?
 Non igitur credendum est, voluisse synodos
 ipsas generales, ut quâ latè patet promissio
 Christi, ad Romanum quemque pontificem
 pertineret; an verò ad externam fidei profes-
 sionem dicetur hanc esse referendam promissio-
 nem? Futurum non spondebat Christus, ut
 à verâ fidei confessione nullo temporis puncto
 deficeret Petrus, cum post Domini promissum,
 ter negaverit Petrus Dominum; at fore polli-
 citus est Christus, ut fidem animo non repu-
 diaret Petrus, atque post triplicem negationem,
 continuò respiceret; tum pœnitentiæ studio
 incitatus, et generosè accensus face charitatis,
 totum se ipsum confirmandis fratribus, ac propa-
 gandæ fidei invicto proposito impenderet;
 eadem itaque promissio ad Romanos extensa
 pontifices, si urgeatur ad litteram, id dunta-
 xat declarabit, efficiendum divinâ opitulante
 Providentiâ, ut si aliquando ex illis aliquis con-
 fessionem fidei violaverit, meliorem ad frugem
 brevi sese recipiat, genuinæ postea doctrinæ
 tenax; nec id silentio prætereundum, defendi
 posse et quidem intactâ cleri Gallicani Decla-
 ratione, nunquam eventurum, ut etiam defi-
 niendo si quis erraret Romanus pontifex, ille
 ut pontifex, errorem contumaciter retineret;
 semotâ autem contumaciâ, non propriè defi-
 ceret in eo fides, quemadmodum nec defecisse
 dicenda est in S. Cypriano, cum errorem re-
 baptizantium, habitis etiam ad hunc vindican-
 dum synodis, propugnaret. Dicendum igitur
 ex mente et doctrinâ conciliorum ac Patrum,
 sicut ex ipso Scripturarum contextu colligi,
 promissiones Christi quâ parte veram et strictè
 intellectam infallibilitatem enuntiare credan-
 tur, non ad singulos Romanos pontifices perti-
 nere, verum ad seriem Romanorum pontificum;
 dicendum etiam promissiones illas fuisse catho-
 licâ in Ecclesiâ perfectissimè adimplendas, cujus
 personam gerebat Petrus Apostolus. Quid po-
 test amplius exigi, quam ut Christi promissio
 certissimè impleatur? Impletur autem, si Pe-
 trus ipse, si Ecclesiâ catholica in Petro, ut
 ejusdem sustinente personam, si pontificum
 Romanorum series in fide constantissimè man-
 serint, nec unquam defecerit aut defectura sit
 Romana fides: quæ omnia suo loco asseruimus,
 et ut sunt inter se connexa, ita sunt mutui il-
 lius respectu habitâ ratione consideranda.

Duo hic iterum subjicienda, aut magis ali-
 quantisper explananda putavimus: Primum,
 non defuturum esse remedium ac præsidium

ad incolumitatem fidei, institutionemque fidelium, errante aliquo pontifice; opem suppetret, sanorum formam verborum efferret impervia erroribus Ecclesia, sola, ut ait Bossuetius, quæ nunquam errare possit, ac ne momento quidem; unde enim si deficeret aliquando, posset erigi? Pontifex mortuus in alio revicturus est; vis enim creandi alterius inest Ecclesiæ; lapso in errorem potest eadem Ecclesia occurrere; at non ut pontificem Ecclesia catholica, sic aberrantem Ecclesiam catholicam, alia Ecclesia catholica emendaret aut amoveret; tum etiamsi ad veritatem semetipsa post lapsum statim referret, ejus tamen quæ omnium animos teneri necesse est, auctoritas, hoc ipso attenuaretur ac deflueret, quò vel dispersa vel adunata semel à vero deflexisset. Secundum. Errante aliquo pontifice, non idcirco erraret in fide societas christiana: vel enim deficeret pontifex à dogmate jam auctoritate universalis Ecclesiæ definito, jam tum prælucente irreformabili hoc decreto, fideles præcaverent ab errore; at circa dogma nondum ab Ecclesiâ propositum, si erraret Romanus aliquis episcopus, tum, ut liquet, nec abrumperetur unitas fidei, nec apud fideles error invalesceret, reclamante nimirum, ut dictum est, Ecclesiâ, imò nec apud eos pervulgaretur tanquam regula credendi, erroneum pontificis errantis decretum; populis enim decreta non proponuntur nisi fuerint ab episcopis agnita et admissa; ordinem autem episcopalem expresso vel tacito consensu errori obsecundare, nunquam patietur Spiritus qui docet omnem veritatem.

Solvuntur objecta ex conciliis.

Obj. 1°: Generalibus ipsis in conciliis, declaratur nunquam defecisse, nec defecturam sedem Apostolicam, eam quippe promissionibus, orationibusque Christi septam, defendi ab omni commissæ sibi fidei dispendio. Ita in synodo generali sextâ, conspirante consensu probata est Agathonis epistola, de quâ jam diximus solvendâ objectione ductâ ex perpetuitate centri communionis; referuntur hæc verba Christi ad Petrum: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua*. Et adjicitur: « Dominus fidem Patri non defecturam promisit, et confirmare eum fratres suos admonuit »; tum, id Apostolicos pontifices, confidenter fecisse semper, tanquam quid cunctis cognitum, testificatur. In concilio generali octavo suscepta est conspirante consensu, sanctissimi pontificis Hormisdæ formula, quæ jam multò ante fuerat ab

orientalibus occidentalibusque episcopis comprobata: in eâ legitur sedem apostolicam, ne unquam deficiat, certâ Domini pollicitatione firmatam.

2° In conciliis œcumenicis habita sunt tanquam principis ipsius Apostolorum responsa, summorum pontificum dogmatica decreta, eundemque suis in successoribus supremo pascendi et regendi munere defungi creditum est. Sic lectâ S. Leonis ad Flavianum epistolâ unanimiter exclamatum est à Chalcedonensi concilio: « Hæc Patrum fides; hæc Apostolorum fides; omnes ita credimus; orthodoxi ita credunt; anathema ei qui non ita credit; Petrus per Leonem locutus est. » Jam dictum fuerat approbante saltem tacite Ephesinâ synodo: Petrus Apostolorum princeps, fideique columna, ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet. Quomodo viveret, judicia proferret, firmissimæ instar columnæ se haberet, aliquo in Romano pontifice, qui fideles quantum auctoritate valeat, in errorem, in ruinam proposito decreto impelleret?

3° Ecumenicis in synodis immutabilia ducuntur, et tanquam Spiritus sancti oracula excipiuntur dogmatica summorum pontificum decreta. Duabus Agathonis epistolis magnoperè suffragati sunt Patres concilii sexti generalis: quarum in secundâ dicuntur missi illius ad synodum legati, non ut tanquam de incertis contenderent, sed ut certa atque immutabilia, compendiosâ definitione pontificis enuntiarent. Tum eâdem in epistolâ, supremus ut iudex sic statuit: « Qui verò hæc confiteri noluerint, ut infestos catholicæ et Apostolicæ confessioni, perpetuæ condemnationis reos esse censeamus. » Octavâ in synodo generali comprobata est professio ista fidei quam Adrianus miserat: « Quia non potest Domini Jesu Christi prætermitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolicâ immaculata est semper reservata Religio; et sancta celebrata doctrina; ab hujus ergo fide atque doctrinâ separari minimè cupientes, et Patrum et præcipuè sanctorum sedis Apostolicæ præsulum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses simul cum ichinomachis. » Actione secundâ, commemorato illo S. Pauli placito: *Obedite præpositis vestris*, hunc in modum concludit: « Itaque beatissimum papam Nicolaum tan-

«quàm organum Spiritûs sancti habentes, necnon et sanctissimum Adrianum papam successorem ejus.»

4° Arguitur ex potestate confirmandi synodos ipsas generales summo adscriptâ pontifici, tum ex isto pronuntiato : *A nemine judicatur prima sedes*: id aptius proponetur ubi de concilii generalis auctoritate in summum pontificem.

Resp. Maximâ ex parte argumenta illa quibus gloriantur pontificiâ infallibilitatis patroni, jam præoccupavimus atque solvenda curavimus diluendis objectionibus quæ ex sacris litteris, et ratione centri communionis eliciuntur. Ibi expositum fuit, quo sensu fundamentum Ecclesiæ, ejusdemque pastor constitutus sit S. Petrus, quid Christus significatum his verbis voluerit : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; ostendimus expositioni nostræ non officere præstitutam insignem, à sancto papâ Hormisdâ formulam : neque perpetuitatem centri unitatis in sede Apostolicâ divinitus collocati : hinc dilucidandis quæ hic opponuntur, longâ nec intricatâ opus est disceptatione.

Ad primum itaque dicimus, jam esse monstratum quò pertineant quæ dicta sunt in conciliis generalibus sexto et octavo de fide Petri nunquàm defecturâ : hæc ad *privatam* Petri personam, hæc ad seriem summorum pontificum, hæc ad Ecclesiam universalem, non ad singulos Romanos pontifices referenda sunt. Attexere hic possumus interpretationem quæ omnibus illustrandis idonea videatur. Nempe hæc verba Christi : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, per accommodam distributionem esse intelligenda : rogavit ergo Christus pro Petro, fidem ut internam, ipsomet trinæ negationis retineret tempore, atque in se doctrinam evangelicam invictâ constantiâ profiteretur ac doceret : rogavit Christus pro Ecclesiâ universali, ut illibatum custodiret ac tueretur depositum fidei ; rogavit pro serie summorum pontificum, ut verbi divini vel scripti vel traditi, nec violaret professionem, nec patrocinium desereret ; rogavit pro singulis Romanis pontificibus, non ut singulis impertiretur donum infallibilitatis, sed affluentis præsidia gratiæ, quâ benè uti quamdiù voluerint, populum christianum sanis erudire institutionibus, pro suâ auctoritate valeant.

Ad secundum : Chalcedonensi in synodo, quæ celebrata est anno 451, imperante apud Orientales Marciano, et Romæ sedente Leone Magno, cum Patres acclamaverint : « Petrus per Leonem locutus est, » non ideo errare

illum nunquàm posse crediderunt ; sicut nec infallibilem putaverunt S. Cyrillum de quo plaudentes conclamabant : « Cyrillus ita docuit : « Cyrillo æterna memoria, » declaratum voluerunt, eodem modo locutum fuisse debellandis Eutychianis erroribus S. Leonem, quo loqueretur ipsemet S. Petrus ; neque tamen vim irreformabilis decreti ante obtinuit ejus epistola, quàm discussa et approbata fuerit ab episcopis, ut in probationibus nostris monstratum est. Quod verò Ephesinâ in synodo quæ habita est anno 451, imperante Theodosio Juniore, et Romanam sedem tenente Cœlestino I, dictum fuerat vivere Petrum suis in successoribus, id assertum est non propter inerrantiæ privilegium Petro collatum, sed propter ejusdem primatum honoris et jurisdictionis ad omnes Apostolicæ sedis hæredes transmittendum.

Ad tertium : Censeri concilium generale sextum, quod celebratum est anno 680, sub Agathone Romano pontifice, et Constantino Pogonato imperatore, Agathonis approbandâ epistolâ, suscipere tanquam immutabilia quæ ille judicaverit, sic intelligendum est, ut ad rationem dogmatis ab eo definiti, et reipsâ immutabilis attenderint, non autem definienti pontifici infallibilitatem vindicârent. Tum octavâ in synodo, quæ celebrata est anno 869, sub Adriano II et Basilio imperatore, quod profiterentur Patres, se habere tanquàm organum Spiritûs sancti, papam Nicolaum, id affirmabant non attribuentes infallibilitatis prærogativam pontifici, sed propter ejusdem Scripturarum cum revelatis à Spiritu sancto dogmatibus consensionem et consonantiam.

Ex his omnibus consequitur tum duntaxat à decreto Romani pontificis ablegari omne prorsus errandi periculum, cum accesserit episcoporum consensus ; hinc S. Leo in epist. ad episcopos Galliarum : « Nullum, inquit, jam excusationis refugium de ignorantia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur : cum sexcentorum ferè fratrum, coepiscoporum, que nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium dissendi contra fundamentum fidei divinitus inspiratæ permiserit. »

Solvuntur objecta ex summis pontificibus. — Ex summis veteribus pontificibus nullum aliud promittitur testimonium quod difficultatem ullam afferat, quæ ex diversis quæ adduximus responsis expediri non possit, aut potius jam expedita non sit : Romanæ sedis commendant primatum auctoritatis, de quo dubitat

nemo verè catholicus : commemorant pronuntiatum illud Christi : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua* ; quem referat sensum exposuimus. Asserunt etiam nullà erroris labe contaminatam fuisse Apostolicam sedem, inde non sequitur absolutæ et propriè dicta infallibilitas.

Unum aut alterum hujusmodi testimonium exempli causâ proferemus : « Hoc est, inquit Gelasius, epist. 8 ad imperatorem Anastasium, « quod Apostolica sedes magnoperè cavet, ut « quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, nullâ rimâ pravitatis, nullâ prorsus « contagione maculetur. » Cavet Apostolica sedes ne ullam prorsus suscipiat erroris labem : inde quidem sequitur immunitas ab hæresi, cum absque contumaciâ non incurratur hæresis nota ; at non inde colligitur absolutæ infallibilitatis privilegium ; addit Gelasius : « Nam si (quod Deus avertat, quod fieri non « posse confidimus) tale aliquid proveniret, « unde cuiquam resistere auderemus errori? »

Aliud est omnimoda certitudo, aliud spes et confidentia : quo sensu dictum est à S. Paulo 2 ad Corinth. c. 2 : « Confidens in omnibus « vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum « est. » « Quis nesciat, ait S. Gregorius Magnus, « in epist. ad Eulogium Alexandrinum, sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis « soliditate firmatam, qui firmitatem mentis « traxit in nomine, ut Petrus à petrâ vocaretur ? Cui veritatis voce dicitur : *Tibi dabo « claves regni cælorum*, cui rursus dicitur : *Et « tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*, « iterumque : *Simon Joannis, amas me ? pasce « oves meas*. » Hæc omnia, ut videre est, quid spectent, quâ referantur, deditâ operâ indicavimus ; itaque in illis interpretandis ampliùs non immorabimur.

Solvuntur objecta ex SS. Patribus. — Idem ferè dicendum de testimoniis Patrum, quod mox de summorum pontificum diximus : hoc est, quæ inde argumenta extenduntur ad infallibilitatem Romano adscribendam pontifici, ad eadem solvenda recurrunt, quas adduximus responsiones, tum ubi de illis Christi orantis : *Tu es Petrus, et super hanc petram... oravi pro te.... pasce oves meas* ; tum ubi de stabilitate centri communionis ; ne igitur sat enucleatè dicta fastidiosè recudantur, summam respondendum.

S. Irenæus omnes hæreses superari ac prosterni testatur solius Romanæ Ecclesiæ traditione : « Quoniam, inquit, valdè longum est « omnium Ecclesiarum enumerare successiones

« maximæ et antiquissimæ et omnibus cogni-
« tæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro
« et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ec-
« clesiæ ; eam quam habet ab Apostolis tradi-
« tionem, et annuntiatam hominibus fidem,
« per successiones episcoporum pervenientem
« usque ad nos indicantes, confundimus om-
« nes. » Cum traditione hæreticos voluerit revincere S. Irenæus, longumque fuisset, ut ipse adnotat, omnium Ecclesiarum enumerare successiones, Romanæ potissimum, cum cæteris antecellat, doctrinam et auctoritatem invocat : inde quidem consequens est præcipuas, quod ultrò proficitur clerus Gallicanus, partes in causis fidei ad sedem pertinere Apostolicam, non autem Romanum in pontificem errorem cadere non posse. Celeberrimo autem, quod subjungitur testimonio : « Ad hanc Ecclesiam « propter potiorem principalitatem necesse est « omnem convenire Ecclesiam, » adstruitur non infallibilitas, sed primatus Romani pontificis, atque eximia centri communionis prærogativa.

S. Cyprianus, navigantes ad *Petri cathedram unde dignitas sacerdotalis exorta est*, schismaticos Felicissimum et Fortunatum eò redarguit, quòd non cogitent, eos esse Romanos, quorum fides, « Apostolo prædicante, laudata « est, ad quos perfidia habere non possit accessum, » epist. 55, ad Cornelium.

Centrum esse unitatis ecclesiasticæ Romanam Ecclesiam nemo inficiatur catholicus : perfidorum eam non favere molitionibus, eademque statim atque innotescunt respuere, id non importat dogmaticis in quæstionibus consignatam Christi promissionibus inerrantiam.

S. Hieronymus, in Deo tres hypostasies vel unam duntaxat, utrùm dicere oporteret, disputantibus magnâ contentione Orientalibus, scripsit ad summum pontificem Damasum : « Ego, inquit, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communionem consocior ; super « illam petram ædificatam Ecclesiam scio ; « quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. » Deinde obtestatur ut sibi sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas, paratus id omne sequi quod præscriberet S. Damasus. Insigni illo encomio, tam verè quàm magnificè extollitur Romanæ sedis præstantia et auctoritas : meritò paratum se proficitur Romani pontificis adherere sententiæ, cui propter eminentem auctoritatem, quamdiù non reclamatur universalis Ecclesia, interiùs etiam obsequendum ;

pronâ mente confitemur : quid consultius , et catholico magis dignum instituto , quàm , collidentibus animos de Religione litibus , obsequenter adiri communem Christianorum patrem ac magistrum , tametsi non infallibilem ?

S. Augustinus , Romanæ sedis auctoritate vel solius absolutè et infallibiliter dirimi causas fidei indicare videtur istâ percelebri sententiâ : « Jam , inquit , de hâc causâ (Pelagianorum) duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam ; inde etiam rescripta venerunt : causa finita est , error utinam finiatur ! » Testimonium illud scitè exposuit doctissimus Tournely , ejus ipsamet verba eò loci exscribere non pigeat.

« Meritò dixit S. Augustinus , post rescripta duorum SS. pontificum Innocentii et Zozimi , causam Cœlestii ac Pelagii finitam esse , nec ulterius quidquam esse requirendum ; quid ita ? Quia damnatus jam fuerat eorum error in conciliis Diospolitano anno 415 , Carthaginensi 1 , anno 412 ; Carthaginensi 2 , anno 416 ; Milevitano , eodem anno ; Hierosolymitano anno 415 . Jam Patres Carthaginenses ac Milevitani de hocce grassante errore ad Innocentium scripserant . Ipse Cœlestius cùm prius damnatus est in concilio Carthaginensi anno 412 , ad Romanum pontificem appellavit . » Deinde ut animadvertit idem theologus , sententia Romanæ sedis quâ latâ causa finita dicitur , Constantinopolim et per totum orbem missa , subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata . Vide Marium Mercatorem in commun. cap. 3 . Unde meritò S. Augustinus asserit Cœlestium et Pelagium toto christiano orbe damnatos fuisse .

Explanandis quæ ad Innocentium II scripsit S. Bernardus , operam impendimus , illis præsertim verbis : « Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei , ubi non possit fides sentire defectum . »

Solvuntur objecta ex testimoniis Gallicanorum ipsorum episcoporum . — Objicies 1° : In monitis comitiorum cleri Gallicani anni 1626 , ad archiepiscopos et episcopos Galliæ , artic. 137 , hæc inter cætera leguntur : « Les évêques se croient donc exhortés d'honorer le S. Siège apostolique , et l'Eglise Romaine fondée dans la promesse infallible de Dieu , dans le sang des Apôtres et des martyrs , la mère des Églises , laquelle , pour parler avec S. Athanase , est comme la tête sacrée , par laquelle les autres Églises , qui ne sont que ses membres , se relèvent , maintiennent et conservent :

« respecteront aussi notre saint père le Pape , chef visible de l'Église universelle , vicaire de Dieu en terre , évêque des évêques et patriarches , en un mot successeur de S. Pierre , auquel l'apostolat et l'épiscopat ont eu commencement , et sur lequel Jésus-Christ a fondé son Église , en lui baillant les clefs du ciel avec l'infailibilité de la foi , que l'on a vue miraculeusement durer immuable dans ses successeurs jusqu'aujourd'hui . » Quomodo potuisset significantioribus verbis enuntiari , non esse errori obnoxium Romanum pontificem , ut pontificem , ut Ecclesiæ caput et rectorem ?

Resp. Vel dicendum est cum Bossuetio eam , quæ promissa est Petro , *infallibilitatem fidei* , tùm ad ipsum , tùm ad ejus successorum seriè et successionem pertinere , non ad singulos Romanos pontifices , ut supra expositum est ; vel asserendum est cum D. Tournely , hæc monita quæ sub nomine cleri Gallicani circumferebantur , à toto clero improbata fuisse , ac summâ curâ è medio sublata quotquot reperiri potuerunt eorum exemplaria : ita expressè testatur cardinalis Rupifulcaldus in opusculo cui Gallicè titulum fecit : *Désaveu* , etc. , edito anno 1626 . Deinde , si quid superesset difficultatis , inhærendum esset potius comitiis cleri Gallicani anni 1682 , in quâ fuit maturius discussa quæstio , et edita declaratio quam tota certò amplexa est ac tenet Gallicana Ecclesia .

Objic. 2° : In epistolâ quam ad Innocentium X , de quinque Jansenii famosis propositionibus scripserunt 85 Gallicani episcopi , dicitur : « Majores causas ad sedem Apostolicam referre solemnibus Ecclesiæ mos est , quem fides Petri nunquàm deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat . » Ergo jus illud majores causas suscipiendi et dijudicandi , innititur dono infallibilitatis , quod Petro ejusque successoribus , ad quos profectò referendæ sunt , suppeditavit Christus Dominus .

Alterâ in epistolâ eundem ad pontificem , à 30 Gallicanis item episcopis scriptâ , apertius etiam videtur de pontificiâ infallibilitate testimonium perhiberi . « Non solum , inquit , ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro factâ , sed etiam ex actis priorum pontificum , et ex anathematismis adversus Apollinarium et Macedonium , nondum ab ullâ synodo œcumenicâ damnatos , à Damaso paulò antea factis , judicia , pro sanciendâ regulâ fidei à SS. pontificibus latâ , super episcoporum con-

«sultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omitant, prout illis collibuerit), divinâ æquè ac summâ per universam Ecclesiam auctoritate nituntur, cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur.» Tùm in fine epistolæ profitentur, per Innocentium X, ut Leoni acclamabat quarta synodus, locutum esse Petrum, editamque ab illo constitutionem inter Ecclesiæ fastos reponendam, quod, aiunt, olim de synodis œcumenicis fieri solitum. Ergo cum œcumenicæ synodi decretis collata Romani pontificis constitutio, pari prædita est auctoritate, atque vel sola sufficeret dirimendis de fide controversiis.

Resp. : Jam nec semel explicatum est, quo sensu in Petri successoribus adimpleatur illa Christi oratio : *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Singulis pontificibus quamvis infallibilitatem non asserat ea Christi promissio, certissimo tamen argumento est concessæ docendi præcipuæ auctoritatis, immotique juris majores judicandi de Religione causas. Prolatis à summo pontifice definitionibus, internum etiam fatemur deberi, quamdiù non reclamât Ecclesia, sincerumque obsequium; nec idcirco singulis adscribenda est infallibilitas pontificibus : « Si cunctis, inquit Nicolaus I, in epistola 8 ad Michaelē imperatorem, generaliter sacerdotibus divina tractantibus, fidelium convenit corda submitti, quantō potius sedis illius pontifici consensus est adhibendus, quem cunctæ Ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit. » Numquid inerrantiæ dono « singuli instruuntur episcopi? »

Conciliorum œcumenicorum decretis æqualis firmitate et auctoritate non ducunt constitutiones Romani pontificis, antequam accesserit Ecclesiæ consensus; at declarant, non esse necessariam generalem synodum ad proscribendas Jansenii propositiones, et quæ de iisdem exarserat, componendam controversiam; sufficere dispersorum per christianum orbem episcoporum consensionem cum Romano pontifice. Jam accuratè ventilata fuerat et suis librata momentis controversia de erroribus quos præ se ferebant quinque Jansenii propositiones; illos arbitrabantur episcopi Gallicani prædamnatos à concilio Tridentino in Lutheranis et Calvinistis, et in Michaelē Baio à summis pontificibus Pio V et Gregorio XIII, ab Urbano VIII in bullâ contra Jansenii librum : « Tales motus, inquit in epist. ad Innocentium X, sedari oportebat cùm concilii Tri-

« dentini auctoritate, tum bullæ illius quâ Urbanus VIII felicis memoriæ adversus Jansenii dogmata pronuntiavit, et decreta Pii V ac Gregorii XIII in Balam edita confirmavit. » Tom. 1 Mémoires du clergé.

Solvuntur objecta ex momentis theologicis. — Objicies 1° : Emergentibus in fidei causâ dubiis, confugere undique, et quâlibet ætate solitum est Romanum ad pontificem, non ut privatum ad doctorem, peritumve jurisperitum, verum ut ad supremum divinitusque constitutum judicem, qui excussâ caligine, reconditos ipsos Scripturæ traditionisque sensus aperiret; id speciatim testatur S. Leo de Gallicanâ Ecclesiâ, epist. 89 : « Nobiscum, inquit, fraternitas vestra cognoscat Apostolicam sedem à vestræ provinciæ sacerdotibus, innumeris rationibus esse consultam. » Id ergo quâlibet ætate, totâque in Ecclesiâ persuasum fuit, hauriendam esse à sede Apostolicâ, certam et indubitatum credendorum agendorumque notitiam. Et certè sedandis comprimendisque de Religionis litibus necesse est, erectum vigere perpetuum tribunal, novis adulterinisque inaccessum doctrinis; cùm arduum sit et sæpius impossibile, convocari synodum generalem; sin minus, non videretur deposito fidei tuendo satis esse consultum.

Resp. : Ad sedem Apostolicam, cùm sit ita ordinante Deo centrum communionis ecclesiasticæ, Romanamque in Ecclesiam tanquam in dives depositum sanæ doctrinæ inexhaustas opes ipse contulerit, meritò confugiant undique peritissimi etiam episcopi, ad accuratam veritatis notitiam et confirmationem. Tametsi Romanum in pontificem etiam ut publicam personam error cadere possit, tantâ nihilominus præstat auctoritate, tam potenter adjuvatur à Christo Domino, cujus vices gerit, ut loquendo ex cathedrâ vel nunquàm erraverit, vel rarissimè id contigerit; neque in erroris crimen aut suspicionem vocandus sit, nisi ab Ecclesiâ palam redarguatur quæ confestim malo imminenti occurreret. Sedem Apostolicam fatemur habendam esse perpetuum tribunal quo dijudicari queant de Religione lites, et cujus decreta ad omnes pertineant Ecclesias: ejus sententiis, absolutâ quamvis infallibilitate careat, illata potest depelli perniciēs, ac rebellantium componi tumultus, cùm externum internumque illis, licet non absolutum, debeatur obsequium. Possuntque ut plurimum proscindi absque generali synodo (quæ, procurante Deo, ubi necessarium foret, non deesset

repudiari ac proscindi nova et peregrina dogmata : accedente enim ad Romani pontificis decretum consensu Ecclesiæ, tam infallibiliter eâ concordia sanciretur fides, quam ipso generali concilio.

Objicies 2° : Traditione constat irritum haberi ipso jure, quod contra aut præter sententiam Romani pontificis in causâ fidei, aut generalis disciplinæ decernitur; Antiochenæ cuidam synodo ad evertendam profligandamque consubstantialitatis fidem collectæ, Julium Romanum pontificem neque per se, neque per legatos interfuisse adnotat Socrates, illamque synodum repellit isto generali placito : « Cum tamen, inquit, ecclesiastica regula vetet, ne absque consensu Romani pontificis quidquam in Ecclesiâ decernatur. » Eodem sensu, de latrocinio Ephesino locutus est Gelasius in epist. ad episcopos Dardaniæ : « Sicut quod prima sedes non probavit, constare non potuit; sic quod illa censuit judicandum, Ecclesia tota suscepit : » universalis igitur Ecclesiæ regulâ ducuntur Romani pontificis iudicia; ergo ab eadem retractari non possunt, nec unquam reprobari. Enimverò, quâ ratione repudiarentur? Romani pontificis decreto singuli episcopi, propter illius primatum, tenentur obsequi : singulis autem obsequentibus, quo pacto repugnabit ordo episcopalis, si quid perniciosi erroris in decretum illud obrepserit?

Resp. : Relatis testimoniis aliisque similibus, enuntiatur, neque haberi posse generale concilium absque consensu Romani pontificis, cum jure primatûs præsidere valeat, neque quidquam magni momenti in Ecclesiâ definiri debere, quod ad ipsum non referatur, cum inter controversiarum iudices primas partes obtineat. At non inde consequitur nulli vel peccato vel errori illum esse obnoxium; eoque, quod absit, contumaciter aut schismati aut hæreticæ pravitati indulgente, posset ab ordine episcopali, convocata si opus esset, œcumenicâ synodo, repelli atque condemnari.

Singulis quidem episcopis dignitate et auctoritate antecellit; singuli decretis illius, ut supremi pastoris, debent externum, imò et internum obsequium, ut indicavimus, non absolutum, sed quasi provisorium, donec majori auctoritate ab eo non retrahantur : at cum singulis etiam eorum donatum sit à Christo jus ac potestas obeundi iudicium muneris in causis fidei, si decretum à summo editum pontifice perspicerent, aut suspicarentur Scripturis aut traditioni repugnare, tum pos-

sent ac deberent cum aliis communicare episcopis conceptam opinionem aut suspicionem; conspirantibus tunc mentibus, communique suffragio veritatem patefacere, atque à gregibus sibi commissis pestilentis doctrinæ propulsarent periculum. Neque dum singuli perenderent episcopi, propositam à Romano pontifice doctrinam, assumere sibi aggredierentur auctoritatem summam in pontificem ipsiusve iudicium; nam sive consentiant singuli episcopi decreto alicui Romani pontificis, sive ab eo dissentiant, id unum præstant : testimonium scilicet perhibent, traditionem exhibent suis vigentem in Ecclesiis, quæ judicandi ratio longè differt ab usurpandâ præcipuum in Ecclesiæ pastorem, ejusdemve decretum auctoritate.

Objicies 3° : Decreto Romani pontificis, nisi irreformabile habeatur ante universalis Ecclesiæ consensum, nihil amplius tribuitur quam privati iudicio episcopi; istud enim accedente Ecclesiæ consensu, vim adscisceret sibi prorsus ineluctabilem; sic Arausicanæ synodi prolata contra Semipelagianos sententia, irreformabilis vim decreti, suffragantibus dispersis per orbem episcopis comparavit, quamvis ex 14 duntaxat episcopis conflata fuisset illa synodus. Id postulat prærogativa capitis Ecclesiæ, ut à sanâ doctrinâ deflectere nequeat, idque eò maximè quòd deficiente capite, consequens omnino videatur ut deficiat et corpus. Præterea, cum antequàm reclamasset ordo episcopalis, jam assectaretur populus christianus erroneum, si tale aliquod prodiret, summi pontificis decretum, ergo fidei quam tum profiteretur societas catholica, subesset falsum, quod quidem cohærere nunquam potest cum divinâ fide. Denique non solum majores causas oportet ad Romanum referri pontificem, verum etiam ad eum referantur necesse est tanquàm ad supremâ jurisdictionis provocatoriæ iudicem (en dernier ressort); id quidem evincitur gravibus disertisque testimoniis; Innocentius I in epistolâ ad Patres concilii Milevitani : « Quoties, inquit, fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres et coepiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem, referre debere, » quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis prodesse. Clemens V, in Clement. tit 1 de summâ Trinitate, prælocutus de præcipuis christianæ Religionis dogmatibus, ac veritatis eorundem argumentis, subdit : « Ad tam præclarum testimonium, et SS. Patrum et doc-

« torum sententiam communem, Apostolicæ
« considerationis, ad quam duntaxat hæc
« declarare pertinet, aciem convertentes,
« sacro approbante concilio declaramus. »

Resp. : Summo pontifici licet collata non sit infallibilitas, nec proinde irreformabile habeatur editum ab eo decretum, nisi accesserit Ecclesiæ consensus, maximum tamen inest discrimen inter definitionem Romani pontificis, atque privati iudicium episcopi. Privatus nullus episcopus, ejusdemque Ecclesia, centrum dicitur ad quod necesse sit omnem aliam convenire Ecclesiam; illo errante erroremque proponente, non semper et statim tenetur reclamare Ecclesia : tantisque vallatur sedes Apostolica divinæ providentiæ subsidiis, ut vix unquam possit in eam perversum aliquod dogma irrupere. Ecclesiæ caput Romanus pontifex; hinc dimanant egregia quæ laudavimus, privilegia, sed non ita strictim intelligenda illa capitis ratio, ut errante Romano pontifice, erraret quoque Ecclesia, nisi dicatur, quod dictu nefas, mortuo vel deposito Romano aliquo pontifice interire simul aut abdicari Ecclesiam. Errante ad tempus visibili Ecclesiæ capite, numquid errabit aut infirmabitur Christus Dei virtus et sapientia, quem *quod dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius et plenitudo ejus?*

Assensum fidei non obtinet, imò nec absolutum sibi vindicat per se et nondum adjuncto Ecclesiæ consensu, definitio à summo prolata pontifice : illo igitur errante, non idcirco à fide deficeret christiana societas; præterea in ipsâ pontificiæ infallibilitatis patronorum sententiâ, non ante debet populus christianus assentire summi pontificis decreto, quin certò saltem constiterit locutum illum esse *ex cathedra*, quod utrùm præstiterit judicare ac certò discernere episcoporum est; decretum autem illud, si divinæ adversaretur revelationi, fidelibus non proponeret ordo episcopalis, cui omnibus diebus sese adfuturum usque ad consumptionem seculi pollicitus est Christus. Denique allatis testimoniis quibus asseri videatur, causas inprimis fidei Romanum ad pontificem ita esse referendas ut eas ultimo, ac proinde irrefragabili dirimat iudicio, id solum declaratur, causarum id genus oportere, quamdiù non celebratur generalis synodus, ad summum pontificem referri, ipsiusque standum esse iudicio, nisi, ut toties diximus, universalis obnitatur Ecclesia.

At, inquires, prolato à sede Apostolicâ

iudicio, dissideant inter se mutuò episcopi, particularesque Ecclesiæ, quo pacto dignosci poterit, ubinam insideat veritas? — Resp. 1° : Tali contentioni et concertationi, ut manifestum est, locus esse non posset, si dogma proponeretur jam antea Ecclesiæ consensu obfirmatum; 2° si credendum proponatur dogma expressè antea non definitum, et cum pontifice consentiat episcoporum major notoriè pars, dicendum etiam irreformabile tunc evadere summi pontificis decretum, ut tractandâ Ecclesiæ infallibilitate demonstratum est; 3° si tanta sit dissensio inter Ecclesias, ut nondum ea certitudo pariat, quam postulat assensus catholicæ fidei, expectandum, sedatis mentibus et charitate compositis, donec elucidatâ veritate, affluat Ecclesiæ dispersæ vel congregatæ suffragium.

ARTICULUS VIII.

Utrùm summo pontifici auctoritate præset synodus œcumenica.

Constat apud omnes Catholicos, haberi non posse absque Romano pontifice per se aut per legatos præsidente concilium generale, nisi extraordinariis quibusdam in casibus : hinc Ariminensia, ut ait Bossuetius, vana decreta, quòd huic synodo Liberii auctoritas defuit; hinc abominandum Ephesinum latrocinium, quòd nemo ibi nomen Leonis, nemo ab eo conscriptam audivit epistolam.

Diximus, *extra casus quosdam extraordinarios* haberi non posse abque Romano pontifice synodum œcumenicam; ipso enim vel adhærente contumaciter errori, vel dubiâ propecto electione, aut schismatici partes agente, aliisve de causis concilii generalis convocationi vel celebrationi obsistente, quod Religionis status necessariò postulare, tùm solius Ecclesiæ auctoritate convocari posset ac celebrari.

At ex consensu summi pontificis, ejusque interpositâ auctoritate sit indictum transactumque concilium generale, spectari illud potest aut antequàm à summo fuerit pontifice confirmatum, aut habitâ ratione hujusce confirmationis; quærere utrùm inferior sit summus pontifex concilio quod ipse approbaverit, id primo aspectu minùs congruenter quæsitum videtur. Verùm tamen duo hic etiam quærentur; quæritur 1° quid auctoritatis generali concilio conferat mox dicta confirmatio; utrùm antequàm illa accesserit, per concessam immediatè Spiritus sancti assistentiam sit illud infallibile? Negant Bellarminus, recen-

tioresque multi, quippe qui doceant solum ad Papam, activæ infallibilitatis donum pertinere : pontificiæ licet assectator inerrantiæ, Duvallius affirmat cum Soto et aliis, eò quòd concilio generali representetur universalis Ecclesia, cui statuit, promisitque Christus se Spiritumque suum jugiter affuturum. Inde concludit, « teneri pontificem, talis concilii, « tam in fide quàm in moribus, sententiæ con- « sentire et stare. » Quà autem ratione ea obsequii necessitas conciliari possit cum Ultramontanorum quam tenet Duvallius, sentiendi, de Romani pontificis collatà cum synodi generalis auctoritate, sic explicat ille theologus, ut synodo consentiat summus pontifex, « non « quasi sit inferior, eique tanquàm superiori « obediens, sed ut obediens veritati per Spiritum sanctum revelatæ, » et à synodo generali, eodem assistente Spiritu, propositæ. Quomodò cohæreat sibi illa distinctio, ipse viderit, quasi nos certâ fide conciliis generalibus aliter absolutum præbeamus obsequium, quàm quod adjuvante Spiritu sancto, credenda nobis infallibiliter proposuerint.

Quæritur 2º utrùm concilii generalis legitimè convocati et celebrati, non quidem dogmatica decreta, sed leges possit solâ suâ auctoritate abrogare vel immutare summus pontifex. Jam si spectetur concilium generale ut nondum à summo pontifice confirmatum, perspectum est in quo versetur disceptata quæstio. Palam est id quæri utrùm, eo confirmationem recusante, valerent synodi generalis decreta, illisque ipse assentiri atque parere teneretur.

CONCLUSIO. — *Concilio generali subjectus est summus ipse pontifex, ac proinde auctoritatis primatum non gerit universam in Ecclesiam, quamvis in omnes et singulas gerat Ecclesias.*

1º Ostensum est posse errare summum pontificem propositâ etiam societati fidelium dogmaticâ definitione; depellendis quæ tunc impenderent aut grassarentur malis, non aliâ, si attendatur ad constitutum ordinem, suppeditaretur via, quàm adunatæ vel dispersæ reclamatio Ecclesiæ, ut servaretur integrum fidei depositum, ultimoque iudicio fideles edocerentur quid credere illos oporteat : necesse est igitur, universalem Ecclesiam, et quo ipsa representatur, concilium œcumenicum, eâ pollere auctoritate quæ et immunis sit ab errore, et in ipsum maximum pontificem exeri efficaciter valeat.

2º Probatum est pariter, summorum pontificum iudicia dogmatica, instituendis destinata fidelibus, subdita fuisse vero examini, generalibus in conciliis; ita in conciliis Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano III, ad examen vocatæ sunt Cœlestini, Leonis et Agathonis dogmaticæ epistolæ. Porro jus examinis, valido est argumento Romanum pontificem concilio generali auctoritate esse inferioriorem : nunquàm enim novo expensa sunt examine dogmata decreta synodorum, quæ certò habebantur œcumenica; locum scilicet præripiebat examini infallibilitas, et æqualis singulorum id genus conciliorum auctoritas.

3º Apud omnes Catholicos in confesso est, ac semper fuit, concilii generalis, saltem quando illi adjuncta est Romani pontificis approbatio, definitionibus deberi absolutum irreformabilemque assensum : at de infallibilitate summi pontificis etiamnum ambigitur catholicâ in Ecclesiâ; eamque infallibilitatem qui confiteri palam renuunt, plenâ nihilominus communionem sedis Apostolicæ perfruuntur : ubi autem agitur de componendis ad fidem aut mores spectantibus controversiis, superat auctoritas illa, cujus indubitata perpetuò fuerit infallibilitas, auctoritatem eam de cujus inerrantiâ moveri dubium non vetat catholica fides : ergo Romani pontificis auctoritati anteponenda est synodi œcumenicæ auctoritas, saltem quando à Romano approbata est pontifice. Ulteriùs progredimur : universalis Ecclesiæ absoluta et perpetua est infallibilitas : *Ecce ego*, inquit Christus, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non à pontifice mutuatur hoc donum inerrantiæ tam certum et immutabile; potest exeri, et dubio, et mortuo, et lapsò in errorem summo pontifice; certitudine supereminet eam quæ Romano pontifici ab Ultramontanis adscribitur, infallibilitatem; hanc autem tam indubitanter infallibilem auctoritatem perfectè representat synodus œcumenica; nonne igitur concludendum est synodum illam esse Romano pontifice in definiendis de Religione litibus superiorem?

4º Œcumenicum est quoad omnes sessiones concilium Constantiense, nec illius refragandum est decretis; atqui in sessione quartâ et quintâ expressè declarat subjectum esse concilio generali summum pontificem : ergo, etc. Utraque pars huiusce argumenti probanda est atque evolvenda : primò quidem, Constantiensis

synodi œcumenicitatem multa demonstrant : à vero et legitimo pontifice , Alexandri V in Pisanâ synodo canonicè electi legitimo successore , convocatum est ; concilio eidem quàmplures adfuerunt cardinales , patriarchæ , episcopi , aliique inferiores prælati ; singulis fermè in sessionibus declarat se concilium generale facere in Spiritu sancto legitime congregatum , universam Ecclesiam repræsentans. Quæ declaratio , si reverà Constantiæ synodus œcumenica non fuit , erronea , blasphema , schismatica , omni studio detestanda judicari debeat. Quis autem tales audeat inurere notas synodo sanandis quæ per infandum schisma illata erant Ecclesiæ vulneribus tam opportunè celebratæ ? Datâ in concilio Constantiensi Martini V bullâ , jubetur suspectus de erroribus Wiclei et Joannis Hus interrogari cum ad Ecclesiam redit , utrùm credat quòd quodlibet concilium generale , et etiam Constantiense , universam repræsentet Ecclesiam. Sessione 45 , quæ ultima fuit , disertè profitetur Martinus V , « se omnia « et singula determinatâ , conclusa et decreta « in materiis fidei per præsens concilium conciliariter tenere et inviolabiliter observare « velle , et nunquàm contra ire quoquo modo : « ipsaque sic conciliariter facta approbare et « ratificare , et non aliter , nec alio modo. » Denique Romanâ collectione quæ jussu Pauli V , cameræ apostolicæ typis impressa est annis 1608 , 1609 , 1612 , numeratur inter concilia generalia , concilium Constantiense ; œcumenicum simpliciter inscribitur et appellatur : ita etiam inscribitur in regiâ conciliorum collectione , in collectione Labbæi , etc.

Secundò , declarat concilium Constantiense sessione quartâ , « quòd ipsa synodus in Spiritu « sancto legitime congregata , generale concilium faciens , Ecclesiam catholicam militantem « repræsentans , potestatem à Christo Domino « immediatè habet , cui quilibet cujuscumque « statûs vel dignitatis , etiamsi papalis existat , « obedire tenetur in his quæ pertinent ad « fidem et extirpationem dicti schismatis , et « reformationem generalem Ecclesiæ Dei in « capite et membris. » Sessione quintâ : « Item « declarat (hæc sancta synodus) quòd quicumque « que cujuscumque conditionis , dignitatis , « etiamsi papalis , qui mandatis , statutis , seu « ordinationibus aut præceptis hujus sacræ « synodi , et cujuscumque alterius concilii generalis , legitime congregati , super præmissis , « seu ad ea pertinentibus , factis vel faciendis , « obedire contumaciter contempserit , nisi re-

« sipuerit , condignæ poenitentiae subiciatur , et « debitè puniatur , etiam ad alia juris subsidia « (si opus fuerit) recurrendo. » Horumce decretorum vim et auctoritatem ut eludant Gallicanæ impugnatores sententiæ , plura obtendunt quæ jam refellenda sunt , ut inde magis elucescat sumptum à decretis synodi Constantiensis argumentum.

Solvuntur quæ objici soleant ad infirmanda concilii Constantiensis decreta.

Obj. 1° : Ad tempus schismatis , quo nempe dubia est pontificis electio , referenda sunt illa decreta ; id indicatur ipso concilii proposito ad extinguendum schisma convocati ; in sessionibus mox appellatis , dicitur præceptis hujus ac statutis obedire teneri quemlibet cujuscumque statûs et dignitatis etiamsi papalis existat , in his quæ pertinent ad fidem et extirpationem dicti schismatis et reformationem dictæ Ecclesiæ in capite et membris. Neque restrictionem hanc elevant hæc verba sessionis quintæ et cujuscumque alterius concilii , quibus enuntiatur non synodo duntaxat Constantiensi , à quolibet etiam papalis conditionis esse obtemperandum , sed cuilibet alteri synodo œcumenicæ : namque verbis illis hæc alia subjiciuntur : « Super præmissis , seu ad ea pertinentibus , » quibus Romanum ipsum significatur pontificem teneri cujuscumque concilii generalis obsequi decretis in his quæ ad evellendum schisma pertineant.

Resp. : Non ad tempus duntaxat schismatis referenda sunt synodi Constantiensis sessionis quartæ et quintæ decreta : namque , ut ipsi volunt adversarii , intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi : quibus autem de causis edicta sunt præfata decreta ? Constantiensem synodum constat , de exponendâ doctrinâ et reformandâ disciplinâ fuisse sollicitam : id enim et urgentia Ecclesiæ mala et bulla convocationis et ipsa sacræ synodi jam inde ab initio nota professio postulabant : atqui expositio doctrinæ ac reformatio disciplinæ , non ad solum schismatis tempus , sed ad omnia Ecclesiæ tempora protenditur ; ergo non oportet ad solum schismatis tempus restringere totam concilii sollicitudinem.

Præterea temporibus etiam futuris consultum voluit synodus Constantiensis , ideòque decrevit pontificem maximum , non solum hujusce synodi , sed etiam cujuscumque alterius concilii generalis legitime congregati obedire teneri ordinationibus ac præceptis. Neque latet , ca-

none *Frequens* sessionis 39 decerni habenda esse de decennio in decennium generalia concilia : quolibet autem in concilio generali non occurrit dissipandum schisma de summi pontificis electione.

Perperam igitur decreta sessionis quartæ et quintæ concilii Constantiensis exponit Bellarminus de temporibus dubii pontificis. Sacra synodus non nisi certo Papâ constituto reformationem aggressura erat, hujusque procurandæ fundamenta jam ab initiis ponenda curabat, removendaque impedimenta : ergo cum docuit in reformationis causâ Papam concilio subesse oportere, non Papam dubium, sed certum, et ab ipsâ synodo constitutum cogitabat. Papadubius, inquiunt, pro Papâ non habetur. Talem duntaxat pontificem auctoritate vincit œcumenica synodus : ergone tanto conatu allaborâset concilium Constantiense, ut eum qui pro Papâ non haberetur, sibi et cuicumque alteri concilio generali subiceret ? Adde tum Papam verè dubium censi, cum est inextricabile dubium juris et facti, quale inciderat post Urbanum VI; talis autem casus est rarissimus, quippe qui post Christum semel tantum contigit; quæ autem statuit synodus Constantiensis de obedientiâ quam concilio generali debeat summus pontifex, ea generalibus expressit verbis, et quæ ad omne quod labentibus annis haberetur concilium œcumenicum, pertinerent; reducantur in memoriam hæc verba : « Et cujuscumque alterius concilii generalis legitimè congregati, » Non omnia concilia sub dubio habenda erant pontifice. Denique dum concilio generali subesse Romanum pontificem declarat synodus Constantiensis, quid prodesset hæc illius declaratio, nisi certum etiam in pontificem valituram decernatur concilii auctoritatem; unaquæque enim obedientia, non dubium, sed certò legitimum contendit esse Papam cui addictam se profiteatur.

Inst. : Ubi est apparens aliqua contradictio, sectanda interpretatio est, quæ anxiam tollat contradictionem; sessionibus quartâ et quintâ definitum videtur subesse concilio generali Romanum pontificem : at ex canonibus sessionis 45, quibus damnantur Wiclefi propositiones, colligitur Romano potiùs pontifici obedientiam deberi à synodo etiam œcumenicâ; proscribitur enim illa propositio : « Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. » Tum bullâ Martini V, *Inter cunctas*, sacro approbante

concilio, præcipitur, ut quilibet de hæresi Wiclefi aut Hussi suspectus interrogetur, utrum credat quòd Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesiâ Dei. Si Ecclesia Romana sit suprema, auctoritatem supremam si habeat Papa in Ecclesiâ Dei, quo pacto prævaleat concilii generalis auctoritas? ne igitur pugnantia sibi loquatur synodus Constantiensis, revocanda sunt ad tempus schismatis ea ipsius decreta quæ synodo generali, quocumque habeatur tempore, summum pontificem subdere videantur.

Resp. : Hanc difficultatem præoccupavit atque solvit ipsa synodus Constantiensis : namque post relatum Wiclefi propositionem illam : « Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, » statim subjungit : « Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias Ecclesias particulares. » En quàm diligenter, inquit Bossuetius, Constantienses Patres et Martinus V locuti sunt; en ut Ecclesias particulares non totam ipsam Ecclesiam catholicam, uno ore aliquid decernentem, pontifici submitterint.

Inst. iterum : In prædictâ damnatione propositionis Wiclefi, « sic adstruitur primatus Romani pontificis super Ecclesias particulares, ut non negetur super Ecclesiam universalem. » Ita P. Thyrsus Gonzales Cajetanum secutus; illaque in censurâ id tantum expressum fuit quod ad fidem pertineret. — Resp. : Ergo saltem illæ fide potest propugnari Gallicani cleri sententia. Si autem dicatur eam expugnari consecutione necessariâ, quæ ducatur à propositionum Wiclefi condemnatione, hanc negamus consecutionem adductis rationum auctoritatisque repugnantem momentis : eidemque opponimus expressa concilii generalis Constantiensis decreta, quibuscum perfectè stat, et supremam in Ecclesiâ potestatem obtinere summum pontificem, et illam extendi duntaxat particulares ad Ecclesias; hinc qui Romano pontifice superius esse concilium generale docebat, Gersonius, profitebatur nihilominus « dandam esse supremam plenam pontifici potestatem, sed in comparatione ad fideles singulos, et ad particulares Ecclesias. » Ita eodem in concilio Constantiensi tradebat Gersonis magister, Petrus de Alliaco cardinalis,

quo maximè auctore proscripta fuit hæresis Wiclefi.

Objicies 2°: Prioribus sessionibus synodi Constantiensis non adfuerunt cardinales et episcopi qui stabant à partibus Gregorii XII et Benedicti XIII, quibus non adunatis obedientiis, non nisi tertia pars Ecclesiæ in synodum coalescebat: quâ ratione igitur tale concilium titulum et auctoritatem œcumenicæ synodi attribuire sibi valeat?

Resp.: Prioribus quidem concilii Constantiensis sessionibus non interfuerunt cardinales qui stabant à partibus Gregorii XII et Benedicti XIII, verùm postmodum adhæsere concilio; scilicet tota obedientia Gregorii XII, à sessione 14 ad finem usque adfuit, adhæsique concilio, ac suo consensu confirmavit, quæ in prioribus sessionibus concilii decreta fuerant: istud postmodum præstitit obedientia Benedicti XIII, sessione 37; idem porrò efficit talis confirmatio, ac si concilio interfuissent ab initio. Adde quòd ea pars Ecclesiæ, quæ synodum Constantiensem inchoavit, duabus aliis etiam adunatis longè sit superior; « Ergone, inquit meritò Bossuetius, Defens. Declarat. « cleri Gallicani, parte 2, lib. 9, cap. 24, tertia « pars tantum quæ tot nationes complectere- « tur, Germaniam, Angliam, Poloniam, Sue- « ciam, Norvegiam, Daniam, Dalmatiam, Bohe- « miam, ipsamque Italiam Apuliâ demptâ, ip- « sam quoque Romam, et cum Belgio Galliam, « et cum Sigismundo imperatore suoque rege « totam Hungariam, etc. Ad hæc universitates « Parisiensem, Bononiensem, Viennensem, « Cracoviennensem, Avenionensem, Oxonien- « sem, Pragensem, quæ suos in synodo legatos « haberent. » Nemo negat decreta sessionum 8, 13, 15 circa Wiclefum et Hussum, et circa communionem sub unâ specie, et circa Joannis Parvi propositionem de cædendis tyrannis, aliaque de fide, plenâ œcumenicæ synodi auctoritate esse facta; atqui illas sessiones, æquè ac quartam et quintam, constat esse celebratas antequàm omnes obedientiæ convenissent; ergo.

Inst.: Sine papâ celebrari non potuit concilium Constantiense; at Joannes XXIII, qui concilium inchoaverat, jam inde recesserat, cùm quarta sessio haberetur. Conquestus ipse dicitur post abcessum suum aliqua esse decreta erronea, et falsa adversus auctoritatem Romani pontificis.

Resp.: Ex actis concilii constat, eidem synodo etiam post fugam adhæsisse Joannem

XXIII, iteratisque postea vicibus ultrò confes- sum, « quòd turpiter à concilio recesserat, « quòd vellet stare definitioni concilii, quòd « Constantiense Pisani continuativum errare « non posset. » Concilii Constant. sessionibus 11 et 12. Turpi fugæ hanc obtendebat excu- sationem, se propter sanitatem corporis seces- sisse? Id testabatur missis ad imperatorem Sigismundum et ad synodum legatis, postridie quàm abiit.

Objicies 3°: A Martino V non fuit generaliter approbata synodus Constantiensis: asserit enim sessione 45 se rata habere et probata omnia et singula (in synodo) determinata, conclusa et decreta in materiâ fidei per præsens concilium conciliariter; atque addit se ipsa hæc sic conciliariter facta approbare et ratificare, et non aliter, nec alio modo. Hæc autem ad condemnationem errorum Wiclefi et Joannis Hus revocari faciliè possunt.

Resp.: Conciliariter prolata sunt Martini V bullâ *Inter cunctas*. Jubetur ab eo sciscitari cujus fides suspecta sit, an quodcumque concilium generale, et etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repræsentet

Ad priores, ut ad cæteras sessiones pertinet ista declaratio, nec ideò restringenda, quòd sessionis quartæ et quintæ mentionem nullam fecerit: neque enim memorat prolatam de Joannis Parvi erroribus sententiam, quæ haud minùs habetur pro œcumenici concilii sententiâ: neque aliud quidquam præter ea quæ in Wiclefum Hussumque gesta sunt; quin etiam bullæ *Inter cunctas*, prudenter inseruit Martinus V concilii Constantiensis in propositionem 41 Wiclefi censuram, quâ constet, Ecclesiam Romanam ita supremam esse, quatenùs eo nomine universalis Ecclesia, aut concilium generale intelligitur, papam verò ita supremum, quatenùs primatum habet super Ecclesias particulares. Declarationi quâ concilio generali subesse Romanum pontificem enuntiatum est, subscripserat cùm adhuc esset cardinalis, Martinus V; id tantum, pontifex mandat exequendum quod jam eum episcopis et cardinalibus constituerat.

Inst.: Gregorii et Benedicti Constantiam advenientibus obedientiis, factæ sunt novæ concilii convocationes: nonne argumento sunt saltem dubitatum fuisse de priorum sessionum œcumenicitate?

Resp.: Factæ sunt pacis causâ, et obfirmandæ charitatis illæ convocationes, non quasi reipsâ forent ad œcumenicitatem concilii ne-

cessariæ : adhibitus est ille condescensus ad repellendam promptius simul et efficacius vel levissimam suspicionis umbram, præcedendamque omnem ansam cavillationis. Quam ob rem sessione 14, cum accederet ad synodum Gregorii XII obedientia, nova quidem facta est ipsius Gregorii nomine, per ejus procuratores convocatio et confirmatio, sed postea synodus sic pronuntiat, « eam convocationem, « auctorisationem, approbationem et confirmationem à Gregorio nunc factas, quantum ad ipsum spectare videtur, in omnibus et per « omnia admitti; quia abundans ad certitudinem pro bono cautela nemini nocet, sed omnibus prodest. » Ergo ex abundanti, non ex necessitate factæ sunt novæ illæ convocationes concilii; unde neque Gregorius, ejusve aut Benedicti defensores, cum ad synodum accederent, id sibi vindicârunt, ut ante gesta velut ad incudem revocarent, neque ab iis postulatum est ut ea tanquam essent infirma vel dubia, approbarent, rataque habere vellent. Permittendis synodi novis convocationibus Patres Constantienses, eâ usi sunt oeconomicam quam, ut diximus, suadet charitas, non de veritate et auctoritate jam decretorum anxietas et diffidentia. De causâ Ecclesiæ catholicæ non verebantur olim Africani episcopi, cum duce S. Augustino, charitatis et unitatis ecclesiasticæ assertore maximo, paratos se profiterentur, in collatione Carthaginensi, cum Donatistis toties victis et damnatis quasi æquo jure disceptare, et de cathedris suis si opus esset, ultrò descendere.

Secundò, conciliariter prolata sunt decreta sessionis quartæ et quintæ : nec rebus quasi obiter pertractatis, annumerari possunt decreta, duabus continuis sessionibus publicis repetita, tam destinatò condita, tantæque omnium consensione munita et inculcata. In materiâ autem fidei versantur quæ ad interpretationem juris divini pertineant, et ad traditam immediatè à Christo, Petri successoribus atque episcopis in concilio generali sedentibus potestatem. Quod Martinus sessione ultimâ declaravit in materiis fidei, à se probari ea quæ conciliariter conclusasunt, id, ut observat Bossuetius, non petente synodo, sed occasione à Polonis datâ, obiter atque aliud agendo, dictum esse gesta ipsa testantur, sess. 45. Postulabant Poloni ut liber quidam, quem à fidei deputatis, ac per omnes nationes, per cardinales condemnatum dicerent, in sessione publicâ per sacrum concilium condemnaretur, vel condemnatus

pronuntiaretur : tanquam confecta res, solam quâ vestiretur formam, desideraret : respondit pontifex se pro conclusis, decretis, determinatisque habere, quæ conciliariter et in sessione publicâ decreta fuissent, non ea perinde quæ per congregationes, seu per nationes, atque deputatos, atque etiam cardinales fuissent examinata : hæc enim tractata tantum atque digesta, expolita habentur, et quodammodò præparata, non autem decreta, conclusa determinataque fuisse, aut solemniter et conciliariter judicata.

Inst. : Quæ facta sunt conciliariter, maturo ponderata et discussa sunt examine : hæc est synodorum generalium agendi certa ratio ; constat autem decretis synodi Constantiensis, quibus supra pontificem semetipsam attollit, nullum prævisse competens examen : addit Bellarminus, « Patres Constantienses non commisisse rem illam prius examinandam, sicut « commiserunt alias materias et quæstiones « circa doctrinam Wiclefi et Hussi, priusquam « ad determinationes procederent. »

Resp. cum Bossuetio, post rem à synodo, expresso canone à peculiari decreto assertam, periculosissimo exemplo revocari in dubium, an de eâ rectè et maturè sit deliberatum, atque hinc aperiri viam ad omnes canones, omnia concilia subvertenda. Quæ sessionibus quartâ et quintâ determinata est juris quæstio, ea quidem per se ardua est ; at ubique jam terrarum, in Galliâ præsertim, discussa frequentibus dissertationibus et conventibus theologorum, canonistarum, universitatum, antistitum, certique loco fundamenti posita, antequam Patres Constantiam convenirent : neque verò opus erat post tota tantos ante Pisanum, et ipso Pisano concilio tractatus habitos, novis disputationibus tempus terere, cum extrema omnia imminerent. Quin etiam Petrus de Alliaco cardinalis, episcopus Cameracensis, Constant. synodilumen, in eo libro, quem vigente concilio de auctoritate Ecclesiæ scripsit, testatur quæstionem de stabiliendâ concilii auctoritate sæpè tractatam specialiter fuisse in hujus concilii initio ; extantque eâ de re Joannis Gersonis sermones coram synodo habiti, qui sessionibus quartæ et quintæ præverunt, neque necesse erat ad ea explicanda deputatos nominari, ad quæ per sese Patres à toto decennio, maxime verò in ipsâ synodo, attenti arrectique essent.

Solvuntur objecta ex Florentini concilii decretis.

Ecclesiam universalem sufficienter repræ-

sentare, ac proinde œcumenica esse desiit à sessione 25, synodus Basileensis; ejusdem sessionibus 25 et sequentibus non adfuerunt sedis Apostolicæ legati, concilii præsidēs, aut contra eas intercessere; eadem sessione 25, Patrum sanior pars cum legatis decretum edidit de ipsâ synodo Florentiam vel Mutinam (Modène) transferendâ, sive in alium locum tutum, summo pontifici et Græcis accommodum; Eugenii IV solemnī decreto Ferrariam translatum est. In concilio ibi congregato sexdecim habitæ sunt sessiones, in quibus disputatum est Græcos inter et Latinos, de quinque potissimum capitibus, nimirum de processione Spiritûs sancti à Patre et Filio de additione particulæ *Filioque* ad Symbolum, de azymi vel fermentati panis usu pro materiâ sacrificii, de purgatorio pro animabus quibus aliquid luendum superest, de primatu Romani pontificis; tandem sessione 16 editum est ac promulgatum, ob ingravescentem Ferrariæ pestilentiam, decretum de transferendâ Florentiam synodo, ubi post novem alias sessiones celebratas feliciter absoluta est. Atque hæc de causâ vulgò dici solet Florentina, quamvis synodica Ferrariæ tum Florentiæ gesta complectatur. In illâ post multas collationes, tandem facta est unio Latinæ Græcæ Ecclesiæ, anno 1439, ejusdemque decretum sacro approbante concilio, Latinè et Græcè promulgatum fuit.

Varia inter doctrinæ capita quæ tùm sancita sunt ac definita, quantum quo plurimum innituntur adversarii, spectat sedis Apostolicæ et Romani pontificis universâ in Ecclesiâ primatum: en verba decreti quod instantèr nobis objicitur: « Item definimus sanctam Apostolicam sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur. »

Inde sic potest confici argumentum: Regendi et gubernandi universam Ecclesiam tradidit Christus Petro ejusque successoribus *plenam potestatem*: non plus auctoritate valet concilium generale, quàm universa quæ ab ipso repræsentatur, Ecclesia: contradictione igitur laborant qui dixerint concilio generali

subesse pontificem, qui plenâ potestate universam moderatur Ecclesiam, eaque proinde superior est.

Resp 1°: A confitendâ Florentinæ synodi œcumenicitate absit ut refugiamus, ad eludendam (quæ tale responsum non requirit) propositam objectionem. Equidem, ut animadvertit Natalis Alexander dissertatione decimâ in XVI seculum, sicut Nicæna secunda synodus olim à Gallis inter œcumenicas numerata non fuit, Caroli Magni, Ludovici Pii et Caroli Calvi temporibus, ob eam maximè rationem, quòd cultum soli Deo debitum sacris imaginibus illam tribuisse putarent, sed his tenebris discussis, cùm nempe constitit ipsam cultum duntaxat religiosum latriâ inferiorem, seu honorariam venerationem imaginibus decrevisse, ipsam Gallicana Ecclesia in conciliorum œcumenicorum numerum adscribere non dubitavit, ita Florentini concilii œcumenicitatem agnoscere verebantur Galli, eò quòd videretur superiorem Romano pontifice auctoritatem concilii generalis infringere; verùm postquàm attentâ magis consideratione innotuit, Florentinum concilium synodorum Constantiensis et Basileensis sacrosanctis decretis de supremâ conciliorum generalium auctoritate non repugnare, tùm et ipsum Galli plerique theologi, excusso scrupulo, œcumenicum absque hæsitazione appellârunt, et quidem meritò.

Ad eam convocati sunt per encyclicas summi pontificis litteras omnium orbis christiani provinciarum episcopi, et quotquot de jure vel consuetudine conciliis generalibus adesse poterant: synodo præfuit Eugenius summus pontifex; adfuerunt Constantinopolitanus patriarcha, et Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani patriarcharum vicarii; plerique cardinales, Græci, Latiniq; antistites non pauci, neque ut synodus aliqua œcumenicis accenseatur, necesse est ut omnes adsint omnium christiani orbis provinciarum episcopi, sed sufficit ut vocati illi fuerint, et eo sint numero congregati qui universam Ecclesiam repræsentet: quis nesciat plerisque in conciliis in Oriente celebratis, quæ totius Ecclesiæ consensu et approbatione velut œcumenica prædicantur, duos vel tres duntaxat episcopos Occidentalis Ecclesiæ adfuisse? Quæ in concilio Florentino definita sunt dogmata, ea profitentur omnes Catholici; synodus illa se passim œcumenicam inscripsit; appellatur œcumenica, tùm Eugenii celeberrimâ decretali, *Moses vir Dei*, sacro approbante concilio Flo-

rentino editâ ; bullâ *Pridem ex justis*, 1 januarii 1458, solemnique unionis decreto cui omnes Latini et Græci præsules subscripsêre ; tûm solemnî diplomate à Nicolao V ad universos Christi fideles directo , anno 1449, post initam cum Felice et Lausannensibus pacem et communionem , locum suum obtinet in omnibus conciliorum generalium collectionibus, atque œcumenicum simpliciter inscribitur ; tale denique ducitur ex communi uniuscujusque scholæ theologorum consensu.

Sessionibus quidem octavâ et undecimâ concilii Basileensis ab ipso Eugenio approbatis et confirmatis statutum fuerat à nemine, etiâmsi papalis esset dignitatis , aliam synodum œcumenicam convocari posse , stante Basileensi, cûm duæ simul synodi generales haberi nequeant ; verûm urgente necessitate, optatissimâ nempe Græcorum cum Latinis unione, ab Eugenio IV translatum est solemnî diplomate *Salvatoris*, consentiente saniore concilii parte, et quidem majore episcoporum numero ; nec habitæ sunt duæ simul generales synodi.

Non est cur timeatur ne decretis concilii Constantiensis de auctoritate conciliorum generalium, officiat Florentina synodus, quantumvis ipsius commendetur œcumenicitas ; illis esse superiorem Romanum pontificem , non fuisse ab eâ definitum, multis evincitur.

1° Sessionis quartæ et quintæ concilii Constantiensis decreta si damnata voluisset concilium Florentinum, ea debuisset appellare ac disertis verbis rescindere ; ne tanto nomine simplices animæ, imò verò docti in errorem adducerentur ; non expediret præcisè et speciatim dicta, generatim dictis profligata velle. At Constantiensi decreto nihil contrarium præse ferunt verba hæc synodi Florentinæ , « Papæ in beato Petro pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam à Domino plenam potestatem fuisse traditam. » Eâ quippe mente Florentiæ dictum est gubernari à summo pontifice universalem Ecclesiam, quâ mente Constantiæ, Martino ipso approbante, assertum est supremam esse Romanam Ecclesiam, quatenus primatum habet super alias Ecclesias particulares, non certè ita ut vim earum conjunctam et consensionem episcoporum auctoritate superet. Etverò declarat synodus Florentina collatam esse Petro ejusque successoribus regendæ universalis Ecclesiæ plenam potestatem, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur, sive, ut ex Græco

de verbo ad verbum verti potest, « secundum eum modum, qui et in gestis œcumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur ; » unde etiam addunt Florentini Patres : « Salvis patriarcharum privilegiis et juribus ; » quæ omnia apponi voluerunt ne plenæ potestatis specie, invertere constitutum ordinem modumque excedere viderentur.

2° Ea definita sunt à Florentinâ synodo in decreto unionis de quibus constaret inter Latinos : malè etenim cum Græcis actum, comparatumque fuisset, si de primatu Romani pontificis, cui dignitati tamdiù obstiterant, graviora voluisset et difficiliora decernere Græcis credenda quàm Latinis, nec alio pacto, utriusque Ecclesiæ reconciliationi assentiri ; at compertum erat disceptari Latinos inter theologos, utrûm summo pontifici auctoritate præstaret generale concilium ; versabantur omnium manibus cardinalis Alliacensis, Gersonis, Francisci Zabarellæ, cardinalis atque archiepiscopi Florentini sui ævi canonistarum facilè principis aliorumque libri, qui generali concilio subesse Romanum pontificem docerent. Accedit, quod latum est ab Eugenio decretum, approbante concilio, sive, ut ex textu Græco vertitur, « consentientibus in synodo reverendissimis fratribus. » At Romano pontifici absolutam et illimitatam potestatem non attribuebant Græci : id patet tûm ex declaratione Bessarionis Græcorum doctissimi, qui sessione 9 Florentinæ synodi sic loquebatur : « Quantâcumque facultate pollebat Romana Ecclesia, minùs tamen synodo œcumenicâ et universali. » Jam dixerat : « Scimus prærogativæ ejus quos terminos habeant. » Tûm ex variis collationibus Græcos inter et Latinos habitis ad libranda et temperanda circa pontificiam auctoritatem verba decreti ; aliunde autem concilio aderant plerique præsules qui interfuerant, adhærebantque prioribus decretis Basileensibus, iis scilicet quæ ante translationem condita fuerant, ut colligitur ex Florentino decreto quod incipit his verbis : *Ad laudem.*

3° Synodus Tridentina et ipse Pius IV, tûm in decretis synodi, tûm in fidei professione, omissa voluerunt verba, quæ absolutam et independentem auctoritatem Romano pontifici vel specie tenùs adsciscere videantur, iisque utuntur, quæ diversis Catholicorum sententiis de pontificiâ auctoritate accommodata sint. Hinc in solemnî fidei professione quam post concilium Tridentinum edidit Pius IV, ab om-

nibus qui ad episcopatum promoveantur sub-
scribendam, hæc duntaxat de venerabili illâ
auctoritate leguntur : « Sanctam catholicam et
« apostolicam Ecclesiam Romanam, omnium
« Ecclesiarum matrem ac magistram agnosco,
« Romanoque pontifici beati Petri Apostolorum
« principis successori, ac Jesu Christi vicario,
« veram obedientiam spondeo ac juro. » Haud
abs re fuerit testimonium advocare Andreæ
Duvallii celeberrimi doctoris Sorbonici, quo
vel ipso iudice, licet concilio superiore arbit-
ratus sit pontificem, hæc de controversiâ ni-
hil definitum fuit à Florentino concilio ; hæc
inter alia ille theologus : « Cùm nomen hoc
« (universalis Ecclesiæ) dupliciter sumatur,
« distributivè quidem pro omnibus Ecclesiis
« per orbem diffusis, et collectivè, id est, pro
« concilio generali, priori modo aiunt concilium
« Florentinum definivisse summum pontificem
« in Ecclesiam universalem habere auctori-
« tem, non tamen posteriori. »

Plena igitur potestas, quam Romano ponti-
fici adscribit Florentina synodus, non exeritur
universam in Ecclesiam, sed in particulares
omnes Ecclesias, universali Ecclesiæ ipsamet
subdita.

*Solvuntur objecta quæ desumuntur ex concilio
Lateranensi V.*

Gallorum sententiæ, cardinales de Turre-
crematâ, Cajetanus, Jacobatius et Bellarmus
objiciunt inprimis concilii Lateranensis quinti
sub Leone X, sess. 10, decretum : eâ nempe
sessione, comprobante synodo, sic Leo X in
bullâ *Pastor æternus*, decernit quâ Pragmati-
cam abrogat sanctionem. « Cùm etiam solum
« Romanum pontificem pro tempore existen-
« tem, tanquam auctoritatem supra omnia
« concilia habentem, conciliorum indicendo-
« rum, transferendorum ac dissolvendorum,
« plenum jus et potestatem habere, nedum ex
« sacræ Scripturæ testimonio, dictis SS. Pa-
« trum, ac aliorum Romanorum pontificum
« etiam prædecessorum nostrorum, sacrorum-
« que canonum decretis, sed propriâ etiam
« eorundem conciliorum confessione, mani-
« festè constet. » Ex verbo divino, tum scripto
tum etiam tradito, ipsorumque conciliorum
confessione testatum facit Leo X, suffragante
Lateranensi quintâ synodo, supra omnia con-
cilia constitutum esse Romanum pontificem.
Ergo, etc.

Resp. 1° : A synodo Lateranensi quintâ de-
finiri tanquam fidei catholicæ dogma, supe-

riorem esse concilio generali Romanum pon-
tificem non audet asserere vel ipse Bellarmus :
namque lib. 2 de conciliorum Auctoritate, cap.
13 : « Quòd verò, inquit, concilium Latera-
« nense rem istam non definierit propriè ut
« decretum fidei catholicæ tenendum, dubium
« est, et ideò non sunt propriè hæretici qui
« contrarium sentiunt. » Cap. 17 ejusdem libri
addit : « Quamvis postea in concilio Florentino
« et Lateranensi quæstio de superioritate Papæ
« definita videatur, tamen quia Florentinum
« concilium non ita expressè hoc definivit, et
« de concilio Lateranensi nonnulli dubitant, an
« fuerit verè generale, ideò usque ad hanc
« diem quæstio superest etiam inter Catho-
« licos. »

Hic attexere juvat Andreæ Duvallii Ultra-
montanis non suspecti insigne testimonium
quartâ parte libri de supremâ Potestate Papæ,
quæst. 7. Responsiones ipse subministrat,
quibus adducta dissipatur objectio. « Ad con-
« cilium Lateranense, inquit, quod multò ex-
« pressius loquitur quàm Florentinum, variæ
« sunt responsiones : quidam enim aiunt non
« fuisse verè et propriè generale, cùm ei vix
« centum episcopi interfuerint ; alii dicunt
« caput illud in quo de auctoritate pontificis
« supra pontificem mentio fit, à concilio non
« fuisse discussum aut examinatum, sed tantum
« perlectum coram prælatis concilii, qui sine
« prævio examine illud approbaverunt, ideòque
« dici non posse conciliariter conclusum et
« definitum ; alii sic rem expediunt : Etiam si
« inquit, concilium fuisset generale (quod
« tamen propter episcoporum paucitatem re-
« linquitur incertum), tamen rem ipsam ut
« decretum fidei catholicæ non definiunt ; nulla
« enim in verbis concilii nota apparet, ex quâ
« fidei definitionem colligamus. Nam nec ana-
« thema pronuntiat in eos qui contra sentient,
« nec dicit se hoc expressè, aut propriè defi-
« nire, aut esse de necessitate salutis ita cre-
« dere, vel quid simile, ex quo expressa defi-
« nitio colligatur. » Deinde subjicit : « Cæterum
« non tantum neutra harum opinionum est
« hæretica, sed etiam neutra erronea et teme-
« raria, saltem temeritate opinionis. »

Resp. 2° : A synodo Lateranensi concilium
Constantiense si reprobatum fuisset, expresso
debuisset nomine designari : sic enim et Ari-
minensis et pseudo-synodus Ephesina expressè
abrogatæ et condemnatæ sunt ; nec unquam
in Ecclesiâ factum est, ut alicujus concilii,
quod falsè pro œcumenico se gesserit, in aliq

concilio œcumenico doctrina damnata sit, nisi prius antiquatâ ipsâ synodo, mendaci œcumenici titulo insignitâ.

Cæterum nec ipsa doctrina concilii Constantiensis tacito licet hujus synodi nomine, expressâ ullâ definitione perstringitur in Lateranensi synodo; quod enim in eo dicitur Romanum pontificem supra omnia concilia potestatem habere, id quidem non definiendo, sed narrando positum est; quod quidem Constantiensibus eâ de re definitionibus prævalere non potest. Deinde si attendatur ad constitutionis Leonis argumentum, intelligitur hoc unum spectare Leonem et Lateranense concilium, ut Sanctionem Pragmaticam rescindant: quodque nobis objicitur, illud non concilii neque Leonis esse decretum, sed rationem quâ ipse utitur ad conciliandam fidem majorem Sanctionis præfatæ abrogationi.

Resp. 3°: Tridentinâ in synodo, antiquam suam conciliorum superiori potestate sententiam, Gallicana constanter Ecclesia retinuit, palamque professâ est: testis est eâ de re locupletissimus cardinalis Palavicinus in Historiâ concilii Tridentini lib. 19, cap. 11 et 13; idem constat ex epistolâ cardinalis à Lotharingiâ ad Berthonem suum secretarium tûm Romæ agentem, et ex Claudio Sanchesio postea Ebroicensi episcopo ad Claudium Espenceum doctorem Parisiensem. Porro ab episcopis et theologis Gallicanis, ut à susceptâ doctrinâ desisterent, non exegit Tridentina synodus; imò tota synodus Tridentina, et ipse Pius IV, tûm in synodi decretis, tûm in fidei professione, ut diximus, sedulò omisâ voluere quæ alterutri sententiæ superioritatem pontificiam vel affirmanti vel neganti officere viderentur: unde, ut observat doctissimus Bossuetius, perspicuè demonstratur, nec anteriores synodos, nec anteriores pontifices, ac proinde nec synodum Lateranensem, Gallicanam voluisse proscriptam doctrinam, sed eam intactam illæsamque reliquisse. Legatur illustrissimi ejusdem episcopi lib. 15 Variationum, num. 165.

Solvuntur objecta ex eo quòd à summo pontifice confirmantur ipsa concilia generalia.

Gravissimum ex eo argumentum, ad constituendam Romani pontificis superiorem, ut putant, concilio generali auctoritatem, depromere videntur adversarii, quòd priorum etiam ætatum concilia confirmationem à sede Apo-

stolicâ postulaverint: hinc tantam esse Romani pontificis auctoritatem inferunt, ut solæ illæ synodi legitimè habeantur quas approbaverit, repudiandas verò quas confirmatas noluerit. Hinc Ariminensis synodus, hinc Ephesina secunda sub Dioscuro abjectæ sunt, quia illas sedes Apostolica pronuntiavit irritas; hinc synodi Chalcedonensis decretum de augendâ episcopi Constantinopolitani dignitate, unanimi licet Patrum consensu prolatum, pro irritò habitum fuit, propter solam Leonis papæ repugnantem sententiam.

Resp.: Voci, *confirmandi*, hæc per se duntaxat stylo ecclesiastico subjecta significatio est: inculcari, asseri, defendi, ac magis ac magis adversus rebellantes vindicari, quæ confirmata dicuntur decreta. Confirmata leguntur à summis pontificibus summorum decreta pontificum; numquid tanquàm à superiori potestate? In actis concilii Chalcedonensis innumerisque aliis monumentis legitur confirmatas priores, quamvis generales synodos; sic à Sardicensi, à Constantinopolitanâ, ab Ephesinâ, ab ipsâ Chalcedonensi synodis, confirmata sunt Nicænæ decreta synodi, non utique tanquàm à superiore iudicata et expensa, quo necessariam firmitudinem obtinerent; non ergo in propositâ quæstione, ad superioris argumentum auctoritatis, trahi potest vox *confirmationis*.

Decretum seu diploma quo à Romanorum pontificum electione propulsandam simoniam, laudabili studio curabat Julius II, et quod ad sui subsistentiam et validitatem, aliâ probatione non indigere asserebat, Lateranensi tamen synodo confirmari voluit: quia « decens, » inquit, et salutare reputamus, ut quæ per nos statuta et ordinata fuerunt, pro rei magnitudine et gravitate, per sacrum generale concilium approbentur et innoventur, et approbata et innovata communiantur, ut eò firmius perdurent et defendantur, quò fuerint dictâ auctoritate sæpius circumfulta. »

Unde sic licet argumentari: Voce, *confirmationis*, si inducatur superior auctoritas, ergo pontificem Romanum auctoritate vincit Lateranensis synodus: quod procul dubio neque Lateranensi, neque etiam ulli quod ab omnibus Catholicis pro generali habeatur concilio, concedent adversarii. Quin à synodis etiam particularibus quas nemo dixerit Romano superiores pontifice, dicuntur tamen confirmata, summorum pontificum nonnulla decreta: ita

in actis Tricassinæ synodi sub Joanne VIII, actione quartâ dicitur : « Post hæc lecta sunt capitula statuta à Domino Joanne pontifice Romano, quæ sancta synodus amplectenda recepit et confirmavit. » Alia videre est hujusmodi exempla in Defens. Declarat. cleri Gallicani parte tertiâ, lib. 8, cap. 2.

Quod objectum de Ariminensi synodo, nullius est momenti : eò irritum fuit, inquit, quia non confirmatum à sanctâ sede ; at œcumenica non fuit, ex solo scilicet Occidente convocata, vel hoc ipso perperam convocata, quòd eâ indicendâ videretur in quæstionem vocari fundamentale dogma Nicænæ jam declaratum synodi decretis, quibus nihil addi, nihil adimi professa est ipsa, quamdîu liberè et canonicè egit, synodus Ariminensis, tam infaustum, ut omnes nôrunt, sortita exitum.

Quod autem pertinet Chalcedonensem ad synodum, nullam in relatione ad S. Leonem missâ confirmationem petierunt Patres in his quæ ad fidem pertineant ; ut quid postulâssent egregiam maximi illius pontificis epistolam dogmaticam secuti, ipsumque *ut membris caput præsentem ac spiritu præsentem*, quasi coram adstantem admirati. Ne tamen invalescerent disseminati rumores, quibus occasione rejecti ab ipso canonis de amplificandâ Constantinopolitani præsulis auctoritate, ferebatur improbatam esse ab eodem summo pontifice Chalcedonensem ipsam synodum, ad Patres ille scripsit : « Ut omnium, inquit, fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū propriam vobiscum iniisse sententiam, in solâ fidei videlicet causâ. » Hæc non eò spectant, ut quasi incerta firmentur, sed ut summâ jam auctoritate sancita, magis magisque asserantur.

Quod verò spectat ad canonem vigesimum octavum ejusdem concilii Chalcedonensis à S. Leone reprobatum, canonis hujus confirmationem reipsâ postulârunt à summo illo pontifice Patres Chalcedonenses, ut ejusdem approbatione muniretur Constantinopolitanus canon tertius, Chalcedone innovatus, de augendâ episcopi Constantinopolitani jurisdictione et ditione ; at (quod adnotandum est) sedis Apostolicæ legatis absentibus conditus est prædictus canon vigesimus octavus ; eundem reversi abjecerunt, mandata pontificis proferentes, Nicæni sextum legentes synodi

canonem, qui disciplinæ illo statuto violari videbatur. Hoc de solo Chalcedonensi canone vigesimo octavo referunt synodi Patres ad S. Leonem, submisso deprecantes animo, ut probare dignetur, et quemadmodum episcopi in bonis capiti consonarent, ita pontificalis apex id quod decens erat, filiis indulgeret.

Petitioni sic respondet S. Leo : « Consensiones episcoporum sanctorum apud Nicænam regulis repugnantes, in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri generali prorsus definitione cassamus. »

Superiorem concilio ipso generali Romanum pontificem, decerni hæc responsione qui putaverint, ab ipso quæstionis statu resiliunt, ut adnotat doctissimus Bossuetius : defendimus enim ex synodo præsertim Constantiensi, potiorē esse ipsâ summi pontificis potestate, generalium auctoritatem conciliorum, in fide exponendâ, in schismate extirpando, in reformatione generali promovendâ ; at præfato canone vigesimo octavo, orientales episcopi Constantinopolitano consulebant episcopo ; gratificabantur imperatori, non fidei ; non ecclesiasticæ unitati, non reformationi generali providebant ; imò rectum ac primarium sedium ordinem ab antiquo institutum, qui rei universæ ecclesiasticæ conducere videretur, evertebant ; quem ut servaret incolumem S. Leo decernebat canones Nicænos nullâ in parte esse solubiles. Infirmum atque irritum, quid quid à prædictorum Patrum canonibus discreparet. »

Ne tamen credatur ibi inter se committi generales synodos, saltem in disciplinæ negotio, Nicænam nempe synodum, cum synodo Chalcedonensi : in illo quippe condendo canone vigesimo octavo, nequaquàm concilii generalis auctoritate gaudebant Patres Chalcedonenses, cum eidem statuto universus cum sede Apostolicâ tūm repugnaret Occidens. Accedit quòd à Leonis arbitrio statutum suum pendere quodammodò vellent : id quod ex relatione gestorū ad eundem directâ colligitur ; tūm et apertè convincitur ex Anatoli ad summum hunc pontificem epistolâ : « Cum et gestorū, inquit, vis omnis et confirmatio auctoritatī vestræ beatitudinis fuerit reservata. »

Solvitur quod ex illo promuntiato solet objici :

A nemine sedes Apostolica judicatur.

Multorum scelerum cum à quibusdam clericis ac multis de plebe postularetur Symma-

chus Papa, ejus damnati sunt accusatores à quintâ ex synodis quæ sub illo pontifice habitæ sunt Romæ, atque statutum causam illius divino reservandam esse judicio; tùm etiam synodali et apostolicâ auctoritate comprobatus est liber ab Ennodio diacono editus, in quo hæc enuntiantur: « Aliorum fortè hominum causas Deus voluerit per homines terminare: « sedis istius (Apostolicæ) præsulem, suo, sine quæstione, reservavit arbitrio. » Confirmato quod in Photium conjecerat anathemate sub Adriano II Romana synodus concilium generale 8, canone 13, ita decernit: « *Si quæ verò œcumenicâ synodo collectâ, de Romanâ etiam Ecclesiâ controversia extiterit, licebit cum decente reverentiâ, de propositâ quæstione veneranter sciscitari, responsumque admittere, non tamen impudenter contra senioris Romæ pontifices sententiam dicere.* » Ergo, inquiunt adversarii, ne quidem ab œcumenicâ synodo damnari potest Romanus pontifex; hucusque de personâ Romani pontificis: multò minùs dogmatica illius sententiâ poterit proscribi, aut retractari: hùc pertinent Bonifacii I ad Rufum Thessalonicensem dicta, et à Bonifacio II in concilio Romano repetita: « Nunquàm licuit de eo rursùs, quod semel statutum est ab Apostolicâ sede tractari. » Eòdem spectat illud à Nicolao I, sub Bonifacii nomine recitatum in epist. ad Michaelē imperatorem: « Nemo unquàm Apostolico culmini, de cujus judicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit. »

Resp.: Quænam Symmacho imputata sint scelera necdùm compertum est, nullâque historiâ, nullisque proditum est gestis; idoneis accusatores caruisse probationibus inde colligitur, quòd servos ad testimonium poscerent, prohibentibus tametsi legibus: quid moramur? hæc ad facta particularia, eaque obscura cum pertineant, trahi nequeunt ad facta notoria, totique Ecclesiæ noxia, et ad œcumenici auctoritatem concilii.

Quòd verò declaraverit concilium generale octavum, ne collectâ quidem œcumenicâ synodo licitum esse impudenter contra senioris Romæ pontifices sententiam dicere, id verissimum est: redarguitur Photii impudentia qui sanctissimum pontificem Nicolaum I, apostolico fungentem officio, anathemate ausus est percellere; talia quidem synodo etiam generali attentare procul dubio nefas; præterea nec Patres propter jurgia quædam peculiaria, propter peculiare quæstiones, qualis erat tum con-

troversia de Bulgarorum Paræciis, Romanæ vel Constantinopolitanæ sedi adjudicandis, voluerunt lacessi pontificiam majestatem, pacemque Ecclesiæ perturbari; haud tamen silentium œcumenica sibi imponeret synodus, si fortè inciderent ejusmodi causæ quæ Patres sextæ synodi adversus Honorium concitârunt, aut quales in concilio Constantiensi versatæ sunt.

Denique quod objicitur ex Bonifacii I et II, atque ex Nicolai I testimoniis, de nunquàm retractandâ sedis Romanæ sententiâ, id à Gelasio adversus Acacium Constantinopolitanum, sedi Apostolicæ Chalcedonensia decreta exequenti obluctatum, fortiter inculcatum est; « quòd de omni Ecclesiâ, inquit, fas habeat judicandi, neque cuiquam de hujus liceat judicare judicio. » Istud ad privatos referendum est episcopos, particularesve synodos quæ sedis Apostolicæ judices se ac reformatores constituerent: at idem generales ipsas ad synodos ne transferas, nisi volueris usurpatæ auctoritatis crimen impingere synodis œcumenicis, v. g., Ephesinæ et Chalcedonensi, cum de Cœlestini Leonisque dogmaticis decretis, ut ostendimus, dijudicaverint.

Solvuntur objecta ex prohibitione appellationum à sententiis Romanæ sedis ad concilium œcumenicum.

Ad concilium generale à Romano pontifice, si foret eo superius, liceret appellari: prohibetur tamen ac reprobat id appellationis genus; idèoque vetatur, quia primæ sedis dignitati detraheret atque auctoritati; referuntur cum laude, nec unquàm in Ecclesiâ improbatæ sunt epistolæ S. Gelasii, quarum in quartâ quæ est ad Faustum fungentem legationis officio Constantinopoli, dicitur: « Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri: ab ipsâ verò nusquàm prorsus appellari debere, ac per illam de totâ Ecclesiâ judicare, ipsam ad nullius commeari judicium, nec de ejus unquàm præceperunt judicio judicari, sententiamque constituerunt non oportere dissolvere, cujus potiùs decreta sequenda mandârunt. »

Quâ ratione posset ad concilium œcumenicum vocari à sententiâ sedis Apostolicæ, quæ eodem teste Gelasio, « unamquamque synodum suâ auctoritate confirmat, et continuatâ moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum Ecclesiâ nihilominus

« subsequente et tenuit semper et retinet. »
Gelas. epist. 13.

Cum frequentia appellationum ad futurum concilium, supremam sedis Apostolicæ in iudiciis auctoritatem infringi videret Martinus V, commotus etiam audaciâ legatorum Ladislai Poloniæ regis ad futuram appellantium synodum, prohibuit constitutione promulgatâ in consistorio generali celebrato Constantiæ anno 1415, ne quis à sede Apostolicâ appellaret, aut ejus iudicium in causâ fidei declinaret; id testatur Joannes Gerson, tractatu *quomodo et an liceat in causis fidei à summo pontifice appellare*.

Anno 1459 post conventum Mantuanum Pius II edidit bullam, *Execrabilis et inauditus*, quâ damnat eos qui à Romano pontifice appellare præsumant: Qui fecerit, inquit, sententiam excommunicationis incurrat, aliasque subeundas esse decernit pœnas quæ in reos majestatis divinæ, et hæreticæ pravitatis fautores decernuntur; talis sententiæ has exponit causas: « Quia ridiculum appellare ad id quod nusquam est, neque scitur quod futurum sit; quod eo obtentu pauperes à potentioribus opprimuntur multipliciter, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, et omnis ecclesiastica disciplina, et hierarchicus ordo confunditur. »

Pii II constitutionem renovavit Julius II speciali diplomate: eamque « tam ultra quam citra montes, quoad omnes tam ecclesiasticas quam seculares personas, etiam regali dignitate et cardinalatûs honore fulgentes, capitula, universitates, collegia, congregationes, synodos et parlamenta valuisse et perpetuò valituram declaravit. »

Resp. 1°: Assertit illustrissimus de Marca, de concordia sacerdotii et imperii lib. 4, cap. 17, invecam esse novam conquerendi rationem « ab iis qui se Romanæ curiæ censuris premi existimabant, scilicet appellationem à Papæ decreto ad futurum concilium: Novam, inquit, dixi, quia nunquam in Ecclesiâ admissa fuit provocatio à Papâ ad concilium, licet aliquando remedio quodam extraordinario, sedis Apostolicæ iudicium in majori synodo instauratum fuerit. »

Annotat doctissimus Bossuetius Defens. Declarat. cleri Gallicani, parte tertiâ, lib. 10, cap. 23, si stricto forensique usu dicimus, appellationem à Papâ ad generale concilium non eo significato constare, « primum ideò quod ge-

neralis synodus extraordinariè tantum, atque ex causâ convocetur: deinde quod ipsum etiam complectatur (synodus) Papam, et quidem tanquam caput: denique quod certum sit, non nisi summâ necessitate ac re-nuente Papâ, concilium absque eo convocari posse, soleantque fieri appellationes eæ ad Papam simul atque concilium. » Inde sic concludit: « Quare strictè loquendo papalis sententiæ in concilio facta retractatio, revisioni, sive instauratæ cognitioni, quam appellationi proprior esse videatur. » Præfatus fuerat non pertinere ad Gallicanæ declarationis defensionem appellationes à Papâ ad concilium universale: « Id enim, inquit, Gallicani Patres tuendum susceperunt, quod in Constantiensi concilio sessionibus quartâ et quintâ continetur: quo loco de illis appellationibus nihil actum est; id tantum constituitur, concilium in certis et generalibus causis potestate præstare. »

Quæ obijciuntur ex Gelasii epist., ea non revocantur ad casus extraordinarios de quibus agitur in quartâ et quintâ sessionibus synodi Constantiensis, ubi nempe declaratur teneri ipsummet supremum pontificem concilii œcumenici obedire decretis, « in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, et reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite et membris. » Loquebatur Gelasius de appellationibus, quales usurpari solitæ: at si fortè proposito decreto niteretur pontifex fideles in errorem compellere, aut fovere schisma, vel necessariam in Ecclesiâ reformationem impedire, tum posset convocari, si remedium aliud non suppeteret, generalis synodus, cujus auctoritate ac decretis obstringeretur quilibet, etiam papalis statûs et conditionis. Adhiberi solitæ, et à canonibus sancitæ appellationes, de quibus, ut diximus, loquebatur Gelasius, tales sunt, ut iudex vel iudices à quorum appellatum sit sententiâ, in tribunali non sedeant ad quod devolvitur dijudicanda causa, neque ad iudicium interjectæ appellationis concurrant: at summus pontifex jus habet præsidendi per seipsum vel per legatos concilio generali.

At, inquit, pronuntiat Gelasius, sanxisse canones seu declaravisse proprium esse primæ sedis *de totâ Ecclesiâ judicare*, nec de ipsius posse iudicio judicari; ergo nec ad sensum concilii Constantiensis posset unquam ad concilium generale decretum ullum summi pontificis per appellationem etiam *impropriè* dictam devolvi.

Resp. : Eodem significatu pronuntiavit Gelasius, datum esse primæ sedi de totâ Ecclesiâ judicare, quo dixit appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen deferri; at manifestum est ipsum habere sermonem de appellationibus, quæ passim ab Ecclesiis particularibus, variis ex regionibus deferebantur ad sedem Apostolicam, non de appellationibus totius Ecclesiæ collectivè sumptæ; nusquàm legitur sanxisse canones ut ab universalis Ecclesiæ decretis ad primam sedem appellaretur: imò totus est ipse Gelasius in epistolâ 15, quæ est ad episcopos Dardaniæ, ut probet non esse retractanda seu iterùm expendenda quæ in concilio generali scilicet, constituta sunt: « Sic, » inquit, propter blasphemias Arii, forma fidei, « communionisque catholicæ, Nicæno prolata » conventu, Arianos omnes vel quisquis in hanc « pestem, sive consensu sive communione de- » ciderit, sine retractione conclusit. » Sic Eunomium, Macedonium, Nestorium, synodus semel gesta condemnans, ulteriùs ad nova concilia venire non sivit.

Deinde nullum ignorare veraciter Christianum affirmat, « uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exequi » sedem præ cæteris oportere quàm primam. »

Statim reverà adjicit, confirmari synodos à sede Apostolicâ: at in quo posita sit ea confirmatio, quæ sanè maximi est ponderis, supra exposuimus: nec obstat quominus pro certo habeatur, suam à Christo immediatè accepisse irreformabilem auctoritatem generalem quamcumque synodum.

De Martini V objectâ bullâ respondeo hujus bullæ nec ab ullo pontifice, nec ab ullo privato scriptore, historico, theologo, canonistâ aut bullarum collectore haberi mentionem, præterquàm à Gersone qui nec eam viderit aut legerit: quod ipse significavit, cum dixerit in illâ constitutione, reperiri *sicut dicitur*, condemnationem cujuslibet appellationis à Romano pontifice, eandemque constitutionem in consistorio generali Constantiæ celebrato, lectam fuisse *ut dicitur*. Non eam Pius II in bullâ *Execrabilis*; non Julius II in bullâ *Suspecti regiminis*, quibus appellationes à papâ ad concilium tantis poenis prohibent, vel leviter memorant; et quidem Julius II Pii II bullam confirmat; de Martino V ambo tacent: « Quare apparet, ut disserit Bossuetius, rem » à Martino tentatam potius fuisse quàm con- » sectam; » vel in consistorio generali, si pro-

lata sit, improbatam ac rejectam, nec juris factam esse publici, vimque nullam in Ecclesiâ obtinuisse.

Assertioni nostræ non adversari bullam Pii II, colligitur ex occasione quâ edita fuit, ex rationum momentis in eâ congestis, ex defectu canonicæ publicationis et acceptationis; condita est occasione appellationis Sigismundi ducis Austriæ à monitorio Calixti III, in quâdam controversiâ cum Nicolao de Cusa cardinali episcopo Brixinensi (Brixinum, Brixen in comitatu Tirolis), rerum temporalium causâ; istis inducitur rationibus, quòd appellationum « obtentu pauperes à » potentioribus opprimuntur multipliciter, « remanent impunita scelera, nutritur adver- » sùs primam sedem rebellio, libertas delin- » quendi conceditur; » hæc non immeritò dixeris eò spectare, ut appellationes prohibeantur in ordinariis tantum casibus ac peculiaribus negotiis, cum, ut observavit procurator generalis Dauvet anno 1460 sub generali prohibitione non veniant ea quæ speciali prohibitione indigerent, qualia sunt ea quæ in sessione quartâ et quintâ Constantiensis synodi commemorantur, ubi de superiori concilii generalis auctoritate; denique bullam illam Pii II non fuisse in Gallias perlatam, neque canonicè promulgatam, vel istis indicatur verbis mox nominati illustrissimi procuratoris; neque æstimandum sanctissimum dominum nostrum, per litteras, quas Mantuæ publicasse fertur, quæ incipiunt, *Execrabilis et inauditus*, voluisse prohibere ut in nullo casu, etc.

Ad bullam Julii II, respondeo eam apud nos publicatam non fuisse bullam, quæ flagrante bello inter pontificem illum et Venetos edita est, nec certè christiano in orbe sic invaluit, ut reclamare sit nefas. Quò evaderent jura principum? Si enim, ut observat doctissimus Bossuetius, editis bullis ac sub anathemate, Julius pontifex jure repetit civitates eas quæ bello captæ sunt, nullamque adversùs ea decreta præsidium sit, id superest ut et Veneti, et quicumque principes, quâcumque necessitate, talia (in quibus inferendis potest, omnibus fatentibus, errare summus pontifex,) bella gesserint, deditionem protinus faciant.

Inst. : Orbe toto catholico plaudente prodijt bulla Leonis X, quâ inter cætera, eò redarguitur ac damnatur Lutherus, quòd « citatus à » papâ in vocem temerariæ appellationis prorupit futurum ad concilium, » contra constitutiones Pii II ac Julii II, taliter appellantes hærec-

ticorum poenâ plectentes : ergo Pii II et Julii II constitutiones, quippe à Leone X approbatæ, eâdem auctoritate valent quâ hujus pontificis bulla, *Exurge, Domine.* — Resp. : Eâdem auctoritate valet quoad ea quæ ad Lutherum condemnatum pertineant, sedis Apostolicæ judicium, ipso in fidei negotio, cavillatoria detrectantem appellatione; ut enim arguebat Leo X, frustra etiam concilii auxilium imploravit, qui illi non se credere palam profitetur; at verba in constitutione Leonis X prolata recitative, ut aiunt, non decretive posita, vim nullam addunt Pii II et Julii II constitutionibus.

Solvuntur objecta quæ desumuntur ex ipsâ auctoritatis episcopalis origine.

Omnem jurisdictionem ecclesiasticam si Christus immediatè soli contulerit summo pontifici, ex quo tanquàm perenni ex fonte ad episcopos derivetur, auctoritate à concilio generali vinci non potest Romanus episcopus; testantur autem traditionis probatissimi assertores, suam omnem ab illo episcopos mutuari ad regimen ecclesiasticum potestatem.

Innocentius I, in epistolâ ad concilium Carthaginense : « A Petro, inquit, ipse episcopus et tota auctoritas nominis hujus emersit. » Idem in epist. ad concilium Milevitanum : « Arbitror, inquit, omnes fratres et coepiscopos nostros ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem, debere referre. » S. Leo, serm. 3 de assumptione suâ ad pontificatum : « Si quid commune cum eo aliis voluisset principibus, nunquàm nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit. » Idem epist. 10, aliàs 89 : « Hujus, ait, muneris sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in omne corpus diffunderet. » S. Optatus Milevitanus lib. 7 contra Parmenianum, de Petro sic loquitur : « Præferri Apostolis omnibus meruit, et claves regni cœlorum communicandas cæteris accepit. » S. Gregorius Nissenus : « Per Petrum episcopis dedit (Christus) claves cœlestium honorum. » S. Cæsarius Arelatensis ad Symmachum Papam : « A per sonâ B. Petri Apostoli episcopatus sumit initium. »

Resp. : Ipso in hujus quæstionis limine de quâ disseritur etiam in tractatu de Sacramento

ordinis, quædam breviter observanda : fatente Bellarmino convenit inter omnes « jurisdictionem episcoporum saltem in genere esse de jure divino. » Bellarm. de Romano pontifice, lib. 4, cap. 22. Hoc est, ita esse ordinatam à Christo Ecclesiam, ut in eâ vigeat perpetuò episcopatus; neque à summo unquàm pontifice ordinem episcopalem extinguere possit. Unde sic de Christo Apostolus ad Ephes. : « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam prophetas, alios pastores et doctores. » In eo igitur versatur quæstio, utrùm à Christo sicut summus pontifex ita et singuli episcopi jurisdictionem accipiant : ipsorum Apostolorum auctoritatem, à Petro manare docuerunt cardinalis à Turrecrematâ, et Jacobatius. Abssonam hanc sententiam refellit strenuè Bellarminus. Episcoporum nihilominus jurisdictionem à Romano pontifice suppeditari contendit, quæ duo ne mutuò collidantur, episcopos negat Apostolis propriè succedere, quod tamen alio in loco disertè affirmat : « Episcopi enim, inquit, propriè Apostolis succedunt. »

Contradictionem hanc expediat qui voluerit; habendos esse episcopos pro veris Apostolorum successoribus, constanti evincitur traditione : S. Cyprianus epist. 69 : « Dicit Christus ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt : *Qui vos audit, me audit.* » S. Hieron. epist. ad Marcellam : « Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent. » S. Augustinus in psalmo 44, in hæc verba : *Pro patribus tuis nati sunt filii* : « Patres, inquit, missi sunt Apostoli, pro Apostolis filii nati sunt, constituti sunt episcopi. »

Quid plura juvat attexere? Successionis id genus apertè testatur concilium Tridentinum : sessione 23, cap. 4, hæc leguntur : « Sacrosancta synodus declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus, episcopos qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere. »

Ad hierarchiam jure divino constitutam præcipuè episcopos pertinere inde docet Tridentina synodus, quòd in Apostolorum locum successerint : non ergo à Romani voluntate pontificis dignitatem suam consequuntur et potestatem. Eadem synodus illos asserit positos, sicut Apostolus ait, à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei. Ibidem.

Ut Apostolorum habeantur successores, necesse non est ut, sicut postulat Bellarminus,

succedant in facultate scribendi libros sacros, in potestate miracula edendi, toto in orbe christiano fundandi Ecclesias, uno verbo in amplitudine apostolatûs: satis est ut illis succedant in obeundi muneris episcopalis ordinariâ potestate. Tûm eâ ratione succedendi efficitur, singulis ut episcopis eadem suppetat jurisdictionis origo, quæ ipsismet Apostolis.

Nunc ad objecta testimonia quæ jurisdictionem singulorum episcoporum videantur in sedem Apostolicam tanquàm in fontem totius auctoritatis Ecclesiæ refundere, resp. 1º, pleraque si urgerentur, ex iis colligendum ne Apostolos quidem immediatè à Christo accepisse administrationis potestatem, quasi verò solum ad Petrum referenda essent hæc verba Domini: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo.*

De Petro dixit S. Leo: « Nunquàm nisi per ipsum dedit (Christus) quidquid aliis non negavit. » Ergone à solo Petro profecta est ipsa auctoritas Apostolorum? Dixit S. Optatus Milevitanus, de Apostolorum principe: « Claves regni cælorum cæteris communicandas accepit. » Numquid à solo Petro potestate clavium donati sunt Apostoli? Quin et relatis ex testimoniis nonnulla, ad mentem adversariorum exposita, ipsum probarent episcopatum, non à Christo, sed à Petro fuisse institutum. Tale est istud Innocentii I pronuntiatum: « A Petro ipse episcopatus et tota auctoritas nominis ejus emersit. » Expendite quid inde consequatur. Ita esset intelligendum istud S. Cæsarii Arelatensis episcopi: « A personâ beati Petri Apostoli episcopatus sumit initium. »

Resp. 2º, hæc et alia optimè conciliari, si cum doctissimo Bossuetio attenderis ad ipsam Ecclesiæ constitutionem: « Cùm Apostoli et pastores Ecclesiarum et unus sint et multi, unum ecclesiasticâ communionem, qui unum pascant gregem, multi per orbem terrarum distributi, idèò potestatem ipsis duplici Christi concessionem datam: primùm ut unus sunt, idque factum in Petro principe, unitatis figuram ac personam gerente, quò pertineat illa vox singulari prolata numero: *Tibi dabo*, etc. *Quodcumque ligaveris*, etc.; secundò ut multi sunt plurali numero, quò pertineat illud: *Accipite: quodcumque ligaveritis*, etc... utrumque autem proximè et immediatè à Christo, cùm ille qui dixit: *Tibi dabo*, ut uni, dixerit

« idem: *Accipite*, ut multis: præcessisse tamen eam vocem quâ datur potestas omnibus ut sunt unum, quia Christus unitatem in Ecclesiâ suâ maximè commendatam esse voluerit. » Interrogante Apostolos Domino, *quem dicunt homines esse Filium hominis?* Petrus omnium princeps, omnium indutus personâ respondit: *Tu Christus filius Dei vivi*; atque Petro talem gerenti personam dixit Christus: *Tibi dabo*, etc... *Quodcumque ligaveritis* etc... quo patet his verbis non modò Petrum, sed in Petro suo principe ac pro omnibus respondente, omnes Apostolos eorumque successores episcopali potestate ac jurisdictione esse donatos.

Hinc appositè S. Augustinus: *Cùm omnes essent interrogati, solus Petrus respondit: Tu es Christus*; et ei dicitur: *Tibi dabo*, etc. « Tanquàm ligandi et solvendi solus acceperit potestatem, cùm et illud unus pro omnibus dixerit, et hoc cum omnibus, tanquàm personam gerens ipsius unitatis, acceperit. » Tract. 118 in Joannem, num. 4, tom. 3. S. Augustino præverat S. Cyprianus, cujus sic incipit epist. 2 ad Lapsos: « Dominus noster cujus præcepta metuere et observare debemus, episcopi honorem et Ecclesiæ suæ rationem disponens, in Evangelio loquitur et dicit Petro: *Ego tibi dico... tibi dabo claves... et quæ ligaveris*, etc. Inde per temporum et successionum vices episcoporum ordinatio, et Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super episcopos constituitur, et omnis actus Ecclesiæ per eosdem præpositos gubernetur. » Petrus itaque primus fuit, in quo constituta fuit ac ostensa episcopalis auctoritas et jurisdictio: Ecclesiæ personam, ut Apostolorum princeps, potestatisque primatû donatus, in recipiendis regni cælorum clavibus sustinuit; propositus est tanquàm forma et exemplar, ad ejus instar informarentur Apostoli et episcopi, neque extra ipsius communionem recipienda aut exerenda potestas clavium.

His ritè ponderatis facilè explicantur objecta testimonia; sic verè à Petro episcopatus, et omnis auctoritas nominis hujus emersit, quia primus omnium episcopus constitutus est, designatusque Petrus; eâdem de causâ ab eodem Innocentio vocatus est Petrus, episcopatus auctor. Eâdem ratione intelligendum est quod dixit S. Cæsarius Arelatensis: « A personâ beati Petri Apostoli, episcopatus sumit initium. » Nec magis morari debet quod ait S. Optatus de Petro: « Bono unitatis claves regni

« cœlorum communicandas cæteris solus ac cepit. » Communicandas scilicet, et reipsâ communicatas non à Petro, sed à Christo : ad sensum adversariorum si interpretarentur mox adducta S. Optati verba, probaretur, ut diximus, non episcoporum duntaxat, sed etiam Apostolorum jurisdictionem à Petro descendisse.

Si quid fortè explicatu difficilior videatur in testimonio S. Leonis, qui potestatem jurisdictionis docuit principaliter in Petro Christum collocasse, quòd voluerit ab ipso quasi à *quodam capite dona sua in omne corpus manare*, verba ista nisi ad sensum quem exposuimus inflectantur, eò spectarent ut ipsorum Apostolorum auctoritas à Petro manaret, nec tantum hujusce auctoritatis fons et auctor esset habendus, sed generatim donorum Dei, quæ in omne corpus pastorum, aut etiam fidelium diffundantur : præterea, cum dixit S. Leo pastoralis muneris auctoritatem Christum in Petro principaliter collocatam voluisse, satis innuit eam quoque à Christo in episcopis, salvo Petri primatu, esse constitutam : Petrus itaque factus est Ecclesiæ visibile caput, cui adhæreant oportet pastores, ut suo ritè fungantur munere, adunenturque eidem fideles, ut donorum Dei ubertate perfruentes, propositæ salutis feliciter allaborent.

Inst. : Episcopis jurisdictionem si Christus immediatè contulisset, æqualis foret omnibus in episcopis ; episcoporum nemini posset eam summus pontifex adimere, sicut nec auferre, nec mutare valet potestatem ordinis ; nec magis episcoporum, quàm Apostolorum restringi posset auctoritas ; accedit quòd se Dei et sanctæ sedis Apostolicæ gratiâ episcopos constitui profiteantur præsules ; atque in creandis episcopis summus pontifex his utatur verbis : « Providemus Ecclesiæ (de tali vel tali personâ), et præficimus eum in patrem et pastorem, ac episcoporum ejusdem Ecclesiæ committentes ei administrationem in temporalibus et spiritualibus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs sancti. Amen. »

Resp. : Essentialiter *relativa* est ad subditos jurisdictio episcoporum, singulorumque auctoritas Romano subdita est pontifici : haud mirum igitur singulorum auctoritatem, cum totum non complectatur orbem, diversis pro temporum locorumque opportunitate ac varietate, constringi limitibus, imò et quibusdam contumaciter delinquentibus adimi : at character per sacramentum ordinis collocatus, habetur tanquam quid absolutum ; nec deleri

potest, nec auferri, ita volente sacramentorum auctore Christo, ut Ecclesiæ universæ constanti doctrinâ exploratum est. Apostolorum minui non poterat à Petro jurisdictio, quamvis auctoritate ipsis præstaret ; ita enim absolutâ voluntate Christus ad propagandam stabilendamque fidem, constituerat, ut ipsorum nihil detraheretur potestati. Frustra ex eo argumentatur Bellarminus quòd lapsorum episcoporum posset summus pontifex jurisdictionem restringere, aut eâ ipsos secundum canones exuere : nonne et ipsum pontificem, si vel hæresi vel schismate pertinaciter implicaretur, posset Ecclesia orbare principatu, omnique potestate ? an inde consequens est suam eum immeritò referre auctoritatem acceptam divinæ institutioni, ab hominibusque eum ipsam mutuari ?

Denique quòd se *Dei* et sedis *Apostolicæ gratiâ* dignitatem consequi profiteantur episcopi, hanc formulam, quæ tamen teste eruditissimo Thomassino, seculum XIII non antevertit, laudabiliter atque ultrò susceperunt ac retinent, ut quanto studio, primæ sedis communionem colant, primatum venerentur, eidemque debitum spondeant obsequium, palam testificentur. Haud efficacius profertur à Bellarmino formula quam in creandis episcopis adhibet summus pontifex : approbati, confirmari, Apostolicâ auctoritate muniri, canonicam alicujus episcopi electionem ; à Christo tamen hunc in episcopum, necessariam regendis subditis auctoritatem derivari constat : hæc duo non magis pugnant, quàm Romani pontificis electionem præstari et comprobari à cardinalibus, eundem ab illis ad gubernationem Ecclesiæ promoveri, gubernandæ tamen Ecclesiæ destinatam auctoritatem, à primatûs Petri supremo conditore, immediatè suppeditari.

Ex hætenus assertâ concilii generalis Romano pontifice superioris auctoritate duo sequuntur magni momenti : primum, « Apostolicæ potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentiâ consecratos, valere etiam regulas, mores et instituta à regno et Ecclesiâ Gallicanâ recepta, Patrumque terminos manere inconcussos ; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ sedis, ut statuta et consuetudines tantæ sedis, et Ecclesiarum consensione firmatæ, propriam stabilitatem obtineant. » Declarat. cleri Gallicani art. 3.

Summorum pontificum longam eruditè retexit seriem honoratus Tourneli, sese contra canones nihil posse confitentium : istis reverà testimo-

niis non expressè declaratur, utrùm invalidum fore duxerint, quidquid contra canones attentassent : utrùm canonibus idèò derogare non possent, quia conciliis universalibus inferiores se agnoscerent, vel quia contra sapienter ac legitimè constituta, nihil posse censeantur, eò quòd *non in destructionem, sed in ædificationem eorum potestas concessa sit*. At sanctissimorum illà pontificum confessione testatum saltem efficitur, quàm sit à sedis Apostolicæ indole et institutis alienum, absolutum prorsus et illimitatum sibi vindicare dominatum.

Sic, v. g., Zozimus in epistolâ ad episcopos provinciarum Viennensis et Narbon. : quòd contra statuta Patrum, inquit, concedere aliquid vel mutare, ne hujus quidem sedis possit auctoritas. Coelestinus I, in epistolâ ad episcopos Illyrici : « Dominetur nobis regulæ, non « regulis dominemur; simus subjecti canoni- « bus, cùm canonum præcepta servamus. » Leo I, epist. 53, nunc 80, ad Anatolium : « Nimis « ergo hæc improba, nimis sunt prava quæ « sacratissimis canonibus inveniuntur esse « contraria. » Gelasius I, in epist. ad episcopos Dardaniæ, ait : « Synodi constitutum, quod « universæ Ecclesiæ probavit assensus, non « aliquam magis exequi sedem oportere, quàm « primam. »

Alterum quod sequitur ex probatis jam assertionibus in eo positum est, Ecclesiam esse monarchiam aristocratâ temperatam. Ecclesia quidem est in spiritualibus monarchia : jure divino, ut demonstratum est, primatum honoris et jurisdictionis obtinet universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex; ad omnes et singulas Ecclesias pertinent conditæ ab ipso leges; parere illi tenentur omnes Christiani; quæ profectò sufficiunt ad constituendam ecclesiastico aptam et accommodatam regimini monarchiam; excidere à mentibus nunquàm debet illa clerici Gallicani in conventu Parisiis habito anno 1681, de Romano pontifice, professio fidei : « Caput est Ecclesiæ, centrum unitatis; obtinet « ille in nos primatum auctoritatis et jurisdictio- « tionis sibi à Christo Jesu in personâ S. Petri « collatum : qui ab hâc veritate dissentiret, « schismaticus, imò et hæreticus esset. »

Vel in ipsâ celeberrimæ anni 1682 Declarationis præfatione graviter illi redarguuntur qui Gallicanæ Ecclesiæ libertatum obtentu, « primatum beati Petri, ejusque successorum « Romanorum pontificum à Christo institutum, « iisque debitam ab omnibus Christianis obe- « dientiam, sedisque Apostolicæ, in quâ fides

« prædicatur, et unitas servatur Ecclesiæ, « reverendam omnibus gentibus majestatem « imminuere non vereantur. »

Primæ sedis auctoritatem commendare studuit impensè sacra facultas Parisiensis, cùm ut frequenter, tùm anno 1554, occasione bullarum Pauli III et Julii III; hæc inter cætera : « Omnes et singuli, ut obedientiæ filii ipsum « Romanum pontificem, ut summum et uni- « versalem Christi Jesu vicarium cui plenitudo « potestatis à Christo data sit, cui omnes « utriusque sexus obedire, cujus decreta ve- « nerari, et quisque tueri et observare tenea- « tur, ut semper agnoverunt et confessi sunt, « ita nunc quoque sincerè, fideliter et libenter « agnoscunt et confitentur (omnes et singuli « magistri). » Hinc debitâ indignatione repudiavit mendacem hanc Marci Antonii de « Dominis assertionem : « Schola itaque Pa- « risiensis et nostra est, et reipsâ potestati « studet aristocraticæ, non monarchicæ : quare « ex ejus quoque doctrinâ papatus nullo potest « subsistere fundamento. Mera est, inquit sacra « facultas, contra facultatem Parisiensem im- « postura. »

Hanc autem monarchiam esse aristocratâ temperatam, colligitur etiam ex assertis hactenus propositionibus : aristocraticum, ut compertum est, vocatur illud regimen, quod ad optimates pertinet, sive sit merè aristocraticum, sive sit cum alio gubernandi genere conjunctum. Constitutum autem à Christo in primatu Romani pontificis, spirituales monarchiam aristocratâ esse temperatam, hoc ipso constat quo probatum est manare immediatè à Christo episcopalem auctoritatem, illosque in causis tùm fidei, tùm disciplinæ ecclesiasticæ judices à Deo esse procreatos; irreformabile non habendum summi pontificis judicium antequàm accesserit Ecclesiæ consensus : eundem ipsum eidem Ecclesiæ sive congregatæ, sive dispersæ, Christo ita ordinante, subesse, ejusque potestatis usum, sancitis episcoporum consensione canonibus esse moderandum : ita ex præcurrentibus principiis consequuntur, nec aliâ confirmatione aut explicatione indigent.

ARTICULUS IX.

Utrùm in gubernandâ Ecclesiâ summus pontifex obtineat jure divino immediatam jurisdictionem, et quâ ratione exercere illam valeat.

Qui mediatam duntaxat jurisdictionem supremo adscribunt pontifici, illi docent, vi

primatus eum quidem posse ac teneri invigilare, suo ut quisque episcoporum fungatur officio, quorum si quos noverit ab imposito ipsis munere deficere, tùm duntaxat commissi illorum cuique gregis gubernationi et saluti, secundum canones providere eum posse ac debere. Fatendum est ita indistinctè et confusè tractari à Gallicanis nonnullis theologis quæstionem istam, ut neque cum primatu Romani pontificis, neque cum Gallicanæ Ecclesiæ doctrinâ, cui se maximè patrocinari putent, eorum placita verè conciliari queant; auctoritatem ipsam Petro ejusque successoribus divinitus collatam, distinguendam aptè non curant ab ejusdem auctoritatis usu et moderamine, canonibus legitimisque consuetudinibus (quibus absit ut repugnare velimus) consentaneo: accuratiùs profectò illis theologis doctissimus Bossuetius, accuratiùs sacra facultas Parisiensis pronuntiàrunt.

De anonymo Declarationem cleri Gallicani impugnante sic loquitur illustrissimus Bossuetius: « Absurdissimum illud est, quod ad illimitatum potestatis pontificiæ usum referre videatur insignem de exemptionibus, S. Bernardi locum: Sic factitando, inquit Bernardus (in cap. 4, lib. 3, ad Eugenium III), probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ fortè non ita: facitis hoc quia potestis: sed utrùm hoc debeat quæstio est. Subdit anonymus: Adeò certum habebat sanctus ille abbas pontificem in Christianos omnes etiam laicos jurisdictionem immediatam habere. » Hæc relatâ objectione, statim respondet his verbis Bossuetius: « Quod quidem nemo negat (attendatur ad hæc verba), sed summæ potestati adhibendum eum quem dicimus modum, S. Bernardus docet, dùm in his plenitudinem deesse justitiæ, quò modestiùs, eò efficacius docet, dùm etiam illud subdit: Vides quàm verus sit sermo ille: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si fortè non licet? ignosce mihi: non facilè adducor licitum consentire, quod tot illicita parturit. » (Defens. declarat. cleri Gallicani, part. 3, lib. 11, cap. 20, versùs finem.) Longè igitur alienum est à celeberrimo Bossuetio quantumvis Gallicanæ Ecclesiæ institutionibus addicto, negare, immediatam summo pontifici datam esse à Christo jurisdictionem, sed eam tueri quæ debitum servet modum, probatque contineatur limitibus.

Haud aliter sentit, mentemque suam aperit sacra Facultas Parisiensis. Multas Jacobi de

Vernant propositiones ex libro cui titulus: La défense de l'autorité de notre saint Père le Pape, extractas proscripsit, quas inter hæc legitur: « Le pouvoir d'exercer toutes les fonctions épiscopales dans toutes les Églises particulières, appartient de droit au Pape aussi bien qu'aux évêques, c'est-à-dire, en vertu de sa charge et de son office..... Il peut donc déléguer cette jurisdiction, et faire telle part qu'il lui plaira des fonctions de pasteur, en tous les diocèses de tous les évêques, sans rechercher leur consentement. Doctrina contenta in hæc propositione (censura hæc est sacræ facultatis): *Il peut donc, etc, intellectâ de usu et exercitio, est juri communi contraria, et tendens in destructionem Ecclesiæ, non in ædificationem.* »

Cavebat sacra facultas ne immediatâ tantquam destitutum jurisdictione effingeret Romani primatum pontificis; id tantùm voluit, hanc ita esse defendendam ut neque juri communi repugnaret, neque regimen episcopale turbaret atque violaret. Quod certè non in ædificationem, sed in destructionem potius vergeret.

Quàm hæc sapienter, tam minùs cautè, theologi nonnulli de primatu Romani pontificis ita disseruerunt, credere ut videantur, jurisdictionem nullam immediatam in orbe christiano, Ecclesiæ capiti, divinâ institutione competere. Quod quantum à christianis institutis, et Gallicanæ Ecclesiæ sensu recedat haud operosè ostenditur.

1° Quâ ratione Apostolis succedunt episcopi, eadem Petro Apostolorum principi succedit Romanus pontifex in regiminis ecclesiastici potestate: non enim hic agitur de singularibus prærogativis apostolatûs, qualia sunt, dona miraculorum, revelationum, etc.; hoc tamen præstat cæteris episcopis summus pontifex, quòd gregis alii aliam, majorem vel minorem partem gubernandam susceperint: omnes autem et singulas Ecclesiæ partes Petro ejusque successoribus regendas tradidisse Christum, omnes confitentur Catholici: « Nullumne, inquit Bossuetius (Append. ad Defens. Declarat. cleri Gallicani, lib. 1, cap. 1, versùs finem), discrimen inter papam et alios? Certè maximum, nam aliis suis quisque grex: papæ omnes obedire oportet; et id signanter ipsa fidei professio omnibus poscit. » Hinc S. Bernardus Eugenium IV sic alloquitur lib. 2, de Considerat. cap. 8: « Habent illi episcopi singuli sibi assi-

gnatos greges, tibi universi crediti, uni unus, nec modò ovium sed et pastorum. » Ac reipsà universim dictum est Petro ut Ecclesiæ capiti : *Pasce agnos, pasce oves meas.* Jam verò quia succedunt Apostolis episcopi, inde meritò concluditur episcopos, immediatam jure divino jurisdictionem, in greges sibi commissos obtinere : Romanus ergo pontifex, cùm, ut profitentur omnes Catholici, succedat Petro in munere pastoralis, immediatam procul dubio jurisdictionem divinitus collatam obtinet in omnes gregis sibi commissi partes : ac proinde in omnes eujuscumque conditionis, totiusque orbis Christianos.

2º Ecclesiam esse monarchiam, id quidem sine detrimento fidei, vocari non potest in dubium : idcirco in celeberrimâ censurâ quam anno 1617, contra quatuor priores libros Marci Antonii de Dominis archiepiscopi Spalatensis, edidit sacra facultas Parisiensis sequentem gravissimâ notâ inussit propositionem : « Monarchiæ formam non fuisse immediatè in Ecclesiâ à Christo institutam. » « Hæc propositio, inquit, est hæretica, schismatica, ordinis hierarchici subversiva, et pacis Ecclesiæ perturbativa. » At quis in animum sibi induxerit, monarchiæ licet aristocratia temperatæ principem, immediatam in subditos, ex suapte institutione non habere jurisdictionem? Usus quidem monarchici regiminis et exercitium restringere aristocratia conjunctio potest ac moderari : naturam autem illius, divinamque institutionem tollere atque exscindere non potest. Accedit quòd verus Christi vicarius, omniumque pater Christianorum, constanti traditione, habeatur Romanus pontifex : quod à concilio Florentino expressè definitum est : « Definimus, inquiunt Patres illius synodi, sanctam Apostolicam sedem et Romanum pontificem, in universum orbem tenere primatum, et ipsum Romanum pontificem successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere. » Persuadere autem sibi attentâ mente quis poterit supremum animarum nostrarum pastorem Christum vices suas, paternum munus, auctoritatem magistri, universâ in Ecclesiâ, ita mandavisse Romano pontifici, ut nullâ eum immediatâ jurisdictione, in gregis ullam partem donaverit? Si autem quoad unam partem, fateamur necesse est quoad omnes, cùm omnium, à domino Petrus sit constitutus pastor ;

succedit autem Petro, idque divinâ institutione Romanus pontifex.

3º Refert doctissimus Bossuetius articulos sacrae facultatis Parisiensis, anno 1542, quorum in uno sic decernitur : « Nec minùs certum est unum esse jure divino Romanum in Ecclesiâ Christi militante pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur. » Deinde subjungit illustrissimus Bossuetius (Append. ad defens. declarat. Cleri Gallicani, lib. 1, cap. 1, edit. 1745) : « Hæc fidei tessera ab episcopis et Ecclesiis omnibus Gallicanis tradita, regiâ quoque auctoritate atque omnium ordinum consensu excepta, divulgata et custodita est. » Immediatam jurisdictionem in omnes Christianos nisi haberet Romanus pontifex, absolutè prædicari non posset obedientiam illi ab omnibus deberi Christianis : quemadmodum absolutè dici non potest, archiepiscopo teneri obedire omnes suffraganeorum diœcesanos : quia scilicet, non nisi extraordinariis quibusdam in casibus, et positis quæ ferè nunquàm adhibentur, conditionibus, ad hanc adiguntur obedientiam omnes alicujus diœcesis suffraganei. Adnotare vix opus est adductis in testimoniis commendari, propter ipsum primatum, debitam illam Romano pontifici, ab omnibus Christianis obedientiam ; id patet vel leviter attendentibus.

4º Concilii Tridentini sessione 14, cap. 7, dicitur : « Meritò pontifices maximi pro suâ præmâ potestate sibi in Ecclesiâ universâ traditâ, causas aliquas criminum graviore suo potuerunt peculiari judicio reservare ; neque dubitandum est quando omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quîn hoc idem episcopis omnibus in suâ cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat. » Perspicuè declarat Tridentina synodus, ut episcopos suâ quemque in diœcesi, ita summum pontificem universâ in Ecclesiâ posse divinâ ordinatione sibi reservare casus ; id etiam invictè significatur his verbis : *Pro supremâ potestate* ; ipsâ autem reservationis casuum definitione liquet, cum potestate reservandi gravia quædam peccata, necessariò conjunctam esse immediatam jurisdictionem : in eo quippe posita est reservatio illa, ut ad superius tribunal evocentur quædam delicta, quæ ipsius auctoritate dimittantur. Ad eludendum istud tanti momenti argumentum frustra obtenderetur, non infrequenter à propriis episcopis missos esse Apostolicam ad sedem criminum quorundam reos, qui ibi-

dem, ubi opportunum foret, absolverentur : talibus quidem factis suam quidam demonstrarunt episcopi summum in pontificem reverentiam, sincerumque promovendæ poenitentiae studium : at non mittebant ad Petri successorem, ad Christi vicarium, potestatem remittendis peccatis necessariam : ut reservare sibi, ita et remittere poterat, *supremâ illâ potestate*, quæ à Petro ad ejus successores, continuâ serie, divino instituto trajicitur.

5° Apud omnes Catholicos in confesso est, posse Romanum pontificem leges condere quæ ad omnes pertineant Christianos, et quibus, servatis servandis obstringantur conscientiae. In eos igitur directam et immediatam jurisdictionem obtineat necesse est, cum eâ sublata constitui et sanciri leges non possint.

Objicit 1° auctor libri cui titulus : *Défense des droits des évêques*, epistolam S. Leonis ad Anastasium Thessalonicensem in quâ dicitur capite 2 : « Uni (Petro) datum est ut cæteris præemineret. De quâ formâ episcoporum quoque est orta distinctio, et magnâ ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres, haberetur prima sententia : et rursus quidam in majoribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliores, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam à suo capite dissideret. » Inde concludit auctor citatus, perspectum esse carere immediatâ auctoritate sedem Apostolicam.

Resp. : Fatemur haud esse illimitatam summi pontificis auctoritatem : id tamen non colligetur ex eo quod dicatur cæteris præeminere, et ad Petri sedem universalis Ecclesiae curam confluere. At de immediatâ aut mediatâ jurisdictione non loquitur S. Leo : observatum duntaxat voluit, arreptâ occasione ex primatu Petri licet divinitus instituto, varios esse in Ecclesiâ constitutos distinctionis gradus, metropolitanorum scilicet, primatum, patriarcharum, illasâ tamen primæ sedis auctoritate, ad quam omnes et singulas Ecclesias confluere oporteat. Hæc est simplex et obvia textûs allati expositio.

Non immoramur in aliis duobus pontificis ejusdem expendendis testimoniis, quia nihil præ se ferunt quod moram injicere possit : v. g. Anatolio patriarchæ Constantinopolitano æquo animo non ferenti se admonitum de redarguendo Eutychianis favente erroribus, Attico presby-

tero, respondit S. Leo : « Neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea, quæ ad me erant perlata, commisi. » Sive immediatam, sive mediatam sibi vindicaret jurisdictionem S. Leo, nonne potuit, admonere Anatolium, ne tacendo incurreret ille patriarcha approbati crimen erroris, cui pro viribus debuerit obsistere ?

Objicies. 2° : Rogatus ab Euphemio patriarchâ Constantinopolitano Gelasius ut mitteret qui populo Constantinopolitano condemnationem Acacii acceptam faceret, aut saltem non invisam, reposuit his verbis : « Quomodô me auditura est (plebs) quem videtur habere suspectum, si præsules suos despicit admonentes? » — Resp. : Rogatus ab Euphemio Gelasius voluit tamen tunc abstinere à proposito jurisdictionis exercitio, quia suspectus Constantinopolitanæ videretur plebi, ne quidem admonentes suos præsules, quibuscum perpetuò ipsa degebat, patienter audient : ex eo prudenti condescensu, si concludatur Gelasium caruisse immediatâ jurisdictione, ergo eundem etiam concludendum est mediatâ caruisse, cum nec illâ tunc utendum duxerit.

Objic. 3° : Legatum aliquem, cum audisset S. Gregorius Magnus, causas clericorum, judicandas in Sicilia suscipere, atque nullâ urgente causâ, et sic suæ jurisdictionis usu defraudari episcopos, ita scripsit : « Si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certè ab eo iudices deputentur. » Hujusce monitionis hanc affert rationem S. Gregorius : « Si sua unicuique episcopo jurisdictione non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur ? »

Resp. : Aliud est hoc vel illo genere jurisdictionis esse donatum summum pontificem, aliud est eam sic adhiberi, ut publicus invertatur ordo, perperamque à suo fungendo munere episcopos arceri : uno verbo aliud est ipsa potestas, aliud abusus potestatis ; hinc patet solutio. Non hic tractanda iterum quæ ex Africanis synodis in causâ Apiarii, nobis objiciuntur : hanc latè discutiendam curavimus, ubi de appellationibus ad Apostolicam sedem.

Objic. 4° : Extiterunt episcopi qui Romam profecturos piæ peregrinationis causâ quosdam suos diocesanos, jusserint propriis peccata sua confiteri sacerdotibus, nec voluerint postulari à sede Apostolicâ criminum absolutionem,

quæ sanè potuisset ritè dispositis, Romani auctoritate pontificis concedi, immediatam si accepisset à Christo in omnes Christianos jurisdictionem. Sic seculo IX Basileensis episcopus Haito, Oper. cap. 10, præstituit: « Ex hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut qui causâ orationis ad limina beatorum Apostolorum peregere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, et sic proficiscantur: quia à proprio episcopo suo aut sacerdote, ligandi aut exsolvendi sunt, non ab extraneo. » Idem sancitur in concilio Selingstodensi, anno 1022, his verbis: « Quia multi tantâ mentis suæ falluntur stultitiâ, ut in aliquo crimine inculpati, poenitentiam à sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi ut Romam euntibus, apostolicus omnia sibi dimittat peccata: sancto visum est concilio ut talis indulgentia illis non prosit; sed priùs juxta modum delicti poenitentiam sibi datam à suis sacerdotibus adimpleant, et tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam et litteras ad apostolicum ex iisdem deferendas accipiant. »

Resp.: In testimoniis hujusmodi, non negatur potuisse Romanum pontificem confugientes ad se peccatores, modò ritè poenitentes absolvere; hoc etsi non valuisset vi primatûs, potuisset tamen, universalis Ecclesiæ concessione, quæ particularibus synodis irritata non fuisset; at in objectis textibus hoc unum significatur, cautum fuisse ne, simulatâ pietate, ad Apostolorum limina properarent quorundam criminum rei, ut injunctam sibi à suis sacerdotibus poenitentiam declinarent; idcirco jubentur ut ei poenientiæ priùs satisfaciant quàm iter propositum aggrediantur: hanc esse genuinam expositionem concilii Selingstodensis, patet ex istâ præceptione: Priùs « juxta modum delicti poenitentiam sibi datam à suis sacerdotibus adimpleant, et tunc Romam ire si velint, ab episcopo proprio licentiam.... accipiant. » Quâ ratione hæc præceptio niteretur declarant verba ista mox relata: « Multi tantâ mentis suæ falluntur stultitiâ, ut in aliquo capitali crimine, » etc. Ad mentem Haitonis Basileensis episcopi, hæc responsio, si satis accommodata esse non videatur, longè satius foret deserere episcopi illius sententiam, quàm labefactari et pessumdari divinam institutionem, atque quod christianæ exhorrescunt aures, fidelibus habeatur extraneus quoad ipsum poenientiæ sacramentum, successor principis Apostolorum, vicarius

Christi, et universalis pastor Ecclesiæ. Nota: si quædam alia objiciantur facta quibus ostendatur obstitisse aliquot episcopos ne suis in diœcesibus jurisdictionem propriam Romanus pontifex exerceret, considerandum est, 1° quibusdam in factis hujus generis, repulsum aliquandò fuisse vel ipsum mediata jurisdictionis usum. 2° Neque à factis ad jus et auctoritatem, neque à casibus particularibus ad fundamentum et principium, valere semper consecutionem. 3° Haud ita propugnandam, nec à nobis ita propugnari immediatam jurisdictionem ut publicæ tranquillitatis et ordinis debitam rationem non habeat.

Objicies 5°: Gallicani præsules in comitiis Meloduni, anno 1548 habitis, scripserunt ad Paulum III, cujus cùm dignitatem primatûs, tùm et sanctitatem, justitiam, sapientiam commendant, sibi persuadere non posse, « velle illum diligentia reliquorum pastorum obesse, aut in alienum gregem, nisi fortè necesse sit, incurrere. Ac ne quid accideret ejusmodi, operæ pretium est, animadvertere, inquit, quàm diligenter præcautum sit institutis antiquorum: nam cùm hoc essent cæteri Apostoli, quod esset Petrus, pari, ut inquit Cyprianus, consortio præditi honoris et potestatis, (exposuimus ubi de primatu S. Petri, quomodò hæc intelligi oporteat) Apostolorum canones, eos sunt episcopos detestati qui in alienas diœceses invasissent, et aut functi essent alieno munere, ne primatibus quidem aut metropolitans id concessum nisi inferiorum cessatione et ignaviâ. Ibi confertur potestas summi pontificis Romanam extra diœcesim cum potestate metropolitano in diœcesibus suffraganeorum; asseritur illam in iis non valere, nisi deficientibus aut resiliens ab officio suo episcopis.

Resp.: Illâ in epistolâ naturam et speciem potestatis à primatu Romanæ pontificis derivatæ, non discutunt episcopi; sed abusum avertere et præcavere student, mediata sit aut immediata illius jurisdictio; admonent in eâ exerendâ tenendum esse modum, providendumque ne regimini episcopali detrimentum afferat: Concedimus, inquit, Romanus ut pontifex, « colligat cum Christo, ne spargat; ut ad ædificandum potestate utatur, modò ne ad diruendum, » quod quidem profitentur à Pauli III mente prorsus alienum. Tùm et observant, quantum rectæ repugnet administrationi, episcopum muneris sui partes omnes sedulò prosequentem, « non interpellari modò, sed opprimi in

« ingressu aut progressu honestissimi et appri-
 « mè necessarij operis; opprimi autem inter-
 « ventu alienarum operarum. » Ductum autem
 exemplum ab episcopis et metropolitanis,
 quos non patiuntur canones, quosdam extra
 casus extraordinarios, alienis in diœcesibus,
 pastoralis defungi officio, nec voluerunt nec
 potuerunt ad plenam revocare similitudinem:
 non eos latebant quæ jure divino hic interce-
 dant discrimina: at eò referunt ut magis ac
 magis ostendatur quantâ prudentiâ, quanto
 studio vel ipse quî ad auctoritatis ecclesiasticæ
 culmen provectus est, debeat episcoporum
 honori, auctoritati, juribus, concordie sanc-
 tisque laboribus consulere. Denique quòd gre-
 ges quos varii pascunt episcopi, dicantur alieni
 respectu summi pontificis, ideò dictum est, ut
 distinguantur particulares illi greges à speciali
 Romæ episcopatu, non ut subtrahantur sum-
 mi pastoris auctoritati, cui Christus totum
 gregem pascendum gubernandumque tra-
 didit.

Objicies 6°: In comitiis anni 1655 sequen-
 tem coactus est emitte confessionem scrip-
 tor qui visus fuerat jura episcoporum lædere:
Mémoires du clergé de France, tom. 1, pag.
 682. « Il n'avait pas entendu que le Pape fût, à
 « l'égard de chaque évêque et de chaque diocèse
 « de l'Eglise universelle, ce qu'est l'évêque à
 « l'égard de chaque curé et de chaque paroisse de
 « son diocèse, ni voulu assurer que la compa-
 « raison qu'il en avait faite dans le chapitre 11,
 « fût entière, y ayant très-grande différence,
 « et même de droit divin; mais qu'il avait
 « voulu dire, et cru seulement que l'évêque,
 « comme chef de son diocèse, pouvait exercer
 « lui-même, et faire exercer sans le consente-
 « ment des curés, lorsqu'il le jugeait raisonna-
 « ble, toutes les fonctions de véritable pas-
 « teur, et que le Pape, comme chef de l'Eglise
 « universelle, pouvait dans les cas et formes
 « de droit, pourvoir aux régimes des diocèses
 « à toutes les fonctions pastorales qui y sont
 « nécessaires pour le salut des âmes, ce qui
 « était conforme à la doctrine de S. Thomas,
 « et sans entendre préjudicier aux privilèges
 « et libertés de l'Eglise Gallicane. »

Resp.: Confessio illa Joannis Bagot, non à

comitiis cleri Gallicani adornata et proposita,
 sed ab ipso prolata, duo complectitur quæ ju-
 ribus episcoporum consulunt, nec adimunt
 jurisdictionis immediatæ genus Romano pon-
 tifici; confitetur ille theologus posse episcopum
 pro suâ auctoritate divinitus acceptâ, cum
 factu opportunum, et rationi consentaneum
 judicaverit, veri pastoris munera quælibet obi-
 re suâ quemque in diœcesi: confitetur etiam
 posse summum pontificem, ut caput universalis
 Ecclesiæ, in casibus et formâ jure comprobatis
 variis in diœcesibus, propriam divinitusque
 collatam jurisdictionem in iis expromere quæ
 ad salutem animarum requiruntur. Id omne
 verum est, sive mediatam sive immediatam
 jurisdictionem obtineat summus pontifex; ne-
 que enim jurisdictionem hanc contra canones
 ac recepta jura, oportet adhiberi: quæ verò
 discrimina Romanum inter pontificem respectu
 diversarum diœceseon, et episcopum respec-
 tu parochiarum intercedant, non explicat
 præfatus theologus, nec tantæ est auctoritatis,
 ut quid senserit, sollicitè inquirendum esse
 videatur; occurrere quidem hoc in genere di-
 scrimina non inficiamur; aliter enim propriam
 suam diœcesim, aliter universalem Ecclesiam
 gubernat, et gubernare debet Romanus ponti-
 fex; eaque diversitate, jurisdictio immediata
 non excluditur.

Quæstionem ut illam absolvamus eo modo
 quo eandem auspicati sumus, pontificiæ usum
 potestatis ab ipsâmet potestate distingui ne-
 cesse est; nihilque juribus episcoporum, nihil
 Gallicanis libertatibus, nihil ordini publico, in
 vindicandâ Romano pontifici, immediatâ ju-
 risdictione pertimescendum, quamdiù retine-
 bitur id quod jam commemoravimus, caput 3
 Declarationis cleri Gallicani; scilicet « Apo-
 « stolicæ potestatis usum moderandum per
 « canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi
 « reverentiâ consecratos, valere etiam regulas,
 « mores et instituta à regno et Ecclesiâ Galli-
 « canâ recepta, Patrumque terminos manere
 « inconcussos, atque id pertinere ad amplitu-
 « dinem Apostolicæ sedis ut statuta et con-
 « suetudines, tantæ sedis et Ecclesiarum con-
 « sensione firmatæ, propriam stabilitatem obti-
 « neant. »

Sectio secunda.

DE MEMBRIS ECCLESIAE.

Quæritur utrùm habeantur Ecclesiæ membra catechumeni; utrùm soli et omnes prædestinati; utrùm saltem soli justificati; num inter illa cooptentur quidam hæretici, schismatici, excommunicati. Dissolvendis illis quæstionibus, ut in corpore humano, sic in Ecclesiâ considerari possunt corpus et anima. Nobiliorem Ecclesiæ partem, animam, constituunt virtutes præsertim theologicæ fides, spes, charitas atque gratia sanctificans, corpus verò externâ fidei professione, sacramentorum communione, legitimisque pastoribus subjectione constituitur.

Corpus esse vivum Ecclesiam profitentur omnes theologi catholici, nec in eâ unquam defuturos esse justos ac prædestinatos; ejus tamen in definitione solent illa duntaxat commemorare quæ ipsius competunt corpori; nam hic agitur de notione quæ et possit accommodari ad omnia Ecclesiæ membra, et ad illam à quâcumque aliâ societate discernendam sufficiat, quod magis ac magis ex jam exponendis constabit et clarescet.

CAPUT PRIMUM.

DE CATECHUMENIS.

CONCLUSIO. — *Catechumeni propriè et actu non sunt in Ecclesiâ.*

Probatur 1°: 1 ad Corinth. cap. 12, v. 13: *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi.* Per baptismum unum in corpus, nempe Ecclesiam, coalescunt, sive ex Judæis sive ex gentilibus, qui christianæ militiæ nomen dederint, ergo ante baptismum non inseruntur Ecclesiæ.

Probatur 2° ex conciliis: In decreto pro Armenis Florentinâ in synodo sic statuitur. « Primum omnium sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vitæ spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ. » Idem declaratur à concilio Tridentino, sess. 14, cap. 2 de Pœnitentiâ; « Ecclesia in neminem judicium exercet qui non prius in ipsam per baptismi januam ingressus fuerit. *Quid enim mihi, in-*

quit Apostolus, 1 ad Cor. c. 5, *de iis qui foris sunt judicare?* » Baptismate igitur quicumque non fuerint initiati, ac proinde catechumeni, versantur extra Ecclesiam, nec ipsius obnoxii sunt jurisdictioni.

Probatur 3° ex veterum testimoniis: Hæreticos redarguit Tertullianus, de Præscr. 41, quòd catechumenos à baptizatis non distinguerent. Apud eos, « quis catechumenus, quis fidelis, incertum est: pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. » Catechumenum sic alloquitur S. Gregorius Nazianzenus, orat. 40: « Quamdî in numero catechumenorum es, in pietatis vestibulo es, oportet te intrare. » Vide S. Cyrillum in Joannem, lib. 12, S. Chrysost. eundem in Evangelistam homiliâ 24; S. Augustinum, in eundem etiam tractatu 4.

Probatur 4° iisdem quas synodi Florentina et Tridentina suppeditant, rationibus: Primum omnium sacramentorum est baptismus, per quem membra Christi efficimur, recluditur nobis ad Ecclesiam aditus, ejusque et adunamur corpori et legibus obstringimur.

Objicies: Sunt inter catechumenos qui perfectâ charitate præditi, et sanctificante donati gratiâ, ad animam Ecclesiæ omninò pertineant; quare non dicantur ad Ecclesiam pertinere, et quidem potiori jure quàm baptizati qui soli ejus insererentur corpori? Præterea cùm extra Ecclesiam comparari nequeat salus, numquid charitate licet accensi, justificati gratiâ, Deoque in adoptionem mancipati, æternis nihilominus addicentur suppliciis?

Resp.: Perfectâ etiam charitate qui instruuntur catechumeni, intrâ Ecclesiam nondum sunt constituti; ad ejus anhelant communionem; eam votis jam præripiunt, at stant in vestibulo, cùm nondum sit eis aperta Ecclesiæ janua, quo nomine insignitur baptismus; jus non obtinent ad percipienda sacramenta; neque coram Deo, neque coram fidelium societate, in eos exercere judicium non potest Ecclesia; suum propriè, nisi aquâ et Spiritu sancto renatum, agnoscit neminem: at baptizati, illi etiam qui charitate destituuntur, inter

membra Ecclesiæ recensentur, quamdiu veram profitentur fidem, nec abscinduntur à communione fidelium, nec legitimam respuunt pastorum auctoritatem : cum enim peccatores possint, ut mox ostendetur, adscribi inter Ecclesiæ membra non charitate quantumvis ad salutem necessariâ, efficiuntur illius membra, sed tribus quæ mox exposita sunt vinculis : externâ scilicet professione fidei, etc. Perperam tamen inde colligeretur versari extra viam salutis, gratiâ sanctificante donatos cathecumenos : salvari quidem nemo potest nisi reipsâ aut voto sit in Ecclesiâ, quemadmodum nemo nisi reipsâ aut voto initiatus baptismate. At voto in Ecclesiâ sinum probati advolant catechumeni, quapropter hæc Lateranensis concilii sententia : « Una est fidelium universalis Ecclesia extra quam nullus omnino salvatur, » non ad illos spectat catechumenos qui jam inter filios Dei adoptivos cooptati ac proinde æterni hæredes regni, Ecclesiæ communionem ipsam eternam sincero ambiunt animo.

CAPUT II.

DE PRÆDESTINATIS.

Ad Ecclesiam pertinere solos prædestinatos contenderunt Wicleffus et Joannes Hus. Eamdem ex solis constare justis prædestinatis docuit Calvinus, quo nomine complectitur omnes et solos credentes; nam ex ipsius placitis sola fides justificat, et semel obtenta non potest amitti : præter hanc Ecclesiam, quæ ex ejusdem novatoris sententiâ, sola est vera Christi Ecclesia, aliam quamdam admittit externam et improprie dictam, quâ boni cum malis promiscuè contineantur.

CONCLUSIO. — *Non omnes, non soli prædestinati versantur in Ecclesiâ Christi.*

1º In Ecclesiâ degere omnes prædestinatos, cogitatu penitus est absonum : cum rapacis instar lupi sæviret christianum in gregem Paulus, jam erat scriptus in libro vitæ, æternisque in decretis Dei vas præstantissimum electionis : quâ probabilitatis specie fingeretur, eum inter Ecclesiæ membra jam tùm fuisse collocatum? Ex Judæis, Mabumetanis, paganis, sunt procul dubio quos ad fidem cœlestemque ad hæreditatem prædestinaverit Deus. Hos tamen effutire quis audeat, Ecclesiæ sinu jam confoveri, quantumvis à fide et professione fidei abhorreant? hinc sapienter à S. Augustino dictum est, tractatu 45, in Joannem, tom. 3 : « Secundo præscientiam Dei et prædestinationem,

« quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intus, et quàm multæ oves intus et quàm multi lupi foris. »

2º In Ecclesiâ solos non esse prædestinatos multifariè asseri potest. Matth. cap. 3 : *Perfundabit aream suam : et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ibi per aream vera Christi Ecclesia, per triticum electi, et per paleas igne comburendas, significantur reprobi. 2 ad Timoth. cap. 2, v. 20 : *In magnâ autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.* Eò etiam loci per magnam domum certè intelligitur vera Christi Ecclesia, per vasa et aurea et argentea electi, per lignea et fictilia, aut saltem per ea quæ in contumeliam adhibentur, reprobi haud ambigè designantur, ut patet ex toto contextu.

3º Solis prædestinatis non patere Ecclesiam evincitur ex principiis antea expositis ; demonstratum est Ecclesiam esse visibilem, obviâ et conspicuam, cum sit imbuendis sanâ doctrinâ populis, administrandisque sacramentis, ac muniendæ ad salutem viæ divinitus comparata ; quibus officiis, quo pacto defungi posset, et quâ ratione certò investigari, si prædestinatis solis eam esse conflata voluisset Deus? Citra revelationem latet quinam sint habendi in prædestinatorum numero. Nec igitur pastores gregem agnoscere, nec ab eodem agnoscì atque exigere possent obsequium. Veram per orbem totum disseminandam esse Ecclesiam ostendimus verbo tùm scripto tùm tradito : quâ eminenti diffusione careat necesse est, si excludantur ab eâ omnes non prædestinati.

Obijcies 1º: Reponi solet arca Noe præcipuas inter figuras Ecclesiæ ; illâ autem navi non includebantur nisi salvandi ; ergo.

Respondeo : Ad vivum si resecaretur et urgeretur insignis hæc figura, consequens foret ab æternâ morte eximendos esse omnes baptizatos, quandoquidem cum arcâ Noe baptismum componat Apostolorum princeps : in eo stat inprimis arcæ illius cum Ecclesiâ comparatio, quòd sicut extra navim illam certum imminebat naufragium, ita pereundum est iis omnibus, qui nec reipsâ, nec voto in asylum Ecclesiæ non confugerint ; sic interpretantur SS. Cyprianus lib. de Unitate Ecclesiæ ; Hieronymus epist. ad Damasum ; Augustinus lib. 5, de Baptismo, c. 3, v. 7 ; adducta favet no-

bis potius quàm adversatur comparatio : sicut enim arcâ Noe concludebantur animalia munda et immunda, sic intrâ Ecclesiam degunt justi cum peccatoribus, et cum reprobis prædestinati.

Objicies 2° : Ephes. c. 5, v. 23 : *Christus caput est Ecclesiae ; ipse salvator corporis sui.* Ergo de corpore Christi seu Ecclesiâ illi non sunt, qui salutem non assequuntur. Hebr. c. 3, v. 6 : *Christus verò tanquàm filius in domo suâ, quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus ; hanc verò firmam fiduciam et gloriam spei alii à prædestinatis non retinent.* Eâdem mente dictum est 1 Joan. c. 2, v. 19 : *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis ; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.*

Resp. : Ad primum : Omnium ex quibus constat Ecclesia, quod est corpus Christi, ipse ita est salvator, ut ex illis nemo sit quem salvare non velit voluntate vel antecedente et conditionatâ, vel consequente et absolutâ : hoc est, cui vel non conferat efficacia et cum perseverantiâ finali conjuncta auxilia, vel non suppetit aut paraverit gratias ad salutem obtinendam, relativè quidem sufficientes, quamvis ab eâ voluntatis humanæ vitio sepositas ; dicitur quoque *salvator omnium, maxime fidelium*, ad Timoth. 1, c. 4, v. 10 ; *propitiatio, non solum pro peccatis nostris, sed etiam pro totius mundi*, B. Joan. epist. 1, c. 2, v. 2. An inde concludendum est, omnes tùm infideles, tùm fideles, totum denique mundum, æternam ad gloriam efficaciter destinari ?

Ad secundum : Significare noluit Apostolus ad domum Dei, quæ ab eodem vocatur Ecclesia, 1 ad Timoth. c. 3, v. 15, solos illos pertinere, quos in fiduciâ et spe de quâ gloriamur, præviderit Deus, ad mortem usque permanentes ; tantùm vult frustra nos esse domum Dei, nisi fiduciam illam et spem constanter retineamus : hortatur enim ad perseverantiam Hebræos, ne quod benè inceperint, nihil prodesse ipsis contingat ; quasi dixerit : Si non perseveraveritis, perinde vobis erit, ac si nunquàm fueritis domus Dei : eodem planè sensu subjungit ejusdem capituli v. 14 : *Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ ejus* (donum quo nova creatura sumus in Christo), *usque ad finem firmum retineamus.*

Ad tertium : Causam nostram adjuvat obiecta S. Joannis sententia : *Ex nobis exierunt,*

si intelligatur de Ecclesiâ ; nam si ex discipulorum cœtu pseudopropheta exierunt, intus ergo prius, domique erant, nec enim aliter exire potuissent : sic verò exponi illud potest testimonium : Inter nos versabantur ; eandem nobiscum mensam, cæteraque omninò sacramenta habebant communia ; sed simulatio virtutis erat, venditatio, ostentatio ; ideòque quoniam non erant ex nobis, seu tales quales nos sumus, ex animo Christiani, nobiscum ad finem usque non permanserunt ; aliam quoque subministrat haud alienam interpretationem Melchior Canus, de Locis theologicis, lib. 4, c. ultimo. Quasi dixisset S. Joannes : Ex nobis exierunt, hoc est, à nostrâ scholâ et societate, sed non erant ex nobis, id est, non verè erant Apostoli. Si enim tales fuissent, profectò permansissent nobiscum. Hic pseudoapostolis qui jam à diebus nascentis Ecclesiæ prodierant, simulatio exprobratur ac levitas et novandi libido. Adde quòd, teste S. Joanne, *cujus verba nobis obijciuntur, omnis qui diligit ex Deo natus*, 1 Joann. c. 4, v. 70 ; *qui servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est*, 1 Joann. c. 2, v. 5. Numquid exulant ab Ecclesiâ qui baptizati Deum diligunt ; qui perfectâ charitate pollent, ejusque omnibus mandatis obtemperant ? attamen quin tales sint ad tempus nonnulli ex reprobis, ambigere non possumus. Ergo, etc.

Objicies 3° : Ex solis Dei filiis constat Ecclesia, cum non sit mater, nisi eorum quorum pater est. Hos autem liquet esse filios qui æternam hæreditatem percepturi sunt ; Si filii, inquit Apostolus, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ad Rom. 8, v. 17. Ovis Christi habetur Ecclesia, non nisi ex ovibus Christi constituitur : at oves Christi illæ modò sunt de quibus ipse ait : *Oves meæ vocem meam audiunt... et ego vitam æternam do eis, et non peribunt in æternum*, Joann. c. 10, v. 27 et 28. Non potuit clariùs designari prædestinatorum cœtus. *Non accessistis ad tractabilem montem et accensibilem ignem... sed ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Hierusalem cœlestem, et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in cœlis, spiritus justorum perfectorum*, ad Hebr. c. 12, v. 18 et 19. Non alii ac prædestinati cœlestem incolent Hierusalem.

Respondeo ad primum : Apud homines sunt filii paternis constanter obsequentes votis, atque hæreditatem ipsis constitutam adituri ; at sunt alii quos utpote degeneres exhæredari

aliquando videamus. In Scripturis filii Dei frequentius vocantur, qui ad mortem usque fideles incorruptibilem consequuntur hæreditatem, quam nemo capesset indignus, quâ nemo dignus defraudabitur. At filii Dei multi vocantur, qui tanti nominis decus violaverint improbâ vivendi ratione, eorumque plurimi cum non sint meliorem ad frugem sese recepturi, inter hæredes Dei non sedebunt. Hinc justiores illæ apud Scripturas querelæ: *Generatio enim perversa et infideles filii*, Deut. 32; *Filios emutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me*, Isa. 1, v. 2; *Convertimini, filii, revertentes, et sanabo aversiones vestras*, Jerem. 3, v. 22. Solos prioris generis filiorum Dei, intra fines Ecclesiæ contineri comminiscuntur, nullo argumento probant hæretici; nostraque stat jure possessionis immota conclusio.

Ad secundum: Ecclesia est quidem ovile, sed præter oves, hædos quoque plurimos complectitur, in hominum quidem scientiâ et cogitatione cum agnis confusos, at in Dei cognitione et intelligentiâ discretos, ultimoque in judicio ab illis segregandos, atque sinistrum ad latus supremi ablegandos judicis. Deinde ut bonos, imò et electos nomen ovis in Scripturâ significat, ita et sæpè eo etiam appellantur mali: *Erravi sicut ovis quæ periit*, Psalm. 118. *Omnes nos quasi oves erravimus*, Isa. 53, v. 6. *Sicut oves in inferno positi sunt; iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ*, Psal. 73, v. 1. Christus sese missum denuntiabat: *Ad oves quæ perierunt domûs Israel*, Matth. 15, 24. Somniaret altiùs qui citatis illis omnibus in locis, solos vellet interpellari prædestinatos; hoc etiam nomine nunquid solos electos quos solus Deus compertos habet, subditos sibi crediderit Petrus, cui dictum est: *Pasce oves meas?*

Ad tertium: Intelligi debet hoc testimonium de Ecclesiâ militante ac triumphante, instituitque Apostolus discrimen novam inter ac veterem legem: hæc per montem Sinam, montem Arabiæ, illa per Jerusalem civitatem sanctam adumbratur; non incussis quibus percellantur sensuum organa terroribus, incitare nos solet Deus; suaviùs, licet etiam efficacius nos provocat et allicit ad eam ineundam vitæ rationem quæ christianæ membra Ecclesiæ, novæ filios Jerusalem deceat, tum quæ æternis in tabernaculis sanguine Christi reseratis parare possit locum.

Nota. In Scripturis aliquando filios et oves nuncupari qui etiamnum ab Ecclesiâ longè

divagantur. Sic Joann. c. 10, v. 16: *Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili*. Ibid. c. 11, v. 51 et 52: *Jesus moriturus erat pro gente; et non solum pro gente, sed etiam ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum*. Ibi, ut observat S. Augustinus, tract. 45 in Joannem, intelligitur quos Dominus per præscientiam suam novit suos esse. Æterno decreto paravit Deus quæ variis pro suâ sapientiâ et bonitate largitur temporibus.

Objicies 4°: S. Augustinus, tractatu 45 in Joannem, postquàm dixit multos intus laudare, qui sunt blasphematuri, multos stare qui sunt casuri, adjicit: *Et non sunt oves: de prædestinatis enim loquimur. Ergo soli prædestinati sunt oves*. Libro de Correctione et Gratiâ, c. 9, multos asserit filios Dei videri et non esse, quia non habuerunt perseverantiam.

Respondeo ad primum: Oviùm nomine speciali modo designantur prædestinati, sed aliæ sunt oves, non quidem secundum prædestinationem quæ perseverantes eas factura sit, at secundum præsentem justitiam quâ induuntur; neque eas unquàm negavit ad Ecclesiam posse pertinere, cum esse in Ecclesiâ multos profiteatur quos lupos vocat: « Secundum istam præscientiam Dei et prædestinationem, inquit, citato in capite, quàm multæ oves foris, quàm intus lupi! »

Ad secundum: Quosdam pietati addictos, Dei filios non esse prælocutus, mentem suam sic aperit: « Non quia justitiam simulaverunt, sed quia in eâ non manserunt. » Solos autem prædestinatos membris Ecclesiæ annumerandos esse, ne quidem subindicatum voluit.

CAPUT III.

DE PECCATORIBUS.

Ad Ecclesiam pertinere solos perfectos et nullo peccato inquinatos docuerunt Pelagiani: insigniores peccatores excludabant Donatistæ, quales assererent esse Catholicos, quòd, ut ipsi calumniabantur, Scripturarum divinarum traditoribus consensissent; Donatarum sententiam de eliminandis ab Ecclesiâ magnis saltem et manifestis peccatoribus amplexi sunt confessionis Augustanæ Lutherani.

CONCLUSIO. — *Non ex solis justis, multò minùs solis ex perfectis constat Ecclesia, multosque complectitur manifestos etiam peccatores.*

Probatur 1° ex Scripturarum apertis testimoniis. Matth. v. 17, cap. 18, de fratre peccante

in fratrem, apud Ecclesiam accusato et convicto, sic statuit Christus : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* Sunt igitur peccatores qui admissio gravi et comperto juridicè delicto, tamen in Ecclesiâ maneat, donec ab Ecclesiæ prælatis ejiciantur. Ad Corinth. 1, cap. 5, v. 1 : *Omniñò auditur inter vos fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Incestuosus ille, gravissimus licet peccator, et publici auctor scandal, adhuc erat in Ecclesiâ, ut patet tum ex verbis immediatè sequentibus : *Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit ;* tum ex eo quòd illum ab Ecclesiâ per excommunicationem abscindi jubeat Apostolus. *Judicavi ut præsens eum qui sic operatus est..... tradere hujusmodi Sathanæ in interitum carnis.* In Evangelio leguntur variæ parabolæ quæ in Ecclesiâ justis admisceri peccatores certissimè declarant : assimilatur Ecclesia *area* in quâ paleæ cum frumento includuntur ; *sagenæ* missæ in mare, quâ boni et mali pisces contineantur ; *ovili* in quo deprehendantur oves et hædi : idem pariter innotescit ex parabolâ *convivi* in quo deprehensus est homo veste nuptiali destitutus, et ideò jussus in tenebras projici exteriores, idem colligitur ex parabolâ *decem virginum*, quas inter quinque prudentes, et quinque fatuæ. Isto à parabolis ducto argumento invictè superatos fuisse, in celebri collatione Carthaginensi Donatistas, ita ut extricare se non potuerint, testatur S. Augustinus in breviculo collationis.

Probatur 2° ex traditione : S. Cyprianus Epist. ad Maximum : *Impediri non debet aut fides aut charitas nostra, (ita) ut quoniam zizania esse in Ecclesiâ cernimus, ipsi de Ecclesiâ recedamus.*

S. Chrysostomus in illud psalmi 39, *multiplatae sunt (iniquitates) super capillos capitis mei* : *Neque ex perfectis universa constat Ecclesia, sed habet eos etiam qui otio et solaciorum se dedunt, mollemque et dissolutam vitam amplectuntur, libenterque serviunt voluptatibus, et quoniam est unum corpus, tanquam ex unâ personâ, hæc et illa pronuntiat.* S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, ultra medium : *Arca Noe Ecclesiæ typus fuit ; ut in illâ omnium animalium genera, ita et in hac universarum et gentium et morum homines sunt ; ut ibi pardus, hædi, lupus et agni, ita et hic justus et peccatores, id est, vasa aurea et argentea cum ligneis et*

fictilibus commoventur. S. Augustinus, lib. contra litteras Petilianæ, cap. 12 : *Homo sum de Ecclesiâ Christi, palea, si malus, granum si bonus : non est hujus areae ventilabrum, lingua Petilianæ.* Tractatu 6 in Joannem, v. 2 : *Si arca figurabat Ecclesiam, videtis utique quia necesse est ut in isto diluvio seculi utrumque genus contineat, et corvum et columbam. Qui sunt corvi ? qui sua quærent ; qui columbæ ? qui ea quæ Christi quærent.... Mali et boni sunt in Ecclesiâ catholicâ.* Lib. de verâ Religione, cap. 6 ; lib. 2 de Baptismo, cap. 6, lib. 7, cap. 51 ; lib. de Unitate Ecclesiæ, cap. 13 ; lib. 18 de Civitate Dei, cap. 49, lib. 2 Retractationum, cap. 18. Quæ sit mens S. Augustini splendidius etiam patefaciunt enuntiata controversiarum quibus contra Donatistas tam strenuam impendit operam. Totus est S. Augustinus, plerisque in libris contra illos hæreticos, ut ostendat malos esse in Ecclesiâ, et futuros usque ad consummationem seculi, ab eorum quidem moribus declinandum, at non abruptenda quæ cum illis communia sunt unitatis vincula. Legatur imprimis caput 14 lib. de Unitate Ecclesiæ, in quo sic loquitur : *Habemus innumerabilia testimonia et de commixtione malorum cum bonis in eadem communione sacramenti, sicut Judas ab initio malus, inter bonos undecim conservatus est, et de bonorum paucitate propter malorum plurium comparationem.* Deinde commemoratis aliquot ex hujusmodi testimoniis, ita concludit : *Nulla ergo commixtio terret bonos, ut propterea velint tanquam retia rumpere, et à congregatione unitatis exire.* Studiosè probat nec malorum commixtione cum bonis istos à salute cohiberi, nec, si qui occurrant infideles ministri, Ecclesiam à suâ sanctitate deficere. Consule libros contra epistolam Parmeniani et libros contra epistolam Petilianæ. Huc referri etiam possunt quæcumque congressit ut impugnata à Donatistis catholicitatem Ecclesiæ, petitis ex utroque Testamento argumentis vindicaret ; quomodò enim, Ecclesia occuparet orbem solis intra ipsam justis commorantibus ?

Nota. Dùm versari in Ecclesiâ malos cum bonis asserunt SS. Patres, non, quod ad istud attinet doctrinæ caput, manifestos distinguunt ab occultis peccatores : unde, ut refert S. Augustinus, in collatione Carthaginensi coactis confiteri Donatistis, degere in Ecclesiâ cum justis malos, eâ tamen communione orbari manifestos peccatores cavillantibus, strenuè

obstituerunt episcopi catholici, adductâ speciatim parabolâ aræ, in quâ magis etiam apparent paleæ quàm frumenta: tum et commemorandâ arcâ Noe, in quâ palam concluderantur animalia munda et immunda. Iisdem quoque obicientibus hæreticis duas à Catholicis confingi Ecclesias, unam in terris, quæ partim ex bonis, partim constaret ex malis, aliam in cœlis, quæ nulli pateret peccatori, « eandem ipsam unam et sanctam Ecclesiam dixerunt » (Catholici) nunc esse aliter, tunc aliter futuram, nunc habere malos mixtos, tunc non habituram, sicut non ideò duo Christi sunt, « quia aliquando mortalis, aliquando immortalis (factus) fuerit Christus. »

Probatum 3° rationibus theologicis: Recurrunt argumenta quæ ubi de prædestinatis, deprompsimus ex visibilitate et catholicitate Ecclesiæ; cum enim certò nequeat dijudicari quinam sint in classem justorum referendi, incertum foret quibuscum esset necessariò tenenda communio, quibus obsequendum pastoribus, quos adire oporteat in postulandis sacramentis, et sanæ doctrinæ inquirendis placitis. Per grave peccatum, prælati desinerent esse de Ecclesiâ, proindeque desinerent esse prælati Ecclesiæ, unde jam eis non esset obtemperandum; ex quo sanè magna incommoda gravesque perturbaciones orirentur. Hinc meritò damnata est à concilio Constantiensi, sess. 15, hæc Joannis Hus propositio: « Nullus est episcopus, dum est in peccato mortali. » Nonnisi catholicâ in Ecclesiâ administrari potest Pœnitentiæ sacramentum; ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos institutum est: hæc duo jungantur principia, quò evadet doctrinam quæ tradit neminem lapsum, seu peccatorem, posse in Ecclesiâ consistere? In peccatoribus etiam manifestis externa possunt manere vincula quibus constituitur Ecclesiæ corpus. Possunt enim veram fidem profiteri: non quolibet repudiatur genere peccati: possunt etiam dum legitimorum mandata pastorum transgrediuntur, eorum agnoscere auctoritatem; schisma enim non cuicumque adjunctum est peccato; denique quamvis, dum affectu inhærent peccato, omnis participatione sacramenti sint indigni, eorum tamen divinam continentur institutionem; societati fidelium addicti sunt, in quâ ritè conficiuntur et administrantur, nec se jactant alienos ab illis opportuno tempore et accedente debitâ dispositione recipiendis; ergo licet ab animâ Ecclesiæ extorres ad ipsius tamen corpus pertinent,

quamdiù ab Ecclesiâ, pastorum ipsius auctoritate non repelluntur. Quinimò ad animam Ecclesiæ aliquâ ex parte illi pertinent, qui licet charitate destituti, fidem tamen ac spem retinent.

Objicies 1° ex fidei Symbolo et Scripturis: In Symbolo fidei sancta prædicatur Ecclesiâ: de ipsâ dictum fuit lib. Canticorum, cap. 4: *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*: et iterum: *Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium*. Ad Ephes. cap. 5, v. 25 et seq.: « Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. »

Resp. cum Bellarmino Ecclesiam esse et verè dici sanctam, quia omnia quæ eam constituunt, verè sancta sunt: nempe si agatur de ipsius corpore, *baptisma*, quod sanctum esse nemo inficiari potest; *professio doctrinæ* à Christo et Apostolis derivatæ; *unio membrorum inter se et cum capite*, quoad ea quæ ad Religionem spectant: si verò agatur de animâ, *fides*, *spes*, *charitas*: hæc profectò undequaque sanctitatem ex se ipsis redolent. Ecclesia dicitur quoque sancta, tum quia Deo tota est consecrata, ejusque invisibile caput Christus Sanctus est sanctorum, et omnis sanctitatis auctor; tum quia denominatio fit à meliori parte, et idcirco propter sanctos quibus exornatur, sancta meritò vocari potest; neque propter peccatores in eâ degentes, peccatrix meritò nuncuparetur: neque enim tales eos facit; non ad eos procreandos collineat ipsius constitutio; non ad eam pertinent ratione peccati, cui ex propriis tota repugnat, sed ratione vinculorum quæ mox exposita sunt, quæ totidem sunt ad virtutem christianam incitamenta: at verò sanctos facit auxiliante gratiâ, per doctrinam suam, et sacramenta, nec tales habere alumnos alii competit societati: quocirca potest jure propter ipsos sancta nuncupari. Objecta ex Scripturis testimonia nihil vetat exponi de triumphante Ecclesiâ: interpretationem hanc sequitur S. Augustinus lib. 2 Retractationum, cap. 18: « Ubicumque Ecclesiam commemoravi, inquit, non habentem maculam neque rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quæ præparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. » Si verò intelligantur de Ecclesiâ militante, ad hanc expositionem adhibeantur quæ mox allata sunt ad explicandam Ecclesiæ sanctitatem, Adde

quòd, ut post Bellarminum adnotavit Tournely, quæ in lib. Cantic. de Sponsâ dicuntur, non necessariò intelligenda esse de Ecclesiâ : quidam enim ea intelligunt de Ecclesiâ, quidam de beatâ Virgine, quidam de quâlibet animâ perfectâ, quod ultimum Bellarmino, lib. 3 de Ecclesiâ militante, cap. 7, videtur probabilius.

Objic. ex S. Hieronymo, in cap. 5 Epist. ad Ephesios : « Ecclesia Christi gloriosa est, non habens maculam neque rugam aut quid istius modi; qui ergo peccator est et aliquâ sorde maculatus, de Ecclesiâ Christi non potest appellari, nec Christo subjectus dici. » — Resp. : Multis locis, ut in Dialogo contra Luciferianos docet S. Hieronymus, communionem sociari in Ecclesiâ malos cum bonis, affectu licet et factis disjunctos. Ne ergo secum ipse pugnare videatur, necessarium dicendum est eum id unum voluisse, ut peccatores non sint de Ecclesiâ quoad animam et quoad partem quâ gloriosa et sancta est, nempe quæ justos complectitur.

Objicies multa ex S. Augustino : lib. 6 de Baptismo, cap. 3 : « Habere autem Baptismum et tradere et accipere malos nequaquam in melius commutatos, et de libris canonicis, et de ipsius Cypriani litteris, satis, ut arbitror, demonstravimus : quos non pertinere ad sanctam Ecclesiam Dei, quamvis intus esse videantur, ex hoc apertissimè apparet, quia istisunt avari, raptores, fœneratores, invidi, malevoli et cætera hujusmodi, illa autem columba unica, pudica et casta sponsa sine maculâ. » Lib. de Unitate Ecclesiæ, cap. 22, post relata hæc verba epist. ad Galatas : « Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditiæ, sic prosequitur : Cur ergo vos, ut omittam cætera, non baptizatis post ebriosos, luxuriosos, invidos, qui regnum Dei non possidebunt, et ideò in petrâ non sunt, et quia in petrâ non sunt, procul dubio in Ecclesiâ non deputantur, quia *super hanc petram*, inquit, *ædificabo Ecclesiam meam*, et nos vultis ut baptizemus post hæreticos. » Alia proferri possent æquè decretoria testimonia ex libris contra litteras Petilianæ, contra Cresconium Grammaticum.

Resp. : Cùm ex animâ et corpore constet Ecclesia Christi, possunt, quod ad ipsius communionem attinet, enuntiari propositiones quæ pugnare secum invicem videantur, licet apprimè inter se cohæreant : potest directè, qui de bonis et malis loquitur, vel ad Ecclesiæ corpus duntaxat, vel ad animam ejusdem at-

tendere, quamvis corpus illud vivificante Spiritu sancto, divelli ab animâ nunquàm possit. Haud mirum igitur S. Augustinum pro diverso in quem intendit, scopo discutiendis variis quæstionibus, modò negare intra Ecclesiam versari peccatores, modò affirmare, in frumento steriles avenas, malos cum bonis piscibus. Administrari validè ab hæreticis baptismum, obstinato negabant animo Donatistæ : eâ impellebantur rationis specie, quòd ab Ecclesiæ communionem alieni essent hæretici, nec Spiritum sanctum, quo ipsi carebant, possent baptizando conferre : argumento, ut aiunt, ad hominem, urgebat eos sanctus Augustinus : Collatum ab hæreticis baptismum, vos repudiatis tanquàm nullum et irritum, quia ex Ecclesiâ non sunt, neque Spiritu sancto animati; at neque avari, fornicatores et peccatores alii Spiritu sancto et charitate donantur, quos tamen validè administrare sacramenta ultro confitemini : aut utrumque respuite, aut utrumque admittite, nisi volueritis apertâ contradictione implicari. Talis cùm esset controversiarum status, negabat S. Augustinus ad animam Ecclesiæ quâ in solâ inhabitat Spiritus sanctus, ac proinde, ad corpus Ecclesiæ ut Spiritu sancto vivificatum pertinere peccatores : quod quidem verissimum est, et proposito tunc S. Augustini instituto accommodatum. At longè abfuit à S. Augustini mente, ut inficiaretur in Ecclesiæ corpore malos esse tanquàm membra, quæ licet mortua, corporis tamen sunt, quamdiù non rescinduntur, sicut rami tabescentes et mortui, arboris sunt quamdiù non amputati. Quòd ita sentiat S. doctor, liquet ex adductis inter probationes argumentis, quæ quidem aliis multis possent confirmari : sic lib. 7 de Baptismo, cap. 51, discrimen istud hæreticos inter et peccatores catholicam profitentes fidem instituit : « Separatiores enim sunt (hæretici), jam etiam corporaliter segregati, quàm illi qui intus carnaliter et animaliter vivunt, et spiritaliter separati sunt. » Ergo ex mente S. Augustini, vitâ quidem et moribus, sed non corpore alienantur ab Ecclesiâ peccatores. Citato in capite duo hæc distinguenda censet S. Augustinus, esse domum, esse in domo Dei, quæ est Ecclesia : « Alios autem ait ita dici esse in domo, ut non pertineant ad compagem domûs, nec ad societatem fructiferæ pacificæque justitiæ, sed sicut esse palea dicitur in frumentis; nam et istos esse in domo, negare non possumus, dicente Apostolo : « In

« magnâ autem domo non solùm aurea vasa sunt
 « vel argentea, sed et lignea et fictilia, et alia
 « quidem sunt in honorem, alia in contume-
 « liam. » Ergo in domo, Ecclesiâ scilicet, fate-
 tur esse peccatores, licet ad compaginem illius,
 hoc est, ad societatem justorum non magis
 pertineant quàm ad frumenta paleæ. Tractatu
 61 in Joannem, malos esse docet, in Ecclesiâ
 et non esse, sed diversâ prorsus ratione.
 « Utrumque, inquit, verum est, et ex nobis et
 « non ex nobis : secundum aliud ex nobis, se-
 « cundum aliud non ex nobis : secundum
 « communionem sacramentorum, ex nobis :
 « secundum suorum proprietatem criminum,
 « non ex nobis. » Ab Ecclesiâ, quæ ex propriâ
 suâ constitutione tota sancta est, dissident
 agendi suâ ratione peccatores ; cum eâ verò
 consentiunt externâ fidei professione ; quin-
 imò ipsi internis etiam quibusdam vinculis
 uniri possunt, nempe habitibus fidei et spei,
 atque jurisdictione spiritali, donec ab eâ ab-
 scindantur. Denique dùm tradit S. Augustinus
 ex justis coalescere Ecclesiam, non eos in-
 ducit ut seorsim quemque degentem, sed ut
 inter se colligatos *communione sacramentorum*,
 professione publicâ fidei quæ vincula ipsis
 etiam posse malis competere, nusquàm diffi-
 tetur.

Inst. 1° : Comparat S. Augustinus malos
 cum perversis humani corporis humoribus,
 qui certè in membris haud numerantur. « Aut
 « in membris sumus, inquit, tract. 8 in Joan.
 « Epistolas ; aut in humoribus malis qui se
 « in melius commutat, in corpore membrum
 « est ; qui in malitiâ permanet, humor malus
 « est. » — Resp. : Hoc unum significatum velle
 S. Augustinum, non referri malos inter Eccle-
 siæ membra viva et sana, sed haberi tanquàm
 membra mortua et putrida. Considerari pos-
 sunt peccatores 1° quatenus labè peccati infi-
 ciuntur et sordescunt ; non eâ profectò de
 causâ pertinent ad Ecclesiam ; non reposita est
 nequitia peccati inter vincula quibus efficiantur
 Ecclesiæ membra : propter hunc reatum,
 propter susceptam lethalis peccati maculam,
 conferuntur vitiatum cum humoribus. 2° Con-
 siderari possunt quatenus eandem cum justis
 profitentur exterius fidem, eorundem sunt
 participes sacramentorum, (sensu inter ratio-
 nes theologicas exposito) eisdemque subjacent
 pastoribus. Hæc enim dùm præstant, generi-
 eam membrorum Ecclesiæ rationem obtinent ;
 externâ communione ipsis conjunguntur justis,
 quin etiam et aliquatenus internâ, si corde

credant quæ ore confiteantur, charitate licet
 nondum præditi.

Inst. 2° : Eodem loco habet S. Augustinus
 et malos et hæreticos : utrosque judicat vagari
 extra Ecclesiam (lib. 2 contra Litteras Petilianæ,
 cap. 108) ; injecto enim sermone de immundis,
 luxuriosis, invidis, sic pergit : « Omnes isti inter
 « quos et hæretici positi sunt, sicut dicit Apo-
 « stolus, *regnum Dei non possidebunt*, et ideò
 « ad sinistram partem cum diabolo pertine-
 « bunt ; nec ideò putandi sunt in Christi cor-
 « pore, quod est Ecclesia, quia sacramentorum
 « ejus corporaliter participes fiunt. » Obser-
 vanda sunt hæc etiam ultima verba ex quibus
 colligitur ne quidem ad corpus Ecclesiæ per-
 tinere malos, quamvis sacramentorum Christi
 participes. — Resp. his testimoniis declarari
 ad Christi corpus, ad Ecclesiam Christi non
 magis pertinere malos quàm hæreticos, in eo
 quod spiritualem ad vitam, æternamque salu-
 tem attinet : eò enim loci S. Augustinus no-
 mine corporis Christi, intelligit corpus et vitâ
 et immortalitate donatum : « Non enim, inquit,
 « lib. 3 de Doctrinâ christianâ, cap. 32, re-
 « verâ Domini corpus est, quod cum illo non erit in
 « æternum. » Ad illud docet S. Augustinus neque
 hæreticos, neque malos pertinere, *quia regnum
 Dei non possidebunt*, nisi resipuerint. Dùm igitur
 ibi asserit Ecclesiam esse corpus Christi,
 considerat in Ecclesiâ id quod præstantius est,
 nempe justos ac prædestinatos, nec ideò ab
 ejus communione excludit malos et reprobos,
 ut patet ex adductis supra testimoniis.

Inst. 2° : Corpus ipsum Ecclesiæ, corpus
 est Christi : accepimus ex S. Augustino malos
 non esse *in Christi corpore* : ergo nec sunt in
 corpore Ecclesiæ. — Resp. : Apostoli insi-
 stendo vestigiis, S. Augustinus simpliciter as-
 serit Ecclesiam esse corpus Christi, quia reipsâ
 id habet quo Christi *morale* corpus constitui-
 tur ; quod autem attinet ad Ecclesiæ corpus,
 potest quoque censi corpus Christi quatenus
 justos ac prædestinatos complectitur ; quatenus
 autem malos, haud propriè vocandum est in
 mente S. Augustini corpus Christi, eò quòd
 istud consideret ut integrum et vivens, cui
 mors nunquàm dominabitur.

Inst. 3° : Non semel docet nec ad corpus
 Ecclesiæ eos pertinere qui Evangelii mandatis
 refragantur. Sic lib. 4 de Baptismo, cap. 3 :
 « Nec illi, inquit, Ecclesiæ devoti sunt qui vi-
 « dentur esse intus et contra Christum vivunt,
 « id est, contra Christi mandata faciunt, nec
 « omninò ad illam Ecclesiam pertinere judi-

« candi sunt, quam sic ipse mundat lavacro
 « aquæ in verbo, ut exhibeat sibi gloriosam
 « Ecclesiam. » Et in fine ejusdem capitis, de
 malis et hæreticis, *quorum est aperta separatio*,
 ita loquitur : « In membris illius columbæ
 « (Ecclesiae) nec illi sunt hodiè, sed aliqui
 « eorum fortassè futuri sunt. » — Resp. : De
 consideratâ quoad animam Ecclesiâ mentionem
 facit S. Augustinus, et sub eâ ratione, ut hæ-
 retici, sic et mali ad Ecclesiam non pertinent :
 in eo statu ipsam cogitat Ecclesiam, in quo ne
 minimâ quidem afficiatur maculâ.

Inst. 4° : In citato mox testimonio dicuntur
 ad Ecclesiam non pertinere malos, etsi *intus*
esse videantur : non autem videntur esse intus,
 nisi dùm sic attenditur ad ipsum Ecclesiae
 corpus, ut ad animam non se conferat mentis
 attentio : anima enim cùm internis constet
 dotibus, videri non potest, neque dijudicari.
 Certò dignoscere non possumus quinam ad
 Ecclesiae animam pertineant. — Resp. : *Chari-*
tas non cogitat malum ; dictum est : *Nolite ju-*
dicare, et non judicabimini : quorum ergo ma-
 litia nobis certò non innotuerit, æquum est
 credatur illos Ecclesiae intus inhærere, ad ip-
 sius animam pertinere : cui tamen non adu-
 nantur, si peccato sint inquinati ; itaque intus
 esse et non esse sub diversâ ratione reputan-
 tur : « Ecclesia, inquit S. Augustinus, lib. 4
 « de Baptismo, cap. 1, incorrupta et casta et
 « pudica est, et ideò non ad eam pertinent
 « avari, raptores, fœneratores, quos non tan-
 « tùm foris, sed etiam intus esse, multis litte-
 « rarum suarum locis Cyprianus ipse testatur :
 « et tamen non mutât corde baptizantur et
 « baptizant. » Sic respondetur testimonii in
 quibus dicuntur mali baptizare extra Ecclesiam.

Inst. 1° : Docuerat S. Cyprianus valere
 baptismum collatum à malis veram fidem pro-
 fitentibus, quia *intus sunt*, irritum autem esse
 baptismum ab hæreticis administratum, quia
 sunt extra Ecclesiam. Ad hanc refellendam
 sententiam aggreditur S. Augustinus his verbis,
 lib. 5 contra Donatistas, cap. 27 : « Dicat
 « mihi aliquis, *quomodò irrepserint in hortum*
 « *conclusum et fontem signatum*, quos seculo
 « verbis solis et non factis renuntiâsse Cypria-
 « nus, et tamen intus fuisse testatur. » Non is
 erat S. Cyprianus qui ad animam Ecclesiae
 sectatores seculi pertinere arbitraretur : hæc
 igitur verba, *intus esse*, referebat ad corpus
 Ecclesiae : hæc tamen à S. Augustino refel-
 luntur ; improbatur sententiâ Cypriani : ergo.
 — Resp. : *Intus esse*, seu in Ecclesiâ versari

malos negavit S. Augustinus eo sensu quo
 possit genuinum ac sufficiens assignari disci-
 men, quoad valorem baptismi, malos inter et
 hæreticos ; utrique enim orbantur Spiritu
 sancto, quo destitutos baptismum nullos con-
 ferre posse, contendebat S. Cyprianus. Hanc
 esse S. Augustini mentem objecto in ipsius
 testimonio, indicant quæ proximè prolocutus
 fuerat ; nam commemoratis Cantici cantico-
 rum istis verbis : *Hortus conclusus*, etc., dixerat :
 « Hoc intelligere non audeo nisi in sanctis et
 « justis, non in avaris, et fraudatoribus, et
 « fœneratoribus, et ebriosis, et invidis, quos
 « tamen cum justis baptismum habuisse com-
 « munem, cum quibus communem non habe-
 « bant utique charitatem, ex ipsius Cypriani
 « litteris, sicut sæpè commemoravi, uberius
 « discimus et docemus. »

Inst. denique : De domo « quæ dicitur ædi-
 « ficari super petram, quæ unica columba
 « appellatur ; quæ etiam claves accepit et
 « potestatem solvendi et ligandi, » ita pronun-
 tiat : « Hæc quippè in bonis fidelibus est, et
 « sanctis Dei servis ubique dispersis et spiritali
 « unitate devinctis in eâdem communione
 « sacramentorum, sive se facie noverint, sive
 « non noverint. » Ergo et ex solis justis con-
 stare Ecclesiam, et solis illis suppeditam
 fuisse clavium potestatem existimavit S. Au-
 gustinus. — Resp. : Dùm solis justis videtur S.
 Augustinus adscribere communionem Ecclesiae,
 loquitur de Ecclesiâ quoad animam consideratâ,
 ut iterùm atque iterùm ostendimus, neque
 unquàm negavit posse ab iniquis ministris
 validè exerceri potestatem clavium, sed hanc
 universæ Ecclesiae propter sanctos concessam
 esse, licet peccatoribus in Ecclesiâ saluberrimè
 profuturam, et à malis sacerdotibus, illicite
 quidem, sed validè tamen, non infrequenter
 adhibendam.

Objiciuntur quædam aliis ex SS. Patribus,
 iisdem enucleanda responsis quæ ad expo-
 nenda S. Augustini testimonia deprompsimus.
 V. g., S. Cyprianus de lapsis in persecutione
 sic disserit : « Si apud illos et in illis est
 « Ecclesia, quid superest quàm ut ipsi rogentur
 « à nobis, ut nos ad Ecclesiam dignentur admit-
 « tere? » S. Hieronymus in Epist. ad Ephes. :
 « Si in omnibus immaculata est Ecclesia, ma-
 « culati ab eâ alieni esse censentur, nisi rursus
 « per poenitentiam fuerint expurgati. »

Resp. : Facile solvitur ductum ex S. Hiero-
 nymo argumentum, allato discrimine corporis
 Ecclesiae ab ejusdem animâ : præter commu-

nem hanc responsionem, dici potest ad testimonium S. Cypriani, id sibi illum constituisse, ut lapsorum quorundam temeritatem et audaciam retunderet, atque ostenderet, à jure recipiendorum sacramentorum excidisse; auctoritati pastorum sincerum deberi obsequium, supplicibusque votis atque humilitatis comite poenitentia accersendam esse, quam expetere viderentur, reconciliationem.

Objicies 4° ex rationibus theologicis : Cogitatu repugnat Christum habere membra damnata : id aversabatur tanquam à pietate alienum S. Augustinus, et inde colligebat ad corpus Christi, quod est Ecclesia, non pertinere malos. « In corpore Christi, inquit, non sunt, quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata. »—Resp. : Sermo non instituitur de naturali Christi corpore, cujus vel sola imago animum deterret ab adscribendis illi membris damnatis; sed nihil obstat quominus corpori ejusdem morali, quod est Ecclesia, attribuantur membra quæ ibi dicuntur damnata, quia Spiritu sancto non vivificantur : de sententiâ S. Augustini jam satis disseruimus. Ut quis saltem ad Ecclesiæ corpus pertineat, necesse est, ut Ecclesiæ fidem exteriorius profiteatur, eumque non respuat Ecclesia : peccatores autem manifesti et poenitentiam refugientes factis negant, quod ore confitentur : moralem Ecclesiæ doctrinam, imò et pleraque mysteria suâ lacebant vivendi ratione, eosque tamdiu dùm sese meliorem ad frugem recipere noluissent, detestatur Ecclesia. — Resp. : Fieri potest et plerumque contingit ut peccatores fidem exteriorius profiteantur, cujus ad placita mores suos exigere et componere admoniti etiam renuant, et hoc sensu factis negent quod ore confitentur; fidem ejurare et abjicere, atque ideò à communione Ecclesiæ resilire censerentur, si peccata sua à conscientie dictamine non abhorreant, neque posse meritò redargui contenderent; tunc evangelicam doctrinam, quæ certè deposito fidei catholicæ continetur, exteriorius abnegarent, atque apertos inter hæreticos numerarentur, quos extra Ecclesiam esse jam demonstrandum est. Cùm ostenderimus non ex solis justis constare Ecclesiam, eaque manifestos ipsos contineri peccatores, frustrà contere vellemus tempus, ut probaretur non ex solis eam confuari perfectis, ut somniabant Pelagiani.

CAPUT IV.

DE HÆRETICIS.

Neque notorios, neque occultos hæreticos

ad animam Ecclesiæ pertinere latè demonstratum est in vindicandâ Ecclesiæ unitate : evertendo enim Jurisæi systemate, plurimis argumentis ostensum est versari extra viam salutis eos omnes qui definitum aliquod ab Ecclesiâ, sufficienterque propositum dogma repellant, etiamsi non illis numeretur articulis qui *fundamentales habeantur*. Utrùm verò propter retentum baptismi, confirmationis (et si de clericis agitur) ordinis characterem, recenseri debeant inter Ecclesiæ membra, donec ipsius auctoritate et ministerio abscondantur, ut docuit Alphonsus de Castro? ea quæstio gravioris est momenti quàm nonnullis visa est theologis : conjuncta est enim cum hac alterâ, utrùm quam habuerint, ecclesiasticâ jurisdictione destituantur, antequàm ab Ecclesiæ communione excludantur, atque denuntientur ut excommunicati. Affirmantem sententiam tenuerunt multi, quam tuetur Bellarminus lib. 2 de summo Pontifice, cap. 30. Deinde haud levis esse momenti prædictam quæstionem patebit ex jam afferendis rationis, præsertimque traditionis generalibus momentis.

PROPOSITIO PRIMA. — *Ad Ecclesiam non pertinent hæretici notorii, idemque statuendum de notoriis schismaticis, et propter diversam etiam ab hæresi et schismate causam excommunicatis.*

Probatur prima pars, quæ spectat ad hæreticos : eos esse, quæcumque hæresim profiteantur, ab animâ Ecclesiæ alienos, jam observatum est; vel uno in dogmate violari nequit fides, quin perimatur tota, propter contemptam, quâ individué innititur, divinam veracitatem, violatamque definientis, revelatæque in omni doctrinâ infallibilis Ecclesiæ auctoritatem : fides autem est fundamentum salutis et radix. Neque Ecclesiæ corpori inhærent hæretici, cùm tribus non devincti sint vinculis, quibus ejus inter se membra colligantur; carent enim ipsâ exteriori fidei professione, quâ sublatâ, quo pacto possint ad Ecclesiam pertinere, quæ cœtus est hominum fidem eandem profitentium? Non ut dicantur et sint Ecclesiæ membra, satis est ab illis retineri characterem et baptismi et confirmationis, atque etiam ordinis : talis enim character cùm deleri nequeat, ad Ecclesiam pertinerent qui illo impressi, ad Judaismi, aut etiam Mahumetismi partes desciverint. Quod dictum est absurdum. Imò neque ullâ excommunicationis sententiâ

possent, aut propriæ voluntatis protervo quantumlibet molimine ab Ecclesiâ divelli, cum nullo unquam conatu eradi possit character inustus sacramentali efficaciâ.

In assertionis nostræ argumentum advocari meritò solent duo inprimis Scripturæ sacræ testimonia : alterum ex Epist. ad Titum, cap. 3, v. 10: *Hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Devitare non debet pastor homines adhuc gregi suo adunatos, sed potius adire, et omni quo potest studio curare, sanioemque ad mentem impellere : cum igitur hæreticos semel et iterum, sed frustra correptos, devitare jubeatur Titus qui pastorale gerebat munus, illos à commisso sibi grege distractos habere debuit ; manifestos ad hæreticos ea spectat admonitio Apostoli, cum ab Ecclesiæ corpore, ut mox ostendemus, non divellantur occulti hæretici. Alterum testimonium depromitur ex Epist. 1 Joannis, cap. 2, v. 19: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Ergo ab Ecclesiâ detrudit manifesta hæresis, hæc enim ibi designatur.

Ad illa Scripturæ testimonia accedunt indubitata traditionis monumenta ex SS. PP. eâ in quæstione planè consentientibus : commemorare sufficiat S. Augustinum, quo nullus in asserendâ Ecclesiæ unitate oculatus magis ac studiosus. Sic lib. de unico Baptismo contra Petilianum, cap. 6 : « Nihil prodest hæreticis ad salutem, quòd extra Ecclesiam verum baptismum per ignorantiam et tradunt et tenent. »

S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos circa finem : « Sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses seu Compenses, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. » Vid. S. Irenæum, lib. 3 de Hæres., Tertull. de Præscript., S. Cyprianum Epist. ad Jubaianum. Quæcumque ubi de Unitate Ecclesiæ, congerenda ex traditione curavimus ad asserendam hanc proprietatem, iisdem argumentis evincitur, Ecclesiæ communionem apertos privari hæreticos; atque ita intellectum esse vulgatum in omnes orbis christiani partes, symbolum Nicænum et Constantinopolitanum, quo profitemur catholicæ unitatem Ecclesiæ.

Solvuntur objecta.

Pertractandâ Ecclesiæ unitate multa dilui-

mus quæ presentem ad controversiam revocari possent; consulantur, ne jam latius explanata iterare cogamur; haud diuturnam quæ supersunt, injicient moram.

Objicies 1° : Matth. c. 13 : Bonum semen dicitur homo suo seminasse in agro : *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici* ; agro significatur Ecclesia; zizaniis hæretici; bono semine Catholici: permiscerentur ergo in Ecclesiâ cum hæreticis. — Resp. : Mundum universum, non Ecclesiam significat ager ille, exponente Christo : *ager autem*, inquit, *mundus est.* Ita intellexit S. Augustinus quæst. 2 super Matthæum, quamvis lib. 2 contra Cresconium, cap. 34, memoratam parabolam Ecclesiæ accommodet. Per zizania autem designantur peccatores, illi inprimis quiscandalum pariunt, sive sint hæretici, sive aliunde vitiosi. *Zizania autem*, ait Christus, *filii sunt nequam.* Scopus enim parabolæ est ostendere, futurum ut ad diem usque judicii bonos inter pullulent mali, tanquam prava semina quæ suo tempore avellentur æternis tradenda ignibus : conclusioni nostræ minimè officit ista quæ obvia est interpretatio.

Objicies 2° sententiam hanc Apostoli : *In magnâ domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia.* At ligneis et fictilibus illis vasis designantur hæretici, de quibus S. Augustinus dixit : *Credo quòd nondum foras exierant.* Lib. 3 de Baptismo, contra Donatistas, cap. 19. Illâ autem domo significari putat Ecclesiam Christi.

Resp. : Magnâ illâ domo non Ecclesiam, sed mundum ipsum, sicut agro in parabolâ zizaniorum significari, existimant Patres Græci, S. Chrysost. et Theophilactus : vasis autem ligneis et fictilibus indicari non hæreticos, sed infirmos ac pronos ad lapsum fideles, ex quibus nonnullos dixerat Apostolus in errorem ab Hymenæo et Phileto devocatos : *Subverterunt*, inquit, *quorundam fidem.* At etiamsi cum SS. Cypriano, Ambrosio, Augustino, intelligatur supradictâ domo Ecclesiam adumbrari; etiamsi vasis ligneis atque fictilibus designari hæreticos fateamur cum SS. Ambrosio et August., non inde sequitur inter Ecclesiæ membra propriè cooperari hæreticos : quo igitur sensu domo Dei dicantur contineri? quâ ratione dixerit S. Augustinus : *Credo quòd nondum foras exierant?* Quia nondum Ecclesiæ communionem penitus refugerant, seu ad alienam et planè separatam nondum diverterant, abjectis tamen ipsâ

externâ fidei professione, ac debito legitimum auctoritati pastorum obsequio; id totum colligitur ex proximè sequentibus S. Augustini verbis: « Credo quòd nondùm foras exierant, aut si jam exierant, quomodò eos dicit in eadem magnâ domo cum vasis honorabilibus, nisi fortè propter ipsa sacramenta, quæ separatis etiam hæreticorum conventiculis non mutata sunt? » Quæ ex operibus S. Augustini eruere nititur Juræus, tam levia sunt argumenta, et S. doctoris institutionibus ita repugnantia, ut pigeat in eis refellendis tempus impendere: v. g., ex eo quòd postulantes Donatistas, utrùm *baptismus in parte Donati generet filios*, responderit S. August., quasi verò *ex hoc generet unde separata est, et non ex hoc unde conjuncta est*, (scilicet baptismo) conficere molitur Juræus non esse ab Ecclesiâ divulsos errantes, qui retineant eos quos fundamentales nuncupat articulos. Quàm fuerit allucinatus, potuisset ex mox subjectis verbis istis colligere: « Itaque, ait S. Augustinus, una est Ecclesiâ, quæ sola catholica nominatur, et quidquid suum habet in communionibus diversorum à suâ unitate separatis, per hoc quod suum in eis habet, ipsa utique generat. » Adnotare sufficiat illas voces, *in communionibus diversorum à suâ unitate separatis*.

Objicies 3°: De hæreticis judicare potest Ecclesiâ, eisque debitas irrogare pœnas; ergo intus sunt: *Nam quid mihi est*, inquit Apostolus, *de iis qui foris sunt judicare?* 1 Cor. 5. Præterea baptismi et sacerdotii retinent impresum characterem. — Resp.: Apostoli verba, *quid mihi est?* de iis infidelibus exponenda esse qui baptismate non fuerunt initiati, nec proinde ipsius Ecclesiæ subditi jurisdictioni: at cum nequeat abdicari baptismus, quo Ecclesiæ subijciuntur, susceptum semel illud jugum nunquam possunt excutere: potest igitur de illis judicare, quæ sint sui juris pœnas in eos decernere, sicut potest imperator desertorem militiæ relicta ut ad castra redeat adigere, et nolentem disciplinæ militari adhibita severitate perstringere. Neque contumaces illi possunt eximi ab impositâ divinitus lege ad Ecclesiæ communionem contendendi pro viribus, cum extra illam reipsâ aut voto non comparatam, nulla sit speranda salus. Quod verò ad indelebilem per quædam sacramenta inustum characterem attineat, ille non sufficit ad constituenda Ecclesiæ membra: id enim si præstaret, ad Ecclesiam pertinerent ipsi apud inferos reprobis: neque enim illo characterē exuuntur quo qui-

dem acuantur in ipsis conscientiæ stimuli, nefarios obtrudentis perpetuò abusus violatæ dignitatis et officii.

PROPOSITIO II. — *Jurisdictione non destituuntur notorii omnes hæretici* (1).

Probatur: Jurisdictione si destituerentur omnes hæretici, illud efficeretur aut jure naturali, aut jure divino *positivo*, vel saltem jure ecclesiastico, etc.

1° Non jure naturali: haud quidem spernendum hic occurrit statim argumentum, quâ ratione nimirum ecclesiasticam potestatem exercere valeat, qui vel Ecclesiæ auctoritate ab ipsius communione depulsus fuerit, aut eam ultrò et obstinatè deseruit? quomodò caput, qui membrum esse desierit? Quamvis nec ad ipsum Ecclesiæ corpus pertineant notorii hæretici, attamen non idcirco necessariâ consecutione, seu intrinsicâ necessitate atque ex naturâ rei orbantur omni jurisdictione: namque ut in regno temporali fieri potest quibusdam ut extraneis munus aliquod permittatur in gratiam et utilitatem civium, ita potest Ecclesiâ, si factu opportunum judicaverit, aliquam jurisdictionis partem apertis etiam quibus voluerit hæreticis permittere: digni quidem sunt hæretici quibus ecclesiastica omnis adimatur potestas; at naturali ipso jure non omnes incurruntur pœnæ quæ infligi possint, tametsi agatur de pœnis quæ *privativæ* nuncupantur; sicut nec militibus qui militaria signa deseruerunt, jus ipsum naturale omnes irrogat positas in privatione pœnas, quas potest illis publicum infligere ministerium. Adde quòd peccata remittendi potestas, de quâ potissimum hic agitur, innixa est radicis sacramentali ordinatione

(1) Hæc sententia quamvis tenenda nobis videatur, à gravibus tamen multis impugnatur theologis, quos inter Isambertus docet schismaticos quidem suam donec denuntiati fuerint jurisdictionem retinere; at notoriis de hæreticis aliter opinatur: « Hoc ipso, inquit, quòd publicè profitentur hæresim, amittunt omnem jurisdictionem ecclesiasticam. » Tract. de Sacramentis in genere.

De iisdem sic disserit Duvallius: « Ex jure quisquis pulsus est ex senatu, judicare non potest; atqui prælati et clerici manifestè hæretici, pelluntur suâ hæresi ipso facto, (ac proinde ante denuntiationem) è senatu et communione Ecclesiæ; ergo jurisdictionem suam amittunt. » Tract. de Fide, quæst. 7.

Idem docuerat, et auctoritate ac ratione mox expendendis ea constare judicaverat Belarminus, lib. 2 de Romano Pontifice, cap. 50.

cujus character non amittitur : inchoata quidem est duntaxat, et incompleta quæ ex sacramento dimanat absolvendi facultas : desiderantur in quos exeratur, subditi quos assignare velit Ecclesia : potest autem quos assignaverit, non iis omnibus eripere, qui apertam in hæresim inciderint : tunc autem *validè* absolvant, sed extra casum extremæ confitentium necessitatis, seu mortis periculum, *illicitè* ; quo etiam casu, *licitè*, si ex animo et efficaciter eos poenituerit. Membra quidem sunt abscissa hæretici notorii : verum ad obeundas *validè* functiones Ecclesiæ requisita ordinis potestas vel jurisdictionis, esse potest absque charitate, absque fide, imò et sine sinceræ professione fidei, modò talis sit ille defectus ut materiam aut formam sacramenti, generalemve faciendi quod facit Ecclesia, intentionem non impediat. Haud igitur urgenda nimium comparatio quæ humano à corpore ducitur, cujus membra nulla, nisi animata fuerint, ullam possunt vitalem exercere functionem.

2º Nec jure divino *positivo* ab omni jurisdictionis potestate excidunt notorii omnes hæretici ; hæc assertio astruitur refellendis eorum argumentis, qui volunt illos jure divino excommunicatos haberi : præcipua quæ ex Scripturis adducere soleant, testimonia hæc sunt : Apud Matth. cap. 18, de fratre juridicè accusato et ad prælatos ecclesiasticos delato, dicitur : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*. Epist. ad Titum, cap. 5 : *Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, devota*. Epist. 2 Joan. Evang. v. 10 : *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere in domum, nec ave ei dixeritis*. In testimonio Evang. S. Matth. mentio nulla facta est de hæretico, sed de fratre qui in fratrem peccaverit : ostenditur qualem ipsius contumacia indignationem concitare debeat, si prælati ecclesiastici judicio parere noluerit ; at juris divini non est quæcumque profertur à iudice ecclesiastico sententia, nec divino jure excommunicati censentur, quoscumque anathematis fulmine percusserit. Ferendi censuras potestatem contulit Ecclesiæ suæ Christus, at nullas ipse propriè dictas instituit. Testimoniis autem S. Pauli et S. Joannis demonstratur quo studio, quâ vigilantia debeant fideles, quantum possunt, ab hæreticorum consortio declinare, quorum sermo *serpit ut cancer*, omniaque ferè consilia in perniciem animarum intenta sunt,

at malorum etiam hæresim non profitentium societatem ut fugiant, admonentur graviter fideles : *Nunc autem scripsi vobis*, inquit Apostolus, 1 ad Corinth. cap. 5, v. 11, *non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere*. Non ad solos spectat hæreticos admonitio Salomonis : *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis*. Prov. cap. 1, v. 10. Carere omni jurisdictione eos omnes qui versantur extra Ecclesiam, indubitatum quidem fuisse videtur apud SS. Patres : « Dicimus, inquit S. Cyprianus lib. 2, epist. 6, omnes omninò hæreticos atque et « schismaticos nihil habere potestatis ac juris. »

Idem docuerunt SS. Optatus lib. 1 contra Parmenianum ; Ambrosius lib. 1 de Poenitentia ; Hieronymus Dialogo contra Luciferianos ; Augustinus In Enchiridio, cap. 65. At inde colligi non potest jure divino, et non ecclesiastico tantum, expertes esse omnis jurisdictionis publicos hæreticos. Non placet eorum responsio qui dicunt posse de jurisdictione hæreticorum testimonia SS. Patrum haud secus exponi ac de ordinatione simoniacorum, prohibitum scilicet usum, nec tamen declaratum esse irritum. Hoc intercedit discrimen inter jurisdictionem et annexam ordini sacerdotali vel episcopali potestatem, quòd illa possit auferri auctoritate Ecclesiæ, hanc autem utpotè characteri alligatam, divellere nequeat Ecclesia.

3º Dicimus mutari potuisse, ac reipsà mutatum fuisse seculo decimo quinto ecclesiasticam de jurisdictione hæreticorum disciplinam ; sive celeberrimum decretum quod incipit his verbis : *Ad evitanda scandala*, quo mutatio illa invecta est, concilio Constantiensi, cujus tamen in actis non legitur, attribuendum sit, sive Martino V, sive aliam duxerit originem ; decretum illud operæ pretium est exscribere, quantum ratio nostri postulat instituti.

« Ad evitanda scandala, et multa pericula
« quæ conscientis timoratis contingere possunt, Christi fidelibus misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione
« allicujus, sacramentorum administratione vel
« receptione, aut aliis quibuscumque divinis,
« intus et extra, prætextu cujuscumque sententiae, aut censuræ ecclesiasticæ, à jure vel
« ab homine generaliter, promulgatæ teneatur
« abstinere, vel aliquem vitare, aut, interdicitum ecclesiasticum observare, nisi sententia

« aut censura hujusmodi fuerit lata contra personam, collegium, universitatem, ecclesiam, communitatem, vel locum certum, aut certam, à judice publicata vel denunciata specialiter et expressè; constitutionibus apostolicis et aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque. » Eà in constitutione licet non fiat explicita mentio de hæreticis, ad eos nihilominus pertinet quod de excommunicatis ibidem statuitur; namque declaratur neminem *deinceps prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, à jure vel ab homine teneri* ab alicujus communionem abstinere in administratione vel receptione sacramentorum, nisi lata in illum sententia fuerit à *judice publicata et denunciata specialiter et expressè*. Nemini igitur nec proinde hæreticis sententiâ ullâ, aut censurâ ecclesiasticâ nisi speciatim publicatâ et denuntiâtâ, adimitur potestas administrandis validè sacramentis necessaria; iis tamen conferendis, quamdiù errorem non repudiaverint, procul dubio peccant tum et ipsi, tum et fideles qui absque legitimâ causâ eorum in recipiendis utuntur ministerio.

Obijcies 1° : Vim legis in Ecclesiâ obtinere non potest constitutio *ad evitanda scandala*. Non reperitur in ullâ parte juris canonici, neque ullâ in collectione Bullarum summorum pontificum, neque in actis conciliorum : legitur quidem in vigesimâ sessione synodi Basileensis; at si antea viguerat, insigniter tunc immutata est, et præcipuâ sui parte abrogata : nam postquàm ibi declaratum est, nullâ sub censurâ ecclesiasticâ, nisi publicata vel denunciata specialiter et expressè fuerit, communicationem in divinis prohiberi, continuò additur : « Nisi aliquem ita notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nullâ possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari; » cum eâ exceptione quæ maximi est momenti, Pragmaticam in Sanctionem annis septem post concilium Basileense, hoc est, anno 1438, inducta est memorata constitutio : deinde iisdem fermè verbis, in synodo Lateranensi quintâ, sessione undecimâ, anno 1516 renovata est, atque in Concordato Leonem inter summum pontificem, et regem Galliæ Franciscum primum collocata. Ergo fatendum est omni jurisdictione, etiam ante expressam denuntiationem, eos omnes esse destitutos, quos in hæresim incurrisse nullâ tergiversatione celari possit.

Resp. : Quidquid sit de origine decreti *ad evitanda scandala*, quod à plurimis S. Antoninum secutis concilio Constantiensi attribuitur, ambigi non potest quin reipsâ editum fuerit et invaluerit : quæ autem in illud invecata est mutatio, tum Basileensi, tum Lateranensi quintâ synodo, eam non fuisse usu receptam, aut in desuetudinem abiisse demonstrat doctus Eveillon, egregio opere cui titulus : *Traité des Excommunications et Monitoires*; ibi, cap. 3, artic. 1, testatur constitutionem *ad evitanda scandala*, fuisse communi statim consensu receptam et observatam; labentibus quoque temporibus quoque confirmatam, et à doctoribus traditam in Italiâ, Galliâ, Germaniâ, Hispaniâ, in Belgis, non obstantibus concilii Basileensis Lateranensisque decretis, atque subsequentibus Concordatis, quibus asserit contrariâ consuetudine esse derogatum. Ad id comprobandum contextit seriem magni nominis auctorum. Ex quibus nonnulla duntaxat excerptimus testimonia. Dominicus Soto, in 4 Sententiarum distinct. primâ, q. 6, rejectâ exceptione quæ ad omnes spectat notorios excommunicatos, subjicit : « Usus Ecclesiæ tam amplam exceptionem non recipit, nisi illam concilii Constantiensis. » (Hæc etiam quæ notorium ad percussorem clerici pertinet, in Galliâ usu exolevit.) Suarez de Censuris disput. 9, sect. 2, de modo quo per attributum synodo Constantiensi decretum prohibetur communicatio cum excommunicatis : « Usu, inquit, totius Ecclesiæ, ea forma jam est approbata et recepta. » Eadem de constitutione ita loquitur Estius in 4 Sentent. dict. 18, § 16 : « Usque in hodiernum diem in Ecclesiâ viget, non obstante quâdam extensione factâ in concilio Basileensi. » Alios consule apud Eveillon, loco citato, cui accuratè suffragatur auctor collationum Andegavensium, tom. 2 de Censuris edit. 1759, pag. 86 et seq. In his autem quæ juris sunt ecclesiastici, plurimum tribuendum est receptæ communiter consuetudini quæ ut legem constituere, ita constitutam legem potest restringere, aut etiam abolere.

Inst. : In constitutione *ad evitanda scandala*, nihil statuitur de hæreticis; tota versatur circa excommunicatos : et verò, si comparatam jurisdictionem retinerent hæretici, donec ea quâ constringuntur sententia vel censura speciatim et expressè denuntiaretur, validè posset, quod catholicæ refugiant aures, à peccatis absolvere pastor, qui abjectâ Romanâ commu-

nione, ad castra ipsorum Socinianorum ad-
volasset.

Resp. : Jam præoccupata et soluta fuit à nobis hæc obiectio : generatim et indistinctè de excommunicationis agitur in commemoratâ constitutione ; ergo et ad hæreticos pertinent quæ ibi sanciantur : *Ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus* : unam apponit exceptionem quæ spectat ad notorium clericum percussorem, generalemque confirmat regulam. Quare pariter notorios non excepisset hæreticos, cum longè frequentior occurrat notoria etiam hæresis, quàm clerici aperta percussio? Nonne de iis tacendo compulisset in errorem fideles, qui sibi, ut contigit, facile persuaderent, communicationem cum hæreticis non vetari ante specialem et expressam eorum denuntiationem? Quod autem obicitur, inde consequens fore ut Pœnitentiæ sacramentum validè administraret pastor notorius Romanæ desertor communionis, quales sunt qui Protestantium partibus adhæserunt, haud valet ea consequentia : neque enim jurisdictionem censetur illis prorogare Ecclesia, qui se alienos ab ipsius communione apertè profitentur, eamque omni legitimâ carere potestate jactantes, ut synagogam Satanæ, altare contra altare spontè ac palam erexerint.

Nota : In constitutione *ad evitanda scandala*, tum qualis Constantiensis attribuitur synodo, tum qualis in Basileensi reperitur, hæc leguntur verba : *Nisi sententia à iudice publicata vel denuntiata*, etc. Hæc particula vel indicare videretur non absolutè requiri specialem et expressam denuntiationem, ut jure ecclesiastico, à communicatione cum excommunicatis, ac proinde cum hæreticis, declinandum sit : verum, ut observat Suares, hæc duo verba, (publicata vel denuntiata) non ponuntur disjunctivè tanquàm diversa, sed tanquàm æquipollentia. Quæ loquendi ratio frequenter ab auctoribus usurpatur. Quin etiam in Lateranensi quintâ synodo, in Pragmaticâ Sanctione et Concordato dicitur conjunctivè, *publicata et denuntiata* ; ac reipsâ nisi constitutio prædicta sic intelligatur, non præcaverentur, quæ evitanda dicuntur scandala : sæpius enim à iudice prolata sententia non ita manat in vulgus, ut ante specialem denuntiationem communiter innotescat.

Objicies 2° : Editâ anno 1559 à Paulo IV bullâ, assentientibus 32 cardinalibus, et anno 1566 à Pio V confirmatâ constitutione quæ incipit *Inter multiplices*, statuitur suis digni-

tatibus ac beneficiis ipso facto privatos, qualescumque sint, hæreticos, eorumque fautores ; ergo necessaria non est ad jurisdictionis cessationem specialis et expressa denuntiatio.

Resp. usu non obtinere illas constitutiones ; ita sentiunt ipsi qui Ultramontani vocantur theologi : præterea, in illis dicuntur ipsi duces ac principes qui hæresim aut suscipiant aut foveant, suis ipso facto dignitatibus atque honoribus spoliari. Haud certè hæc passim vigerent, multò minùs in Galliâ. Sedulò hic observandum est, quamvis ne minor quidem incuratur excommunicatio, nullaque violeture ecclesiastica prohibitio, communicando cum notoriis etiam hæreticis, sed nondum speciatim et expressè denuntiatis, intactam manere divinam prohibitionem quæ ab illâ deterret communicatione, quoties inde proximum imminet aut procreandi scandali, aut propriæ perversionis periculum ; omnia, quoad fieri potest, charitate, prudentiâ studioque veritatis dirigenda sunt : non obliviscendum est quantum dictis et factis caverent ab hæreticorum consortio Apostoli ; quid enim aliud significat hæc Pauli admonitio ad Titum, cap. 3 : *Hæreticum hominem post unam et alteram correctionem evita* ? Quid hæc altera Joan. Epist. 2 : *Si quis hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum* ? Notum est quantum temporibus Arianismi Nestorianismi, et (ne plura percurrantur), grassante quantum Calvinismo, ipsi quandoque populi eorum communionem pastorum detrectaverint, qui fidem catholicam palam deseruerant. Neque præjudicandum est, minùs ab Ecclesiâ illos ex hæreticis exulare, qui denuntiati speciatim et expressè non fuerint : si enim, ut probavimus, omni jurisdictione post editam constitutionem *ad evitanda scandala*, non exuantur ante specialem denuntiationem, id non in ipsorum gratiam constitutum est, cum illo in decreto dictum sit : « Per hoc tamen non intendimus relevare neque juvare sic excommunicatos, suspensos, et interdictos, aut prohibitos. »

CAPUT V.

DE SCHISMATICIS.

Hæretici, inquit S. Augustinus ut jam observatum est, lib. de Fide et Symbolo, cap. 10, « de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant ; schismatici autem discissionibus iniquis à fraternâ charitate dissiliunt, quamvis ea cre-

« dant quæ credimus. » Concinit S. Thomas : « Schismatici ergo dicuntur qui propriâ sponte et intentione se ab unitate Ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis. » Hanc autem abruptum unitatem qui vel auctoritatem Ecclesiæ in aliquo disciplinæ universalis placito aspernantur, vel ab ejus capite, quod est centrum communionis ecclesiasticæ, resiliunt, vel cum aliis Ecclesiarum pastoribus aut fidelibus communicare noluerint : unam enim et moralem societatem indivisam constituunt, Ecclesiæ caput, aliique legitimi pastores cum fidelibus.

CONCLUSIO. — *Ad Ecclesiam non pertinent notorii schismatici.*

Probatur. Ad schmaticos, ut ad hæreticos referuntur quæ auctoritatis rationisque momenta in medium attulimus ad unitatem Ecclesiæ exponendam et asserendam ; hæc nos jam ab ulterioribus eximunt argumentis : unum itaque et alterum duntaxat adducemus ex traditione testimonium.

S. Cyprianus epist. 69 : « Scire debes, inquit, episcopum in Ecclesiâ esse, et Ecclesiam in episcopo : et si qui cum episcopo non sint, in Ecclesiâ non esse; et frustra sibi blandiri eos qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, et latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia quæ catholica, una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa, et cohærentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata. »

S. Hieronymus in caput 3 Epist. ad Titum : « Inter hæresim et schisma hoc interesse arbitramur, quod hæresim perversum dogma habeat, schisma propter episcopalem dissensionem, ab Ecclesiâ pariter separet. » Sanctus Augustinus de unico Baptismo contra Petilianum, cap. 9 : « Quisquis extra Ecclesiam fuerit ab hæreticis vel schismaticis, tamen Christi baptismo consecratus, cum ad Ecclesiam venerit, non est negandum sacramentum veritatis, quo imbutus est, sed adjicienda pietas unitatis à quâ separatus est. » Ecclesia est una unione membrorum inter se et cum capite : *multi unum corpus sumus in Christo*, Rom. cap. 12, v. 5, sicut corpus naturale per unionem membrorum inter se et cum capite constituitur : at illam unionem dedignatur et abruptit schismaticus, dum se à communionem, seu à communicatione aliorum membrorum, vel à capite disjungit : unio enim moralis, ad individuum Ecclesiæ unitatem requisita, indivisibiliter consistit tum in externâ professione ejusdem fidei, tum in externâ par-

ticipatione eorundem religionis actuum, quorum præcipui sunt sacrificium Missæ et receptio eorundem sacramentorum, tum in debitâ subjectione capiti Ecclesiæ, et proprio episcopo, quisit ipse capiti Ecclesiæ, unitus ac subiectus. Quæ ex historiâ ecclesiasticâ objecerunt Jurixus et alii, diluenda curavimus in tractandâ controversiâ de unitate Ecclesiæ.

CAPUT VI.

DE EXCOMMUNICATIS.

Excommunicatio est censura per quam ex parte vel ex toto, propter quædam delicta privatur baptizatus communionem Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque à potestate et dispensatione Ecclesiæ pendeant, ut sunt sacramentorum receptio et administratio, Ecclesiæ suffragia, divina officia, etc.

Multiplex olim excommunicationis genus, duplex tantummodò jamdudum assignatur : in majorem ac minorem dividitur excommunicatio : major ea vocatur quâ quis omnibus privatur bonis Ecclesiæ communibus, et ejus dispensationi subjectis, atque, ut mox ostendemus, ab Ecclesiæ corpore absceditur. Quâ pænâ, ait S. Augustinus lib. de Correctione et Gratiâ, in Ecclesiâ nulla major est : hæc anathema vulgò dicebatur, quamvis anathema non infrequenter imprecationem potius quàm veram excommunicationem ecclesiasticis in monumentis significet, ut cum dixit Apostolus : *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema*. 1 ad Corinth. c. 16. Excommunicatio minor est ea quæ privat ex parte, seu aliquibus tantum bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione et administratione licitâ sacramentorum, et passivâ electione ad dignitates et beneficia. Hæc contrahitur solum ob culpabilem, etiam in civilibus cum excommunicato non tolerato communicationem. Ita cap. 3 de Sententiâ excommunicationis, in sexto, ex concilio generali Lugdunensi; qui tamen in crimine propter quod censura contracta est, communicaverit, ille majorem incurrit excommunicationem, *cum facientem et consentientem par pœna constringat*, ex cap. 29 de Sentent. excommunic. Quoties autem adhibetur excommunicatio, nihilque additur quo vocis illius determinetur ac restringatur significatio, tum designatur excommunicatio major, ut declarat Gregorius IX, cap. *Si quem*, de sentent. excommunic. « Si quem sub hac formâ verborum : *Illum excommunico*, vel simili, à iudice suo ex-

« communicari contingat, dicendum est eum
« non tantum minori, quæ à perceptione sa-
« cramentorum, sed etiam majori excommu-
« nicatione, quæ à communione fidelium sepa-
« rat, esse ligatum. »

CONCLUSIO PRIMA. — *Ab Ecclesiâ excluduntur
notorii excommunicati.*

Id patefacit Gregorii IX mox relata declara-
tio, quæ quidem traditioni apprimè consonat.

Tertullianus Apologetici cap. 39 : « Sum-
« mum, inquit, futuri iudicii præjudicium est,
« si quis ita deliquerit, ut à communicatione
« orationis, et conventus, et omnis sancti
« commercii relegatur. » Origenes homil. 10
in Ezechielem : « Infamia est à populo Dei et
« Ecclesiâ separari. » S. Cyprianus epist. 62
ad Pompeium : « Spirituali gladio, inquit, su-
« perbi et contumaces necantur, dum de Ec-
« clesiâ ejiciuntur, neque enim vivere foris
« possunt, cum domus Dei una sit, et nemini
« salvus esse nisi in Ecclesiâ possit. » S. Au-
« gustinus de Unitate Ecclesiæ cap. 25 : « Si
« tunc quisque præciditur cum visibiliter ex-
« communicatur, consequens erit ut tunc rur-
« sus inseratur, cum visibiliter communioni
« restituitur. » S. Hieronymus in cap. 3 Epist.
ad Titum : « Fornicator, adulter, homicida et
« cætera vitia, per sacerdotes de Ecclesiâ
« propelluntur; hæretici autem in semetipsos
« sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesiâ
« recedentes. » Certissimâ ratione nostra con-
stat assertio. Accepit à Christo Ecclesia pote-
statem à communione suâ contumaciter ino-
bedientes penitus repellendi, ut colligitur
apertè ex his verbis: *Si Ecclesiam non audierit,
sit tibi sicut ethnicus et publicanus, et quæcumque
alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo.*
Matth. c. 18. v. 17, 18. Ligandi autem pote-
stas plenè exeritur per excommunicationem,
quâ poenâ, ut ex sancto Augustino retulimus,
majorem nullam decernit Ecclesia : quos ex-
communicat Ecclesia, quin eos velit à com-
munione fidelium alienos esse, dubitari non
potest : hanc ipsius voluntatem testantur ad-
ducta traditionis testimonia, ipsaque ejus ex-
communicationis majoris natura jure canonico
exposita.

Objic. 1° ex sancto Augustino ad Donatistas,
post collationem libro uno, cap. 20 : « Neque
« enim à populo Dei separamus, quos degra-
« dando, vel excommunicando ad humiliorem
« poenitendi locum redigimus. » Ergo extra
Ecclesiam non projiciuntur excommunicati.

— Resp. : Existimant alii S. Augustinum illis
vocibus, *neque separamus à populo Dei*, signifi-
catum duntaxat velle, nemini per excommu-
nicationem auferri spem salutis, neminem à
numero salvandorum eximi : sed potius ad
poenitentiam graviter incitari. Alii arbitrantur
(quod in idem recidit) innuere S. Augustinum,
separationem excommunicatis infligi non per-
petuam, et sine spe salutis ac redditus ; vel
etiam excommunicatione non impediri quomi-
nūs per poenitentiam et charitatem interiūs
habeatur communio Sanctorum quibus maxi-
mè constituitur populus Dei. Probabilius nobis
videtur hic S. Augustinum loqui de separa-
tione quæ subeunda erat in publicæ stadio
poenitentiae ; solutionem hanc suadent hæc
verba, *quos degradando vel excommunicando ad
humiliorem poenitendi locum redigimus*. Apud
sanctos Patres haud erat insuetum, excommu-
nicatorum nomen ipsis poenitentibus imponere,
quorum alii ingressu in Ecclesiam prohiberen-
tur, aliis interdiceretur ne sacris interessent
mysteriis, alii ab eucharistiâ haud exiguo tem-
pore arcerentur. Favent sequentia S. Augu-
stini verba : « Et ubi hoc facere pacis et
« tranquillitatis Ecclesiæ gratiâ non permitti-
« tur, non tamen ideò Ecclesiam negligimus,
« sed toleramus quod nolumus, ut pervenia-
« mus quod volumus, utentes cautelâ præcepti
« Dominici, ne cum volumus ante tempus col-
« ligere zizania, simul eradicemus et triticum. »

Objic. 2° : Antequàm absolvatur ministerio
sacerdotis aut episcopi excommunicatus, po-
test actu perfectæ contritionis gratiam san-
ctificantem comparare ; eo in statu si diem
obeat ultimam, salvabitur : at salus extra Ec-
clesiam obtineri nequit. — Resp. : Voto per-
tineret tunc ad Ecclesiam, et salvaretur, si
pro rerum adjunctis nihil intentatum relin-
queret ut Ecclesiæ restitueretur communioni ;
de illo ut de catechumeno ritè disposito sen-
tiendum.

Inst. : Per charitatem perfectam uniretur
Christo ille excommunicatus ; ergo esset mem-
brum Christi ; ergo et membrum Ecclesiæ,
quod est corpus Christi. — Resp. : Ut quis
uniatur Christo et dicatur Christi membrum,
sufficit charitas perfecta, non ut in mem-
bris Ecclesiæ numeretur : membra enim re-
feruntur ad corpus, et ad Ecclesiæ corpus
ante absolutionem à censuris non pertinent,
qui propter contumaciam, auctoritate pa-
storali à communione fidelium exteriori de-
pulsus fuerint, licet eos deinceps verè poeniteat,

CONCLUSIO II. — *Ad Ecclesiam pertinent hæretici schismatici, et excommunicati occulti.*

Prob. Pertinent ad Ecclesiam non jure, sed facto, hoc est, exciderunt à jure locum inter Ecclesiæ membra obtinendi; nihilque deest ut extra ipsam constituentur, nisi sola criminis notorietas, quâ deficiente Ecclesiæ membris tamdiù annumerantur, quamdiù exterius profitentur cum fidelibus, eamdem fidem, eorumdem pastorum agnoscunt auctoritatem, eorumdemque tenentur communionem sacramentorum. De hæreticis intelligendum est pronuntiatum istud S. Joannis, 1 Epist. cap. 2: *Et nunc antichristi multi facti sunt: ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Eos ab Ecclesiâ dicit exivisse per publicam scilicet hæresis professionem; ergo ante publicam illam professionem erant in Ecclesiâ; non erant ex nobis, inquit S. Joannes, hoc est, non erant, ut alibi exposuimus, secundum prædestinationem, sinceroque ac verè christiano animo. Hæreticos occultos in Ecclesiâ versari nec ipse diffidet S. Augustinus, qui suis passim in operibus tantum in hæresim concitat odium: « Quidam, inquit, corde positi in parte Donati, præsentiam nobis exhibent corporalem, sive viri, sive feminae, carne intus, spiritu foris. » Ergo donatista occultus, et eadem ratione quilibet occultus hæreticus est intra Ecclesiam, licet non animo nec voluntate. Lib. de catechizandis rudibus, cap. 17: « Sunt qui propterea volunt esse Christiani, ut aut promereantur homines, à quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt quos timent, sed isti reprobi sunt: et si ad tempus eos portat Ecclesia, sicut area usque tempus ventilationis paleam sustinet. » Nisi inter Ecclesiæ membra referantur occulti hæretici, haud leviter inde orirentur incommoda: namque cum Scripturæ, traditiones, et omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendeant, nisi nobis constiterit quæ sit vera Ecclesia, in incipiti hærebunt omnia: quænam autem de verâ Ecclesiâ certitudo possit obtineri, si fides interna requiratur ad quodlibet Ecclesiæ membrum constituendum? Quis enim certò novit quibus in mentibus insideat illa fides? Hæc apud SS. Patres viguit constanter sententia, eos omnes jurisdictione carere, qui ab Ecclesiâ aut spontè discederent, aut forent ejecti. Ita S. Cyprianus in Epistolis, S. Optatus, lib. 1, contra Parmenianum, et alii quos supra appellavimus; numquid verò arbi-

trati sunt sacerdotem vel episcopum, aut etiam summum pontificem, jurisdictionem omnem statim esse amissurum, et ante omnem sententiam, si quando latenter in hæresim inciderint? Quanta inde malorum seges! Quantum ingrueret disciplinæ ecclesiasticæ et animarum salutis detrimentum!

Objic. 1°: ex concilio Lateranensi quarto, cap. 1: *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nemo solvatur.* — Resp.: Concilio Lateranensi propositum esse ut unam esse Ecclesiam assereret, non ut quid esset, accuratè describeret. Membra Ecclesiæ secernere voluit, tum ab iis qui manifestè infideles sunt, tum à catechumenis: aut etiam hic nomine *fidelium* id intelligitur quod communiter significatur nomine Catholicorum et Christianorum: Catholici autem nomine ille intelligitur, qui catholicam fidem cum exterius profiteatur sub regimine legitimorum pastorum, hanc intus habere præsumitur.

Objic. 2°: S. Augustinus lib. 3 de Baptismo, cap. 19: « Hujus, inquit, fraternæ charitatis inimici, sive apertè foris sint, sive intus esse videantur, pseudochristiani sunt et antichristi; inventis enim occasionibus foras exeunt. » Ergo nonnisi apparenter, non autem reipsâ ad Ecclesiam pertinent occulti etiam hæretici.

Resp.: His verbis significat S. Augustinus, ab Ecclesiâ quoad animam consideratâ exulare hæreticos, seu non esse Ecclesiæ eâ necessitudine conjunctos quam efficit charitas; responsionem hanc suppeditant verba sequentia S. August.: « Sed etiamsi occasiones desint, (exeundi ab Ecclesiâ) cum intus videntur, ab illâ invisibili charitatis compage separati sunt. » Seu declarat S. Augustinus eos in Ecclesiâ, eo modo non esse quo esse videantur: videntur enim esse uniti internâ simul et externâ unione membris cæteris, et tamen non devincti sunt, nisi conjunctione externâ. Quâ etiam si carerent, et reipsâ nullo modo forent in Ecclesiâ, quo pacto verè dici possent ex eâ postmodum exire, dum in apertam erumpunt hæresim?

Inst.: Idem S. August. tract. 3 in Epist. Joann. sic disputat: « Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, de Ecclesiâ exeunt; sed non exirent ex nobis, si ex nobis essent antequàm exirent; ergo non erant ex nobis, seu, ut præcedentibus mox verbis indicatur, de Ecclesiâ. » — Resp. hoc unum velle S. Augustinum, hæreticos non

esse de Ecclesiâ, nisi ut membra mortua et arida, sic enim prosequitur : « Hi antequàm exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt, non exierunt, et tamen antichristi sunt. » Ergo sunt intra Ecclesiam non quoad animam, sed quoad corpus consideratam, et quidem, ut observavimus, non de jure, sed de facto, quamdiù manifestè et palam non habentur hæretici.

Objic. 3° : Ideò potissimum inter Ecclesiae membra occulti adscribuntur hæretici, quia si dimoveret ab Ecclesiae corpore occulta hæresis, læderetur nimium visibilitas Ecclesiae : non adeò magni momenti hæc videtur esse ratio : quamvis enim certò compertum non sit quibusnam validè administratum sit baptismus, quinam sint validè ordinati, non idcirco elabatur visibilitas Ecclesiae, aut si necessariò illa diffugiat, utquid latentem propugnanti Ecclesiam ministro Claudio tam succenseant et indignentur theologi catholici?—Resp.: Non probatur nobis Bellarmini responsio asserentis ad constituendum Ecclesiae membrum, non requiri verum baptismum, sed externum sufficere, seu larvam sacramenti, nec ad imprimendum characterem idonei : irritum baptismum non videtur nobis aditus Ecclesiae patefieri. Assertionem suam confirmari putat responsione Innocentii III cap. Apostolicam, de presbytero non baptizato. At eo in capite, presbyter de quo fuit interrogatus, non dicitur fuisse in Ecclesiâ, sed in fide Ecclesiae permansisse, quæ duo multum inter se differunt : quia, inquit, « in sanctæ matris Ecclesiae fide, et Christi nominis confessione perseveraverit. Ab originali peccato solutum et cœlestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter. » Dicendum igitur eò concidere objectam paritatem, quòd rarissimè contingat adhibitis, (de quibus judicari potest,) debitis materiâ et formâ in sacramento baptismi vel ordinis, deesse necessariam ad valorem sacramenti intentionem, atque ideò non frequens inde et latè diffusam impendere catholicæ perniciem Ecclesiae : non ita res habet de hæresi quæ serpit ut cancer, ingentemque possit membrorum Ecclesiae partem latenter obrepando inficere.

Quæ dicta sunt de occultâ hæresi, non ad eam solam spectant, quæ in mente penitus delitescat, verum etiam ad illam, quæ aliquatenus licet prodeat, publicam tamen ad notitiam non pervaserit. Ad occultos et schismaticos atque excommunicatos ea quoque pertinent, quæ diximus de non adem-

ptâ Ecclesiae communione per occultam hæresim.

Ex assertionibus hactenus probatis, superest ut duo educantur consecratoria.

CONSECRARIUM PRIMUM. — *Accurata est ac retinenda quam tractatus initio attulimus, definitio Ecclesiae christianæ.*

Aptè definitur Ecclesia Christi : *Hominum cœtus ejusdem fidei professione, eorundemque sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum pastorum, inprimisque Romani pontificis.*

Definitionem hanc nostri exordio operis adduximus, ut proponendis vindicandam atque explanandam quæstionibus; jam spontè ac manifestò profluit ex iis quæ disseruimus de naturâ et proprietatibus Ecclesiae, de auctoritate et statu ministerii ad illius incolumitatem et perpetuitatem constituti, de obsequio ejusdem pastoribus debito ac primatu Romani pontificis.

CONSECRARIUM II. — *A veteri Synagogâ differt in multis Ecclesia Christi.*

1° Solos Israelitas per se obligabat lex Moisaica : neque aliæ gentes institutis tenebantur quæ illius erant legis propria, neque per ejusdem vim obstringebantur præceptis, quæ ipsis fuerunt cum Israelitis communia, qualia sunt omnia Decalogi, præter speciale diei sabbati determinationem, mandata utriusque tabulæ. Poterant tamen ex aliis oriundi gentibus populo Israelitico aggregari; tum qui per circumcisionem essent initiati, debitores evadebant universæ legis faciendæ, ad Galatas, cap. 5, v. 3. At verò ex suapte institutione ad omnes pertinet populos lex evangelica, ideòque per totum orbem eam propagari jussit fide nostræ auctor et consummator Christus. 2° Apertiùs multa novo in Testamento revelata sunt de absconditis ab æterno mysteriis quàm in veteri : multa distinctè creduntur in Ecclesiâ Christi, quæ nonnisi implicitâ fide apprehendebantur in synagogâ. Tum etiam dignitate et efficaciâ longè antecellunt christianæ sacramenta Ecclesiae, sacramentis synagogæ, quæ idcirco vocat Apostolus *egena elementa*; signa quidem sunt, non causæ et fontes gratiæ, quæ licet ipsâ in lege subministraretur, non manabat nisi ex meritis Christi, qui eâ quoque ratione nuncupatur *agnus occisus ab origine mundi*. 3° In synagogâ quamvis, ut in Ecclesiâ Christi, in rebus ad religionem spectantibus adhæren

dum esset auctoritati, attamen utrū infallibilitatis dono polleret synagoga, non admodum constat : at ne dissiparetur aut aliquid detrimenti caperet depositum fidei, præstò erat et arrectum pro temporis opportunitate et necessitatibus ministerium prophetarum, quos afflavit Spiritus veritatis et charitatis. 4° Hæc fuit ordinata divinitus synagogæ conditio, *umbram habentis futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum*, Hebr. cap. 10, v. 1, suis ut expletis vicibus interiret, novum Christo sanciente fœdus quod proprio sanguine obsignaret, tantò melius sortitus ministerium, quantò et melioris Testamenti mediator est, quod in melioribus promissionibus sancitum est. Hebr. cap. 8, v. 6. At futurum absolutà promissione statutum est, eâque divinâ, ut Ecclesia Christi, crebris licet jactata fluctibus, nunquàm submersa, diris vexata persecutionibus, et nunquàm superata, conspirantibus mundo et inferis attentata, sed nullis unquàm assultibus è statu dejecta, incontaminatis fulgeat honoribus, desponsata in sempiternum permaneat *ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei*. Ephes. cap. 4, v. 12 et 13.

Quaestio prima.

DE LIBERTATIBUS ECCLESIAE GALLICANAÆ.

In Scripturis, vox ista, *libertas*, Christianorum libertatem complexa, duo significat : liberationem à peccatis, apud Joannem cap. 8, v. 36 : *Si vos Filius liberaverit, verè liberi eritis* ; liberationem à Mosaicæ legis rigidâ observatione, apud Paulum : *Non sumus ancillæ filii, sed liberæ quâ libertate Christus nos liberavit ; state, et nolite iterum iugo servitutis contineri*. Ad Galatas, cap. 4, v. 31, et cap. 5, v. 1. Apud auctores ecclesiasticos usurpatum est nomen *libertatis* ad significandam tum libertatem ad cultum Dei et synodos, tum immunitatem publicis ab oneribus, quam imperatores concesserint : libertates quoque vocata sunt privilegia clericis, aut Ecclesiis à principibus indulta, ut videre est passim in Capitularibus regum, et antiquis in tabulis : quin et eodem nomine designata sunt privilegia monasteriis donata, quibus ab episcoporum jurisdictione eximerentur. Alia est libertatis notio quæ propositum nostrum propius attingit, et quam adhibuit Felix III in Epist. ad Zenonem imperatorem qui sedis Apostolicæ legatis injuriam

irrogaverat : « Puto, inquit, quòd vobis sine ullâ dubitatione sit utile, si Ecclesiam catholicam vestri tempore principatûs, sinatis uti legibus suis, nec libertati ejus quemquam permittatis obsistere. »

Quod verò speciatim attinet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ, tempore Caroli VI nomen illud maximè celebratum est, cū, sæviēte schismate, attentata novitatibus plurimis, episcopatum et abbatium reservationibus, etc., Ecclesia Gallicana postulavit ut, rege adjuvante, rediret *ad suam libertatem antiquam, et juris communis dispositionem*. Edicta Caroli VI. At longè ante Caroli VI ætatem habita est mentio libertatum Gallicanæ Ecclesiæ : anno scilicet 1268, prolatum est à B. Ludovico rege christianissimo saluberrimum edictum in quo hæc leguntur : « Magnorum et prudentum virorum consilio statuimus quòd Ecclesiæ et viri ecclesiastici in terris illis, (Arelatensi, Narbonensi è provinciâ, etc.) constituti, libertatibus et immunitatibus utantur, quibus utitur Ecclesia Gallicana, et eis planè gaudeant, secundum consuetudinem Ecclesiæ memoratæ. » Beati Ludovici edicto prævisse decreta et consuetudines quæ libertates Ecclesiæ Gallicanæ dicta sunt, patet tum ex ipsius mox relatis verbis, tum ex earum libertatum naturâ et fundamentis de quibus jam disserendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

De naturâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

De propriâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ notitiâ non omnes inter se consentiunt Galliani scriptores. Petrus de Marca, de Concordiâ sacerdotii et imperii lib. 3, cap. 1, num. 7, multa præfatus ita concludit : « Unde patet vera et germana definitio hujus libertatis ex sensu Ecclesiæ Gallicanæ : ut sit nempe *usus antiqui juris communis* : inde frequentissimè usurpatum fuit in constitutionibus regis, in actis comitorum regni, in curiarum supremarum judiciis, et in Cleri Gallicani conventibus, nomen illud libertatis Ecclesiæ Gallicanæ. » Idem, cap. 2 ejusd. lib. num. 1, earumdem libertatum haud planè similem ingerit idæam : « Libertatem, inquit, Ecclesiæ Gallicanæ canonum et juris communis executione contineri diximus : sed jus illud commune variè sumi potest ; aliud est enim jus commune antiquissimum quod antiquos canones et decreta pontificum complectitur ; aliud jus commune quod illis canonibus, et

« præterea decretalibus recentioribus pontificum constat, prout apud nos usu recepto temperatæ sunt : hoc ultimo jure libertatem Ecclesiæ Gallicanæ contineri contendimus, non autem primo. »

Jacobus Leschassier, de la Liberté ancienne et catholique de l'Eglise Gallicane, initio, duo secernit libertatum Ecclesiæ Gallicanæ genera, unum quod asserit universalis Ecclesiæ comprehendendi codice qui synodi Chalcedonensis actione undecimā commemoratus est, et idē vocat illud *antiquum*; alterum quod positum esse ducit in regum nostrorum constitutionibus, eorundem Concordatis, necnon supremarum curiarum decretis, et idcirco novum illud nuncupat, quod necessitas in alterius subsidium pepererit : verum addit, nedum recentioribus illis in juribus collocanda sit vera Ecclesiæ Gallicanæ libertas, id maximè in eisdem esse spectandum, ut instauretur quoad fieri possit, antiqua, *utpote vera et absoluta libertas*. Fevretus tractatu de Abusu, lib. 1, cap. 4, Gallicanæ libertatem Ecclesiæ arbitratur in eo esse reponendam, ut conciliorum decretis antiquā Ecclesiæ disciplinā comprobatis, pontificisque statutis apud Gallos receptis, constanter inhæreat, postpositis quæ talibus derogare perspexerit. Suæ in confirmationem opinionis advocat testimonium et Renati Chopin, Polit. lib. 1, tit. 1, num. 3; et Christophori Justelli in Epistolâ ad Jacobum Leschassier, ann. 1610 conscriptâ, cujus hæc sunt verba : « In jure communi antiquo positam esse libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ab omni ævo reges, episcopi, regni ordines totaque denique Gallia semper affirmavit, et vetus est in senatu Parisiensi sententia, à majoribus per manus tradita, et memoriæ omnium qui prudentiâ et usu valent, insculpta, illam libertatem maximè quatuor primis conciliis œcumenicis, et iis quæ ab illis confirmantur, contineri, et quæ contra fiunt, præcipuas appellationibus iis causas præbere quæ velut ab abusu interponuntur. » Gallicanas itaque libertates docet Fevretus contineri tum Ecclesiæ Orientalis Codice, præter quatuor priora concilia œcumenica, particulares quinque Ancyranam, Neocæsareensem, Gangrensem, Antiochenam et Laodiceam complectente, quibus adjecit multa Dionysius Exiguus, tum et Codice Gallicanorum canonum, cum plurimi lapsu temporum inciderent casus qui veteribus in statutis prospici non potuerint.

Vir nunquam satis laudandus, Domat, de

Jure publico lib. 1, in præmio tituli 19, post commendatam quæ sacris Ecclesiæ institutionibus congruat disciplinam, subjicit : « C'est cette pureté de la discipline ecclésiastique, que nous appelons en France les libertés de l'Eglise Gallicane, non par un privilège particulier qui affranchisse l'Eglise de France des lois de l'Eglise universelle, mais par un attachement inviolable à cette pureté de la discipline, qui consiste en ce qui fait le droit ancien et le droit commun de l'Eglise universelle. » Fatetur tamen veteribus decretis adjungenda esse recentiora licet statuta, quæ usibus nostris non adversentur. Eundem in sensum locutus est Ludovicus de Héricourt, lib. cui titulus : Lois ecclésiastiques de France : sic ipsâ in præfatione : « Nous n'avons pas de lois qui fixent les libertés de l'Eglise Gallicane ; elles ne consistent, comme l'ont remarqué les meilleurs canonistes Français, que dans l'observation d'un grand nombre de points de l'ancienne discipline ecclésiastique, que l'Eglise Gallicane a toujours suivis, sans souffrir que l'on reçût en France des lois nouvelles qui donnaient atteinte à ses anciens usages. » Eandem affert definitionem, c. 17 lib. cui titulus : Des Coutumes et des Libertés de l'Eglise Gallicane. At observat paragrapho 6, multas Gallicanâ in Ecclesiâ, recentioribus etiam temporibus, invaluisse dissidentaneas veteribus ecclesiasticæ disciplinæ regulis, consuetudines, quales sunt, quæ pertinent ad *resignationes* in favorem, *præventionem* in collatione beneficiorum, *vocationes* in curiâ Romanâ, etc. Legatur etiam liber, cui titulus : Institution au Droit ecclésiastique, auctore Abbate Fleury, c. 25, ubi de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ ; aliis, brevitatis causâ prætermisiss scriptoribus, referre juvat quid de ipsarum naturâ et conditione sentiat doctissim. Bossuetius ; post multa sagaciter et eruditè disceptata, illationem hanc depromit : « Summa ergo sit nostræ libertatis, sic novella jura, piâ aut necessariâ institutione stabilita servare, ut antiquiora respicere, iisque sustentare labentem disciplinam, certè *jus commune*, atque in eo venerandas juris antiqui reliquias, omni ope servare, jusque arbitrarium, et mandata extraordinaria repudiare studeamus, in eâque partem maximam reponamus nostræ erga Ecclesiam catholicam ac sedem Apostolicam reverentiæ, quippe qui intelligamus, quò quisque est studiosior antiquæ disciplinæ, eò magis cordi

« habere Ecclesiæ catholicæ, ac sedis Apostolicæ majestatem. » Defens. Decl. Cleri Gallicani, part. 3, lib. 11, c. 14, edit. 1745. Hæc operæ pretium est, illustrissimi ejusdem episcopi doctrinæ et adnotationibus inhærentes evolvere, quò magis ac magis libertatum nostrarum vis ac natura intelligi valeat.

Traditione primitus regebantur Ecclesiæ; hinc ex traditionibus apostolicarum Ecclesiarum conscripti canones dicuntur *apostolici* à Latinis serò, neque omnes in auctoritatem adsciti, rejectis qui admixti fuerant, nonnullis erroribus: habitis per provincias synodis, universalibus quoque conciliis, ad sancendam disciplinam, tum varii conditi sunt canones, cum priscis ab institutis deflecteretur, aut aliquid novæ difficultatis explanandum solvendumque occurreret; nec singulas pigeat Ecclesias mutuari alias ab aliis quæ sibi ad opportunum, convenientiusque regimen comparata esse viderentur. Vim canonum obtinere constat receptos universalis Ecclesiæ usu mores et consuetudines; imò rerum si attendamus originem, plerique canones ex investis ad utilitates, probatisque consuetudinibus confecti sunt. Hinc Nicæna synodus canone 6: *Antiqua consuetudo servetur*; canone 7: *Quoniam obtinuit consuetudo, et antiqua traditio, ut Æliæ*, (hoc est, Hierosolymæ, quæ ab Ælio Adriano istud traxit nomen) *episcopus honoretur*. Hinc etiam in decretalibus et conciliis hæc duo conjuncta: *De jure et consuetudine*. Ad ecclesiasticam libertatem pertinet, non solum ut antiquis vel communibus in statutis ac moribus perstare valeat, verum et singulæ ut Ecclesiæ proprias sibi leges servare non prohibeantur: id rationi et æquitati consentaneum ad conciliandam pacem, servandumque publicis in rebus obsidem pacis, ordinem. Quapropter gubernandis Ecclesiis rationem haberi, tum canonum et consuetudinum ex quibus conflatum est jus commune, tum et diversarum pro diversis regionibus legum atque consuetudinum voluerunt concilia et summi pontifices, idque maximè probandum tradidère SS. Patres.

Ephesina synodus act. 7, sic statuit: « Ne Patrum canones proterantur, neve sub sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastus irrepat: ne clam paulatim libertas amittatur quam nobis donavit sanguine suo Dominus Jesus omnium hominum liberator. » Eadem mente synodus Chalcedonensis primo id capite decernit: « Regulas à SS. Patribus in unâ

quaque synodo usque nunc prolatas teneri statuimus. » S. Leo in Epist. ad Marcianum Augustum: « Privilegia Ecclesiarum SS. Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicænæ synodi fixa decretis, nullâ possunt improbitate convelli, nullâ novitate mutari. » In quo opere auxiliante Christo, fideliter exquendo necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam mihi dispensatio credita est. » Leonem excipit Hilarius Papa ann. 461; querelæ cognitionem de subreptito et canonibus adversante rescripto, Gallicanis quibusdam episcopis delegavit his verbis: « Ita vestræ charitati cognitionem adnexæ querimonie delegamus, ut nihil adversum venerandos canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei judicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit: nolumus namque Ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi, quia per hoc non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm injuriâ ipsius Domini prosilitur. » Epist. 4 ann. 465.

S. Gregorius Magnus: « Sicut nostra defendimus, ita singulis quibuscumque Ecclesiis jura servamus, » Epist. 48, aliàs 29, tom. 2, lib. 2. Idem: « Absit hoc à me, ut statuta majorum consacerdotibus meis in quâlibet Ecclesiâ infringam, quia mihi injuriam facio, si fratrum meorum jura perturbo. »

In retinendis ac defendendis juris antiqui et communis, propriisque suis legibus et usibus constantiorem se præbuit Gallicana Ecclesia præ cæteris plerisque Ecclesiis: hinc celeberrimæ evaserunt Gallicanæ libertates, quasi libertas ecclesiastica propriam sedem in Galliis collocasse putaretur. Attamen, ut prudenter observat Bossuetius, habent non modò Galli, sed etiam Hispani, Belgæ, Germani, alii omnes, suas consuetudines, sua jura, vel usu firmata, vel pactis. Hæc sedes Apostolica servat in Ecclesiis quibuscumque gubernandis: quæ moderatio pars est vel maxima ecclesiastici regiminis, dicente Apostolo: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*. Neque Gallicanæ Ecclesiæ verti debet vitio, si firmiter usu antiquo et communi vel proprio consecratam disciplinam vindicaverit: Gallos sic ostenditur, etsi levibus in rebus minùs constantes esse videantur, suscepti, ubi magis interest, exhibere se tenaces propositi. Constantiam illam, neque hanc solam Gallorum dotem laudavit ab omni suspitione adulationis,

ut eminentissimâ dignitate, ita et præstantissimâ animi indole Benedictus XIV, de quodam usu ita locutus : « In primis enim prudenter dubitari potest, an ejusmodi consuetudo in florentissimo Galliarum regno, Apostolicæ sedi obsequentissimo, et sacrorum canonum religiosissimo custode, ullo unquàm tempore vigerit, » de Synodo diœcesanâ, lib. 7, c. 31, num. 4. Gallicanæ disciplinam Ecclesiæ quanti fecerint vetustiorum etiam ætatum pontifices, colligi potest ex ipso S. Gregorii Magni testimonio, in Epist. ad S. Augustinum Anglorum episcopum : « Sed mihi placet ut sive in Romanâ, sive in Gallicanâ Ecclesiâ aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas. » Ut suæ Gallicanæ in Ecclesiam benevolentia insignia præbuere argumenta summi pontifices, ita et obsequentissimum in Petri successores animum gerere, ac testatum facere religioni et gloriæ semper duxit Gallicana Ecclesia : jam ut præsentis instituti non excurramus limites, ostendere satis sit certis aliquot testimoniis quantum à quorumdamsensu abhorreat, qui de libertatibus nostris ita effutierunt, ut eas in deprimendâ sedis Apostolicæ auctoritate, ipsiusque propemodum excutiendo jugo constituere viderentur.

Petrus de Marca, de Concordiâ sacerdotii et imperii, lib. 1, id observat de nebulosis quibusdam temporibus : « Quod ad Gallos attinet, ita se in his discriminibus semper gesserunt, ut constantiâ prudentiæque suâ, et jura sua retinuerint, et pietatem erga Romanam Ecclesiam non læserint. » Bossuetus Defens. Declarat. Cleri Gallicani, part. 3, l. 11, c. 12, quo maximè declarat retinenda esse jura, canones, consuetudines particularium Ecclesiarum, hanc sic temperat assertionem : « At Clerus Gallicanus, ne consuetudinis nomine eas comprobare videatur, quæ in jure vocentur *corruptelæ* ac *vetustas erroris*, consuetudines eas ad Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam, libertatesque pertinere voluit, quæ sedis Apostolicæ et Ecclesiarum consensione firmentur : sic nostræ libertates vel maximè sedis Apostolicæ auctoritate constant : quippe quæ canonum executrix custosque sit. Unde noster Gerson docet omnem statum ecclesiastici ordinis subesse *rationabili voluntati Papæ*, quæ rationalitas regulanda est per determinations conciliorum generalium præsertim jam factas, de consensu et auctoritate summorum pontificum. » Idem habitâ an. 1681 in generalibus Cleri Gallic. comitiis eximiâ ora-

tionem, hæc inter alia protulit notatu dignissima : « Il est certain qu'en matiere de Religion et de conscience, des libertés modérées entretiennent l'ordre de l'Eglise, et y affermissent la paix ; mais nos pères nous ont appris à soutenir ces libertés sans manquer au respect ; et l'oin d'en vouloir manquer, nous croyons, au contraire, que le respect inviolable que nous conserverons pour le Saint-Siège nous sauvera des blessures qu'on voudrait nous faire sous un nom qui nous est si cher et si vénérable. » Clerus Gallicanus, in Declaratione anni 1682, die 19 martii, eosdem exhibet religiosos animi sensus. De illis graviter conqueritur, qui nomine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, auctoritati Romanæ sedis obrectare non pertimescant : « Nec desunt, ait, qui earum obtentu primatum beati Petri ejusque successorum Romanorum pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, sedisque Apostolicæ, in quâ fides prædicatur, et unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. » Haud minùs sincero affectu suum erga sedem Apostolicam obsequium testificata est tum maximè curia suprema Parisiensis anno 1461, cum vindicandis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus studiosè incumberet : visum est ipsamet ejusdem verba exscribere, quamvis usu, penès quem linguarum est jus et arbitrium, nonnulla exoleverint. Priusquàm enim particulatim exponat derivanda ex transgressione canonum incommoda, sic præfatur : « Avant que de procéder outre, proteste ladite Cour que par chose qui dicte sera ci-après, n'entend déroger à l'excellente dignité, honneur et autorité de notre Saint-Père le Pape, et Saint-Siège Apostolique, ainçois tout honneur et révérence et obéissance que bons et loyaux catholiques doivent au souverain pasteur de l'Eglise, lui comme vrais enfants de l'Eglise rendre et exhiber, protestant que s'il y a chose qui ait besoin de correction, de le submitte du tout à la détermination de l'Eglise, quæ errare non potest. » Remontrances faites au roi Louis onzième de ce nom, par sa cour de Parlement, sur les libertés de l'Eglise Gallicane, en l'an 1461. Supersedemus à recensendis illustribus qui hanc viam tenuerunt canonistis et jurisconsultis : adnotabimus duntaxat quod in quibusdam scriptoribus libertates nostras ultra modum et contra sensum omnem Ecclesiæ Gallicanæ promoven-

tibus, meritò redarguit doctiss. De Héricourt his verbis : « D'autres, par un excès dont ils ne considèrent point toutes les conséquences, « font consister nos libertés dans une indépendance entière du Saint-Siège, laissant au « Pape un vain titre de chef de l'Eglise sans « aucune juridiction ; ceux qui ont appris « dans les ouvrages des plus illustres prélats « de l'Eglise de France, des docteurs les « plus célèbres, et des canonistes les plus habiles, en quoi consistent les libertés dont « notre Eglise a été de tout temps si jalouse, « raisonnent bien différemment. » De Héricourt, l. 3; *Lois ecclésiastiques*, cap. 17, in proœmio.

Quæri solet utrùm in privilegiis numerari debeant Gallicanæ libertates Ecclesiæ. — Resp. : Privilegiis propriè dictis accenseri nequeunt Gallicanæ libertates : namque privilegia propriè dicta sunt *leges privatæ contra jus commune in favorem impetrantis inductæ* : unde privilegiati vocantur *qui à jure communi exempti sunt*. At hæc definitio libertatibus Gallicanæ Ecclesiæ non est accommodata, tum quia maximè sitæ sunt in retinendo et servando jure communi ; tum quia non est quid peculiare et proprium Ecclesiæ Gallicanæ, ut leges habeat et consuetudines quibus insistere ipsi liceat, quantumvis antiquo communique juri addictam se profiteatur. In conciliis quidem Nicæno, can. 6, et Constantinopolitano, can. 2, voce *privilegii* designatum est jus inveteratum et genuinum ex præscriptis conciliorum ecclesiastica gerendi negotia ; eo sensu privilegia nuncupari possent Gallicanæ libertates, seu canonica, confirmata canonibus privilegia. Unde Fevretus duplicis generis secernit privilegia, alia quæ vocat canonica, seu conciliorum innixa decretis, alia verò apostolica, quæ summi pontifices, pro suâ auctoritate et beneficentiâ contulerint. Nam quædam privilegia regibus nostris, quædam magistratibus, quædam nonnullis Ecclesiis contulerunt summi pontifices : verùm libertates Gallicanæ, privilegiorum nomine rarò nuncupantur, quia iisdem scriptores Gallicani significatum volunt jus istud pervulgatum, et quasi naturale, majoribusque præsertim insitum Ecclesiis, ecclesiasticam suam disciplinam exigendi ad normam antiquorum universalis Ecclesiæ canonum et consuetudinum, quæ earumdem aptæ regimini, vim legis apud ipsas obtinuerint ; novam his lucem afferet articuli sequentis explicatio.

ARTICULUS II.

De fundamentis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Hæc duo vulgò in Galliis assignantur libertatum nostrarum fundamenta : suprema et nemini in temporalibus subjecta regum nostrorum potestas ; suprema in spiritualibus, ipsoque Romano superior pontifice, conciliorum œcumenicorum auctoritas. Quod distinctè his verbis declarat Fleury : « Toutes les libertés gallicanes roulent sur ces deux maximes : « que la puissance donnée par Jésus-Christ à « son Église est purement spirituelle, et ne « s'étend ni directement ni indirectement sur « les choses temporelles : que la plénitude de « puissance qu'a le Pape, comme chef de l'Église, doit être exercée conformément aux « canons reçus de toute l'Église, et que lui-même est soumis au jugement du concile universel, dans les cas marqués par le concile de Constance. » Institution au droit ecclésiastique, chap. 25. Ad libertates Gallicanæ Ecclesiæ conferre quidquam superiorem, de quâ mox diximus, œcumenicæ synodi auctoritatem, apertè negavit illustriss. de Marca. Quibus impulsus fuerit ad id inficiandum momentis, patefacere, non abs re fuerit. « Hæc sententia, inquit, etsi in scholâ Parisiensi, et cæteris hujus regni Academiis certissima habetur, (nempe præcipuam libertatum regulam hanc esse ut concilium œcumenicum superius Romano pontifice dicatur ;) in foro apud nos non disceptatur, qui libertates perinde tuemur, si de concilii generalis novis decretis, ac si de Romani pontificis constitutionibus agatur. Quin etiam receptos mores et consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ nostro usui commodas adeò retinemus, ut etsi canone concilii generalis destituamur, quo illæ firmatæ sint, tamen ab iis nobis discedendum esse non censeamus. Quare non est quòd hæreamus in eâ regulâ quæ Romanis stomachum movet, et quæ rebus nostris non prospectit ut par est. Fruetur summus pontifex, aut æquo jure cum conciliis generalibus, aut superiori : illud unum in foro expendetur, an nova constitutio vel novum rescriptum rebus Gallicanis consulat aut noceat. Si receptos canones vel receptos mores infringat aliquo pacto, ejus ratio non habebitur nisi consensu publico accedente ; præterquàm quòd enim hæc est novarum legum conditio, et præcipuè ecclesiasticarum, ut assensu eorum quorum interest, probentur, id sibi

« præcipuè vindicat canonum reverentia, ut
« iis pontifices Romani denegare velle non
« censeantur, etsi fortassè formulis rescripti ex
« stylo curiæ aliter cautum sit. » De Concor-
diâ sacerdotii et imperii, lib. 3, cap. 7.

Expositâ Petri de Marca illâ opinione, hanc strenuè perstringit doctiss. Bossuet. « Cùm
« nostra libertas, inquit, conciliorum maximè
« œcumenicorum canonibus contineatur, non
« erat inficiandum ejus partem vel maximam
« in canonibus Constantiensibus esse reposi-
« tam, quos Ecclesia Gallicana non modò sum-
« mâ pietate receperit, verùm etiam ut conde-
« rentur, omni studio procurârît. » Defens.
Declarat. Cleri Gallicani, part. 3, lib. 11, c.
15, edit. 1745. Sic eodem capite illum etiam
redarguit : « Gallis non placent, à Gallo ho-
« mine et præsule, Gallicanæ expositæ liberta-
« tes diversissimo modo, quàm antea fuerat à
« Gallis summâ consensione factum. » Tum de-
mùm hæc subjicit attentè consideranda : « At-
« que haud scio, inquit, an probari debeat
« universim ea libertas, quam vir illustrissimus
« statuit, ut in novis morum decretis, ab œcu-
« menicorum etiam decretorum auctoritate
« liberè recedatur. Factum id quidem semel in
« recipiendo concilio Tridentino, non solùm à
« Francis nostris, sed etiam à Belgis ditioni
« Hispanicæ subditis, cujus rei multæ causæ
« sunt, et quædam à nostris tactæ in ipso Tri-
« dentino concilio : peculiaries illæ quidem, nec
« trahendæ universim ad generalia concilia ;
« neque satis cautum aut honestum videtur,
« passim in eo reponere libertatem, ut ab uni-
« versalis Ecclesiæ decretis recedere liceat :
« atque id quidem monere interim, at excutere
« penitùs alieno loco non libet : quod sanè
« aiunt ab Ecclesiâ Gallicanâ certis conditio-
« nibus ac modificationibus receptum esse Ba-
« sileense concilium, supra retulimus (lib. 6,
« c. 12) eas ita esse adhibitas, *sub spe scilicet*
« *quòd per sacrum concilium admittentur.* » Malè
profectò de Gallicâ Ecclesiâ mereretur atque
sentiret, qui fingeret eam se profiteri auctori-
tate præstantem universali Ecclesiæ, aut eidem
æqualem ; libertates illa repudiaret, quæ schis-
mate ipsam implicarent, orthodoxæ repugna-
rent fidei, ordinem à Christo constitutum et
immutabilem evertere molirentur, eoque colli-
nearent ut quibus maximè fulciuntur princi-
piis, nempe conciliorum, Constantiensis præ-
sertim decretis, illa deicerentur, funditùsque
corruerent. Id verò Petrus de Marca loco fun-
damenti libertatibus nostris positum voluit ;

quod si induceretur, quàm fluxæ et instabiles
forent ! quanta ipsis immineret labe ! Vini sci-
licet legum tum civilium, tum inprimis eccle-
siasticarum, à subditorum acceptione sus-
pensam esse ac religatam, illust. ille auctor
existimavit. Hæc assertio, quâ semel admissâ,
potius esset penès subditos quàm penès prin-
cipes legislativa auctoritas, nullo modo cohæ-
ret cum administrationis ordinatæ placitis
(nisi ut in republicâ iidem sint legislatores,
qui subditi) : hinc proscripta est ab Alexan-
dro VII, anno 1665, et à Clero Gallicano anno
1700, sequens propositio : *Populus non peccat,*
etiamsi absque ullâ causâ non recipiat legem à
principe promulgatam. Præverat sacra Facul-
tas Parisiensis, cùm anno 1521, ut seditiosam
ac in fide et moribus erroneam istam condem-
navit Lutheri propositionem : *Neque Papa,*
neque episcopus, neque ullus hominum habet jus
unius syllabæ super christianum hominem, nisi id
fiat ejusdem consensu.

Quodnam igitur Ecclesiæ Gallicanæ liberta-
tum habendum sit fundamentum ? — Resp. :
Ad accuratam distinctamque intelligentiam,
operæ pretium est Gallicanæ fundamentum
libertatis secernere à variis disciplinæ capiti-
bus circa quæ ipsa hæc versatur libertas : par-
ticularium Ecclesiarum, ipsiusque universalis
Ecclesiæ disciplina, opportunas pro rerum
adjunctis potest suscipere, ac reipsâ suscepit
commutationes : « Non contendimus, inquit
« Bossuetius, immutabilem esse Ecclesiæ dis-
« ciplinam : agnoscimus enim à Patribus nos-
« tris in concilio secundo Vasensi commenda-
« tos non tantùm antiquos, sed etiam novos
« canones. » Si cum veteribus decretis confera-
tur Practicâ Sanctione aut Concordato san-
cita disciplina, nemo est qui diffiteatur non
disciplinæ, illam quæ fidei competit, adscri-
bendam esse immutabilitatem. At Gallicanæ
libertatis fundamentum stabilius est, quàm
decreta quædam et consuetudines quæ pro
diversitate temporum ad ecclesiasticam pos-
sunt pertinere disciplinam : illud verò, præter
duo placita jam commemorata, hoc est, supre-
mam regum in temporalibus potestatem, supre-
mamque concilii generalis in spiritualibus
auctoritatem, jus quoddam quasi naturale
complectitur inhærendi canonibus præsertim
antiquis et consuetudinibus ad statum Eccle-
siarum particularium, civilisque ipsius socie-
tatis utilitates accommodatis, legitimoque usu
advectis et confirmatis ; ostendimus expressis
conciliorum, sanctissimorumque pontificum

testimoniis hanc non esse mentem Ecclesiæ, cuius potestas est in *ædificationem*, non in *destructionem*, ut intempestivo rigore perturbationem immittat, ansamque dissidiis subministret quæ vix deinceps restingui possint. Cæterum observandum est, vel inter eos qui de principiis ac fundamento Gallicæ libertatis maximè consentiunt, non eandem vigere consensionem de omnibus principiorum illorum consecutionibus; expendenda sunt ac ponderanda rationum auctoritatisque momenta, tumque bonâ et verè Gallicanâ fide agendum est.

Quæstio altera.

DE TRADITIONIS AUCTORITATE ET PATRUM TESTIMONIIS.

Hæc duo eò distinguuntur, quòd totam non constituent traditionem testimonia Patrum; itaque sorsim de hoc utroque capite dissetur.

ARTICULUS PRIMUS.

De traditionis auctoritate in controversiis de fide ac moribus.

Mirandum fortè quibusdam videbitur, ad finem tractatûs de Ecclesiâ remitti dissertationem de traditionis auctoritate; ab illâ nos exordiri quæstione non sinebat instituendus ordo disceptandarum rerum, nec ut par est elucidari potuisset, nisi præoccupatis, quæ deinceps explananda fuissent, principiis: plurima quidem monumenta traditionis adduximus, ad asserenda confirmandaque dogmata: sed quando cum Protestantibus aliisve traditionis auctoritatem non eâ quæ debetur veneratione prosequentibus certatum est, ipsam tum non adhibuimus tanquam fidei regulam, sed Patres aliosque auctores ecclesiasticos in præsidium advocavimus, tanquam doctrinæ testes, quam ætate suâ cum aliis fidelibus profitebantur, aut etiam operibus suis vindicabant. Certè vel creditur Mahumetanis, dum referunt doctrinam, cui se deditos esse palam voce aut scriptis constanter asseverent, nec docent Protestantes respuenda esse testimonia, quæ genuinis consonant, et in societate receptis critices regulis; sed traditionis qualem hic defendimus, præstat idæam distinctè evolvere. Traditionis nomine passim donantur ipsæ res quæ traditæ sunt; traditio tamen, si pressius attendatur ad subjectam verbo notio-

nem, habenda est potiùs quasi vehiculum cuius ope ab uno ævo ad aliud transmittuntur; latè sumpta potest accommodari ad omnia quæ voce aut scripto enuntiantur: quo sensu dixit Apostolus, 2 ad Thess. c. 2: *Tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*: at verò strictè intellecta, et qualis hæc totâ dissertatione usurpatur, in eo posita est, ut doctrinam vel statuta trajiciat quæ *canonicis in libris non versantur*: sive aliunde litteris mandata sint, sive ore solo devecta vel praxi. Distribui solent traditiones in *divinas, apostolicas et ecclesiasticas*: *divinæ* complectuntur divinas revelationes à nullo scriptas auctore canonico, seu divinitus inspirato, quas Ecclesiæ, sacrum tanquam depositum, vivâ solùm voce commiserint Apostoli. Traditiones *apostolicæ*, dum strictè definiuntur, ad ea duntaxat pertinent quæ ad Ecclesiæ regimen, animarumque salutem ab Apostolis constituta sunt; diximus, *dum strictè definiuntur*: namque interdum divinæ traditiones vocantur etiam apostolicæ, quatenus illæ nobis exhibeant dogmata seu instituta quibus, docente Christo, vel afflante Spiritu sancto imbuti fuerint Apostoli; traditionum alias sed obvias prorsusque expeditas præterimus silentio distributiones. Traditionis auctoritatem vellicare et abjicere ausi sunt omnes penè hæretici: Valentinus quidem et Marcio, referentibus Tertulliano, lib. de Præscriptionibus, S. Irenæo adversus hæreses, cap. 2, tum Ariani, Nestoriani, Eutychiani, etc., tum et recentiores catholicæ desertores Ecclesiæ, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Brentius, Kemnitius, et alii.

Haud ita desipuisse illos putandum est, ut ea quæ à Christo et Apostolis descendisse dogmata constare crederent, hæc eo ipso repudianda jactarent, quòd ab auctoribus Spiritu sancto inspiratis scripta non essent: sed, ut observat Melchior Canus, « quoniam quid Christus, quid fuerint Apostoli locuti, eos solos nôsse putent, qui Christum et Apostolos audiêre, colligunt apud nos ne unum quidem dogma posse traditione probari; oportere omnes fidei et religionis controversias sacrarum Scripturarum testimoniis componere, finire verò nihil, nisi quod sacris litteris sit expressum. » (De Locis theologicis, lib. 3, cap. 1.) Hinc Lutherus in cap. 1 Epist. ad Galatas: « Neque alia doctrina in Ecclesiâ tradi et audiri debet, quàm purum Dei verbum, hoc est, sancta Scriptura; doctores,

« vel auditores alii cum suâ doctrinâ anathema
« sunt. » Calvinus, lib. 4 Institutionum, cap.
8 : « Esto igitur hoc firmum axioma, non aliud
« habendum esse Dei verbum, cui detur in
« Ecclesiâ locus, quàm quod lege primum et
« prophetis, deinde scriptis apostolicis conti-
« netur. » Divinas igitur explodunt traditiones,
tot hæresum illi duces ac parentes; de apostolicis
autem traditionibus, duplici potissimum capite
dissent à Catholicis : 1° Quòd licet fateantur
instituta fuisse ab Apostolis quædam ad ritus
et ordinem Ecclesiæ spectantia, hæc tamen
ad arbitrium, non ex præcepto servanda effu-
tiant, nihilque eosdem præter Scripturas tra-
didisse, quod ad fidem aut mores necessariò
pertineat. 2° In hoc etiam adversantur Catho-
licis, quòd contendunt, tametsi ab Apostolis
derivatæ quædam fuissent ad morum et fidei
progressum pertinentes traditiones, earum
nullam posse certo argumento demonstrari :
imò tantis eas esse vel obsitas tenebris, vel
detritas corruptelis, ut nulla extent in iis
secernendis vestigia, quibus tutò possimus
insistere. Duo inprimis aggredimur : traditi-
onis asserendam defendendamque veritatem
suscipimus et auctoritatem; deinde ostenden-
dum quibusnam viis ac rationibus investigari
atque dignosci possint veræ ac germanæ tra-
ditiones.

ASSERTIO. — *Certissimis argumentis evincitur ad
nos usque trajectas esse ac necessariò admit-
tendas traditiones etiam divinas ejusdem ac
ipsa Scriptura divina, auctoritatis.*

Nota. Probatione nihil opus est ad persua-
dendum, vim eandem obtinere ac scriptum
Dei verbum, divinas traditiones, si tales con-
sisterint ad nostram usque ætatem pervenisse;
id fatentur adversarii, nec inficiari possunt :
neque enim suam ex eo mutuatur auctoritatem
verbum Dei, quòd sit exaratum in membranis,
sed quòd manaverit à Deo, qui nec falli possit
nec fallere : in eo igitur vertitur cardo con-
troversię, utrùm reipsâ pervenerint ad nos
traditiones quædam divinæ, tùm et si aliæ,
ut asseveramus, transmissæ fuerint merè apo-
stolicæ, iisdem inesse vim obligandæ conscien-
tiæ, quod ex dictis de auctoritate ecclesiasticâ
jam omninò perspectum est. Munitâ sic viâ,
positam assertionem possumus multimodis ad-
struere.

ARGUMENTUM PRIMUM. — Ad elidendas erroris
oppositi vel ipsas radices, quo quidem errore
fingitur solis inhærendum esse Scripturis, fore

contendimus ut ablatis traditionibus non con-
staret de librorum qui sacri habeantur cano-
nicitate, non de ipsorum necessariâ integritate,
non de legitimâ eorumdem interpretatione,
neque de omnibus quæ credenda sint, dogma-
tibus.

1° Ablatis traditionibus, undenam constaret
de librorum qui sacri dicuntur, canonicitate?
Conferendis enim secum libris toto inclusis
canone, ac sedulò ponderandis quæ ipsorum
intrinsecè propria, auctoritatem eisdem maximè
conciliare videantur, colligi quidem certò po-
terit quasdam esse derivatas à Deo, et consi-
gnatas scripto revelationes; at exploratum
unde habeatur conscriptos esse afflante Spi-
ritu sancto omnes et singulos qui divini nun-
cupantur libros, tùm ex eodem fonte manasse
singulas quibus potissimum constituuntur,
partes; id nusquàm in Scripturis quas adver-
sarii volunt haberi solam fidei regulam, ullo
modo declaratum est. Eritne confugiendum ad
privatas quæ singulis fidelibus affulgeant reve-
lationes, aut ad spirituales sapidumque gu-
stum, revelatæ veritatis arcanum discretorem?
Hæc omnia novatorum figmenta, ubi de iudice
controversiarum, refellenda curavimus.

2° Eadem ratione demonstratur, traditionis
opus esse subsidio, ut compertum habeatur
nullum ex libris qui canonici habentur, fuisse
aut injuriâ temporum, aut fraude hæretico-
rum, vel imperitiâ amanuensium depravatum
seu adulteratum : nec minùs traditione edi-
scendum est, Scripturarum versiones propriis
quæ dudum exciderunt consonare autogra-
phis; hæc omnia, si traditionis abruptatur
series, dejiciaturve auctoritas, notabunt in-
certa, nec solius adminiculo Scripturæ, anxia
de iisdem poterit excuti dubitatio.

3° Quantacumque de authenticitate atque in-
tegritate totius Scripturæ suppetat certitudo,
necesse est insuper ut ritè intelligantur atque
exponantur: non enim litterâ duntaxat, sed vero
verbi divini sensu informatur fides : traditione
autem detractâ, in multis et quidem maximi
momenti hærebunt ipsi veritatis studiosi in-
vestigatores, cæteris prout libuerit interpre-
tantibus; errantes non poterunt solis revinci
ac debellari Scripturis, quibus tamen solis ad
instruendam fidem, attendendum et inhæren-
dum, docent adversarii.

4° Disserentes de iudice controversiarum,
ostendimus deposito fidei quædam contineri
dogmata, quæ sine traditione, non possint,
quantùm oporteat, vindicari; qualia sunt jugis

et illibata B. Mariæ virginitas, collati parvulis validitas baptismi, etc.

Adjicere hic possumus, licet ab Adam usque ad Moysen extiterit in mundo Ecclesia Dei, hominesque Deum, fide, spe et charitate, externisque ritibus colerent, ut præstiterunt Adam, Abel, Seth, Enoch, Noe, Abraham, Melchisedech, et alii justî, nullam tamen propositam fuisse Scripturam divinitus inspiratam ante Moysis tempora. Omnium enim consensu, sacris scriptoribus habetur ipse antiquior: solâ itaque ad conservandam Religionem traditione, annis bis mille utendum fuit: hinc in Genesi nulla injicitur mentio doctrinæ scriptæ, sed solum traditæ. Scio, inquit Deus, Genesis cap. 18, quod Abraham præceptor sit filiis suis, et domui suæ post se, ut custodiant viam Domini.

ARGUMENTUM II. — Extra dubium est, ut scitè animadvertunt Wallemburgenses, « per testes inchoatam fidem, per testes fuisse continuatam, et fideles Christi apostolos, eum prædicandi modum qui à Christo erat commendatus, tum observasse, tum aliis commendandum tradidisse. » At paulò magis expendendum est id argumenti genus.

« Constat, inquit Melchior Canus, christianam Religionem non litteris primum, sed traditione substitisse; constat rursùm fidei doctrinam in Ecclesiâ primitivâ, non à Scripturis habuisse auctoritatem, sed contra Scripturas à traditione: sicut tradiderunt, ait S. Lucas, nobis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis. » Dixerat priùs idem theologus, et opportunè (de Locis theologicis, lib. 3, cap. 3): « Christus etiam Dominus librum nullum scripsit, imò quantum legimus, ne præcepit quidem ut scriberetur: Euntes, non ait, scribite, sed, prædicate Evangelium omni creaturæ. » Christus procul dubio testis fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei, Apocal. cap. 3, v. 14: Ecce testem populis dedi eum ducem ac præceptorem gentibus, Isai cap. 55, v. 4. Apostolos elegit Christus, quorum testimonio evangelica diffunderentur instituta: Accipietis, inquit, virtutem Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usque ad ultimum terræ, Act. Apost. cap. 1. Nec temporibus Apostolorum circumscribenda aut circumscripta fuit via testimonii; hinc Apostolus gentium, cum sequentes prospiceret ætates, dilectissimum discipulum et cooperatorem Timotheum sic admonuit: Quæ audisti à me per multos testes,

hæc commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere, 2^a ad Timoth. cap. 2.

Non igitur Christo et Apostolis propositum fuit verbum Dei ad solam restringendam Scripturam; rem tanti momenti præcepisset Christus neque Domini mandatum omninò tacuissent Apostoli; præterea Apostolis et Evangelistis si constitutum fuisset doctrinam suam ex professo litteris consignare, catechismum quemdam, vel librum edidissent ad instituendos aptè populos, sicut antequàm disseminandi causâ Evangelii orbem peragrarè cœperint, commune condiderunt distinctè symbolum, in quod præcipua contulerunt fidei capita, et id quidem vivâ duntaxat voce, non scripto tradiderunt; qui autem epistolas scripserunt, ut Petrus, Paulus, Jacobus, Joannes, Judas seu Thadæus, non nisi datâ diversâ occasione ad scribendum mentem appulerunt, atque in iis epistolis obiter aliquando et pro rerum adjunctis christiana quæ occurrebant, tractaverunt dogmata. Quin et ad conscribenda Evangelia, Matthæus, Marcus, Lucas et Joannes, non nisi speciali causâ, et quâdam mixtâ necessitate compulsi sunt, ut testantur de Matthæo Eusebius, lib. 2 Hist.; de Marco, lib. 2; de Lucâ, lib. 31; ac de Joanne S. Hieron., lib. 2 de Scriptoribus ecclesiasticis.

ARGUMENTUM III. — Solis utrùm insistendum sit Scripturis ad componendas de Religione controversias, utrùmve insuper subministretur nobis, atque consecranda sit traditio, tanquàm tuta certaque via indagandi quid credendum sit, ipsiusque, ut par est, dignoscendæ Scripturæ, id profectò Ecclesiam latere non potuit; quid enim pluris interest quàm habere cognitum, an credendi regula solo in scripto Dei verbo constituta sit, an verò altera parîs exhibeatur auctoritatis, quæ meritò nuncupetur verbum Dei non scriptum? Christianâ autem in Ecclesiâ jugiter persuasum fuit, suppeditari traditiones quæ ad ipsam instruendam fidem, conformandosque mores certò valeant, ac necessariò tenendæ sint.

Fideles adhortatur gentium Apostolus, ut communicatam sive Scripturis, sive absque Scripturis doctrinam sequantur: Itaque, fratres, inquit, state, et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram, ad Thessal. 2, cap. 2.

Longam insignes controversiæ, quos inter Bellarminus, proferunt testimoniorum seriem quæ traditionis auctoritati suffragantur tanquàm indubitanter in Ecclesiâ receptæ; quæ-

dam duntaxat eò loci adducuntur ne increseat
nimum dissertatio. S. Irenæus, lib. 3, adver-
sus hæreses, cap. 4: « Quid autem, ait, si
neque Apostoli quidem Scripturas reliquis-
sent nobis, nonne oportebat ordinem sequi
traditionis, quam tradiderunt iis quibus com-
mittebant Ecclesias? Cui ordinationi assen-
tiunt multæ gentes barbarorum, quorum qui
in Christo credunt, sine chartâ et atramento
scriptam habentes per spiritum, in cordibus
suis salutem et veterem traditionem diligen-
ter custodientes, » etc.

Ex professo probat Tertullianus de Præscript.
cap. 19, aliud præter Scripturas adhibendum
esse, ad fidei defensionem, armorum genus:
« Ergo, inquit, non ad Scripturas provocandum
est, in quibus aut nulla, aut incerta victoria
est, aut par incertæ; nam etsi non ita evade-
ret collatio Scripturarum, ut utramque par-
tem parem sisteret, ordo rerum desiderabat,
illud prius proponi, quod nunc solum dispu-
tandum est: quibus competat fides ipsa;
cujus sint Scripturæ; à quo, et per quos, et
quando, et quibus sit tradita disciplina quâ
fiunt Christiani. » S. Cyprianus, lib. 2, epist.
63: « Admonitos, inquit, nos scias ut in calice
offerendo dominica traditio servetur, neque
aliud fiat à nobis quàm quod pro nobis Do-
minus prior fecit, ut calix qui in commemo-
rationem ejus offertur, mixtus vino offe-
ratur. »

S. Basilius, libro de Spiritu sancto, cap. 27:
« Dogmata quæ in Ecclesiâ servantur ac præ-
dicantur, partim ex conscriptâ doctrinâ ha-
bemus, partim ex Apostolorum traditione in
mysterio ad nos delata recepimus; quæ
utramque eandem ad pietatem vim habent,
et nemo his contradicit, qui vel mediocrem
saltem ecclesiasticorum jurium experientiam
habet. » S. Epiphanius hæresi 55: « Termini
nobis positi sunt et fundamenta, et ædificatio
fidei, et Apostolorum traditiones, et Scriptu-
ræ sanctæ, et successiones doctrinæ, et un-
dequæque veritas Dei munita est. » S. Au-
gustinus, lib. 5, contra Donatistas, cap. 26:
« Quod nos admonet ut ad fontem recurramus,
id est, ad apostolicam traditionem, et inde
canalem in nostra tempora dirigamus, opti-
mum est, et sine dubitatione faciendum:
traditum est ergo nobis, sicut ipse com-
morat ab Apostolis quòd sit unus Deus,
unum baptisma, » etc.

Hinc synodus generalis Nicæna secunda,
merito sic pronuntiat act. 7: « Si quis tradi-

tionem Ecclesiæ sive scripto, sivo consuetu-
dine valentem non curaverit, anathema sit. »
Idem sancitum est in concilio VIII œcumenico,
act. 8. Hinc etiam sapientissima hæc concilii
Tridentini declaratio, quam irritò conatu impu-
gnant Protestantes: « Perspicisne (sancta
synodus) veritatem et disciplinam contineri
in libris scriptis, et sine scripto traditionibus,
quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ,
aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante,
quasi per manus traditæ ad nos usque per-
venerunt; orthodoxorum Patrum exempla
secuta, omnes libros tam veteris quàm novi
Testamenti, cum utriusque unus sit auctor,
necnon traditiones ipsas tum ad fidem, tum
ad mores pertinentes, tanquàm vel ore tenus
à Christo vel à Spiritu sancto dictatas, et
continua successione in Ecclesiâ catholicâ
conservatas, pari pietatis affectu ac reve-
rentiâ suscipit et veneratur. » Sess. 4, de-
cretum de canonicis Scripturis.

De traditionibus apostolicis atque ecclesia-
sticis tria tantummodò ad institutum nostrum
adnotanda nobis hic videntur: 1º Quicumque
admittendas esse, et ad nos usque fideliter
trajectas divinas traditiones profiteantur, apo-
stolicis et ecclesiasticis non reluctabuntur tra-
ditionibus. 2º De traditionibus apostolicis hæc
tenenda S. Augustini regula rationi admodum
consentanea: « Quod universa tenet Ecclesia,
nec concilii institutum, sed semper reten-
tum est, non nisi auctoritate apostolicâ tra-
ditum rectissimè creditur. » 3º Quod autem
prætensæ auctores reformationis docuerint,
instituta quæ Apostoli aut eorum successores
protulerint, ut pastores Ecclesiæ, dirigi quidem
potuisse, at non verè obstringi conscientias,
id multis confutatum est argumentis adseri-
bendâ summo pontifici et episcopis legislativâ
auctoritate in spiritualibus.

Solvuntur objecta.

Objicies 1º: Ad astruendam traditionum
veritatem et auctoritatem, duo ex necessitate
requiruntur: necesse est ut ab ævo Apostolo-
rum, ad nostram usque ætatem transmeare
potuerint, et quidem salvâ earum integritate;
deinde oportet ut à falsis spurisque traditio-
nibus possint certò discerni; hæc autem duo
præstari non potuerunt. 1º Si quæ dogmata
vel instituta tradiderunt Apostoli quæ cano-
nicis in libris non reperiuntur, undenam pro
certo habeamus ea vel oblivione, imperitiâ,
negligentiâ, vel insitiâ hominibus perversitate

non fuisse vitata et interpolata, aut ipso corrosa et corrupta edacis ac fallentis temporis lapsu? Idem religiosæ soli permissis traditioni contingere potuit quod Lycurgi, Pythagoræ et similium experta sunt dogmata, quæ cum scripta non essent, injuriâ temporum exoleverunt pleraque, et dissipata sunt; præterea, quo Lydio veluti lapide pertentari atque internosci queant sinceræ traditiones admixtæ mendacibus? Quot enim sub larvatæ traditionis obtentu adreperunt exitiosa hominum figmenta? Nonne hoc modo decepti sunt olim et inescati sanctissimi etiam viri? Sic futurum credidit et docuit speciosâ captus traditione Papias, ut post resurrectionem generalem regnaret in terris per mille annos Christus; Papiæ, ut notum est, consenserunt S. Irenæus, Tertullianus, Lactantius, alique permulti; traditione pariter innixus, mox appellatus S. Irenæus, Christum putavit passum fuisse anno ætatis suæ circiter quinquagesimo, quam opinionem refugiant Tertullianus, Clemens Alexandrinus, et alii plerique; ergo, etc.

Resp. ad primum : Traditiones quantum oporteat ad incolumitatem præsidiumque fidei, servare incorruptas, et apostolicæ tenaces doctrinæ, potuit, servandisque consuluit eadem providentia, quæ fidem sine quâ impossibile est placere Deo, tutandam olim in patriarchis, tum eorum familiis absque scripto curavit; traditiones tueri, et à corruptelæ periculis defendere potuit ac voluit hæc eadem providentia, quæ sacræ deposito Scripturæ ad nos delatæ tam sapienter invigilavit; quæ ipsam Ecclesiam asperis undique et ingeminatis vexatam tempestatibus custodivit, et invictè protexit. Cum traditionum utilitas tanta sit et necessitas, ut probatum est, quid mirum forendis illis ac defendendis providisse omnipotentem æternamque sapientiam, Dominum? Cæterum assignare possumus multiplicem easdem conservandi aptam idoneamque viam : 1° Scripta Patrum et doctorum Ecclesiæ; quamvis enim in divinis litteris scriptæ non sint traditiones, plerasque tamen reperire est in testimoniis veterum, ecclesiasticisque libris.

2° Usu manifesto et continuo recoluntur plurimæ traditiones : ut puta quæ ad sacramentorum legitimam administrationem, celebrationem missæ, divinæ officia pertineant.

3° Multas quoque referunt, et oculis subjiciunt traditiones vetusta quædam et publica monumenta, antiquissima scilicet templa, et

vetustissima in eisdem altaria; sacri fontes baptismo destinati, memoriæ sanctorum, crucis, imagines, etc.

4° Tenendas traditiones testificantur inprimis perpetuum quod in Ecclesiâ viget externum ministerium, haud intermissa pastoralis prædicatio, et explanatio symboli Apostolorum, et cæteræ de Religione institutiones, tum etiam et splendide acta conciliorum quæ ad christianæ doctrinæ et disciplinæ defensionem ac decus, diversis habentur ætatibus.

5° Retinendis, illustrandisque traditionibus, ipsæmet plurimum inserviunt hæreses : quia enim, ut optimè observat Bellarminus, de Verbo Dei, lib. 4, cap. 12, « singulis ætatibus orti sunt novi hæretici, qui diversæ dogmata Ecclesiæ oppugnârunt; ideò etiam singulis ætatibus extiterunt homines docti, qui, ut hæreticis resisterent, diligenter investigârunt doctrinam Ecclesiæ et traditiones antiquas, et magnâ diligentia eas posteris commendârunt, quemadmodum qui diu pacificè possidet bona sua, facilitè admittit instrumenta et litteras quibus continetur unde illa bona pervenerint, et quo jure bona illa possideat; at qui semper litigat (hoc est, jugibus impetitur litibus), diligentissimè illa custodit, nec excidere ullâ ratione patitur.»

6° Revocetur in memoriam id quod ubi de apostolicitate, deprompsimus probationis genus, ex multiplicitate, connexione et concursu diversarum generationum ad obfirmandam doctrinæ perpetuam successionem.

Resp. ad secundum : Adsecernendas à falsis veras traditiones conferunt quæ conservationi earumdem adscriptæ sunt viæ : quid enim divinis et apostolicis prodesset servandis traditionibus, si violatas duntaxat corruptasque doctrinas trajicerent ac enuntiarent? Dijudicandis traditionibus tres istæ generales proponi possunt regulæ : Prima : Quidquid Ecclesia teneat tanquam dogma fidei, quod tamen sacris in litteris non inveniatur, id necesse est divinitus fuisse revelatum, cum in dogmatibus fidei errare non possit Ecclesia; idemque colligitur solâ esse transmissum traditione, cum novis Ecclesia non dirigatur revelationibus. Secunda : Quod à Deo solo institui potuerit, et universâ servatur in Ecclesiâ, quamvis canonicis in Scripturis nusquam detectum sit, id solis oportet similiter acceptum referri traditionibus, ac firmissimè retineri, cum ad Religionis integritatem attineat, et in moralibus institutis errori impervia sit Ecclesia.

Tertia : Quod de fidei morumque testantur doctrinâ, matrices Ecclesiæ, afflante tamen Spiritu sancto non scriptum, quod inventum ab hominibus, confictumque ostendi non possit, id revocandum est divinam ad originem : meritò enim creditur totum istud ab Apostolis, tanquàm revelationis partem, Ecclesiis illis traditum quæ ab ipsis fundatæ sunt ; hæc methodo usi sunt opportunè ac feliciter Tertullianus in libro de Præscriptionibus, S. Iræneus adversus hæreses, et insignes alii defensores Ecclesiæ; catholico quidem in orbe, præter Romanam particularem Ecclesiam, non extant ampliùs Ecclesiæ quæ ab Apostolis proximè et immediatè ortum duxerint : apostolicæ tamen propaginis consortes, et doctrinæ hoc ipso habentur hæredes, quo Romanæ Ecclesiæ tanquàm centro communionis adhærere se præfiteantur.

Obijcies 2° : Scripturis sacris indicatur tanquàm exitiosas aut saltem inutiles respuendas esse traditiones. Matth. cap. 15 : *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditionem vestram.* Ad Galat. cap. 1 : *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Apocal. cap. 22 : *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.* 2 ad Timoth. c. 3 : *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitiâ, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Ergo sufficiunt divinæ litteræ, ad rectam christianamque institutionem; ut quid ergo adhibeantur traditiones? Joann. 20 : *Multa quidem et alia signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc; hæc autem scripta sunt ut credatis, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Ergo sine traditionibus comparari potest fides ad vitam æternam necessaria.

Resp. ad singula : Matth. cap. 15, non reprobant Christus et Apostoli traditiones quas Judæi à Moysè et à prophetis acceperant, sed merè humanas, noxias aut inanes; tales sunt quæ citato exponuntur capite, quibus freti, piaculo ducebant Pharisei illotis manducare manibus, gravia licet Dei mandata audacter transgredientes; aut palam docebant satius esse injussa etiam offerre munera Deo, quàm iisdem donis, laborantibus quantacumque egestate parentibus opitulari; absit ut vestimus ejusmodi indulgere traditionibus. Ad Galat. cap. 1, hoc verbum, *præter*, idem aliquando significat, quod, *contra*; sic Romanorum ulti-

mo : *Observate eos qui dissensiones et offencicula præter doctrinam quam accepistis faciunt*, mens non fuit S. Paulo, alia omnia quæ ipse, vel alii docerent Apostoli, anathemate percellere; addere quòd hæc verba : *Præterquàm quod evangelizavimus vobis*, tam de vivâ voce, quàm de scripto prædicatis intelligi possint; non ergo traditionibus adversantur. Apocal. cap. 22, vetat S. Joannes, ne liber ille supposititiis corrumpatur traditionibus aut documentis : non autem prohibet ne alii scribantur libri, aut alia scribantur dogmata; non id omne complectitur Apocalypsis, quod edocendi sunt populi. Ad Timoth. cap. 3, illæ voces, *omnis Scriptura divinitus inspirata*, etc., referri posset ad quemlibet librum divinitus inspiratum, quem unumquemque nemo dixerit, ediscendam omnem exhibere christianæ Religionis doctrinam; deinde aliud est utilem esse omnem Scripturam divinitus inspiratam ad docendum, ad arguendum, etc., aliud est eam ad hæc cuncta per seipsam sufficere; sic ad sustentandum corpus, utilis procul dubio cibus, nec tamen sufficit; non edocet Scriptura, nisi certò cognita ut verbum Dei, et probè intellecta : quinam verò sint libri canonici; utrùm versiones apprimè congruant autographis; utrùm suis omnibus partibus integri ad nos trajecti sint; quænam sensum illis expressum voluerit Spiritus sanctus; ad hæc omnia ostensum est quantæ sit utilitatis ac necessitatis divina et apostolica traditio, eamdemque commendat divina ipsamet Scriptura.

Accedit quòd quando scripta est hæc ad Timoth. epistola, nondum extaret Apocalypsis, nec Evangelium Joannis; aliud etiam fortè tum desiderabatur canonicis ex monumentis; denique hæc Apostoli ad Timoth. verba : *Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis ad*, etc., referuntur ad illa quæ proximè antecedunt : *Quia ab infantiâ sacras litteras nôsti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu.* Ergo ibi loquitur Apostolus de Scripturis veteris Testamenti; tum enim cum primævam ætatem ageret Timotheus, nondum editum erat novum Testamentum; numquid igitur tanquàm inutilia abjicere debeamus quatuor ipsa Evangelia, cæterosque novi Testamenti canonicos libros? Joann. 20 : *Multa quidem et alia signa fecit*, etc. His vocibus, ut patet, designantur miracula, significatumque voluit S. Joannes, eò collineare quæ enarravit miracula, ut fidem excitent, nutriant, corroborent, quæ viam sternit ad propositam salutem.

Obijcies 3°: Ipsa traditione impugnari potest utilitas et necessitas traditionis: nam instruendæ, defendendæ et augendæ fidei sufficere sacras Scripturas profitentur ipsi celeberrimi testes traditionis. Tertullianus, lib. contra Hermogenem: « Adoro Scripturæ plenitudinem: scriptum esse doceat Hermogenis officina; si non est scriptum, timeat vix illud, adjicientibus vel detrahentibus destinatum. » Origenes, homil. 1 in Jeremiam: « Necesse est nobis Scripturas sanctas in testimonium vocare; sensus quippe nostri et enarrationes sine illis testibus non habent fidem. » Ergo traditione opus non est. S. Cyprianus in epist. ad Pompeium: « Si igitur aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum Epistolis, aut in Actis continetur, observetur etiam hæc sancta traditio. » Ergo, quod scriptum non sit afflante Spiritu sancto, illud servare non tenemur.

S. Hieronymus in cap. 23 Matth.: « Quod de Scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ probatur. » S. Chrysost. homil. in Psalm. 95: « Si quid dicatur absque Scripturâ, auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans. » S. Augustinus, lib. de Bono viduitatis: « Quid amplius te doceam, quàm id quod apud Apostolum legimus? Sancta enim Scriptura nostræ doctrinæ regulam figit, ne audeamus sapere plus quàm oportet. »

Resp. Præmittenda quædam generatim nobis videntur, quæ distributim poterunt faciliè adhiberi exponendis quæ objecta sunt testimoniis.

1° Traditioni datâ occasione patrocinantur, ut probatum est, ipsimet auctores quorum placitis abutuntur Protestantes ad eam vilipendendam. 2° Sufficere quidem indicârunt Patres Scripturam ad confirmanda quædam de quibus disputabant, dogmata; tùm etiam ad percipienda morum generalia principia, generalia pariter remedia vitiorum et virtutum incitamenta; sed Patrum nemo docuit mandatum Ecclesiæ depositum sanæ doctrinæ, ea solum capere quæ sacris libris contineantur. 3° Iisdem in locis quibus sacras sufficere litteras innuere videantur, de Scripturâ loquuntur intellectâ secundum expositionem Patrum et sensum Ecclesiæ, quibus esse inhærendum passim asseverant. 4° Exsufflari volunt supposititias et repugnantés Scripturis sacris traditiones; non eam quam ipsæ extollunt traditionem, ac perenne testium munus et consortium, in asserendis et propagandis christianæ Reli-

gionis institutionibus. 5° Aliquando significant non opus fuisse ad salutem fidelium, ut ex dictis, factisque Jesu, alia scriberentur, quàm quæ scripta sunt: hæc enim scribere, satis fuisse; reliqua igitur ab Evangelistis sine culpâ esse prætermisssa. Denique obscurissimis quibusdam in quæstionibus, si traditioni insistendum non putaverint, nihil inde violatur traditionis auctoritas; quæ enim usu et moribus Ecclesiæ consignata tenemus, ea solent ita esse comperta, ut de iisdem disputandi præripiatur locus: quæ tamen assertio exceptionibus non caret.

Jam breviter respondendum ad singula: Docet Tertullianus Scripturis plenè contineri dogma creationis, de quo solo disceptabat cum Hermogene, atque anathema imminere dogma illud impugnanti, adulterandis, sive detrahendo, sive addendo, Scripturis: cæterum traditionis commendationi totus impenditur liber quem de Præscriptionibus adornavit Tertullianus. Asserit Origenes, non ex proprio et humano sensu dijudicandas esse quas tum versabat quæstiones, verum ex Scripturis afferendam esse earum solutionem, maximè cum de illis aut sileret, aut nihil clari traditio subministraret, quam aliàs disertè advocat; v. g., homil. 5 in librum Numerorum. De traditione iterationem baptismi hæreticorum prohibente conqueritur S. Cyprianus, traditionis aliunde ita studiosus, ut hoc idem illi verterit culpæ Brentius de quo vide Bellarminum. Declarat S. Chrysost. quæ ex propriâ duntaxat cogitatione eliciuntur, ea claudicare, vacillare, multoque inferiora esse sacrarum testimonio Scripturarum: de aliis soluti minimè arduis S. Chrysostomi textibus consule Bellarminum (de verbo Dei non scripto, lib. 4, cap. 11). S. Hieronymus quorundam explodit sententiam qui ex apocrypho aliquo libro evincere nitebantur, patrem Joannis Baptistæ illum fuisse Zachariam, quem inter templum et altare occiderunt Judæi; omni auctoritate carere opinionem illam ex libro non canonico extractam. Neque magis moratur quod dixit in cap. 1 Aggæi: « Quæ absque auctoritate et testimoniis Scripturarum, quasi traditione apostolicâ spontè reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei. » Manifestum est à sancto doctore eas duntaxat deprimi traditiones, quæ ad eludenda Scripturæ testimonia confingerentur. S. Augustinus voluit Scripturæ sacræ tanquàm inconcussæ regulæ adjungi fidem in his omnibus quæ in eâ revelata sint. At non

abjicit traditionem sacris litteris vindicandis et exponendis destinatam : « Scriptura, inquit Bellarminus, quia est regula, inde habet, ut quidquid continet, sit necessariò verum et credendum, et quidquid ei repugnat, sit necessariò falsum et repudiandum : quia non est regula totalis, sed partialis; inde illi accedit, ut non omnia mensuret, et propterea aliquid sit de fide quod in ipsâ non continetur, et hoc modo debent intelligi beati Augustini verba. »

Objicies 4° ex canonicarum Scripturarum discretione : præcipua inter argumenta quibus asserenda suscipitur necessitas traditionis, istud positum est, hujus ope discernendos à libris Spiritu sancto afflante exaratis, supposititios alienosque à divinâ inspiratione fœtus : nec alia subministratur illos omnes internoscendi via, si Romanâ cum Ecclesiâ statuatur, non privato spiritu, non privatis revelationibus, non solâ Scripturarum discussione habendum esse tanti momenti delectum; at de quorundam canonicitate librorum ab antiquis vehementer dubitatum est; et de hisdem discrepant inter se atque colliduntur traditiones; dissentiebant Patres à Patribus; decertabant secum invicem insignes Ecclesiæ; quâ ratione igitur potuerit à traditionibus hauriri certa canonicarum litterarum ab aliis distinctio, securaque notitia?

Nec defuerunt catholici doctores qui determinationem illam contenderent solis esse adscribendam Apostolorum temporibus. Ita Durandus in lib. 3 Sententiarum, distinct. 24, quæst. 1 : « Quod distinctum est, inquit, de approbatione Scripturæ per Ecclesiam, intelligitur solum de Ecclesiâ quæ fuit tempore Apostolorum. » Ad eandem opinionem accesserunt Joannes Driedo, et maxime Thomas Waldensis, qui advocat in sententiæ suæ defensionem testimonium illud S. Hieronymi, in psalmo 86 : « Dominus narrabit in Scripturis populorum et principum horum qui fuerunt in eâ : ut exceptis Apostolis quodcumque aliud postea dicitur, abscondatur, nec auctoritatem habeat. » Affert et illud S. Augustini dicentis de quibusdam scriptis sub Apostolorum nominibus, libris : « Ipsorum scriptorum suorum temporibus, in auctoritatem Ecclesiæ recipi mererentur, si sancti et docti homines qui tunc in vitâ erant, et examinare talia poterant, eos vera locutos esse cognoscerent. » Ex quibus id infert Waldensis transiisse horam, nec posse crescere jam ca-

nonem; atque concludit eos qui credunt Scripturarum canonem posse adhuc augeri per auctoritatem Ecclesiæ, « cum Judæis plenitudinem temporis expectare, Judaico forsitan sub Messia. »

Resp. 1° : Distinctè figendus nobis cum Stapleton, lib. 2 Doctrinal. fidei antiquæ, cap. 20 et 21, videtur status controversiæ; ex adversariis alii sentiunt nullius esse auctoritatis ad discernendam Scripturam, Ecclesiæ testimonium, inhærendumque soli spiritûs arcano testimonio : ita docent Calvinus et ejus sequaces; alii autem illud quidem testimonium fatentur auctoritate non vacare, sic tamen ut veteris tantum Ecclesiæ, idemque constans et perpetuum admittant suffragium, ut Brentius cum suis Wirtembergensibus; sunt etiam qui priorum ætatem Ecclesiæ judicium Religioni non ducant, auditis melioribus, ut putant, rationibus deserere, ut Magdeburgenses Centuriastæ; denique occurrunt, qui christianæ Ecclesiæ auctoritatem in eâ controversiâ recipere videantur, at non instar judicii, et prolati à superiore decreti : quæ Lutheri fuit sententia. Catholici autem spontè quidem agnoscunt, ab Ecclesiâ neque posse pro canonicis libros haberi, quos Apostoli reprobaverint, neque canoni Scripturarum ullum eorum adscribi qui ævo apostolico conditi non sint : attamen, ut abundè demonstratum est ubi de judice controversiarum, exposita mox placita novatorum omninò rejiciunt, atque opulante traditione et interprete cujuscumque ætatis Ecclesiâ, dignoscendas esse canonicas Scripturas firmissimè credunt.

2° Libri canonici dividuntur in protocanonicos et deuterocanonicos; protocanonici vocantur qui Ecclesiarum omnium consensu ab exordio recepti sunt, atque relati sacras in Scripturas; ut puta libri quinque Moysis, quatuor Evangelia; deuterocanonicis dicuntur libri inspirante quidem Deo conscripti, de quorum inspiratione mota est inter Ecclesias controversia; sed eandem deinceps apud universalem Ecclesiam obtinuerunt auctoritatem, quam protocanonici : tales sunt ex veteri Testamento libri, Esther, Baruch, Danielis capita quibus continentur hymnistrum puerorum, Susannæ historia, et historia draconis à Daniele occisi : Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici; libri Machabæorum duo, nempe primus et secundus; at ex novo Testamento, epistola ad Hebræos, epistola Jacobi, secunda Petri, secunda et tertia Joannis, epistola Judæ, et Apocalypsis, qui-

bus adde ultimum Marci, et historiam sudoris sanguinis Christi, et angelicæ apparitionis, consolationisque in Evangelio Lucæ.

3° Concilium Tridentinum, sessione 4, in decreto de canonicis Scripturis, enumeratis omnibus qui canonici haberi debeant libris, ita concludit: « Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partiibus, prout in Ecclesiâ catholicâ legi consueverunt, et in veteri vulgatâ Latinâ editione habentur pro sacris et canonicis, non susceperit, et traditiones prædictas, sciens et prudens contempserit, anathema sit. »

Synodo Tridentinæ longè præierant in contextendo librorum canonicorum, et quidem eodem catalogo concilium Carthaginense III, anno 397: Innocentius I, Epist. ad Exuperium; S. Augustinus, lib. 2 de Doctrinâ christianâ, cap. 8; Gelasius Papa, in concilio Romano; S. Isidorus Hispalensis, lib. Etymolog. cap. 1; hoc solo interposito discrimine, quod pro more illorum temporum, Innocentius, Patres Africani et Gelasius, Baruch à Jeremiâ non sejungant, et Gelasius libros duos Machabæorum pro uno habeat.

4° Jam verò quod ad Ecclesiam pertineat definire, et infallibili quidem auctoritate, quoniam libri habendi sint canonici, id exploratè perspectum est ex omnibus argumentorum generibus, quibus Ecclesiæ supremam auctoritatem absolutamque infallibilitatem in fide moribusque vindicavimus: dogmaticas enim inter quæstiones recenseri manifestò debent exorientes de canonicitate librorum controversiæ; potest igitur Ecclesia discutiendis, atque aliis cum aliis sedulò conferendis, diversarum etiam ætatum monumentis avitæ traditionis, Patrumque testimoniis, diducere quid sacris litteris annumerandum, quidve tanquam spurium abjiciendum sit.

Temporibus apostolicis terminata non fuit infallibilitas Ecclesiæ in assignandis libris inspirante Spiritu sancto conscriptis; necessarium illud donum, ex instituto Christi, ad futuram quoque spectabat durationem Ecclesiæ, quæ Apostolica ideò dicitur et creditur, quod ab ævo Apostolorum continuâ serie ad nos usque, collatis à Christo dotibus instructa permaneat; hinc ætate quâlibet ad illam quæ tunc viget Ecclesiam refertur dubiorum determinatio quæ in causâ Religionis pro humani varietate ingenii excitantur; judicem enim vivum perpetuò adesse oportet, qui momentosas societatis christianæ lites opportunè et certò compo-

nere valeat, quales sunt profectò, quæ ad perspicendam declarandamque fidelibus Scripturarum canonicitatem referuntur.

Quæ ex testimoniis Durandi, Joannis Driedonis et Thomæ Waldensis objecta sunt, cum assertione nostrâ cohærere possunt, si dicatur hoc unum illos voluisse auctores, scilicet ut Ecclesia nec possit novos condere canonicos libros, neque eos adicere canonici, quos rejecerint, aut cognitos non habuerint omnes Apostoli; diximus, aut cognitos non habuerint omnes Apostoli. Quos enim ultimâ in senectute conscripsit Joannes Apostolus, mirum non est à cæteris illos Apostolis dum viverent, perspectos non fuisse, cum nondum essent exarati.

Inst.: Apostolorum neminem latuit, quænam, v. g., ex veteri Testamento habendæ sint Scripturæ, tanquam à Spiritu veritatis inspiratæ; neque id celatum Ecclesias voluerunt quas condiderint: quo pacto igitur in Ecclesiâ tamdiù dubitatum fuit de canonicitate librorum quorundam veteris Testamenti, hæc eadem argumentatio intorqueri posset contra nonnullas novi etiam Testamenti Scripturas.

Resp.: Non est præjudicandum, determinatum fuisse et obsignatum ab Apostolis, eorumve discipulis canonem qui libros omnes comprehenderet divinitus inspiratos, eumque fidelibus ut normam credendi quasi solemniter propositum; hoc ut præstarent necessariò non postulabat aut informandæ fidei, aut vitæ christianæ instituendæ ratio; ut enim taceamus (quod suo loco observavimus), commemorari à S. Irenæo gentes quæ absque Scripturis, mores tamen suos ad evangelicam exigebant regulam, nonne diversis compertum est seculis, varias quæ circumferebantur, de quorundam librorum inspiratione opiniones non obstitisse, quominus et fidei integritatem, et pietatis constantiam retinerent tot insignes viri quorum laus est in Ecclesiâ Dei, et memoria in benedictione? Quin et illud observatu dignum est, in symbolo fidei quod ab Apostolis conditum est, nullam fieri canonici alicujus libri mentionem: persuasum nempe habuerunt, hoc ipso quod, ut tradiderunt, in sanctam credendum esset Ecclesiam, eandem fideles ut ducem ac magistram in dignoscendis sacris Scripturis, remotâ omni dubitatione, constanter esse secuturos.

Quamvis Apostoli fidelibus omnibus explicitè credendam non exhibuerint singulorum librorum qui divini habeantur, canonicitatem,

quintamen eorum omnium notitiam Ecclesiarum præpositis tradiderint, non est ambigendum : quo autem pacto traditio hæc apostolica lapsu temporum (quod ad aliquos attinet sacros libros), quasdam apud Ecclesias obnubilata sensim fuerit, irrepente oblivione vel incuriâ, infaustisve rerum adjunctis, etiamsi explicari distinctè non posset, nihil inde detraberetur auctoritati ac iudiciis catholicæ Ecclesiæ; huiusmodi casibus id commune est ut eorum origo varique progressus enarrari atque evolvi articulatim et enucleatè non possint; nec id plus habet admirationis, quàm quomodò exciderint prorsusque sint amissi libri nonnulli, quos constat et apud omnes in confesso est, fuisse inspirante Spiritu sancto conditos.

Verùm id quo summa rei continetur, præ oculis semper habendum, Ecclesiæ providente Deo donatum esse, de Scripturarum omnium canonicitate earumque genuino sensu decernere, ac definire irreformabili decreto, dissitâ quantumvis à temporibus apostolicis ætate, quid teneri, quid credi ubique gentium oporteat.

Verissimè itaque dictum est ab eruditissimo Stapleton, *Controversiarum* 5, lib. 9: « Fides fidelium, quæ ex auditu est, audit propriè præsentem Ecclesiam, et acquiescit testimonio atque iudicio, pro tempore docentis et pascentis Ecclesiæ, ut in aliis dogmatibus, ita in Scripturis canonicis recipiendis: sicut propriè et immediatè subjiciuntur fideles pastoribus pro tempore existentibus, non eorum antecessoribus, nisi per consequens, et propter eandem fidei unitatem, quæ facit, ut pro patribus habeamus multis ante nos seculis defunctos Ecclesiarum pastores et episcopos. »

Hinc in astruendâ librorum canonicitate auctores ecclesiastici, tam confidenter utebantur testimonio quod ipsorum vigeat temporibus: « His ferè compendiis utimur, inquit Tertullianus, lib. 4 contra Marcionem, cum de Evangelii adversus hæreticos expeditur, defendentibus et temporis ordinem posteriori falsariorum præscribentem, et auctoritatem Ecclesiarum, traditioni Apostolorum patrocinantem. » S. August. de Actibus Apostolorum (quod opus objiciebant Manichæi) sic dissebat: « Cui libro necesse est me credere, si credo Evangelio, cum utramque Scripturam similiter mihi catholica commendat auctoritas. » Libro de Utilitate credendi, cap. 5. Vide

etiam lib. 15 ejusdem doctoris, cap. 5, contra Faustum, et lib. 2 de Doctrinâ christianâ, cap. 8.

Objicies 5°: Quò pertinet divini verbi distributio in scriptum et traditum? Quâ ratione utrumque auctoritatem eandem obtinere queat? Scriptum Dei verbum divinâ auctoritate valere, haud operosè intelligitur; at illud quod traditum appellari placuit, humanâ industriâ, humano spiritu conscriptum est, tùm etiam licet ex ipsius scriptoribus multi adjuvantur uberibus gratiæ auxiliis, hæc tamen præsidia longè discrepant ab inspirationis dono, nec singulis quibus obtingunt, largiuntur infallibilitatis dotem.

Resp.: Spectatum in se verbum Dei, haud multiplicis est generis: eo nomine propriè, significatur quidquid revelavit Deus, quidquid ejus immediatè innititur auctoritate, quæ semper eadem est; at diversus esse potest modus quo nobis illud communicatur, seu non idem est alveus per quem ad nos transfunditur: in Scripturis consignatur ab inspiratis sancto Spiritu auctoribus, quorum ideò singuli plenam et absolutam merentur atque exigunt fidem; in traditione autem, verbum Dei transmittitur aut vivâ voce, aut litterarum ope, à testibus divinâ inspiratione non donatis, quorum singuli errare possunt, quorum tamen consensio, quemadmodum exposuimus, certam potest ac debet parere fidem; testificantur imprimis doctrinam quæ ipsorum vigeat ætate, et revelata divinitus habebatur; ad Ecclesiam autem pertinet de traditionum authenticitate judicare, genuinasque à falsis et spuris infallibiliter discernere.

ARTICULUS II.

De Patrum testimoniis.

More nostro juvat nonnihil adnotationum subicere quæ conferre possint ad elucidandum, ut par est, quæstionis statum, quo non percepto, neque assertionum ratio, neque vis responsionum rectè attingitur.

1° Patres hic vocantur auctores ecclesiastici, quorum testimonio confirmantur doctrinæ vel disciplinæ capita, de quibus catholicos inter, aut contra novatores movetur controversia. Non eodem loco habentur omnes: ut enim civilibus in causis, ita in Religionis negotiis non tam numerantur testes quàm ponderantur; si causa suis ritè libretur momentis; ita etiam inter Patres, qui tùm sanctitatis, tùm eruditionis laude præstiterunt, insignem quoque ope-

ram in debellandis omnibus, vel quibusdam speciatim hæresibus, impenderunt, majorem inde procul dubio illi conciliant sibi fidem; tales fuerunt in refellendis Arianis SS. Athanasius, Hilarius, etc., in expugnando Pelagianismo SS. Augustinus, Prosper Fulgentius, in deiciendâ Nestorianorum hæresi, SS. Leo, Cyrillus Alexandrinus. Adducuntur opportunè nonnulli egregiis animi dotibus, virtutum splendore, ipsoque commendati martyrio, qui errores aliquot sectati sunt, diversis post illorum mortem ætatibus profligatos; at Ecclesiæ communioni constanter cùm adhæserint, ejus quas protulisset definitionibus obtemperare animo parati, eorum advocatur meritò testimonium, ad excutiendas controversias, quarum in genere nulla eos asperserit novitatis suspicio; eâ ratione citantur honorificè SS. Irenæus, Millenariorum quamvis amplexus sit placita; S. Cyprianus, rebaptizantium licet inventa propugnaverit: aliud enim est errare in rebus ab Ecclesiâ nondùm definitis et ad credendum propositis, aliud Ecclesiæ repugnare decretis, et ab ejusdem communione desciscere. Imò et ad sanæ defensionem doctrinæ haud infrequenter adhibetur quorumdam expressa testificatio, qui aliqua dogmata deseruerunt universalis munita Ecclesiæ consensu et suffragio: in aliis rebus appellantur testes, in quibus erroris crimen non subierunt. Hos inter numerari possunt imprimis Tertullianus et Origenes: quantumvis erraverint, atque aberrando suæ ipsorum detraxerint auctoritati, causam tamen Religionis strenuè in multis adjuverunt profundi et acris ingenii subsidiis, affluenti scientiarum copiâ, elaboratis æternam ad memoriam scriptis: mente nimè revolvam immortale Tertulliani opus de Præscriptionibus adversus hæreticos, et Origenis contra Celsum exquisitas lucubrationes.

2º Patres inter extiterunt, quorum libros expressâ, sed generali approbatione cohonestavit Ecclesia: sic Constantinopolitana synodus œcumenica V, Collat. 3, se spontè declarat sequi «sanctos Patres et doctores Ecclesiæ, «Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium «Theologum, Gregorium Nissenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem «Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, «Proculum. Suscipimus omnia, inquit eadem «synodus, quæ de rectâ fide et condemnatione «hæreticorum exposuerunt.» Celebratum sub Gelasio summo pontifice Romanum concilium custodienda et recipienda decernit opuscula

«beati Cypriani martyris et Carthaginensis episcopi; item opuscula beati Nazianzeni episcopi; «item opuscula B. Basilii Cappadociæ episcopi; «item opuscula B. Athanasii episcopi; item «opuscula B. Joannis Constantinopolitani episcopi; item opuscula B. Hilarii Pictaviensis «episcopi; item opuscula B. Ambrosii, Mediolanensis episcopi; item opuscula B. Augustini «Hipponensis episcopi; item opuscula B. Hieronymi, » etc. Alia est Ecclesiæ approbatio, quæ specialis nuncupatur, et longè majorem præbet scriptis auctoritatem: quæ sic approbata sint, v. g., in condemnandis Pelagianorum, semi-Pelagianorumque erroribus, nihil sancivit Ecclesia, quod non esset ab operibus S. Augustini depromptum.

3º Dùm Patrum adducitur et extollitur auctoritas, ad eam in iis attenditur quæ ad Religionis causam attineant, non autem eò loci investigatur quid eorum valeat testimonium in rebus merè philosophicis, seu fidei deposito, morumque Informationi extraneis; quin et inspiciendum est in ipsis dogmaticis quæstionibus, quid protulerint ac tradiderint tanquam ab Ecclesiâ definitum: quid autem ediderint tanquam theologicis adhuc permissum disputationibus.

4º Hoc hæreticis ac Luthero præsertim solemne est, ut Patrum sententias aut omninò dedignentur, aut parvi faciant, licet iisdem ad oppugnandam Ecclesiæ catholicæ doctrinam, ambitiosè uti videantur, quoties ea sibi congruere putaverint: audiatur cæteros inter ipse Calvinus, cùm aliàs frequenter, tùm de æternâ prædestinatione, de S. Augustino tanquam Calvinianis penitus patrocinante erroribus gloriatur: «Augustinus ipse adeò totus noster «est, inquit, ut si mihi confessio scribenda «sit, ex ejus scriptis contextam proferre «abundè mihi sufficiat.»

5º Pravitatis ut hæreticæ proprium est Patrum auctoritatem despiciere, ita catholicæ pietatis semper fuit eosdem studiosè venerari, quos probatos habeat Ecclesia fidos traditionis testes, sanæ magistros doctrinæ, prævias populis ad veritatem faces: quoties ergo appellantur, ipsi etiam reverenter habendi sunt, quos nostris quibusdam sententiis adversari suspicamur; cavendum est ne alii aliis opponantur absque premente necessitate; curandum, quantum fieri potest, ut si quos inter se dissidere existimaveris, benignâ enitaris interpretatione conciliare; nec obliviscendum id eorum nonnullis aliquando, in suis tractandis

sententiis usu venire, quod agricolis, qui rectam ut ad lineam efficacius valeant arbores devexas reflectere, easdem ultra modum inclinare aliquando videantur.

Denique, sicut sapienter admonet Vincentius Lirinensis, refugienda est novatorum nequitia, qui sancti cujusque viri memoriam, tanquam sepultos jam cineres profanâ manu ventilant, et quæ silentio præterire oportebat, redivivâ opinione diffamant, sequentes ipsius vestigia Cham, qui nuditatem patriarchæ Noe, non modò operire neglexit, sed eam fratribus suis irridendam enuntiavit; unde tantam læsæ pietatis meruit offensam, ut etiam posteri ipsius peccati sui maledictis obligarentur; beatis suis fratribus impudentiâ dissimilis, qui venerandi senis prædictam nuditatem, « nec suis temere oculis, nec alienis patere voluerunt : sed aversi, ut scribitur, texerunt eum : quod est erratum sancti viri, nec approbasse, nec prodidisse, » Commonit. 1, cap. 11.

His observatis sit

PROPOSITIO PRIMA.

In controversiis de fide ac moribus certissimum præstat argumentum unanimis Patrum consensus.

Probatur 1° : In Scripturarum expositione et divinorum determinatione dogmatum, admovent ipsa generalia concilia testimonium Patrum, ut depulsâ novitate, agitatae lites dissolvere tutò valeant; quod de sanctâ synodo generali Ephesinâ sic adnotavit Vincentius Lirinensis : « Ubi, inquit, cùm de sancientiis fidei regulis disceptaretur, ne qua illic forsitan profana novitas in modum perfidiæ Arianensis obreperet, universis sacerdotibus, qui illò ferè ducenti numero convenerant, hoc catholicissimum, fidelissimum atque optimum factum visum est, ut in medium sanctorum Patrum sententiæ proferrentur, quorum alios martyres, alios confessores, omnes verò catholicos fuisse et permansisse constaret, ut scilicet ritè atque solemniter ex eorum consensu atque decreto, antiqui dogmatis religio confirmaretur, et profanæ novitatis blasphemia condemnaretur. » Commonit. 2, cap. 2.

In promptu quisque habet aliarum synodorum acta, in quibus, sicut observat doctissimus Petavius, theolog. Dogmatum Prologomenis, cap. 2, « tùm ad Scripturæ dirigendam interpretationem, tùm ad disceptandas ex iis controversias, et statuenda fidei dogmata,

« multùm testimonio veterum Patrum antistites utuntur : atque ex eorum se pendere placitis, et ipsos auctores sequi profitentur; ut in Ephesinâ, Chalcedonensi, quintâ, sextâ, septimâ, œcumenicis, est factum. Quod ipsum et provinciarum ac nationum synodi pleræque testatæ sunt. »

Relatâ Clementis V in concilio Viennensi, de quodam loco Joannis Evangelistæ istâ enuntiatione : « Nos ad sanctorum Patrum et doctorum communem sententiam, apostolicæ considerationis aciem convertentes, sacro approbante concilio declaramus, » etc., aptè subjicit citatus auctor : « Sedes ergo Apostolica, et Viennense concilium, cùm de fide et intelligentiâ sacrarum litterarum pronuntiant, sanctorum communem sensum, tantumquam Thesi filium tenent, eosque quasi duces intelligentiæ sequuntur. »

Concilium quoque Lateranense, sub Leone X, act. 11, ut addit idem theologus, præcipit omnibus qui Evangelicam veritatem populo docturi sunt, ut sanctam Scripturam juxta interpretationem doctorum quos Ecclesia, vel usus diuturnus approbavit, explanent, nec quisquam eis proprio sensu contrarium aut dissonum adjiciant, sed illis semper insistant, quæ à præfatorum doctorum interpretationibus non discordant.

2° In hujusce argumenti confirmationem vocari possunt ipsimet Patres, qui receptam in Ecclesiâ de Patrum auctoritate sententiam, assiduo antecessores suos appellandi studio testificantur. Paucos è multis proferemus. S. Cyrillus Alexandrinus in defensione anathematis octavi adversus Orientales, hæc protulit memoratu digna : « Omnibus enim quibus integra mens est, propositus est hic scopus, ut illorum opiniones sequantur, quoniam et ipsi apostolicâ traditione cùm mentem implerent suam, et fidei doctrinam rectè ac citra labem et errorem admodum tractassent, luminaria in mundo fuerunt, verbum vitæ continentes. » Hæc accuratè ex Græco expressa sunt. S. Ambrosius, in tertio ad Gratianum de fide libro : « Servemus, ait, præcepta majorum, nec hæreditaria signacula causi rudis temeritate violemus : librum sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, signatum à confessoribus, et multorum jam martyrio consecratum? » S. Hieronymus in epist. ad Evagrium : « Revolvere me, inquit, ad veterum libros, ut viderem quid singuli differerent, ut tibi quasi de multorum consilio

« responderem. » S. Augustinus in lib. de Utilitate credendi, cap. 7, Honoratum qui sacros libros sine alienâ ope et legere, et intelligere se posse consideret, sic alloquitur : « Itane est? » « nullâ imbutus poeticâ disciplinâ, Terentium sine magistro attingere non auderes; Asper, Cornutus, Donatus, et alii innumerabiles requiruntur, ut quilibet poeta possit intelligi, tu in sanctos libros sine duce irruis, et de his sine præceptore audes ferre sententiam! »

Rectè igitur, ut adnotat citatus jam Petavius, Martinus papa I, in Lateranensi synodo illud Victoris Carthaginensis approbat, quo hortabatur « nihil permittere dici noviter à quopiam, quod sanctorum Patrum traditio minimè deficiat; » et in decreto synodi ejusdem, anathematismus decimus septimus sic habet : « Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè, et secundum veritatem omnia quæ tradita sunt, et prædicata sanctæ catholicæ et apostolicæ Dei Ecclesiæ, perindèquè à sanctis Patribus et venerandis universalibus quinque conciliis, usque ad unum apicem verbo et mente, condemnatus sit. » Inde colligitur quàm prudenter et appositè id à concilio generali Tridentino pronuntiatum sit. « Ad coercenda petulantia ingenia decernit, (sancta synodus), sess. 4, decreto de editione et usu sacrorum librorum, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, » etc.

3° Quare autem tanti habeatur momenti, ac tantæ auctoritatis Patrum conspirans testimonium, gravibus id potest rationibus convinci; hanc, optimam famosus ipse nimirum Beza subministrat, suæ licet detrimento causæ; comprobato enim, S. Augustini verbis, quodam Ecclesiæ dogmate, ita exclamat in opusculo de Unitate divinæ essentiae : « *Quis sano homini persuaserit, aliter docuisse S. Augustinum de Trinitate, quàm Africanas Ecclesias, et istas rursus aliter quàm catholicis consensus ferret, sensisse?* »

Non ideò solùm Patrum innititur testimonio, quòd per se illi digni sunt quibus fides adhibeatur, sed multò magis quòd in illorum

testificatione, traditionis apostolicæ memoria continetur, ad ætatem usque nostram perpetuâ scriptorum successione perducta.

Rationem hanc disertè jamdudùm indicaverat S. Cyrillus Alexandrinus in egregio quod ipsius attulimus testimonio : « Quoniam et ipsi (Patres) apostolicâ et evangelicâ traditione cum mentem implèssent suam, et fidei doctrinam rectè ac citra labem et errorem admodum tractassent, luminaria in mundo fuerunt verbum vitæ continentes. » Hinc edocemur quem præsertim ad usum conducant Patrum testimonia : nimirum ut ex illis constet inviolatè perpetuitas traditionis; quam dùm testantur pleno consensu tot probatissimi testes, temeritatis ac proterviæ crimen non effugiet, fidem illis qui abrogare audeat in causâ religionis; cum enim, ut disserit Melchior Canus de Locis theologicis, lib. 7, « sive concionatores, sive scriptores omnes, qui sanctis antiquis successère, sacræ Scripturæ sensum populo tradiderint, juxta doctrinam à sanctis acceptam, populus autem sensum eundem fidenter acceperit, nimirum qui concordem sanctorum veterum expositionem rejicit, intelligentiam quam hactenùs Ecclesia habuit, rejicere convincitur. » Porro si liceat hominum quorumlibet ingenio et arbitratui sacram exponere Scripturam, nihil firmum relinquatur : errorum inventrici et patronæ novitati patebit aditus, ubi erat antea castæ et incorruptæ sanctuarium veritatis.

Solvuntur objecta.

Objicies : Quantiscumque laudibus Patrum exornaveris testimonium, longè illud inferius est canonicorum scriptorum attestatione : nec nisi probabilem assensum ex suapte naturâ potest elicere. Ita de illo judicârunt ipsi præsertim SS. Augustinus et Thomas, cum multis in locis S. Augustinus, tum speciatim epist. 19 ad S. Hieronymum; post commendatam auctoritatem sacrorum maximam auctoritatem : « Alios autem ita lego, inquit, ut quantalibet sanctitate, doctrinâque præpolleant, non ideò verum putem quicquid ipsi ita senserunt; sed quia mihi vel per illos auctores canonicos, vel probabili quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt. » Idem auctoritate S. Thomæ confirmatur in his verbis, 1 part. quæst. 1, art. 8, ad 2 : « Auctoritatibus canonicæ Scripturæ utitur sacra doctrina ex necessitate argumentando, auctoritatibus autem aliorum doctorum Ecclesiæ probabiliter »

« ter arguendo. » Et verò undenam aliquot veterum scriptorum testimoniis quæ in alicujus dogmatis confirmationem afferuntur, accerteretur irreformabilis auctoritas? nullibi asserta illis inspiratio, nec infallibilitas; ergo.

Resp: Quantacumque consentientibus in aliquam doctrinam Patribus adscribatur auctoritas, illos tamen inter et canonicos scriptores, animadvertenda duo intercedunt discrimina: primum, vel unus auctor canonicis quilibet; indubitata in omnibus, ut indicavimus, mereatur fidem, quam profectò singuli ac seorsim sumpti conciliare sibi nequeunt scriptores alii singuli, vel probatissimi; secundum, quantacumque sanctitate et doctrinâ polleant scriptores ecclesiastici non inspirati, non ea sanctitatis et doctrinæ præstantia omnem excluderet errandi formidinem, si ageretur de aliquâ propriâ ipsorum adstruendâ sententiâ (nec aliud voluerunt SS. Augustinus et Thomas).

Sed dùm consonante suffragio doctrinam referunt ac testificantur tanquàm suâ ipsorum ætate receptam in Ecclesiâ, nihil est quod deterrere debeat à suscipiendo firmiter illorum testimonio, cui plurimùm certè impertitur momenti, inelyta tum pietatis, tum eruditionis fama, et Ecclesiæ commendatio. Hinc tantùm apud Catholicos eorum valuit auctoritas illustrioribus etiam seculis: « Sic enim, ut verbis utamur Melchioris Cani de Locis theolog. lib. 7, cap. 3, versùs finem, Hieronymus Helvidii dogma revicit; sic Basilius ad Amphilochium, Spiritûs sancti divinitatem asseruit; sic Augustinus Donatistas et Pelagianos refellit; sic Paulus Samosatensis à celebri quodam scriptore superatus est; sic Theodoricus Alexandrini concilii definitiones comprobavit; sic Leo Papa apud Leonem imperatorem, Eutychem, ejusque sectatores confudit, astruxitque à sanctis doctoribus consentientibus nullos nisi impios et hæreticos discrepare. » Hinc verò, non intemperanti studio, secundùm suum commonitorium absolvit Vincentius Lirinensis, necessum esse omnibus, asseverando « qui sese Ecclesiæ matris legitimos filios probare student, ut sanctæ sanctorum Patrum fidei inhæreant, adglutinentur, immoriantur: profanas verò novitates detestentur, horrescant, insectentur, persequantur. » Operæ pretium est eò loci exscribere adnotationem ex ejusdem auctoris commonit. 1, cap. 39, decerptam. « Quæ tamen antiqua sanctorum Patrum consensio, non in omnibus divinæ legis quæstiunculis, sed so-

lùm certè præcipuè in fidei regulâ magno nobis studio, et investiganda est et sequenda. » Proposita ut exhauriatur objectio, fatemur auctoribus ecclesiasticis quales nomine *Patrum* donarisolent, non esse promissum expressis verbis absolutæ donum inerrantiæ: attamen cùm in Ecclesiâ universali, unanimis eorum et quasi conflatus consensus semper habitus sit tanquàm firmissima et necessariò tenenda in exponendis Scripturis ac definiendis de doctrinâ moribusque controversiis regula, inde certissimâ consecutione colligitur non passurum esse Christum, talis ut consensio indulgeat et assentetur errori; tùm enim Ecclesiâ vel deserrere cogeretur eam quam tanquàm veritatis tesseram hactenùs habuerit, vel eidem adhærendo, ipsa tum aberraret. Cæterùm recordandum est in mentem quod hujus initio quæstionis præfati sumus, nimirùm concordi Patrum testimonio totam non constitui traditionem: hæc enim coalescit ex ipsis etiam conciliorum decretis, constanti Ecclesiæ praxi, imò et inanimatis multis quidem monumentis.

Inst.: Canonico in libro si vel una deprehenderetur falsitas, totius libri nütaret, quin et dilaberetur certitudo; cùm igitur in libris Patrum occurrant aliquando errores quos refellere oporteat, undenam posset eorum concinienti quantûmlibet testimonio haberi inconcussa fides? — Resp.: Cavillatio est istud argumentum: en disparitas est; nec falli, nec fallere unquàm potest Deus æterna incommutabilisque veritas: unde inter afflatos Spiritu sancto scriptores reponi non posset qui vel unius erroris convinceretur; at licet multis ex testibus non inspiratis nonnulli, in asserendâ propriâ suâ sententiâ, nonnunquàm erravissent, non inde consequens est ipsos in testificando notorio aliquo suis temporibus facto, aut omnes deceptos fuisse, aut communi consensu voluisse ac potuisse errorem efficaciter propinare.

PROPOSITIO II. — *Si Patres inter se dissentiant, tum illis adhærendum qui omnibus ponderatis auctoritate antecellant.*

Explicatione aliquâ, non probatione indiget ista propositio: quoties enim auctoritate transigendum est, majori auctoritati eorum qui testes vel duces habeantur, esse assentiendum, ratio ipsa docet, et insita prudentia. Verùm ut tutò secernatur quæ sit præstantior et ideò sectanda auctoritas dissentientibus inter se doctrinæ aut disciplinæ testibus, non sisten-

dum est intrâ unius ævi limites : adeunda et quasi interroganda , quantum fieri potest , *latitudo traditionis* ; quamobrem dum congeruntur ejusdem monumenta , non unius duntaxat seculi appellantur scriptores , sed percontantur et inquiruntur diversæ ætates , ac proferuntur ex abundanti thesauro nova et vetera . Quòd si peragendâ disquisitione detegètur majorem partem auctorum ecclesiasticorum unius ævi , in sententiam devertere quæ probanda non videretur , in his quæ aliunde ad catholicum dogma non pertinerent , tum progrediendo ad auctores ecclesiasticos priorum ætatum , et utriusque conferendis , dijudicari posset quorumnam præferendum sit testimonium .

Sic tempore Bellarmini et Melchior Cani , pars longè major theologorum et canonistarum , sacramenti matrimonii ministros habebat ipsos contrahentes ; multi tamen deinceps contrariam arripuere sententiam , nec ea ipsis opinio vertitur crimini ; tali sautem opinionis patroni antiquioribus hanc viguisse constanter seculis contendunt , atque ita majorem sibi testium vindicare numerum : sic etiam quas Ultramontani tuerentur sententias de indirectâ Ecclesiæ potestate in temporalia , de auctoritate summi pontificis in ipsum generale concilium , etc. , multò quidem plures nunc habent vindices quàm oppositæ illis sententiæ ; sed qui Ultramontanis adversantur placitis ad antiquiores provocant ætates : v. g. , fortiter propugnant , ante Gregorium VII. neminem pontificem , neminem scriptorem , potestatis id genus arrogasse summo pontifici , vel ipsimet universali Ecclesiæ . Hinc tamen , ut liquet , non sequitur decernente et judicante cum summo pontifice , longè et notoriè majori parte episcoporum , opus esse aliquando ad absolutam hujusce decreti certitudinem recurrere ad priores ætates ; tale enim iudicium , ut latè probavimus , habendum est supremum Ecclesiæ universalis iudicium , quæ quocumque tempore judicet , infallibiliter pronuntiat ; absoluto munita divinæ ac perpetuæ assistentiæ promisso .

Quæres qualem Patribus , seu auctoribus ecclesiasticis , auctoritatem conferat Ecclesiæ illos commemorantis commendatio , aut ejusdem quæ generalibus duntaxat verbis in eorum opere cadat approbatio ?

Resp. 1° : Ex illâ Ecclesiæ approbatione , qualis impenditur in decreto synodi V œcume-

nica , et in decreto concilii Romani sub Gelasio , quæ retulimus , non sequitur , mereri in omnibus suis scriptis indubitatam fidem eos qui tali approbatione afficiuntur ; sunt enim inter illos quos errore quodam lapsos esse constat ; v. g. , erravit S. Cyprianus circa baptismum ab hæreticis administratum : erravit S. Hilarius propugnando immunem fuisse à doloris sensu passionem Christi ; sunt quorum unus docet aliquando quæ dedit opera refellit alter ; deinde , si vellet Ecclesia doctoris alicujus opera ita comprobare , ut vel unam illius auctoris sententiam non liceret adducere in dubium , singulas ejusdem scriptorum partes discuti oporteret et ad amussim expendi ; atque , ut disserit Alphonsus Tostatus , Defens. part. 2, cap. 81, « isto modo non fuisset facta « approbatio unius de libris Augustini in ducentis annis , etiam Ecclesiâ semper actu « congregatâ . »

Resp. 2° : Ad quatuor maximè capita revocari possunt cum eodem auctore , quæ ex delineatâ Ecclesiæ approbatione accedunt commendatis ab eadem operibus : primum est , inquit , quòd Ecclesia concedit expressè omnibus Christi fidelibus quòd legant ea . Secundum est , quòd judicat illa utilia ad doctrinam fidei et morum , et ob hoc laudat ea . Tertium est , quòd Ecclesia tollit opusculis approbatis suspicionem de hæresi voluntariâ , quæ est verè hæresis . Nam , ait , illa quæ approbantur , licet non sint omninò discussa ab Ecclesiâ , sicut si deberent singulæ partes approbari , tamen generali quâdam discussione cognoscuntur , et apparet ex eis quomodò auctor eorum in omnibus catholicè sentiat , hoc est , animo in omnibus ab hæresi alieno . Quartum est , quòd dat eis quamdam auctoritatem quam aliàs non habebant . Scilicet , quòd quando aliquis allegaverit dictum alicujus libri approbati per Ecclesiam , facit probationem , etiamsi ipse auctor nullam causam dicti sui ostendat .

Resp. 3° : Quando partes aliquas operis alicujus specialiter approbat , easque tenendas et credendas proponit expressè Ecclesia , tum ab illis resilire nefas , aut de iisdem ambigere , sicut nec à cæteris dogmatibus ab ipsâ definitis . Sic edita contra Pelagianam et semi-Pelagianam hæresim decreta , ex firmissimis S. Augustini sententiis , ut diximus condita sunt .

MONITUM.

Unicuique sanè eximium opus visus est Bal-
lerini tractatus de vi ac ratione primatûs Ro-
manorum pontificum in tertio Cursûs nostri
volumine recusatus. Nonnulli verò professores
egregii Romamque corde toto amplexi ad nos
scripsêre quædam traditiones de infallibilitate
summorum pontificum spectantia, in hoc trac-
tatu esse omissa vel satis explicitè non dicta;
suadentes ut in illius complementum opus P.
Petitdidier clarissimum accederet. Cui consi-
lio eò libentiùs obtemperamus, quòd præsens
volumen, vastâ paginarum amplitudine quasi
attenuatum, sic congruam corpulentiam simul
et augmentum perutile percipiat.

Tractatus de quo hic agimus tanti fit, ut
Benedictus XIII auctori Breve apostolicum
mittere non dubitaverit.

« Dilecte Fili, inquit summus pontifex, sa-
lute[m] et apostolicam benedictionem. Quòd
eruditionem tuam ad ornamentum domûs
« Dei conferre gestias, in tui quidem nominis
« ac pietatis laudem, animi verò nostri singu-

larem lætitiâ[m] cedit, ac fore etiâ[m] confidi-
mus, ut infirmis aut errantibus strenui la-
bores tui doctrinâ consulant ac proficiant
« exemplo. Itaque dignum tuâ virtute ac reli-
gione erga hanc sanctam sedem studium
« gratissimo paternæ benignitatis sensu com-
plexi sumus, tibi que persuasum esse opta-
mus nos ad omnem gratificandi tibi occasio-
nem libenter incubituros; præsertim autem,
« ut iurium tuorum in causâ abbatîæ Seno-
nensis ratio (sicut par est) habeatur, dili-
genter curabimus. Neque ulla benevolentîæ
« partes omitemus, ut à laudabili curâ, uti-
liumque studiorum proposito, nulla te aut
« molestia aut necessitas avocet. Perge igitur
« pontificiam tibi benignitatem, bonorum lau-
dem, ac divina potissimùm beneficia demereri,
« quorum pignus esse cupimus apostolicam be-
nedictionem, quam tibi, dilecte Fili, peraman-
ter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum
« Petrum sub annulo Piscatoris die 24 Decembris
« MDCCXXIV, pontificatûs nostri annò primo. »

MATTHÆI PETITDIDIER VITA.

PETITDIDIER (Matthæus), abbas S. Petri Se-
nonensis, ordinis S. Benedicti, præsesque con-
gregationis SS. Vitoni et Hydulphi, in viculo
Lotharingiæ, cui S. Nicolai nomen, natus est.
Philosophiæ theologiæque curriculum emensus
in abbatîâ S. Mihieli, variasque ad dignitates
sui ordinis evectus, episcopatu Macræ in parti-
bus honoratus est à Benedicto XIII, qui eum
præterea pontificiæ sedis assistentem sibi de-
vinctum voluit. S. pontifex ipse celebravit sa-
cræ inaugurationis solemnîa, novoque episco-
po mitram valdè pretiosam largitus est. Petit-
didier Romani primatûs defensor usque acer-
rimus, Eliam Dupinum magnâ cum doctrinâ
judicii que maturitate circa quæstionem hanc

impugnavit, in opere dicto: *Annotationes in Bi-
bliothecam ecclesiasticam*, 3 vol. in-8°. Dedit
insuper dissertationem de sententiâ concilii
Constantiensis circa S. Pontificis infallibili-
tatem, in-12, Luxemburgi, 1724-1725. Duplex
præterea texuerat opus contra PP. Jesuitas; ipse
verò unum et fortè utrumque retractavit. Gal-
licè vulgò scripsit auctor noster; sed pleraque
illius opera in linguam italicam jussu Bene-
dicti XIII primùm translata, et latinitate de-
mùm donata sunt. Quod nunc damus opuscu-
lum, quale ab ipso auctore correctum et ad-
optatum est, referimus.

Petitdidier in abbatîâ Senonensi obiit anno
1728, sexaginta et novem annos natus.

DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SUMMORUM PONTIFICUM.

Materia quam præsentî opere tractandam
suscepi, à trecentis annis theologorum animos
multùm agitavit, atque in diversa traxit divi-

sitque. Quidam auctoritate (quod venditant)
concilii Constantiensis fulti, summos pontifi-
ces, quoad ea quæ fidem concernunt, œcume-

nicorum conciliorum judicio subijci, ab his quoque illorum decisiones in examen vocari ac corrigi posse, consequenter hujusmodi Romanorum pontificum definitiones, in quantum à S. sede emanatæ sunt, non esse infallibiles, talesque quibus se omnibus fideles submittere teneantur; tanquàm veritatem in dictâ synodo Constantiensi definitam ac decisam, tueri ac defendere minimè dubitant. Alii è contra hinc pro certo ac indubitato tenentes, quæstionem hanc à synodo Constantiensi minimè fuisse definitam seu decisam, illinc verò doctrinæ anterioribus ad dictam synodum Constantiensem temporibus ubique terrarum traditæ et approbatæ constanter adhærentes, tenent quòd omnes et singulæ summorum pontificum in materiâ fidei decisiones ac definitiones ad universam Ecclesiâ, sive per expressas Constitutiones, sive per conciliorum particularium confirmationem directæ, pro infallibilibus haberi debeant, talibusque quibus cunctorum, qui fidem catholicam profitentur, mentes subijci oporteat.

In hæc sententiarum varietate nil magis quàm se fidem orthodoxam tueri, utrinque asserunt theologi. Qui enim infallibilitatem summorum pontificum in rebus fidei decernendis impugnant, doctrinam suam, eò quòd, ut aiunt, in œcumenicâ synodo definita atque à summo pontifice ibidem electo approbata fuerit, pro fidei articulo haberi debere contendunt. Qui verò eamdem infallibilitatem propugnant, anteriorum ad prædictam synodum Constantiensem seculorum traditioni innixi, imò sacrarum paginarum auctoritate fulti, opinionem suam absque fidgi catholicæ læsione rejici, vel ei contradici fas non esse constanter asserunt: equidem tamen non dissentunt, hanc sacræ theologiæ particulam hætenùs nondùm expressè ab Ecclesiâ definitam fuisse, hinc satis immeritò invidioso hæresis nomine notari eos, qui eidem manus dare renuunt; at planè tamen persuasum sibi habent, minimèque dubitant, quin, si moderno tempore in quâdam œcumenicâ synodo hæc quæstio ad decidendum proponeretur, ubi cuique liberè mentem suam aperire licitum foret, in summorum pontificum favorem definiretur.

Quandoquidem autem hæc ultima sententia, quæ summorum pontificum infallibilitati favet, magis fundata majorique in Ecclesiâ auctoritate niti mihi videtur, quàm prima eidem summorum pontificum infallibilitati adversans, hinc eamdem præsentī opere stabilire conabor;

quod ut meliori faciliorque methodo, minori-
que confusione præstare queam, illud pluribus
capitibus distinguam.

CAPUT PRIMUM.

*Præjudicia quædam adversus opinionem illorum
qui summos pontifices fallibiles esse conten-
dunt.*

Inter omnes convenit quòd in materiâ fidei ac religionis, omnis nova opinio saltem tanquàm suspectam haberi debeat, atque è contra illi duntaxat sententiæ adhærendum sit, quæ antequàm opinio cujus datum notum epochaque fixa est, introduceretur, tradita ac pro certâ in Ecclesiâ habita fuit.

Et hoc est principium super quod primum fundo præjudicium adversus opinionem quam impugnare aggredior. Opinio quæ tenet quòd decisiones summorum pontificum in materiâ fidei ad universam Ecclesiâ directæ errori obnoxie sint, atque revisione egeant, primum decimo quinto seculo enata, necnon in orbem catholicum invecta est; ante magnum illud et fatale Occidentis schisma (ubi usque tres papæ de supremâ in Ecclesiâ auctoritate adeò inter sese decertare visi sunt, ut quisque illorum certis in regionibus pro vero Ecclesiæ capite agnosceretur), nullus theologus, nullus sanctus Pater, nullum concilium œcumenicum aut particulare, verbo nullus auctor catholicus inventus est qui expressè docuerit quòd decisiones generales summorum pontificum in materiâ fidei errori obnoxie sint, neque ad suam receptionem fideles obligent; verum è contrario, quotquot ante deploranda illa tempora hunc articulum tractaverunt, publicè et audacter docuerunt quòd hujusmodi Romanorum pontificum definitiones Ecclesiâ obligent, nec minori quàm ipsa concilia generalia auctoritate polleant.

Ad probandam novitatem opinionis illorum, qui summorum pontificum infallibilitatem negant, illiusque originis epocham determinandam, non alio mihi opus est testimonio, quàm illorum ipsorum, qui, quia vel eam pepererunt, vel omnium primi propugnârunt, illius quasi parentes sunt, Gersonem ac Majorem hic intelligo. Ita desuper Gerson loquitur de Potestate eccles. cons. 12: « Ante celebrationem sacrosanctæ hujus Constantiensis synodi, sic occupaverat mentes plurimorum litterarum magis quàm litteratorum ista tractatio, ut oppositorum dogmatizator fuisset de hæreticâ pravitate vel notatus vel damna-

« tus; hujus rei signum accipe, quia post declarationem, et quod urgentius est, determinationem et præcipationem ejusdem sanctæ synodi, inveniuntur qui talia passim asserere non paveant. » In opere etiam de Excomm., postquam per modum quæstionis proposuisset, num appellatio à papâ ad concilium teneret hæc habet : « Dixerunt olim ante concilium generale Pisanum et Constantiense, quòd hoc nullo modo licebat; et allegant jura sua pro se valde, ut eis videtur, expressa. Sed constanter nunc asseritur quòd est hæresis damnata per Constitutionem concilii Constantiensis. » Hæc Gerson. Major autem non minus quàm ille hanc epocham exprimit, de Potestate eccles. c. 15 : « Duo sunt modi, inquit, oppositi dicendi, quorum unus tenet papam esse supra concilium universale; hunc modum tenuerunt aliqui cardinalium, et tenent communiter Thomistæ, et Romæ, ut asseritur, nulli fas est oppositum tueri. Alium modum semper nostra Universitas Parisina à diebus concilii Constantiensis imitata est; sic quòd in eâ, qui prædictam viam tenuerit, in campo cogitur eam revocare. »

En igitur originem opinionis illius, quæ in præsentiarum tanquàm Parisinæ Facultati propria orbem circumvolat. Definita à concilio Constantiensi benè aut malè intellecto (quod in sequentibus examinabimus) superioritas synodi supra papam eò Gersonem ejusque sequaces impulit, ut concluderent papæ decisiones, eò quòd concilio generali subiectæ sint, minime infallibiles esse. At exinde apprimè legitimum de hujus opinionis falsitate deduco præjudicium. Enimverò doctrina per mille quadringentos hactenus annos in Ecclesiâ incognita, primùmque occasione duntaxat invidiosi cujusdam schismatis introducta, vera utique Ecclesiæque doctrina esse non potest.

Secundò, in favorem infallibilitatis summorum pontificum de contrariâ opinione ex his præjudicatum esse videtur, quòd nempe ante memoratum schisma nostram sententiam omnes theologi unanimiter receperint ac docuerint, ut sequentibus demonstrabimus; quòd eam doctores Facultatis Parisiensis, ut et aliarum Universitatum, tanquàm doctrinam indubitatam tradiderint; quòd id ipsum omnes canonistæ præstiterint; quòd episcopi eidem semper manus dederint, nec unquàm ulli in mentem venerit ut illam in dubium vocaret. Nonnisi igitur novitatis cujusdam cupidine

Gersoni, paucisque aliis suæ ætatis theologis opinionem suam in theologiam invehere placuit. Tertium præjudicium exinde colligitur, quòd, cum temporibus Photii, Græci schismatici hanc infallibilitatis Romanorum pontificum prærogativam dubiam facere attentassent, auctores catholici, qui eos nono sequentibusque seculis impugnârunt, tam eorumdem summorum pontificum ad concilia superioritatem, quàm in decernendis rebus fidei infallibilitatem velut doctrinam ab Ecclesiâ semper receptam et adoptatam propugnârunt, ut apertè habetur ex operibus tum Æneæ Parisiensis episcopi, tum Ratrami Corbeiensis monachi, qui seculo nono floruerunt, cum etiam Anselmi Avelsbergensis episcopi, qui seculum undecimum illustrabat, tum etiam ex operibus SS. Thomæ et Bonaventuræ, qui seculo decimo tertio orbem christianum decorârunt. Enimverò, nisi quis hos adeò illuminatos doctores doctrinam suæ ætatis Ecclesiæ ignorasse, aut controversos inter Latinos et Græcos augere articulos, sique plura ac majora ad horum cum illis reunionem impedimenta interponere ipsis volupe duntaxat fuisse, criminari malit, fateri cogetur, quòd illis quibus modò dicti floruerunt doctores seculis, nullus catholicus extiterit, qui hujus sententiæ fidem in dubium unquàm vocârît; imò, quod notatu apprimè dignum est, cum Anselmus, Avelsbergensis episcopus, imperatoris Lotharii in urbe Constantinopolitanâ tunc temporis legatus, hæc de re cum Nechite, viro ob profundam scientiam in Ecclesiâ Græcâ spectatissimo, publicam collationem habuisset, hic Nicomedie antistes ultrò quidem Romanis pontificibus primatum in Ecclesiâ, jusque in oecumenicis conciliis præsidendi concedebat : « Romana Ecclesia, inquebat, Spicil. tom. 13, « cui nos quidem inter has sorores primatum « non negamus, et cui in concilio generali « præsidenti, primum honoris locum recognoscimus, » etc. At dictis Romanis pontificibus quamdam supremam de omnibus Ecclesiis judicandi potestatem tribui debere inficiabatur; alias, inquebat, reliquæ Ecclesiæ nonnisi mancipia forent Romanæ : « Quid « igitur nobis (sunt ejus verba) Scripturarum scientia? quid nobis litterarum studia? « quid sapientum Græcorum nobilissima ingenia? Sola Romani pontificis auctoritas, « quæ, sicut tu dicis, super omnes est, univ« versa hæc evacuat, solus ipse sit episcopus, « solus magister, solus præceptor, solus de

« omnibus sibi soli commissis, soli Deo, sicut
« solus bonus pastor, respondeat. »

An non idipsum profectò hæc ipsâ nostrâ ætate asserere videmus eos, qui Romanorum pontificum supra concilia superioritatem, eorumque infallibilitatem negant? fatentur quidem ipsorum primatum, jusque in œcumenicis præsidendi conciliis; at cum Græcis schismaticis ab ipsis absolutam potestatem, jusque de omnibus judicandi Ecclesiis audacter remouent. Quòd si hujus rationem exigas, non aliam reddunt, quàm quòd aliàs concilia inutilia forent, solisque deinceps auscultandum esset Romanis pontificibus. Quod tamen supra adductus Anselmus nomine Ecclesiæ Latinæ propugnat, ut videri potest in memoratâ collatione, nosque suo loco referemus.

Quantum præjudicium in eo consistit, quòd ab Ecclesiæ primordiis ad nostra usque tempora Romani pontifices nullam unquam fidei definitionem ediderint, quam non illicò cum debitâ veneratione universa suscepit, ac amplexa fuerit Ecclesia. Ipsi sunt qui concilia approbârunt, aut in aliis conciliis sententiam dixerunt, hæreticos damnârunt, Constitutiones dogmaticas ediderunt, omnia recipiente ac sequente Ecclesiâ. Ipsorum decisionibus, velut euidam omnium fidei controversiarum termino, cuncti fideles semper adhæserunt. Quòd si autem Romani pontifices subinde concilia, sive generalia, sive particularia convocare consultum duxerunt, id sanè factum est, non tam ut in sententiam Catholici adducerentur, quàm ut hæretici plenius ac nervosius convincerentur, quippe quibus solemne est tum denique œcumenica appellare concilia, cùm se à S. sede damnatos conspiciunt.

Quintum denique præjudicium est, quòd opinio quæ summos pontifices synodis subiecit, quæque in ipsis infallibilitatis privilegium non agnoscit, moderno tempore in solo Franciæ regno circumferatur, contrariâ interim per reliquas orbis catholici partes triumphante, omniumque episcoporum, doctorum, et theologorum mentes occupante, quamque omnes Universitates tradant, omnes religiosi ordines propugnent, ac cuncti denique populi credant. Et quis arbitretur quòd omnes reliqui orbis status ac regna ad tantum tantique momenti fidei articulum cæcutiant, Franciaque solus ille orbis angulus sit, quem dissipatis ignorantæ tenebris veritas illustret? Cùm verò dicitur quòd hæc Galliæ mens sit, benè mediam partem ab eâ resecare oportet. Enim-

verò satis magnus hodie dùm episcoporum, doctorum etiamnum Parisiensium, religiosorum, pastorum, varique statûs ecclesiasticorum numerus ibidem reperitur, tanquàm indubitabile tenentium et infallibilitatem Romanorum pontificum, et, quod ad idem redit, eorundem supra concilia auctoritatem et eminentiam; præcipuè autem et vel maximè, prout alibi, etiam in isto regno plebs hanc doctrinam ita sibi persuasam habet, tantâque erga summorum pontificum nomen reverentiâ ac observantiâ afficitur, ut absque indignatione quâdam vel minimum in contrariâ opinionis favorem audire nequeat. Sed hæc de præjudiciis dicta sufficiant. Examine-mus modò quænam sint illa principia quibus sententia quæ summorum pontificum infallibilitatem propugnat, innititur; et quoniam in materiâ dogmaticâ non alia tenenda sunt, quàm S. Scriptura et traditio, videamus num hæc duo principia huic doctrinæ faveant.

CAPUT II.

Privilegium infallibilitatis summorum pontificum supra S. Scripturam fundatum est.

Nullus Catholicorum dubitat quin Salvator noster divo Petro primatum in Ecclesiâ traderit; cùm igitur in hoc principio omnes conveniant, nonnisi ex quodam cavillationis spiritu, occultæque cupiditatis S. sedis prærogativarum diminuendarum genio, quidam in dubium vocare velle videntur, num idem primatus illi traditus et confirmatus fuerit per tres famosos illos textus, qui communiter adduci desuper solent: videlicet Matth. 16, v. 17: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et Luc. 22, v. 31: *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Item cùm Salvator noster Christus Dominus post resurrectionem suam Petrum trinâ vice interrogasset, num ipsum plus quàm cæteri Apostoli diligeret, eidem denique universam suam concedidit Ecclesiam his verbis: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.*

Occultâ igitur, ut dixi, quâdam solummodò cupidine divi Petri prærogativas diminuendi impelluntur ii qui in dubium vocare velle videntur, num per hos textus Christus

Dominus D. Petrum visibile caput, pastoremque primum suæ Ecclesiæ constituerit, Doctor Launois, qui in suis Epistolis Romanorum pontificum auctoritati diminuendæ totus incubuit, omnesque vires exeruit, ut hos S. Scripturæ textus summis pontificibus inutiles redderet, eò animum appulit ut assereret eosdem à SS. Patribus variè explicari ac interpretari; quibusdam primum locum de ædificatione Ecclesiæ super ipsum D. Petrum, aliis verò non supra divum Petrum duntaxat, sed super omnes Apostolos intelligentibus; aliis autem voces istas, *hanc petram*, divinitatis, quam Petrus confessus fuerat, *fidem* interpretantibus; aliis denique per *petram* ipsum Christum Dominum intelligi debere affirmantibus. Ex quo memoratus doctor concludit non certò posse inferri quòd hoc textu prærogativæ quæ summis pontificibus communiter tribuuntur, sufficienter stabiliantur.

Verùm quàm debile sit istud doctoris Launoii argumentum, facilè demonstrari potest. Illud quidem auctoritate concilii Tridentini roborare nititur ex eo quòd dictum concilium prohibeat ne quis S. Scripturæ sensum unanimi SS. Patrum sensui tribuat contrarium; sed exemplo apparet istud suum argumentum nonnisi merum paralogismum esse. Enimverò multum inter se differunt, asserere (prout asseruit laudatum concilium) fas non esse in exponendis sacris paginis sequi sensum omnibus SS. Patribus contrarium; et dicere, non licere sensum iisdem sacris paginis tribuere, quem omnes ac singuli SS. Patres sectati non fuerint. Utergo, dicet quis, aliquem sensum S. Scripturæ tribuere queat, sufficit, si modò quorundam SS. Patrum auctoritate illum solidet, cui auctoritati cæteri SS. Patres non contradixerint. Atqui hic nullus ex SS. Patribus in medium adduci potest, qui primo sensui contradixerit, quique asseruerit Christum Dominum non ædificasse Ecclesiam suam supra D. Petrum; consequenter doctoris Launoii argumentum de se ruit.

Præterea varii hi sensus, quos huic sacræ Scripturæ textui SS. Patres tribuerunt, tam parum sibi invicem contrariantur, quin potius perfectè concordent. Verum namque est quòd Salvator noster Ecclesiam suam supra D. Petrum, tanquàm primum post ipsum Christum, fundamentum ædificaverit. Verum item est quòd præterea eam supra cæteros Apostolos, qui omnes post D. Petrum illius

fundamenta sunt, ædificaverit. Nec minùs verum est quòd etiam illam supra fidem suæ divinitatis fundarit. Certum denique est eam præ omnibus super Christum tanquàm supra essentialia, firmum ac immobile fundamentum ædificatam esse; et quòd hæc ita se habeant, omnesque istæ expositiones perfectè inter sese conveniant, inconcussè ex eo evincitur quòd, ut ipse doctor Launois fatetur, iisdem SS. Patres textui, de quo nunc agimus, binas, imò ternas usque explicationes apposuerint, sanctusque Augustinus omnes quatuor adhibuerit. Sed nusquàm reperietur quòd vel unus eorum huic loco morales explicationes tribuendo, litteralem sensum qui divum Petrum respicit, quemque Ecclesiæ doctores ad hujus S. Apostoli in Romanâ sede successores semper extenderunt, excluserit.

Quòd si hunc locum secundum se examinemus, profectò liquet quòd Salvator noster, cum divum Petrum ob id beatum pronuntiavit, quòd per æterni Patris revelationem divinitatem suam agnovisset, quantus honor felixque sors illum maneret, verbis sequentibus declarare voluerit, ei promittendo nempe, quòd super ipsum tanquàm super fundamentum, adversus quod nulla inferorum nequitia unquàm prævalitura esset, Ecclesiam suam ædificaturus esset. Et quemadmodum hæc promissio secundum Patres ad hujus Apostoli successores pertransiit, ita dubitari non potest quin locus iste et eorum primatum et infallibilitatem stabiliat. Si enim Ecclesia idèò immobilis et inconcussa manet, quia super D. Petrum, ejusque successores fundata est, sequitur quòd singuli successores hujus Ecclesiæ capitis similem in fide habere debeant firmitatem, parique fortitudine Ecclesiæ columnam suffulcire, utpote cujus sunt fundamenta. Referemus in sequentibus Patrum testimonia utrumque stabilientia; sufficiat hic cum D. Hieronymo epist. ad Damasum dixisse: « Cathedræ Petri communione consocior, super hanc petram ædificatam Ecclesiam scio; quicumque extra hanc domum agnum comedit, profanus est. » Et cum S. Augustino in Psal. contra part. Donat.: « Numerate sacerdotes vel ab ipsâ sede Petri, et in ordine Patrum quis cui successit, videte; ipsa est petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ. » A nullo controvertitur quòd locus secundus, quem ex S. Lucâ retulimus, peculiariter D. Petrum respiciat. Sed qui tenent Romanos pontifices in fidei quæstionibus

infallibiles non esse, indefectibilitatem fidei in divo Petro personalem fuisse, nec ad ejus successores pertransiisse contendunt. At nos decursu operis nostri demonstrabimus hanc ipsorum assertionem malè fundatam esse, sanctosque Patres ac antiquos theologos longè aliter hâc de re sensisse. Nec denique id contraverti potest, quòd scilicet tertio S. Scripturæ loco Salvator noster D. Petrum singulari quodam privilegio præ cæteris Apostolis decorârît. Quærit enim ab ipso, num ipsum plus quàm cæteri Apostoli diligat, quâ interrogatione, tertio usque repetitâ, ei demùm tam oves quàm agnos suos pascendos tradit. Quis post hæc dubitabit quin ipsum peculiariori præ cæteris Apostolis modo suæ Ecclesiæ pastorem constituerit, ipsique suorum agnorum et ovium curam demandando, totam Ecclesiam commiserit?

Quòd si quis secundùm D. Augustinum dicere velit, quòd hâc occasione D. Petrus universam Ecclesiam repræsentârît, nec hæc privilegia ad suam duntaxat personam restricta fuerint, longè abest, ut hanc doctrinam rejiciam, aut ei contradicam, quin potius per illam summorum pontificum auctoritatem optimè et mirum in modum firmari contendam. Profectò namque, si concilium Constantiense ad ostendendum quòd auctoritate totius Ecclesiæ polleret, eamque præ manibus, ut ita dicam, teneret, non melius hanc universalem potestatem exprimere se posse arbitratum est, quàm si assereret se universam repræsentare Ecclesiam, quis dubitabit, quin D. Petrus, si in occasionibus de quibus nunc agitur (id est, cùm Salvator noster asseruit se super ipsum Ecclesiam suam ædificaturum, eumque illius pastorem constituit), universam repræsentavit Ecclesiam, potestatem etiam generalem super eandem receperit? Quòd si tunc universa Ecclesia eminenter in D. Petro, ut in capite suo, residebat, an non naturaliter concludi debet, quòd omnis influentia Christi Domini in suum corpus mysticum in hocce corpus per medium et organum capitis illius transierit?

CAPUT III.

Qualem ideam primis Ecclesiæ seculis de auctoritate Romanorum pontificum in quæstionibus fidei habuerint fideles.

Antequàm super hoc puncto historiam ecclesiasticam consulamus, operæ pretium erit ideam quam de auctoritate D. Petri, post Salvatoris nostri in cælos ascensionem, nobis ob

oculos ponunt Acta Apostolorum, vel momento contemplari. Id namque ad ea confirmanda quæ de privilegiis quibus eum Dei Filius decoravit, præcedenti capite retulimus, multùm, ni fallor, conferet. Et quidem vix Salvator Apostolos suos visibiliter deseruerat, cùm ecce statim beatus Petrus primatum suum in collegio apostolico exercere conspicitur. Hoc habetur per illud quod de electione divi Matthiæ ibidem refertur, ubi cùm D. Petrus proposuisset supplendum esse in dicto collegio infelicis Judæ locum, universus cœtus iis quæ ipsi ab isto Ecclesiæ capite proposita fuerant, detulit. Ad quæ D. Joannes Chrysostomus: « Meritò, inquit, primus Petrus omnem auctoritatem usurpat in negotio, ut qui omnes habet in manu; ad hunc enim dicit Christus: *« Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. »* Post sancti Spiritûs descensionem, ubique D. Petrum in fronte, ut ita dicam, Apostolorum collocatum cernimus. Omnes ipsi in silentio auscultant: ipse solus Judæos in die Pentecostes oratione compellit, scelusque exprobrat quod Christum Jesum crucifigendo contraxerant, atque ut in eum credant hortatur; ipse solus claudum ad portam templi mendicantem alloquitur, eumque sanat; ipse solus rationem de hoc miraculo populo, qui ibidem convenerat, reddit; ipse solus cum D. Joanne audacter principibus sacerdotum, magistratibusque respondet; ipse solus fulgentissima patrat miracula, quippe de ipso solo refertur quòd illius umbra omnis generis morbos curârît; ipse solus Judaicam Ecclesiam, id est, primos fideles, regit ac gubernat, Ananiamque et Saphiram ob commissam fraudem morte damnat; ipse solus ad Evangelium prædicandum primò destinatur; ipse solus denique in consilio Hierosolymitano sententiam pronuntiat ac fert. Quibus addi potest, quòd, cùm in carcere detineretur, universa Ecclesia pro ipsius liberatione ad Deum preces fundere non destitit, donec eandem obtinuerit. Et hæc sunt quæ de iis quæ in ipsis Ecclesiæ primordiis gesta sunt, in Actis Apostolorum legimus, è quibus utique, ni fallor, patet quòd à tempore ascensionis Salvatoris nostri cæteri Apostoli D. Petrum, et ut caput Ecclesiæ, et ut suum superiorem semper agnoverint ac reveriti fuerint. Modò ad ipsius successores transeamus.

Si loco falsarum decretalium, quæ sub nomine summorum pontificum, qui tribus primis Ecclesiæ seculis floruère, cusæ fuerunt, verè suppetere eorundem Epistolæ, luculenta ac

illustria procul dubio de potestate quam omni tempore in Ecclesiâ exercuerunt, atque de observantiâ quam fideles ipsorum decisionibus exhibuerunt, argumenta probationesque suppeditarent; at cum immanes turbines, quibus illis persecutionum temporibus Ecclesia agitata fuit, earum maiorem partem nobis è manibus excusserint, cogimur ad ea pauca calamum sistere, quæ historia ecclesiastica nobis reliquit.

Primo igitur jam Ecclesiæ seculo, cum Ecclesia Corinthiorum variis scissionibus conquateretur, ad Ecclesiam Romanam confugit, ut ibi remedium ad ea mala inveniret, quibus tunc in discrimen adduci videbatur. Beatus Clemens, qui eo tempore Ecclesiæ Romanæ gubernacula tenebat, hisce medelam ferre cupiens, illustrem Epistolam ad dictæ Corinthiorum Ecclesiæ rectores dedit, quæ adhuc superest, quâ pacem et tranquillitatem pristinam in istâ Achaïæ metropoli restituit, illosque in fide firmavit, prout testantur scriptores antiqui.

Sequenti seculo, Victor pontifex Romanus abusus qui longo jam tempore in Asiâ vigeat, mederi cupiens, illius provinciæ episcopos eò adegit, ut se Ecclesiæ Romanæ, potiorique cæterarum Ecclesiarum parti accommodarent, dieque Dominicâ, et non cum Judæis, decimâ quartâ lunâ, videlicet martii, Pascha celebrarent. Polycratem verò Ephesiorum, aliosque istius provinciæ episcopos suis mandatis, sub prætextu traditionis cujusdam ab Apostolis receptæ obedire renuentes, ab Ecclesiæ communionem removet, vel saltem removere voluit. At cum plures episcopi, præcipue autem S. Irenæus, Lugdunensium archiepiscopus, humiliter ipsi exposuissent hæc extrema non convenire, nec congruere ut Asiatici ob praxim quamdam quam à suis prædecessoribus receperant, à totius Ecclesiæ unione removerentur, scissio quidem integra, aut saltem continuata non fuit. Non satis liquet num Asiatici tandem Victori papæ manus dederint. Id hujus fidem facere potest, quòd D. Athanasius commemorans eos qui tempore concilii Nicæni die Dominicâ Pascha non celebrabant, nihil omnino de Asiaticis loquatur, sed tantum Syriæ, Ciliciæ ac Mesopotamiæ incolarum mentionem faciat; verum quidquid de eo sit, ex hujus tamen contentione narratione manifestum est quòd jam à seculo secundo Romani pontifices emergentes in Ecclesiâ difficultates et controversias tam in Oriente quàm Occidente determinarint ac definierint, quòdque illi quos excommunicabant, à totius etiam Ecclesiæ commu-

nione remoti ac resecti fuerint. Synodus item Nicæna, decisioni Victoris papæ se conformans, decrevit ut omnes Catholici die Dominicâ Pascha celebrarent, et qui ad contrariam praxim animum obstinarunt, tanquàm hæretici habiti, atque ut tales ab Ecclesiæ corpore resecti sunt, ut habetur ex secundâ et tertiâ synodis œcumenicis, ut interim multa alia veterum monumenta omittamus.

Seculo tertio, cum Novatianus, schismate in Ecclesiâ Romanâ suscitato, hujus Ecclesiæ sedem invadere attentasset, atque conatus machinationesque suas irritas fore, necnon Cornelium per totum orbem pro vero Romano pontifice haberi perspexisset, novam hæresim excogitavit, contendens, prout refert Eusebius, iis qui tempore persecutionis fidem catholicam ejurassent (quamvis omnia quæ viderentur ad veram poenitentiam spectare, omnino postmodum peragerent), nullam prorsus salutis spem reliquam fieri. Quâ de causâ Cornelius coacto Romæ concilio Novatiani errorem damnavit, cui damnationi dein omnes Ecclesiæ non minori unanimitate quàm si illa hæresis in concilio œcumenico damnata fuisset, acquieverunt. Neminem latet contentio illa quæ paulò post in causâ baptismi hæreticorum orta est; Stephanus papa postquàm rescisisset quòd S. Cyprianus Carthaginensis antistes, Africanique episcopi hæreticos ad Ecclesiæ communionem revertentes rebaptizari juberent, quamvis jam prius in nomine SS. Trinitatis baptizati fuissent, fortiter huic errori restitit, definiitque oportere in hoc quemadmodum et in omnibus aliis antiquam sequi Ecclesiæ traditionem. Quanquàm verò S. Cyprianus, eò quòd id tanquàm quid merè disciplinam spectans consideraret, decisioni papæ hic deferendum esse non arbitratus fuerit, atque in hoc magnorum Orientis episcoporum auctoritate fulciretur; nihilominus universa Ecclesiâ papæ decisionem amplexa est, et licet S. Cyprianus in communionem Ecclesiæ perstiterit, atque in eâ extremum diem obierit, ii tamen qui perveraciter ipsius praxim postmodum secuti sunt, in hæreticorum numerum reje-cti sunt.

Cum sub ejusdem papæ regimine Marcianus episcopus Arelatensis Novatiani hæresim amplexus fuisset, D. Cyprianus desuper per litteras Stephanum certiorum reddidit, rogans ut dictum hæreticum episcopum deponeret, aliumque in ejus locum suffici ac ordinari curaret. Ex quo apparet quantâ potestate tunc temporis in universâ Ecclesiâ usi sint Romani pontifices,

Id insuper probatur ex eo quòd, cùm duo Hispaniarum episcopi, qui è suis sedibus ejecti fuerant, eundem papam implorassent, rogassentque ut in pristinas dignitates ipsos restitueret, Stephanus secundùm ea quæ illi exposuerant, ipsos restituerit; et quamvis hæc restitutio locum non habuerit, eò quòd dictum papam circumvenisse, ipsique falsa exposuisse deprehensi sint, nihilominus tamen exinde manifestè liquet quòd fideles Romam tanquàm ad supremum tribunal concurrerint.

Cùm eodem seculo Dionysius Ecclesiæ Romanæ presbyter ad sedem Apostolicam evectus fuisset, quidam erga D. Dionysium patriarcham Alexandrinum malè affecti, eum ad papam detulerunt, quasi non orthodoxè de Filio Dei sentiret, necnon in quibusdam operibus minùs catholicè de eo scripsisset; illicò Dionysius papa ad eum litteras dedit, mandans ut suæ fidei rationem redderet, cui mandato memoratus patriarcha promptè obediens, apologiam edidit, quam Romam misit, in quâ expressiones sibi objectas de crimine purgabat, demonstrabatque se in scripto illo de quo agebatur, propriis terminis divinum Verbum Patri consubstantialia esse expressisse. Hanc historiæ particulam à S. Athanasio acceptam retulimus, à quo etiam illud habemus, quòd nempe concilium Nicænum ab his binis Dionysiis vocem *consubstantialis* mutuârît. Ex hoc facto apparet quòd illo seculo, sicut et sequentibus, Romani pontifices, cùm de fide agebatur, omnimodam in omnes Ecclesias exercuerint jurisdictionem, quippe cùm patriarcha Alexandrinus (quemadmodum cæteri) eisdem suæ fidei rationem reddere teneretur.

CAPUT IV.

Qualem ideam historia quarti et quinti seculi de auctoritate Romanorum pontificum nobis ob oculos ponat.

Hic ab iis quæ sub Julio papâ gesta sunt, initium nobis sumendum est; nec enim de iis quæ sub illius prædecessoribus contigère (si ea quæ contentionem Donatistas inter et Cæcilianum Carthaginensem episcopum concernunt, excipias), quidquam certi habemus. Hæc igitur nobis historiæ memoriâ prodita sunt. Cùm Eusebiani perspicerent quòd S. Athanasius, post obitum Constantini Magni, à quo Trevirin relegatus fuerat, sedem suam Alexandrinam repetisset, nec eum ibidem diutius pati possent, in ejus locum, ipso ejecto, quemdam Pistum nomine, ejusdem

cum ipsis fidei, Arianum nempe, sufficere conati sunt; quo per vim intruso, legationem ad Julium papam ad obtinendas pro illo putatio episcopo communionis litteras mittunt, sub prætextu quòd D. Athanasius, in synodo Tyri habitâ, ob varia scelera, de quibus per informationes in Mareote adversus ipsum factas abundè convictus foret, damnatus fuisset; verùm D. Athanasius suo nomine quosdam ex suis presbyteris Romam misit, qui Eusebianorum legatos falsi postulârunt ac convicerunt; quo super hi Julium papam rogârunt, quatenus synodum, in quâ hæc causa discuteretur ac dijudicaretur, convocare dignaretur; Julius, eorum postulatis deferre cupiens, litteras tum ad Eusebianos, tum ad Athanasium exarat, tempusque indicit quo utrique se concilio sistere deberent: mandato pontificis statim quidem obtemperavit hic sanctus patriarcha; at verò Eusebiani, satis superque subodorantes fraudes suas, clandestinaque adversus Athanasium concilia Romæ haud prævalitura, synodum Antiochiæ cogunt, ubi abdicato iterùm Athanasio, in ejus locum Gregorium quemdam ordinant; malè digestam dein ad papam Julium mittunt Epistolam, in quâ, postquam conquesti essent quòd de novo causam Athanasii discutere voluisset, se excusant quòd in synodo Romanâ comparere non possint. Ast hæc minimè obfuere quin papa concilium cogeret, in eoque Athanasium in suam communionem reciperet.

Julius dein litteris Orientalium tam suam quàm concilii nomine respondit, Athanasii innocentiam tuetur, Eusebianorum objectiones diluit, vanos prætextus refellit, eorumque conventus et conciliabula reprobât, additque quòd si S. Athanasius nocens fuisset, Orientalium officium postulâset ut, priusquàm ad illum damnandum convenissent, episcopo Romano scriberent, ipsiusque desuper decisionem expectarent: « Cur autem, inquit, de Alexandrinâ potissimum Ecclesiâ nil nobis scriptum est? anignoratis hanc esse consuetudinem ut primum nobis scribatur, et hinc, quod justum est, decernatur? Sanè si quæ hujusmodi suspicio in illius urbis episcopum (Athanasium nempe) cadebat, ad hanc Ecclesiam scribendum fuit. » Ex his, ni fallor, palam fit magnitudo potestatis Romanorum pontificum, qui seculo quarto Ecclesiæ præfuerunt, quippe cùm concilia particularia de uno patriarchâ Alexandrino judicare non tantùm non possent, nisi prius à Romano ponti-

lice petita licentia; sed id etiam, quod, quamvis eam petissent, nihil tamen desuper, nisi quod ipsis summus pontifex præscripsisset, agere valerent.

Socrates de hac Julii papæ Epistolâ agens, contendit quòd in eâ dictus papa conqueratur, quòd « contra canones ipsum ad concilium « non vocassent, cùm ecclesiasticâ regulâ interdium sit ne præter sententiam Romani « pontificis quidquam ab Ecclesiâ decerneretur. » Sozomenus, idem referens, omne id quod absque consensu Romani pontificis sit, irritum esse ac nullum ait. Auctor quoque Historiæ Tripartitæ ita rem vertit, ut dicat, « non oportere præter sententiam Romani « pontificis concilia celebrari. » Minimè melatet, quosdam nostræ ætatis eruditos asserere quòd auctores, quos modò citavi, Epistolæ Julii papæ sensum ultra modum exaggerarint. Fieri quidem potuit, ut memorati scriptores ad ea, dùm scribebant, respexerint, quæ suâ ætate de more facitabantur; verùm, quamvis id verum esset, ipsorum tamen testimonium non desineret magni ponderis esse, siquidem duo priores Græci erant, ac seculo quinto scribebant, tertius autem seculo sequenti.

A Julio ad Damasum papam, Liberii successorem, Valentiniano et Theodosio imperantibus, transeo. Tria quoad hunc pontificem non levis momenti occurrunt, quæ ad propositum meum multùm faciunt. Primum est, quòd circa annum trecentesium septuagesimum secundum, synodum Romæ coegerit, in quâ ea quæ priùs in Ariminensi conventu actitata fuerant, damnata sunt, atque formulæ fidei, à concilio Nicæno præscriptæ, unicè adhaerendum esse definitum fuit. Sic autem inter alia dictum Romanum concilium loquitur : « Neque enim præjudiciū aliquod fieri potuit « per numerum Arimini congregatum, neque « Romanum episcopum, cujus ante omnia debebat (vel oportebat, εδει) expectare decretum, neque Vincentium, qui tantis annis « episcopatum inviolabiliter custodivit, neque « alios talibus præbuisse consensum. » Ex hoc textu infero quòd secundum istud concilium, omnis episcoporum conventus, quantumvis numerosissimus, si absque Romani pontificis consensu instituatur, illegitimus sit, illiusque de fide definitiones prorsus nullæ sint, nisi per ejusdem Romani pontificis consensum confirmatæ fuerint. Si hæc Damasus particulari cuidam Epistolæ inseruisset, dici forsitan posset quòd in propriâ causâ loquatur;

at cùm hic numerosa loquatur synodus, perfectò dubitari non potest quin conformiter ad regulas disciplinamque illo tempore in Ecclesiâ receptam discurrat.

Secundum, quod occurrit, est quòd, quamvis Apollinaris hæresis in Oriente orta fuerit, Damasus tamen, prout referunt Sozomenus et Rufinus, omnium primus eam damnarit. Cùm enim D. Basilus Orientalesque Sabinum diaconum et Timotheum illicò Romam misissent, ut adversus hæreses quibus tum Oriens concutiebatur, suppetias et auxilium peterent, Damasus præsentibus Timotheo et Petro Alexandrino, qui Romam se receperat, concilium coegit, ac in eo dictam Apollinaris hæresim damnavit. Cùmque Timotheus presbyter hujus synodi acta in Orientem retulisset, statim Orientales, numero circiter centum quinquaginta, Antiochiæ convenerunt, ibique concilii decisionem receperunt, eique subscripserunt.

Tertium est, quòd idem Damasus (cùm concilium Nicænum quidquam adversus hæreses nondùm natas statuere haud potuerit), in aliâ iterùm synodo novam fidei formulam confecerit, cui anathemata adversus Macedonios et Apollinaristas adjecit, hancque formulam Paulino patriarchæ Antiocheno miserit, ut iis qui de contrariis erroribus suspecti erant, si aliàs in Ecclesiæ communionem recipi cuperent, eandem subscribendam traderet. Ex hoc formulari liquidò constat, quantâ injustitiâ Græci à tempore sui schismatis contenderint quòd Romani pontifices absque eorum convocatione non potuerint determinare, Spiritum sanctum à Filio procedere sicut à Patre; cùm id concilium Constantinopolitanum in suo Symbolo non inseruisset, eò quòd Damasus papa jam seculo quarto iis quæ concilium Nicænum de Spiritu sancto atque Verbi incarnatione asseruerat, addidisset, Græcis minimè convocatis, idque nullatenus improbantibus.

Damaso sub finem quarti seculi successit Sircius; ex ipsius Epistolis decretalibus satis apparet quantum ipsius jurisdictio se extenderit. Hic unicè sententiam quam suo Romano clero prædens adversus Jovinianum, necnon ejus adhærentes, illorumque errores tulit, commemorabo. Errores damnavit, eorum autem auctores anathemate confixit. Cùmque desuper suam sententiam aliis episcopis transmisisset, Jovinianus, suique adhærentes ubique terrarum tanquam execrabiles habiti et ut hæretici agniti fuêre. D. Ambrosius, suæque provinciæ episcopi quoad hoc papæ rescripserunt, laudatæque ipsius

super gregem Christi pastorali vigilantia, declarant quod factam ab ipso memoratorum hæreticorum damnationem recipiant. Sic Epistolam ordiuntur : « Recognovimus litteris Sanctitatis tuæ boni pastoris excubias, qui diligenter tibi commissam janua[m] serves, et pia sollicitudine Christi ovile custodias, dignus quem oves Domini audiant et sequantur; et ideo quia nostri oviculas Christi, lupos facile deprehendis, et occurras quasi providus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, feralique ululatu Dominicum ovile dispergant. » Sic autem illam finiunt : « Itaque Jo-
vinianum, Auxentium, etc., quos Sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos. » Id hic adhuc de Anastasio papâ addendum, quod, teste D. Hieronymo, Origenis errores in Oriente jam damnatos, etiam damnârit, hæcque damnatio toto Occidente recepta fuerit. « Quamquam, inquit Epist. ad Pammach. et passim, celebri sermone vulgatum sit beatum quodque papam Anastasium, eodem fervore, quia eodem spiritu est, latitantes in suis foveis hæreticos persecutum, ejusque litteræ doceant damnatum in Occidente, quod in Oriente damnatum est. »

Hæc sunt quæ ad demonstrandam quarti seculi de auctoritate Romanorum pontificum ideam, notatu digniora inveni. Id solummodo addam, quod, secundum ejusdem D. Hieronymi testimonium, tam Orientis quam Occidentis Ecclesiæ ad ipsos recurrerint, eosque in emergentibus dubiis consuluerint, ex quo patet quod tunc temporis tanquam totius Ecclesiæ oracula habiti fuerint. Photius etiam, lib. de Synod. prim., postquam de secundo concilio œcumenico disseruisset, suarum partium esse arbitratus est etiam addere quod à Damaso papâ confirmatum fuisset. « Quibus, inquit, haud multo post, et Damasus Romæ episcopus eadem confirmans, suoque consensu comprobans, accessit. » Quâ confirmatione tum denique œcumenici auctoritatem adeptum est, quamvis ex solis Orientis episcopis compositum fuerit.

Initio seculi quinti, Anastasio vitâ defuncto, in thronum Apostolicum successit Innocentius I. Cum autem ipsius pontificatus ad decem et septem ferme se extenderit annos, longioris operæ foret, omnia ea quæ per id tempus gesta sunt, referre. Ea igitur retulisse sufficiet, quæ graviora sunt, magisque ad propositum faciunt.

Primum quod occurrit, est sacrarum Scripturarum canon; cum enim Exuperius episcopus Tolosanus super variisrerum capitibus hunc papam consulisset, ultimum erat ut dignaretur ei indicare quosnam Scripturæ libros pro canonicis recipi oporteret. Ad hoc ipsi papa respondet, ipsosmet canonicos libros enumerando, quem numerum hodiè adhuc sequitur tenetque Ecclesia. Satis autem notum est quod usque ad hanc præfati summi pontificis declarationem, opiniones super plerisque S. Scripturæ libris, qui modò canonici inserti sunt, in Ecclesiâ divisæ fuerint, quodque hic summus pontifex eorum numerum omnium primus determinârit. Hincmarus etiam, alique Franciæ episcopi sæpius fassi sunt quod à sede Apostolicâ, et per illius auctoritatem sacrarum Scripturarum canonem tenerent. Quod si illo seculo episcopi in re tanti momenti auctoritatis ac decisionis summi pontificis tanquam infallibilis rationem aliquam iniri posse non credidissent, an ad illum pro canone hoc determinando recursum habuissent, an ejus decisio dubia solvisset, mentesque, prout fecit, tranquillâset?

Secundum, quod occurrit, est, quod Innocentius I, Macedoniæ episcopis scribens ratione quarumdam quæstionum disciplinam tantummodo spectantium, nihilominus injuriam sanctæ sedi illatam interpretatus sit, quod ipsis desuper factas decisiones in dubium vocare ausi essent : « In quibus litteris (inquit, loquens de Epistolâ quam ad ipsum dictæ provinciæ episcopi exarârunt) multa posita pervidi quæ stuporem mentibus nostris inducerent, facerentque nos non modicum dubitare utrùm aliter putaremus, an illa ita essent posita, quemadmodum personabant. Quæ, cum repeti pluries fecissem, adverti sedi Apostolicæ, ad quam relatio missa quasi ad caput Ecclesiarum currebat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur. » Quod si hic papa ferre non poterat ut ad eas decisiones, quæ nonnisi disciplinam spectabant, quisquam hæsitaret, quid, quæso, dixisset, si suâ ætate eas quæ fidem concernebant quis in dubium vocare ausus fuisset?

Tertium quod ingentem illam auctoritatem, quæ per totum etiam Orientem pollebant Romani pontifices, demonstrat, est illud, quod ratione D. Joannis Chrysostomi gestum est. Hic sanctus vir, cum factione Theophili Alexandri è sedesua ejectus atque in exilium amandatus fuisset, de-

super apud Innocentium conquestus est. Hic papa gestorum à synodo per Theophilum congregatâ, quam semper tanquàm latrocinium quoddam respexit, nullam omninò rationem habuit, sed cum D. Chrysostomo communicare non desiit, omnemque conatum adhibuit, quatenus concilium cogeretur, ubi prædicto sancto jus suum tribueretur, turbæque hâc occasione excitatæ sedarentur. Verùm cum aversus ab isto sancto imperatoris Arcadii animus id impediret, ejusque adversarii nomen ipsius ex sacris dypticis expungi fecissent, Innocentius, et cum eo totus Occidens, universum Orientem à suâ communione suspendit, nec cuiquam Orientalem post hujus sancti obitum communicare voluit, nisi prius ipsius memoria pristinae venerationi restituta, cum iis qui ejus innocentiam propugnârant reconciliatio inita, ejusque nomen sacris dypticis reinsertum fuisset; quibus tandem apertissimi etiamnum D. Chrysostomi hostes cedere coacti fuerunt, quemadmodum inter alia monumenta ex Epistolâ hujus papæ ad Alexandrum patriarcham Antiochenum colligi potest.

At hujus papæ pontificatum, sanctæque sedis auctoritatem commendabiliorem adhuc reddunt ea quæ in negotio Pelagii et Cœlestii contigerunt: cum enim sub finem pontificatus Innocentii episcopi Africæ in binis synodis, Carthaginensi nempe et Milevitana, magno numero congregati horum hæreticorum perniciose dogmata damnassent, sua acta pontifici miserunt, atque pro impetrandâ eorundem confirmatione scripserunt: « Hoc itaque gestum, inquit ad eum synodus Carthaginensis, domine frater sancte, charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis medicritatis nostræ etiam Apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas pro tuendâ salute multorum, et quorundam perversitate etiam corrigendâ. » Et inferius: « Quæcumque autem alia ab eis obiciuntur, non dubitamus venerationem tuam, cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente in eadem causâ confecta dicuntur, id judicaturam, unde omnes in Dei misericordiâ gaudeamus. » Milevitana autem sic loquitur: « Quia te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in sede Apostolicâ collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiam valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesiâ suggerenda sunt, tacuerimus, quàm ea tu possis vel fastidiosè vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum

Christi, pastorem diligentiam, quæsumus adhibere digneris. » Et inferius: « Sed arbitramur, adjuvante misericordiâ Domini Dei nostri, qui te et regere consulente, et orantem exaudire dignatur, auctoritati sanctitatis tuæ, de sanctarum Scripturarum auctoritate depromptæ, facilius eos, qui tam perversa et perniciose sentiunt, esse cessuros. » Ita Africani episcopi in duabus synodis maximo numero congregati loquuntur. Post latam sententiam ad sanctam sedem tanquàm ad majorem auctoritatem pro illius confirmatione impetrandâ confugiunt. Quæ verò binis hisce Epistolis respondet dictus summus pontifex, longè adhuc aliter S. sedis in fidei quæstionibus auctoritatem demonstrant.

Ut ab iis, quæ synodo Carthaginensi rescribit, initium sumamus: « Antiquæ, inquit, traditionis exempla servantes, et ecclesiasticæ memores disciplinæ, vestræ religionis vigorem, non minùs nunc in consulendo quàm antea, cum pronuntiaretis, verâ ratione firmastis, qui ad nostrum referendum approbastis esse judicium, scientes quid Apostolicæ sedi, cum omnes hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, à quo ipse episcopatus et auctoritas nominis hujus emersit. Quem sequentes tam mala damnare novimus, quàm probare laudanda. Vel id verò, quòd Patrum instituta sacerdotali officio custodientes, non censetis esse calcanda, quod illi non humanâ, sed divinâ decreverunt sententiâ, ut quidquid quamvis de disjunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus sedis notitiam perveniret, ut tota hujus sedis auctoritate, justa quæ fuerit pronuntiatio, firmaretur; indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ (velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, et per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent) quid præcipere, quos ablueri, quos velut cœno immundabili sordidatos, mundis dignâ corporibus undâ vitare. » Hæc qui attentè legerint, sinceroque animo examnaverint, inficiari non poterunt 1º quòd secundum D. Innocentium quæstiones fidem concernentes omni tempore ad S. sedis judicium perlatae fuerint; 2º quòd hæc traditio super S. Scripturam, id est, super prærogativas à Salvatore D. Petro concessas fundata sit; 3º quòd decisiones ab hâc S. sede emanatæ nulli errori subjectæ sint: *Puri latices capitis incorrupti manarent*; 4º quòd omnes to-

tius orbis Ecclesiæ ad iis se conformandum obstrictæ semper fuerint : *Quid præcipere , quos abluere , quos vitare , etc.*

Sed aptiora adhuc et firmiora sunt , quæ responsi loco synodi Milevitane antistitibus scribit : « Diligenter ergo , inquit , et congruè apostolici consultis honoris arcana (honoris , inquam , illius , quem præter illa quæ sunt extrinsecus , sollicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia ; antiquæ scilicet regulæ formam secuti , quam toto semper ab orbe mecum nôstis esse servatam. Verùm hæc missa facio : neque enim hoc vestram credo latere prudentiam. Qui id etiam actione firmastis , scientes quòd per omnes provincias de apostolico fonte petentibus semper responsa emanent ; præsertim quoties fidei ratio ventilatur , arbitror omnes fratres , et coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum , id est , sui nominis et honoris auctorem referre debere , velut nunc retulit vestra dilectio , quòd per totum mundum possit Ecclesiis omnibus prodesse. Fiant enim necesse est cautiores , cùm inventores malorum ad duplicis relationem synodi , sententiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiasticâ communione se junctos. Gemino igitur bono charitas vestra fungatur ; nam et canonum potièmini gratiâ servatorum , et beneficio vestro totus orbis utetur. Quis enim catholicorum virorum cum adversariis Christi velit ulteriùs miscere sermonem ? Quis saltem ipsam lucem vitæ communione partiri ? »

Hæc D. Innocentii papæ verba 1° et quidem modo clariori magisque evincente , omnia ea quæ quoad responsionem synodo Carthaginensi factam jam adnotavimus , demonstrant ; 2° quòd nihil quoad fidem pro deciso ac definito habitum fuerit , quin priùs ad sedem D. Petri delatum fuisset , summusque pontifex desuper sententiam tulisset ; 3° quòd ante dicti summi pontificis definitionem synodorum particularium determinatio ut suspensa habita fuerit : *Super anxiiis rebus quæ sit tenenda sententia* ; 4° quòd quidquid ante hanc summi pontificis definitionem episcopi determinassent aut definiissent , nonnisi meræ consultationis ac relationis ob difficultatem quamdam summo pontifici factæ vim habuerit : *Ad relationem duplicis synodi* ; 5° quòd sententia papæ , quâ synodos confirmare solebat , ultimum quoddam iudicium fuerit , vi cuius , qui damnati fuerant , à communione Ecclesiæ excludebantur : *Sen-*

tentiæ nostræ statutis viderint ab ecclesiasticâ communione se junctos ; 6° quòd tam episcopi , quàm cæteri fideles se iudiciis à summis pontificibus latis semper submiserint : *Quis enim catholicorum virorum cum adversariis velit ulteriùs miscere sermonem ?* Quòd si per hæc Romanorum pontificum infallibilitas super traditionem toti terrarum orbi notam non stabilitur , planè per quæ stabiliri possit , non capio.

Insuper relatio illa , quam hisce super rebus soli papæ fieri oportebat , minimè concilia excludebat , cùm videlicet rebus nondum sufficienter discussis , summus pontifex huiusmodi synodos convocare consultum ducebat , quatenus , priusquàm sententiam diceret , meliùs desuper informaretur. Videmus etiam quòd primis illis Ecclesiæ seculis , cùm res magni momenti occurrebant , vix non semper huiusmodi synodos summi pontifices convocarint.

Quòd si quis , eò quòd se his S. Innocentii papæ Epistolis premi sentiret , eò animum induceret , ut hunc pontificem in propriâ causâ locutum fuisse , sibi que ipsi testimonium reddidisse assereret , faciliè ipsi responderi posset 1° quòd supponi non debeat , quasi adeò pius ac sanctus pontifex ad extollendam sedis Apostolicæ auctoritatem fraude uti voluerit ; 2° quòd quamvis id agere intendisset , non tamen eorum tam doctis ac perspicacibus episcopis , quales tunc erant episcopi Africæ , tum antiquam traditionem tum Ecclesiæ canones ad hoc proferre , minùs adhuc eosdem episcopos in huius rei testes vocare , idque æquè ipsis ac sibi notum perfectumque esse , asserere unquàm ausus fuisset ; 3° quòd ipsimet Africanæ Ecclesiæ episcopi se ejus confirmatione ac iudicio egere non dubitarint , prout ex binis supra adductis eorum Epistolis , quibus ad ipsum recurrerant , demonstravimus ; 4° verùm omnibus desuper os occludit iudicium , quod de istis binis S. Innocentii papæ rescriptis fert D. Augustinus , cùm asserit quòd hic summus pontifex omnibus , prout sanctam sedem decebat , responderit epist. 186 : « Missæ sunt itaque , inquit , de hac re , ex duobus conciliis , Carthaginensi et Milevitano , relationes ad Apostolicam sedem... Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ papam Innocentium præter relationes litteras familiares , ubi de ipsâ causâ aliquantò diutiùs egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo , quo fas erat atque oportebat Apostolicam sedem. »

Modò ad Zozimum Innocentii successorem

pervenimus. Qui papæ infallibilitatem impugnant, contendunt quòd in errorem lapsus sit, Cœlestii fidei Professionem approbando, in quâ iste Pelagii discipulus peccatum originale negabat. At omisso quòd licet id verum esset, nihil sententiæ, quam propugno, officere posset, eò quòd Zozimus nunquàm definierit non dari peccatum originale; ad istam calumniam destruendam non nisi D. Augustini, qui ubique hujus papæ fidei ac æquitati apologistam defensoremque egit, testimonio nobis opus est. Nimis longum foret omnia ejus loca desuper referre; duo igitur vel tria nobis sufficient. Ait ergo 1° quòd Zozimus Cœlestio intimari fecerit, ut se omnibus, quæ ab Innocentio papâ definita fuerant, submitteret; atqui apertè articulum de peccato originali definierat, ad Bonif. lib. 2, c. 4: « Quis non videat, inquit, quemadmodum sit colligatus Cœlestius, et vinculo saluberrimo obstrictus, ne ulterius defendere auderet, in baptismo parvulorum non dimitti originale peccatum? » 2° Quòd si Zozimus papa ad Cœlestium recipiendum quodam modo inclinare visus sit, « voluntas emendationis, inquit cap. 3, non fallacitas dogmatis approbata est. Profectò (pergit ulterius idem S. doctor) quidquid interea lenius actum est cum Cœlestio, servatâ duntaxat antiquissimæ et robustissimæ fidei firmitate, correctionis fuit clementissima suasio, non approbatio exitiosissima pravitatis. Et quòd ab eodem sacerdote postea Cœlestius et Pelagius repetitâ auctoritate damnati sunt, paululùm intermissæ jam necessariò proferendæ severitatis fuit, non prævaricatio prius cognitæ, vel nova cognitio pravitatis. » 3° Cùm postmodum Julianus hunc summum pontificem ob damnatos Pelagium et Cœlestium prævaricationis arguere ausus fuisset, hisce D. Augustinus istud rejicit opprobrium, l. 6 cont. Jul. c. 12: « Quale est autem, inquit, quòd beatæ memoriæ Zozimum Apostolicæ sedis episcopum, ut in tuâ pravitae persistas, prævaricationis accusas? Qui non recessit à prædecessore suo Innocentio. » 4° Nec aliâ de causâ, quàm ut istam Juliani calumniam refelleret, idem D. Augustinus, l. 2 ad Bonif. c. 3: « Si, quod absit, inquit, ita tunc fuisset de Cœlestio vel Pelagio judicatum in Romanâ Ecclesiâ, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis et cum ipsis papa Innocentius damnaverat, approbanda et tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota clericis Romanis inurenda. »

En habes, quo modo quâve ratione D. Augustinus Zozimi papæ fidem æquamque agendi rationem propugnârit. Viderint igitur illi qui, exemplo ac imitatione Juliani hominis Pelagiani, Cœlestii errores ab hoc papâ illicò approbatos fuisse contendunt, quam partem amplecti malint, an Juliani hunc papam calumniantis, an verò D. Augustini illum innocentem declarantis. Tanquàm indubitatum ergo manere debet, quòd Zozimus iniquam Cœlestii doctrinam nunquàm approbârit. Quòd si virus sub hujus hæretici fidei professione latitans non statim detexit, nulli id mirum esse debet, cùm compertum sit quòd sequentibus seculis non defuerint auctores etiam catholici, qui istam Cœlestii fidei formulam, tanquàm præcellentis cujusdam Ecclesiæ doctoris partum, absque ullâ difficultate receperint. Postquàm autem Zozimus fraudulentam Cœlestii astutiam erroresque cognovit, illum ad respondendum super fide suâ ad determinatam diem citavit; hic autem hæreticus, pervidens nullum sibi reliquum fore remedium, quo damnationem suam eludere valeret, nisi sincero animo errori nuntium remitteret, clam se Româ subduxit ac evasit, ita ut Zozimus adversus Pelagium et Cœlestium, eorumque hæresim solemne judicium tulerit, quod per totum catholicum orbem misit (cùm id Innocentius morte præventus præstare non potuisset), ut omnes episcopi illud acceptarent, eique subscriberent, quod accuratè executioni mandatum fuit; omnes enim episcopi, paucis (iis scilicet qui Pelagio ejusque errori adhærebant) exceptis, se judicio papæ submiserunt atque subscripserunt. Nullum vidimus coactum fuisse concilium ad examinandum num papa non deceptus fuisset, nec usquàm reperitur, in provinciis pontificiam Constitutionem discussam fuisse, nusquàm aliud, quàm perfecta docilitas, integraque sententiæ à sanctâ sede emanatæ submissio reperta est. Nullus ad se necessitati subscribendi subducendum contendit, Romanum pontificem non esse infallibilem; nec id ipsimet Pelagiani episcopi asserere ausi sunt; nam (eò quòd hæresim, quam in corde gestabant, nondum patefacere animus esset) isto duntaxat utebantur prætextu, se scilicet damnationi illorum hominum subscribere non posse, quos errores illos tueri ipsimet non audierant, propter quos à Romano pontifice damnati fuerant: imò litteras ad Zozimum exarârunt, quibus illum ad approbandam eorum excusationem inducere conabantur, iis-

que quamdam fidei professionem junxerunt : « Hæc, ut nobis, inquentes, secundum catholicam fidem visum est, vestræ Sanctitati conscripta transmisimus ; quæ si aliter putatis tenenda, rescribite ; sin autem.... certa sit Sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocare. » Ex quibus apparet quòd tunc primum ad concilium generale appellaturi essent, si papa ipsis rescribere, eosque instruere renueret ; in hoc ergo suam ad concilium generale fundabant appellationem, quasi in hoc denegata ipsis esset justitia.

Postmodum, cum ipsis exprobraretur quòd, cum cæteri omnes episcopi papæ Constitutionem acceptassent, eique subscripsissent, ipsi soli in suâ sententiâ obstinati permanerent, divulgabant hujusmodi subscriptiones ab indoctis episcopis, qui singuli in suis diocesis nullâ ad hoc coactâ synodo subsignarant, extortas fuisse : « Simplicibus episcopis sine congregatione synodi in locis suis sedentibus extorta subscriptio est, » inquit S. August. ad Bonif. I. 4, c. 12. (Nonne idem his nostris diebus de exteris episcopis, qui Constitutionem *Unigenitus* acceptarunt ac subsignarunt, evulgatur ?) At hujusmodi subterfugium contemptum est, nec tanti ponderis eorum appellatio fuit, ut impedire valeret, quin eos Zozimus papa episcopatibus suis spoliârit, atque dein imperatoribus mandantibus in exilium acti fuerint. D. Augustinus eorum appellationem non aliter quàm ut intolerabilem quamdam superbiam respiciebat : « Istorum superbia, inquit ibidem, quæ tantum se extollit adversus Deum... hanc etiam captare gloriam intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur. » Et profectò quis credat hos episcopos seriò œcumenici concilii convocationem exoptasse ? Quæ enim spes exinde eis affulgere poterat ? Cæteri omnes totius orbis episcopi Constitutionem Zozimi acceptarant ac subsignarant ; ergone sperabant futurum ut illos ad retractationem in concilio inducerent ? At verò hæc spes valdè temeraria fuisset : vel enim episcopi Constitutionem acceptarant, quia papam infallibilem, divumque Petrum per os Zozimi locutum fuisse credebant, prout concilium Chalcedonense de S. Leone papâ asserit, et hoc casu eò firmius in concilio id quod prius subsignarant, propugnassent ; vel ideò subscripserant, quia errores quos Zozimus damnabat, omnino comperitos habebant, et sic nullâ ratione à suâ sententiâ per episcopos Pelagianos dimoveri se

passi fuissent. Unde satis apertè colligitur, hos episcopos nonnisi suæ depositionis procrastinandæ aut omnino impediendæ gratiâ, quam aliàs se evitare non posse ultrò prævidebant, concilium appellasse.

Verum à Zozimo papâ non discedendum est, quin prius palam fiat, quid ipsemet de S. sedis decisionibus sentiat ac loquatur, Epist. ad episc. Afric. : « Quamvis, inquit, Patrum traditio Apostolicæ sedi tantam auctoritatem tribuerit, ut de ejus judicio disceptare nullus auderet, idque per canones semper regulasque servaverit, et currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini, à quo ipsa quoque descendit, reverentiam, quam debet, exolvat. Tantam enim huic Apostolo canonica auctoritas per sententias omnium voluit esse potentiam, ex ipsâ quoque Christi Dei nostri promissione, ut et ligata solveret, et soluta vinciret ; par potestatis data conditio in eos qui sedis hæreditatem ipso annuente meruissent ; habet enim ipse cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maximè, ubi sederat, curam, nec patitur aliquid privilegii, aut aliqua titubare aura sententiæ, cui ipsa sui nominis firma et nullis hebetata motibus constituit fundamenta, et quæ sine periculo temerè nullus incessat. » Ex his Zozimi verbis habetur quòd eandem cum suo prædecessore tenuerit sententiam, eandem traditionem, eosdemque Ecclesiæ canones adduxerit, eandem denique ad D. Petrum, utpote cui Salvator non modò primatum in suâ Ecclesiâ, sed et privilegium in suis decisionibus non errandi tradiderit, relationem allegârit. Habetur insuper istud privilegium ad omnes ejus successores pertransisse, ex eo quòd hic beatus Apostolus singulari modo Romanæ Ecclesiæ curam gerens, nullum suorum successorum in suis decisionibus titubare permittat ; unde per evidentem consequentiam sequitur quòd nulli in Ecclesiâ licitum sit S. sedis decisiones aut in dubium vocare, aut mutare. Quid expressius et clarius pro infallibilitate dici posset ?

Idipsum non minùs clarè Zozimi successor Bonifacius in Epistolâ 15, ad Orientis episcopos, exprimit, quam ipse Zozimus Africa episcopis scribens expresserit ; ubique enim contendit quòd nulli liceat S. sedis definitiones ad novum examen adducere, quòdque injuriam D. Petro inferat quisquis id facere præsumperit : « In cujus contumeliam, inquit, quisquis insurgit, habitator cœlestium non

« poterit esse regnorum. *Tibi, inquit, dabo*
 « *claves regni cœlorum*, in quæ nullus sine
 « gratiâ Janitoris intrabit. » Quòd cum Ec-
 clesia fundata sit supra D. Petrum, qui-
 cumque dignitatis sacerdotalis particeps esse
 cupit, ei se subdere teneatur; quòd nullus
 unquam se sedis Apostolicæ culmini (cujus
 iudicium in quæstionem adducere non licet)
 opponere ausus sit, quin sibi propriam suam
 damnationem attraxerit: « Nemo unquam,
 « inquit, Apostolico culmini, de cuius iudicio
 « non licet retractari, manus obvias audacter
 « intulit; nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui
 « de se voluit iudicari. » Quòd Ecclesiæ pa-
 triarchales æquè ac cæteræ S. sedis auctorita-
 tem agnoscant; quòd in rebus magni momenti
 ad eam confugere soleant, quòdque sæpius
 ejus implorârunt auxilium; quòd D. Athanasius
 ejusque in Alexandrinâ Ecclesiâ successores
 id persæpè factitârunt; quòd, cum in Ecclesiâ
 Antiochenâ divisiones in episcopatu ortæ fuis-
 sent, non solum sedes Apostolica consultata
 fuerit, verum quòd Flavianus ad hoc, ut tan-
 quam illius sedis antistes agnosceretur, ad
 eam recurrere, illiusque gratiam implorare
 debuerit, quòdque ab eâ litteras communionis
 receperit; quòd etiam, cum imperator Theo-
 dosius Nectarius in sedis Constantinopolitanæ
 episcopum eligi curâset, hujus electionis lit-
 teras confirmatorias à Romano pontifice so-
 lemni ob id ad eum missâ legatione expetierit;
 et denique quòd, sub pontificatu Innocentii,
 Orientis episcopi qui à S. sede ratione D.
 Chrysostomi defecerant, deputationem Ro-
 mam miserint ad pacem ab ipso postulandam,
 eamque obtinuerint. Hæc Bonifacius papa.

Si horum summorum pontificum testimonia
 occulta et incognita mansissent, nec nisi se-
 quentium seculorum serie primùm prodiissent,
 forsân quis suspicari posset, quòd suis succes-
 soribus ad privilegia quæ nullatenus ad ipsos
 spectarent, sibi arroganda titulos erigere vo-
 luerint. At Epistolæ sunt integris regionibus
 scriptæ, et ad cunctos episcopos directæ, in
 quibus dicti Romani pontifices ipsosmet episco-
 pos eorum, quæ ad ipsos exarabant, notorie-
 tatis testes esse jubebant. Epistolæ, inquam,
 sunt, quæ semper cum omni reverentiâ sus-
 ceptæ fuerunt, quibus nullus unquam con-
 tradixit, seu quoad ea quæ in se continebant,
 vel minimum dubii indicium dedit. Audebitne
 ergo hæc nostrâ ætate quis absque ingenti teme-
 ritate iis se opponere, quæ primis Ecclesiæ se-
 culis tanquàm indubitata habita semper fuere?

D. Augustinus, epist. olim 139, pro princi-
 pio statuit, quòd Ecclesia nullum errorem
 unquam proferat, nullum approbet, nec si quis
 proferatur, super eo taceat. « Ecclesia Dei,
 « quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam,
 « nec approbat, nec tacet, nec facit. » Quòd
 si igitur hæc summorum pontificum doctrina
 quidquam erroneum aut falsum continuisset,
 prout Galliæ pars moderno tempore contem-
 dere audet, qui fieri potuisset ut tam perspi-
 caci seculo, quale fuit illud quo S. Augustinus
 floruit, universus orbis obmutesceret, nullus-
 que episcopus, nullus doctor, nullusque scri-
 ptor adversus hanc doctrinam reclamaret? qui
 fieri potuisset, ut spatio mille fermè annorum
 nemo inveniretur qui ei contradicere ausus
 esset, quin potiùs universus catholicus orbis
 in ejus confirmationem conspirârit, prout
 factum est, nosque sequentibus declarabi-
 mus?

Ordinis ratio quidem postularet, ut hic de
 Bonifacii successoribus, qui seculo etiam
 quinto rebus Ecclesiæ præfuerunt, sermo-
 nem texerem; at cum præsens articulus quàm
 maximè prolixus jam sit, aliundeque desuper
 occasione videlicet conciliorum Ephesini et
 Chalcedonensis loqui magis congruat, id mo-
 dico temporis intervallo differam, ut quid
 super eandem materiam senserint priorum
 Ecclesiæ seculorum Patres et doctores, inte-
 rim referam. Non possum tamen quin, priùs-
 quam ad istud examen transeam, adnotem
 quousque quarto et quinto seculis jurisdictio
 summorum pontificum in universâ Ecclesiâ se
 extenderit.

Sciendum igitur est, quòd memoratis se-
 culis summi pontifices sibi causarum majorum,
 id est, alicujus momenti rerum, præsertim
 earum quæ fidem respiciebant, cognitionem
 reservabant. « Si majores causæ (inquit D.
 « Innocentius, ad Vict. Rotom. scribens) in
 « medium fuerint devolutæ, ad sedem Apo-
 « stolicam, sicut synodus statuit, et beata
 « consuetudo exigit, post iudicium episcopale
 « referantur. »

Quod verò attinebat ad minoris momenti
 causas contentionesque in Ecclesiis particula-
 ribus emergentes, easdem vicariis, quos in
 diversis provinciis ac regionibus præficiebant,
 dijudicandas relinquebant. Hujusmodi vicarios
 habebant in Galliis, in Hispaniâ, in Siciliâ.
 Quod verò ad plures Orientis partes, unum
 habebant in Macedoniâ episcopum, nempe
 Thessalonicensem, cujus jurisdictio se exten-

debat in Achaïam, Thessaliâ, in Epirum novam et veterem, in Græcæ insulam, Daciâ, Mœsiâ, Dardaniâ, aliasque Ecclesias. Sequentibus temporibus Romani pontifices hujusmodi vicarios etiam habuerunt in Africâ, prout habetur ex Epistolis D. Gregorii. In omnibus hisce regionibus ac provinciis summi pontifices per suos vicarios immediatam exercebant jurisdictionem; nam absque horum vicariorum consensu nullus poterat in episcopum consecrari. Insuper isti vicarii de omnibus causis, quas Romam deferri necesse non erat, judicabant, synodos cogeant, quando id opportunum censebant; præcedentiam, quæ primatibus debetur, habebant, imò inter primates primi ac præcipui erant.

CAPUT V.

Qualem ideam Patres Græci alique auctores ecclesiastici primis quinque seculis de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei habuerint.

A famoso sancti Irenæi illustris illius Galliarum martyris testimonio hunc articulum incipiemus. Cùm enim natione Græcus fuerit, communiter Græcis Patribus adnumeratur, et eò magis, quòd Græcâ linguâ scripserit. Sanctus hic doctor adversus hæreses quæ ad sua usque tempora Ecclesiam turbârunt, præcipuè autem adversus Valentinianos scribens, novatores istos ad antiquam Ecclesiæ traditionem in Apostolicis Ecclesiis absque ullâ variatione hactenùs conservatam revocat. Sed Ecclesiæ Romanæ traditioni tanquàm principali præcipuè adhæret, sicque de illâ disserit: « Quoniam longum est... omnium Ecclesiarum numerare successiones, maximæ et antiquissimæ, et omnibus cognitæ à duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo vel per suam placentiam malam, vel vanam gloriam, vel cæcitatem et malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter potentiorē (vel secundum novam editionem, *potiorem*) principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in quâ semper ab his qui sunt undique fideles, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio. »

Tria in isto S. Irenæi loco notanda veniunt.

1° Quòd tempore S. Irenæi Catholici per Romanæ Ecclesiæ traditionem, quæ ab Apostolorum tempore de episcopo in episcopum transierat, hæreticos confundere solebant, novitatisque convincere. 2° Quòd in istâ Ecclesiâ ab omnibus totius orbis fidelibus semper conservata fuerit Apostolorum traditio. 3° Quòd omnes totius mundi fideles teneantur istius Ecclesiæ (tanquàm quæ cæteris prælata sit) fidei adhærere. Quòd si successores SS. Petri et Pauli in suis decisionibus errori obnoxii essent, profectò hæretici argumento ab istius Ecclesiæ traditione petito non ampliùs convinci possent, nec ampliùs dici posset, quòd per hanc traditionem vera fides in mentibus totius orbis christiani fidelium conservetur; nec denique dici posset, quòd hujus Ecclesiæ prærogativæ omnes in toto orbe Christianos, ut fide ipsi uniantur, obligent. Oportet ergo secundum doctrinam sancti Irenæi fateri, quòd D. Petri successores hujus sancti Apostoli traditionem deserere aut in fide errare non possint.

Non arbitror ullum reperiri Catholicum qui ad eludendam hujus textus vim cum ultimorum seculorum hæreticis dicat, quòd quidem hoc quadrârit pro tempore S. Irenæi, quòdque Ecclesia Romana ad ipsius usque tempora fidem puram integramque servaverit, à quâ postmodum degenerârît: præterquam enim quòd Gnostici id ipsum de D. Petri successoribus asserere potuissent, quin tamen illud probare valuissent, incassum quis Romanam Ecclesiam à temporibus S. Irenæi fidem mutasse probare conaretur.

Anonymus quidam, qui ante aliquot annos omne venenum, quod vel unquam hæretici adversus summos pontifices evomere, corrasit, tribusque exiguis voluminibus, quæ lucis publicæ fecit, conclusit, ab hoc textu se liberare arbitratur, tribuendo videlicet principatum, non Ecclesiæ Romanæ, sed ipsi urbi propter imperatores. Cuperet, ut, cùm S. Irenæus dicit, *necesse est omnem convenire Ecclesiam*, id ita intelligeretur, quòd scilicet totus mundus Romæ quædam negotia tractanda haberet, quòdque illò omnes homines se conferrebant propter imperatores. At istud effugium, quod anonymus ab hæreticis, sicut et alia multa mutuavit, omninò vanum est. Omisso enim, quòd S. Irenæus de Ecclesiâ, non de urbe Romanâ loquitur, sensus anonymi supponeret S. Irenæum voluisse ut omnes totius orbis fideles nemine excepto Romam se confer-

rent, ut ibi illius Ecclesiæ traditionem acciperent; at hoc ita ridiculum est, quàm quod magis, Salmasius, quantumvis hæreticus, sincerior tamen meliorisque fidei fuit; fatetur quippe quòd hic textus de fide summorum pontificum intelligi debeat. Sic enim S. Irenæi verba explicat de Primat. papæ, c. 5: «Necesse est omnem Ecclesiam convenire, et concordare in rebus fidei ac doctrinâ cum Romanâ Ecclesiâ.»

Origenes in Epistolam ad Romanos scribens, l. 5, asserit, quòd cum Salvator noster D. Petrum totius suæ Ecclesiæ pastorem, supremam videlicet potestatem summam rerum illi tribuendo constituit, solummodò de ejus amore ipsum interrogarit. Nam quamvis locus iste nonnisi indirectè infallibilitatem probet, tamen ex eo manifestum est quòd antiquiores Patres textum sancti Joannis: *Pasce oves meas*, specialiter de D. Petro explicarint.

Idem de S. Basilio dicendum est: «Beatus Petrus, inquit, qui omnibus quidem discipulis prælatus, solus verò qui majus omnibus testimonium habuit, et beatus declaratus, cui claves regni cœlorum creditæ sunt.» Verùm magis ad propositum nostrum facit, quod alibi refert idem sanctus doctor; agens enim de Eustatio Sebaste episcopo, qui ob perversa sua dogmata sede suâ pulsus fuerat, narrat quòd, cum dictus Eustatius Romam ad papam confugisset, Epistolam inde retulerit, vi cujus sedi suæ restituebatur, cui statim Tyanæa synodus detulit, quamvis ignotum ei esset, de quibus à Romano pontifice interrogatus fuisset, aut quid ipse respondisset. Ex his enim satis apertè agnoscit Basilius, Romanum pontificem in Cappadociâ, sicut et alibi, tanquàm supremum fidei judicem, centrumque catholicitatis habitum fuisse. «Quæ verò, inquit, sint illi à beatissimo episcopo Liberio proposita, et ad quæ consenserit, nobis clam est; nisi quòd Epistolam attulit, per quam restitueretur. Eam ubi Tyanæa synodo exhibuit, in suum locum restitutus est.»

Eusebius Cæsariensis, Serm. in *non veni pacem mittere*, vel alius antiquus auctor, qui sub ipsius nomine circumfertur, de principe Apostolorum ait, quòd sit verè beata petra in quâ et sumus positi. S. Cyrillus Jerosolymitanus dicit quòd D. Petrus supra cæteros Apostolos longè eminuerit, *χορυφαίωτατος*, eorumque caput fuerit *καὶ προσηκόντων Ἀπόστολων*: insuper addit, quòd ipse claves regni cœlorum gesserit.

S. Gregorius Nazianzenus, orat. 7, D. Pe-

trum Ecclesiæ columnen nominat. Item: «Vides, inquit orat. 26, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus, et excellens atque electione dignis, hic petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta in fidem suam accipiat.» Petrus ergo, juxta hunc S. doctorem, Ecclesiæ columnen, fideique immobile fundamentum constitutus est. Videamus modò num hoc privilegium ad hujus Apostoli successores pertransiisse arbitretur. Id sanè agnoscit in carmine, quo de Româ tam veteri, quàm novâ agit: «Fides, inquit, vetustæ (Romæ) recta erat jam antiquitùs, et certa perstat nunc, item nexu pio quodcumque labens sol devinciens; ut universi præsidem mundi deest, totam colit qui Numinis concordiam.»

S. Joannes Chrysostomus docet, quòd D. Petrus constitutus sit vertex et coryphæus collegii apostolici, quòd ipsi claves regni cœlorum à Salvatore traditæ fuerint, atque ab eo fide ad regendam Ecclesiam immobili imbutus fuerit. «Quid igitur? inquit Hom. 55 in Matth., Petrus omnium Apostolorum os, vertex consortii totius.» Et paulò post: «Quid igitur Christus? Tu es Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas. Nam quia Patrem meum prædicasti, ego etiam illum nomino, qui te genuit: ac si diceret: Quemadmodum tu Jonæ filius es, sic ego Patris mei Filius sum... et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.» Item: «Illic apertè prædixit magnam eorum qui credituri et erant, et sunt, multitudinem fore, et sublimiora sapere ipsum fecit, et Ecclesiæ pastorem constituit.» Ex his habetur quòd, juxta hunc sanctum doctorem, pastorale munus, sublimiorque sapientia ad Petri successores transire debuerit.

Idem sanctus de Salvatore nostro disserens hoc addit: «Animadvertis, quo pacto etiam ipse ad altiore de se opinionem Petrum adduxit, et his duabus pollicitationibus Filium Dei revelat et ostendit. Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, et ut Ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irrupentibus immobilis maneat, cujus pastor et caput piscator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet.» Idem iterum sanctus D. Petrum Jeremiæ comparans: «Ipsam (Jeremiam nempe), inquit, quidem genti uni Pater, hunc autem (Petrum scilicet) universo terrarum orbi Chri-

« stus præposuit... Pater quidem ei revelatio-
 « nem Filii sui dedit; Filius autem partim; ut
 « tam Patris, quàm Filii sui revelationem ubi-
 « que terrarum posset seminare; partim et
 « quamvis homo esset mortalis, cœlesti tamen
 « potestate polleret, et claves haberet regni
 « cœlorum. Ita Petrus Ecclesiam per univer-
 « sum orbem amplificatam, cœlo etiam ipso
 « validiorem monstravit: *Transibunt enim, in-
 « quit, cœlum et terra, verba autem mea non
 « transibunt.*»

Idem sanctus in quodam sermone de SS. Petro et Paulo, agens (Serm. 1 de debit. decem mille Talent.) de S. Petro, ait quòd sit « splendor totius mundi, columba castissima, « Apostolorum doctor, firma fidei petra, seni- « lis Ecclesiæ sapientia. » Denique alibi dicit, quòd Petrus sit princeps corporis apostolici, os discipulorum, columna Ecclesiæ, ac fidei firmamentum, totius terrarum orbis piscator, qui homines ex erroris abyssu, ut eos in cœlum eveheret, extraxerit. Quis autem non statim videat, quòd hæc omnia effectum suum consequi non possint, nisi ad divi Petri successores transierint?

Verùm id adhuc clariùs ex iis habetur, quæ in alio sermone in illa verba: *Paulus vocatus*, de beato Petro dicit: « Christus Petrum à « virtute sic vocavit, et in ejus nomine firmi- « tatis fidei argumentum et indicium colloca- « vit, ut appellatione suâ perpetuò tanquàm « magistrâ quâdam ejusmodi firmitatis utatur. »

S. Cyrillus Alexandrinus de interrogatione Salvatoris, Matth. 16, disserens, ait, Dial. de Trin., quòd D. Petrus cùm eidem Salvatore dixisset, quòd esset *Christus Filius Dei vivi*, statim his verbis mercedem suam receperit: *Beatus es, Simon Barjona*, etc. « Scientes, inquit « clamabat, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Jam verò de illâ sententiâ, remuneratio- « nem non multò post reportavit, Christo « dicente: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro « et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, « qui in cœlis est; et ego dico tibi, quia tu es Pe- « trus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam « meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus « eam*. Per annuntiationem nihil aliud quàm « inconcussam et firmissimam discipuli fidem « vocavit, in quâ Ecclesia Christi ita fundata « et firmata esset, ut non laberetur, et esset « inexpugnabilis inferorum portis, in perpe- « tuum manens. »

Theodoretus, qui in suis Commentariis verba Salvatoris ad Petrum eodem, quo D. Chryso-

stomus modo explicat, ita ad quemdam Eccle- siæ Romanæ presbyterum scribit, epist. 116 ad Renat.: « Oro sanctitatem tuam, sanctissimo « archiepiscopo persuadeat, ut apostolicâ au- « ctoritate utatur, et ad concilium vestrum ad- « volare præcipiat; habet enim sanctissima illa « sedes Ecclesiarum, quæ in toto sunt orbe, « principatum multis nominibus; usque hoc « ante omnia, quòd ab hæreticâ tabe immunis « miansit, nec ullus contraria sentiens in illâ « sedit; sed apostolicam gratiam integram ser- « vavit. »

Flavianus episcopus Constantinopolitanus, in Epistolâ ad D. Leonem papam, sic de iis quæ Eutyches hæreticus eidem summo pontifici scripserat, loquitur: « Libellos vobis direxit « plenos fallaciâ atque calliditate, dicens judi- « cii tempore libellos se dedisse appellationis, « et nobis, et hic convenienti sancto concilio, « et appellâsse vestram sanctitatem; quod ne- « quaquàm ab eo factum est, sed etiam in hac « parte mentitus est, tanquàm per fallaciam « mendacii subrepere se sanctis auribus vestris « putans. » Hæc quoad ea quæ appellationem concernunt; nunc etiam alteram Epistolæ partem audiamus: « Propriam faciens causam, « et ecclesiasticam disciplinam simul decernere « damnationem adversus eum regulariter fa- « ctam, et per propria scripta dignare. Con- « fortate autem et piissimi imperatoris fidem. « Causa enim eget solo vestro solatio et defen- « sione, quâ debeatis consensu proprio ad « tranquillitatem et pacem cuncta perducere. « Sic enim hæresis quæ surrexit, et turbæ quæ « per eam factæ sunt, facillimè destruentur, « Deo cooperante per vestras sanctissimas lit- « teras. Removebitur autem concilium, quod « fieri divulgatur, quatenus nequaquàm ibi san- « ctissimæ turbentur Ecclesiæ. »

Ex hoc integro Flaviani loco patet 1° quòd tam in Oriente quàm in Occidente, etiam du- rante synodo aliquâ, et ante illius sententiam ad papam appellare licitum fuerit. 2° Quòd talis appellatio synodi judicium suspenderit; quam- vis enim id Flavianus expressè non dicat, illud tamen implicite saltem, et modo æquipollenti concedere videtur. 3° Quòd, cùm papa syno- dum aliquam particularem firmabat, judicium ipsius supremum fuerit, nec ampliùs quoad hoc aliam synodum convocari opus fuerit.

Addamus hic insuper quòd, cùm concilium quoddam pronuntiasset, ac aliquem damnasset, is nihilominus ad papam appellare adhuc po- tuerit (Flavianus enim, cùm ab illegitimo

Ephesino concilio se damnatum conspexisset, ab eo ad D. Leonem papam appellavit, hæcque appellatio tanquam legitima atque secundum canones facta habita fuit, prout ex Epistolâ Valentiniani imperatoris ad Theodosium juniorem constat; D. item Leo hujus concilii nullam rationem habuit, verum illud tanquam latrocinium quoddam rejectit, Theodosiumque interpellavit, quatenus omnia suspenderet, donec per aliud concilium Orientis turbæ sedata essent.

Sozomenus in suâ Ecclesiasticâ Historiâ, l. 6, c. 22, agens de magnâ illâ contentione quæ quoad divinitatem S. Spiritus in Oriente suscitata fuerat, rem ita prosequitur: « Episcopus Romanus de eâ contentione certior factus, scripsit ad Ecclesias Orientis litteras, ut unâ cum sacerdotibus Occidentis Trinitatem, et consubstantialem esse, et gloriâ æqualem existimarent. Quo facto singuli rebus ab Ecclesiâ Romanâ semel judicatis acquieverunt, et controversia finem habere visa est. »

Hæc sunt præcipua Græcorum Patrum, quos primis quinque Ecclesiæ seculis floruisse historiæ memoriâ tenemus, pro summorum pontificum infallibilitate testimonia; quibus tamen alia adhuc addam, cum scilicet de conciliis sermo mihi erit.

Objicere hic fortè quis posset, quòd Patrum testimonia quæ de prærogativis D. Petri disserens adduxi, de illius successoribus explicari aut intelligi non debeant, sique ex eo quòd Salvator noster D. Petrum fidei basim ac firmamentum constituerit, minimè sequatur ejus infallibilitatem ad ipsius pertransiisse successores. Verum eos qui hoc objiciunt peramanter rogo, ut attendere velint, quòd secundum Patres hæc prærogativæ D. Petro unâ cum primatu Ecclesiæ, et ut illius capiti traditæ fuerint, atque quòd cum Patres illum fundamentum, basim, columnam Ecclesiæ vocant, ipsumque immobilem ac inconcussam fidem recepisse prædicant, hæc omnia attributa duntaxat sint, quæ qualitatem quâ tanquam supremum Ecclesiæ caput præditus erat, sequuntur. Cum igitur nemo Catholicorum unquam dubitârit quin hæc supremi capitis qualitas ad omnes D. Petri successores pertransierit, inde sequitur, quòd attributa, quæ Patres D. Petro in dictâ qualitate Ecclesiæ capitis et pastoris tribuerunt, ad ipsius etiam pertransierint successores, prout patet ex Sozomeni et Flaviani testimoniis, quod id effectivè in Oriente æquè ac in Occidente agnatum fuerit.

CAPUT VI.

Qualem ideam Patres Latini quinque primorum seculorum de auctoritate papæ in materiâ fidei habuerint.

Hunc articulum à contentione illâ quæ ratione baptismi hæreticorum S. Cyprianum inter et S. Stephanum Papam sub finem sui pontificatus intercessit, ordiri oportet: cum enim hic sanctus Carthaginensis episcopus, iis, quæ ipsi desuper Romanus pontifex præscripserat, se submittere noluerit, hinc, qui hodiè summorum pontificum infallibilitatem impugnant, suæ opinionis patrocinium istud hujus sancti martyris exemplum præ primis adducunt. Nam si, inquirunt, tempore S. Cypriani Romani pontifices infallibiles crediti fuissent, S. Cyprianus Africaeque episcopi, qui conciliis quæ in controversiâ Baptismi hæreticorum celebrata fuerunt, interfuere, se utique papæ non opposuissent, nec contrarium ei quod Stephanus statuerat determinassent: oportet ergo, ut illâ ætate Romani pontifices in suis decisionibus non crederentur infallibiles. En objectionem, quantum arbitror, clarè expositam; ei ergo in præsentiarum respondendum est.

Prius tamen suppono tanquam principium, quòd S. Cyprianus ejusque adhærentes, prout quoad hoc inter omnes convenit, in errore fuerint. Hoc itaque supposito,

Respondeo 1º nihil frequentius esse, quam quòd illi qui semel in errorem quemdam lapsi sunt, putantque se eundem auctoritate sacrae Scripturæ tueri posse, auctoritati visibili, à quâ damnantur, subdî renuant, fulti, ut ipsi autumant, sacrarum paginarum auctoritate, cum certum sit magis oportere obedire Deo quam hominibus. Enimverò quis unquam dubitavit, quin Ecclesia universalis quoad dogmata infallibilis sit, conciliique œcumenici ex toto terrarum orbe convocati, atque ex Romano pontifice et episcopis compositi decisio inerrabilis sit? quis, inquam, Catholicorum id vel somniando in dubium unquam revocavit? Et tamen certum est, quòd hæc viâ non omnes errores finem acceperint; nonne potius è contrario experientia docuit, quòd illi ipsi qui hujusmodi concilia plenis buccis appellârunt, iisque omnem submissionem sponderant, eisdem tum obedire renuerint cum se ab ipsis damnatos viderunt? Et quis inde inferre audebit, quòd concilia œcumenica non sint infallibilia? An quis ergo ita argumentari

posset: Si quarto et quinto seculis constitisset, quòd concilia œcumenica in suis decisionibus infallibilia essent, tot et tanti episcopi qui erroribus Arii, Nestorii, Eutychetis adhæserunt, procul dubio concilio Nicæno, Ephesino et Chalcedonensi acquievisset; ergo utique tunc in Ecclesiâ hujusmodi concilia, qualia hæc fuerunt, non credebantur infallibilia? Quemadmodum dicitur: Si constitisset summos pontifices esse infallibiles, tunc utique S. Cyprianus S. Stephani decisioni acquievisset; non ergo tunc credebantur infallibiles, consequenter nec tales sunt.

Sed quid opus est, dicit fortè aliquis, hic D. Cyprianum confundere atque hæreticis episcopis comparare? Ad hoc respondeo, me S. Cyprianum tanquam magnum episcopum gloriosumque Christi martyrem colere et venerari, at ideò tantum, quia in communione Ecclesiæ mortuus est, atque pro Christo Jesu sanguinem suum fudit, non verò ideò, quia D. Stephano papæ se opposuit; nam omnibus denique accuratè perpensis in errore erat, et qui in Africâ praxim ipsius postmodum secuti sunt, hæretici facti sunt; nec enim majorem reverentiam habuerunt erga plenariæ synodi illius (de quâ S. Augustinus) definitionem quam S. Cyprianus habuerit erga summi pontificis decisionem. Quòd si ergo tunc concilia œcumenica credebantur infallibilia, dicant nobis adversarii, cur tot Africæ episcopi post illud concilium in sententiâ obstinati permanerint, An unquam D. Cyprianus dixit quòd ideò se submittere nollet, quia papa infallibilis non esset, de cætero paratum se esse decisioni concilii œcumenici acquiescere? profectò hujus nullum vestigium in ejus scriptis apparet. Meritò igitur contenderim comparisonem meam æquissimam esse, talemque, ut ex illâ speciosum illud argumentum ab auctoritate seu potiùs agendi ratione S. Cypriani petitum evanescat.

Secunda responsio, quâ huic objectioni occurro, quæque tam sancti viri pervicaciam quodammodò excusat, in hoc consistit, quòd pro certo B. Cyprianus quæstionem de baptismo hæreticorum non ut quid fidem, sed tantum ut disciplinam spectans respexerit. Et cum praxis illa analogiæ fidei conformior ei videretur, iis quæ ipsi à papâ hæc in re præscribebantur, deferre noluit. Toti orbi notum est quòd, quamvis fides immutabilis sit, ut ait Tertullianus, tamen quæ disciplinam spectant, diversa in diversis Ecclesiis esse queant; quòd-

que, ut dicit D. Hieron., quævis Ecclesiâ in hocce rerum genere in suo sensu abundare possit. Hæc autem praxis, jam antequàm ipse S. Cyprianus ad episcopatum evectus, inò fortè antequàm natus fuisset, in ejus Ecclesiâ stabilita fuerat, eamque rectam et S. Scripturæ contrariâ conformiorem arbitrabatur; inde factum est, ut censeret se auctoritati summi pontificis cedere non teneri. Constat illum malè egisse, sanctusque Augustinus, qui omnem conatum adhibuit ut ipsius errorem minueret, nunquam tamen illum omninò à peccato excusavit.

Quòd autem hic sanctus vir quæstionem de quâ tunc agebatur, non aliter quam ut rem disciplinæ respexerit, modus, quo in capite sui concilii mentem suam desuper aperit, invictum nobis suppeditat argumentum. Propositâ igitur ibidem dietâ quæstione pergit in hæc verba: « Superest, ut de hac ipsâ re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si adversum senserit, removens. Neque enim quisquam nostrum episcopum sese episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis episcopus pro licentiâ libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare, sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus et solus habet potestatem et præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, et de actu nostro judicandi. »

Vix verbum in hoc toto S. Cypriani alloquio est, quod non feriat ac inconcusso probet quòd secundum hunc sanctum episcopum, nonnisi de aliquo disciplinæ capite quæstio agitata fuerit. Si enim de quodam fidei articulo tunc agi credidisset, an 1° dicere potuisset quòd nec ipse nec sui collegæ doctrinam contrariam damnare, aut eos qui illam tuerentur, à communione excludere intenderent? Annon apertum est, quòd cum de fide rei cardo vertitur, impossibile sit vel unum definire articulum, quin extemplò ii omnes qui contrarium senserint, damnentur ac excommunicentur? Annon ipse D. Cypr. post Cornelii papæ decisionem tali modo erga Novatianos se gessit? et annon ex eo etiamnum quòd cum hæreticis communicare fas non sit, ipsorum usque baptismum rejiciendum esse contendebat? 2° Liberumne est cuilibet episcopo, cum de fide

agitur, quidquid lubuerit, amplecti ac credere? nec à quoquam judicari aut damnari, nec ipse vicissim quemquam judicare aut damnare poterit? 3° Verumne est, quòd in materiâ fidei quivis episcopus nullum alium judicem habeat præter solum Christum? Si hoc est, tunc nullus episcopus ab universâ etiam Ecclesiâ in unum corpus coactâ judicari poterit; atverò certum est hujus sententiæ nunquàm fuisse S. Cyprianum. Manet ergo tanquàm constans et indubitatum, quòd S. Cyprianus quæstionem de baptismo hæreticorum purè putè ut quoddam disciplinæ punctum respexerit. Et sic validum illud ac magnum adversariorum argumentum in fumum abire cogitur.

Sed ipsa S. Cypriani opera tantisper volvamus, inquiramusque quid de sede Apostolicâ, cùm tranquillior necnon Romanis pontificibus conjunctior esset, senserit. Verùm antequàm hic singula referantur, non abs re erit quoad primum mox adductum D. Cypriani locum notâsse, quòd medio tertii seculi æquè ac temporibus Tertulliani, Romani pontifices se episcoporum episcopos esse, jusque habere cæteros ad mandatorum suorum observantiam cogendi prætenderint. Veniamus modò ad hujus Patris in favorem Romanorum pontificum testimonia.

Famosissimus hujus S. Patris locus est ille qui libro de Unitate Ecclesiæ adducitur; sic ergo ibi habet S. Cyprianus: « Loquitur Dominus ad Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, etc. Et iterùm eidem post resurrectionem suam dicit: *Pasce oves meas*. Super illum unum ædificat Ecclesiam suam, et illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat: *Sicut misit me Pater, ego mitto vos*,... tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ auctoritate disposuit. » Et inferiùs: « Exordium ab unitate profisciscitur, ut una Christi Ecclesia, et cathedra una monstretur... Qui Ecclesiæ renititur et resistit, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesiâ esse confidit? » En iterùm similem fermè locum: « Deus unus est, et Christus unus, et Ecclesia una, super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium novum fieri, præter unum altare, et unum sacerdotium non potest. »

Ex his S. Cypriani textibus liquet 1° quòd

hic S. doctor istos Evangelii textus: *Tu es Petrus*, etc.; et: *Pasce oves meas*, de personâ divi Petri explicârit ac exposuerit. 2° Quòd prætenderit, quòd per hoc Salvator noster peculiari modo supra div. Petrum Ecclesiam suam fundârit, cunctasque oves suas, id est, universam Ecclesiam curis suis commiserit. 3° Quòd ipsum illiusque successores unitatis catholicæ centrum constituerit. 4° Quòd secundùm ipsum idem fuerit à cathedrâ divi Petri abscedere, ac Ecclesiæ obsistere, aut ab eâ se separare. Nunc autem dicat mihi, quæso, quivis sincera fidei vir, num ergo div. Cyprianus eos cathedræ, id est, successoribus divi Petri unitos crediderit, qui non eandem cum his successoribus fidem tenuerunt. Certum est enim, quòd primum ac essentialissimum unitatis vinculum sit fidei unitas; divus ergo Cyprianus credebatur fidei veritatem ab hac unitatis cathedrâ inseparabilem esse: quod etiamnum in aliâ quâdam suarum epistolarum asserit: nam de fidelissimo Diacono, ipsiusque adhærentibus, qui schisma cum eo fecerant, atque sibi Ecclesiæ Romanæ communionem procurare conabantur, agens: « Navigare ardent, inquit epist. 55, et ad Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, unde dignitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis et profanis litteras ferre: nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante claudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum. » Ergone fides Romanæ sedis incorruptibilis esset, si illam mutare possent Romani pontifices, aliamque docere, quàm quæ ipsis ab Apostolorum principe consignata est? Idem sanctus in suâ ad Antonianum epistolâ 52, expressè notat quòd hic episcopus ipsum rogâsset, ut illius litteras ad Cornelium papam transmitteret, quatenus exinde papa penitus ac pro certo sciret, quòd Antonianus illi, id est, Ecclesiæ catholicæ communiōne unitus esset. Interim tamen si illis qui contrariam sectantur opinionem, credere velimus, potest quis in eâdem fide summo pontifici uniri, quin fidem catholicam profiteatur. Nam, quod benè notandum est, agebatur tunc de fide hujus episcopi, qui in suspicionem adductus fuerat, quasi cum Novatianis sentiret. « Scripsisti, inquit ad illum D. Cyprianus, etiam, ut exemplum earum litterarum ad Cornelium collegam nostrum transmitterem, ut depositâ omni sollicitudine jam sciret te secum, hoc est, cum Ecclesiâ catholicâ communicare. » Idem sanctus, in epistolâ 45, Ecclesiam

Romanam radicem et matricem Ecclesiæ catholicæ nuncupat.

Quid denique de potestate Romanorum pontificum in Ecclesiâ, præcipuè autem cum de fide agebatur, S. Cyprianus senserit, ipsa ejus ad Stephanum papam epistola 67 satis apertè etiamnum demonstrat. In hæc epistolâ ipsum certiores reddit, quòd comperisset Marcianum Arelatensem episcopum in hæresim Novatianorum prolapsum esse, rogatque ut illum excommunicet, atque tam ad provinciam Salyorum (ad episcopos) quàm ad Arelatensem Ecclesiam litteras dirigat, imperetque ut alium episcopum, qui hanc Ecclesiam gubernet, deligant. «Dirigantur (inquit) in Provinciam et ad plebem Arelatæ consistentem à te litteræ, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituitur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur, colligatur.»

Doctor Launoïus, cui hæc epistola variis ex rationibus incommodum creabat, omnem lapidem movit, ut eam supposititiam esse persuaderet. Sed in hoc apud omnes eruditos malè audiit ac explosus est. Dominus Dupinus Remarq. tom. 1, a. de S. Cypr., illius naturalem sensum in alienum detorserat, sed ipsi demonstratum est, glossas suas malè fundatas esse, nullaque ratione propugnari posse.

A sancto Cypriano Optatus separari non debet, utpote, qui præterquàm quòd ex eadem regione originem trahat, insuper eodem quo hic sanctus martyr, modo de cathedrâ S. Petri disserat. Sic ergo loquitur cont. Parm. lib. 2: «Igitur negare non potes, scire te in urbe Romanâ Petro primo cathedram episcopalem esse collocatam, in quâ sederit omnium Apostolorum caput Petrus: unde et Cephas appellatus est, in quâ unâ cathedrâ unitas ab omnibus servaretur, ne singuli Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret. Ergo cathedrâ unicâ, quæ prima est de dotibus, sedit prior Petrus, cui successit Linus, etc. Liberio Damasus hodiè, qui noster est socius, cumque nobis totus orbis, commercio formatarum, in unâ communionis societate concordat.» Et in alio ejusdem operis loco sic adhuc loquitur: «Claves legimus accepiisse Petrum principem scilicet nostrum, cui à Christo dictum est: Tibi dabo claves regni cælorum, et portæ inferorum non vincent eas. Unde ergo est, quòd claves regni vobis usurpare contenditis, qui

«contra cathedram Petri vestris præsumptionibus et audaciis sacrilegio militatis?»

Ex his Optati locis facillè habetur, 1° quòd primatum D. Petri ex his Christi verbis: *Tu es Petrus*, etc., eruat. 2° Quòd doceat cathedram divi Petri in Ecclesiâ unicam esse; si enim cæteri Apostoli peculiare non habuerunt, tunc à fortiori nec illorum successores hujusmodi habere potuerunt. 3° Quòd D. Petrus Apostolorum, id est, totius Ecclesiæ caput et princeps sit, quòdque ejus successores iisdem prærogativis gaudeant. 4° Quòd claves quas D. Petrus pro se suisque successoribus accepit, nulli errori obnoxie sint: *Portæ inferorum non vincent eas*; quòd hæ claves in Ecclesiâ Romanâ conserventur, quòdque nonnisi ab eâ solâ recipiantur, utpote cum omnes illi qui ab eâ per communionem et obedientiam non dependent, eas habere minimè possint. Id ipsum expressius habet adhuc alibi, ubi: «Beatus Petrus, inquit lib. 7, ... et præferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni cælorum cæteris communicandas solus accepit.» Quòd si igitur successores D. Petri capita ac principes Ecclesiæ sunt, tunc profectò ad eos spectabit Ecclesiam gubernare; quòd si quoque claves eorum nulli unquàm errori subijci possunt, tunc neque in hujusmodi regimine errare poterunt, præterquàm quòd meritò dici possit Salvatorem nostrum suæ Ecclesiæ de tali capite utique providere noluisse, quòd corpus in præceps agendi capax esset. Longè aberat Optatus, ut de infallibilitate summi pontificis in materiâ dogmaticâ dubitaret, quin potiùs ei supremam de causis etiam personalibus iudicandi potestatem tribuat: de sententiâ enim à Melchiade in favorem Cæciliani latâ disserens, per illam processum finitum fuisse asserit: «Cæcilianus, inquit lib. 1, omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronuntiat, etiam Melchiadis sententiâ, quâ iudicium clausum est.» Quod in idem recidit, ac id quod hæc de re S. Augustinus habet; quòd, scilicet, post iudicium Melchiadis Constantinus congregari fecerit synodum Arelatensem, non quòd id necessitas exposceret, sed solummodò, ut Donatistarum impudentia arceretur. «Dedit ille, inquit, aliud Arelatense iudicium, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitibus cedens, et omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.»

Sanctus Ambrosius nomine synodi Aquileiensis adversus antipapam Ursicinum vel Ursinum, imperatoribus Gratiano, Valentiniano et

Theodosio scribens, Ecclesiam Romanam caput imperii Romani nuncupat : « Totius orbis, » inquit Ep. 11, Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sanctam Apostolorum fidem « ne turbari sineret, obsecranda fuit clementia vestra. Inde enim in omnes veneranda communionis jura dimanant. » In suis item ad Gratianum imperatorem de fidelibus, de duabus Jesu Christi naturis, secundum quarum unam orat, secundum alteram verò præcipit, agens : « Ut scias, inquit 1, 4 et 5, quia secundum hominem rogat, divinitate imperat, habes in Evangelio, » quia Petrus dixit : « *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Eidem autem supra dicenti : « *Tu es Christus Filius Dei vivi;* respondit : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni cælorum.* Ergo quia propria auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesiae indicavit. » Idem sanctus in Commentario in Evangelium Lucæ, exponens illud quod ibidem habetur de naviculâ Petri, quam Christus ad instruendos populos ascenderat, demonstrat hanc naviculam fuisse figuram et typum Ecclesiae à D. Petro gubernatæ, atque ad illum solum spectare difficiles de fide quaestiones decidere. « Ergo, inquit, quia S. Matthæus illa prælibaverat, S. Lucas eam sibi navim, in quâ Petrus piscaretur, elegit. Conturbatur ista quæ Petrum habet, etsi multa illic discipulorum merita navigabant, tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In utrâque Petrus; sed qui suis meritis firmus est, turbatur alienis... Ergo non turbatur hæc navis, in quâ prudentia navigat, abest perfidia, fides aspirat. Quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is in quo Ecclesiae firmamentum est? Illic ergo turbatio, ubi modica fides; hic securitas, ubi perfecta dilectio. Denique etsi aliis imperatur, ut laxent retia sua, soli tamen Petro dicitur : « *Duc in altum,* hoc est, in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem divitiarum videre, scire Dei Filium, et professionem divinæ generationis assumere? In hoc altum disputationis Ecclesia à Petro ducitur.... Quæ sunt autem Apostolorum, quæ jubentur laxari retia, nisi verborum complexiones, et quasi quidam orationis sinus et disputationum recessus, qui hos quos ceperint, non admittant? » Denique scribens in psalmum 40, postquam dixerat, quod divus Petrus Salvatorem usque ad domum Cai-

phæ secutus fuisset, hæc addit : « Ipse est Petrus qui dixit : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia; ubi Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita æterna. Et ideò addidit : *Et portæ inferi non prævalebunt ei, et tibi dabo claves regni cælorum.* Beatus Petrus, cui non inferorum porta prævaluit, non cæli porta se clausit, sed è contrario destruxit inferni vestibula, patere fecit cælestia. In terris itaque positus, cælum aperuit, inferos clausit. »

Ex his S. Ambrosii locis apparet, 1° quòd Ecclesia Romana sit caput fidelium omnium. 2° Quòd ab eadem Ecclesiâ omnes totius orbis episcopi quoad communionem catholicam tanquam à scaturigine fidei semper dependerint. 3° Quòd D. Ambrosius D. Petri primatum super ista verba : *Tu es Petrus,* etc., fundarit, quòdque Salvator eidem Petri nomen imponendo indicare voluerit, quòd ipsum tanquam fundamentum et basim fidei constitueret. 4° Quòd navicula Petri (Ecclesiae typus) nullis unquam agitur tempestatibus, aut si agitur, tunc id solum ob aliorum periculum fiat. 5° Quòd ab hac naviculâ omnis perfidia amandata sit, eamque fides ubique ducat. 6° Quòd ratio cur nunquam agitur, sit, quia qui ei præest est fundamentum ac basis fidei. 7° Quòd ibi duntaxat agitatio inveniat, ubi fides tenuis est, in hac verò Petri naviculâ omnis semper securitas sit. 8° Quòd aliis Apostolis, ut retia sua jacerent, soli autem Petro, ut in altum maris, id est, in profundas fidei quaestiones cymbam duceret, dictum sit. 9° Quòd, ubicumque Petrus est, ibi etiam Ecclesia, necnon absque ullo mortis periculo vita æterna sit, utpote cum ille ipse sit, qui de inferno triumphat, cælumque reserat.

Liquidò constat, quòd hæc omnes D. Ambrosii expressiones æquè de Petri successoribus, ac de propria illius personâ intelligi debeant. Enimverò cum, e. g., dicit, quòd, *ubi Petrus est, ibi etiam Ecclesia inveniat, profectò certum est, quòd hic non loquatur de personâ hujus Apostoli, quippe qui jam ante trecentos, et quod excurrebat annos, è vivis excesserat; verùm de Petri successore, in quo divus Petrus per suam fidem semper adhuc vivebat, et ad quem ejusdem D. Petri prærogativæ jure successionis devolutæ fuerant. Ex quo ergo concludi debet, quòd, cum ibi Ecclesia esse non possit, ubi fides non est, Petri successores ut Ecclesiae capita hujusque principis Aposto-*

lorum successores in errorem prolabi haud possint. Inde, inquam, concludere necessum est, quòd sint fidei fundamentum ac basis, talemque fidem profiteantur, quæ nunquam concuti aut labefactari potest, sed quam omni-modà ac integra certitudo semper comitatur. Concludi debet ulteriùs, quòd ipsis solis Christus Dominus demandârit, ut Ecclesiæ naviculam in profundas fidei quæstiones ducerent. Concludere adhuc oportet, quòd papa sit caput totius orbis christiani. Concludere tandem cogimur, quòd, cùm universa Ecclesia, ut vera sit Ecclesia, illi unjri debeat, non alienam à suâ profiteri fidem debeat, eò quòd, ut jam adnotavimus, hujus unionis præcipuus nodus ac præcipuum vinculum fides sit : *Una fides, unum baptisma.*

Sed priusquàm hunc sanctum Ecclesiæ doctorem deseramus, referenda adhuc sunt ea quæ nomine Capuanæ synodi Theophilo Alexandrino scribit; hanc illi tradebat provinciam, ut pacem in Ecclesiâ Antiochenâ, quam diuturnum schisma turbârat, restitueret. Atverò concilii placitum esse dicit, ut omnia ad episcopum Romanum referrentur, nec quidquam, quod eidem displicere posset, statuere præsumeret Theophilus : « Sanè (inquit) referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ : Quoniam præsumimus ea te judicaturum, quæ etiam illi displicere nequeant. Ita enim erit consultum sententiæ; ita pacis et quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod communioni nostræ dissensionem non afferat; ut nos quæque acceptâ vestrorum serie statutorum, cùm id gestum esse cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè probaverit, læti fructum hujusmodi examinis adipiscamur. »

Veniamus ad D. Hieronymum : sanctus hic doctor, cui doctrina tam Orientalis quàm Occidentalis Ecclesiæ apprime nota erat, nec minimum titubabat in agnoscendâ sanctæ sedis in personâ papæ infallibilitate; sic enim ad Damasum papam scribit : « Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam desuper textam minutatim per frusta discerpit, et Christi vineam exterminant vulpes..., ideò mihi cathedram Petri et fidem apostolico ore laudatam censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, et interjacens longitudo terrarum me à pretiosæ margaritæ potuit

inquisitione prohibere. Ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ..... Apud vos solos incorrupta servatur Patrum hæreditas,... Vos estis lux mundi, vos sal terræ, etc... Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arcâ non fuerit, peribit regnante diluvio..... Decernite, si placet, et non timeo tres hypostases dicere. »

Hæc S. Hieronymi verba nullo indigent commentario; in illis quippe omnia ad sequendam papæ decisionem tanquàm regulam infallibilem, etiam contra propriam opinionem, disposita inveniuntur. Enimverò persuasum sibi omnino habebat nullum ab hac regulâ discedere posse, quin ad proprium rueret interitum, quemadmodum ii qui in arcâ Noe erant, ab eâ pedem referre non potuissent, quin se diluvii aquis submergi cernerent, iique qui in eâ non erant, certò submergebantur.

Idem sanctus adversus Jovinianum scribens dicit, quòd D. Petrus inter Apostolos ut fundamentum Ecclesiæ selectus fuerit : « Ut, capite constituto, schismatis tolleretur occasio. » Et in Epistolâ ad Theophilum Alexandrinum : « Scito, inquit, nihil esse nobis antiquius, quàm Christi jura servare, semperque meminisse Romanam fidem apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur. » Et denique in Epistolâ ad Pammachium : « Quisquis es, inquit, assertor novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, et parcas fidei quæ Apostoli voce laudata est. Cur profers in medium, quod Petrus et Paulus edere noluerunt? En ergo fidem SS. Petri et Pauli semper ex integro in Ecclesiâ Romanâ conservatam. »

Nec minùs summorum pontificum infallibilitatem S. Augustinus, præclarum illud Ecclesiæ sidus, quàm cæteri sui seculi Patres agnovit. Verùm quia ii qui contrariam sectantur opinionem, ex ejus doctrinâ non exiguum subsidium capere se autumant, operæ pretium erit, priusquàm ea quæ in favorem summorum pontificum protulit referantur, quæ ex illo pro contrariâ sententiâ adducuntur destruere.

Objiciunt ergo adversarii, quòd hic S. do-

ctor nunquam crediderit quod summus pontifex in materiâ fidei infallibilis iudex sit, eò quod adversus Donatistas disputans atque de S. Cypriano sermonem faciens, dicat quod hic sanctus Carthaginensis episcopus non putaverit sententiæ Stephani papæ deferre tene-ri, eò quod rationes illæ quæ ipsum in suâ praxi retinebant, nondum dilutæ ac solutæ sibi viderentur, nec desuper quidquam adhuc à concilio plenario definitum esset, Arbitrabatur ergo quod à papâ ad concilium generale, tanquam ad auctoritatem superiorem et per consequens solam infallibilem, appellare fas esset.

Aliud adhuc argumentum ex eo deducunt adversarii, quod idem S. Augustinus adversus eosdem Donatistas ratione Cæciliani disputans dicat, quod si post Melchiadis papæ, ipsiusque collegarum iudicium, Cæciliani inimici arbitrarentur se injustè damnatos fuisse, ad concilium generale, ubi causæ examen renovaretur, recursum habere possent. Ex quo eandem consequentiam adversus papam in favorem concilii deducunt.

Antequàm his difficultatibus respondeam, percommo- dum mihi videtur, ea quæ de conciliis œcumenicis dicit S. Augustinus. l. 1 de Bapt. referre, quod nempe ipsorum iudicia reformari ac corrigi possint per concilia posteriora, cum nempe detegitur quod prius occultum erat. Si hic S. doctor id de papæ iudiciis asseruisset, quantum, bone Deus, triumphum canerent ii quos hic impugnamus, quique ad extollenda supra summos pontifices concilia omnes vires exerunt! Verùm nihil tale in D. Augustino de summis pontificibus invenient. Sic igitur de ejusmodi conciliis disserit : « Ipsa concilia, quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo orbe christiano, sine ullis ambagibus cedere : ipsaque plenaria sæpè priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, et cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilegæ superbix, sine ullâ inflatâ cervicæ arrogantix, sine ullâ contentione lividæ invidiæ, cum sanctâ humilitate, cum pace catholicâ, cum charitate christianâ. » Viderint modò illi qui decisiones conciliorum summorum pontificum decisionibus præferunt, quisnam sensus huic loco tribuendus sit, quatenus cum iis quæ tum de plenario concilio, tum Ecclesiæ doctrinâ pluribus lo-

cis dicit S. Augustinus, concillari possit. Ego interim ad propositas difficultates accedo.

Primæ igitur objectioni respondeo, divum Augustinum, qui S. Cypriani opinionem, quoad quæstionem de baptismo perfectè exploratam habebat, minimè latuisse, quod sanctus iste controversiam de baptismo hæreticorum non aliter quàm ut punctum disciplinæ respexerit. Nunquam probare quis poterit quod Stephanus papa illam tanquam articulum fidei deciderit, quin potius ex pluribus locis contrarium eluceat. 1° Quia S. Cyprianus episcopique Africani, qui ejusdem cum illo opinionis erant, hanc quætionem ita, ut quid scilicet merè disciplinam spectans, sumpserunt. 2° Ex terminis, quibus quoad praxin, quæ ab aliquo jam tempore in diœcesi Carthaginensi vige- bat, usus est D. Stephanus : *Nihil immovetur, nisi quod traditum est.* 3° Quia ipsi episcopi Africæ, qui post S. Cyprianum in eadem hæreticos rebaptizandi praxi persisterunt, in communione Ecclesiæ permanserunt, nec ut schismatici habiti sunt, nisi postquàm decisioni plenarii concilii se subdere renuerunt. 4° Quia S. Augustinus expressè notat, quod ante plenarii concilii hæc super re decisionem cuique licitum fuerit, S. Cypriani praxin sequi absque ullâ charitatis amissione, dummodò per id pax Ecclesiæ non turbaretur : « De baptismi ergo quæstione, inquit l. 1 de Bapt. cont. « Donat., c. 18, quantum arbitror, satis dis- « serui, et quia hoc manifestissimum schisma « est, quod Donatistarum nomine nuncupa- « tur, restat, ut de baptismo piè credamus, « quod universa Ecclesia à sacrilegio schisma- « tis remota custodit. In quâ tamen si aliud « alii, et aliud alii adhuc de istâ quæstione « salvâ pace sentirent, donec universali concilio « unum aliquid eliquatum sincerumque pla- « cuisset, humanæ infirmitatis errorem coope- « rirer charitas unitatis, sicut scriptum est : « *Quia charitas cooperit multitudinem peccato- « rum.* Quia enim absente cætera inaniter ha- « bentur, eadem præsentem quædam venialiter « non habentur. »

Hoc supposito, dico paradoxum haud esse, vel in minimo summorum pontificum in rebus fidei infallibilitatem non tangere, quod S. Augustinus asserat, etiam post D. Stephani sententiam plenarii concilii decisionem adhuc superfluisse expectandam. Et quidem hujus rationes jam supra, ubi scilicet de S. Cypriano agebam, expendi. Nec verò in materiâ disciplinæ, perampla ac magna quædam Ecclesia

teneret praxin à longo tempore apud se stabilitam deserere, ut iis quæ Romæ practicantur, se conformet, donec in concilio generali universa Ecclesia Romanæ praxin adoptarit, eamque cæteris particularibus Ecclesiis observandam præscripserit. Quod tamen non agit, nisi in urgentissimis gravissimisque occasionibus. Non ignoro, quòd in similibus summorum pontificum Victoris et Stephani casibus, absolutè loquendo, iidem auctoritate suâ uti potuissent. Verùm cum in Victoris casu, ipsi expositum fuisset, quòd exinde magnas turbas in Ecclesiâ, imò fortè schisma quoddam causaturus esset, necnon idipsum respectu Stephani factum fuisset, aut ipsemet viso illo magno Africanorum episcoporum divo Cypriano junctorum numero, idem prævidisset, uterque à censuris abstinuere, atque ad duas Ecclesias reducendas commodiorem ac favorabiliorem expectavere occasionem. Hæc quoad Paschæ celebrationem se obtulit in concilio Nicæno; cum enim istud concilium idem quod Victor papa decrevisset, atque per hoc Ecclesiæ Romanæ disciplinam tanquàm toti Ecclesiæ propriam adoptasset, qui concilii decreto rebelles extiterunt, tanquàm schismatici habiti sunt. Cùmque concilium illud œcumenicum, de quo S. Augustinus, idem quoad baptismum hæreticorum fecisset, qui se huic generali disciplinæ per istud concilium stabilitæ conformare renuerunt, pariter ut schismatici rejecti sunt.

Quod alteram objectionem ex Cæciliani negotio desumptam attinet, vel ex eo, quòd tunc de causâ quâdam personali tantum ageretur, resolutio lælis est. Equidem jamdudum inter omnes convenit, quòd hujusmodi causæ revisioni subjectæ sint. Nec tamen ideò S. Augustinus causam Cæciliani plenario concilio subijci oportuisse arbitratus est, cum dixit ep. olim 162: « Ecce putemus illos episcopos qui Romæ judicârunt, non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium totius Ecclesiæ concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari; ut si malè iudicasse convicti essent, eorum sententia solveretur. » Sanctus hic doctor istud nonnisi *ad duritiam cordis* loquitur, quippe cum ipsi res intercederet cum obstinatis, qui se iudicio Melchiadis papæ subijcere volebant. Nam eodem loco fatetur id necessarium non fuisse, Constantinumque ideò duntaxat Arelatense concilium cogi fecisse, ut nempe Cæciliani inimicorum impudentia cohiberetur.

« Dedit ille, inquit, aliud Arelatense iudicium (aliorum scilicet episcoporum) non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, et omninò cupiens tantam impudentiam cohibere. »

His sublatis difficultatibus examinemus modò, quæ de decisionibus summorum pontificum in materiâ fidei S. Augustini mens fuerit. Audacter asserere quis potest, quòd, si arma D. Augustini ab auctoritate exteriori petita adversus Pelagianos invicta fuere, summorum pontificum in materiâ fidei decisio supremum quoddam iudicium sit, vel secus, quòd argumentum quod ex damnatione per summos pontifices Innocentium et Zozimum factâ deducit, pessima sit probatio, fasque non fuerit appellationi ab episcopis Pelagianis ad futurum œcumenicum concilium interjectæ non deferre. Nam denique si verum est, quòd omnis appellatio ad iudicem superiorem suspensiva sit, atque tunc temporis concilium tanquàm ipso papâ superius habitum fuerit, cur ergo nulla ad ipsorum appellationem facta fuit reflexio? cur non obstante et post ipsamet appellationem sedibus suis ejecti, ac in exilium amandati fuerunt?

Sic igitur D. Augustinus in quodam sermone, serm. 2 de Verb. Apost. de Pelagianis disserit: « Rursus ubi tales inveneritis, occultare nolite, redarguite contradicentes, et resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causâ duo concilia missa sunt ad sedem Apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt; causa finita est, utinam aliquando error finiatur! » Quæro nunc, quomodò S. Augustinus post iudicium Romanum causam finitam esse dicere potuisset, si illud iudicium supremum esse non ratus fuisset? needum enim lis quævis finita est, quando ab eo qui sententiâ tulit, ad superius tribunal appellari fas est: atqui secundum D. Augustinum per duo illa rescripta Romam allata causa finita erat; ergo secundum D. Augustinum non dabatur tribunal superius, ad quod recurrere licitum foret.

Anonymus quidam auctor, qui ultimis hisce temporibus super isto D. Augustini loco dissertationem edidit, omnem conatum adhibuit ut ostenderet, quòd ex hoc textu non possit inferri S. sedis iudicium pro ultimato haberi debere. Ait enim, quòd secundum mentem hujus sancti doctoris verba hæc: *Causa finita est*, non sit principium quoddam universale, quod omnis generis casibus ap-

plicari possit : atverò cur hoc ? Ideò , inquit , quia hic sanctus doctor in negotio D. Cypriani aliter locutus est. Id ego concesserim⁷, ibi quippe de re prorsùs ab hâc diversâ agebatur , prout jam supra demonstravi. Ideò etiam , pergit ulterius , quia Pelagiani jam in multis aliis conciliis damnati fuerant. Verùm vel illa concilia chimærica sunt , ut illud Theodori Mopsuesteni , aut Pelagio faventia , ut conventus Hierosolymitanus conciliumque Diospolitanum , aut citato S. Augustini sermone posteriora , ut Antiochenum , sub Theodosio. Adeoque hæ allegationes extra chorum saltant. S. Augustinus nonnisi de duabus synodis à S. sede confirmatis loquitur , contenditque , quòd causa finita sit per decisionem summorum pontificum. Et hoc est , ad quod responderi debet. Sed Pelagiani , inquit ulterius hic auctor , ubique terrarum rejecti erant ; hoc quidem verum est , post damnationem à S. sede emanatam ; priùs verò Pelagium protegebant episcopi Hierosolymitani ; Coelestiusque , quamvis in Africâ jam damnatus fuisset , nihilominùs in Oriente presbyter ordinatus est. Sed , inquit adhuc anonymus , omnes totius orbis episcopi illos damnârunt. Hoc iterum verum est , postquàm scilicet Zozimus papa Decretalem suam ad subscribendum iis transmiserat , quam omni ex parte absque ullâ difficultate executi , eamque tantquam supremum quoddam iudicium reveriti sunt. Decem et octo episcopi subscribere renuerunt , quapropter sedibus suis ejecti fuerunt. Sed secundùm auctorem nostrum , Pelagii errores in omnium oculis saliebant : *Aperta proluviæ*. Hoc quidem tenet quoad articulum de peccato originali , sed quoad ea quæ bina concilia canonibus suis de gratiâ defnierunt , non ita verum est , cùm ipse D. Augustinus , de Grat. et lib. Arb. c. 1 , non uno loco fateatur , quæstionem de gratiâ tantis implicitam esse difficultatibus , ut cùm gratia stabilitur , liberum negari arb. trium videatur , cùmque liberum arbitrium propugnatur , gratia negari videatur.

Verùm , inquit denique anonymus noster , si D. Augustinus ex his verbis : *Causa finita est* , generale quoddam principium deducere voluisset , an solummodò bis in eunctis suis operibus hanc loquendi formulam adhibuisset ? At , et quamvis semel tantummodò ita locutus fuisset , an propterea probatio minùs convinrens evaderet ? Sed et istud verum non est , quòd tantum bis hâc de re locutus fuerit ;

nam præter locum , de quo nunc agitur , de super etiam , Ep. 157 , loquitur , ubi : « Hæresis » (inquit) novæ auctores , vel certè acerrimi » notissimique suasores , cùm Pelagius et Cœlestius extitissent , conciliorum episcopali » vigiliantia , in adiutorio Salvatoris , qui » suam tuetur Ecclesiam , etiam à duobus venerabilibus antistitibus Apostolicæ sedis , » papâ Innocent. et papâ Zozimo , nisi cor » recti etiam egerint poenitentiam , toto orbe » christiano damnati sunt. » Ecce jam duo loca ; alia adhuc adducimus. Lib. 1 contra Julian. c. 1 : « Puto tibi , inquit , eam partem » orbis sufficere debere , in quâ primum » Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiæ » præsentem beatum Innocentium si audire » voluisses (Julianum hæreticum alloquitur) » jam tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit » vir ille sanctus Africanis respondere conciliis , quàm quod antiquitus Apostolica sedes » et Romana cum cæteris tenet perseveranter » Ecclesia ? » Nota hic per transennam , quòd secundùm D. Augustinum Romani pontifices Occidentali Ecclesiæ præsidebant : *Cui Ecclesiæ præsentem*.

In ultimo adversùs Julianum opere , lib. 1 , n. 9 : « Vestra , inquit , apud competens iudicium communium episcoporum modò causa » finita est. Nec ampliùs vobiscum agendum » est , quantum ad jus examinis pertinet , nisi » ut probatam de hâc re sententiam cum pace » sequamini. Quod si nolueritis , à turbulenta , vel invidiosâ inquietudine cohibeamini. »

Ut denique palam fiat , quòd secundùm D. Augustinum sententia per summos pontifices lata omne aliud excludat examen , ea adhuc referre placet , quæ in eodem opere Juliano inculcat , lib. 2 : « Quid adhuc quæris examen , » inquit , quod apud Apostolicam sedem jam » factum est ? Quod denique jam factum est » in episcopali iudicio Palæstino. Ergo hæresis » ab episcopis jam non est examinanda , sed » coercenda est potestatibus christianis. » Juxta D. Augustinum igitur , postquàm sedes Apostolica semel quid examinavit ac dijudicavit , negotiumque quoddam in hoc tribunali tractatum fuit , actum est , causaque finita , nulla ampliùs episcoporum discussio admittitur , res jam in ultimâ instantiâ dijudicata est , nec aliud superest , quàm ut potestates seculares ad reprimendos puniendosque inquietos

spiritus novis discussionibus Ecclesiam turbare molientes implorentur.

Et hæc est sat ampla, ni fallor, illius S. Augustini termini : *Causa finita est*, explicatio, menti hujus S. Doctoris longè utique conformior, cùm ab ipsomet D. Augustino deprompta sit, quàm ea quam ipsi memoratæ Dissertationis auctor tribuit. Ait quidem dictus auctor, quòd tunc solummodò de duobus fidei articulis ab universâ Ecclesiâ explicitè jam creditis cum Pelagio agebatur. Si hoc ita esset, tunc frustra sanè ac intempestivè calamum D. Augustinus fatigasset. Quare ergo tot opera et volumina adversus hos hæreticos edidit? Cur viginti integros annos illis impugnandis consumpsit? Et cur, postquàm illos etiamnum jam profligaverat, eruditissimi ac sanctissimi Galliarum viri centum adhuc annis decertarunt, omnemque lapidem moverunt conatumque adhibuerunt, ut saltem partem horum profligatorum dogmatum iterum erigerent? Quis non videt, quàm ridiculum hic consilium anonymus noster inierit? Notandum etiam venit, quòd summi pontifices D. Leo et Gelasius longè post obitum D. Augustini, episcopos, ut sollicitè adversus hosce hæreticos vigilarent, adhortati sint significarintque eorum hæresim ita subtilem esse, ut, si vel modicum quid illius sectatoribus concederetur, illicò iterum cristas erigeret.

Sed à D. Augustino discedendum non est, quin priùs aliqua adhuc loca in favorem S. sedis ex eo duxerimus. Agens igitur de Cæcilianiano : « Poterat, inquit Epist. 161, non cu-
« rare conspirantem multitudinem inimicorum,
« cùm se videret, et Romanæ Ecclesiæ, in quâ
« semper apostolicæ cathedræ viguit princí-
« patus, et cæteris terris, unde Evangelium ad
« ipsam Africam venit, per communicatorias
« litteras esse conjunctum. » In alio item opere, ubi contra Petilianum disputat, cùm hic episcopus Donatista dixisset, quòd illa cathedra quam se possidere episcopi catholici jactabant, esset pestilentiae cathedra, ipsi in hæc verba respondet D. Augustinus lib. 2, c. 51 :
« Verùm tamen si omnes per totum orbem ta-
« les essent, quales vanissimè criminari, ca-
« thedra tibi quid fecit Ecclesiæ Romanæ, in
« quâ Petrus sedit, et in quâ hodie Anastasius
« sedet ; vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in quâ
« Jacobus sedit, et in quâ hodie Joannes sedet,
« quibus nos in catholicâ unitate connectimur,
« et à quibus vos nefario furore separastis?
« Quare appellas cathedram pestilentiae, cathe-

« dram apostolicam?... Hæc si cogitaretis non
« propter homines, quos infamatis, blasphemaretis
« cathedram apostolicam, cui non
« communicatis.

Denique S. Augustinus, exemplo Optati et S. Irenæi, hæreses quæ suâ ætate Ecclesiam vexabant impugnans, ad successionem summorum pontificum in sede D. Petri confugit, eorumque enumerationem ab hoc Apostolo usque ad papam Anastasium, qui tunc temporis Ecclesiæ gubernacula tenebat, complectitur. Ad quid autem taliter egisse hos Patres censebimus, nisi ut nobis palam facerent, quòd fides D. Petri in ipsius successoribus semper adhuc vivida subsistat? Idem etiam S. doctor adversus Manichæos scribens, hanc summorum pontificum in cathedrâ D. Petri successionem motivis, quæ ipsum Ecclesiæ catholicæ adstringebant, annumerat : « Tenet me, inquit, cont. Epist. Fund. c. 4, in Ecclesiæ gremio, ab ipsâ sede Petri Apostoli, cui præcedas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum. » Nisi enim pro certo habuisset fidem beati Petri in omnibus summis pontificibus inseparabiliter manere, quid, quæso, debilius esse potuisset, quàm hoc motivum? Idem etiam motivum præfatus S. doctor adversus Donatistas adducens : « Numerate, inquit in Ps. cont. part. Don., sacerdotes, vel ab ipsâ sede Petri, et in ordine illo Patrum, quis cui successit, videte ; ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. »

A divo Augustino Possidius separandus non est. Hic episcopus in Vitâ dicti S. Augustini cap. 18, loquens de Pelagio et Cœlestio, summorum pontificum Innocentii ac Zozimi adversus hos hæreticos sententiam, Ecclesiæ catholicæ judicium nuncupat : « Illi, inquit, tantæ sedis antistites (Innocentius nempe et Zozimus) suis diversis temporibus eosdem notantes, æquè à membris Ecclesiæ præcidentes, datis litteris ad Africanos, ad Orientis et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et devitandos ab omnibus Catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ catholicæ probatum judicium, etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit. » Hæc Possidius in Vitâ S. Augustini.

Sanctus Prosper fidelis ille D. Augustini discipulus, ubi de Ecclesiâ Romanâ, aut potius

summis pontificibus, agit, sui magistri vestigiis semper inhæret. Loquens enim in suo poemate de damnatione Pelagii et ejus adhærentium, hoc encomio Romanos decorat pontifices, quod nempe primi sententiam tulerint, non quidem quasi concilia Africana non præcesserint, sed quod præcipuam suam auctoritatem à damnatione per S. sedem factâ acceperint. Sic ergo loquitur :

*Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, quæ principalis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Et inferiùs :

*Tu causam fidei flagrantius, Africa nostra,
Exequeris, tecum suum jungente vigorem
Juris apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, et lato prosternis limite victos.
Convenère tui de cunctis urbibus almi
Pontifices, geminoque senum celeberrima cætu,
Decernis, quod Roma probe, quod regnasequantur.*

Addenda sunt hic ea quæ idem sanctus adversus Cassianum scribens habet de Ingr. cap. 2 et 3 : Non ergo, inquit, cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra novos hostes specialia sunt ineunda certamina. Tunc istorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbix suæ sociis ac principibus corruerunt, quando B. M. Innocentius nefandi erroris capita apostolico mucrone percussit ; quando Pelagium ad proferendam in se suasque sententiam Palæstinorum synodus coarctavit ; quando Africanorum conciliorum decretis beatæ recordationis papa Zozimus sententiæ suæ robur adnexuit, et ad impiorum detruncationem gladio Petri dexterarum omnium armavit antistitem ; quando sanctæ memoriæ papa Bonifacius piissimorum imperatorum catholicâ devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei non solum apostolicis, sed etiam regis utebatur edictis... Unde et venerabilis memoriæ pontifex Coelestinus..., sciens damnatis non examen judicii, sed solum poenitentix remedium esse præstandum, Coelestium quasi non discessum suorum statuta, et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut, quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari. » Ex totâ hæc S. Prosperi doctrinâ liquet : 1° Quod secundum ipsum

papâ sit caput totius orbis christiani ; 2° quod illius sit monarcha quoad spirituale : *Quidquid non possidet armis, Religione tenet* ; 3° quod vi sententiæ à summis pontificibus latæ, ac post eandem, totius orbis episcopi Pelagianos damnarint : *Apostolico mucrone percussit. Gladio Petri dexterarum omnium armavit antistitem* ; 4° quod, cum summi pontifices semel quid definierunt, illorum judicium in dubium vocare non ampliùs licitum sit. Ex quibus facile est conclusionem deducere.

Cassianus in suo tractatu de Incarnatione lib. 3, c. 12, ita de D. Petro loquitur : « Inter rogemus summum illum, et inter magistros magistram, qui Romanæ Ecclesiæ gubernaculum regens, sicut fidei habuit, ita et sacerdotii principatum. » Nullus unquam dubitavit, quin ea quæ divus Petrus tanquam Romanus episcopus habuit, ad ipsius successores transierint. Si ergo secundum Cassianum tam principatum fidei quam sacerdotii habuit, eundem ipsius successoribus disputare nemo potest.

Divus Petrus Chrysologus in Epistolâ ad Eutychem, sic eum alloquitur : « In omnibus hortamur te, ut his quæ à beato papâ Romanæ urbis scripta sunt, obedienter attendas. Quoniam B. Petrus, qui in propriâ sede vivit et præsidet, præstat quærentibus veritatem. Non enim pro studio pacis et fidei, extra consensum Romanæ civitatis episcopi, causas fidei audire non possumus. »

Gennadius de Innocentio papâ in Catalogo disserens : « Innocentius, inquit, urbis Romæ episcopus, scripsit decretum occidentalium et orientalium Ecclesiarum adversus Pelagianos datum. Quod postea successor ejus latius promulgavit. »

Quod si denique liceat ab ipsis Ecclesiæ hostibus testimonia petere, illud, quod ipse hæresiarcha Pelagius reddidit, afferamus. Antequam enim à S. sede damnatus fuisset, fidei Professionem papæ obtulit, quam his verbis finit : « Hæc fides est, papa beatissime, quam in Ecclesiâ catholicâ didicimus, quamque semper tenuimus et tenemus. In quâ si minùs peritè, aut parùm cautè, aliquid fortassè positum est, emendari cupimus à te, qui Petri et fidem et sedem tenes. Sin autem hæc nostra Confessio apostolatûs tui iudicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit. »

CAPUT VII.

Testimonia Romanorum pontificum super privilegiis sanctæ sedis.

Qui doctrinæ quam propugno adversantur, ægrè ferunt, cùm ad stabilienda Romanæ sedis privilegia ipsos summos pontifices adduci cernunt; testes eos esse aiunt, quorum testimonium, utpote in propriâ causâ et ad proprium favorem suspectum esse debeat. Sed 1º nonne antiquum omnium totius orbis episcoporum testimonium recipitur, cùm monumentis publicis sibi competentia jura expresserunt, nemoque fuit qui ea illis disputârit, aut se iis opposuerit? Idem de regibus, principibus, aliisque dicendum. Quâ igitur ratione quis contendere potest quòd summi pontifices deterioris conditionis sint quàm alii, quòdque testimonium de suæ sedis privilegiis, quod eâ, quâ floruerunt, ætate maximè publicum fuit, cuique nemo unquàm contradixit aut obstitit, deterioris conditionis sit quàm illa de quibus primum disserui? 2º Plerique horum summorum pontificum fuerunt viri non modò ob dignitatem atque scientiam, verùm et probitatem omni veneratione digni, nec pauci sunt ex eis quos Ecclesia tanquàm sanctos colit ac veneratur. Nullus ergo hic suspicioni locus esse debet, quasi adeò præstantes viri eò se superbiâ et ambitione abripi siverint, ut non puderet sibi ipsismet prærogativas ac privilegia attribuire, quæ sibi minimè deberi scirent, nec ipsa traditio in eis agnosceret. Unde ipsorum testimonia non minoris ponderis esse debent quàm aliorum Ecclesiæ Patrum. Ad validius ergo sententiæ nostræ argumentum, quâ potero brevitate, eadem referam.

Multa jam de D. Innocentio papâ delibavimus; sed ut seriem summorum pontificum ordine resumamus, unicum locum adhuc ex illo hic adducemus. Sic ergo Epistolam ad quemdam episcopum, qui illum consuluerat, orditur: « Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput, æquè ad apicem episcopatus referre, ut consulta videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendumque pronuntiet. »

Cœlestinus papa hujus nominis primus, litteris D. Cyrilli Alexandrini, et ipsiusmet Nestorii, hæresim, in quam hic Constantinopolitanus episcopus lapsus fuerat, edoctus, adversus ipsum sententiam tulit, in quâ inter alia

sic eum alloquitur: « Apertè igitur hanc nostram scias esse sententiam, ut nisi de Christo Deo nostro ea prædices quæ Romana, et Alexandrina, et universalis Ecclesia tenet..., et hanc perfidam novitatem, quæ hoc quod venerabilis Scriptura conjungit, nititur separare, intra decimum diem à primo innotescentis tibi hujus conventionis die numerandum apertâ et scriptâ confessione damnaveris, ab universalis de Ecclesiæ catholicæ communionem dejectum. Quam formam judicii... ad sanctum consacerdotem meum Alexandrinæ urbis antistitem... destinavimus, ut agat vice nostrâ, quatenus statutum nostrum, et tibi, et universis fratribus innotescat; quia omnes debent nosse quod agitur, quoties omnium causa tractatur. » En sententiam à papâ super aliquo fidei puncto in formâ latam, et ad universam Ecclesiam pro ejusdem observatione directam, vi cujus Constantinopolitanus episcopus, nisi intra decem dierum spatium post significationem errores suos retractet, damnatur ac excommunicatur. Ex quo utique claret quòd Cœlestinus hic tanquàm supremus iudex agat, cujus iudicium nulli reformationi subjectum est. Verum quidem est quòd ad preces sancti Cyrilli papa consenserit, ut suæ sententiæ insinuatio tantisper suspenderetur, sub spe quòd Nestorius ad se ipsum rediturus esset. Atverò, cùm Nestorius in suo errore obstinatus permansisset, trinam canonicam monitionem ipsi nomini Cœlestini papæ fecit divus Cyrillus. Cùm interim hoc negotium ingentes motus ac turbas in Oriente excitaret, Nestoriusque ab imperatore Theodosio protectionem impetrâset, dictus imperator concilium Ephesi cogi curavit, quod per modum executionis sententiæ à Cœlestino latæ Nestorium damnavit et anathematizavit, prout suo loco dicemus.

Sixtus papa, D. Cœlestini successor, Joanni Antiocheno post hujus patriarchæ atque Orientalium cum S. Cyrillo reconciliationem scribens, hisce eum alloquitur: « Hæc sanctitatem tuam volumus prædicare, quæ scribis. Expertus es negotii præsentis eventum, quid sit sentire nobiscum. Beatus Petrus Apostolus in successoribus suis, quod accepit, hoc tradidit. Quis ab ejus se velit separare doctrinâ, quem ipse inter Apostolos primum Magister edocuit? Non hunc auditis per alterum, non sermo lectus instruxit, doctus est cum aliis ore doctoris; non scripturæ, non scriptorum passus est quæstionem; absolutam et sim-

«plicem fidem, et quæ controversiam non haberet, accepit.» Evidens est hunc pontificem non dubitasse sanctum Petrum doctrinam suam successoribus suis transmississe, horumque doctrinam non magis erroriesse obnoxiam, ac ipsamet divi Petri doctrina est.

Nihil hic de D. Leone dicam; occasionem quippe de eo loquendi nanciscar, cum ad concilia pervenero.

Ad Gelasium papam ergo transeo; sic porro ad Orientis episcopos scribens loquitur: «Quorumlibet sententiis pontificum ligata, B. Petri sedes jus habet resolvendi, utpote quod de omni Ecclesiâ jus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat appellare iudicio; siquidem ad illam de quâlibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illâ autem nemo sit appellare permissus.» Sic iterum de quibusdam orientalibus episcopis agens, qui Romanos pontifices nimis supercilii arguebant, Acaçii à suâ, hoc est, Apostolicâ sede aliâs damnati memoriam purgare detrectaverant, in eos insurgit: «Ineptias itaque suas sibi servant, ait, ni respiciant potius cogitantes Christi vocem non esse superfluum, quæ confessioni beati Petri Apostoli inferni portas nunquam prævalituras asseruit. Quapropter non veremur, ne apostolica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fulcit auctoritas, ut totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet.» Plura adhuc loca ad stabiliendam superioritatem summorum pontificum supra concilia hic adducere possem; verum præterquam quod id nimis prolixum foret, de eo insuper loquendi redibit occasio, ubi scilicet de conciliis tractabo.

Agathone, in Epistolâ ad imperatorem pro convocatione sextæ œcumenicæ synodi, sic loquitur: «Petrus spirituales oves Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium ternâ commendatione pascendas suscepit. Cujus admittente præsidio hæc apostolica ejus Ecclesia nunquam à viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflexa est; cujus auctoritatem utpote Apostolorum omnium principis semper omnis catholica Ecclesia, et universales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt.» Ex hoc textu liquet quod secundum Agathonem papam D. Petrus suos successores ab omni errore semper præservaverit, quodque universa Ecclesia illorum doctrinam tanquam ipsimet D. Petro propriam semper amplexa ac secuta sit. Quis proin asserere ausit quod D.

Petrus in materiâ dogmaticâ fuerit aut sit errori obnoxius? Eadem repetit idem Agathone in Epistolâ ad concilium.

Certè prætereundus non est, quem ferè oblitus erant, D. Gregorius Magnus, cujus tum humilitas tum modestia, quæ passim in ejus micat operibus, suspicari non sinit, eum ultra limites sanctam sedem extollere voluisse; ille, inquam, Gregorius, qui nomen universalis episcopi, tanquam blasphemici nomen, semper respuit. Itaque hic summus pontifex de auctoritate sanctæ sedis in materiis fidei non aliter quam sui prædecessores loquitur, suæque Ecclesiæ privilegia ab ipsâ etiamnum Christi Domini auctoritate depromit. Sic enim loquitur lib. 4, epist. 20: «Cunctis Evangelium scientibus liquet quod sancto et omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est; ipsi quippe dicitur: *Petre, amas me? pasc oves meas; ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret vos sicut triticum. Ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu ali-* quando conversus, confirma fratres tuos. Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælo, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis. Ecce claves regni cælestis accepit, potestas ei ligandi atque solvendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiæ, et principatus tribuitur, et tamen universalis Apostolus non vocatur; et vir sanctissimus Joannes, consacerdos meus, vocari universalis episcopus conatur!» Et in quâdam epistolâ ad Vigilium Arelatensem episcopum, in quâ ipsum suum vicarium in Galliis constituerebat, hæc ipsi quoad difficultates, quæ fortè occurrerent, injungit: «Si qua verò, inquit, inquisitio de fide, vel fortassè aliarum rerum inter episcopos causa emergerit, quæ discerni difficilis possit, collectis duodecim episcopis ventiletur, atque decidatur. Si autem decidiverit, discussâ veritate, ad nostrum iudicium referatur.» Et in sequenti epistolâ, quæ ad omnes regni Childeberti episcopos directa est, significat ipsis quod Vigilium vicarium suum constituerit ad auctoritative terminandas controversias ac lites, quæ inter episcopos oriri possent: «Si quam verò contentionem, inquit, quod longè faciat divina potentia, de fidei causâ evenire contigerit,

« aut negotium emergerit, ejus vehemens sit
 « fortè dubietas, et pro sui magnitudine judi-
 « cio sedis Apostolicæ indigeat, examinatâ
 « diligentius veritate, relatione suâ ad nostram
 « studeat perducere notionem, quatenus à no-
 « bis valeat congrua sine dubio sententia
 « terminari. » In aliâ item epistolâ, quam ad
 Eulogium patriarcham Alexandrinum scripsit:
 « Quis nesciat, inquit, sanctam Ecclesiam in
 « Apostolorum principis soliditate firmatam,
 « qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut
 « Petrus à petrâ vocaretur? Cui veritatis voce
 « dicitur: *Tibi dabo claves regni cœlorum*; cui
 « rursus dicitur: *Et tu aliquando conversus,*
 « *confirma fratres tuos*; iterumque: *Simon*
 « *Joannis, amas me? Pasce oves meas.* Itaque
 « cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen
 « principatu sola Apostolorum principis sedes
 « in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis
 « unius est. » Ex his D. Gregorii locis patet 1°
 quòd tres illi famosi, quos adducit, Evangelii
 textus, intelligi debeant de primatu D. Petri,
 utpote cui Christus suæ Ecclesiæ regimen
 commisit, quòdque hi qui contrarium tenent,
 Evangelium non intelligant: *Omnibus scienti-*
buz Evangelium liquet; 2° quòd hæc D. Petri
 prærogativæ ad ipsius successores pertransie-
 rint, eò quòd dicat quòd super ipsum stabilita
 sit Ecclesia; 3° quòd de infallibilitate horum
 D. Petri successorum in quæstionibus fidei
 nullatenus dubitârît, cum præcipiat ut diffi-
 ciliores super hâc materiâ quæstiones, quas
 episcopi in unum congregati decidere non po-
 tuerint, ad eum modo certo omnique dubii
 experte, per ultimum quoddam judicium ulti-
 mato ab ipso decidendæ referantur. *Quate-*
nus à nobis valeat congrua sine dubio sententia
terminari.

Ipsismet hujus magni papæ verbis usus est
 Joannes papa VIII, in epistolâ, sicut hæc D.
 Gregorii, ad quemdam etiam Arelatensem
 episcopum directâ. Sed et idem Joannes papa
 non minùs clarè se explicat in quâdam aliâ
 ad Bulgarorum regem epistolâ: « Sanctam
 « Romanam Ecclesiam, inquit ibidem, B. Pe-
 « trus in hâc fide fundatam proprio sanguine
 « cum Paulo Domino Deo consecravît et dedi-
 « cavît, etc. Sicut aqua non potest alibi tam
 « munda et limpida, quemadmodum in fonte
 « unde originem pertrahit, inveniri, ita et fides
 « nunquam omninò poterit alibi tam pura et
 « tam nitida reperiri, sicut in Ecclesiæ nostræ
 « vivario, ubi tam... Ille polorum claviger
 « ubertim et purissimè congregavit, qui ex

« ipso fonte vivo hanc cœlitus hausit, et lim-
 « pidissimam consecrandam mandavit. »

Oporteret potiore Nicolai I Epistolarum
 partem describere, si ea omnia quæ in favo-
 rem S. sedis illiusque in Ecclesiâ potestatis
 scribit, referre vellemus. Cum enim ipsi cum
 Photio, qui primus Græcos adversùs Ecclesiam
 Romanam excitavit ac rebellare fecit, nego-
 tium intercesserit, coactus fuit sæpius de hu-
 jus Ecclesiæ prærogativis sermonem texere,
 sive cum ad ipsummet Photium, sive ad Michae-
 lem imperatorem scriberet. Non modò igitur
 suæ sedis infallibilitatem propugnat, verum
 etiam expressè asserit quòd Ecclesia Romana
 sit supra omnia concilia, quòdque horum deci-
 siones in legem non transeant, nisi in quantum
 à Romanis pontificibus confirmatæ sunt. « Non
 « ergo dicatis, inquit epist. 8 ad imperatorem,
 « non eguisse vos in causâ pietatis Romanæ Ec-
 « clesiæ, quæ collecta concilia suâ auctoritate
 « confirmat, suâ moderatione custodit. Unde
 « quædam eorum quia consensum Romani ponti-
 « ficis non habuerunt, validitatem perdiderunt. »
 Id postmodum exemplo concilii Ephesini se-
 cundi, in quo omnes qui ei interfuerant epis-
 copi ipsique patriarchæ errorem definierant,
 necnon exemplo Iconoclastarum conciliabuli,
 probat. « Quoniam ait, cum secundum cano-
 « nes, ubi est major auctoritas, judicium infe-
 « riorum sit deserendum, ad dissolvendum sci-
 « licet, vel ad roborandum, patet profectò se-
 « dis Apostolicæ, ejus auctoritate major non
 « est, judicium à nemine fore retractandum,
 « neque cuiquam de ejus liceat judicare judi-
 « cio, siquidem ad illam de quâlibet mundi
 « parte canones appellari voluerunt, ab illâ
 « autem nemo sit appellare permissus. Juxta
 « quod et Bonifacius et Gelasius, sanctissimi
 « præsules, non suis adinventionibus, sed Ec-
 « clesiæ Romanæ consuetudinem non ignoran-
 « tes dicunt. » Supervacaneum foret plura ex
 eodem papâ referre.

Leo IX, in Epistolâ ad Michaellem Cærularium
 patriarcham Constantinopolitanum, adducto fa-
 moso illo S. Lucæ textu: *Ego autem rogavi*
pro te, ut non deficiat fides tua, etc., sic per-
 git: « Erit ergo quisquam tantæ dementiæ,
 « qui orationem illius, ejus velle est posse,
 « audeat in aliquo vacuum putare? Nonne à se-
 « de principis Apostolorum, Romanâ videlicet
 « Ecclesiâ, tam per eundem Petrum quàm
 « per suos successores convicta atque expug-
 « nata sunt omnium hæreticorum commenta,
 « et fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus

« non defecit, neque in finem deficiet, sunt
« confirmata? »

Qui Romanorum pontificum infallibilitatem impugnant, omnem conatum adhibent ad eludenda testimonia quæ ex præfatis Romanis pontificibus adducuntur. Modò dicunt quòd testimonium reddant in propriâ causâ; modò quòd per verbum, *Ecclesia*, universa intelligi debeat catholica Ecclesia; modò quòd hæc testimonia tantum loquantur de Romanâ Ecclesiâ, non verò de summis pontificibus. Sed vanas has cavillationes diluere perfacile est. Primæ jam respondi, aliæ duæ autem longè contemptibiliores sunt; hinc enim ex ipsis Romanorum pontificum verbis claret quòd non nisi de sede ac Ecclesiâ Romanâ loquantur, non verò de totâ, seu universâ Ecclesiâ; illinc verò non minus apertum est quòd per Ecclesiam Romanam ipsos beati Petri in hujus Ecclesiæ sede successores designent. An non enim oppidò ridiculum foret huic Ecclesiæ infallibilitatem concedere, iis interim qui illius sunt capita, hocce privilegium adimere? Quòd si Ecclesia Romana infallibilitate gaudet, id sanè aliter intelligi aut esse non potest, quàm si in iis duntaxat qui eam gubernant, et ex quorum ore loquitur ac definit, reperiri dicatur. Infallibilitas quam Romani pontifices suæ Ecclesiæ tribuunt, fundata est super promissiones Salvatoris D. Petro factas, privilegiaque quæ ipsi pro se et suis successoribus concessit. Consequenter, si fidei infallibilitas unum ex his privilegiis est, tunc hujus Apostoli successores, ii sunt qui eadem gaudent.

Superfluum ac inutile vel maximè foret, plura testimonia ex summis pontificibus deprompta referre, cum ii ipsi quos oppugnamus, facilè convenient Gregorium VII Romanorum pontificum infallibilitatem propugnasse, hancque opinionem postmodum ad ejus pertransisse successores. Verùm quia doctor Lau-noius contendit quòd certi quidam Romani pontifices in præsentis quæstionis circumstantiis se ipsos fallibiles, œcumenicisque conciliis inferiores ultrò agnoverint, atque ad hoc Innocentii III quamdam Epistolam adducat, in quâ Innocentius se apud regem excusat quòd ipsi dispensationem aliquam, quæ juri naturali repugnabat, nisi auctoritate concilii œcumenici impertiri non posset, cum tamen probè nòsset, nec id concilium œcumenicum posse, hæc igitur ratione operæ pretium esse videtur demonstrare quæ hujus summi pontificis circa infallibilitatem Romanorum pontificum mens fuerit. Plura qui-

dem desuper ex illo adducere possem testimonia, at unicui sufficere; depromptum est ex epistolâ quâdam ad patriarcham Constantinopolitanum scriptâ, in quâ disserens de primatu quem Romana Ecclesia à D. Petro accepit et habet, sic eum alloquitur: « Pro eo
« Dominus orâsse fatetur, inquit in articulo
« passionis: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat
« fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma
« fratres tuos.* Ex hoc innuens manifestè quòd
« successores ejus à fide catholicâ nullo un-
« quàm tempore deviant, sed revocarent
« magis alios, et confirmarent etiam hæsitantes,
« per hoc sic ei alios confirmandi potestas
« tem indulgens, ut aliis necessitatem impone-
« ret obsequendi.»

Tempus est ut præsentis capituli finem imponam; non possum tamen, quin prius id quod veritas ab ore famosi cujusdam nostræ ætatis doctoris, qui doctrinæ quam tueor, è diametro oppositus esse videtur, extorsit, pro coronide referam. Hic ergo auctor de quodam scripto loquens, cui titulus est: *Dictatura Gregorii VII*, quod hujus papæ partum esse non credit, ait quòd ex viginti septem articulis, quibus comprehenditur, quidam veri sint, quidam autem falsi; veris adnumerat sequentes: *Quòd Ecclesia Romana à solo Christo fundata fuerit; quòd majores causæ ad illam referri debeant; quòd Ecclesia Romana nunquàm errârit, nec pro catholico habendus sit qui huic Ecclesiæ non conjungitur.* At si hic ultimus articulus verus est, per necessariam consequentiam sequitur quòd Ecclesia Romana sit infallibilis; si enim infallibilis non esset, posset quis esset catholicus, qui tamen cum Ecclesiâ Romanâ non concordaret. Hic ultimus articulus sequitur etiam ex præcedenti, quia si Ecclesia Romana nunquàm erravit, sequitur quòd omnis ille christianus, qui ei fide non conjungitur, catholicus non sit.

CAPUT VIII.

Quid concilia œcumenica aliaque de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei censuerint. Et quomodò Romani pontifices se gesserint respectu conciliorum œcumenicorum.

Pauca admodum habemus, quæ quoad Romanos pontifices ex concilio Nicæno adducamus, eò quòd monumenta ea nobis desint, quibus agnoscere possimus quæ pars in hoc concilio fuerit Sylvestri papæ, et ea quæ supersunt, pro authenticis haberi haud possint. Id unum scimus, quòd referente concilio sexto

generali Nicænum à papâ Sylvestro et imperatore Constantino coactum fuerit. Certum est aliunde quòd hic pontifex illuc suos legatos cum instructionibus, quæ ampliùs non supersunt, miserit. Dubitari vix potest quin Osius Cordubensis episcopus unus ex istis legatis fuerit. Cum enim Ariani apud D. Athanasium asserant quòd hic ille fuerit qui Nicææ præsedet, non videtur quâ ratione hujusmodi honor simplici cuidam Orientalibus incognitæ civitatis episcopo delatus fuisset, nisi hunc locum nomine Romani episcopi occupasset, prout in concilio Sardicensi fecit. Tradit insuper D. Athanasius, de sentent. Dionys., quòd concilium à Dionysio papâ et Dionysio Alexandrino vocem *consubstantialis*, quæ postmodum tantam molestiam Arianis creavit, mutuârit.

Amplio rem materiam nobis suppeditat concilium Sardicense. Nam 1º ibidem invenimus papam vocari *caput Ecclesiæ*, utpote qui Petri sedem teneat; quòd ipsius intersit de omnibus informationem sumere; quòd diversarum provinciarum episcopi teneantur ipsum de omnibus quæ agitantur reddere certio rem. « Hoc enim, inquit, istud concilium, optimum et congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibuscumque provinciis Domini referant sacerdotes. » 2º In signum honoris divo Petro in personâ suorum successorum debiti præscribit can. 5 et 5, quòd si quis episcopus in aliquo episcoporum conventu damnatus fuerit, sibi providere possit per appellationem ad S. sedem, quòdque papa novos iudices tum nominare debeat, qui causam examinent, quam ad vicinæ provinciæ episcopos remittere poterit, imò etiam, si id consultum duxerit, illuc ex suâ parte commissarios, qui unâ cum episcopis iudicent, specialem eis tribuendo potestatem ipsius nomine iudicandi, aut denique negotium finiendi, prout nempe ipsius prudentia ei faciendum suggesserit, mittere poterit. « Petri memoriam (sunt verba concilii) honoremus, ut ab iis qui iudicaverunt scribatur Julio Romanorum episcopo, et per propinquos provinciæ episcopos, si opus sit, iudicium renovetur, et cognitores ipse præbeat.... » Si quis autem postulet suum negotium rursus audiri, et ad suam supplicationem Romanum episcopum iudicare visum fuerit, ut à proprio latere presbyteros mittat, et sit in potestate ipsius, quodcumque rectè habere probaverit; et si decreverit oportere eos mitti, qui cum episcopis sint iudicaturi, habentes

auctoritatem ejus à quo missi sunt; et hoc ponendum est. 3º Decernit quòd si quis episcopus, qui iudicio suorum confratrum depositus fuerit, palam testificetur quòd sibi adversus eorum iudicium providere per viam appellationis velit, ipsi successor substitui non possit, donec episcopus Romanus finalem desuper sententiam tulerit. « Si quis episcopus fuerit depositus iudicio episcoporum, qui sunt in viciniâ, et dicat rursus sibi defensionis negotium competere, non priùs in cathedram alius substituatur, quàm Romanus episcopus causâ cognitâ sententiam tulerit. »

Synodus Ephesina, cui S. Cyrillus Alexandrinus nomine, et ut locum tenens Cœlestini papæ præsedet, postquàm Nestorii scripta examinasset, deprehendissetque in eis impietatem contineri ac doceri, declarat, act. 1, se adstringi ad ferendam adversus ipsum depositionis sententiam, impellentibus ad id tam sacris canonibus, quàm Cœlestini Romani episcopi litteris, ex quibus utique patet non dubitasse hujus concilii Patres, se teneri obedire papæ mandatis, illiusque litteras pari cum sacris canonibus passu ambulare. Verba ipsius synodi adducimus: « Deprehendentes..., illum impiè sentire et prædicare; coacti per sacros canones, et epistolam sanctissimi patris nostri et comministri Cœlestini Romanæ Ecclesiæ episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessariò venimus. » Insuper ex eâdem synodo habetur quòd Philippus Presbyter, et episcopi Arcadius, et Projectus papæ legati, cum primùm post Nestorii damnationem ad concilium venissent, petierint, ut ipsis acta prælegerentur: « Ut, inquiebat Philippus, sequentes formulam sanctissimi papæ Cœlestini, qui hanc curam nobis commisit, et vestræ etiam sanctitatis iudicia vestra confirmare possimus. » Postea, lectisque actis, sic pergit Philippus Presbyter: « Nulli dubium, imò seculis omnibus notum est, quòd sanctus beatissimusque Apostolorum princeps et caput, fideique columna, et Ecclesiæ catholicæ fundamentum, à Domino nostro Jesu Christo Salvatore humani generis ac Redemptore, claves regni accepit, solvendi ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet. Hujus itaque secundum ordinem successor et locum tenens sanctus beatissimusque papa noster Cœlestinus episcopus nos, ipsius præsentiam supplentes, ad hanc sanctam syno-

« dum misit, » etc. Deinde ipse alique legati sententiam adversus Nestorium latam confirmant, et ad petitionem concilii in hujus confirmationis argumentum illius acta subsignant. « Sancta synodus dixit: Cùm Arcadius, et Proiectus reverendissimi religiosissimique episcopi, et legati, et Philippus Presbyter Apostolicæ sedis legatus, consentanea sint locuti, consequens est, ut promissis satisfaciens, et etiam subscribendo acta confirmet, proinde actorum commentarii ipsis adhibeantur. » Hæc sunt, quæ in hac œcumenicâ synodo actitata sunt. Nec clariùs infallibilitas Romanorum pontificum stabiliri potest, quàm Philippus Presbyter in suo alloquio stabilierit. Si enim D. Petrus in suis successoribus semper vivit, ac virtute potestatis et privilegiorum à Christo Domino acceptorum iudicium exercet, si semper est columna fidei et Ecclesiæ catholicæ fundamentum, nemo dubitare potest, quin iudicia quæ per suos successores exercet, infallibilia sint. Longè autem abfuit, ut huic Philippi Presbyteri allocutioni quisquam hujus synodi episcoporum contradiceret, quin potiùs ab omnibus ingenti cum applausu recepta fuerit ut *consentanea*. Et certè longè ab eorum mente erat ut contradicerent, quandoquidem Philippus nihil protulerat quod non ab omnibus seculis, id est, ab Ecclesiæ incunabilis notum esset. Erubescant igitur moderni theologi quòd in controversiam adducere audeant id quod primis Ecclesiæ seculis tanquàm omninò manifestum, minimèque dubium habitum fuit.

Id insuper hic notandum venit, quòd videlicet hujus concilii Patres Epistolam ad Cœlestinum papam directam, in quâ ei in suo conventu actitatorum rationem reddebant, hisce concluderint: « Perlectis in sanctâ synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum et Cœlestianorum, Cœlestii, Pelagii, Juliani, Perfidii, Flori, Marcellini, Orenii, et eadem cum illis sentientium, quæ à tuâ pietate de ipsis decreta et constituta sunt, judicavimus nos ea solidaque permanere debere. » Ex quo patet quòd istud generale concilium absque ullo novo examine horum hæreticorum damnationi à summis pontificibus factæ subscripserit.

Verùm antequàm hocce concilium deseramus, anticipanda est difficultas, quæ ex eo formari posset, quòd nempe cùm papa Cœlestinus adversus Nestorium, nisi intra decem dierum spatium resipisceret, erroremque re-

tractaret, sententiam pronuntiasset, nec ipse Nestorius errorem retractasset, papæ tamen sententia executioni mandata non fuerit. Non abs re igitur erit notasse quòd, cùm desuper S. Cyrillus ad Cœlestinum litteras dedisset, summus hic pontifex annuerit, ut sententiæ suæ executio tandiù suspenderetur, quamdiù spes aliqua affulgeret hunc episcopum ad fidem orthodoxam reducendi. Binæ istæ epistolæ extant in actis concilii.

Notandum denique est, quòd in instructione quam suis legatis Cœlestinus dederat, ipsis expressè ac specialiter mandârit, ut quoad ea quæ ille definierat, nullam contentionem admitterent, eosque damnarent qui lites desuper movere ausuri essent. « Ad disceptationem, » inquit, si fuerit devenum, vos de eorum sententiis dijudicare debetis, non subire certamen. » Ex quo liquet quòd dictus papa suos legatos non ideò ad synodum miserit, ut ibi quid credendum foret addiscerent, atque se iis quæ ibidem episcopi definituri essent, submitterent, verùm ut quod ipse jam definierat à concilio reciperetur.

Hic omitterem quidquam de secundo concilio Ephesino, quod nonnisi Dioscori patriarchæ Alexandrini latrocinium fuit, dicere, nisi operæ pretium esset notasse quòd D. Leo papa solus ille fuerit qui temeritatem ac impietatem Dioscori coercuit, inutilemque reddidit. Enimverò, nedùm sufficere arbitratus est quòd se viriliter adversus illud conciliabulum declarârit, illudque reprobârit, quamvis eidem tres Orientis patriarchæ subscripissent; sed insuper totis viribus tum apud imperatorem Theodosium, tum Pulcheriam egit, quatenus liberum concilium cogi permitterent, per quod turbæ quas istud conciliabulum in Oriente suscitârat, sedarentur, imò ad hoc imperatoris Honorii ac imperatricum apud Theodosium ejusque sororem commendationem adhibuit. Sed quia Honorii imperatoris Epistola ad propositum meum multum facit, mearum partium esse arbitror, quædam ex eâ hic adducere. Sic ergo de Romano episcopo disserens, loquitur: « Nostris diebus servare debemus venerationem quæ dignitati B. Petri debetur, quatenus beatus Romanæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitatis contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus judicare, domine sanctissime pater, ac venerabilis imperator. » Et inferiùs postulat « ut prædictus sacerdos (sanctus Leo papa) congregatis ex omni orbe etiam reliquis

« sacerdotibus intra Italiam omni præjudicio
« submoto, à principio omnem causam (Euty-
« chetis) quæ vertitur, sollicitâ probatione
« cognoscens, sententiam ferat quam fides et
« verbum divinum expostulant. » Sic impera-
tores, sicut et alii de episcopis Romanis eorum-
que de fide etiam in œcumenicâ synodo judi-
candi potestate loquebantur.

Veniamus modò ad Chalcedonense concilium.
Primum, quod notandum occurrit, est illud,
quòd secundum D. Gregorium Magnum pluri-
bus suarum Epistolarum locis, hoc concilium
episcopis Romanis titulum *universalium episco-
porum* obtulerit, quo tamen uti Romani ponti-
fices noluerunt, ne exinde cæteros episcopos
de suâ dignitate decicere aut exauctorare velle
viderentur. Apprimè certum est quòd non
præpostero hoc sensu dictum concilium Ro-
manis pontificibus titulum universalis episcopi
tribuebat, sed ad significandum duntaxat, quòd
omnes episcopos antecellerent, atque genera-
lem quamdam inspectionem super totam habe-
rent Ecclesiam.

Secundum, quod occurrit, est quòd idem
sanctus Leo numeroso huic episcoporum cœ-
tui scribens, procul absit ab eo, ut declaret se
in iis, quæ circa fidem definituri essent, sub-
scribere paratum esse, prout nostrâ ætate ad
id Romanos pontifices teneri contenditur; quin
è contra illis ipsemet legem constituat, quæque
ipsis agenda sint, præscribat. « Nunc, inquit,
« in vicariis meis adsum, qui ductum in fidei
« prædicatione non desum, ut qui non potestis
« ignorare quid ex antiquâ traditione credamus,
« non possitis dubitare quid cupiamus. Unde,
« fratres charissimi, rejectâ penitus audaciâ
« disputandi contra fidem divinitus inspira-
« tam, vana errantium infidelitas conquiescat.
« Non liceat defendi quod non licet credi, cum
« secundum evangelicas auctoritates, secun-
« dum propheticas voces, apostolicam doctri-
« nam plenissimè et lucidissimè per litteras
« quas ad B. memoriæ Flavianum episcopum
« misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sa-
« cramento Incarnationis Domini nostri Jesu
« Christi pia et sincera confessio. » Ecce quo-
modò D. Leo hujus concilii Patribus legem
præscribat.

Tertiò notandum venit, quòd, quamprimum
synodus Chalcedonensis formata fuit, Pascha-
sinus unus ex D. Leonis legatis declaravit quòd
hujus S. pontificis omnium Ecclesiarum capi-
tis mandatum præ manibus haberet, per quod
statuerat ne Dioscorus archiepiscopus Alexan-

drinus in concilio sederet, aut si secus, ipsius
legati à concilio discederent; ad quæ cum ma-
gistratus, seu iudices, qui nomine imperatoris
concilio intererant, institissent, ut ergo palam
fieret, in quo hic episcopus hanc degradatio-
nem meritus fuisset, Lucentius etiam divi
Leonis legatus respondit, necessum fore ut
iudicii sui rationem redderet, eò quòd, cum
nullatenus ad ipsum spectaret, potestatem
judicandi sibi arrogasset, atque absque aucto-
ritate aut licentiâ sedis Apostolicæ, quod ta-
men nec unquam factum fuisset, nec licuisset,
synodum cogere præsumpsit. « Beatissimi
« (sunt verba Lucentii) atque apostolici viri
« papæ urbis Romæ, quæ est caput omnium
« Ecclesiarum, præcepta habemus præ mani-
« bus, quibus præcipere dignatus est ejus
« apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum
« episcopus non sedeat in concilio, sed audien-
« dus intromittatur. Hoc nos observare necesse
« est; si ergo præcipit vestra magnificentia,
« aut ille egrediatur, aut nos eximus.... (Ad
« quæ) gloriosissimi iudices dixerunt.... Causa
« quæ obijcitur, specialiter manifestetur. Lu-
« centius.... dixit: Iudicii sui necesse est eum
« dare rationem, quia cum personam judicandi
« non haberet, præsumpsit, et synodum ausus
« est facere sine auctoritate sedis Apostoli-
« cæ, quod nunquam licuit, nunquam factum
« est. »

Quartò venit notandum, quòd cum actione
secundâ magistratus, seu iudices ab imperatore
delegati, petissent ut, secundum normam
conciliorum Nicæni et Constantinopolitani,
præcisè de fide tractaretur, cunctique concilii
Patres se nec latum unguem à dictorum con-
ciliorum fide discessuros respondissent, Ce-
cropius, Sebaste episcopus, addiderit quòd
formula fidei quoad Incarnationem à sanctis-
simo Romano episcopo edita fuisset, quòd
concilium eam sequeretur, hujusque Romani
pontificis Epistolæ omnes episcopi subscripsis-
sent. Ad quæ continuò reliqui episcopi clamâ-
runt, se eadem omnes dicere, hancque expo-
sitionem sufficere, nec aliam fieri licitum esse.
« Cecropius reverendissimus episcopus Seba-
« stenopolitanus dixit: Emerserunt quæ ad
« Eutychen pertinebant, et super iis forma
« data est à sanctissimo archiepiscopo Romanæ
« urbis, et sequimur eum, et Epistolæ omnes
« subscripsimus. Reverendissimi episcopi cla-
« maverunt: Ista omnes dicimus, sufficient
« quæ exposita sunt, alteram expositionem
« non licet fieri. » Patet hic utique quòd Chal-

cedonense concilium nullâ prorsûs factâ mentione Constantinopolitani sub Flaviano habiti, in quo Eutyches damnatus fuerat, soli S. Leonis decisioni adhæreat.

Quinta observatio modum spectat quo Dioscorus in hoc concilio damnatus fuit. Recensitis igitur ibidem attentatis ab isto archiepiscopo in pseudo Ephesinâ synodo perpetratis, sic ulterius declarant Chalcedonenses episcopi: « Sed tamen talibus ab eo audacter commissis deliberabamus, ut de priore suâ pessimâ actione aliqua ei præstaretur clementia.... « Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valdè transcendit, præsumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem..... Unde sanctissimus et beatissimus archiepiscopus magnæ et senioris Romæ Leo per nos et per præsentem S. synodum unâ cum ter beatissimo et omni laude dignissimo B. Petro Apostolo, qui est petra et crepido catholicæ Ecclesiæ, ut rectæ fidei fundamentum, nundavit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam et ab omni sacerdotati alienavit ministerio. » Ex isto aliisque ecclesiasticis monumentis habetur apertè quòd omnia quæ à Romanis pontificibus fiebant, D. Petro tanquàm suos successores dirigenti semper attributa fuerint; et insuper quòd Ecclesia Romana sub hujus Apostoli nomine basis ac fundamentum fidei catholicæ nuncupetur. Sed præsens concilii locus iis omninò silentium imponere debet, qui in id quod sequentibus seculis, *sacro approbante concilio*, summi pontifices definierint, glossantur. Libenter enim scire cuperem, quantum inter se differant asserere quòd papa absens per concilium definiat, et dicere quòd papa præsens approbante concilio pronuntiet.

Sexta observatio est, quòd cùm tredecim Egyptiorum episcopi ad concilium recipi postulassent, quamvis etiam ad concilii requisitionem Eutychen unâ cum suis adhærentibus anathematizassent, à concilio tamen rejecti fuerint, eò quòd Epistolæ S. Leonis, nisi eos præeunte agmenque ducente patriarchâ Alexandrino, subscribere renuerint, quod tanquàm dolum quemdam interpretati concilii Patres clamavèrè quòd quicumque subscribere nollet, hæreticus esset: « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt: *Subscribat Epistolæ Leonis*, qui non ei subscribit, hæreticus est. » Et inferiùs: « Reverendissimi episcopi clamaverunt: *Ut Leo, sic credimus*; qui con-

traducunt, Eutychianistæ sunt. Leo rectè exposuit. Magnificentissimi et gloriosissimi judices dixerunt: Ergo addite iudicio secundum iudicium sanctissimi patris nostri Leonis, duas esse naturas unitas in Christo inconvertibiliter, et inseparabiliter, et inconfusè. »

Septima observatio est, quòd, postquàm concilium Nicænæ et Constantinopolitanæ synodorum de divinis personis fidem amplexum fuisset, Epistolæ S. Cyrilli ad Nestorium de Incarnatione etiam adoptârunt, eisque D. Leonis Epistolam adjunxerit his verbis: « Quibus etiam (concilium) et Epistolam magnæ et senioris urbis Romæ præsulis beatissimi et sanctissimi archiepiscopi Leonis, quæ scripta est ad sanctæ memoriæ archiepiscopum Flavianum, ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, utpote et magni illius Petri confessioni congruentem, et communem quamdam columnam existentem adversùs perversè sentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptavit. »

Octava observatio est, quòd, quamvis conciliabulum Ephesinum à Chalcedonensi rejectum ac reprobatum fuerit, nihilominus ordinatio Maximi Antiocheni in eo facta ratihabita fuerit hæc solâ ratione quòd D. Leo eum in suam communionem recipiendo, in episcopatu Antiocheno illum confirmârunt. Ex quo liquet, quanta tunc etiam in Oriente Romanæ Ecclesiæ auctoritas, quanta observantia erga illud omne quod ipsius auctoritate fulciebatur, habita fuerit: « Anatolius.... dixit: Igitur definimus nihil horum valere, quæ in illâ.... (Ephesinâ pseudosynodo) sunt confecta, nisi illud circa sanctissimum Maximum magnæ Antiochenæ civitatis episcopum: quoniam et sanctissimus Leo Romanus archiepiscopus in communionem eum recipiens, præesse eum Antiochenis iudicavit Ecclesiæ. Quam formam sequens, et ipse approbavit, et præsens omne sanctorum concilium. »

Nona denique observatio in eo consistit quòd D. Leo, finito concilio, omnibus qui ei interfuerant episcopis scribens, declaret quòd concilium unicè quoad ea quæ fidem concernunt, approbet, ob quam solummodò causam, videlicet de consensu sedis Apostolicæ, coactum fuerat; irritum autem et nullum id omne pronuntiet, quod in præiudicium Nicænorum canonum in eo actitatum fuerat. « Fraternaliter, inquit, unitas, et omnium fidelium corda cognoscant, non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed per approba-

« tionem gestorum synodaliū propriam vo-
« biscum iniisse sententiam, in solā videlicet
« fidei causā.... propter quam generale concili-
« lium, et ex præcepto christianorū princi-
« pum, et ex consensu Apostolicæ sedis placuit
« congregari....; infirmum et irritum erit,
« quidquid à prædictorū Patrum canonibus
« discrepavit. »

Ad ea quæ modò retuli, attendant velim illi qui summos pontifices conciliis submitunt. Ex unâ parte Leo papa pseudosynodum Ephesinam annullat, et tamen in eâ excipit Maximi ordinationem; ex alterâ verò concilium Chalcedonense approbat, et in eo evectionem Anatolii Constantinopolitani excipit. Quid aliud hoc est, nisi absolutum in concilia exercere iudicium? Quòd si quis dicat quòd hujus papæ declarationibus non obstantibus nihilominus Orientales episcopum Constantinopolitanum pro patriarchâ agnoverint, omisso quòd Nicolaus papa asseveret, imperatorem et Anatolium submississimas desuper huic papæ exarâsse litteras, sufficit quòd totus Occidens illius in hoc iudicium sit secutus.

Verum antequam Chalcedonense concilium deseramus, respondere oportet prætenso illi Epistolæ S. Leonis in hocce concilio facto examini. Sic ergo argumentantur adversarii: Si concilium Chalcedonense summos pontifices infallibiles credidisset, non utique Epistolam S. Leonis ad Flavianum, priusquàm illam acceptaret, ad examen vocâset; atqui illam ad examen vocavit; ergo episcopi ibidem congregati non credebant summos pontifices esse infallibiles. En objectionem. — Ad quam respondeo 1° quòd verum non sit quòd synodus quæ ex plus quàm quingentis episcopis composita erat, hanc Epistolam, antequàm eam acceptârit, examini subjecerit, eò quòd, prout jam vidimus, quamprimum de fide tractari cœptum fuit, universum concilium exclamârit, eandem plenè expositam esse in Leonis papæ Epistolâ, eique omnes subscripsisse. Non ergo concilio adscribi debet quod ad summum non nisi exiguo hujus synodi episcoporum numero convenire potest. 2° Etsi etiamnum supponeremus, valdè exiguum hujus synodi episcoporum numerum Ecclesiæ traditionem super prærogativas S. sedis ignorâsse, ac consequenter de doctrinâ iis contentâ dubitâsse, quid hoc officeret contra plusquàm quingentos episcopos, qui de iis optimè instructi erant, easque suâ agendi ratione approbant ac agnoscebant? 3° Ad hoc ut quis dicere posset, horum paucorum epi-

scoporum dubium infallibilitati summorum pontificum quodammodò obesse necessum foret, ut dubium illud de aliquo puncto in suo vero, ac nativo sensu intellecto circa hujus Epistolæ doctrinam versatum fuisset; si enim illorum dubium in eo duntaxat constitit, quòd nempe verum hujus Epistolæ sensum non intelligerent, quo explicato, illi se demùm prout alii submiserint, quale præjudicium id infallibilitatis doctrinæ afferre potest? an ergo licitum non erit petere instructionem super eo quod quis non intelligit? Atverò certum est quòd dubium horum paucorum episcoporum in eo solummodò fundatum fuerit, quòd scilicet hujus Epistolæ sensum non satis benè comprehenderent, propter linguæ differentiam in quâ scripta erat. « Factum est autem nobis, inquit, certum de Epistolâ missâ ab ipsius beatitudine à sanctissimis episcopis Paschasino et Lucentio, qui locum continent Apostolicæ sedis, qui nobis dilucidaverunt quæ linguæ obscuritas subnotabat. » 4° Notandum est, quòd hæc dubia non in pleno ibidem concilio dilucidata fuerint, sed tantùm in particulari quodam colloquio cum legatis sanctæ sedis, episcopoque Anatolio habito, qui cum verum Epistolæ sensum ipsis exposuissent ac inculcâssent, plenè ac omnimodè iisdem etiam satisfecerunt.

Sed dicet fortè aliquis: Hi episcopi aliquid in hac Epistolâ contineri arbitrabantur, ex quo ratione quarundam vocum ii qui personam Christi dividebant, fulcimentum sibi adsciscere possent: « Aliqua autem, inquit, nobis ex ipsâ obstiterunt verba, ut partitionem et separationem aliquam demonstrantia sic volentibus sapere. » Hoc quidem verum est, sed ex hoc ipso infero quòd hi episcopi nil nisi orthodoxum in Epistolâ D. Leonis invenerint, verum solummodò timebunt, quamvis immeritò, ne Nestoriani quibusdam hujus Epistolæ verbis abuterentur. Quòd si hoc sufficeret ad concludendum hos episcopos non agnovisse papam esse infallibilem, aut illum habuisse fallibilem, idem profectò de conciliis œcumenicis dici posset. Quoties enim in concilio Tridentino accidit, ut cum definitiones penitus jam confectæ, ac in chartam conjectæ essent, quidam episcopi, veriti ne aliqui iis abuterentur, effecerint, quatenus iis quædam verba adderentur, quædam autem rescinderentur, prout videre est in historiâ hujus concilii? Dicetne exinde aliquis hos episcopos concilia œcumenica infallibilia non

censuisse? an non in hujuscemodi conventibus cuique licitum semper est sua dubia proponere, atque super iis quæ non intelligit elucidationem petere? Etverò quid in causâ fuit, ut Symbolo Nicæno vox *consubstantialis* adderetur? An non quorundam episcoporum monitio, qui confecto jam Symbolo animadvertunt, quòd hâc voce omissâ, Ariani integrum Symbolum secundùm omnes suos articulos admissuri essent, quin tamen errores suos deponerent? Quamvis igitur quidam termini in Epistolâ D. Leonis addendi aut mutandi fuissent (quod nihilominus factum non est), id nullum præjudicium Romanorum pontificum infallibilitati afferret, quemadmodùm conciliorum auctoritati nullum affert.

Quis præterea ignorat quòd synodus Constantinopolitana huic Nicæno Symbolo plura addiderit tam quoad Incarnationem quàm divinitatem S. Spiritûs, quin propterea Symbolum Nicænum aut erroris aut insufficientiæ argui possit?

Verùm etsi contra actorum tenorem supponeremus quòd concilium Chalcedonense super doctrinâ in S. Leonis Epistolâ contentâ verum formârit dubium, an tale dubium, cùm constet malè fundatum fuisse, ad infallibilitatem Romanorum pontificum in dubium revocandam aptius foret, quàm dubium de voce *consubstantialis* in concilio Nicæno formatum, ad infallibilitatem conciliorum œcumenicorum in dubium revocandam? Historiæ quippe memoriâ proditum est, quòd ibidem quidam episcopi arbitrati sint hoc termino errori Pauli Samosatani januam iterùm pandi posse, qui nihilominus acceptâ illius vocis clariori notitiâ absque ullâ cunctatione subscripserunt. An non eâdem ratione dici posset, hos episcopos œcumenica concilia infallibilia non credidisse, quâ diceretur quòd illi de quibus in concilio Chalcedonensi mentio fit, non crediderint papam esse infallibilem, si verum esset, quod tamen non est, quòd hi episcopi super doctrinâ sancti Leonis dubium aliquod habuerint, quod malè fundatum esse ipsis postea demonstratum esset?

En, quantùm arbitror, plus quàm sufficientem enodationem ac elucidationem prætensi illius S. Leonis Epistolæ examinis, ob quod ab aliquot jam annis tantus strepitus ad concludendum Romanos pontifices non esse infallibiles excitatus est. Sed de hoc in sequentibus plura.

Concilium Constantinopolitanum sub Mennâ patriarchâ, agens de contemptu quo Antymus

Chalcedonense concilium divique Leonis Epistolâs prosequatur, sic de Leone loquitur: *Qui fuit illuminator et columna Ecclesiæ, quique firmavit fideles, ut ambulant in rectâ semitâ.*

Idem concilium narrat et approbat, quòd Agapetus papa, cùm Constantinopolim appuisset, ibidem Antymum deposuerit, atque hujus civitatis sede expulerit, in quâ hoc solo se tuitus erat quòd imperatori promississet se ea omnia expleturum, quæ Romanus pontifex mandaret, dedissetque ad alios patriarchas litteras quibus se Apostolicæ sedi per omnia consentire obtestabatur. « Apud ejus serenitatem (sunt verba concilii) fraudulentis rationibus usus promisit se omnia facturum, quæcumque summus pontifex magnæ sedis Apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit, se sequi per omnia Apostolicam sedem. » Notandum autem est quòd, cùm Antymus ita loquebatur, non de ejus agendî aut vivendi ratione ageretur, sed de ejus fide, quam ut exponeret, ab imperatore urgebatur. Secundùm mentem ergo imperatoris ac Orientis patriarcharum, submissio omnibus iis quæ ab episcopo Romano definita erant, infallibile catholicitatis argumentum erat. Idem concilium Antymum damnando profitetur se id solùm sequi, quòd post examinatam causam Agapetus papa determinârat. Et Mennas patriarcha suo suffragio concilii sententiam confirmans, testatur se id facere intuitu eorum quæ Agapetus jam definierat, etc. « Respicientes, inquit, ad ea quæ placuerunt nuper sanctæ memoriæ Agapeto papæ antiquæ Romæ. » Et declarans quòd nihil aliud agat quàm quod sedi Apostolicæ obtemeret, addit quòd omnes eos qui in hujus sedis communiōne sunt, recipiat, eos autem damnet quos hæc sedes damnavit. « Nos enim, sicut vestra charitas novit, Apostolicam sedem sequimur et obedimus; et ipsius communicatores habemus communicatores, et condemnatos ab ipsâ et nos condemnamus. » Sic patriarchæ et episcopi Orientis seculo sexto de summis pontificibus censebant ac loquebantur.

Nullam hic mentionem faceremus de quinto concilio œcumenico, vel ex eo, quòd secundùm D. Gregorium Magnum, non ob fidei negotia, sed solummodò ratione certarum personarum, Theodori Mopsuesteni videlicet, Ibæ et Theodoretî convocatum fuerit; at cùm ex eo adversarii in eâ quæ, cùm de concilio Chalcedonensi ageremus, de Epistolâ S. Leonis ad Flavianum, diximus, objectionem deducant;

eidem respondere partium mearum esse arbitror. Sic igitur habet obiectio : In hoc concilio adducta ex synodo Chalcedonensi Epistola S. Cyrilli ad Nestorium, in qua duodecim illa anathemata continentur, una et S. Leonis ad Flavianum Epistolâ, relatoque voto eorum qui quoad hanc Epistolam primi opinati fuerant, Patres quinti concilii addunt quæ sequuntur : « Ex his, quæ recitata sunt, manifestum est, quomodo sanctæ synodi ea quæ apud eas proferuntur, probare solent. Cum enim illi sanctissimi viri, qui recitatas Epistolas scripserunt, sic splenduerunt, tamen Epistolarum earum probationem non simpliciter, nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omnia cognovissent consonare eas expositioni et doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam et collatio facta est. »

Respondeo illud à Patribus quintæ synodi allegatum, è quorum re multum intererat principium istud supponere, ut inde inferrent Epistolam I bæ à synodo Chalcedonensi non fuisse approbatam, ad meram facti quæstionem reduci, num videlicet concilium Chalcedonense Epistolam S. Leonis suspenderit, donec examinata atque cum sanctorum Patrum doctrinâ collata fuerit, necne. Atqui jam demonstravimus, quod, quamprimum magistratus, seu iudices ab imperatore delegati, ut de fide tractaretur, proposuissent, omnes episcopi declararint non aliâ decisione opus esse quam S. Leonis Epistolâ, quæ, quid credi oportet, præscripserat, et quam omnes acceptassent. Quod ergo postmodum quilibet episcopus de hujus papæ Epistolâ asseruit, non debet dici acceptatio virtute et ad consequentiam critici cujusdam examinis facta; verum solummodo magis expressa primæ eorum sententiæ declaratio ex intentione Eutychianistis super hæc famosâ Epistolâ sempiternum imponendi silentium facta. Nec enim quidquam aliud dicunt, quam quod hæc D. Leonis Epistola fidei Nicæni Constantinopolitani et Ephesini conciliorum conformis sit, quod quidem primâ fronte perspectum erat, quodque ipsi statim initio animadverterant.

Notandum insuper est, 1º quod Anatolius, qui primus loquitur, jam longo prius tempore hanc Epistolam acceptarat ac subsignarat, quippe quem S. Leo tanquam episcopum Constantinopolitanum agnoscere noluerit, nisi hæc conditione, ut scilicet ante omnia hanc Epistolam acceptaret eique subscriberet; 2º quod idem dicendum sit de Maximo Antiocheno;

cum enim à pseudosynodo Ephesinâ in sedem Antiochenam evectus fuisset, dubitari nullatenus potest, quin D. Leo, cui placuerat ejus ordinationem confirmare, ipsum etiam ad subscribendum compulerit; 3º quod in votis episcoporum quoad hanc Epistolam non agatur de discussionis alicujus examine, invictè ex eo probatur, quod Paschasius et Lucentius S. sedis legati idem desuper dicant quod cæteri; certum enim est quod hi legati suum de hæc Epistolâ iudicium nunquam suspenderit, aut ante illius acceptationem, num sanctorum Patrum doctrinæ concordaret, discusserint.

Quando ergo episcopi declarant hanc Epistolam conformem esse fidei primorum conciliorum, aliud non dicunt, quam quod nostrâ ætate plures fecerunt episcopi, qui, quamvis Romanum pontificem infallibilem esse sibi omnino persuasum haberent, nihilominus cum Constitutionem *Unigenitus* acceptarunt, declararunt quod traditioni Ecclesiæ conformis esset. Quemadmodum enim ineptum foret dicere quod hi ultimi Bullam *Unigenitus* non nisi per discussionis viam acceptassent, suamque acceptationem ante illius examen suspendissent, æquè sanè absurdum foret de Patribus Chalcedonensibus similem velle formare discursum. Quod si igitur Patres quinti concilii rem aliter sumpserunt, id idè factum fuisse censendum est, quod videlicet eò libentiùs hunc sensum amplexi sint, quod magis ac opportunius proposito quod de damnandâ I bæ Epistolâ, sub prætextu quod Chalcedone sufficienter examinata non fuisset, conceperant, favebat.

Ut denique obstinatoribus satisfiat, hic addendum est quod concilium Chalcedonense in suâ ad Martianum imperatorem relatione expressè declaret, « quod in personâ Romani episcopi, impenetrabilem in omni errore propugnatorem Deus providerit, qui veritatem in ultimâ evidentiâ posuerit. » Quod si ipsius Epistolæ Patrum testimonia addiderint, id solummodo vincendum Eutychianistarum gratiâ factum fuerit, qui mortali odio hanc Epistolam prosequabantur; de cætero illum (divum nempe Leonem) nec minimum quid in doctrinâ innovasse, « Confidere namque oportet vestram pietatem, inquit, quia nihil præter fidem, quæ olim à sanctis Patribus annuntiata est, venerabilis pontifex Romanus innovavit, atque ut nulla his qui apostolicum virum per invidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio, consonantia Epistolæ ejus sanctorum Patrum testimonia,

« ad certiorē notitiā vestræ pietatis ex multis pauca subdidimus. » Si igitur aliqui hujus Chalcedonensis synodi Patres fuerunt, qui S. Leonis Epistolam ut eamdem cum S. Patribus conferrent, discusserint, id unicè ideò factum est, ut nempe Eutychianistis silentium imponerent, qui eam ferre non poterant. Nam, ut eodem loco concilii Patres dicunt : « Credientibus quidem sufficit ad utilitatem fidei discussa perspectio ad confessionem pii dogmatis devotos pertrahens animos. His autem, qui doctrinam rectam pervertere moliantur, ad singula, quæ malè pariunt, oportet occurrere. » Eodem intuitu eademque intentione D. Leo Proterio episcopo Alexandrino scribens cupiebat ut non modò suam Epistolam, sed etiam illa Patrum testimonia, quæ ei addita fuerant, publicè legi faceret.

Modò concilium sextum œcumenicum attigimus, in quo Honorius papa unà cum auctoribus hæresis Monothelitice damnatus fuit. Qui Romanorum pontificum infallibilitatem impugnant, ex hoc concilio inferunt, vel summos pontifices non esse infallibiles, vel saltem hujus concilii Patres ipsosque Romanos pontifices, qui illud confirmarunt, tales haud censuisse. Ad resolvendam ac diluendam hanc objectionem, non sufficeret Honorium à Monothelitarum hæresi liberare, prout plures veteres scriptores fecerunt, inter quos fuit S. Maximus Martyr, qui ipso concilii sexti tempore floruit, et hodie dùm adhuc faciunt omnes fermè theologi, iique ipsi qui infallibilitatem impugnant, prout videre est in thesibus anno 1723 in conventu cleri Gallicani defensis; id enim primam tantummodò objectionis partem solveret, semperque regeri posset quòd saltem concilium sextum censuerit Romanos pontifices hæresim aliquam invehere ac tueri posse.

Respondeo igitur quòd hæc objectio nullatenus me respiciat, nec vel in minimo quæstionem, quam hic post cardinalem Bellarminum, illosque qui infallibilitatem propugnant, tracto, attingat. Ut ex eà contra me quidquam concludi posset, necessum foret ut Honorii Epistola decretalis fuisset ad universam Ecclesiam directā, in quā hæresis tanquàm articulus ab omnibus fidelibus credendus proposita fuisset. Verùm id non ita se habuit : hæc enim Honorii Epistola nihil aliud fuit quàm particulare quoddam responsum alicui episcopo Constantinopolitano factum, in quo Honorius in laqueum, quem ipsi patriarcha ille tetenderat, incidit, approbando, videlicet, ut unius aut

binæ operationis in Christo Jesu vocabula supprimerentur. Quæstionem igitur quam ego hic tracto, hæc objectio non concernit. Inter omnes convenit quòd papa tanquàm doctor privatus non tantum errorem approbare, sed et in hæresim prolabi, sicque hæreticus fieri possit, non verò cum tanquàm summus pontifex articulum aliquem toti Ecclesiæ credendum proponit. In primo ergo sensu Patres concilii sexti in suā damnatione Honorium Monothelitis miscuerunt.

Nec nobis quis dicat quòd hæc distinctio primum nunc et à paucis diebus adinventā sit, ad molestiam, videlicet, quam infallibilitatis propugnatoribus objectiones ex quorundam summorum pontificum Epistolis hæresim sapientibus desumptæ facessunt, declinandam. Nam præterquam quòd hæc distinctio in se ipsā rationabilis sit, sufficit quòd quæstio de infallibilitate se tantum teneat ex parte decisionum Romanorum pontificum toti Ecclesiæ propositarum; damnatio autem à concilio facta, in responsum unius papæ cuidam privato episcopo datum, solummodò cadat.

Præterea hæc distinctio nova non est, seu primum nostris enata diebus, utpote quā ante quadringentos jam annos universa Francica natio usa fuit in scripto quodam Clementis V papæ adversus Bonifacium oblato. Sic ergo natio Gallica in dicto scripto loquitur : « Non queritur de hæresi papæ quondam ut papæ, sed ut privatæ personæ, nec ut papa potuit esse hæreticus, sed ut privata persona. Nec unquam aliquis papa ut papa potuit esse hæreticus, et ideò cum de ejus mortui hæresi queritur, non habet congregari concilium generale. Estis enim vos, pater sanctissime, Jesu Christi vicarius, totum corpus Ecclesiæ repræsentans, qui claves regni cœlorum habetis, nec congregatum totum generale concilium sine vobis et nisi per vos posset cognoscere. » Ita seculo 17 Gallia loquebatur.

Ex his, ut id per transennam tantum dicam, apparet ineptia auctoris scripti cujusdam anno 1719 in-4° impressi; qui auctor, ut probaret Romanos pontifices non esse infallibiles, allegat quòd Galli Bonifacium papam VIII hæresis accusarint, quòdque secundum dominum Fleury primum seculo 15 doctores cœperint de infallibilitate Romanorum pontificum loqui. Enimverò ex his verbis, quæ primum retuli, satis abundè liquet quòd jam initio seculi 14 firma constansque opinio fuerit, summos pontifices ut summos pontifices esse

infallibiles atque totum Ecclesiæ corpus repræsentare, nec concilia quidquam nisi cum illis ac per illos determinare posse. Adeoque prætensam illam Bonifacii VIII hæresim, ipsis ultrò fatentibus Gallis, illum nonnisi tanquam privatam personam, non verò ut papam respexerit.

Ut igitur ad concilium sextum redeamus, firma probatio constansque argumentum, quòd, cum Honorium damnavit, eum non aliter quam ut privatam personam particularemque auctorem respexerit, habetur ex eo quòd Agatho papa in Epistolâ ad imperatorem Constantinum Pogonatum, in ipso concilio relatâ illiusque actis insertâ, expressis verbis infallibilitatem summi pontificis doceat, quòdque hujus concilii episcopi in suâ ad imperatorem relatione hanc Epistolam laudibus cumulârint, quin vel unus eorum contradixerit, aut ea quæ Agatho de infallibilitate successorum D. Petri in illâ expresserat, in dubium revocârit. Sic igitur hic papa imperatorem alloquitur: « Porrigere dignemini clementissimam dexteram apostolicæ doctrinæ, quam cooperator priorum laborum vestrorum B. Petrus Apostolus tradidit, non ut sub modio condatur, sed tubâ clariùs in toto orbe prædicetur, quia ejus vera confessio à Patre de cœlis est revelata, pro quâ à Domino omnium beatus esse pronuntiatus est Petrus, qui et spirituales oves Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium æternâ commendatione pascendas suscepit; cujus annitente præsidio hæc apostolica ejus Ecclesia nunquàm à viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflexa est, cujus auctoritatem, utpote Apostolorum principis, semper omnis catholica Ecclesia et universales synodi fideliter amplectentes in cunctis secutæ sunt, omnesque venerabiles Patres apostolicam ejus doctrinam amplexi, per quam et probatissima Ecclesiæ Christi luminaria claruerunt, et sancti quidem doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; hæretici autem falsis criminationibus ac derogationum odiis insecuti. » Ex hoc loco patet 1º quòd nullus unquàm pontifex summus in fide errârît; 2º quòd omnia concilia etiam generalia sedis Apostolicæ doctrinam fideliter secuta sint; 3º quòd idem omnes sancti doctores præstiterint, quòdque ideò solùm in Ecclesiâ claruerint, quia tanquam fideles discipuli eandem amplexi fuerunt; 4º quòd hæc S. sedis prærogativæ confessionis D. Petri, necnon auctoritatis in hujus confessionis præmium super universam Ecclesiam traditæ effectussint.

Verùm, ne fortè quis eò mentem abducat, ut asserere non vereatur, Agathonem papam de tempore jam præterlapso, non autem de futuro tunc locutum fuisse, ad destruendam hanc chimæricam prætensionem, nihil requiritur aliud quàm ut ea adducantur quæ paulò post idem Agatho subjungit: « Hæc est enim, inquit, veræ fidei regula, quam et in prosperis, et in adversis, vivaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquàm errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, sed ut ab exordio fidei christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibatâ fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Evangeliiis fatus est: *Petre, Petre, inquit, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum; ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Consideret itaque vestra tranquillia clementia, quoniam Dominus et Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos pontifices, mææ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum; quorum et pusillitas mea, licet impar et minima, pro suscepto tamen divinâ dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. » Non video, quâ ratione quidquam expressius ad stabiliendam perpetuam summorum pontificum infallibilitatem isto S. Agathonis testimonio desiderari posset. Illud tamen cum applausu lectum ac receptum fuit in concilio sexto œcumenico, eique dictum concilium saltem per tacitum consensum acquievit, quod secundum omnes Catholicos sanctique Augustini placitum sufficit. *Ecclesia* (inquit hic S. doctor lib. 3 contra Crescon.) *errores (contra fidem) nec patitur, nec tacet, nec facit.*

Conformiter ad hanc doctrinam et fidem Agatho in memoratâ Epistolâ declarat se suis legatis in mandatis dedisse ut simpliciter sedis Apostolicæ fidem intimarent cum expressâ prohibitionem, ne vel minimum illi adderent vel mutarent. « Licentiam proinde eis, inquit, sive auctoritatem dedimus, apud tranquillissimum vestrum imperium, dum jusserit ejus clementia simpliciter satisfaciendi, in quan-

« tum eis duntaxat injunctum est, ut nihil
 « profectò præsumant augere, minuire, vel
 « mutare; sed traditionem hujus Apostolicæ
 « sedis, ut à prædecessoribus apostolicis pon-
 « tificibus instituta est, sinceriter enarrare. »
 Ex his apparet quòd summi pontifices suos
 legatos ad œcumenica concilia ideò miserint,
 ut ibidem videlicet legem ferrent, non verò à
 concilio acciperent; quod tamen ideis quas
 moderno tempore quidam theologi sibi for-
 mant, nobisque obtrudere volunt, valde con-
 trarium est. Videri etiam potest Epistola con-
 cillii Romani, in quâ idipsum, quod Agatho,
 hujus concillii episcopi repetunt, per quod
 satis apertè liquet quòd Oriens et Occidens ad
 agnoscendas S. Sedis prærogativas æqualiter
 tunc concurrerint. Unicum hic Epistolæ hujus
 locum refero; sic ergo inter alia loquuntur
 memorati concillii Romani Patres: « Nos autem,
 « licet humillimi, summis viribus enitumur, ut
 « christiani vestri imperii respublica, in quâ
 « B. Petri Apostolorum principis sedes fundata
 « est, cujus auctoritatem omnes christianæ
 « nobiscum nationes venerantur et colunt,
 « per ipsius B. Petri reverentiam omnium
 « gentium sublimior esse monstretur. Personas
 « autem de nostræ humilitatis ordine prævidi-
 « mus dirigere ad vestræ Deo protegente
 « fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum,
 « id est, omnium per septentrionales vel occi-
 « duas regiones suggestionem, in quâ et Apos-
 « tolicæ nostræ fidei confessionem prælibavi-
 « mus, afferre debeant, non tamen tanquàm de
 « incertis contendere, sed ut certa atque im-
 « mutabilia compendiosâ definitione proferre. »

Notandum etiam est, quòd octavâ sexti hu-
 jus concillii actione, ubi quilibet episcopus
 mentem suam exponit, nihil aliud agant quàm
 ut quisque illorum in particulari declaret
 quòd illud sequatur, quod Agatho papa quoad
 quæstionem duarum voluntatum ac operatio-
 num imperatori rescripserat. Sic inter alia
 loquitur Domitius episcopus Prusianos: « Sug-
 « gestionem directas à patre nostro Agathone
 « sanctissimo archiepiscopo apostolicæ et prin-
 « cipalis sedis Romæ, ad à Deo coronatum et
 « mansuetissimum nostrum dominum et ma-
 « gnum Victorem imperatorem, tanquàm ex
 « Spiritu sancto dictatas per os sancti ac bea-
 « tissimi principis Apostolorum Petri, et digito
 « prædicti ter beatissimi Agathonis scriptas
 « suscipio et amplector, et ita credo, ita sen-
 « tio. » In sermone denique acclamatorio ad

imperatorem, sic universa synodus loquitur:
 « Summus autem nobis concertabat Apostolo-
 « rum princeps; illius enim imitatore et sedis
 « successorem habuimus fautorem, et divini
 « sacramenti mysterium illustrantem per litte-
 « ras. Confessionem tibi à Deo scriptam, illa
 « Romana antiqua civitas obtulit, et dogmatum
 « diem ab occiduis partibus exattulit, charta et
 « atramentum videbatur, et per Agathonem
 « Petrus loquebatur. »

Ut modò ad concilium Nicænum secundum,
 quod septimum œcumenicum est, veniamus,
 non minùs constat legem in illo tulisse pa-
 pam Adrianum, ejusque definitionem præ-
 scripsisse, cui definitioni universa Græca
 Ecclesia numero trecentorum quinquaginta
 episcoporum acquievit. Nam 1° hic papa impe-
 ratori Constantino ac Irene imperatrici scri-
 bens, ante omnia postulat ut in præsentia
 suorum legatorum pseudo-synodo, quæ sacras
 imagines damnaverat, anathema diceretur,
 tam ob impietatem decisionis ipsius, quàm
 quia absque consensu Ecclesiæ Romanæ con-
 gregata fuerat: « In primis, inquit, pseudo-
 « syllogum illud quod sine Apostolicâ sede
 « enormiter et irrationabiliter, nequiterque
 « contra sanctorum venerabilium Patrum tra-
 « ditionem de sacris imaginibus actum est,
 « anathematizetur, præsentibus missis no-
 « stris. »

2° Adrianus papa in eadem Epistolâ, post-
 quàm suæ sedis prærogativas super hæc Evan-
 gelii verba: *Tu es Petrus, et super hanc pe-
 tram*, etc., stabilivit, asserit, per hæc verba
 S. sedem super omnes totius orbis Ecclesias
 constitutam fuisse, divumque Petrum suum
 principatum semper adhuc exercere. « Cujus
 « sedes, inquit, in toto orbe terrarum primatu
 « fungens, caput omnium Dei Ecclesiarum
 « constituta est. Et quemadmodum B. Petrus
 « Apostolus per Domini præceptum regens
 « Ecclesiam nihilominùs subsequenter et tenuit
 « semper, et retinet principatum. »

3° Quòd ad Ecclesiam Romanam pertineat
 cuncta concilia suâ auctoritate confirmare.
 « Quod præceptum universalis Ecclesiæ nul-
 « lam magis oportet exequi sedem, quàm pri-
 « mam, quæ unamquamque synodum et suâ
 « auctoritate confirmat, et continuâ modera-
 « tione custodit. »

4° In ejusdem papæ Epistolâ ad Tarasium
 patriarcham, postquàm ab illo exegisset ut
 sedis Apostolicæ super universam Ecclesiam

principatum agnosceret, hujusque Ecclesiæ fidem ex intimo cordis reciperet: « Cui si adhærere cupit vestra sanctitas, et nostræ Apostolicæ sedis, quæ est caput omnium Ecclesiarum Dei, sacram et orthodoxam formam incorruptè atque incontaminatè ex profundo cordis et sinceritate mentis custodire studet, ut reverà orthodoxa et Dei ultrix existens, » insuper vult, ut ante omnia suo nomine ab imperatoribus postulet, quatenus sacras imagines restituant, aliàs se illius ordinationi haud consensurum esse: « Si autem sacras imagines illis in partibus non restituerent, consecrationem vestram recipere non audemus. »

5° Lectis in synodo Adriani tam ad imperatorem quàm patriarcham Tarasium litteris, hanc petitionem hujus papæ legati fecerunt: « Dicat nobis, inquit, sanctissimus patriarcha Tarasius regiæ civitatis, si consentiat litteris sanctissimi papæ senioris Romæ Adriani, an non? Ad quæ Tarasius respondit quòd, cùm Apostolus Paulus ad Romanos scribens dixerit quòd ipsorum fides annuntiata esset in universo mundo, hoc testimonium sequi necessarium sit, inconsultèque agat, qui huic conatur resistere. » Cùmque iidem papæ legati etiam ab ipsâ synodo quæsiissent, num et illa Adriani litteras reciperet, respondit illa, se eas recipere, sequi ac admittere: « Sancta synodus dixit: Sequimur, suscipimus et admittimus. » Post quæ, cùm quilibet episcopus opinatus fuisset, non aliud cuncti effati sunt, quàm quòd credant ac confiteantur id quod S. papa Adrianus in suis litteris docuit. Imò unus ex illis apertè ac ingenuè declarat hasce Adriani papæ litteras esse ultimum ac divinum orthodoxæ fidei terminum. « Joannes episcopus Tauromensiæ dixit: « Cùm veluti divinus orthodoxiæ terminus sint litteræ quæ ab Adriano papâ senioris Romæ ad piissimos imperatores, necnon ad Tarasium... missæ sunt, ita profiteor, suscipiens sacras iconas secundum antiquam traditionem Ecclesiæ catholicæ. » Quem cæteri omnes dein *similiter* (prout concilium ipsum loquitur) secuti sunt.

6° Tarasius, in Epistolâ ad episcopos patriarchatum Antiocheni et Alexandrini, trium patriarcharum ipsisque subditorum episcoporum, qui sub infidelium dominio erant, absentiam, quòd voluntaria non fuisset, nullum concilio præjudicium afferre asserit, eò quòd idem in concilio sexto evenisset, à quo nihilo-

minus veritas statuta ac definita fuisset, eò quòd apostolicus papa Romanus synodi convocationi consensisset, atque in eâ per suos legatos præsedisset. « Sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit synodo præjudicium; neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi et manifesta faciendi recta dogmata pietatis, præcipuè cùm sanctissimus et apostolicus papa Romanus concordaverit, et in eâ inventus per apocryphos suos sit. »

Qui infallibilitatem summorum pontificum agnoscere renuunt, ex hoc concilio eandem impugnandi ansam arripere conantur, sicque argumentantur: Postquàm Adrianus papa I, qui hoc concilium coegerat, eique per suos legatos præsederat, illud confirmasset, illius acta ad Franciæ ac Germaniæ episcopos misit, ut etiam ab ipsis reciperetur. Hi episcopi in synodo Francofordiensi curante Carolo Magno congregati, non modò illud recipere noluerunt, sed prorsus damnârunt; atqui, aiunt adversarii, non ita egissent, si papam infallibilem censuissent; ergo illum non censuerunt infallibilem, etc. En objectionem.

Sed molestum sanè esse debet iis qui huic summorum pontificum privilegio adversantur, quòd nobis nonnisi homines qui in errore fuerunt, objicere valeant. Modò quoad celebrationem paschæ, nobis objiciunt Polycratem Ephesiorum episcopum; modò quoad baptismum, S. Cyprianum et Firmilianum; modò quoad gratiam, Pelagianos; modò iterum quoad pascha, S. Columbanum; nunc autem episcopos concilii Francofordiensis. Hæ sunt illæ scaturigines, è quibus speciosa ac præclara scilicet sua adversus summorum pontificum infallibilitatem argumenta hauriunt adversarii.

Respondeo ergo synodi Francofordiensis objectioni, quòd si ad rigorem de mente hujus synodi Patrum ratiocinari quis vellet, eadem, imò potiori ratione dicere posset, quòd œcumenica concilia non censuerint infallibilia, quàm ut hanc adversus summos pontifices conclusionem deduceret: notandum enim est, 1° quòd nullo modo de papâ locuti fuerint, et quòd nonnisi quoad concilium mentem suam exposuerint, cujus doctrinam, quam non capiebant (utpote cùm illud criminarentur, quòd sanctis imaginibus eundem cum illo, qui sanctissimæ Trinitati tribuitur, cultum præscripsisset) damnârunt. Ergo censuerunt, inferre quis posset, quòd concilium œcumenicum in quâdam fidei definitione errare possit, et quidem enormiter.

Eò planè objectio ex hoc concilio eruta deduceret, quòd utique auctoritatem conciliorum œcumenicorum eversum iret. 2º Hi episcopi insuper errabant in jure, eò quòd cultum imaginibus per prostrationes, oscula et incensationes exhibitum damnarent, quamvis illum respectu crucis, libri Evangeliorum ac sanctarum reliquiarum nihilominus approbarent; imò videbantur imagines absolutè rejicere, cum, ut libris Carolinis habetur, id neque in veteri Testamento, neque in novo præcipi affirmarent.

Ad excusandos igitur hujus synodi Patres dicendum est, eos credidisse Adrianum papam, antequàm concilium Nicænum II confirmasset, illius acta, ut ab ipsis examinarentur, illis transmisisse, et quia arbitrati fuerunt, inibi idololatriam renovari, eò quòd imaginibus cultus supremus tribueretur ac præscriberetur, longè absuit, ut illud approbarent, quin potius omninò damnârint. Hanc ipsorum mentem ac dispositionem fuisse persuasum facit, quòd difficultates suas in opus quoddam redegerint, quod *Librorum Carolinorum*, nomine postmodum nuncupatum est, eò quòd Carolus Magnus illud ad papam transmittendi provinciam in se suscepit, atque etiam de facto per abbatem Engelbertum transmissit.

Ut autem Adrianus papa hocce opus recepit, statim imperatori respondit, et quatenus intellexeret, quòd potius S. sedi quàm erroneis, quibus hi libri scatebant opinionibus adhærere teneretur, à stabiliendâ suæ sedis auctoritate initium sumit his verbis: « Evangelium scientibus liquet quòd voce Dominicâ sancto et omnium Apostolorum principi Petro claves regni cœlorum, et totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: *Petre, amas me? Pasce oves meas.* Ipsi dicitur: *Ecce Satanas expetivit cribrare vos sicut triticum, et ego pro te, Petre, rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Ipsi dicitur: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni cœlorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlo; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlo.* Ecce cura ei totius Ecclesiæ et principatus committitur, et ipse vices suas vicariis suis pontificibus relinquere dignoscitur Ecclesiæ curam gerendi. » Inde ad opus quod contra concilium Nicænum fabricatum fuerat,

gradum faciens, ei se respondere ait, non ut ullum hominem defendat, sed ut antiquam Ecclesiæ Romanæ traditionem sequatur, atque suorum prædecessorum Romanorum pontificum doctrinam tueatur: « Non quemlibet, absit, hominem defendentes; sed olitanam sanctæ catholicæ apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes. »

In contextu dein Adrianus, postquàm demonstrasset quòd ad damnandos Iconoclastas sui prædecessores concilia tenuissent, quòdque ipse, nisi hæc hæresis fuisset, convocationi Nicæni concilii nullatenus consensisset, p. 956: « Neque nos postmodum fieri annueremus, nisi pro tot millibus animarum, quæ in hæresi manentes, et quotidie in eam deficientes, in laqueo periclitabantur diaboli; » post hæc, inquam, hisce suam supremam in Ecclesiâ auctoritatem demonstrat: « Et idcirco nequàm nos quispiam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque novitates vocum imponere; sed in eâ orthodoxâ fide quam suscepimus manentes, et olitanam traditionem amplectentes, prædecessorum nostrorum sanctissimorum pontificum (Romanorum) procul dubio veneramus et teneamus pro sacris imaginibus concilia, nullum quemlibet jam exinde contrarium sermonem suscipientes, neque rationem reddentes. »

Idem Papa postmodum ad concilium Nicænum regressum faciens, illud ipso mandante coactum fuisse asserit: « Sic synodum istam secundum ordinationem nostram fecerunt, et in pristino statu sacras venerandas imagines erexerunt. » Quòd Græci ibidem nihil aliud egerint, quàm quòd fidem, quam ipse eis præscripserat, professi sint. « Et sicut de imaginibus S. Gregorii sensum et nostrum continebatur, ita et ipsi in eadem synodo definitionem confessi sunt, his osculum et honorabilem salutationem reddidère. » Quòd hæc de causâ istud concilium admiserit et confirmarit, ut per hoc impediret, ne Græci, qui antea sacras imagines aboleverant, ad vomitum redirent: « Et ideò ipsam suscepimus synodum; nam si ipsam minimè recepissemus, et ad suum priorem vomitum fuissent reversi, quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile divini judicis examen, nisi nos so-

«lummodd?» Et hæc sunt, quæ ratione concilii Francofordiensis, à quo oecumenica VII synodus damnata fuerat, Carolinorumque Librorum gesta fuere.

Ab hoc tempore, quamvis Franciæ episcopi aliquanto adhuc tempore sub falso prætextu quòd Adrianus sententiam mutasset, in hujus concilii Nicæni rejectione perstiterint, tamen postmodum se auctoritati summorum pontificum subdiderunt, imaginum cultum, prout definitus fuerat, receperunt, Nicænumque concilium tam in Galliâ quàm Germaniâ sicut alibi pro concilio oecumenico habitum et agnitum fuit. Ita ut objectio quæ contra infallibilitatem summorum pontificum ex concilio Francofordiensi adducitur, potius è contrario pro eâ faciat, eandemque probet ac demonstret.

Verùm antequàm à concilio Francofordiensi discedamus, partium mearum esse censeo, prius adnotare, quòd, cum istud concilium Elipando archiepiscopo Toletano Felicique episcopo Urgellensi, qui Nestorii hæresin renovabant, anathema dixisset, necnon eadem sententiâ omnes eos qui eorum errorem sectarentur, perstrinxisset, jus tamen ultimatò de rebus fidei iudicandi summis pontificibus competere agnoverit; hæc quippe suæ definitioni, ac sententiæ subjunxit, p. 1011 : « Reservato per omnia juris privilegio summi pontificis Domini et Patris nostri Adriani primæ sedis beatissimi Papæ. » Sic concilium, quod se ipsum *plenariam synodum* nuncupabat, loquebatur.

Tandem ad octavum oecumenicum concilium, quod quartum Constantinopolitanum est, pervenimus : de hoc concilio dici potest quòd, si suprema Romanorum pontificum potestas in aliis conciliis manifestata fuit, in isto singulari ac peculiari quodammodò effulserit, cum eâ solummodò ratione coactum fuisse videatur, ut nempe latæ per Romanos pontifices Nicolaum I et Adrianum II, contra usurpatorem Photium, atque in favorem legitimi Constantinopolitani patriarchæ Ignatii sententiæ executioni mandarentur. Totum mihi describendum foret concilium, si ea omnia referre vellem, quæ in eo S. sedis privilegia commendant; mihi igitur sufficiet, quædam quoad præcipua ejusdem concilii loca adnotasse.

1º Statim in ipso hujus concilii exordio, et quamprimùm patriarcharum Orientalium legati credentiales suas produxerunt, S. sedis legati formulare quoddam Romani pontificis

protulerunt, in quo Photii damnatio, atque patriarchæ Ignatii restitutio continebatur, nec non ante omnia postulârunt, ut omnes ac singuli concilii episcopi, hujus formularis apographum ipsi conscriberent, subsignarent, ac iterùm eisdem legatis redderent. Quod accuratè peractum fuit. In hoc autem formulari, præter ea quæ modò retuli, summus pontifex concilii episcopis infallibilitatem S. sedis his terminis ob oculos ponit ac demonstrat, p. 938 : « Quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; hæc, quæ dicta sunt, rerum probantur eventibus, quia in sede Apostolicâ immaculata est semper catholica reservata Religio, et sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrinâ separari minimè cupientes, et Patrum et præcipuè sanctorum sedis Apostolicæ præsulum, sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, simul cum iconomachis. »

En infallibilitatem summorum pontificum in promissione Christi fundatam, in concilio oecumenico luculenter stabilitam, atque ab omnibus catholicis Orientis episcopis apprime cognitam. Cavillentur post hæc super hæce S. sedis prærogativâ adversarii, quantumcumque eis placuerit, nunquàm tamen evertere ac destruere poterunt, quod à generali concilio stabilitum est, et de quo quilibet episcopus in propriâ personâ, ac præsentia actuali professionem fidei edidit; imò id ipsum sub ejusdem formularis finem repetitur. Postquàm enim episcopi declarassent, quòd patriarcham Ignatium reciperent ac venerarentur, prout ipsis à sede Apostolicâ injunctum fuerat, hæc addunt : « Quoniam, sicut prædiximus, sequentes in omnibus Apostolicam sedem, et observantes in omnia ejus constituta, speramus, ut in unâ communione, quam sedes Apostolica prædicat, esse mereamur, in quâ est integra, et vera christianæ Religionis soliditas, promittentes etiam, sequestratos à communione Ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra recitanda non esse mysteria. Hanc autem professionem meam ego ille episcopus manu meâ scripsi, et tibi sanctissimo, ac ter beato, ac coangelico nostro summo pontifici, et universali papæ Adriano, per legatos tuos... obtuli, mense illo, die illo, indictione quotâ. »

Equidem verum est quòd in Græcis hujus

concilii exemplaribus, quæ habemus, hæc fidei professio decurtata, ac truncata sit, potioraque, quæ modò retulimus, in eis non inveniantur. At id fraude posteriorum Græcorum evenit; nam Anastasius Bibliothecarius, qui tunc imperatoris Ludovici II Constantinopoli legati munere fungebatur, quique ante S. sedis legatorum reditum unum etiam hujus concilii Græcum exemplar Romam attulit, illudque fideliter in Latinum, prout adhuc hodiè illud habemus, vertit, narrat quòd, postquam Græci unusquisque in particulari formulari subscripsissent, illudque omnes Apostolicæ sedis legati reconsignassent, quidam ex eis secretò patriarcham Ignatium ac imperatorem Basilium adierunt, ipsosque admonuerunt quòd malè egissent, Ecclesiam Constantinopolitanam Romanæ tam validè subijciendo: « Non benè factum fuisse (sunt verba Anastasii) quòd Ecclesiam Constantinopolitanam tantà subjectione Romanæ subdi Ecclesiæ permiserint, ita ut hanc ei tanquam dominæ ancillam tradiderint. » Quibus permotus imperator, ex ipsâ legatorum domo, ipsis quidem ignorantibus ac absentibus, horum formularium partem auferri curavit. Quod cum legati advertissent, desuper querelas suas ad Basilium deportarunt, ac postquam ipsi declarassent, se non audere sine istis instrumentis Romam reverti, omni semotà dissimulatione asservuerunt, hoc furtum à nullo alio, quam ab iis quos ipsis imperator ad custodiam dederat, committi potuisse. Imperator legatos, qui aliàs procul dubio concilium abruptissent, Romamque reversi essent, contristare ac irritare nolens, ipsis isthæc formularia, ad unum omnia reddi fecit, quæ cum legati recepissent, Anastasio consignarunt, qui ea Romam asportavit, papæque extradidit; et quia ab ipso concilii, in quo hoc formulare refertur, versionem habemus, nullus dubitandi locus est, quin fidele, omnibusque iis quæ in dicto concilio actitata fuerunt, conforme sit. Cæterum istud formulare in nullo differt ab illo quod à Græcis, ipsoque imperatore Constantinopolitano tempore Hormisdæ papæ jam subsignatum fuerat, prout in sequentibus à nobis dicitur.

2° Actione secundâ, refertur definitio à legatis patriarchatuum Antiocheni et Jerosolymitani facta Constantinopoli, in quâ dicunt quòd, cum Acta concilii Romani sub Nicolao papâ litterasque ejus successoris Adriani præmanibus habeant, non arbitrentur, se diutius

reddendæ Ecclesiæ tranquillitati moras necere debere; quapropter declarent ac definiant, quòd totus terrarum orbis, quoad contentiones in Ecclesiâ Constantinopolitanâ motas, in omnibus obedire, atque se definitionibus ac decretis beatissimi papæ Nicolai submittere teneatur. « Est igitur (inquiunt) à nobis editum et sancitum, de negotiis quæ nunc mota sunt, ut omnimodis obsequantur et obediant definitionibus et decretis beatissimi papæ Nicolai omnes homines. » Quæ cum in concilio publicè lecta fuissent, cuncti episcopi ea se approbare professi sunt: « Sancta synodus exclamavit: Placet omnibus. »

3° Actione tertiâ, in quâ Ignatii ad Nicolaum papam epistola refertur, postquam hic patriarcha inter alia dixisset quòd ars ad curandos corporis morbos medium adinvenisset multiplicandi medicorum numerum, sic ad papam orationem convertit: « Earum verò quæ sunt in membris Christi et Dei Salvatoris omnium nostrum capitis, et sponsæ catholicæ, et apostolicæ Ecclesiæ, unum et singularem præcellentem et catholicissimum medicum ipse princeps summus, et fortissimus sermo, et ordinator, et curator, et solus ex toto Magister Deus omnium produxit, videlicet tuam fraternam sanctitatem et paternam almitatem; propter quæ dixit Petro magno, et summo Apostolorum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et iterum: *Tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis.* Tales enim beatas voces non secundum quamdam utique sortem Apostolorum principi solum circumscripsit et definivit; sed per eum ad omnes qui post illum secundum ipsum efficiendi erant summi pastores, et divinissimi sacrique pontifices senioris Romæ, transmissi sit, et ideò ab olim et prisco tempore in exortis hæresibus et prævaricationibus erradicatores et peremptores malorum zizaniorum, et tabefactorum et penitus insanabilium ægrotantium membrorum, multi multoties facti sunt, eorum qui sanctitatem, et summam paternitatem tuam illic præcesserunt; successores scilicet principis Apostolorum, et illius zelum in fide, quæ secundum Christum est, imitantes, et nunc nostris temporibus beatitudo tua dignè tractavit datam sibi à Christo potestatem. »

Ex his verbis à concilio generali adoptatis

eadem prorsus quæ in formulari, de quo superius mentionem feci, habentur. Nam 1° S. sedis Apostolicæ privilegia fundantur super promissiones Christi in famosis illis Evangelii textibus. 2° Hæ promissiones factæ fuerunt beato Petro pro se et suis in Ecclesiâ Romanâ successoribus. 3° Per has promissiones Romani pontifices modo peculiari et excellenti constituti sunt medici Ecclesiæ. 4° Ad hoc à Christo catholicitatem in superlativo gradu receperunt. 5° Virtute harum promissionum ac munerum, quæ receperunt, hæreses suis temporibus suscitatas destruxerunt ac exterminârunt, quod vi potestatis sibi à Christo traditæ præstare semper continuant. Hisce profectò nihil accuratius pro stabilendâ infallibilitate summorum pontificum desiderari posse arbitror.

4° Cùm magistratus, qui nomine imperatoris concilio intererant, petissent, ut Photii adhærentes intromitterentur, ad percipiendum, nùm iis quæ concilium definiturum erat, se subdere vellent, papæ legati huic petitionise opposuerunt, asserentes, eos jam esse à Nicolao papâ damnatos, atque secundum canones judicia Romanorum pontificum abrogari vel rescindi non posse; ad summum igitur intromitti eos posse, ad papæ videlicet sententiam percipiendam. Quod acceptatum fuit. « Nobis, inquit papæ legati, non licet rescindere iudicium sacrorum Romanorum pontificum; hoc enim contrarium est canonicis institutis... Verùm tamen ut manifestiorem eis justam iudicationem S. Romanæ Ecclesiæ faciamus, ingrediantur, et exaudiant legi synodicas definitiones et judicia beatissimi papæ Nicolai, et certificentur magis ac magis. »

5° Eâdem actione referuntur epistolæ duæ Nicolai papæ ad imperatorem, quibus summè applausuerunt, easque acceptârunt omnes concilii episcopi. Sic autem primam orditur Nicolaus epistolam. « Principatum divinæ potestatis, quem omnium Conditor electis suis Apostolis largitus est, super solidam fidem principis Apostolorum, Petri videlicet, soliditatem constituens, ejus egregiam, imò primam sedem deliberavit. Nam voce dominicâ ipsi dictum est : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Petrus denique à firmitate petræ, quæ Christus est, structuram universalis Ecclesiæ inconcussam et fidei robore solidatam,

« ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniam rectæ fidei normâ reformare festinet, necnon intrepidè eam consocians, reunire procuret, quatenus portæ inferi malignorum utique spirituum suggestiones atque hæreticorum impetus non prævaleant ejusdem Ecclesiæ unitatem refringere. » Et inferiùs ipsum imperatorem alloquens : « Ad ejus etenim (Apostolicæ traditionis) sicut ipsi scitis, inquit, integritatem observationis, multoties conventus fuerit SS. Patrum, à quibus et deliberatum, ac observatum extitit, qualiter absque Romanæ sedis, Romanique pontificis consensu nullius insurgentis deliberationis terminus daretur. »

En semper sedem Apostolicam super fidem beati Petri divinitus fundatam, super fidem, inquam, in hæc sede permanentem, quæ, cùm semper recta ac firma sit, regula est, quâ universa catholica Ecclesia in unitate conservatur, inferorumque portas, hæreses nempe, vincit. Quæ denique talis et tanta est, ut absque hujus sedis episcoporum consensu nihil in Ecclesiâ determinari possit, prout ipsa concilia sæpiùs fassa sunt et agnoverunt.

In alterâ verò epistolâ ipsum imperatorem laudat quòd ad emergentia in Ecclesiâ Constantinopolitanâ inconvenientia Ecclesiam Romanam omnium Ecclesiarum caput, etc., consulere voluerit : « Dùm aliqua, inquit, pag. 1010, in sanctâ Constantinopolitanâ Ecclesiâ... inconvenientia provenerint, hanc sacram, catholicam et apostolicam, caput omnium Ecclesiarum, Romanam scilicet Ecclesiam, quæ semper SS. Patrum sincerissimas auctoritates in omnibus suis actibus sequitur, consulere decrevit, ut ejus consulta quæ ecclesiasticis conveniunt negotiis, agere curaverit; procul dubio, quæ agenda aut ambigenda fuerint, irretractabiliter cuncta disponere, ordinare atque definire poterit. Ergo secundùm Nicolaum papam, quæ semel ab Ecclesiâ Romanâ determinata fuerunt, in dubium ampliùs vocari non possunt. »

In sequenti ad Photium epistolâ, idem papa sic loquitur, pag. 1051 : « Et quia universitas credentium ab hac sanctâ Romanâ Ecclesiâ, quæ caput est omnium Ecclesiarum, doctrinam inquirat, integritatem fidei deposcit..., oportet nos, quibus commissa est, sollicitos esse, » etc.

6° Actione sextâ, cùm Photii fautores contendissent, quòd Ecclesiæ Romanæ judicia

non essent infallibilia, eò quòd multi, quos illa absolverat, postmodùm damnati fuerint, et vice versâ, multi, qui ab eâ damnati fuerant, absoluti fuerint, idque exemplis probare niterentur; Metrophanes Smyrnæ episcopus nomine synodi respondet, hæc, quæ de Ecclesiâ Romanâ protulerant, falsa esse, demonstratque exempla ab ipsis allegata contrarium non probare. « Verùm et quod dixisti, inquit, multos Romanorum Ecclesiâ justificante, damnatos arbitramur, et rursus damnante, justificados habemus, falsum est et procul à veritate. »

7° Actione septimâ refertur epistola Nicolai papæ ad universum clerum omnesque patriarchas Constantinopolitani episcopos directa, in quâ inter alia sic ait : « Quapropter sicut divinitus inspirata sapientia vestra novit, cunctarum Christianorum curâ constringimur, cum vices illius per abundantiam cœlestis gratiæ geramus, cui specialiter à Deo dicitur : *Pasce oves meas*. Et rursus : *Et tu aliquid quando conversus, confirma fratres tuos*; non potuimus dissimulare aut negligere, quominus visitarem oves dispersas et dissipatas, vel quominus confirmarem in fide et bonis moribus fratres nostros et proximos. »

In eadem epistolâ, postquàm idem summus pontifex dixisset oportere, ut ad episcoporum adhortationem imperator ea quæ in favorem Photii fuerant (quod tamen hactenùs præstare renuerat) annullaret, hæc addit : « Alioquin, ut jam præfati sumus, sic Deo favente de cætero vigilabimus, et studiis quibus possumus insistemus, ut inter exanimis computentur qui in auctoritatem Petri non consenserint, imò Dei hanc ordinantis in Petro non intellexerint : ita ut nec ista, quæ perniciose compilata sunt, defendere, nec his similia, ut non dicam scripto tradere, vel in mente volvere quis ulterius audeat. » Inobediens ergo D. Petro, imò Christo Domino est, qui summo pontifici obedire, iisque quæ ipse definierit ac ordinavit, obsequi renuit; consequenter meretur ut inter spiritualiter mortuos reputetur.

8° Denique in secundo canone, qui in hac octavâ synodo confectus fuit, dicitur, pag. 1237, quòd ibi summi pontifices Nicolaus et Adrianus ut organa S. Spiritus, quibus omnis obedientia debeatur, respiciantur. « Obedite præpositis vestris, et subjacete illis; ipsi enim pervigilant pro animabus vestris, tanquàm rationem reddituri; Paulus magnus Aposto-

lus præcepit. Itaque beatissimum papam Nicolaum tanquàm organum S. Spiritus habentes, necnon et sanctissimum Adrianum papam successorem ejus, definimus atque sancimus etiam omnia quæ ab eis synodicè per diversa tempora exposita sunt et promulgata, tam pro defensione et statu Constantinopolitanorum Ecclesiæ... quàm etiam pro Photii... expulsionem, servari semper et custodiri. » Concilium quoque sententiam depositionis in clericos, et excommunicationis in laicos fert, qui his deferre renuerent.

Cùmque Photius eò temeritatis ac insolentiæ devenisset, ut in pseudo-synodo suâ Nicolaum papam damnaret, concilium œcumenicum suo canone 21 districtè inhibet, ne quisquam aliquid sinistri aut injuriosi adversus papam effutire præsumat, nisi iisdem cum Dioscoro et Photio poenis subdi maluerit : « Quisquis autem tantâ jactantiâ, et audaciâ ausus fuerit, ut secundum Photium, vel Dioscorum in scriptis vel sine scriptis injurias quasdam contra sedem Petri Apostolorum principis moveat, æqualem et eandem quam illi condemnationem recipiat. » Canon anathema jungit in illos qui potestatibus seculi fulti, papam aut quemdam patriarcham è suâ sede expellere attentarent. Ultimatò declarat pag. 1140, quòd, si deinceps difficultas aliqua aut dubium quoad sanctam Romanam Ecclesiam in quodam concilio œcumenico suboriri contingerent, tunc id cum eâ quæ huic Ecclesiæ debetur, veneratione ac reverentiâ tractandum sit, indeque profectus faciendus, omni tamen remotâ contra summos pontifices sententiam dicendi audaciâ. « Porrò si synodus universalis fuerit congregata et facta fuerit etiam de sanctâ Romanorum Ecclesiâ quævis ambiguitas et controversiâ, oportet venerabiliter et cum convenienti reverentiâ de propositâ quæstione sciscitari, et resolutionem accipere aut proficere, aut profectum facere, non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices. »

Ad hunc hujus œcumenici concilii canonem advertant, qui ultimis hisce temporibus tam exiguâ cum reverentiâ de summis pontificibus locuti sunt, atque perpendant quam poenam meriti sint. Quòd si tanto, ut venditant, honore erga concilia generalia afficiuntur, cur eorundem conciliorum in summos pontifices observantiam non etiam imitantur? et si hæc

concilia summum pontificem ob quamcumque causam damnare ipsi etiam toti in unum congregatæ Ecclesiæ temerarium esse crediderunt, quid de simplicibus privatis hominibus sentiendum erit, quos insolentia eò abduxit, ut non modò summos pontifices damnare, verùm etiam hæresis ultrò arguere, contra legis præceptum, quo dicitur : *Principi populi tui non maledices, non erubescant?*

Expositâ mente conciliorum œcumenicorum de auctoritate Romanorum pontificum atque beati Petri successorum prærogativis super ipsas Christi Domini promissiones fundatis, supervacaneum ac valdè inutile foret, idem ex conciliis particularibus demonstrare; qui enim auctoritati conciliorum œcumenicorum, quæ universa Ecclesia summâ semper veneratione prosecuta est, deferre renuerent, quantò minùs auctoritati conciliorum particularium cedere vellent! Sufficiet ergo mihi hic ea quæ Gallicum Turonense concilium seculo sexto celebratum dicit, referre; sic ergo in uno suorum canonum loquitur : « Quis sacerdotum contra decreta talia, quæ à sede Apostolicâ processerunt, agere præsumat? vel quis, quod pejus est, contra sententiam quam vas electionis Paulus Apostolus Spiritu sancto ministrante promulgavit, aliud conscribere ullâ ratione præsumat, cùm dicat ipse per Spiritum sanctum : qui prædicaverit præter id quod prædicavi, anathema sit? Et quorum auctorum valere possit prædicatio, nisi quos sedes Apostolica semper aut intromisit, aut apocryphos fecit, et Patres nostri semper hoc custodierunt, quod eorum præcepit auctoritas? Nos ergo sequentes quod vel Apostolus Paulus, vel Papa Innocentius statuit, in canonicis nostris inserentes, statuamus observandum. »

CAPUT IX.

Quid auctores ecclesiastici à seculo quinto usque ad Græcorum schisma, de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei censuerint.

Initium sumo ab Ennodio Ecclesiæ Ticinensis diacono, ac postea episcopo, qui anno 501 Apologiam concilii Romani ratione Symmachi papæ convocati ac celebrati, edidit. Hic episcopus, prout tota præstitit antiquitas, prærogativas sedis Apostolicæ ex promissionibus Salvatoris beato Petro factis deducit, consequenter ad quas episcopi hujus Apostoli successores summâ veneratione ac reverentiâ semper persecuti sunt; quibus namque quidquid fidelium in toto terrarum orbe reperitur,

in omnibus tanquàm membra suo capiti subijci necesse sit. « Dicas forsitan, inquit tom. 4 « Conc. p. 1353 : Omnium animarum talis erit « in illâ disceptatione conditio. Replicabo : Uni « dictum : *Tu es Petrus, et super hanc petram « ædificabo Ecclesiam meam, et quæcumque sol- « veris super terram, erunt soluta et in cælo.* Et « rursùm sanctorum vice pontificum dignitatem « sedis ejus factam toto orbe venerabilem, dùm « illi quidquid fidelium est, ubique submittitur, « dùm totius corporis caput esse designatur. » Conformiter concilio Romano contendit ac tenet, quòd nullum concilium convocari possit absque papæ consensu; ad id quod ipsi objiciebatur, exinde nempe sequi synodos provinciales quæ annuatim cgebantur nullas fore, eò quòd papæ auctoritas iis non interveniret, respondet quòd in ejus modi provincialibus synodis nullæ causæ majores quæ absque participatione summi pontificis conformiter sacris canonibus terminari non possunt, tractentur : « Legite, insanissimi, inquit, « aliquando in illis præter apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de majoribus negotiis, ad collationem, si quid occurrit, « præfatæ sedis arbitrio fuisse reservatum. »

Multi nostræ ætatis critici exiguum istius Ennodii operis rationem ineundam esse censent, verùm non eadem fuit antiquitatis sententia; nam synodus, quæ anno 503 Romæ celebrata fuit, postquàm sibi illud prælegi fecisset, à Symmacho postulavit, ut liber iste conciliis insereretur, eandemque deinceps, ac concilia summorumque pontificum decreta auctoritatem haberet. Ad quæ hisce Symmachus respondit : « Juxta vestram omnium fiat « voluntatem, et ut judicatis, apostolicâ habetur auctoritate, et inter apostolica, quod « dicitis, interponatur decreta, et sicut cætera « apostolica ab omnibus teneatur decreta. Ad « quæ omnes ter unâ voce responderunt, dicentes : Ut fiat, rogamus. »

Verùm quia hujus operis mentionem fecimus, operæ pretium est, ipsius Symmachi papæ negotium ac causam paucis enarrare; ut, quanta fuerit summorum pontificum auctoritas, et quousque se reverentia ac observantia quibus fideles eos prosequabantur, extenderint, appareat. Postquàm antipapa Laurentium Symmachum de enormibus criminibus apud Theodoricum regem supremâ tum potestate Italiæ rescurantem, accusasset, rex episcopis regionis illius mandavit, ut Romam convenirent, de hac causâ cognituri, tranquillitatemque in hac urbe

restituturi. Ad quæ episcopi rescripserunt regi, quòd ad ipsummet Symmachum spectaret synodum convocare, etc.; pag. 1323: «Memorati pontifices, quibus allegandi imminet occasio, suggererunt, illum qui dicebatur impetitus, debuisse synodum convocare, scientes quia ejus sedi primum Petri Apostoli meritum vel principatus, deinde secutà jussione Domini conciliorum venerandorum auctoritas ei singularem in Ecclesiis tribuit potestatem, nec antedictæ sedis antistitem minorum subjacuisse judicio, in propositione simili facilè forma aliqua testaretur.» Rex quantumlibet Arianus, non tamen aliter se in hoc negotio gessit, quàm si catholicissimus princeps fuisset; respondit namque, se non nisi ad Symmachi preces synodum convocasse, quibus episcopi acquieverunt. At quamvis jam in unum congregati essent, ulterius tamen progredi ausi non fuissent, nisi ipsemet papa ipsis declarasset, se ad hoc illis auctoritatem tribuere. «Dùm in venerabili col-lectione sermo de incipiendo haberetur negotio, prout poscebat causæ tractatus, sanctus papa Symmachus Basilicam Julii, in quâ pontificum erat congregatio, ingressus est, et de evocatione synodali clementissimo regi gratias retulit, et rem desiderii sui esse testatus est. Causa ergo de sacerdotum animis, quæ de concilio nondùm firmato tristitiam ministrabat, abscissa est. Auctoritatem ordinis corrigendi, sicut poscebant ecclesiastica statuta, in omnium, qui ibidem convenerant, episcoporum præsentia se dare professus est.» Cùm igitur consequenter ad hanc potestatem episcopi id de quo agebatur penitus examinassent, Symmachum coram hominibus innocentem declararunt, omnia Dei inscrutabili committentes judicio. Pag. 1325: «Decernimus harum necessitatum vel religionum consideratione adstricti, et cœlesti inspiratione perpensis omnibus quæ in causâ erant, secretis, ut Symmachus papa sedis Apostolicæ præsul, ab hujusmodi propositionibus impetitus, quantum ad homines respicit (quia totum, causis obsistentibus superius designatis, constat arbitrio divino fuisse commissum), sit immunis et liber, et christianæ plebi sine aliquâ de objectis oblatione, in omnibus Ecclesiis suis ad jus sedis suæ pertinentibus tradat divina mysteria.»

Cùm interim rumor per provincias dispersus fuisset, quòd episcopi adversus Symmachum procedere vellent, illumque judicare, tota

exinde commota est Ecclesia, atque undique Romam delatæ litteræ quibus id impediretur. Pag. 1323: «Quidquid in eodem negotio actum est, scriptis Romam ex diversis terrarum vel regionum partibus Dei prosecutione præventum est.»

Inter alios sanctus Avitus episcopus Vienneſis, cùm hujus rei provinciam à Galliæ episcopis in se suscepisset, desuper senatui Romano senator ipse gravem exaravit Epistolam, in quâ pag. 1362: «Quamprimùm, inquit, supplici prece posco, ne celeberrimo ordini vestro pagina hæc aliquòd moveat, quasi ab uno directa, fastidium, quoniam à cunctis Gallicanis fratribus meis ad hoc ipsum, non minùs per mandata, quàm per litteras oneratus, quæcumque à vobis omnes ambimus, unus suggerenda suscepì.» Postmodùm idem sanctus Avitus testatur omnes Gallicanos episcopos in magnâ inquietudine ac perplexitate versari, eò quòd percepissent ipsorum caput calumniis impetitus fuisse. «Dùm de causâ Romanæ Ecclesiæ anxii nimis ac trepidi essemus, utpote nutare statum nostrum in lacessito vertice sentientes: quos omnes una criminatio utique sine invidia multitudinis percusserat, si statum principis obruisset.» Quòd litteræ, quas de exitu concilii Romani acceperant, illos concepto jam timore admodùm liberarint, at quòd salvo honore, quo erga Italiæ episcopos afficiuntur, ipsis videatur, quòd, illorum (Italiæ episcoporum) interfuisset eundem (Symmachum papam) consolari, si apud regem accusatus fuisset; nec capere possent, quâ ratione provinciam in se suscepissent judicandi suum superiorem, etc. Pag. 136: «Ita non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur.» Quòd in hoc temerarium consilium inierint; sed quòd ipsimet satis abundè comprehendissent id ad se non pertinere, cùm ipsis suffecerit regi insinuasse, quòd nihil eorum, de quibus papa accusabatur, ipsis innotuerit, omniaque judicio divino committant. «Quòd synodus ipsa venerabilis laudabili constitutione prospiciens causam quam (quod salvâ ejus reverentiâ dictum sit) penè temerè suscepit inquirendam, divino potius servavit examini, perstringens tamen, prout breviter potuit, nihil vel sibi vel gloriosissimo viro Theuderico regi de his quæ papæ dicebantur objecta, patuisse.» Post quæ senatum tanquam senator et tanquam episcopus rogat ut non minorem Ecclesiæ quàm imperii statûs

rationem habere velit, nec minori amore in suâ Ecclesiâ sedem D. Petri, quàm suam civitatem, ut mundi apicem prosequatur. « Quasi senator ipse Romanus, quasi christianus episcopus obtestor... ut in conspectu vestro non sit Ecclesiæ minor quàm reipublicæ status... non minùs diligatis in Ecclesiâ vestrâ sedem Petri, quàm in civitate apicem mundi. » Quòd ipsos roget, ut recogitent, hic non solius Romanæ Ecclesiæ negotium duntaxat tractari; quòd, cum de aliis episcopis res agitur, id quod nutare videtur, denuò firmari possit, at quòd ubi semel papa in dubium vocatus fuerit, tunc demùm episcopatus ipse vacillare incipiat. « Si profundo illo tractatus vestri consilio rem videtis, non ea tantummodò, quæ Romæ geritur causa cogitanda est. In sacerdotibus cæteris potest, si quid fortè nutaverit, reformari; at si papa vobis vocatur in dubium, episcopatus jam videbitur, non episcopus vacillare. » Et ut intelligerent quòd summus pontifex quodammodò omnem Ecclesiæ fidem in manibus, ut ita dicam, teneat, hæc addit: « Nòtis benè, inter quas hæc resum tempestates velut ventis circumflantibus fidei puppem ducamus. Si nobiscum hujusmodi pericula formidatis, expedit ut gubernatorem vestrum participato labore tueamini. » Tandem hisce concludit: « Reddet rationem, qui ovili dominico præest, quâ commissam sibi agnorum curam administratione dispenset; cæterum non est gregis pastorem proprium terrere, sed iudicis. »

Hanc sancti Aviti Epistolam paulò fusiùs ideò prosecutus sum, ut palam facerem quantâ hujus sancti viri ætate reverentiâ ac veneratione erga summum pontificem affecti fuerint omnes Galliæ episcopi, quantamque adversus eum suscitata turbæ ipsis molestiam inquietudinemque creârint, quem ut universalem dominici gregis pastorem, quique fidei gubernacula teneret, suspiciebant. Hæc utique ipsis è calamo sancti Aviti, qui eorum mentem haud ignorare poterat, non excidissent, si summos pontifices hæreseos tempestatibus cedendi, aut in errorum scopulos impingendi capaces censuissent.

Cum Possessor episcopus Africanus, qui initio sexti seculi Constantinopoli aderat, requisitus fuisset, ut super libris Fausti Reiensis episcopi mentem suam exponeret, nec tamen illis qui de hujus auctoris opinionibus disceptabant, satisfacere valuisset, ab imperii primo-

ribus rogatus fuit, ut Hormisdam papam consuleret, quatenùs quid desuper sentiendum esset perciperetur. Sic verò dictus episcopus suam ad papam orditur Epistolam: « Decet et expedit ad capitis recurrere medicamentum quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim majorem circa subjectos sollicitudinem gerit, aut à quo magis est nutantis fidei stabilitas expetenda, quàm ab ejus præside, cujus primus à Christo rector audit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam?* » Hæ ergo Salvatoris nostri promissiones D. Petrum ejusque successores in fide firmarunt, quatenùs dubia quoad illam emergentia dilucidare atque eum certitudine decidere possint; ad quid enim ad eos in dubiis recurreretur, si illa responsa quæ darent in dubium vocare quis posset?

Ferrandus Diaconus fatetur quòd per confirmationem S. sedis ipsa etiam œcumenica concilia infallibilitatem suam obtineant: « Ubi majores, inquit, reperiret in Ecclesiâ iudices? Ante se habens in legatis suis Apostolicam sedem, quâ consentiente, quid quid illa delinivit synodus, accepit robur invictum. » Et inferiùs: « Universalia concilia, præcipuè illa quibus Romanæ Ecclesiæ consensus accessit, secundæ auctoritatis locum post canonicos libros tenent. » Et adhuc: « Quæ finiuntur judicantibus episcopis sanctis, et ad beati Petri memoriam perducta diligentius examinantur atque firmantur, sequenda sunt, tenenda sunt, amplectenda sunt; in retractatione sub quâlibet pietatis occasione teneri non debent. »

In aliâ Epistolâ ad Sever.; de famosâ illâ propositione: *Unus de Trinitate crucifixus est*, disserens, ita illum cui scribit alloquitur: « Loquantur desuper hi, quibus sacerdotii honos docendi auctoritatem tribuit; quod me attinet, ad discendum paratus sum, nec docere quidquam præsumo; interroga igitur, si quid veritatis cupis audire, principiter sedis Apostolicæ antistitem, cujus sana doctrina constat iudicio veritatis, et fulcitur munimine auctoritatis. » Et hi sunt duo supremæ in fide auctoritatis characteres, doctrina videlicet veritatis in judiciis, et auctoritas quæ hujusmodi judicia recipere facit.

Justinianus imperator celebrioribus auctoritatis summorum pontificum in rebus fidei meritò sexti seculi testibus adnumerari debet.

Nam præter ea quæ, cum adhuc tantummodò comes esset, pro reconciliatione orientalium episcoporum cum sanctâ sede sub Hormisdâ papâ cum imperatore Justino egit (de quibus sequentibus agam), cum Constantinopoli in aliisque provinciis graves disceptationes exortæ fuissent, num de fide esset, necne, quòd unus de Trinitate crucifixus fuisset, pluribus ac frequentibus litteris apud Hormisdam papam pro hujus quæstionis decisione institit, cum pollicitatione quòd ipsius decisio omnes controversias sopitura esset, « Quòd si suscipiendum sit, paternâ provisione reverentia vestra cautissimo suo rescripto, quid sequi, quidve super hoc evitare debeamus, nos certiorare dignetur.... De hâc intentione liberos nos properate reddere et securos; hoc enim credimus esse catholicum, quod vestro religioso responso nobis fuerit intimatum. » Cum autem Hormisdas papa hujus quæstionis decisionem usque ad suum obitum distulisset, eò quòd legati quos Constantinopoli habebat, timerent, ne ex parte eorum qui quoad hanc quæstionem callidiores videbantur, virus lateret, Justinianus ad imperii solium evectus, de consensu plurimorum orientalium episcoporum ad huic propositioni conciliandam auctoritatem, edictum promulgavit, cujus confirmationem diligenter à Joanne papâ II petiit, quam et obtinuit, illudque insuper per Agapetum Joannis successorem denuò confirmari curavit; post quæ hæc propositio nullam ampliùs inter Catholicos difficultatem invenit.

Nec hâc solâ occasione Justinianus suæ erga S. sedem devotionis argumenta signaque edidit; multùm enim adhuc cum imperatore Justino laboravit, ut eidem sanctæ sedi totum Orientem reconciliaret, qui longo jam tempore ab eâ secessum fecerat propter schisma Acacii patriarchæ Constantinopolitani, qui adversùs summorum pontificum mandata à communionem Petri Eluri et Petri Moggi Eutychianorum episcoporum separare se noluerat. Summi pontifices pro suâ parte hâc occasione communionem suam non modò Acacio, sed etiam omnibus iis episcopis, qui in ipsius sive adhuc viventis, sive jam vitâ functi communionem permanserant, denegârunt; nec eos recipere voluerunt, nisi priùs formulari illi (quod, cum de octavo concilio œcumenico ageremus, retulimus, quodque accuratissimam infallibilitatis summorum pontificum super promissiones Christi D. Petro factas

fundatæ confessionem continet) subcripsissent; per quod invictè probatur quòd Græci à sui schismatis tempore, ex Græco hujus concilii textu, istius Apostolicæ sedis privilegii professionem reseuerint, sequendaque sit Anastasii Bibliothecarii versio. Ita ut minimè in dubium revocari possit, quòd Ecclesia Græca, quamdiù catholica fuit, summorum pontificum infallibilitatem agnoverit, illamque, tanquàm ad fidei suæ summam spectantem articulum professâ fuerit.

Certum proinde est, quòd imperator Justinus comesque Justinianus illius in imperio successor hâc occasione omnem zelum demonstrârint, ut Hormisdæ papæ in omnibus satisfaceret, cunctique Orientis episcopi huic formulari subscriberent. Cumque Justinianus ad imperii solium evectus fuisset, ut suæ catholicitatis manifesta signa ederet, ipsemet formulari subscripsit, atque ad papam Agapetum misit.

Stephanus Larissæ episcopus in Epistolâ ad Bonifacium II papam agnoscit, ac fatetur quòd privilegia quæ Salvator noster Romanæ sedi in personâ beati Petri concessit, omnia cæterarum Ecclesiarum privilegia transcendant, quòdque in confessione hujus sedis omnes Ecclesiæ requiem suam inveniant. « Etenim dixi quia auctoritas sedis Apostolicæ, quæ à Deo et Salvatore nostro summo Apostolorum data est, omnibus sanctarum Ecclesiarum privilegiis antecellit; in cujus confessione omnes mundi requiescunt Ecclesiæ. »

Liberatus Ecclesiæ Carthaginensis diaconus in Epitome ecclesiasticæ historiæ, quam nobis reliquit, de secundo concilio Ephesino agens, ait quòd sanctæ sedis legati tyrannicum Dioscori agendi modum videntes, se omnibus quæ fiebant opposuerint; quòdque Flavianus Constantinopolitanus, cernens quòd adversum se sententia lata fuisset, S. sedis legatis libellum, quo à concilio ad papam appellabat, præsentârît. « Porro locum obtinentes papæ Leonis, omnibus, quæ sunt gesta, contrâ dixerant; Flavianus autem contra se prolata sententiâ, per ejus legatos sedem Apostolicam appellavit libello. » Et loquens postea de iis quæ in concilio Chalcedonensi in favorem sedis Constantinopolitanæ facta fuerant, ait quòd sedes Apostolica iis semper se opponere non destiterit, sed quòd favore imperatoris quodammodò adhuc fulcirentur. « Et licet sedes Apostolica nunc usque contradicat,

« quod à synodo firmatum est, imperatoris
 « patrocínio, permanet quodammodò. » Agens
 denique de exilio papæ Sylverii in Pataram
 Liciæ urbem, sic loquitur : « Sed Sylverio
 « veniente Pataram, venerabilis episcopus
 « civitatis ipsius venit ad imperatorem, et
 « iudicium Dei contestatus est, tantæ sedis
 « episcopi expulsionem, multos esse dicens in
 « hoc mundo reges, et non esse unum, sicut
 « ille papa est super Ecclesiam mundi totius
 « à suâ sede expulsus. Quem audiens impera-
 « tor revocari Romam Sylverium jussit. » Ex
 primo hujus auctoris loco habetur apertè usus
 ac consuetudo ab ipsorum œcumenicorum
 conciliorum iudicio ad papam appellandi. Ex
 secundo verò, quòd S. sedes nihil eorum
 quæ in conciliis generalibus actitata fuerant,
 admitteret, nisi quæ ab ipsâ confirmata fuis-
 sent. Et ex tertio; quòd ubique terrarum
 Romanus pontifex tanquàm totius Ecclesiæ
 monarcha suspiceretur.

Sanctus Maximus Ecclesiæ Græcane theolo-
 gus et martyr, in quodam Epistolæ frag-
 mento asserit quòd quicumque sedem Roma-
 nam anathematizat, Ecclesiam catholicam
 anathematizet. « Omnis qui eos qui Pyrrhum
 « reprobaverunt anathematizat, sedem Roma-
 « nam, id est, catholicam Ecclesiam anathe-
 « matizat. » Et inferiùs, semper de Pyrrho
 agens : « Itaque inquit, si vult hæreticus non
 « esse, nec audire, non isti aut illi satisfaciât...
 « Festinet præ omnibus sedi Romanæ satisfacere;
 « hac enim satisfactâ, communiter ubi-
 « que omnes pium hunc et orthodoxum prædi-
 « cabunt. Nam, addit, frustra solummodò
 « loquitur, qui mihi similes suadendos ac
 « subripiendos putat, et non satisfacit, et im-
 « plorat sanctissimæ Romanorum Ecclesiæ
 « beatissimum papam, id est, Apostolicam
 « sedem, quæ ab ipso incarnato Dei Verbo,
 « sed et omnibus sanctis synodis secundum
 « sacros canones et terminos, universarum
 « quæ in toto terrarum orbe sunt, sanctarum
 « Dei Ecclesiarum in omnibus et per omnia
 « percepit et habet imperium, auctoritatem et
 « potestatem ligandi et solvendi. Cum hoc
 « enim ligat et solvit, etiam in cœlo Verbum,
 « quod cœlestibus virtutibus principatur. Si
 « enim alios quidem satisfaciendos ducit, et
 « beatissimum Romanum papam nequaquam
 « implorat, simile quiddam agit ei qui homici-
 « dii vel alterius cujusdam criminis redargui-
 « tur, et insontem se, non ei qui secundum
 « leges judicandi jura sortitus est, exhibere

« festinat; sed tantum inutiliter et sine lucro
 « aliis et privatis hominibus munditiam sui
 « monstrare satagit actus, qui nullam habeant
 « se solvendi à crimine potestatem. »

Sergius Cypri episcopus Epistolam ad Theo-
 dorum papam concilio Lateranensi sub Marti-
 no I celebrato insertam sic orditur : « Firma-
 « mentum à Deo fixum et immobile, atque
 « tituli formam lucidissimam fidei vestram
 « Apostolicam sedem constituit, ô sacer vertex,
 « Christus Deus noster. Tu es enim, sicut di-
 « vinum veraciter pronuntiat verbum, *Petrus*,
 « et super fundamentum tuum Ecclesiæ co-
 « lumnæ confirmatæ sunt; tibi et claves regni
 « cœlorum commisit, atque ligare et solvere
 « potestativè, quæ in terrâ et quæ in cœlis
 « sunt, promulgavit. Tu profanarum hæresum
 « depositor existi, ut princeps et doctor or-
 « thodoxæ et immaculatæ fidei. » En semper
 sanctæ sedis privilegia supra promissiones D.
 Petro à Salvatore factas fundata; en ejusdem
 D. Petri successores factos, ut ille, fixum et
 immobile fidei fundamentum, supra quod
 Ecclesiæ columnæ fundatæ concuti non pos-
 sunt; en summos pontifices hæresis deturba-
 tores ac destructores constitutos, ut qui or-
 thodoxiæ principium immaculatamque fidem
 semper teneant.

Stephanus episcopus Dorensis Ecclesiæ Je-
 rosolymitanæ suffraganeus à patriarchâ So-
 phronio Romam deputatus, non minus clarè
 loquitur. « Assumanus autem, inquit, pennas
 « columbæ secundum beatum David, et vole-
 « mus, et annuntiemus hæc omnia omnibus
 « præpositæ, dico autem summæ vestræ et
 « principali sedi, ad medicinalem sanitatem
 « emersi vulneris; quippe quoniam hoc po-
 « testativè olim et ab antiquis facere per
 « apostolicam sive canonicam consuevit auc-
 « toritatem, dum apertissimè non solum cla-
 « ves regni cœlorum creditæ sunt ei, atque
 « ipse solus ad aperiendum eas fidelibus quidem
 « dignè, minimè autem credentibus Evangelio
 « gratiæ claudere, magnus secundum verita-
 « tem et princeps Apostolorum meruit Petrus;
 « sed etiam et pascere primus jussus est oves
 « catholicæ Ecclesiæ, cum Dominus dicit :
 « *Petre, amas me? Pisce oves meas*; et iterum
 « ipse præcipuè ac specialiter firmam præ
 « omnibus habens in Dominum Deum nostrum
 « et immutabilem fidem, convertere aliquando
 « et confirmare exagitatos consortes suos et
 « spiritales meruit fratres : utpote dispensativè
 « super omnes, ab ipso qui propter nos in-

« carnatus est Deus, potestatem accipiens, et
« sacerdotalem auctoritatem. » En semper su-
premam Romanorum pontificum auctoritatem
eorumque infallibilitatem super tria Evangelii
loca fundatam, quæ, si neotericis illis theolo-
gis, quos oppugnamus, fides habenda, neque
divi Petri primatum, neque illius successorum
privilegia respiciunt aut concernunt.

Addit insuper hic episcopus Stephanus,
quòd Sophronius patriarcha ex apertâ harum
prærogativarum cognitione, illum in montem
Calvarie duxerit, atque ibi per eum qui pro
nobis crucifixus est, adjuraverit, ut pro fidei
negotio iter Romam versùs arriperet, *ubi* (sunt
ipsius verba formalia) *orthodoxorum dogmatum
fundamenta existunt*. Nec instare desisteret,
donec divinâ Apostolicæ sedis prudentiâ novi
errores deturbati ac destructi fuissent.

Quòd si ab Orientis finibus in Africam tra-
jicere velimus, eandem sanè doctrinam à Nu-
midæ, Byzacenæ, ac Mauritanie in synodo
congregatis episcopis in communi quâdam
Epistolâ ad Theodorum papam directâ inveni-
mus prolatam et agnitam. « Magnum, inquit,
« et indeficientem omnibus Christianis fluenta
« redundantem apud Apostolicam sedem con-
« sistere fontem, nullus ambigere possit, de
« quo rivuli prodeunt affluenter, universum
« largissimè irrigantes orbem Christianorum,
« cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum
« decreta peculiarem omnem decrevère reve-
« rentiam in requirendis Dei rebus, quæ om-
« ninò et sollicitè debent, maximè verò, justè-
« que ab ipso præsulum examinari vertice
« apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam
« mala damnare quàm probare laudanda. Anti-
« quis enim regulis sancitum est, ut quidquid,
« quamvis in remotis vel in longinquis positis
« ageretur provinciis, non priùs tractandum
« vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ
« sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus au-
« ctoritate, justa quæ fuisset pronuntiatio fir-
« maretur, indeque sumerent cæteræ Ecclesiæ
« velut de natali suo fonte prædicationis exor-
« dium, et per diversas totius mundi regio-
« nes, puritatis incorruptæ manarent fidei
« sacramenta salutis. Quocirca humillimum
« vestro apostolico culmini persolventes obse-
« quium, » etc.

Venerabilis Beda idem pro Anglicanâ Eccle-
siâ reddit testimonium; sic enim loquitur :
« Ideò beatus Petrus, qui Christum verâ fide
« confessus, vero amore secutus, specialiter
« claves regni cælorum et principatum judiciorum

« riæ potestatis accepit, ut omnes per orbem
« credentes intelligant, quia quicumque ab
« unitate fidei, vel societatis illius, quolibet
« modo se ipsos segregant, tales nec peccato-
« rum vinculis absolvi, nec januam possint re-
« gni cælestis ingredi. »

Alcuinus, qui tanquàm primus Universitatis
Parisiensis auctor habetur, id æquè ac Beda
exprimit; loquens enim in unâ ex suis Episto-
lis de quodam auctore : « Ne schismaticus,
« inquit, inveniatur aut non catholicus, se-
« quatur probatissimam Romanæ Ecclesiæ au-
« ctoritatem; ut, unde catholicæ fidei initia
« accipimus, inde exempla salutis nostræ sem-
« per habeamus. Ne membra à capite separen-
« tur suo, ne claviger regni cælestis abji-
« ciat, quos à suis deviâsse cognoverit do-
« ctrinis. »

Auctor librorum Carolinorum, quantùm-
cumque oppositus religioso cultui, quem
Ecclesia catholica sanctis imaginibus tribuit,
tamen sanctam sedem ut fidei regulam agnos-
cit : « Qualiter, inquit, Romana Ecclesia cæ-
« teris Ecclesiis à Domino prælata, et à fide-
« libus consulenda sit, prosequamur, præsertim
« cum non ab aliis Scripturis nisi ab his, quas
« illa inter canonicas recipit, testimonia sint
« assumenda, nec aliorum doctorum, nisi eo-
« rum, qui à Gelasio, vel aliis sanctæ sedis
« illius pontificibus suscepti sunt, dogmata sint
« amplectenda. » Et postquàm dixerat, quòd
Hieronymus, quem Damasus papa consulabat,
ipse hunc papam super fidei rebus consuleret,
hæc addit : « Quod regulariter omnes catholicæ
« debent observare Ecclesiæ, ut ab eâ post
« Christum ad muniendam fidem adiutorium
« petant, quæ non habens maculam, nec ru-
« gam, et portentosa hæresum capita calcat, et
« fidelium mentes in fide corroborat. »

Hinemarum celebris Rhemorum archiepiscopus
de Ecclesiâ Romanâ disserens : « Consulentes,
« inquit, ante omnia, sicut et prima est in toto
« orbe omnium Ecclesiarum mater, sanctam
« catholicam et apostolicam Romanam Eccle-
« siam; quæ non ab homine neque per homi-
« nem, sed Dominum Jesum Christum, sicut
« Petrus et Paulus apostolatam, ita et hæc
« sancta sedes omnium civitatum meruit prin-
« cipatum. » Et paulò inferiùs : « Piis, devotis,
« atque catholicis, hoc potest et debet sufficere,
« quod omnium Ecclesiarum mater sancta ca-
« tholica atque apostolica docet Romana Ec-
« clesia. Ipsa enim ut mater nos Christo ge-
« nuit, nos religione nutrit, nos doctrinâ

« instruxit, nos sicut in sancto Petro à Christo
 « firma petra accepit, doctores instituit, et
 « catholico lacte nutritos, et ad virum perfe-
 « etum perductos, ad docendum alios infor-
 « mavit. » Et alibi : « De omnibus, inquit, du-
 « biis vel obscuris, quæ ad redactæ fidei teno-
 « rem, vel pietatis dogmata pertinent, sancta
 « Romana Ecclesia, ut omnium Ecclesiarum
 « mater et magistra, nutrix ac doctrix, est
 « consulenda, et ejus salubria monita sunt
 « tenenda. »

Neque aliud tenet Theodorus Studita; sic enim papam alloquitur : « Audi, apostolicum
 « caput, à Deo electe pastor ovium Christi,
 « claviger regni cœlorum, petra fidei, per quam
 « ædificata est Ecclesia catholica. Nam tu es
 « Petrus, Petri sedem exornans et gubernans...
 « Huc ades, ab Oriente exurge, tibi dixit Chri-
 « stus : *Et tu aliquando conversus, confirma fra-*
 « *tres tuos...* Vos igitur verè illimis fons ac
 « sincerus, jam inde ab initio veræ fidei. Vos
 « ab omni hæreticorum procellâ longè positi,
 « securus totius Ecclesiæ portus. Vos à Deo
 « electa civitas ad salutis refugium. » Et alibi :
 « Quòd si, inquit, hoc minimè probet impera-
 « tor, deflexitque, ut ipse ait, à veritate Nice-
 « phorus antistes, mittenda est ad Romanum
 « ex utrâque parte legatio, et inde fidei acci-
 « pienda certitudo. » Decisio igitur summorum
 pontificum in materiâ fidei tam in Oriente
 quàm in Occidente tanquàm judicium, quod
 in dubium revocari non posset, suspicie-
 batur.

CAPUT X.

Quæ à tempore schismatis lis fuerit inter Græcos et Latinos de auctoritate summorum pontificum.

Qui leviter et quasi in cortice tantum erro-
 rem Græcorum schismaticorum quoad summos
 pontifices examinârunt, in eo præcipuè illum
 consistere arbitrantur, quòd ipsorum prima-
 tum super omnes Ecclesiæ catholicæ episcopos
 negent. Verùm doctiores inter Græcos schis-
 maticos, qui de causis hujus scissionis scrip-
 sère, declarant quòd dictus primatus illius
 causa non sit; facillè quippe conveniunt quòd
 papa sit caput Ecclesiæ, quòdque ut talis jus
 habeat præsidendi in conciliis œcumenicis. Si
 contrarium tueri voluissent, necesse profectò
 fuisset, ut non tantum acta conciliorum
 œcumenicorum, verùm insuper innumerabi-
 lia alia adhuc antiqua propriæ suæ Ecclesiæ
 monumenta, per quæ hic primatus invictè

probatur, igni adjudicassent. Jam primo hujus
 tractatûs capite vidimus quòd Nechites archi-
 episcopus Nicomediensis seculo duodecimo
 absque ullâ tergiversatione de primatu papæ
 ultrò convenerit; ipsius verò absolutam po-
 testatem, decisionumque infallibilitatem so-
 lummodò in controversiam traxerit. Nilus
 Cabasilas archiepiscopus Thessalonicensis se-
 quenti seculo eadem sustinet in opere quod
 de primatu papæ composuit. Postquàm ibidem
 dixerat, papæ primatum non esse causam
 schismatis, hanc esse affirmat : « Quòd scili-
 « cet quæstio controversa communi œcume-
 « nicæ synodi decreto non sit confirmata, quòd
 « ejus solutio ac explicatio non fiat ex veteri
 « Patrum in ejusmodi negotiis consuetudine;
 « sed quòd Romani magistrorum partes in hæc
 « quæstione sibi sumant, alios verò instar
 « discipulorum dicto audientes habere velint. »
 In contextu dein infallibilitatem à fronte ado-
 ritur, eamque ab ipso etiam D. Petro remo-
 vet : « Quòd verò impossibile sit, inquit, pa-
 « pam à rectitudine dogmatum aberrare, id
 « etiam ipsius Petri successionem excedit. Ille
 « enim etiam impegit, » etc. Verùm cùm ipsi
 Agathonis Epistolæ concilio œcumenico sexto
 insertæ, in quâ dicitur quòd « apostolica
 « Petri Ecclesia nunquàm à viâ veritatis in
 « quâlibet erroris parte deflexerit, » satisfac-
 ciendum esset, illicò respondet, quòd Agatho
 papa non prætenderit, ut id ad litteram expli-
 caretur. At satis superque advertens, hæc
 responsione objectioni non satisfactum iri,
 aliam quærit, asserens quòd tantum de illo
 tempore quod illum præcesserat, locutus sit,
 nec in eâ futurum tempus includi voluerit,
 neque etiam id aliter à sanctâ synodo, quippe
 quæ Honorium damnavit, intelligi potuerit :
 « De præterito tempore locutus est, futurum
 « non inclusit. » Fatetur autem hic auctor,
 quòd absque papâ nulli ecclesiastici canones
 condi possint, sed insimul contendit, quòd
 neque papa hujusmodi canones condere possit
 absque aliis patriarchis : « Ecclesiastici cano-
 « nes non possunt constitui sine papâ, sed
 « neque papæ id licet sine aliis quamdiù certè
 « apostolicis legibus pareat. »

En igitur controversiæ Latinos inter et
 Græcos super auctoritate summi pontificis
 punctum ab hoc auctore præclarè fixum,
 quod pluribus adhuc aliorum Græcorum tes-
 timoniis probare valerem.

Si modernos theologos Gallos, qui summo-
 rum pontificum infallibilitati adversantur, super

istâ Græcorum cum Latinis contentione consuleremus, exemplò ad Græcorum partes accederent; etverò id ultra sanè quàm oporteat, de facto præstant, sive cùm summos pontifices conciliis subiciunt, sive dùm contendunt, plures summos pontifices errasse, sicque de hac quæstione non aliter quàm Cabasilas ratiocinantur. Dispicendum ergo est, num Galliæ, aliarumque nationum theologi, qui pro Ecclesiâ Latinâ adversus Græcos schismaticos calamum strinxerunt, ejusdem cum modernis quibusdam theologis Gallis mentis fuerint, manusque hâc in parte Græcis dederint; aut num non potiùs contrarium, ut Ecclesiæ doctrinam propugnârint. Etverò haud difficile erit mihi demonstrare, quòd omnes pro summorum pontificum infallibilitate eorumque super ipsa concilia superioritate se declarârunt.

Initium sume ab Æneâ episcopo Parisiensi, qui tempore Photii, id est, nono Ecclesiæ seculo scripsit adversus ineptas exprobrationes, quas tunc Græci in Latinos jaciebant, quas inter hæc erat, quòd nempe privilegia Ecclesiæ Romanæ unâ cum imperio ad Constantinopolitanam emigrâssent. Hic episcopus, ut hanc chimæram refutaret, postquàm demonstrâssent, Orientalem Ecclesiam illam ipsam esse, quæ hæresiarchas plerosque produxisset, ipsamque Constantinopolitanam sedem ab hac labe immunem non fuisse: « Non verò, addit, in Romanâ sede, Deo rectore, tale unquàm contigit dedecus, ut aliquis hæresiarches eidem præsideret, quam summus Apostolorum princeps suâ sessione illustravit, et fuso sanguine consecravit, cui suas regendas oves Dei Filius speciali curâ commisit, nec mirum, quia ipsi dictum fuerat: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni cælorum.* Ergo cui propriâ auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? quem cùm petram dicit, firmamentum Ecclesiæ judicavit. » Ex his apparet, quòd Æneas puritatem fidei sedis Apostolicæ fundet in promissione Christi D. Petro factâ, prout tota semper præstitit antiquitas. Et ne cuiquam dubium esset, quin infallibilitatem tueretur, statim iis quæ de Liberio papâ objici possent, ita respondet: « Quamvis à fidei tramite non deviares, exilio et minis Ariani principis territus, non virtute, quâ debuit, perfidis Arianis viriliter repugnavit. »

Cùm verò opus illud Æneæ nihil fermè aliud sit quàm collatio testimoniorum ex sanctis Patribus et summis pontificibus circa hunc articulum congestorum, inter alia refert unum ex Gelasio papâ, ubi dicit quòd summi pontifices potestatem habeant de universâ judicandi Ecclesiâ, nec cuiquam facultas sit aut potestas eos judicandi, illorumque judicia in examen revocandi. Quòd ab omni judicio ad eos appellari possit, ab ipsorum autem sententiâ appellare nulli fas sit. Imò Æneas sub fide certorum quorundam monumentorum narrat, quòd Constantinus imperator pro reverentiâ erga summos pontifices Romam reliquerit: « *Dicens, inquit, non esse competens, duos imperatores in unâ civitate simul tractare commune imperium, cùm alter foret terræ, alter Ecclesiæ princeps.* » Addit insuper, quòd imperator voluerit, ac decreverit, ut summus pontifex Ecclesiam in perpetuum, tanquàm supremus quidam priorum statuum princeps, jureque regio gubernaret. « *In quibus etiam inter alia specialiter contineri voluit, ut apicem omnis principatus Romanus papa super omnem Ecclesiam, ejusque pontifices perenniter, velut jure regio retineret.* » Hæc est idea quam nobis de Romanis pontificibus Æneas ob oculos ponit, consequenter illa ipsa quæ seculo nono in Galliâ omnium mentes occupabat, adeò sanè longè ab eâ diversa, quam moderni Galli libenter nobis imprimerent.

Ratramus monachus Corbeiensis ejusdem seculi scriptor eandem nobis ideam in opere quod adversus Græcos edidit, atque imperatori Carolo Calvo dedicavit, ante oculos ponit. Ibi postquàm dixerat quòd episcopo Constantinopolitano nullibi nisi in suâ diœcesi jurisdictione aliqua competeret: « Sed Romano pontifici, inquit, hujus sollicitudinis curam antiquitùs esse commissam, ad quem omnes Ecclesiæ Christi respiciant; et cujus sit officii de singulis ecclesiasticis rationibus disponere, eamque tenere singulas provinciarum ecclesiasticarum causarum formam, quam pontifex Romanus constituerit, vel concesserit; quòd approbant pontificum decreta Romanorum, omnibus Christi Ecclesiis tam per Orientem quàm per Occidentem positis directa, quæ veluti leges ecclesiasticorum negotiorum, et observantur ab omnibus et suspiciuntur. » Addit præterea, « quòd iis, quæ imperatores Græci Ecclesiæ Constantinopolitanæ attribuire conabantur, an-

« tiquitas nulla suffragetur, synodorum decreta nulla, imperatorum pragmatica nulla, quæ etsi aliqua monstrarentur, auctoritatis pondus obtinere nequirent sine Romani pontificis adstipulatione; cujus tantæ manet antiquitate tribuente potestatis jus, ut sine permissionis illius auctoritate nec Constantinopolis, nec ulla civitas Orientalis vel occidentalis, obtinere privilegia valeat potestatis, nisi quæ fuerint à Romano pontifice vel concessa vel roborata, ipsi verò maneat potestas atque sollicitudo omnium Ecclesiarum concedendi vel disponendi quæcumque ecclesiasticis utilitatibus secundum ecclesiasticas regulas probata fuerint deservire. » Et iterum: « Ex antiquis monumentis cernimus, inquit, omnino Romani pontificis auctoritatem super cunctas Ecclesias Christi præeminere, ut omnes episcopi illum habeant caput, et ab ejus judicio pendeat quidquid in ecclesiasticis negotiis disponitur, ut ex ejus arbitrio vel maneat constitutum, vel corrigatur erratum, vel sancitur quodcumque fuerit innovandum. Et reverà omnes Orientales Ecclesiæ, simul et Occidentales Romanæ civitatis præsulem semper quasi caput episcoporum veneratæ sunt, et ad ejus sententiam respexerunt, et de rebus dubiis quæcumque decrevit, ejus judicium sustinuerunt, illiusque decreto paruerunt. Quæcumque concilia ejus sententiâ roborata sunt, rata manserunt: quæ verò damnavit, pro nihilo reputata fuerunt, nec auctoritatem ullam habere potuerunt. » Hæc omnia fusè probat Ratramus; unde liquet quòd adversus Græcos absolutam super omnes totius orbis Ecclesias papæ potestatem, necnon illius super concilia superioritatem infallibilitatemque propugnet ac tueatur.

Cùm seculo undecimo Michael patriarcha Constantinopolitanus schisma renovasset, Leo papa IX ad illam urbem legatos misit, qui, cùm frustra (obnitente videlicet hujus patriarchæ perviciaci) Ecclesiæ pacificationem ac redintegrationem tentassent, illi anathemate dicto, infectis rebus redire coacti fuerunt. Horum legatorum unus erat Humbertus cardinalis Candidæ-Sylvæ, qui ea quæ Græci super pane azymo, aliisque quibusdam ritibus, Latinis objiciebant, refutavit. Cùm autem in iis Græcorum scriptis, quæ refutabat, nihil de papæ auctoritate dictum esset, quæstionem hanc in suis responsionibus non tetigit. Verùm cùm unius horum scriptorum auctor, Nicetas Pecto-

ratus monachus nempe, ipsomet præsentem imperatorem Constantino Monomacho intra legatorum manus ea quæ adversus Romanam universamque Latinam Ecclesiam ratione azymorum, sabbati et matrimonii sacerdotum scripserat, anathematizasset, id tamen legatis nondum satis fuit, sed insuper ipsum adegerunt, ut omnes eos, qui negarent Ecclesiam Romanam esse primam omnium Ecclesiarum, aut illius semper orthodoxam fidem vel in minimo præsumerent reprehendere, anathematizaret. « Insuper anathematizavit cunctos qui ipsam sanctam Ecclesiam Romanam negarent primam omnium Ecclesiarum esse, et qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. » Post quæ Nicetas sequenti die ad legatos se contulit, à quibus tam probè instructus fuit, ut de omnibus convictum eum in suam communionem ac amicitiam receperint.

Sub prædicti seculi finem S. Anselmus archiepiscopus Cantuariensis, in tractatu quem adversus Græcos de processione Spiritus sancti edidit, sibi ipsorum nomine hæc objicit, cur Symbolo additum fuerit: *Filioque*? item, quòd, si hoc faciendum fuisset, cur prius negotium istud Ecclesiæ Græcæ non fuerit communicatum, ut super eo deliberaretur, hæcque additio communi consensu fieret? Primæ objectioni sic respondet: « Si quæretur, cur hoc factum sit, dicimus, quia necesse erat propter quosdam minùs intelligentes. » Secundæ verò, cur nempe desuper à Græcis nullum consilium expetitur fuerit, ita satisfacit: « Respondemus, quia et erat nimis difficile eorum episcopos de hac re colligere, nec erat necesse, unde non dubitant hoc in quæstionem adducere... Quantò magis licuit Latinis hoc constanter proferre, in quo omnes gentes et omnia regna quæ Latinis untur litteris, pariter concordant! » Hæc autem sancti Anselmi responsiones necessariò supponunt fuisse in Ecclesiâ Latinâ quamdam auctoritatem conciliis œcumenicis vel superiorem, vel ad minimum æqualem, eamque infallibilem. Nam Græcorum objectio inde proveniebat, quòd scilicet generalia concilia prohibuissent, ne quidquam concilio Constantinopolitano adderetur.

Hugo Ethevianus Tuschus in tractatu, quem seculo duodecimo Constantinopoli edidit, expressius adhuc desuper mentem suam exponit; sic enim loquitur: « Si Constantinopolitana synodus Nicæno adjecit Symbolo: *In Spiritum*

« sanctum Dominum et vivificantem, ex Patre
 « procedentem; si Chalcedonensis synodus quo-
 « que Constantinopolitanæ addidit synodo :
 « Perfectum in divinitate, perfectum in humani-
 « tate, etc., nullâ reprehensione, nullâque
 « calumniâ notandus est antiquioris Romæ
 « antistes, quod causâ interpretationis dictio-
 « nem unam, ex Filio procedere Spiritum,
 « sanctorumque plurium episcoporum, scien-
 « tissimorum cardinalium consensu habito,
 « apposuerit. Licuit enim ei semperque licebit
 « fratres confirmare, decreta edere, eudere
 « interpretationes, sicubi aliquid obscure scri-
 « ptum sit. »

Cum verò eodem seculo Anselmus Avelsbur-
 gensis episcopus ab imperatore Lothario lega-
 tus Constantinopolim missus fuisset, indictum
 antea colloquium super articulis, qui binas
 dividebant Ecclesias, cum Nechite Nicome-
 diensi archiepiscopo, ad hoc, tanquam suæ
 gentis viro eruditissimo, delecto, iniit. Unus
 autem hujus colloquii seu collationis articulus
 de Romano pontifice institutus est; nec ibi
 quæstio fuit de ejus primatu, quippe quem
 Nechites ultrò agnoscebat, ut capite primo
 ostendi, sed de ejus absolutâ duntaxat pote-
 state ac infallibilitate, quam Græci ferre non
 poterant. Anselmus è contrario utrumque
 tanquam ad fidem spectans propugnavit. Suffi-
 cit ad omnium convictionem, ea ipsa quæ
 dictus episcopus hâc de re profert, retulisse.
 Paulò quidem prolixiora sunt, at, ut spero,
 nullam cuiquam molestiam creabunt. Post-
 quam igitur de patriarchis Alexandrino et
 Antiocheno, qui propter D. Petrum quasdam
 prærogativas meruerunt, disseruisset, hæc ad-
 dit : « Ad hoc etiam sancta Romana Ecclesia
 « præ cæteris à Domino præelecta speciali
 « privilegio ab ipso donata est, et beatificata,
 « et quasi quâdam prærogativâ omnibus Ec-
 « clesiis præeminet, et jure divino antecellit.
 « Aliis namque diversis in temporibus variis
 « hæresibus occupatis, et in fide catholicâ
 « nutantibus, illa supra petram fundata et so-
 « lidata semper mansit inconcussa, nullis falsis
 « et sophisticis hæreticorum argumentis à sim-
 « plicitate fidei... avelli potuit, quia scuto di-
 « vinæ sapientiæ, Domino largiente, contra
 « dolosas quæstiones semper munita fuit....
 « Unde Dominus sciens alias Ecclesias hære-
 « ticâ impulsione nimium vexandas, et Roma-
 « nam Ecclesiam, quam ipse supra Petrum
 « fundaverat, nunquam in fide debilitandam,
 « dixit Petro : *Ego rogavi pro te, ut non deficiat*

« fides tua; et tu aliquando conversus, confirma
 « fratres tuos; ac si apertè ei dicat : Tu qui
 « hanc gratiam accepisti, ut aliis in fide nau-
 « fragantibus, semper in fide immobilis et con-
 « stans permanear, alios vacillantes confirma
 « et corrige, et tanquam omnium provisor, et
 « doctor, et pater, et magister, omnium cu-
 « ram et sollicitudinem gere. Meritò ita pri-
 « vilegium prælationis super omnes accepit,
 « qui in conservandâ integritate fidei præ om-
 « nibus privilegium à Domino suscepit. »

Uterius idem auctor : « Quocirca, inquit,
 « nulli fidelium convenit aliquatenus dubitare,
 « seu in quæstionem ponere, sed firmissimè
 « tenere, quod Petrus à Domino princeps Apo-
 « stolorum sit constitutus. Quemadmodum au-
 « tem solus Romanus pontifex vice Petri vicem
 « gerit Christi, ita cæteri episcopi vicem ge-
 « runt Apostolorum sub Christo, et vice Chri-
 « sti sub Petro, et vice Petri sub pontifice
 « Romano ejus vicario. Nec in hoc aliquatenus
 « derogatur alicui Apostolorum, si unicuique
 « humiliter suum attribuitur officium. »

Anselmus denique ad ipsum Nechitem ora-
 tionem vertens : « Ecce vides, inquit, quasli-
 « bet hæreses hic et ubique exortas à petrâ
 « fidei per Petrum Apostolum collisas et de-
 « structas; itaque non solum ex prædictis,
 « verum etiam ex aliis multis conciliis per
 « Orientem celebratis, necnon etiam ex plu-
 « rimis Africanorum conciliis, in quibus variæ
 « hæreses damnatæ sunt, constat Romanam
 « Ecclesiam duo privilegia divinitus habere,
 « videlicet præ omnibus incorruptam purita-
 « tem fidei, et super omnes potestatem judi-
 « candi. »

Nullus à me expetet, ut reor, quatenus plura
 ex isto auctore adducam. Sed ut liquidò con-
 stet, quòd in hoc colloquio de supremâ Romani
 pontificis potestate ac infallibilitate quæstio
 agitata fuerit, unicam hic ex Nechitis respon-
 sionibus solummodò adducam : « Quæ si ita
 « sint, inquit, quid igitur nobis Scripturarum
 « scientia? quid nobis litterarum studia, quid
 « sapientum Græcorum nobilissima ingenia?
 « Sola Romani pontificis auctoritas, quæ, sicut
 « tu dicis, super omnes est, universa hæc
 « evacuat. Solus ipse sit episcopus, solus ma-
 « gister, solus preceptor, solus de omnibus sibi
 « soli commissis soli Deo sicut solus bonus pas-
 « tor respondeat. Quòd si autem in vineâ Do-
 « mini cooperatores habere velit, servato sibi
 « suo primatu, sua exaltatio ipsi humilitatis
 « præbeat motivum, neque fratres suos despi-

«ciat, quos Christus Jesus, qui veritas est, in
«sinu Ecclesiæ genuit ut liberi sint, non ut
«mancia efficiantur.» Et inferius: «Hæc de
«Ecclesiâ Romanâ elocutus sum, inquit, non
«ut te offenderem; enimverò illam æquè ac tu
«veneror, quamvis illam tecum in omnibus
«non sequar, nec id opus esse arbitrer. Interim
«iis omnibus quæ de illius auctoritate protu-
«listi stantibus, nihil nobis aliud reliquum fo-
«ret, quàm ut omnes ritus nostros in admi-
«nistratione sacramentorum absque ullo exa-
«mine, imò ipsâ inconsultâ Scripturâ desere-
«remus, illamque, quòcumque ejus cupiditas
«duceret, clausis oculis sequeremur.»

Hæc sunt inconvenientia illa, quæ dictus archiepiscopus Nicomediensis adversus supremam Romanorum pontificum auctoritatem ac infallibilitatem proponebat. Viderint illi, qui nostrâ ætate eandem impugnant, num non ad partes hujus schismatici Græci transeant, atque propemodum eadem quæ ille dicant.

Occurrunt mihi decimo tertio seculo duo famosi auctores, qui Græcos refutârunt: D. Thomas scilicet et S. Bonaventura, uterque Facultatis Parisiensis doctores. Ambo autem et absolutam Romanorum pontificum potestatem et infallibilitatem eorum tuentur. Ita desuper loquitur D. Thomas de Potest. q. 10, art. 4, ad 13: «Sicut autem, inquit, posterior syno-
«dus potestatem habet interpretandi symbolum
«à priori synodo conditum, ac ponendi aliqua
«ad ejus explanationem, ut ex prædictis patet,
«ita etiam Romanus pontifex hoc suâ auctori-
«tate potest, cujus auctoritate sola synodus et
«congregari potest, à quo sententia synodi
«confirmatur, et ad ipsum à synodo appellatur;
«quæ omnia patent ex gestis synodi Chalcedo-
«nensis. Nec est necessarium quòd ad ejus
«expositionem faciendam universale concilium
«congregetur, cùm quandoque id fieri prohi-
«beant bellorum dissidia, sicut in sextâ synodo
«legitur quòd Constantinus Augustus dicit quòd
«propter imminetia bella universaliter epi-
«scopos congregare non potuit. Sed tamen illi
«qui convenerunt, quædam dubia in fide exorta
«sequentes sententiam Agathonis papæ deter-
«minaverunt, scilicet, quòd in Christo sint
«duæ voluntates et duæ actiones. Et similiter
«Patres in Chalcedonensi synodo congregati,
«secuti sunt sententiam Leonis papæ, qui
«determinavit Christum esse in duabus naturis
«post incarnationem.» Redibit occasio plura
adhuc ex divo Thomâ adducendi. S. Bonaven-
tura de eadem difficultate de quâ S. Thomas,

agens, de processione videlicet Spiritûs sancti, sic de Græcis loquitur: «Quia cùm reputarent
«se sciolos, et vocati non fuerunt, noluerunt
«profiteri quòd non erat per eos inventum.» Et paulò inferius addit quòd iidem Græci facti fuerint hæretici et schismatici, hæretici quidem, eò quòd opinionem suam tueri volentes, auctoritati Romanæ Ecclesiæ obsistere ausi sint; schismatici verò, eò quòd ab ejus unitate recesserint.

Possem hic alios adhuc auctores adducere, qui adversus Græcos dimicantes summorum pontificum auctoritatem, eorumque infallibilitatem propugnârunt; verum hi sufficiunt ad demonstrandum quòd in illâ quoad papam contentione de his duobus articulis quæstio principaliter agitata fuerit.

Quòd si quis quærat quid hi duo articuli ad quæstionem de processione Spiritûs sancti, quæ contentioni illius principale objectum erat, faciant, respondeo quòd essentialem ad eandem habuerint relationem; et quidem hoc modo: Summus pontifex additionem illam, *Filioque*, Symbolo factam, auctoritate suâ firmârat, atque per hanc auctorisationem definierat, Spiritum sanctum æquè à Filio ac Patre procedere. Atqui nonnisi suprema in Ecclesiâ auctoritas, Symbolo in secundâ synodo œcumenicâ confecto, omniumque subsequentium conciliorum auctoritate firmato cum expressâ etiamnum prohibitionem, ne quis in posterum quidquam in eo mutare præsumeret, aliquid addere poterat. Nonnisi item infallibilis quædam auctoritas fidei articulum definire poterat. Primum igitur adversus Græcos justificari non poterat, nisi ipsis probaretur ac demonstraretur, papam pollere auctoritate ipsis etiam œcumenicis conciliis superiore; sed et neque secundum, nisi illum in suis decisionibus infallibilem asserendo. Et hoc est quod Catholici, qui Ecclesiam adversus Græcos schismaticos defenderunt, semper propugnârunt.

Libenter viderem, quomodò theologus ille, qui hos duos articulos negat, si ipsi res cum perito quodam Græco intercederet, se extricare quiret. Videtur mihi quòd Græcus ille, hujus theologi principiis insistens, ipsum cogeret ad hæc duo fatenda: Primum, quòd de fide non sit Spiritum sanctum ex Filio procedere, alterum, quòd Latini additionem illam, *Filioque*, faciendo, contra ordinem à Christo in suâ Ecclesiâ stabilitum prævaricati sint. Sic enim Græcus ille argumentaretur: Secundum vos, domini mei theologi Galli, papa decidendo

articulum quemdam, non potest fideles ad suam decisionem tanquam fidei articulum recipiendam obligare, quippe cum auctoritas illius infallibilis non sit; ad hoc requiritur consensus totius Ecclesiæ vel congregatæ vel saltem dispersæ: illi enim soli Christus infallibilitatem in fidei dogmatibus promisit. Atqui articulus processionis Spiritûs sancti ex Filio æquè ac ex Patre ante nostram separationem in nullo concilio œcumenico definitus fuit, ut ipsimet concedere cogimini; nec ab Ecclesiâ dispersâ definitus fuit; nos enim Græci, qui tunc cum, prout contenditur, à papâ decisis fuit, mediam ad minimum Ecclesiæ partem componebamus, nullatenus ei consensus, verum contra reclamavimus, contrariamque semper professi sumus doctrinam. Ergo ille articulus secundum vestra principia non poterat pro articulo fidei haberi, donec in aliquo œcumenico concilio pro tali decisis fuisset. Unde immeritò nobiscum tanquam schismaticis et hæreticis hactenus actum est, quòd decisioni, quæ vobis ipsis ultrò fatentibus fallibilis erat, acquiescere renuerimus. Et quia ab eo tempore nostri episcopi semper in hac sententiâ perstiterunt, eosque repudiârunt, qui ex nostrâ natione in quibusdam conciliis eidem articulo consenserunt, semper quoad hoc punctum in eodem statu, in quo initio eramus, permanemus, semperque jus retinemus asserendi quòd articulus iste ex consensu totius Ecclesiæ nunquam definitus fuerit.

Quod additionem Symbolo factam spectat, cum vos ipsi concedatis quòd nulla auctoritas illud quod semel in conciliis œcumenicis determinatum fuit, mutare aut attingere possit, ex quo plura concilia generalia expressè prohibuerunt ne quis vel minimum in Symbolo Constantinopolitano tangere præsumeret, imò quædam synodi in illos qui ei quidquam addere vel demere ausi fuissent, anathema pronuntiârunt, diffiteri haud poteritis, quin ii, qui hanc additionem fecerunt, anathema incurrerint; et quia universa Latina Ecclesia hanc additionem fecit, vel saltem acceptavit, concludere oportet quòd universa vestra Ecclesia in anathema lapsa sit, atque contra ordinem à Christo Domino pro regimine suæ Ecclesiæ stabilitum prævaricata fuerit.

Vix ac ne vix quidem capio, qui theologus Gallus ille se manibus hujus Græci subripere valeret. Peritissimum quemdam illorum, quorum opera habemus, desuper consulere, quidque huic Græcæ objectioni responderet,

perspicere placuit; at sanè nihil debilius refutatuque facilius inveni, quàm id quod, ut se hoc incommodo ac difficultate liberet, in medium profert.

Auctores verò catholici, qui seculo nono et sequentibus adversùs Græcos calamum strinxerunt, nullam prorsùs hic difficultatem aut incommodum sensère; ipsorum ætate Ecclesia nullatenus dubitabat quin papa potestate omnibus conciliis superiore gauderet, ejusque decisiones in materiâ fidei infallibiles forent, omnesque fideles ad interiorem assensum obligarent.

CAPUT XI.

De mente Patrum et auctorum ecclesiasticorum super auctoritate Romanorum pontificum, eorumque in materiâ fidei infallibilitate, à seculo nono ad Scholasticorum usque tempora.

Initium sumo ab auctore Annalium Metensium, qui ad annum 865 ita loquitur: « Tied-
« gaudus et Guntarius Romam proficiscuntur,
« ut coepiscopos suos ostenderent ecclesi-
« stica atque apostolica exercuisse decreta,
« stultitiæ elogio denotandi, qui illam Petri
« sedem aliquo pravo dogmate fallere posse
« arbitrati sunt, quæ nec fefellit, nec ab ali-
« quâ unquam hæresi falli potuit. »

Raterius episcopus Veronensis, qui initio seculi decimi floruit, in suo Itinerario ita de Ecclesia Romanâ loquitur: « Quâ ignoran-
« tiâ, quò melius exui, quò aptius possum,
« quàm Romæ doceri? Quid enim de eccle-
« siasticis dogmatibus alicubi scitur, quod
« Romæ ignoretur? Illic summi illi totius or-
« bis doctores, illic præstantiores enituerunt
« universalis Ecclesiæ principes, illic decre-
« talia, pontificum universorum congregatio,
« examinatio canonum, approbatio recipien-
« dorum, reprobatio spernendorum; pos-
« tremò nusquam ratum, quod illic irritum,
« nusquam irritum quod illic ratum fuerit vi-
« sum. Ubinam ergo melius insipientiæ con-
« sulitur mæx, quàm ubi fons sapientiæ cer-
« nitur esse? »

S. Petrus Damianus, in Epistolâ ad antipapam Honorium II, inter alia sic loquitur: « Præ-
« terea, si eos sacri canones hæreticos no-
« tant, qui cum Romanâ Ecclesiâ non con-
« cordant, quâ tu judicaberis dignus esse
« sententiâ, qui, » etc.

Alibi de istius Ecclesiæ dignitate ad cle-
rum populumque Mediolanensem sermonem
faciens: « Quo pacto, inquit, honore indiget

« parvuli hominis, quæ laudes atque præconia ex ipsius ore sortita est Salvatoris? Quæ autem provincia per omnia regna orbis terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, ejus arbitrio ipsum quoque cælum ligatur et solvitur? Omnes autem sive cujuslibet patriarchatus apices, sive metropoleon primatus, aut episcopatum cathedras, vel Ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet conditionis, homo purus instituit, et prout voluntas aut facultas erat, specialium sibi prærogativarum jura præfixit; Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavifero terreni simul et cœlestis imperii jura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum, quo constructum est cælum et terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam. Illius certo privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium quin... qui Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur, et hic dicendus est hæreticus; fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est fidei, et illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis haud prætulisse cognoscitur. » Et in fine operculi: Ecce, inquit, omnem discretionis illius ordinem apud Mediolanensem urbem habitum breviter exposuimus; adhuc tamen utrûm sedis Apostolicæ judicio placeat, ignoramus. Nos enim si quid erravimus, ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, et retractationis opprobrium non veremur. Hæc est enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is qui fabri dicebatur filius, præsidet, ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur, ad cujus rectitudinis lineam, quidquid uspiam fuerit depravatum, reformatur. »

Idem denique sanctus ad quemdam Orientis patriarcham ratione processione Spiritûs sancti scribens, sic eum alloquitur: « Laudabilis planè sanctitatis vestræ prudentia, quæ solvendam sancti Spiritûs quæstionem, non ad alium quempiam refert, sed ad Petrum specialiter, quem cœlestis sapientiæ et potentie claves accepisse indubitanter agnoscit. Nec decebat tantæ dignitatis et sapientiæ virum ab aliò mysterii cœlestis arcana

requirere, nisi ab illo potissimum, quem non caro potuit, vel sanguis instruere, sed cui Deus ipse per se sua decreta dignatus est aperire. *Beatus es, inquit, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est.* Hunc enim præ cæteris mortalibus de toto terrarum orbe Conditor orbis elegit, cui cathedram magisterii principaliter in Ecclesiâ tenere, perpetuo privilegii jure concessit, ut quisquis divinum aliquid ac profundum nôsse desiderat, ad hujus præceptoris oraculum doctrinamque recurrit. »

D. Anselmus Lucensis, in suo adversus antipapam Guibertum opere, sic de summâ Romani pontificis potestate loquitur: « Romanus enim pontifex, ut sapientes norunt, non modò deponi, sed etiam nullo christiano jure à quolibet potest judicari. » Quoad infallibilitatem autem ipsius sic habet: « Firmamentum enim fidei christianæ in eorum sedibus per B. Petrum sessorem earumdem ita Deus locavit, ut si unus ex tribus principalibus patriarchis ceciderit, duo stent; quòd si duo ceciderint, cum pro fide Petri, ne deficiat, à Christo oratum sit, unus scilicet Romani patriarchæ fides, in quâ fratres suos confirmet, nunquàm deficiat. Quod utique Christus Deus noster jam ostendere dignatus est in universalibus synodis jam octies universaliter celebratis. Nam uno vel duobus à fide corruentibus, Romanus in ejusdem fidei firmamento, licet pulsatus, licet concussus, tamen stetit immobilis. Cælum enim et terra transibunt, verba autem ejus non transibunt, qui dixit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* »

S. Lanfrancus archiepiscopus Cantuariensis, agens in quâdam synodo contra Thomam archiepiscopum Eboracensem, qui de primatu Angliæ cum illo ex eo contendebat, quòd D. Gregorius declarare potuisset, si voluisset, quòd privilegia, quæ Augustino concedebat, etiam ad ejus successores extendi deberent, in hæc ei respondet: « Quando Dominus et Salvator noster Jesus Christus dixit B. Petro: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; et tibi dabo claves regni cælorum;* potuisset adjicere, si voluisset: Eandem potestatem successoribus tuis concedo. Verùm dicti prætermisio nihil reverentiæ imminuit successoribus Petri. Ibisne his obviàm? referesne adversa? Enimverò

« omnium Christianorum conscientis est indictum, ut nihilo minùs quàm beato Petro, successoribus ejus et minantibus adtrement, et serenam dignitatem indulgentibus gaudenter applaudant. Estque tunc omnium demùm ecclesiasticarum rerum rata dispensatio, si successorum B. Petri fuerit comprobata judicio. Quid illud agit, nisi vis divinæ liberalitatis per Dominum Jesum à B. Petro in vicarios ejus diffusa?... Ita quodam respectu sedes Romana est genus et totum omnium Ecclesiarum; et tamen in unaquaque Ecclesiâ totius christianæ fidei tota regnat integritas. Ipsa est major omnium Ecclesiarum; et quod in eâ valet, debet valere in minoribus, ut potestas primi cujuscunque Ecclesiæ principis in succedentes dimanet, nisi si quid personaliter et nominatim excipiat. »

S. Anselmus divi Lanfranci in sede Cantuariensi successor, opus suum de Incarnatione Verbi Urbano papæ II dedicavit; sic igitur in suâ Epistolâ dedicatoriâ dictum Urbanum papam alloquitur: « Quoniam divina Providentia vestram elegit sanctitatem, cui vitam et fidem christianam custodiendam, et Ecclesiam suam regendam committeret, ad nullum rectius alium refertur, si quid contra catholicam fidem oritur in Ecclesiâ, ut ejus auctoritate corrigatur; nec ulli alii tutius, si quid contra errorem respondetur, ostenditur, ut ejus prudentiâ examinetur. » Ad quæ consequenter S. Anselmus opus suum censuræ summi pontificis subjicit. Meritò igitur Epistola dedicatoriâ ista hunc præfert titulum: *Domino et patri universæ Ecclesiæ in terrâ peregrinantis summo pontifici Urbano*, etc. Idem sanctus de omnibus Romanis pontificibus disserens sæpius in suis Epistolis hæc repetit: « Qui cùm dignantur apostolicis decretis, quæ ad robur christianæ religionis papa facit, esse obediētes, Petro utique Apostolo, cujus vice fungitur, imò Christo, qui Petro suam commendavit Ecclesiam, se probant esse inobediētes; quærant igitur, qui vicarii Petri, et in eo Petri et Christi decreta christiana contemnunt, alias regni cœlorum portas, quia certè per illas non introibunt, quarum claves Petrus Apostolus portat. Omnes namque, qui nolunt subjecti esse legi Dei, absque dubio deputabuntur inimici Dei. »

Patres concilii Quintelneoburgensis in Saxoniâ propè urbem Halberstadtium, anno 1085, contra Germaniæ schismaticos celebrati, cele-

bre etiam de doctrinâ Catholicorum suæ ætatis super infallibilitate summorum pontificum, eorumque in Ecclesiâ absolutâ potestate, reddunt testimonium. Sic enim in dicto concilio habetur: « Cùm ergo omnes juxta ordinem suum consedisent, prolata sunt in medium decreta sanctorum Patrum de primatu sedis Apostolicæ, quòd nulli unquàm liceat ejus judicium retractare, et de ejus judicio judicare. Quod de totius synodi publicâ professione laudatum et confirmatum est; et hoc utique contra Henricianos, qui fideles S. Petri constringere voluerunt, ut excommunicationem domini papæ Gregorii super Henricum cum illis retractare præsumerent. Quidam autem (addit concilium) Bambergensis clericus, nomine Cunibertus, Romani pontificis primatui derogare volens, in mediâ synodum se contulit, asserens Romanos pontifices hunc sibi primatum adscripsisse, non aliunde concessum hæreditasse, videlicet ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subjaceant. Qui cùm apertè à totâ synodo confutaretur, præcipuè tamen à quodam laico convictus est per illud evangelicum: *Non est discipulus supra magistrum*. Cùm enim hoc generaliter in omnibus ecclesiasticis ordinibus observandum deputeretur, nec major à minore judicaretur, quis hoc vicario S. Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro domino et magistro venerantur? »

S. Thomas archiepiscopus Cantuariensis, celebris ille ac famosus ecclesiasticæ libertatis propugnator, in Epistolâ ad omnes Angliæ episcopos, sic de sanctâ Romanâ sede loquitur: « Quis Romanam Ecclesiam caput omnium Ecclesiarum et fontem catholicæ doctrinæ ambigit esse? Quis claves regni cœlorum Petro traditas esse ignoret? Nonne in fide et doctrinâ Petri totius Ecclesiæ structura consurgit, donec occurramus omnes Christo in vicum perfectum, in unitatem fidei, et agnitionem Filii Dei?... Quicumque sit, qui rigat aut plantat, Deus nulli dat incrementum nisi illi, qui plantavit in fide Petri, et doctrinæ ipsius acquiescit. Sanè ad eum maxima populi judicia referuntur à Romano examinanda pontifice. Et dispositi sub eo matris Ecclesiæ magistratus, quatenus in partem sollicitudinis acciti sunt, creditam exercent potestatem. » Et ep. 122: « Solus, inquit, infidelis, aut qui eum errore superat hæreticus aut schismaticus apostolicis obtreccat obedire mandatis.

Joannes Salishuriensis S. Thomæ contemporaneus et amicus, loquens de summo pontifice hæc habet : « Cujus ministerio Spiritus sanctus totius falsitatis segmenta condemnat. »

S. Bernardus præclarum illud ac fulgidum seculi duodecimi lumen, non minùs clarè quàm alii de Romanorum pontificum infallibilitate eorumque absolutà in Ecclesià potestate disserit. Nam Innocentio papæ II scribens, his eum alloquitur : « Oportet ad vestrum referri apostolorum pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, et præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non potest fides sentire defectum. Hæc quippe prærogativa sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est : *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua?* Ergo quod sequitur, à successore Petri exigitur : *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Id quidem modò necessarium. Tempus est, ut vestrum agnoscatis, pater amantissime, principatum, probetis zelum, ministerium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cuius tenetis et sedem; si vestrà admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestrà auctoritate contentis fidei corruptores... Cùm non aliud esset, quod agerem pro injurià fidei, quam dolerebam, operæ mihi pretium arbitror, si illum monui, cuius arma potentia à Deo ad destructionem in contrarium asserentium, ad destruendam omnem altitudinem se extolentem adversùs scientiam Dei, et in captivitatem redigendum omnem intellectum ad obsequium Christi. » Ex hoc D. Bernardi loco liquet, quòd nihil omnium eorum omiserit, quæ adduci possunt ad infallibilitatem Romanorum pontificum, eorumque supremam in fidei quæstionibus in Ecclesià potestatem nobis persuadendam : 1° Ad eorum sedem omnes quæstiones in ejusmodi materià emergentes referri oportet; 2° hoc ideò fieri debet, quia Romani pontifices in fidei decisionibus sunt infallibiles; 3° ipsorum infallibilitas est fundata super promissiones Christi Domini; 4° omnes fideles his decisionibus mentem suam subicere tenentur; 5° cùm sic summo pontifici obediunt, ipsi Christo Domino præstant obedientiam. Agebatur illà occasione de erroribus Petri Abaelardi, divusque Bernardus non suo tantùm, sed etiam omnium Galliæ episcoporum nomine scribebat. Et quamvis synodus Senonensis Abaelardi errores, priusquàm sanctam sedem appellasset, tanquàm doctrinæ

sanctorum Patrum contrarios provisionaliter damnasset, nihilominùs illius synodi Patres totum illud negotium ad summum pontificem retulerunt, illumque rogârunt, ut ultimatò de hoc negotio sententiam ferre dignaretur : « Nos autem, inquit, licet appellatio ista minùs canonica videretur, sedi tamen Apostolicæ deferentes, in personam hominis nullam volumus proferre sententiam. Cæterùm sententias pravi dogmatis ipsius, quia multos interfecerant... tam verissimis rationibus, quàm B. Augustini, aliorumque sanctorum Patrum inductis à domino Clarævallensi auctoritatibus, non solùm falsas, sed et hæreticas esse evidentissimè comprobatas, pridè ante factam ad vos appellationem damnavimus. Et quia multos in errorem perniciosissimum et planè damnabilem pertrahunt, eas auctoritate vestrà, dilectissime domine, perpetuà damnatione notari, et omnes qui pervicaciter et contentiosè illas defenderint, vobis, æquissime pater, juxtà poenà mulctari, unanimiter et multà precum instantià postulamus. »

Objicit quidam auctor anonymus anno 1719 impressus, quòd, in negotio Gilberti de Porrierià, cùm hic episcopus fidei suæ formulam confecisset, quam ad papæ judicium reformaturum se pollicebatur, S. Bernardus et episcopi synodi Rhemensis ex adverso etiam fidei suæ formulam confecerint, atque cum hæc declaratione summo pontifici obtulerint, quòd apud ipsos firmiter statutum esset, nec minimum in eà mutare, sed quòd in suà fide perstituri omninò essent. Ex quo hic auctor infert quòd nec D. Bernardus, qui synodi anima erat, nec episcopi, qui eidem synodo intererant, papam infallibilem censuerint. Facti seriem refert Godfridus monachus Cisterciensis in Epistolâ ad cardinalem Albanensem. Ego verò ex facto certo, quòd D. Bernardus papam infallibilem crediderit, Galliæque episcopi illum ut judicem in fidei quæstionibus infallibilem agnoverint, prout primùm demonstravi, infero quòd neque D. Bernardo, neque dictæ Rhemensis synodi Patribus id unquàm in mentem venerit, atque quòd, si cum quâdam audaciâ locuti sunt, id fecerint ex confidentiâ quam tum de catholicitate sui Symboli, tum de obtinendâ à summo pontifice illius confirmatione, prout contigit, conceperant.

Ex modo quo Otho Frisingensis historicus huic facto contemporaneus, illud refert, satis apertè constat, quæ tunc temporis sententia

de Romani pontificis infallibilitate vigerit. Narrat ergo quòd, cùm cardinales comperissent S. Bernardum episcoposque Galliae symbolum quoddam edidisse, id vehementer indignati fuerint, ac desuper tanquàm de temerariâ sanctæ sedis auctoritatis violatione apud Eugenium III graviter conquesti fuerint, sic eum inter alia alloquentes : « Sed quid fecit abbas tuus, et cum eo Gallicana Ecclesia? Quâ fronte, quo ausu cervicem adversùs Romanæ sedis primatum erexit? Hæc est enim sola quæ claudit, et nemo aperit, aperit, et nemo claudit. Ipsa sola de fide catholicâ discutere habens, à nullo etiam absens hoc singulari honore præjudicium pati potest. Sed ecce Galli isti, etiam faciem nostram contemnentes, tanquàm finituræ sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconsultis fidem suam scribere præsumpserunt. » Cùm verò Eugenius III has cardinalium querelas D. Bernardo retulisset, longè abfuit ut hic vel minimùm contradiceret, quin potiùs summâ humilitate ac reverentiâ responderit, atque se ob illa quæ objecta fuerant excusârit : « Ille, » inquit de S. Bernardo Otho, humiliter et cum reverentiâ respondit, se, vel dominos episcopos, nihil de præfatis capitulis definiisse, sed quia ab episcopo Pictavino audierat ut fides sua scriberetur, idcirco quia solus nollet, illorum auctoritate ac testimonio simpliciter se, quod sentiret, exposuisse. Hocque tam humili quàm modesto ipsius responso, prædicta cardinalium indignatio acquievit; ita tamen ut præfatum scriptum tanquàm inconsultâ curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro symbolo in Ecclesiâ, quod in conciliis contra hæreses congregatis fieri solet, non haberetur. » Hæc Otho Frisingensis. Adeoque, si verum est illos qui hanc formulam papæ obtulerunt, nimis audacter locutos esse, se ipsos retractaverunt per os illiusmet qui hujus scripti auctor erat, illudque sub episcoporum nomine composuerat.

Petrus Blesensis Urbano III papæ, nomine archiepiscopi Cantuariensis scribens, eique de ipsius in summum pontificem electione gratulans, sic Epistolam suam orditur : « Domus Dei, quæ in lapide adjutorii super fundamentum Apostolorum et prophetarum stabilita est, à Petro et successoribus ejus formam semper eruditionis et statum incolumitatis accepit. Quod enim stipiti rami, quod capiti membra, quod radii soli, quod fonti

« rivuli, hoc Apostolicæ sedis eminentiæ, debent Ecclesiæ omnes, quas ubique terrarum Religio christiana fundavit. »

Aelredus abbas Rievalensis in Angliâ, scribens in Isaiam prophetam, huncque locum ex Canticis canticorum exponens : *Si ignoras te, egredere* : « Quàm multi, inquit, fratres, hodiè nescientes Scripturas, neque virtutem Dei, egressi sunt de Ecclesiâ, et separantes se à vicario Christi, sequuntur præambulum antichristi! Fratres, nemo vos seducat inanibus verbis, nemo vobis dicat : Ecce hic Christus, vel ecce illic, cùm in fide Petri semper sit Christus, quam sancta Romana Ecclesia specialiter mutuavit à Petro, et servat in petrâ, quæ est Christus... hujus Ecclesiæ primus princeps Petrus fuit, cui dictum est : *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Et iterùm : *Pasce oves meas*; et : *Tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis*, etc. Hæc est Ecclesiâ..., cujus plenitudo potestatis in ipsius principe primo, de Oriente transmigrans in Occidentem, auctoritate Spiritûs sancti in Romanâ resedit Ecclesiâ... Ex hinc ob specialem excellentiam ipsius Ecclesiæ episcopi, presbyteri et diaconi appellati sunt cardinales... Sicut enim summus pontifex ex legitimâ, et ut ita dicam, hæreditariâ successione Petri obtinet principatum, ita cæterorum Apostolorum potestas in cardinales constat esse transfusa. Hæc est Ecclesiâ Romana, cui qui non communicat, hæreticus est. Illius interest, consulere omnibus, judicare de omnibus, omnibus providere, ad quam in Petro vox ista dirigitur : *Et aliquando conversus, confirma fratres tuos*. Quidquid ipsa statuerit, suscipio; approbo, quod approbaverit; quod damnaverit, damno. »

Petrus abbas Cellensis cuidam monacho abbatæ S. Albani in Angliâ secundum doctrinam in Epistolâ D. Bernardi ad canonicos Lugdunenses contentam, ratione festi Conceptionis beatæ Virginis scribens, idem quod S. Bernardus asserit; sic enim loquitur : « Est tamen auro locus in quo conflatur, et habet argentum venarum suarum principia, sedem Petri et curiam Romanam, quæ claves cæli principaliter tenet, et clausura conciliorum Dei reserata dispensante Deo, unguentum gratiæ à capite usque in oram vestimenti habet compluere. Hæc sedes Petri, id est, petrâ, in quâ Moyses residet, videlicet lex Dei im-

« maculata convertens animas, fragosa quæque
 « hæreticorum conciliabula elidit et allidit,
 « profanas vocum novitates resecat et rescin-
 « dit, superflua confodit et jugulat, hiantia et
 « eclyptica complet et illustrat. Utinam salvâ
 « veritatis auctoritate lance communis concilii,
 « hæc domina et moderatrix totius christiani-
 « tatis, Conceptionem Virginis librasset et ap-
 « probasset, à mari usque ad mare hanc pro-
 « pagasset, sole, id est, apostolico, ac lunâ, id
 « est, curiâ Romanâ præeunte! Tam securè
 « quàm expeditè in lumine vultus eorum gres-
 « sus meos ponerem et disponerem; ex hoc
 « videns vitare lubricum, et sequi solidum
 « et securum. » Hæc Petrus abbas mona-
 « sterii Cellensis ad quemdam monachum, etc.

Cùm episcopi provinciæ Senonensis ab archiepiscopo Lugdunensi ad discutiendam concessionem investiturarum, quam Paschalis II ab imperatore Henrico adactus fecerat, ad concilium invitati fuissent, eò ire renuerunt, dictoque archiepiscopo per Ivonem Carnotensem inter alia hæc rescripserunt : « Ad hæc
 « non videtur nobis utile consilium, ad ea con-
 « cilia convenire, in quibus non possumus eas
 « personas, contra quas agitur, condemnare
 « vel judicare. Quia nec nostro, nec ullius ho-
 « minum probantur subesse iudicio... Excusa-
 « mus innocentiam nostram, quâ et principales
 « Ecclesiæ claves nolumus suâ potestate priva-
 « re, quæcumque persona vices Christi habeat,
 « nisi manifestè ab evangelicâ veritate disce-
 « dat. » Idem Ivo Carnotensis Epist. 8 de Ec-
 « clesiâ Romanâ disserens : « Hujus, inquit,
 « iudiciis et constitutionibus obviare planè est
 « hæreticæ pravitatis notam incurrere. »

Rupertus abbas idipsum, quod alii de sum-
 « mis pontificibus asserit : « Tantis autem hære-
 « sibus, inquit, lib. 2 de divin. Offic., c. 22, fer-
 « mentata est Græcia, ut mirum videri non de-
 « bet hoc, quòd de fermento immolat. Tantæ è
 « contra sinceritatis semper fuit sancta Ro-
 « mana Ecclesia, ut cui deest Scripturarum
 « notitiâ, vel argumentandi facultas, sola illi
 « de azymo contra Græcos sufficere debeat
 « ejus auctoritas. Nam (addidit) Constantino-
 « politana non solùm hæreticos, sed hæresiâr-
 « chas protulit multos; Romana verò Ecclesia
 « super apostolicæ fidei petram altius fundata,
 « firmiter stetit, et tam Græciæ quàm totius
 « orbis hæreticos semper confutavit, et de
 « excelso fidei tribunali datâ sententiâ judi-
 « cavit. »

Idem auctor exponens hunc Apocalypsis

locum : *Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis*, ait quòd per hæc sedes intelligi debeant omnes ecclesiasticæ dignitates, imò ipse inferiores potestates, quibus Deus tribuit jus potestate clavium judicandi. Post quæ hæc addit : « Summum iudicii hujus tribunum in Ecclesiâ paratum est Romanâ, ubi
 « sedes Apostolica beati Petri, et nomine, et
 « corpore fundata est; cui specialiter dictum
 « est : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni cælorum.* »

Jacobus de Vitriaco in suâ Historiâ Orientali eadem quæ alii habet; sic enim loquitur, c. 15 : « Patet ergo, cùm super hanc petram,
 « pro quâ Dominus rogavit, ut non deficeret
 « fides ejus, post Christum ædificata sit et
 « fundata Christi Ecclesia, quòd omnes qui ab
 « Ecclesiâ Romanâ recedunt absque funda-
 « mento ædificant, in vanum laborantes, et
 « ab eo qui à Domino Cephas appellatus est
 « separati, acephali et monstrosi homines
 « meritò sunt reputandi. »

Potho abbas Prumiensis diœcesis Trevirensis duodecimi seculi auctor, in opere *de Domo Dei* intitulato, quod anno 1152 edidit, sic de Romanis pontificibus loquitur : « In totâ hâc
 « domo solus beatus Petrus cum suis succes-
 « soribus plenitudinem potestatis accepit. Un-
 « de quicumque in partem sollicitudinis vocati
 « sunt, ut quæ in partem regenda susceperunt,
 « providâ dispensatione gubernent, ejus au-
 « ctoritate roborandi, ejus exemplis infor-
 « mandi sunt, qui in plenitudine potestatis
 « totî Ecclesiæ præesse dignoscitur. » In de-
 « cursu verò dicti operis sic habet : « Præsum-
 « ptuosum est enim quibuslibet prælatis vete-
 « rum statuta immutare, nova instituere, cùm
 « solùm id Apostolicæ sedis dispensationi con-
 « cessum sit, ut pro temporis necessitate, vel
 « pro Ecclesiæ utilitate, aliquid de institutis
 « Patrum commutare possit. Unde beatorum
 « pontificum Gelasii et Leonis decreta in hâc
 « sententiâ concordant. Ubi necessitas non est,
 « nullo modo Patrum statuta violentur; ubi
 « verò necessitas fuerit ad utilitatem Ecclesiæ,
 « qui præest, ea dispenset. Sed hæc dispensa-
 « tio, ut diximus, penes illum est, qui vicem
 « Christi in terris agit, cui unâ cum Petro di-
 « citur à Domino : *Et tu aliquando conversus,*
 « *confirma fratres tuos.* Ipse namque est, qui
 « tanquàm fidelis et prudens dispensator super
 « familiam Domini constitutus est, ut det illis
 « in tempore tritici mensuram. Solus totius

« domus Dei, quæ est Ecclesia, curam gerit...
 « Nec mireris, si Romani pontifices hanc sem-
 « per peculiariter habuerint potestatem, ut
 « canones pro tempore dispensarent. Ipsi enim
 « sunt auctores canonum, et illa sedes semper
 « hoc habuit privilegium, ut ligatum vel solu-
 « tum sit quicquid ipsa ligaverit vel solverit.
 « Unde juxta attestationem sanctorum Patrum,
 « omnibus Ecclesiis præeminet, et de omnibus
 « judicare potest. » Hæc tempore sancti Ber-
 nardi omnium fides voxque fuit.

Stephanus episcopus Tornacensis eodem tempore scribens ad aliquem, qui certa quædam privilegia impugnabat : « Examen istud, « inquit, reserve summo pontifici, qui solus « habet potestatem et condendi novos cano-
 « nes, et exponendi veteres, et interpretandi
 « privilegia sua, et corrigendi aliena. »

Hildebertus Turonensium episcopus in Epi-
 stolâ quâ Honorium papam II rogabat, ut unam
 ex suis synodis confirmare dignaretur, sic eum
 alloquitur : « Hæc igitur vobis, sanctissime
 « pater, significanda censuimus, quatenus acta
 « canonicè vestra dignetur confirmare aucto-
 « ritas... Non gravemini, confirmatione apo-
 « stolicâ roborare ac prohibere, ne quis om-
 « ninò rescindere, vel aliquâ ex parte minuere
 « præsumat. » Non igitur juxta memoratum
 Hildebertum licitum est ad censuram seu du-
 bium id revocare, quod semel auctoritate
 summorum pontificum firmatum est.

Abbas Ursbergensis, referens in suâ Histo-
 riâ ea quæ in synodo Romanâ sub Paschali II
 gesta fuerant, ad irritanda ea quæ papa iste
 vi adactus Henrico imperatori ratione investi-
 turarum concesserat, atque inter alia memo-
 rans quòd episcopus quidam factum istud
 hæresis notâ inurere, ipsumque papam hære-
 ticum dicere præsumpsisset : « Ad hæc, addit,
 « patientiæ domini papæ horrendo hæresis
 « nomine pulsata, expergefata est, et manu
 « silentium indicens, dixit : Ecclesia ista nun-
 « quàm hæresim habuit, imò hic omnes hære-
 « ses conquassatæ sunt ; hic Ariana hæresis,
 « Sabelliana, etc., contrita est. Pro hac Ecce-
 « siâ oravit Christus, cum dixit : *Ego rogavi*
 « *pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* »

Cum Barlaam episcopus Hieropolitanus
 Græcus seculo decimo tertio Ecclesiæ Roma-
 næ fidem quoad processionem Spiritûs sancti
 amplexus fuisset, hæc inter alia ad quemdam
 amicum de motivis suæ conversionis scripsit :
 « Necessarium autem arbitror adhuc, et illud
 « tibi ostendere, quòd licet tria dixi superius

« esse, quæ coegerunt me credere, et ex Filio
 « Spiritum sanctum procedere, hoc est, mul-
 « tos magnorum sanctorum hoc apertissimè
 « tradere ; matrem Ecclesiarum hoc semper
 « dicere ; per generale concilium etiam fuisse
 « affirmatum ; tamen quodlibet horum sine aliis
 « per se visum, non habens reliqua duo op-
 « posita, satis se habere considero, ut id ipsum
 « credatur. »

Idem auctor in aliâ Epistolâ totius Ecclesiæ
 Latinæ cum Romano pontifice unionem de-
 prædicans, sic de illâ disserit : « Pluralitas
 « principiorum, et carentia principii similis
 « sunt inordinationis. Romanæ gentis universa
 « multitudo sub uno est ordinata principio,
 « Ecclesiâ videlicet Romanâ, et ejus præsule,
 « quem omnes honorant, non tanquàm armis
 « et vi, sed tanquàm à Domino Christo ordi-
 « natum.... Illius mandata cum omni reveren-
 « tiâ omnes, non tanquàm apostolica tantum,
 « verum etiam dominica scripta recipiunt et
 « adorant. Et nihil ita durum ab eo jubetur,
 « ut non quietè parati sint ad implendum, et
 « omnes ab illo corrigi sua, et retractari susci-
 « piunt. »

Manuel Caleca seculi decimi quarti Græcus
 auctor, postquàm dixerat quòd Romanus pon-
 tifex pastor primus, et totius Ecclesiæ pater,
 universalisque omnium Christianorum judex
 esset : « Qui pastor primus et Ecclesiæ totius
 « pater, universalisque Christianorum omnium
 « judex esse comprobatur, » addit quòd in re-
 conciliatione Græcorum schismaticorum cum
 Ecclesiâ Romanâ, inter alia ad id adigebantur,
 ut nempe expressè agnoscerent ac crederent
 quòd fides Ecclesiæ Romanæ, quæ omnium
 fidelium mater et magistra est, in materiâ do-
 gmatum ecclesiasticorum semper sana persi-
 stat. « Ut Romanam Ecclesiam in ecclesiasticis
 « dogmatibus matrem fidelium atque magi-
 « stram sanâ semper fide esse crederent. »

CAPUT XII.

*De sententiâ theologorum scholasticorum super
 auctoritate Romanorum pontificum in Ecclesiâ,
 atque eorum infallibilitate in fidei quæstionibus
 à seculo duodecimo usque ad concilii Constantiensis tempus.*

Ab Hugone à sancto Victore ordior ; hunc,
 quamvis seculo duodecimo floruerit, et conse-
 quenter divo Bernardo contemporaneus fuerit,
 idèò tamen hoc ordine ponere volui, quia
 communius scholasticis quàm sanctis Patribus
 adnumeratur. Hic ergo auctor de summo pon-
 tifice agens, inter alia sic scribit : « Papa dici-

« tur, quia pater patrum. Hic universalis dici-
 « tur, quia universæ præest Ecclesiæ. Hic
 « quoque apostolicus appellatur, quia principis
 « Apostolorum vice fungitur. Hic etiam sum-
 « mus pontifex nuncupatur, quia caput est
 « omnium episcoporum... Huic claves tradun-
 « tur, sicut Petro à Domino, ut se janitorem
 « regni cœlorum esse cognoscat. Hujus offi-
 « cium est missas et divina officia ordinare,
 « canones etiam pro tempore ad utilitatem
 « Ecclesiæ promulgare, vel immutare..., totam
 « Ecclesiam vice Christi gubernare. Itaque
 « papa vicem et locum tenet Christi episcopi
 « Apostolorum. »

Albertus Magnus ex his Christi verbis : *Rogavi pro te*, etc., concludit quòd D. Petri successores in nullum unquam errorem lapsuri sint : « Hoc argumentum, inquit, efficax est
 « pro sede Petri, et successore ejus, quòd fides
 « ejus non finaliter deficiat. »

Divi Thomæ mentem jam in illo capite retulimus, ubi de contentione Ecclesiam inter et Græcos disseruimus; operæ tamen pretium est hic etiam illum ut theologum scholasticum contemplari. Sic ergo in suâ Summâ loquitur : « Nova editio Symboli necessaria est ad evi-
 « tandum insurgentes errores. Ad illius ergo
 « auctoritatem pertinet editio novi Symboli,
 « ad cujus auctoritatem pertinet finaliter de-
 « terminare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus
 « inconcussâ fide teneantur. Hoc autem perti-
 « net ad auctoritatem summi pontificis, ad
 « quem majores et difficiliore Ecclesiæ quæ-
 « siones referuntur, ut dicitur in Decret. l. de
 « Baptismo c. *Majores*. Unde et Dominus Petro
 « dixit, quem summum pontificem constituit :
 « *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides*
 « *tua; et tu aliquando conversus, confirma fratres*
 « *tuos*. Et hujus ratio est, quia una fides debet
 « esse totius Ecclesiæ. Quod servari non pos-
 « set, nisi quæstio fidei exorta determinetur
 « per eum qui toti Ecclesiæ præest, et sic
 « ejus sententia à totâ Ecclesiâ firmiter tenea-
 « tur. Et ideò ad solam auctoritatem summi
 « pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut
 « et alia omnia quæ pertinent ad Ecclesiam,
 « ut congregare synodum generalem, et alia
 « ejusmodi. » Idem Angelicus doctor, in alio
 Summæ loco iisdem fermè verbis eadem repe-
 tit : « Postquàm, inquit, ea essent auctoritate
 « universalis Ecclesiæ determinata, si quis tali
 « ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreti-
 « cus censeretur. Quæ quidem auctoritas prin-
 « cipaliter residet in summo pontifice. Dicitur

« enim 24, q. 1 : Quoties fidei ratio ventilatur,
 « arbitror omnes fratres nostros et coepiscopos,
 « nonnisi ad Petrum, id est, ad sui nominis et
 « honoris auctorem referre debere. Contra
 « cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec
 « Augustinus, nec aliquis sacrorum doctorum
 « suam sententiam defendit. »

Doctor Launoius, qui his doctoris Angelici verbis eludendis imparem se sensit, coactus fuit fateri, eundem pro supremâ summorum pontificum potestate ac infallibilitate stetisse. Ne autem etiam fateri cogeretur, hanc fuisse antiquam theologicæ Parisinæ Facultatis doctrinam, istud quæsitivum subterfugium, asserens D. Thomam opere aliquo, quod tunc temporis tanquàm D. Cyrilli fœtus falsò circumferebatur, deceptum, ad hanc opinionem adducere permis-
 sisse. Verùm, præterquàm quòd divus Thomas de S. Cyrillo non loquatur, nec istis Summæ, quæ modò retuli, locis illum citet, hæc distinctio locum quidem habere posset, si per hæc divus Thomas novam opinionem in Ecclesiam introduxisset: atverò, cùm procul ab hoc nihil aliud egerit quàm ut id quod priori ad suam ætate semper traditum fuerat, sectaretur, prout præcedentibus capitibus demonstravimus, opus utique illi non erat ad id, de quo primùm disserui, tradendum, ut sententiam suam dubiis auctoritatibus fulciret, alienamque ab eâ quam tota ipsi monstrabat antiquitas, viam iniret. Hæc igitur doctori Launoio pro nunc sufficere debent; nos ulteriùs pergitur.

Divus Bonaventura doctor Parisiensis æquè ac S. Thomas eandem cum eo tum de auctoritate, tum de infallibilitate Romani pontificis mentem tenet ac doctrinam. Id jam in alio hujus operis capite demonstravimus, verùm non incongruum erit hic ipsius mentem paulò prolixiùs retulisse. Postquàm igitur assererat, quòd tria Græcos ad negandam Spiritûs sancti ex Filio processionem induxerint, videlicet; *superbia, ignorantia et pervicacia; ignorantia* quidem, eò quòd Scripturam non intel-
 ligerent; *superbia* verò, eò quòd de suâ scientiâ nimis quàm præfisi, à Latinis hujus articuli, quem ipsis inconsultis acceptârunt, cognitionem recipere noluerint; *pervicacia* denique, eò quòd argumenta conquisierint, quorum ope Latinorum sententiam rejicere possent : « Et
 « ideò, addit, sententiam suam defendere ausi
 « sunt, et auctoritati Ecclesiæ Romanæ ob-
 « viare, et ideò facti sunt hæretici, quia ne-
 « gant fidei veritatem, et schismatici, quia
 « recesserunt ab Ecclesiæ unitate. » Postea hic

sanctus doctor, respondens objectioni Græcorum, quâ contendebant fas non fuisse, ut quidquam Symbolo adderetur, eò quòd id expressè concilia generalia sub anathematis pœnâ prohibuissent: « Et ad hoc, ait, patet responsio per prædicta, quia non corrumpimus, sed perficimus, nec sententia lata est contra perficientes, sed contra corrumpentes (intellige *Symbolum*) vel potest dici, sicut dicit Anselmus, quòd novum edidimus, quòdque facere potuimus, quia Romana Ecclesia plenitudinem potestatis à Petro Apostolorum princepe acceperat, in quam nulla Patrum sententia, nec interdictum proponere, nec arcere potuit, nec ei præjudicare, nec ligare eam ad aliquid. »

Thomas Bradwardinus theologus Anglicus in Præfatione sui operis *de Causâ Dei* intitulati, propositâ sibi materiæ, quam tractandam suscipiebat, difficultate, in eâque securis passibus incedere cupiens, ita se exprimit: « Scio quid faciam: illi me navi committam quæ perire non poterit, navi Petri. In ipsâ namque auctor et magister noster unicus noster Christus tutissimè residens, de ipsâ legitur docuisse, mysticè nobis insinuans, quòd apud ipsam Petri naviculam, apud Romanam Ecclesiam, totius christianæ doctrinæ auctoritas et magisterium remaneret. Hujus igitur tam authenticæ, tantæque magistræ judicio me totum, meaque omnia scripta, seu scribenda plenè subjicio, integrèque submitto. »

Joanni Parisio non sufficit infallibilitatem Romanorum pontificum tradere, sed insuper illius necessitatem sequenti discursu stabilil: « Una est, inquit, omnium fidelium Ecclesia, unus populus christianus. Et ideò, sicut in quâlibet diœcesi unus est episcopus, qui est caput Ecclesiæ in illo loco, vel populo; ita in totâ Ecclesiâ et toto populo christiano est unus summus episcopus, papa scilicet Romanus Petri successor. Nam post corporalem subtractionem præsentiae corporalis Christi, convenit interdum circa ea quæ sunt fidei quæstiones moveri; in quibus propter diversitatem opinionum vel sententiarum dividetur Ecclesia, quæ ad sui unitatem requirit fidei unitatem, nisi per unius sententiam Ecclesiæ unitas servaretur. Hic autem principatum hujusmodi habens, est Petrus, successorque ejus, non quidem synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui Ecclesiæ suæ noluit deficere in necessariis ad salutem. » Et infra: « Ne propter diversitatem controver-

siarum unitas fidei destruat, necesse est unum esse superiorem in spiritualibus, per cujus sententiam controversiæ terminentur. »

Petrus Bertrandus episcopus Augustodunensis, seculo decimo quarto nomine omnium Galliæ episcoporum in favorem jurisdictionis ecclesiasticæ disserens: « Inter Christianos, inquit, necessaria est spiritualis potestas, quam Christus dedit beato Petro, quando ei commisit regimen universalis Ecclesiæ. Origo hujus potestatis immediatè fuit à Deo, videlicet à Christo tradente eam certæ personæ, scilicet Petro pro se et suis successoribus, à quibus derivatur in alios. Cum prædictam jurisdictionem habeat papa sine limitatione loci et personarum, ideò omnes Christiani ubicumque sint, debent ei obedire. » Quòd si hæc doctrina, quæ papæ illimitatam super universam Ecclesiam potestatem, idque jure divino tribuit, atque in episcopis nonnisi ab illâ derivatam jurisdictionem agnoscit, modernis Galliæ episcopis ad palatum non est, id exinde provenit, quòd prædecessorum suorum doctrinam, ut nova principia sectentur, deseruerint.

Joannes de Celaia Facultatis Parisinæ doctor infallibilitatem summorum pontificum in materiâ fidei clarissimè docet; sic enim loquitur: « Quinta conclusio est ista: Romanæ sedis judicium, in his, quæ fidei sunt, et ad humanam salutem necessaria, errare nequit. Quod probatur ex promissione Salvatoris Luc. 22, quæ verba allegat Bernardus scribens Innocentio papæ, etc. Ad replicam respondetur negando antecedens; imò necessarium est dicere quòd non intelligitur de universali Ecclesiâ: nam subjungitur: *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*; idcirco divus Cyrillus, et divus Chrysostomus, et divus Leo, et beatus Agatho, et divus Bernardus, et Anselmus, et Albertus Magnus, et divus Thomas glossant præfatam auctoritatem de Ecclesiâ Romanâ, ut distinguitur ab aliis Ecclesiis. »

Stephanus episcopus Parisiensis seculo item decimo quarto, de mente Decani et Capituli suæ cathedralis, Guillelmi archiepiscopi Viennensis theologiæ professoris, viginti trium in theologiâ doctorum, et triginta novem Facultatis Parisinæ baccalaureorum, sic de Ecclesiâ Romanâ disserit: « Nos igitur attendentes cum eis (id est, Decano, Capitulo, cæterisque, quos primùm adduxi) quòd sacrosancta Romana Ecclesia fidelium omnium mater et

«magistra In firmissimâ Petri Christi vicarii
«confessione fundata, ad quam velut ad uni-
«versalem regulam catholicæ veritatis pertinet
«approbatio doctrinarum et reprobatio, decla-
«ratio dubiorum, determinatio tenendorum,
«et confutatio errorum,» etc.

Sub finem ejusdem seculi universa Facultas
theologica Parisiensis se infallibilitatem sum-
morum pontificum ut fidei articulum agnoscere
profitetur; nam qui tunc hanc facultatem com-
ponebant, sic loquuntur: «Quidquid dicturi
«sumus, totum correctioni et judicio sedis
«Apostolicæ, et sedentis in eâ summi ponti-
«ficis humiliter submittimus; dicentes cum
«beato Hieronymo, 24, q. 1: *Hæc est fides,*
«*pater beatissime, quam in Ecclesiâ catholicâ*
«*didicimus, in quâ si quid minus peritè, aut mi-*
«*nus cautè fortè aliquid positum est, emendari*
«*petimus à te, qui Petri fidem et sedem tenes.*
«Non ignoramus enim, sed firmissimè tene-
«mus, et nullatenus dubitamus, quòd sancta
«sedes Apostolica est illa cathedra Petri, supra
«quam, eodem Hieronymo teste, fundata est
«Ecclesia, ut habetur in eadem q., c. *Quoniam*
«*vetus*, et sicut dicit Cyprianus 93 dist. c. *Ca-*
«*thedrum*. De quâ sede in personâ Petri Apo-
«stoli in eâ sedentis dictum est: *Petre, rogavi*
«*pro te, ut non deficiat fides tua*, Luc. 22. Hæc
«est igitur, ad quam determinatio fidei, et
«approbatio veritatis catholicæ, ac hæreticæ
«impietatis detestatio maximè pertinet.»

Et hæc erat sub finem decimi quarti seculi,
ac paulò ante celebrationem conciliorum Pi-
sani et Constantiensis, adhuc sententia et do-
ctrina Facultatis theologicæ Parisinæ. Non
particulares quidam doctores, verùm tota Fa-
cultas in corpus coacta, ita se per suos depu-
tatos papam alloquendo exprimebat. Pessimè
igitur ad propositum, et contra veritatem, mo-
derni doctores contrariam opinionem pro an-
tiquâ suæ Facultatis doctrinâ venditare mo-
liuntur; enimverò si quis ad tempora binis
hiscæ conciliis superiora reverti velit, depre-
hendet sanè quòd præfatæ Facultatis doctores
sive in particulari, sive in corpus coacti, con-
trarium ei quod hodiè tenent docuerint.

Nonnisi unicum adhuc pro coronide præ-
sentis capitis Natalis Britonis, Gallicani etiam
theologi, ordinis fratrum Prædicatorum gene-
ralis, referam testimonium, quod sanctus An-
toninus archiepiscopus Florentinus ex hujus
auctoris tractatu de Potestate Papæ excer-
ptum adducit. Sic ergo theologus ille loquitur:
«In totâ universitate christianâ debet esse

«conformitas de his quæ pertinent ad verita-
«tem fidei, et bonos mores circa necessaria ad
«salutem. Sed talis conformitas non potest
«salvari nisi in ordine ad unum caput, seu
«unum præsidem, ad quem spectat sen-
«tentiare quid credendum et quid non cre-
«dendum.» Atqui illud caput secundum hunc
theologum non est aliud nisi papa; conse-
quenter vides infallibilitatem ut tale quid, sine
quo fidei unitas in Ecclesias conservari non
potest, ab ipso agnitam.

CAPUT XIII.

*Reflexiones quædam super iis quæ in præcedenti-
bus capitibus dicta sunt.*

Prima reflexio quæ occurrit in eo constitit
quòd omnes Ecclesiæ Patres, quos præceden-
tibus capitibus adduxi, omnes auctores eccle-
siastici, et omnes scholastici, qui de primatu
summorum pontificum, eorumque in Ecclesiâ
absolutâ potestate, auctoritate et infallibilitate
scripserunt aut docuerunt, hæc privilegia super
famosa illa Evangelii loca: *Tu es Petrus*, etc.,
Ego rogavi pro te, etc., et: *Pasce oves meas*, fun-
dârint, seque desuper omnes vel expressè, prout
patet ex locis et textibus, quos hæc de re re-
tuli, declaraverint; vel, si quidam sint qui
id expressè non fecerunt, apertè saltem id
ipsum supposuerint, atque per ea quæ desuper
effati sunt, clarè insinuaverint. Non pri-
vati quidam Patres, quibus alii contradixerint,
non simpliciter uno aut altero Ecclesiæ seculo,
sed perpetuâ ac nunquàm interruptâ omnium
seculorum serie; non simpliciter in Ecclesiâ
Occidentali, sed insuper in Orientali; Græci
æquè ac Latini ii ipsi sunt, qui quoad hoc pun-
ctum ita mentem suam in ipsis etiam œcume-
nicis synodis exposuerunt; verbo, hæc uni-
versæ Ecclesiæ traditio est. Et cum nunquàm
licitum fuerit, sed à concilio Tridentino ex-
pressè prohibitum sit, Scripturam in sensu à
sanctis Patribus, atque à fortiori toti traditioni
contrario exponere, viderint illi, qui nostris
diebus in controversiam adducunt, num sedis
Apostolicæ privilegia fundata sint in adductis
Evangelii locis, an sua agendi ratio sustineri
possit, utrùm non potiùs per concilium Tri-
dentinum damnata sit.

Verum quidem est quòd inter textus quos
adduxi, non pauci Patres sint, qui hæc verba:
Super hanc petram, de fide divi Petri explicant;
atverò sic explicando ea de fide Petri vivâ, et
in cunctis suis successoribus subsistente, intel-
ligunt secundum hanc concilii Chalcedonensis

expressionem : *Petrus per Leonem locutus est.* Evidens autem est quòd hoc in idem redeat.

Secunda reflexio est, quòd oporteat, ut doctor Launoius vel eam non habuerit eruditionem, quam ipsi ejus fautores attribuunt, vel iniquæ fidei fuerit, cùm quæstionem de quâ nunc agitur, tractaret; quippe qui potius reticuerit partem locorum ac textuum quos adduxi, quique demonstrant totam antiquitatem prærogativas summorum pontificum super loca Scripturæ, quæ ipse examinabat, fundasse, sibi sufficere arbitratus, textibus textus ingenti numero superaddere, qui decidendæ quæstioni, quam tractamus, nullatenus inservire possent. Præterquàm enim quòd, ut alibi jam dixi, explicationes, quas quidam Patres dederunt, illas quæ summis pontificibus favent, non excludant, aut minimum quid illis contrarium contineant, nonne ridiculum est huic doctori, quòd innumerabilia conciliorum et Patrum loca, qui necessitatem et efficaciam gratiæ super ista verba : *Ego rogavi pro te*, etc., stabilierunt, congesserit, quasi verò id à quocumque in dubium vocaretur, aut quasi quis negaret quòd infallibilitas Romanorum pontificum singularissimæ Christi Domini erga summos pontifices gratiæ effectus sit, quamvis eam illa gratia, quam theologi *gratum Deo facientem* vocant, non semper comitetur! Gratia enim infallibilitatis, in quantum à Salvatore summis pontificibus promissa, suum super omnes gentes ac hominum corda absolutum probat imperium. Imò hic doctor tam exiguo judicio egit, ut nobis auctores tanquàm sensui quem propugnamus parùm favorabiles, ut S. Thomam, Cajetanum, Maldonatum, aliosque plures citet, quos tamen summorum pontificum infallibilitatem sustinuisse, prædictosque textus in dictæ infallibilitatis favorem alibi explicasse certum est.

Tertia reflexio eruitur ex iis quæ sanctus Augustinus in disputatione de peccato originali Juliano Pelagii sectatori dicebat; cùm hæreticus iste episcopus perspexisset suam doctrinam à sanctâ sede damnatam esse, et nihilominus in suo errore persistere cuperet, nomine suorum adhærentium petiit, ut tam ab Oriente quàm Occidente concilium generale convocaretur, in quo quæstio illa examinaretur ac decideretur; verùm D. Augustinus citatâ ipsi auctoritate decem vel duodecim ex utràque mundi parte Patrum, qui eandem quam Romani pontifices determinarant fidem tenuerant ac tradiderant, quærit ab ipso, num

casu quo tale concilium, ut postulabat, congregaretur, in eo æqualis episcoporum numerus reperiendus foret, qui doctoribus, quos ipsi citârat, æquiparari possent, quique tantis meritis, tanto lumine, tantâque auctoritate pollerent, quantâ illi, quorum sententias ipsi primum adduxerat. Idem profectò iis dicere possum, qui concilium generale postulant. Si modò unum congregaretur ad examinandam quæstionem infallibilitatis Romanorum pontificum, reperiretur inter Galliæ episcopos hanc infallibilitatem negantes tantum prælatorum numerus, qui, sive meritum, sive scientiam, sive sanctitatem respicias, tam magno cœtui sanctorum summorum pontificum, sanctorum episcoporum, aliorumque sanctorum doctorum, qui summorum pontificum infallibilitatem tanquàm Ecclesiæ fidem docuerunt, quique absque ullo dubio omnia ea quæ dicti summi pontifices deciderunt, semper amplexi sunt, se comparare auderent?

Verùm plus adhuc dico : Si quoddam generale concilium congregaretur, jam ultra tres episcoporum quadrantes cum dimidio reperiuntur, qui infallibilitatem tanquàm suæ Ecclesiæ fidem, tanquàm doctrinam in omnibus suis universitatibus traditam, ab omnibus doctoribus propugnatam, ab omnibus Ecclesiarum suarum pastoribus, atque ab omnibus christianis orbis populis creditam tuerentur. Quòd si illis objiceretur quòd suarum Ecclesiarum traditionem mutârint, contrarium facillè probarent, per omnes quas recensui auctoritates, aliasque plures, quas brevitatis ergo omisi. Insuper demonstrarent quòd Galliæ episcopi illi ipsi sint, qui suæ Ecclesiæ traditionem mutârunt, quòdque necdum centum effluerint anni, cùm ipsorum prædecessores in corpus coacti infallibilitatem tanquàm super sacræ Scripturæ testimonia quæ attuli fundatam se agnoscere professi sunt.

Illusio igitur est credere et proferre quòd sufficeret in concilio, ne desuper cæteri episcopi ulterius insisterent, sustinere quòd doctrina infallibilitatis articulus fidei non sit; nam hi episcopi responderent quòd si expressis verbis hactenus decisis non fuerit, sufficienter per Ecclesiæ traditionem definitus sit, nihilque ampliùs supersit, quàm ut in omnem eventum ad examinandam hanc quæstionem concilium inchoetur, et quemadmodum omnes dogmaticæ quæstiones in conciliis per Ecclesiæ traditionem definiri debent, cùm hæc traditio quoad infallibilitatem constans sit, quæstio ista

absque ullâ morâ in fidei articulum transiret. Imò asserere audeo quòd quasi unanimitas tantoperè à quibusdam ut necessaria ad decisiones fidei in œcumenicis conciliis jactitata, hâc occasione interveniret. Nam præter plus quàm tres episcoporum partes cum dimidiâ, ut supra jam diximus, id est, omnes episcopos, qui ex Galliâ non sunt, profectò certum est quòd si concilium liber conventus esset, magna Galliæ episcoporum pars se aliis jungeret, eandemque doctrinam propugnaret, ita ut articulus iste non modò ad pluralitatem, quod controversi haud potest, sed et quasi unanimi-
tatem transiret. Non arbitror ullum illorum quorum opinionem hic oppugno, mihi quoad hoc ultimum factum, post ea omnia quæ ratione constitutionis *Unigenitus* ex parte maximi episcoporum Gallicanorum numeri gesta sunt, litem aliquam moturum esse.

CAPUT XIV.

Examinatur articulus quartus conventus cleri Gallicani anni 1682.

Priusquàm hunc articulum referam, operæ pretium est notâsse, quali occasione, quibusque temporum circumstantiis, cusus fuerit. Tunc videlicet, cùm acerbæ coronam Galliæ inter et summum pontificem ratione extensionis regalæ contentiones vigerent; tempore, quo Ludovicus XIV tam ob regaliam quàm alia capita graves cum Innocentio papâ XI similitates gerebat. Gallia igitur affligere volebat summum pontificem, unde eundem in illis, quæ sensibiliores credebantur, partibus aggressa est. Infallibilitas in decidendis fidei dogmatibus una ex præcipuis esse videbatur, quapropter nec ista prætermissa fuit. Conventus igitur cogitur, ibique declaratur papæ judicia infallibilia non esse, nisi iisdem Ecclesiæ consensus accesserit. Qui verò conventum hunc componebant, magniloquis vocibus, sed inanibus, quippe quibus nihil dicitur, persuadere conati sunt, se nihil eorum summo pontifici auferre, quæ ipsi communiter fideles attribuere pergebant.

Verùm priusquàm ipsa verba præfatæ Declarationis cleri Gallicani referantur, non abs re erit, animadvertisse, quòd tunc primùm, ni fallor, clerus Gallicanus in unum collectus adversus infallibilitatem summorum pontificum se declarârît. Hujus conventus episcoporum prædecessores longè ab hâc opinione abfuerunt, utpote qui eodem seculo, fortissimo, quàm excogitari possit, modo, non semel

tantùm contrariam doctrinam professi erant. Sic enim conventus anni 1626, in scripto Gallico ad omnes regni archiepiscopos et episcopos directo desuper mentem suam exposuerat ac explicârât; « Nullum majus argumentum veri erga Deum amoris exhiberi à nobis potest, quàm si debitâ veneratione eos prosequamur, quos ipse ad necessitates, animasque nostras curandas vicarios legatosque suos constituit. Id verò cùm præcipuè ac prærogativè ante omnes episcopos Romano pontifici conveniat, æquum omninò est, ut iidem episcopi et se pontifici subjectos agnoscant, et aliis omnibus eximie in illum venerationis ac reverentiæ exemplum præferant. Hortamur igitur episcopos omnes, ut sacram Apostolicam sedem, Romanamque Ecclesiam, utpote in Dei sponse infallibili, et Apostolorum ac martyrum sanguine fundatam, omniumque Ecclesiarum matrem omni honore cultuque prosequantur. Ipsa enim, ut cum beato Athanasio loquamur, est sacer vertex ille, à quo in omnes Ecclesias velut in totidem membra omnis spiritus diffunditur, quo nutriuntur ac conservantur. Sanctissimum quoque patrem et pontificem nostrum, quippe Ecclesiæ universalis caput visibile, Deique in terris vicarium, episcopum episcoporum, et patriarcham patriarcharum venerabuntur; is enim successor es Petri, à quo apostolatus episcopatusque initium originemque sumpserunt, et super quem Christus Jesu Ecclesiam suam fundavit, quando illi claves regni cœlorum atque infallibilitatis donum in causis fidei reliquit, quam non sine ingenti miraculo immobilem illibatamque in ejus successoribus durare etiamnum videmus; unde ingens illa in Romanorum pontificum decretis mandatisque amplectendis apud omnes fideles et orthodoxos observantia profecta est. Hæc verò ut nihil detrimenti capiat, episcoporum munus erit, curabuntque illorum improbitatem coerceri, qui obsequii omnis legumque impatientes, sacram hanc tot divinis humanisque legibus sancitam firmatamque auctoritatem in dubium revocare, causamque reddere attentant et conantur, utque alios efficacius ad id permoveant, primi ipsi exemplo præbunt. Cùm autem peculiari Spiritus sancti ope et assistentiâ ad tanti momenti regiminis, quale est Ecclesiæ universalis, administrationem indigeat summus pontifex, mandabunt episcopi ut in omnibus suæ diœcesis precibus pecu-

« Iharis sanctissimi patris illius, qui Petri
 « solium tenuerit, memoria fiat, ut sic omnium
 « fidelium adjutus suffragiis, omnes suas curas
 « laboresque pro gloriâ Dei et bono suæ Eccle-
 « siæ animarumque salute ad felicem exitum
 « perducere valeat. » *C'est un des grands témoi-
 gnages de l'amour qu'on porte à Dieu, quand on
 respecte et honore ceux qu'il a constitués en ce
 monde pour être son image et y tenir sa place, et
 en son lieu suppléer visiblement aux nécessités des
 hommes pour le salut de leurs âmes. Ce qui ayant
 été donné prérogativement aux souverains ponti-
 fes, par dessus tous les évêques, il est bien raison-
 nable que se reconnaissant ses inférieurs, ils leur
 portent tel honneur, respect et révérence, qu'à
 leur exemple, tout le reste des hommes fasse la
 même chose. Les évêques seront donc exhortés
 d'honorer le St.-Siège apostolique, et l'Eglise
 Romaine, fondée dans la promesse infailible de
 Dieu, dans le sang des apôtres et des martyrs, la
 mère des Églises; laquelle, pour parler avec saint
 Anathase, est comme la tête sacrée, par laquelle
 les autres Églises, qui ne sont que ses membres,
 se relèvent, maintiennent et conservent; respecte-
 ront aussi notre saint père le pape, chef visible
 de l'Église universelle, vicaire de Dieu en terre,
 évêque des évêques et patriarche des patriarches,
 en un mot, successeur de St. Pierre, auquel l'a-
 postolat et l'épiscopat ont eu commencement, et
 sur lequel Jésus-Christ a fondé son Église, en lui
 baillant les clés du ciel avec l'infailibilité de la
 foi, que l'on a vue miraculeusement durer immu-
 tablement dans ses successeurs jusqu'àujourd'hui :
 et qu'ayant obligé les fidèles orthodoxes à leur
 rendre toute sorte d'obéissance, et de vivre en
 déférence à leurs saints décrets et ordonnances,
 les évêques seront exhortés de faire continuer la
 même chose, et réprimer, tant qu'il leur sera
 possible, les esprits libertins, qui veulent révoquer
 en doute et mettre en compromis cette sainte et
 sacrée autorité, confirmée par tant de lois divines
 et positives, et pour montrer le chemin aux au-
 tres, ils y déséreront les premiers. Or, étant be-
 soin d'une assistance particulière du St-Esprit
 pour conduire un gouvernement si important, tel
 qu'est celui de l'Eglise universelle, les évêques
 ordonneront qu'en toutes les prières de leurs
 diocèses, il en soit fait une particulière pour le
 Saint-Père, qui sera séant en la chaire de saint
 Pierre; afin, qu'aidé des suffrages de tous les
 fidèles, tous ses soins et toutes ses peines réussis-
 sent à la gloire de Dieu, au bien de son Eglise,
 et au salut des âmes.*

Ita clerus Gallicanus initio decimi septimi

seculi loquebatur, atque in summis pontificibus
 infallibilitatem agnoscebat. Necdum etiam me-
 dio ejusdem seculi hujus regni episcopi quoad
 hoc punctum sententiam mutarant. Eodem
 enim modo in quâdam ad Innocentium X
 Epistolâ, cui 85 episcopi subscripserunt, lo-
 quuntur : « Majores causas, inquit, ad se-
 « dem Apostolicam referri, solemnâ Ecclesiæ
 « mos est, quem fides Petri nunquam deficiens
 « perpetuò retineri pro jure suo postulat.
 « Aequissimâ huic legi obsequentes, etc. Ex-
 « perta est nuper beatitudo vestra, quantum
 « Apostolicæ sedis in gemini capitis errore
 « profligando valuerit auctoritas. Continuò
 « sedata est tempestas, æquè ac ad Christi vo-
 « cem venti et mare obedierunt. »

In aliâ ad eundem papam epistolâ, cui 30
 episcopi subscripserunt, enucleatius adhuc
 infallibilitatem asserunt; sic enim loquuntur :
 « Judicia pro sancienda regulâ fidei à summis
 « pontificibus lata super episcoporum consul-
 « tatione, divinâ æquè ac summâ per univer-
 « sam Ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani
 « omnes ex officio, ipsius quoque mentis obse-
 « quium præstare teneantur. »

Episcopi Galliæ ita se initio et medio decimi
 septimi seculi exprimendo, nihil aliud agebant
 quàm ut doctrinam sibi à suis prædecessoribus
 seculo præcedenti consignatam sequerentur.
 Nam in conventu Melodunensi, anno 1579
 celebrato, in articulo professionis fidei, omni-
 bus episcopis, eorumque vicariis generalibus
 præscribitur, ut in omnibus synodis tam diœ-
 cesanis quàm provincialibus omnes fideles tam
 clerici quàm laici fidem quam Ecclesia Roma-
 na, quæ veritatis magistra, column et ful-
 crum est, amplectitur et profitetur, palàm
 amplectantur ac profiteantur; hanc enim illam
 Ecclesiam esse, cui ob suum primum omnes
 aliæ Ecclesiæ se accommodare tenentur.

Quit ergo accidere potuit, ut sub finem de-
 cimi septimi seculi, episcopi qui conventum
 anni 1682 componebant, propriarum Ecclesia-
 rum derelictâ traditione, eidem contrariam
 omninò viam inierint, atque contenderint
 quòd judicia summorum pontificum in mate-
 riâ fidei non sint infallibilia? id sanè captu
 difficile est. Verùm in hujus rei rationes cau-
 sasve, quæ mei fori non sunt, non ulteriùs
 inquiri, sed modò declaratorius cleri articulus
 referendus, ac in examen vocandus est. Sic
 ergo habet : *In fidei quoque quæstionibus, præ-
 cipuas summi pontificis esse partes, ejusque de-
 creta ad omnes et singulas Ecclesias pertinere,*

nec tamen irreformabile esse iudicium nisi Ecclesiae consensus accesserit. En famosum illum articulum, quem hi episcopi à suis Patribus se accepisse asserunt, cum interim contrarium, in omnium qui ea quæ modò retulimus legunt, oculos saliat.

Sed operæ pretium videtur hic demonstrare quòd bina illa prælegata, quæ episcopi initio huius articuli summo pontifici tribuunt, in decisionibus scilicet, aut quæstionibus fidem concernentibus illius præcipuas partes esse, necnon decreta in hâc materiâ ab ipso emanata ad omnes generaliter Ecclesias, et ad unamquamque in particulari spectare, nihil aliud sint quàm formosa ac speciosa verba ad insinuandum quòd cum papæ multum conceditur, reipsâ nihil ei tribuatur.

Quod primum horum prælegatorum vel primam harum prærogativarum attinet, jam satis liquidò constat quòd, cum dicunt papam præcipuas in fidei quæstionibus partes habere debere, non id duntaxat velint, ut scilicet prælationem supra generale concilium habeat. Restat igitur, ut dicamus quòd hæc prælatio solummodò se extendat quoad concilia provincialia, aut episcopos particulares; atverò Franciæ episcopi, qui prædictum articulum sectantur, tam procul absunt ut iudicium papæ in materiâ dogmaticâ concilii provincialis iudicio præferant, quin potiùs suo particulari iudicio illud etiamnum subjiciant. Et de facto, ex quo prætendunt, quòd quilibet episcopus summorum pontificum decreta in materiâ fidei non suscipiat, nisi priùs ea, et quidem in formâ iudicii examinârit, non solum quilibet episcopus papæ decisionem suæ non præfert, verùm è contrario penitus illi subijcit, sique papam malè iudicasse censeat, decretum ipsius rejicit, nec illius minimam rationem habet. Ubi ergo sunt præcipuæ illæ summorum pontificum partes in materiis fidei, quas cleri articulus tantoperè valere jubet, cum non solum supra concilia aut oecumenica aut provincialia nihil valeant, imò apud ipsos particulares episcopos ex Galliæ mente sine singulorum approbatione robur non habeant? Certum autem est quòd omnis iudex, cui alterius iudicis sententiam revidendi jus competit, quique eam rejicere potest, non modò se ut huic iudicio inferiorem non reputat, quin potiùs quodammodò se tanquàm illius superiorem stabiliat. Et hæc quoad ea quæ primum articulum respiciunt. Examinemus modò et videamus num verum sit quòd secundum

Galliæ episcopos summorum pontificum decreta ad totam in genere Ecclesiam spectent, eaque quælibet Ecclesia in particulari acceptare teneatur? Atverò qui hoc verum esse potest, cum secundum illorum doctrinam, qui infallibilitatem impugnant, quilibet episcopus huiusmodi decreta, cum ad se directa sunt, penes se retinere possit, eorumque publicationem impedire, si non ejusdem cum papâ sententiæ sit? Pronuntiet papa, decidatque, quantumcumque voluerit, mittat quòcumque terrarum sua decreta, quilibet tamen Galliæ episcopus extemplò moram iis injicere, ea suppressere, atque omnibus suis diocesanis subtrahere, necnon tanquàm quid non factum aut decretum respectu illorum reddere valebit.

Supponamus nihilominus quòd talis episcopus ejusmodi decretum Romano-Pontificum cum omni reverentiâ suscipiat, suo iudicio comprobet, utque sui diocesanis illud recipiant, expresso jubeat mandato, quomodò ipsius diocesanis respectu contentorum in ejusmodi decreto se gerere debebunt? tenebuntur illa credere, decretoque illi ut fidei articulo ulteriùs adhærere? Non utique; sed expectandum erit, quid desuper tota Ecclesia sive per expressum, sive per tacitum consensum dictura sit. Sed an non ei provisionaliter ob honorem erga summum pontificem tanquàm fidei articulo adhærere poterunt? Nihil minùs; fide namque divinâ provisionaliter non creditur; ad hoc enim infallibilis requiritur auctoritas; aliàs fide divinâ credi posset, quod in se ipso falsum esset. At si tota Gallicana Ecclesia illud recepisset, atque publicari fecisset, prout publicari fecit decretum Innocentii XII contra dominum de Fénelon archiepiscopum Cameracensem, an non tunc aliquis simplex fidelis illud tanquàm fidei articulum credere posset? Nullatenus: sequendo hanc doctrinam, id non posset, oportet quippe, ut tam papæ decretum, quàm episcoporum mandata tanquàm particulares quasdam opiniones et dogmata, quæ quidem in veritate reverentiam mereantur, nec tamen sufficienti auctoritate polleant, ut ea cuncti fideles suscipere et acceptare teneantur, respiciat. At quomodò simplex quidam opifex, negotiator, rusticus scire poterit, quando tota Ecclesia consenserit, hi qui ad exterarum regionum minimam habent relationem? an non manifestum est, quòd sic huiusmodi fideles ad impossibile reducantur, atque in perplexitate mori sinantur circa essentialissimos fidei articulos, quosque summi pontifices, magnusque

episcoporum numerus, imò universa fortè absque ullà exceptione Ecclesia definierint.

Sed dicet fortè aliquis quòd horum fide-
lium episcopi curam gesturi sint ipsos de totius
Ecclesiæ consensu certiores reddendi; verùm,
omisso quòd id non faciunt, cùm ipsis suffi-
ciat semel mandatum de recipiendo decreto
dedisse; supposito quòd horum episcoporum
unus fideles suos desuper certiores reddat,
tenenturne ipsius verbis credere, idque suffi-
citne hujusmodi fidelibus, ut fidei divinæ
actum elicere possint? An non apertum est
quòd à pluribus quàm duodecim annis, qui-
bus Constitutio *Unigenitus* orbem vidit, adhuc
disceptetur num universa Ecclesia eam ac-
ceptarit necne, quamvis ubique satis superque
nota sit, neque extra Galliam vel unus in toto
terrarum orbe episcopus sit, qui reclamarit,
aut se eam non acceptare testatus sit? Magnæ
notæ ac nominis prælati ex omnibus mundi
regionibus testimonia producunt; interim ta-
men de veritate ac sufficientiā horum testimo-
niorum adhuc controversatur, quamvis nullum
in contrarium ipsis opponi possit. Quid ergo
fieret, si omnes tacuissent, exterisque episco-
pis in silentio acceptare eam suffecisset? En
fidelem semper eadem molestiā implicitum.
Ex unā parte summus pontifex decidit ac man-
dat omnibus fidelibus, ut sub anathematis at-
que ab Ecclesiæ sinu dismembrationis poenā
suo decreto obediant; ex alterā autem episcopi
Galliæ Constitutionem publicant, atque sub
iisdem poenis diocesanos suos obligant, ut
interiori mentis assensu ac submissione eidem
adhæreant, et tamen nullus horum id præstare
tenetur, quin è contrario excommunicationes
tanquàm res prorsus inanes respicere tenen-
tur, donec omnes totius terrarum orbis epi-
scopi ad ipsis declarandum venerint, quòd
post morosum examen atque cum traditione
collationem Decretum aut Constitutionem hu-
jusmodi tanquàm decretum dogmaticum Ec-
clesiæque fidem continens, acceptarint.

Sed ultima adhuc etiam hujus articuli verba
examinemus, primisque comparemus; hæc ita
habent: *In quæstionibus fidei præcipuas summi
pontificis esse partes*; ultima sic sonant: *Nec
tamen irreformabile esse ejus judicium, nisi ac-
cesserit Ecclesiæ consensus*. In hoc ergo jus papæ
quoad fidei quæstiones sistere jubetur; ipsius
videlicet Constitutiones tum demùm vim legis
obtinent, nec postmodum à quoquam in du-
bium revocari possunt, cùm scilicet tota Ec-
clesia iis consensum dederit, easque accepta-

rit, quo deficiente, de se ipsis vel unicum fi-
delem ita subjiçendi, ut plenè eis acquiescat,
vim non habent. Hoc autem supposito, con-
tendo quòd cùm initio articuli dicitur, Romani
pontificis in fidei quæstionibus præcipuas esse
partes, vera inibi contradictio contineatur,
eò quòd ad conditionem ultimi Ecclesiæ epi-
scopi dictus summus pontifex redigatur, nec
ipsi major auctoritas tribuatur, quàm minimæ
totius orbis diœcesis præsul alterā suæ con-
secrationis die habeat. Quod ut probem, sup-
pono quòd novus hic episcopus quoddam
doctrinæ punctum ad fidem pertinens definiat,
illudque suis diœcesanis credendum proponat.
Nec enim in hoc vel quoad minimum à prin-
cipiis theologorum Gallicanorum discedo; te-
nent enim quòd episcopi hujusmodi quæstiones
ante papam, cum papā ac post papam definire
possint. Certissimum autem est, nec id diffi-
liter poterunt memorati theologi, quòd si om-
nes totius mundi episcopi hujus præsulis deci-
sioni consentiant, eamque tanquàm articulum
ad fidem spectantem recipiant, ipsius judicium
post hæc irreformabile futurum sit. Conse-
quenter longè est, ut papa secundum hæc
principia præcipuas in fidei judiciis partes ha-
beat, quin è contrario plus ei non tribuitur,
quàm minimus totius orbis episcopus habeat.
Quod in præsentiarum de istorum theologo-
rum opinione dico, non est vana quædam
suppositio; notum namque est quòd à tempore
contentionum quæ theologorum mentes rati-
one Constitutionis *Unigenitus* in Galliā hac-
tenus agitarunt, cùm quidam Gallicani episcopi
in medium protulissent, quòd, quando papæ
judicium major episcoporum numerus sequi-
tur, tunc totus terrarum orbis se huic iudicio
submittere, illudque acceptare teneatur, re-
liqui hoc principium procul rejecerint, atque
contenderint quòd, ut ejusmodi papæ iudicium
in legem transire posset, unanimitas, aut sal-
tem quasi-unanimitas episcoporum requiratur.
Et verò quid hoc aliud est, quàm tota papæ
auctoritas ad simplicis cujusdam episcopi con-
ditionem redacta, idque principiante remque
fundante isto cleri articulo: *Nisi accesserit
Ecclesiæ consensus*? Nam, aiebant hi ultimi
prælati, pluralitas episcoporum non est tota
Ecclesia; atqui tota Ecclesia acquiescere de-
bet; ergo majoris episcoporum numeri assen-
sus cæteros obligare non potest.

At satisne benè advertunt hi episcopi ac
theologi, quò sua principia eos abducant?
Convenit inter omnes theologos, quòd aucto-

ritas Ecclesiæ dispersæ æquè magna sit, ac Ecclesiæ in unum collectæ; si ergo in Ecclesiâ dispersâ major episcoporum numerus papæ adunatus articulum fidei conficere non potest, quò auctoritas ipsorum œcumenicorum conciliorum deveniet? Sequetur quòd horum conciliorum auctoritas infallibilis non sit, nec ullum eorum quæ pro œcumenicis habemus, unquam dicere potuerit: *Visum est Spiritui sancto et nobis*. Ratio hujus est, quia in nullo conciliorum, quæ Ecclesia tanquam œcumenica recepit, vel media pars totius orbis episcoporum interfuit, imò quædam celebrata fuerunt, quibus nec sexta episcoporum pars aderat; si ergo verum est, quòd major episcoporum pars papæ conjuncta, articulum fidei cui omnes fideles obedire et subijci teneantur, condere non possit, verum etiam erit, nullum ex conciliis quæ pro œcumenicis agnoscimus articulum fidei conficere potuisse; quòd post definitionem concilii Nicæni de fide non fuerit Verbum divinum Patri coæquale esse; quòd post Constantinopolitanum, cui 150 tantum episcopi interfuerunt, de fide non fuerit, Spiritum sanctum æqualem esse Patri et Filio; quòd post concilium Ephesinum, de fide non fuerit, unam tantum esse in Christo personam, beatamque Virginem Dei Matrem esse; quòd post Chalcedonense, de fide non fuerit, duas esse distinctas ac inconfusè uni personæ in Christo unitas naturas. Et sic de cæteris, quæ referre nimis longum foret.

Quòd si quis dicat quòd ex quo hæc concilia ab universâ Ecclesiâ recepta fuerunt, eorum decisiones in dubium vocare nulli amplius licitum fuerit, nisi hæreseos notam incurrere mallet, ad hoc respondeo, 1º inde jam sequi quòd ea quæ in hujusmodi conciliis definita fuere, de fide non fuerint, nullusque fidelium obligatus fuerit, iis interiori mentis assensu prius acquiescere, nisi postquam certitudo de totius orbis Ecclesiæ, id est, omnium episcoporum consensu obtenta fuisset. Et hoc unicuique ipsamet utique concilia œcumenica auctoritate suâ privat ac dejicit; ii quoque, qui nostrâ hæc ætate tam validè ea reclamant, atque ut supremum ac infallibilem judicem appellant, per hoc tandem fateri coguntur, quòd non sint magis infallibilia quàm sit ipse papa, illorumque definitio, nisi prius eam Ecclesia universa acceptet, nullatenus de fide esse possit; 2º quòd post decisionem conciliorum œcumenicorum quilibet episcopus, qui iisdem non interfuit, jus habeat decisionem

examinandi, illamque rejicere possit, si suæ Ecclesiæ fidei conformem non invenerit; 3º quòd, si triginta solummodò episcopi ante celebrationem concilii quoad argumentum ibidem præcipuè tractandum ac definiendum ab aliis dissenserint, atque post concilium in suâ opinione persistent, decisio concilii ad nihil futura sit, aut cum saltem fidei articulum non faciat, jus semper retenturi sint suam defendendi opinionem, utpote cum illa inter episcopos quasi-unanimitas definiat. Et quantumlibet papa cæterique episcopi illos excommunicent, semper tamen interius Ecclesiæ adhærebunt, ejusque vera membra erunt, jus ut prius retinebunt ordines conferendi, omnesque episcopales functiones exercendi, quin omnia anathemata eos à Christo separare, fide aut charitate exuere valeant, dummodò semper agnoscant ac profiteantur, quòd papa sit caput Ecclesiæ.

Quas autem ex similibus principiis consequentias deducere non debemus? Certum est quòd statim post concilium Nicænum plures episcopi illius decisiones recipere, atque Verbum Patri æterno consubstantiale agnoscere noluerint. Memoriam item proditum est, quòd concilium Tyriense non nisi ex istis fermè episcopis conflatum fuerit. Statim post Constantini obitum se desuper apertè declararunt; interim tamen quoad communionem à Catholicis separati non erant, eò quòd hi non recusarent unà cum ipsis conciliis interesse, ibique ecclesiastica negotia tractare. Idem accidit post concilium Chalcedonense: plures episcopi se adversus illud declaraverunt atque rejecerunt, ita ut Leo imperator desuper omnes Orientis metropolitanos consulere, quidque de isto concilio sentirent, et num tam ipsi quàm eorum suffraganei illud reciperent, ab ipsis sciscitari coactus fuerit. In hisce opinionibus visi fuerunt patriarchæ Alexandrinus et Antiochenus; nihilominus in communione Acacii patriarchæ Constantinopolitani, cui plerique Orientis episcopi etiamnum communicabant, persistere non desinebant,

Si ergo in Ecclesiâ semel admitteretur quòd ad conficiendum fidei articulum totius Ecclesiæ consensus, aut saltem quasi-unanimitas episcoporum requiratur, fateri oporteret quòd, cum concilia Nicænum et Chalcedonense unanimiter recepta non fuerint, verum illis plures Orientis episcopi se opposuerint, fidei articulos non fecerint, et quòd quilibet absque ullo salutis periculo eis contradicere

potuerit, ex quo sequeretur quòd Arianismus hæresis non esset.

Quòd si quis objiciat quòd omni tempore Ecclesia illos ut hæreticos respexerit, qui horum conciliorum decisionibus acquiescere renuerunt, id facillè concesserim : at semper creditum est quòd alicujus concilii summorum pontificum auctoritate firmati decisio supremæ ac infallibilis in Ecclesiâ auctoritatis sit : quòdque principium quasi-unanimitatis omnium totius mundi episcoporum nunquàm agnitus fuerit.

Et profectò quot hæreses in suo ortu statim suffocatae fuere, quot item aliæ damnatae, postquàm à provincialibus synodis aut ab Universitatibus censuris Romæ fuerat appellatum, quæ utique vires sumpsissent, seque dilatassent, si vel œcumenicorum conciliorum celebratio, vel quasi unanimitas omnium totius mundi episcoporum expectanda fuisset ! Nemo potuisset allegare, aut prætere de quòd ea, quæ sive per concilia provincialia, sive per Romanos pontifices decisa fuerant, fidei articuli forent, donec omnium totius mundi episcoporum consensus obtentus fuisset. Pelagiani, e. g., post synodos Africanas, eorumque ab Innocentio ac Zozimo summis pontificibus factam damnationem, jure contendissent quod ipsi hæreticorum, eorumque doctrina hæresis notâ iniuri non possent, donec universa Ecclesia desuper consensum suum dedisset ; et præterea æquè jus habuissent episcoporum subscriptionem decreto sub Zozimi junctam cavillandi, sicut illi qui hodiè episcoporum subscriptionem Constitutioni *Unigenitus* factam in controversiam adducunt, eique se opponunt. Pariter etiam semi-Pelagiani in synodo secundâ Arausicanâ, innumerique alii hæretici, quos historia ecclesiastica passim commemorat, qui semper vel errores suos retractaverunt, vel tanquàm hæretici habiti sunt, quamprimùm à sanctâ sede damnati fuerunt.

Præterea ad quid in historiâ tam frequentes ad summos pontifices appellationes fuissent, si eorum judicium ac definitio ad terminandas lites ac controversias nihil contulissent, verùm (non dico ad generale concilium, cùm istud ad eandem terminandas secundùm novum systema non multò aptius fuisset) ad totius mundi episcopos confugiendum illorumque super hisce controversiis ac litibus judicium expectandum fuisset ?

Num igitur non rationabilius est dicere, quòd, cùm Salvator noster Ecclesiam suam in fidei puritate usque ad omnium seculorum finem conservare voluerit, D. Petro ejusque suc-

cessoribus in sede Romanâ potestatem tribuerit de hujusmodi quæstionibus supremo modo infallibiliter judicandi ac decidendi, quàm id œcumenicis consiliis tribuere, quorum convocatio quandoque impossibilis est, aut judicio omnium totius mundi episcoporum, de quo nisi post elapsam jam longum tempus, inveteratque jam errore nemo certus esse potest ? Historiæ etiam memoriâ compertum habemus, sat multos hæreticos ac heterodoxos judicio papæ acquievisse, erroresque suos retractasse ; nullum autem eorum legimus, qui judicio conciliorum œcumenicorum, aut omnium totius orbis episcoporum consensui acquieverit, si de hæresiarchis aut eorum sectis sit sermo.

Ex his omnibus concludo quòd unanimitas episcoporum ultimis hisce adinventis temporibus, sicut et quod idem est, prætensus ille totius Ecclesiæ consensus nullâ ratione defendi possit, quem Galliæ clerus utique amplexus non fuisset, si hujus regni episcopi suorum prædecessorum vestigiis inhæsissem, sique, prout illi, infallibilem sanctæ sedis auctoritatem agnovissent.

CAPUT XV.

Respondetur objectionibus quæ adversus infallibilitatem summorum pontificum formari solent.

Frequentiores objectiones, quæ adversus doctrinam, quam hucusque stabilivi, formantur, quibusque plerique magis moventur, ex agendi modo divi Cypriani erga sanctum Stephanum papam ratione baptismi hæreticorum, et ex iis quæ sanctus Augustinus, cùm Donatistis responderet, de hac agendi ratione in suis operibus effatus est, deducuntur. At cùm fusè utrique huic objectioni, ubi sanctorum Patrum de auctoritate summorum pontificum sensa retuli, responderim, plura hic desuper non addam. Sicut nec etiam iis quæ quoad quasdam summorum pontificum ad quosdam particulares directas decretales, in quibus in errorem lapsos esse eos nonnulli contendunt, objici solent, immorabor : præterquàm enim quòd plerique theologi potiorum harum difficultatum partem jam elucidarint, sufficit mihi, ne diutius iis detinear, quòd thesim quam propugnandam suscepi, non tangant ; hæc in eo quippe tantummodò consistit quòd per eam contendatur, summos pontifices in fidei decisionibus, quas pro totâ Ecclesiâ ferunt, eique observandas proponunt, esse infallibiles. Firmiter proin teneo quòd in omni seculorum serie non invenietur, vel uni-

cum papam in hæc hypothesi aut ullum protulisse errorem, aut quòd Ecclesia crediderit summos pontifices hujusmodi errorem inveniendi capaces fore.

Doctor Launoïus, qui nostrâ ætate omnium illorum qui doctrinam nostram impugnant, coryphæus est, ut contrariam opinionem stabiliat, summorumque pontificum auctoritatem non solum sub concilia œcumenica, quæ fortè absque illis celebrarentur, deprimat, sed insuper ut eam cæterorum episcoporum auctoritati æquet, plura edidit volumina. Epistolas, quas hæc super materiâ exaravit, innumeris veterum sententiis ac textibus opplevit, varique rationis in iisdem adhibuit; at eorum pleraque tam caduca sunt, ut vel mediocribus logicis pudorem excuterent. Quod autem Patrum veterumque loca, quæ frequenter absque ullo discrimine accumulât, attinet, notatu dignum est, quòd inter plus quàm mille, quæ corrasit, nullus reperiatur, in quo vel unus Ecclesiæ Pater, ullum concilium, ullus historicus, verbo ullus scriptor catholicus ante concilium Constantiense asseruit, vel quòd summi pontifices non sint infallibiles, quando in fidei quæstionibus articulum quemdam toti Ecclesiæ credendum proponunt; aut quòd vel unus papa præteritis seculis falsum aliquem, et qui erroneus dici possit, proposuerit. Et hoc ipsum me ab onere objectionibus quæ adversus doctrinam, quam tueor, formari solent, respondendi eximere posset, eas scilicet illis, à quibus formantur, resolvendas remittendo. Enimverò ipsis dicere possem: Nec ex sacrâ Scripturâ, nec ex universâ traditione vel unicam auctoritatem adducere potestis, quæ stabiliat, summos pontifices in iis quæ Ecclesiæ proponunt, errori obnoxios, seu conciliis subjectos esse. E contrario ego per totam traditionem demonstravi quòd summi pontifices tanquàm infallibiles semper agniti fuerint, illorumque Ecclesia tanquàm mater et magistra cæterarum omnium perpetuò præconizata fuerit. Ea omnia, quæ tum ex sanctis Patribus, tum conciliis, veteribusque scriptoribus retuli, non modò hanc stabiliunt sententiam, verùm insuper probant quòd prærogativæ summorum pontificum super promissiones Christi D. Petro factas, ac in Evangelio relatas fundatæ sint; adeòque vestrâ æquè ac meâ interest difficultates illas, quæ adversus hanc doctrinam formari possunt, risolvere.

At liberaliùs agam, ipsemetque iis difficultatibus, quæ in quorundam mentibus majorem impressionem facere possent, respondebo.

Obijcitur ergo 1º quòd si semper creditum fuisset, summos pontifices esse infallibiles, superfluum ac inutile fuisset ad fidem explicandam hæresesque damnandas concilia congregare; suffecisset enim utique ad solos summos pontifices recurrere, atque pro decisione supplicare, quod tamen factum non fuit. — 2º Ipsimet summi pontifices omni quâ datâ occasione fassi sunt se teneri servare canones, eisque se conformare; ex hoc ergo fassi sunt quòd conciliis illis, in quibus hujusmodi canones cusi fuerant, inferiores sint. — 3º Quidam summi pontifices in certis quibusdam occasionibus declaraverunt quòd nullatenus intenderent quidquam contra fidem proferre, alii verò, ut Joannes XXII et Gregorius XI, in mortis articulo protestati sunt quòd si fortè ex quâdam inadvertentiâ ipsis quidquam fidei contrarium aut linguâ aut calamo excidisset, illud omne retractent, ac pro non dicto aut scripto haberi velint. — 4º Quòd Ecclesiæ Patres, peculiariter autem S. Augustinus, docuerint, claves Ecclesiæ, id est, potestatem jurisdictionis, immediatè Ecclesiæ ipsi traditas fuisse, cujus D. Petrus figuram solummodò gerebat, quando Salvator noster ipsi easdem promisit: unde sequitur quòd, cùm tam ipse quàm ejus successores suam jurisdictionem nonnisi ab Ecclesiâ receperint, eâ inferiores sint, ipsique subjici debeant. — 5º Quòd summi pontifices sæpiùs fassi sint, sibi fas non esse vel in minimo se ab Ecclesiæ traditione elongare. — 6º Quintum œcumenicum concilium, exemplo Apostolorum, docet quòd per viam conciliorum articuli fidei examinari ac definiri debeant; non ergo in hujusmodi materiâ summorum pontificum auctoritatem agnoscebat. — 7º Concilium Constantiense expressè definivit quòd concilium generale sit supra papam, hicque illi subjiciatur, cùm de fide ac Ecclesiæ reformatione agitur. Idem etiam Basileense definivit, et ex quo concilii Constantiensis decreta renovavit pro legitimo à papâ Eugenio IV habitum est. Hæc sunt præcipua argumenta quæ adversus summorum pontificum infallibilitatem, eorumque supra concilia œcumenica superioritatem adducuntur. Illis igitur modò respondendum est.

§ 1. *Respondetur objectioni ex necessitate conciliorum deductæ.*

Respondeo ergo 1º quòd si summorum pontificum infallibilitas fundata esset super revelationes aut inspirationes propheticas, tunc in

tali casu meritò dici posset, concilia superflua ac inutilia esse, cùm quibuscumque emergentibus causis solùm ad eos tanquàm ad tot oracula, quæ in flagranti pronuntiando omnes difficultates facillè definiissent, recurrendum fuisset. At hæc non ita se habent : ipsorum æquè ac conciliorum infallibilitas supponit materiæ occurrentis discussionem, traditionisque examen. Verum quidem est quòd cùm sedes Apostolica à fide nunquàm deflexerit, semper in sinu suo vivam quamdam traditionem conservet; at hoc minimè impedit quin cùm novæ occurrunt quæstiones, ad ea quæ tum summorum pontificum prædecessores, tum Ecclesiæ Patres, tum denique ipsa concilia, sive generalia sive particularia, desuper censuerunt recurri oporteat. Verbo eadem summi pontifices implere debent, quæ in conciliis œcumenicis, antequàm quidquam definiatur, fieri consueverunt.

Quæ cùm ita sint, facillè quisque videt quòd de prudentiâ summorum pontificum fuerit in variis emergentibus causis concilia cogere, in quibus omni possibili ac convenienti diligentia subortæ quæstiones examinarentur; sive dein ipsimet expressè ea convocârint, sive eorumdem celebrationi per consensum suum concurrerint; et quòd ita res se habeat, invictum ex eo argumentum nobis suppeditatur, quòd Gregorius VII papa, qui expressè declaravit summos pontifices esse infallibiles, quemque valdè multi tanquàm primum hujus doctrinæ auctorem respiciunt, nihilominus multa convocârint ac coegerint concilia, eisque ipsemet præderit, atque super fide definierit, ecclesiasticamque disciplinam ad normam reduxit. Notum etiam est quòd ab hujus papæ temporibus ipsius successores innumera fere coegerint, inter quæ plura œcumenica etiamnum fuere. Dicetne exinde aliquis, quòd Gregorius VII, seu ipsius successores, se non esse infallibiles, aut quòd in conciliis generalibus auctoritatem quamdam suâ superiorem agnoverint? Fateri ergo oportet quòd argumentum ex conciliorum celebratione deductum contra infallibilitatem summorum pontificum nullatenus proponi possit.

2° Celebratio conciliorum pro unico objecto non semper habuit decisionem quæstionum fidei, verùm ideò etiam quandoque concilia celebrata fuerunt, ut scilicet turbas, quas factio hæreticorum in Ecclesiâ causârat, cessare facerent, mentesque, quas disputationum calor, et sæpius quidem cum dispendio

charitatis, quæ perfectionis vinculum est, inflammârat, readunarent, atque inter episcopos eadem sensa, eundem sermonem, eundemque spiritum restituerent ac renovarent.

3° Hujusmodi conventus pro fine insuper habuerunt, ut per viam, quæ auctoritatem minùs redoleret, hæreticos reducerent, aut splendidiori modo convincerent. Pervaciua hæreticorum nimis quàm magna sæpius fuit, quàm ut se determinationi summi pontificis subderent; cùm enim arbitrantur se sacræ Scripturæ inniti, facillè sibi persuadebant, quòd rem meliùs intelligerent, accuratiùsque discussissent, quàm ipsimet summi pontifices. Necessum ergo erat ut ipsis in conciliis demonstraretur quòd omnes catholici episcopi non aliter quàm Ecclesiæ caput, divique Petri successor, sentirent. Eadem semper erat intrinseca auctoritas (ut scholæ loquuntur); at extrinsecè major apparebat in conciliis, proindeque magis apta erat ad hæreticos pertinaciæ convincendos.

Quòd si quis insuper dicat quòd si summi pontifices pro infallibilibus agniti fuissent, illi qui super fide disceptabant, se utique ipsorum auctoritati submisissent, respondeo, et quæro etiam ab illis qui ita argumentantur, num concilia œcumenica infallibilia sint, necne? Si dicant quòd sint infallibilia, quæro ulteriùs quare ergo hi qui in illis damnati fuerunt, eorum auctoritati se non submiserint? Concilium Nicænum hæresim Arianam damnavit, Constantinopolitanum Macedonianam, Ephesinum Nestorianam, Chalcedonense Eutychianam, et sic de reliquis; interim tamen hæ omnes hæreses post hæc concilia ut ante etiamnum substituerunt. Imò pleræque post suam damnationem magis se dilataverunt, quàm ante. An ultimis hisce temporibus Lutherani, qui post Bullam Leonis X tantâ solemnitate concilium generale tanquàm ultimum judicem appellârunt, magis se concilio Tridentino quàm summo pontifici submiserunt? Infusè argumentantur ergo hi qui dicunt quòd si primis Ecclesiæ seculis summi pontifices infallibiles crediti fuissent, eorum decretis ac decisionibus omni modo submitmissio ab omnibus præstita fuisset.

Operæ nihilominus pretium est hic notare quòd cùm decisiones conciliorum œcumenicorum nullam hæresim extinguere potuerunt, summorum è contra pontificum definitiones quàmplures in se ipso ortu suffocârint, ut

Appollinaris, Pelagii, Semi-Pelagianorum in Berengarii, Gilberti Porretani, Petri Abaelardi, Almarici, cæterasque innumerabiles, quarum auctores, aut se summorum pontificum decisionibus submisserunt, suisque erroribus renuntiârunt, aut damnatis à sanctâ sede eorum dogmatibus, ab omnibus derelicti fuerunt. Si de iudiciorum infallibilitate ex illorum qui damnati fuerunt, submissione iudicare oporteret, profectò longè plura suæ infallibilitatis argumenta summi pontifices haberent, quàm concilia œcumenica. At nondùm eò res nostræ devenîre, ut ex huiusmodi principiis argumentari, nostramque de summorum pontificum infallibilitate, ac supra concilia superioritate doctrinam fulcire cogamur.

Cùm de conciliorum necessitate agamus, pauca hic quoad objectionem sextam ex concilio quinto generali erutam disserere consultum duxi. Prætenditur ergo quòd ibi dictum sit quòd fidei quæstiones nullibi quàm in conciliis determinari possint. Ex quo inferitur istud concilium non credidisse quòd papa eas definire possit. At omissio quòd locus qui citatur nihil aliud sit quàm mera enuntiatio, et non definitio quædam, verum equidem est quòd concilium synodorum celebrationem ad terminandas occurrentes quæstiones laudet; at non dicit quòd id aliter fieri non possit. Verba, quæ ex eo Launoius adducit, alium omninò sensum habent; sic enim sonant: « Certò constituto quòd in communibus disceptationibus, cùm proponuntur, quæ ex utrâque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cùm unusquisque proximi adiutorio indiget. » Manifestum est quòd hæc verba nihil aliud ad definiendum exigant, quàm ut rationes utrinque in disputationibus quæ instituuntur, antequàm iudicium pronuntietur, discutiantur et examinentur, ac conventus ecclesiasticos apprime congruos arbitrentur.

Sed inde non sequitur id alibi quàm in conciliis fieri non posse; aliàs sequeretur etiam quòd nullus episcopus in propriâ diocesi minimam confingere posset propositionem, sed ad id integrum requireretur concilium. Verùm ex initio textûs à doctore Launoio citati contra ipsius intentionem probaretur quòd papa concilium in materiâ fidei non ideò cogat, quasi ipse emergentes fidei quæstiones infallibiliter determinare non possit, sed ideò tantùm quòd

id in concilio facere convenientius censeati, exemplo Apostolorum, qui quamvis singuli infallibilitate gauderent, cæremoniarum legalium negotium nihilominus in concilio definire maluerunt. « Licet, inquit memorati concilii quinti Patres, Spiritus sancti gratia et circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio, ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire voluerunt, priusquàm communiter congregati divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque dicta sua confirmaverunt. » Infallibilitas ergo personalis non impedit quin conciliorum celebratio utilis sit.

Hunc paragraphum finio verbis Barlaam episcopi Græci, qui ad amicum scribens, de conciliis summo pontifici comparatis, sic loquitur: « Non enim eò quòd fit majoris auctoritatis, et magis possit generale concilium quàm Apostolica sedes, generalia aguntur concilia, sed quia incidentes quæstiones difficiliores sint, et majoris indigeant discussionis. »

§ 2. Respondetur objectioni ex sacrorum canonum observatione depremtæ.

Objectio hæc in eo consistit quòd divi Petri successores magnam reverentiam erga sacros canones testati sint; quòd perstudiosè eosdem observârint, quòd sæpius dixerint, se non posse his sanctis regulis contraire, aut permittere ut labefactarentur. Ita Julius papa, S. Leo, S. Gregorius Magnus de canonibus concilii Nicæni locuti sunt. Sic Gelasius papa etiam dicit quòd inter omnes Ecclesias nulla sit quæ exactiùs eosdem sacros canones observare teneatur, quàm sedes Apostolica. Ita posteriores pontifices Romani omni quâ datâ occasione elocuti sunt, quòd nempe nihil facere possint contra sacros canones. « Sit lex communis, inquit Sylvester II, Ecclesiæ catholicæ, Evangelium, Apostoli, prophetæ, canones Spiritu Dei constituti, et totius mundi reverentiâ consecrati, et decreta sedis Apostolicæ ab his non discordantia. »

Ex hoc principio doctor Launoius concludere vult quòd summi pontifices conciliis, in quibus hi canones editi fuerunt, inferiores se agnoverint, cùm aliàs non eos ut agendi regulas sibi constituissent, nec fassi fuissent, quòd neque illos contemnere, neque transgredi auderent. Sed ut luce meridianâ clariùs demonstretur quàm leve hoc argumentum sit, non

aliud opus est quàm ut ad concilia generalia applicetur. Hi sacri conventus non minorem venerationem pro conciliis, quæ ipsos antecesserant, testati sunt, quàm summi pontifices pro sacris canonibus. Concilia Ephesinum et Chalcedonense conciliorum Nicæni et Constantinopolitani fidei formulas retulerunt, atque declaraverunt nihil in illis mutare aut tangere se posse. Subsequentia concilia id ipsum præstiterunt, atque sub anathematis poenâ prohibuerunt ne quisquam vel minimum iis adderet demeretve. Rationabiliterne exinde inferri posset quòd omnia concilia à quarto seculo celebrata se quoad auctoritatem illis duobus primis conciliis inferiora agnoverint? Ridiculum ergo sanè est, ex eo quod summi pontifices de sacris canonibus edixerunt, illud inferre velle. Cùm enim hæ regulæ ab ipsismet summis pontificibus, qui conciliis illis, in quibus ab innumeris fermè sanctissimis eruditissimis episcopis Spiritûs sancti ductu conceptæ fuerant, per suos legatos præsederant, editæ fuerint, utique non poterant non ingenti erga eas affici reverentiâ.

Præterea, cùm summi pontifices tenerentur curare ut in omnibus totius orbis Ecclesiis canones publicarentur ac observarentur, poterantne, qui à recto deflecterent ordine, eosdem ipsi non observare? imò ad eorundem observationem quoad ea quæ juris divini in se continere poterant, æquè ac alii obligabantur. At hoc nunquàm obfuit quin in canonibus Ecclesiæ dispensare possent, cùm scilicet id necessitas aut Ecclesiæ utilitas exposcebat. Tunc ergo (cùm se ab iis discedere non posse asseverant) eorum officium ac debitum postulabat ut nullâ in eis dispensandi subveniente necessitate, eosdem observari facerent.

Per discursum denique Launoii argumento persimile probaretur quòd quilibet papa inferior minorisque auctoritatis sit quàm sui prædecessores. Summi namque pontifices innumeris penè locis declarârunt quòd à decretis suorum prædecessorum nec latum unguem discedere possent. At pudet me tamdiù similibus immorari sophismatibus.

Insuper valdè mirum est quòd dùm Gallicani episcopi contendunt papam conciliis generalibus inferiorem esse, atque ad canonum observantiam teneri, continuò tamen ad eum recurrant pro obtinendâ eorundem canonum in œcumenicis conciliis editorum dispensatione, modò pro episcopatus unius

translatione, modò pro pluralitate beneficiorum, modò ut ea in commendas possidere queant.

§ 3. *Respondetur iis quæ de quibusdam summis pontificibus objiciuntur.*

Doctor Launioius objicit nobis quòd quidam papa, cùm jam in procinctu esset sanctum aliquem canonizandi, protestatus fuerit quòd non intenderet quidquam contra fidem agere: ex quo infert quòd ille papa se errori obnoxium agnovit. Alibi dicit quòd Joannes XXII errorem super statu animarum post mortem tradiderit, et quòd Gregorius XI in suo testamento declaret quòd si aliquâ occasione sive loquendo, sive scribendo ipsi quidquam, quod tamen non speraret, contra fidem excidisset, illud rejiciat ac revocet. Ex quo hic doctor semper eandem conclusionem deducit. At, quod primum spectat, facilè patet quòd ex eo quòd aliquis papa declaret se non intendere quidquam contra fidem agere, pessimè concludatur quòd errorem toti Ecclesiæ proponere se posse arbitretur; quemadmodum pessimè concluderetur quòd ex eo quòd concilium aliquod œcumenicum dixerit se non intendere quidquam contra fidem agere, toti Ecclesiæ errorem tanquàm fidei articulum proponere posset. Et qualiscumque demùm sensus hujus papæ verbis tribuatur, nunquàm tamen ille, quem Launioius prætendit, tribui poterit.

Quod Joannem XXII attinet, concesserim quòd doctrinam erroneam super statu animarum post mortem protulerit, quam Facultas theologica Parisiensis rejecit. At etiam concedi debet quòd hanc opinionem in fidei dogma non erexerit, aut toti Ecclesiæ credendam proposuerit, de quo hic præcisè quæstio est. Imò in articulo mortis declaravit quòd hanc opinionem aliquandiù nonnisi tanquàm particularem opinionem, non verò ut fidei articulum defenderit, prout videre est apud Raynaldum.

Quoad Gregorium XI, abundè liquet quòd ipsius scrupulus in nullam publicam decisionem ceciderit, cùm, si quasdam erroneas edidisset, rejectæ utique fuissent, eisque contradictum, nec hanc contradictionem ipse ignorare potuisset. Non ergo potest intelligi, nisi de quibusdam particularibus opinionibus, quæ ipsi ex inadvertentiâ fortè exciderant, quod quæstionem, quam modò tracto, non ingreditur.

Sunt qui insuper Bullas Nicolai IV et Joan-

nix XXII ratione panis et victus Franciscanorum obijciunt, contententes quòd hæ Bullæ sibi invicem in suis decisionibus contrariarentur. Verùm, præterquàm quòd in his Bullis non agatur de fide Ecclesiæ, cùm Facultas Parisina desuper quondam consultâ fuisset, in suâ consultatione demonstravit quòd dictæ Bullæ sibi invicem contrariæ non essent, prout videri potest apud Raynaldum, ad annos 1523 et 1528.

§ 4. *Respondetur objectioni quòd claves Ecclesiæ non immediatè à divo Petro traditæ fuerint.*

Qui nostrâ ætate hanc objectionem faciunt, videntur velle iis contradicere, quæ Salvator noster in Evangelio asserit. Christus dicit, Petro se daturum claves cœlorum, et illi contendunt quòd eicadem non dederit, sed Ecclesiæ. Christus ait : (Tibi) Simoni filio Joannis eas dabo ; et illi volunt quòd non Simon filius Joannis illas ab ipso receperit, sed quædam vacua realitatis figura, quæ Ecclesiam repræsentabat, ita ut Simon aut Petrus Joannis filius ab Ecclesiâ, non autem à Jesu Christo, nisi mediante illâ, eas habuerit. Et hoc est præclarum illud systema, quod sibi de potestate jurisdictionis quidam efformant. Nempe non à papâ episcopi hanc jurisdictionem habent, sed ab Ecclesiâ eam ipsemet papa recipit.

Istud systema pluribus sanctorum Patrum sententii fulcire prætendunt, præcipuè autem divi Augustini, qui ubique docet, quòd, cùm Salvator noster suas promissiones divo Petro fecit, hic apostolus figura Ecclesiæ fuerit, eamque totam repræsentârit. Inde concludunt, quòd, cùm promissiones Christi immediatè Ecclesiæ factæ fuerint, in isto Ecclesiæ corpore, non verò in divi Petri successoribus infallibilitatis donum reperitur.

Sed difficile non est istud evertere systema : Nam 1° verum non est, promissiones Christi immediatè pro divo Petro ejusque successoribus factas non fuisse. Contrarium per totam traditionem demonstravi, tam per consensum Ecclesiæ Græcæ tempore suæ catholicitatis, quàm et Ecclesiæ Latinæ.

2° Quòd S. Augustinus cum quibusdam aliis Patribus dicat D. Petrum, cùm ipsi Salvator claves regni cœlorum promisit, Ecclesiam repræsentâsse, longè abest ut toti antiquitati eas D. Petro promissas collatas asserenti contrarietur, quin potiùs eidem perfectè concordet. Cùm namque D. Petrus verbis Salvatoris

caput Apostolorum constitutus fuerit, Salvator ipsi dendo claves regni cœlorum, ita ei illas pro se tradebat, ut vellet eas per ipsum ad cæteros Apostolos universamque Ecclesiam transire. Non ergo est quæstio, num, cùm Salvator clavium potestatem divo Petro tribuit, eandem etiam toti tribuerit Ecclesiæ ; de hoc enim facilè inter omnes convenit : verùm in hoc quæstio vertitur, num scilicet divus Petrus illam potestatem ab Ecclesiâ receperit, aut Ecclesiâ à divo Petro ; atqui sanctus Optatus unus ex antiquioribus Patribus, qui hæc de re egerunt, expressè ait lib. 7 contra Parmenionem, quòd soli Petro hæc potestas tradita fuerit, quam dein cæteris communicavit : « Bono unitatis, inquit, beatus Petrus, cui satis erat, si, postquàm negavit, solam veniam consequeretur, et præferri omnibus Apostolis meruit, et claves regni cœlorum communicandas cæteris solus accepit. » Nullus Patrum illorum, qui asseruerunt, quòd Salvator noster potestatem clavium Ecclesiæ in personâ divi Petri tradiderit, in hoc divo Optato contradixit ; nullus eorum enim dixit, quòd ista potestas immediatè Ecclesiæ tradita fuerit, et quòd ab Ecclesiâ primùm ad divum Petrum transierit, quin è converso omnis traditio sancti Optati effatum secuta est. Innocentius papa I expressè dicit quòd à divo Petro omnis episcopalis auctoritas exordium sumpserit : « Beato Petro, inquit epist. 91 apud August., ipse episcopatus, et tota auctoritas hujus nominis emersit. » Divus Leo epist. 89 ad episc. prov. Vien., fortiùs adhuc rem exprimit, cùm « hujus muneris, inquit, sacramentum ita Deus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocârit ; et ab ipso quasi quodam capite dona sua velit in omne corpus manare ; ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. » Et serm. 3 de Assump. : « Magnum et mirabile, inquit, dilectissimi, huic viro consortium potentiae suæ tribuit divina dignatio ; et si cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquàm nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit. » Id ipsum etiam fatetur Stephanus Larissæ in Thessaliâ episcopus, his verbis Bonifacio papæ II scribens : « Quia Domino dicente tertio : Amas me ? Pasce oves meas, tradidit priùs vobis mandatum, et per vos deinde omnibus per universum mundum sanctis Ecclesiis condonavit. » Sed hic omittendum non est quòd

ante omnes hos Patres, divus Cyprianus id ipsum jam agnoverit, expressèque docuerit Epist. ad Bonif., claves personæ divi Petri traditas fuisse. « Loquitur, inquit, Dominus ad Petrum : *« Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit : *Pasce oves meas,* et quamvis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat..., tamen ut unitatem manifestaret, unam catholicam constituit, et unitatis ejusdem originem ab uno incipientem, suâ auctoritate disposuit. » In personâ ergo, et per personam divi Petri auctoritas episcopalis sumpsit exordium.

Absit ut D. Augustinum ab illis Patribus, qui ipsum præcesserunt, ipsius contemporanei fuerunt, ipsumque secuti sunt, separemus ipsum systematis illius auctorem constituendo, quod ipsorum doctrinam evertit. Legerat hic sanctus doctor, id quod primum ex sancto Innocentio papâ retuli, illudque approbârat. Longè ergo aberat ut contrarium doceret. Item cum dixit quod divus Petrus, cum promissiones Salvatoris reciperet, universam repræsentârit Ecclesiam, nihil aliud dicere voluit quàm quod potestas illa, quam divinus hic Salvator ipsi communicabat, non in ipsius duntaxat personâ aut vitâ terminandâ esset, verum quod oporteret ut ipsam communicaret, atque usque in finem seculorum ad universam transiret Ecclesiam. Hâc ergo ratione divus Augustinus : « Si, inquit, hoc Petro tantum dictum est, hoc non facit Ecclesia. » Si autem in Ecclesiâ fit..., Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Cum ergo dicit quod occasione illâ Petrus Ecclesiam repræsentârit, de tali repræsentatione locutus est, quâ rex aliquis suos subditos, paterfamiliâs suos liberos, et pastor gregem subjectum repræsentant. Quemadmodum denique illi qui hanc objectionem faciunt, contendunt quod concilium generale totam Ecclesiam repræsentet, sic etiam divus Augustinus non aliâ ratione divum Petrum universam Ecclesiam repræsentâsse asserit, quàm quod primus et præcipuus inter Apostolos esset, atque in suâ personâ debiles ac fortes, ex quibus Ecclesia composita est, repræsentaret : « In illo ergo, inquit serm. 13 de Verb. Domini, uno Apostolo, id est, Petro, in ordine Apostolorum primo et præcipuo, in quo figurabatur Ecclesia, utrumque genus significandum fuit, id est, firmi et infirmi, quia sine utroque non est Ecclesia. » Idem sanctus doctor alibi dicit quod Salvator noster, cum à

divo Petro quæsitum num plus quàm alii ipsum diligeret, in ipso solo Ecclesiam suam formârit. Dicit Petro, inquit serm. 49, in quo uno format Ecclesiam : « *Petre, amas me?* respondit : *Domine amo : Pasce oves meas.* » Et in sermone 108 de divers., hæc habet : « Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipsius universitatis et unitatis Ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est : *Tibi dabo claves,* » etc. In alio denique adhuc sermone, nempe 29 de Sanctis : « Petrus, inquit, in eâ cœlestium discipulorum scholâ præcipuus, ac primus idoneus qui verba vitæ ex Christi ore suscipiens per Evangelii veritatem Judæorum gentem perditam quæreret, et adlocatos ad hæreditatem vocaret, interpres legis, assertor gratiæ, destructor Synagogæ, Ecclesiæ reparator. Et ideò solus inter Apostolos meruit audire : *Amen dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Dignus certè, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum. »

Ex his omnibus hujus sancti doctoris locis claret, ni fallor, quod, cum dixit D. Petrum tempore promissionum Christi Salvatoris nostri Ecclesiam repræsentâsse, longè abest ut ab ipsius personâ privilegia et prærogativas, quibus eum Christus Dominus decorabat, remove voluerit, quin potius è contrario contenderit, id manifestum ipsius excellentiæ, atque supra cæteros Apostolos sublimationis fuisse signum, quodque eminenter in suâ personâ universam contineret Ecclesiam, quippe qui petra illa esset, super quam Ecclesia ædificata erat, columna, quæ totum sustentabat ædificium, et clavis quæ cœlum aperiebat. Nihil proinde melius ad stabiliendas sanctæ sedis prærogativas, ejusque infallibilitatem roborandam adduci poterat. Alibi etiam idem S. Augustinus de hac sanctâ sede disserens : « Ipsa, inquit, est petra, quam non vincunt superbiæ inferorum portæ. »

Quintam hic adjungo objectionem, nec enim particularem titulum meretur. Consistit in eo quod doctor Launoius plura summorum pontificum loca adducat, in quibus declarant quod à traditione discedere non possint, ex quo concludit quod exinde hi summi pontifices agnoverint, se non esse infallibiles. Hem, quàm bellè iste syllogismus concludit ! An ergo, ut summi pontifices suam probarent infallibilitatem, oportuisset ut contra Ecclesiæ traditionem definirent, aut se saltem id posse declararent ? hoc ita stante, profectò divus Paulus, qui fate-

tur quòd adversùs veritatem nihil possit, quique cupit, ut ipsi anathema dicatur, si aliud prædicet quàm quod jam prædicârat, infallibilis non fuisset; pudet me talia referre. E contrario ideò summi pontifices infallibiles sunt, quia in personâ divi Petri privilegium nunquàm à traditione Ecclesiæ discedendi acceperunt.

§ 5. *Respondetur objectioni ex concilio Constantiensi adductæ.*

Hæc est magna illa objectio, et, ut ita dicam, Achilles Francigenarum theologorum summorum pontificum infallibilitatem impugnantium. Concilium Constantiense, inquit, clarè definivit quòd concilia sint supra papam, universamque repræsentent Ecclesiam, summique pontifices æquè ac reliqui fideles omnes in cunctis iis quæ fidem concernunt, eorum decisionibus se subdere teneantur. Hæresis ergo est, aiebat olim cardinalis à Lotharingiâ, tueri, quòd summi pontifices sint infallibiles aut supra concilia œcumenica. Hic cardinalis opinionem hanc à Gersone mutuârat, qui mirè de eâ gloriatur, asseritque quòd hujus concilii definitio Facultatem Parisiensem suam super hæc materiâ sententiam mutare fecerit, suaque auctoritate theologos eò adduxerit, ut deinceps summos pontifices fallibiles esse, atque conciliis subjeci tuerentur.

Possem quidem respondere quòd hæc concilii definitio, non sit concilii alienjus œcumenici, sed tantummodò episcoporum, prælatorum et theologorum illorum, qui papæ Joanni XXIII subiectierant. Hanc meam responsionem auctoritate duorum testium concilio Constantiensi contemporaneorum, Eugenii papæ IV videlicet, et cardinalis de Turrecrematâ, qui tempore ipsius concilii Constantiæ erat, firmare possem; hic auctor factum istud, ut testis ocularis, propugnat, additque quòd Joannes XXIII, qui Schafhusium se receperat, cum id percepisset, de eo, quasi de attentato adversùs summorum pontificum auctoritatem, erroneâque doctrinâ ipso absente nec participante in medium prolata, conquestus sit.

At in omnem eventum schismatis circumstantiæ adhæreo, et contendo quòd Constantiensis definitio non sit definitio aliqua generalis ad omnia se œcumenica extendens concilia, verùm singularis quædam definitio duntaxat, dictumque concilium unicè spectans, ob schisma quod diuturno jam tempore Ecclesiam affligebat, necnon incertitudinem quæ de vero papâ Ecclesiæque capite fidelium mentes

occupabat. Et profectò jamdiù visi fuerant duo papæ in Ecclesiâ, ambo pro legitimis divi Petri successoribus in diversis provinciis ac regionibus agniti, quin scri certò posset, quisnam illorum legitimus papa foret; concilium Pisanum ambo sede dejiciens ut novus crearetur, nihil aliud egit, nisi, etsi præter intentionem, quod malum augeret; post illud quippe concilium loco duorum summorum pontificum tres reperti fuere, qui universam Ecclesiam sub suâ partiebantur obedientiâ. Huic malo finis imponi non poterat nisi per voluntariam abdicationem aut depositionem horum trium summorum pontificum in aliquo totius Ecclesiæ conventu faciendam. Certum est, nullusque inficias ibit, quòd in tali rerum statu concilium generale supremum sit tribunal, quòdque omnes fideles ejusdemque demùm dignitatis aut qualitatis sint, illius dispositionibus obedire teneantur. Hæc igitur intentione, hocque sensu concilium generale Constantiense à stabiliendâ suâ auctoritate sumpsit initium, ac definivit quòd, cum hæc occasione universam Ecclesiam repræsentaret, supremâ etiam potestate tam quoad fidem, quàm quoad extirpationem schismatis, quod Ecclesiam tamdiù jam devastabat, polleret. At ego contendo quòd ejus decisio non se extendat ultra confusionis ac divisionis tempora, idque sic probò:

1° Concilia generalia nullam fidei definitionem edere possunt, nisi Ecclesiæ traditionem sequantur ac examinent; atqui non apparet quòd concilium Constantiense, antequàm sessione quartâ superioritatem concilii supra papam definiret, ullum traditionis examen iniecit. Nam si dicti concilii Patres vel obiter eandem examinâssent, omnes profectò canonistas, omnesque theologos, qui hujus schismatis tempora præcesserant, pro superioritate papæ supra concilia ejusque infallibilitate stare reperissent; ipse Gerson satis abundè id inculcat, prout capite primo ostendi. Et tempora scholasticis superiora repetendo, eandem sententiam in Patribus et conciliis invenissent. Longè igitur ab eo fuissent, ut definitionem quæ ipsis attribuitur ederent, ac in circumstantiis in quibus tunc versabantur, tali examine opus non erat; res clara et certa erat. Illius ergo definitio ultra limites suos extendi non debet.

2° Si definitio illa generalis, et pro omnibus œcumenicis conciliis fuisset, certum profectò est, vel quòd Martinus V hunc articulum non approbâssent, vel in ipso concilio Bullam non edidisset, quæ prohibet, ne à papæ judiciis ad

concilium generale appelletur. Annon enim plus quàm ridiculum fuisset ex unâ parte fateri quòd concilia generalia in universâ Ecclesiâ supremi iudices sint, illisque ipsimet summi pontifices subiciantur; ex alterâ verò contendere quòd ad eadem à summorum pontificum iudiciis appellari non possit? Quis unquàm asserere ausus est quòd non liceat ab inferiori ad superius tribunal appellare? Atquē Gerson ipse tract. *quando et an liceat à summo pontifice appellare*, nos edocet quòd dictus papa non modò hanc Bullam durante concilio ediderit, sed insuper quòd ibidem in pleno consistorio duobus ante concilii finem mensibus publicata fuerit.

Ex hoc ipso autem alius adhuc elicitur argumentum: nam si papa adeò imprudens fuisset, ut in similem contradictionem impingeret, potuissetne accidere, ut, cū hanc Bullam publicavit, illius publicationem Patres concilii passi fuissent, quin reclamassent, atque Martino V insinuassent, Bullam ipsius nullâ ratione propugnari posse? Fasne fuisset, ut definitionis, quam sessione quartâ tulerant, jam obliti essent? At omnia hæc inter sese facili conciliari possunt, si dicatur quòd cū Patres concilii hanc definitionem nonnisi pro schismatis tempore edidissent, sibi quē omnino persuasum haberent, quemlibet legitimum papam supra concilia œcumenica esse, absque ullâ contradictione Bullæ publicationem acceptarint. Huic asserto vires addit confirmatio concilii à Martino V cum variis restrictionibus facta. Si hujus conventūs Patres credidissent omnia generalia concilia supra pontifices esse, postulassentne à papâ proprii concilii confirmationem, aut passi essent, ut illud modo variis restrictionibus subjecto confirmaret?

3° Si definitio concilii Constantiensis generalis fuisset, et non ad schismatis tempus restricta, cū dictum concilium ab universâ Ecclesiâ receptum fuerit, certum est quòd omnes Catholici ejus decisioni acquievisserent, sique qui deinceps papæ superioritatem ac infallibilitatem propugnare ausi fuissent, tanquàm hæretici declarati fuissent, atque ab Ecclesiæ corpore resecti. At verò longè abest ut hoc factum sit, quin è contra reperiamus quòd statim post istud concilium theologi illi contemporanei tueri continuarent, prout omni tempore semper factum fuerat, quòd summi pontifices infallibiles essent, conciliisque generalibus superiores. Id ipsum præstitit cardinalis à Turrecrematâ in tractatu illo quem superius citavi. Item S. Antonius,

archiepiscopus Florentinus, in suâ Summâ, part. 3, tit. 23, c. 3, § 3, ubi: « Sed nec, inquit, ad concilium generale à papâ appellari potest, quia papa omni concilio superior est; nec robur habet quicquid agitur, nisi auctoritate Romani pontificis roboretur et confirmetur. Sentire ergo quòd ad concilium à papâ appellari possit, est hæreticum, et contra illum articulum: *Sanctam Ecclesiam catholicam.* » Hic S. archiepiscopus suam thesimistâ ratione probat, quòd nempe de fide sit quòd papa sit caput visibile Ecclesiæ. « Ecclesia, inquit, habet unitatem ex unitate capitis, unde et Joan. 10, dicit Christus: *Fiet unum ovile et unus pastor.* Si licitum esset appellare à papâ, et ille, ad quem appellatur, esset caput, sic papa non esset caput, vel essent duo capita, quod est monstruosum. »

Ferrariensis ordinis sancti Dominici generalis in suis supra D. Thomam commentariis non minùs expressè eandem tradit doctrinam. « Ex prædictis constat, inquit in librum cont. gent. c. 75, vanam esse et à fide christianâ alienam opinionem dicentium concilium et Ecclesiam esse supra papam, et ipsum papam ab Ecclesiâ auctoritatem habere tanquàm ab ipsâ institutum. Nam manifestum est ex prædictis quòd Christus ipse regimen Ecclesiæ instituit, non autem ipsa Ecclesia aut populus christianus, et quòd in Ecclesiâ Petrum suum vicarium et successores ejus instituit, sicut et ad sacramenta dispensanda instituit ministros. Unde cū dixit Petro: *Pasce oves meas*, præmisit interrogationem: *Simon Joannis, diligis me plus his?* ut ostenderet se auctoritatem Petro dare ut distinctam ab aliis discipulis præsentibus. »

Sic theologi catholici statim post concilium Constantiense docere continuârunt; supposito autem quòd concilium contrariam opinionem in fidei articulum evexisset, quæro an theologi tūc ob pietatem, cū ob dignitatem, quam in Ecclesiâ assecuti fuerant, adeò commendabiles, adversùs illius decisionem dogmatizare ausi fuissent? Et si eò temeritatis devenissent, annon illicò undique adversùs eos declamatum fuisset, atque hujus concilii auctoritate dejecti fuissent? Id verò nemini in mentem venit, eò quòd sat abundè notum esset, concilium tantū de schismatis temporibus locutum esse.

Fatendum nihilominus est, quòd doctrina Gersonis et cardinalis de Alliaco caliginem quamdam plurium theologorum mentibus of-

fuderit, quædamque in Germaniâ et Poloniâ Universitates se ad illorum opinionem adduci permiserint; at sequentibus temporibus eandem iterum deposuerunt, atque ad doctrinam totius traditionis auctoritate roboratam redierunt, ita ut à magnâ jam temporum serie nulla Universitas, nullus theologus extra Galliam reperiatur, qui infallibilitatem summorum pontificum, eorumque supra concilia auctoritatem non tueatur.

Imò in ipsâ Galliâ penultimo seculo nonnisi exiguum theologorum numerum reperire erat, qui Gersonis opinionem sequerentur, reliquis interim in ipsâ etiam Parisiensi Universitate sententiam in Ecclesiâ dictâque Parisiensi Universitate hactenùs traditam docere pergentibus. Præcipuè autem Joannes Puteanus (Dupuy), hujus Facultatis doctor, scribens in Summam D. Thomæ 1, art. 6, eam tradit his verbis: « Solius pontificis maximi est res de fide catholica definire, et easdem certò et indubitanter definire credendas... In concilio generali statuendum est episcopos illic congregatos nullo modo errare posse in rebus fidei decidendis. Si tamen fuerint congregati totius orbis episcopi, absente pontifice maximo et ejus legatis, episcopi subjiciuntur erroribus. »

In quodam præcedentium capitum mentem cleri Gallicani sub finem decimi sexti, et usque ad medium decimi septimi seculi retulimus. Eruditus dominus Albaspinæus episcopus Aurelianensis, qui initio hujus ultimi seculi floruit, scribens in Tertullianum, de infallibilitate summi pontificis, tanquam de re quam nemo illis temporibus (id est, tertio Ecclesiæ seculo) in dubium vocabat, loquitur: « Quæcumque igitur ratione aut mente (inquit in lib. de Pud.), de Romano pontifice hoc dixerit Tertullianus, seriò vel per ludibrium, illis tamen temporibus penès eum potestatem fuisse de rebus fidei judicia peremptoria ferre, et totius orbis episcopos monere et docere, quis non agnoscit? »

Dominus de Marcâ archiepiscopus Tolosanus ac dein Parisiensis, sub finem vitæ suæ, prout dominus Baluzius refert, tractatum de infallibilitate summi pontificis composuit.

Neminem latent turbæ illæ quas initio decimi septimi seculi in Galliâ tam in Sorbonâ quam in ipso regno doctoris Richerii scripta causârunt. Famosus abbas Sancyranus Joannes Vergerius de Hauvanne, qui etiam pro infallibilitate papæ tenet, in opere *Petrus Aurelius* intitulo refert quòd, cùm Richerius advertisset quantos motus

suus liber in Facultate Parisiensi excitasset, accessu hujus Facultatis conventuum abstinuerit, ac postmodum opinionem suam retractârit. Auctor vitæ Richerii, ait eum violenter ad hanc retractationem subscribendam adductum fuisse. Verùm, si hoc ita sit, eò magis probat quòd Gallia tunc valdè fortiter pro infallibilitate summorum pontificum tenuerit.

Nec denique id memoriâ excidit, quòd sub finem præteriti seculi, et à tempore famosorum cleri Gallicani articulorum anni 1682, cùm archiepiscopus Strigoniensis in Hungariâ asservisset, quòd ad solum papam pertinere articulos fidei definire, ejus propositio ad Facultatem theologicam Parisiensem ad censuram delata, quamvis censuræ factio regiâ auctoritate fulcita esset, summas tamen passa sit contradictiones, pluresque hujus Facultatis doctores maluerint exilium pati quàm hujus propositionis damnationi subscribere.

Post hæc omnia quis adhuc asserere audebit quòd concilium Constantiense tanquam articulum fidei definierit omnia concilia generalia supra papam esse, huncque illis in omnibus iis quæ fidem concernunt, subjectum esse? Hoc enim esset, aut concilio Constantiensi à papâ confirmato infallibilitatem adimere, aut omnes episcopos, omnes Universitates, omnesque Ecclesiæ theologos perpaucis exceptis, imò addo, et omnes simplices fideles ad hæreticorum numerum rejicere. Certum verò est, omnesque Catholici in hoc conveniunt, quòd fidelium corpori indita sit quædam infallibilitas passiva, vi cujus nullum errorem tanquam veritatem quamdam amplecti potest. Oportet ergo dicere, vel quòd Ecclesia ad exiguum Gallorum, papam non esse infallibilem de fide esse credentium, numerum redacta sit, vel quòd error non sit eum infallibilem esse credere, ac per consequens, quòd verum non sit quòd concilium Constantiense illum esse fallibilem definierit.

Quòd si quis dicat quòd, ut promissiones Christi salventur, sufficiat quòd non tota Ecclesia in errore versetur, fidesque in exiguâ etiam mundi parte conservetur, contendo hoc falsissimum esse, talemque doctrinam uno ictu ea omnia subvertere quæ olim Ecclesia per calumiam magni D. Augustini adversus Donatistas tanto cum fructu propugnavit. Candidè ergo ac fide integrâ prætensæ huic concilii Constantiensis definitioni renuntient oportet adversarii, ni malint labyrinthum ingredi è quo pedem referre nunquam valebunt.

CAPUT XVI.

Quòd concilia generalia à confirmatione summorum pontificum auctoritatem suam acceperint.

Cùm præsentì capite nihil in medium adducere intendam, quàm quod à nullo in dubium vocari potest, non de omnibus conciliis, quæ Ecclesia ut œcumenica recipit, sermonem faciam, quia fortè respectu quorundam dicere quis posset, quòd summorum pontificum confirmatio nihil aliud fuerit, quàm assensus eorum quæ ibi definita fuerant, actorumque acceptatio. Duo ergo hic demonstrâsse sufficiet: Primum, quòd concilia, quæ à sanctâ sede reprobata fuère, nullius in Ecclesiâ auctoritatis fuerint, quemadmodum ea, quæ quamvis in legitimis conciliis statuta fuerint, itidem non approbârunt. Alterum est, quòd quedam concilia œcumenica ideò tantum ut talia recepta ac habita fuerint, quòd summi pontifices ea suâ auctoritate firmârint ac recipi fecerint.

Quod primum attinet, illius exemplum habemus in concilio Ariminensi, Ephesino secundo ac Constantinopolitano, sub imperatore Copronymo, ratione sanctarum imaginum.

Concilium Ariminense, quamvis nonnisi ex Occidentis episcopis conflatum esset, tempore tamen Constantii imperatoris, ut œcumenicum habitum fuerat, tum ob episcoporum, qui illud composuerunt, numerum, tum quia ejusdem concilii formulare Orientis episcopi subsignârunt, lique ferè omnes qui id facere renuerant in exilium amandati fuerunt. Attamen, quia papa illud suâ auctoritate non firmârât, sed è contra prorsus rejecerat ac reprobârât, ab Ecclesiâ etiam repudiatum ac rejectum fuit, atque in concilio episcoporum, cui Damasus papa præsedìt, definitum fuit quòd nullius ponderis esse posset, eò quòd Romanus episcopus desuper consultus haud fuisset, hæcque de causâ ingens ille episcoporum numerus, qui illud composuerant, in nullam considerationem trahi posset, ut suo loco jam retuli.

Secundum concilium Ephesinum trium patriarcharum, Theodosiique Junioris imperatoris auctoritate munitum erat. Nihilominus D. Leo papa absque ullâ hæsitazione illud rejecit, et quidquid ibi actitatum fuerat, pro nullo haberi debere pronuntiavit, ac sancivit, ut omnia in eodem statu permanerent, in quo ante hujus concilii celebrationem fuerant;

tamque potenter apud imperatores egit, ut concilium Chalcedonense demùm coactum fuerit, ubi de consensu omnium catholicorum episcoporum reprobatum atque tanquàm latrocinium habitum ac declaratum fuit, tum quòd in eo fides labefactata fuisset, tum quòd Dioscorus, qui in illo præsentiam usurpârât, impediisset, ne dicti papæ litteræ in eo legerentur. Ita ut jure merito Gelasius papa seculo sexto asseruerit quòd sola Ecclesia Romana illud concilium reprobari fecerit, atque in hunc effectum Chalcedonense concilium cogi curârit.

In isto Chalcedonensi concilio, cùm omnes qui illud componebant episcopi, exceptis legatis apostolicis, episcopum Constantinopolitanum ad patriarchæ dignitatem evexissent, illique præcedentiam super omnes episcopos post Romanum tribuissent, D. Leo declaravit quòd episcopi potestatem suam transgressi essent, eò quòd concilium solummodò pro fidei causâ coactum fuisset, atque ea omnia abrogavit et annullavit, quæ in favorem episcopi Constantinopolitani actitata fuerant, ita ut tam Anatolius, qui hanc Constantinopolitanam sedem tenebat, quàm Marcianus imperator suas excusationes desuper ad eum perferre debere censuerint.

Notum etiam est quòd synodus illa, quæ seculo octavo imaginum usum in Ecclesiâ damnârât, à summis pontificibus reprobata ac damnata fuerit, quòdque postmodum iisdem summis pontificibus promoventibus septimum generale concilium celebratum fuerit, in quo conciliabulum illud reprobatum fuit ac damnatum. Et hæc sunt quæ mihi quoad primum demonstranda erant.

Quod secundum attinet, quòd videlicet quedam concilia œcumenica ut talia non aliâ ratione in Ecclesiâ recepta fuerint, quàm quia summi pontifices ea confirmârunt, atque suâ auctoritate recipi fecerunt, telam ultra tria hujusmodi concilia, secundum scilicet, quintum et septimum, non extendam.

Neminem latet quòd concilium secundum tantummodò ex episcopis Orientalibus et Ægyptiis compositum fuerit, quòd ei papa nec per se nec per suos legatos interfuerit, quòdque nonnisi ex 150 episcopis conflatum fuerit, qui proinde tanquàm universam Ecclesiam repræsentantes respici non poterant. Quia autem divinitatem sancti Spiritûs stabilierat, Macedoniique illam negantis hæresim damnârât, ab universâ Ecclesiâ, ut verum fatear, tanquàm orthodoxum receptum quidem fuisset,

at solummodò ut synodus particularis, nunquam verò ut concilium œcumenicum habitum fuisset, nisi summi pontifices illud acceptassent, illiusque Symbolum in toto Occidente recipi fecissent.

Quod quintum attinet, res longè adhuc evidentiore est; manifestum quippe est, quòd totus ferè Occidens aut ejusdem receptioni se opposuerit, aut illud omninò non receperit. Africæ pars ei se opponebat, ut ex operibus Facundi dignosci potest; imò ipsi Istriæ episcopi à Romanâ Ecclesiâ se separârunt, atque ratione hujus concilii schisma fecerunt. In Franciæ, Hispaniæ ac Longobardiæ regnis receptum non erat. At quia Vigilius papa illud confirmârat, ipsius successores, Pelagius scilicet II et D. Gregorius Magnus, ad procurandam auctoritatem impenderunt, quod tandem ipsis ad vota cessit. Certum sanè est quòd aliàs istud concilium nunquam in Occidente receptum fuisset, nec hodie dùm ut œcumenicum haberetur.

Notæ denique sunt oppositiones illæ, quas Galliæ, Germaniæ et Hispaniæ episcopi ra-

tione acceptationis septimi œcumenici concilii formârunt in synodo Francofordiensi, cui 300 episcopi intererant, ita ut nisi summorum pontificum auctoritate suffultum fuisset, æquè parùm ac quintum receptum fuisset.

Quoniam ea, quæ modò de istis conciliis retuli, omnibus iis qui vel leviter in historiâ ecclesiasticâ versati sunt, nota sunt, non arbitror esse aliquem qui ea in dubium vocare ausit, unde, ut brevis sim, non hic antiqua monumenta, quibus illa justificem ac demonstrarem, adduco. Poterunt in quolibet auctore, qui historiam ecclesiasticam tractat, inveniri.

Sufficit ergo mihi ex his omnibus inferre, quòd, cùm ex auctoritate summorum pontificum hæc concilia pro œcumenicis agnita fuerint, eaque, quæ illi rejecerunt, etiam ab universâ Ecclesiâ reprobata fuerint, oporteat, ut Ecclesia seculorum illorum, de quibus sermonem feci, summos pontifices tanquam conciliis generalibus superiores respexerit. Plura desuper adhuc dicere possem, verùm pauca ista, quæ hâc de re modò retuli, sufficere arbitror.

INDEX RERUM.

REGNIER VITA.	9-10	
PREFATIO GENERALIS tractatûs de Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>	
CAPUT PRÆLIMINARE. Notiones præviæ de naturâ, auctore et antiquitate Ecclesiæ.	15-16	
Articulus primus. De nomine Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>	
§ 1. De etymologiâ nominis Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>	
§ 2. De variis nominis Ecclesiæ acceptionibus.	<i>Ibid.</i>	
§ 3. De præcipuis aliis nominibus quibus Ecclesia in Scripturis sacris designatur.	19	
§ 4. De figuris quibus Ecclesia in Scripturis adumbratur.	21	
§ 5. De parabolis quibus Ecclesia in Scripturis delineatur.	23	
Articulus II. De genuinâ Ecclesiæ definitione.	25	
§ 1. Notio veræ Ecclesiæ generalior.	<i>Ibid.</i>	
§ 2. Notio specialior veræ Ecclesiæ.	26	
Articulus III. De origine Ecclesiæ.	38	
§ 1. De auctore Ecclesiæ.	39	
Conclusio. Solus Deus, adeòque Christus ut Deus, est auctor Ecclesiæ, potestate independentiæ et supremæ auctoritatis; et solus Christus, ut homo, potestate excellentiæ et ministerii principalis.	<i>Ibid.</i>	
§ 2. De antiquitate Ecclesiæ.	41	
Conclusio prima. Ecclesia Christi, seu cœtus fidelium in Christum credentium, ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore etiam legis naturæ et legis scriptæ sanctos extitisse christianæ religionis cultores meritò asseratur.	42	
Conclusio II. Ecclesia sumpta pro cœtu fidelium ante Christum, videtur incepisse ab Abel.	48	
§ 3. De discrimine statûs Ecclesiæ ante et post Christum.	49	
PROOEMIUM.	51-52	
DE ECCLESIA CHRISTI.	53-54	
Nonnulla præmittuntur de nomine et definitione Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>	
SECTIO PRIMA. DE JUDICE CONTROVERSIARUM.	55-56	

SECTIONIS PRIMÆ PRIMA PARS.	55-56	apud Judæos Synagoga.	185
CAPUT PRIMUM. Exponuntur tum præcipua hæreticorum systemata, tum Ecclesiæ doctrina de iudice controversiarum.	<i>Ibid.</i>	Solvitur obiectio desumpta ex auctoritate Ecclesiæ Græcæ suos apud alumnos.	193
De systemate Enthusiastarum	<i>Ibid.</i>	Obiectio desumpta ex vitioso, qui Romanæ Ecclesiæ institutionibus exprimitur, circulo.	200
De systemate Socinianorum.	58	Solvitur obiectio ex eo desumpta quòd ipsi Romanæ alumni Ecclesiæ tenerentur dubitare de ipsius auctoritate ac dogmatibus.	203
De systemate Baylii.	<i>Ibid.</i>	Obiectio ultima ex diversis conflata.	206
De systemate Protestantium.	59	Articulus II. Solvuntur quæ obijciuntur à Socinianis.	208
Exponitur catholica de iudice controversiarum sententia.	62	Articulus III. Solvuntur tum quæ à Baylio, tum quæ ab Enthusiastis obijciuntur.	223
CAPUT II. Propositio fundamentalis. Ecclesiæ auctoritate dirimendæ sunt spectantes ad Religionem controversiæ.	63	SECTIONIS PRIMÆ SECUNDA PARS. Utrùm in populo, utrùm in principe seculari, resideat jus ac potestas.	228
Argumentum primum. Ex instituto divinitus pastorali et publico in Ecclesiâ ministerio.	<i>Ibid.</i>	CAPUT PRIMUM. Utrùm ipse populus aliquâ polleat auctoritate in dijudicandis de fide moribusque controversiis.	<i>Ibid.</i>
Argumentum II. Ex ipsâ Ecclesiæ naturâ et constitutione.	65	Conclusio. Populo christiano neque competit jus et auctoritas dijudicandi controversias de fide ac moribus, neque ab ejus testimonio vel assensu religata pendunt pastorum Ecclesiæ judicia	<i>Ibid.</i>
Argumentum III. Ex necessitate habendi controversiarum supremi judicis, et necessariis ejus dotibus.	68	CAPUT II. Utrùm seculares ad principes deferri oporteat jus ac potestas judicandi exorientes de Religione controversias.	236
Argumentum IV. Ex notoriâ, universali et perpetuâ Ecclesiæ praxi.	70	Pro iudice controversiarum haberi non potest in causis Religionis princeps secularis.	237
Argumentum V. Ex analysi et proprietatibus fidei.	76	Consecrarium maximi momenti ad notitiam veræ Ecclesiæ, ex præcedenti quæstione deductum.	248
Argumentum VI. Ex incommodis quæ nascuntur et ingravescent, rejectâ in dirimendis controversiis auctoritate Ecclesiæ.	78	SECTIO SECUNDA. DE NOTIS ECCLESIAE.	249-250
CAPUT III. Refelluntur hæreticorum systemata de iudice controversiarum.	85	SECTIONIS SECUNDÆ PRIMA PARS. Utrùm et quâ ratione, seu quo sensu Ecclesiæ Christi divinitus competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas.	<i>Ibid.</i>
Articulus primus. Refellitur systema Enthusiastarum.	<i>Ibid.</i>	ARTICULUS PRIMUS. De unitate Ecclesiæ Christi.	<i>ibid.</i>
Articulus II. Refellitur systema Socinianorum.	87	Caput primum. Aperitur status quæstionis, exponunturque errantium systemata.	<i>Ibid.</i>
Articulus III. Refellitur systema Baylii.	94	Caput II. Conclusio. Ecclesia Christi ita est una et individua societas, ut ab ejus communione excludatur quodcumque genus hæreticorum et schismaticorum,	254
Articulus IV. Refellitur systema Protestantium.	96		
CAPUT IV. Solvuntur objecta.	108		
Articulus primus. Solvuntur quæ à Protestantibus obijciuntur.	<i>Ibid.</i>		
Diluuntur objecta ex Scripturis, et claritate Scripturarum, qualis fingitur à Protestantibus.	<i>Ibid.</i>		
Obiectio desumpta ex actu fidei prudenter à rudibus etiam et illitteratis eliciendo.	129		
Obiectio ducta ex statu Ecclesiæ prioribus mundi seculis.	145		
ANNOTATIO EDITORUM.	146		
Obiectio desumpta ex auctoritate quâ etiam post adventum Christi valebat			

Argumentum ex Scripturis.	254	De facto Euphemii et Macedonii.	359
— Ex Symbolis fidei.	255	De magno schismate occidentali.	363
— Ex Patrum unanimi testimonio.	259	De conciliis Constantiensi et Basileensi.	365
— Ex derelicto ab adversariis veræ unitatis principio.	261	ARTICULUS II. De sanctitate Romanæ Ecclesiæ.	375
— Ex absurdis quæ ex adversarium systemate consequuntur.	262	Propositio. Sancta est Romana Ecclesia, sanctitate illâ quam ostendimus Ecclesiæ Christi esse attribuendam.	<i>Ibid.</i>
— Ex fundamentalium articulorum distinctione, qualis à Jurisæ usurpata est.	264	De sanctorum Romanâ in Ecclesiâ exemplis.	<i>Ibid.</i>
Caput III. Solvuntur objecta. Explanantur quæ obijciuntur ex Scripturis.	268	De sanctitate doctrinæ Romanâ in Ecclesiâ.	375
ARTICULUS III. De sanctitate Ecclesiæ Christi.	297	De confirmantibus Romanæ sanctitatem Ecclesiæ miraculis.	379
Conclusio. Ducto ex miraculis argumento, invictè probari potest sanctitas Ecclesiæ.	299	ARTICULUS III. Verè catholica est Romana Ecclesia.	386
Solvuntur objecta.	300	ARTICULUS IV. Verè apostolica est Romana Ecclesia.	389
ARTICULUS III. De catholicitate Ecclesiæ Christi.	312	SECTIONIS SECUNDÆ TERTIA PARS.	399
Conclusio. Ecclesia Christi est verè catholica.	<i>Ibid.</i>	Propositio prima. Schismatis convincuntur Protestantes, nec ullam possunt præscindendæ unitatis causam obtinere.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	313	Propositio II. Sanctitate caret societas Protestantium.	405
ARTICULUS IV. De apostolicitate Ecclesiæ Christi.	321	Argumentum primum, ex præcedentibus assertionibus.	<i>Ibid.</i>
Apostolicitate, qualem exposuimus, prædita est Ecclesia Christi.	<i>Ibid.</i>	Argumentum II, ex indole ac moribus auctorum prætensæ reformationis.	406
Propositio prima. Ab initio generis humani eadem semper fuit implicita fides.	334	Argumentum III, ex Protestantium dogmatibus ac disciplinâ.	409
Propositio II. Sunt multa dogmata quorum explicita fides non semper fuit æqualis.	335	Argumentum IV, ex miraculorum defectu et prætensæ fructibus reformationis.	412
Propositio III. Explicitâ fide crediderunt Apostoli quæcumque divinitus Ecclesiæ revelata sunt, et quæ non pendent à quibusdam factis decursu temporum contingentibus.	336	Propositio III. Catholicitate caret societas Protestantium.	414
Propositio IV. Publicæ omnis revelationis thesaurum commiserunt suis discipulis matricibusque Ecclesiis Apostoli.	<i>Ibid.</i>	Propositio IV. Carent apostolicitate Protestantes.	416
SECTIONIS SECUNDÆ SECUNDA PARS. Utrum Ecclesiæ Romanæ competant unitas, sanctitas, catholicitas et apostolicitas, quales exposuimus.	341	Quæstio ultima. Utrum assignatæ à nobis notæ, dotibus omnibus induantur ad veras Ecclesiæ notas requisitis?	427
ARTICULUS PRIMUS. De unitate Romanæ Ecclesiæ.	<i>Ibid.</i>	I. Notæ illæ sunt propriæ, non communes.	<i>Ibid.</i>
Quam asseruimus unitatem, hæc verè pollet Romana Ecclesia.	<i>Ibid.</i>	II. Demonstrandâ notiores sunt Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta. Ex necessitate et conditionibus principii quo constituatur ac foveatur unitas.	343	III. Præviæ sunt rei demonstrandæ.	428
De facto Victoris.	345	SECTIO TERTIA. DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE.	433-434
De facto S. Cypriani.	350	CAPUT PRIMUM. De infallibilitate Ecclesiæ generatim spectatâ.	<i>Ibid.</i>
De facto S. Meletii.	355	Argumentorum prima classis, desumpta ex hactenùs positis ac probatis.	<i>Ibid.</i>
		Argumentorum secunda classis, ex apertis Scripturæ testimoniis deprom-	

- pta. 436
- Argumentorum tertia classis, ex con-
stanti traditione, ipsiusque universalis
Ecclesiæ testimonio. 441
- Argumentorum quarta classis, ex ra-
tionibus theologicis. 444
- Solvuntur objecta. — Objectio de-
sumpta ex antiquo synagogæ statu. 445
- Secunda objectio, quæ ipsorum Apos-
tolorum impugnatur apostolicitas. 449
- Tertia objectio, ducta ex compara-
tione Apostolorum cum eorum succes-
soribus. 452
- Quarta objectio, ex difficultate certò
cognoscendi infallibilitatem Ecclesiæ. 453
- Aliarum quarundam objectionum
promiscua complexio. 454
- CAPUT II. Speciatim, de infallibilitate
Ecclesiæ dispersæ. 457
- In causis fidei et morum definiendis,
infallibilis est dispersa Ecclesia. 458
- Solvuntur objecta. 462
- CAPUT III. De auctoritate majoris noto-
riè numeri episcoporum decreto Romani
pontificis adhærentium. 472
- Conclusio. In decretis de fide aut
morbis errare nunquam potest major
notoriè numerus episcoporum Romano
conjunctus pontifici. 473
- Solvuntur objecta, ex facto S. Cy-
priani. 476
- Solvitur objectio ducta ex progressi-
bus quos olim habuit Arianismus. 482
- Propositio prima. Ante Ariminensem
synodum, Arianismi partes consecratum
esse majorem Romano cum pontifice
episcoporum numerum, argumento nullo
probari potest. 483
- Propositio II. Tempore Ariminensis
synodi, notoriè majorem episcoporum
numerum Romano cum pontifice Aria-
nam comprobasse hæresim, nullo modo
asseriri potest, imò jure ac meritò ne-
gatur. 487
- Propositio III. Ab hæresi Arianâ
immunes fuerunt Patres Ariminensis
synodi. 491
- Propositio IV. Temporibus Ariminen-
sem synodum subsecutis, prolapsum
esse in Arianam hæresim majorem epi-
scoporum numerum, merum est com-
mentum. 493
- Solvuntur objecta quæ spectant ad
impugnandam Patrum Ariminensis sy-
nodi orthodoxiam. 496
- Solvuntur objecta ad episcoporum
numerum spectantia, qui sese ad Aria-
norum partes adjunxerint. 501
- Solvitur objectio desumpta ex facto
Honorii. 505
- CAPUT IV. De tacito episcoporum con-
sensu. 511
- APPENDIX de provincialibus ad compo-
nendas de fide ac moribus controversias,
synodis. 519
- CAPUT V. Utrum et quomodo ex con-
suetudine et traditione practicâ certò
colligi possit quæ sit Ecclesiæ, ac proinde
tenenda doctrina. 522
- Adnotanda et principia quæ ad expla-
nandum controversiæ statum, assertio-
nisque jacienda fundamenta pertineant. 523
- Exponuntur probatæ assertionis quæ-
dam speciatim consecraria. 526
- Consecrarium primum. Rebaptizanti-
bus meritò S. Stephanus contrariam
opposuit consuetudinem, tanquam re-
gulam quam sequi constanter oporteat. *Ibid.*
- Consecrarium II. Matrimonium à
duobus contractum infidelibus dissol-
vitur, cum unus ex his, christianam
amplexus fidem, secundas celebrat nup-
tias, altero vel cohabitare abnuente,
vel non sine Creatoris injuriâ parato
commorari. 529
- Consecrarium III. Minister confirma-
tionis extraordinarius simplex est sa-
cerdos. 541
- Solvuntur objecta. 544
- CAPUT VI. De infallibilitate Ecclesiæ
congregatæ. 550
- Utrum in definiendis fidei morumque
controversiis errare possint concilia
generalia. *Ibid.*
- Conclusio. Infallibile est generale
concilium in his quæ ad fidem moresve
pertineant. 551
- Solvuntur objecta. 557
- CAPUT VII. An solos ad episcopos per-
tineat in causis fidei, judicandi po-
testas, et ea quidem infallibilis? 581
- Assertio prima. In causis fidei solis
episcopis (quo nomine inprimis intelli-
gitur summus pontifex) jure divino
competit auctoritas judicandi. 584
- Argumentum primum. Ex Scripturis. *Ibid.*
- Argumentum II. Ex monumentis in-
dubitatæ traditionis. 586

Argumentum III. Ex consecrariis adversantis doctrinæ, rationibusque theologicis. 590

Solvuntur objecta. 593

Alia nonnulla exponuntur quæ facilius diluuntur objecta. 607

Assertio II. A presbyterorum etiam ut consultorum sententiâ et assensu, neque vim suam obligandi hauriunt, neque necessariò pendent dogmatica episcoporum decreta. 610

SECTIO QUARTA. DE INFALLIBILITATE ECCLESIAE IN CONDEMNATIONE PROPOSITIONUM IN GLOBO, IN FACTIS DOGMATICIS DIJUDICANDIS; IN BEATIFICATIONE ET CANONISATIONE SERVORUM DEI. 615-616

CAPUT PRIMUM. De condemnatione propositionum in globo. *Ibid.*

§ 1. De naturâ et proprietatibus iudicii dogmatici. *Ibid.*

§ 2. De notis theologicis. 618

1° De propositione hæreticâ. *Ibid.*

2° De propositione erroneâ. 620

3° De propositionibus quæ dicuntur hæresi proximæ, sapientes hæresim, suspectæ de hæresi, scandalosæ, temerariæ, malè sonantes, piarum aurium offensivæ. 621

Assertio prima. Propositiones *respectivè*, ut aiunt, et *in globo* damnare potest Ecclesia. 626

Assertio II. Decretis Ecclesiæ, quibus damnantur propositiones in globo, debetur internum etiam et absolutum obsequium. 628

Assertio III (seu deductum ex probatis consecrariis). Infallibilia sunt Ecclesiæ iudicia, quibus damnantur propositiones in globo. 631

Consecrarium de infallibilitate Ecclesiæ in disciplinâ generali. 642

ANNOTATIO EDITORUM. *Ibid.*

CAPUT II. De infallibilitate Ecclesiæ in factis dogmaticis. 648

Assertio prima. Decretis Ecclesiæ de factis dogmaticis debetur internum etiam et absolutum obsequium. 649

Assertio II. In dijudicandis factis dogmaticis errare non potest Ecclesia. 655

Solvuntur objecta. — Objectionum prima classis. 661

Alia quædam paucis explicantur. 684

Objectionum secunda classis, quæ ad ipsam rei substantiam, genuinamque ex-

plicationem maximè pertineant. 685

Objectionum tertia classis. 694

CAPUT III. De infallibilitate Ecclesiæ in canonisatione servorum Dei. 699

Conclusio. In canonisationis iudicio infallibilis est Ecclesia. 702

Solvuntur objecta. 704

Solvuntur quæstiones quædam gravis momenti. 707

CAPUT IV. De infallibilitate Ecclesiæ in approbatione religiosorum ordinum. 712

Conclusio. In approbandis ordinibus religiosis errare non potest Ecclesia. 713

SECTIO QUINTA. DE POTESTATE ECCLESIASTICA. 713-714

SECTIONIS QUINTÆ PRIMA PARS. Utrum Ecclesia potestatem habeat in temporalia. *Ibid.*

Conclusio prima. In temporalia potestatem nullam, institutione suâ, seu divino jure obtinet Ecclesia. 716

De usurpatâ distinctione directæ et indirectæ potestatis. 719

Momentis quibusdam theologicis posita confirmatur assertio. 720

Conclusio II. Nullam Ecclesiæ dedit Christus potestatem reges ac principes deponendi, aut eorum subditos à fide et obedientiâ illis debitâ eximendi. 731

I. Probationis primum genus, desumptum ex institutionibus Christi et Apostolorum, tum ex agendi ratione christianæ societatis, vel maximè periculosis persecutionum temporibus. 732

II. Secundum probationis genus, desumptum ex supremâ dignitate, et nulli obnoxia principum in temporalibus auctoritate. 73

III. Probationis tertium genus, desumptum ex perniciosis sententiæ quam refellimus consecrariis. 740

Solvuntur argumenta quæ ex Scripturis opponuntur. 741

Solvuntur quæ ex monumentis historicæ ecclesiasticæ obtenduntur. 744

Solvitur argumentum ex facto, seu factis Gregorii VII. 747

Solvitur argumentum desumptum à depositione Friderici II, in concilio generali Lateranensi, ab Innocentio IV. 752

Solvitur argumentum desumptum ex concilio Lateranensi IV, sub Innocentio III. 759

Solvitur argumentum desumptum ex

concilii Constantiensi et Basileensi.	764	Argumentum primum, ex textu Matth. cap. 16.	<i>Ibid.</i>
SECTIONIS QUINTÆ SECUNDA PARS. De ecclesiasticâ potestate in constituendâ sancientiâque disciplinâ.	767	Argumentum II, ex illis Christi verbis : <i>Tibi dabo claves regni cœlorum.</i>	854
CAPUT PRIMUM. Utrûm verâ jurisdictione Ecclesia polleat.	<i>Ibid.</i>	Argumentum III, ex textu Joannis cap. 21.	856
Conclusio. Jurisdictionem veram et divinitus acceptam obtinet in spiritualibus Ecclesia.	768	Argumentum IV, ex variis S. Petri prærogativis.	860
Solvuntur objecta.	776	Argumentum V, ex traditione.	862
CAPUT II. Utrûm leges propriè dictas condere valeat Ecclesia.	783	Solvuntur objecta.	863
Conclusio. Veram condendi leges potestatem obtinet divinâ institutione Ecclesia.	784	CAPUT II. De primatu Romani pontificis, ut successoris et hæredis S. Petri Apostolorum principis.	874
Solvuntur objecta.	788	Conclusio. Primatum honoris et jurisdictionis obtinet jure divino universâ in Ecclesiâ Romanus pontifex.	<i>Ibid.</i>
CAPUT III. Utrûm Ecclesia in spiritualibus polleat supremâ, nec suum intra ordinem dependenti auctoritate.	792	Argumenti primum genus, ex Matth. cap. 16.	<i>Ibid.</i>
Conclusio. In spiritualibus suprema est, solique Deo subjecta potestas Ecclesiæ.	793	Argumenti alterum genus, ex traditione.	882
Argumentum primum, et instar fundamenti habendum.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta.	888
Argumentum II, ex ipsâ religiosorum principum confessione.	797	CAPUT III. De præcipuis consecrariis primatûs Romani pontificis.	901
Argumentum III, ex consecrariis doctrinæ contrariæ.	800	Articulus primus. Romanus pontifex, Romana Ecclesia, centrum est communionis catholicæ.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	807	Articulus II. Conclusio. Ratione primatûs potest summus pontifex decreta condere quæ ad omnes pertineant Ecclesias.	905
CAPUT IV. Utrûm ecclesiastico in regimine valeat populus christianus.	824	Articulus III. Potest Romanus pontifex ratione primatûs dispensare, ubi legitimæ locus est dispensationi à legibus generalis ipsius synodi.	907
Conclusio. In communitate fidelium, tanquam in subjecto sita non est spiritualis potestas, neque hanc ab illâ mutantur pastores Ecclesiæ	825	Articulus IV. Ratione primatûs potest summus pontifex synodos generales convocare, eisdemque præesse, sive per semetipsum sive per legatos.	908
Notabile consecrarium.	830	Articulus V. De causis majoribus ad sedem Apostolicam ratione primatûs referendis.	909
Solvuntur objecta.	831	Articulus VI. De appellationibus.	914
Corollarium.	834	Conclusio. Vi primatûs, ac proinde jure divino, appellationes episcopales admittere et dijudicare potest summus pontifex.	916
CAPUT V. Utrûm in consortium gubernationis Ecclesiæ divinâ institutione vocati sint presbyteri.	<i>Ibid.</i>	Solvuntur objecta.	925
Conclusio. In consortium gubernationis Ecclesiæ jure divino vocati non sunt presbyteri.	835	Defenduntur celeberrima quædam facta quæ ad appellationes episcopales pertineant.	959
Solvuntur objecta.	839	De facto S. Athanasii.	<i>Ibid.</i>
DE ECCLESIA CHRISTI. PARS SECUNDA. DE ROMANO PONTIFICE.	845-846	Conclusio. Ex facto S. Athanasii astrui potest jus appellationum Romano pontifici divinitus collatum.	960
SECTIO PRIMA.	<i>Ibid.</i>		
CAPUT PRIMUM. De dignitate et auctoritate quâ S. Petrus cæteros antecellebat Apostolos.	847		
Conclusio. Omnes inter Apostolos dignitate et auctoritate præeminebat dominante Christo S. Petrus.	<i>Ibid.</i>		

De facto S. Chrysostomi.	963
Conclusio. Semel et iterum Apostolicam sedem appellavit damnatus iniquè S. Chrysostomus, semelque et iterum juridicè et honorificè absolutus est.	964
Alterum pariter iudicium quod in sanctum Chrysostomum instigante Theophilo à conjuratis quibusdam episcopis prolatum est, à Romano pontifice excussum ac reprobatum est.	<i>Ibid.</i>
De facto S. Flaviani patriarchæ Constantinopolitani.	967
S. Leonem, tanquam legitimum auctoritate apostolicâ, iudicem appellavit S. Flavianus, eamque appellationem iudicandam excepsit summus pontifex.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	970
De facto Theodoretii.	974
Ad Romanum pontificem appellavit Theodoretus à sententiâ pseudo-Ephesinæ synodi, et ab illo fuit sedi suæ restitutus.	<i>Ibid.</i>
Solvuntur objecta.	975
Articulus VII. Utrum in causis fidei et morum deliniendis errare possit summus pontifex.	979
Conclusio. Ipsi in quæstionibus fidei irreformabile non est summi pontificis decretum, nisi accesserit expressus vel tacitus Ecclesiæ consensus.	980
Argumentum primum. Scripturis proposita consonat assertio.	<i>Ibid.</i>
Argumentum II. Generalibus in conciliis examini subjecta sunt dogmatica summi pontificis iudicia.	981
Argumentum III. In consensione ordinis episcopalis posita est vis maxima decretorum ecclesiasticorum.	984
Argumentum IV. Ex ratione theologicâ.	985
Solvuntur objecta.	987
Obiectio ex eo desumpta quòd Romana Ecclesia sit necessarium communionis ecclesiasticæ centrum.	995
Solvuntur objecta ex conciliis.	1003
Solvuntur objecta ex summis pontificibus.	1006
Solvuntur objecta ex SS. Patribus.	1007
Solvuntur objecta ex testimoniis Gallicanorum ipsorum episcoporum.	1009
Solvuntur objecta ex momentis theologicis.	1012
Articulus VIII. Utrum summo pontifici auctoritati præstet synodus œcume-	

nica.	1016
Conclusio. Concilio generali subjectus est summus ipse pontifex, ac proinde auctoritatis primatum non gerit universam in Ecclesiam, quamvis in omnes et singulas gerat Ecclesias.	1017
Solvuntur quæ obijci solent ad infringenda concilii Constantiensis decreta.	1020
Solvuntur objecta ex Florentini concilii decretis.	1026
Solvuntur objecta quæ desumuntur ex concilio Lateranensi V.	1031
Solvuntur objecta ex eo quòd à summo pontifice confirmantur ipsa concilia generalia.	1033
Solvitur quod ex illo pronuntiato solet obijci : A nemine sedes Apostolica iudicatur.	1036
Solvuntur objecta ex prohibitione appellationum à sententiis Romanæ sedis ad concilium œcumenicum.	1038
Solvuntur objecta quæ desumuntur ex ipsâ auctoritatis episcopalis origine.	1043
Articulus IX. Utrum in gubernandâ Ecclesiâ summus pontifex obtineat jure divino immediatam jurisdictionem et quâ ratione illam exerere valeat.	1050
SECTIO SECUNDA. DE MEMBRIS ECCLESIAE.	1061-1062
CAPUT PRIMUM. De catechumenis.	<i>Ibid.</i>
Conclusio. Catechumeni propriè et actu non sunt in Ecclesiâ.	<i>Ibid.</i>
CAPUT II. De prædestinatis.	1063
Conclusio. Non omnes, non soli prædestinati versantur in Ecclesiâ Christi.	<i>Ibid.</i>
CAPUT III. De peccatoribus.	1068
Conclusio. Non ex solis justis, multò minùs solis ex perfectis constat Ecclesia, multosque complectitur manifestos etiam peccatores.	<i>Ibid.</i>
CAPUT IV. De hæreticis.	1079
Propositio prima. Ad Ecclesiam non pertinent hæretici notorii, idemque statuendum de notoriis schismaticis, et propter diversam etiam ab hæresi et schismate causam excommunicatis.	1080
Solvuntur objecta.	1081
Propositio II. Jurisdictione non destituuntur notorii omnes hæretici.	1084
CAPUT V. De schismaticis.	1090
Conclusio. Ad Ecclesiam non pertinent notorii schismatici.	1091
CAPUT VI. De excommunicatis.	1092
Conclusio prima. Ab Ecclesiâ exclu-	

- duntur notorii excommunicati. 1093
- Conclusio II. Ad Ecclesiam pertinent hæretici schismatici, et excommunicati occulti. 1095
- Consecrarium primum. Accurata est ac retinenda quam tractatus initio attulimus, definitio Ecclesiæ christianæ. 1098
- Consecrarium II. A veteri Synagogâ differt in multis Ecclesia Christi. *Ibid.*
- QUÆSTIO PRIMA. De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. 1099
- Articulus primus. De naturâ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. 1100
- Articulus II. De fundamentis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. 1108
- QUÆSTIO ALTERA. De traditionis auctoritate et Patrum testimoniis. 1111
- Articulus primus. De traditionis auctoritate in controversiis de fide ac moribus. *Ibid.*
- Assertio. Certissimis argumentis evincitur ad nos usque trajectas esse ac necessariò admittendas traditiones etiam divinas ejusdem ac ipsa Scriptura divina, auctoritatis. 1113
- Solvuntur objecta. 1118
- Articulus II. De Patrum testimoniis. 1130
- Propositio prima. In controversiis de fide ac moribus certissimum præstat argumentum unanimis Patrum consensus. 1133
- Solvuntur objecta. 1136
- Propositio II. Si Patres inter se dissentiant, tum illis adhærendum qui omnibus ponderatis auctoritate antecellant. 1138
- MONITUM. 1139-1140
- MATTHÆI PETITDIDIER VITA. *Ibid.*
- DE AUCTORITATE ET INFALLIBILITATE SUMMORUM PONTIFICUM. *Ibid.*
- Caput primum. Præjudicia quædam adversus opinionem illorum qui summos pontifices fallibiles esse contendunt. 1144
- Caput II. Privilegium infallibilitatis summorum pontificum supra S. Scripturam fundata est. 1148
- Caput III. Qualem ideam primis Ecclesiæ seculis de auctoritate Romanorum pontificum in quæstionibus fidei habuerint fideles. 1151
- Caput IV. Qualem ideam historia quarti et quinti seculi de auctoritate Romanorum pontificum nobis ob oculos ponat. 1155
- Caput V. Qualem ideam Patres Græci aliquæ auctores ecclesiastici primis quinque seculis de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei habuerint. 1171
- Caput VI. Qualem ideam Patres Latini quinque primorum seculorum de auctoritate papæ in materiâ fidei habuerint. 1178
- Caput VII. Testimonia Romanorum pontificum super privilegiis sanctæ sedis. 1199
- Caput VIII. Quid concilia œcumenica aliaque de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei censuerint. Et quomodò Romani pontifices se gesserint respectu conciliorum œcumenicorum. 1206
- Caput IX. Quid auctores ecclesiastici à seculo quinto usque ad Græcorum schisma, de auctoritate summorum pontificum in materiâ fidei senserint. 1239
- Caput X. Quæ à tempore schismatis lis fuerit inter Græcos et Latinos de auctoritate summorum pontificum. 1251
- Caput X. De mente Patrum et auctorum ecclesiasticorum super auctoritate Romanorum pontificum, eorumque in materiâ fidei infallibilitate, à seculo nono ad Scholasticorum usque tempora. 1262
- Caput XII. De sentiendi theologorum scholasticorum super auctoritate Romanorum pontificum in Ecclesiâ, atque eorum infallibilitate in fidei quæstionibus à seculo duodecimo usque ad concilii Constantiensis tempus. 1274
- Caput XIII. Reflexiones quædam super iis quæ in præcedentibus capitibus dicta sunt. 1280
- Caput XIV. Examinatur articulus quartus conventus cleri Gallicani anni 1682. 1285
- Caput XV. Respondetur objectionibus quæ adversus infallibilitatem summorum pontificum formari solent. 1294
- § 1. Respondetur objectioni ex necessitate conciliorum deductæ. 1296
- § 2. Respondetur objectioni ex sacrorum canonum observatione depromptæ. 1300
- § 3. Respondetur iis quæ de quibusdam summis pontificibus obijciuntur. 1302
- § 4. Respondetur objectioni de collatione clavium, quod claves Ecclesiæ non immediatè à divo Petro traditæ fuerint. 1303
- § 5. Respondetur objectioni ex concilio Constantiensi adductæ. 1307
- Caput XVI. Quod concilia generalia à confirmatione summorum pontificum auctoritatem suam acceperint. 1313

MONITUM.

Non semel in hujusce voluminis decursu monuimus ad calcem subjiciendam fore appendicem, in quâ Ultramontanam cum Gallicanâ opinionem conciliare pro viribus conaremur. Hunc verò laborem hic supersedemus, aptius postea aggressuri, quando scilicet, convocatis ad unitatem Ecclesiæ Græcis schismaticis, Protestantibusque ad veritatem appellatis, ipsos inter Catholicos concordiam benevolentiae ac charitatis verbis advocabimus, operosum hunc de Ecclesiâ tractatum illâ tantquam coronide perfecturi.

FINIS TOMI QUARTI.

THEOLOGY LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.

A11753

v.4

42193

BX
1751
A1
175
V.4

● A11753
v.4

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

PRINTED IN U.S.A.

23-262-002

A11753 V.4

